

ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΓΑΛΗΝΟΥ
Α Π Α Ν Τ Α.

CLAVDII GALENI
OPERA OMNIA.

EDITIONEM CURAVIT

D. CAROLVS GOTTLOB KÜHN

PROFESSOR PHYSIOLOGIAE ET PATHOLOGIAE IN
LITERARVM VNIVERSITATE LIPSIENSI PVBLICVS
ORDINARIVS ETC.

T O M V S I.

LIPSIÆ

PROSTAT IN OFFICINA LIBRARIA CAR. CNOBLOCHII

1 8 2 1.

MEDICORVM GRAECORVM
O P E R A
Q V A E E X S T A N T.

EDITIONEM CVRAVIT

D. CAROLVS GOTTLOB KÜHN

PROFESSOR PHYSIOLÓGIAE ET PATHOLOGIAE IN
LITERARVM VNIVERSITATE LIPSIENSI PVBLICVS
ORDINARIVS ETC.

VOLV MEN I.

CONTINENS

CLAVDII GALENI T. I.

45674

LIPSIÆ

PROSTAT IN OFFICINA LIBRARIA CAR. CNOELOCHII

О. В. Д. А. А.

Г. А. А. А. А.

Г. А. А. А. А.

Г. А. А. А. А.

Г. А. А. А. А.

Г. А. А. А. А.

Г. А. А. А. А.

Г. А. А. А. А.

Г. А. А. А. А.

Г. А. А. А. А.

Г. А. А. А. А.

FRIDERICO AVGVSTO

R E G I

PIO IVSTO PATRI PATRIAE

LITERARVM FAVTORI

SCIENTISSIMO

LITERATORVM PATRONO

MVNIFICENTISSIMO

HANC

CLAVDII GALENI

EDITIONEM

PIA GRATAQVE MENTE

D. D. D.

EDITOR.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

540 EAST 58TH STREET, CHICAGO, ILL. 60637

TEL. 733-4331

1968

UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

CHICAGO, ILL. 60637

1968

UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

CHICAGO, ILL. 60637

1968

UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

CHICAGO, ILL. 60637

1968

UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

CHICAGO, ILL. 60637

P R A E F A T I O.

Haud paucos fore arbitror, qui, cum hunc primum *Galeni* operum tomum conspexerint, me audaciae et temeritatis adeo accusent. Etenim scriptoris, tanta operum ubertate, quantam in *Galeno* deprehendimus, conspici, editionem nos, qui id aetatis sumus, moliri, hominis esse iudicabunt suis viribus nimium fidentis et spem longioris, quam fata sinunt, vitae alentis. Quam quidem reprehensionem etsi haud omnino vanam esse ipse sentio, tamen haec vitae meae jam provectoris, et magnitudinis operis suscepti cogitatio adeo me a consilio edendorum *Galeni* scriptorum avocare non potuit, ut me ad illud studiose persequendum acrius instigaret. Nam certissime mihi persuasum est, non defuturum esse, qui, me humanis rebus erepto, laborem hunc, a me inchoatum, non solum profliget, sed etiam, fortuna magis favente, feliciter absolvat.

Caesarem igitur imitatus, qui cum ad Rubiconem dubius, an flumen trajiceret, nec ne, aliquamdiu stetisset, subito exclamans: Jacta alea esto! exercitum Rubiconem transire jussit, bono animo hujus editionis curandae laborem aggressus sum.

Qui me propius norunt, eos me a levitatis crimine liberaturos esse spero, quod suscepti operis difficultatem haud accurate ponderaverim, onusque mihi ipse imposuerim, cui ferendo humeri sint impares. Nam si quis alius, equidem probe intelligo, quid ab editore *Galen*i novo expectari, nec expectari solum, sed postulari adeo possit. Cum enim temporum injuria *Galenus* valde mutilatus fuerit, editorem novum ante omnia bibliothecarum publicarum thesauros perscrutari oportebat, ut exemplo potiretur pleniore; quod aut lacunas expleret, quibus deturpata conspiciuntur *Galen*i opera, aut ea illius scripta, quae nunc non nisi in latinum sermonem translata legi possunt, graece contineret. Praeterea contexta *Galen*i, quae in editionibus ejus obveniunt, scribarum et ignorantia, et nimia sedulitate valde depravata et corrupta deprehenduntur,

ad quae vitia removenda magno apparatu opus est et codicum manuscriptorum, et editionum singulorum librorum, quarum, inprimis seculo decimo sexto, tantus prodiit numerus, ut plus quam unius hominis vita, quamvis diuturna, requiratur ad omnes illas editiones cum textibus *Galen*i Basileensibus aut Charterianis conferendas. Neque minor difficultas oboritur ab editionum plurimarum raritate, quae saepius tanta est, ut iis etiam opulentissimae Germaniae careant bibliothecae. Hoc enim ita esse ab iis edoctus sum, qui non expletam desiderii mei expectationem respondendo saltem consolari studuerunt; quod humanitatis officium alii susque deque habuerunt.

Quas quidem difficultates cum penitus superare mihi datum non esset, feci quod potui. Contuli scilicet cum editione Basileensi, codices manuscriptos, quos inspicere atque cum editis conferre mihi licuit, nec in hoc solo acquievi, sed consului quoque editiones singulorum *Galen*i librorum, quae ad manus erant, ex quibus nonnullae rarius obviae, et aut ad codices manuscriptos expressae, aut a viris graecae linguae et me-

dicae artis aequae peritis curatae deprehenduntur. Praeter hunc textui *Galenii* emendando inservientem apparatus contigit mihi, ut duplicis exempli operum *Galenii*, ab Andreae de Torrefanis ab Asula filiis et quondam Aldi Manutii heredibus typis excusi, copiam nanciscerer, quorum alteri, quod in bibliotheca Guelferbytana publica servatur, *Josephus Scaliger* multa adscripsit, quae partim codicum, ab ipso cum Aldina editione collatorum, varias lectiones, partim conjecturas continent, quibus corrupta a librariis loca integritati suae restituere conatus est. Alterum Aldinae *Galenii* editionis exemplum exstat in bibliotheca regia Dresdeni, de quo Eruditissimus atque Amicissimus *Ebertus*, qui bibliothecae huic a literis est, in opere laboris immensi et vere Herculei et vastissimae cognitionis literariae^{a)} exposuit. Continet et haec editio multa, quibus apparatus *Galenii* criticus augeri commode possit. Praeter haec duo tertium ejusdem editionis exemplum reperitur in acade-

a) *Allgemeines bibliograph. Lexicon.* Liefer. IV. p. 643. No. 8054. ubi notatur, omnibus tomis, excepto tertio, manu ignoti Viri eruditi, seculo XVI. ineunte viventis, emendationes sive varias lectiones esse additas.

nica bibliotheca Jenensi, quod suis in *Galenum* conjecturis *Janus Cornarius*, magnum quondam Germaniae decus, auxit ornavitque. Harum specimen nuper *Christ. Godofr. Grunerus* peculiari libello edidit ^{b)}. Continet autem illud eas tantum, quae primi voluminis primis centum et quatuor foliis adscriptae leguntur, de quarum pretio quid sit statuendum; harum rerum intelligentes, me non monente, ex ipsius auctoris nomine facile judicabunt. Longe plures autem editis a *Grunero* emendationes et conjecturas illo *Cornariano Galeni* exemplo contineri, laetus perspexi, ex quo insigni Viri Excellentissimi, *Güldenapfelii*, Jenensis bibliothecae academicae bibliothecarii, benivolentia atque favore hac editione, quod gratissimus agnosco, utor. Haec de *Galeno* bene merendi subsidia aucta sunt editione graeca Basileensi, cujus margini manus erudita varias adjecit et emendationes et conjecturas, inter quas multae occurrunt omni attentione animi dignae.

Neque vero in his solum continui et quasi conclusi studium meum omnia dili-

^{b)} JAN. CORNARII conjecturae et emendationes Galenicæ. Nunc primum edidit D. CH. G. GRUNER. Ien. 1789. 8.

genter colligendi, quae ad emaculanda Galeni contexta aliquid conferre possunt. Sed anxie conquisivi undique, quae in observationum criticarum libris, et in animadversionibus virorum eruditorum, quibus varios scriptores graecos illustrare sunt conati, dispersa reperiuntur. Quae quidem omnia apte disposita et accurate dijudicata suo tempore prodibunt, ubi *Galenus* ipse totus typis fuerit exscriptus.

Animus ab initio erat, textum Galeni repetere, qualem *Charterius* dederat, e codicibus manuscriptis Parisinis correctum et versioni latinae emendationi junctum. Cum enim *Charterius* libros *Galenii* cum e codicibus pleniores ^{c)}, tum numerosiores ^{d)} edidisset, quam in ulla operum *Galenii*, quae suam antecederent, editione comparuerant,

^{c)} Pleniores prodire in Charteriana editione libri Galeni hi: definitiones medicae, septimus de usu partium liber, de partu septimestri libellus, et qui sunt alii, infra in historia operum *Galenii* literaria, ubi de hac editione pluribus ab *Ackermann*o expositum est, commemorati.

^{d)} Primus in operum *Galenii* collectionem recepit *Charterius* librum de ossibus, qui latine tantum tanquam *ἰσχυερῶν* graecae Basileensis editionis tomo quinto adiectus erat; commentarii in *Hippocr.* de humoribus latinam tantum versionem; libros de fasciis, de oomate secundum *Hippocr.* de praenotione etc.

et ita etiam lectorum commodis prospexisset, ut Juntinarum imprimis editionum exemplum secutus, *Galen*i textum in capita distingueret, illius editio merere videbatur, ad quam ego meam curarem exprimendam. Sed vidi, provinciam editoris operum *Galen*i a *Charterio* haud ita fuisse semper administratam, ut ille ab omni reprehensione liber videri haberique posset. Multa enim reliquit, quae cum linguae graecae rationi manifesto repugnarent, etiam codicibus manuscriptis invitis, corrigenda erant. Versio praeterea latina saepe minus respondet verbis graecis, quamvis eam diligenter emendatam praedicet. Quamobrem *Vir Excellentissimus, Godofr. Henr. Schaeferus*, de cujus amicitia, a multis inde annis culta, mihi gratulor, quique taedii plenum laborem typothetarum errores emendandi, meis precibus commotus, in se recepit, in ea fuit sententia, lectoribus melius fore consultum, si contexta *Galen*i graeca jam nunc a mendis liberarentur, quibus a librariis, graecae orationis rationem haud satis intelligentibus, saepe deturpata reperiuntur, aut si orationis difficultas, mutata interpunctione,

removeretur. Promisit simul pro insigni erga me benivolentia, si talia inter legendum deprehenderet, me consentiente ea se esse emendaturum; quae Viri graece doctissimi promissio non potuit non mihi accidere gratissima. Si igitur Galenus nunc multo emendatior prodit, quam in prioribus editionibus, hoc Lectores imprimis *Schaefero*, Viro Eruditissimo, referent acceptum.

Praeter hoc studium contexta *Galenī* graeca emendatiora Lectoribus offerendi in eo quoque laboravi, ut ejus opera, quae non nisi e latina versione hactenus cognita erant, graece e codicibus manuscriptis ederem. Id mihi feliciter cessit in *Galenī* commentario in *Hippocratis* de humoribus libellum, quem in regia bibliotheca Parisiensi latere noram: *Bosquillonium* quoque, qui editione sua Aphorismorum Hippocratis optime de hoc medicinae rationalis parente meritus est, acceperam, codicem illum jam descripsisse, ipsum cum alio contulisse, qui in bibliotheca Coisliniana quondam servabatur, et ad futuram editionem, multis emendationibus et conjecturis ornandam, praeparasse. Cujus quidem editionis

spem cum praematura *Bosquillonii* mors nobis eripuisset, metuendum erat, ne viri hujus eruditi labor omnino periret. Sed hoc cavuit viduae ejus liberalitas, quae omnem apparatus literarium mariti quondam sui facultati medicae Parisinae dono obtulerat. Rogavi igitur amicum integerrimum, Virum Generosum atque Eruditissimum operum Hippocraticorum interpretem, Equitem *de Mercy*, facultatis medicae Parisiensis doctorem, et medicinae graecae professorem, ut illum codicem meis sumitibus describendum curaret. Annuit is precibus meis humanissimis, et eo usque benivolentiae et de medicis graecis bene merendi studii processit, ut codicis describendi sumtum partem ipse solveret. De quo insigni, quo me adfecit, beneficio ut publice Ipse gratias agam, libenter et ex animi sententia facio. Neque vero minus obstrictum me sentio *Fr. Jacobsio*, eruditissimo Anthologiae graecae editori, qui e codice Monacensi insignem lacunam supplevit, quae in fine libelli, *Ὅτι τὰ τῆς ψυχῆς ἢ διὰ τὰς τοῦ σώματος κράσεις ἐπεταί*, in editionibus cum Aldina, tum Basileensi conspicitur. Quamquam autem non eram nescius,

Charterium e suis codicibus manuscriptis hanc Galeno jam adhibuisse medelam, tamen videre cupiebam, an forte plura Parisiis contineret Bavaricus codex. Precibus igitur meis benevole hoc dedit Illustris *Jacobus*, ut elegantissime descriptum mecum communicaret pleniorẽ libelli istius finem.

Nihil praeterea magis in votis habeo, quam ut ea, quam hoc ipso volumine inchoavi, Galeni operum editio peritis harum rerum arbitris haud omnino displiceat, atque plausu virorum eruditorum honorifico excepta, feliciter ad finem deducatur. Honestissimus librarius, Carolus Cnoblochius, nullis sumtibus pepercit, ut *Galenus* satis comte atque ornate in publicum prodire posset. Faxit Deus, ut felicissime ipsi cedat susceptum opus!

Scribebam Lipsiae ipsis Calendis Novembribus A. R. S. cııııcccxı.

HISTORIA LITERARIA CLAVDII GALENI,

CONSCRIPTA AB JO. CHR. GLI. ACKERMANNO, EX JO.
ALB. FABRICII BIBL. GRAEC. EX ED. GLI. CPH. HARLES,
VOL. V. P. 377 — 500. DESUMTA ET HINC INDE AVCTA
ET EMENDATA.

I. *Vita Galeni.* II. *Galenus in medicinalem scientiam merita generatim.* III. *Medicinae status iis temporibus, quibus Galenus universam ejus scientiam mutabat.* IV. *Quid in singulis medicinalis scientiae disciplinis invenerit Galenus rectiusque dixerit.* V. *Systema Galeni medicum.* VI. *Libri a Galeno conscripti. Eorum ratio.* VII. *Classes, ordo librorum Galeni.* VIII. *Institutum in ordine librorum Galeni a me servatum.* IX. *Singulorum librorum Galeni, et quidem genuinorum, recensio.* 1. *De sectis ad eos, qui introducuntur.* 2. *De optima secta ad Thrasybulum.* 3. *De optima doctrina.* 4. *De sophismatis seu captionibus penes dictionem.* 5. *Quod optimus medicus sit quoque philosophus.* 6. *Suasoria ad artes oratio.* 7. *De constitutione artis medicae ad Patrophilum.* 8. *De elementis ex Hippocrate libri II.* 9. *De temperamentis libri III.* 10. *De atra bile.* 11. *De inaequali intemperie.* 12. *De optima corporis nostri constitutione.* 13. *De bono habitu.* 14. *De facultatibus naturalibus libri III.* 15. *De substantia facultatum naturalium.* 16. *De anatomicis administrationibus libri IX.* 17. *De ossibus ad tirones.* 18. *De venarum arteriarumque dissectione.* 19. *De nervorum dissectione.* 20. *De musculationum dissectione.* 21. *De uteri dissectione.* 22. *An in arteriis natura sanguis contineatur.* 23. *De motu musculationum libri II.* 24. *Vocalium instrumentorum dissectio.* 25. *De causis respirationis.* 26. *De Hippocratis et Platonis decretis libri IX.* 27. *Fragmentum in Timaeum Platonis, vel ex IV. commentariis, quos inscripsit: De iis, quae medice dicta sunt in Platonis Timaeo.* 28. *De semine libri II.* 29. *De usu*

partium corporis humani libri XVII. 30. De instrumento odoratus. 31. De locis adfectis libri VI. 32. De differentiis febrium libri II. 33. De morborum temporibus. 34. De respirationis usu. 35. De usu pulsuum. 36. De pulsibus libellus ad tirones. 37. De pulsuum differentiis libri IV. 38. De dignoscendis pulsibus libri IV. 39. De causis pulsuum libri IV. 40. De praefagitione ex pulsibus libri IV. 41. Synopsis librorum suorum XVI. de pulsibus. 42. De diebus decretoriis libri III. 43. De crisi libri III. 44. De difficultate respirationis libri III. 45. De causis procatacricis. 46. De plenitudine. 47. De tumoribus praeter naturam. 48. De tremore, palpitatione, convulsione et rigore. 49. De simplicium medicamentorum temperamentis et facultatibus libri XI. 50. Ars medica. 51. De differentiis morborum. 52. De morborum causis. 53. De differentia symptomatum libri III. 54. De compositione medicamentorum secundum locos libri X. 55. De compositione medicamentorum secundum genera libri VII. 56. Methodus medendi libri XIV. 57. Ad Glauconem de medendi methodo libri II. 58. De venae-sectione adversus Erasistratum. 59. De venae-sectione adversus Erasistrateos, Romae degentes. 60. De curandi ratione per venae-sectionem. 61. De marasmo. 62. Pro puero epileptico consilium. 63. Ad Thrasybulum liber, utrum medicinae sit, vel gymnasticae hygieine. 64. De attenuante victus ratione. 65. De tuenda sanitate libri VI. 66. De alimentorum facultatibus libri III. 67. De probis pravisque alimentorum succis. 68. Quod animi mores corporis temperamenta sequantur. 69. Linguarum, seu dictionum exoletarum Hippocratis explicatio. 70. De septimestri partu. 71. De libris propriis. 72. De ordine librorum suorum ad Eugenianum. 73. De ptisana. 74. De parvae pilae exercitio. 75. De hirudinibus, revulsione, cucurbitula, incisione et scarificatione. 76. Quomodo morbum simulantes sint deprehendendi. 77. De dignotione ex insomniis. 78. De propriorum animi cujusque adfectuum dignotione et curatione. 79. De cujuslibet animi peccatorum dignotione atque medela. 80. De praenotione ad Epigenem. 81. De antidotis libri II. 82. De foetuum formatione.

X. *Libri suspectae originis.* 83. Introductio s. medicus. 84. De subfiguratione empirica. 85. De voce et anhelitu. 86. De respirationis usu. 87. An animal sit, quod in utero est. 88. An omnes partes animalis, quod procreatur, fiant simul. 89. De consuetudinibus. 90. De

motu thoracis et pulmonis. 91. De totius morbi temporibus. 92. De typis. 93. Adversus eos, qui de typis scripserunt. 94. De comate secundum Hippocratem. 95. De victus ratione in morbis acutis ex Hippocratis sententia. 96. De purgantium medicamentorum facultate. 97. De remediis paratu facilibus libri III. 98. De theriaca ad Pisonem. 99. De theriaca ad Pamphilianum. 100. De fasciis.

XI. *Libri manifeste spurii.* 101. De historia philosophica. 102. Definitiones medicae. 103. De partibus artis medicae. 104. De anatomia vivorum. 105. De compage membrorum sive de natura humana. 106. De natura et ordine cujuslibet corporis. 107. Quod qualitates incorporeae sint. 108. De motibus manifestis et obscuris. 109. De facultatibus corpus nostrum dispensantibus. 110. De dissolutione continua, s. de alimentorum facultatibus. 111. Praeceptum de humani corporis constitutione, de diaeta quatuor anni tempestatum et duodecim mensium. 112. De humoribus. 113. De praenotione. 114. Omnino vera expertaque praesagatio. 115. De venaesectione. 116. Prognostica de decubitu ex mathematica scientia. 117. De urinis. 118. De urinis compendium. 119. De urinis ex *Hippocrate*, *Galeno* et aliis quibusdam. 120. Quaesita in *Hippocratem* de urinis. 121. De pulsibus ad Antoninum. 122. Compendium pulsuum. 123. De adfectuum renibus infidentium dignotione et curatione. 124. De colico dolore. 125. Introductorius liber, varias morborum curas complectens. 126. De cura icteri. 127. De melancholia ex *Galeno*, *Ruso* et *Marcello Sicamii Aëtii* libellus. 128. De oculis. 129. De pica, vitioso appetitu. 130. De gynaecis. 131. De cura lapidis. 132. Liber secretorum ad Montem. 133. De medicinis expertis. 134. De incantatione, adjuratione et suspensione. 135. Fragmentum libri de dynamidiis. 136. Liber secundus de dynamidiis. 137. De ponderibus et mensuris. 138. De succedaneis. 139. De simplicibus medicamentis. 140. De plantis. 141. De virtutibus centaureae. 142. De clysteribus. 143. De catharticiis. 144. De peste.

XII. *Fragmenta.* 1. De aquis. 2. De vinis. 3. De vinis. 4. De pane. 5. De aquarum natura et de balneis. 6. Sermo adversus empiricos medicos. 7. De morfu, qui in aegritudine percipitur. 8. De venereis. 9. Ex libris de demonstratione. 10. Ex commentariis *Simplicii*. 11. Ex *Averroë*. 12. Galeni notae in *Hippocratem* e *Stobaeo*. 13. Fragmenta ex *Nemesio*. 14. Ex *Themistio*. 15. Ex

Michaelis Ephesi. 16. *Ex Moyse Maimonide.* 17. *Ex Rhase.* 18. Quos, quibus purgantibus medicamentis et quando purgare oporteat. 19. Fragmentum de Homericæ medicatione.

XIII. *Commentarii Galeni in Hippocratis libros.* 1. In Librum Hippocratis de natura humana commentarii II. 2. In Hippocratem de salubri diætæ ratione privatorum. 3. In Hippocratem de aëre, aquis et locis commentarii III. 4. In Hippocr. de alimento commentarii IV. 5. In Hippocr. de humoribus commentarii III. 6. In Hippocratis prognosticon commentarii III. 7. In Hippocr. prædictionum libr. I. commentarii III. 8. In Hippocr. de morb. popular. libr. I. commentarii III. 9. In Hippocr. de morb. popul. libr. II. comment. 10. In Hippocr. de morb. popul. libr. III. commentarii III. 11. In Hippocr. de morb. pop. libr. VI. comment. VI. 12. In Hippocr. aphorism. libros VII. comment. VII. 13. Galeni adversus Lycum liber. 14. Galeni contra ea, quæ a Juliano in aph. Hippocr. dicta sunt. 15. In Hippocr. de diætâ acutor. libr. comment. IV. 16. In Hippocr. de officina medici librum comm. III. 17. In Hippocr. libr. de fracturis comm. III. 18. In Hippocr. libr. de articulis comm. IV.

XIV. *Libri, qui sub Galeni nomine in bibliothecis latent, nondum typis excusi.*

XV. *Libri Galeni medicinales, qui interierunt.*

XVI. *Libri Galeni, ad alias disciplinas pertinentes, deperditi.*

XVII. *Codices MSS. operum Galeni omnium, aut librorum plurium graeci et latini.*

XVIII. *Editiones operum Galeni omnium graecae, graeco-latinae, latinae.*

XIX. *Collectiones librorum Galeni, at non omnium, graecae, graeco-latinae, latinae.*

XX. *Galenus in epitomen redactus. Specula Galeni, Theatrum, Indices.*

XXI. *Index auctorum, qui Galeno edendo, interpretando, illustrando operam dederunt. Commentarii in plures Galeni libros.*

XXII. *Libri, in quibus Galenus defenditur, confutatur, in quibus loca quaedam Galeni explicantur.*

XXIII. *Editiones operum Galeni graecae, graeco-latinae, et latinae, quae lucem non viderunt.*

I.

VITA GALENI).

Claudius Galenus, medicorum omnium post Hippocratem princeps, systematisque in medici-

a) In vita Galeni recte scribenda qui versari volunt, ipsius ejus auctoris libris, seu genuinis maxime fontibus, uti debent. Multa enim de se narravit exposuitque in permultis libris, a se conscriptis, maxime in arte medica, in cujus cap. 39. libros, quos ante hunc librum conscripsit, recenset; in libris IX. anatomicarum administrationum; in libris XVII. de usu partium; in libro quod animi mores corporis temperaturam sequantur; in libr. de cognoscendis curandisque animi morbis, quos perturbationes Latini adpellant; in libr. de cujusque animi peccatorum notitia atque medela; in libris VI. de locis adfectis, in quibus ad vitam Galeni, quam egit medicus practicus, facientia permulta enarrantur; de praecognitione ad Epigenem, qui scriptus est a Galeno ideo, ut medicinalis vitae suae posteris rationem redderet; in libr. II. de antidotis et in libr. de theriaca ad Pisonem, nec non in libris de medicamentorum compositionibus. In consilio etiam, puero epileptico dato, quaedam ad ejus vitam occurrunt. Librum etiam scripserat Galenus *περὶ τῆς διαβολῆς, ἐν ᾧ καὶ περὶ τοῦ ἰδίου βίου*, quem memorat in libr. de libr. propriis cap. 13. qui vero interiit. In libro etiam: *μέχρι πόσου τῆς παρὰ τοῖς πολλοῖς τιμῆς καὶ δόξης φροντιστέον ἐστὶ*, de quo loquitur de libr. propr. cap. 13., quaedam saltem fuerant contenta ad vitam Galeni; verum et is liber interiit. Multa etiam, quae ad vitam Galeni pertinent, leguntur in ejus libris *περὶ τῶν ἰδίων βιβλίων* et *περὶ τῆς τάξεως τῶν ἰδίων βιβλίων πρὸς Εὐγενιανόν*, qui uterque liber legitur in editione operum Hippocratis et Galeni Charteriana tom. I. pag. 35. et 49. Galenum etiam memorarunt inter Graecos Stephanus de urbibus, Jo. Tzetzes chil. XII. histor. 397. et Suidas.

nali scientia conditor, quod nostris temporibus medici ex parte adhuc amplectuntur, atque

Scripserunt etiam vitam Galeni, aut potius de ejus vita aliqua memoriae tradiderunt Symphorianus Champerius, in libr. de medicinae claris scriptoribus, qui cum aliis lucem vidit in 4. sine loc. et anno, nec non in vita Galeni, quae prolixius elaborata ab eodem auctore legitur in operum Galeni editione quarta Papiensi, cura Rustici Placentini, 1516. fol. 2 — 4. JAC. MILICHIVS in orat. de vita Galeni in PHIL. MELANCHTHON. praefat. et orat. tom. II. p. 395. ANTONIVS FUMANELLVS, in operibus multis et variis, cum ad tuendam sanitatem, tum ad profligandos morbos plurimum conducentibus. Tigur. 1557. fol. ABR. WERNERVS, in orat. de vita Galeni, Viteb. 1570. JO. MART. EUSTACHIUS (Gambatenfianus, in regno Neapolitano) de vita Galeni. Neapol. apud Horatium Salvianum, 1577. 4. E. de Villa, in libro: Las vidas de doze principes de la medicina. Burgos. 1647. 8. cap. 7. p. 148. Praefixa etiam est vita Galeni, cum aliis, lectu dignissimis, ad historiam librorum Galeni pertinentibus, auctore CONR. GESNERO editioni operum Galeni Frobenianae tertiae. Basil. 1562. fol. Sed hi omnes parum accurate in hoc argumento sunt versati, ut recte Mentelius testatur, in epistola ad Labbeum, mox citanda, dicens: aliam vitam, alios scriptores eum auctorem postulasse, quem aetati ejus tantum non suppar Eusebius in libr. V. histor. cap. ult. testatur, etiam a nonnullis adoratum fuisse et Alexander Trallianus *Θεωράτωρ* appellat. Elogium Galeni chronologicum Philippus Labbeus, velut specimen bibliothecae suae universalis, misit strenae loca ad Jacobum Mentelium, et praefixa Mentelii epistola edidit Paris. 1660. ex typographia Claudii Cramoisy, in 8. Alium praeterea libellum eodem anno 1660. Labbeus misit ad Guidonem Patinum et Parisiis, apud GUIL. BENARD. excudi fecit in 8. hoc titulo: Vita Claudii Galeni Pergameni, medicorum principis, ex propriis operibus collecta. Hoc paginarum 83 opusculum constat meris Galeni locis, ex editione Iuntarum latine descriptis atque per intervalla quatuor ab ortu Galeni ad annum aetatis 21. 29. 40. et obitum usque distinctis, adscripto subinde in margine anno Christi et aetatis Galeni. Ea loca omnia JO. ALB. FABRICIVS adnotaverat in elogio Galeni chronologico Lab-

optimi imperatoris iudicio γνήσιος ἰατρός καὶ φιλόσοφος, a posteris tanti habitus, quanti alio-

bei, quod praefixerat in Bibliotheca Graeca capiti de scriptis Claudii Galeni. Videtur etiam tertium opusculum promississe Labbeus, chronologiam operum Galeni, saltem eorum, quae exstare noscuntur, quae scilicet primo loco, quae deinde in decursu aetatis, quae tandem in senectute conscripta fuerint. Sed illa numquam vidit lucem, neque editores operum Galeni de libris ejus auctoris ad hunc ordinem digerendis cogitarunt. Vitam Claudii Galeni Pergameni, medicorum omnium ab Hippocrate principis, ex ipso et probatis auctoribus collectam digestamque scripsit Renatus Charterius, eamque in operum Hippocratis et Galeni tom. 1. a pag. 53. usque ad pag. 98. excudi fecit. Verum profusissimo sermone in hac vita longe pulcherrima dicta sunt, minime ad Galeni vitam referenda: neque ordo, quo argumentum suum pertractavit, cuiquam placere potest. Elogium Galeni conscripsit Julius Alexandrinus, quod lucem vidit Venetiis, apud Juntass. 1548. 8. Vitam et laudes Jo. H. ACKER in opuscul. eloquent. Jen. 1717. 8. fasc. 3. Vitam etiam Galeni, at succinctam, scripsere scriptores de medicinae historia quidam, v. g. Jo. BERNIER, in libr. Essays de medicine, où il est traité de l'histoire de la medecine et des medecins, Paris. 1689. 4. part. 1. cap. 4. pag. 105. DAN. CLERICUS, in libr. Histoire de la medecine part. III. libr. III. pag. 660 sq. edit. Hagae Comit. 1729. 4. in quo universo libro de Galeni vita, scriptis atque iis, quae is ad medicinam amplificandam contulit, doctissime atque copiosissime tractatur. Gottlieb Stolle, in der Anleitung zur Historie der medicinischen Gelahrtheit, Jena, 1731. 4. cap. 1. §. 91. pag. 85. Kurt Sprengel, in libr. Versuch einer pragmatischen Geschichte der Arzneykunde. tom. II. Halae Saxon. 1793. sect. V. 5. §. 53. sq. pag. 89 sq. Vitam Galeni ego quoque scripsi in Institut. historiae medicinae, Norimb. 1792. 8. cap. XXI. pag. 197 sq. et cap. XXII. exponendo systemati Galeni medicinali operam dedi, quo labore ante me jam functus fuerat Joh. CONR. BARCHUSEN in diss. de medicinae origine et progressu, Traject. ad Rhen. 1723. 4. dissertat. XVI. pag. 246 sq. Caeterum conferendi adhuc sunt

rum medicorum nullus ^{b)}, Niconis, philosophi, architecti, viri eruditissimi ac moribus sedatissimi, ex matre admodum iracunda acerbique in suos ^{c)}

de Galeno ejusque doctrina et scriptis Vossius de philosophia cap. XII. §. 19. pag. 99. Jonsius libr. III. cap. XI. §. 3. pag. 62. Pope Blount in censur. celebrior. auctor. pag. 163 sq. JAC. BRUCKER in histor. critic. philosoph. tom. II. period. II. part. I. libr. I. cap. II. sect. III. §. 13. pag. 183. sq. et in adpendic. p. 359. (inprimisque Chr. Kramp *Kritik der praktischen Arzneykunde mit Rücksicht auf die Geschichte derselben*, L. 1795. 8. qui cap. 12. p. 454 — 675. Galeni exponit laudes. Beck.) Ad rem literariam et scripta Galeni facit G. ABR. MERKLINI Lindenius renovatus, libr. 1. p. 183. sq. Maxime autem utiles sunt Halleri labores et ad vitam doctrinamque Galeni intelligendam, et ad librorum, qui ab eo auctore conscripti sunt, historiam, editionum notitiam, cet. De botanicis et pharmaceuticis Galeni scriptis disseruit is clarissimus in medicinali re literaria auctor in bibliothec. botanic. libr. I. cap. 51. tom. I. pag. 111. sq. de scriptis anatomicis, ac de iis, quae in anatome a Galeno inventa sunt, in bibliothec. anatomic. libr. I. §. 59. tom. I. pag. 82. de externa medicina, quam fecit, et de libris, ad eam pertinentibus, in bibliothec. chirurgica libr. I. §. 39. tom. I. pag. 85. Denique copiosissime egit de Galeno Hallerus, omni paene rei literariae, ad eum pertinentis, materia exhausta, in bibliotheca medicinae practicae libr. 1. §. 80. tom. I. pag. 228. usque ad pag. 273.

^{b)} In vita Galeni scribenda sequutus ego sum maxime ipsum Galenum, qui permulta de se ipso in libris suis proposuit, et Labbeum, cujus elogium chronologicum Galeni Jo. ALB. FABRICIUS in priore bibliothecae graecae editione capiti de Galeni scriptis praemiseraat. Integrum Labbei librum excendi non jussi, utilia vero ex eo, meis additis, excerpsi.

^{c)} Galen. de dignoscendis animi morbis, capite 8. tom. VI. edit. Chart. pag. 531. ἔχων μητέρα δογματούσιν, ὡς δάνειν μὲν ἐνίοτε τὰς θεραπεύσας, αἰεὶ δὲ κεκραγέ-
ναι τε καὶ μάχεσθαι τῷ πατρὶ μᾶλλον, ἢ Ξανδίππῃ
Σωκράτει.

filius, natus est Pergami ^{d)} in Asia, nobili quondam Attalorum regia, anno post Christum natum CXXXI. Hadriani imperatoris XIV. vel XV. A patre, non geometra tantum, atque architecto, ut tradit Suidas, sed mathematicis omnibus ceterisque litteris excultissimo, (vid. Galen. de probis pravisque alimentor. succis cap. 1. pag. 419. tom. VI.) ^{e)} et quibusdam aliis eximia notae praeceptoribus in pueritia ^{f)} artes liberales adprime edoctus, atque ad omnem elegantiam humanitatemque informatus, absoluto XIV. seu, quod eodem redit, aetatis anno XV. ineunte anno post Christum CXLV. Antonini Pii, post Hadrianum imperantis, anno VII. philosophicis studiis sub Caio, Platonico, et quodam Philopatoris, Stoici, discipulo, aliisque operam navare coepit; tum

d) Hinc etiam in codd. scriptis editisque semper vocatur Pergamenus. Pergamum patriam suam disertè vocat in libr. X. de simplic. medicamentor. facult. cap. 2. nr. 9. de caseo, tom. III. pag. 282. ed. cit.

e) Patrem effert laudibus maximis in permultis locis librorum suorum, v. g. in libr. de dignoscendis animi morbis cap. 8. tom. VI. pag. 531.

f) Egregie se a patre institutum esse refert, paedagogo maxime idoneo, libr. II. de different. puls. cap. 5. pag. 46. tom. VIII. neque impensis cujuscunque generis patrem in eo instituendo pepercisse docet in libr. VIII. de method. medendi cap. 3. pag. 188. tom. X. Statim ab adolescentia se philosophiae amore fuisse captum dicit, usumque praeceptoribus optimis libr. IX. de methodo medendi, cap. 4. pag. 205. tom. X. conf. libr. Galeni de ordine librorum suorum ad Eugenianum pag. 52. tom. I. de libris propriis cap. 2. pag. 138. et cap. 11. pag. 45. tom. I. ubi de studio philosophiae a se agitato permulta refert.

anno vitae XVII. christianae aerae CXLVII. a patre, per somnium admonito, deductus ad medicos g) Satyrum, Quinti discipulum, Stratonicum, Sabini Hippocratici discipulum, et Aescrionem empiricum aliosque nactus est in patria sua praeceptores.

Post obitum parentis Smyrnam se Galenus contulit, anno aetatis suae XXI. Christi CLI. Pelopis, celeberrimi medici e Quinti discipulis, et Albini, Platonici philosophi, audiendi causa h), tum Corinthum, ad Numisianum, non inferiorem Pelope, Quinti ejusdem auditorem. Sic aliis provinciis pluribus peragratⁱ), Alexandriam tandem,

g) Galen. de praenot. ad Posthum. cap. 2. p. 832. tom. VIII. libr. IX. de method. medendi, cap. 4. pag. 205. tom. X. Praeceptores, quibus et in philosophia, et in medicina usus est, copiose enarrat in libr. I. de anatomic. administrat. cap. 1. p. 26. tom. IV. conf. libr. de ordine libror. suor. ad Eugenian. pag. 52. tom. I. de medicament. facult. libr. XI. cap. 1. 24. pag. 310. tom. XIII. de atra bile cap. 4. pag. 170. tom. III. libr. I. de alimentor. facult. cap. 1. pag. 308. tom. VI.

h) Galen. de probis pravisque alimentor. succ. cap. 1. pag. 418. tom. VI. de libris propriis cap. 2. pag. 38. tom. I. Pelopem secundum post Satyrum ipsi obtigisse praeceptorem et Smyrnae quidem, postea Numisianum Corinthi, ipse refert libr. I. de anatom. administrat. cap. 1. pag. 26. tom. IV. conf. de ordine libror. suor. ad Eugenian. pag. 51. tom. I. de atra bile cap. 3. pag. 168. tom. III.

i) Conf. de itineribus, a Galeno institutis, priusquam Alexandriam adiret, et ea urbe relicta in patriam rediret, libr. III. de composit. medicament. per genera, cap. 2. p. 713. 719. tom. XIII. libr. VI. de composit. medicam. sec. loc. cap. 2. pag. 490. tom. XIII. libr. V. de sanitate tuenda cap. 1. p. 138. tom. VI. comment. III.

Aegypti nobilissimum emporium ac metropolim, venit, in qua prae ceteris urbibus medicinae florebat studium. Unde anno aetatis XXVIII. Christi CLVIII. digressus, in patriam remeavit, ibique Pontificum^{k)} annuorum jussu curationem gladiatorum suscepit per quinque aut sex annos. Quibus elapsis Romam cogitavit^{l)}, anno aetatis XXXIV. instante, aut jam inchoato, Christi CLXIV. imperatorum Marci Aurelii Antonini philosophi et Lucii Veri, fratris ejus, anno IV.^{m)} Anno sequenti jugulum ei ab humero motum est, a quo

in Hippocr. de diaeta acutor. text. 8. pag. 85. tom. XI. libr. IX. de simplic. medicam. facult. cap. 1. nr. 2. pag. 247. tom. XIII.

k) Galen. comment. III. in Hipp. de fracturis text. 21. pag. 243. tom. XII. Curam gladiatorum Pergamenorum sibi a pontifice commissam quonam cum successu gesserit, ipse refert in libr. III. de composit. medicament. secundum genera, cap. 2. pag. 718. sq. tom. XIII.

l) Galen. de libr. propriis cap. 1 et 2. Liber de praenotione ad Posthumum ideo scriptus est, ut ostenderet, qua fortuna in formandis praefagiis Romae prae aliis medicis fuerit usus. Prostat is liber in edit. Paris. tom. VIII. pag. 829. lib. I. de anatomic. administrat. cap. 1. pag. 26. tom. IV. cf. Galen. adversus eos, qui de typis scripserunt, cap. 1. pag. 157. 158. tom. VII. de venaesectione adversus Erasistrateos, Romae degentes, cap. 1. pag. 406. tom. X. comment. I. in Hipp. libr. de artic. text. 22. pag. 303. tom. XII.

m) Lucii meminit cap. 2. libri de praenotione ad Posthumum, cum primum suum in urbem Romanam adventum describit; Antonini vero initio libri primi de anatomicis administrationibus, neque enim interpretes recte ista reddiderunt: ἀρχὴν ἡγεμέρου κ. τ. λ.

decubuit per dies quadraginta, ut ipse narrat ⁿ). Multis postea felicissimo successu sanitati redditus, magnum sibi nomen apud omnes plebeios et optimates fecit, ut etiam a plerisque, ob admirandam in praedictionibus atque curationibus sagacitatem et felicitatem ^o), modo *παραδοξολόγος*, modo propter stupendam remediorum, opportune adhibitorum, vim atque efficaciam *παραδοξοποιός* diceretur. Grassante post aliquod tempus atrocissima illa peste, quam Capitolinus in Lucii vita aliique scriptores Romanarum historiarum describunt ^p), urbe se subduxit in Campaniam, ac Brundisio in patriam vela fecit, anno aetatis non tam exeunte, quam completo XXXVII. christianae aerae CLXVIII. Verum diu in patria subsistere atque optato perfrui otio ei non licuit: namque sub exitum ejusdem anni, aut sequentis CLXIX. principium ab imperatoribus, Marco Antonino ac Lucio Vero, a Parthica expeditione paulo ante reverso, qui tum Aquilejae morabantur, delectus

ⁿ) Historiam ejus morbi, quem perpeffus est, copiose describit in comment. I. in Hipp. libr. de articulis text. 62. pag. 322. tom. XII.

^o) Conf. librum de locis adfectis integrum, in quo permulta exponit de fortuna, qua usus est et in praefagiendo et in curandis morbis. Vid. imprimis de loc. adfect. libr. V. cap. 7 tom. VII. pag. 497. Multa quoque refert de laude sua apud omnes, et de invidia medicorum et philosophorum, in quam incurrit, in libr. de praenot. ad Epigenem tom. VIII. pag. 829. et in libro de libris propriis.

^p) In cap. 1 et 2. de libris propriis. De praenot. ad Epigenem tom. VIII. pag. 829. et in permultis aliis locis.

militum habendi causa, omniumque comparandorum, quae ad bellum germanicum necessaria futura essent, in Italiam revocatus est. Romam itaque secundum venit ^{q)}, atque Aquilejam profectus est: unde paullo post, ob saevientem acrius luem fugientibus imperatoribus, ipsoque Lucio Vero prope Altinum, dum curru cum fratre verheretur, ictu sanguinis exstincto, hiberno, ut videtur, tempore, sub finem scilicet anni CLXX. ipse quoque Galenus vix cum quibusdam aliis evasit Romamque incolumis reversus est, quae tertia ejus in urbem profectio numerari potest. Marco Aurelio in Germaniam ^{r)} adversus Quados, Marcomannos ac Sarmatas cum exercitu abeunte, ipse in Italia haesit, multosque tum, procul negotiis fere omnibus, et usque ad obitum ejusdem Aurelii, totoque filii ejus, Commodi, tempore, quo imperante conflagravit Pacis templum, et Galeni opera plurima incendio perierunt, vel

q) De libr. propriis cap. 2. in quo capite Galenus etiam enarrat, quos libros eo tempore scripserit. De praenot. ad Epigenem cap. 9. Meminit etiam sui ex Cypro et Syria pedestris itineris Romam versus per Thraciam et Macedoniam in libro IX. de simplic. medicament. facultatibus cap. 1. nr. 2. pag. 246. tom. XIII. Et inter ambulandum se dormivisse memorat in libr. II. de motu musculorum cap. 4.

r) Saepe refert Galenus in libris suis, se Caesaris jussu, ut imperatoris valetudinem curaret in hoc bello, evocatum esse a Marco Aurelio: sed Galenus, belli labores periculaque aliis cedere cupiens, somnio admonitum se esse divinitus aiebat, ut Romae maneret. Vid. de libr. propr. cap. 2. de composit. medicament. secundum genera lib. II. cap. 13. et in permultis aliis locis.

Romae ^{s)}, vel in patria, (quando enim in eam remigraverit, non amplius reversurus in Italiam, omnino nescimus) multos inquam libros cujusque generis conscripsit vulgavitque, atque in iis librum de praecognitionibus suis *πρὸς Ἐπιγένην* ^{t)}, anno vitae LII., elapsis a disputatione adversus Stoicos et Peripateticos de voce et respiratione XV. annis. Sub Helvio quoque Pertinace, qui anno Christi CXCII. die Decembris XXXI. sublato e vivis Commodus princeps a frequenti senatu nuncupatus est imperator, et paullo post a militibus interfectus, floruisse Galenum, ex eo discimus, quod capit. XIII. de propriis libris meminit libri unius ad sectarum professores de concionibus, publice habitis sub Pertinace. (Sic enim vertendum puto *πρὸς τοὺς ἀπὸ τῶν αἰρέσεων περὶ τῶν ἐπὶ Περτινάκῳ δημοσίᾳ ῥηθέντων*, non, ut alii quidam: Adversus sectarios de publice dictis coram Pertinace.) Neque sane ulterius progressus videtur, quisquis in Suidae lexico Galeni elogium

^{s)} In hac periodo Romae et docuit medicinam, et plurimos longe librorum suorum composuit, et medicinam aegrotantibus cum summo Romanorum plausu fecit. Ad hanc periodum vitae Galeni conf. de praenot. ad Epigenem cap. 9. et 11. et plurima alia loca tam in hoc libro, quam in sex libris de locis adfectis, de alimentor. facultatibus lib. II. cap. 40. de compos. medicamentor. per genera lib. I. cap. 1. lib. III. cap. 3. de simplic. medicamentor. facult. lib. IX. cap. 3. De antidotis lib. I. cap. 1. 2. 4. 13. et libr. II. cap. 17. Method. medendi libr. III. cap. 2. et lib. V. cap. 15.

^{t)} Ad Posthumum in editis permultis inscribitur is libellus, sed rectius veritas ad Epigenem, quod propria nomina Graecorum latina facere non licet.

texuit, dum scribit: *γεγονέναι ἐπὶ Μάρκον καὶ Κομμόδου καὶ Περτίνακος τῶν Καισάρων ἐν Ῥώμῃ.* (Nisi forte ultimum illud ἐν Ῥώμῃ non ad imperatores romanos referas, sed ad Galenum, qui, cum sub his imperatoribus Romae vixisset, post Pertinacis necem in patriam sese receperit, ibique reliquum vitae in otio litterario procul ab aula strepituque litterario transegerit, quae videtur fuisse mens interpretum Wolfii atque Porti.)

Hactenus quae de Galeno diximus usque ad aetatis annum LXIII. ex ejusdem *πολλάκις ἐπαντολογοῦντος* variis scriptis deprompta sunt, nec in dubium a quoquam ulla ratione revocari posse videntur. Quod superest, an sub Didio Juliano, Clodio Albino, Pescennio Nigro, ac praecipue sub Severo, ejusque filio, Antonino Bassiano, pariter floruerit, et quamdiu vitam Romae, aut Pergami traduxerit, quove anno aetatis atque aerae Christianae expiraverit, quia eruditis viris nondum satis exploratum scimus, ex ejusdem libris, vel veterum scriptorum monumentis disquirendum est.

Gerardus Joannes Vossius in postumo de philosophia opere cum medicorum seriem legit, Claudium Galenum sub Marco Antonino philosopho, item filio, Commodο, quin et Helvio Pertinace, Didio Juliano, Clodio Albino, ac denique Severo floruisse testatur. Sed nihil probat, et ab aliis ista mutuatus est. In opere etiam de historicis graecis atque alibi non semel idem auctor Galenum ad Antonini Pii aetatem refert. Joannes Martinus Eustachius, qui in libro, de vita Galei scripto,

historiam ejus viri, foedatam antehac multis fabulis erroribusque, summo cum studio illustravit, multa tamen etiam, quae ad rem minus pertinent, intexit, contendit, Galenum sub Severo et Antonino Bassiano Caracalla vixisse, his ductus argumentis, quod ipse Galenus libro I. de antidotis cap. XIII. testetur, se theriacam imperatori Severo, ipsius imperatoris jussu, confecisse, eodem modo, quo Antonino Augusto eandem medicinam paraverat, ac quod auctor libri de theriaca ad Pisonem, qui vulgo Galeno adscribitur, cap. 2. tom. XIII. pag. 952. referat, theriacam a Marci imperatoris temporibus aestimari coepisse, opinionemque de ejus utilitate majorem fidem accepisse, ejus medicamenti vero usum sub maximis imperatoribus, nunc viventibus, communem evasisse (*ἐπὶ τῶν νῦν μεγίστων αυτοκρατόρων ἡ χρῆσις εἰς τὸ κοινὸν ἐφθάσας*). Utrumque vero argumentum Eustachii quibusdam infirmis visum est, ac primum quidem, quod ex familiari multorum auctorum consuetudine Severus imperator pro Lucio Vero subrogatus sit, et ipsemet Eustachius fateatur, pro Vero mendose cap. I. libri adversus eos, qui de typis scripserunt, haberi Severum. Alterum vero, quod in libro de theriaca per maximos illos imperatores, quorum mentio est facta, non Severus pater, ejusque filius Bassianus, dictus de militari tunica Caracalla, sed Marcus Aurelius et Lucius Verus, Divi, ut loquebantur, fratres intelligendi sint, ut necesse non videatur, fidem libri de theriaca ad Pisonem, quem Julius Alexandrinus,

Petrus Andreas Matthiolus, aliique viri pereruditi abjudicare Galeno moliuntur, sollicitare.

Isque liber, Galeno adscriptus, de theriaca ad Pisonem, etsi pro tali non existimandus est, quem Galenus scripserit, quod multa in eo occurrant, a Galeni ingenio prorsus aliena, tamen neminem fore arbitror, qui, postquam attento animo libros de antidotis perlegerit, non illico in partes Eustachii transeat fateaturque, Galenum non tantum sub Pertinace, sed etiam sub Severo imperatore vixisse. Proponam, quoniam Eustachius quaedam, ad quaestionem pertinentia, praetermisit, in nonnullis peccavit, atque obscure admodum et intricate omnia pertractavit, ipsa Galeni verba, eaque observationibus in eis illustrabo, ut nemo in posterum ea de re ambigere possit. Libri enim duo de antidotis ab omnibus usque ad hunc diem tanquam genuini sincerique Galeni partus habentur, nec ullus eos, quod sciam, inter notos rejecit.

Quae capitibus primo et quarto libri primi de antidotis habentur, praemittenda sunt, ut cetera, quae ex capite XIII. adferentur, firmitus consistant. Primo vero capite libri primi de antidotis pag. 866. tom. XIII. de Aurelio Antonino imperatore, ipsius tempore vivente, expresse refert, (*ὁ καὶ ἡμᾶς γενόμενος αὐτοκράτωρ Αὐρήλιος Ἀντωνῖνος*), qui quotidie antidotum sumserit. Deinde addit: Fuit autem hoc, quo tempore, suscepto adversus Germanos bello, et ille (imperator Aurelius Antoninus) in regionibus circa Istrum degeret, et ego me illum eo posse subse-

qui excusaveram. Quia vero imperator theriacam, a Demetrio archiatro sibi confectam, habebat commendatissimam, post mortem Demetrii ad Euphratem Catholicum scripsit, ut is certiorum faceret eum, quis Demetrio adstitisset in componenda antidoto caesarea. Cumque intellexisset, me semper Demetrio in componenda theriaca adstitisse, a me antidotum sibi parari iussit. Capite vero quarto ejusdem libri primi de antidotis, pag. 872. refert, theriacam eo tempore, quo Antoninus imperabat, a multis divitibus, in privatos eorum usus, fuisse praeparatam: divites enim principum morem aut imitari, aut saltem imitari videri velle. Post obitum vero Antonini a paucis theriacam aut mithridatium in privatos usus parari. Capite vero ejusdem libri de antidotis primi XIII. pag. 884. refert, se theriacam in privatos usus Marci Antonini composuisse, Commodum vero, Antoninum subsequenter, nec theriaca, nec simplicium medicamentorum, ad eam parandam idoneorum, imprimis cinnamomi, quod prae ceteris vetustate vim ac efficaciam suam amitteret, ullam curam habuisse, ὥστε τοῦ νῦν ὄντος ἡμῶν αὐτοκράτορος Σεβήρου, κελεύσαντος αὐτῷ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν ἐσκεύαζον Ἀντωνίνῳ, συνθεῖναι τὴν ἀντίδοτον, ἡναγκάσθην κ. τ. λ. Coactum scilicet se fuisse refert vilius cinnamomum, quodque vetustate sua virtutis aliquantulum perdidisset, eligere, his verbis: τῷ μὲν οὖν νῦν ἡμῶν αὐτοκράτορι Σεβήρῳ τὴν ἀντίδοτον ἐσκεύασα τῶν Ἀδριανείων ἐκλέξας κινναμῶμον, κ. τ. λ.

(cinnamomi, a temporibus Adriani inde in vasis ligneis studiose asservati). Refert etiam aliquot cinnamomi species, a se studiose collectas, conflagrasse cum scrinio, in quo optima ac pretiosa quaeque reposuisset, eo tempore, quo templum Pacis Romae incendio flagraret.

Ex his aliisque, quae in libro Galeni de libris propriis, et in libro de ordine librorum suorum ad Eugenianum occurrunt, et quae in germanis Galeni operibus occurrunt plurima, ad illius vitam aetatemque indagandam plane necessaria, discimus, Antoninum Pium, quem a Marco Aurelio ea nota distinguit, quod eum post Adrianum imperatorem fuisse expresse dicit, non illum fuisse, qui singulis diebus theriacam sumeret; sed Marcum Aurelium Antoninum, philosophum, de quo tam saepe et tam multa referre consuevit: et Demetrium, archiatrum, sub belli germanici initiis obiisse, eique tum in imperatoria antidoto paranda suffectum fuisse Galenum: atque Commodum, Marci Aurelii Antonini, philosophi, filio, sub quo aedes Pacis conflagravit, aliisque usque ad Severum imperantibus neglectam fuisse theriacae confectionem, quam Severus, tum imperator (*τοῦ νῦν ὄντος ἡμῶν αυτοκράτορος Σεβήρου*: filium, observes velim, hic taceri: ideoque scriptos illos de antidotis libros videri ante annum CXCIX.) iterum a Galeno, jam senē, voluit confici, necdum elapsis XXX. annis ab expeditione germanica: proinde Severum hunc, de quo hic agitur, penitus alterum diversumque esse a Lucio Vero, qui anno exeunte CLXIX. aut ineunte CLXX.

apoplexia perſit, licet is quoque aliquando Severus vocatus reperiatur.

De theriaca ad Piſonem, unde alterum probationis argumentum ducere voluit Euftachius, tria obiter obſervare liceat. Ac primum quidem: auctorem libelli illius vixiſſe ſub Severo, et quidem inter annum aerae Chriſtianae CXCIX. quo Severus majorem natu filium Baſſianum in imperii conſortium elegit, atque annum CCXI. quo idem Severus, qui cum filio imperabat, Eboraci in Britannia mortuus eſt, die IV. Februarii: id-eoque non mediocriter hallucinatos, qui cum Hieronymo Mercuriali Lucium Verum hic accipiendum eſſe ſomniarunt. Verum praestat ipſum ejus libri auctorem loquentem audire. Alios reſert is auctor, ſingulis diebus, incolumitate corporis ductos, theriacam adſumere: id feciſſe Marcum Antoninum, qui paullo ante Romanum imperium ſumma integritate adminiſtravit, eumque theriaca abunde, et velut alimenti inſtar eſſe uſum. Exiſtimationem vero virtutis ejus medicamenti ab hujus imperatoris temporibus magnam apud homines evaſiſſe, iis ſcilicet, ſalute imperatoris et conſervata et reſtituta hujus medicamenti ope, eadem ab eo ſperantibus. Sub iſto vero principe theriacae componendae opus ſolum ad eos pertinuiſſe, qui in eo verſati eſſent: verum ſub imperatoribus nunc regnantibus (*ἐπὶ δὲ τῶν νῦν μεγίστων αυτοκρατόρων*) uſum ejus vulgatum fuiſſe, ipſis imperatoribus permittentibus, ut quisque aegrotans ea medicina ex ipſorum penu uteretur, eamque benigne omnibus, qui ea egere

viderentur, dispensantibus, uti et Antipatro, cui scriptura epistolarum graecarum commissa erat; (de quo vide vitas Sophistarum, a Philostrato conscriptas) viro ob morum gravitatem et rhetorices peritiam longe aestimatissimo, cum in renalem morbum incidisset ^{u)}. Ex quibus hoc textitur argumentum: auctor libri de theriaca ad Pisonem Demetrium archiatrum et Marcum Antoninum imperatorem novit, eum scilicet, (ne ad Pium confugas,) qui singulis diebus theriacam adsumebat; quod uni duntaxat Marco Aurelio Antonino, philosopho, convenire ex libr. I. de antidotis ostendimus. Ac deinde vixit sub duobus imperatoribus, qui Antipatrum sophistam graecis Augustalibus epistolis praefecerunt, τὸν τὰς ἐλληνικὰς ἐπιστολὰς αὐτῶν πράττειν πεπιστευμένον, et theriacae usum publicum liberalitate sua, atque in omnes, qui egebant, communicatione frequenti induxerunt. Iis autem notis atque insignibus alii designari nequeunt imperatores praeter Severum, ejusque filium Caracallam; quod mihi probandum erat.

Alterum est, Galenum non videri ejus libri auctorem, sed alium quemdam medicum, qui Galeno superstes fuerit, et sub imperatoribus Severo et Caracalla theriacam composuerit in usum imperatorum: aut certe ab aliquo nugatore, exerceendi stili gratia, ex iis, quae apud Galenum in libris de antidotis legerat, plerisque, etiam

^{u)} De theriac. ad Pison. cap. 2. pag. 932. tom. XIII. cf. initium cap. 3. pag. 933.

sagacibus viris, fucum factum fuisse. Non quidem ignoro, Aetium Amidenum, Paulum Aeginetam, et post eos Arabes omnes, Glycamque, quem mox memorabimus, hunc librum, tamquam genuinum Galeni, citavisse. Attamen, quo tempore scripserit Galenus eum librum, non video. Si a Galeno scriptus est, eum is auctor scripsit Severo atque Caracallâ imperantibus, annum vitae minimum septuagesimum agens. Sed stilus juvenem redolet; a senili gravitate plane alienus. Multa praeterea ipsi libro insunt, a Galeni indole abhorrentia: citationes parcae, quum in aliis libris ubique et se laudet, et alios tum laudet, tum culpet. Neque adeo librorum de antidotis meminit, imo potius iis contradicit, quae aliis in libris dixerat. Hinc etiam Hieronymi Mercurialis de hoc libro iudicium, quod in Juntinis operum Galeni editionibus plerisque legitur, quoque eum Galeno vindicare studet, eum ab hoc auctore, juvene adhuc, esse scriptum contendens, veritati minus respondere existimaudum est. Non sane juvenis vocandus est, qui Marcum Antoninum imperatorem noverit, annum aetatis XXXIV. aut XXXIX. jam supergressus, atque deinde sub Severo ejusque filio theriacam in usum imperatorum composuerit.

Postquam perspeximus, Galenum vitam usque ad Severi tempora protraxisse, de morte Galeni, cujus tempus hactenus nondum satis exploratum est, quaedam proferenda sunt. In his tamen non est mihi animus refellendi insulstatem eorum, qui medicorum isti coryphaeo vitam ad-

tribuunt, sine ulla valetudine adversa ad annum aetatis CXL. protractam. Ex quo vulgare forsitan illud adagium enatum est, ut Galenica valetudo diceretur pro ea, quae ultra quam solenne est, prospera sit atque inoffensa. Neque eos confutabo, qui eum volunt sermonem cum Maria Magdalena familiariter contulisse. Michael sane Glycas, qui anno Christi circiter MCL. scribebat annales suos ab orbe condito ad annum Christi MCXVIII. parte tertia pag. 231. edit. graeco-latinae, quae Parisiis prodiit, refert, famam esse apud multos, quod medicus ille, Galenus, in Magdalenam inciderit et audiverit ex ea, Christum quendam a nativitate caecum sanasse: cui Galenus responderit, necesse fuisse, ut Christus terrae metalla bene cognita habuerit, alioquin visum caeco restituere non potuisset. Verum ejusmodi rumorem fabularum in ordinem referemus. Nam fieri prorsus nequit, ut ipsorum de sententia Galenus cum Magdalena sit collocutus, qui Marci imperatoris in eis meminerit, quae ad Pisonem perscripsit, itemque Commodi mentionem fecerit in primo de moribus libro. Nam inter aetatem D. N. I. C. et imperium Commodi propemodum anni CL. intercedunt. Imo ferme CC. aut etiam plures, si ad Severi, adeoque et Caracallae, post patris obitum, imperium cum quibusdam revocare volueris. Anonymus auctor libri de vita et moribus philosophorum, annon is fuit Gualtherus Burlaeus, Anglus, Joannis Dunsi cum Guilhelmo Ochamo sedulus auditor, deinde impugnator acerrimus, et nominalis philosophiae bonus adser-

tor: qui prius Oxonii; post Parisiis ad annum MCCCXXXVII. theologiae doctor? ut post Lelandum aliosque Baleus et Pinseus, opere suo de illustribus Britanniae majoris scriptoribus; referunt: quibus nostra aetate subscripsit Joannes Gerardus Vossius, libro de historicis latinis; is, inquam, auctor; opusculo illo laudato, (unde, sed hallucinando, Guido de Cauliaco celebrium suorum de chirurgia scriptorum statim initio notat, Galenum anno aetatis LXXX. diem extremum cluisse:) quod plane sine ulla exceptione, insignis, si quis umquam fuit, nulliusque pudoris plagiarium, Antonius a Sala, Montbellensis Jurisconsultus, Casali in Italia, apud Bernardum Grossum, impressorem ducalem, anno MDCCCIII. in 4. ut vocant, tanquam ingenii sui vigiliarumque partem publicavit dicavitque Vincentio Guerrierio, Montisbelli comiti. Porro, anonymus, seu Burlaeus ille, postquam de secundo philosopho, (in quo definit plagiarii nostri codex,) Apollonio Chalcidensi; Basilide Scythopolitano, ac Tauro Berytio egit, Galienum (sic enim scribit, ex vulgi, ni fallor, quocum versatus fuerat, Gallorum loquendi consuetudine, quod non Galen, sed Galien pronuntiare solet,) celebrem toto orbe medicum, apud Pergamum Asiae natum, Hippocratis studiosissimum interpretem, vixisse docet annos LXXXVII. cum librorum multorum, praesertim medicinarum, conscriptioni insudasset. Hic autem annorum numerus, non quidem, ut vult Guido Cauliacus, octogesimus tantum, praescribitur in codice MS. locupletissimae bibliothecae Alexandri

Petavii, exarato in membranis, anno Christi MCCCCLII. ut in fine adscriptum est; ex quo vel solo, etiamsi cetera deessent plagii indicia, manifeste patent. Eundem quoque numerum LXXXVII. annorum praefert vetus ejusdem libri editio, in primis fere typographiae incunabulis, Lutetiae, et id in monte D. Hilarii, in aedibus Rudolphi Lalifeau suscepta, Eustachio incognita. Unde patet, Guidonem non somniasse, quod scripsit: et librum de vita et moribus philosophorum, (fac, ut plebeius sit atque vulgaris,) ante Eustachium alicubi adparuisse. Mortuus ergo fuerit Galenus, ex hujus racematoris philologi sententia, si subductas supra a nobis de ejus anno natali rationes amplecti velimus, anno salutis restauratae CCXVII. quo Antoninus Caracalla, Severi imperat. filius ac successor, die IV. Aprilis, inter Edessam et Charras, a Martiale centurione interfectus est. Quod si verum sit, non aberravit Joannes Tzetzes *), qui in chiliadibus suis prodidit, Galenum adhuc sub Caracalla vixisse. Verum mihi longe probabilius visum est semper, quod anonymus alter, a Snida in dictionarium suum relatus, adfirmat, Galenum annos demum LXX. vixisse, ἐβίωεν ἑτη δ. proinde obiisse postremo saeculi tertii post Christum natum anno, a morte Lucii Veri uno supra tricesimum. Parcior enim foret, multoque, quam par sit, adstrictior, quisquis breviorē in gyrum Galeni annos revocare vellet, eumque anno Christi CXIII. quo Per-

*) Tzetzes chiliad. XII. histor. 397.

tinax occisus est: fatendum enim est, eum per sex aut septem annos sub Severo, a quo in aulam revocatus dicitur, floruisse.

Fabularum ceterum Galeni historia plenissima est. Ei enim viro, quem sequebantur medici, post ejus aetatem viventes, imprimis Arabes et Arabistae, quemque Dei instar suspiciebant Christianiorum sectae, in quam vehementer in operibus suis invectus est ^{w)}, favere videretur, in quem errorem, praeter alios multos, incidit Renatus Charterius ^{x)}, qui Galenum in Judaeam profectum esse adferit, ut Christi miracula exactius cognosceret perspiceretque. Alii Galenum in Hispania natum esse adfirmarunt, Serenique nomen in Galeni nomen mutatum ^{y)}, quod utrumque falsum est. Multa alia, plane efficta, Arabes de eo re-

^{w)} Acerrimus est Galenus contra Christianos et Judaeos eisque succenset, quod legibus nulla earum demonstratione facta obtemperant. Sic libr. II. de different. pulsuum cap. 4. pag. 43. tom. VIII dicit: *Κάλλιον δ' ἂν ἦν πολλῶν προσθεῖναι τινα εἰ καὶ μὴ βεβαίαν ἀπόδειξιν, παραμυθίαν γ' οὖν ἱκανὴν τῷ λόγῳ περὶ τῶν οὐκ ἀποδείκνυται, ἵνα μὴ τις ἄλλος κατ' ἀρχὰς ὡς εἰς Μωϋσοῦ καὶ Χριστοῦ διατριβὴν ἀφιγμένος νόμων ἀναποδείκτων ἀκούῃ, καὶ ταῦτα ἐν οἷς ἡμῶν χρόνῳ* Libro vero de different. pulsuum II. cap. 3. pag. 68. tom. VIII haec dicit: *Θαῦτον ἂν τις τὰς ἀπὸ Μωϋσοῦ καὶ Χριστοῦ μεταδιδάξαιεν, ἢ τοὺς ταῖς αἰρέσεσι προστετηκότας ἱατροὺς τε καὶ φιλοσόφους.*

^{x)} Ren. Charterius in vita Galeni cap. 43. pag. 97. in Oper. Hippocr. et Galeni tom. I. Retulit haec ex Mundino et Schedelio nimis credulus Charterius.

^{y)} Vid. Nicolaus Antonius in bibliothec. veteris Hispaniae libr. I. cap. 20. ubi de Claudio, Galeni prae-nomine.

tulere, praesertim Gregorius Abul-Phurajus in hist. dynast. pag. 77. conf. Assemani bibl. orient. Clementin. Vatican. tom. II. pag. 315. Neque mirum est, Arabes de eo viro, a quo universa eorum medicina processerat, permulta esse fabulatos, mira et inaudita alias. Galeni effigies ex vetustissimo codice Dioscoridis, qui exstat in bibliotheca Vindobonensi, post Lambecium, II. pag. 551. Nesselium, ac Bellorium dat Jac. Gronovius, tom. III. antiq. graecar. lit. k. k. k. k. Alia effigies, quam repetiit Charterius, est in iconibus Sambuci nr. 19. Galeni effigiem hoc elogio ornavit Magnus medicus (vid. Antholog. Graec. lib. IV. pag. 485. Cl. Osterhausen in histor. sectae medicor. pneumaticor. sect. I. §. 4.)

*Ἦν χρόνος, ἥτινα γαῖα βροτοῦς διὰ σέιο, Γαληνὲ,
 Δείκνεται μὲν θνητοῖς, ἔτιοις δ' ἀθανάτοισ.
 Χόρευσαν δὲ μέλαθρα πολυυλαΐτου Ἀχέροντος,
 Σὴ παιηονίῃ χειρὶ βιαζόμενα.*

Id vero in vita Galeni non omittendum est, eum plura itinera, eaque paene omnia rei medicinalis exactius cognoscendae causa, instituisse. Asiae partem magnam peragravit. In Cyprum navigavit, videndorum, quae in ea insula sunt, metallorum causa: in Coelesyriam, Palaestinae partem, profectus est, bituminis, et aliorum inspicendorum causa: in Lemnum insulam enavigavit, ut cognosceret, num sanguis hircinus terrae istius admisceretur, quae, impresso ei sacro Dianae signo, Lemniae terrae nomine vendebatur. Quum enim iterum ex Asia Romam peteret, pedestre iter fecit per Thraciam, Macedoniam et a

Troade Alexandria in Lemuum adnavigavit, nactus illic navem, quae ad Thessalonicam cursum dirigebat. Adpulit quidem ad insulam, verum finem sibi propositum non consequutus est, naclerus enim ad eam partem insulae, quae vocatur Hephæstias et in qua ejus terrae copia est, non adpulit, sed ad contrariam: hinc quum Roma in Asiam rediret, eum demum finem consequutus est. Nam postquam ex Italia in Macedoniam trajecerat, eamque paene totam pedestri itinere pertransierat, Philipposque pervenerat, quae urbs est finitima Thraciae, ad mare descendit, quod proximum aberat CXX. stadiis: primumque Thason petiit, atque illuc Lemnum, ex qua insula Alexandriam Troada trajecit, eoque itinere ea loca adiit, ipseque perscrutatus est, ex quibus Lemnia terra petebatur ²⁾. Gagatis etiam lapidis in solo, quo reperitur, videndi et explorandi causa totius Lyciae littora parva navicula circumnavigavit; Gagatis fluvii, in cujus littoribus is lapis reperiri dicebatur, videndi causa: lapides vero, Gagatem referentes, crustaceos, nigros et qui in ignem coniecti exilem flammam ederent, complures ex Coele Syria asportavit, natos in colle, mortuum mare circumdante, ubi et bitumen reperit ³⁾. Pera-grasse eum Asiae regiones quamplurimas, locus

²⁾ Galen. libr. IX. de simplic. medicam. facult. cap. 1. nr. 2. pag. 247. tom. XIII.

³⁾ Gal. libr. IX. de simplic. medicam. facult. cap. 2. nr. 10. pag. 257. tom. XIII. Ut opobalsamum stillare videret, Palaestinam adiit. conf. de antidotis lib. I. cap. 4.

imprimis docet in commentarijs in Hippocratis de diaeta in acutis ^{b)}, ubi dicit: *ἐγὼ γοῦν καὶ κατὰ τὴν Κιλικίαν, καὶ Φοινίκην, καὶ Ἰαλαιστίνην, καὶ Σκύρον, καὶ Κρήτην εὖρον οἶνους τοιούτους. ἀλλ' ὅμως οἶον εἶρηκα, καὶ κατὰ πάντα τὰ χωρία τεύεσθαι, καὶ τό γε θαυμασιώτερον, ὅτι καὶ κατ' Αἴγυπτον.* Italiae etiam partes plures peragravit. In Campania se fuisse testatur in opere de sanitate tuenda ^{c)}.

II. Ut autem accuratius intelligatur, quanam Galenus, quem ipsi posteriores inter Graecos medici vehementer coluerunt, quemque Arabes et Arabistae omnes presso pede sequuti sunt, cujus etiam post restauratas litteras inter medicos fuit ea et admiratio, et veneratio, ut systematis, quod in medicinali scientia condidit, partem non exiguam medicina nostrorum etiam temporum receperit, permultasque medicinales doctrinas eodem modo adhuc proponat, quo ab ipso, primo earum auctore, proponebantur, quem *θαυμάσιον καὶ πολυμαθέστατον ἄνδρα* ^{d)} antiquitas dixit, alii *θειότατον* adpellare eumque adeo adorare non erubuerunt: ut, inquam, intelligatur, quid Galenus ad medicinam amplificandam contulerit, primum dispiciendum est, quae-

^{b)} Gal. Comment. III. in Hippocr. de victu acutor. text. 8. pag. 85. tom. XI.

^{c)} Gal. de sanitate tuenda libr. VI. cap. 11. pag. 180. tom. VI.

^{d)} Simplic. IV. physic. conf. Alexander Trallianus.

nam medicinae facies ratioque fuerit iis temporibus, quibus Galenus scriptis permultis libris ei scientiae aliam formam dabat, deinde quae-
nam systematis medicinalis, quod tradidit perfectius limatiusque antiquioribus omnibus, ab eo conditi, ratio fuerit.

III. Medicina, quam Hippocrates Cōus a sapientiae studio primus absciderat^{e)}, et practica, et imprimis theoretica, a philosophorum placitis intemerata post Hippocratem non diu mansit. Hinc nati sunt medici dogmatici, qui rationem omnium in medicina dare volebant, ex elementorum qualitate ad corpus humanum et in sano et in aegro statu adplicata: nati sunt medici methodici, qui, Epicuri systemate philosophico in medicinam illato, auctore Asclepiade, Themisone atque Thessalo, communia in morbis intuentes eorum duo summa genera esse statuerunt, alterum adstrictum, alterum fluens, tertiumque ex utroque compositum, ac morborum omnium, uti et sanitatis rationem in difficili faciliue molecularum per poros transitu fluxuque posuerunt. Nata erat centum circiter ante Galenum annis, Nerone aut Vespasiano Romanis imperantibus, auctoribus Athenaeo, Theodoro, Agathino, Archigene, Herodoto, Magno et Leonide, secta medicorum pneumaticorum, quae in prospera et adversa valetudine omnia a spiritu Stoicorum philosophorum, cuncta penetrante, deducebat, et

^{e)} Celsus in praef. ad libr. I. de re med. pag. 3. edit. Kraus.

contemplativam medicinam singulari modo, per definitiones atque divisiones subtilissimas tractabat. Erant praeterea in Graecia, Italia, aliisque terris, Romanorum, quod tunc latissime patebat, imperio subditis, aliae medicorum scholae, hunc vel illum antiquiorem auctorem maxime sequentium. Sic Romae atque Alexandriae Galeni temporibus exstabant scholae medicorum Herophileorum, Erasistrateorum. Disceptatio vero ista medicorum dogmaticorum, eorumque de abditis morborum, quas statuebant, causis, diversae sententiae effecere, ut mox in curandis morbis non de morborum originibus, sed de medicinis, ad eos curandos idoneis, medici fierent solliciti. Hinc, multiplicata etiam post Alexandri Magni tempora medicamentorum ad morbos curandos copia, auctore Philino Coo, qui primus medicinam a rationali disciplina abscidit, occasione ab Herophilo, praeceptore suo, accepta, empiricorum medicina nata est, sectae nobilissimae, quae Heraclide praesertim Tarentino auctore effecerit, ne omnis medicina in vanas aut salum parum utiles contemplationes abiret, utque in morbis minus ad abditas eorum causas, quae semper ambiguae atque incertae sunt, magis ad causas eorum manifestas et sensuum ope percipiendas et ad medicinas iis depellendis efficaces respiceretur.

Galenī temporibus sectarum studium inter medicos tantum erat, ut inter medicos non essent nisi sectae suae, aut dogmaticorum, aut methodicorum, aut pneumaticorum, aut empiricorum.

ricorum addicti, aut Erasistratum, Herophilum, aut quemcunque alium auctorem sequentes. Neque eorum, qui, Agathino auctore, condita secta episyntetica sive eclectica, optima quaeque quarumcunque sectarum placita in systematis cohaerentis formam redigere volebant, fortuna magna fuit.

Omnes vero hae sectae medicorum a priscis suis institutis vehementer desciverant; ut, veri neglecto amore, actique sectarum ipsarum studio, extrema quaeque tueamur. Dogmatici, qui post eorum sectam, ducibus medicis Hippocrateis, exortam, manifestas morborum causas in eorum curatione instituenda non neglexerant, missis his, abditis tantum inhaerebant, prouti eas ratiocinium suppeditabat: hinc pleni eorum libri fiebant definitionum, distinctionum, explicationum, subtilitatum: idem subtilitatis et in definiendo et distinguendo studium, quo pneumatici medici, Stoicorum philosophia ducti, inclaruerunt, effecit, ut ne Galenus quidem, etsi senex ac magno ingenio praeditus, ac in lectione librorum ejus sectae diligenter versatus, libros omnes ab Archigene scriptos posset intelligere ^f). Methodicorum secta, Thessalo Tral-
liano auctore, alios medicos omnes vituperans et sola sibi sapere visa, communitatibus suis sese continebat, medicinalisque scientiae suppellectilem tam curtam efficiebat, ut idem, quem dixi, Thessalus, se quemque sex mensium spatio medicum effecturum, profiteri haud dubitaret. Em-

^f) Galen. de loc. affect. libr. II. cap. 9.

pirici etiam a prisco suo instituto, eoque nobilissimo, deflexerant: rati enim, medicamenta morborum causa existere, his, non vero morbis, studebant.

Multa tamen etiam incrementa medicinam cepisse temporibus, quibus Galenus animum ad eam applicuit, non negandum est. Anatome, Aristotele atque Herophilo auctoribus primum nata, regum Ptolemaeorum studio vehementer adjuncta, Alexandriae maxime floruit, mox auctoribus Marino, Rufo Ephesio, Quinto, Lyco, Satyro, Nnmsiano subtilius culta est. Pathologiam, ratiociniis medicorum dogmaticorum maxime auctam, dilatarunt novi permulti morbi, ex Africa in Italiam relati: medicinalem vero materiam et mercatura, quae Romanis cum aliis gentibus his temporibus copiosa erat, et empiricorum studium, quod maximum erat in medicamentorum natura exquirenda. Contulit etiam ad venenorum et antidotorum post Nicandri et Mithridatis tempora naturam exquirendam ingenium Romanorum, ad veneficia caedesque veneno factas proclive. Medicorum his temporibus studia diversa erant inter causarum latentium indagationem et medicamentorum compositiones excogitandas, parcumque erat, quod medicina, homini utilis futura, inde acciperet emolumentum. Rixis et contentionibus partim inter sectas, partim inter medicos, uni sectae addictos, imprimis dogmaticos, causa multiplex ansam dabat, verum haec non ad medicinam utiliore certioreque reddendam, sed potius ad distin-

ctionum, divisionum, hypothesium copiam augendam et ad rigorem quendam contulerunt, quem singulae sectae servabant, quique vix permittebat, ut, quae utilia aliae, collecta ad unam redirent).

IV. Galenus, Hippocratem se sequi in omnibus, quae ad medicinam pertineant, adfirmans, hinc nulli sectae addictus videri volens, etsi dogmatici medici speciem in omnibus libris prae se ferebat, enisus id maxime est, ut singulas medicinae disciplinas exactius digereret, absurda, a sectarum studio profecta, rejiceret, vera quae ipsi viderentur et probata in systematis formam redigeret, dictisque his a prioribus medicis sua cogitata, sua inventa adderet. Quod non solum in singulis medicinae disciplinis effecit, sed etiam ex singulis systemate medicinae composito, omnium, quae aetas ante eum tulerat, temporaque post eum latura, perfectissimo, plenissimo, cohaerentissimo.

Anatomen, scriptis libris novem plenioribus, postquam priores interciderant, de anatomicis administrationibus, librisque aliis permultis de ossibus, musculis, venis, arteriis, nervis, utero, vocalibus instrumentis, cet., quos infra curatius enarrabo, studio maximo excoluit, usumque, quem partes singulae corporis humani habeant, primus exacte docuit, scriptis XVII. de usu partium libris, ad optimos, quos Gale-

g) Vid. meas institutiones historiae medicinae cap. XX. §. 275.

nus reliquit, referendis, in quibus et primus omnium physiologiae corporis humani systema condidit, creatorisque summi admirandum demonstravit artificium, quo hominis partes singulas concinnavit. Et si quidem Vesalio, aliisque anatomicis et priorum, et nostrorum temporum, recte monentibus, homines non incidit^{b)}, verum potius, quod ex innumeris ejus locis patet, de animalibus tantum loquitur, simiis praesertim, quas incidere, quarumque partes humanis proxime accedant, ac humani corporis internas partes non vidit, nisi ossium compagem, quam in humano sceletio medici demonstrabant, qui Alexandriae medicinam docebant, aut viscera, quae subinde in gladiatoribus aut barbaris militibus vulneratis nuda deprehenderentur, in animalibus tamen, potissimum in simiis, sectiones et copiosissimas et non raro artificiosissimas instituit. Suas incisiones, Romae factas, passim citat, et testes Eudemum Peripateticum, Alexandrum Damascenum, consulem Boethum, alios permultos. In brutorum dissectionibus non modice versatus fuit, et potissimum difficillima in vivis animalibus experimenta suscepit, quae ne nostro quidem aevo facilia forent, ut nervorum subtiles sectiones, qui musculos intercostales ad-
eunt^{c)}. Multa etiam invenit rectiusque dixit, praesertim in nervorum enumeratione, ac in de-

^{b)} Haller in biblioth. anatomic. libr. I. §. 59. tom. I. pag. 83.

^{c)} Haller ibid. pag. 83.

scriptione cursus, quem servant, ubi quoque ne subtilissimos quidem nervos ab eo praetermissos esse deprehendas: verum tamen passim, ubi plurima luce esset opus, prolixo sermone atque aliqua nebula se involvit, et veterum monumenta cum suis ita miscuit, ut et quae ipsius sint, quae aliorum, quae hominis sint monumenta, quae bestiae, non distinguas. Eadem etiam in aliis libris aliter tradit, quod inde pendet, quoniam, quae senex scribebat, politiora erant, atque ex iteratiore observatione ac experimento petita, neque tamen, propriae laudis vehementer studiosus, quae juvenis scripserat, his volebat confutare.

Nullam aliam medicinae partem, medicis suo aetate notam, intactam reliquit. Botanicis etsi minus studiosus, aliquanto pauciores plantas, quam Dioscorides, recensuit, plura tamen et animalia habet, et mineras numerosiores. In reliqua materia medica, inque mineris misy et terra Lemnia recte cognoscendis proprium laborem posuit, rariora quaeque, ad medicinalem materiam pertinentia, collegit, et ingenti mercede conduxit, a quibus medicamentorum rectam praeparationem acciperet.

Pharmaciae fuit peritissimus, et ipse medicamenta sollicita cura sua manu praeparavit, saepe etiam ruri et per inopiam receptorum medicamentorum nova et simpliciora composuit. Porro medicamentorum componendorum artem, ut videtur, exquisitè didicit. Chemiam, nondum inventam, utique ignoravit, sensit tamen, sibi deesse.

Felici morborum curatione diagnostique exacta ac praefagio futurorum eventuum maximam Romae gloriam consecutus est, talemque, ut prae omnibus aliis medicis graecis, Romae suo tempore degentibus, maximi haberetur^k). Sequutus est, quem et dogmatici et empirici ne-

E) Conf. imprimis Galeni librum de praenotione ad Epigenem, in quo mira permulta de eventu praenotionum, a se factarum, enarrat. Exstat is liber in tom. VIII. edit. Paris. p. 829. Vid. etiam Galen. de crisib. libr. I. cap. 20. p. 406. tom. VIII. de different. febr. libr. I. cap. 7. p. 114. tom. VII. In praefagiis formandis ne per totam suam vitam unquam offendisse, per ipsos Deos testatur in comment. III. in Hippocr. libr. I. de morb. vulgarib. text. 17. pag. 97. tom. IX. Multos existimasse, se numine quodam allatum futura in morbis praedicere, refert in commentar. III. in prognost. Hippocr. text. 37. pag. 685. tom. VIII. conf. de different. febr. libr. II. cap. 7. pag. 133. tom. VII. de simplic. medicament. facultat. libr. X. cap. 2. nr. 6. p. 279. tom. XIII. de loc. adfect. libr. V. cap. 7. 8. pag. 495 sq. tom. VII. quibus capitibus permulta de felicitate, qua in praefagiis usus sit, refert. Vid. etiam de sanitate tuenda libr. I. cap. 8. pag. 54. tom. VI. De fama, quam in morborum curationibus consecutus est, vid. de loc. adfect. libr. IV. cap. 2. pag. 454. tom. VII. ubi refert, ex Iberia etiam, Celtica, Asia, Thracia, aliisque regionibus per epistolas aegrotantes oculorum suffusione ab eo medicamenta petiisse. Qua ratione vero in medicinalis scientiae studio usus sit, perspicitur ex methodi medendi libr. VII. cap. 4. p. 157. tom. X. de composit. medicamentor. per genera libr. III. cap. 2. pag. 717 sq. tom. XIII. de succorum bonitate et vitio cap. 5. pag. 428. tom. VI. Sanata a gravi morbo conjuge Boethi consulis is quadringentos aureos ad eum misit, auxitque medicorum invidiam, quod is laudibus eum extolleret. Quin etiam ipse Boethus, quemadmodum et Severus, opera a se gesta haud detrectabat indicare Marco Aurelio Antonino, Romae urbis imperatori. vid. Galen. de praenot. ad Epigenem cap. 8. p. 484. tom. VIII.

glexerant in ea medicinalis artificij parte, Hippocratem in morborum adnotatione, neque tamen in morborum historiis, quas scripsit, adeo solers fuit curansque etiam minutissimorum, quam Hippocrates; deceptus sine dubio abditarum caussarum, quas adfectabat, studio, animoque ejus per id inter sedulam observationem atque de altiore origine et indole morbi ratiocinia diviso. Multas sanationum historias a se peractarum ipse enarravit, probantes, eum maxima felicitate in artis exercitio esse usum. Marcum Antoninum, ex esu casei febricitantem, unguento nardino, vino et pipere sanavit. Commodum, derisa a matre medicorum methodicorum diatritho, narium haemorrhagiam passurum praevidit et sanavit. Boethi, consulis, uxorem, fluxu muliebri laborantem, nihil proficientibus celeberrimis medicis, purgando restituit. Eudemum, philosophum, quartana multiplici media hieme liberavit, praedixitque accurate, quo tempore quaeque conjunctarum febrium eum esset relictura. Pulsum subtiliter tetigit et per plurimas divisiones distinxit, eoque etiam et aliis signis medicis adeo perite se usum fuisse sibi testis est, ut potissimum ex agnoscendis morbis eorumque eventibus praedicendis inclaruerit. Ita nobilis feminae amorem detexit, quae Pyladem, saltatorem, deperibat, et servum, ob criminis detecti metum melancholicum, et Boethi consulis filiam, clam vetitos cibos vorantem, culpa redarguit, unde ei febris nocturna accedebat. Pulsum etiam intermittentem nonnullis naturalem esse sensit. In

se ipso, quum floccos carperet, phrenitidem imminere sensit et de periculo medicos monuit, jecur sibi adfectum esse continuo agnovit, quum alii medici vitium in pulmone quaerent^{l)}.

In chirurgia etiam fuit versatus, tamen post gladiatorum curam, quam Pergami gesserat, postquam Romae sedem sibi fixerat, curationes, quae manu sunt, ut plurimum chirurgis reliquit. Mitem curationem amavit, hinc masculam chirurgiam neglexisse videtur. Operationes tamen, quas vocant, chirurgicas instituit, sternum perforavit, ad materiam, sub eo collectam, educendam, ac de curationibus vulnerum, ulcerumque, nec non de ossium fractorum curatione atque de deligatione vinculisque plura eaque utilissima tradidit. Ipse multos morbos chirurgici generis tulit. Illicionibus ulcus femoris in seipso sanavit, cum jam videretur incidendi esse necessitas. Acromium sibi elapsum et agnovit, et male curantem aiptam correxit, et se ipse restituit. Quum peste laboraret, scarificato crure se servavit. Jugulum sibi incurvatum sensit, et ad humerum adductum, cum maximo frigoris sensu, et convulsionis motu in cervicis musculis^{m)}.

V. Maxime autem inclaruit condito a se systemate scientiae medicinalis novo, plenissimo, quod medici omnium gentium per mille et quod

^{l)} Haller bibliothec. medic. practic. libr. I. §. 81. tom. I. pag. 229 sq.

^{m)} Haller bibliothec. chirurg. libr. I. §. 39. tom. I. ag. 85 sq.

excurrit annos unice sequuti sunt. Finis autem in eo systemate condendo ei praecipuus is erat, ut ad observationis studium, quo Hippocrates maxime inclaruerat, medicos reduceret, ut eos doceret, plurimi interesse in morborum curationibus medico, ut eos recte cognosceret, simul vero medicinam rationalem efficeret, five eam, quae singulorum eventuum, et in sano et in aegro corpore, rationem rectam et subtilem etiam redderet. Hinc etsi dogmaticorum partes sequebatur, maxime in ratione de omnibus rebus medicinalibus reddenda, tamen Hippocraticus medicus dici maxime amabat, Hippocratem a se primum inter omnes medicos recte esse intellectum atque explicatum gloriabatur. Ejus vero libros medicinales permultos maximo studio commentariis illustravit, quorum pars longe maxima ad nos pervenit. Hinc etsi a partibus dogmaticorum erat, non tamen dogmaticus, verum potius Hippocraticus medicus et eclecticus dici maluit.

Elementa et universae naturae, et singulis corporibus esse statuit cum dogmaticis antiquis, Empedoclem sequentibus, ignem, aquam, aërem, terram: igni vero esse qualitatem calidam, aëri frigidam, aquae humidam, terrae siccam. Eas vero qualitates puras in corpore non existere, sed pro mixtura elementorum in partibus compositionem qualitatum nasci, quae temperamentum, τὴν κράσιν, constituat. Hinc evenire, ut in particula alia alia sit calidior, frigidior, humidior, siccior, aut ut binae qualitates componantur, calidum et siccum, calidum et humidum, frigi-

dum et ficcum, frigidum et humidum. Inde compositiones nasci tot, quot per quatuor has qualitates possibiles sint, totidemque temperamenta.

Esse vero in animali corpore etiam quatuor humores, sanguinem, pituitam, bilem flavam et atram. Sanguinem materiam generationis et nutritionis humano corpori suppeditare: reliquos tres humores naturales quidem esse corpori humano, attamen excrementitios. His humoribus certas suas qualitates esse, pro elementi, ex quo maxime compositi sunt, abundantia, sanguini calidam et humidam, pituitae frigidam et humidam, bili flavae calidam et ficcam, bili atrae frigidam et ficcam. Movens in corpore animali principium spiritus esse statuit, eorumque materiam in aëre contineri. Spiritus in naturales, animales et vitales dividit. Naturales ex sanguine elevari ac in hepate maxime contineri docuit; vitales in corde, ex quo vitae calorisque principium per corpus diffundatur, animales in cerebro, ex quo motus et sensus principia procedant. Hinc triplex quoque genus actionum in corpore humano statuit, naturalium, vitalium, animalium.

In sanitatis statu elementorum et qualitatum, quibus gaudeant, mediam temperaturam adesse, *ἐνθαλασσαν* vocavit, et debitam convenientiam, *συμμετρον* ipsi dictam. Ut itaque sanitate prospera fruamur, opus esse, ut partes similes debita calidi, frigidi, humidi, sicci temperie sint dotatae: composita vero ex his si-

milaribus partibus organa debitum situm, magnitudinem, figuram, numerum habeant. Hominem, his gaudentem, optimo habitu, εὐεξίαν dixit, esse praeditum, quem in simplicem et athleticum, in quo carnis iusto major copia adfit, divisit.

Corpus semper adfici dixit, in quocunque statu existat: hinc adfectus (πάθος) et in sano et in aegro corporis statu existere docuit. Morbum dixit adfectum contra naturam, in quo functio seu actio laedatur. In morbis vero semper ad haec respiciendum esse: 1) ad functionem viciatam; 2) ad id, quod hunc adfectum peperit; 3) ad causas, quae ipsum adfectum praecedant; 4) ad symptomata, quae adfectum necessario sequantur. Morborum genera summa duo posuit, alia in simularibus partibus, alia in instrumentalibus. Similariū partium morbi ratio Galeno in ipsarum intemperie (δυσκρασία) erat, eaque intemperies ipsi erat duplex, aut cum materia, aut sine illa. Sine materia simularium partium morbi erant, si pars calidi, frigidi, sicci, humidi excessu defectue laboraret. Cum materia morbi harum partium erant, si humor quidam ejusdem cum intemperie naturae simul in parte adfecta congestus esset. Talis intemperies et simplex esse poterat, et composita. Simplex erat, si una alterave ex his quatuor qualitatibus aut excederet, aut deficeret: composita, si duae junctae simul essent, calidum et siccum, calidum et humidum, frigidum et siccum, frigidum et humidum. Morbos organicarum sive instrumentalium

partium statuebat 1) ratione figurae, 2) ratione numeri particularum, 3) ratione quantitatis, 4) positurae.

Morbi causas in internas et externas divisit. Externas occasionalium sive procatarecticarum nomine primus insinavit, eosque in sex rebus non naturalibus, quae quoque nomen suum ab eo acceperunt, fitas potissimum esse existimavit. Has in actionem concitare internas causas docuit, quarum duplex genus statuit, antecedentis morbum, seu *προηγούμενης*, et cum morbo conjunctae. Internas has causas duplicem naturam habere, aut in inaequali elementorum mixtura ab eaque pendente inaequali temperie, vel etiam in excessu vel defectu elementorum et qualitatum, quas habere debent: aut in quatuor istis humoribus, quos supra diximus, quos triplici vitio posse laborare dicebat, abundantia, defectu, cacochymia. Abundantiam et defectum ad sanguinem maxime retulit, cacochymiam ad tres reliquos humores. Eam sic explicavit, ut singulis humoribus, ex suis elementis compositis, pro horum ratione qualitatem suam, non vero simplicem, sed compositam, tribueret. Bilem calidam et siccam, atram bilem frigidam et siccam, pituitam frigidam et humidam, sanguinem calidum et humidum esse. Cacochymiam nasci, ubi harum qualitatum in humoribus quaedam vel excedat, vel deficiat. Symptomata divisit in tres classes: 1) in symptomata actionis laesae; 2) in symptomata qualitatis vitiatæ; 3) in symptomata excretionis vel retentionis.

In curatione morborum Galeuo regula erat,

naturam convenientium ope conservandam, contrariis vero medicinis morbos curandos esse. In omni morbo expectandum esse censebat, ut morbus abigeretur, vires vero conservarentur. Illud per contraria, hoc per convenientia esse peragendum. Omnibus, quae curanda morbi indicarent, satisfacere diaeteticen, pharmaceuticen, chirurgicen. In diaeta Hippocratem, in quibusdam etiam Asclepiadem sequutus est. In medicamentis vero adhibendis hoc ratiocinio usus est: naturalia corpora omnia ex quatuor suis elementis composita esse, hinc etiam quatuor qualitates, quibus distinguantur elementa, habere debere, calorem, siccitatem, frigus, humiditatem. Quum vero singula corpora naturalia modo diverso sint composita, necesse esse, ut in altero haec, in altero alia qualitas emineat. Sanum itaque hominis statum servari optime per alimenta, quae efficiant, ne id nimis incalcescat, frigescat, siccet, humectetur. Quumque inaequalitas quaedam in temperie sanorum etiam locum habeat, quibus calida haec est, frigefacientia, quibus frigida, calefacientia, quibus humida, siccantia, rel. convenire, perque eam diaetam temperamentorum vitia optime corrigi. Eandem rationem medicamentorum in morbis esse, frigida calidis, humida siccis, contrariis contraria curari. Omnium hinc medicamentorum primam qualitatem ad calidum, siccum, humidum, redire. Quumque similarium partium et instrumentorum morbi per easdem qualitates, aut simplices, aut compositas, excedentes fiant, adparere, calidam

intemperiem per frigus, humidam per siccitatem inductam curari, et contra: compositas vero adfectiones per medicamenta, quibus contrariae compositaeque sint qualitates. Inde quia morborum genera constituerat intemperiei simplicis et compositae, constituit quoque medicamenta qualitatis simplicis, calidae, frigidae, humidae, siccae, et compositae, humidae v. g. et calidae, humidae et siccae, cet.

Virtutem vero medicamentorum per gradus divisit. Gradus scilicet in intemperie quacunque statuens, gradus etiam in virtute medicamentorum primus stabilivit a primo usque ad quartum eumque ultimum, ut medicus, ubi intemperiem ejusque gradum cognoverat, medicamenta ad eum valentia eorumque gradus eo commodius invenire posset. Talesque gradus etiam in compositae virtutis medicamentis esse tradidit. Haec medicamenta, qualitates mutantia, alterantia dixit. Purgantia, quorum singula certum humorem educere putavit, alteram medicamentorum classem constituebantⁿ⁾.

Etsi quidem id, quod exposui, Galeni systema bono ordine, simplicitate, gravitate ac perspicuitate in quibusdam ejus partibus non carebat, multaque in eo ita proposita sunt, ut nostrorum temporum medicina non habeat meliora probatioraque, iis substituenda; tamen, Boerhaavio jam monente, id systema medicinae plus

ⁿ⁾ Excerpti haec de Galeni medicinali systemate existit. near. historiae medicinae cap. 22, §. 288 — 309.

damni quam utilitatis adtulit. Id enim habet vitii, ut, ejus virtutis, quae vitam corporis nostri regit et actiones ejus impellit, nulla ratione habita, in eo paene omnia ex humorum *δυσκρασία* explicentur, atque ex eadem inaequali elementorum, quae animale corpus constituunt, intemperie. Medici graeci auctorem ejus systematis quidem sequuti sunt, minus tamen in exponendo universo hoc systemate insudarunt, locos tantum ex Galeni libris aut descripserunt, aut quae Galenus fuisse dixerat, in epitomen redegerunt. Excerpterunt etiam alios, aliarum sectarum medicos, ut ideo non statuendum sit, medicos graecos latinosque, mox post Galenum viventes, ejus systema penitus esse amplexos. Amplexi vero sunt Arabes atque Arabistae, quumque per hos inprimis medicos medicina Arabum in occidentem transiret, factum est, ut Galeni medicina, qualis penes Arabes fuerat, in occidentem transiret, floreretque sola, una cum Hippocratis medicina post renascentes litteras in Europa aliquantulum restaurata, usque ad chemi-corum sectam, auctore Theophrasto Paracelso exortam.

VI. Librorum copiosissimorum, in quibus nullam medicinae partem intactam reliquit, Galenus auctor est. Adsuetus erat jam a pueritia, omnia, quae vel audiverat, vel legerat, vel cogitando fuerat adsequutus, in commentarios referre, quem morem etiam ad senectutem usque tenuit. Non tamen scripsisse se libros dicit, nisi rogatum ab amicis vel familiaribus, praeci-

pue longum iter luscipientibus, qui commentarios eorum habere cupiebant, quae ab eo acceperant, aut qui memoria retinere volebant, quae ipse eos in secando, aut in curationibus morborum docuerat^o). Maxime autem ad scribendos libros ea de causa animum adpulit, quod multas schedas amicis aut discipulis dederat sine inscriptione, non ad editionem, sed ut eorum, quae apud eum audierant, commentarios haberent. Talibus libellis permultis quum postea Galeni nomen inscriberetur, in iisque multa essent discrepantia a Galeni doctrina, pars ipsorum ad Galenum delata est, ut eos corrigeret. Sed hi manci erant, neque ad editionem, sed ad ingenium et usum eorum scripti, qui eos desideraverant, neque titulo instructi, quem tamen alii iis adscripserant, eos *ὑποτυπώσεις*, *ὑπογραφὰς*, *εἰσαγωγὰς*, *συνόψεις*, aut *ὑψηγήσεις* adpellantes. Eaque res movit Galenum, ut ipse libros scriberet, doctrinae suae curatius atque plenius exponendae causa^p).

Talesque libros et scripsit prius, quam Pergamo Romam primum adiret, paucos tamen, et Romae, maxime postquam, relicta Roma, pestis, quae in ea urbe et in universa Italia grassabatur, causa, et in patriam profectus, in Italiam a Marco Antonino et Lucio Vero esset re-

^o) Galen. Commentar. II. in III. Hippocr. libr. de morb. popularibus pag. 230. tom. IX. conf. method. mendi libr. VII. cap. 1. p. 154. tom. X.

^p) Galen. de libris propriis in praefat. p. 36. tom. I.

vocatus, ipseque, Marco Aurelio Germanis bellum inferente, Romae remansisset, quod otium omne libris scribendis impendit^q). Postea docendo medicinam, aegrotantium curam in se suscipiendo, et libros de medicinali scientia et philosophia scribendo tempus Romae consumpsit, magnaque pars librorum, a se conscriptorum, jam in lucem prodierat, pars vero etiam in scriniis latebat, quum templum Pacis Romae incendio conflagraret, quod cum alias etiam aedes absumeret, simul pretiosa quaeque ac rariora, quae Galenus collegerat, et librorum ab eo conscriptorum non paucos absumpsit^r). Hinc etsi magna copia librorum Galeni est, qui ad nos pervenerunt, major tamen fere periit, imprimis philosophici argumenti, et medici etiam, quorum quosdam, quos infra memorabo, etiam restituit.

VII. Hos libros editores operum Galeni non eo ordine ediderunt, quo eos Galenus conscripsit, aut conscripsisse eum saltem credibile est: sed potius eos in classes quasdam redegerunt, collectosque hoc modo et in systematicum, quem vocant, ordinem redactos ediderunt. Quod institutum quum vehementer reprehendendum sit ea maxime de causa, quod, eo observato, libri a Galeno et juvene et sene conscripti in unam

^q) Locus, qui id maxime probat, est in libro de praenotione ad Epigenem, cap. 9. pag. 845. tom. VIII. conf. Galen. de libr. propr. cap. 1. pag. 37. tom. I.

^r) Galen. de antidotis lib. I. cap. 13. pag. 884. tom. XIII.

classe[m] redacti leguntur, iique non raro prius, in quibus, in decursu aetatis scriptis, meliora atque probatiora tradidit iis, quae juvenis tradiderat, chronologicus, quem vocare ita liceat, operum Galeni ordo commodo lectorum magis inserviet, cujus ope, ut reliqua ejus commoda silentio praetermittam, lectores deum veram atque genuinam Galeni doctrinam intelligent, quam non juvenis statim literis prodidit, verum potius ab eo tempore, quo Marco Aurelio Marcomannis, Quadis ac Sarmatis bellum inferente ipse, dei nutum praeferens, contra voluntatem imperatoris, Romae remansit eoque tempore literis et scribendis libris maxime operam dedit. Et in his etiam operibus, quae provecior jam aetate scripsit, aliter dicta reperies quaedam, quae junior, alia, quae senior scripsit. Labbeus etiam, praeter elogium Galeni chronologicum et vitam Claudii Galeni ex propriis operibus collectam, tertium opusculum promississe visus est, chronologiam operum Galeni, saltim eorum, quae exstare noscuntur, quae scilicet primo loco, quae deinde, decursu aetatis, quae tandem in senectute conscripta fuerint. Sed illa numquam vidit lucem^{s)}.

VIII. Hinc eodem instituto servato, quod

s) Jacobus Sylvius, Ambianus, Parisinus professor, jam anno 1539. in 8. edidit librum de ordine et ordinis ratione in legendis Hippocratis et Galeni libris. Galeni libros maxime secundum argumenta libri Galeni de arte medica digessit. Recusus est is liber in Opp. Sylvi editore Ren. Moreau.

Philippus Labbeus sibi proposuerat, at non fuerat exsequutus, singulos libros Galeni eo ordine recensere, quo conscripti esse videntur, adjecto ordine, ad systematis medicinalis cancellos adacto, eoque, quem Jo. Alb. Fabricius in priorae bibliothecae graecae editione servaverat, quo in singulis libris Galeni enarrandis litterarum numerum sequebatur. Respiciam simul ad ea, quae Galenus in cap. 37. artis medicinae tom. II. pag. 230. et in de libris propriis libello scribit de ordine, quem ipse in legendis libris suis observandum esse volebat. Genuinos primum dicam, deinde suspectos spuriosque. Libros editos, quos ipse oculis meis usurpavi, notabo signo asterisci.

IX.

Genuinis Galeni libris accensendi sunt:

1. *Περὶ αἰτίσεων, τοῖς ἐισαγομένοις. De sectis, ad eos, qui introducuntur.* Exstat in edit. princ. Ald. to. I. p. 6. in graeca Bas. 1538. to. I. p. 10. in R. Chart. ed. opp. Hipp. et Gal. to. II. p. 286. in sept. ed. lat. oper. Ven. ap. Junt. in isag. sect. 15.

Continetur in eo sectarum dogmaticae, empiricae et methodicae enarratio, ac principiorum, quibus empirica ac methodica nititur, confutatio, eorum vero, quae dogmaticorum secta tuetur, laudatio. Eum librum scripsisse Galenum in usum recens in medicina initiatorum, ipse refert in hujus libri c. g. ad fin. p. 298. to. II. ed. Chart. Ex ore ejus hauserant, quae in hoc libro publicata sunt, et literis mandaverant auditores. Galenus, postquam Romam secundum venerat, *διὰ τοῦ θώσεως ἐνέχεν* inscriptionem libro, qui forte ipsi adferebatur, eam adposuit, quam nunc habet. Nullum aliud Galeni opus in eo citatur: genuinum vero esse, probat testimonium, quod ipse de hoc libro Galenus exhibet in praef. libri de libris propriis et c. 1. ejusd. libri p. 36. to. I.

CODD. MSTI hujus libri exstant in bibl. D. Marci Ven. cod. 282. (catal. P. 136.) in *Medic.* Bandin. III. p. 52. plat. 74. et in *Vindob.* Lamb. I. p. 181.

EDITIONES. Graece is liber non prodiit. Graece et lat. in *Opuse. var.* a THEOD. GOULSTONO editis. Lond. 1640. 4.

VERSIONES. *Latina* mista latet in bibl. reg. Paris. no. 1865. facta a LUD. BELLISARIO, med. Mutinensi (v. Edit. lat. opp. Gal. Bas. ap. Frob. 1549. f. sub isagog. libr. p. 57.) Vertit etiam AUGUSTIN. RICCIUS, HORAT. LIMANUS, NIC. RHEGINUS f. de Regio de Calabria (v. Opp. Galen. lat. Papias 1515. f. to. I. f. 6.).

E versione LAUR. VALLAE prodiit Paris. ap. Henr. Steph. sen. 1518. 4. cum Alex. Aphrod. de febrib. et Hipp. libro de nat. hum. e versione Adr. Brentii. Ex versione denique Jo. GUINThERII, Andernac., prodiit c. aliis Galeni Bas. 1529. 4. Eam, Prateoli et suo studio emendatiorem factam, recepit Charter.

Arabica facta ab ISAACO HONANINI fil. exstat in bibl. reg. Paris. no. 1043.

Hebraica, ex arabica expressa a R. CHANIN BEN ISAAC, latet in bibl. Vind. Lamb. ed. Kollar. to. I. p. 290.

COMMENTARII. In hunc librum scholia sunt *Palladii*, quorum codex est in biblioth. Med. Band. III. p. 99.

Commentarius arabicus HALY BEN REDWAN est in bibl. Escor. Casiri no. 847.

Commentarius Jo. Alexandrini fusissimus in hunc librum exstat in ed. opp. Gal. lat. Pap. 1515. f. quem doctissimum dicit Charter. to. II. p. 404. sed est medici Arabistae.

2. *Πρὸς Θρασύβουλον πρὸς ἀρίστης αἰρέσεως. De optima secta ad Thrasybulum liber.* Exst. in ed. Ald. to. I. f. 9. in ed. Bas. to. I. p. 16. in ed. Chart. to. II. p. 299. in sept. Junt. ed. lat. in isagog. f. 19.

Est itidem liber ab auditoribus Galeni calamo exceptus, et a Galeno hac inscriptione donatus. Pertinet ad prima Galeni opera, cum nec ullum alium librum suum, nec adeo librum de sectis ad eos, qui introducuntur, in eo citet, cui alteras curas adhibuerat belli germanici temporibus. Neque de praesagiis suis et curationibus quaedam refert, etsi occasionem habuisset c. 18. p. 315. to. II., quam, propriae laudis studiosissimus et vanus in se ipso gloriando, alias non omittit. Hinc scriptus est utique a Galeno, in praxi minus adhuc exercitato. Confutavit maxime hoc libro empiricam et methodicam sectam, et quidem

fisdem argumentis, nisi omnibus, saltem permultis, quibus usus fuit in libro praecedente, quod ex exemplo c. 12. p. 308. de canis rabidi morfu, contra empiricos prolato, inprimis patet. Hinc quod hujus libri Galenus neque in libro de libris propriis, neque in libro de ordine librorum suorum ad Eugenian. *) meminit, neque in alio libro ullo, a se scripto, hunc librum profectum quidem esse a Galeno, sed non πρὸς ἔκδοσιν scriptum esse puto. Pro genuino Galeni eum habet Chart. to. II. p. 404.

CODEX mst. hujus libri est in *b. Medic.* Band. III. p. 49.

EDITIONES. *Graece* singulatim haud prodiit hic liber, neque latine. *Graece et lat.* cura THEOD. GOULSTONI editus Lond. 1640. 4.

VERSIONES. *Latina* interpr. *Junio Paulo Crasso* et quidem saepius recognita. Quartum recognita a Ricco exst. in sept. ed. Junt. Vertit etiam NIC. RHEGINUS, quae versio est in ed. opp. Gal. Pap. et DOMINICUS CASTELLUS, nec non JO. GUINThERIUS, Andern., quam versionem, paululum, ut quidem dicit, emendatam, Ren. Chart. recepit.

3. *Περὶ ἀρίστης διδασκαλίας. De optima doctrina liber.* Exst. in ed. Ald. to. I. f. 4. in ed. graec. Bas. to. I. p. 6. in ed. Chart. to. II. p. 16. in sept. Junt. lat. ed. in isag. f. 30.

Scriptus est in Phavorinum **), philosophum, qui τὴν εἰς ἐκάτερα ἐπιχείρησιν ἀρίστην εἶναι διδασκαλίαν dixerat, a Galeno juvene, ut videtur, non πρὸς ἔκδοσιν. Ipse enim eum libellum non memorat neque

*) At vid. statim initium p. 49. to. II. edit. Chart. K.

**) Damnant hanc hujus nominis scribendi rationem, praecante Jonfio, OLBAR. ad Philostr. de vitis soph. I. c. 8. p. 489. et REITZ. ad Luc. Demon. II. p. 380. not. 62. Nomen enim Favorini a favore derivandum esse docuerunt. K.

in libro de libris propr. neque in libr. de ord. libr. suor; *) Citantur in eo libri *περὶ ἐπιδείξεως*.

CODICES. [Nullum equidem in catalogis codd. inveni. K.]

EDITIONES. *Graec. et lat. in Opusce. Gal. var. a THEOD. GOULSTONO recensitis, mendisque quam plurimis repurg. et in lingu. lat. clarius puriusque quam antehac traduct. etc.* Lond. 1640. 4. p. 31—39. [E mstis codd. Adelphi, Londin. vet. interprete et impressis invicem collatis graecum textum aliquanto purgatorem exhibitum esse, contendit GOULST. Sed scatet innumeris typosetiarum mendis. K.] De opt. docendi genere libell. Novae med. graec. edit. specim. exhib. CA. GLO. KÜHN Lips. 1818. 8.

VERSIONES. *Latina* NIC. DE RHEGIO, quae est in ed. Oper. Gal. Papiensi (1515. f. Vol. I. p. 5.) ERASMI ROTEROD., quae est in Opp. Erasmi to. I. p. 1058. et in edit. Gal. Juntinis. In septima ed. in isagog. Accessit haec Erasmi interpretatio Sext. Emp. oper. Paris. 1621. f. Prodiit etiam c. Sexti Emp. Pyrrh. hypotyp. lib. III. — Galeni de opt. doc. genere liber, in quo adversus veteres Academicos Pyrrhonicosque disputat, D. Erasmo interpr. in edit. Steph. Paris.

*) Quod quomodo Ackermanno excidere potuerit, haud video. Enumerat enim Galenus hunc libellum disertis verbis inter eos, quos post amplissimum *de demonstratione* opus, libris XV. constans, fusiùs elaboratos edidit, c. XII. to. IV. ed. Bas. p. 367. lin. 43. ed. Chart. to. I. p. 47. qui locus in Bas. aliter, quam in Chart. ed. legitur. Videtur Chart. duos libros, ad Favorinum scriptos, in unum contraxisse. Verba enim ed. Bas. *περὶ ἀρίστης διδασκαλίας π. Φ. ὑπὲρ Ἐπικλήτου π. Φ. ἐν*, leguntur in Chart. ed. ita, ut π. Φ. post *διδασκαλίας* omittantur, et locus vertatur: *de optima doctrina pro Epicteto adversus Favor. liber unus*. Videtur autem mihi primo *Φαβουρίων* nomen per *e* scribendum esse, et dein post priora *πρ. Φαβ.* interpunctio major ponenda. Cum enim Favorinus scripserit librum ad Epictetum, hunc peculiari commentario refutandum sibi sumisse videtur Galenus. K.

1562. 8. Seorfim extat: Cl. Galeni contra Academicos et Pyrrhonios, interprete Erasmo Roter. Antw. 1569. 4. PRATEOLI, doct. med. Par., versionem edidit Ren. Charter. [quam exprimendam curavi. K.] JANI CORNARII extat in ed. Galen. opp. lat. Conr. Gesneri in isag. p. 115. [TH. GOULSTON denique libr. laud. graeco textui versionem latinam adjunxit novam eamque probabilem. K.]

4. *Περὶ τῶν παρὰ τὴν λέξιν σοφισμάτων. De Sophismatis* f. *captionibus penes dictionem.* Extat in ed. Ald. to. IV. f. 17. in ed. Bas. gr. to. IV. p. 32. in ed. Ren. Chârt. to. II. p. 73. in VII. Juntar. latina in isagog. f. 7.

Non citat Galenus hunc librum inter proprios; ejus tamen esse videtur, juvenilis autem foetus. Neque alius in eo liber citatur. Scriptus est maxime in Aristotelem.

VERSIO *lat.* HORAT. LIMANI extat in Juntinis et in CONR. GESN. edit. Emendatiorem edidit Ren. Charter.

5. *Ὅτι ἄριστος ἰατρός καὶ φιλόσοφος. Quod optimus medicus sit quoque philosophus.* Extat in ed. Ald. to. I. f. 5. in graec. Bas. to. I. p. 8. in ed. Chart. to. II. p. 356. in VII. Junt. ed. in isag. f. 6. Scriptus est is liber *πρὸς ἑκδόσιν*, quod Galen. notat I. de propr. libr. c. 6. p. 44. to. I. Alius Galeni liber in eo non citatur. Laudatur in eo medicina Hippocratis; hinc cum Galenus ad eos refert, quos ad explicandum Hippocratem scripserit.

CODEX graecus est in bibl. reg. *Par.* no. 2169. in *Medic.* Band. III. p. 49. 50.

EDITIONES. *Graece* ex off. FR. MORELLI 1577. 4. et cum libro: Exhortat. ad disc. bon. art. stud. Jo. POSSELI. Rostoch. 1591. 4. *Graeco-lat.* c. versione ERASMI Roterod. *Par.* 1544. 4. c. aliis Galeni libellis cura THD. GOULSTONI (v. no. 3.); et CURT. SPRENGELII: Ph. Fr. Meckelio, *cum fascēs acad. obti-*

neret, gratulabundus CL. GAL. *tract. de optimo medico philosopho gr. et lat. recudi curav. K. S. Hal. 1788. 4.* Cum Hippocratis lib. de aëre, aquis etc. et lege, interpretationi gallicae junctis, Galeni librum hunc graece edid. CORAY, additis notis graecis, Paris. 1816. 8.

VERSIONES *latinae* sunt LUD. BELISARII, quae est in edd. Junt., ERASMI Roter. quae exstat in Ej. Opp. to. I. p. 1062. sq. Emendatiorem interpretationem RICCUS effecit. SIXTI ARCERII c. not. ejusd., in quibus textus graec. partim emendatur, partim illustratur, c. or. adhort. Galeni ad artes. Franck. 1616. 4. [CHARTER. to. II. p. 405. suam interpretationem reliquis haud deteriore pronuntiat. K.]

6. *Γαλήνῳ Περιγαμηνῶ Παράφραστον τοῦ Μηνόδοτου προτροπικὸς λόγος ἐπὶ τὰς τέχνας. Gal. Pergam. Paraphrastae Menodoti suasoria ad artes oratio. Vid. ed. Ald. to. I. p. 1. ed. Bas. gr. to. I. p. 1. ed. Chart. to. II. p. 3. in VII. Junt. ed. lat. in ifag. f. 2.*

Menodotus, empiricae sectae auctor, ad artes adipiscendas exhortationem rudi mole extruxerat, eamque Galenus oratoria paraphrasi adumbratam expressit. In athletas maxime invehitur eosque, qui in gymnasio totam vitam degunt, artium caetera rudes. Medicinam esse artium optimam. JO. BAPT. MONTANUS eum librum non ad Galenum, Niconis filium, sed ad alium Galenum, Menodoti filium, refert. Sed erravit Montanus: Galenus vero, teste l. de libr. propr. c. 9., scripsit de Menodoti ad Severum libris libros XI. additque, libris aliis allatis, in commentarium Menodoti ad Severum orat. suasor. ad medicinam [non *ad artes*. Poterat igitur omnino diversa esse oratio suasor. ad artes a Menodoti commentario, h. l. laudato. Id quod etiam adseruit CP. HOFMANN. in REINESII ep. ad Cp. Hofmann. et Rupert. p. 90. K.]

CODICEM singularem haud legi ullibi exstare.

EDITIONES. *Graece*, editore Jo. POSSELIO (v. no. 5.). Quae tamen editio nil proprii continet, ad

Bafil. graecam expressa. *Galenī admonitio ad literas addiscendas. Primum graece separatim edid. editt. princip. inter se contulit, locos quam plur. emend. explicav. illustr. Jan. Cornarii correct. adjec. indic. locupl. addid. Jo. Ge. Gu. KOEHLER. Lips. 1778. 8. De qua edit. vid. omnino WYTTEBACH. in Bibl. crit. Amstel. Vol. II. Pa. 2. p. 98. ff. ubi et variae conjecturae in hunc libellum proponuntur. — Graece et lat. Gal. paraphrasis in Menodoti exhortat. ad artes. Cum FRED. JAMOTII annotation. Lutet. 1581. 4. Cum aliis Galeni in ed. Goulstoniana [vid. no. 3.]. Gal. adh. ad art. Cum sua annotatione et vers. Erasmi edid. ABR. WILLET. L.B. 1812. 8. Callimachi hymni et epigrammata. — His adjuncta est Galeni suasoria ad artes. Gr. lat. Notas (Callimacho) addid. atque omn. emendate imprimenda curavit editor. Lond. 1741. 8. 1751. 8. Gal. suasor. ad art. gr. et lat. c. selectior. Aesopi Phrygis fabulis etc. In usum Scot. juvent. Edinb. 1747. 12. 1767. 12.*

VERSIONES. *Latina* LUD. BELLISARII legitur in editt. Gal. Juntinis; ERASMI Roter. seorsim prodiit Basil. 1526. 8. Eam JAMOTIUS adnotationib. explicavit (vid. paullo ante). SIXTI ARCERII [vid. no. 5.] et REN. CHARTERII. Is enim priores versiones ita emendavit, ut nova ejus interpretatio videri possit. — *Italica*: Orazione di Galeno, nella quale si essortano i giovani alla cognitione delle buone arti. Tradotta p. Lodov. Dolce. Venez. 1548. 12. Eadem versio extat quoque in Frid. Sansarino orazione diverse 1561. et 1569.

7. *Πρὸς Πατρόφιλον περὶ συντάσεως ἰατρικῆς. De constitutione artis medicae ad Patrophilum liber.* Extat in ed. Aldin. to. I. f. 18. in ed. graec. Bas. to. I. p. 34. in ed. Chart. to. II. p. 170. in VII. Juntar. lat. ed. in isag. f. 35.

Galenus adhuc alium librum scripserat, ad eundem finem pertinentem, qui vero interiisse videtur. vid. c. 1. ejus libri p. 171. to. II. Erat id opus duobus libris comprehensum, tituloque *περὶ τεχνῶν συντάσεως*

in lucem emissum, notante ipso Galeno in arte med. c. 37. p. 230. to. II. Continentur in eo elementa systematis elaboratiora jam, quod Galenus condidit. Videtur Galenus hunc librum conscripsisse eo tempore, quo jam consilium operis *de usu partium* scribendi ceperat: c. 2. enim p. 172. 173. dicit de fine, quo singulae corporis partes a Deo factae sint, ac de proposito id argumentum ulterius prosequendi, quod perfecit in immortalis opere de usu partium. Liber ceterum scriptus est in tironum usum, ut epitomen universae medicinae haberent, et theoreticae, et practicae, forsitan etiam non ad editionem, quod saltem credibile est ex eo, quod Galenus ejus nullam mentionem fecit, neque in libro de libr. propr. neque in altero de ordine libr. suor. Confecit eum librum fere eo tempore, quo pestilentia Romae et in Italia saeviente ipse se in Campaniam subduxerat, deinde in patriam fuerat profectus. Citat in eo c. 9. p. 181. libros π. κρίσεων et π. ἀποδείξεως, c. 10. p. 182. Θεραπευτικὴ μέθοδος et ὑγιεινῶν λόγοι, c. 12. p. 154. π. ζωογονίας et π. τῶν φυσικῶν δυνάμεων, c. 13. p. 185. π. φαρμάκων, qui est, quem c. 18. p. 194. citat π. τῶν ἀπλῶν φαρμάκ. δυνάμεως, c. 17. p. 192. π. κρίσεων, p. 193. π. σφνγμῶν et π. κρίσιμων, c. 18. p. 194. π. τῆς λεπτονοῦσῆς διαίτης.

CODEX mst. est in bibl. *Med.* Band. III. p. 49.

EDITIONES. Gr. et lat. ex interpret. JANI ANTONIACI (i. e. GUNTERII). Paris. 1531.

VERSIONES lat. BARTHOL. SYLVANI, JANI ANTONIACI, quo interprete seorsim prodiit Paris. 1528. 8. c. aliis, NIC. DE RHEGIO in editt. Galeni latin. antiquioribus, VICTOR. TRINCAVELLI, qui et recognovit suam versionem. Ea legitur in edd. Junt. operum Gal. in VII. inter isagog. f. 35. CHARTER. priores versiones emendavit suamque textui effecit magis respondentem.

COMMENTARIJ. Extat in eum CHR. HEYLI *artificialis medicatio s. paraphrasis*. Mogunt. 1534. 4.

Cum tabb. et comment. THD. ZWINGERI. Bas. 1561. f. 1568. f. cum aliis. FRC. VALLERIOLOE *artis medicæ fundamenta in Galeni libr. de constit. art. med.* (Genev.) 1577. 8. [An idem liber sit FRC. VALL. *comment. in libr. Gal. de constit. art. med.* qui f. l. (in meo exemplo Aug. Taurin. adscripta est) prodiit ap. Abel. Rivary 1577. 8. nescio. K.]

8. *Περὶ τῶν κατ' Ἱπποκράτην στοιχείων βιβλία β'.* *De elementis sec. Hippocratem libr. II.* Extant in ed. Ald. to. I. f. 1. in gr. Bas. to. I. p. 46. in ed. Chart. to. III. p. 1. in VII. Junt. cl. 1. f. 2.

Galenus se hujus libri, quem et sæpe citat, auctorem esse fatetur cum *de libr. propr.* c. 2. p. 38. to. I. tum in *arte med.* c. 37. p. 230. to. II. vultque, ut inter suos ab iis, qui mentem suam penitus adsequi velint, primus omnium legatur. In primo libro exponuntur, quae medici ac philosophi de elementis senserunt: is maxime contra Athenaeum, et simul ideo scriptus est, ut demonstretur, quatenus possint qualitates elementorum in humano corpore ipsorum elementorum loco esse. In altero libro quatuor humores tuetur, qui sint animalium, sanguine praeditorum, propria elementa.

CODICES *graeci* reperiuntur in bibl. reg. Paris. no. 1097. in Taurin. in bibl. Cai. Gonvil. et in bibl. mont. S. Mich. in Mertonensi no. 685. in Ven. S. Marc. no. 275. (cat. p. 134.) *Latini* in bibl. Vind. Caes. et in bibl. mon. Gaybac. fol. no. 285.

EDITIONES *græcae.* GAL. *de elem. sec. Hipp. libr. II.* *Ejusd. de opt. corp. nostri constitut. Ejusd. de bono habitu. græc.* Paris. ap. Sorbon. 1530. 8. *Græce* quoque c. aliis prodiisse Par. 1546. f. refert HALL. *bibl. an.* I. p. 86.

VERSIONES: *arabica* dicitur exstare in bibl. *Esfur.* no. 869. 878. et in reg. *Paris.* facta ab Honain Ben Ischar, titulo: *Ketab al Mezage*; ex arab. *hebraice* versus a R. Chamin Ben Isaac reperitur in bibl. Caes.

Vind. (Lamb. ed. Koll. lib. I. p. 290.) *Latinae sunt* JO. GUINThER. Andern. quae prodiit una c. libris, corp. temperatur. animi mores sequi; de vitiis animi et eor. remediis; de sectis; introductor.; de plenitud.; de opt. corp. statu; de bono habitu; de atra bile; de tumorib. praet. natur. Bas. ap. Froben. 1529. 4. Eadem versio prodiit c. libr. de nat. facult. Lugd. 1548. 12. Eadem versio solius libri de elementis. Par. 1541. . . VICTOR. TRINCAVELLI, quae prodiit Lugd. 1550. 12. seorsim, et in VII. Jantar. editione quoque extat. Nic. LEONICENI, quae in antiquis editt. opp. Gal. Papiensi, et Jani Cornarii reperitur. — *Anglice* versus a JOA. JONES, adhaeret ejusdem discourses of the natural beginning of all growing and livings things, Lond. 1574. 4.

COMMENTARII mss. NICOLAI DE ANGLIA sunt in bibl. Vindob. Caes. — JAC. SYLVII in Hippocr. elementa comment. Par. 1542. f. 1561. 8. Ven. 1543. 8. Bas. 1556. 16. et in Opp. stud. REN. MOREAU. Genév. 1630. f. 1635. f. JO. MONTANI in Galeni libros de element., de nat. hum., de atra bile, de temperam. perioche methodica, edente Jo. Cratone, Hanov. 1595. . . Denique et GUINThERIUM Andern. horum libror. periochen scripsisse refert CONR. GESNER. in enumerat. libr. Galeni, tertiae editioni Froben. praemissa.

9. *Περὶ κράσεων βιβλία γ'.* *De temperamentis libri tres.* Exstant in ed. Aldin. to. I. f. 9. in graec. Bas. to. I. p. 59. in Charter. to. III. p. 32. in VII. Junt. lat. class. I. f. 10. Verterunt multi etiam *de complexionibus.*

Meminit Galenus hujus libri de libr. propr. c. ; et in art. med. c. 37. to. II. nec non in permultis aliis libris, v. c. de opt. corp. nostri constitut., de sanit. tuenda, de simpl. medic. facult. etc. Primo libro de temperamentis agitur eorumque formis ac de homine temperatissimo. In altero signa cujusque temperamentis expo-

nuntur, ubi memorabilis historia Eudemi philosophi legitur, cui bilis per unum ductum in intestinum descendebat. Tertio libro de temperamentis medicamentorum agitur, quae vel interne sumuntur, vel corpori applicantur. Eaque diversi argumenti pertractatio plures movit, qui in his libris de temperamentis elaborarunt, ut duos tantum priores in lucem emitterent.

CODICES *graeci* sunt in bibl. reg. *Parif.* no. 2267. in bibl. *Coislin.* Montfauc. II. p. 447. in *Ven.* D. Marc. no. 275. (cat. p. 134.)

EDITIONES *graeco-latinae.* GALENI *de temperam. libri III. Ej. de inaequali temperie libellus. C. his Hippocratis iuramentum. Adjecimus eorund. libellorum* lat. quoque vers. et in praedictos Galeni libellos introductionem. Basil. 1538. 8. (Edit. SEB. SINGKHELER, prof. Basil.) Primum prodiit ea editio Cantabr. 1521. 4. dein *Parif.* 1523. f.

VERSIONES: *Arabicâ* exstat in bibl. reg. *Parif.* no. 1097. cum Gregor. Abul-Pharagii commentatio. Interpretatio Honaini c. titulo Ast haekfat reperitur in bibl. *Esfourial* no. 874. et liber II. et III. in ead. bibl. no. 845. et 876. c. not. anonymi. *Hebraicâ*, ex arabica facta a R. Chanin Ben Isaac, est in bibl. Caes. *Vindob.* Lamb. ed. Kollar. I. p. 290. *Latina.* Venet. 1498. 8. Lugd. 1588. 8. THOM. LINACRI et in ed. Basil. adducta, et in editt. Opp. Gal. latinis. Msta versio latina exstat in bibl. reg. *Parif.* no. 7005. in *Merton.* Oxon. no. 685. in *Medicea*, in bibl. eccl. cathedr. *Wigorn.* no. 745.

COMMENTARII. Mstus in hunc librum Jo. ROCHON exstat in bibl. reg. *Parif.* no. 725. Expositio super complexiones Galeni est in bibl. coll. Cai. Gonvil. no. 960. — HIER. THRIVERI novi et integri comment. in omn. Galeni libros de temperam. Lugd. 1547. 12. — ACROAMATON in libr. Hippocr. de nat. hom. lib. I. EUSTATHIO QUERCETANO auctore. Ej. auctor. in Gal. de temperam. libr. III. scholia. Bas.

1549. 8. — GASP. LOPEZ CANARIO in Gal. libr. de temperam. novi et integri comment. Complut. 1565. f. — FRC. VALLESII comm. in Galeni libr. ars med., de inaequali temperie, de temperam., V. priores de simpl. medic. facult., libr. II. de differ. febr., libr. VI. de locis affect. Venet. 1591. 8. Colon. 1594. f. — JO. PT. AYROLDI. Fref. 1645. f. — LEONH. FUCHSII comment. prodiit c. comm. in libr. II. de differ. febr. Par. 1554. f. — FEL. ACORAMBONI et JAC. SEGARTAE commentarii. Valent. 1596. f. 1598. f. — Exstat etiam epitome horum librorum, a JOAN. MORISOTO condita, JO. BAPT. MONTANI periocha et SYLVII isagoge.

10. *Περὶ μελαίνης χολῆς. De atra bile liber.* Est in ed. Ald. Vol. III. f. 85. in graec. Bas. Vol. III. p. 357. in ed. Chart. to. III. p. 165. in VII. Juntar. class. I. f. 34.

Duplex humoris ejus origo indolesque demonstratur in libro, quem Galenus non memorat inter proprios c. 37. art. medicae, citat vero in libro: An sanguis natura in arteriis contineatur c. 8. p. 163. to. III. et in comm. II. in Hipp. libr. de humor. text. 28. ac saepius. Scripsit hunc librum post libros de elementis sec. Hippocr. quos citat c. 5.

CODICES *graeci* sunt in bibl. reg. *Parif.* no. 2269. 2271. alii quatuor in bibl. D. Marc. *Ven.* (v. cat. p. 134. no. 276. p. 135. no. 279. de atra bile ex libris Galeni, Rufi, Posidonii et Aetii, et p. 136. no. 282. p. 137. no. 284.)

EDITIONES. *Graece.* *Parif.* 1530. 8. Bas. (?) 1546. f. refert HALL. *bibl. an.* to. I. p. 86.

VERSIONES *latinae.* Interprete JO. GUIN-
THERIO, Andern. c. aliis libr. Bas. 1529. 4. [v. 8.]
Prodiit etiam c. aliis *Parif.* 1534. f. — Vertit quoque JUL. MARTIANUS et BARTH. SYLVANIUS.

COMMENTARII. Paraphrasis in hunc librum exstat PROSP. ALCUCANI. Lugd. 1538. 8. JO. BAPT.

MONTANI in Galeni libros de elementis, de nat. hum. de atra bile, de temperam. periocha methodica, ed. Jo. CRATONE. Hanov. 1595. . . CASP. HOFMANNI comm. in hunc libr. prodire Frcf. 1630. f.

11. *Περὶ ἀνωμαλὸν δυσκρασίας. De inaequali intemperie.* Est in ed. Ald. Vol. I. f. 125. in graec. Bas. vol. I. p. 249. in ed. Chart. to. VII. p. 170. in VII. Junt. edit. cl. III. f. 43.

Meminit hujus libri Galen. inter suos de libr. propr. et art. med. c. 37. Citat in eo libros de admin. anat.

CODICES exstant in bibl. D. Marc. Ven. no. 282. (cat. p. 136.), in *Medic.* Bandini III. p. 52.

EDITIONES. *Graeco-latina* prodit Bas. 1538. 8. [v. no. 9. plenum ejusdem titulum.]

VERSIONES. *Arabica* msta, interprete HONAIN, exstat in bibl. Escur. no. 844. *Latina* msta est in bibl. reg. Paris. no. 6765. in bibl. coll. Mertonens. no. 685. in bibl. August. c. libr. de pulsib. (cat. p. 301.). — Galen. de inaequali distemperantia c. Galeni et Graec. quorumd. libris, GEO. VALLA interprete. Ven. 1498. f. (vid. Fossii cat. codd. impr. bibl. Magliab. to. I. p. 720. et II. p. 232. ff.) — Galeni opera NIC. LEONICENO interpr. sc. de differ. morbor. lib. III. de inaequali intemperatura lib. I. de arte cur. ad Glauc. lib. II. de crisib. lib. III. Par. ex off. H. Steph. 1514. 4. — THOM. LINACRO vertente c. libr. de temper. Cantabr. 1521. 4. Par. 1523. f. — Galeni de opt. corp. nostri constitut.; de pleniore habitu; de inaequ. intemp.; quomodo simulantes morb. sint deprehendendi; 5. de ptisana. It. et Jo. Lalamantii de ptisana sui temp. libell. Emendata p. eund. LALAMANTIUM vers. lat. (Heduae 1578.) 8. Genev. 1579. 8.

COMMENTARII. PROSP. CALANII comm. in hunc libr. prodire c. al. Lugd. 1538. 8. — Gal. de inaequ. intemp. Th. Linacro intérpr. c. comm. familiar. Jo. AGRICOLAE. Acc. concordantiae simpl. medic.

in auct. praecip. etc. Bas. 1539. 8. — ANT. BUSENI in Gal. libr. de inaequ. intemp. Antw. 1561. 8. — FR. VALLESI comm. in Gal. libros, sc. art. med.; de inaequ. intemp. lib.; de temper. III. de simpl. med. fac. libr. V. prior.; de differ. febr. II.; de loc. affect. lib. VI. nec non ejusd. de urinis compend. tract.; de puls. libell.; de febrib.; meth. med. lib. III. op. Jo. PT. AYROLDI Marcellini. Colon. 1594. f. Fref. 1645. f. Prodigant Compluti 1567. 8. — Exstat etiam Jo. Morisoti epitome in hunc librum.

12. *Περὶ ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος ἡμῶν. De optima corporis nostri constitutione.* Exstat in ed. Ald. vol. I. f. 115. in graec. Bas. vol. I. p. 247. in ed. Chart. to. VI. p. 1. in VII. Junt. class. 1. f. 37.

Meminit ejus libri Gal. in art. med. c. 37. Citat vero in hoc libello de temper. de elem. sec. Hippocr. de usu part. libros.

CODICES. Reperitur unus in bibl. D. Marc. Ven. nō. 282. (cat. p. 136.)

EDITIONES. *Graeca*. Paris. 1530. 8. [Pleniorum titulum vid. supr. n. 8.]

VERSIONES. JO. LALAMANTII [v. paulo ante n. 11.]. FERD. BALAMIUS et JO. GUINThER. eundem librum interpretati sunt.

13. *Περὶ εὐσεΐας. De bono habitu.* Exstat in ed. Ald. to. I. f. 116. ed. gr. Bas. to. I. p. 248. in ed. Chart. to. VI. p. 6. in VII. Junt. class. 1. f. 39.

Meminit Galen. art. med. c. 37.

CODICES nulli.

EDITIONES. *Graeca* Paris. allata est pleno titulo supr. n. 8.

VERSIONES. *Latina* GEO. VALLAE prodiit Venet. 1498. f. [vid. nō. 11: plenum titulum] Paris. 1534. f. 1546. f. JO. GUINThERII prodiit Bas. 1529. 4. et Heduae 1578. 8. [v. tit. plen. nō. 11.]

14. *Περὶ δυνάμεων φυσικῶν βιβλία γ'. De facultatibus naturalibus libri III.* Exstant in ed. Ald.

vol. I. f. 25. in græc. Basil. Vol. I. p. 87. in ed. Chart.
to. V. p. 8. in VII. Junt. Pa. I. f. 290.

Memorat Galenus hunc librum inter suos de libr.
propr. c. 3. et in art. med. c. 37. p. 230. to. II. Scripsit
illum, exhortante Boëtho, post libellos de dissectione
arteriarum et nervorum. Hinc etiam citat tantum in
hoc opere librum, qui interisse videtur: *περὶ τῶν κατὰ
Προσάγωγαν τὸν Νικίτην χυμῶν* libr. II. c. 9. p. 53.
Scripsit hos libros maxime contra Erasistratum atque
Asclepiadem, adfirmans, attractionem alimenti et ex-
crementi in venibus etiam per experimenta, dein qua-
tuor elementorum qualitatibus contra Erasistratum de-
fensis. Libro II. tractat de facultate coctrice, libr. III.
de retentrice.

CODICES exstant in bibl. reg. *Parif.* no. 2267;
in bibl. *Ven. St. Marc.* no. 275. (v. catal. p. 134.) in
Medic. et in *Lugd. Bat.*, in *Vind. Caes.* (v. Lamb.
part. I. p. 181.), in *Coislin.* Monif. part. II. p. 447.

EDITIO *græca.* Antwerp. 1547. 8.

VERSIONES. *Arabica* msta, vertente Honaino,
exstat in bibl. *Escorial.* no. 841. 842. 844. 846. in
bibl. *Lugd. Bat.* no. 747. (v. cat. bibl. ejusd. p. 441.).
Hebraica, ex arabica facta a R. Chanin ben Isaac, in
bibl. *Vindob.* (vid. Lambec. edit. Köllar. I. p. 290.).
Latina msta exstat in bibl. *coll. Cæi. Gonvil.* no. 947.
Prodiit etiam cum nonnullis aliis, interprète LINACRO,
seorsim Lond. 1523. 4. *Parif.* 1528. 8. *Lugd.* 1540. f.
1548. 12. 1550. 12. Vertisse etiam GUINThERIUM
Par. 1528. 8. 1534. f. 1541. f. 1547. 12. in elogio
adfirmat Herissant, quæ vix concilies.

COMMENTARII NIC. DE ANGLIA mst. exstant
in bibl. r. *Par.* no. 7015. JOAN. ROCHON mst. ibid. no.
7025. JAC. SEGARRAE comm. in libris III. Galeni de
nat. fac. Valent. 1528. 8. Galeni de nat. fac. libr. III.
Th. Linacro interpr. Acc. JAC. SYLVII scholia doctis-
sima c. epitome in eisdem libris. *Lugd.* 1550. 12.
1560. 12. LAUR. JOUBERTI annotat. in Galeni libr. de

facult. nat. exstant in Ej. Opp. Frcf. 1599. f. MELCH. SEBITZII disputatt. VIII. libros III. Galeni de fac. nat. exponentes. Argent. 1644. et 1645. 4. — Epitome de facult. rer. natur. JO. BAIULII PACUVII. Tolos. 1554. 4.

15. *Περὶ οὐσίας τῶν φυσικῶν δυνάμεων. De substantia facultatum naturalium fragmentum.* Exstat in ed. Ald. vol. I. f. 167. in graec. Basil. vol. I. p. 342. in ed. Chart. to. V. p. 3. in VII. Junt. cl. I. fragm. f. 50.

Breve est fragmentum majoris operis.

CODEX servatur in bibl. D. Marci Ven. (v. Jac. Morelli bibl. mst. Ven. to. I. n. 275.)

EDITIO gr. lat. curata est a THEOD. GOULSTONO (vid. plen. tit. supra.)

VERSIONES latinae BARTHOL. SYLVANII prod. in edit. oper. Galeni Junt. Ven. 1551. JO. GUINTH. Andera. Paris. 1528. 8. Lugd. 1551. et 1552. 12. VICT. TRINCAVELLII hoc titulo: Gal. de natur. fac. libri III. TH. LINACRO interpr. Accedunt schol. doctiss. et epitome JAC. SYLVII in eosd. libr. Acc. de nat. fac. substantia liber et an sanguis natura in arter. contineatur, VICT. TRINCAV. interpr. Lugd. 1550. 12.

16. *Περὶ ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων βιβλία ἐννία. De anatomie administration. libri IX.* Exstant in ed. Ald. vol. I. f. 45. in graec. Bas. vol. I. p. 119. in ed. Chart. to. IV. p. 25. in VII. Junt. cl. I. f. 63.

Refert de hoc opere Galen. de libr. propr. et in art. med. c. 37. p. 230. to. II. Citat quoque illud libr. XII. de us. part. c. 8. de inaequ. temper. c. 5. comm. in VII. Hippocr. aph. 53. Sed quamnam ejusdem editionem citet, incertum est. Scripsit enim Galenus ter administrationum anatom. libros. Primum elaboravit opus hoc, duobus libris comprehensum, ad Marini ordinem concinnatum, sub initio principatus Antonini. Petente vero consule, Flav. Boëtho, cui multas ostenderat administrationes, majus opus elabo-

ravit. Id opus haud dubie citat in *arte med.* et in aliis libris. Quod vero ubi conflagrasset in saevo isto incendio templi Pacis, studiosis viris flagitantibus, alios libros anatomicarum administrationum elaboravit, tertio hoc labore politiores atque auctiores. Citantur in eo administrationum anatomicarum opere libri *de usu partium, de thoracis et pulmonum motu, de musculorum anatome, de ossibus, anatomicarum diffensionum, de Hippocratis et Platonis decretis*, alii. Est plenissimus et perfectissimus omnium librorum, a Galeno de anatomica scientia conscriptorum, ostendit vero simul, quam arcta fuerit veteribus anatomes discendae occasio. Ossium fabricam Alexandriae jubet condiscere, ubi medici auditoribus ossa ostendant: se vel ex sepulcris ossa habuisse (quam librum de ossibus scriberet, humana ossa non habebat), vel ubi casu favente flavius sepulcrum quoddam elouisset. Quaedam etiam in latronum cadaveribus, in publicum projectis, alia in pueris expositis observasse. A libro I. usque ad VI. de musculis et vasis, maxime de musculis agitur, quorum plures primas accuratius descripsit. Libro VI. de organis ad cibum digerendum, libro VII. de cordis fabrica, libro VIII. de organis ad spiritum trahendum facientibus, libro IX. de cerebro agit. Multa in his libris leguntur descripta, quae postera aetas sibi vindicavit. Reliqua libri IX. pars de medullae spinalis anatome perit. Periere etiam lib. X. de oculo, lingua, pharynge, lib. XI. de larynge, osse hyoide, lib. XII. de arteriarum venarumque historia, lib. XIII. de nervis cerebri, lib. XIV. de nervis medullae spinalis, lib. XV. de partibus genitalibus. Ita enim Galenus hos libros in sua propiorum librorum historia c. 3. recenset.

CODICES exstant in bibl. reg. *Par.* no. 1819. in bibl. *Ven.* D. Marci no. 279. in bibl. ac. Lugd. Bat. *ἀνατομικὴ ἐγχειρίδιος* usque ad libri III. partem e leg. Bonav. Vulcanii (*γ. Cat. ejus bibl.* p. 347. no. 57.), in bibl. *Medic.* aliqua excerpta. Galeni anatomica, qui-

bus intercurrent variae paginae vacuae, ut non sit opus integrum, exstant graece inter libros Voffii in bibl. ac. Lugd. Bat. p. 392. — E Golii *arabico* cod. libros XI. usque ad XV. editurum se promiserat TH. BARTHOL. d. libr. leg. diff. 3. p. 75. Erant Galeni de admin. anat. libri VI. postremi cum adnotationibus Jac. Golii in bibl. Narcissi; Archiepiscopi Dublin. n. 1787.

EDITIONES *graecae* dicuntur Hallero (Bibl. anat. to. I. p. 92.) Paris. 1531. f. Bas. 1531. f. (Ibidem autem latina quoque Parisina versio ejusdem anni et formae laudatur. Quamobrem mihi videtur graeca editio Paris. 1531. f. dubia.) — *Galen*i libri aliquot graeci, partim hactenus non visi, partim mendis repurgati et restituti et adnot. illustr. p. Jo. CAIUM (de decret. Hipp. et Plat.; de medicamentis, quae inter se commutantur; anat. libri IX.; de muscutor. motu libri II. libri VII. de utilitate part. fragm. in codd. gr. impress. desideratum, denique *Hippocr.* de medicam. lib. pgg. 354. et 91.) Bas. 1544. 4.

VERSION. *latinae*: *Gal.* de admin. anat. libri IX. vert. Jo. GUINThERIO. Paris. 1531. f. — *Gal.* *ἀνατομικῶν ἐξηγησίων*, i. e. de anat. admin. libr. IX. Jo. GUINThERIO interpr. infinitis in locis ad vetustiss. exempl. emend. atque adnotat. et argum. illustr. Paris. 1546. f. — *Gal.* de anat. admin. libr. IX. Jo. ANDERNACO interpr. Lugd. 1551. 12. Quae versio lat., ab ANDR. VESALIO correctae, in VII. Juntar. edit. lat. recepta est. — *Gallica* agnoscit Dalechamp. auctorem. Hanc autem praecessit alia Lugd. 1512. 8. Etiam Jo. GUILLEMIN hos libros gall. vertisse sub titulo dicitur: *Introduc. sur l'anatom. part. de la physiologie.* Par. 1555. . . (Sed hoc opus minime ad Galenum pertinet, sed potius ad JAC. SYLVIVM ejusque isagog. Par. 1555. 8.)

COMMENTARII. Multa huc faciunt A. VESALII (de corp. hum. fabr. lib. I. et in epist. de rad.

Chinae usu. Bas. 1546. f.) et Jo. GUINThERII, Ander-
nac. (instit. anat. sec. Gal. sentent. Bas. 1536. 8.).

17. Περὶ ὀστέων τοῖς εἰσαγομένοις. *Liber de ossi-
bus ad tirones.* Exstat latine in ed. gr. Bas. Pa. V.
p. 719. In Ald. desideratur. Graece legitur in ed.
Chart. to. IV. p. 9. Latine in VII. Junt. ed. cl. I. f. 39.

Galen. se auctorem ejus libri profitetur in l. de
libr. propr. c. 1. et 3. nec non in libr. de ord. libr. suor.
et in art. med. c. 37. to. II. p. 230. Citat etiam hunc
librum de admin. anat. lib. I. c. 3. 9. vultque, ut ana-
tomes studium ab eo incipiat. Est accurata sceleti de-
scriptio, non tamen humani, sed simiarum, quod e de-
scriptione ossis coccygis aperte patet.

CODICES: *graecus* exstat in bibl. reg. Par. no. 2,
et in Nicetae collect. Vid. Cocchi in pr. ad Nicet. col-
lect. chir. graec. p. 12. — *hebraicus*, ex arab. versus
a R. CHANIN BEN ISAAC in Bibl. Vind. comm. Lambe-
cii ed. Kollar. I. p. 190.

EDITIONES: *graecae.* Gal. περὶ ὀστέων τοῖς
εἰσαγομένοις. Gal. de oss. ad tyron. nunquam hacten-
us impressus. Par. ex off. Vascosan. (Par. 1535.)
1543. 4. MART. GREGOR. hunc libellum Venet. de-
scripserat. Praefationem ad h. lib. scripsit JAC. SYL-
VIUS, in qua de Gregorii studio in conquirendis Galeni
libris scriptis plura profert. — Graece exstat cum
libro de septimestri partu, brevi designatione dogma-
tum Hippocr., cum lib. de ptissana, emend. p. Jo.
CAIUM. Bas. 1557. 8. — Gal. de ossib. lib. graec. c. praef.
SAL. ALBERTI. Vit. 1579. 8. — Graece et lat. Gal.
de ossib. ad tyr. lib. Gr. lat. FERD. BALAMIO interpr.
c. not. perpet. CASP. HOFMANNI. Frfst. a. M. typ.
Wechel. 1630. f. — Gal. de ossib. gr. et lat. Acc.
VESALII, SYLVII, HENERI, EUSTACHII ad Galeni
doctrinam exercitationes (*Hipp. de oss. natur. Celsi de
oss. figura*). Ex bibl. Jo. VAN HORNE. L. B. 1665. 12.

VERSIONES: *latinae* factae a FERD. BALAMIO,
Siculo, JAC. SYLVIO et Jo. RIOLANO. *Balamii* versio,

ad fidem codd. expurgata ab *Augustino Gadaldino*, legitur in VII. Juniar. editione. *Galenus* de ossibus, FERD. BALAMIO interpr. Lugd. 1535. 8. Par. 1535. 4. Par. 1546. f. Lugd. 1549. 12. Par. 1548. 4. Cum libris de venarum, nervorum, arteriarum, vocalium instrumentorum et vulvae dissectione et de musculorum motu. Lugd. 1551. 12. (c. icon. admodum rudibus). Hafn. c. praef. JO. FRANC. RIPENSIS et sceleto Vesaliano. 1579. 8. Vertente SALOM. ALBERTI. Viteb. 1579. 8. (In mea editione nullam invenio versionem latinam.) Rostoch. 1636. L. B. 1627. 8. *Gallica* facta a JO. CANAPE prodiit. Lugd. 1541. 12. 1583. Aliam gallicam confecit JO. LOYNE c. SYLVII comment. Orleans 1571. .

COMMENTARII. Anonymi commentarius in hunc *Galenus* librum servatur in Reg. bibl. Paris. no. 6816. — LUDOV. COLLADO (*Vesalii* discipulus) in *Gal.* libr. de ossibus ad tyron. scripsit enarrationes. Valent. 1555. 8. — JAC. SYLVII in *Gal.* de ossib. commentar. Paris. 1561. 8. (Probare conatus est, *Galenum* in ossibus describendis usum fuisse humanis sceletis.) — GABR. FALLOPII expositiones in *Galenus* libr. de ossibus, quibus additae sunt a F. MICHINO figurae venarum. Venet. 1570. 8. et in collect. oper. posthuma. to. III. p. . Est expositio longa et controversiarum plena. Prodiit etiam c. al. *Fallopium*. Fref. 1584. f. — *Gal.* de ossib. ad tiron. liber lat. marginalibus et tabulis illustratus a JO. SIGFRIDO. Helmst. 1599. 8. — JO. PHIL. INGRASSIAE in *Gal.* libr. de ossib. commentaria, nunc primum in luc. edita, et iconn. insignita; appositus etiam est graec. *Galenus* contextus, una c. nova latina versione. Panormi 1603. f. (*Hallerus* aliam de anno 1604. Panormi suis oculis conspexisse fatetur.) Editus is liber post mortem auctoris a nepote ejus: icones sunt *Vesalii*: commentarius est falsissimus cum minutissima et accuratissima ossium descriptione. — Osteologia ex veterum et recentiorum

praeceptis descripta, in qua continentur isagogica de ossibus tractatio per JO. RIOLANUM. Cl. Galeni lib. de ossibus, et in eundem JAC. SYLVII commentarii. JO. RIOLANI explanationes apologeticae pro Galeno. Par. 1614. 8. — SIM. PAULI orat. cum Galen. de ossib. ad sceleton publice in coll. Finckiano esset interpretaturus. Hafn. 1641. 4.

18. *Περὶ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν ἀνατομῆς. De venarum arteriarumque dissectione liber.* Exstat in ed. Ald. pa. I. f. 89. in graec. Bas. I. p. 197. in Character. to. IV. p. 225. in VII. Junt. class. I. f. 55.

Citat hunc librum Gal. in libr. de libr. propr. c. 1. et 3. et in arte med. c. 37. refertque ad eos, quos juvenis scripserit. Hinc genuinum esse Galeni non dubitandum. Primus est is liber omnium de venarum arteriarumque fabrica ac decursu tractantium, in quo adeo multa proponantur, quibus postera aetas, ceu a se inventis dictisque, usa sit. Primum de venis agitur, dein de arteriis. Incisiones in brutis tantum fecisse Galenum, is etiam liber probat. Conf. Hall. bibl. anat. I. p. 89.

COD. *graec.* hujus libri est in bibl. reg. Paris. n. 2164. in bibl. Venet. D. Marci no. 279. de venae sectione. *Hebraicus* cod. ex arab. versus a R. CHANIN BEN ISAAC est in bibl. Vindob. (v. Comm. Lambec. ed. Kollar. lib. I. p. 290. 91.)

VERSIONES. In *latinam* linguam translatus est ab ANT. FORTOLO, cujus versionem ANDR. VESALIUS castigavit, eandemque plerisque in locis ad exemplarium graecorum fidem emendavit AUGUSTIN. GADALDINUS.

EDITIONES. *Latina*: Galeni dissectionis venarum arteriarumque commentariam. Ejusd. de nervis compendium. ANTON. FORTOLO interprete. Paris. 1526. 4. Repetita est ea editio Bas. 1529. 8. Paris. 1546. f. Prodiit etiam cum parte commentarii de iis, quae medice dicta sunt in Plat. Timaeo. Lugd. 1550. 8. et c. aliis libellis 1551. 16.

19. *Περὶ νεύρων ἀνατομῆς. De nervorum dissectione.* Exstat in ed. Ald. P. I. f. 93. in gr. Bas. P. I. p. 204. in Chart. to. IV. p. 241. in VII. Junt. cl. I. f. 53. Restituit Charterius graecum textum, qui hactenus defuerat, dimidiae partis capitis 10. 11. 12. usque ad cap. 17.

Citat eum librum Galenus ceu proprium in libro de libris propr. c. 3. et in arte med. c. 37. p. 230. to. II. Ad optimos Galeni libros pertinet, in quo primum sanioris neurologiae elementa fuerint tradita. Homines tamen non insecuit, sed simias et alia animalia; hinc decursus ejus nervorum, qui in homine peculiaris est, ignarus. Habet jam accessorium nervum, intercostalem aliosque, quibus demonstratur, eum nervorum anatonien subtilius excoluisse. — Libellam *περὶ νεύρων διατομῆς Oribasius* ex hoc maxime Galeni libro composuit.

CODICES *graeci* exstant in bibl. reg. Paris. no. 2164. 2219. *Hebraicus* exstat cod. ex arabico versus a R. CHANIN BEN ISAAC in bibl. Vind. caes. (Lamb. comm. ed. Kollar. I. p. 190.)

EDITIONES. *Graece* seorsim haud prodiit, *latine* vero. Galeni diss. ven. etc. ANT. FORTOLO interprete. (Plenum titulum vid. no. 18.) Repetita est haec editio Bas. 1529. 8. Paris. 1546. f. — Prodiit etiam *latine* interprete Augustino Gadaldino cum libr. de musculor. dissect. (Plenum tit. attuli infr. no. 24.)

20. *De musculorum dissectione*, ab AUGUST. GADALDINO ex graeco versus liber et ab eodem exquisite recognitus est in VII. Junt. edit. in class. I. f. 44. *Latine* tantum exstat, graecusque textus adhuc desideratur.

Meminit Galen. ejus libri in scripto de libr. propr. c. 3. et in art. med. c. 37. p. 230. to. II. Scriptus est ab eo post conscriptos libros de anat. administr. et de usu part. Scopus fuit addere, quae Lycus praetermisisset. Simiarum anatonien tradit, humana tamen

non neglecta penitus. Multos in hoc libro musculos primum descriptos sibi Galenus vindicat.

CODEX *graecus* est in bibl. reg. Paris. no. 2119.

VERSIONES. Prodiit *latine* interprete AUGUST. GADALDINO in collectione opasc. Galen. Lugd. 1556. 8. cujus plenus titulus exhibitus est no. 24. (HALL. l. c. habet etiam aliam ed. Lugd. 1551. 16.) — *Gallice* vertit JAC. DALECHAMP, ediditque Lugd. 1564. . . — *Oribasii περί μυών ἐν τοῦ Γαλήνου βιβλίον* edidit REN. CHARTER. to. IV. p. 250.

21. *Περὶ μήτρας ἀνατομῆς. De uteri dissectione.* Exstat in Ald. ed. P. I. f. 96. in gr. Bas. I. p. 210: in Chart. to. IV. p. 276. in VII. Junt. class. I. f. 108. Galenus illum inter suos neque de arte med. neque de libr. propr. citat. Humanos uteros non incidit, sed simiarum aliorumque animalium. Graeca, quae textui deerant, Charter. restituit. Vid. ej. concisas notas ad to. IV. p. 710.

CODEX *graecus* exstat in bibl. reg. Paris. no. 2269. alius no. 2271.

EDITIONES *latinae* tantum prodire. Gal. de uteri dissectione lib. I. de foetus formatione lib. I. et de Temine lib. II. cum aliis Galeni, Jano Cornario interprete. Bas. 1536. f. — Prodiit quoque ex versione Jo. GUINThERII, Andernac. Paris. 1536. f. c. aliis Lugd. 1551. 16. — Jo. BERNARDO FELICIANO interpr. c. aliis Galeni. Basil. 1535. f. Francof. 1604. 12.

22. *Γαλήνου εἰ κατὰ φύσιν ἐν ἀρτηρίαις αἷμα περιέχεται. An in arteriis natura sanguis contineatur.* Exstat in ed. Ald. P. I. f. 102. in gr. Bas. I. p. 221. in Chart. III. p. 154. in VII. Junt. class. I. f. 60.

Refert de eo libro Galen. in lib. de libr. propr. c. 9. et in art. med. c. 37. p. 230. to. II. Scriptus est contra Erasistratum, qui spiritus in arteriis contineri putaverat, et multum continet experimentorum. Elabora-

tus est a Galeno post scriptos de Hipp. et Plat. decretis, et ad utiliores Galeni libros refertur ab HALLERO bibl. anat. I. p. 90.

EDITIONES *latinae* tantum exstant. Vertente JO. GUINThERIO, Andern. c. aliis quibusdam Galeni libris prodiit Paris. 1536. f. — Interprete *Victore Trincavellio*, c. libris III. de natur. facult. TH. LINACRO interpr. et libro de substant. facult. natural. Lugd. 1550. 12. — Versio JUL. MARTIAN. ROTAE legitur in VII. Juntar. edit.

23. *Περὶ μῦων κινήσεως βιβλία β'.* *De motu musculorum libri II.* Exstant in Ald. P. I. f. 1. in graec. Bas. I. p. 553. in Chart. ed. to. V. p. 364. in VII. Junt. class. I. f. 308.

Memorat hunc librum Galen. in libr. de libr. propr. et in libr. de arte med. c. 37.

CODICES *graeci* exstant in bibl. reg. Paris. no. 1849. et 2778. in bibl. Ven. D. Marc. no. 279. (p. 235. catal.)

EDITIONES *graecae*: Galeni libri aliquot graeci partim hacten. non visi, part. mendis repurg. et restituti c. annotatt. JO. CAHL. Basil. 1544. 4. (Cont. autem de decret. Hipp. et Plat.; de comate apud Hippocr.; de medicam., quae inter se commutantur; de anatom. admin. libri IX. et de musculor. motu, de usu part. fragm. libri VII. et Hipp. de medicam.) — *Latinae.* Cl. Galeni Pergam. de motu musculor. libr. II. NIC. LEONICENO interpr. acc. ejusd. quos oporteat purgare medicamentis et quando. Lond. 1522. 4. Paris. 1528. 8. Versio est NIC. LEONICENI, quae prodiit c. libro, quos purgare oporteat, et qualib. medicam. et quando. — *Gallice* vertit J. CANAPE. Par. 1541. 4. Lugd. 1552. ... — JO. CONR. STETTER censura argumtor. Gal. de motu musculor. Frcf. 1665. 8.

24. *Vocalium instrumentorum dissectio.* Exstat *latine* tantum in Chart. ed. to. IV. p. 219. in VII. Jun-

tar. inter fragmenta Galeni f. 48. interpr. AUGUSTINO GADALDINO.

Meminit Galenus talis libri, quem scripserit, in libro de libr. propr. et in aliis locis, idque fragmentum, quod ad nos pervenit, Galeni esse videtur. Continetur in eo exacta cartilaginum, quae cartilaginem efficiunt, descriptio.

EDITIO *latina* est: Galeni aliquot opuscula, quae nunc primum Venetor. opera inventa et excusa latine, sc. de musculor. dissectione ad tyr. lib.; de nervorum dissect. ad tyr. liber integer; de vocalium instrument. dissect. *Augustino Gadaldino* interprete; brevis denotatio dogmat. Hippocr. *Conr. Gesnero*. Fragment. ex IV. Comment., quos ipse Galenus inscripsit de iis, quae medice dicta sunt in Platonis Timaeo, *Augustino Gadaldino* interpr. Principium comm. I. in libr. I. Hippocr. epidem. *Nic. Machello*; Orbasii de eucarbit. hirudin. derivat. revuls. sermo, *Aug. Gadaldino* interpr. Lugd. 1556. 8.

25. *Περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων. De causis respirationis.* Exstat in ed. Ald. P. III. f. 88. in gr. Bas. P. I. p. 165. in Chart. to. V. p. 427. in VII. Juntor. class. I. f. 226.

Citat hunc librum Galen. de libr. propr. et in arte med. c. 37. Juniorem se eum edidisse dolet. Sed vix videtur genuinus esse is, quem Galen. citat, sed fragmentum tantum. Putant quidam, eum esse compositum ex aliis libris, quos Galen. de hoc argumento scripserit.

CODEX exstat *latinus* in bibl. reg. Paris. no: 7015.

EDITIONES. Prodiit cum libro de utilit. respirationis et al. Galeni, ex interpr. JANI CORNARI. Bas. 1556. f. — Interprete JO. VALSAEO c. libro de diffic. respirat. Par. 1553. f.

26. *Περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων βιβλία θ'. De Hippocratis et Platonis decretis*

libri IX. — Exstant in ed. Ald. P. I. f. 129. in gr. Bas. P. I. p. 253. in Chart. to. V. p. 78. in qua editione primi libri fragmentum restitutum a cap. 5. legitur, quod in utraque editione prior deest. In VII. Junt. class. I. f. 231.

Memorat Galen. hunc librum de libris propr. c. 1. et in arte med. c. 37. to. II. p. 230. *Συμφωνίαν* dictum esse apud antiquos hoc Galeni opus, memorat HIER. MERCURIALIS in var. lect. libr. IV. c. 4. Confecit illud eo tempore, quo Roma ob pestilentiam gravem in ea grassantem relictā in patriam properaverat, mox, quiescente pestilentia, Romam rediit, adhortante Boëtho. Sed tum libros tantum sex confecerat: reliquos composuit aetate jam provector. *Ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ περὶ μὲν τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων 5 βιβλία, προεγεγραμμένον με τοῦ Βοηθοῦ, περὶ δὲ μόριων χρειᾶς ἐν τῷ πρώτῳ. ἃ λαβὼν ὁ Βοηθὸς ἐξῆλθε τῆς πόλεως ἐμοῦ πρότερος, ἄρξων τότε τῆς Παλιαιστίνης Συρίας, ἐν ᾗ καὶ ἀπέθανεν. καὶ διὰ τοῦτο μετὰ πολὺν χρόνον ἐκάτεραν τὴν πραγματείαν συνετέλεσα, προσγενομένοι μοι κωλυμάτων μετὰ τὴν εἰς οἶκον ἐπάνοδον.* de libr. propr. c. 2. p. 37. to. I. Citat Galen. in hoc de Hipp. et Plat. decret. opere libros de admin. anat. de usu part. de thor. et pulm. motu, de muscul. de voce, de natur. facult.; commentarios de Hipp. anatome, de olfact. instrumento, de usu respirat. de causā respirat. — Dialecticum est opus, Chrysippo oppositum, Aristoteli, Erasistratis, aliis, de corde, nervis, tendinibus, animae et rationis sede, de iecinore, venarum principia, de nervorum originibus, de quatuor elementis.

CODICES *graeci* sunt in bibl. reg. Paris. no. 2278., cui tamen liber I. deest, in bibl. Ven. D. Marci no. 284. (catal. p. 137.). Libri IV. sunt in bibl. Cai. Gonvil. *Cantabr.*

EDITIONES *graecae.* Editio princeps est Jo. CAIL. Bas. 1544. 4. cuius titulum plenum et contenta

exhibui no. 23. — *Latine* prodit vertente Jo. BERN. FELICIANO cum aliis. Bas. 1535. f. Solus 1550. 16? Lugd. 1550. 16. — Vertente Jo. GUINThERIO. Par. 1534. f. Galeni de Hipp. et Pl. dogmat. lib. IX. JAN. CORNARIO interprete. Acc. adnot. quaed. c. indice. Lugd. 1550. 12. Lib. I. prodit latine: Jo. CARI opera aliquot et versiones partim jam nata, partim recognita et aucta, sc. CARI de med. methodo libr. II; de ephemera Britannica lib. I. Acc. Galeni de libris suis lib. I. de ordine libr. suor. lib. I. de ratione vict. sec. Hippocr. in morb. ac, lib. I. antea non editus, de plac. Hipp. et Platon. lib. I. eod. CARO interpr. Lovan. 1556. 8.

27. *Fragmentum in Timaeum Platon. vel e quatuor comm., quos ipse inscripsit de iis, quae medicè scripta sunt in Platon. Timaeo.* — Exstat latine tantum in ed. Chart. to. V. p. 275. Additi tamen a Charterio sunt *graeci* e Platonis Timaeo loci, cum Marc. Ficini versione. — Exstat etiam, interpr. AUGUST. GADALDINO, in VII. Junt. ed. inter fragmenta f. 43. *Galen.* in libro VIII. de Hipp. et Plat., decret. c. 5. p. 236. et c. 7. libri de tremore pollicetur, se facturum commentarios de medicis rebus in Timaeo, et in libro de propr. libr. se hac de re IV commentarios fecisse adfirmat. — *Galen.* aliquot opuscula etc. Lovan. 1556. 8. (Plenum titulum vide no. 24.) Alia editio hujus collectionis exstare dicitur Lugd. 1550. 8.

28. *Περὶ σπέρματος βιβλία β'. De semine libri II.* Exstant *graece* in ed. Ald. P. I. f. 105. in Basil. gr. P. I. p. 226. in edit. Chart. to. III. p. 185. in VII. Junt. class. I. f. 328.

Citat hos libros Galenus inter suos de art. med. c. 37. p. 230; to. II. de elem. sec. Hippocr. c. 5. de usu part. libr. XIV. c. ult. et in comm. in Aphor. I. 15. V. 48. Duo sunt tantum libri. Tertium, spurium, et notante ipso Charterio, credulo alias, multa absfona continentem; addidit Charterius, eumque *latinum* tantum.

In primo libro multa occurrunt de nutritione et formatione foetus in utero materno; in altero imprimis de formatione foetus in utero matris agitur.

CODEX *latinus* exstat in bibl. reg. Paris. no. 6865.

EDITIONES *Latinae* sunt: *Galen*i de semine libr. II. Jo. GUINTERO interpr. Adiectae sunt castigationes exempl. graeci. Par. ap. Sim. Coln. 1533. 8. —

*Galen*i in libr. Hipp. de victus ratione in morb. ac. comment. IV. Jo. VALSAEO interpr. nec non ejusd. de semine libr. II. Jo. GUINTERO interpr. Bas. 1533. f. —

*Galen*i de uteri dissectione lib. I. de foetus formatione lib. I. et de semine libri II. et alia *Galen*i prodire cum Marcello, Jano Cornaro interpr. Bas. 1536. f. —

L. B. ap. Elzev. ex interpr. GUINThERII, 1634. 16. — A Jo. BERN. FELICIANO interpretati et ad vett. exemplar. fidem recogniti leguntur.

29. *Περὶ χρήσεως τῶν ἐν ἀνθρώπῳ σώματι μορίων λόγοι* ζ'. De usu partium corporis humani libri XVII. Exstant in ed. Ald. P. I. f. 1. in gr. Bas. P. I. p. 1367. in Chart. to. IV. p. 284. in VII. Junt. class. I. f. 113.

Meminit ejus libri, qui integer ad nos pervenit, *Galen*. de libr. propr. c. 3. et in arte med. c. 37. to. II. Citat etiam frequentissime, v. c. de sem. lib. II. c. 2.

de adm. anat. I. c. 1. de opt. corp. nostri constit. c. 2. in comm. in Hippocr. II. aphor. I. in comm. I. in Hipp. prognost. text. 23. et saepissime alias.

Scriptit cum librum *Galen*. cum M. Antoninum, in bello Germanico occupatum, Romae expectaret, valetudini Commodi praefectus, et post consulis Boëthii discessum, cui ta-

men primum de usu part. librum jam dederat; teste c. 2. de libr. propr. Ex optimis *Galen*i libris hoc opus esse, HALLERUS in bibl. anat. to. I. p. 93. testatur.

Ad optimos etiam ejusdem *Galen*i libros retulit cum libris de loc. affect. meth. med. et de simpl. medic. facultatibus THOM. BARTHOL. diss. III. de libr. leg. p. 85.

Conf. de hoc libro Theodoret. lib. V. de haeret. fa-

bul. c. 9. et CONR. DIETERICUS in anat. sacr. p. 774.
 — Describitur in eo opere partium corporis hum.
 fabrica et usus, ita, ut ab externis partibus ad inter-
 nas transitus sit. Hinc de fabrica manus, pedis inci-
 pit, progressu facto ad abdominis, pectoris, capitis
 viscera, ad oculos, ad externas faciei partes, ad me-
 dullam spinalem, genitales virorum mulierumque par-
 tes, tandemque ad nervos. Finis simul Galeno is est,
 ut admirandum opificis naturae artificium, quo in sin-
 gulis partibus componendis usus sit, demonstret. —
 Citat Galen. in his libris Lib. I. c. 16. opus de Hippocr.
 et Plat. de cr. Lib. V. c. 4. librum de natur. facult.
 Lib. VI. c. 12. scriptum *περί πάσης τῆς ἐν ταῖς ἀνато-
 μαῖς διαγωγῆς*. Lib. X. c. 9. de motu musculor.
 Lib. XII. c. 8. administ. anatom. priores libros, qui-
 bus perfectiores postea substituit. Lib. XIV. c. ult. li-
 bros de semine.

CODEX ejus operis anno 1609. ex legato ad fa-
 cultatem med. Parisin. pervenerat, teste GUID. PATINO
 Lettres I. p. 52. Alii codd. graeci exstant in bibl. reg.
 Paris. no. 2148. 2281. et alius, in quo tres libri po-
 ssumus defuisse, no. 2154. Pars libri XIV. et XV. est
 graece in ead. bibl. no. 2252. Exstat quoque cod. in
 bibl. Ven. D. Marci no. 287. et in Medic. duo. Erat
 etiam in bibl. MICH. CANTACUZENI. Imperfectus cod.
 no. 946. in Coll. Cai. Gonvil. Cantabr. — Galeni de
 partib. libr. VIII. sunt in bibl. Coislin. Montfane. P. II.
 p. 447.

Arabice exstat in bibl. reg. Paris. sub titulo;
Galinus te menafé al aadha, vertente et commentante
Honain, filio Isaaci, cognomine Al Ebadi, I. no.
 988. In bibl. *Narcissi*, archiepiscopi Armaghienfis,
 no. 1709. Alius cod. arab. vertente *Abdulrahman*
 Ali ben Abu Sadir, qui et scholia adiecit, est in bibl.
 r. Paris. no. 1044. De eo cod. vid. *Herbelot*, in bibl.
 orient. Novem libri a decimo usque ad decimum
 septimum sunt in bibl. Escorial. no. 845.

EDITIONES. *Graece* hunc librum integrum prodiiſſe, curante Jo. CAIO, Baſ. 1544. f. refert HAL-
LER. bibl. anat. I. p. 96. Sed prodiiit tantum fragmen-
tum libri VII. — Partem libri III. priorem graece
prodiiſſe, curante eodem CAO, Baſ. 1544. f. idem re-
fert. Decem libros graece ſeorſim prodiiſſe Paris.
1543. f. idem auctor eſt. — Quartus liber ſeorſim
prodiiit graece: *Galen*i de uſu part. corp. hum. liber
IV. graece, p. *Vitum* (*Ortelium*) Winſemium. Viteb.
exc. Jo. Luſt. 1549. 8. (Vid. Cat. bibl. Krohnii p.
213.) — *Latine* prodiiit NIC. CALABRO interpr. Par. 1528.
4. 1531. f. cum aliis, Baſ. 1533. f. — *Cl. Galeni* de
uſu partium corp. hum. libri XVII. Nic. REGIO Ca-
labro interpr. Denuo exactiore cura ad graec. exempl.
veritatem caſtigati p. JAC. SYLVIVM et MART. GREGO-
RIUM. Par. ap. Wechel. 1538. f. Lugd. 1550. 12. —
Interpr. GUINThERIO, Andern. Baſ. 1531. f. Verſio
NIC. REGII eſt in editt. oper. Galeni Papienſibuſ. Eam
verſionem emendarunt AUGUSTIN. GADALDINUS et Jo.
CAIUS. — *Gallice* excuſi ſunt, vertente *Dalecham-*
*p*io: De l'uſage des parties du corps humain, livres
XVII. Par Claude Galien, traduits fidellement da
Grec en François. à Lyon 1565. 8. Repetita eſt haec
editio 1566. Par. 1608. 8. 1639. 4. 1664. 4. — *Germa-*
nica quoque prodire cœpit: Vom Nutzen der Theile des
mẽnſchlichen Kõrpers, aus d. Griech. überſ. u. mit
Anmerk. begleitet von G. F. F. NOELDEKE (etiam c.
inſcriptione: Galen's ſãmmtliche Werke. Th. 1.) Ol-
denb. 1805. 8. Nihil præterea prodiiit.

COMMENTARII. Jo. LONICERI erotemata in
Galen*i* de uſu partium libr. XVII. acc. ejusd. compen-
dium de meteoris. Freſt. 1548. 8. — CASP. HOF-
MANNI comment. in Galeni de uſu part. corp. hum. libr.
XVII. Cum var. lect. in utrumque cod., graec. et lat.
et indice gemino. Frft. typ. Wechel. 1625. f. (Addi-
dit Hofmann. argumenta ſingular. libror., multa-
que utilia congeſſit in commentariis pro more ſuo, et mul-

ta etiam nimis fusa in his dicta sunt prolixèque, pro seculi, quo vixit, genio. Adpendix, in qua continentur variae lectiones graeci codicis, itemque hallucinationes interpretum, utilissima est, et permulta continet ad textum hujus libri integriorem efficiendum. Dolendum autem est, Hofmanum codices graecos, quibus usus est, plane non descripsisse. Multa enim mutavit et emendavit ex ingenio. In pagina tituli averſa legitur Hofmanni consilium de edendo Galeno, ac sponſio publica eaque solennis de reddendis cuique codd. mss. Galeni ad ipsum transmissis.) In catal. bibl. CHR. GFR. GRUNERI no. 320^b. reperiuntur hi commentarii in Gal. de usu part. mss.; qui utrum sint, qui typis excussi prostant, an curas novas contineant, quas Hofmannus isti operi impenderit, id comperire hand potui. Totus Hofmanni apparatus, quo promissam omnium Galeni operum editionem augere atque exornare voluit, centum voluminibus formae maximae constans, in bibliothecam Askewianam migravit. Vid. REISKENS *Leben u. Briefe*. — Augustae laudes divinae majestatis cunctis pensandae mortalibus, a centum undequadragenta miraculis in homine e divinis Galeni de usu partium libris XVII. selectae — a SEBAST. MEYERO. Frib. Brig. 1627. 12. — Exstat in hoc Galeni opus THEOPHILI PROTOSPATHARII in Galeni de usu part. libros epitome, quam de corpor. hum. fabrica inscripsit, JUN. PA. CRASSO, Patav. interpr. Par. 1540. 8. Vertit Crassus hunc librum e graeco codice. Utilissimam esse hanc epitomen, omniaque referre, quae Galenus dixit, testatur Crassus. — Jac. Sylvius reliquit commentarios in Galeni libros de usu partium, quorum in isagoge sua anatomica aliquoties meminit, eosque typographus, qui isagogen Parisiis impressit, Jo. Hulpetan, anno 1555. brevi se publicaturum esse promiserat quidem, sed promissis non stetit.

30. *Περὶ ὀσφρῆσεως ὀργάνων. De instrumento odoratus.* Exstat in Ald. ed. P. I. f. 94. in gr. Bas. P.

I. p. 206. in Chart. to. V. p. 354. in VII. Juntar. class.
I. f. 110.

Haud meminit hujus libri Galenus neque de libr. propr., neque art. med. c. 37. Citat vero eum in libro VII. de Hipp. et Pl. decret. c. 6. p. 218. to. V. Libros de usu part. in ipso hoc libello commemorat. Scriptus igitur fuerit, postquam uterque liber de usu partium et de Hippocr. et Plat. decret. jam editus erat, necesse est. Videtur hinc esse Galeni opus aetate proVectioris.

CODEX *graecus* est in bibl. reg. Paris. no. 2164.

VERSIO *latina* debetur LUD. BELISARIO, TRINCVELLIO et RICCO. Prodiit lat. cura GUINThERII. Paris. 1536. f. cum aliis.

31. *Περὶ τῶν πένονθόντων τόπων ε'.* *De locis adfectis libri sex.* Exstant in ed. Aldin. P. III. f. 27. in graec. Basil. P. III. p. 248. in Charter. to. VII. p. 378. in VII. Junt. class. IV. f. 2.

Refert Galenus, se hos scripsisse libros, de libr. propr. et in art. med. c. 37. Omnibus aliis Galeni operibus HALLER. (bibl. med. pr. to. I. p. 245.) hoc praefert, quod maturioris aetatis partus sit, quod expresse memorat Galen. in libro III. de loc. adf. c. 3. p. 427. et omnibus fere aliis Galeni scriptis nuperius, quodque mira sagacitate, quoties in aliqua corporis parte dolor erat, aut convulsio, aut paralyfis, aut aliud symptoma, studiose inquirebat, quo loco morbi causam quaerere oporteret. Est sane liber pathologiae ac semiotices studio maxime inserviens. Citat Galenus in his libris libr. de Hipp. et Plat. decret. de pulsibus, de symptomat. causis, de dignoscendis oculorum adfectibus, de respirationis causis, de voce, de vivorum dissectione, de spirandi difficultate, de motu musculorum, de marcore.

CODICES *graeci* sunt in bibl. reg. Paris. no. 2157. in bibl. Caes. Vindob. Lamb. comm. VI. p. 100.

in Medicea. Montfauc. I. p. 387. Bandini III. p. 131. et alius codex de *dignotione* locor. adfect. Bandini III. p. 115. in bibl. Lugd. Bat. *περὶ διαγνώσεως τῶν πεπόν-
θότων τόπων* libri VI. integri. (v. Cat. ejus bibl. p. 394. no. 53.) In biblioth. G. LAUDI. Cat. mss. Angl. no. 709. in Vossian. Cat. bibl. Britann. no. 2164. Erat etiam codex apud Mich. Cantacuzenum. Varias lectiones ex mss. Parisinis exhibuit Charterius in concisis notis ad to. VII. oper. Hippocr. et Galen. p. 886. Eclogae ex his libris sunt *graece* in bibl. Caes. Vind. de Nessel III. p. 26. no. 15. In biblioth. D. Marci Ven. cod. 280. (catal. p. 135.) — *Latini* in bibl. reg. Paris. no. 6865. a. et b. in Mertonensi no. 685. in bibl. If. Vossii no. 2162.

VERSIONES. *Arabica* libror. IV. priorum versio est in bibl. Escorial. no. 843. *Hebraica* ex arabica facta a R. Chanin ben Isaac est in bibl. Caes. Vindob. Lamb. ed. Kollar. I. 291.

EDITIONES. *Graece* prodiit cura TH. PLATERII. Bas. 1554. .. *Latine*: De affector. locor. notitia libr. IV. GUIL. COPPO interpr. Venet. p. Jo. Hertzog. 1500. f. (vid. Panzer ann. typogr. III. p. 472.) — Galeni de aff. loc. notit. libr. VI. lat. GU. COPPO interpr. Par. p. H. Steph. 1513. 4. (Is annus notatus est in fine praef. GU. COPPI ad Ludov. XII. Gallor. regem.) Repetita est haec COPPI versio Paris. 1520. f. — *Gal.* de aff. loc. notitia lib. VI. GU. COPPO interpr. Ex secunda recognitione. S. l. 1527. 12. Lugd. 1547. 12. Lugd. 1549. 16. Lugd. 1562. 16.

COMMENTARII. Commentarius Avicennae in hunc librum exstat in bibl. Escorial. no. 797. — Nota mssae in Galen. de locis adf. sunt in bibl. reg. Paris. no. 7032. — Cod. graec., isque integer, cum anonymi ejusd. auctoris scholiis graec. marginalibus est in bibl. Caes. Vindob. (vid. de Nessel P. III. no. 22. p. 33.) — Jo. AGRICOLAE comment. novi in Cl. Gal.

libr. VI. de loc. adfect. Norimb. 1537. 4. — LEONH. FUCHS commentar. tomum III. efficiunt suorum commentarior. in Galeni libros. Par. 1554. f. — FRC. DURETI comment. Venet. 1557. 8. — TH. RODERIC. a VEIGA opera omnia in Gal. libros edita, sc. in libr. III. artis medic., in libr. VI. de loc. adf., in libr. II. de febr. differentiis commentarii. Lugd. 1594. f. — Jo. WOLEN exercit. semiot. in Cl. Galeni de loc. adf. libros VI. disputationibus XII. comprehensae. Helmst. 1620. 4. — FR. VALLESII comm. in Cl. Galeni 1. art. med. 2. de inaequ. temperie, 3. in tert. de temperamentis librum, 4. in V priores de simplicium medic. facultatib. libros, 5. in duos de differentia februm, 6. in VI de loc. patientib. libros. Acc. tractat. medicin. etc. opera Jo. PT. AYROLDI. Fref. 1645. f. — Ejus comm. in VI libr. de locis adf. etiam seorsim prodierunt. Lugd. 1559. 8. — PT. SCHOTANI compend. ex Galeni libr. VI. de loc. adf. Franeck. 1616. 8. — Praelectionum, a Jo. STPH. STROBELBERGERO Monte pelio publice habitarum, brevis recapitulatio, continens summariam libri I. Galeni de loc. adfect. notitia explanationem. Norimb. 1614. 12. — JUST. GFR. GUNZIUS de derivatione puris ex pectore in bronchia ad Gal. de loc. adf. lib. V. c. 3. Lips. 1738. 4. — Huc facit etiam: Methodus VI. libror. Galeni de signis omnib. medic. p. JAC. SYLVIVM. Par. 1539. f. — Liber quintus contradictionum Cardani quaed. ad hunc librum explicandum continet.

42. *Περὶ διαφορῶν πυρετῶν βιβλία β.* *De differentiis februm* lib. II. Exstant in ed. Ald. P. III. f. 65. in Bas. gr. P. III. p. 320. in Chart. to. VII. p. 106. in VII. Juntar. class. III. f. 30.

Meminit ejus libri Galen. de plac. Hipp. et Plat. VIII. 6. p. 240. de caus. procatarct., de pulsib., libros XVI. commentarior. in Archigenis de pulsib. libr. VII., de nominibus med., de typis, de natur. fac. —

in libro autem de libr. propr. illum haud commemorat.

CODICES *graeci* exstant in bibl. reg. Paris. no. 1883. 2156. 2157. 2158. 2246. 2260. 2267. 2272. 2276. In Vindob. Lambec. VI. p. 88. 94. to. I. p. 161. Sed in principio et fine mutili sunt. Vid. de NESSEL P. III. p. 27. no. 5. Alius cod., isque integer, est no. 28. vid. de NESSEL P. III. p. 38. In Medicea Plut. 73. 75. Bandini III. p. 161. In bibl. D. Marci Ven. cod. 282. (v. catal. p. 136.); in bibl. Caj. Gonvil. Cantabr. no. 949. — Galenus de febris exstat graece in bibl. Caes. Vind. vid. de NESSEL P. III. no. 19. p. 29. — *Latinus* cod. est inter Mss. bibl. Jacobaeae no. 8617.

EDITIONES. *Graeca* cum al. Galenicis prodit Paris. ap. G. Morell. 1557. 8. *Latinas* vide inter **VERSIONES**.

VERSIONES. *Arabice* in bibl. Eскур. Casiri no. 793. *Hebraice* ex arabic. vers. a R. Chanin ben Isaac in bibl. Vindob. (Lamb. comm. ed. Kollar. to. I. 291.) *Latinae*: Libri de different. febrium a Galeno editi tres translationes cum antiqua LEONICENI et LAURENTIANI: breviter ac faciliter expositae: et digressionibus scientificis Thaddei, Dyni et Th. de Garbo illustrate a *Rufico placentino* ordinate et cura ejus impresse in Papiensi gymnasio. Papie p. Mag. Bernardinum de Garaldis 1519. 4. Exstabat et in bibl. Ginziana p. 45. — Galeni de differ. febr. libr. II. interpr. LAURENTIO LAURENTIANO. Colon. 1526. 8. Par. 1532. f. Lugd. 1547. 12. 1548. 12. — Galeni de diff. febr. accurate revisi a Sim. Thomas. Lugd. 1548. 12. 1550. 16. 1557. 12. — Exstabat etiam hujus libri antiqua versio *latina*, ex arabico, ut puto, facta. Eam in commentariis suis exhibuit TH. a GARBO. *Germanice*: Galens Fieberlehre von KURT SPRENGEL. Bresl. u. Leipz. 1788. 8. 2374.

COMMENTARII scripti in hunc librum.

sunt: Galeni de febr. differ. ex Paulo et Alexandro, graece in bibl. reg. Paris. no. 2178. — TH. A GARBO commentaria in libros Galeni de febr. differ. c. textu Galeni. Lugd. 1514. 4. — *Laurentii Laurentiani* commentarius. Lugd. 1550. 12. — *Pamphili Montii* commentarii Bonon. 1550. 8. 1565. 8. — Cph. a Vega comm. Complut. 1553. 8. Lugd. 1626. f. — LEONH. FUCHSI versio et commentarii. Par. 1554. f. — JAC. SYLVII commentarius. Lugd. 1556. 16. 1561. 8. — H. GIBAITI commentar., quae ad febr. cognitionem spectant, universa paene complectens. Lugd. 1561. 8. 1562. 12. — FR. VALLESI comment. in Galeni artem medic. etc. (Plenum titulum invenies paulo ante no. 31.) 1594. f. Prodierat jam ante comm. in libr. Galeni de differ. febr. Complut. 1569. 8. Colon. 1590. f. — VICT. TRINCAVELLI commentarius. Venet. 1575. f. — JO. BRAVI comment. Salamant. 1585. 4. — TH. ROD. A VEIGA opera omnia in Galeni libros edita etc. (plen. titul. supra no. 31.) Coimbr. 1582. 4. — JO. BAPT. NAVARRI comment. Valent. 1628. 8. — SIM. A CAMPI comm. Neap. 1642. 4. — In cap. 2. et 3. exstant commentarii ANT. NUNNEZ, Salamant. — ROD. A VEGA adnotationes mssae latent in bibl. reg. Paris. no. 7048.

33. *Περὶ τῶν ἐν ταῖς νόσοις καιρῶν. De morborum temporibus.* Exstat in ed. Aldina P. III. f. 97. in gr. Basil. P. III. p. 379. in Chart. to. VII. p. 292. in VII. Junt. cl. III. f. 85.

Haud meminit hujus libri Galenus de libr. propr. Citat vero in eo libros de pulsib., de crisib., de februm differentiis.

CODEX *græcus* est in bibl. D. Marc. Ven. no. 282. in Medicea plut. 74. *Latinus* est in bibl. r. Paris. no. 6861.

EDITIONES. *Latine* prodit: Galeni de dieb. decretor. libr. III. de morbor. tempor. lib. I. de genera-

lib. morbor. temporib. liber (Jo. GUINThERIO interpr.)
Parif. 1529. 8.

VERSIONES *latinae* factae sunt a Nic. RHEGIO,
GUINThERIO, cujus versionem recognitam edidit
AUGUSTIN. GADALDINUS et RICCIUS.

34. *Περὶ χρείας ἀναπνοῆς. De respirationis usu.*
Exstat in ed. Aldina P. III. f. 85. in graec. Bas. P. III.
p. 153. in Chart. to. V. p. 413. in VII. Junt. cl. I.
f. 223.

Refert de hoc libro Galen. de libr. propr. et in
art. med. c. 37. promittit etiam, se scripturum librum
de respirationis usu in libro de spirandi difficultate.
Citat hunc librum praeterea de Hippocr. et Plat. decr.
VIII. 9. p. 246. Laudat in hoc libro libros de pul-
sum caussis et de decr. Hipp. et Plat. Contra Era-
sistratum et spiritum, ex hujus sententia per spiratio-
nem in arterias tractum, maxime scriptus est.

CODEX *graecus* exstat in bibl. Medicea. — *Latini*
in bibl. D. Marc. Ven. et in bibl. reg. Par. n. 6865.

VERSIONES. Interpr. JAN. CORNARIO c. libro
de causs. respiration. et aliis. Bas. 1536. f.

COMMENTAR. ANT. LUDOVICI erotemata de
usu respirat. Olyfip. 1540. f. c. aliis Galeni.

35. *Περὶ χρείας σφυγμῶν. De usu pulsuum.*
Exstat in ed. Ald. P. III. f. 80. in gr. Bas. to. I. p. 154.
in Chart. to. V. p. 433. in VII. Junt. cl. I. f. 227.

Citat Galenus hunc librum inter proprios in arte
med. c. 37. de Hipp. et Plat. decr. VIII. c. 9. p. 246.
Contra Erasistratum scriptus est, qui docuerat, spiri-
tum arteriarum per inspirationem trahi.

CODEX *latinus* exstat in bibl. reg. Par. no. 7011.
Et in coll. Cai. Gonvil. Cantabr. no. 948.

EDITIONES. *Graece* prodiit Parif. 1543. f.
Latine, THOM. LINACRO interpr. Lond. 1522. 4. Par.
1528. 8. Lugd. 1547. 12. 1549. 12. 1550. 12.

36. *Περὶ τῶν σφυγμῶν τοῖς ἐκταγομένοις. De*
pulsibus libellus ad tirones. Est in Ald. ed. P. III. f. 1.

in gr. Bas. to. III. p. 1. in Chart. to. VIII. p. 1. in VII. Junt. cl. IV. f. 43.

CODEX exstat in bibl. D. Marc. Ven. no. 281. de pulsibus ad eos, qui introducuntur:

37. *Περὶ διαφορᾶς σφνγμῶν λόγοι δ.* *De pulsuum differentiis libri IV.* Exstat in ed. Ald. P. III. f. 4. in gr. Basil. P. III. p. 7. in Chart. to. VIII. p. 14. in VII. Junt. class. IV. f. 46.

CODEX. In bibl. D. Marc. Ven. no. 287. sunt de differ. pulsuum lib. IV. de puls. dignot. lib. IV. de causs. puls. lib. IV. et de praenot. ex pulsib. libri IV.

38. *Περὶ διαγνώσεως σφνγμῶν λόγοι δ.* *De dignoscendis pulsibus libri IV.* Exstant in Ald. ed. P. III. f. 28. in gr. Basil. P. III. p. 52. in Chart. to. VIII. p. 103. in VII. Junt. cl. IV. f. 70.

39. *Περὶ τῶν ἐν τοῖς σφνγμοῖς αἰτίων λόγοι δ.* *De caussis pulsuum libri IV.* Exstant in ed. Ald. Pa. III. f. 45. in gr. Bas. P. III. p. 84. in Chart. to. VIII. p. 167. in VII. Junt. cl. IV. p. 86.

40. *Περὶ προγνώσεως σφνγμῶν λόγοι δ.* *De praesagitione ex pulsibus libri IV.* Exstant in ed. Ald. Pa. III. f. 62. in graec. Bas. Pa. III. p. 117. in Chart. to. VIII. p. 236. in VII. Junt. cl. IV. f. 104.

Consulto in unum collegi libros *de pulsibus* Galeni, quos auctor etiam saepissime, excepto tamen de pulsibus ad tirenes libro, quem scripsit post XVI. de pulsibus libros, quippe cum in eo libros de pulsibus dignoscendis citet, conjunctim laudat titulo librorum XVI. de pulsibus. Omnes hos libros et eum de pulsibus ad tirenes Galenus inter suos refert, tam in libro de libr. propr. et de ordine libror. suor., quam in arte med. c. 37. Scripsit eos post alios permultos libros exaratos: citat enim in his libr. de tumore, palpitatione, rigore, in Aristotelem de demonstratione commentarios, de optima corporis constitutione, de symptomatum causis, de differentiis febrium, de marcure, de decr. Hipp. et Plat. Suntque maximae in semiotice dignitatis,

quod ex iis omnis fere de pulsibus doctrina, nostrorum etiam temporum profuxit, ut adeo et nostrae aetatis semiotices scriptores subtilia ista permulta, quae Galenus habet, ex iis in libros suos transcribere non dubitarent.

CODEX *graecus* libri de pulsuum differentiis c. libro de pulsibus exstat in Medicea. Duo codices ejus libri in bibl. reg. Paris. n. 2157. 2161. *Latinus* cod. hujus libri servatur in ead. bibliotheca no. 6865. — Codices *graeci* libri de dignoscendis pulsibus sunt in bibl. Medicea, in bibl. D. Marc. Ven. et in bibl. reg. Paris. no. 2157. 2158. 2161. — Codices *graeci* libri de causis pulsuum exstant in bibl. Medic. c. libro de dignoscendis pulsibus. In bibl. r. Par. no. 2137. 2161. In bibl. D. Marci Ven. — Codices *graeci* libri de praesagitione ex pulsibus sunt in bibl. D. Marc. In Medicea Bandini III. p. 121. et in bibl. r. Paris. no. 2157. 2161. *Θεοφίλου ἐκ τοῦ προγνωστικοῦ Γαληνοῦ περὶ σφυγμῶν* est in bibl. Caes. Vind. de Nessel no. 28. — Codices *latini* sunt in bibl. r. Paris. n. 6865. — Codices librorum Galeni de pulsibus sunt in bibl. Medic. In bibl. Cassineni. Galenus *περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν σφυγμῶν*, qui a cap. 3. libri I. incipit, item *περὶ διαγνώσεως σφυγμῶν* libri IV. Item *περὶ τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς αἰτίων* libri IV. ubi nomen Galeni praescribitur, totidem *περὶ τῆς προγνώσεως*, ubi in fine multae lacunae, exstant in bibl. ac. L. B. ex leg. Bonav. Vulcan. Vid. cat. bibl. ejusdem p. 346. no. 43. Duo codd. *graeci* sunt in bibl. D. Marc. Ven. in reg. Paris. no. 2157. 2276. in Bodlei. in Vindob. lib. VI. p. 94. in bibl. Gu. Landi (cat. mss. Anglic. no. 707.). — Excerpta de pulsibus ex Galeni et Theophili libris sunt *graece* in bibl. r. Par. no. 2178. Excerpta ex Galeno de urinis et pulsu exstant *graece*, sed barbaro sermone scripta, in bibl. Vindob. de Nessel III. p. 53. *Latine* exstant in bibl. r. Par. no. 7015. et lib. de pulsibus olim fuit in bibl. August. Vid. catal. p. 301.

VERSIONES. *Arabice* ab Honaino conversi sunt in bibl. r. Par. no. 1043. *Hebraicus* cod. est in bibl. Vindob. lib. VI. p. 94. Galeni de pulsibus ex arab. in hebraic. versus a R. Chanin ben Isaac est in eadem. cf. Lamb. comm. ed. Kollar. I. p. 290. *Latini* interpretes sunt HERM. CRUSERIUS, MART. GREGORIUS, AUGUSTIN. GADALDINUS, JO. GUINThERIUS, Anders.

EDITIONES *graecae* libri de pulsibus ad tirones. Galeni lib. de pulsib. introductorius. graec. Par. 1529. 8. Colon. 1529. 8. Par. 1543. f. — Galeni introductio in pulsus ad Theutram, vertente MART. GREGORIO. De pulsuum usa, TH. LINACRO interpr. Lugd. 1556. 12. Prodiit etiam *lat.* cum aliis, vertente GUINThERIO. Par. 1531. f. — FR. VALLESII comment. in Galeni libros etc. Colon. 1594. f. (Plen. titul. vid. no. 31.)

COMMENTARII. Galeni introductio in pulsus, c. commentario MART. GREGORII et ejus interpretatione. Lugd. 1550. 12. — LEON. ROGANI in Galeni libell. de pulsib. ad tirones commentar. acc. ejusd. de urinis libri III. — e Galeno collecti. Neap. 1556. 8. Rom. 1560. 8. Venet. 1571. 8. 1575. 8. 1597. 8. — FERD. MENA Galeni de pulsibus libell. *lat.* versus c. commentar. et castigationibus. Compl. 1553. 4. — JO. BPT. NAVARRO comment. in Galeni libr. de differentiis febrium, in libr. de pulsib. ad tiron. et in spurium librum de urinis. Valent. 1651. 8. 1693. 4. — FRC. SANCHEZ comment. in hunc libellum prodire Tolosae 1636. 4. De HERM. CRUSERII omnibus Galeni de pulsibus operib. mox dicetur. — Omnes hi de pulsibus libri Galeni prodierunt junctim *latine*, TH. LINACRO interpr. Par. 1532. f. — Galeni de pulsib. ad tiron. et XVI. de pulsib. libri, interpr. H. CRUSERIO, c. commentariis ejusd. Paris. 1532. 4. — De differ. pulsuum, de dignosc. pulsib., de causis pulsuum, de praesagitione e pulsib., H. CRUSERIO interpr. prodire c. aliis Galeni. Bas. 1535. f. — Galeni de pulsibus libri XVI. in compendium redacti opera H. CRUSERII

Ven. 1575. 8. Pertinet huc quoque: De pulsibus libellus, passim e Galeno collectus, a Gesnero editus. Tigur. 1555. 8. — Clarissimor. quorund. medicor. libri IV. 1) de pulsibus e Galeno collect. et quasi in formulam redactus; 2) *Vassaei* de judiciis urinarum; 3) JAC. SYLVII morbor. intern. cur. med.; BRUTI LUSITANI de ratione victus in febribus. Col. 1579. 8. — JO. E. HEBENSTREIT d. d. pulsu inaequali ad mentem Galeni de caus. puls. lib. II. Lips. 1741. 4.

41. *Galenii synopsis librorum suorum sexdecim de pulsibus.* Exstat in ed. Chart. to. VIII. p. 309. in VII. Junt. cl. IV. f. 123. *Graecus* textus desideratur. *Versio* est ab AUG. GADALDINO ex graeco facta. In ipso libro non occurrunt, quae efficiant, ut dubitemus, quin sit genuinus. Promiserat quoque Galenus in c. 37. artis med., se scripturum esse tale compendium, ac in c. 5. libri de propr. libr. ipse de hoc compendio, a se scripto, refert.

42. *Περὶ decretῶν ἡμερῶν βιβλία γ'.* *De diebus decretoriis libri III.* Exstant in ed. Ald. P. III. f. 120. in gr. Bas. Pa. III. p. 423. in Chart. to. VIII. p. 450. in VII. Junt. cl. IV. f. 145.

Inter suos refert hos libros *Galenus* de libr. propr. et de arte med. c. 37. Defendit dies criticos, etiam lunae influxus in eos haud ignarus.

CODICES *graeci* sunt in bibl. r. Paris. no. 2272. 2246. in bibl. D. Marc. Ven. in Caes. Vind. Excerptum ex his est in Medicea. Bandin. III. p. 100. In colleg. Mertonensi *latinus* no. 685.

VERSIONES. *Arabicus* cod. est in Escorial. no. 793. in bibl. r. Par. exstat etiam arabice, vertente *Honain.* *Hebraicus* ex arabico factus a R. Chanin ben Isaac est in bibl. Vind. (Lamb. ed. Kollar. I. p. 291.) — *Galenii* de dieb. decretor. libri III. de morbor. temporibus lib. I. de general. morbor. tempor. liber (JO. GUNTHERIO interpr.) Paris. 1529. 8. Paris. 1530. 8. Lugd. 1550. 16. Basil. 1554. — *Galenii*

de dieb. decretor. libr. III. JO. GUINThERIO interprete. Lugd. 1550. 12. 1553. 12. — Versionem GUINThERII, recognitam ab AUGUST. GADALDINO, exhibent editiones operum latinae.

COMMENTARII. Recens latini facti et commun. illustrati a JO. LALLEMANT. Heduae 1578. Lugd. 1579. 4. Genev. 1579. 4. — JO. PLANERII dubitationum et solutionum in III. Galeni de dieb. crit. lib. I. acc. ejusd. in eundem III. Galeni de diebus criticis scholia. it. ejusd. consilium in curatione morbi Gallici cet. Venet. 1574. 4. — JO. ANT. MAGINI de astrologica ratione ac usu dierum criticor. opus, duobus libris distinctum; quarum primus complectitur comment. in Galeni libr. III. de dieb. decretor.; alter agit de legitimo astrologiae in medicina usu. Venet. 1607. 4. — HIPPOL. OBICH comment. in libr. III. exstat etiam. — Epitome per JO. MORISOT. Basil. 1547. 8. Reperitur etiam ea epitome inter annotationes Morisoti in aphor. Hippocratis.

43. *Περὶ κρίσεων βιβλία γ'.* *De crisi*bus libri III. Est in ed. Ald. P. III. f. 103. in gr. Bas. 1to. III. p. 389. in Chart. to. VIII. p. 377. in VII. Junt. cl. IV. f. 125.

Est genuinus, de quo ipse Galenus refert de libr. propr. et in arte med. c. 37. et de Hipp. et Plat. plac. VIII. c. 6. p. 240. Est fere commentarius in Hippocratem. Citat Galenus in hoc scripto libros de arte curativa, de facultat. natural. comm. in Hippocr. aphor. de febris significatione, de typis, de pulsibus.

CODICES *graeci* sunt in bibl. D. Marc. Ven. no. 282. (catal. p. 136.), in Vindob. Lambec. I. p. 181. in Vossian. bibl. ac. Lugd. Bat. (v. cat. ejusd. bibl. p. 397. no. 45.) in bibl. r. Paris. no. 2266. et 2272. in Medic. plut. 73. in bibl. eccles. Westmonast. no. 1100. — *Latini* codd. sunt in bibl. coll. Mertonenf. no. 685. in reg. Par. no. 6865.

VERSIONES *mssae*. *Arabice* exstat in bibl. Escorial. n. 797. 843. *Hebraice* ex arab. translatus a

R. Chanin ben Isaac est in bibl. Vind. (Lamb. ed. Koll. I. p. 291.)

EDITIONES. Galeni opera, Nic. LEONICENO interpr. de differ. morb. lib. II. de inaequali temperatura lib. I. de arte curat. ad Glauc. lib. II. de crisib. libr. III. Par. p. H. Steph. 1514. 4. Seorsim 1528. 8. 1530. f. 1542. f. Lugd. 1543. 16. 1558. 12. — Galeni libri de crisib. interpr. Hier. BONIPERTO, cum adnotation. errator. fere CCC, quae in aliis hor. libr. version. reperiuntur. Acc. ejusd. Boniperti quaestio: an expediat humores non concoctos, neque furiosos, sed multitudine ac mala qualitate etiam peccantes inter morbor. initia c. purgante medicamento minorare. Ven. 1547. Interpretationem Nic. LEONICENI emendaverunt AUGUSTINUS GADALDINUS et REN. CHARTERIUS.

COMMENTARII. Nic. DE ANGLIA commentarius latinus in hunc librum est in bibl. reg. Paris. no. 7015. — Hier. BONIPERTI comm. in hunc librum prodiit Venet. 1543. 8. — Ant. LUDOVICI comm. in hunc librum. Ulyssip. 1540. f. — Fr. SANCHEZ comm. Tolet. 1636. 4. — Lucae GAURICI, Geophonens., super dieb. decretor. axiomata s. aphorismi grandes. Enucleavit idem pleraque Hippocr. et Galeni theoremata, quae medici rerum coelestium expertes vix olfecerunt. Rom. 1546.

44. *Περὶ δυσπνοίας βιβλία γ'.* De difficultate respirationis libri III. Exstant in ed. Ald. P. III. f. 89. in gr. Bas. P. III. p. 166. in Chart. to. VII. p. 219. in VII. Juntar. class. III. f. 56.

Meminit ejus libri Galen. art. med. c. 39. Citat libros de pulsum differentiis, de optima secta, *περὶ τῶν ἀπλῶν διαθέσεων*. Scriptus est a Galeno ad loca Hippocratis de difficultate respirationis explicanda.

CODICES *graeci* sunt in bibl. Bodlei. *Latini* in bibl. reg. Paris. no. 6865. Codices libri de juvamento anhelitus, qui forte idem est cum hoc, sunt in bibl. r. Par. no. 7047. 6865. Lib. II. et III. est in bibl. Barocc.

no. 220. cat. mss. Angl. et Hib. Codex, ut puto, latinus est in Vatic. Montf. p. 34.

EDITIONES *latinae* vertente TH. LINACRO. Bas. 1536. f. Cum libro de caus. respirationis, Jo. VAS-
SAEO interpr. 1553. f. Vertit etiam hunc librum e
graeco JAN. CORNARIUS. Ejus versionem recognovit
AUGUST. GADALDINUS. Cornarii versio prodiit cum
aliis Galeni. Bas. 1536. f.

COMMENTARIJ. ANT. LUDOVICI erotemata
de difficili respiratione. Olyssip. 1540. f. c. al. Galeni.

45. *De causis procatarepticis.* Exstat latine tan-
tum in ed. Chart. to. VII. p. 347. in VII. Junt. class. III.
f. 95. — Citat hunc librum *περὶ τῶν προκαταρκτικῶν*
αἰτίων Gal. in art. med. c. 37.

CODEX *latinus* est in bibl. r. Par. no. 6865. —
Ex Graeco vertit NIC. RHEGINUS.

46. *Περὶ πλήθους. De plenitudine.* Exstat in
Ald. P. III. f. 77. in gr. Bas. P. III. p. 342. in Chart.
to. VII. p. 322. in VII. Junt. cl. III. f. 76.

Refertur a Galeno inter proprios in art. med.
c. 39. Citat in eo libros de facultatibus natur., de
Hipp. et Pl. decr., de elem. sec. Hippocr., de tumor.
praet. nat.

EDITIONES *latinae*: Galeni de plenitudine.
Polybus de sal. vict. rat. privator. Jo. GUIN-
THERIO, Andern. interpr. *Apulejus* Platonis. de herbar. virtut.
ANT. BENIVENTII libell. de abdit. nonnull. ac mirand. mor-
bor. et sanat. causis. Exc. Chr. Wechel. 1528. f. —
Galenus aliquot libelli, sc. corporis temperaturam animi
mores sequi; de vitiis animi et eorum remediis; de
fectis; introductorius; de plenitudine; de optimo cor-
poris statu; de bono habitu; de elementis libri II. de
atra bile; de tumor. praet. natur. p. Jo. GUIN-
THERIUM. Bas. 1529. 4. — Prodiit etiam Paris. 1531. 8. Bas.
e versione Jo. GUINTHER. 1539. 8. Verterunt etiam
BARTH. SYLVANIUS, VICT. TRINCAVELLIUS.

47. *Περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων. De tumoribus praeter naturam.* Est in ed. Ald. P. III. f. 83. in gr. Bas. P. III. p. 353. in Chart. to. VII. p. 312. in VII. Junt. cl. III. f. 82.

Citat hunc librum inter proprios Galen. in art. med. c. 37. Laudat in eo librum de oculorum malis, qui interiit.

CODEX est in bibl. reg. Paris. no. 2164. in bibl. Ven. D. Marc. no. 281. cum nota: Scinditur in duas partes, secunda inscribitur de iis, quae consistunt ex humore cholerico.

EDITIONES. Prodiit *graece*. Par. 1557. 8. Vitemb. 1589. 8. *Latine* vertente Jo. GUINThERIO. Bas. 1529. 14. (Titulum plenum invenies no. 46.) Verterunt etiam praeter GUINThERIUM Nic. RHEGI-NUS, HORAT. LIMANUS, AUG. RICCIUS. Meliores effecit priores versiones *Charterius*.

VERSIONES. *Gallice* prodiit auctore Pt. Co-LET. Lugd. 1540. 8.

COMMENTARIUS in hunc librum est SIM. 1 CAMPI. Neap. 1642. 4.

48. *Περὶ τρέμου, καὶ παλμοῦ, καὶ σπασμοῦ, καὶ ὀίγους. De tremore, palpitatione, convulsione et rigore.* Exstat in ed. Aldin. P. III. f. 89. in gr. Basil. P. III. p. 364. in Chart. to. VII. p. 199. in VII. Junt. cl. III. f. 51.

Haud meminit hujus libri Galen. in art. med. c. 37. Citat vero in eo libros de pulsibus.

CODICES *graece* sunt in bibl. r. Paris. n. 2771. 2269. in Medic. Band. III. p. 100. in bibl. Ven. D. Marc. no. 282. (catalog. p. 136.)

EDITIONES. Prodiit *latine*: Galeni lib. de palpitatione, tremore, rigore, convulsione, interpr. Nic. LAVACHIO. Ven. 1536. 8. — Verterat olim Pt. DE APONO. — Reliqui interpretes sunt GUINThERIUS, DOM. MONTESAURUS, PETR. DE CHANO VETUSTUS,

JAN. CORNARIUS. Priores versiones emendavit *Charterius*.

49. *Περὶ κράσεως καὶ δυνάμεως τῶν ἀπλῶν φαρμάκων βιβλία ια΄.* *De simplic. medicamentor. temperamentis et facultatib. libri XI.* Exstat in ed. Ald. c. inscriptione: *περὶ κράσεων τῶν ἀπλῶν φαρμάκων*; P. II. f. 1. in gr. Bas. P. II. p. 1. in Chart. fo. XIII. p. 1. in VII. Junt. cl. V. f. 2. — Hi cum tertio de temperamentis libro ii libri sunt, in quibus Galenus medicamentorum temperamenta theoriae suae de IV. elementorum qualitatibus accommodavit, eorumque virtutem omnem esse aut calefacientem, aut frigefacientem, aut siccantem, aut humectantem proposuit. In IV. gradus etiam singulas harum virtutum in singulis medicamentis divisit, quod institutum omnes, qui Galenum sequuti sunt, medici observarunt atque subtilius excoluerunt. Quae res omnes, una cum ratiociniis de medicamentorum virtute, generatim spectata, exponuntur in libris prioribus usque ad sextum, in quo scriptores enumerantur, qui ante Galenum de medicamentis scripserunt. Medicamentorum simplicium virtutes deinde ad literarum ordinem, qui cuique simplici medicamento competit, enumerantur.

Meminit horum librorum Galenus in art. med. c. 37., monetque simul, hos libros intelligi non posse, nisi ab eo, qui de temperamentis librum tertium, in quo temperamenta medicamentorum exponuntur, prius legerit.

CODICES *græci* sunt in bibl. reg. Paris. no. 2157. 2159. 2160. 2170. Galeni scripta de simplic. medicam. facultatibus exstant *græce* in bibl. Lugd. Bat. Codex erat olim TH. LINACRI, mox *Vulcanii*. Vid. Cat. ejus bibl. p. 334. Libri V. priores exstant *græce* in bibl. reg. Paris. no. 2156. 2158. Duo tantum libri sunt in eadem bibl. no. 2279. 2280. Omnes hi codd. a recentiore manu sunt exarati. *Græce*, sed mutili, exstant in bibl.

August. Lib. VI. VII. VIII. IX. in epitomen alphabeti-
cam redacti, sunt in bibl. Caes. Vind. de Nessel P. III.
n. 25. p. 35. liber VI. initio mutilus, lib. VII. VIII.
IX. X. XI. exstat *græce* in bibl. Vind. n. 35. de Nessel
Pa. III. p. 46. lib. VI. VII. et VIII. est in eadem bibl.
Vind. no. 48. de Nessel P. III. p. 53. Excerpta ex iis
exstant *græce* in bibl. Coislin. Montf. P. II. p. 448.
cod. *græc.* XV. seculi est in bibl. D. Marc. Ven. —
Codd. *latini* exstant in bibl. D. Marc. Ven. Libri VI.
posteriores sunt in bibl. r. Pat. n. 6865. Libri V. de
virtutibus medicamentor. simplicium sunt in bibl. coll.
Mertonens. Ox. no. 685.

VERSIONES horum librorum duas habent *Ara-
bes*. Herbel. p. 963. ISAAC BEN HONAIN epitome Galeni
de simplic. exstat in bibl. Huntingt. cat. mss. Angl. no.
6207. — Cod. *arabicus* ex versione Honain Casir.
n. 789. Libri V—X. ibid. no. 801. Libr. I. n. 748. —
Latine prodierunt JO. GERARDO, Goudano, inter-
prete, c. libro de natur. facult. substantia. Paris. 1530. f.
1543. 8. Lugd. 1547. 12. Lugd. 1552. 12. Argent.
1561. 8. — *Gallice* totum opus vertisse dicitur HERVÉ
FAVARD, cum annotationibus Fuchsi, Sylvi, alio-
rum. Limoges 8.

COMMENTARII. LEONH. FUCHSI comment.
prodierunt Paris. 1554. f. FR. VALLESII comment. in
Galeni libros — Opera J. Pt. Ayroldi. Col. 1594. f.
(Plenam titulum vid. no. 31.) Prodiere antea Frcf.
1645. f. — MICH. SEBITZ V. priores libri Galeni de
simplicium medicam. facultatibus in XVI. disputationes
resoluti. Arg. 1647. 8. 1651. 4. — JO. DANZII ta-
bulæ simplicium medicam., quæ apud Dioscoridem,
Galenum et Plinium inveniuntur. Bas. 1543. f. —
Epitomen in hos libros scripsit GUIL. BELLONIUS.

50. *Τέχνη ἰατρικὴ. Ars medica.* Exstat in ed.
Ald. P. III. f. 147. in gr. Bas. P. III. p. 471. in Chart.
to. II. p. 196. in VII. Junt. in isagóg. f. 61. Librum

Microtechni, microtegni, tegni Galieni vocarunt arabistae ac latino-barbari, eumque fere in tres partes s. libros diviserunt. Est is in Galeni libris, quem grata erga tantum virum posteritas aestimavit longe maximi, quem omnes scholae explicabant, quem medici diurna nocturnaque manu versabant, quem legisse debebant, cen librum Galeni maxime authenticum, omnes, cujusque puncta debebant explicare speciminis causa prius, quam licentiam praxeos medicae exercendae consequerentur. (vid. ANT. MAZZA in hist. urb. Salern. c. 9. p. 68. 69. in Th. s. hist. ital. Graevio-Burm. to. IX. part. 4.) Quam ob causam is liber etiam saepissime est editus et a medicis notationibus quibuscunque atque commentariis illustratus. Scriptus est a Galeno, postquam iam permultos alios de re medicinali libros scripserat, quos omnes ipse citat c. 37. ejus libri p. 230. to. II. nondum tamen scripserat libellum de libr. propr., etsi ejus scribendi propositum habebat. Continetur in eo, post expositionem uberiores de medicinae definitione recte tradenda, tractatio de signis sanitatis, imprimis vero et temperamentorum tam generatim, quam eorum, quae singulae partes habeant, et in naturali et in praeternaturali statu constitutae. Quo facta transitus est ad signa corporum, morbo adfectorum, et partium laborantium, postea ad prognostica signa. Denique agitur de causis, quae sanitatem conservant, et quae labefactatam valetudinem restitunt; in qua tractatione non solum summa curationis morborum in partibus organicis atque simularibus existentium exponitur, sed etiam regulae de avertendis causis procatartecis, de vita in quocunque morbo conservanda, ac de convalescentium ex morbo cura gerenda exponuntur. Continentur hinc in hoc libello succincta systematis Galeni expositio, quatenus id sanitatis cognitionem et conservationem, morborum vero cognitionem et curationem respicit, ac omnium, quotquot existunt, primum habendum est, in quo curandorum

morborum regulae generaliores (therapeutice vocant) ad systematis cohaerentis normam traditae sint.

CODICES hujus libri *graeci* exstant in bibl. reg. Paris. no. 1883. 2175. 2278. 2304. 2306. Exstat etiam *graece* in bibl. D. Marc. Ven. n. 275. art. medicae lib. I. (cat. p. 134.) Inter Vossianos in bibl. ac. Lugd. B. (v. Cat. ejus bibl. p. 396. n. 16.) In bibl. Caes. Vind. c. aliis excerptis de Nessel P. III. p. 23. In bibl. Bodlei. cat. mss. Angl. no. 1552. 1355. *Latini* codd. exstant in bibl. r. Paris. n. 6868. 6871. 7029. 7030. in bibl. Bodlei. n. 1052. in Voss. n. 2002. in coll. Norvic. Oxon. n. 1130. in bibl. Cai. Gonvill. n. 962.

EDITIONES *graecae* sunt: Galeni ars medicinalis. gr. c. lection. var. exc. Chr. Wechelius. Par. 1548. 4. — *Περὶ τῆς ἰατρικῆς*. Galeni ars medica graece et lat. interpr. NIC. LEONICENO. In usum schol. Argentor. separatim expressa. Argent. 1586. 8. (In meo tamen exemplo versio latina desideratur.)

VERSIONES. *Hebraice* exstat in bibl. Caes. Vind. translata ex arab. a R. CHANIN BEN ISAAC. Lambec. ed. Kollar. I. 290. *Latinae* versionis hujus libri duo genera existunt. Exstant enim versiones ex arabico factae in latinam linguam, et e graeco in latinam linguam factae. Ad illas translationes referri debent: *Tegni galieni*. Incipit liber I. tegni Gal. quae versio incogniti auctoris exstat in Articella Ven. 1483. 4. primum edita. In mea editione Articellae, Lugd. p. Joan. de la place, impensis Barth. Froth impressa 1515. 8. haec antiqua versio legitur a fol. 109. ad fol. 125. refertque magis excerptum ex arte med. Galeni, quam versionem. Eadem versio, ex arabico facta, exstat in *Rustici placentini* collectione. Ven. 1507. 8. Exstat etiam in commentariis Arabistarum in librum tegni. Eadem legitur in quarta editione oper. Galeni. Papiae p. Jacob. Paucidrapens. de Burgo franco 1516. f. a fol. 1. usque ad f. 18. una cum duabus aliis versionibus.

bns e graeco factis LAURENTII LAURENTIANI et NIC. LEONICENI. — Versiones ex graeco factae sunt: 1. LAUR. LAURENTIANI. Ea invenitur cum in quarta edit. oper. Galeni, tam in Articella. 2. NIC. LEONICENI. Ea prodiit Ven. 1508. f. p. Jac. Bentium de Leucho, c. praef. in libros Galeni e graeco in lat. a se translates, c. praef. ejusd. in art. med. Galeni, cum opere de tribus doctrinis ordinatis sec. Galeni sententiam, et aliis. Repetita est haec editio Ferrariae 1509. f. eique in ea access. Galeni comm. in Hippocr. aphor. — Versio *Leonicensi* libri de arte medica repetita est sola Bas. 1549. f. Antverp. 1549. 8. Helmst. 1587. 8. Venet. 1606. 12. Eam maxime probarunt medici. Recepta ea legitur in Opp. Galeni latin. ed. JAN. CORNARI et in editt. Junt. ubi vero ad graecor. exemplorum fidem aliquot locis emendata deprehenditur ab AUGUSTINO GADALDINO. — 3. MART. AKAKIAE, Prof. Paris. Eam laudat Chart. in concisis notis ac varr. lectt. ad to. II. p. 404. Edita est Paris. 1538. et 1543. 4. Venet. 1544. 4. (Mea editio hujus anni et loci est forma 8. K.) 1587. 8. Lugd. 1548. 16. 1561. 12. Bas. 1549. 8. — Charter. praestantiora interpretamenta ab eo est mutuatus. — 4. JO. MANARDI Ea prodiit c. versione NICOL. LEONICENI et comment. JO. AGRICOLAE AMMONII. Bas. 1541. 8. — Versio *latina*, nescio cujus, prodiit c. Hippocrat. aphor. Hipp. praefagior. lib. III. Hippocr. de vict. rat. in morb. acut. et ejusd. de nat. hum. Lugd. 1543. 12. 1545. 12.

COMMENTARII in hunc librum exstant numerosissimi; eo enim c. aphor. Hippocr. medici ad institutionem tironum prae aliis omnibus usi sunt. Primum eos enumerabo, qui manuscripti in bibliothecis latent, deinde eos, qui typis vulgati in lucem prodire. — Commentarius in librum Tegni exstat in bibl. Pembrock. Cantabr. no. 2055. et in bibl. Norv. Oxon. no. 1130. in Bodlei. 2753. et imperfectus in Medicea. — Ars parva c. comment. exstat in Vatic.

Montf. p. 36. Joannis X, pontif. rom., commentarius exstat in bibl. patr. canon. Lateran. — Commentarii HALI RODOHAM (Redhoam) exstant *arabice* in bibl. Escorial. n. 799. 878. in bibl. r. Paris. n. 6868. 6869. 6870. 6871. 7029. 7030. in colleg. nov. n. 1130. 1134. Cum comment. Haly in Mertonensi no. 687. 688. in coll. D. Petri Cantabrig. 1866. in coll. omn. animar. n. 1430. in Bodl. n. 2753. in bibl. monast. Gaybac. f. no. 285. — Commentarios PHIL. DE SOLDECILLA, Catalauni, citat Symphor. Campegius in libro de claris Gall. Hisp. ineditos hactenus. — *Ars parva Galeni* c. commento exstat, sed non integra, in bibl. August. teste catal. p. 301. — Quaestiones super Tegni Galeni sunt in bibl. Digbaei. Catal. mss. Angl. no. 2184. — Cum comment. Haly, sed non integris, in bibl. colleg. univers. Oxon. no. 89. — Imperfectus commentarius in hunc librum exstat in bibl. Medicea. — Quaestiones SIMON. DE GRAVENER in hunc librum exstant in bibl. Cai. Gonvill. Cantabr. n. 960. — Glossula super tegni Galeni sec. Magistr. Benedictum in eadem no. 960. — Honaini f. Joannitii, celeberrimi ex Obaditarum familia medici Arabis, (de quo vid. meas institutiones hist. med. §. 379. 380.) hysagoge f. introductio in medicinam scripta est in hanc artem. — JOANNITII commentarius in art. parv. Galeni exstat *hebraice* in biblioth. Vind. Lamb. edit. Kollar. I. p. 295. Conf. 395. — Latine exstat in biblioth. Bodl. n. 2753. in bibl. coll. S. Trin. Dubl. n. 502. — Prodiit in articella saepius. Etiam Ven. 1501. f. 1507. 8. 1519. f. Alia introductio est NIC. LEONICENI in opus de tribus doctrinis ordinatis secund. Galenum praef. ad Frc. Castellum, ducis Ferrariae medicum. Editiones supra jam allatae sunt, ubi de NIC. LEONICENI versione diximus. Exstat hoc opus de tribus doctrinis etiam in Galeni edit. lat. Papiensi. — CONR. STÖCKLIN introductorium in art. parv. Galeni. Lugd. 1516. 8. Hagen. 1533. f. — Commentarii exstant numerosissimi. —

Commentum HALY RODOAN in veterem librorum Techni Galeni translationem. Expositio JAC. FORLIVIENSIS in novam librorum Techni Galeni translationem. Quaestiones JAC. FORLIVIENSIS super tribus Techni Galeni libris. In fine: Expliciunt — revisae a Rustico placentino. Impressa arte Mich. et Bernardini, fratr. de Garaldis Papie d. 2 Mart. 1501. f. mai. — Trusiani*), monachi Carthusiensis, qui plus quam commentator dicitur, commentarii prodierunt Bonon. 1489. f. Ven. ap. Ph. Pincium 1511. f. (Vixit teste *Campegio* circa ann. 1300.) — THADDEI Flor. commentarius prodit editore Thom. Dionys. Polio. Neap. 1522. f. — HUGONIS Senensis commentar. in microtechni prodit Ven. 1491. f. 1498. f. 1508. f. Papiæ 1518. f. — JOAN. SERMONITAE commentar. Venet. 1498. f. — BAPT. FIERAE comin. Mantuae 1515. f. Ven. 1548. f. — SYMPHOR. CAMPEGII paradoxa in art. parv. Galeni prodire cum aliis Lugd. 1516. 8. — JAC. FOROLIVIENSIS interpretatio c. quaest. ejusd. Venet. p. JAC. BEN. TIUM DE LEUCHO, impens. Junete de Juncis. Flor. 1508. f. — Antiquior exstat ed. etiam Ven. p. BAPT. DE TORTIS. 1491. f. max. Pap. 1519. f. Ven. 1520. f. 1547. f. — ANT. CITADINI auscultationes in parvam art. Galeni. Favent. 1523. f. — GALEATI DE SANCTA SOPHIA libellus introductorius in art. parv. Galeni prodit in opus opere medicinae pract. saluberrimo in IX. tract. libri Rhafis ad reg. Almanfor., cura G. KRAUT, c. Jo. Ketam fasc. medicinae. Venet. 1522. f. Hagen. 1533. f. — JO. MANARDI luculenta expositio in artem parv. Gal. Bas. 1529. 8. 1536. 4. Patav. 1553. 8. — Prodiit etiam c. *Pfelli* de vict. rat. lib. II. et Rhase de pestilentia. Bas. 1529. 8. — Commentarios MART. AKAKIAE memoravi supra sub editt. lat. — ANT.

*) Legi quoque titulum sic: Turisani, medici praestantissimi, plus quam commentatoris, in parv. Galeni art. Venet. ap. Junt. 1557. f. K.

LUDOVICI erotematum numeri ternarii libri VI. in quibus tota fere ars medica continetur cum aliis Galeni. Ulyssip. 1540. f. — Lib. absolutissim., quem Galen. art. medicinal. inscripsit, latinis donat. partim a NIC. LEONICENO Vicent., part. a JO. MANARDO, Ferrar. Idem lib. art. medicin. pro bona sui parte *græce* additus, quantum videl. interpr. capit. difficilior. exigere videbantur. Comment. perbreves et familiar. in eund. libr. jam nunc primum in lucem editi p. JO. AGRICOL. AMMONIUM. Bas. 1541. 8. 1543. 4. — HIER. THRI-
VERI Bruchelii in *τῆς γνησίου* Galeni clarissimi commentarii. Lugd. 1547. 8. — JUL. ARGENTERII comment. III. in art. medicin. Galeni. Par. 1553. 8. 1578. 8. Mon-
tereali 1566. f. — JO. BAPT. MONTANI in art. parv. Gal. explanationes a VALENT. LUSLINO editae Venet. 1554. 8. Lugd. 1556. 12. et tabulae Ven. 1558. f. —
JUL. DELPHINI in III. Galeni artis medicin. libros ex-
planatio. Acc. ejusd. de ratione medic. præscribend. liber. Ven. 1557. 4. — NIC. BIESII in art. med. Ga-
leni commentarii. Antwerp. 1560. 8. — THEOD. ZWINGERI tabulae et commentarii in art. med. Galeni. Bas. 1561. f. (Commentarii sunt in tabularum for-
mam redacti, quales etiam in Hippocratis libros XXII. confecit. Versionem expressit Nic. Leonicensi.) —
FRG. VALLESHI comm. in art. medicin. additis comm. in libr. de inaequali temperie. Complut. 1567. 8. Ven. 1591. 8. Prodierunt etiam ejusd. comment. in Gal. art. med. c. libro de temperamentis et aliis. quibusd. etc. Colon. 1590. f. et 1594. f. (Titulum plenam vide no. 31.) — JO. ARGENTERII in art. medic. Galeni commentar. III. tom. II. Montereali; 1568. 8. Parif. 1578. 8. — Galeni ars medica, J. P. INGRASSIA in-
terpr. et enarratore. Venet. ap. Junt. 1574. f. —
ODDI DE ODDIS in librum art. medicin. Galeni minu-
tissima et dilucidissima expositio, a Marco filio edita et castigata. Venet. 1574. 4. Brix. 1607. 4. Venet. 1608. 4. Addidit filius totum id, quod ex interpre-

tatione ob intempestivam patris mortem deerat. — VINC. MUNDINI expositio in Galeni libr. art. med. Bon. 1586. 4. — JAC. SCHÉGGK praelect. in Gal. libr. de arte parva, edidit Seb. Bloßs. Frcft. 1589. 8. — ROD. A VEIGA opera omnia in Galeni libros edita, sc. in libr. III. art. med., in libr. VI. de loc. adfect., in libr. II. de febr. diff. commentarii. Lugd. 1594. f. — SANCTI SANCTORII commentaria in art. med. Galen. part. III. Venet. 1612. f. 1630. 4. Lugd. 1631. 4. 1632. 4. — ANDR. LAURENTII annotat. in parv. art. Galeni, in ea, quae spectant ad semioticam medicinae partem. (Sunt in Laurentii oper. therapeut. Frcf. 1627. f.) — Galeni ars parva in disputationes XXX. resoluta et in Argent. academia exercendi causa proposita praef. MICH. SEBIZIO. Argent. 1633. 8. — SIM. A CAMPI comm. in art. parv. et quid. tantum in textus XIII. nempe a textu 46. usque ad 58. libri III. prodire c. ejusd. comm. in Gal. de differ. febr. Neap. 1642. 4. — LUC. TOZZI in librum art. medic. Galeni παραπραδική ἀναισθησίαισι. Efficit operum part. V. Patav. 1711. 4. — Ad artem Galeni pertinet etiam GALEATHI DE STA. SOPHIA in nov. tract. libri Rhafis ad regem Almanforem de curatione morbor. particularium. Libellus introductor. in art. parvam Galeni de principiis universalibus totius medicinae, tam theor., quam pract., ex doctrina Avicennae et alior. philos. congestus. Resit. correx. et public. GE. KRAUT. Hagen. 1533. f. — ANDR. PLANER de utilitate art. parv. Tub. 1579. 4. — JO. PA. GALLUCHI de usu tabularum, in quibus disciplinae descriptae sunt. Additus est typus trium libror. art. parv. Galeni — a Jo. Bapt. Montano. Patav. 1580. f. — BEN. VICTORII in Hippocr. progn. comm. Acc. Theoricae latitudinum medicinae liber, ad Galeni scopum in arte medicinali. Flor. 1551. f. — Collectio comm. in artem prostat, titulo: *Plus quam commentum in parv. Galeni artem Trusiani, c. duplici textus interpr., quod olim Jul. Martianus Rota auxit et emendav. Addita sunt Haly,*

qui eand. Galeni artem primus exposuit. Joannitii ad eandem introductio. Gentilis, qui primum ejusd. art. libr. declaravit. Nic. Leonicensi quæst. de tribus doctrinis. Venet. ap. Junt. 1557. f.

51. *Περὶ διαφορᾶς νοσημάτων.* De differentiis morborum liber. Exstat in edit. Ald. P. III. f. 1. in graec. Bas. III. p. 199. in Chart. to. VII. p. 1. Aristoteli tribuebat hos libros Duretus absque ulla causa.

CODEX graecus in bibl. D. Marc. Ven. n. 275.

52. *Περὶ τῶν ἐν τοῖς νοσήμασιν αἰτίων.* De morborum causis liber. Exstat in ed. Ald. III. f. 4. ubi vero is liber inscriptus est: *περὶ τῶν ἐν τοῖς νοσήμασιν αἰτίων, βιβλίον β'.* unde patet, eum librum c. libro praecedente: *π. διαφορᾶς νοσημάτων.* cohaerere. In ed. Bas. III. p. 205. ubi eodem modo is liber inscriptus est; in ed. Chart. to. VII. p. 16.

CODEX graecus in bibl. D. Marci Ven. n. 275.

53. *Περὶ συμπτωμάτων διαφορᾶς βιβλία γ'.* De differentia symptomatum libri III. Exstant in ed. Ald. f. 7. cum inscriptione: *περὶ τῶν συμπτωμάτων διαφορᾶς βιβλίον γ'. δ'. ε'.* qui primus, secundus et tertius est de symptomatum differentiis, *βιβλίον* vero *δ'.* inscriptionem habet *περὶ αἰτίων συμπτωμάτων.* Eandemque inscriptionem habent duo reliqui, quos posteri editores in III. libros diviserunt. In ed. graec. Bas. III. p. 212. eadem inscriptio legitur, quae in Aldina. In ed. Chart. to. VII. p. 29. In VII. Junt. et in reliquis latinis editionibus hi III. libri in unum redacti sunt, titulo: Galeni de differentiis morbor. causar. symptomatumque libri VI. Sunt in hujus edit. cl. III. f. 1.

Citat Galenus hos libros inter proprios c. 37. et de libris propr.

CODICES graeci sunt in bibl. r. Par. n. 2169. in Medicea plut. 74. Bandini III. p. 115. in Vindob. Lamb. I. p. 181. Galen. de caus. symptom. est in bibl. acad. Lugd. Bat. inter libros Vossian. n. II. sed post fol.

XXIV. sequitur alia manus, et videtur aliquid deesse, cum non convenient sequentia. Vid. cat. ej. bibl. p. 391. In bibl. Ven. D. Marci n. 275. de differentia symptomat. lib. I. de caus. symptom. libri III. (Catal. p. 134.) — *Latinus* codex est libri de differentiis et caus. sympt. in bibl. Cai. Gouv. Cantabr. n. 948. Galenus de morbo et accidente est in eadem biblioth. n. 955. in bibl. coll. Merton. Oxon. n. 685. et in bibl. r. Par. n. 6865. Excerpta ex his libris sunt in bibl. Medicea, Band. III. 101.

EDITIONES *græcae*: Galeni de morbor. differentiis lib. I. de caus. morb. lib. I. de differentiis sympt. lib. I. de caus. sympt. lib. III. *græce*. Antw. 1550. 8.

VERSIONES. *Arabice* exstat lib. de sympt. caus. in bibl. Escur. no. 896. 799. vertente *Honain*. Lib. I. et II. solus ibid. n. 855. 843. De caus. et sympt. morbor. ex arabico in *hebraic*. translat. a R. Chanin ben Isaac est in bibl. Vind. Lamb. ed. Koll. I. 292. *Latinae*: Galeni opera, NIC. LEONICENO interpr. de differ. mor. lib. II. de inaequali temperatura lib. I. de arte curativa ad Glaucon. libr. II. de crisi bus libri III. Paris. 1514. 4. — Galeni de differ. symptom. libr. I. de caus. symptom. lib. III. THOM. LINACRO interpr. Lond. 1524. 4. Par. 1528. 8. — Galeni de morbor. et symptomatum differentiis et caus. lib. VI. GUIL. COPO interpr. ab eoque collati et castigati. Paris. 1523. 12. (1527. 12. K.) Lugd. 1530. 16. Lugd. 1547. 16. Bas. 1560. 12. Ejus versionem textui græco minus respondere, refert Chart. in concis. not. ad to. VII.

COMMENTARII. *Avicennae* comment. in Galen. de caus. et symptomatibus apud Casir. n. 797. — AEGID. GAUDINI adnotat. in libr. de symptomatum different. et de morbor. caus. scriptae reperiuntur in bibl. r. Paris. n. 7032. — STEPH. DUTEMPLAEI tabulae. in VI Galeni libros de morbis et symptomatib. Lugd. 1530. f. max. — FR. VALLEIOLAE comment. VI. in Galeni libros de morbis et

symptom. Lugd. 1540. 4. 1548. 8. — JAC. SYLVII methodus VI. libror. Gal. de different. et caus. morbor. et symptom. in tabellas VI ordine suo coniecta. Acc. ejusd. de sign. omnib. med. commentar. Par. 1539. f. Paris. 1548. f. Et prodiit quidem hoc anno Paris. bis in f. nempe ap. Jac. Gazellum et ap. Chr. Wechelum. Ven. 1554. 4. Et in SYLVII operib. — Methodum in hos libros etiam condidit LEONH. FUCHSIUS. — LAUR. JOUBERTI annotat. in Galen. de differ. morbor. Ej. annotation. in Galen. de differ. sympt. exstant (in Opuscul. ol. discipulis suis publice dictatis, quae nunc Jo. POSTIUS excudere curavit. Lugd. 1571. 4. K. et) in ej. Opp. Freft. 1599. f. — JAC. BORDING in III. priores Galeni libr. de morb. et symptom. commentar. Rostoch. 1605. 4. (Vid. infr. n. 65.) — Jo. FR. ROSSELLI ad VI. libr. Galeni de differ. et caus. morbor. et symptom. commentarii. Subiunctae sunt ejusd. epistolae. Barcinon. 1627. f. — Jo. ALB. SERIZ in libr. II. de different. morb. et caus. sympt. commentarii. Argent. 1630. 4. — Exstat etiam LAUR. JOUBERTI commentarius. — MELCH. SERIZ diss. lib. Galeni de morb. differentiis. Arg. 1670. 4. — Ejusd. diss. Galeni lib. de morb. causis. Arg. 1630. 4.

54. *Περὶ συνθέσεως φαρμάκων τῶν κατὰ τόπους βιβλία ι.* De compositione medicamentorum secund. locos libri X. Exstant in ed. Ald. Pa. II. f. 87. in graec. Bas. P. II. p. 152. in Charter. to. XIII. p. 319. in VII. Junt. class. V. f. 121.

Citat Galenus hunc librum inter proprios in art. med. c. 37. scripsitque, postquam libros de usu partium, de methodo. medendi, et de medicam. simplic. scripserat. JAN. CORNARIUS putabat, hos libros omnium a Galeno scriptorum postremos esse. Amplissimus in iis continetur recens medicamentor. compositor. et Galeno prior., et alior.; maxime Archigenis, cujus libri de medicamentis ex hoc Galeni libro fere restitui possent. Laudatissimus is liber erat Arabibus et Ara-

bistis. Inscriptionem habebat apud eos Liber Miramir, seu decem tractatum.

CODICES mss. *graeci* sunt in bibl. r. Par. n. 2123. 2156. in bibl. Medicea, in bibl. D. Marci Ven. n. 280. de compositione medicaminum per singulas corporis partes libri X. scripti manu Jo. presbyteri Rhodi Cretenf. — a. 1470. (vid. cat. p. 135.) et cod. 288. c. eadem inscriptione (cat. p. 137.). Libri VI. VII. VIII. codex est in bibl. Vindob. Lamb. II. c. 6. Octo ejus operis libri sunt in bibl. r. Paris. n. 2158. Duo libri priores in ead. n. 2158. — Galen. de compos. pharmacor. simplic. est in bibl. r. Par. n. 2167. Et inter codd. mss. cathedr. eccles. Wigornienfis n. 745. in Vatic. Montf. p. 28.

VERSIONES. *Arabice*, vertente HONAIN, c. notis ejus. Casiri n. 791. et lib. 5. 6. 7. nō. 792. *Latine* prodierunt Par. 1530. Interpr. Jo. GUINThERIO, Andern. Par. 1535. f. — Galeni de compositione pharmacor. local. f. secundum locos libri X. recens fideliter conversi a Jan. Cornario, una c. ejusd. Cornarii commentar. medicor. in eosd. libros libris X. Bas. 1537. f. — Galenus de compos. pharmacor., c. ejusd. et alior. sylvula experimenter. p. CONR. GESNERUM. Tig. 1541. 8. — Galeni de compos. pharmacor. local. libri X. JANO CORNARO interpr. Lugd. 1549. 12. — Praeter Cornarum interpretatus est etiam hos libros Nic. MARCHELLUS. — FR. ROTAE comm. in hunc librum cum graeco textu. Bonon. 1553. 8. — Compendium ex Actuarii Zachariae libris de differentiis urinarum, iudiciis et praevidentiis. Universalis doctrina Galeni de compos. pharmacor. sec. locos adfectos a capite ad calcem. Sylvula Galeni experimenter. et aliorum aliquot. Omnia per CONR. GESNERUM. Tigur. ap. Fröschov. f. a. 8. — JAC. HOLLERII ad libros Galeni de compositione medic. κατὰ τόπους periochae VIII. Frft. 1589. f. 1603. 12. Prodierunt etiam c. Jac. Hollerii de morb. int. lib. II.

Par. 1571. 8. Lugd. 1578. 8. Frft. 1589. 12.
1603. 12.

55. Περὶ συνθέσεως φαρμάκων τῶν κατὰ γένη βιβλία ζ'. *De compositione medicamentorum per genera libri VII.* Exstant in ed. Ald. P. II. f. r. in gr. Basil. II. p. 312. in Chart. 10. XIII. p. 640. in VII. Junt. cl. V. f. 209.

Comprehendisse videtur hos libros sub libris de medicamentis, quos citat de arte med. c. 39. Continetur in iis et modus pharmacorum, externorum morborum curandorum usui accommodatorum, praeparandorum, et ipsa eorum medicamentorum tam propriorum Galeno, quam ab aliis petitorum, copiosissima enarratio.

CODICES *graeci* sunt in bibl. r. Par. n. 2158. 2156. Libri VI. sunt in bibl. Medicea; in bibl. Ven. D. Marc. n. 285. de compositione medicaminum per genera libri VII. quorum postremus mutilus est. Vid. cat. p. 137. — *Latini* exstant in bibl. r. Par. 6865.

EDITIONES *latinae* prodire Jo. GUINThERIO interpr. c. libr. de compos. medic. sec. loc. Par. 1530. f. — Galeni de compos. medicament. κατὰ γένη libri VII. p. Jo. GUINThERIUM latinitate donati. Ejusd. de ponder. et mensur. lib. Andr. Aleiatio interpr. Bas. 1530. f. Alia editio Par. 1535. f. — Recognita legitur Guintherii versio in editt. oper. Galeni latinis ab AUG. GADALDINO. — FR. ROTAE lib. de introducendis Graecor. medicaminibus commentarium quasi fecit in libr. I. de compos. medic. sec. genera. Bonon. 1553. f. — CONR. GESNERUS compendium etiam ex his libris composuit, particularibus omissis medicamentis. — In libr. III. de la composition des medicaments en général epitome existat MART. GREGORII. Lugd. 1552. 12. — Compositiones aliquot ex Galeni I. et V. Catageni (κατὰ γένη), quae nunc ab aromatariis in usu habentur, prodire cum Mesues operibus saepius, v. c. Ven. ap. Junt. 1549. f.

56. Θεραπευτικῆς μεθόδου βιβλία ιδ'. *Methodi medendi libri XIV.* Exstant in ed. Ald. P. IV. f. 1. in gr. Bas. Pa. IV. p. 1. in Chart. to. X. p. 1. in VII. Juntar. cl. VII. f. 2.

Refert de his libris, a se scriptis, Galenus in art. med. c. 37. et de libr. propr. c. 4. Citat in iis libros de temperamentis, de simplic. medic. facultat., de compos. med., de element. sec. Hippocr., de locis affect., artem med., de differ. febrium, de sanit. tuenda, de crifibus, de pulfib., de Hipp. et Plat. decret., de marasmo, de natural. facultatibus. Sex priores ad Heronem scripti sunt, quo mortuo reliqui scripti sunt ad Eugenianum. Scripsit hos libros ad dogmaticorum, seu, quam vocat, Hippocratis medicinam, per methodicos contemptam, restituendam. Est opus Galeni jam senis, in quo et plurimos suos libros citat. Is liber maximi aestimatus est ab omnibus Galeni sectatoribus, et fere in eadem dignitate habitus, quam ars medica.

CODICES *græci* sunt in bibl. r. Parif. n. 2160. 2262. 2171. in bibl. D. Marc. Ven. n. 284. (cat. p. 137.) in Medicea. Bandin. III. p. 53. Codicis meminit MAZUCHELLI, ex quo perfici possit, quod deerat in versione Burgundionis. Liber III. solus *græce* exstat in bibl. r. Par. n. 2232. Libri IV. sunt in eadem bibliotheca n. 2232. in bibl. G. Laudi sunt omnes. Vid. Catal. mss. Angl. n. 706. — *Latini* sunt in bibl. Norfolk. n. 3443. in bibl. Cai. Gonvil. n. 946. 947. in bibl. r. Par. n. 6865. Libri VII. usque ad XIV. inclus. et XVI. pars est in bibl. Cai. Gonvil. n. 947. Libri XVI. pars ista ex libris de methodo medendi ad Glaucon. esse videtur. — Megategni Galeni codex est in bibl. Mertonensi n. 685. Megatechnes Galeni codex est in libris Car. Theyer. Cod. Britann. n. 6605. et in bibl. Cai. Gonvil. n. 955. Flores septem posteriorum librorum de methodo medendi sunt *latine* in B. R. Par. n. 747. Libri quidem, sed initio et fine in-

perfecti, *θεραπευτικῶν* Galeni sunt inter Vossianos in bibl. ac. Lugd. B. (Vid. Catal. p. 402. n. 11.) — *Hebraici* sunt in bibl. Vindob. Factus est hebraicus ex arabico a R. Chanin ben Isaac. Lamb. ed. Koll. I. p. 291. Libri VI. priores sunt in bibl. Escur. Casiri n. 798. Est etiam in illa bibliotheca paraphrasis in libros de arte medendi auctore *Abu Amram Moyse Ben Obeidalla ben Maimon*, Cordub.

EDITIONES *graecae*. *Γαληνοῦ θεραπευτικῆς μεθόδου λόγος πρῶτος* etc. Ven. 1500. f. De qua rara editione vide infra §. XIX. *Latinae*. TH. LINACRO interpr. Par. 1514. f. — Galeni method. med. vel de morb. curand. TH. LINACRO, Anglo, interpr. libri XIV. In fine apposuimus, quae ipse Linacer recognovit in opere de sanitate tuenda. Lutet. sumt. Gfr. Hittorp. 1519. f. Appositis in fine, quae ipse Linacer recognovit etc. Lips. 1519. f. (nisi in loco, ubi prodiit haec editio, error subit. K.) Par. 1526. 8. — Galeni method. med. vel de morb. curand. Th. Linacro interpr. libri XIV. post gallicam impressionem II. 1525. castigationibus decorati, quos idem interpres recognovit. Ven. 1527. 4. Bas. 1529. 8. Paris. 1530. 8. 1538. 8. Lugd. 1546. 16. 1549. 8. Par. 1530. 8. 1538. 8. Versionem Linacri recognovit AUGUSTIN. GADALDINUS.

VERSIO, praeter allatam latinam Linacri, *gallica* librorum VI. priorum prodiit Paris. 1554. 16. — Liber IV. *anglice* versus a ROB. COPLAND exstat in: The questionnaire of Cyrurgyens. Lond. 1541. 4. et liber III. *anglice* versus a GEO. BAKERO in ejusd. opere: The composition or making of the most excellent precious oil, called oleum magistrale. Lond. 1574. 8. Utriusque vero libri versio repetita in Guidos questions newly corrected. Lond. 1574. 8. K.

COMMENTARII. Jo. AGRICOLAE scholia copiosa in therapeuticam method. i. e. absolutissimam Galeni curandi artem. Aug. Vind. 1534. 8. — Me-

thodus *ῥεραπευτικῇ* ex sententia Galeni et Jo. Bpt. Montani a Jo. CRATONE. Acc. idea Hippocratica de generatione pituitae, de humore melancholico, de victus ratione eod. auct. Bas. p. Oporin. 1555. 8. — Jo. CRATONIS in Galeni libros methodi therapeutices perioche methodica. Acc. demonstratio, quo modo ex generali methodo singulor. morbor. curatio petenda sit. Bas. 1563. 8. — LUD. LEMOSII in libros XII. methodi medendi Galeni commentaria. Salamant. 1582. f. — FAB. PACII comment. in VI. priores libr. Galeni methodi medendi c. triplici indice. Vicent. 1597. f. 1598. f. — FAB. PACII comm. in VII. libr. medendi. Acc. ej. de morbo Gallico per methodum curando liber. Vicent. 1588. f. 1599. f. — MELCH. SEBIZ colleg. therapeuticum 25 disputationum ex Galeni methodo medendi desumptum. Argent. 1634. 1638. 4. Resolvit etiam methodum medendi in XIV. disputationes, ediditque cum prolegomenis idem Sebizius. Argent. 1639. 4. — MATTH. de CLERA clavis totius medicinae dentibus VIII. acutissimis fabrefacta, speciosiora arcana magisque recondita penitissime expendens per VIII. videl. libros methodi medendi Galeni a VII. ad XIV. usque. Acc. manus medica dextra V. digitos continens etc. Lugd. 1674. f. — CASP. HOFMANNI praxis medica curiosa h. e. Galeni methodi med. libr. XIV. nova accuratissima versione et perpetuis comment. et castigationib. illustrati. Adjecta sunt nonnulla in epidorπισmatum vicem, cum primis de dicterio illo, medice vivere esse pessime vivere, c. orat. Jo. Geo. Volkameri, cura Seb. Schiefferi. Frft. 1680. 4. — ANT. de MERY perioche in VII. libros priores methodi medendi Galeni. Par. 1534. 12. — Jo. CAII de medendi methodo libri II. e Claud. Galeni et Jo. Bpt. Montani sententia. Bas. 1544. 8. — JAC. SYLVII morbor. interior. paene omnium curatio brevi methodo comprehensa ex Galeno praecipue et M. Gattinaria. Par. 1545. 8. et saep. Etiam in Sylvii operib. Ratio

medendi morbis internis prope omnibus C. Galeni et M. Gattinariae practica p. JAC. SYLVIVM. Lugd. 1549. 12. — Tabulae curationum et indicationum ex prolixa Galeni med. meth. in summa rer. capita contractae. Lugd. 1554. 4. — BLAS. HOLLERII morbor. curandor. brevis institutio juxta Galeni sententiam libri III. Bas. 1556. 8. — HER. CARDANI liber V. contradictionum quaedam ad illustrandos ultimos libros methodi medendi continet. — HERM. CONRING. commentariolam in Galeni libr. XIII. methodi med. de ratione curandi inflammationes. Helmst. 1662. 4.

57. *Τῶν πρὸς Γλαύκωνα θεραπευτικῶν βιβλία β.* *Ad Glauconem de medendi methodo libri II.* Sunt in ed. Aldin. P. IV. f. 100. in gr. Bas. P. IV. p. 295. in Chart. to. X. p. 344. in VII. Junt. cl. VII. f. 98.

Suos esse hos libros, profitetur Galenus de libr. propr. c. 4. non vero refert de hoc in arte med. In generalibus magis versatur, quam in libris de meth. medendi. Disce ex hoc libro plus frogis, quam ex omnibus Arabibus, Mart. Akakia testatur. Citat libros de pulsibus, de temperamentis, de medicamentor. simplic. facultat. Promittit lib. II. c. 13. se scripturum aliud magnum opus de methodo totius curationis. Hinc scripti hi libri sunt ante libros de med. methodo.

CODICES *græci* sunt in B. R. Par. n. 2156. 2157. 2166. 2265. 2269. 2270. in bibl. ac. Lugd. Bat. inter Vossianos. vid. cat. illius bibl. p. 394. n. 53. in bibl. D. Marc. Ven. n. 280. in Medicea plut. LXXV. et ap. Bandin. III. p. 156. 164. In bibl. ac. Lugd. Bat. est quoque in mss. Voss. Galeni de arte cur. ad Glaucon. libri II. pars, et tertius (quisnam is sit, incertum est) integer. Vid. catal. bibl. L. B. p. 374. n. 85. Græcus codex, at in principio lib. I. et in fine II. mutilus, est in bibl. Vind. de Nessel. P. III. no. 18. p. 28. Alius cod., pariter mutilus in principio libr. I. et in fine II. in eadem bibliotheca servatur; de Nessel P. III.

B. 19. p. 29. — *Latinus* codex est in B. R. Paris. n. 6865. in bibl. Voss. n. 2162. 2406. — *Arabice*, ver-
tente *Honain*, existat in B. R. Paris. n. 1043. inter-
prete *Ali Ben Redvan*, qui et commentatus est in hunc
librum, ap. Casir. n. 877. *Hebraice* in B. R. Paris.
n. 315.

EDITIONES. Graece prodiit Ven. 1500. f.
(de qua editione vid. infr. §. XIX. K.) Galeni de ra-
tione medendi lib. II. graece, c. praef. Jo. GUIN-
THERII de veteris medicinae interitu. Par. 1536. 8. — Ga-
leni opera *latina* NIC. LEONICENO interpr. Paris. ap.
H. Steph. 1514. 4. (Plenum titulum vid. supra. no. 11.)
Prodiere etiam soli ex versione NIC. LEONICENI. Ven.
1538. 12. Lugd. 1549. 12. Paris. 1528. 8. 1537. 8.
Lugd. 1551. 8. — STEPHANI Athen. explanationes
in Galeni libr. I. therapeuticum ad Glaucon. AUGUST.
GADALDINO interprete, c. ind. locupletissimo et scho-
liis, quibus castigationes in his explanationib. explican-
tur. Venet. 1534. 8. ap. Junt. 1554. 8. Lugd. 1550.
8. 1558. 8. cum medicis antiquis graecis latinitate do-
natis p. PA. CRASSUM. Bas. 1581. 4. Lugd. 1555. 8.
Sunt paraphrasticae. — Galeni de ratione curandi
ad Glauc. libri II. MART. AKAKIA interpr. c. ejusd.
commentariis. Paris. 1538. 4. Venet. 1547. 8. Lugd.
1547. 8. 1551. 16. Paris. 1587. 8.

COMMENTARII. Praeter paulo ante commemo-
ratos huc pertinent: Jo. BPT. MONTANI in libros
Galenii de arte curandi ad Glauc. explanationes. Ven.
1554. 8. Lugd. 1556. 12. Referri etiam debent ad
commentarios in hunc librum Jo. CAII de medendi me-
thodo libri II. ex Galeni et Jo. Bapt. Montani sententia.
Bas. 1544. 8. — VICTOR. TRINCAVELLI comment.
in libr. I. methodi therapeutices ad Glaucon. Ven.
1575. f. — PT. CAMANIS comm. in Galen. de cu-
randi rat. ad Glauc. Valens. 1625. 4. — HIER. CAR-
DANI contradict. lib. IV. continet quaedam ad illustra-
tionem hujus libri.

58. *Περὶ φλεβοτομίας πρὸς Ἐρασίστρατον. De venae sectione adversus Erasistratum liber.* Exstat in ed. Ald. Pa. IV. f. 1. in gr. Bas. to. IV. p. 1. in Chart. to. X. p. 392. in VII. Junt. class. VI. f. 5.

Confutat Erasistratum, venae sectionis mentionem una tantum vice in suis libris facientem, eamque damnantem. Refertur a Galeno inter suos libros cap. 37. artis med. et c. 4. de libris propr.

VERSIO latina facta a Jos. TECTANDRO, Cracov. Prodiit eo interpr. c. libro de venae sectione adversus Erasistrateos et de curandi rat. p. sangu. missionem. Lugd. 1549. 12. — Germanice prodiit: Galen vom Aderlassen gegen den Erasistrat. Uebers. n. m. Anmerk. v. D. M. v. Sallaba. Wien. 1791. 8.

59. *Περὶ φλεβοτομίας πρὸς Ἐρασίστρατείους τοὺς ἐν Ῥώμῃ. De venae sectione adversus Erasistrateos Romae degentes.* Exstat in ed. Ald. P. IV. f. 4. in gr. Basil. P. IV. p. 7. in Chart. to. X. p. 406. in VII. Junt. cl. VI. f. 9.

Venae sectionis usum et necessitatem maxime per exempla commendat. Citatur a Galeno inter tres istos libros, quos de venae sectione scripserit, de libr. propr. c. 4.

CODEX graecus est in bibl. D. Marc. Ven. n. 279. (catal. p. 235.)

VERSIO latina facta a Jos. TECTANDRO, Cracov. Prodiit ea c. versione libri de venae sectione adversus Erasistratum et de curandi rat. p. venae sect., ab eod. auctore confecta. Lugd. 1549. 12.

COMMENTARIJ. Jo. EPT. PERSONAE schol. in Galeni libr. de venae sectione existant (Bergam. 1611. 4. K.).

60. *Περὶ φλεβοτομίας θεραπευτικὸν βιβλίον. De curandi ratione per venae sectionem.* Exstat in ed. Aldin. P.

IV. f. 9. in gr. Basil. P. IV. p. 17. in Chart. to. X. p. 428. in VII. Junt. cl. VI. f. 19.

Refert hunc librum Galenus inter tres eos, quos de venae sectione scripserit, cap. 4. de libr. propr. Agit in eo de plethora et de usu venae sectionis ad eam, quam abstinencia, etiam quam maxime severa, ideoque morbos concitans, tamen non curet, de inflammatione et aliis morbis, qui venae sectionem requirant, de variis modis sanguinem evacuandi, etiam de arteriis incidendis. Pertinet ad meliores Galeni libros plenosque experimenti proprii. Citat Galen. in hoc libro libros (de Hipp. et Plat. decr. VIII. 9. p. 206. K.), de methodo medendi, de venae sectione adversus Erasistratum et Erasistrateos, Romae degentes, de sanitae tuenda, de demonstratione, de Asclepiadis placitis, de medicamentis purgantibus, de elementis, de plenitudine, de attenuante dieta.

CODICES *graece* sunt in bibl. D. Marc. Ven. n. 279. (catal. p. 139.), in Medicea, Bandin. III. p. 122. Galeni de venae sectione est *graece* inter Voss. bibl. ac. L. B. (v. catal. ej. bibl. p. 397.). Excerpta ex Galeno de phlebotomia sunt *graece* in bibl. Barocc. Cat. mss. Angl. et Hib. n. 224. — *Latinus* est in B. R. Paris. n. 6865.

EDITIONES. Prodiit *graece* Par. 1530. 8. *Latine*, vertente THEODORICO GOUDANO, c. lib. de sanguifugis, revuls. cucurbitulis et scarific. Ven. 1537. 12. Prodiit etiam Bas. 1532. f. — vertente LEONH. FUCHSIO, qui longe emendatiorem versionem suam fecit adhibitis codd. Vatie. Lugd. 1546. 8. 1550. 12. — vertente GUID. PATINO, curante LUD. BAVOT, in Guiberti collectione. Par. 1649. 8. — Prodiit etiam JO. TECTANDRO interpr. c. libris de venae sectione adv. Erasistratum et Erasistrateos, Romae degentes, Lugd. 1549. 12.

VERSIONES aliae. Le livre de Galien de l'art de guérir par la saignée, trad. du grec, ensemble un

discours sur les causes, pour les quelles on ne saigne pas encore tant d' ailleurs qu' à Paris, et pourquoy quelques medecins mesmé ont detracté de cette pratique de Paris. Par. 1603. 12. *Versionis hujus auctor est LUD. BAVOT.*

COMMENTARIUS mstus EMAN. FERNANDEZ de MOURA exstat Cap. de Vil. — Commentarius FERD. MENAE prodiit Turini 1587. 8. 1589. 12. — Scholia latina in hunc libellum c. not. HER. NUNNII RAMIREZ. Lisbon. 1608. 4. — Commentarius MELCH. SEBIZ Argent. 1652. 4. — MELCH. SEBIZ problemata phlebotomiae ex Galeno de curandi ratione p. venae sectionem deprompta et ad materiae genera divisa. Argent. 1631. 4.

61. *Περὶ μαρᾶσμου. De marasmo liber.* Est in Ald. Pa. III. f. 94. in gr. Bas. P. III. p. 373. in Charter. to. VI. p. 178. in VII. Junt. cl. III. p. 45.

Non citat Galenus hunc librum inter suos de libr. propr. et arte med. Est scriptus maximam partem advers. Philippi de marcore librum. Citantur in eo a Galeno libri de admin. anat., de temperamentis, de pulsibus, de differ. febrim, de facult. naturalib.

CODICES graeci sunt in bibl. D. Marc. Ven. in Vind. Lamb. I. p. 181. — *Latinus* est in B. R. Paris. n. 6865. — *Hebraicus* cod. ex arabico versus a R. Chanin ben Isaac exstat in bibl. Vind. Lamb. ed. Koll. I. p. 290.

EDITIONES. *Graece* prodiit c. nonnullis aliis, cura G. MORELLI. Paris. 1557. 8. — *Latine*, HERM. CRUSERIO interpr. Par. ap. Ch. Wechel. 1533. 4. Interpretes hujus libri etiam sunt AUG. GADALDINUS, JAN. CORNARIUS et VICT. TRINCAVELLIUS.

62. *Τὸ ἐπιληπτικὸν παιδί ὑποθήκη. Pro puerō epileptico consilium.* Exstat in ed. Ald. Pa. IV. f. 15. in graec. Bas. P. IV. p. 28. in Charter. to. X. p. 487. in VII. Junt. cl. VII. f. 175.

Refert Galenus hunc librum inter proprios c. 4. de libris propr.

CODEX *græcus* est in bibl. D. Marc. Ven. — in cod. 282. (catal. p. 136.) de coena puero morbo comitiali laboranti.

EDITIONES. Prodiit seorsim cum nonnullis alijs Galeni libris. Bas. 1531. f.

VERSIONES *latinas* confecerunt NIC. LEONICENUS et AUG. RICCIUS.

63. *Πρὸς Θρασύβουλον βιβλίον, πότερον ἰατρικῆς, ἢ γυμναστικῆς ἐστὶ τὸ ὑγιεινόν. Ad Thrasybulum liber, utrum medicinae sit vel gymnasticae hygieine.* Exstat in ed. Ald. Pa. IV. f. 37. in gr. Bas. P. IV. p. 287. in Chart. to. VI. p. 8. in VII. Junt. cl. II. f. 101.

Citat eum librum Galenus in libro II. de san. tuend. c. 8.

CODEX *græcus* est in B. R. Paris. n. 2164. in Medicea, Bandin. I. p. 49.

VERSIONEM *latinam* confecit JUN. PA. CRASSUS.

64. *De attenuante victus ratione.* Est in ed. Chart. to. VI. p. 411. in VII. Junt. edit. cl. II. f. 43.

Exstat hodie tantum latine, etsi genuinus est et ab ipso Galeno inter proprios citatur de arte med. c. 37. Citat etiam hunc librum Galenus in libro VI. de san. tuend. c. 3. et in alijs libris.

CODEX *latinus* est in B. R. Paris. n. 6865. in bibl. D. Marc. Ven. codd. lat. p. 137. n. 317. sub titulo: de regimine sanitatis.

EDITIONES. *Latine* prodiit vertente MART. GREGORIO, c. libris de alim. facult. Lugd. 1549. 16.

VERSIO, praeter latinam, exstat *gallica* auctore Jo. le BON. Paris 1556. 16.

65. *Ὑγιεινῶν λόγους εἰς. De sanitatē tuenda libri VI.* Exstant in ed. Ald. P. IV. f. 1. in gr. Bas. P. IV. p. 220. in Chart. to. VI. p. 40. in VII. Junt. cl. II. f. 62.

Memorat Galenus inter suos in art. med. c. 37. et de libr. propr. c. 4. Citat Galenus in his de sanitate tuenda

libris libros de Hipp. et Plat. decr., de temperamentis, ad Thrasyb. utr. medic. an gymn. sit hygieine, de marasmio, de arte med., de aliment. fac., de cibis boni et mali succi, de attenuante vict. rat. Estque referendus inter Galeni optimos atque elaboratissimos libros, quos, monente nostris adhuc temporibus Tissoto, nemo medicorum fuerit adsecutus.

CODEx *græcus* est in bibl. D. Marc. Ven. sec. XII. n. 276. Alias est ibid. sec. XVI. n. 282. *Hebraicus* ex arabico versus a R. Chanin ben Isaac servatur in bibl. Vind. Lamb. ed. Koll. I. p. 291. *Latinus*, et quidem ex arab. versione factus, vertente Nic. de RHEGIO et BURGUNDIONE, iudice Pisano, est in B. R. Paris. n. 6867. Galenus de sanitate fruenda est in Vatic. Montf. p. 28.

EDITIONES. *Græce* prodit: Galeni de tuenda valetud. libri VI. græce, ad vetusta exempl. castigati p. Jo. CAMM. Bas. 1549. 8. — Cum aliis et *Prosp. Gelenii* prodit 1538. 8. *Latine*, interpr. TH. LINACRO. Paris. p. Gu. Rubeum 1517. f. Venet. 1523. 4. Colon. 1526. 8. Paris. 1526. 4. 1530. f. 1538. f. Lugd. 1548. 12. 1559. 12. TH. LINACRI versionem recognovit et ad græc. exempl. fidem emendav. AUGUST. GADALDINUS. Emendavit eandem et HIER. DOUZELLINUS. — Vertente ALBANO TORINO. Bas. 1538. 8. Novam versionem latinam eamque optimam confecit CASP. HOFMANNUS in comment. in hunc librum mox dicendis.

VERSIONES præter *latinas*, quæ commemoratae sunt, exstat *italica* integri operis: Di Galeno delli mezzi, che si possono tenere per conservarsi la sanità. Recato in questa lingua nostra da GIOV. TARCAGNOTA. Venez. 1549. 8. Compendium modo, non integri operis versio, ut putat Ackermannus, est: Del conservare la sanità libri sei di Galeno. Compendio e traduzione di Giuf. Galeano. Palerm. 1650. 8. K. — Germanice libri I. c. 7. usque ad 11. prodit, vertente

JO. CA. OSTERHAUSEN in Wittweri Arch. f. d. Gesch. d. Arzneyk. B. I. St. 1. p. 56. Molitus est is interpretationem germanicam hujus libri, quae hactenus tamen lucem haud vidit.

COMMENTARII in hunc librum sunt: Galeni de sanitate tuenda libri sex a TH. LINACRO, Anglo, latinitate donati et nunc recens annotationibus sane luculentis et quae commentarii vice esse possint, a LEONH. FUCHSIO illustrati. Tnb. 1541. 8. Annotationes Fuchsi titulum peculiarem habent. — ANT. RABERII comment. in libr. I. prodierunt Bas. 1547. f. — JAC. BORDING comment. in VI. libr. Galeni de sanitate tuenda et in III. prior. de morbis et symptom. It. consilia aliqua. Rostoch. 1605. 4. K. — Vita medica h. e. Galeni *ὑγιεινών*, sive meth. sanit. tuend. libri VI. nova eaque omnium accuratissima versione et perpetuis commentar. et castigation. illustrati a CASP. HOFMANNO. Curante SEBAST. SCHEFFERO. Frft. 1680. 4. Boni sunt hi comment. minus tamen ad libri ipsius interpret., magis ad diaeteticen generatim facientes.

66. *Περὶ τροφῶν διαίτης βιβλία γ'.* *De alimentor. facultatibus libri III.* Sunt in ed. Ald. P. IV. p. 45. in gr. Bas. P. IV. p. 303. in Charter. to. VI. p. 300. in VII. Juntar. cl. II. f. 7.

Non citat hunc librum inter suos Galenus in libro de libr. propr. et in arte med. c. 37. Citat vero in ipsis his de alim. facult. libris libros de simplic. medic. facult. de temperamentis, de diaeta sanor. commentar. in Hippocr. libr. de diaeta acut. de methodo medendi, de sanitate tuenda. Hinc est Galeni opus conscriptum ab eo, quum aetate jam esset provector.

CODICES. Epitome graeca ex hoc libro exstat in bibl. Taurin. cod. VI. catal. p. 70. Cod. graecus est in bibl. D. Marc. Ven. n. 279. (catal. p. 135.) — Cod. latinus de virtutibus natural. cibariorum exstat in bibl. coll. Merton. Oxon. n. 685. Exstat et latine p. fratrem G. DE MORBECKA in bibl. D. Marc. Ven. n. 317.

Catal. codd. lat. p. 137. Galenus de alimentis *arabice* Casiri n. 798.

EDITIONES. *Graece* prodiit ap. Fed. Morell. Par. 1557. 8. *Latine* interpr. et enarratore MART. GREGORIO. Lugd. 1547. 16. 1549. 16. 1550. 12. Galeni de alimentor. facult. libri III. ex Mart. Gregorii interpr. pluribus in locis emendata. Subjunctus est alimentor. index græc. lat. gall. et belgic. Lugd. 1633. 12. Partem libri III. περί τῆς ἀπὸ τῶν ἐνύδρων ζωῶν τροφῆς p. 344 — 49. ed. Bas. edidit una c. Xenocrate A. CORAY. Par. 1814. 8. K. — AUG. GADALDINUS interpretationem Gregorii ad exempl. græc. fidem expurgavit. Eandem etiam emendav. *Riccus*.

VERSIONES. *Italice* prodiit: Galeno della natura e virtù di cibi, tradotto per HIER. SACCHETTO. Ven. 1562. 8. K. *Gallica* versio inscribitur: L'oeuvre de Cl. Galien des choses nutritives, trad. p. J. MASSÉ. Par. 1552. 12. K.

67. Περὶ εὐχρησίας καὶ κακοχρησίας τροφῶν. *De probis pravisque alimentorum succis*. Est in ed. Ald. P. IV. f. 69. in gr. Bas. P. IV. p. 351. in Chart. to. VI. p. 416. in VII. Junt. cl. II. f. 33.

Haud citat Galenus hunc librum inter suos. Scripsit vero hunc librum, cum senio jam appropinquaret, teste ipso ejus libri textu c. i. p. 420. Multa in hoc libello occurrunt scitu utilia de noxiis alimentor. quorund. qualitatibus, fungorum v. c. Ex esu frugum et fructuum horaeorum morbum ipse Galenus contraxit, quem describit.

CODEX *græcus* est in bibl. D. Marc. Ven. n. 285. (catal. p. 137.) et in Medic. Bandin. III. p. 127. Libri de cruditate, quem hunc esse puto, codd. *græcus* est in B. R. Paris. n. 2256.

EDITIONES. Prodiit *græce* Paris. 1536. *latine*, vertente FÉRD. BALAMIO, c. aliis Galeni. Bas. 1535. f. — vertente SEB. SCROFA. Lugd. 1547. 12. Galeni de bono et malo succo liber I. a SEB. SCROFA in

lat. conversus. Par. ap. Ch. Wechel. 1546. 8. Vertit etiam JUL. ALEXANDRINUS, med. Trident. Gal. de cib. boni et mali succi, interpr. JUL. ALEXANDR. Rostoch. 1694. 8. K. RICCIUS et SEB. SIROP.

VERSIO, præter allatas latinas, existat et *italica*: Il libro di Galeno dei buoni e tristi cibi, tratto dal greco p. FR. IMPERIALE. Genova 1560. 8. K.

68. *Οτι τὰ τῆς ψυχῆς ἥθη ταῖς τοῦ σώματος καί-
σεσιν ἐπεται. Quod animi mores corporis tempera-
menta sequantur.* Existat in ed. Ald. P. I. p. 168. in
gr. Bas. P. I. p. 344. in Charter. to. V. p. 444. in VII.
Junt. cl. I. f. 231.

Est ex optimis Galeni, qui ab iis non dissentire videtur, qui adferunt, animum humanum a materia quadam esse constatum. Liber erat mancus et ultima pars mutilus in edd. Ald. et Bas. Charterius eum primus integrum exhibuit in operibus Galeni post FED. MORELLUM. Librum integrum scriptum, a Casaubono acceptum, adhibuit ad eum librum restituendum Charterius.

EDITIONES. *Graece* prodit p. FED. MORELLUM, qui hunc librum integriorem edidit Par. 1528. 8. *Graece et latine* c. aliis Galeni cur. THEOD. GOULSTON. Lond. 1640. 4. Cum aliis GUINThERIO interpr. . . 1617. 12. (Vid. infra no. 83. alius editionis titulum plenum. K.) Existat etiam PA. JUN. CRASSI versio in Galeni opp. latin. — JO. BAPT. PERSONAE in Galeni librum, cui titulus est, quod animi mores corporis temperamenta sequantur, comment. singularis. Berg. 1602. 4.

69. *Γαληνοῦ τῶν Ἱπποκράτους γλωσσῶν ἐξηγήσεις. Linguarum s. dictionum exoletarum Hippocratis explicatio ad Theutram scripta.* Existat in ed. Ald. P. V. ad fin. in gr. Bas. P. V. p. 705. in Charter. to. II. p. 79. in VII. Junt. in libr. extra ord. class. f. 71.

Ejus meminit Galen. de libr. propr. c. 6. p. 44. to. I. Scriptus esse videtur ab eo, postquam jam com-

mentarios in Hippocratem, saltem plures, elaboraverat: monet enim, se longe plures adhuc voces Hipp. collegisse. Complectitur is liber non solum antiquas voces, in Hippocratis libris obvias, sed etiam eas, quibus Hippocrates proprio aliquo modo, et praeter consuetudinem Graecorum usus fuerat.

CODEX *graeus* exstat in bibl. Mosquensi, teste Matthaei in catal. mss. bibl. patriarch. Mosqu. Conf. FRANZII praef. in Erot. Gal. et Herodiani gloss. in Hippocr. p. 19. Aliud ms. glossarum Galeni in Hippocr. habebat CANGIUS. (Cod. mss. chartac. titulo et initiali prima miniata, c. variantibus et notis marginal. c. lacunulis, scriptus anno 1531. Inc. ἀνθομήλην (ita), ἄγχι-στρον. Fin. ἔτι καὶ ὥρα ἡ φροντίς. Vid. Morell. bibl. gr. p. 159. K.) Cod. Amstelodamensem contulit Jo. PH. DORVILLIUS, quae collatio prostat in miscell. observ. crit. in auct. vet. et recentior. in Belgio collectis et proditis in ann. 1749. to. IX. Amstel. 1749. Verba Dorvillii haec sunt: „Tertio loco exhibentur collationes binae lexicī medici, ab Erotiano conscripti, illa glossarum Hippocraticarum, quas Cl. Galenus collegit, eas meo rogatu confecit ad cod. meum medicus apud Amstelodamenses literatissimus, Jo. STEPH. BERNARDUS. Is codex sane bene exaratus continet praeterea quosd. Oribasii libros. Collatio lexicī Galeni incipit a p. 1020. ad p. 1056.“ Vid. FRANZII praef. ad Erot. p. 16. Editio H. Stephani in duplo prostat in bibl. ac. Lugd. Bat. Alteri exemplari Is. VOSSIUS quaedam adscripsit, alterum est c. not. BONAV. VULCANII mssis. Vid. Catal. ejusd. bibl. p. 135. (Utriusque viri adnotata possideo descripta. Vossii usque ad p. 112. pertinent, Vulcanii autem per integrum librum sunt dispersa. K.) Lexicon Hippocr. Galeni est inter codd. mss. Is. Vossii n. 2171.

EDITIONES. *Graece* prodiit c. principe Erotiani editione H. Stephani, titulo: Dictionarium medicum vel expositiones voc. medicin. ad verbum excerptae

ex Hippocrate, Aretaeo, Galeno, Oribas., Rufo Eph., Aetio, Alex. Trall., Paulo Aegin., Actuar., Corn. Celso. Cum latina interpr. Lexica duo in Hippocr. huic editioni praefixa sunt, unum Erotiani, nunquam antea editum, alterum Galeni, multo emendatius, quam antea excusum. Exc. H. Stephan. Paris. 1564. 8. Edidit H. Steph. Galeni glossarium emendatius, emendatum sc. e codd. vest. studio PT. GILLIL. Addidit H. Steph. observationes quorund. Hippocratis dictorum, ad ejus seculum peculiariter pertinentium, ex Galeno p. 181. sequ. in quibus loca de filo Hippocratis, de lectione Hippocr. cet. a Galeno collegit. — *Graece et latine* prodiit in ed. J. G. FR. FRANZII, titulo: Erotiani, Galeni et Herodoti glossaria in Hippocr. ex rec. H. Steph. gr. lat. Acc. emendationes H. Steph. Barth. Eustach. Adr. Heringae. Rec. var. lection. miss. codd. Dorrill. et Mosquensi, nec non ex ed. Ald. oper. Hippocr. Additae etiam sunt Jan. Cornarii emendationes et conjecturae, quas ed. Ald. quae in bibl. ac. Jenensi servatur, Cornarius adscripserat, quosque Gruner. edidit in progr. I—IV. (et junctim Jen. 1788. 8. K.) Addidit etiam observ. marginales ex ultima Junt. editione.

VERSIONES latinae. MARII NIZOLII, BRUX., interpretationem multis locis emendavit AUG. GADALDINUS. Ea legitur in edit. Junt. — JANI CORNARII versio reperitur in ejusd. viri edit. lat. oper. Galeni. Bas. 1549. f. — Uti MARII NIZOLII versionem post Gadaldinum emendavit Charterius, ita in Cornarii versione emendanda laboravit FRANZIUS.

Ad hujus libri interpretationem faciunt: OTTON. BRUNSFELS onom. med. Argent. 1543. f. ANUT. FÖRSII oëcon. Hippocr. alphab. serie distincta. Frcf. 1588. f. de qua vid. Fabr. bibl. graec. lib. II. c. 23. §. 33. vol. II. p. 609. — Jo. GORRAEI definitio. med. lib. XXIV. Frcf. 1578. f. — Multa quoque ad explicationem hujus libri occurrunt in Jo. CONR. DIETERICHII iatreo

Hippocratico juxta duct. aphor. Ulm. 1661. 4. —
 VARINUS PHAVORINUS plurimas glossas in lexicon suum
 graecum transtulit et quaedam emendatus edidit. —
 Illustravit plura loca hujus glossarii BARTH. EUSTACHIUS
 in not. ad Erotian., quem latine edidit ap. Luc. Ant.
 Juntam Venet. 1566. 4. — Multa quoque eaque
 utilissima habet, huc pertinentia, ADR. HERINGA in
 obs. crit. Leovard. 1749. 8.

70. *Περὶ ἐπταμήνου βρεφῶν. De septimestri
 partu.* Non exstat hic liber in editt. Ald. et gr. Basil.:
 est vero in Charter. to. V. p. 347. in VII. Junt. cl. 1.
 f. 340.

Galenus in comm. in VI. epid. Hippocr. sect. VII.
 text. 27. scribit, se commentarium in Hippocr. librum
 de septimestri partu edidisse, qui hic liber esse videtur.

CODEX *græcus* est inter mss. Vossianos no.
 2324.

EDITIONES. Prodiit *græce*: Galenus de se-
 ptimestri partu; brevis designatio dogmatum Hippocr.;
 de ptissana; de ossibus libri. *Græce*, emendati p.
 Jo. CAIUM. Bas. 1557. 8. Prodiit et *græce* ibidem
 1549. 8.

VERSIONES latinae factae sunt a RICCIO, Jo.
 BERN. FELICIANO, JANO CORNARIO. Prodiit et ver-
 tente Jo. GUINThERIO. Paris. 1536. f.

71. *Περὶ τῶν ἰδίων βιβλίων γράφή. De libris
 propriis liber.* Exstat in ed. Ald. P. IV. f. 1. in *græc.*
 Bas. P. IV. p. 361. in ed. Chart. to. I. p. 35. in VII.
 Junt. cl. isagog. f. 10.

Textus multas lacunas habet, quas optandum
 fuisset ut Charterius restituisset. Referri debet is liber
 et ad Galeni genuinos et ad eos, qui maxime inserviunt
 ad vitae, quam egit, rationem studiorumque. Scripsit
 eum librum jam senex: maximam enim partem libro-
 rum, a se profectorum, recenset, quod facit ordine
 quodam, quo vult ut a titonibus medicisque legantur.

VERSIONES et EDITIONES *latinae*. Jo. CAI

opera aliquot et versiones, partim jam nata, partim recognita et aucta; scil. CAII de medendi methodo libri II. de ephemera Britannica lib. I. Acc. Galenus de libris suis liber I. a Jo. FICHARTO latinitate donatus, nunc ad graeci exempl. fidem emendatior, Jo. CAIO, Brit. interpr. de ordine librorum suorum lib. I. non antea editus, de placitis Hippocr. et Plat. lib. I. eodem CAIO interpr. Lovan. 1556. 8.

72. *Περὶ τῆς τάξεως τῶν ἰδίων βιβλίων πρὸς Εὐγενιανόν.* De ordine librorum suorum ad Eugenia-num. Exstat in ed. Ald. P. IV. f. 4. in graeca Basil. P. IV. p. 368. in Chart. to. I. p. 49. in VII. Junt. cl. isagog. f. 14.

Pertinet huc ob argumenti similitudinem, etsi librorum multo minor copia in iis recensetur. Scripsit vero hunc librum Galenus, cum aetate jam esset pro- vectior: monet enim, se in longe plures libros Hippo- cratis commentarios scripturum, ubi longior vita ipsi concessa fuerit.

EDITIONES. Prodiit latine cum priore in Caii collectione. — Vertit eum Jo. FICHARDUS. Versionem utriusque libri (71. et 72.) recognovit AUGUST. GA- DALDINUS.

73. *Περὶ πτισσάνης.* De ptissana liber. Exstat in ed. Ald. P. II. f. 104. in graec. Basil. P. II. p. 489. in Chart. to. I. p. 499. in VII. Junt. cl. II. f. 46.

Non meminit Galenus hujus libri inter proprios. Hinc opus jam senis esse vero simile est. Accurate docet modum ptissanae parandae, mensuram cet.

EDITIONES. Prodiit graece Bas. 1557. 8. (Titulum plenum vide no. 70.) — Latine cum aliis Galeni, interpr. ANT. LUDOVICO. Olyssip. 1540. f. Latine c. nonnullis aliis, interpr. IPOLITO. Bas. 1533. f. Par. 1544. 4. — Galeni 1. de optima corporis nostri constitutione, 2. de pleniore habitu, 3. de inaequali temperie, 4. quomodo morbum simulantes sint depre- hendendi, 5. de ptissana; item Jo. LALAMANTII de

ptissana sui temporis libellus, emendata per eundem LALANANTIUM versio latina. Hednae 1578. 8. Repetita est haec editio Genevae 1579. 8. — Vertit etiam HIER. DOUZELLINUS et REN. CHARTERIUS, et jam prius JO. POLITUS, qui etiam emendavit et supplevit quaedam, in graeco exemplari desiderata.

COMMENTARIUM MAXIMI LUCHI (LUZ) DE CLAE commentarius in libr. Galeni de ptissana. Ven. 1575. 8. Pertinet huc quoque: TH. MINADOI Philodiceus s. de ptissana ejusque cremore pleuriticis propinando dialogus. Mant. 1584. 4. Venet. 1587. 4. Lugd. 1591. 4.

74. Περὶ τοῦ διὰ μικρὰς σφαίρας γυμνασίου. *De parvae pilae exercitio.* Est in ed. Ald. P. IV. f. 44. in graec. Bas. P. IV. p. 301. in Chart. to. VI. p. 505. in VII. Junt. cl. I. f. 48.

Haud meminit ejus libelli Galenus inter proprios.

CODEX graecus est in bibl. Medicea. Bandin. III. p. 50. in bibl. D. Marc. Venet. cod. no. 276. (cat. p. 134.) — Latinus in B. R. Paris. n. 6865.

EDITIONES. Prodiit graece Paris. ap. Fed. Morellum 1563. 8.

VERSIONES. Latini interpretes sunt VAL. CANTANNIUS, JAN. CORNARIUS. (Versio italica prodiit hoc titulo, interpr. anonymo: Il libro di Cl. Galeno dell' esercizio della palla, nuovamente tradotto della lingua latina nella nostra volgare. Milano. 1542. 4. K.)

75. Περὶ βδελλῶν, ἀντισπάσιως, σιάνας, καὶ ἐγχαράξεως, καὶ κατασχεσμοῦ. *De hirudinibus, revulsione, cucurbitula, incisione et scarificatione.* Exstat in ed. Ald. P. IV. f. 15. in graec. Bas. P. IV. p. 27. in Chart. to. X. p. 453. in VII. Junt. cl. VI. f. 2.

Non commemorat hunc libellum Galenus in arte med. et de libr. propr. hinc, si geminus est, est Galeni senescentis.

CODEX graecus est in B. R. Paris. no. 2269. Galeni de urinis liber, nec non de boni et mali succi cibis liber et de hirudinibus, revulsione, cucurbitula

et scarificatione libellus. Graece. Paris. ap. Sim. Colinaeum sine anni mentione, 8.

VERSIONES. Prodiit *latine*, interpr. LEONH. FUCHSIO. Lugd. 1550. 16. — Prodierat et antea: *Galenī* de curandi ratione per sanguinis missionem. Ejusd. de sanguifugis, revulsione, cucurbitula et scarificatione tractatus. *Theodorico* Goudano interpr. Ven. 1537. 12. Interpretati etiam sunt hunc librum FERD. BALANIUS, JANUS CORNARIUS.

COMMENTARIUS MELCH. SEBIZII in hunc librum prodiit Argent. 1652. 4.

76. Πῶς δὲ ἐξελέγχειν τοὺς προσποιουμένους νοσεῖν. *Quomodo morbum simulantēs fuit deprehendendi.* Exstat in Ald. P. III. f. 102. in graec. Basil. P. III. p. 388. in Chart. to. VIII. p. 916. in VII. Junt. class. I. p. 61.

Non citatur a Galeno inter suos: sed genuinus est, et a Galeno jam sene scriptus.

CODEX *graecus* est inter Voss. in bibl. ac. Lugd. B. vid. catal. hujus bibl. p. 397. n. 45. *Latīnus* est in B. R. Paris. n. 6865.

EDITIONES. Galeni 1. de optima corporis nostri constitutione etc. Heduae 1578. 8. (Plenum titulum habes no. 73.) Genev. 1579. 8. — VERSIO *germanica* exstat in *Pyl's* Repertor. B. I. p. 39. K.)

77. Περὶ τῆς ἐξ ἐνυπνίων διαγνώσεως. *De dignotione ex insomniis.* Exstat in ed. Ald. P. III. f. 140. in graec. Bas. to. III. p. 463. in Chart. to. VI. p. 517. in VII. Junt. class. IV. p. 213.

Non meminit ejus libri Galenūs.

CODEX *graecus* est inter Voss. in bibl. acad. Lugd. B. vid. Catal. hujus bibl. p. 397. n. 45.

EDITIO *latina*: AUGERII FERRERII, Tolosatis medici, liber de somniis. Hippocr. de insomniis liber. Galeni lib. de insomniis. 2° Synesii lib. de somniis. Lugd. 1549. 12.

78. *Περὶ διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν ἐν τῇ ἐκείνου ψυχῇ ἰδίων παθῶν. De priorum animi cuiusque adfectuum dignatione et curatione.* Exstat in ed. Ald. P. I. f. 172. in gr. Bas. P. I. p. 272. in Chart. to. VI. p. 519. in VII. Junt. class. II. f. 50.

Non citat Galenus hunc librum inter suos, hinc post librum de libr. propr. et de arte med. scriptus esse videtur. Est ethici argumenti et multa de vita sua in eo enarrat, praesertim puerili et juvenili.

CODEX *graecus* est in bibl. Medic. Bandin. III. p. 50. in biblioth. D. Marc. Venet. no. 281. vid. cat. p. 136.

EDITIONES. *Γαληνοῦ περὶ διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν ἐν ἐκείνου ψυχῇ ἰδίων παθῶν.* Galeni aureolus libellus: quomodo quis et dinoscat et sanet proprios animi sui adfectus: ex emendatione accurata Jo. CASELII. Helmst. 1592. 4. Textus longe recedit ab Aldino et Basileensi, quem Charterius iterum edidit, ignorata hac Caselii editione, qui textum, verum maxime ex ingenio, longe emendatiorem edidit. — Graece et latine c. aliis edidit THEOD. GOULSTON. Lond. 1640. 4. — *Γαληνοῦ περὶ διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν ἐν ἐκείνου ψυχῇ ἰδίων παθῶν.* Galeni libellus, quomodo quis animi sui adfectus dinoscat et corrigat. Jo. CASELIO interpr. In studiosae juvent. usum iterum edidit Jo. HENR. ACKER. Rudolst. et Jen. 1715. 4. — *Latine* prodiit c. aliis. Par. 1528. 8. — Ex GUINThERII versione c. aliis. Bas. 1529. 4. Vertit etiam BERNARDIN. DONATUS, Veron. Galeni libellus: quemadmodum quis animi sui adfectus dinoscat et corrigat. Jo. CASELIO interpr. Helmst. 1596. 8. Est versio lucubratiissima, c. scholiis maxime ethicis.

VERSIO *gallica* prodiit Parif. 1557. 16. (*italica* autem hoc titulo: Di Galeno a che guisa si possano e conoscere e curare le infermita del animo. Recato in questa lingua nostra p. GIOV. TARCHAGNOTA. Venez.

1549. 8. item interprete ANNIB. FIRMANO. Rom. 1558. 8. quae versio etiam adhaeret ejusd. Firmani tractatui: Della giocondità dell' animo. Ven. 1574. 8. item interprete FRC. BETTI. Bas. 1587. 8. K.)

79. *Περὶ διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν ἐν τῇ ἐκείνου ψυχῇ ἀμαρτημάτων. De cujuslibet animi peccatorum dignotione atque medela.* Exstat in ed. Ald. P. I. f. 177. sed in initio mutilus, in Chart. to. VI. p. 537. in VII. Junt. cl. II. f. 56.

Est pars posterior libri de propriorum animi cujusque adfectuum dignotione et curatione, notante jam CONR. GESNERO in enumerat. librorum Galeni.

CODEX mst. *graecus* est in bibl. Med. Bandin. III. p. 50. 51.

EDITIO. Graece et latine exstat cum aliis Galeni cura THEOD. GOULSTON. Lond. 1640. 4.

VERSIO *latina* facta a JUL. PA. CRASSO et Jo. GUINThERIO, Andern.

80. *Περὶ τοῦ προγνώσκειν πρὸς Ἐπιγένην. De praenotione ad Epigenem liber.* Exstat in edit. Ald. P. III. p. 135. in gr. Basil. P. III. p. 451. in Chart. to. VIII. p. 829. in VII. Junt. cl. IV. f. 213.

Ad Posthumum de praenotione male inscripserunt editores. Est liber omnino memorabilis, in quo Galenus, qua felicitate in praesagiis usus sit, fase enarrat, et historias plane mirabiles refert. Scripsit hunc librum editis jam libris de art. med. et de libr. propr. Citat in eo libros XV de pulsibus.

CODEX *latinus* est in bibl. r. Paris. n. 6865.

INTERPRETES sunt JUL. MARTIAN. ROTA et Jo. GUINThERIUS, ejus versionem CHARTERIUS emendavit.

EDITIONES. Galeni de praesagitura, GE. VALLA interpr. prodiit c. aliis Galeni et alior. Graecor. Ven. 1498. f. Prodiit etiam LEONH. JACCHINO interpr. c. explanationibus. 1540. 4.

81. *Περὶ ἀντιδότων βιβλία β'. De antidotis libri II.* Exstat in ed. Ald. P. II. f. 65. in gr. Bas. P. II. p. 423. in Chart. to. XIII. p. 865. in VII. Junt. cl. V. f. 99.

Haud meminit quidem horum librorum inter proprios Galenus, sed non potuit meminisse, quia viri senis sunt opus, et scripti fere, postquam suos reliquos libros omnes scripserat. Enarrat ipse, quonam modo fuerit usus in componenda theriaca in usum imperatorum, imprimis Marc. Aurel. Antonini atque Severi, de quo vide nos supra in vita Galeni. Primo libro de theriaca tantum loquitur, rationemque ejus parandae fusissime ac subtilissime exponit; altero vero antidoti permultae aliorum auctorum exponuntur.

CODICES *græci* sunt in B. R. Paris. n. 2164. in bibl. Medicea. Fragmentum et in eo carmen Andromachi de theriaca est in bibl. caes. Vind. Lamb. VI. p. 143. Cf. de Ness. P. III. p. 53. Libri duo integri sunt in biblioth. D. Marc. Venet. no. 281. Cf. cat. p. 136.

EDITIONES. Prodiit latine, c. not. FR. TIDICÆI. Thorun. 1607. 4. In compendium redacti ab ANDR. LACUNA prodierunt Antwerp. 1575. 12. cum libro de theriaca ad Pison.

VERSIONES factae a JO. GUINThERIO et JUL. MARTIAN. ROTA. Antidotos quasdam excerptas latino carmine JOACH. CAMERARIUS reddidit, ut Galenæ Andromachi, theriacam Antiochi cet. (L'antidoto di Cl. Galeno, interpretato da *Michelangelo Angelico*, Vicentino, nel quale si contengono i due libri degli antidoti, quello della theriaca a Panfiliano, il trattato di essa a Pisone e il discorso de' sali theriacali. Vicenza 1613. 4. K.)

82. *Περὶ τῶν κινουμένων διαπλάσεως. De foetuum formatione libellus.* Exstat in edit. Ald. P. I. f. 98. in gr. Bas. P. I. p. 213. in Chart. to. V. p. 285. in VII. Junt. cl. I. f. 322.

Esse ex novissimis optimisque Galeni operibus refert Haller. in bibl. anat. to. I. p. 101. Foetus generationem et formationem cum plantarum formatione ingeniose comparat, epigeneseos systema in foetus formatione adferens. Contra Chrysippum multa in eo libro proponuntur.

VERSIONES. JAN. BERNARD. FELICIANI versio prodiit cum aliis Galeni libris. Bas. 1535. f. JANI CORNARI cum aliis Galeni. Bas. 1535. f. (An in hisce duabus editionibus error subsit, videant ii, qui illas inspicere possunt.) JO. GUINThERII cum nonnullis aliis Paris. 1536. f. *Gallica* versio hunc titulum prae se fert: De la formation des enfans au ventre de la mère. Par. 1559. 8.

X. Libri, de quorum originibus, num ab ipso Galeno, vel aliunde repetendae sint, non satis constat, hi sunt:

83. *Εἰσαγωγή ἢ ἱατρὸς*. *Introductio s. medicus*. Ita invenit Charterius titulum in octo codd. mss., quos ipse contulit, quorumque collationem exhibet in concisis not. et var. lectt. ad tom. II. p. 405. Exstat is liber in ed. Aldina P. IV. in isagog. f. 1. in gr. Bas. P. IV. p. 371. in Chart. to. II. p. 360.

Haud meminit Galenus hujus libri, qui quam plurima eaque utilissima ad sectarum historiam continet, ac in tabula velut totius fere medicinae vocabula exponit. Hinc non creditur esse proprius Galeni, sed Herodoti potius. Galenus enim in sect. II. comment. in VI. epid. Hippocr. text. 42. librum Herodoti citat, qui inscriptus est medicus. Galeno adscribit Charterius, quia concisa oratione universa medicinae praecepta complectitur. Si a Galeno scriptus est, ad eos saltem non pertinet, quos Galenus πρὸς ἑκδόσιν scripsit; sed ad eos, quos ad tironum usum conscripsit, postea ab iis evulgatos.

CODICES *graeci* sunt in B. R. Paris. no. 2113. 2156. 2160. 2169. 2171. 2246. 2271. 2280. 2282.

2304. 2306. Fragmentum amplum isagoges Galeni erat in Coisl. Montf. P. II. p. 281. Exstant quoque codd. in Medicea. Bandin. III. p. 115. — Latini codd. sunt in B. R. Paris. n. 6863. 7030. — Isagoge Galeni, interpr. HONAIN BEN ISAAC, est arabice in bibl. Norfolk. n. 3383.

EDITIONES. Graeco-latina editio est: SEB. SINGKELERI medicorum schola h. e. Cl. Galeni isagoge s. medicus. Ejusd. definition. medicin. liber. Graece et lat. Bas. p. Th. Platter. et Balth. Lasium 1537. 8. Graece et lat. prodiisse Paris. 1536. 8. testatur Haller. — bibl. anat. to. I. p. 84. — Prodiit latine G. VALLA interpr. c. aliis Galeni et aliorum Graecorum. Venet. 1498. f. — Prodiit etiam latine in FRC. PHILELPHI epist. oratt. et aliis opusculis. Ven. p. Phil. de Pineis 1492. f. p. 77. (it. in edit. sine not. typograph. min. 4. et ed. Ven. p. Barth. de Zanis de Portesio 1491. min. 4. vid. Fossii cat. bibl. Magliabech. to. II. coll. 330. seq.) — Versio etiam latina est JO. GUINThERII, Andern.: Galeni aliquot libelli, scil. corpor. temperatur. animi mores sequi; de vitiis animi et eor. remediis; de sectis; introductorius; de plenitudine; de optimo corporis statu; de bono corporis habitu; de elementis libri II.; de atra bile; de tumoribus praeter naturam; p. JO. GUINThERIUM partim recogniti, partim nunc primum versi. Bas. ap. Froben. 1529. 4. Hanc Guintherii versionem emendatiorem atque politiolem ediderunt, qui edd. Juntin. Galeni curam gesserunt. In VII. earum editione castigatiorem legere est, collatis graecis exemplaribus. Corrector fuit Barth. Sylvanius. Charterius eam versionem correctionem reddidisse se ipse perhibet. Prodiit et versio Guintherii Par. 1558. 8. Lugd. 1552. 16. — Vertente Calisto Procacini. Rom. 1627. 4.

84. De subfiguratione empirica. Exstat in ed. Charter. to. II. p. 340. in VII. Juntar. in isagog. f. 31. Graeca desiderantur. Videtur genuinus esse, et ex-

hibet rationem pleniorē medicinae empiricorum. — Interpretes sunt DOMIN. CASTELLUS et NIC. RHEGINUS.
 85. *De voce et anhelitu.* Exstat in ed. Chart. to. V. p. 429. in VII. Juntar. inter spurios f. 62. Latine tantum habetur, et substitutus est, ut videtur, vero et antiquo Galeni de voce libro. Anatome laryngis traditur. Ductus salivales linguae describuntur.

86. *De respirationis usu.* Exstat latine tantum in Charter. to. V. p. 429. in VII. Junt. inter spurios f. 62. contra Aristotelem maxime scriptus.

87. *Εἰ ζωὸν τὸ κατὰ γαστρός.* *An animal sit, quod est in utero.* Est in ed. Ald. inter libros, Galeno adscriptos, P. IV. f. 19. Basil. gr. P. IV. p. 406, in Chart. to. V. p. 334. in VII. Junt. cl. I. f. 326.

Spurijs Galeni adnumeratur ab omnibus editoribus graecis; receptus tamen inter genuinos in VII. Juntar. editione. Contra Asclepiadem sententiam suam auctor tuetur, foetum etiam per os nutrirī. Interpretes sunt HOBAT. LIMANUS. — MATTH. THEOD. MELABELIUS, e cujus versione seorsim prodiit Antwerp. 1540. 4. — Galenus de eo, quod sit animal id quod utero continetur, interpr. ANT. LUDOVICO. Ulyssip. 1540. f. cum al. Galeni.

88. *Galenī liber, an omnes partes animalis, quod procreatur, fiant simul.* Latine tantum exstat in ed. Charter. to. V. p. 326. et in VII. Junt. cl. I. f. 326.

Est brevis libellus, in quo negatur, omnes partes una formari.

INTERPRETES sunt NIC. RHEGINUS, Calab. — JO. GUINThERIUS, cujus versio prodiit cum alijs. Paril. 1536. f. et Bas. 1536. f.

89. *De consuetudine.* Exstat in edit. Charter. to. VI. p. 541. et in VII. Juntin. cl. II. f. 60.

Latine tantum exstat. Dubitabat JO. BAPT. MONTANUS, num geminus sit is liber.

CODEX graecus in bibl. Medic. Bandini III. p. 50. 51.

INTERPRETES sunt NIC. RHEGINUS, Calab.,
cujus versionem JO. BPT. RASARIUS restituit, et AU-
GUSTIN. GADALDINUS. Nic. Rhegini versionem emen-
datiorem (et absque graeco textu emendatiorem) se edi-
disse refert Charterius.

90. *De motu thoracis et pulmonis.* Exstat latine
tantum in ed. Chart. to. V. p. 407. in VII. Junt. inter
fragm. f. 47.

Est exiguae molis libellus, fragmentum forsan
eorum trium librorum, quos Galenus de hoc argu-
mento composuit. Vid. de admin. anat. libr. VIII.
c. 2. Gadaldinus putabat, eum ab Oribasio allove ex
Galenii genuinis libris esse excerptum.

CODEX mss. latinus est in B. R. Paris. n. 6865.

EDITIONES. Prodiit cum nonnullis aliis, Par.
1536.

91. *Περὶ τῶν ὅλου τοῦ νοσήματος καιρῶν.* *De*
totius morbi temporibus. Est in ed. Ald. P. III. f. 100.
in gr. Bas. P. III. f. 385. in Chart. to. VII. p. 304.
in VII. Junt. cl. III. f. 86.

Non dicitur a Galeno inter proprios, neque ad
eos pertinet, quos certo liceat Galeno adscribere.

CODICES graeci sunt in B. R. Paris. n. 2170.
2272. 2269. in Medicea. Bandin. III. p. 139. *Latinus*
cod. est in B. R. Paris. n. 6865.

INTERPRETES latini sunt NIC. RHEGINUS et
GUINThERIUS. Hujus versio prodiit cum libris III. de
diebus decretoriis et cum libro de morbor. temporibus.
Par. 1529. 8. Guintherii versionem emendavit Ric-
cius, et emendatiorem adhuc edidit Charterius.

92. *Περὶ τύπων.* *De typis.* Exstat in ed. Ald.
P. III. f. 145. in gr. Bas. P. III. p. 470. in Chart. to. VII.
p. 152. in VII. Junt. cl. III. f. 90.

Haud meminit hujus libri utilissimi Galenus, hinc,
quin genuinus sit, saltem dubium est.

CODICES graeci sunt in B. R. Paris. n. 2170.
2272. 2269. in Medicea. Band. III. p. 139. Ex Galeno

excerptorum de typis brevis codex est in bibl. Medic. plut. 74. Band. III. p. 99. Codex *latinus* est in biblioth. r. Paris. n. 6865.

INTERPRETES *latini* sunt NIC. RHEGINUS, Calab., GADALDINUS, RICCIUS et JO. GUINThERIUS, cujus versionem ceteris esse praestantiolem, refert Charterius.

93. Πρὸς τοὺς περὶ τύπων γράψαντας, ἢ περὶ περιόδων. *Adversus eos, qui de typis scripserunt, vel de circuitibus.*

Est in ed. Ald. P. III. f. 141. in gr. Bas. P. III. p. 464. in Chart. to. VII. p. 156. in VII. Junt. cl. III. f. 91.

INTERPRETES *latini* sunt VICTOR TRINCAVELLUS et JO. GUINThERIUS, cujus versio priore melior est.

94. Περὶ τοῦ παρ' Ἱπποκράτη νόματος. *De comate secundum Hippocr. liber.* Exstat gr. et lat. in Chart. edit. to. VII. p. 191. in VII. Junt. class. III. f. 48.

Monet Galenus in comm. in III. epid. Hippocr. se librum de comate ad explicandam Hippocratis de eo sententiam scripsisse, qui interiisse videtur. JO. enim CAIUS librum Galeni, quem edidit, de comate e variis textibus Hippocratis et Galeni collegit, ut ipse fatetur; RICCIUS vero notat, se hunc librum omnino restituisse. Restituit etiam Dominic. Montesaurus. Operam suam quoque ei impendit Charterius.

CODEX *graecus* est in bibl. Medicea. Band. III. p. 50. Codd. *latini* sunt in B. R. Paris. n. 6865.

EDITIO *graeca* est JO. CAI: Galeni libri aliquot partim hactenus non visi, partim mendis repurgati et restituti c. annotatt. JO. CAI. Galeni de Hipp. et Plat. decr., de comate sec. Hippocr., de succedaneis. Hippocrat. de pharmácis. Bas. 1544. 4.

INTERPRETES *latini* sunt NIC. RHEGINUS, cujus versionem correxit RICCIUS. Exstat quoque NIC.

LEONICENI. Charterius meliorem atque correctiorem versionem edidit latinam.

95. *Περὶ τῆς κατὰ τὸν Ἱπποκράτην διαίτης ἐπὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων.* *De victus ratione in morbis acutis ex Hippocr. sententia.* Exstat graec. et lat. in ed. Charter. to. XI. p. 184. Latine in VII. Juntar. cl. VII. f. 153.

Mentionem talis libri fecit Galen. in c. 4. et 6. de libr. propr. Sed num is Galeni sit, vehementer dubitandum est: accedere enim videtur ad methodicorum doctrinam, cui Galenus minime favebat.

Interpretatus est hunc librum AUGUSTIN. GADALDINUS, tribus codd. mss. graecis usus, sed mancis et lacunarum plenis. Hinc is, quae deficiebant, supplevit. Edidit postea Jo. CARUS versionem pleniorē. Charterius ex utraque hac versione textum graec. ipse confecit ediditque. Postea, cum genuinum codicem Charterio obtulisset REN. MOREAU, is eum typis, ut ait, quam celerrime mandavit.

CODICES *graeci*. In bibl. D. Marc. Ven. no. 281. in librum Hippocr. de ratione victus acutor. morborum, n. 278. 282. et 285. in libr. Hipp. de ratione victus salubris.

96. *Περὶ τῆς τῶν καθαρῶντων φαρμάκων δυνάμεως.* *De purgantium medicamentorum facultate.* Exstat in ed. Ald. P. II. f. 101. in gr. Bas. P. II. p. 484. in Chart. to. X. p. 462. in VII. Junt. cl. V. f. 86.

Non meminit Galenus hujus libri in art. med. c. 37. et de libr. propr., resque ita in eo traditae sunt, praesertim c. 6., ut eum opus Galenistae cujusdam potius esse putem, quam Galeni.

CODEx *graecus* libri de purgant. med. facult. est in B. R. Paris. n. 2165. et in bibl. Med. Bandin. III. p. 122.

EDITIONES. Prodiit *graece* Paris. 1557. 8.

VERSIONES. Latine vertit PT. LOMBARDUS sub titulo: De qualitate purgationis, prodiit c. ejus

synopsi de balneis Puteolanis, in Graevii Thes. Ital. to. IX. P. IV. — Prodiit etiam latine Paris. 1528. 8. et c. libello de his, quos purgare oporteat, quibus medicamentis, et quo tempore, interpr. Jo. POLITO. Paris. 1544. 4. Bas. 1544. 4. — Vertit etiam JUL. MARTIAN. ROTA.

97. *Περὶ εὐπορίστων βιβλία β'.* *De remediis parabilibus libri II.* In ed. Ald. exstat liber primus tantum, et quidem initio mutilus, quem Charterius e mss. B. R. Paris. restituit P. II. f. 95, in gr. Bas. pariter liber I. initio mutilus P. II. p. 422. Liber uterque est in Chart. ed. to. X. p. 574. In VII. Junt. hi duo libri dividantur in cl. VII. f. 153. primusque inter genuinos refertur: alter vero inter spurios f. 161. Idem etiam factum est in Aldina, ubi P. IV. f. 35. alter parabiliorum medicamentorum liber ad Solonem archiatrum legitur inter spurios, et in ed. gr. Bas. P. IV. p. 438. — *Περὶ εὐπορίστων βιβλίον γ'.* *De remediis paratu facilibus liber III. Galeno adscriptus.* Exstat in Ald. ed. P. IV. f. 41. inter spurios; in gr. Bas. pariter inter spurios P. IV. p. 448. in VII. Junt. class. VII. f. 161.

Non citat umquam Galenus, etsi occasio ipsi non defuisset, hos libros de parabilibus medicamentis, quod eo magis mirum, quia Galenus suos libros alias citare solet quam saepissime. Neque se scripsisse monet tales libros nec in c. 37. de art. med. nec in libello de libr. propr. Hinc jam hac de causa, nisi putes, Galenum eos scripsisse, postquam ceteros omnes libros jam scripserat, ad spurios referendi sunt. Referendi vero sunt etiam ideo ad spurios, quod plane ad empiricorum morem, et quidem ad eum morem compositi sunt, quem servare solebat haec secta, postquam a pristina sua integritate desciverat, quod fere post Galeni tempora est factum. Neque hi libri tres ab uno auctore compositi sunt. *Primus* ad Glaucon., in quo etiam de methodo medendi ad Glaucon. librum citat, et anti-

quior, et ad Galeni ingenium magis compositus. Multa continet medicamenta ex Archigene, cujus libris Galenus in aliis libris de medicamentis crebro usus est. Tamen, quod, morbi nulla plane ratione habita, ejusque causae, tantum medicamenta alia atque alia proponuntur, non estimandum est, Galenum, severiorem dogmaticum, et empiricorum osorem acrem, hunc librum conscripisse. Spurium esse hunc librum, etiam ex Oribasio colligere licet. *Alter* de medicamentis paratu facilibus liber, ad Claud. Solonem, archiatrum, scriptus, cujus Galenus alias non meminit, empiriam longe minus coctam redolet, morborumque, nullo eorum facto discrimine, remedia a capite usque ad calcem complectitur. Multa etiam superstitiosa et absurda in eo proponuntur, quae ab ingenio Galeni plane abhorrent. *Tertius* liber pessimus est. Galenus ipse in eo passim citatur. Est plenus ignorantiae et superstitionum, et scriptus a Christiano, qui vires adeo adscripserit candelaee ad ignem in sacello Pauli Apostoli accensae, atque de sanctis anargyris loquitur. Incidere hunc librum in tempora imperatorum Constantinopolitanorum, Haller. in bibl. bot. to. I. p. 151. recte monet. Integriores edidit hos libros e. mss. Parisin. Charterius. Quidam haec euporista Galeni ad Oribasium retulere; sed omnia saltem ad eum referre haud licet.

EDITIONES graecae. Galeni de facilibus paratu remediis liber. Graece. Lut. Paris. 1530. 8. Repetita dicitur Paris. 1536. 8. *Latinae.* Bas. 1576. 8. — curante J. HOLLERIO. Paris. 1543. 16. 1549. 8. — c. versione SEBAST. SCROFAE. Par. 1548. 8. — Interpres primi libri est HUBERT. BARTLANDUS. Libri secundi et tertii interpres est JUN. PAUL. CRASSUS, qui huiusmodi graeci textus supplevit. Interpretatus quoque est JO. GUINThERIUS.

98. Πρὸς Πίσωνα περὶ τῆς θηριακῆς. *De theriaca ad Pisonem liber.* Exstat in ed. Ald. P. II. f. 85.

in gr. Bas. P. II. p. 456. in Charter. to. XIII. p. 930. in VII. Junt. class. V. f. 89.

Non Galeni opus esse, sed alius medici, ejusdem fere cum Galeno aetatis, supra in vita Galeni e Labbeo tradidimus. Hier. Mercurialis scriptum esse putat a Galeno iuvene, quod esse nequit, quia in eo memorantur, quae Galenus, provector jam aetate, peregerat effeceratque. Galeni esse, non dubitarunt Aetius, Paulus Aegineta, Arabes medici. Scriptus maxime est ad theriacae usum commendandum, quae vero recte composita esse debeat, minus recte compositae enim ad venena animalium virtutem nullam esse. Legitur in hoc libro Andromachi senioris, Neronis archiatri, carmen de theriace et viperis, Galene appellata, c. 6. sequ. p. 937. Chart. Idem carmen legitur etiam in libro de antidotis. (Vide de Andromacho hoc seniore et de aliis theriacarum scriptoribus J. A. FABRIC. bibl. gr. libr. III. c. 26. §. 8. K.)

CODEX ms. est in B. R. Paris. n. 2164. et in bibl. Medicea. *Γαληνοῦ πρὸς Πίσωνα πρὸς θηριακῆς* est inter Vossian. ac. Lugd. B. (vid. Cat. p. 394. n. 58.) in bibl. D. Marc. Ven. n. 281. (De cod. arabico misto, in quo descriptio hujus theriacae continetur, vid. Lambec. comment. VI. p. 143. K.)

EDITIONES. Prodiit Paris. 1531. f. 1534. f. 1536. f. Galeni de theriaca ad Pison., interpr. et commentat. Jo. JUVENE, medico. Ejusd. de antidotis libri II. ab ANDR. LACUNA in epitomen redacti. Acc. Jo. Juvenis epist. complect. medicamenta bezoardica, quorum usus a peste praeservat. Antwerp. 1575. 12. — De herba panacea, quam alii tabacum, alii pedum vocant, ab Aegid. Everato in ordinem redactus. Antwerp. 1587. 12. Continentur simul in hoc libro: Galenus de theriaca ad Pison. et ejusd. de antidotis libri II. ab Andr. Lacuna in compendium redacti.

INTERPRETES latini sunt JUL. MARTIAN. ROTA et Jo. GUINThERIUS. Andromachi senioris anti-

quissimum de theriaca carmen ad imperat. Neronem. Norimb. 1754. 4. JOACH. CAMERARIUS jam antea Andromachi et aliorum carmina ex Galeno latine ediderat.

99. *Περὶ θηριακῆς πρὸς Πανφίλιανόν. De theriaca ad Pamphilianum.* Exstat in ed. Ald. P. II. f. 93. in gr. Bas. P. II. p. 469. in Chart. to. XIII. p. 960. in VII. Junt. cl. V. f. 98.

Est brevis et practici argumenti.

CODICES *graeci* sunt in B. R. Paris. n. 2164. seculi XV. codex est in bibl. D. Marc. Ven. n. 279. et ejusd. seculi n. 281.

INTERPRETES *latini* sunt JUL. MARTIAN. ROTA et JOACH. CAMERARIUS. (Hujus et proxime praecedentis libri versio italica haec exstat: Della theriaca libri II. di Cl. Galeno a Panfiliano ed a Pisone. Tradottij da MICHELANGELO ANGELICO, Vicentino. Vicenza 1608. 8. Aliam editionem, eamque posteriorem citavi supra no. 81. K.)

100. *Περὶ τῶν ἐπιδέσμων. De fasciis liber.* Deest is liber in editt. Ald. et gr. Basil. Exstat vero in Chart. to. XII. p. 469. et in VII. Junt. cl. VII. f. 293.

Promiserat Galenus in comm. II. in Hipp. libr. de officina medici, se libellum scripturum de fasciis; num vero hic liber is sit de quo loquitur Galenus, dubitare aliquantulum licet. Citatur enim in eo Oribasius de machinamentis, qui si Oribasium auctorem habet, neque antiquiorem auctorem, isque locus, in quo Oribasius de machinamentis citatur, genuinus est, liber de fasciis Galeni esse nequit, sed recentioris auctoris esse debet. Quae quomodocunque se habeant, Galeno non indignum opusculum hoc de fasciis est, in quo non solum deligationum modi omnium corporis partium, a capite ad pedes usque, sed et multa alia proponuntur, quae ad chirurgiae historiam pertinent.

CODICES *graeci*. Sunt in B. R. Paris. n. 2245. et 2247. duo codices, e quorum alterutro Charterius

textum graecum primus typis vulgavit, eo fortasse, quo Vidius fuerat usus. Est etiam cod. graecus in bibl. Medicea et in coll. *Nicetae*. Vid. Cocchi in praef. ad Graecor. chirurgicos libros p. 12. — Cod. *latinus* est in B. R. Paris. n. 6866.

INTERPRES *latinus* hujus libri est *Vidus Vidius*. Ejus versio exstat in Chirurgia e graec. in lat. conversa, *Vido Vidio* interpr. c. nonnullis ejusd. Viddii commentariis. Lut. Par. 1544. f. p. 415. c. figuris buxo incisus copiosissimis. Ad interpretationem suam Vidius usus est codice msto e B. R. Parisina, in quo etiam Soranus et Heliodorus continebantur. Ex his in interpretatione supplevit Vidius quaedam, quae sibi aut omissa a Galeno, aut interiisse visa erant. — Galeni de fasciis libellus, a Vido Vidio latinitate donatus, congruisque iconibus illustratus in 12. sine loco et anno. — Repetita est ea editio Lugd. 1553. 16. — Prodiit etiam in CONR. GESNERI scriptoribus chirurg. Tigur. 1555. f. — *Ἐκ τῶν Γαληνοῦ ὑπομνημάτων περὶ ἐπιδέσεων βιβλίον. Ex Galeni commentariis de fasciis libellus.* Exstat in ed. Chart. to. XII. p. 500. Pertinet huc. Esse videtur excerptum ex libro de fasciis, compositum a Galenista, rerum suarum gnaro. Est fragmentum tantum, cui finis deest.

XI. Libri manifeste spurii, qui inter Galeni opera recepti leguntur, hi sunt:

101. *Περὶ φιλοσόφων ιστορίας. De historia philosophica.* Exstat in ed. Ald. P. IV. f. 28. inter nothos, in gr. Bas. P. IV. f. 42. in Chart. to. II. p. 21. in VII. Junt. in classe spurior. f. 2.

Est Plutarchi liber de placitis philosophorum, in principio tantum aliquantulum mutatus. JUL. MARTIAN. ROTA hunc librum tribuit Aetio, quem de placitis philosophorum scripsisse testatur Theodoritus the-
rapent. Vide quae dicta sunt in bibl. gr. Jo. ALB. FABRI-

cu ad Plutarch. libr. de placitis philosophor. — *Graece* etiam exstat in Aristotelis opp. Ven. 1497. f.

VERSIONES. JUL. MART. ROTA interpretatus est, sed minus feliciter. — ANDR. LACUNAE interpretatio prodiit Colon. 1543. 8.

102. Ὅροι ἰατρικῶν: *Definitiones medicae ad Theutram scriptae.* Exstant in ed. Ald. P. IV. in isagog. f. 11. Aldus vero eas inter nothas refert. In gr. Bas. P. IV. p. 390. ubi etiam spuriiis adnumerantur. In ed. Chart. to. II. p. 232. In VII. Junt. in isagog. f. 43.

Vix etiam pro genuino Galeni opere hae definitiones haberi possunt, et si conscriptas ab eo putes, non πρὸς ἔκδοσιν scriptas esse existimandum est. Continentur in iis multa excerpta ex antiquioribus medicis, quorum scripta perierè, eamque ob rem magni aestimandae sunt. Auctor etiam in prooemio p. 232. 233. ed. Chart. to. II. candide profitetur, se definitiones suas ex aliis exscripsisse, addidisse vero, quas scriptas non invenerit. Ordo ceterum nullus est, ex quo etiam intelligitur, hunc librum non Galeni esse, ordinis amantissimi. Genuinum tamen putat Charter. in concisis not. ac var. lectt. ad hunc librum p. 404.

CODICES *graeci* exstant mss. in B. R. Par. n. 2151. 2175. 2252. Exstant etiam in Augustana et Vind. Lamb. libr. VI. p. 196 et 145. Cf. de Ness. P. III. p. 27. n. 8. in bibl. reg. Lond. Cashley p. 216. in bibl. Cai. Gonvill. n. 948. Fragmentum definitionum medicar. exstat graece in bibl. August. Alius codex, isque integrior omnibus, exstat in bibl. Vindob. graece. Vid. de Ness. P. III. n. 19. 9. p. 30. Galenus de definitionibus est, ut puto, latine inter mss. bibl. Jacobaeae n. 8484.

EDITIONES. Prodiit *graece* et *latine* in SEB. SINGKELERI schola med. Bas. 1537. 8. (Titulum plenum vide supr. no. 83.) — *Latine*: Galeni definitiones medicae, interpr. JONA PHILOLOGO. Par. ap.

Sim. Colinaeum 1528. 8. Repetita est ea editio Colon. 1529. 8. — Versus latine is quoque liber est a BARTHOLO. SYLVANIO, et quidem ita, ut Sylvanius ex codicum veterum collatione hunc librum pluribus locis auxerit. Emendatior et ex collatis codd. graecis accuratior facta haec versio exstat in VII. Junt. opp. Galeni editione.

103. *De partibus artis medicae.* Exstat in ed. Chart. to. II. p. 282. in VII. Junt. in class. spurior. f. 16.

Latine tantum exstat e versione NIC. RHEGINI. — Exstat Galenus de duplici medicina, qui forte is liber est, latine scriptus in bibl. Taurin. Montf. II. p. 1397. (In catal. codd. latinor. bibl. Taurin. p. 291. n. 939. membran. saec. XIV. f. 32. citatur *liber tegni Galeni*, mutilus in fine: praeter hunc nullus alius liber Galeni inter codd. latin. invenitur.)

104. *De anatomia vivorum liber.* Exstat latine tantum in ed. Chart. to. IV. p. 194. et in VII. Junt. inter spurios f. 44.

Ediderat Galenus librum *περὶ τῆς ἀνατομῆς τῶν ζώωντων*, quem memorat de arte med. c. 37. p. 230. quem etiam in aliis pluribus locis *περὶ ζωοποιίας* dixit. Sed is liber de vivorum anatome, qui adhuc prostat, Galeni genuinus foetus non est, quippe in quo ipse Galenus citetur, et Isaac, et in quo omnia ad Saracenorum indolem religionemque proposita sunt, ut eum itaque ab Arabe quodam conscriptum esse recte putes. Neque respondet titulo; sed compendium anatomicum est, cui posteritas, gnara Galeni libri *περὶ τῆς ἀνατομῆς τῶν ζώωντων*, eum titulum dedit. Quaedam tamen habet satis bona, v. c. de corde, de pulmonum sensu exiguo vel nullo, de diaphragmatis nervo cet.

CODEX erat in bibl. MICH. CANTACUZENI. Verrier p. 62. Galen. de interioribus membris est *latin.* in bibl. Merton. coll. n. 685. Anatomia Galeni est in bibl. dom. St. Petri Cantabr. n. 1862. Galeni anatomia est inter libr. Voss. n. 2127.

De anatomia parva liber. Exstat latine tantum in ed. Chart. to. IV. p. 218. in VII. Junt. inter spurios f. 42.

Est quoque Arabis opus, ex Galeno, quod ipse ejus auctor fatetur, excerptum. Deridendum opus Conr. Gesnerus dicit. Quaedam ex animalium anatomia continet, imprimis porci, cujus viscera auctor humanis putat esse simillima. Liber inscriptus etiam reperitur *de anatomia parva sive anatomia porci.*

De anatomia oculorum. Exstat latine in ed. Chart. to. IV. p. 223. in VII. Juntar. in spurior. classe f. 57. Galenum auctor libri citat, quem ex Galeni libris composuit. Vitiosa multa habet, tamen et quaedam utilia, v. c. nervum opticum utrumque coire, eoque modo effici, ut utroque oculo homo unum tantum obiectum conspiciat. — Latine vertit olim DEMETRIUS, et NICOL. RHEGINUS, Calab. — Prodiit Paris. 1536. Vertit etiam et edidit MATTH. THEOD. MELANELLIUS. Antwerp. 1540. 4.

105. *De compage membrorum s. de natura humana.* Legitur in ed. Chart. to. V. p. 330. in VII. Junt. inter spurios f. 58.

Est liber spurius, qui latine tantum exstat, rudem Galeni pathologiam ac physiologiam complectens. Vid. Arabistae esse opus, astrologiae deliramentis indulgens. — Erat inter libros MICH. CANTACUZENI.

106. *De natura et ordine cujuslibet corporis.* Est liber spurius, qui latine tantum exstat in ed. Chart. to. V. p. 327. in VII. Junt. in spuris f. 42. Latine scriptus est, quod patet ex cap. 1. Auctor Apollonium saepe citat, et multos Hippocratis libros se latinos fecisse perhibet.

107. *Ὅτι αἱ ποιότητες ἀσώματα.* Quod qualitates incorporeae sint, Galeno adscriptus liber. Exstat in Ald. P. IV. inter spurios f. 27. in gr. Basil. P. IV. p. 493. in Chart. to. II. p. 60. in VII. Junt. in class. isagog. f. 8.

Spurius est ex sensu omnium. Scriptus est ad Pindarum, quem c. 8. alloquitur, contra Stoicorum philosophiam. — Interpres est HORAT. LIMANUS.

108. *De motibus manifestis et obscuris.* Exstat latine tantum in ed. Chart. to. V. p. 397. in VII. Junt. in spur. f. 66.

Is liber, referente CONR. GESNERO in enumeratione librorum Galeni, a Joannitio f. Honain ex graeco arabicus, et ex arabico a Marco Toletano latinus factus est. Ad meliores Galeni libros pertinet, aut saltem ex Galeni libris factos. Compilatus est ex Galeni libris a gnaro eorum homine, Christiano, neque enim alias hominem pro Titio Petri nomine citaverit. Occurrunt enim in illo errores anatomici, quos commissos a Galeno esse vix credas. Excerptus forsitan est ex libro de obscuris motibus, quem composuisse refert Galenus in libro de musculorum dissectione.

109. *De facultatibus corpus nostrum dispensantibus.* Exstat latine tantum in ed. Chart. to. V. p. 7. et in VII. Junt. in spur. f. 60. et in aliis editt. Galeni latinis inter spurios. Est liber Arabistae, ex Galeno collectus. — CODD. latini exstant in B. R. Paris. n. 6865. et 7015.

110. *De dissolutione continua s. de alimentorum facultatibus.* Exstat in ed. Charter. P. VI. p. 403. et in VII. Junt. inter spurios f. 71. Prostat tantum latine. Ex Galeno compositus est, ut videtur, ab Arabista.

111. *Διαθήκη περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου σώματος κατασκευῆς. Περὶ τῆς τεσσάρων τῶν ὥρων τε καὶ ἡμῶν διαίτης.* Praeceptum Galeni de humani corporis constitutione; de diaeta quatuor anni tempestatum et duodecim mensium. Ex codd. mss. B. R. Paris. primus graece edidit et latinam versionem confecit Charterius. Est opus Neo-Graeci, arabici saporis.

CODEX graecus exstat in bibl. Vind. n. 32. de Nessel P. III. p. 43.

112. *Περὶ χυμῶν. De humoribus liber.* Graece non exstat neque in Aldin. neque in Basil. Eum primus graece edidit Chart. to. III. p. 150. refertque eum inter eos, quos graece in lucem prodire primum curaverit. Est opus Galenistae graeci recentioris, in quo imprimis influxum tempestatum in quatuor humores corporis nostri demonstrat rudi pathologia et a Galeni ingenio abhorrente. Relatus etiam est is liber inter spurios in edit. VII. Junt. ubi legitur in cl. spurior. f. 118. AUGUSTIN. GADALDINO, Mutinensi, interpr. An est is liber *περὶ χυμῶν ἐκ τῶν Ἱπποκράτους*, quem recenset inter codd. gr. bibl. Vind. de Ness. P. III. n. 28. p. 39? Galeni de humoribus liber, diversus ab edito, erat in bibl. Coisl. Montf. P. II. p. 448. — Galeni de humorib. liber. graece nunquam antea typis excusus c. vers. lat. notis margin. et tabella totius libri BERNARDI BERTRANDI, Rhagini. Arg. 1558. 8. Saragossae prodit, vertente RASARIO, 1567. 4. — ANCHANG. PICCOLLOMINI in librum Galeni de humoribus commentarii. Paris. ap. Bern. Turrifan. in Ald. bibl. 1556. 8.

113. *Περὶ προγνώσεως. De praenotione liber.* Est in ed. Chart. graec. et lat. to. VIII. p. 890. Charterius primus e codd. B. R. Paris. edidit. Non videtur genuinus Galeni esse. CODEX graecus Galeni de praenotione exstat inter Voss. bibl. ac. Lugd. B. vid. cat. ej. bibl. p. 397. n. 45. in bibl. D. Marc. Ven. n. 281. cf. cat. p. 136. — Latinus exstat in bibl. monast. Gaybac. n. 285. f.

114. *Πρόγνωσις πεπειραμένη καὶ πανελήθης. Galeni omnino vera expertaque praesagitio.* In ed. Chart. to. VIII. p. 895. graece et lat. ex Ms. B. R. Par. Est liber omnino malae notae ac spurius. Est etiam inter spurios edit. VII. Junt. f. 45. — Galeni lib. de praesagitione GEO. VALLA interpr. prodit c. aliis Galeni et alior. Graecor. Ven. 1498. f. Bas. 1542. 8.

115. *Περὶ φλεβοτομίας. De venae sectione.* Graece et latine exstat in ed. Chart. to. VIII. p. 898. e cod. B. R. Paris.

Est spurius. Paulus enim Aegineta in eo citatur, et excerpta e Galeno tantum continet.

116. *Περὶ κατακλίσεως προγνωστικά ἐκ τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης. Prognostica de decubitu ex mathematica scientia.* Exstat in Chart. to. VIII. p. 901. graec. et lat. ex cod. mss. B. R. Paris. — Galeni iatromathematica in cod. n. 336. bibl. D. Marc. Ven. (cat. p. 155.) In VII. Junt. inter spurios f. 112. Interpretatus est Jos. STRUTHIUS, quo interpr. JAC. ANT. MARESCOTTUS edidit. Est absurdum opus Neograeci, in arabica astrologiae scientia delirantis.

CODEX graecus in B. R. Paris. n. 2139. in bibl. Vatic. Montfauc. p. 10.

117. *Περὶ οὔρων. De urinis liber Galeno adscriptus.* Est in ed. Ald. P. IV. inter spurios f. 22. in ed. Bas. P. IV. p. 410. in Charter. to. VIII. p. 337. in VII. Juntar. cl. IV. f. 122.

Et si Galenus in comm. I. in Hipp. libr. de humoribus scribit, se librum de urinis scripsisse, hic tamen de urinis, qui adhuc superest, Galeni genuinus non est, etsi Galeni doctrinam refert.

CODEX graecus est in B. R. Paris. n. 2260. in bibl. Med. plut. 74. bis. Bandin. III. p. 122. 131. 132. Excerpta ex Galeno de urinis sunt in Medicea. Urinarum divisio Galeni est in bibl. Bodl. no. 261. Galeni de optimis secundum naturam urinis est in bibl. Vindob. graecè. Vid. de Nessel III. n. 19. 10. p. 30. Galeni σύνοψις περὶ τῆς τῶν οὔρων διαφορᾶς est in bibl. Vindob. Cf. de Ness. P. III. 19. 11. p. 30. Galeni de urinis est in bibl. Casinenfi. Montf. p. 222. — Cod. hebraicus, ex arabico versus, est in bibl. Vind. Lamb. ed. Kollar. I. p. 290.

EDITIONES. Galeni de urinis liber, nec non de boni et mali succi cibis liber, et de hirudinibus, re-

vulf. cucurb. et scarif. Par. ap. Sim. Colinaeum f. a. 8. An is liber de urinis est Galeni *περὶ τοῦ οὐρο-γινώσκειν*, qui prodiit Parif. ap. Morellum 1550. 8.? Prodiit etiam seorsim ab innumeris mendis repurgatus, graece et lat. studio SALOM. ALBERTI. Viteb. 1586. 8. *Latina* interpretatio exstat JOS. STRUTHII, Poloni; quae ut plurimum legitur in Galeni opp. latinis. Ea etiam usus est Charterius.

COMMENTARII. LEONH. ROGANI in Galeni libell. de pulsib. ad tiron. commentarius. Acc. ejusd. de urinis libri III. ex Hippocr. et Galeno collecti. Vene-
net. 1575. 8. 1597. 8. — FR. VALLESI commentaria in Galeni libros continent quoque librum de urinis ex Galeni sententia. (Titulum libri integrum vid. supr. n. 31.) — JO. BPT. NAVARRO commentarius in hunc librum supra no. 40. titulo pleno adductus est. — J. A. BELLOFORTI in eum librum commentarius prod-
iit Par. 1566. 8. et FERD. MENAE Complut. 1553. 4.

118. *Περὶ οὔρων ἐν συντόμῳ. De urinis com-
pendium.* Exstat in ed. Chart. to. VIII. p. 349. Ex
msto cod. B. R. Parif. hoc opusculum primus graece et
latine edidit Charter. Versionem Patellus confecit. —
Summa urinarum secundum Galenum est in libr. R.
Burscough. n. 7673.

119. *Περὶ οὔρων ἐκ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Γαλη-
νοῦ καὶ ἄλλων τινῶν. De urinis ex Hippocrate, Ga-
leno aliisque quibusdam.* Exstat in ed. Charter. to.
VIII. p. 352. in VII. Junt. in spuriorum classe f. 78.
GEORG. VALLA interprete.

CODEX *graecus* est in B. R. Parif. n. 2269. *Περὶ οὔρων ἐκ τῶν τοῦ Γαληνοῦ* est in bibl. Coislin.
Montf. II. p. 447. in bibl. Taurin. *Ἰδικῶς περὶ οὔ-
ρων ἐκ τῶν Γαληνοῦ Μάγνου τοῦ καὶ πρωτοσπαθα-
ρίου Θεοφίλου βασιλέως περὶ οὔρων* exstat scriptus in
foliis quatuor in bibl. ac. Lugd. B. inter libros Vossian.
Vid. cat. hujus bibl. p. 392. n. 31. Excerpta ex Ga-
leno et aliis nonnullis antiquis auctoribus de urinis et

pulsu exstant in graeco et barbaro idiomate in bibl. Vind. n. 47. de Ness. P. III. p. 53. Alia excerpta de Ness. P. IV. n. 178. p. 99. Galeni urinarum divisio est inter libros Th. Roe. Catal. mss. Angl. n. 261. Excerpta ex Galeno et Theophilo protospathario de urinis exstant in bibl. August. cat. p. 27. — Collectanea ex Galeno de variis urinae quoad colorem generibus exstant inter libros legati Warneriani in bibl. ae. Lugd. B. p. 407. no. 53.

120. *Quaesita in Hippocratem de urinis.* Exstant latine in ed. Chart. to. VIII. p. 918. et in VII. Junt. inter spurios f. 113.

Sunt Arabistae cujusdam. — GEO. VALLAE de urinae significatione ex Hipp. Paulo Aegineta ac Theophilo. It. Galeni quaestiones in Hippocr. Diosclis epist. de bona valetud. tuenda. Argent. f. a. 8.

121. *Περὶ σφυγμῶν πρὸς Ἀντώνιον φιλομαθῆ καὶ φιλόσοφον.* *De pulsibus ad Anton. disciplinae studiosum ac philosophum.* Exstat graece et latine in ed. Chart. to. VIII. p. 333. Charterius ex msto cod. B. R. Paris. hunc libellum primus edidit. Est spurius et ex Galeni de pulsibus libris compositus.

122. *Compendium pulsuum Galeno adscriptum.* Exstat latine in Chart. ed. to. VIII. p. 330. Est Arabistae opus.

123. *Περὶ τῆς τῶν ἐν νεφροῖς παθῶν διαγνώσεως καὶ θεραπείας.* *De adfectuum renibus insidentium dignotione et curatione liber adscriptitiuus.* Est in Ald. ed. P. IV. inter nothos f. 13. in gr. Bas. P. IV. pariter inter nothos, in Charter. to. X. p. 526. in VII. Junt. cl. VII. f. 191.

Est spurius. Demetrii Pepagomeni esse Fabricius autumabat, ad imperatorem scriptus, cujus archiatrum σύνδουλον suum vocat, ipsum vero principem sic alloquitur: ἤλθε τῆς ἐμῆς ψυχῆς. Dicit enim: δεῖ καὶ ἡμᾶς τοὺς Χριστιανούς etc.

CODEx graecus est in bibl. D. Marc. Ven. n. 282. (catal. p. 136.). Galeni de renum adfectuum dignotione et medicatione liber. CHPH. SOTERE (Heyl) interprete. Mog. ap. Jo. Schoeffer. 1530. 8. cum aliis. Bas. 1533. f. Hanc Heylii versionem repetierunt editores operum Galeni latinorum.

124. *De colico dolore libellus.* Exstat latine tantum in ed. Charter. to. X, p. 522. et in VII. Junt. cl. spurior. f. 125. Graeca desiderantur.

CODICES latini sunt in B. R. Paris. n. 6865. 6867.

EDITIO. Prodiit c. libro de clysteribus et colica liber a *Johannitio* e graeca in arabicam et inde a *Kalonymo* in hebraicam linguam translatus, jam primum editus (interpr. FRG. RAPHELENGIO) L. B. 1591. 8. ex off. Plant.

125. *Galenii introductorius liber varias morbor. curas complectens*, prodiit cura Jo. DE TURNAMIRA c. Valesco de Taranta philof. pharmaceutico. Lugd. 1535. 8. — Proplemmata Aristot. Avic. Gal. vnd Alb. M., darinn menschlicher u. thierischer Natur u. Eigenschaften durch Fragstücke begriffen. Auch mancher Handt Artzneyen den Menschen zu Gut angezeigt werden. Strasb. 1545. 4.

126. *De cura icteri Galeno adscriptus liber.* Exstat latine in ed. Chart. to. X. p. 524. in VII. Junt. in spurior. cl. f. 110. Exstat latine tantum, spurius manifeste.

CODEx latinus est in B. R. Paris. n. 6865.

127. *Περὶ μελαγχολίας ἐν τῶν Γαληνοῦ καὶ Ρούφου καὶ Ποσειδωνίου καὶ Μαρκελλοῦ Σικαμίου τοῦ Αἰτίου βιβλίον.* *De melancholia ex Galeno, Rufo, Posidonio et Marcello Sicamii Aetii libellus.* Exstat in ed. Ald. P. IV. inter spuries f. 50. in gr. Bas. P. IV. p. 469. in Chart. to. X. p. 496. in VII. Junt. cl. spur. f. 109.

Capita sunt 9. 10. et 11. ex Aetii tetrab. II. ferm. 2. p. 250. coll. H. Steph. ad verbum, quod vocant, expressa.

CODEX *graecus* est in bibl. D. Marc. Ven. no. 279. cat. p. 135. et in cod. 276. 282. et 284. de atrabile.

128. *Galenus de oculis lib. adscriptitius in VI. sectiones distributus.* Exstat *latine* tantum in ed. Chart. to. X. p. 504. in VII. Junt. cl. VII. f. 182.

Paulus citatur in eo, citantur et superiores alii. Citatur adeo Galenus ipse auctor.

Vertit in latinam linguam ex Graeco, quod desideratur, DEMETRIUS. Vertit etiam et edidit MATTH. THEODOR. MENALENIUS. Antw. 1540. 4. — Liber de oculis et de anatome oculorum prodit Paris. 1536.

129. *De pica, vitioso appetitu, ex Galeno per Aetium.* Est in ed. Chart. to. VII. p. 873. Graeca desunt.

130. *De gynaeceis, i. e. de passionibus mulierum, Galeno adscriptus liber.* Est in ed. Chart. to. VII. p. 873. et in VII. Junt. in class. spur. f. 95. Graeca desiderantur. Interpretatus est NIC. RHEGINUS.

131. *De cura lapidis Galeno adscriptus liber.* Exstat in ed. Chart. to. X. p. 546. in VII. Junt. inter spurios f. 111.

Videtur esse Arabistae opus, ex Arabico compositum, uti titulus docet libri: Canon, quem scripsit Alguazir Albuleizor, filius Abumelech Filuzer, imperatori Saracenorum. Aly filio Joseph, filii Resaphim, de curatione lapidis.

132. *Liber secretorum ad Monteum, Galeno adscriptus.* Exstat in edit. Chart. to. X. p. 459. in VII. Junt. class. spur. f. 96. latine tantum.

Est Arabistae opus. Spiritus vini destillatio in eo describitur.

CODEX *graecus* est in B. R. Par. n. 2230. Galeni de variis morborum generibus remediisque ad illor.

curationem maxime idoneis. COD. *latinus* est in ead. bibl. n. 7046. 7831. — An. is liber Sylva experimentorum a CONR. GESNERO edita? Tig. 1541. 8.

133. *De medicinis expertis Galeno attributus liber.* Exstat *latine* in edit. Chart. to. X. p. 561. in VII. Junt. inter spurios f. 103.

Est Arabis opus *latine* ab Arabista factum. Arabum medici plures in eo citantur.

134. *De incantatione, adjuratione et suspensione, Galeno adscriptus liber.* Exstat *latine* in edit. Chart. to. X. p. 571. in VII. Junt. in spurior. classe f. 41.

Liber superstitionum plenus, seculi V. vel VI. foetus. Auctor Cleopatrae libros citat, multos Graecos et Galenum ipsum.

135. *Fragmentum libri I. de dynamidiis Galeno adscripti.* Exstat *latine* tantum in edit. Chart. to. X. p. 670. in VII. Junt. inter spurios f. 19.

Ad Maecenatem is scriptus est. Est Arabistae liber, uterque plenus superstitionum et rerum Galeno plane indignarum. Compositus esse videtur ex Galeni et aliorum euporistis, tamen subinde cum theoria quadam. TH. REINESIUS hos libros adscribebat Garioponto. CONR. GESNERUS autumabat, a methodico quodam medico eos esse compositos. Vid. ej. enumer. libr. Gal. in ed. opp. Froben. tertia.

CODEX *latinus* est in bibl. r. Paris. n. 7028. in bibl. Cai. Gonvil. n. 966. 976. Prodiere p. Hier. Surianum. Ven. 1520.

137. Γαληνῶν τοῦ σοφωτάτου περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν διδασκαλία. *Galenii sapientissimi de ponderibus et mensuris doctrina.* Exstat in Ald. inter spur. P. IV. f. 48. in gr. Bas. P. IV. p. 466. in Chart. to. XIII. P. 974. in VII. Junt. cl. V. f. 235.

Est manifeste spurius et compilatus ex aliis libris.

CODICES *graeci* sunt in Medic. Band. III. p. 51. in bibl. Britann. n. 3637. in bibl. D. Marc. Ven. 288. (cat. p. 138.) quaedam de mensuris et ponder.

EDITIONES. *Graece* edidit MORELLUS, teste Charterio in conc. not. ad hunc libr. to. XIII. Galeni libellus de ponderibus et mensuris, ex collat. c. iis, quae apud Paulum Aeginet. et scholiasten Nicandri leguntur, emendatus est graece et lat. in append. ad thes. gr. lingu. H. Stephani p. 214. — *Latine* prodit vertente Jo. GUINThERIO. Bas. 1530. f. — *Σύνοψις* mensurarum et ponderum ponderationisque mensurabilium sec. Roman. Atheniens., γεωργούς καὶ ἰππιατρούς, ex praestantissimis authorib. hujus generis contracta opera. MICH. NEANDRI. Acc. etiam, quae ap. Galenum hactenus exstabant, de ponderum ac mensurarum ratione valde depravata, nunc gr. et lat. multo correctione ejusd. Mich. Neandri opera. Bas. p. Oporin. 1555. 4. — Vertit etiam in linguam latin. AUGUST. GADALDINUS.

138. *Περὶ ἀντεμβαλλομένων. De succedaneis liber.* Exstat in ed. Ald. P. IV. f. 51. sub titulo ἀντιβαλλομένων, inter spurios, in edit. gr. Bas. P. IV. p. 484. in ed. Chart. to. XIII. p. 965. in VII. Junt. cl. V. f. 84.

Spuriis Galeni libris jam superioris aevi viri docti adnumerarunt, sed fere ad optimos inter spurios referendus est. Erat jam Pauli Aeginetae temporibus notus, qui ex eo multa excerpfit in libr. de remed. VII. ex quibus totus is de succedaneis liber est compositus. Facem etiam is liber praebuit Arabibus et Arabistis in medicinas, quae aliis substitui possunt, diligentius inquirentibus.

CODICES *graeci* sunt in B. R. Paris. n. 2312. 2319. Excerpta ex eod. n. 2208. Codex graecus est quoque in bibl. Vind. de Ness. P. III. p. 22. Alius *περὶ τῶν ἀντεμβαλλομένων ἐκ τῶν Γαληνοῦ* est in bibl. Vind. de Ness. P. III. p. 32. n. 20. Alius adhuc in ead. bibl. de Ness. p. 36. n. 26. Excerpta ex Pauli Aeginetae libro VII. de medicamentis succedaneis secund. Galen. sunt in bibl. Vind. no. 28. de Ness. III. p. 39. Alii codices duo sunt in eadem biblioth. n. 32. p. 44.

Alius denique cod. graec., qui multum discrepat ab editis, est in bibl. Coisl. Montf. P. II. p. 448. — *Cod. latinus* in B. R. Paris. n. 7056. Galeni epistola in antemballomenon librum in bibl. Bodl. cat. mss. Angl. n. 3637.

EDITIONES. Prostat *graece*: Galeni libri aliquot partim hactenus non visi, partim mendis repurgati et restituti c. annotat. Jo. CAPH. Basil. 1544. 4. (vid. supra titul. plen. n. 26.) — *Latine* GE. VALLA interpr. c. aliis Galeni et alior. Graec. libris. Venet. 1498. f. Paris. 1530. 8. Paris. 1557. 8. — Interpretes latini sunt JUL. MARTIAN. ROTA, Jo. GUINThERIUS et JOACH. CAMERARIUS.

139. *De simplicibus medicamentis ad Paternianum, Galeno attributus lib.* In ed. Chart. to. XIII. p. 984. in VII. Junt. inter spurios f. 79. *Latine* tantum exstat, neque ad graecum alphabetum, neque ad latinum unice scriptus. Nomina permulta corrupta leguntur ab auctore, graecae linguae plane ignaro.

140. *Galeno adscriptus liber de plantis.* Exstat in ed. Chart. to. XIII. p. 1004. in VII. Junt. in spur. classe. *Latine* tantum exstat. Est synopsis libror. de simplic. medicam. facultat. ab Arabe medico collecta, deinde ab JOHANNITIO, filio Isaac, locupletata commentariis a Grumero, judice Placentino, et ab ABRAHAMO med. ex Arabico in lat. translata. Arabistae, ut Jac. de Forolivio et Gentilis de Fulgineo, eum inter bonos et genuinos Galeni libros referunt. — Est forsan lexicon botanicum in bibl. Medicea, et de qualitate herbarum et aromatum in B. R. Paris. n. 6837.

141. *Galeno adscriptus liber de virtute centaureae.* Exstat in ed. Charter. to. XIII. p. 1010. et in VII. Junt. cl. spurior. f. 92.

Exstat *latine* tantum, et scriptus est ad fratrem suum, Papiam. Est empirici liber.

CODEX reperitur in bibl. Escur.

EDITIONES. Galenus de centaurea. Lugd.

1525. 4. — In hoc volumine continentur Jo. Serapionis de simpl. medic. Averrois de iisdem. Rasis, fil. Zacchariae, de iisd. Incerti item auctor. de centaureo libellus, hactenus Galeno adscriptus. Dictionum arabicar. juxta atque latinar. index. In quorum emendata excusione ne quid omnino desideraretur, Othon. Brunsfeldii singulari fide cautum est. Argent. exc. Thd. Ulricher 1531. f. — Prodiit quoque seorsim Venet. 1497. f. Argent. 1541. f.

142. *Galeno adscriptus liber de clysteribus.* Exstat latine tantum in ed. Chart. to. XIII. p. 1013. in VII. Junt. cl. spurior. ad finem.

CODICES latini sunt in B. R. Paris. n. 6865. 6867. — Galeni de clysteribus et colica liber latin. *Raphelengio* interpr., a *Johannitio* e graeca in arabicam et inde a Kalonymo in hebraeam linguam translatus. L. B. 1591. 8. — SYMPHOR. CAMPEGII clysteriorum camporum sec. Galeni mentem libellus prodiit c. Galeno de phlebotomi. et Campegi campis historial. Bas. 1532. f.

143. *Galeni de catharticiis* exstat in VII. Junt. class. spurior. f. 94.

144. *Galenus de peste*, manifeste spurius. Exstat in Jo. BAPT. VAN HELMONT opusc. medic. inauditis de lithiasi, de febrib. de humor. Galeni lib. de peste. Amst. 1648. 4.

XII. Fragmenta:

1. *Περὶ ὑδάτων ἐκ Γαληνοῦ, Ὀριβασίου, Ρούφου, Διοκλουῦ καὶ Ἀθηναίου. Ἐκ τοῦ ἰδ κεφαλαίου τοῦ πρώτου πρὸς Εὐνάπιον Ὀριβασίου. De aquis ex Galeno, Oribasio, Ruso, Diocle et Athenaeo. Ex libro I. Oribas. ad Eunap. c. 14. Est in ed. Chart. to. VI. p. 489, in VII. Junt. class. spur. f. 75. Edidit graecum textum Charterius ex cod. mss. ab H. Memmio ipsi suppeditato.*

2. *Galeni de vinis* ex Oribas. ad Eunap. c. 12. Charter. to. VI. p. 494.

3. *Galenus de vinis* ex Athenaei libro I. deipnos. Charter. to. VI. p. 497.

4. *Galenus de pane* ex Athen. libr. III. Charter. l. c. p. 498.

5. *Galenus de aquarum natura et balneis* exstat in collectione: *De balneis omnia, quae exstant apud Graec. Lat. Arab. tam medic., quam quoscunque scriptores.* Ven. 1553. f.

6. *Fragmentum Galeno adscriptum, s. sermo adversus empiricos medicos.* Exstat latine in ed. Chart. to. II. p. 339. in VII. Junt. in class. fragmentor. f. 51. Interpretatus est AUG. GADALDINUS.

7. *Fragmentum Galeni ex incerto de morfu, qui in aegritudine percipitur,* exstat in VII. Junt. inter spur. f. 63.

8. *Γαληνὸν περὶ ἀποδοσίον.* *Galenus de veneris.* Chart. to. VI. p. 509. edidit hoc fragmentum gr. et lat. e mss. B. R. Paris. Eadem verba fere in aliis Galeni libris et in Oribasio leguntur.

9. *Fragmentum Galeni, ex Joanne Grammat. Alexandr., cognomento Philopono, quod caput est quintum solutionis quaestionis decimae septimae Procli de mundi aeternitate.* Est ex libris de demonstratione, quod non, quidquid interitus, omnino id et ortus expers esse necesse sit. Exstat in ed. Chart. to. II. p. 59. graece et latine.

10. *Fragmentum Galeni ex comment. XL. Simplicii in IV. libr. physicae auscultationis Aristotelis* exstat gr. et lat. in edit. Chart. to. II. p. 67. — Aliud fragmentum e comment. CIII. exstat ibid. p. 68. — Aliud denique e comment. CVI. ibid. pag. eadem.

11. *Fragmentum Galeni ex Averroes libro priorum Aristot. primo c. 8.* exstat in ed. Chart. to. II. p. 69. Gr. et lat. — Aliud fragmentum ex eod. c. 23. legitur ibid. p. ead. — Ex libro physicor. Aristot. IV. comm. 97. exstat p. 70. — Ex eodem libro physicor. Aristotelis VII. text. 1. exstat p. ead. — Ex eodem

VII. text. 4. invenitur pag. ead. — ex eodem disp. III. p. ead. — ex eodem libro de anima Aristotelis III. text. 6. pag. ead. — ex eodem libro I. Aristotelis de coelo text. 22. p. 71. — ex eod. libro de sensu et sensibili p. 71.

12. *Γαληνοῦ, χαρακτηριάζοντα εἰς Ἱπποκράτην.* Galeni notae in Hippocratem ex Jo. STOBÆI ferm. XCIX. exstant gr. et lat. in edit. Chart. to. II. p. 72.

13. *Galenī de anima fragmentum ex cap. 2. libri Nemēsii de nat. hominis.* Exstat gr. et lat. in edit. Chart. to. V. p. 1. in VII. Junt. inter fragm. f. 62. — Galeni fragmentum ex Nemēsii de timore c. 20. exstat in ed. Chart. to. V. p. 3. et in VII. Junt. inter fragm. f. 62.

14. *Galenī fragmentum ex Themistio in paraphrasi quarti de physica auscultatione.* Exstat graec. et lat. in ed. Chart. to. V. p. 405. in VII. Junt. in fragm. f. 63. — Aliud Galeni fragmentum ex ead. Themistii paraphrasi invenitur in Chart. ed. to. V. p. 406.

15. *Galenī fragmentum ex Mich. Ephesio de insomniis* exstat in ed. Charter. to. V. p. eadem.

16. *Galenī fragmenta ex aphorismis Raby Moysis* collecta sunt in Chart. ed. to. IX. P. II. p. 395. Sunt aphorismi 139.

17. *Fragmenta Galeni ex Rasis libro continente* collecta exstant in Chart. to. IX. P. II. p. 406.

18. *Τίνας δὲ ἐκκαθαίρειν, καὶ ποίοις καθαρτικοῖς, καὶ πότε.* Quos, quibus catharticiis medicamentis et quando purgare oporteat? Exstat in ed. Ald. P. II. f. 103. in graec. Basil. P. II. p. 487. in Chart. to. X. p. 470. in VII. Junt. class. V. f. 88.

Etiam hujus libri haud meminit Galenus: fragmentum est libri VII. collect. medicin. Oribasii.

CODICES sunt cum libro de purgant. medic. facultatibus. Est forsan is liber de medicam. evacuant., qui reperitur in bibl. Med. Band. III. p. 152. — Codex libri: Qui sunt purgandi? exstat inter Vossian. in bibl.

ac L. B. Vid. cat. hujus biblioth. p. 397. n. 45. —
Exstat etiam in bibl. August. Catal. p. 26. et in bibl.
Med. Band. III. p. 152.

EDITIONES ex parte dictae sunt supra n. 36. —
Prodiit *græcè* apud Morellum cum aliis. Par. 1557. 8.
Latine, Galeni de motu musculor. libr. II. NIC. LEONI-
CENO interpr. Item quos oporteat purgare etc. Parif.
1528. 8. — *latine* interpr. *Polluto*. Parif. 1544. 4. —
Galenii libellus: quos, quibus et quando purgare opor-
teat. A SEBAST. COQUILLATO SCIPIONE in lingu. lat.
conversus, ejusdemque commentariis illustratus. Lugd.
1553. 12. Repetita dicitur ea edit. 1557. 16. —
Vertit etiam JUL. MART. ROTA.

COMMENTARII. EUSTACHII DE PERNIS in
libr. Galeni: Quos purgare conveniat, quibus modis et
quo tempore commentaria. Neap. 1547. 4. — FERD.
MENA comment. prodiit cum comment. in libr. de san-
guinis missione. Ang. Taur. 1587. 8.

19. Τόμιον ἔξαιρετον τοῦ βιβλίου Γαληνοῦ περὶ
τῆς κατ' Ὁμήρον ἰατρικῆς πραγματείας. Ἐκ τοῦ κεφα-
λαίου δ' τοῦ βιβλίου δ' τοῦ Τραλλιανοῦ προβληθέν.
*Fragmentum egregium Galeni libri de Homericæ me-
dicatione. Ex cap. 4. libri IX. Tralliani depromptum.*
Exstat in ed. Chart. to. X. p. 573.

XIII. Galenus etsi dogmaticus erat, nulli tamen
sectae medicorum, quae suis temporibus florebat, ad-
dictus esse, sed Hippocraticus medicus dici volebat,
Hippocratemque solum omnium de medicinalibus re-
bus recte statuille adfirmabat. Hinc quoniam putabat,
Hippocratem a nemine fere medicorum, et suorum
temporum, et superioris aevi, recte esse intellectum,
Hippocratis vero lectionem omnibus, qui rationalem
medicinam amplecterentur, esse maxime necessariam,
et exegesi vocum scripsit obsoletarum, aliarumque
difficilium, in Hippocratis operibus obviarum, et per-
multos Hippocratis libros commentariis illustravit, il-
lustrassetque omnes, nisi morte praeventus eo proposito

excidisset. Permulti horum commentariorum in Galeni operibus adhuc leguntur, quorum editiones et codices mss. quamquam allati sunt, ubi de Hippocrate expositum fuit in Fabric. B. G. Vol. II. p. 522. sequi; tamen etiam hoc loco enumerandi sunt, ne deesse quid videatur, quod ad historiam literariam operum Galeni pertinet.

Commentarii autem Galeni in Hippocratis libros hi exstant:

1. *in librum Hippocratis de natura humana commentarii duo.* Exstat in ed. Ald. to. V. f. 1 — 14. in gr. Bas. to. V. p. 1 — 29. in Chart. to. III. p. 91 seq.

Galenus, qui ad hunc librum illustrandum non solum commentarios duos scripsit, verum etiam peculiarem librum *περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων* composuit, in defendendis genuinis originibus prioris partis hujus libri acerrimus est, quae suo tempore 240 *στοίχους* continebat, humorumque naturam et constitutionem corporum e calido, frigido et sicco docebat.

CODICES latini horum Galeni commentariorum exstant in bibl. Medicea plut. 59. Montf. I. p. 356. et in bibl. D. Marc. Ven. *Arabice* cum expositione Galeni versus Hippocratis liber ab *Honaino* ben Isaac exstat in bibl. Pal. Medicea. Vid. Assemani codd. orientales bibl. Pal. Med. Flor. 1742. f. n. 226. p. 354. Ejusdem Honaini commentarius s. potius paraphrasis in laudatum Hippocr. librum et Galeni comm. in eodem codice legitur.

EDITIONES. Prodiere Galeni comm. II. in hunc librum Hipp. latine cum libro ipso, HERMANNO CRUSERIO interprete. Par. 1531. 4. iterumque c. ipso libro et Hipp. de victus ratione salubri. Par. 1534. 12. Venet. 1538. 12. 1539. 12. (Catal. mus. Brit.) Vertere ANDR. BRENTIO. Lugd. 1549. 16. BLAS. HOLLERIUS. edidit Hippocratis librum gr. lat. fecitque Galeni commentarios latine. Basil. 1536. 8. 1562. 8. et in Opp. Macerat. 1582. f.

2. *in Hippocratem de salubri diaeta ratione privatorum.* Exstat in ed. Ald. to. V. f. 14—18. in gr. Bas. to. V. p. 29—37. in Chart. to. VI. p. 220.

CODICES. Graeci sunt in B. R. Paris. n. 2276. in bibl. Vind. Lamb. VI. p. 86. Cf. de Ness. cat. mss. graec. bibl. Vind. P. III. n. 34. p. 45. *Latinus* in bibl. Laur. Medic. plut. 59. Montf. I. p. 356.

EDITIONES. Galeni commentarius c. ipso textu editus est vertent. JO. VASSAEO et JO. GUINThERIO. Bas. 1533. f. Quam versionem Charterius emendationem repetiisse contendit in concisis notis ad hunc librum to. VI. p. 548.

3. *in Hippocratem de aëre, aquis et locis commentarii III.* Exstant solummodo in ed. Chart. to. VI. p. 187. sqq. in VII. Junt. ed.

Fatetur ipse Galenus de libris propriis c. 6., se in hunc Hippocr. librum commentarios edidisse. Latine tantum exstant, interprete MOSE ALATINO, medico Hebraeo, sed sunt hi, quos possidemus, adeo exigui, ut aut in compendium tantum a MOSE ALATINO missi esse, aut plane non ad Galenum pertinere videantur.

4. *in Hippocratem de alimento commentarii IV.* Exstant in ed. Chart. to. VI. p. 238.

Aetate proecta hos commentarios composuisse Galenum vero simile est. Admodum mutili ad nos pervenerunt. RASARIUS hos commentarios graece et latine primus edidit. Codicem ipsorum accepit ab adolescente nobili Sigismundo Cracoviensi, qui ipsum e bibliotheca Matthiae Corvini regis possidebat, et ob vetustatem carie, et ob negligentiam possessorum situ corruptum et valde mutilum. Chart. l. c. p. 548.

5. *in Hippocratem de humoribus commentarii III.* Exstat hactenus latine tantum in ed. Chart. to. VIII. p. 508—582.

CODICES graeci reperiuntur in bibl. C. de Montchal, in B. R. Paris. n. 120. Montf. II. p. 902. Alius, sed recens, et anno 1560. scriptus, est in bibl. Coislin.

n. 163. Montfauc. bibl. Coisl. I. p. 222. (Hunc ipsum commentarium e codd. illis descriptum editurus erat FRC. MAR. BOSQUILLON, nisi mors ipsum orbi literario eripuisset. Legavit librum ejus vidua facultati medicae Parisiensi. Apographum hujus cod. mihi faciendum curavit, cui summas ob hoc mihi Galenoque praestitum humanitatis officium gratias ago habeoque, Generosiss. Eques DE MERCY, medic. Doct., Prof. med. graecae etc. Landat hunc comment. mistum VILLOISON in Schol. Homer. Marc. proleg. p. xxxix. K.)

EDITIONES. *Ἱπποκράτους περὶ χυμῶν.* Hippocratis Coi liber de humorib. *Γαληνοῦ εἰς τὸ περὶ χυμῶν Ἱπποκρ. ἢ περὶ καιρῶν.* Galeni in eundem librum comment. graec. nunc primum in lucem editus, idque cum latina NIC. VIGOREI Metodun. D. med. interpretatione. Lutet. 1555. 4. — Galeni in Hippocr. libr. de humorib. commentar. III. Ejusd. reliquum sexti comm. in VI. de vulg. morb. itemque VII. et VIII. JO. BPT. RASARIO interprete. Ven. 1562. 8. (Cum de utraque editione varias Germaniae frustra adissem bibliothecas publicas, tandem rogavi Virum Amicissimum DE MERCY, ut videret, an sint in regia bibl. Parisiensi, nec ne. Ex ejus ad me hac de re datis literis vidi, utrumque librum ibi exstare; vidi quoque, commentarium Galeni, a VIGOREO editum, quatuordecim paginas in 4. explere, et totum quantum differre ab illo, quem RASARIUS in latinum transtulit sermonem. Quamobrem ACKERMANN. in *bibl. gr. Fabr.* vol. II. p. 568. putat, brevem commentarium, a VIGOREO promulgatum, esse illum, cujus Galenus ipse, in primis in comm. II. in III. epid. text. 1. p. 230. to. IX., mentionem injicit, quemque *διὰ ταχίων ἐν ἡμέραις ὀλίγαις* absolutum esse testatur. K.) Rasarii versionem secutus est Charterius.

6. in *Hippocratis prognosticon commentarii tres.* Exstant in ed. Ald. to. V. f. 58 — 80. in gr. Basil. p. 117 — 166. in Chart. to. VIII. p. 583.

CODICES *graeci* horum commentariorum sunt in B. R. Par. n. 2168. 2266. 2757. in bibl. D. Marc. Ven. et in Medicea, plut. 74. c. aphorism. *Montf.* I. p. 385. et ap. Bandin. III. p. 94. in bibl. Vind. de Nessel cat. ms. graec. n. 44. Pa. III. p. 50. *Latinus* in bibl. regin. Suec. Vatic. n. 396. *Montf.* I. p. 23. et n. 974. p. 94. et in bibl. Cai. Gonvill. n. 954. in B. R. Paris. 6860. Commentum Galeni super prognostica Hipp. et ejusd. aphor. transl. a GERARDO Cremon. est in bibl. cathedr. Metens. n. 229. *Montf.* II. p. 1386. *Arabicus* in bibl. Bodlei. n. 439. *Montf.* I. p. 649.

EDITIONES. Prodiierunt Paris. 1526. f. 1527. f. interprete Vallaesio 1535. f. Cum comment. et adnotat. CPH. DE VEGA. Lugd. 1551. 8. — Ad prognosticon *latina* paraphrasis, ad mentem Galeni, P. BLONDELLI. Lutet. 1575. 4. — Cl. Galeni in Hippocr. Coi prognosticon commentar. in III. libros divisus, interpr. Jo. GORRAEO. Lugd. 1552. 12. — Ex versione H. BLACVODEL. Paris. 1625. — THADDAEUS expos. in divin. libr. prognosticor. Cum Galeni comment. Venet. 1527. f.

7. in *Hippocratis praedictionum librum I. commentarii III.* Exstant in ed. Ald. to. V. f. 81 — 109. graec. Basil. to. V. p. 167 — 219. Chart. to. III. p. 692.

CODEX *latinus* Comment. Galeni in praedictiones in bibl. reginae Suec. Vat. n. 947. *Montf.* I. p. 34.

VERSIO *latina* praedictionum LAURENTII LAURENTIANI c. comment. Galeni prodiit Paris. 1520. 8. 1543. 8.

8. in *Hippocratis de morbis popul. librum I. commentarii III.* Exstant in ed. Ald. to. V. f. 163 — 186. a. in gr. Bas. to. V. p. 345 — 392. in Chart. to. IX. p. 1.

CODICES. Cum commentariis Galeni libri I. et III. *ἐπιδημιῶν* scripti *graece* exstant in B. R. Paris. n. 2174. Pars ejusd. commentarii c. textus parte est *graece* in eadem bibl. n. 2165. Aliud exemplar *graece* cum exstat in bibl. D. Marc. Ven. *Montf.* I. p. 472. —

Arabicus codex, et quidem textus atque commentar. Galeni in utrumque librum exstat in Scorial. bibl. teste CASIRI (cat. cod. mss. bibl. Scorial. p. 250.). Vid. et HALLER. biblioth. pract. med. to. I. p. 33. qui horum codd. mentionem fecit.

EDITIONES. Libri epid. Hippocr. I. III. et VI. cum Galeni in eos comment. Jo. VASSAEO interpr. Lugd. 1550. 12. Paris. 1557. 12. Principium comment. I. in libr. I. Hipp. epid. interpr. NIC. MACHELLO prodiit c. Galeni aliquot et aliis. Lugd. 1556. 8.

9. in *Hippocratis de morbis popular. libr. II. commentarius*. Exstat in ed. Chart. to. IX. p. 563.

10. in *Hippocratis de morb. popul. libr. III. commentarii III*. Exstant in ed. Ald. to. V. f. 186^a — 210. in graec. Bas. to. V. p. 392 — 441. in Chart. to. IX. p. 193.

CODICIS *graeci* mentio facta sub no. 8. Galeni commentarius in hunc Hippocr. librum, sed non in integrum, exstat graece in bibl. D. Marc. Ven. — *Arabice* reperitur in bibl. Scorial. n. 801. Decem sunt commentarii.

EDITIONES. VASSAEBI editio Lugd. 1550. 12. commemorata est sub no. 8.

11. in *Hippocratis de morbor. popul. libr. VI. comm. VI*. Exstant in ed. Ald. to. V. f. 211 — 244. graec. Basil. to. V. p. 442 — 524. in Chart. to. IX. p. 353.

EDITIO. Galeni in Hipp. epid. libr. VI. commentarii sex, itemque VII. et VIII. c. commentariis III. in libr. de humorib. interpr. Jo. BAPT. RASARIO. Ven. 1562. 8.

12. in *Hippocratis aphor. libros VII. commentarii septem*. Exstant in ed. Ald. to. V. f. 110 — 155. in gr. Basil. to. V. p. 219 — 329. in Chart. to. IX. Pa. II. p. 1.

(Commemoravit hos ipsos commentarios Galen. de Hipp. et Plat. decret. libr. VIII. c. 7. p. 243. ed. Chart. K.)

CODICES sunt *graeci* in bibl. D. Marc. Venet. (Montf. I. 472.) in B. R. Paris. n. 1884. 2161. 2168. 2266. 2278. 3142. (Montf. I. p. 739.) in Med. plut. 74. manu Caes. Strateg. Montf. I. p. 385. et Bandin. III. P. 93. 102. et quidem tam integer, quam in sect. I. et partem sect. II. auctore tamen in hoc non nominato. Integer in bibl. Vindob. vid. Lamb. VI. p. 86. 87. de Nessel P. III. p. 45. no. 34. in bibl. Paul. Lips. vid. Feller de bibl. Paul. orat. Lips. 1676. 4. — *Latini* codd. exstant in B. R. Paris. n. 6869. 6871. 7030. 6860. Anonymi versio in B. R. Paris. n. 846. in bibl. regin. Suec. Vat. interpr. *Constantino Africano*, no. 396. Montf. to. I. p. 23. in domo S. Petri Cantabr. cod. Brit. n. 186. in coll. Merton. n. 689. in coll. nov. Oxon. n. 1134. Vertente GERARDO Carmonensi in biblioth. eccl. cathedr. Metens. (Montfauc.). Interprete ignoto homine in bibl. Taurin. Montf. II. p. 1398. Exstant quoque *latine* in bibl. Laudunensi n. 63. Montfauc. II. 1294. et c. aliis opusc. in bibl. Sti Gratiani Turonensi n. 395. Montf. II. p. 1277. Galeni in Hippocr. aphor. p. *Constantinus Africanus* e graeco in latinum translatus et glossis illustratus exstat in biblioth. Scorial. Vid. Büschings Magaz. to. V. p. 129. — *Arabice*, vertente HONAINO, Isaaci fil., est in bibl. Scorial. Casir. n. 785. 786. (Büsching.) et in B. R. Par. n. 866. l. m. n. o. Montf. II. p. 719. Pars commentarii in bibl. Scorial. n. 814. 786. 787. — *Hebraice* c. commentario in bibl. Vind. Lamb. I. 2. p. 185. Ex arab. versi in B. R. Par. n. 396. et arab. n. 395. no. 100. 101. 102. 103. Montf. II. p. 711. nec non 252. 253. p. 712. E graeca lingua in *syriacam* ab Honaino ben Isaac, et e syriaca in *arabicam* conversi a Castha, filio Lucae, exstant in bibl. Palat. Medic. n. 260. Cf. Assemann, p. 375.

EDITIONES. Galeni commentarii in aphor. Hippocr. e vers. *Constantini Africani* ex Arabico. Ven. 1493. (Maittaire). — Vertente LAURENTIO LAURENTIANO. Venet. 1494. (Maittaire). — Vertente

THEOD. GAZA. Venet. 1495. f. — Particulæ VII. aphor. Hippocr. c. duplici translatione antiqua et cum expos. magni Galeni, nec non Jac. Forliviens. et additam. Marfilii — Industria et lab. D. HIERON. BOMPILI DE OLEARIS DE VERONA. Ven. 1508. f. — Vertente NIC. LEONICENO. Paris. 1526. 8. Recogniti a DAVIANO. Paris. 1542. 8. Lugd. 1547. 12. cum Jo. SIGNORETI excerptis aphoristicis et symbolis. Lugd. 1668. 12. c. Thaddaei expos. Ven. 1527. f. — Vertente CONSTANTINO, LAURENTIANO, LEONICENO et THEOD. GAZA c. Galeni commentar. in Articella. Lugd. 1527. 4. Gr. et lat. ex vers. NIC. LEONICENI cura Jo. DAVIONI c. commentar. Galeni. Paris. 1542. 8. Lugd. 1668. 12. — Aphorismi c. comment. Galeni, lat. interpr. NIC. LEONICENO. Par. 1526. 8. — Hippocr. aphorismor. genuina lectio gr. lat. c. Galeni censura in eos omnes, qui minus erant absoluti. — Per JOANN. MORISOTUM. Bas. 1547. 8. — Interpr. GUIL. PLANTIO c. ej. notis. Lugd. 1552. 8. 1573. 12. Genev. 1580. — Cum Galeni comm. in epitomen redactis p. Jo. BUTINUM. Lugd. 1555. 12. et Lugd. 1580. 12. Genev. 1625. 12. — Cum aphor. in ordinem digestis. Genev. 1628. 12. — Galen. in aphor. Hippocr. L. B. 1613. 4. (Cat. bibl. L. B.) — Aphor. Hippocr. vertente AN. FORSIO, commentarii Galeni, G. PLANTIO, cur. ADR. TOLLII. L. B. 1633. 12. — Primus lib. eorum. vertente Jo. BRECHE. Lugd. 1585. 16. Rouen 1646. 12. — Galeni comm. in aphorism. in compendium rededit SYMPHOR. CAMPEGIUS. Lugd. 1516. 8.

COMMENTARIJ JAC. FOROLIVIENSIS in Hippocr. aphor. et Galeni super eisdem commentar. expos. et quaestion. p. CPH. DE CASTANEA. Papiæ 1488. f. Venet. 1490. Papiæ 1501. f. 1512. f. Ven. 1495. f. 1501. f. 1520. f. Catal. mus. Brit. c. Marfilii de St. Sophia interpret. in eos aphor., qui a Jacobo expositi non fuerant. Ven. 1508. f. — [Cum vers. dupl. antiqua, et THEOD. GAZAE expositi Galeni, JAC. FOROLIV.

et MARSIL. FICINI, et q. est. eorund. p. HIER. POMPI-
LUM DE OLEARIIIS. Ven. 1508. f. In 8. et in f. Catal.
mus. Brit.] 1547. f. 1556. 4. — Versionem Constan-
tini, THEOD. GAZAR et NIC. LEONICENI comment. Ga-
leni et fufissimam expositionem Jacobi continet Cod.
ms. est in bibl. Taur. — Cod. exposit. JAC. DE FORLIVIO
exstat in B. R. Par. n. 4861. Montf. II. p. 753. —
THADDEI Florent, exposit. in arduum aphor. Ipocratis
volumen, in divinum pronostic. Ipocr. libr. in praecla-
rum regiminis acutori Ipocrat. opus, in subtilissimum
Joannitii isagogar. libell. Jo. BAPT. NICOLLINI SABO-
DIENSIS opera in lucem emisse. Ven. 1527. f. cum ver-
sione THEOD. GAZAR; NIC. LEONICENI, Constant. Afric.
et Galeni comment., quibus suos addidit Thaddeus. —
ANT. MUSAE BRASSAVOLI in VIII. libros aphor. Hipp.
et Galeni comment. et adnotationes. Bas. 1541. f. cum
comfn. in text. Hipp. et comment. Galeni. Ferrar. 1594.
Venet. 1721. 4. cum Musae tantum commentario in
aphor. Interjectorum aphor. octavam sectionem se-
primam addidisse, quae tamen in antiquis jam et opti-
mae notae codd. legitur, memorat Musa p. 1138. seq.
Ceterum locos plurimos Philothei, et quidem graeco,
et permultos ex commentariis, Oribasio adscriptis,
edidit.

13. Huc referri quoque debet *Galenii adversus
Lycum liber*, quod nihil in eo aphorismo peccet Hip-
pocrates, cujus initium: *Qui crescunt, plurimum ha-
bent caloris innati.* Exstant in ed. Ald. to. V. f. 155
— 159^a. graec. Bas. to. V. P. 329 — 337. Chart. to. IX.
P. II. p. 358.

14. *Galenii contra ea, quae a Juliano in aphor.
Hippocr. dicta sunt, libellus.* Exstant in edit. Ald.
to. V. f. 159^b — 162. Chart. to. IX. P. II. p. 376.

15. *In Hippocr. de diaceta acutorum librum com-
mentarii IV.* Exstant in ed. Ald. to. V. f. 19 — 57.
graec. Bas. to. V. p. 37 — 117. Charter. to. XI. P. 1.

CODICES graeci. Libri I. comment. Galeni in

hunc Hipp. librum codex est in bibl. Vind. Lamb. et de Ness. P. III. et in Medic. plut. 75, n. 5. Bandin. III. p. 144. Vid. Montf. I. p. 387. Graecus quoque forte est Galeni in Hippocr. de diaeta in B. R. Par. n. 3147. Montf. II. p. 739. at 600 circiter annorum cum commento Galieni est in biblioth. cathedr. Metens. n. 226. Montf. II. p. 1380. *Latini* codd. sunt in bibl. coll. nov. Oxon. n. 1134. et 1130. in bibl. coll. Merton. n. 687. 689. et in bibl. aul. Pembrok. n. 2055. in B. R. Paris. II. 7030.

EDITIONES. Epitomen comment. Galeni dedit SYMPHOR. CAMPEGIUS. Lugd. . . Latine prodierunt studio NIC. LAVACHII Flor. 1533. 4. PAULO JULIARIO interpr. Veron. 1542. 8. JO. VASSAEO interpr. c. annotation. Jo. MOLINI. Lugd. 1565. 12. Hippocr. de diaet. acut. c. Galeni commentar. et Galen. de femine libr. II. Bas. 1533. f. Cat. bibl. Bunav. to. I. p. 93. Bas. 1542. 8. 1543, 8. 1551, f. Lugd. 1565. 12. c. Jo. MARTENI adnotat. .

COMMENTARIUS. ANT. MUS. BRASSAVOLI in libros de rat. vict. in acut. morb. Hippocr. et Galeni comment. et adnotationes. Ven. 1546. f. Post textum, ab A. M. BRASSAVOLO latinitate donatum, sequuntur Musae commentarii. Deinde Galeni legitur commentar. Jo. VASSAEO interprete, et denique in hunc commentar. A. M. BRASSAVOLI copiosissima enarratio.

16. *In Hippocr. de officina medici librum commentarii III.* Exstant in edit. Ald. to. V. f. 305 — 317. gr. Bas. to. V. p. 661 — 705. Chart. to. XII. p. 1.

EDITIO. Convertit hos commentarios Jo. BERN. FELICIANUS et VID. VIDIUS in Chirurg. script. antiqu. Par. 1544. f.

17. *In Hippocratis librum de fracturis commentarii III.* Exstant in ed. Ald. to. V. f. 245 — 268. graeco. Basil. to. V. p. 524 — 577. Charter. to. XII. p. 161.

CODICES *graeci* horum commentariorum copiosissimorum sunt in B. R. Paris. n. 1849. 6866. nec non in bibl. Medic. vid. Bandin. III. p. 44.

VERSIO *latina*, a Jo. BERN. FELICIANO et a VIDO VIDIO facta, exstat in hujus chirurgia, e graeco in lat. versa. Paris. 1544. f.

18. *In Hippocratis librum de articulis commentarii IV.* Exstant in edit. Ald. to. V. f. 269 — 304. in graec. Bas. to. V. p. 578 — 661. in Chart. to. XII. p. 287.

CODICES *graeci* sunt in B. R. Paris. n. 1849. et 2248. in bibl. Medicea.

Ex Hippocratis sententia et ad illustrandum eundem scripsit Galenus libros de diebus criticis, de crisi- bus, de difficultate respirationis, de ratione victus in acutis secund. Hippocr. et quod optimus medicus sit etiam philosophus. Ex Hippocratis mente scriptos a se esse libros XIV. methodi medendi, ipse refert de libr. propr. c. 7. to. II. p. 43. ed. Chart.

Scripsit praeterea commentarios, qui interiere, in Hippocr. libros: 1. in libr. de ulceribus, de libr. propr. c. 7. et 2. in libr. de capitis vulnerib. ibid.

Indolem commentariorum Galeni in Hippocratem quod attinet, notandum est, quod et nuper doctissime exposuit *Preus* in diss. inaug. de interpretibus Hippocr. graecis, Altorf. 1795. 8. p. 52., Galenum in textu Hippocratis emendando, ac ita constituendo, uti Hippocratem ipsum scripsisse credibile fuisset, omni studio elaborasse. Hinc in ejus commentariis multa sunt, quibus futurus operum Hippocratis editor ad ipsum hujus textum emendandum uti poterit, quibusque saltem non omnibus usi sunt operum, aut etiam singulorum librorum Hippocratis, in quos Galeni commentarii exstant, editores. Multa etiam concessit Galenus in suis commentariis ad historiam singulorum librorum, in quos commentatus est, illustrandam, et ad judicium rectum de eorum aut genuinis, aut spuris originibus

ferendum, in qua re quam studiose fuerit versatus, ipse ego studiose probavi in *Fabr. bibl. graec. lib. II. c. 23. §. 12. vol. II. p. 518.* et in pluribus longe aliis locis. Multa etiam ex interpretibus Hippocratis, suo aetate superioribus, adduxit, quae quanta sint, colligere licet ex diff. *Preu*, supra citata.

Ipsos vero Hippocratis textus mira et sagacitate et subtilitate exposuit, praesertim ratione habita ingenii consiliique, quo Hippocrates in suis libris componendis usus fuerit. Id tamen vitii habent omnes ejus commentarii, ut nimis copiosi sint, ac verborum inani copia laborent, utque minus rei Galeno sit in recte explicandis iis, quae aut ad historias morborum, aut ad praesagia pertinent, plus vero in farragine rerum ac verborum congerenda, quae legentis animum fallit, neque semper confirmandis, illustrandis, aut resellendis iis, quae ab Hippocrate fuerunt dicta, conducit.

XIV. Exstant etiam permulta Galeni, aut Galeno adscripta, aut e Galeni libris hausta, in bibliothecis, nondum typis vulgata, quae hic notanda sunt. — *Galeni de sero lactis* exstat in bibl. Medic. Bandini III. p. 122.

Selecta e Galeno de variis morbor. generibus, remediisque ad illorum curationem maxime idoneis sunt graece in B. R. Paris. n. 2230. et latine in ead. n. 7831.

Galeni de corporibus, causis, signis sanis, aegris, neutris. Codex est in bibl. cathedr. Wigornienf. n. 760. et in libr. Rob. Burscough n. 7675.

Galenus de natura hominis exstat in Vatic. Montfauc. p. 28. — *Idem de motu animalium* est in ead. bibl. Vat. l. c. p. 34. — *Galenus de medicina* est in bibl. Cassinenf. Montfauc. p. 221. — *Isagoge ad regimen Galeni* erat in libr. Burscough codd. n. 7673.

Eclogae ex Hippocrate et Galeno, a Busbequio

emtae, sunt in bibl. Vind. Lambec. libr. VI. Pa. II. p. 100. Sunt graecae; conf. de Ness. P. III. p. 25. — *Compendium ex Galeno* exstat in bibl. Bavarica.

Anonymi tabulae divisionum in plusculis libris Galeni sunt in bibl. Vind. Lambec. VI. p. 151. — *Galenus de passione uniuscujusque particulae* est in bibl. fratr. min. Cefenae. Montf. p. 433. — *Eclogae ex Galeno* sunt in bibl. Vind. Lamb. VI. p. 153. — *Excerptum de pleuritide* est in bibl. Vindob. Lamb. VII. c. 25. — *Excerpta ex Galeno* sunt in eadem, Lamb. VI. p. 93.

Collectio, in qua Galeni, Xenonis, Meletii et Crateuae libri de materia medica, erat in bibl. Cantacuzeni. (Vid. quae paulo post monui, ubi idem liber in bibl. caes. Vind. praefens commemoratur. K.)

Excerpta ex Oribasio et Galeno sunt in B. R. Paris. graece n. 2149. — *Excerpta ex Galeno* sunt in bibl. Vind. Lambec. VI. p. 100. — *Galenus de simplicibus* est in bibl. canon. regular. Bonon. Montf. p. 432.

Galenus theoria et practica medicinae erat in libris FRC. BERNARDI n. 3651. — *Hippocratis liber resolutionis, quem Galenus explicat, et Galenum Mich. Psellus*. Verdier. — *Galenus in libr. Hippocr. de aetatum aegritudinibus* est in bibl. D. Marc. Ven.

Galenus liber de causis et eventibus interpr. NICOL. RHEGINO. Codex est latinus in B. R. Paris. n. 6865.

Galenus medicinale ad Hippocratem in catal. bibl. Constantinop. Verdier II. p. 57. — *Galenus de quatuor elementis* exstat in bibl. reg. Taurin. Montfauc. p. 1397. — *Galenus de duplici medicina cum commentario* exstat latine in bibl. r. Taurin. Montfauc. p. 1397.

Galenus fragmentum, problema de causis rarior. morbor. est in bibl. Bodl. n. 131.

Galenī antidotarium citat Cph. Geo. de Honeſtis. Negat Galenī eſſe Sylviuſ ad Meſuen libr. III.

Galenī ſynopſin medicamentorum ſimplicium exhibet Pauluſ Aegin. ex libris de ſimpl. medicam. facultatibus. — *Galenī de fine medicinae.*

Galenī de ſymptomatib. criticis. — *Galenī iatricor. uſuſ.* — *Galenī de corporis humani fabrica.* Codex graecuſ eſt in B. R. Pariſ. n. 2097. — *Collectioneſ ex Galeno fratr. Joann. ordin. minor.* exſtant in bibl. S. Petri Corbeienſis. Montſauc. p. 1407.

Galenī de membris hominiſ et equi in bibl. Mich. Cantacruzeni.

Galenī anatomia eſt ſcripta inter codd. Car. Theyer n. 6603.

Galenī de abortivo foetu in bibl. Cai. Gonvil. Cantabr. n. 946. 6605. et in bibl. Voff.

Galenī epiſt. de humano corpore in ead. bibl. Cantabr. n. 956.

Galenī chirurgia ſ. capitula varia, ex Galenī operib. collecta, erant inter codiceſ Bodlei. bibl. Brit. n. 3500.

Galenī lexicon botanicon eſt in bibl. Medicea. Aliud λεξικὸν τῆς τῶν βοτανῶν ἐρμηνείας κατὰ στοιχείον erat inter libroſ, quos bibl. Upſal. dedit Jo. Gabr. Sparnenfeld. Vid. cat. ejus bibl. p. 57.

Galenī de fractis, nempe libri VI. method. med. c. 5. et 6. De offib., de ſaſciis Hippocr., Diocliſ, Perigeniſ, Molpicae, Amyntae, Menecratiſ, Soſtrati, Apolloniū junior., Apolloniū Feri ſunt in Nicetae collect. Vid. Cocchi in praef. ad ſcript. chir. e collect. Nicetae p. 12.

Ἱπποιατροσοφην τοῦ ſοφοῦ ῥήτοροſ. Ἱερὰ κλέον καὶ Ὑποκράτουſ καὶ τοῦ ſοφοῦ Γαληνοῦ. In ſine πληρώθη τὸ παρὸν Ἱπποιατροſώφην διὰ χειρὸſ ἐμοῦ Δημητρίου τοῦ Δρωſινοῦ. Is codex eſt inter Voff. bibl. acad. Lugd. Bat. Vid. catal. bibl. p. 398. n. 50.

Tractat. ex libro Gallieni Alpachimi et ex ſen

tentiis Hermetis collectus est in bibl. Jenens. vid. Mylii memor. bibl. Jen. p. 397.

Liber secreti Gallieni de elixis solis et lunæ est in bibl. acad. Jen. latine scriptus cum Hermetis, Clisopatrae et alior. Vid. Mylii mem. bibl. Jenens. p. 398.
— Galenus de cura senectutis est lat. in bibl. coll. corp. Christ. Oxon. n. 1592. — Signa mortis secundum Galen. sunt in bibl. Cai. Gonv. n. 956. — Isagoge Joannitii ad legend. Galeni libros prognosticorum est in bibl. cathedr. Wigorn. n. 760. — De discrepantia pulsuum, quor. cognitio clarior facta est post Galenum est in bibl. H. Voss. n. 2168. — Gode medicines for divers evils drawn out of Galien and Asclepius sunt inter mss. Frc. Bernardi. Cat. mss. Angl. n. 3632. — Galeni de symptomatib. mulier. lingua gallica est inter mss. Ed. Tyson. Catal. mss. Angl. n. 4155. — Galeni anatomia et de interioribus est inter mss. Car. Theyer. n. 6605. — Isagoge ad regimen Galeni. — Regimen Galeni de corporib. signis et causis sunt in bibl. R. Burscough. n. 7671.

Ἱατροσόφιστον Γαληνοῦ καὶ Ἱπποκράτην. Galeni medicinale ad Hippocr. exstat graece in bibl. Vind. Lamb. ed. Kollar. I. p. 272.

Τοῦ Ἱπποκράτους εἰς τὰ ἀναλυτικὰ βιβλία δεκατέσσαρα. καὶ ἐξηγῆται αὐτὰ ὁ Γαληνός. Hippocratis in resolutionis libros XIV, quos Galenus explicat. Exstat graece in bibl. Vind. Lambec. ed. Kollar. To. I. p. 273.

Galenus, Xenonis (Xenocratis), Meletii sapientis, et pars Grateiae. Risotomi (Cratevae Rhizotomi) in materiam medicam. Exstat in bibl. Vind. Lamb. ed. Kollar. I. p. 275. (An in biblioth. Caesar. Vindob. migravit e bibl. Mich. Cantacuzeni, ex qua paulo ante liber cum ead. inscriptione commemoratus est? K.) — Descriptio plantarum, ex Cratevae, Pamphili Alexandrini, et Claud. Galeni operibus collecta, cum

figuris plantarum, ad vivum depictis, est cum cod. antiquiss. Dioscorid. in bibl. Vind. de Nessel. P. III. P. 9.

Anonymi ejusd. auctoris eclogae s. excerpta ex variis Hippocratis et Galeni operib. et ex Aristot. problemat. phys., in quib. eclogae ex Galeni de loc. adfect. libris locum primum tenent, sunt in bibl. Vind. vid. de Nessel P. III. p. 26. n. 15. — *Opera Galeni et Hippocr. de chirurgia* exstant hibernice in bibl. coll. S. Trin. Dublin. n. 601. — *Fragmenta medica ex Galeno et Hippocrate.* exstant in bibl. Narcissi, archiep. Dubl. n. 1218. — *Excerpta ex Galeno de remediis* sunt in bibl. Coisl. Montfauc. II. p. 448. — *Excerpta ex Hippocr., Galeno, Meletio de morbis* sunt graece in eadem bibl. Vid. Montfauc. l. c.

Miscellanea medica ex Galeno, quorum principum: *Ἰερὰ Γαληνοῦ, ἣ σύνθελιν ἐχει οὕτως, κ. τ. λ.* sunt in bibl. Vind. de Nessel P. III. n. 20. 5. p. 32.

Excerpta varia ex Galeno, inter quae est praecipue epitome alphabetica libri VI. VII. VIII. IX. libror. de simpl. medic. facult. sunt in bibl. Vind. de Nessel P. III. n. 25. p. 35.

Παύλου λόγος ἐκ τῶν Γαληνοῦ περὶ πάσης φλεβοτομίας est ex Paulo Aegin. lib. VI. c. 40. in bibl. Vind. n. 28. 29. bis. Vid. de Nessel Pa. III. p. 40.

Γαληνοῦ ἐκ τοῦ τῆς πρὸς Πατρόφιλον περὶ πλεονίτιδος. Exstat in bibl. Vind. de Nessel P. III. p. 42.

Miscellanea quaedam medica, ex Galeno aliisque auctoribus excerpta, imprimis ex libro περὶ τῶν ἐξ ἐνπνίων διαγνώσεως, sunt in bibl. Vind. n. 30. de Nessel Pa. III. p. 42. — *Miscellanea medica e Galeno et aliis antiquis auctoribus collecta in usum xenodochior. et nosocom.* sunt in ead. bibl. de Nessel l. c. p. 47.

Theophili et Stephani Atheniensis libell. de febrium differentiis ex Hippocrat. et Galeno est in bibl. Vind. de Nessel P. III. n. 52. p. 55.

Διαθήκη τῶν τριῶν ἱατρῶν Γαληνοῦ, Ἰπποκρά-

τους καὶ Μελετίου τοῦ σοφοῦ περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου
κατασκευῆς exstat in bibl. Vind. n. 53. de Nessel P. III.
p. 56.

Anonymi auctoris eclogae graeco-barbarae ex Galeno in capp. 176. divisa sunt in eadem bibl. de Nessel l. c. — Excerpta quaed. ex Galeno et aliis de morbis et medicamentis variis sunt in bibl. Barocc. n. 88. catal. mss. Angl. et Hibern. — Galeni fragmentum protheoriae de causis varior. morbor. est in ead. bibl. n. 131. — Antidota et medicamenta ex Hippocr. et Galeno collecta sunt in bibl. G. Laudi. Cat. mss. Angl. n. 877. — The virtues of herbs, which are hot or cold and for how many things they are good, after Platon, Galen and Hippocrates, exstat in bibl. Bodlei. Cat. mss. Angl. n. 2062. — Secreta gloriosissimi Galeni sunt in ead. bibl. Cat. mss. Angl. n. 2461.

Galeni liber de XII. portis est in bibl. Ashmol. Vid. Cat. land. mss. Angl. n. 7638. 7787. — Galeni fragmentum exstat lat. in bibl. coll. univ. Oxon. n. 118.

Rabbi Nathan Joel Palkeira sententiae ex Hipp. Gal. Avicenna, R. Maimonide, citantur a Wolfio in bibl. Hebr. — Anonymi introductio ad ea, quae Galenus de re med. scripsit exstat hebraice in B. R. Paris. n. 401. — Galeni de medicinis experimentatis a Joannitio in ead. bibl. est n. 6893. — Galeni de qualitate herbarum et aromatum ibid. n. 6837.

Magnum volumen, contin. XXXI. tract. med., conversos ex auctorib. arabic. et graec. Ibn Zohar, Ibn Sina, Ibn Rusjd, Abu Walid Ibn Rusjd, Mohamm. Ibn Rusjd, Ali Ibn Ruswan, Honain s. Isaac, Hippocr. Galeno, exstat inter mss. leg. Scaliger. in-bibl. acad. L. B. Vid. Catal. hujus bibl. p. 404. n. 2.

Commentarius in libr. philosoph. et medicum, adornatus ex Aristotele, Galeno, Ibn Sina, Isaaco Israhelita etc. exstat hebraice in libris Warnerianis-bibl. acad. L. B. Vid. catal. huj. bibl. p. 407. n. 39.

— *De remediis quorundam morbor. ex Galeno; Ibn Zohar* cet. exstat inter ejusd. legati libros. Cat. laud. p. 407. n. 40. — *Galenus de arte med. et conservanda valetudine versus ab Abul Fergi Abdallah* exstat arab. in bibl. ac. L. B. n. 748. Catal. p. 441.

Galenus de prohibenda sepultura in certo morbor. s. mortis dubiae genere ad iustum tempus versus et explicatus ab Abu Said Abdallah exstat arabice in bibl. ac. L. B. n. 749. p. 441.

Galenus de vocibus in medica arte usitatis tractatus ex graeco idiomate in syriacum, et ex hoc in arabicum versus exstat in bibl. ac. L. B. no. 762. p. 441. — Mordechai f. Schelomo de remediis morbor. ex Razeo, Mesue, Galeno et authorib. latinis exstat hebraice in ead. bibl. n. 794. p. 442.

Ibn Beitar medicamenta simplicia ordine alphabetico. Auctor collegit hoc opus ex Galeno et Dioscoride. Exstat arab. in ead. bibl. n. 805. p. 443. Arabice etiam inter libros, quos bibl. Upsal. dedit Jo. Gabr. Sparuensfeld. Vid. catal. illor. libr. p. 4. n. 5. ubi permulta leguntur ad historiam hujus libri celeberrimi facientia.

Galenus de medicamentis expertis, e. tabulis medicamentor. simplicium. Exstat ex Honaini vers. arab. in bibl. Escorial. Casiri n. 846. Citat Avicennam. (An idem sit liber, qui paulo ante sub titulo: Galeni de medicinis experimentatis versus a Joannitio, videntum. K.)

XV. Praeter hos libros Galeni, qui aut integri ad nos pervenerunt, aut laceri, mutili, interpolati, vel etiam plane supposititii, ac alium auctorem habentes, multos Galenus scripsit, qui temporum injuria interierunt. Enarrabo primum libros Galeni, qui interierunt, ad medicinam pertinentes, deinde eos, qui ad aliarum disciplinarum genera ab eo scripti sunt.

Περὶ τῆς τεχνολογίας librum citat ipse in comm. I. in prognost. Hipp. text. 11.

Περὶ τῆς τῶν αἰτίων διαφορᾶς citat in lib. I. de loc. affect. c. ult.

Τῆς ἀνατομικῆς διαφορίας libros citat in lib. I. admin. anat. c. 4. *περὶ πάσης τῆς ἐν ταῖς ἀνατομαῖς διαφορίας* occurrit in ejusd. oper. VI. c. 72.

Περὶ σφαλμάτων ἀνατομικῶν καὶ τῶν ἐκείνων αἰτίων citatur in libro III. de usu part. c. h.

Περὶ ζώντων ἀνατομῆς β'. *De vivorum anatome.* Citat eos de libr. propr. c. 3. et saepius.

Περὶ τεθνεώτων ἀνατομῆς. *De anatome mortuorum.* Citat hunc librum de libr. propr. c. 3.

De partibus similaribus se scripisse refert in libro VIII. de Hipp. et Plat. decret. c. 5. et in praef. comm. in Hippocr. de nat. hum.

Περὶ τῶν κατὰ Πραξαγόραν τὸν Νικάρχου χυμῶν citat in libr. II. de nat. facult. c. 9. ad fin.

Περὶ τῶν ιδιότητι τῆς ὅλης οὐσίας ἐνεργούντων liber citatur in libr. XI. de simpl. med. facult.

Περὶ τῶν γνησίων Ἱπποκράτους συγγραμμάτων. *De genuinis scriptis Hippocr.* citat in comm. I. in Hippocr. de humor. Chart. ed. to. VIII. p. 509.

Commentarios de Hippocratis anatome citat in libr. VII. de Hippocr. et Plat. decr. c. 4. et in comm. in V. Hippocr. aph. 48. Erant libri VI., de quibus loquitur de libr. propr. c. 1. Scripsit eos anno aetatis XXXIV.

Κενουμένων αἰτίαι citantur in libro IV. de simpl. med. fac. c. 1.

Commentarios in Archigenis de pulsibus libros citat in libro II. de diff. febr. c. 8. Erant libris VIII. comprehensi. Galen. de libr. propr. c. 5.

Περὶ τῆς τοῦ πνεύμονος καὶ θώρακος κινήσεως βιβλία γ'. *Libri III. de motu pulmonum et thoracis?* Citat eos in c. 2. de libr. pr. et libr. VI. de usu part.

Fragmentum hunc titulum habens, quod adhuc exstat, recensui supra.

Περὶ ἱατρικῶν ὀνομάτων citatur in libro II. de diff. febr. c. 9. Sed hic liber forte est is, qui exstat definitionum medicar. titulo.

Περὶ χορσίων συμπτωμάτων citatur in comm. II. in Hippocr. de diaet. acutor.

Περὶ τῶν ἀπλῶν διαθέσεων citatur in libr. II. de diffic. resp. c. 7.

Περὶ μηχανημάτων citatur ap. Oribas. de machinam. c. 6. to. XII. Chart. ed. p. 560.

Περὶ ζωοτομίας citatur in libr. IV. de loc. adfect. c. 9. (Forte idem liber, qui paulo ante sub titulo *περὶ ζώντων ἀνατομῆς* adductus fuit. K.)

Περὶ τῆς ὁμοιομερῶν σωμάτων διαφορᾶς citatur in libr. VIII. c. 5. p. 235. to. V. ed. Chart.

Ἱατρικῶν ὀνομάτων πραγματεία, in qua totus liber de vocabulo στοιχείου. Citat hunc librum in libr. VII. de Hipp. et Pl. decr. et saepius. (An cum illo unus idemque, cujus aut arabicam versionem aut similem titulum paulo ante adduxi? K.)

Ὀπτικοὶ λόγοι citantur in libro X. de usu part.

Διάγνῳσις τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς πάθῶν citatur de libr. propr. c. 2. et saepius. De fragmentis ex hoc libro vid. supra.

In Herophili artem de pulsibus libri citantur in libr. II. de praesag. ex puls. c. 3.

Προτρεπτικὸς ἐπὶ ἱατρικῇ. Citatur de libr. propr. c. 9. Est forte non diversus a *προτρεπτικῇ ἐπὶ τὰς τέχνας*, quem supra inter Galeni libros recensui n. 6.

Περὶ φωνῆς βιβλία 8. Scripsit hos libros ad Boethum, consularē virum, peripateticum. Vid. de libr. pr. c. 1. et de ord. libror. suor. Citat Galenus hos libros saepius.

De febrium significatione citatur in libro II. de crisib. c. 8.

Περὶ χρωμάτων. De Hipp. et Plat. libr. VI.

De semitertiana citatur in comm. II. in VI. Hipp. epid.

Commentarii de methodica secta citantur in libro adv. Julian. c. 5. et de libr. propr. c. 9.

De Asclepiadis placitis citatur in libr. XII. meth. med. c. 7. et de curandi rat. p. venae sect. c. 2. Erant libri VIII. de libr. propr. c. 8.

De morbis oculor. citantur in libr. de humor. p. 11. (An idem cum illo, qui paulo ante sub simili titulo adducitur? K.)

De Erasistrati anatome libri III. citantur de libr. propr. c. 1. et 7. Scripsit eos annum XXXIV. aetatis agens.

Ignorata a Lyco in anatome. De his refert de libr. propr. c. 2. (Non pertinet huc, cujus meminit de Hipp. et Pl. decr. VIII. 7. p. 243. βιβλίον ἄλλο — πρὸς τοῦ Κοῖντου μαθητὴν Λύκον, quippe quo potius Galenus intelligit librum adversus Lycum, quod nihil Hippocr. peccet in aphor. cujus initium: Qui crescunt, habent plurimum caloris. Hic enim aphor. p. 242. expressis verbis commemoratur. K.)

Epitome libror. XX. anatomicor. Marini in IV. libris. De libr. propr. c. 3.

Librorum anatomicor. Lyci omnium epitome. De libr. pr. c. 3.

Περὶ τῶν συνεκτικῶν. De libr. pr. c. 3.

Περὶ τῶν Ἐρασιστράτου θεραπευτικῶν λογισμῶν. Ibid. c. 4.

In librum I. Erasistrati de febribus libri III. Ibid. c. 7.

De Erasistrati curandi ratione libri V. Ibid.

De substantia animae secundum Asclepiadem. Ibid. c. 8.

Τῆς Θεοδᾶ εἰσαγωγῆς ὑπομνήματα εἰ. Ibid. c. 9.

Περὶ τῶν Μηνροδότου Σεβήρων ἑνδεκα βιβλία. Ibid.

Τῶν Σεραπίωνος πρὸς τὰς αἰρέσεις δύο. Ibid.

Περὶ τῆς ἱατρικῆς ἐμπειρίας. Ibid.

Περὶ τῆς τῶν ἐμπειρικῶν διαφωνίας βιβλία γ'. Ibid.

Πρὸς τὰ ἀντισημεία τῆς διαφωνίας τῶν ἐμπειρικῶν, τοῦ δὲ Θεοδᾶ κεφαλ. ὑπομνήματα γ'. Ibid.

Εἰς τὸ Μηνοδοτοῦ Σειβήρω. Ibid.

Σύνοψις τῶν Ἡρακλειτείων περὶ τῆς ἐμπειρικῆς αἰρέσεως ζ'. Ibid.

XVI. Libros praeterea multos etiam scripsit, ad alias disciplinas, praeter medicinam, pertinentes, imprimis ad philosophiam, in quam singulari plane studio incubuit. Eorum inscriptiones hic exhibebo: nullus enim eorum ad nos pervenit.

Περὶ ἀποδείξεως βιβλία πεντεκαίδεκα. De demonstratione libri XV. Quibus rationibus fuerit motus ad hos libros scribendos, quos modo geometrarum composuit, felse enarrat de libr. propr. c. 11. Voluit scilicet his libris probare, nullam esse demonstrationem validam, nisi geometrarum, utiliaque ipsi visa ea, quae ex institutione philosophorum e diversis sectis audiverit, in his libris in unum collegit. Citavit etiam hos libros in libris suis medicinalibus saepissime. Exstare adhuc hos Galeni libros de demonstratione graece in Walachia, refert *della Valle* viaggi II. Vide de hoc libro Hier. Mercurial. var. lect. IV. c. 4. Fragmentum ejus libri e Joanne Philopono recensui inter fragmenta.

Εἰς τὸ περὶ ἐρμηνείας Ἀριστοτέλους βιβλία γ'. In librum de interpretatione Aristotelis libri III. De libr. propr. c. 11.

Εἰς τὸ πρότερον περὶ τῶν συλλογισμῶν βιβλία δ'. In priorem de syllogismis libri IV. Ibid.

Εἰς τὸ δεύτερον περὶ τῶν συλλογισμῶν βιβλία δ'. In alterum de syllogismis libri IV. Ibid.

In primum Aristotelis librum de syllogismis commentarii VI. Ibid.

In alterum Aristotelis de demonstratione librum commentarii V. Ibid. Is liber, uti et commentarius in librum de syllogismis, non ad editionem erat scriptus. Commentarium III. et IV. in Aristotelis alterum de

demonstratione librum citat tamen in libro IV. de pulsum diff. c. 17. Galenum Aristotelis *ἐξεταστήν* dici a Themistio, notavit Pt. Petitus. Conf. Menag. ad Diog. Laërt. p. 208. ed. Wetsten.

Εἰς τοῦ Θεοφράστου περὶ καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως βιβλία ε'. In Theophrasti librum de affirmatione et negatione libri VI. Ibid.

Εἰς τὸ πρότερον λέξεως Εὐδήμου. In priorem dictionis Eudemi. Ibid.

Commentarii in libros X. prædicamentorum Aristotelis. Ibid. Composuit hos ad usum eorum, qui hos libros legerent, neque voluit, ut publici juris fierent.

Commentarii in libros Chrysippi συλλογιστικῶν. Ibid. Confecit hos commentarios in puerili aetate, cum a patre praeceptorum traditus esset, a quo in Chrysippi disciplina et Stoicorum philosophia institueretur.

Περὶ τῶν ἀναγκαίων εἰς τὰς ἀποδείξεις. De necessariis ad demonstrationes. Ibid. c. 12.

Περὶ τῶν παραλειπομένων προτάσεων ἐν τῇ λέξει τῶν ἀποδείξεων. De propositionibus praetermissis in lectione demonstrationum. Ibid.

Περὶ τῶν ἰσοδυναμουσῶν προτάσεων. De aequipollentibus propositionibus. Ibid.

Περὶ τῶν κατὰ διότι ἀποδείξεων. De demonstrationibus propter quod. Ibid.

Περὶ τοῦ τῶν συλλογισμῶν ἀριθμοῦ. De syllogismorum numero. Ibid.

Περὶ παραδείγματος βιβλία β'. De exemplo libri II. Ibid.

Περὶ ἐπαγωγῆς. De inductione. Ibid.

Περὶ εἰκόνος. De imagine. Ibid.

Περὶ εἰκότος. De verosimili. Ibid.

Περὶ ὁμοιότητος βιβλία γ'. De similitudine libri III. Ibid.

Περὶ τῶν ἐξ ὑποθέσεων ἀρχῶν. De principiis ex suppositione. Ibid.

Περὶ τῶν κατὰ γένος, καὶ τὸ εἶδος, καὶ τῶν συζυγούντων αὐτοῖς, σημαινομένων ἡμῖν, κατὰ τὴν αὐτόματον φωνήν. *De iis, quae secundum genus, et secundum speciem, et conjugatis ipsis, significatis nobis spontanea voce.* Ibid.

Περὶ τοῦ δυνατοῦ. *De possibili.* Ibid.

Περὶ τῶν πολλαχῶς λεγομένων βιβλία γ'. *De iis, quae multifariam dicuntur, libri III.* Ibid.

Περὶ τῶν ἐν ταῖς τέχναις κοινῶν καὶ ἰδίων. *De communibus et propriis in artibus.* Ibid.

Περὶ τῶν ἑαυτοὺς περιτρεπόντων λόγων. *De sermonibus, qui se ipsos evertunt.* Ibid.

Περὶ τῶν ἐνδεχομένων προτάσεων. *De propositionibus contingentibus.* Ibid.

Περὶ τῶν μικτῶν προτάσεων καὶ συλλογισμῶν. *De mixtis propositionibus et syllogismis.* Ibid.

Ὅπως χοῆ διακρίνειν τὴν πραγματικὴν ζήτησιν, τὸ κατ' ὄνομα καὶ τὸ σημαίνομενον. *Quomodo discernenda sit negotialis quaestio ab ea, quae nominis et significati.* Ibid.

Περὶ Κλειτομάχου καὶ τῶν τῆς ἀποδείξεως αὐτοῦ λύσεων. *De Clitomacho et demonstrationis ejus solutionibus.* Ibid.

Περὶ τοῦ κοινοῦ λόγον βιβλ. β'. *De communi ratione libri II.* Ibid.

Περὶ τῆς ἀρίστης διδασκαλίας ὑπὲρ Ἐπικτήτου πρὸς Φαβωρίνον. *De optima doctrina pro Epicteto adversus Phavorinum.* Ibid.

Περὶ χρήσεως συλλογισμῶν. *De usu syllogismorum.* Ibid.

Περὶ χρήσεως τῶν εἰς τοὺς συλλογισμοὺς θεωρημάτων βιβλ. β'. *De usu præceptorum ad syllogismos.* Ibid.

Περὶ τῆς ἀρίστης αἰρέσεως. *De optima secta.* Ib. Non confundendus est is liber cum eo de optima secta, qui adhuc exstat, et ad medicinales sectas spectat.

Περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος βιβλ. γ'. *De nominum rectitudine.* Ibid.

Περὶ τοῦ τῶν ὄντων ἕκαστον ἐν τε εἶναι καὶ πολλὰ.
De eo, quodque eorum, quae sunt, et unum esse, et
plura. Ibid.

Περὶ τοῦ ὅτι τοῖς ἀντικειμένοις ἐν καὶ ταὐτὸν ἐξ
ἀνάγκης ἀκολουθεῖν ἀδύνατόν ἐστιν. De eo, quod op-
positis unum et idem ex necessitate consequens esse im-
possibile sit. Ibid.

Περὶ τῆς ἀποδεικτικῆς αἰρέσεως. De demonstra-
tiva secta. Ibid.

Περὶ τῆς λογικῆς δευτέρας καὶ θεωρίας. De ra-
tione altera et speculatione. Ibid.

Διάλογοι πρὸς φιλόσοφον, ἰδίως τοῦ κατὰ τὰς κοι-
νὰς ἐννοίας. Dialogi ad philosophum, et seorsim de
eo, quod secundum communes notiones. Ibid.

Πρὸς τοὺς ἐπηρησιαστικῶς ἀκούοντας τῶν ὀνομάτων.
Adversus eos, qui contumeliose accipiunt nomina.
Ibid.

Περὶ τῶν ἰδίων καὶ κοινῶν ἐν ταῖς τέχναις. De prā-
priis et communibus in artibus. Ibid.

Περὶ τῆς τῶν τεχνῶν συστάσεως βιβλ. γ'. De ar-
tium constitutione libri III. Ibid.

Περὶ τῶν σημαينوμένων ἐκ τῆς κατ' εἶδος καὶ γένος
φωνῆς, καὶ τῶν παρακειμένων αὐτοῖς. De significatis
ex voce speciei et generis, et ipsis adjacentibus. Ibid.

Σύνοψις τῆς ἀποδεικτικῆς θεωρίας. Synopsis de-
monstrativae contemplationis. Ibid.

Περὶ τῆς κρίσεως τῶν διαφωνούντων ἐν τοῖς δόγμα-
σιν. De iudicio discrepantium in decretis. Ibid.

Ὅτι τῆς πρώτης οὐσίας ἀχώριστος ἡ ποσότης. Quod
a prima substantia inseparabilis sit quantitas. Ibid.

Περὶ τοῦ προτέρου. De priori. Ibid.

Περὶ τῆς δι' ἀδύνατον ἀποδείξεως. De demonstra-
tione per impossibile. Ibid.

Περὶ τῶν ἐνεκ' αὐτοῦ γινομένων. De iis, quae
sui causa fiunt. Ibid.

Περὶ τῶν πολλαχῶς λεγομένων. De iis, quae mul-
tipliciter dicuntur. Ibid.

Περὶ τῆς κατ' ὄνομα καὶ σημαίνόμενον ζητήσεως.
De quaestione secundum nomen et significatum. Ibid.

Περὶ τῶν ἰδίων ἐκάστῳ πάθων καὶ ἀμαρτημάτων
τῆς διαγνώσεως. *De propriorum cuique affectuum et*
peccatorum dignotione. De libr. propr. c. 13.

Περὶ ἠθῶν. *De moribus libri IV.* Ibid.

Πρὸς τὸν Φαβωρίνον κατὰ Σωκράτους. *Adversus*
Phavorinum pro Socrate. Ibid.

Περὶ ἀλνπίας. *De indolentia.* Ibid.

Περὶ τοῦ κατὰ φιλοσοφίαν τέλους. *De finē secun-*
dum philosophiam. Ibid.

Περὶ τῆς τῶν ἐπιδεικνυμένων τοὺς ἀκούοντας συνου-
σίας. *De eorum congressu, qui demonstrant, ad au-*
ditores. Ibid.

Περὶ τῶν ἀναγινωσκόντων λάθρα. *De clam legen-*
tibus. Ibid.

Περὶ τῶν ἀμαρτημάτων καὶ κολάσεως ἰσότητος.
De peccatorum et poenae aequalitate. Ibid.

Περὶ παραμυθίας. *De consolatione.* Ibid.

Περὶ τῆς ἐν αὐλῇ Μενάρχου διατριβῆς, πρὸς Βακχί-
δην καὶ Κύρου. *De commoratione Menarchi in aula*
ad Bacchidem et Cyrum. Ibid.

Περὶ τῆς ἐν τοῖς διαλόγοις συνουσίας. *De con-*
gressu in dialogis. Ibid.

Πρὸς τοὺς ἀγοραίους ῥήτορας. *Ad forenses ora-*
tores. Ibid.

Περὶ ἡδονῆς καὶ πόνου. *De voluptate et labore.*
Ibid.

Περὶ τῶν ἀκολούθων ἐκάστου. *De his, quae quod-*
que sequuntur. Ibid.

Περὶ τῶν δημοσίᾳ ῥηθέντων πρὸς τοὺς ἀπὸ τῶν
αἱρέσεων. *De publice dictis adversus sectarios.* Ibid.

Περὶ αἰδοῦς βιβλ. β'. *De pudore libri II.* Ibid.

Περὶ τῶν δημοσίᾳ ῥηθέντων κατὰ κολάκων. *De*
publice dictis contra adulatōres. Ibid.

Περὶ τῆς διαβολῆς, ἐν ᾗ καὶ περὶ τοῦ ἰδίου βίου.
De calumpnia, in quo et de vīta sua. Ibid.

Χρονίσμοι ζ. *Saturnales septem.* Ibid.

Πρὸς τοὺς ἀπὸ τῶν αἱρέσεων. *Adversus sectarios.*

Ibid.

Περὶ τῶν ἐπὶ Περτίναντος δημοσίᾳ ῥηθέντων. *De publice dictis coram Pertinace.* Ibid.

Μέχρι πόσου τῆς παρὰ τοῖς πολλοῖς τιμῆς καὶ δόξης φροντιστέον ἐστί. *Quatenus parvi ducere oporteat honorem et gloriam apud vulgus.* Ibid.

Περὶ διαθηκῶν ποιήσεως. *De testamentorum confectione.* Ibid.

Περὶ τῆς Πλάτωνος αἱρέσεως. *De Platonis secta.* Ibid. c. 14.

Πρὸς τοὺς ἱταίρους ἢ Πλάτων. *Ad sodales seu Plato.* Ibid.

Περὶ τῶν ἰδίων δοξῶν. *De propriis opinionibus.* Ibid.

Περὶ τῆς κατὰ Πλάτωνα λογικῆς θεωρίας. *De ea, quae secundum Platonem est, rationali contemplatione.* Ibid.

Πλατωνικῶν διαλόγων συνόψεως ἡ. *Platonicorum dialogorum compendia octo.* Ibid.

Περὶ τῶν ἐν Φιλήβῳ μεταβάσεων. *De transitionibus in Philebo.* Ibid.

Περὶ τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν καὶ δυνάμεων γ'. *De animae partibus et facultatibus libri III.* Ibid.

Ὅτι ταῖς τοῦ σώματος κράσεσιν αἱ τῆς ψυχῆς ἔπονται δυνάμεις. *Quod corporis temperamenta animi facultates sequuntur.* Ibid. Duplex erat ejus libri editio: An idem cum eo, qui ad nos pervenit: *Quod animi mores corporis temperamenta sequantur?*

Εἰς τὸ Ἀριστοτέλους περὶ ἑρμηνείας ὑπομνήματα γ'. *In Aristotelis de interpretatione commentarii tres.* Ibid. c. 15.

Προτέρων ἀναλυτικῶν τοῦ προτέρου περὶ ζ'. *Priorum resolutionum Aristotelis in priorem ultra sex. Τοῦ δευτέρου ὑπομνήματα ε'. Posterioris commentarii quinque.* Ibid.

Εἰς τὰς ἑκατηγόριαις ὑπομνήματα δ'. *In decem praedicamenta commentarii quatuor. Ibid.*

Εἰς τὸ περὶ τῶν ποσάχως ὑπομνήματα γ'. *In Aristotelis de eo, quot modis, commentarii tres. Ibid.*

Εἰς τὸ πρῶτον κινεῖν ἀκίνητον. *In primum movens immotum. Ibid.*

Εἰς τὸ περὶ λέξεως Εὐδήμου ὑπομνήματα γ'. *In eum de dictione Eudemii comment. tres. Ibid.*

Περὶ τῶν κατὰ τὸ διότι ἀποδείξεων. *De demonstratione quare. Ibid.*

Περὶ τῶν ἐνδεχομένων προτάσεων καὶ συλλογισμῶν. *De contingentibus propositionibus et syllogismis. Ibid.*

Περὶ τῆς κατὰ Χρυσίππον λογικῆς θεωρίας. *De rationali secundum Chrysippum contemplatione. Ibid. c. 16.*

Τῆς Χρυσίππου συλλογιστικῆς πρώτης ὑπομνήματα γ'. *Chrysippi syllogisticae primae comment. III. δευτέρας ἐν. Secundae unus. Ib. c. 16.*

Περὶ τῆς λογικῆς δυνάμεως καὶ θεωρίας βιβλ. ζ'. *De rationali facultate et contemplatione libri VII. Ib.*

Περὶ τῆς χρείας τῶν εἰς τοὺς συλλογισμοὺς θεωρημάτων. *De usu praeceptorum ad syllogismos. Ibid. [Vid. supra et paulo post.]*

Ὅτι ἡ γεωμετρικὴ ἀναλυτικὴ ἀμείνων τῆς τῶν Στωϊκῶν. *Quod geometrica resolutio praestantior sit, quam Stoicorum. Ibid.*

Περὶ τῆς χρείας τῶν εἰς τοὺς συλλογισμοὺς θεωρημάτων βιβλ. β'. *De usu praeceptorum ad syllogismos libri II. Ibid.*

Περὶ τοῦ κατ' Ἐπίκουρον εὐδαιμόνου καὶ μακαρίου βίου βιβλ. β'. *De felici secundum Epicurum et beata vita. Ibid. c. 17,*

Περὶ τῆς κατ' Ἐπίκουρον ἀμυδροῦ ἡδονῆς βιβλ. β'. *De caduca voluptate secundum Epicurum. libri II. Ib.*

Ὅτι τὰ ποιητικὰ τῆς ἡδονῆς ἑλλιπῶς Ἐπικουρῶ λέγονται. *Quod efficientia voluptatem imperfecte ab Epicuro dicta sunt. Ibid.*

Περὶ τῆς ἡδονικῆς αἰρέσεως. *De voluptuaria secta.* Ibid.

Εἰ ἡ φιλολογία χρήσιμος εἰς τὴν ἡθικὴν φιλοσοφίαν. *An philologia utilis ad moralem philosophiam.* Ibid.

Περὶ τῶν πρὸς τοὺς σοφιστάς. *De iis, quae adversus sophistas.* Ibid.

Μητροδώρου ἐπιστολὴ πρὸς Κέλσον Ἐπικουρείου. *Metrodori epistola ad Celsum Epicureum.* Ibid.

Ἐπιστολὴ Πουδεντιανοῦ Ἐπικουρείου. *Epistola Pudentiani Epicurei.* Ibid.

Τῶν παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς συγγραφεῦσιν ὀνομάτων μὴ. *De vocabulis, quae apud Atticos scriptores occurrunt, libri XLVIII.* Ibid. c. 18. Libri hujus saepius meminit in medicinalibus libris suis.

Περὶ τῶν Ἰωνικῶν ὀνομάτων se scripturum promittit in libro III. de differ. puls. c. 1.

Τῶν παρ' Εὐπόλιδι πολιτικῶν ὀνομάτων γ'. *Civilium apud Eurolin vocabulorum libri III.* Ibid. c. 18.

Τῶν παρὰ Κρατίνῳ πολιτικῶν ὀνομάτων βιβλ. β'. *Civilium vocabulorum, quae apud Cratinum, libri II.* Ibid.

Τῶν παρὰ Ἀριστοφάνει πολιτικῶν ὀνομάτων βιβλ. ε'. *Civilium vocabulorum, quae apud Aristophanem occurrunt, libri V.* Ibid.

Τῶν ἰδίων κωμικῶν ὀνομάτων παραδείγματα. *Propriorum comicis vocabulorum exempla.* Ibid.

Εἰ χρήσιμον ἀνάγνωσμα τοῖς παιδευομένοις ἡ παλαιὰ κωμῳδία. *An utilis lectio sit illis, qui erudiuntur, vetus comoedia.* Ibid.

Πρὸς τοὺς ἐπιτιμῶντας τοῖς σολοικίζονσι τῇ φωνῇ. *Ad eos, qui voce soloecissantes reprehendunt.* Ibid.

Ἀττικῶν παράσημος. *Atticorum insigne.* Ibid.

Περὶ σαφηνείας καὶ ἀσαφείας. *De perspicuitate et obscuritate.* Ibid.

Εἰ δύναται τις εἶναι κριτικὸς καὶ γραμματικὸς. *An possit aliquis esse criticus et grammaticus.* Ibid.

Περὶ τῆς ἀποδεικτικῆς ἐνστάσεως. De demonstrativa inventione, citat in libro VII. method. med. c. 5.

XVII. *Codices manuscripti* librorum Galeni omnium, aut plurium, qui exstant, hi sunt, et quidem

1) *graeci*. GALENI libri omnes graeci sunt in archivo Basilicae S. Petri *Romano*. Montfauc. p. 157. —

GALENI opera varia, voluminibus XVIII. comprehensa exstant graece in bibl. Ambros. Mediol. Montfauc. p. 497. —

Codex erat in bibliotheca MARC. AUREL. SEVERINI. Vid. ej. Zootomia Democr. p. 168. —

JOS. SCALIGER Galeni editioni Aldinae multa adscripsit, partim e collatione librorum mistorum, partim ex ingenio hausta, quibus Galeni contexta emendari possunt.

Dolendum autem est, libros mstos, quos cum Aldina editione contulit, plane non descriptos esse, nec, ubi inveniantur, indicatum. Tres autem, nisi quatuor, fuisse colligo e triplici aut quadruplici signo, quo varias lectiones notavit; et quae sine omni signo adponantur, eas pro conjecturis habeo, ex ingenio depromptis.

Exemplum hujus editionis, quod sibi MARQ. GUDIUS comparaverat, nunc servatur in bibliotheca Guelferbytana. K. —

In Mosquensibus bibliothecis olim exstabant Galeni libri plures graeci, msti, qui an incendium Mosquense, cui occasionem praebuit Napoleo, evaserint, nondum constat.

Posideo e venditione publica librorum CHR. GODOFR. GRUNERI codicem membranaceum GALENI *therapeut. ad Glaucon.*, cui MATTHAEI collationem codicis adscripsit, qui haud dubie in bibliotheca Mosquensi Metropolitana servabatur.

Videtur MATTHAEI apud animum constituisse suum, plures adhuc ejusdem libri codices cum suo codice conferre.

Nam omnes lectiones varias notavit numero 1. K.

CL. DE MURR, Patricius Noribergensis, possidebat codicem ms. Casp. Hofmanni, qui inscriptus est:

Analecta correctionum graeci codicis Galeni impressi Basil. 1538., et respondent quidem folia et lineas ci-

tatae foliis et lineis dicti codicis: verum tributi sunt in VII. classes, ut vulgo in Juntarum editionibus et ultima Basileensi latina a Montano habemus. Inchoata Cal. Nov. 1619. Absoluta d. XVII. Cal. Sept. 1622. Casp. Hofmann, M. D. et P. P. Altorfii Norimbergensium. Hunc codicem cl. GRUNERO cl. de MURR ea conditione dederat, ut, quae in eo contineantur, in publicum prodire is vir doctissimus juberet. Edidit hinc programmata academico *Specimen correctionum Galenicarum ab CASP. HOFMANNO olim conscriptarum.* Jen. 1776. 4. (Qui quidem codex quo pervenerit, nescio. Nam in catal. biblioth. Grunerianae non occurrit. Ibi tantum p. 26. no. 320. ^b. commemorantur CP. HOFMANNI commentarii in Gal. de usu part. msspt. Illustr. HARLES, Bönimensis literarum universitatis professor, possidet editionem Galeni Basileensem, CP. HOFMANNI notis mstis multum auctam. Quae an sit illud MURRI exemplum, HARLESIIUS omnium optime sciet. K.)

(Idem clar. de MURR dono obtulit GRUNERO d. 5. Dec. 1774. alium codicem mstum chartaceum forma 4., quem olim EL. EHINGERUS possedit; manu minus elegante exaratum. Continet hic liber, qui mortuo GRUNERO meum librorum ad GALENUM pertinentium apparatus auxit, *GALENI artem parvam.* K.)

Galenī opera, cum scriptis libris comparata, sunt, ut puto, graece inter libros ED. BERNARDI. Vid. cat. mss. Angl. n. 7562. — In bibliotheca academiae Jenensis est editio graeca operum Galeni, Venet. ap. Aldum, a JANO CORNARIO anno 1532. nummis aureis XXX. emta, cum notis mstis ejusdem CORNARII. Vid. MYLI memorab. bibl. Jenens. p. 58. et GRUNERI progr. I — IV. quae postea collecta prodire sub titulo: JANI CORNARII *conjecturae et emendationes Galenicae.* Jen. 1789. 8. Sunt, GRUNERO teste, ita comparatae, ut et prodant ingenium CORNARII, et prodesse possint novam editionem Galeni aggressuro. (De alio Aldinae

editionis exemplo, quod multis quoque viri eruditi conjecturis et emendationibus auctum est, vide meae editionis praefationem. K.)

Galenī de methodo sanandi libri XIV. non tamen integri; ej. de usu partium. Ej. de Hippocratis et Platonis decretis libri IV. Ej. de abortivo foetu tractatus. Ej. de elementis secundum Hippocratem libri II. De naturalibus libri III. De differentia symptomatum. De causis eorundem. De usu pulsuum. De terminis medicis. De differentia febricitantium; sunt graece in bibl. coll. Cai. Gonvil. Cantabr. n. 946. 947. 948. 949. — Galenī libri multi sunt, ut puto, graece, in bibl. Vatic. Montfauc. p. 10. — Galenī opuscula multis in locis partim graece sunt in Vaticana. Montf. p. 96. Numeros codd. vid. ibidem. — Galenī opera quaedam sunt, nescio an graece, in bibliotheca Cassinensi. Montf. p. 221.

Galenus de pulsibus et urinis cum aliis libris, ad medicinam pertinentibus, est, ut puto, in biblioth. monaster. Cassin. Montf. p. 222. — Galenī opera diversa sunt, ut puto, *latine*, in bibl. fratr. min. Celsinae. Montf. p. 433. — Galenī microtechnae et alia sunt in bibl. D. Marc. Venet. Vid. Catal. pagg. saepe citatis. — Galenī libri permulti, graece scripti, recensentur cum aliis; quorum titulus literis non proditus est, a Montf. p. 472. ceu exstantes in bibl. D. Marc. Venet.

Galenī opera quaedam sunt in bibl. Ambros. Mediol. at recenti manu scripta. Montf. p. 529. — Galenī codices bene multi sunt in bibl. Ducis Mutinensis. Montf. p. 531. — Galenī opera multa graece sunt in biblioth. August. Vid. catal. ejus biblioth. in fol.

Galenī opera multa graece sunt in bibl. univ. lit. Lips. Paulina, et senatus Lips. (In Paul. bibl. continentur *τέχνη*, no. 1095. de locis affect. libr. VI. n. 1100. de sanitate tuenda libr. VI. n. 1100. de sym-

ptom. differ. et caussis n. 1101. *ιατρὸς, εἰσαγωγή* f. method. med. n. 1102. *ἄροι ἱατρικῶν* n. 1102. *ἀνατομικὰ ἐξηγήσεις* n. 1102. Sunt omnes papyracei, recentis aetatis. K.)

Galenī opuscula exstant graece in bibl. reg. Taurin. Montfauc. p. 1397. et cat. cit. — Galenī et Erotiani quaedam in bibl. Nāniana. Vid. cat. codd. graec. p. 442. cod. 249.

Anonymi ejusd. antiqui auctoris tabulae divisionum, quae exstant in Cl. Galenī libris *περὶ αἰσθητῶν* sive de lectis; in libris duobus de curatione ad Glaucon; in libro de pulsibus ad Theutranem; in libro de differentia morborum; in libro de caussis morborum; in libro de differentia symptomatum; et in libris III. de caussis symptomatum, qui sex posteriores libri, tanquam partes unius ejusdemque *πραγματείας*, ibi generaliter inscribuntur lib. I — VI. *περὶ αἰτίας*. Exstat in bibl. cael. Vind. Lamb. lib. VI. P. 151. seq. de Nessel Pa. III. n. 16. p. 28.

Galenī quaedam opuscula, quae Jul. Caes. Scaliger descripsit, sine titulo, praemisit de se duobus carminibus graecis, sunt in bibl. acad. Lagd. B. et quidem ex hujus viri legato. Vid. cat. ill. biblioth. p. 339. 340.

(His subjungam, quae partim ex IGN. HARDTI cat. cod. mssor. bibl. r. Bavar. partim ex JAC. MORELII bibl. mssā Venet. to. I. Bassani 1802. 4. huc facientia excerpti. Continentur autem in illa:

Galenī definitiones medicae. cod. chart. n. 109. in fol. cum correctionibus marginalibus, constans f. 61. cum lacunulis, possessus a Victorio, Seculi XVI. Vid. HARDT To. II. p. 13.

Galenī medicus. cod. chart. n. 109. in f. qui quondam fuit P. Victorii, cum correction. marginal. constans f. 61. cum lacunulis, ubi inde a f. 22 — 49. reperitur laudatus Galenī liber. Cap. 5. et 11. desunt.

Galenus *ὅτι ταῖς τοῦ σώματος κράσειν* etc. cod. chart. n. 109. in f. cum correction. margin. Inde a f. 50. hic Galeni liber, auctorior in fine, quam in Aldina et Basil. graeca; nam in Chart. edit. illa particula legitur.

Galenus comm. in Hipp. epidem. cod. chart. n. 231. initialibus et titulis miniatis, literis minutis et nitidis in 4. foliis 228. constans, mutilus, sec. XVI. Incipit *Μόνον προγνώσεται τὰς γενομένας νόσους ἐν ἐκάστη* etc. Finit *τῶν ἔρδον τοῦ περιτοναίου μορίων*. [Deest titulus et initium. Est vero Galeni comment. de epidem. Hippocratis. Non fit in hoc cod. eadem semper et textus et commentarii distinctio, sicut in ed. graeca Basl. 1535. f. v. c. in hypomnemate tertio libri I. post haec καὶ ἐνναταίων ἐκ τουτέου τοῦ κόσμου (quae in edit. Pa. V. p. 383. adhuc in contextu sunt) hic titulus occurrit: *περὶ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημίων γεγραμμένων ἀρρώστων. πρὸς τῆς τῶν κατὰ μέρος*. Editio autem omisso titulo pergit. Quibus finitis sine alia inscriptione codicis minio distincta sequuntur: *πυθίων, οἱ κατὰ μὲν παρὰ γῆς ἰσρόν*. In edit. autem *γαληνοῦ εἰς τὸ τρίτον τῶν ἐπιδημίων ὑπόμνημα α̃*. Notandum, hic titulos occurrere, qui in edit. non sunt, quamvis eadem sint. Desinit vero in tertio commentario in tertium librum epidem. Est proin tantum hic in primum et tertium epidem. librum: reliqua desunt. In veteri catalogo est compendium medicinae. IGN. HARDT to. II. p. 502. seq.

Cod. 39. continet varia Galeni, v. c. f. 80. fragmentum de hominis natura, quod IGN. HARDT Galeni forte esse autumat. f. 81. *ἐκ τοῦ φλεβοτομίας Γαληνοῦ*. Incipit: *ὅτι τοῖς τὰ συνήθη πράττουσι*. Fin. *καὶ αὐθις ἐπαρτίζειν*. — *Περὶ ἀρτηριοτομίας*. Incipit: *ὅτι τὰς ἐν τοῖς κροτάροις ἀρτηρίας*. Fin. *μόριον παντός*. — *Περὶ πέφρω*. Inc. *ἡ πέφρις ἀλλιώσις ἐστι*. Fin. *τὴν γαστέρα ναρδίνῳ μύσῳ*. — f. 86. *Γαληνοῦ προοίμιον περὶ τροφῶν δυνάμεως κατὰ στοιχεῖον*. Inc. *πολλῶν καὶ λο*

γίων, ὃ μέγιστε βασιλεῦ. Fin. περὶ ὠτίδων. λόγόν
 διαγνωσθήσεται. Addit HARDT p. 204. to. I. „Editum
 Galeni opusculum de alimentorum facultatibus. At hoc totum quantum differt, uti ex collatione intellexi.“ — f. 121. Σύνοψις τοῦ περὶ τροφῶν, Γα-
 ληνοῦ. Inc. περὶ πυρῶν ἦτοι ἄστων. Fin. εἰς δὲ οὐ-
 ρησιν χείρους τῶν λευκῶν. Addit HARDT p. 205.
 „Est haec synopsis desumpta ex tribus libris de alimentis,
 uti obvii tituli declarant. Nec haec cum editis conve-
 niunt. Sequuntur varia remedia contra varios morbos.
 In bibl. Taurin. ap. Pasinum p. 70. a Meletii opere,
 quod his Galenicis praecedat, usque huc eadem haberi
 videntur. Verba enim ipsius haec innuunt. Adduntur
 in fine pauca quaedam de variis morbis ex eodem
 forte Galeno desumpta.“

Cod. 68. chartaceus, titulis et initialibus minia-
 tis cum marginalibus notis variis f. 334. in fol. seculi
 XVI. continet f. 298. Παύλον αἰγινήτου ἱατροσοφίστου
 κερ. κα. ἐκ τοῦ ζ βιβλίου τοῦ ἐπιγραφέντος ἐκ τῶν Γα-
 ληνοῦ περὶ τῶν ἀντεμβαλλομένων. Inc. ἐν Ἀλεξανδρίᾳ
 φησὶν ἐπιτίμιος. Fin. ἀντὶ ὠκίμου σισύμβριον.

Cod. 105. chartaceus cum correctionibus margina-
 libus seculi XVI. in fol. habet Γαληνοῦ περὶ κατακλί-
 σιως νοσοῦντων προγνωστικὰ ἐκ τῆς μαθηματικῆς ἐπιστή-
 μης. Init. περὶ μὲν τοῦ ὑπάρχουσαν εἶναι. Fin. ἐὰν
 δὲ ἀγαθοποιὸς τῇ C ἐπιθεωρήσῃ. Exstat in Galen. operi
 Vol. IV. p. 476. b. ed. Basil. In fine mutilum.

Galenus ad Glauconem. Incip. ὅτι μὲν οὐ τὴν κοι-
 νήν. Fin. ὑπομνημάτων ἕκαστον. IGN. HARDT nota-
 vit, hunc codicem, chartaceum, sec. XV. scriptum,
 mutilum, e libris P. VICTORII migrasse in bibl. reg.
 Bav. ubi n. 236. insignitur. Sunt libri II. Therapeu-
 ticorum in plura capita, quae tituli minio exarati innu-
 unt, divisi. Id quod non est in ed. graec. Bas. to. IV.
 P. 247. — Cod. mss. bibl. Bav. to. III. p. 6.

Ἀρχὴ σὺν θεῷ τῆς παρόσης δόλτου καὶ ἐρμηγεία καὶ

διδασκαλία καὶ ἐξηγήσεις τοῦ θαυμασιωτάτου καὶ λογιοτάτου ἀρχιήτρου τοῦ Γαληνοῦ τοῦ σπείσαντος εἰς τὰ τῶν μορίων πάθη ἀνίατα καὶ δυσίατα λέγω ἅμα καὶ ἐνίατα γενέσθαι ὠφέλειαν καὶ ἴασιν. Cod. 288. Init. πρῶτον μὲν καὶ κοινῷ λόγῳ καὶ etc. Finis: καὶ μίξις μετ' ὅξους ἄλειφε. Addit J. HARDT to. III. p. 211. haec: Praemittitur index c. 249. in cujus autem fine leguntur haec: ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ περιέχονται κεφάλαια θεραπευτικὰ τῶν ἀδύλων καὶ φανερῶν ἐπιποδίων τόπων CN. Ex ipso jam titulo patet, non ipsius Galeni opus esse; sed commentarium in Galenum. Id quod confirmatur per id, quod in fine prooemii legitur: λόγος καὶ ποιήμα Ἰωάννου ἀρχιήτρου περιέχων συνοπτικῶς πάντων τῶν παθῶν καὶ τῶν ἀδύλων τὰς θεραπείας. πρὸς ὅξυν πόνον κεφαλῆς κισσὸν ξήρον, ἢ χλωρόν κοπανίσας ἀπόβρεχε εἰς ἔλαιον. Ex illo enim clare videtur, esse commentarium Joannis Archiatri, continentem morborum omnium curationem. In bibl. r. Paris. n. 126. idem mss. habetur, cujus titulus est: Joannis iatrosophistae λόγος καὶ ποιήμα πάντων τῶν παθῶν καὶ τῶν ἀδύλων τὰς θεραπείας πρὸς ἓν ἕκαστον τὴν τάξιν. Capitulis 252. constat teste Fabricio vol. XII. p. 781. Ultimum hic caput est:

Τοῦ σοφωτάτου Γαληνοῦ περὶ τῆς τῶν τροφῶν δυνάμεως. Cod. n. 551. bombycinus in 4., qui seculo XV. scriptus fol. 296. constat. Prooemium incipit verbis: Ποιήσας πᾶσαν θεὸς τὴν ὀρωμένην, et desinit: προπυρίων ἐπιτίθει. Praemittitur index cap. 160., quorum primum est περὶ κατασκευῆς ἀνθρώπου, et ultimum περὶ σκλήρου. At in ipso libro ultimum est περὶ σιεατωμάτων, adeoque 161. Ad cap. 11. legitur titulus: Ἑρμηνεία περὶ τῆς τῶν τροφῶν δυνάμεως προοίμιον. πολλῶν καὶ λογίων, ὧς μέγιστε, ut in eodem cod. 39. Videtur proin IGN. HARDTIO l. c. to. V. p. 403. e Galeno potissimum compositum.

Ἀρχὴ σὺν θεῷ συνοπτικοῦ ἱατροσοφίου τοῦ σοφῶ

τάτου Γαληνοῦ. Prooemium incipit: Σύντομος διδασκαλία τοῦ θαυμασιωτάτου etc. et definit verbis λουθῆναι καλῶς. Praemittitur index cap. 216. quorum primum est πρὸς ὀξὺν πόνον κεφαλῆς, et ultimum εἰς ὀδύνην ἰσχίου. Inter codd. bibl. r. Bav. n. 551. f. 336 — 353. Vid. *Cat. cod. mst. bibl. r. Bav.* to. V. p. 403.

Ἑρμηνεία περὶ τῆς ποδιάγρας τοῦ σοφωτάτου Γαληνοῦ. Prooemium incipit verbis: ἐπεὶ ὅρισε πρὸς με ὁ κράτιστος, et definit expositio καὶ τοῦ ἄριτου προπράχεντος μετὰ τοῦ Inter codd. bibl. r. Bav. n. 551. f. 354 — 359. Vid. *Cat. cod. mst. bibl. reg. To. V.* p. 403.

In *Morellii* autem catalogo bibl. mst. Ven. tres codd. Galeni reperiantur.

Galenī ars medica et alia quaedam, in indice impresso denotata, Mich. Apostoli manu exscripta. Cod. 275. in 4. seculi XV.

„Ad hunc ipsum codicem, nisi fallor, respexit Jo. RHODIUS, cum ad Cp. Hofmannum 1626. e Patavio ita scriberet: Anno superiore Venetiis incidi inter alia mst. in Artem parvam, charta et caractere vere graecam, polite scriptam. Vestri non immemor, assumpto Bucretio, cum codice graeco Aldi singula diligenter contuli. Quaedam deprehendi diversa, nec tamen, quantum in transitu observare licuit, semper meliora. Ista, quaecunque sunt, nunc cum D. MEYERO mitto. Interfines etiam notavi, ne quid curiositati deesset. Adhibito codice Basil., quo hic destituimur, minus fortasse discriminis erit. Nonnullis in locis supplementa videbis, quae num in sola Aldina editione, an vero etiam in Basileensi desint, scire aveo. (Inter Epist. GEO. RICHTERI. Norimb. 1662. p. 805.)

Galenī libri anatomici IX. et alia ejus quaedam opera, ut in indice impresso, in quibus tamen lib. I.

de alimentorum facultate a capite VII. incipit. Cod. 279. membranac. seculi XV. fol.

„Libros anatomicos IX. omnium primus latine reddidit *Demetrius Chalcondylas*, Athenienfis, unus e graecarum literarum in Italia instauratoribus: quam interpretationem non Fabricius, non Hodus, non Boernerus, non Argelatus, non alii praecipui de Chalcondyla scriptores noverunt. Typis eam tum commisit Bonon. 1529. JAC. CARPUS seu Jac. Berengarius Carpenfis, anatomicorum sui temporis si non princeps, nemini certe inferior: eaque in editione etiam PETRI POMPONATH, LAZ. BONAMICI et FRC. FURNII opera usus ipse est, quemadmodum in eleganti ad *Herculem Gonzagam* Cardinalem epistola scripsit. Latuit BERENGARII editio, quae penes me est, bibliographos primae notae omnes, ac etiam TIRABOSCHIUM, dum fusc de Berengario disfereret (*Bibl. dei scrittori Modenesi* To. I. p. 215.); minime vero Jo. Cajum, Britannum, qui in annotationibus ad libros *Galenii* anatomicos, ad fidem hujus cod. Marc. a se emendatos (*CAJUS de libr. propr.* p. 141. ed. Lond. 1719.) et cum aliis ejus nonnullis ann. 1544. Basil. impressos, Demetrius, inquit, a verbis nunquam recedit, sed verbum verbo fideliter reddit. Etiam vett. *Galenii* editiones varietates versionis *Demetrii* in margine afferunt. Liber *Galenii* spurius de oculorum anatome inter ejus opera ed. Chart. to. X. p. 504. impressus, ex latina Demetrii Graeci versione, et ipse Chalcondylam interpretem habuisse omnino videtur.

Galenii de temperatura medicamentor. simpl. libri V. priores manu Mich. Apostolii scripti sunt, sex posteriores a. 1470. Aer. V. se scripsisse Cosm. Hieromachus prodidit hac adnotatione in fine posita: Τα ὀπισθεν γραφέντα βιβλία ἔξ τοῦ Γαληνοῦ γέγραπται παρ' ἐμοῦ Κοσμά ἀναξίου ιερομάχου, μηνὶ Αὐγούστῳ ὑ' τῷ αὐτῷ ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Cod. 286. membr. in 4. K.)

2. *Latini.* — Galeni opera omnia exstant latine in bibl. collegii Baliolensis Oxon. n. 216. — Galeni opera voluminibus V comprehensa, exstant latine in bibl. Ambrosiana Mediol. Vid. Montfauc. p. 514. — Galeni opera medica, seculo XIV. scripta, exstant latine in bibl. monast. Gaybacensis.

Galenus de elementis sec. Hippocr. Ejusd. de complexionibus. Ejusd. de malicia complexionis diversae. Ej. de virtutibus medicinar. simplic. lib. V. Idem de morbo et accidente. Megategni ejusd. particulae XIV. Ejusd. de crisi libri III. Ejusd. de dieb. crit. libri III. Idem de interioribus membris part. VI. Id. de virtutibus naturalibus cibariorum. Est inter codd. mss. coll. Mertonens. n. 685. — Varii tractatus Galeni sunt inter eosd. n. 686. — Galeni ars parva cum aliis opusculis est inter eosd. n. 689. — Galeni ars magna. Idem de morbo et accidente. Id. de interioribus. Tabula librorum Galeni. Epistola Galeni de humano corpore. Antiballomena Galeni. Signa mortis sec. Galenum sunt in bibl. colleg. Cai. Gouv. n. 955. 956. — Opera quaedam Galeni translata per varios sunt in bibl. domus S. Petri Cantabr. n. 1865.

Tractatus aliquot Galeni sunt in libris If. Vossii n. 2157. — Galenus de differentia morborum. De eorum causis. De praenotione. Qui sunt purgandi. Quomodo coarguendi, qui fingunt morbos. Quomodo per somnia dignoscendum. De crisis libri III. De sectione venae est in libr. mss. If. Vossii n. 2243. — Galeni epist. de febribus, latin. cod. membr. sec. VIII. et cod. membr. sec. XIV. in Galeni artem parvam Joannitii, Joh. Alexandrini discipuli. In bibl. Bern. Vid. Sinneri catal. p. 382.

(Cod. membran. cujus aetas initium sec. XV. transire non videtur, in duo volumina, quae conjunctim continent folia 616. numerata, serius divulsus, servatur in bibl. reg. Dresd. Scrin. D. n. 223. 224. Literis minio pictis et deauratis est ornatus, rubricis-

que et columnarum titulis distinctus. Quaelibet pagina in duas columnas divisa. In ultimo secundi voluminis folio haec leguntur: Tabula libror. Galieni in hoc volumine contentorum. De prognosticationibus et quibusd. curis pulcherrimis f. 1. interprete non nominato, quod semper intelligi volo, nisi interpres additus sit. De introductionibus medicorum f. 9. Liber de sententiis f. 12. Yconomica Galieni, interprete Armengando Blazii de arabico in latinum f. 16. De cognitione propriorum defectuum, interpr. eod. f. 17. Quomodo omnes arguere simulantes aegritudines f. 19. De motu thoracis et pulmonis f. 19. De causis respirationis f. 20. De utilitate respirationis f. 20. De voce et anhelitu f. 24. De innamento anhelitus f. 26. De introducendis in pulsu, interpr. Burgundione, iudice Pisano, f. 30. Prohemium Marci Toletani in librum Galieni de tactu pulsus f. 34. Liber Galieni de tactu pulsus, interpr. eod. M. Toletano de arabico in lat. f. 34. De utilitate pulsus, interpr. eod. f. 39. De spermate, interpr. Nicolao de Regio f. 43. De utilitate particularum, interpr. eod. f. 59. Liber cathagenarum f. 181. De medicinis expertis et probatis contra quosdam morbos f. 193. Liber dictus Miamir, aliter decem tractatum, et aliter de passionibus unius cujusque particulae, interpr. Nic. de Regio f. 196. Genesiae Galieni de passionibus mulierum f. 256. De experimentis f. 258. De aegritudinibus puerorum in prima aetate, quem compilavit Rhafis, f. 268. Liber dinamidiarum Galieni f. 272. De formatione foetus, interpr. Nic. de Regio f. 295. De constitutione artis medicae, interpr. eod. f. 296. De sequela animae ad corpus, interpr. eod. f. 304. De subtiliante diaeta, interpr. eod. f. 309. De euchimia et cacochymia, int. eod. f. 312. De phlebotomia, int. eod. f. 320. De simplici medicina f. 330. Liber pharmacorum f. 390. De usu pharmacorum f. 392. De clysteribus atque colica f. 392. Sex ultimi libri

de simplici medicina, int. Nic. de Regio f. 397. De caussis contentivis, interpr. eod. f. 443. De caussis procatarteticis, int. eod. f. 445. De dispina, int. eod. f. 451. Liber epidemiarum Hippocratis f. 458. Galenus de marasmo f. 461. De cura ycterica f. 465. Liber megategni Galieni f. 467. De motibus liquidis, interpr. Marco Toletano f. 504. Liber passionum Galeni f. 509. Therapeutica Galieni f. 565. Tegni Galieni f. 608. Liber Galeni de somnis f. 42.

In bibliotheca academica Vratislaviensi duo continentur codices msti, quorum alter est maximi folii, membranaceus, antiquus et bonus, continetque sequentia Galeni scripta: 1. libr. III. de compleffionibus. 2. de interioribus. 3. de accidenti et morbo. 4. libri de virtutibus naturalibus. 5. de differentiis pulsuum a burgundione iudice pisano de graeco in latinum translatus. 6. de malicia compleffionis diversae. 7. de ingenio sanitatis. — Alter codex pergamenus, antiquus et optimae notae, plenior priore est. Continet enim 1. de complexionem. 2. de simplici medicina. 3. de elementis secundum summam ypocratis. 4. de differentiis febrium. 5. de juvamento. 6. de regimine sanitatis, cujus in fine: Explicit liber Galeni de regimine sanitatis. Finis sexti sermonis hygyenae: 1. sanitatis custoditivae a burgundione cive Pisano de graeco in latinum translatus. 7. de juvamento membrorum. 8. de creticis (sic) diebus. 9. de motibus liquidis, cujus in fine: Completus est tractatus Galeni de motibus liquidis translatus a Joannicio de graeco in arabicum, et a Marcho toledano de arabico in latinum. 10. de voce. 11. de virtutibus naturalibus. 12. de interioribus. 13. de malicia complexionis diversae. 14. de morbis et accidenti. 15. Incipit liber Galeni de cibis. Rubrica: Viro provido et discreto magistro rosello de Aricio medico praecipuo ffr Guill's de Morbecha ordinis praedicator. bene valere et sp obtime agere. In hijs quae per me ex graeco transferuntur operibus hoc in-

tendere consuevi, ut latinitati luminis adjiciat labor meus, qm siem si in hoc opere attigi, illi gratias habeo agere qui dedit consummare. Si autem alicui forte videatur, quod ea, quae in hoc libro traduntur copiosius, in aliis plerisque habentur exposita, et ita superflua videatur labor esse, excuset me nostra instantia, qm cum quanto affectu id exegeritis vos ipse nostis. (Eandem inscriptionem mutilam e cod. Colbertino posuit Echardus script. ord. praedieat. to. I. p. 389. n. 5.)

16. de causis principalibus alterantibus pulsum. Incipit liber Galeni de utilitate (margo atramento *tactu* scriptum habet, deleta rubrica *utilitate*), pulsum; quem transtulit Joannicius filius Ysaac e graeco in arabicum et marchus tol'an' (Toledanus), de arabico in latinum.

17. de virtutibus alimentorum: in fine, explicit liber Galeni de virtute alimentorum. 18. Sequitur rubrica: *Explicit liber VI. incipit VII.* et sic pergit lib. VIII. IX. XI. XII. XIII. in cujus fine est: *explicit liber Galeni de ingenio sanitatis*, et supra VII — XIII. in superiore pagina rubrica scriptum in singulis paginis *de ingenio sanitatis*. 19. de crisi. 20. de XII. partibus. 21. de peryodis febrium. K.)

XVIII. Galeni operum omnium editiones graecae hae sunt:

Γαληνῶν α'. β'. γ'. δ'. ε'. Galeni librorum pars I. II. III. IV. V. Venet. ap. Aldum, sine anni mentione, qui tamen est ad finem privilegii Clementis Papae VII. quod datum est Romae sub annul. piscat. d. 27. Jan. ann. 1525. Idque privilegium ejusdem mensis et anni singulis partibus praefixum legitur. Forma est in fol. min. — Voluminibus V. ut plurimum in bibliothecis comprehensa opera Galeni in hac editione exstant. Molestia est, quod libri in capita divisi non sunt, et quod foliorum numeri in singulis partibus toties incipiunt. Quae etiam causa est, cur exemplaria non omnes Galeni libros continentia, ideoque manca, in bibliothecis prostant. Cui tamen incommodo sub-

venit et registrum in singulas operum Galeni partes, a prima ad quintam, quod exstat in principio partis quintae, et index librorum, qui in singula parte continentur, cuique parti praefixus. Multa de opera, quam in hac editione paranda adhibuerit, gloriatur *Afulanus*, in praefatione dedicatoria part. I. ad Clementem VII., se incredibili studio omnes codices Galeni, quotquot in Italia et in ipsa Graecia potuissent reperiri, conquisivisse; supplevisse multiplici labore, quae in singulis Galeni libris desiderarentur; redegisse in commodum ordinem libros singulos Galeni, esseque usum in hoc labore iudicio operaque JO. BAPT. OPIZONIS, Papiensis, qui eum ad suscipiendum hoc munus apprime fuerat hortatus. Alteram partem operum Galeni dedicavit *Afulanus* ALBERTO PIO, Carporum principi: tertiam JO. MATTHAEO GIBERTO, episcopo Veronensi, Clementis VII. Datario: quartam HIER. ALEANDRO, antistiti Brundusino: quintam JO. BAPT. OPIZONI, Patricio Papiensi et medico. Hunc *Afulanus* summopere laudat ob operam Galeno impensam. *In eo restituendo*, scribit ad eum, *tantum tibi laboris ac pervigiliarum impensum est, uti me saepe desperatio coepti subiret operis*. Ea editio Aldina, in qua, quae ad externum nitorem spectant, non sunt, quae possis desiderare, continet opera Galeni, paucis exceptis, quae Charterius suae editioni ex mss. bibl. reg. Paris. addidit. Etsi summum studium in restituendis lacunis in Galeni libris impenderunt Opizo et *Afulanus*, collatis pluribus mssis exemplaribus, tamen multas adhuc lacunas textus Aldinus habet, quarum magnam partem explevit Ren. Charterius ex mss. regis Parisinis, ex parte etiam expleverant jam antea editores singulorum operum. Hinc, etsi non omnia praestitisse Opizonem et *Afulanum* in hac editione perficienda existimandum est, eos tamen multa atque praecleara praestitisse certum est, eosque, qui hanc editionem non satis emendatam et vitiis laborantem perhibent, non quidem errare, nimis tamen acerba censura

notare utrumque hunc virum, longe meritissimos de Galeno, ac sine quorum opera dubium foret, quin Galeni textus talis hodie existeret, qualis exstat *).

Γαληνῶν ἅπαντα. Galeni Pergameni, summi semper viri, quique primus artem medicinae universam, apud priores homines obscuram et veluti errantem, in perspicuam quandam et propriam expositionem traduxit, opera omnia, ad fidem complurium et perquam vetustorum exemplarium ita emendata ac restituta, ut nunc primum nata atque in lucem edita videri possint. Basil. ap. Andr. Cratandr. 1538. fol. Voll. V.

Huic editioni alteri graecae operum Galeni omnium operam impenderunt aliquot viri docti, qui conquisitis exemplaribus mistis non unius generis solum, sed diversis, curarunt primo, ut diligens fieret collatio prioris editionis ad haec mista exemplaria: deinde adhibitis viris diligentibus ac industriis, opus ingens instaurarunt. His negotium est datum, ut iudicium suum adhiberent collationi exemplarium factae, quibusque in locis emendatio aut restitutio textus esset necessaria, utque universum opus diligenter ac religiose perpurgarent. Id factum esse sedulo, restitutis locis innumeris, qui corrupte legebantur, atque expletis etiam permultis, qui fuerant mutili, quibusd. etiam expunctis atque obelisco notatis: omnia haec religiose esse facta, nihil temere, nec sine multa praemeditatione aut absque magna fide esse factitatum, monet Hieronymus Gemusaeus, cui tertia et quinta operum Galeni pars corrigenda et restituenda obveniret, in fine praefationis ad partem I. eorum operum Galeni. Alterius partis emendationem curavit LEONH. FUCHSIUS, qui postquam in praefat. ad part. II. de erroribus mendisque editionis Aldinae valde conquestus est, ipse fatetur, se in emendandis his alterius partis Galeni libris (sunt vero

*) Vide de hac editione F. A. EBERT's *allgem. Bibliograph. Lexic. IVte Liefer.* p. 643. no. 8054.

libri maximam ad partem de medicamentis) magis ingenio suo et latinis versionibus, minus aliis, iisque praestantioribus auxiliis esse usum. In praefatione ad part. III. maxima laus laboris, in hac editione impensis, tribuitur JOACH. CAMERARIO et LEONH. FUCHSIO: particula etiam laudis tribuitur HIER. GEMUSARO a typographis. Quartam partem curavit JOACH. CAMERARIUS, paucis etiam, ut videtur, codicibus mss. adjunctus, magis vero versionibus latinis. Editio haec est longe emendatior Aldina quidem, at ob causas, quas adduxi, non omnibus numeris absoluta. Typographos nec operae, nec sumptibus pepercisse ad efficiendum, ut ea editio prodiret quam emendatissima, eam tamen innumeris in locis esse depravatissimam, teste etiam JAC. SYLVIO adducto, refert CONR. GESNERUS in embl. I. de operum Galeni edit., quod praefixum est editioni Frobenianae operum Galeni latinae tertiae. Continentur in ea ii tantum libri, quos Asulanus prelo mandaverat, quae Asulani editio, quidquid contradixerint ii, qui hanc curarunt, ei pro fundamento fuit. Additus est tantum parti quintae Galeni liber de ossibus, et quidem latine. Textus in capita non distinctus est. Externa ceterum facies hujus editionis talis est, ut vix multa queas desiderare, siue chartae teneritudinem, siue firmitatem, siue albedinem spectes *).

Graeca et latina unica tantum editio prodiit, eaque voluminosissima quidem, etsi non optima. — *Hippocratis Coi et Claud. Galeni Pergameni Archiattron opera. Renat. Charterius, Vindocinensis, Doct. med. Paris. Reg. christianiss. consiliar. medicus, ac professor, plurima interpretatus, universa emendavit, instauravit, notavit, auxit, secundum distinctas medicinae partes in XIII. tomos digessit, et conjunctim graece et latine primus edidit. Lutet. Paris. ap. Jac. Vallery, bibliop. 1679. f. mai.*

*). Vid. EBERT l. c. p. 643. no. 8055.

Tomi XIII. omnes annum 1679. in titulo notatum exhibent: tomus IX. in duas partes divisus est. Altera pars ejus tomi paginarum numerum peculiarem habet. Molitus est Charterius eam editionem molis maximae ab anno 1639. Ad finem perducta est demum post mortem Charterii anno 1679. Quaedam hinc est, etsi una tantum impressio singulorum tomorum est, in iis, praesertim in prioribus tomis, diversitas. Duas tabulas aeri incisas addidit Charterius tomo primo, quae vero, quoniam incidebantur, postquam tomi primi exemplaria multa erant divendita, in permultis exemplaribus defunt. (Defunt etiam in meo exemplari, in quo tomi primi titulus tantum ornatus est effigiebus, aeri incis, Hippocratis et Galeni.) Tomus primus, qui jam anno 1639. editus est, aliqua habet propria, quae in eodem tomo, ubi editus est anno 1679., defunt, in eoque quaedam sunt, quae in priore editione desiderantur. Sic antiquior editio duabus schedis gaudet, quae in ultima desiderantur, in editione vero ejus tomi anni 1679. scheda est, quae in editione anni 1639. non reperitur. Magni tamen momenti hanc diversitatem, quae inter editionem tomi primi anni 1639. et anni 1679. intercedit, non esse, monet DE VILLIERS in epistola de editione operum Hippocratis et Galeni, per Ren. Charterium emissa, quae legitur in *Mémoires de Goulin*, et prodit etiam seorsim: *Lettre de Mr. Villiers sur l'édition grecque et latine des oeuvres d'Hippocrate et de Galene publiée par Ren. Chartier. à Par. 1746. 4.* Medicinam per 39 annos jam exercuerat Charterius, quum anno 1639. primam operum Hippocratis et Galeni partem emitteret, edideratque jam anno 1607. paranymphum in gratiam V. laureae candidatorum. Non Renatum, sed potius Joannem Charterium Palladii Synopsis de febribus edidisse, a Renato Charterio indicem in Galenum esse compositum, qui et lucem viderit (nos hanc indicem nunquam vidimus), refert idem de Villiers.

Ceterum Ren. Charterius ad edenda haec Hippocratis et Galeni opera sumtus impendit 50,000 imperialium. Exemplaria operis, quae fiscus regius sibi mancipavit post obitum Charterii, ab eo divendita sunt, cum idem fiscus Tournesortii elementa, ipsi quoque mancipata, post factas impensas 100,000 imperialium, anno 1694. non divenderet, sed dono daret doctis viris, aliisque. Ceterum multa sunt, quae laudat Villiers in hac editione, imprimis versiones latinas, a Charteria fere omnes emendatas, optatque, ut ea Hippocratis et Galeni editio, iterato labore ad novam editionem impenso, vulgatio fiat. — De labore, quem Charterius Hippocrati impendit, dictum est a JO. ALB. FABRICIO in biblioth. graec. lib. II. c. 23. §. 30. to. II. p. 605. sequ. ed. Harles. Neque felicior fuit Charterius in Galeno edendo, quam in Hippocrate, imo minus adhuc felix, quod in Galeno edendo longe plura erant praestanda, quam in Hippocrate. Negandum quidem non est, habitum externum hujus editionis, nisi splendidum, tamen et talem esse, qui oculos, delicatorem etiam, non laedat; libros Galeni eo ordine esse dispositos, quo facile possint a legentium quoque reperiri; textum esse expressum secundum Basileensem graecam editionem (Aldina ipsi defuit), et quidem multis locis mutatum ex codicibus mstis bibliothecae reg. Paris. et aliarum bibliothecarum; versionem correctionem edidisse, non quidem omnium, tamen plurimum librorum Galeni Charterium; addidisseque in concisis notis ac variis lectionibus, quae tomis non quidem omnibus, tamen pluribus additae sunt, multas lectiones e manuscriptis codicibus, editori operum Galeni olim usui futuras; sed etiam non negandum est, multa esse facta a Charterio oscitanter: textum, versionem, omnia esse minus studiose correctae, quam par est, eumque et in emendando textu, et in hiatibus explendis minus ingenio esse usum, magis vero ea fortuna, qua recepit bona malaque, prouti ea in codicibus mstis reperire

ipſi contigerit. Graecum textum ſingulorum librorum ſecundum latinæ verſiones præſertim editionum Juntinarum in capita et ſectiones diſtinxit, quod uſui lectorum apprime inſervit. Judicium etiam de Galeni libris longe plurimis tulit in conciſis notis, ſed et minus ſubtile, et ſubinde a veritate alienum. Addidiſſe ſe editioni ſuae multos libros Galeni, in operum omnium editionibus graecis deſideratos, refert Charterius, ſed horum tituli etſi ſatis numeroſi ſunt, libri tamen, quos primus addidit, quique legentibus utilitatem quandam promittunt, valde numeroſi non ſunt. Praecipui libri, quos primum in hac operum Galeni collectione edidit, ſunt liber Galeni de humoribus; de oſſibus; de ſeptimeſtri partu; de faſciis; de clyſteribus. Correctiores ac reſtitutas magna ex parte edidit definitiones medicas; ſeptimum de uſa partium librum; librum de ſeptimeſtri partu; librum de comate ſecundum Hippocratem; de prænotione librum. *)

Editiones *latinae* proſtant numeroſiſſimæ, libris Galeni a diverſis interpretibus ex graeco in latinam linguam translatis atque in unum collectis.

Galenus Pergamensis, Medicorum omnium principis, opera edita studio Diomedis Bonardi, phyſici Brixiensis. Praecedat tabula librorum Galeni cum præſatione editoris. Tum rubro: Galeni Pergamensis, medicorum omnium principis, opera feliciter inchoant. Et primo liber de ſectis: inſtruens introducendos, in medicina quam ſectam debeant imitari. In fine: Explicit liber galeni, qui communiter dicitur liber X tractatum etc. Deinde: Que in primo volumine continentur Galeni opera, feliciter explicant: venetiis per Phil. Pintium de Caneto impreſſa. Anno 1490. die vero 27. Auguſti. Auguſtino barbadico ſereniſſimo

*) (Dav. Ruhnkenius ad *Timaci Lex. Plat.* p. 97. edit. II. Charterium judicat prope infinitos errores, emendandi ſpecie, in Galenum introduxiſſe. K.)

Venetorum principe. Accedit Joann. pet. Pintii mantuani carmen in laudem galieni nuper integro volumine reparati. Registr. et symbol. typographor., Secundo volumini praefixus est titulus sequens rubro: *Galenii principis medicorum Liber de elementis foeliciter incipit.* In fine: *Explicit liber galieni ad Glaucanem.* Tabula librorum galieni, qui in secundo volumine continentur. Character gothicus cum signatura foliorum. — Vide de hac principe latina editione operum Galeni *Fossium* in catal. codd. saeculo XV. impressorum bibl. Magliabech. tō. I. col. 717 seqq. et *Panzerum* in annal. typogr. vol. III. p. 291. et auctores, quos ibi citat. Ignota fuit haec editio CONR. GESNERO. Vid. ejus emblemata II. de Galeni operum editionibus latinis ed. III. Frobenianae praemissam. Conf. et de hac editione JO. HERRMANNI *progr. acad. de Galeni editione Veneta* 1490. ad JO. FR. EHREMANNI *orationem.* Argent. 1782. f. (Ita titulus sese habet, nec uti Ackermann. eum exhibuit, qui Ehrmannum auctorem programmatis fecit. K.)

Pars secunda operum Galieni impressione secunda. fol. mai. Charact. Goth. Nulla signat. fol. In fine leguntur haec: *Hujus consummatione omnia clauduntur hac sola impressione G. opera tali munita a Sereniss. Venetor. Ducali Dñio gratia et privilegio: ut si qs i. decenium aliena fuerit ausus impressione deferre Venetias vel sub Venetorum dominium Galeni opa vel delata quomodo libet mercari noverit, se X ducator. penam pro eor. singulo volumine incurrisse.*

Secundae partis ejus editionis mihi tantum copia est: primam tamen existere, suadet et prima latina editio, in II. volumina divisa, et inscriptio libri. Adversa pagina tituli haec verba leguntur: *Incipit secunda pars operum Galeni in qua post determinationem rerum naturalium cum annexis: Ad res praeter nam eisque annexa accedit.* Incipit liber Galieni, quomodo oportet redarguere simulantes aegritudinem.

Lego hanc editionem prodixisse cura HIER. SURIANI, Venet. p. Bernh. Benalium 1502. Circa annum 1511. prodixisse notat CONR. GESNERUS in emblem. II. de Galeni editionibus. Operum Galeni pars prima emendata opera HIER. SURIANI. Ven. 1502. f. reg. erat in biblioth. Gunzii p. 379.

*Tertiam impressionem ego nunquam vidi: exstare tamen eam, patet et ex titulo editionis quartae latinae, tertio volumine auctae, quam Rusticus Placentinus *) curavit, et ex dedicatione voluminis primi quartae impressionis, in qua Rusticus Placentinus id volumen Magistro Ambrosio Varisio Rosato inscripsit. Ejus verba haec sunt: Chalcographi Papienses libros Galeni jam ter in duobus voluminibus impressos reimprimere statuentes, me enixe rogaverunt, ut illis in memoriam aliquid meo adducerem consilio, quo quarta eor. impressio Galeni doctrinam amantibus gratior redderetur et utilior.* Notat deinde Rusticus, se, cum Galeni opera, tribus editionibus antea expressa, duobus voluminibus fuerint comprehensa, tertium volumen addidisse.

*) Dux quaesivi, quisnam hic *Rusticus Placentinus* fuerit. Nuper autem amiciss. M. F. A. EBERTUS, bibliothecae reg. Dresd. a secretis, me docuit, PR. ANT. RUSTICUM, lectorem publicum medicinae in universitate literar. Papiensi, trium librorum auctorem: 1) *Obligationes Strodi* cum commento Rustici. Papiac p. Ant. de Carcano, d. 9. Maii 1494. 4. 2) *Liber hylagoge Joannitii*; *liber Phylareti de pulribus*; *liber Theophili de urinis*; *jus jurandum Hippocratis etc.* . . . *liber technici Galieni etc.* Papiac p. Jac. de Burgo franco 1506. 8. (vid. PANZER L. c. IX. 555. no. 5b.) Duellum epistolare, Galliae et Italiae antiquitates summam complectens. Trophaeum Christianissimi Galliarum regis, Francisci hujus nominis primi. Item complures illustrium virorum epistolae ad dominum Symphorianum Camperium. (Venet.) per Joan. Phitoben et Joann. Divineur, 10. Oct. 1519. 8. Conf. (Gaetano Poggiani) memorie per la storia letteraria di Piacenza. Vol. I. Piacenza 1789. 4 p. 20. not. B. K.

Quarta impressio ornatissima: continens omnes Galeni libros a l's impressos: melius, qm. prius ordinatos, et magis qm. antea emendatos. Emittensque alios ejusdem libros nunquam cum aliis impressos: impressione tamen dignos, doctrinam ipsius decorantes atque perficientes: in tertio volumine noviter imprimendo. In fine legitur: Habes, humanissime lector, hoc primum volumen operum Galeni artium et medicinae doc. praefulgentissimi qm. plurimis erroribus emendatum: ac omni fere menda (ut humanitus fieri potuit) purgatum: Papiæque summo cum studio elaboratum: per JACOB. Paucidrapium de Burgo-francho. Anno Domini 1515. prid. Calend. Octobris. Alterum volumen impressum est Papiæ, eod. anno et per eundem, Id. Octobr. Voluminis tertii titulus in ultima parte differt a titulis duorum priorum voluminum. — doctrinam ipsius decorantes atque perficientes; hoc tertio volumine aureo nuperrime impresso contentos. In fine hujus voluminis tertii haec leguntur: Habetis sacre philosophiae ac medicinae cultores candidissimi in hoc Tertio praecclaro volumine diversa collectanea oper. Galeni, medicor. Monarche, variis versionibus dilucidata: exactissimaque cura per solertem virum Jacob Paucidrapensem: de Burgofranco: PAPIÆ absoluta Anno A virgineo partu 1516. Pridie Idus Junii. fol. — Tribus voluminibus constat haec editio. Rusticus Placentinus, medicinae cultor, editionem curavit. Versiones antiquas, ex arabico factas, et recentiores Laurentii Laurentiani, Nic. Leonicensi, Guil. Copi librorum Galeni non mutavit.

Primi voluminis Galeni impressio quinta. Quinta et ultima impressio continens omnes libros: quos prima, secunda, tertia et quarta continebat: verum longe melius, qm. unqm. antea dispositos: et emendatos. Cui addita fuere secundum varias translationes, omnia nova, quae in aliis impressionibus habentur. Ad lectoris autem prorsus ambiguitatem tollendam, qe. omnium

contentorum faciliorem inventionem, pulcherrimus index in fronte cujuscunque voluminis positus est, videlicet (Nunc sequuntur tituli primi voluminis Galeni). In fine: *Anno dni 1522. die quinto Januarii Venet. expensis Luce Anto. de giunta Florentini. fol. maj.*

Secundi voluminis impressio quinta. In fine: Ven. Expens. Luc. Ant. de giunta Florentini. Anno 1522. die quinto Januarii. fol. maj.

Tertii voluminis Galeni impressio quinta. In fine: Habetis sacre philosophie ac medicine cultores candidissimi in hoc Tertio praeclaro volumine diversa collectanea oper. Galeni medicorum Monarche variis versionibus dilucidata: exactissima cura, mandato et Expensis D. Luce Ant. de giunta florentini. Venet. impressa anno a nativitate dni 1522. die 5. Januarii. fol. maj. — Editionem curavit Scipio Ferrarius, Venetus, naturae, uti se ipsum vocat in praef., fermocinator et minister, rationalium medicorum, Venetiis habitantium, collega. Editio voluminis tertii est ad quartam Papiensem expressa. Post titulum vol. III. legitur etiam Rustici Placentini dedicatio ad Symphor. Campegium, quae et in Papiensi quarta in principio voluminis III. legebatur.

Galenii operum impressio novissima summo labore diligentique studio ab innumeris ferme erroribus asserta: omnes tam veteres qm. novas interpretationes continet: ac quatuor voluminibus digesta est: eos libros habet: quos index sequenti pagina collocatus significabit. 1528.

Secundum Galeni volumen novissime post omnes impressiones exactius emendatum: ac longe magis qm. unquam antea in melius redactum: in quo res praeternaturales praecipue continentur: quemadmodum index a tergo hujus pagina constitutus facillimo ordine demonstrabit. 1528.

Galenii terti voluminis impressio novissima: latina omnia ejus in Hippocr. commentaria: nec non alia quaedam ejusdem opuscula continens. modo post omnes

impressiones exactius emendata. Aphorismor. praeterea index ad Nicolai leoniceni translationem faciens noviter additus. Opera autem quae in hoc volumine comprehenduntur ex indice qui a tergo hujus paginae descriptus est lector optime sigillatim cognosces. 1528.

Quartum Galeni volumen, in quo novè translationes: quaecunque ad hanc usque diem in lucem exiere: nec in superioribus tribus continentur collecta sunt: opus aureum: summa diligentia: omnique studio nuperrime castigatum: atque unde quaque perpolitum: velit, deinceps ab epistola positus index dilucide demonstrabit. 1528. fol. maj. Charact. Goth.

Ad finem voluminis primi haec verba leguntur, postquam editor causas tradidit, cur in primum volumen etiam libros de prognosi in morbis receperit: *Praedicto ergo de pronosticatione libro finito totam terminari volumus partem primam operum Galieni: ea quae naturalia non naturalia sunt cum eor. annexis apprehendentem: quam cum sequentibus correctam, erroribusve qm plurimis emendatam: ut humanitus fieri potuit tibi tradidit Scipio Ferrarius Venetus nature sermocinator et minister rationalium medicor. Venet. Expensis vero d. Luce Ant. de giunta Florentini Impressam. —* In praefatione voluminis primi excusat Luc. Ant. de Giunta institutum suum, quod in Galeno edendo tam sedulus elaboret: id fieri ob librariorum Basileensium et Gallicorum moram, quibus parva Galeni opuscula sat magno pretio venalia sint: se vero effecturum, ut omnia Galeni scripta vilius etiam, quam unum aut alterum basileensem et gallicanum librum, comparari posthac opera sua possint. In praefatione ad volumen tertium JUL. MARTIAN. ROTA refert, se ejus editionem curasse, antiquis versionibus rejectis novas easque politiores recepisse, addidisse etiam librum de oculis. Idem JUL. M. ROTA novarum interpretationum praestantiam et in praefatione ad quartum volumen tuetur. Rarissima est haec editio et paucis visa.

Ignota erat CONR. GESNERO, neque Hallerus de ea refert. — Hactenus enarratas editiones latinas operum Galeni exceperere, quae Venetiis apud Juntas prodierunt.

Primus Luc. Ant. Junta, magni animi vir, et in magna apud Venetos existimatione, dispersa Galeni opera, multa etiam in latinum sermonem vel nondum, vel male translata, ac sine ordine tam numerosa, in unum colligi curavit, et vel de integro vertenda, vel, quae minus bene versa erant, ad exemplaria graeca, quorum multa manuscripta habuit, per doctissimos viros, Martianum Rotam, Ludov. Belisarium, Jo. Bernardum Felicianum, Augustinum Gadaldinum et alios quosdam emendari, denique a celeberrimo medico et philosopho Jo. Bpt. Montano in certum ordinem omnes redigi. Quum vero in media hujus primae editionis parte Luc. Ant. Junta fatis concessisset, filii ejus, Thomas et Jo. Maria, inchoatum opus absolverunt. Prodiit haec *prima* editio operum Galeni Ven. ap. Juntas 1540. f. Conf. de ea CONR. GESNERUS in emblem. II. de Gal. op. edit. lat., quae hactenus typis sunt publicatae, praefixo edit. Froben. tertiae. Alii referunt, eam primam operum Galeni editionem Juntinam prodiisse anno 1541.

Thomas et Joan. Maria, fratres Juntae anno 1550: *alteram* editionem edidere, et novo labore multa demum et emendanda, et quaedam, non impressa prius, imprimenda curarunt atque adjicienda: tum quoque primo volumine, quae adhuc erant continua, a Jo. Bpt. Sufio aptissime in capita dissecta sunt. Index copiosissimus, a praestante medico, Ant. Musa Brassavolo, contextus est. Prodiit ea editio, ut prior, in folio. Curam ejus gessit Augustinus Gadaldinus.

Tertia operum Galeni editio latina prodiit Venetiis apud Juntas, ann. 1556. in fol. Accessere ei editioni pauca quaedam, a Jo. Bpt. Rasario accepta, praesertim quae librum de consuetudine compleant.

Quarta operum Galeni editio Venet. ap. Junt. prodiit anno 1563. f.

Quinta editio prodiit 1570. f. Utrique huic editioni nova quaedam accesserunt: alia facta emendatiora.

Galenii opera ex VI. Juntar. editione. Ven. ap. Junt. 1586. f. — Accessit huic editioni commentarius II. Galeni in libr. II. Hipp. de morb. vulgar. Galeni in libros Hippocr. de humoribus commentarii III. Adjecta sunt etiam libris singulis loca parallela ex Hippocrate, Avicenna cet. Curavit hanc editionem Jo. Costaeus. Praefixa est Hier. Mercurialis tractatio de Galeni libris, Jo. Bpt. Montani ad Luc. Ant. Juntam de ordine librorum Galeni, et hujus vita. Constat haec editio ex isagogicorum classe, ex classibus librorum Galeni VII. quas sequuntur extra ordinem classium libri, libri spurii et fragmenta.

Galenii opera ex VII. Juntar. editione. Venet. ap. Junt. 1597. f. — Complectitur haec editio, ut sexta, praemissis libris, quos vocant, isagogicis, opera Galeni in VII. classes divisa. Deinde sequuntur extra ordinem classium libri, spurii libri et fragmenta. Omnia ipsius Galeni opera cum graecis codicibus et impressis exemplaribus graecis contulit atque emendavit FABIVS PAULINVS, medicus et graecarum literarum professor Venetus. Additus vero est huic editioni liber de clysteribus et de colica. Accessit etiam ad hanc editionem eique accommodatus est Brassavoli index in omnes Galeni libros, omnium longe plenissimus perfectissimisque. Hinc ea editio, ac eam sequentes, mox memorandae, prioribus longe praeferendae sunt.

Octava latina operum Galeni editio prodiit Venet. ap. Junt. 1600. f.

Nona prodiit ibidem ap. Junt. 1609. f.

Decima, quae tamen nona tantum iterum impressa est, Ven. ap. Junt. 1625. fol. His omnibus editionibus additus est index Brassavoli, qui totum peculiarem, eumque ultimum, constituit. — Conf. de his operum Galeni editionibus *Bandinii* histor. typographicam Juntarum et operum, quae ex ea prodierunt, nec non Clar.

BALDINGERI libros: *Medicinisches Journal* part. 28. P. 90. et *Neues Magaz. f. Aerzte* Bd. 14. St. 6. p. 519. seq.

Post enarratam hanc *editionum latinarum* operum Galeni familiam, quae ap. Junt. Venet. prodierunt, enarranda est alia, aequae, inprimis ob *editionem tertiam*, nobilis familia *editionum latinarum*, quae Basileae apud Frobenium prodierunt.

Omnia Cl. Galeni, Pergameni, opera, quotquot apud Graecos in hunc usque diem extiterunt tum olim, tum non ita pridem hominum doctissimorum diligentia in latinam linguam conversa, deinde recognita et pristinae integritati restituta. Quibus praemissa est praefatio dedicatoria, medicinae primam inventionem ejusque incrementa, tum ipsam quoque Galeni vitam, ex ejus operibus partim decerptam, prolixè depingens. Duplex praeterea adjectus est index totius operis. Bas. ap. Froben. 1542. f. —

Continet primum isagogicos libros, dein operum Galeni to. I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. et indicem, suo peculiari titulo instructum. Hier. Frobenius et Nic. J. Episcopiis, typographi incomparabiles, et per universam Europam merito celeberrimi, qui (verba sunt CONR. GESNERI) ut ipsi doctrina atque virtutibus excellent, ita doctissimorum hominum opera libenter ac liberaliter utuntur, ut ea, quaecunque suis prelis committunt, quam castigatissime summaque fide, diligentia ac industria publicentur, viri profecto literis illustrandis nati, et praeclare magnificeque de universa republica literaria meriti, nec unquam satis laudati, in hac prima *editione operum Galeni latina* primam Juntarum *editionem* secuti sunt.

Cl. Galeni opera, quae ad nos extant, omnia, partim jam pridem, partim jam penitus recens a viris doctissimis in latinam linguam conversa, et nunc multis recentissimis translationibus p. Janum Cornarium, medicum physicum, exornata: ab eodemque recognita ex toto, et innumeris locis restitutis absolutissima.

Accesserunt etiam nunc primum capitum numeri et argumenta per CONTR. GESNERUM Medicum, in omnes libros, quae cum in alios multos, tum illos plerosque omnes, qui medicinae candidatis apprime necessarii lectu sunt, ita copiose ac methodice tractantur, ut legitimae epitomes instar haberi possint. His omnibus subiectus est index foecundissimus, ab artis medicae peritissimo conscriptus. Basil. ap. Froben. 1549. f.

Constat haec altera editio FROBENIANA isagogicorum librorum peculiari classe, et operum tomis VIII. — Index habet peculiarem titulum. Curavit hanc editionem JANUS CORNARIUS, qui translationes aliorum ad graecum exemplar contulit recognovitque, ipsas versiones locis innumeris correxit, tantaque praestitisse in illa editione ipse refert, ut singulatim exponere cum vellet, quanta in hac editione adornanda praestiterit, aliud opus ipsi esset instituendum, quod omnium operum Galeni magnitudinem longe esset superaturum, etiam si levi saltem brachio id agendum ipsi esset, ut, ubi, unde, quare alia atque alia mutasset, substituisset et reposuisset, indicaret. Promittit etiam Cornarius, se brevi graecum Galenum editurum. In ordine librorum Galeni JO. BAPT. MONTANUM et JUNTINAS editiones secutus est. Versiones Galeni librorum, quas antea confecerat, recepit Cornarius emendatiores, novas quoque permultorum librorum versiones composuit, quae in hac editione primum leguntur. Quosdam etiam Galeni libros addidit, qui in editionibus hactenus desiderabantur. Capitum argumenta singulorum librorum, et quidem non secundum latinas versiones, sed secundum graecum textum, CONTR. GESNERUS ubique addidit, adjutus in eo labore a MART. MICRONIO, Gandaveni. Ceterum, etsi non negandum est, Cornarium multum operae in hac editione adornanda impendisse, eam tamen magna ex parte Juntinis prioribus respondere, jam notavit CONTR. GESNERUS in praef. et prolegom. ad edit. III. Frobenianam.

Cl. Galeni Pergameni omnia, quae extant, in latinum sermonem conversa. Quibus post summam antea adhibitam diligentiam multum quoque nunc splendoris accessit, quod loca quam plurima ex exemplarium emendatorum collatione et illustrata fuerint, et castigata. His accedunt nunc primum CONR. GESNERI praef. et prolegom. tripartita de vita Galeni ejusque libris et interpretibus. Ex III. off. Frobenianae editione. Bas. ap. Froben. 1562. f.

Classes sunt post isagogicam septem. Deinde sequuntur extra ordinem classium libri, libri Galeni adscripti ac tandem index in omnia Galeni opera, a Guil. Gratarolo compositus. Index, titulo peculiari instructus, annum habet, uti titulus operum omnium, 1562. Reliquarum classium tituli annum in fronte gerunt 1561. — Ea editio est inter praestantissimas referenda ob CONR. GESNERI prolegomena in Galenum, in quibus is egit de vita Galeni, 1) de graecis Galeni operum editionibus, 2) de latinis editionibus eorundem, 3) de libris quibusdam Galeni non exstantibus, et quinam in illorum vicem usurpari possint, 4) de nostri saeculi scriptoribus, qui communia quaedam argumenta circa Galeni libros tractarunt. Catalogum etiam exhibuit, sive enumerationem librorum Galeni eo ordine, quo in hac editione et prius ex JO. BAPT. MONTANI fere sententia excusi sunt. Singulis etiam libris adscripsit Gesnerus, qui et quot interpretes eos latinos fecerint. In multis etiam argumenta protulit admonuitque, qui quovis modo singulos commentariis, annotationibus, scholiis, compendiis illustraverint. Enarravit etiam catalogo alphabetico ipsos scriptores, qui in Galenum sunt commentati, aut ejus libros latinos fecerunt. Sequutus est in ea editione CONR. GESNERUS tertiam Juntarum editionem, indice tantum excepto ac suis prolegomenis. Succenset enim iis, non raro indoctis et ad talem laborem minus idoneis viris, qui latinas versiones aliorum corrigendo perpetuo in-

sudant; quae cum dixit, Cornarium in mente forsitan habuit: optat vero, ut graeca operum Galeni editio, textum exhibens, quam fieri potest, emendatissimum, in lucem emittatur.

Praeter has antiquas quinque ac Juntinas et Frøbenianas editiones latinas operum Galeni sequentes adhuc notandae sunt:

Galenii omnia opera latine prodierunt in octo classes digesta. Venet. 1541. 8. Curata est haec editio a VICTORE TRINCAVELLIO et AUGUSTO RICCIO.

Aliam latinam editionem operum Galeni, quae anno 1561 et 1562. Venetiis a Vinc. Valgrifio edebatur, notante CONR. GESNERO in emblem. II. de oper. Gal. editt. lat., non vidi. Exstat vero haec editio Valgrifiana, et de ea *Vdenis Vlopiensis* (sine dubio Jo. BPT. RASARII) iudicium f. l. 1565. Est scilicet id iudicium pro editione hac Valgrifiana contra Juntinam 1565. Titulus hujus editionis Valgrifianae est: *Galenii omnia, quae exstant, latine conversa, diligentia et studio Jo. BPT. RASARII emendata, novo ordine, classibus scil. sex disposita, librorum nuper inventorum aucta; acc. et illi, quos non classicos existimavit, nec non libri Galeno adscripti a Rasario, tum nova interpretatione, tum plerisque correctionibus illustrati.* Venet. 1562. f.

Galenii opera omnia latine. Lugd. ap. Jo. Frobenium 1550. f. — Vid. de ea Conr. Gesnerus in embl. II. de oper. Gal. editt. lat. Expressa est haec editio ad alteram Frobenianam. — HALLERUS refert de editionibus operum Galeni Lugd. 1536. f. et 1554. f. Priorem non vidi, neque Gesnerus de ea refert, hinc etiam eam non exstare existimo. Altera ab anno 1554. est ea, quae ad alteram Basileensem Lugduni prodit.

XIX. *Collectiones* etiam exstant librorum Galeni, at non omnium. Partem earum jam enumeravi singulos Galeni libros recensendo. Hic vero omnes eas collectiones in unum colligam, et ita quidem, ut pri-

mum graecas, deinde graeco-latinas, posiremo vero loco latinas enarrem.

Graecae: Γαληνοῦ θεραπευτικῆς μεθόδου λόγος πρῶτος. In fine: *Γαληνοῦ πρὸς Γλαύκωνα θεραπευτικῶν τῶν εἰς δύο τὸ δεύτερον. Ἐντετήρσιν ἐτυπώθη ἡ πυροῦσα βίβλος, ἀγαλώμασι τοῦ εὐγενοῦς καὶ δοκίμου ἀνδρός, κυρίου Νικολάου βλαστοῦ τοῦ κρητός, ἐπὶ ἄρχοντος Αἰγυπτίου Βαρβάδικου τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων νασίην δεξιῶς ἡμιοχοῦντος, οὐκ ἄνευ μέντοι προνομίου. ἔτι τῷ ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γενέσεως χιλιοστῷ πεντεκοσιοστῷ πνευματικῷ πέμπτῳ ἱσταμένῳ. f. mai.* — Conf. de hac editione, graecarum omnium prima, quibus aliquot Galeni libri excussunt, *Parizerum* in ann. typogr. vol. III. p. 479. et auctores, quos ibi citat. Character graecus est valde difficilis, typi sunt rudes. Paginarum et foliorum numeri desunt. Post ea, quae in fine legantur, sequitur registrum operis, pariter graecum. Insigne typographi librum claudit. Continentur in hac editione, quod et principium et finis indicat (titulus enim alius plane deest) libri Galeni de methodo medendi et libri II. ad Glauconem. (Vid. Cat. bibl. Lugd. Bat. p. 140, K.)

Galenī de urinis liber, nec non de boni et mali succi cibis liber, et de hirudinibus, revulsione, cucurbitula, scarificatione libellus. graece. Lutet. Paris. ap. Sim. Colinaeum. f. a. 8.

Galenī de elementis secundum Hippocr. libri II. Ejusd. de optima corporis nostri constitutione. Ejusd. de bono habitu. Graece. Paris. ap. Sorbonam 1530. 8.

Cl. Galeni libri aliquot graeci, partim haecenus non visi, partim a mendis, quibus scatebant, innumeri ad vetustissimos codices repurgati et integritati suae restituti, annotationibus illustrati per Jo. Cajum, Britannum, medicum. Basil. ap. Froben. 1544. 4. Continentur in hac Caji collectione: 1. lib. I. de decretis Hippocr. et Platon. graece et lat. interprete Joa. Cajo. 2. πρὸς τοῦ παρὰ Ἱπποκράτην κώματος. graece. 3.

περὶ τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων libri IX. graece c. adnotation. et argumentis Jo. Caji. 4. περὶ ἀντιβαλλομένων, graece. 5. περὶ μῶν κινήσεων libri II. c. annotationib. Jo. Caji. 6. περὶ χρείας μορίων libri VII. fragmentum. 7. Hippocratis liber περὶ φαρμάκων, graece.

Galenī de septimestri partu. Brevis designatio dogmatum Hippocratis. De ptisana. De ossibus libri graece, emendati per Joan. Cajum. Basil. ap. Jo. Oporinum. 1537. 8.

Graecae et latinae editiones librorum quorundam Galeni collectorum in unum volumen hae sunt:

Medicorum schola, - h. e. Claud. Galeni isagoge seu medicus. Ejusd. definitionum medicinalium liber. Uterque graece pariter et latine summo studio ac diligentia in artis medicae tyronum gratiam excusus, adiecto duplici indice. Basil. 1537. 8. Editor est SEB. SINGKELER.

Galenī de temperamentis libri III. Ejusd. de inaequali intemperie libell. c. Hippocr. juramento. Graece c. versione lat. Th. Linacri. Bas. p. Th. Platterum 1538. 8.

Galenī liber de optimo dicendi genere. Quod optimus medicus idem sit et philosophus. Graece et lat. Basil. 1556. 4.

Galenī opuscula varia a D. Theod. Goulstono graece recensita, mendisque quamplurimis repurgata et in linguam latinam clarius puriusque, quam antehac, translata. Accessere ab eod. lectiones variae et annotationes criticae. Lond. 1641. 4. Continentur in ea collectione: 1. Oratio ad artes et medicinam hortatoria; 2. Quod optimus medicus idem et philosophus; 3. de optimo dicendi genere; 4. de sectis; 5. de optima secta; 6. de dignoscendis curandisque animi adfectibus; 7. de curandis animi erratis; 8. de substantia facultatum naturalium; 9. Quod animi mores sequantur temperamentum corporis.

Collectiones latinae librorum Galeni hae sunt:

Nicolai Leonici in libros galeni e graeca in latinam linguam a se translato praefatio communis.

Ejusd. in artem medicinalem Galeni praefatio. Galeni ars medicinalis nicolao leoniceno interprete que et ars parva dicitur. Ejusd. ad Franc. Castellum in opus de tribus doctrinis ordinatis secundum Galeni sententiam praefatio. Ejusd. de tribus doctrinis ordinatis secund. Gal. sentent. opus. Gal. de differentiis febrium libri II. Interprete Laurentio Laurentiano Florentino. S. l. et a. f.

Libri etiam quidam Galeni prodierunt in collectione, quam *Articellam* vulgo nominant, saepius edita. *Articella.* Ista sunt opera, que in hoc preclaro libro continentur. Primo est liber *Johannitii* qui dicitur *isagoge* in greco. Secundo libellus de pulsibus *philareti*. Tertio est libellus *Theophili* de urinis. Quarto sunt *hyppocratis aphorismi* in ordinem collecti. Quinto sunt aphorismi ejusd. cum commento Galeni. Sexto liber *pronosticorum* c. translatione nova et antiqua. Septimo liber *regiminis acutorum*, continens quattuor particulas. Octavo liber *epidimior*. *Hyp. cum comen. VII. partic. continens.* Nono est libellus *hyp.* qui intitulatur de natura fetus. Decimo liber *Galieni* qui dicitur *tegni*. Undecimo libellus *Gentilis* de fulgineo de divisione etc. Duodecimo libellus de lege *hyp.* et libellus qui dicitur *jusjurandum*. Venet. 1513. Longe auctior, pluribus etiam Galeni libris. Lugd. 1515. 8. Prostant et antiquiores editiones.

Geo. Valla, Placentino, interprete, in hoc volumine continentur: Nicephori logica. Geo. Valla de argumentis. Euclidis libri XIV. elementorum. Hypsiphis interpretatio ejusdem libri Euclidis. Nicephorus de astrolabio. Proclus de astrolabio. Aristarchi Samii de magnitudinibus et distantis solis et lunae. Timaeus de mundo. Cleonidis musica. Eusebii de quibusdam theologicis antiquitatibus. Cleomedes de mundo. Athenagorae de resurrectione. Aristoteles de coelo. Magna ethica. Ars poetica. Rhazes de pestilentia. Galenus de inaequali distemperantia; de bono

habitu; de confirmatione corporis humani; de praesagitura; de praesagio; introductorium; de succedaneis. Alexander Aphrodis. de causis febrium. Psellus de victu humano. Venet. p. Simon. Papiensem, dictum Bevilacqua. 1498. f. Vid. Fossium l. c. II. c. 232. seqq.

Geo. Vullae de urinae significatione ex Hippocrate, Paulo Aegineta ac Theophilo. Item Galeni quaestiones in Hippocratem. Dioclis epistola de bona valetudine. Argentor. f. a. 8.

Johannici ad Galeni tegni liber ysaioe cum libro Philareti de pulsibus et libro Theophili de urinis; acc. Hippocratis libri afforismorum a Theodoro Gaza e greco in latinum de novotranslatorum. Item Hipp. afforismi c. III. libris pronosticor. ejusd. et IV. regiminis acutor. et IV. Tegni Galeni; necnon aphorismi ad unam quamque egritudinem collecti, una cum aphorism. Jo. Damasceni et flosculis medicinalibus ex Corn. Celfo extractis. Lugd. p. Fr. Fradin. 1505. 8. Idem liber prodiit cum quibusdam Avicennae et novo tractatu Almanforis et collectis Jac. de Partibus. Venet. p. Pt. Bergomenseni 1507. 8. Fere respondet haec collectio Articellae.

Nicolai Leonicensi in libros Galeni e gr. in lat. linguam a se translato Praef. ejusd. in artem medicinalem Galeni Praef. Galeni ars medicinalis, Nicol. Leonicensi interprete, ejusd. opus de tribus doctrinis ordinatis sec. Galeni sententiam c. praefat. Galeni de differentiis febrium libri II. interprete Laur. Laurentiano. Venet. p. Jac. Pentium de Leucho. 1508. f. — Idem liber. Acc. Galeni in aphorismos Hippocratis, c. ipsis aphorismis, eod. Nic. Leonicensi interprete. Ferrar. p. Joa. Macciochium Boudenum 1509. f.

Galenī opera Nic. Leonicensi interprete; scil. de differentia morborum libri II. de inaequali intemperatura liber I. de arte curativa ad Glauconem libri II. de crisi libri III. Paris. in offic. H. Stephani 1514. 4.

Galenī de morbis et symptomatīs libri VI. de morborum differentia liber unus. de morborum causis liber I. de symptomatum differentia liber I. de symptomatum causis libri III. Guil. Copo Basil. interprete. Lutet. 1523. f.

Galenī dissectionis venarum arteriarumque commentarium. Ejusd. de nervis compendium Antonino Fortolo interprete. Paris. ex off. S. Colinaei 1526. 4.

Galenī exhortatio ad bonas artes, praesertim medicam; de optimo dicendi genere, et qualem oporteat esse medicum. Erasmo Roterodamo interprete. Basil. ap. Froben. 1526. 8.

Galenī de morbis et symptom. libri sex. De morborum differentia liber I. De morborum causis lib. I. De sympto. differentia lib. I. De symptomatum causis lib. III. Guil. Copo Basil. interprete. Paris. in aedib. Hier. Denis 1527. 12.

Galenī de motu musculorum libri II. Nic. Leonicensi interprete. Item quos oportet purgare et quilibus medicamentis purgantibus et quando. Paris. 1528. 8.

Galenī de differentiis symptomatum liber I. De causis symptomatum libri III. Thoma Linacro interprete. Paris. ap. Colinaeum 1528. 8.

Galenī aliquot libelli, scil. corporis temperaturam animi mores sequi; de vitiis animi et eorum remediis; de sectis; introductorius; de plenitudine; de optimo corporis statu; de bono corporis habitu; de elementis libri II.; de atra bile; de tumoribus praeter naturam p. Jo. Guinterum partim recogniti, partim more primum versi. Basil. ap. Froben. 1529. 4.

Galenī de diebus decretoriis libri III. de morborum temporibus liber I. de generalibus morborum temporibus (Jo. GUINTERO interpr.). Paris. ap. Sim. Colinaeum 1529. 8.

Galenī dissectionis venarum arteriarumque commentarium; ejusd. de nervis compendium, Anton. Fortolo interprete. Basil. in aedib. Thom. Wolfii 1529. 8.

Galenī opera nunc demum a clarissimis juxta et eruditissimis viris latinitate donata, jam vero ordine jussu et studio exquisitiore in lucem recens edita. Basil. ap. Andr. Cratandrum 1529. f. min. Continentur in hac collectione Erasmo interprete: Ad bonas artes exhortatio. De optimo dicendi genere. Quod optimus medicus sit et philosophus. Th. Linacro interprete: De temperamentis. De inaequali temperie. Method. medendi libri XIV. De sanitate tuenda libri VI. De natural. facult. lib. III. De pulsuum usu. Guil. Copo interprete: De locis affectis lib. VI. De morborum differentiis. De morborum causis. De symptomatum differentia. De symptomatum causis lib. III. Laurentio Laurentiano interpr. In Hippocratis praedictionum lib. III. Nicol. Leonicensio interpr. In Hippocratis aphorismos libr. VII. Ars medicinalis. Artis curativae ad Glauconem lib. II. De differentiis febrinum lib. II. De crisi bus lib. II. De motibus musculorum lib. II. Anton. Fortolo interpr. De venarum arteriarumque dissectione lib. I. De nervorum dissectione, Theodoro Goudano interprete. De ratione curandi per sanguinis missionem. De hirudinibus, revulsione, cucurbitula, scarificatione. Jona Philologo interpr. Medicarum definitionum lib. I. Jo. Pt. Valla, Placentino, interpr. Succidanea lib. I.

Galenī de compositione medicamentorum κατά γέννην lib. VII. p. Jo. Guinterium latinitate donati. Ejusd. de ponderibus et mensuris liber. Andr. Alciato interprete. Basil. 1530. f.

Cl. Galenī de anatomicis administrationibus lib. IX. De constitutione artis medicae liber. De theriaca ad Pisonem commentariolus. De pulsibus ad medicinae candidatos liber. Per Joa. Guinterium, Andernacum, latinitate jam recens donata. Basil. ap. Andr. Cratandr. 1531. f.

Historiales campi per Symphorianum Campegiū in IV. libros digesti. Acc. Symphor. Campegiū chysteriorum secundum Galenī mentem libellus, et

ejusd. de phlebotomia libri II. Basil. ap. Andr. Cratandrum et Jo. Bebel. 1532. f.

Galenî in Hippocratis de victus ratione in morbis commentarii IV. Jo. Vassaeo interpr. nec non *ejusd. de semine libri II.* Jo. Guinterio interpr. Basil. ap. Andr. Cratandrum 1533. f.

Galenî de usu partium corporis humani libri XVII. Nic. Rhegio interprete. *De Ptisana*, interprete Jo. Poletto. *De renum affectus dignotione et medicatione* interpr. Chr. Heyl. Bas. 1533. f.

Galenî de Hippocratis et Platonis decretis latine Jo. Bernh. Feliciano interpr. *Acc. Galenî de anatomia matricis et de foetuum formatione lib. I.* eod. Feliciano interpr. *De cibus boni et mali succi* interpr. Ferdinando (Balamio) Siculo. *De differentiis pulsuum.* *De dignoscendis pulsibus.* *De causis pulsuum.* *De praesagitione ex pulsibus.* Hermanoo Cruserio interpr. Basil. ap. Cratandr. 1535. f.

Marcelli de medicamentis empiricis, physicis ac rationalibus liber, emendatus opera Jani Cornarii medici. Et Cl. Galenî libri novem latine facti opera ejusd. Cornarii, nempe *de causis respirationis lib. I.* *de utilitate respirationis lib. I.* *de difficultate respirationis lib. III.* *de uteri dissectione lib. I.* *de foetus formatione lib. I.* *de semine lib. II.* Basil. 1536. f.

Galenî de causis respirationis lib. I. *de utilitate respiration. lib. I.* *de difficult. respiration. lib. III.* jam primum in latinam linguam conversi Jano Cornario interpr. Bas. ap. Froben. 1536. f.

Galenî de uteri dissectione lib. I. *de foetus formatione lib. I.* et *de semine lib. III.* Jano Cornario interprete. Bas. ap. Froben. 1536. f.

Cl. Galenî opera omnium utilissima, a doctissimis viris partim nunc primum latinitate donata, partim vero ad exemplaria graeca diligenter recognita. Bas. ap. Cratandr. 1536. f. — Editor est Joseph. Tectander. Continentur in hac collectione: Jo. Guinterio interpr.

prete: De facultatum natural. substantia. Quod animi mores temperamenta sequuntur. De propriorum animi cujusque affectuum agnitione et remedio. De sectis. De elementis libri II. De optima corporis humani constitutione. De bono habitu. De plenitudine. De atra bile. De tumoribus praeter naturam. Introductio s. medicus. In librum Hippocr. de natura hominis comment. III. De antidotis libri II. Jo. Vassaeo, Meldenfi: De causis respiration. de utilitate respir. de spirandi difficultate libr. III. HERMANNO CRUSERIO, Campensi: In I. libr. Hippocr. de morbis vulgaribus commentarius. JOACH. CAMERARIO: De theriaca ad Pamphilianum. HUBERTO BARLANDIO Philiatro: de paratu facilibus. JOS. STRUTHIO: De astrologia s. prognostica de decubitu infirmorum. De urinis. FERD. BALAMIO: de ossibus ad tyrones. JOS. TECTANDRO: De venaesectione adversus Erasistratum, et de venaesectione adversus Erasistrateos Romae degentes.

Galenī de curandi ratione per sanguinis missionem liber. Ejusd. de sanguisugis, revulsione, cucurbitula, scarificatione tractatulus Theodorico Gaudano interprete. Venet. in off. Divi Bernardini. 1537. 12.

Geo. Vallae de simplicium natura lib. unus. Ejusd. de urinae significatione ex Hippocr. Paulo Aegin. et Theophilo. Item Galeni quaestiones in Hippocratem. Dioclis epist. de bona valetudine tuenda. Chph. Balistae in podagram concertatio. Argent. 1538. 8.

Alexandri Aphrodisei de febrium causis et differentiis opusculum, Geo. Valla interpr. acc. Galeni praesagium experientia confirmatum, eod. interpr. Jo. Damasceni de exquisita febrium curatione compendiosum diegema, Albano Torino auctore. Ejusd. aphorismorum libellus, eod. Torino paraphraste. Ad haec Sim. Grynæi medicinae commendatio s. encomium. Bas. in offic. Rob. Winther, 1542. 8.

Chirurgia e graeco in latinum conversa, Vido Vidio, Florentino; interprete, cum nonnullis ejusd. Vidii commentariis. Paris. 1544. f. — Continentur in eo Hippocr. libri de fracturis, de articulis et de officina medici cum commentariis Galeni. Galenus de fasciis.

Oribasius de musculorum dissectione ex Galeno, Junio Paulo Crasso interprete. Est autem pars libri XXV. Galeni dissectionis venarum et arteriarum commentarium. Ejusd. Galeni de nervis compendium. Anton. Fortolo Joserienti interpr. Paris. ex typogr. Jo. Barbaei 1546. f.

Augerii Ferrerii Tolosatis medici liber de somniis. Hippocr. de insomniis liber. Galeni liber de insomniis. Synesii lib. de somniis. Lugd. 1549. 12.

Galenus aliquot opuscula, nunc primum Venetorum opera inventa et excusa, lat. scil. de musculorum dissectione ad Tyrones liber integer; de vocalium instrumentorum dissectione, Augustino Gadaldino interprete; brevis denotatio dogmatum Hippocr. Contr. Gesnero; fragmentum, ex IV. commentariis, quos ipse Galenus inscripsit, de iis, quae medice dicta sunt in Platonis Timaeo, Aug. Gadaldino; principium commentarii I, in libr. I. Hippocr. epidemiorum, Nic. Machello interpr.; Oribasii de cucurbitulis, scarificatione, hirudinibus, derivatione, et revulsione sermo, Aug. Gadaldino interprete. Lugd. ap. Gul. Bonillium 1550. 8. Prodiit et Lugd. 1556. teste cat. bibl. Platner.

Galenus aliquot opera a Leo. Fuchfio, Tubingensis schol. prof. publ., latinitate donata et commentariis illustrata. De inaequali intemperie liber. De differentiis et causis morborum symptomatumque libr. VI. De judiciis libri III. De curatione per sanguinis missionem liber unus. Paris. ap. Arn. Birkmann et Jac. Dupuys 1550. f. Est tomus primus commentariorum L. Fuchfii in Galenum. Alter comment. in libb. de disse-

rentiis febrium et de temperamentis continet, editusque est Parif. ap. Jac. Dupuys 1554. f. Tertius continet comm. in libb. de locorum adfectorum notitia. Parif. 1554. f.

Galenī de natural. facultat. libr. III. Th. Linacro interpr. Acc. Jac. Sylvii cum scholia, tum epitome in eosd. libros in tabulis expressa. Additus est de naturalium facultatum substantia liber et an sanguis in arteriis contineatur, Vict. Trincavello interpr. Lugd. 1550. 12.

Galenus de ossibus ad tyrones. De nervorum, musculorum, venarum et arteriarum, vocalium instrumentorum, vulvae dissectione libri. De motu musculorum libri II. Acc. Oribasii de musculorum dissectione libellus. Lugd. ap. Rouillium 1551. 12.

Galenī de temperamentis libri III. De differentiis febrium a Leonh. Fuchsiō latinitate donati et commentariis illustrati. Par. ap. Jac. Dupuys 1554. f.

Chirurgia. De chirurgia scriptores optimi quique veteres et recentiores plerique, in Germania antehac non editi, nunc primum in unum conjuncti volumen. Tiguri p. Andr. et Jac. Gesner. fratres. 1555. f. Continentur in ea collectione Galen. de fasciis, Oribas. de machinamentis.

Jo. Caji opera aliquot et versiones, partim jam nota, partim recognita et aucta, scil. Caji de medendi methodo libr. II. de ephemera Britannica lib. I. acc. Galen. de libris suis lib. I. de ordine librorum suorum lib. I. de ratione victus sec. Hippocr. in morbis acutis lib. I. non ante editus, de placitis Hipp. et Plat. liber I. eod. Cajo interpr. Louan. ap. Ant. Mar. Bergagno 1556. 8.

Galenī de theriaca ad Pisonem, interpr. et commentatore Jo. Juvene, una cum Galenī de antidotis libris II. ab Andr. Lacuna in epitomen redactis; acc. Jo. Juvenis epist. de medicamentis bezoardicis, quorum

usus a peste praeservat. Antwerp. ap. Jo. Bellerum 1575. 12.

Galenī 1) de optima corporis nostri constitutione, 2) de pleniore habitu, 3) de inaequali intemperie, 4) quomodo simulantes morbum sint deprehendendi, 5) de ptisana, item et Joa. Lalamantii de ptisana sui temporis libellus; emendata per eund. Lalamantium versio latina. Hednae 1578. 8.

Idem tractatus ex Jo. Lalamantii recognitione et castigazione graeci codicis locis innumerabilibus; acc. ejusd. Lalamantii de ptisana sui temporis libellus. Genev. ap. Santandreamum. 1579. 8. Titulus est: Cl. Galeni operum omnium latine propediem edendorum specimen. Galeni tractatus, quos Lalamantius edidit, consignati sunt in pagina averſa.

De herba panacea, quam alii tabacum, alii pedum aut nicotianam vocant, ab Aegidio Everato in ordinem redactus. Antwerp. 1587. 12. Continentur in hoc libro simul Galeni liber de theriaca ad Pison. Jo. Juvenē interpr. et commentatore, et Galeni de antidotis libr. II. ab Andr. Lacuna in compendium redacti. Repetita est haec de tabaco Everati tractatio Ultraj. 1644. 8. in qua vero hi Galeni libelli desiderantur.

Galenī historiae medicinales, a Jo. Bpt. Sylvatico, Mediolanensi medico, Jo. Pt. filio enarratae. Acc. historiar. et rer. memorab. ind. copiosiss. Hanov. typogr. Wechel. 1605. f.

Cl. Galeni adhortatio adhortatoria ad artium liberal. studium capeſſendum. Idem quod optimus medicus, nisi etiam philosophus, non sit. Ex interpr. nova Sixti Arcerii cum notis ejusd., in quibus partim textus graecus emendatur, partim illustratur. Franeck. 1616. 4.

(Anglica plurimum Galeni opusculorum versio haec exſtat: Certaine workes of Galens, called methodus medendi, with a brief declaration of the worthie art of

medicine, the office of a chirurgion and an epitome of the third book of Galen of natural faculties; all translated into English by Thom. Gale. Lond. 1548. f.)

XX. *Epitomen* quidam etiam e Galeni operibus confecerant, nimis voluminosis, quum ut sperari potuisset, fore, ut omnes ea legant. Hinc redacti in spatium angustius medicis melius arridebant. Primum laborem epitomes Galeni operum componendae suscepit ANDR. LACUNA. Prima editio est: *Epitome Galeni operum in IV. partes digesta*, pulcherrima methodo universam illius viri doctrinam complectens, p. Andr. Lacunam. Bas. 1551. f. Altera ejus epitomes editio est: *Epitomes omnium Galeni operum sectio prima* p. Andr. Lacunam. Lugd. 1553. 12. *Sectio altera*. ibid. eod. 12. *Tertia* ib. eod. 12. Tria sunt volumina satis spissa.

Alia editio, cui accesserunt Andr. Lacunae annotationes in Galeni interpretes, it. de ponderibus et mensuris medicinalibus, prodiit Bas. 1571. f.

Epitome Galeni Pergameni operum in IV. partes digesta, pulcherrima methodo universam illius viri doctrinam complectens, p. Dnum Andr. Lacunam summa fide studioque collecta. Access. ejusd. A. Lacunae annotationes in Galeni interpretes, quibus variis locis, in quos hactenus impigere lectores, et explicantur, et summa fide restituuntur. It. de ponderibus et mensuris utilis commentarius. Argent. 1604. f. Non in capita divisa est haec epitome, sed in margine argumenta adscripta sunt apte et diligenter. Laudata haec epitome est a multis, ob omnia in ea tradita, quae ad Galeni doctrinam ullo modo facere possint, omissa vero, quae Galenus aut contentiose aut nimis prolixè protulerat. — Exstat quoque A. Lacunae epitome omnium rer. et sententiar. memorab., commentarior. Galeni in Hippocratem, digestis in alphabetic. ordinem, seu aphorismis.....

Theatrum Galeni h. e. universae medicinae a

medicor. princeps Galeno diffuse sparsumque traditae promptuarium, quo vel indicis loco in omnes Galeni libros, vel locorum communium insiar in re medica lector utatur. Aloyfii Mundellae, Brixienfis, studio et labore per multos annos conditum, nunc demum editum. Bas. ap. Episcop. 1568. f. — Praebet hoc theatrum operum Galeni, quae genuina sunt, epitomae simul justae, et indicis alphabetici copiosi utilitatem, et simul fere locorum communium. Seorsim et in spurios libros elenchum condidit Mundella.

De Symphoriani Campegii speculo Galeni dictum est supra. Est, quem ipse Symphorianus adpellabat, Galenus abbreviatus vel incisus.

Galeni tot libris uti commode non possumus, nisi indice bono atque continente notanda omnia adjuti. Ad primam editionem Basileensem index est ab Hier. Gemusaeo confectus, satis bonus utilisque. Separavit is genuinorum Galeni operum indicem a spuriorum, quem separatim composuit. Indicem in secundam editionem Basileensem alius quidam vir doctus confecit, etiam boni ac facilis usus. Ad tertiam editionem Basileensem index est a GUIL. GRATAROLO compositus eum summo studio atque usus hinc commodi. Attamen hi indices multa quidem, nec omnia notanda continent. Hinc praeferendus index est in Galeni opera ab Ant. Musa Brassavolo compositus, et nimia vero prolixitate laborans, atque omnium longe copiosissimus. Is Juntarum editioni secundae primum accessit: accessit quoque, ut puto, reliquis Juntarum editionibus: ad sextam saltem septimamque, quas ad manus habeo, exstat. Reperitur etiam editionibus Juntarum post septimam adaptatus. Id quoque ad commendandum hunc indicem Brassavoli, Juntarum editionibus additum, facit magnopere, quod, qui has editiones curarunt, praecipua ex libris Galeni, qui singulis editionibus accesserunt, excerpserunt, atque in indice ac suis locis quaeque notarunt. Lugdunensis editio Jo. Frelonii indicem Gemusaei usurpavit.

LEONH. LEGIUS, Papiensis medicus, anno 1519. edidit collectas a se propositiones ex Galeni libris quam plurimas, et simul indicem alphabeticum secundum libros et capita, sed non valde copiosum.

Etsi quidem de vero rectoque ordine Galeni librorum nemo cogitavit, (is autem alius esse non potest, nisi chronologicus) praeter Labbeum: multi tamen de ordine librorum Galeni et cogitarunt et scripserunt. — Primus de ordine librorum Galeni systematico cogitavit JAC. SYLVIVS in libro: *Ordo et ordinis ratio in legendis Hippocratis et Galeni libris*. Paris. 1549. f. Deinde JO. BPT. MONTANUS duabus epistolis, altera scripta ad Luc. Ant. Juntam, altera ad lectores, quae epistolae leguntur in fronte editionum Juntinarum. Fatetur autem, si per otium licuisset, se diligentius, accuratius et eruditius omnia fuisse conscripturnum. CONR. GESNERUS in catalogo operum Galeni, tertiae editioni Frobenianae Latinae praefixo, passim de librorum Galeni ordine dixit, et, ubi eum immutavit, id non fecit, nisi causa tradita. JUL. ALEXANDRINUS etiam in libro V. c. 5. dialogi sui de medicina et medico idem argumentum tractavit, et Gentilis olim libellum edidit de divisione librorum Galeni eorumque ordine et numero. Ait autem in epilogo, se collegisse suum libellum e dictis speculatoris in medicina.

XXI. *Commentarios* scripsere in plura Galeni opera, in unum collectos, permulti auctores, quorum partem maximam longe enumeravi in recensione singulorum Galeni librorum. Notandum vero est, omnes fere Arabes Galenum esse secutos, praesertim in ea medicinae parte, quae internos morbos respicit, nec non in ea parte theoretices, quae explicationi originis morborum operam dat, ac in anatome. Eadem et Arabistarum omnium ratio est. — Galeno operam impendit laudabilem suo tempore *Symphorianus Champierius* (Champier, etiam Campegius appellatus) suoque exemplo, suaeque commendatione effecit, ut loco Arabum atque Arabistarum Galenus a medicis diligen-

tius legeretur. Is permulta scripsit, quae huc faciunt, et ad illustrandum Galenum, et ad efficiendum, ut Galenus in angustius spatium contractus medicis magis arrideret. Huc referenda sunt ejus scripta sequentia:

Epitome Galeni. Galenus concisus, quae in speculo D. Symphoriani continebantur, apprehendens: acc. Galeni opera cum argumentis Symphoriani. Ejus propugnaculum medicinae in speculum medicum Galeni. Lugd. 1512. 8. Cum aliis Symphoriani libellis, ibid. eod. an. 8.

Rosa Gallica, omnibus sanitatem affectantibus utilis et necessaria, quae continet praecepta ex Hippocratis, Galeni, Erasistrati, Asclepiadis, Dioscoridis, Rhazis, Haly Abbatis, Isaac, Avicennae, multorum aliorum clariss. virorum libris collecta. Par. 1514. 8.

Speculum s. epitome Galeni, ejus vita, epitome libror. de elementis, sylva febrium, de gynaecis, de dynamidiis s. myarmir, de oculor. morbis. Constantini Africani magna technè super l. de ingenio sanitatis Galeni. Lugd. 1516. 1517. 8.

Ej. medicinale bellum inter Aristotelem et Galenum. Lugd. 1516. 8.

Ej. practica in artem parvam Galeni. Epitome commentarii Galeni in Hippocratis aphorismos, prognostica, epidemica, regimen acutorum. Centiloquium isagogicum. Categoriae medicinales. Lugd. 1516. 8.

Ej. symphonia Platonis cum Aristotele, Galeni cum Hippocrate. Hippocratica philosophia ejusd. Platonica medicina in duplici mundo cum scholiis ejusd. Speculum medicinale Platicum. Par. 1516. 8.

Cribratio, lima et annotamenta in Galeni, Avicennae et Conciliatoris opera. Par. 1516. 8. Venet. 1565. f.

Catalogus librorum Galeni. Medulla philosophiae naturalis et medicinae. Lugd. 1534. 8.

Maxime meriti sunt, praeter Symphorianum, de Galeno:

ANDR. LACUNA, imprimis ob epitomen operum Galeni. — ANDR. VESALIUS, anatomes instaurator, qui Galenum longe plurimis locis illustravit. — ANT. MUSA BRASSAVOLUS, ob indicem in Galeni opera ab eo confectum. — AUGUSTIN. GADALDINUS, ob versos longe multos Galeni libros. — CONR. GESNERUS, summus vir, maxime ob prolegomena ad edit. Froben. tertiam. — FRANC. VALLERIOLA, maxime ob locos med. communes, qui compendium e Galeno constituunt. — HERM. CRUSERIUS, ob libros Galeni de pulsibus omnium optime explicitos. — HIER. GEMUSÆUS, ob curatam ab eo secundae edit. graec. operum Galeni partem maximam. — JAC. SYLVIVS, vir omnium judicio eloquentia et doctrina summus, medicinae a barbarie verus vindex, cujus opera cujusque exemplo factum est, ut Galenus medicis Arabistarum et Paracelsistarum loco esset. — JANUS CORNARIUS, ob longe plurimos Galeni libros versos, correctos et quosdam illustratos commentariis. — NIC. RHEGINUS, Calaber, ob versos multos Galeni libros, et satis bene quidem, barbariei temporibus. — JO. ARGENTERIUS. — JO. BPT. MONTANUS, qui primus Galeni libros in classes digessit. — JO. BERN. FELICIANUS, interpres Galeni, et interpretationum ante se factarum emendator. — JO. CAJUS, Britannus, vir doctissimus, ac de Galeno vel ea de causa longe meritissimus, quod, quum, qui sua aetate vivebant, Galeno in latinam linguam vertendo operam dabant maximam, is Galeni plures libros, mancos antea, aut graece non prostantes, graece integros edidit. — JO. CRATO DE KRAPTHEIM, vir non quidem insigniter doctus, at acer Galenista; qui auctoritate sua (erat medicus cubicularius imperatoris Rom.) multos movit, ut, repudiato Paracelso, Galenum sequerentur. — JO. GUINThERIUS, Andernacus, (Jani Antoniaci aut Jani Philologi nomine interdum usus) vir in solida doctrina plane praestans, ob versos multos Galeni libros, et quidem egregie, quosdam commentariis illustratos. — JOS. STRUTHIUS, ob operam impensam libris de pulsi-

bus, quibus a paucis labor est impensus, quo in aliis Galeni libris est infudatum. — JUL. MARTIANUS ROTA, ob correctas priorum, ac factas novas interpretationes librorum Galeni. — LAURENTIUS LAURENTIANUS, ob idem meritum. — LEONH. FUCHSIUS, vir pulchre doctus, at contentiosus, ob versos et doctissimis commentariis illustratos multos Galeni libros. — LUD. BELLISARIUS. — MART. GREGORIUS. — NIC. LEONICENUS, ad primos principesque instaurores medicinae Graecorum, imprimis Galenicæ referendus. — THEORIC. GERARDUS GAUDANUS, memorandus ideo inter praecipuos Galeni interpretes, quod ejus imprimis studio medicamenta simplicia, post Arabum atque Arabistarum compositiones artificiosas, vulgatiore facta sunt. — THEOD. ZWINGERUS, scitus tabularum artifex, in quas, uti Hippocratis libros permultos, ita et Galeni redegit. — THOM. LINACER, vir doctissimus, celeberrimus et fidei politissimus. — VICT. TRINCAVELLUS s. TRINCAVELIUS, clarus, quod Galeni editionem curavit, et aliquot libros vertit. — CASP. HOFMANNUS, medicinae professor Altorfinus, saeculi sui Symphorianus atque Cajas, de Galeno omnium fere longe meritissimus. — DAN. CLERICUS, ob vitam Galeni scriptam et ejus systema melius digestum. — JO. CONR. BARCHUSEN, ob dogmata Galeni melius exposita. — ALB. HALLERUS, ob ea, quae ad rem literariam Galeni pertinent, praeclare digesta.

COMMENTARII praecipui, praeter dictos in singulorum Galeni recensione, hi sunt:

ANT. LUDOVICI, *medici Olysiponenfis, de re medica opera, nempe* 1) *erotematum s. commentariorum in libros de crisibus Galeni libri III.* 2) *erotematum numeri ternarii libri VI., in quibus tota fere ars medica continetur;* 3) *erotemata de difficili respiratione;* 4) *erotemata de usu respirationis liber alius;* 5) *de corde liber unus, in quo tam Aristotelis, quam alior. plurimi errores explicantur, tum vero plurimae quaestiones enodantur;* 6) *Galenus liber de ptissana;* 7) *Galenus de eo,*

quod animal sit, quod utero continetur; 8) de eo, quod Galenus animam esse immortalem dubitaverit, liber unus. Olysiptonae 1540. f.

Galenus operum omnium pars secunda sectionis VII. continens commentariorum in Hippocr. I. de morb. vulgar. libri III. Commentarior. in III. Hippocr. de morb. vulgar. libb. III. Commentarior. in VI. de iisd. libb. VI. Commentarior. in Hippocr. de his, quae in officina medica, libb. III. Commentarior. de fractur. libb. III. de fasciis lib. I. Oribasii de laqueis lib. I. Herm. Cruserio Campensi interpr. Venet. 1545. 8.

(Alph. Lupeyi in omnia opera Galeni annotationes. Caesaraugustae 1548. f. K.)

Methodus JO. BPT. MONTANI de elementis. Acc. ejusd. auctoris de syphillidos lue tractatus. Vienn. 1553. 4. Continet methodos in libris de elementis, de humana natura, de atra bile, de temperamentis, de facultatibus naturalibus.

ANDR. LACUNAE annotationes in Galeni interpretes. Lugd. 1553. 12.

Galenus aliquot opera a LEONH. FUCHSIO latinitate donata et commentar. illustrata. De inaequali intemperie lib. I. de differentiis et causis morbor. symptomatumque libri VI. De judiciis III. De curatione per sanguinis missionem lib. Paris. 1550. f. Commentarii to. II. in libr. III. de temperamentis et libb. de different. febr. Paris. 1554. f. To. III. Commentar. in libr. de laborantium locorum notitia. ib. eod. f.

De febribus commentarius ex libris aliquot Hippocratis et Galeni parte plurima selectus a JAC. SYLVIO. Denuo p. Alex. Arnaudum castigatus. Venet. 1555. 8. Bas. 1556. 12. Ven. 1556. 8.

JO. CRATONIS ad artem medicam isagoge. Aditae sunt in libros Galeni de temperamentis, de natura humana, de atra bile, et de temperamentis ac facultatibus naturalibus periœchae JO. BPT. MONTANI. Cum epist. JO. CRATONIS, qua recte Galenum legendi

ratio breviter ostenditur. Venet. ex off. Valgrifiana 1560. 8. Hanov. 1595. 4.

ALPH. DE CORELLA *in omnia Galeni opera commentarii.* Saragoss. 1565. f. Matr. 1582. 4.

VICT. TRINCAVELLI *in Galeni libros de differentiis febr. atque in priorem de arte curandi ad Glaucum explanationes.* Ven. 1575. f.

Achillis Gassari *aphor. Hipp. nova methodus libr. V. opera* CONR. GESNERI *illustrata; acc. Jo. MORISOTI adnotat. in aphor. Hipp. 61. libri IV. advers. CORN. CELSUM de dieb. crit.; it. CP. WOLPHII vett. et recentior. scriptt. in Hippocr. opera exstantium catalogus; it. CONR. GESNERI perioche III. libri Galeni de temperamentis; it. de simplic. medicam. ex I. Galeni libro—studio CP. WOLPHII.* Sangalli 1584. 8.

FERD. MENA *commentaria in libros Galeni de sanguinis missione et purgatione, quib. additur libell. de ratione permiscendi medicamenta.* Aug. Taur. 1587. 8.

FR. VALLESII *comm. in Galeni libros XXIII opera et industria Jo. Pt. Ayroldi.* Colon. 1594. f.

De pulsibus tractatus absolutiss., in quo expon. libell. de pulsib. ad tyron. et omnia, quae de pulsibus, differentiis, dignotione, causis deque praesagitione XVI. plane libris perscripsit Salenus (sic). Auctore Leone Rogano, medico. Nec non de urinis libri III. ex Galeni et Hippocr. doctrina quam diligentissime excerpti. Venet. 1597. 8.

SIM. A CAMPI, Neapol.; *comm. in libr. Galeni de diff. febr. in text. XIII. nempe a textu XLVI. usque ad text. LVIII. tertii libri art. medicin. In libr. de tumoribus praeter natur.* A SIM. A CAMPO juniore, A. M. D. et sacer. Neap. recognita et in luc. edita. Neap. 1642. 4.

FR. VALLESII *comm. illustra in Galeni libros etc.* Colon. 1594. f. Francf. 1645. f. (Pleniorum titulum vid. supr. p. LXXX. An non idem cum paulo ante laudato libro? K.)

Commentarius in libellos Galeni de curandi ratione per sanguinis missionem: de hirudine: de revul-

sione: de cucurbitula: de scarificatione, publice olim Argentoratensium universitate praelectus auctore Melch. Sebizio. Argent. 1652. 4.

Magno cum detrimento anatomiae et scientiae medicinalis factum est, ut ANDR. VESALIUS, calumniis adversariorum incensus, suas in Galenum annotationes flammis traderet.

Catalogum composuit CONR. GESNER., eumque editioni Frobenianae tertiae praefixit, in quo continentur ordine alphabetico scriptores, qui libros Galeni quoquo modo illustrarunt interpretando, adnotationibus, scholiis, paraphrasis, problematis, enantiomatis, epitomis, indicibus, tabulis cet. Exposuit simul Gesnerus singulatim, quid quisque horum praestiterit, quos et quot numero quisque Galeni libros transtulerit, aut aliter illustravit.

Locis in diversis Galeni libris emendandis, explicandis, illustrandis, operam dedere permulti viri, qui correctionum, animadversionum, antiquarum, variarum lectionum libros conscripserunt.

HIER. MERCURIALIS in variar. lectionum libris. (Parisi. 1585. 8.) — MARSIL. CAGNATUS in variar. observat. libr. IV. Rom. 1587. 8. — JO. MANARDUS in epist. medicin. Basili. 1535. f. 1549. f. etc. — JO. LANGIUS in epistol. medicinal. Basili. 1554. 4. Hanov. 1605. 8. — TH. REINESIUS in epist. ad Cp. Hofmann. et Chr. Ad. Rupertum. Lipsi. 1660. 4. et in epistol. ad Daumium. — *Idem* in variar. lection. libris. Altenb. 1640. 4. — CP. HOFMANNUS in variar. lection. libris VI. (Lipsi. 1619. 8.) — D. W. TRILLER. in observat. critic. in var. auctores graec. et latinos libr. IV. Francf. ad Moen. 1742. 8.

XXII. Ad Galeni loca quaedam explicanda multa scripta sunt a diversis auctoribus. Praecipuos eorum enumerabo. Alii scripserunt aut ad defendendum, aut ad confutandum Galenum: alii animadversiones in vel omnes, vel saltem permultos libros Galeni composuerunt. Enarrabo singulos.

Passionarius Galeni. Galeni Pergameni passionarius a doctis medicis multum desideratus: egritudines a capite ad pedes usque complectens: in quinque libros particulares divisus, cum febrium tractatu earumque symptomatibus. Lege igitur: et ni tibi mens hebes fuerit, eundem Galeni, et non alterius, ut falso quidam credunt, esse perpendes. Editio mea prodiit Lugduni in aedib. ANT. BLANCHARDI sumtu Barth. Trot. 1526. 4. Epitome est librorum Galeni de medendi methodo, aliorum medicor. Graecor. et Arabum scriptis simul usurpatis. Auctor est Gariopontus, quod probavit Th. Reines. in var. lection. — Codices ejus libri, qui exstant, citantur ab Haller. in bibl. med. pract. to. I. p. 267.

MATTH. SYLVATICUS in opere pandectarum, quod prodiit Tridini 1499. f. et saepius. Galeno et Plinio maxime usus est ad illustranda permulta Arabum et Arabistarum loca. Hinc hae pandectae ad intelligendum, quid Arabes et Arabistae de Galeno senserint, et qua ratione eo usi sint, perutiles sunt.

NIC. LEONICENI de PLINII et plurium aliorum medicorum in medicina erroribus opus primum ad Angelum Politianum. De iisd. opus novum ad Frc. Totum. In fine: Ferrar. p. Jo. Macioch. 1509. 4.

LEONH. LEGHH flosculi e Galeni libris. Venet. 1514. f. — Symphoriani Camperii symphonia etc. ejusque Medicin. bellum jam commemorata sunt §. XXI.

PHIL. BEROALDI varia opuscula, nempe de VII. sapientum sententiis, symbola Pythagorae moraliter explicata, de optimo statu et felicitate, declamationes aliquot et oratio proverbialis, item opusc. de terrae motu et pestilentia. Et annotationes in Galenum. Bas. 1517. 4.

NIC. LEONICENI opuscula, sc. de Plinii aliorumque in medicina erroribus libr. IV. de trib. doctrinis ordinatis secund. Galeni sententiam lib. I. de virtute formativa lib. I. de dipsade et pluribus aliis serpentibus lib. I. de Tiro f. viperâ lib. I. de morbo Gallico lib. I. Apologia contra suarum translationum obtrectatores,

et medici Romani, NIC. LEONICENI discipuli, antisophista. Bas. 1532. f.

Novae academiae Florentinae opuscula adversus Avicennam et medicos neotericos, qui Galeni disciplina neglecta barbaros colunt. Lugd. 1534. 8.

FR. EMERICI medicor. auxilior. dexter usus, ad veram Hippocratis et Galeni mentem depromptus. Norimb. 1537. 4.

Medicinae herbariae libri II., quorum primus habet herbas hujus seculi, communes cum veteribus, Dioscoride, Galeno — secundus a recentibus inventas continet herbas. Bas. 1539. 8.

Methodus s. ratio compendiaria perveniendi ad veram solidamque medicinam, mirifice ad Galeni libros recte intelligendos utilis, nec recens in lucem edita LEONH. FUCHSIO auctore. Bas. 1541. 8. Paris. 1550. 8.

Compendium ex Actuarii libris de differentiis urinarum. it. Galeni universalis doctrina de compos. pharmacor. sec. locos affectos. it. Galeni sylva experimentor. et alior. aliquot opera CONR. GESNERI. Tigur. 1541. 8.

Syruporum universa ratio ad Galeni censuram diligenter expolita — MICH. VILLANOVANO auctore. Ven. 1545. 8. Est liber rarissimus et ob auctoris sui, MICH. SERVETI, fatum infelix memorabilis.

ALOYS. TRISSINI problematum e Galeni sententia libr. VI. Bas. 1546. 8.

Galeni enantiomaton aliquot liber, JUL. ALEXANDRINO, medico Tridentino, auctore. Ejusd. Galeni encomion. Ven. ap. Junt. 1548. 8.

HIER. CARDANI contradicentium medicorum lib. II. Lugd. 1548. 8. Paris. 1565. 8. saep.

Ex Hippocrate et Galeno, omnium medicorum σοφιστικῶν, excerpta quaedam universis ferme hominibus omnique paene tempore ad sanitatem tuendam utilia, praecipue magnatibus, nec non hypocraticae disciplinae candidatis scitu tum jucunda, tum necessaria. Per JO. KARZSCHIIUM in sex res non natural. congesta. Lips. Mich. Blum imprimebat. 1549. 4.

Vesani cujusd. calumniar. in Hippocr. Galenique rem anatomic. depulsio p. JAC. SYLVIVM. Paris. 1551. f.

Epitome omnium rerum et sententiarum, quae annotatu dignae in Galeni commentar. in Hippocr. exstant, p. ANDR. LACUNAM in elenchum minime poenitendum congesta. Lugd. 1554. 8.

DOM. BUCHI CARMIGNOLII quæsitæ IV. medicinalia juxta Hippocrat. Galeni et probatissimor. medicor. sententiam discussa. (Acc. M. Ant. Montifiani s. Geminianensis quæstion. medicin. XXIV. Venet. 1551. 4. Paris. 1556. 16. K.) Lug. 1554. 8. 1557. 12.

De febribus commentarius ex libris aliquot Hipp. et Galeni parte plurima selectus a JAC. SYLVIO. Ven. 1555. 8.

DOMIN. BELLII quæsitæ IV. juxta Hippocr. et Galeni sententiam discussa. Lugdun. 1555. 8. (Ead. idem c. antecedente proxime Bucii libro, nomine auctoris p. scribendi errorem in Bellii mutato. K.)

In Hippocr. et Galeni physiologiae partem anatomicam isagoge a JAC. SYLVIO conscripta. Venet. 1556. 8.

BLASII HOLLERII morbor. curandor. brevis institutio juxta Galeni sententiam. Basl. 1556. 8. sæp.

ALPH. BERTOLII methodus general. et compendiar. ex Hippocr. Galeni et Avicennae placitis depromta ad omnes morb. curand. Venet. 1556. 8.

LEONH. FUCHSII, num morbigica aliqua de Galeni sententia sit causa continens, disceptatio ad FR. VALERIOIAM. Basl. 1557. 8.

GEO. PICTORII medicinae — ex Hippocr. Galeno, Avicenn. Aegin. et aliis conscriptæ cum aliis. Basl. 1560. 8.

JAC. PELETARII de conciliatione locorum Galeni sectiones duæ. Paris. 1560. 4.

JAC. SYLVII in Hippocr. et Galeni physiologiae partem anatomicam isagoge. Paris. 1561. 8.

GABR. CUNEI apologiæ FR. PUTEI pro Galeno in anatome examen. Ven. 1564. 4.

JUL. ALEXANDRINI *Antargentéricorum suorum defensio adversus Galeni calumniatores.* Ven. 1564. 4.

THADDÆI DUNI *muliebrium morbor. omnis gener. remedia ex Dioscor. Gal. Plin. barbarisque et Arab. collecta.* Argent. 1565. 8.

Ferrarii *de regulis medicinae libr. III. ex Hipp. Gal. et Avicenna sümma c. diligentia collecti.* Brix. 1566. 8.

BERN. BALDINI *problemata ex Galeni cõmentariis in Hippocratem.* Ven. 1567. 8.

ODDI DE ODDIS *de pestis — causis, signis, prae-cautione, curatione libri IV. Apologiae pro Galeno tum in logica, tum in philosophia, tum etiam in medicina libri III. De coenae et prandii portione libr. II. illustrati opera MARC. ODDI, filii.* Ven. 1570. 4.

MELCH. GUILANDINI *papyrus sive cõmentarius in III. Plinii de papyro capita. Acc. HIER. MERCURIALIS repugnantia, qua pro Galeno strenue pugnatur. it. GUILANDINI assertio sententiae, in Galen. a se pronunciatae p. 224.* Ven. 1572. 4.

Institutionum medicinae, ad Hippocr. Gal. alior. que vet. scripta recte intelligenda mire utilis libr. V. LEONH. FUCHSII auctore. Bas. ex off. Opor. 1572. 8. Lugd. 1555. 8. 1560. 8. 1566. 8.

JO. STRATIANDRI *elenchus rerum et voc. in Galeni supposititiis ann. 1562. primum Bas. c. Galeno editus. — Contradictiones, dubia et paradexa in libros Hippocr. Celsi, Galeni, Aetii, Aeginetae, Avicennae. Cum eorund. conciliationib. NICOL. RORARIO auctore.* Ven. 1566. 8. 1572. 8.

JO. PLANERI *februm omnium simplicium divisio et compositio ex Galeno et Avic. excerpta, et in arbores redacta.* Ven. 1574. 4.

Hippocratis aphorismi gr. et lat. Cl. Campensio interprete, c. ejusd. annot. quibus Galeni errata illustrantur. Acc. ejusd. animadv. c. apolog. in Galenum. Lugd. 1579. 8.

RABBI MOYSIS, *medici antiquiss. aphor. ex Galeno*

collecti et locorum quorund. ap. Galenum sibi ipsis contradicentium castigatio et notatio. Jo. DAMASCENI *aphor. ad filium.* Basil. 1579. 8. Editio etiam ad manus est Bononiae impressa impensa Bened. Hectoris, opera Platonis, impressor. Bonon. 1489. 4. — [DAN. MÖEGLING *Galenī doctrina de didascalis, s. methodo, qua is totam medicinam pertractavit.* Heidelb. 1584.]

FRC. VALLERIOLOE *loci medicinae communes ex Galeno collecti.* Lugd. 1604. 8. Prodiere jam antea saepius. — *Apologia pro Hippocr. et Galeni medicina adversus Quercetani librum de priscorum philosoph. verae medicinae materia, praeparationis modo atque in curandis morbis praestantia.* Paris. 1603. 12. *Ad famosam Turqueti apologiam responsio.* Paris. 1603. 12. Jo. AUDARUETI *apologia pro judicio scholae Paris. de alchimia.* Paris. 1604. 12. *Brevis excursus in Battologiam Quercetani.* Paris. 1604. 12. *Comparatio veteris medicinae c. nova, auct. Jo. RIO- LANO.* Paris. 1605. 12. *IncurSIONUM Quercetani depulso.* 1605. 12. *Censura demonstrationum Harveti pro veritate alchimiae.* Paris. 1606. 12. huc pertinent.

ADM. ZULUZANII A ZULUZANIIS *animadversion. medic. in Galen. et Avicenn. libr. VII.* Francof. 1607. 8.

Jo. BPT. SYLVATICI *historiae 86 Galeni medicinales.* Hanov. 1605. f.

Controversiarum medicar. et philosoph. Frc. Vallesii libri X. Acc. libell. de locis manifeste pugnantib. ap. Galenum eod. Vallesio auctore. Ed. III. Francof. 1590. f. *Ed. IV.* Hanov. typ. Wechel. 1606. f. — H. LAVATER. *defensio Galenicor. medicor. advers. calumn. Ang. Salae.* Hanov. 1610. 8. — *De morbis nobiliores animae facultates obsidentibus libri III. Cart. Marinello auctore. Quib. acc. liber patefaciens Galenum et omnes alios, qui post ipsum medicinam fecerunt — omnia aut majorem partem eor., quae de his morbis pronuntiaverunt, ab antiquioribus desumfisse. Denique opusculum quodd., cont. nonnullas controver-*

fias, inconstantias atque admirationes, in dictis Galeni adinventas. Ven. ap. Junt. 1615. 4.

CP. HOEMANN *de thorace ejusque partibus commentar. in quo discutiuntur praecipue, ea, quae inter Aristotelem et Galen. controversa sunt.* Frcf. 1617. f.

JO. SCALIGERI *loci cujusd. Galeni difficillimi. explicatio ex mus.* JOACH. MERSI. L. B. 1619. 4.

JO. CA. AMATI *fructus medicinales ex Galeni libris.* Lugd. 1623. 12. — *Apologia pro Germanis contra Galenum instituta. a CP. HOFMANNO in promotione PT. HEYGH.* Amberg. 1625. 4. *Contra locum Galeni, in quo adversus Germanos invehitur.* — *Apologia apologiae pro Germanis contra Galenum.* Amberg. 1626. 4. — *Apologia dictor. Aristot. de origine et principatu membrorum advers. Galen. Caesaris Cremonini.* Ven. 1627. 4.

Compendium abusuum autoritate Galeni et Hippocr. damnator. cum pro novitiis medicis, tum pro illis, qui medicina et sanguinis detractioe utuntur. Auct. Jo. Fuchsi. Monach. 1629. 8. — CP. Hofmanni *collatio doctrinae Aristot. c. doctrina Galeni de anima.* Helmst. 1637. 8. — *Galen et Botalli placita de via sanguinis a dextro in sinistrum cordis ventriculum.* Ven. 1640. 4. — *Relatio histor. judicii acti in campis Elysiis coram Rhadamantho contra Galen. c. approb. Apollinis in Parnasso communicata p. Mercurium CP. Hofmanno.* Norimb. 1642. 12. — Jo. Bpt. van Helmont *opuscul. med. inaudita* 1) *de lithiasi,* 2) *de febrib.* 3) *de humorib. Galeni,* 4) *de peste.* Col. Agripp. 1644. 8. — CP. Hofmanni *opuscul. medica, quor. prima habentur pro veritate opellae tres; nimir. Adraстеa Galeni. Exercitatt. juveniles contra Aemil. Parisanum. Antargenterius. Secunda parte continentur Aug. Buccii de principatu partium corporis quaestiones. Collatio doctrinae Aristot. c. doctr. Galeni de anima.* CP. Hofmanni *pathologia parva. Ejusd. rejectanea pathologica. Prodiere c. CP. Hofmanni institut. medic. libr. VI.* Lugd. 1645. 4.

Cp. Hofmanni pathologia parva, qua methodus Galeni practica explicatur, quam olim Fr. Frisimelica promiserat. 1647. 8.

Hier. Franzosii de motu cordis et sanguinis in animalibus pro Aristotele et Galeno adversus anatomicos neotericos libr. II. Veron. 1651. 4.

*Cp. Hofmanni de partibus similaribus lib. sing. defectum quoque modo suppleturus ejusd. prorsus argumenti libri, quem Galen. scripsisse se ait VIII. sentent. Hippocr. et Plat. S. 1. nat. hum. præf. Frcf. 1667. 4. Ej. apologiae pro Galeno s. *χρησιμαθειών* libri III. To. I. contin. isagogica et physiologica. Ex bibl. Guidon. Patini. Liber tertius, quo continentur pathologica. To. II. Lugd. 1668. 4.*

Fr. Ant. Stebler or. an et quomodo verum sit: Dat Galenus opes. Ingolst. 1738. 4. Ej. orat. Galenus, p. anagramma Angelus, an bonus, an malus in medicina habendus sit. Ingolst. 1739. 4. — G. F. Sigwart fragmenta dynamices Hippocratico-Galenicae, sparsis monumentis memoriae prodita. Tubing. 1759. 4. et in Baldingeri sylloge opusc. — Demetrii Polychronii epist., qua Galen. adversus Vesaliū defenditur. Lips. 1777. 4.

XXIII. *Editiones operum Galeni omnium quidam viri docti moliti sunt, quae verò lucem non viderunt. TH. GOULSTON, medicus e Londinensium collegio, aggressus fuerat opus, Galeni, quotquot supersunt, universa, in classes certas digerere, graeca recensere, exemplaribus tam scriptis, quam excusis, secum invicem collatis, scripturam mentemque Galeni genuinam elicere, latinis auribus gratiora purioraque exhibere, omnia analysi accurata, notisque criticis adjectis illustrare. Sed mors acerbā et immatura interceptit eum, priusquam ad finem perduxerat, quae erat molitus, et in ipso fere laborum suorum limite. Quae ad edendum elaborata erant, tradita sunt TH. GATAEKERO, qui ea edidit titulo: *Cl. Galeni opuscula varia a viro clariss. THEOD. GOULSTONO graeca recensita, mendisque, quibus scatebant, quam plurimis repurgata et in**

linguam latinam clarius puriusque, quam antehac, traducta. Quorum titulos sequens pagina indicabit. Access. ab eodem variae lectiones et annotationes criticae. Lond. 1640. 4. Sunt vero in hac opus. Galeni collectione: Oratio ad artes et medicinam hortatoria. Quod optimus medicus idem et philosophus. De optimo docendi genere. De sectis. De optima secta. De dignoscendis curandisque animi adfectibus. De dignoscendis curandisque animi erratis. De substantia naturalium facultatum. Quod animi mores sequantur temperamentum corporis. Praemissa est Goullstoni praefatio de Galeni operibus, ex qua si iudicium de labore ferre licet, quem Galeno impendit, cum systemati nimis adhaesisse et omnia studio nimis severo dispositurum atque digesturum fuisse in operum Galeni editione, vero simile est. Varias tamen lectiones, operi additae, multum eum insudasse et in colligendis iis, et in lectione Galeni meliore reddenda, demonstrant. Conf. etiam de hac editione operum Galeni TH. GATACKERUM in advers. c. 12.

Graecam operum Galeni editionem paratam habebat JAN. CORNARIUS, ut scribit ipse in praef. ad alteram latinam editionem operum Galeni Frobenianam, quam curavit. Ejus emendationes textus Galeni adscriptae sunt editioni operum Galeni Aldinae, quae Jenae in bibl. universitatis adservatur.

CP. HOFMANNUS, medicinae professor Altorfinus, vir suo aevo longe celeberrimus, et eorum omnium, qui Galeno a restauratis literis operam dederunt, facile princeps, non solum plures libros Galeni, v. g. de sanitate tuenda, de usu partium et de methodo medendi, partim interpretatus est, partim vero commentariis, adnotationibus, cet. auxit; verum etiam consilium cepit Galeni operum omnium, et quidem graece et latine edendorum. Ejus consilii ipse rationem reddit in commentariis in Galeni de usu partium corporis humani libr. XVI. ubi in averſa parte ejus folii, cui titulus impressus est, haec verba leguntur. *Bonum factum.*

Viri integerrimi, typographorum eximii, iidemque non propria tantum, sed et paterna, avita, abavita industria clari, D. D. Daniel et David Aubrii, fratres, nec non D. Schleich, et postquam jam bis dederunt Hippocratem graeco-latinum, opera et studio D. Amadii Foesii, non emendatissimum tantum, sed et maxime perspicuum, cogitationes instituerunt de Galeno quoque. Eam in rem cum diu quaesivissent Foesium aliquem, occasione horum commentariorum inciderunt in Cp. Hofmannum, quem orarunt et exorarunt, ut boni publici causa hunc laborem in se reciperet. Recepit ille quidem, nec hactenus pepercit ulli operae et sumtui, ut Galenus fiat quam ornatissimus: verum cum cupiat opus esse (si pote) omnibus numeris absolutissimum, voluit is publice hoc significatum rogatumque omnes bonos et cordatos, per salutem et incolumitatem methodi Galenicæ, ut, si quæ habeant Galeni scripta, sive nunquam edita, sive edita seorsim, sive cum, sive sine emendationibus, quæ graecæ, quæ latinae orationis, ad se (vel ad typographos) mittant, certi, de hoc ipsorum facto publice olim constitutum. Si qui etiam sint, in quorum manibus correctiones nondum editæ Vesalii, Dodonæi, Cornarii, Lalamantii, Gregorii, Budæi, Riccii, Falckenburgii, aliorum, immo vero si qui emendationes habeant, ex collatione mss. in Germanicis, Italicis, Gallicis, Hispanicis, Anglicis bibliothecis reconditorum, eos pariter rogat et obsecrat, uti se cum communicent, certi, unicuique sua sine livore tributum iri. Hoc ille spondet fide sua. Actum Aetorsii XVIII. Calend. April. MDCXXIII.

Diligentissime vero Hofmannus in suo opere versatus est, et reliquit, postquam fato fuerat functus, Galeni opera omnia, suo labore emendata atque digesta, cum versione latina singulorum librorum, aut ab ipso composita, aut, ubi bona versio latina prostaret, ea emendata et commentariis illustrata, in viginti sex voluminibus in folio manu sua scripta. Haec Galeni opera erant primo Norimbergæ, in thesauro librario Jo.

GEO. VOLCAMERI, qui Galenum ab Hofmanno, de hoc opere valde sollicito, justae pecuniae summa redemit, e quo transierunt hereditatis jure in bibliothecam CHR. THOMASII. Quae cum sub hasta divenderetur, transiere ea XXVI. immensi et laboris et doctrinae volumina ad CL. Askew; Anglum, quo fato facto incertum est, in ejus manus pervenerint. PT. LAUREMBERGIUS ait, se cum CP. HOFMANNO eam editionem praeparasse, in laur. Delphic. p. 34. 40. Conf. ceterum de hoc Hofmanni labore CPH. MART. MEELFUHRER accessiones ad Almelveenii bibliothecam promissam et latentem p. 139. seq. Wagenfessii peram libror. juvenil. pa. IV. 2. p. 782. Morhof. in polyhist. lib. I. p. 306. JO. JAC. BAIER in vit. profess. med. Altorf. p. 60 seq. — Dolendum sane est, Hofmannum in Galeno elaborando idem fere effecisse, quod nostro saeculo Trillierus in Hippocrate, eum nimis indulgisse ingenio suo, congestisse omnia, eoque modo opus quidem summe doctum, at mole sua ipsa laborans composuisse. Si enim indolem commentariorum, quos in libros Galeni de usu partium et de sanitatē tuenda composuit Hofmannus, respicimus, menteque nostra cogitamus, commentarios in singulos Galeni libros, qui in his XXVI. voluminibus scriptis cum Galeni textu et versione ejus continebantur, ejusdem fuisse indolis ac naturae, tunc sane non adeo invehendum est in bibliopolarum prudentiam, quod in communi hoc literarum contempta non ausi sunt sumtu in tantum opus impenso rem familiarem suam disperdere. Sed e re literaria utique fuisset, praecipuas Hofmanni adnotationes a docto aliquo viro excerpti, et relatas ad paginas editionis vel Charterii, vel Basileensis cum locis Galeni haecenus male intellectis enotari, tum descriptis quoque medicis observationibus, quae in illo Hofmanni opere occurrunt singulares et non contemnendae, uno mediocri volumine tot tantorumque laborum fructus cum lectoribus communicari.

Latinam operum Galeni editionem JO. LALAMANTIUS molitus est, teste praefatione libri: Opérum Ga-

leni omnium latine propediem edendorum Specimen.
Ex JO. LALAMANTII recognitione et castigatione Graeci
codicis locis innumerabilibus. Ejusd. Lalamanti de
ptisana sui temporis libellus. Genev. 1579. 8. Volebat
 ipsas graecas editiones primum corrigere, quo facto ver-
 sionem latinam librorum graecorum longe correctiorem
 et textui longe magis respondentem conficere. Specimen
 etiam edidit interpretationum suarum librorum Galeni
 de optima corporis nostri constitutione, de pleniore ha-
 bitu, de inaequali intemperie, quomodo simulantes mor-
 bum sint deprehendendi et de ptisana, in hoc specimine
 editorum, ex quibus si judicium ferre de toto hoc institu-
 to Galeni versionum corrigendarum licet, versiones lati-
 nae Galeni librorum utique correctiores fuissent editae.
 Sed sexagesimum quartum annum jam agebat Lalaman-
 tius, quum hoc consilium cepisset, a senili languore in
 hoc proposito exsequendo impeditus. — Consilium
 Galeni operum, prouti latine versa deprehendantur in
 editione Charterii, in 8. edendorum nuper communicavit
 cum erudito orbe AUG. FR. HECKERUS, medicinae (tunc
 temporis) professor in studio Erfordensi. Sed non adri-
 disse videtur doctis viris id propositum, neque potest
 adridere, in tanta latinarum editionum operum Galeni,
 quarum partem haud exiguam curarunt viri doctissimi
 et in emendandis latinis versionibus diligentissimi, copia.
 Neque Charterius is est reputandus, a quo latinae ver-
 siones omnibus numeris absolutae atque textui ad omnem
 partem respondentes proficisci potuerint. (Simile con-
 silium cepit J. F. PIERER, qui in bibliotheca iatrica post
 Hippocratem, cujus III. volumina in forma 8. Alten-
 burg. 1806. prodire, edere constituerat Galenum. Sed
 promisso non stetit Vir Illustris. K.)

(Cujus libri Galeni sequens versio italica sit, igno-
 rat mecum CLAR. EBERTUS, utrum no. 125. an 132.
 aut 133. Ne tamen quid in historia operum Galeni lite-
 raria desit, eam coronidis loco addere lubnit: Recetta-

rio de Galieno ottimo e probato a tutte le infermità, che achadeno a homeni et a donne e di fuori li corpi. Tradutto in volgare per Juane Saracino. Venez. 1514. 4. Brescia 1537. et 1545. 8. Ven. 1542. 1547. 1551. et 1619. in 8. et ibid. 1670. 12. quae postrema editio omnium dicitur teterrima. K.)

(Sequentium codicum manuscriptorum notitiam gratus debeo Excellentissimo et amicissimo Sponcio. In coenobiis montis Atho varii et omnium operum Galeni, et singulorum librorum codices servantur manuscripti; v. c. in coenobio Batopaidi Galenus mistus et Hippocrates mistus (Vid. WALPOLE memoirs on Turkey. Lond. 1817. 4. p. 202.); in coenobio Iveron selecta Galeni et Aristotelis, ibid. p. 209. in conventu Stae Laurae duo codices manuscripti, bene conservati, ibid. p. 211. denique in conventu Dionysio Aphorismi Hippocratis MS. ibid. — Praeter hos HARLESIIUS (introduc. in lingu. graec. vol. I. praefat.) gratus agnoscit, SIEBENKESIIUM hanc sibi notitiam mss. codicum singulorum librorum Galeni et Hippocratis, Romae in bibliotheca Barberina latentium, suppeditasse, nempe no. 137. Galenus de diebus criticis; no. 205. Galen. in aphor. Hippocratis; no. 245. Galeni-judicia de infirmo; no. 273. 274. Idem de ossibus; no. 274. Idem de generatione pilorum; no. 136. 145. Hippocratis aphorismi; 205. Ejusd. prognost. — Denique in GAISFORDI catal. codd. Clarkianor. Vol. I. p. 62. adfertur cod. 26. qui no. X. continet *Γαληνοῦ περὶ σφύγμοῦ πρὸς Ἀντωνίου* f. 74b. usque ad f. 83a. extr. et no. XVI. *Γαληνοῦ περὶ ἐβένου* f. 95. K.)

HOC PRIMO VOLVMINE CONTI- NENTVR:

Dedicatio.

Praefatio - - - - - VII — XVI.

Historia literaria Cl. Galeni - - - - - XVII — CCLXV.

Galeni adhortatio ad artes addiscendas - - - - - 1 — 39.

De optima doctrina liber - - - - - 40 — 52.

Quod optimus medicus sit quoque philo-
sophus - - - - - 53 — 63.

De sectis ad eos, qui introducuntur - - - - - 64 — 105.

De optima secta ad Thrasybulum liber - - - - - 106 — 223.

De constitutione artis medicae ad Patrophi-
lum liber - - - - - 224 — 304.

Ars medica - - - - - 305 — 412.

De elementis ex Hippocrate liber I. - - - - - 413 — 491.

— — — — — II. - - - - - 492 — 508.

De temperamentis lib. I. - - - - - 509 — 571.

— — — — — II. - - - - - 572 — 645.

— — — — — III. - - - - - 646 — 694.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΑΡΑΦΡΑΣΤΟΥ
ΤΟΥ ΜΗΝΟΔΟΤΟΥ
ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΠΙ ΤΑΣ
ΤΕΧΝΑΣ.

Ed. Chart. to. II. [p. 5.]

Ed. Bas. to. I. (p. 1.)

Κεφ. α'. Εἰ μὲν μηδ' ὅλως λόγον μέτεστι τοῖς ἀλόγοις
ὀνομαζομένοις ζώοις, ἄδηλόν ἐστι. ἴσως γὰρ εἰ καὶ μὴ
τοῦ κατὰ τὴν φωνήν, ὃν καὶ προφορικὸν ὀνομάζουσιν,
ἀλλὰ τοῦ γε κατὰ τὴν ψυχὴν, ὃν ἐνδιάθετον καλοῦσι,
μετέχει πάντα, τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δὲ ἥτιον. Οὐ μὲντοι

GALENI PARAPHRASTAE
MENODOTI
ADHORTATIO AD ARTES ADDISCENDAS.

Cap. I. An animantis, quae dicuntur bruta, prorsus
expertia sint rationis, nondum satis liquet. Fortassis enim,
tametsi non habent eam rationem, quae in voce sita est,
nobiscum communem, quam vocant *enuntiativam*, certe
eam, quae est in anima, quam *mente conceptam* ap-
pellant, nobiscum habent communem omnia, licet alia
magis, alia minus. Perspicuum sane est hominem hac

Ed. Chart. II. [3.]

Ed. Bas. I. (1.)

πλεῖστον ὅσον αὐτῶν διεντρόχασιν οἱ ἄνθρωποι, πρόδη-
λον ἡμῖν ἔστιν, ὁρᾶσι τό τε πλῆθος τῶν τεχνῶν, ὧν
μεταχειρίζεται τὸ ζῶον τοῦτο, καὶ ὅτι μόνος ἄνθρωπος
ἐπιστήμης ἐπιδεκτικὸς, ἣν ἂν ἐθελήσῃ, τέχνην μαθεύ-
ναι. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ζῶα σχεδὸν ἄτεχνα πάντ' ἐσὶ
πλὴν ὀλίγων δὴ τινῶν ἐν αὐτοῖς· ἀλλὰ καὶ ταῦτα φύσει
μᾶλλον, ἢ προαιρέσει τεχνῶν εὐτύχηκιν. Ὁ δ' ἄνθρω-
πος οὔτε τινας τῶν παρ' ἐκείνοις ἀμελέητος· ἀλλὰ καὶ
τὴν ὕφαντικὴν ἐμιμήσατο τὰς ἀράχνας, καὶ πλάττει, κα-
θάπερ αἱ μέλισσαι, καὶ τοῦ νεῖν οὐκ ἀνάσκητός ἐστι,
καίτοι πεζὸς ὢν· ἀλλὰ καὶ τῶν θείων τεχνῶν οὐκ ἀπαλεί-
πεται, ζηλῶν μὲν Ἀσκληπιοῦ τέχνην ἰατρικὴν, ζηλῶν δ'
Ἀπόλλωνος αὐτὴν γε ταύτην, καὶ τὰς ἄλλας ἀπάσας, ὥς
ἔχει, τοξικὴν, μουσικὴν, μαρτυκὴν· ἔτι τε τῶν Μουσῶν τὴν
ἐκάστης ἰδίαν. Οὐδὲ γὰρ γεωμετρίας, οὐδ' ἀστρονομίας
ἀφίσταται, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς γῆς τέρεθ' ἐν, καὶ τὰ ὑπερθε
τοῦ οὐρανοῦ, κατὰ Πίνδαρον, ἐπισκοπεῖ. ἔξεπορίσατο δέ

parte longe caeteris animantibus antecellere, cum ex
illo, quod cernimus, quanta sit artium multitudo, quas
hoc animal tractat: tum ex hoc, quod solus homo,
scientiae capax, quamcunque velit, artem percipit. Cae-
tera enim animalia fere omnia sunt artium expertia,
si pauca quaedam hinc excipias. Quin his etiam
ipsis natura magis, quam instituto contigerunt artes.
Caeterum nec apud illa quicquam est artium, quod homo
non meditetur. Sed in arte texendi imitatus est araneas,
in arte fingendi, quam plasticen vocant, apes: nec im-
peritus est natandi, cum sit animal terrestre. Jam nec
divinis artibus destituitur, imitans et Aesculapii, quae
eadem est Apollinis, medicam artem, ac caeteras item
omnes, quae habet Apollo, jaculandi, canendi, divi-
nandi; ad haec quam unaquaeque Musarum habet pe-
culiarem. Nec geometriae, nec astronomiae expertus est.
Verum et ea, quae subter terram sunt, et ea, quae su-
pra coelum sunt, ut ait Pindarus, contemplatur. Deni-

Ed. Chart. II. [3. 4.]

Ed. Bas. I. (1.)

ὑπὸ φιλοπονίας καὶ τὸ μέγιστον τῶν θείων ἀγαθῶν, φιλοσοφίαν. Διὰ ταῦτα τοίνυν, καὶ λόγου μέτεσι τοῖς ἄλλοις ζώοις, καὶ ἔξοχην αὐτῶν καὶ ὁ ἄνθρωπος μόνος ὀνομάζεται λογικός.

Κεφ. β'. [4] Πῶς οὖν οὐκ αἰσχρὸν, ὃ μόνον τῶν ἐν ἡμῖν κοινωνοῦμεν θεοῖς, τούτου μὲν ἀμελεῖν, ἐσπευκέναι δὲ περὶ τι τῶν ἄλλων, τέχνης μὲν ἀνυπόληπτος καταφρονοῦντα, τύχῃ δ' ἐαυτὸν ἐπιτρέποντα; ἥς τὴν μοχθηρίαν ἐμφανίσαι βουλευθέντες οἱ παλαιοί, γράφοντες καὶ πλάττοντες αὐτήν, οὐ μόνον ἐν αἵδε γυναικὸς ἠρκέσθησαν (καίτοι τοῦθ' ἱκανὸν ἦν ἀντοίας σύμβολον) ἀλλὰ καὶ πηδάλιον ἔδωκαν ἐν χειροῖν ἔχειν αὐτῇ, καὶ τοῖν ποδοῖν ὑπέθεσαν βάσιν σφαιρικὴν, ἐστέρησαν δὲ καὶ τοῖν ὀφθαλμοῖν. ἐνδεικνύμενοι διὰ τούτων ὑπάντων τὸ τῆς τύχης ἄστατον. Ὡς περ οὖν ἐν νηὶ χυμαζομένη σφοδρῶς, ὥς ἐπικλυέσθαι τε τοῖς κύμασι, καὶ κινδυνεύειν βυθισθῆναι, μοχθηρῶς ἂν τις πράξειεν, ἐπιτρέψας τὰ πηδάλια κυβερνήτῃ τυφλῷ. κατὰ τὸν αὐτὸν, οἶμαι, τρόπον καὶ τῷ βίῳ, μεζόνων ναυαγίων περὶ πολλοὺς

que bonorum divinatorum maximum sua sibi paravit industria, philosophiam. Has igitur ob causas, quamquam caeteris animantibus non deest ratio, tamen solus homo vocatur ratione praeditus, quod omnibus antecellat.

Cap. II. Quomodo igitur non turpe est, id, quod unum nobis inest commune cum Diis, negligere, aliarum vero rerum studio teneri, ac spreta artium perceptione, fortunae nos ipsos committere? Cujus improbitatem nobis ob oculos ponere volentes prisci, non sat habuere, eam repraesentare muliebri specie (quamquam hoc ipsum satis magnum erat amentiae signum) et picturis et statuis: verum et clavum ei dederunt in manibus, ac pedibus subjecerunt basin figura sphaerae: tam et oculis eam privarunt; nimirum his omnibus declarantes illius inconstantiam. Quemadmodum igitur in navi vehementer jactata tempestate, adeo, ut periculum sit, ne procellis ac fluctibus obruta demergatur in profundum, perperam fecerit, qui coeco gubernatori clavum commiserit; itidem, opinor, in vita,

Ed. Chart. II. [4.]

Ed. Bas. I. (1.)

οίκους γιγνόμενον, ἣ περὶ τὰ σκάφη κατὰ θάλατταν, οὐκ ὁρθῶς γινώσκοντος ἐστίν, ἐπιτρέπειν ἑαυτὸν ἐν τοιαύταις περιστάσεσι πραγμάτων τυφλῇ δαίμονι, μὴδ' αὐτῇ βεβαίως ἐστηριγμένη. Ἐμπληκτός τε γάρ ἐστι καὶ ἄνους εἰς τοσούτον, ὥς πολλάκις τοὺς ἀξιολόγους ἄνδρας παρερχομένη, πλουτίζειν τοὺς ἀναξίους· οὐδὲ τούτους βεβαίως, ἀλλ' ὅσον πάλιν αὐτῶν ἀφαιρεῖσθαι τὰ δοθέντα. Ταύτῃ τῇ δαίμονι πλήθος ἀνδρῶν ἀμαθῶν οὐκ ὀλίγον ἐπιεται, μηδέποτε ἐν αὐτῇ μενούσῃ διὰ τὸ τῆς βίας εὐμετακλίσιον, ἥτις αὐτὴν ἄγει καὶ φέρει καὶ κατὰ κρημνῶν ἐνίοτε καὶ θαλάττης. Ἐρθε συναπόλλυνται μὲν ἀλλήλοις, ἐπόμενοι πάντες αὐτῇ· μόνη δ' ἀβλαβὴς ἐκείνη διεξέρχεται, καταγελῶσα τῶν ὀλοφρομένων καὶ καλούντων αὐτήν, ὅτ' οὐδέν ὄφελος. Τὰ μὲν δὴ τῆς τύχης ἔργα τοιαῦτα.

Κεφ. γ'. Τὸν δ' Ἐρμῆν, ὅτε λόγου μὲν ὅττα δεσπότην, ἐργάτην δὲ τέχνης ἀπάσης, θείσαι πάλιν, ὅπως ἐξ

cum hic in permultis aedibus (familiis) graviora fiant naufragia, quam scaphis accidunt in mari, non recte judicavit, qui semet ipsum in tantis negotiis, undique circumstantibus ac vallantibus, coecae commiserit Deae, nec huic satis stabili. Adeo enim stupida ac demens est, ut plerumque bonis viris praeteritis, quorum oportebat haberi rationem, locupletet indignos, ac ne id quidem constanter, sed tantisper, donec rursus (pari, qua dederat, temeritate) eripiat donata. Hanc Deam sequitur turba non mediocri hominum ineruditorum, nunquam eodem in statu manentem, propter basis, cui insidit, volubilitatem, quae illam huc illuc agit rapitque perque praecipitia nonnumquam, et in mare. Ibi pariter intereunt omnes, illam sequentes: at ipsa sola evadit illaesa atque incolumis, ridens interim plorantes et ipsius opem frustra implorantes. Atque huiusmodi sunt Fortunae facta.

Cap. III. Porro Mercurium, tamquam rationis dominum omnisque artis auctorem, considera rursus, quam

Ed. Chart. II. [4. 5.]

Ed. Bas. I. (1.)

ὑπερπαντίου τῇ τύχῃ κεκοσμήχασιν πάλιν οἱ γράφοντες τε καὶ πλάτιοντες. Νεανίσκος ἐστὶν ὥρατος, οὐκ ἐπίκτητον, οὐδὲ κομωτικὸν ἔχων κάλλος, ἀλλ' εὐθύς ὥστε συνεμφαίνεσθαι τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν δι' αὐτοῦ. ἔστι δὲ φαιδρὸς μὲν τὰς ὄψεις, δίδοσκει δὲ δαμνῶ, καὶ ἡ βράσις τὸ πάντων σχημάτων ἐδραιότατον τε καὶ ἀμεταπινωτότατον ἔχει, τὸν κύβον. ἔσθ'· ὅτε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν τούτῳ τῷ σχήματι κοσμοῦσιν. Ἰδοὺς δ' ἂν τοὺς διασώτας αὐτοῦ φαιδρὸς μὲν ὁμοίως τῷ καθηγουμένῳ θεῷ, μεμφομένους δ' οὐδέποτε αὐτὸν, ὥσπερ οἱ τὴν τύχην, οὐδ' ἀπολειπομένους πότ', οὐδὲ χωριζομένους· ἀλλ' ἐπομένους τε καὶ διὰ πάντος ἀπολαύοντας τῆς προνοίας αὐτοῦ.

Κε φ. δ'. Τοὺς δέ γε τῆς τύχης συνεπομένους ἅπαντας μὲν ἀργούς θεύσῃ καὶ τεχνῶν ἀμαθεῖς· ὀχουμένους δ' ἐπ' ἐλπίδων ἀεὶ, καὶ θεούσῃ τῇ δαίμονι συνθέοντας· ἐπίους μὲν ἐγγύς, ἐπίους δὲ [5] ποδῶπιόν, τινας δὲ καὶ τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐξημμένους. Ἐν τούτοις ἅπασι καὶ τὸν Κροίσον

diversa, quamque pugnante cum Fortunae simulacro forma repraesentarunt illi priscei, tum picturis, tum statuis. Adolescens est maturus, nequaquam habens pulchritudinem adscititiam, aut artificio comptorum additam, sed nativam quamdam, ut ex ea reluceat animi virtus. Est autem hilari vultu, oculis acribus. Basis autem, cui insistit, est omnium figurarum firmissima, minimeque volubilis, videlicet undique quatuor angulis nitens tessera. Interdum et ipsum Deum hac figura repraesentant. Videas autem et hujus cultores similiter hilares, quemadmodum est is, quem sequuntur, nec unquam de illo querentes, quod solent ii, qui sequuntur Fortunam. Nec desistuntur unquam, nec sejunguntur ab eo, sed perpetuo sequuntur illum et illius providentia fruuntur.

Cap. IV. Contra, qui Fortunam sequuntur, videre licet inertes ac disciplinarum rudes, spem semper duci cumque corrente Dea currere, alios quidem propius, alios vero procul: nonnullos vero etiam ab illius manu pendere. Inter hos omnes videbis et Croesum illum

Ed. Chart. II. [5.]

Ed. Bas. h. (1.)

ἐκείνον τὸν Λυδὸν ὄψει, καὶ τὸν Πολυκράτην τὸν Σάμιον, καὶ ἴσως Θανμάσις, τῷ μὲν τὸν Πακτωλὸν ἰδὼν θέοντα χρυσόν, τῷ δὲ καὶ τοὺς θαλασσίους ὑπηρετοῦντας ἡδύς. Μετὰ τούτων δὲ καὶ Κύρον θεάσῃ, καὶ Πρίαμον καὶ Διονύσιον. Ἀλλὰ καὶ τούτων ὀλίγον ὕστερον ὄψει Πολυκράτην μὲν ἀνεστηρωμένον, ὑπὸ Κύρῳ δὲ Κροίσῳ, αὐτὸν δὲ τὸν Κύρον ὑπ' ἄλλοις. Ὀψει δὲ καὶ Πρίαμον καθυγμένον καὶ Διονύσιον ἐν Κορίνθῳ. Εἰ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἐπισκέψαι τοὺς ἀπωτέρω μὲν αὐτὴν θέουσαν διώκοντας, οὐ μὴν τυχόντας γε, μισήσεις ὅλως τὸν χορόν. εἰσὶ γὰρ ἐνταῦθα καὶ θυμαγωγοὶ πολλοί, καὶ ἐταῖραι καὶ πόρνοι καὶ προδόται φίλων· εἰσὶ δὲ καὶ φονεῖς καὶ τυμβωρύχοι, καὶ ἕρπαγες· πολλοὶ δὲ μηδὲ τῶν θεῶν αὐτῶν πεφεισμένοι, ἀλλὰ καὶ τούτων ἱερὰ συλήσαντες.

Κεφ. ε'. Ὁ δὲ ἕτερος τῶν χορῶν, πάντες μὲν κόσμει καὶ τιμῶν ἰσγάται. εὐ θέουσι δὲ, οὐδὲ βοῶσιν, οὐδ' ἄλ-

Lydum et Polycratem Samium, ac fortassis miraberis alteri quidem Pactolum fluentem (ferentem) aurum, alteri vero marinos etiam pisces servientes. Cum his rursus et Cyrum videbis et Priamum et Dionysium. Verum paulo post ex his ipsis hand eodem in statu conspicias Polycratem cruci affixum, tum Cyro subactum Croesam: rursus Cyrum aliorum imperio subjectum: videbis et Priamum inclusam et Dionysium Corinthi. Quodsi contempleris reliquos, qui procul insequuntur eam currentem, nec tamen assequuntur, nimirum prorsus oderis eum chorum. Sunt enim hic demagogi permulti, meretrices et scortatores et amicorum proditores: sunt et homicidae, et monumentorum perfossores ac rapaces. Complures item, qui ne Diis quidem pepercerint, verum et horum templa spoliaverint.

Cap. V. Alter autem chororum est huiusmodi: in hoc omnes modesti et artium opifices, neque currunt, neque vociferantur, neque inter se decertant: sed inter

Ed. Chart. II. [5.]

Ed. Bas. I. (1. 2.)

λήλοις μάχονται· ἀλλ' ἐν μέσοις μὲν αὐτοῖς ὁ θεὸς, ἀμφ' αὐτὸν δὲ ἅπαντες ἐν τάξει κεκόσμηται, χώραν ἑκάστος, ἣν ἐκεῖνος ἔδωκεν, οὐκ ἀπολιπόντες. Οἱ μὲν ἔγγιστα τῷ θεῷ, καὶ περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ κεκοσμημένοι, γεωμέτραι καὶ ἀριθμητικοὶ καὶ φιλόσοφοι τε καὶ ἱατροὶ καὶ ἀστρονόμοι καὶ γραμματικοί. Τοῦτων δ' ἐφεξῆς ὁ δεύτερος, ζωγράφοι, πλάσται, γραμματισταί, τέκτονες τε καὶ ἀρχιτέκτονες, καὶ λιθογλύφοι, καὶ μετ' αὐτοὺς δὲ ἡ τρίτη τάξις, αἱ λοιπαὶ τέχναι πᾶσαι, κατὰ μῆρη μὲν οὕτω κεκόσμηται· πάντες δὲ πρὸς τὸν θεὸν ἀποβλέπονται, κοινῶς τῷ παρ' αὐτοῦ προστάγματι πευδόμενοι. Θεῶς δὲ κἀντιᾶνθα πολλοὺς μετ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, τετάρτην δὲ τινα τάξιν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἔκκριτον, οὐχ ὅσοι τινες ἦσαν οἱ μετὰ τῆς τύχης. οὐ γὰρ ἀξιόμασι πολιτικοῖς, οὐδὲ γένους ὑπεροχαῖς, οὐδὲ πλούτῳ (2) τοὺς ἀρίστους ὁ θεὸς οὗτος εἰθισται κρίνειν· ἀλλὰ τοὺς καλῶς μὲν βιοῦντας, ἐν δὲ ταῖς ἑαυτῶν τέχναις προτιύοντας, ἐπομένους δὲ τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ καὶ νομίμως τὰς τέχνας ἐργαζομένους τιμῇ τε καὶ πρὸ τῶν ἄλλων

illos medius est Deus, et circum hunc suo quisque loco dispositus, nec ordinem, quem cuique dedit Deus, deserunt. Alii quidem Deo proximi sunt, et hunc ordine composito cingentes, videlicet geometrae, arithmetici, philosophi, medici, astronomi et grammatici. Hos sequitur alter chorus, pictores, plastae, grammatistae, fabri et architecti, lapicidae. Post hos sequitur ordo tertius, reliquas artes omnes continens, sic in ordinem digestis singulis, ut omnes tamen ad Deum vertant oculos communibus illius mandatis obtemperantes. Conspicies autem et hic multos cum ipso Deo, quantum quendam ordinem e caeteris selectum *efficientes*, non quales erant illi, qui Fortunam comitabantur. Non enim ex dignitatibus civilibus, neque ex generis claritate, neque ex divitiis consuevit Deus hic praestantissimos judicare, sed qui cum virtute vitam agunt, quique in suis artibus excellunt, ipsiusque obsequuntur praeceptis ac legitime suas artes exercent; hos et magni facit et cae-

Ed. Chart. II. [5. 6.]

Ed. Bas. I. (2.)

ἄγει, περὶ αὐτὸν ἔχων αἰεί. Τοῦτον, οἶμαι, τὸν χορὸν νοήσας, ὁποῖός ἐστιν, οὐ μόνον ζηλώσεις, ἀλλὰ καὶ προσκυνήσεις. Σωκράτης ἐστὶν ἐν αὐτῷ καὶ Ὅμηρος, καὶ Ἱπποκράτης καὶ Πλάτων, καὶ οἱ τούτων ἐρασταί, οὓς ἴσα καὶ τοῖς θεοῖς σέβουμεν, οἷον ὑπαρχοὶ τινες καὶ ὑπηρεταὶ τοῦ θεοῦ. Τῶν δ' ἄλλων ἀπάντων οὐκ ἐστὶν ὅστις ἡμελήθη ποτὲ πρὸς αὐτοῦ. οὐ μόνον γὰρ τῶν παρόντων πεφρόντηκεν, ἀλλὰ καὶ πλείονσι σύμπλους ἐστὶ καὶ ναυαγούντων οὐκ ἀπολείπεται. Ἀρίστιππος γοῦν ἐπειδὴ ποτε πλείων, τοῦ σκάφους ἀπολομένου, ἐπὶ τὰς Συρακουσίων ἡδόνas ἐξεβράσθη, πρῶτον μὲν ἐθαῤῥήσας θεασάμενος ἐπὶ τῆς ψάμμου διάγραμμα γεωμετρικόν· ἰλογίσατο γὰρ εἰς Ἑλληνάς τε καὶ σοφοὺς ἄνδρας, οὐκ εἰς βαρβάρους ἦκειν. Ἐπειτὰ παραγεγόμενος εἰς τὸ Συρακουσίων γυμνάσιον καὶ ταυτὶ τὰ ἔπη φθειγξάμενος,

[6] Τίς τὸν πλανήτην Οὐδῖπουν καθ' ἡμέραν

Τὴν νῦν σπαριστοῖς δεῖξεται δοιρήμασι;

προσιόντας τέ τινας ἔσχεν αὐτῷ καὶ γνωρίζοντας ὅστις εἴη,

teris anteponit, eos semper sibi habens conjunctissimos, Hunc, ni fallor, chorum si cognoveris, qualis sit, non modo admiraberis, verum etiam adorabis. In hoc et Socrates et Homerus et Hippocrates et Plato et horum studiosi, quos pari cum Diis honore dignamur, tamquam legati ac ministri quidam Dei. Caeterorum autem omnium nemo est, qui ab eo unquam est neglectus. Non solum enim praesentium curam habet, verum etiam et navigantibus adest, nec in naufragio destituit. Aristippus saltem, cum aliquando navigans, fracta scapha, in litus Syracusanum ejectus esset, primum quidem bono animo esse coepit, cum in arena vidisset descriptas lineas geometricas: reputabat enim sese ad Graecos ac sapientes viros, non ad barbaros venisse. Post cum venisset in Syracusiorum gymnasium, et hosce versus pronuntiasset:

Quis Oedipum in diem vagantem et exulem

Bonis recipiet hoc die rarissimis?

et habuit, qui ipsam convenirent et agnito protinus omnia,

Ed. Chart. II. [6.]

Ed. Bas. I. (2.)

καὶ πάντων, ὧν ἰδέετο, μεταδιδόντας εὐθέως. Ὡς δ' εἰς Κυρήνην, αὐτοῦ τὴν πατρίδα, μέλλοντές τινες πλεῖν ἐπυνθάνοντο, μή τι τοῖς οἰκέτοις ἐπιστέλλει, κελεύειν αὐτοῖς ἔφη ταῦτα κτᾶσθαι τὰ κτήματα, ἃ καὶ ναυαγήσαντι συνεκκολυμβήσει.

Κεφ. ε'. Πολλοὶ δὲ τῶν κακοδαιμόνων καὶ πάντα πρὸς τὸν πλοῦτον ἀποβλεπόντων, ἐν τοιαύταις πραγμάτων περιστάσει γενόμενοι, χρυσὸν ἢ ἄργυρον ἐξαψάμενοί τε καὶ περιθέμενοι τῷ σώματι, προσαπώλεσαν αὐτοῖς καὶ τὴν ψυχὴν. οὐδὲ τοῦτο. δυνάμενοι συνιδεῖν, ὅτι καὶ τῶν ἀλόγων ζώων αὐτοὶ πρῶτοι τὰ ταῖς τέχναις κεκοσμημένα μᾶλλον ἀσπάζονται. Καὶ γὰρ τοὺς πολεμικοὺς ἵππους καὶ τοὺς θηρατικούς κύνας πρὸ τῶν ἄλλων τιμῶσι, καὶ τοὺς μὲν οἰκέτας ἐκδιδάσκονται τέχνας, πᾶμπολυ πολλάκις εἰς αὐτοὺς ἀργύριον ἀναλίσκοντες· ἑαυτῶν δ' ἀμελοῦσι. Κάκτοι οὐκ αἰσχρὸν τὸν οἰκέτην μὲν ἐνίοτε δραχμῶν εἶναι μυρίων ἄξιον, αὐτὸν δὲ τὸν δεσπότην αὐτοῦ μηδὲ μιᾶς; καὶ τί λέγω μιᾶς; οὐδ' ἂν

quibus opus erat, impertirent. Deinde cum essent, qui Cyrenen, illius patriam, navigaturi percunctarentur, numquid suis renuntiari vellet: Iubete, inquit, illos has sibi parare possessiones, quae, navi fracta, simul enatant cum possessore.

Cap. VI. At multi miseri omnia ad divitias referentes, quum in talia tempora inciderint, aurum vel argentum arripientes, illoque corpus circumdantes, suam sibi animam perdiderunt: ne id quidem apud se reputantes, quod ipsi ex brutis animantibus ea potissimum amplectuntur, quae sunt artibus ornata. Siquidem equos ad bellum edoctos, et canes venandi peritos caeteris anteponunt, quin et servos curant artibus instituendos, et frequenter in eos plurimam impendunt pecuniam: se vero ipsos negligunt. Quid? annon turpe videtur, famulum nonnumquam aestimari drachmarum decem millibus, ipsum autem dominum ne unius quidem haberi? Quid autem dixi unius?

Ed. Chart. II. [6.]

Ed. Bas. I. (2.)

προϊκά τις τὸν τοιοῦτον λάβοι. Μή ποτε αὐτοὺς μόνους
 ἠτιμήσαιν ἐκ πάντων μηδεμίαν ἐκμαθόντες τέχνην; Ὅταν
 γὰρ καὶ τὰ ἄλογα τῶν ζώων ἐν τεχνικοῖς ἐπιτηδεύμασι παι-
 δεύωσι, καὶ οἰκέτην ἀγρόν καὶ ἄτεχρον οὐδενὸς ἄξιον εἶναι
 νομίζωσιν· ἐπιμελῶνται δὲ καὶ τῶν χωρίων, καὶ τῶν ἄλλων
 κτηνμάτων, ὅπως ἕκαστον εἰς δύναμιν ὅτι βέλτιστον ἢ μό-
 νων δ' ἐαντῶν ἀμελῶσι, μὴδ' εἰ ψυχὴν ἔχουσι γιγνώσκον-
 τες, εὐδῆλον, ὅτι τοῖς ἀποβλήτοις τῶν οἰκετῶν ἔοικασιν.
 ὥστε τις ἐπιστάς ἄνθρωποι τοιούτω προστηκόντως ἂν εἴποι πρὸς
 αὐτόν· ὦ ἄνθρωπε, οἰκία μὲν σοὶ εὖ ἔχει, καὶ τὰ ἀνδρά-
 ποδα πάντα, καὶ ἵπποι δὴ καὶ κύνες, καὶ χωρία, καὶ ὅσα
 κέκτησαι διάκειται καλῶς· αὐτὸν δὲ σὲ οὐκ ἀγαθὴ κομιδὴ
 ἔχει. Καλῶς οὖν καὶ ὁ Δημόσθενης, καὶ ὁ Διογένης, ὁ
 μὲν, χρυσᾶ πρόβατα καλῶν τοὺς πλουσίους καὶ ἀπαιδεύτους·
 ὁ δὲ, ταῖς ἐπὶ τῶν κρημνῶν συκαῖς ἀπεικάζων αὐτοὺς.
 ἐκείνων τε γὰρ τὸν καρπὸν οὐκ ἀνθρώπους, ἀλλὰ κόκορας
 ἢ κολοιοὺς ἐσθίειν, τούτων τε τὰ χοίματα μὴδὲν μὲν ὀφείας

nemo talem vel gratis acceperit in famulitium. Annon
 tandem se solos vilissimos omnium reddiderunt, qui soli
 nullam artem didicerint? Etenim quum bruta quoque
 artium exercitationibus erudiant, et servum ignavum
 nulliusque peritum artis nullo pretio dignum judicant:
 curent autem et agrös et reliquas possessiones, ut quae-
 que, quantum fieri potest, sit quam optima, seipsos solos
 negligant, ne hoc quidem intelligentes, animam habeant,
 nec ne: perspicuum est, eos similes esse famulis con-
 temtissimis, ut jam aliquis tali homini adstans merito
 verbis hujuscemodi illum alloquatur: O homo, familia
 quidem tua tibi recte habet, mancipia omnia, et equi
 et canes et agri et quidquid possides bene compositum
 est: at ipse tu parum curatus es. Praeclare igitur De-
 mosthenes et Diogenes, quorum alter divites indoctos ap-
 pellavit *oves onustas aureo vellere*: alter dixit eos similes
 ficis arboribus, in praeruptis locis stantibus. Nam harum
 fructibus non homines, sed corvos et graculos vesci: sic
 horum pecunias nulli esse usui viris probis, verum ab

Ed. Chart. II. [6. 7.]

Ed. Bal. I. (2.)

εἶναι τοῖς ἀστέίοις, ἀπαγαῖσθαι δ' ὑπὸ τῶν κολάκων, οἵ-
 τινες, ἐὰν οὕτως τύχη, πάντων αὐτοῖς ἀναλωθέντων, ἀπαν-
 τῶντες παρίσονται, μὴ γνωρίζειν προσποιούμενοι. Ὅθεν
 οὐδ' ὁ ταῖς κρήταις τοὺς τοιοῦτους εἰκάσας ἄμυστος τις
 ἦν· καὶ γὰρ τοὶ καὶ οἱ ἀπὸ τῶν κρηνῶν ὑδρευόμενοι πρό-
 σθεν, ἐπειδὴν μηκέτ' ἔχουσιν ὕδωρ, ἀγασυράμενοι προσου-
 ροῦσι, καὶ ἔστιν εὐλογον, τοῖς διὰ μηδὲν ἄλλ' ἢ τὰ χρή-
 ματα περιβλέπτους, ἅμα τῷ στερηθῆναι τούτων, εὐθὺς καὶ
 τῶν ἄλλων, ἃ διὰ ταῦτ' εἶχον, ἐστερησθαι. Τί γὰρ ἂν καὶ
 πάθαιεν, ἴδιον μὲν οὐδὲν ἀγαθὸν κεκτημένοι, αἰεὶ δ' ἐπ'
 ἄλλοτρίοις καὶ τοῖς παρὰ τῆς τύχης ἐπαιρούμενοι;

Κεφ. ζ'. [7] Τοιοῦτοι δέ τινες εἰσι καὶ οἱ τὴν εὐγέ-
 νειαν προβαλλόμενοι καὶ φροσύντες ἐπ' αὐτῇ μέγα. Καὶ
 γὰρ καὶ οὗτοι σπάνισι τῶν ἰδίων ἀγαθῶν ἐπὶ τὸ γένος
 ἤκουσιν· οὐδὲ τοσοῦτον γινώσκοντες, ὅτι ἄρα ἡ εὐγέ-
 νεια αὕτη, ἐφ' ἣ σεμνύονται, τοῖς κατὰ πόλιν τομίσμασιν

assentatoribus confumi, qui quidem, si sic acciderit, ut
 nihil sit reliquum, forte obvios factos praetereunt, per-
 inde quasi ne nossent quidem. Unde quidam non in-
 elegans dixit istos similes fontibus. Etenim qui prins
 e fontibus aquari solent, simulatque fontes aquam non
 amplius habeant, sublatis vestibus iisdem admingere so-
 lent. Et sane videtur aequum, qui nulla re suspiciendi
 sunt, nisi ob divitias, simulatque his spoliati fuerint,
 pariter et illis spoliari, quae ob divitias habeant. Quid
 enim isti facerent, qui nullum proprium possident bo-
 num, sed perpetuo pendent ab alienis et a rebus for-
 tuitis?

Cap. VII. Tales autem et ii sunt, qui generis
 nobilitatem venditant et hinc sibi placentes tollunt
 cristam. Nam et isti, quoniam propriis bonis carent,
 ad majorum imagines confugiunt: non saltem hoc in-
 telligentes, quod ista generis nobilitas, qua glorian-
 tur, similis est singularum urbium numismatibus, quae

Ed. Chart. II. [7.]

Ed. Bas. I. (2.)

ἔοικεν, ἃ παρὰ τοῖς θεμένοις ἰσχύοντα, παρ' ἄλλοις ἐστὶ κίβδηλα.

Οὐδ' εὐγένειά σ' ἦρεν εἰς ὕψος μέγα;

Κακὸν τὸ μὴ ᾔχων, τὸ γένος οὐκ ἔβασκε με.

καλὸς οὖν, ἧ φησιν ὁ Πλάτων, θησαυρὸς αἱ τῶν πατέρων ἀρεταί, κάλλιον δ' ἀντιθεῖναι δύνασθαι τὸν τοῦ Σθένελου λόγον·

Ἡμεῖς τῶν πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι.

Ταύτην γὰρ μόνην ἔχοιμεν ἂν, εἰ δὴ τις ἐστὶν εὐγενείας χρεία, πρὸς οἰκείον παράδειγμα τὸν ζῆλον ἡμῖν γίγνεσθαι· ὥς εἶγε καταπολὺ τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς ἀπολειπόμεθα, λύπη μὲν ἂν εἴη καίκενοις, εἴ τις αὐτοῖς ἐστὶν αἰσθησις· αἰσχύνῃ δ' ἡμῖν αὐτοῖς τοσούδε μείζων, ὅσοι καὶ τὸ γένος περιφανέστατοι. Οἱ μὲν γὰρ ἀμαθεῖς, παντάπασιν ἀσημοὶ τοῦ γένει, τοῦτο γοῦν αὐτοὶ κερδαίνουσι, τὸ μὴ γινώσκεσθαι τοῖς πολλοῖς, ὑποῖοί τινές εἰσιν. Ὅσοις δὲ τὸ λαμπρὸν καὶ διάσημον τοῦ γένους οὐδὲ τοῦ λαθεῖν ἐξουσίαν δίδωσι, τί

apud eos quidem valent, qui instituerunt, apud alios vero adulterina habentur.

Annon te in altum generis evexit decus?

Malum est egere: non alebat me genus.

Praeclarus igitur, ut ait Plato, *thesaurus* est parentum virtutes: sed *praeclarus* est huic opponere posse Stheneli dictum:

Atqui nos patribus longe praestamus avisque.

Nam si qua omnino est nobilitatis utilitas, ea sola est, quod, proposito exemplo domestico, hinc accenditur studium imitandi. Proinde si degeneremus a majorum virtute, merito discrucientur illi, si quis modo sensus insit defunctis: nobis autem tanto plus est dedecoris, quanto genus est illustrius. Si quidem imperiti, qui genere sunt prorsus obscuro, hoc lucrifaciunt, quod plerique nesciunt, quales sint. Caeterum quos decus et claritudo generis non sinit latere, quid fructus ferunt

Ed. Chart. II. [7.]

Ed. Bas. I. (2.)

ἄλλο ἢ περιφανέστερον οὔτοι δυστυχοῦσι; καὶ μὲν γε καὶ καταγινώσκονται μᾶλλον οἱ ἀνάξιοι τοῦ γένους. ὥστ' εἰ καὶ τις ἡλίθιος ὢν ὑπομνήσκῃ τὸ λαμπρὸν τοῦ γένους, ἀσυγγνωστότερον ἑαυτῷ τὸ κακὸν ἀποφαίνει. οὐ γὰρ ὁμοίως ἐξετάζομεν τε καὶ βασανίζομεν τοὺς ἐπιτυχόντας ἀνθρώπους τοῖς ἐκ γένους λαμπροῦ. ἀλλὰ τοὺς μὲν, κἂν μέτριοί τινες ὦσιν, ἀποδεχόμεθα, τῇ δυσγενείᾳ τῆς ἐνδείας τὴν αἰτίαν ἀναφέροντες· τοὺς δὲ, εἰ μηδὲν τῶν προγόνων ἄξιον ἔχοιεν, οὐδέπω θαυμάζομεν, ἂν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων πολὺ διαφέρωσιν. ὥστ' εἴ τις εὖ φρονεῖ, τέχνης ἀσκήσει προσίτω, δι' ἣν, κἂν εὐγενὴς ᾖ, τοῦ γένους οὐκ ἀνάξιος φανέται· κἂν μὴ τοιοῦτος ὑπάρχῃ, τὸ γένος αὐτὸς ἐπικοσμήσει, μμησάμενος τὸν παλαιὸν ἐκείνου Θεμιστοκλῆα, ὃς ὀνειδιζόμενος ἐπὶ τῷ γένει, Ἀλλ' ἐγὼ τοῖς ἀπ' ἑμαντοῦ, ἔφη, τοῦ γένους ἄρξω, καὶ τὸ ἐμὸν ἀπ' ἐμοῦ γένος ἄρξεται· τὸ δὲ σὸν εἰς σὲ τελευτήσει. Ὅρῃς, ὡς οὐδὲν κοιλύει τὸν Σκύθην Ἀνάχαρσιν καὶ θαυμά-

ex nobilitate, nisi ut illorum infelicitas sit illustrior? Et sane qui generi suo non respondent, majore reprehensione digni sunt, quam obscuro loco nati. Itaque fit, ut, si veteris praedicet claritatem generis, declaret, suum ipsius vitium minus venia dignum esse. Neque enim eadem trutina aestimamus aut exploramus plebejos homines, qua claro genere natos. Sed illos, si vel mediocri virtute praediti sint, probamus et amplectimur, quod deest eorum virtuti, generis obscuritati attribuentes. Rursus hos, qui nihil habent dignum imaginibus majorum, etiam si caeteris omnibus antecellant, nondum tamen suspicimus. Proinde, si quis sapit, ad exercendam artem sese conferat, per quam, si nobilis fuerit, videbitur genere non indignus: sin minus, ipse genus ornabit suum: veterem illum Themistoclem imitatus, cui quum probro objiceretur, quod nothus esset, *At ego, inquit, posteris meis auctor ero generis; ac meum quidem genus a me incipiet, tuum vero in te desinet.* Vides, non obstitisse Anacharsidi Scythae, quominus esset in admiratione et inter

Ed. Chart. II. [7. 8.]

Ed. Bas. I. (2. 3.)

ζῆσθαι τε καὶ σοφὸν ὀνομάζεσθαι, καίτοι βάρβαρος ἦν τὸ γένος. οὗτός ποτε πρὸς τινὸς ὀνειδιζόμενος, ὅτι βάρβαρος εἶη καὶ Σκύθης, Ἐμοὶ μὲν ἡ πατὴρ Ὀνειδος, σὺ δὲ τῇ πατρίδι· πάντῃ καλῶς ἐπιπλήξας τῷ μηδενὸς ἄξιον λόγου, μόνον δ' ἐπὶ τῇ πατρίδι σεμνυρόμενον. Εἰ γὰρ ἐπιστήσας τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν, οὐ διὰ τὰς πόλεις εὖροις ἂν ἐν δόξῃ τοὺς πολίτας γιγνόμενους· ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦναντίον, διὰ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐν ταῖς τέχναις καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν μνημονευόμενας. Τίς γὰρ ἦν Σταγείρων λόγος, εἰ μὴ δι' Ἀριστοτέλην; τίς δ' ἂν Σόλων, εἰ μὴ δι' Ἀρατὸν τε καὶ Χρύσιππον; ὅπου καὶ τῶν Ἀθηναίων αὐτῶν μέχρι πόρρω τοῦτομα πεφοίτηεν, οὐ διὰ τὴν τῆς γῆς ἀρετὴν; λεπτόγειος γὰρ, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐν αὐτῇ φύοντας, οἱ πλεῖστοί τε καὶ ἀριστοὶ γινόμενοι, μετιδοσάν τι καὶ τῇ πατρίδι τοῦ σφετέρου κλέους. Μάθοις δ' ἂν ἐπαγγέστατα τὸ τοιοῦτον ἀληθὲς ὄν, εἰ τὸν Ὑπέρβολον ἢ [8] τὸν Κλέωνα λογίσαιτο τοσούτον ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων περ-

sapientes numeretur, tametsi genere barbarus esset. Huic quum quidam exprobraret, quod genere barbarus esset ac Scythia, *Mihi quidem*, inquit, *patria dedecori est, tu vero patriae*: egregie admodum increpans hominem nihili, nec alia re, quam patriae nomine gloriantem. Quod si fixius et attentius contempleris res hominum, comperies, non homines factos illustres ex civitatibus, sed contra per viros bonos et artibus praestantes horum patrias fuisse nobilitatas. Etenim quod nomen, aut quam dignitatem habuissent Stagira, nisi per Aristotelem contigisset? Rursus quae Solorum fuisset dignitas, nisi per Aratum et Chrysippum? quin et Athenarum nomen unde tam procul dimanavit? non ob terrae foecunditatem: habuit enim agros parum feraces: sed per eos potius, qui illic nati sunt, quorum plerique, dum in viros optimos evaserunt, nonnullam suae gloriae portionem impertierunt et patriae. Hoc autem esse verissimum evidentissime perspicies, si tecum reputes Hyperbolum et Cleonem, quibus ad nihil aliud profuit Athenarum

Ed. Chart. II. (8.)

Ed. Bas. I. (3.)

θήσαντας, ὅσον ἂν τις εἰς περιφάνειαν κακῶν ἐπικτή-
σαιο.

Ἦν ὅτε σῶας βοιώτιον ἔθνος ἔνεπον,
ὁ Πίνδαρος φησί. καὶ πάλιν ὁ αὐτός·

Εἰ ἐκφεύγομεν βοιωτίαν
Σύν.

ἔξωσαν, ὅλον σχεδὸν ἔθνος τὸν ἐπ' ἀμαθία φόγον ἀπο-
λίεσθαι διὰ τὴν ἐαυτοῦ μουσικὴν.

Κεφ. η'. Ἐπαιτέση δ' ἂν τις καὶ τὸν Ἀθήνησι νομο-
θέτην, ὃς τὸν μὴ διδάξαντα τέχνην ἐκάλυε πρὸς τοῦ παι-
δὸς τρέφεσθαι. τέχνης ἀπάσης κατ' ἐκείνον μάλιστα τὸν
χρόνον ἀσκουμένης, ἥτις ὥραιότατα φαίνεται τὰ σώματα,
πολλοὶς συνίβη περιβλέπτοις διὰ κάλλος γεγεννημένοις ἀμε-
λῆσαι τῆς ἐαυτῶν ψυχῆς, εἰθ' ὕστερον, ὅτ' οὐδὲν ὄφελος,
λέγειν·

Εἰθ' ὄφελεν τὸ κάλλος, ὃ με διώλεσε,
Κακῶς ὀλίεσθαι.

nobilitas, nisi ut illorum maleficia nobilitata magis essent
atque testata.

Quondam Boeotios vocabant fues,

inquit Pindarus. Et idem rursus:

An effugimus Boeotiam

Suem?

volens totius fere gentis de imperitia probrum aboleri
per suam poëticam.

Cap. VIII. Jam vero et legislatorem Atheniensem for-
tasse laudarit aliquis, qui vetuit parentem alimoniae jus
a filio petere, quem nullam artem docuisset. Cum id
potissimum temporis omnis ars exerceatur, quum cor-
pora maxime vigent, multis usu venire solet, ut ob cor-
poris formam conspiciui animum negligant, deinde sero
frustra deplorent, dicentes:

*Utinam forma, quae me perdidit,
Pereat male!*

Ed. Chart. II. [8.]

Ed. Bas. I. (5.)

Τηρικαῦτα δ' αὐτοὺς καὶ τὸ τοῦ Σόλωνος εἰσέρχεται,
σκοπεῖσθαι κελεύοντος ἐν τοῖς μάλιστα τὸ τέλος τοῦ βίου.
εἶτα καὶ τῷ γῆρα λουδοροῦνται, δέον ἑαυτοῖς· καὶ τὸν Εὐ-
ριπίδην ἐπαινοῦσι λέγοντα·

οὐ γάρ ἐστιν ἀσφαλὲς

Περαιτέρω τὸ κάλλος ἢ μέσῳ λαβεῖν.

Ἀμεινον· οὐν ἐστὶν ἔγνωκότας τὴν μὲν τῶν μειρακίῳ
ῥῆσαν τοῖς ἡρινοῖς ἀνδρῶν εὐκυῖαν, ὀλιγοχρόνιον τε τὴν
τέρψιν ἔχουσαν, ἐπαινεῖν τε τὴν Λεσβίαν λέγουσαν·

Ὁ μὲν γὰρ καλὸς ὅσον ἰδεῖν πέλεται·

Ὁ δὲ καγαθὸς αὐτίκα καὶ καλὸς γῆραι

παίδεσθαι δὲ καὶ Σόλωνι τὴν αὐτὴν γνώμην ἐνδεικνυμένη·
τὸ δὲ γῆρας καθάπερ χαλεπὸν ἐφεδρεύοντα χειμῶνα, δεόμενον
οὐχ ὑποδημάτων μόνον καὶ ἐσθῆτος, ἀλλὰ καὶ οἰκήσεως ἐπιτη-
δείας καὶ μυρίων ἄλλων, παρασκευάζεσθαι πρὸς αὐτὸ, καθάπερ
ἀγαθὸν κυβερνήτην ἐκ πολλοῦ πρὸς χειμῶνα. Μοχθηρὸν γὰρ τὸ
ῥεχθὲν δέ τε νῆπιος ἔγνω.

Tum illis et illud Solonis in mentem venit, qui ju-
bet inprimis *spectari vitae finem*. Deinde et senectu-
tem incusant, cum se ipsos debuissent incusare: Enri-
pidemque laudant dicentem:

non enim tutum est,

Pulchritudinem supra quam mediocrem parasse,

Praestat igitur intelligere, adolescentium formam ver-
nis floribus similem esse, ut quae voluptatem habeat
temporariam, simulque laudare Lesbiae dictum:

Nam qui formosus est, tantisper est, dum cernitur:

At quisquis bonus est, protinus et formosus erit.

Parendum autem et Soloni, eandem sententiam profe-
renti: Adversus senectutem, quae tanquam procella vehe-
mens irruit, quaeque non calceamentis solum et vestitu,
verum et domicilio commodo aliisque innumeris rebus
eget, adversus hanc igitur nos probi gubernatoris ex-
emplo multo ante velut in venturam tempestatem opor-
tere praeparatos esse. Miserum enim illud est:

Vecors intelligit acta.

Ed. Chart. II. [8.]

Ed. Bas. I. (3.)

Πρὸς τί γὰρ ἂν καὶ φαίη τις εἶναι χρήσιμον ἀνάσκητον νέου κάλλος; ἄρα γ' εἰς πόλεμον; καὶ μὴν οὐκ ἁσπόμενος τις ἐπιφωνήσει τοῖς τοιούτοις·

Ἄλλὰ σύ γ' ἡμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.

Ἄλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σπαντῆς ἔργα κόμιζε.

καὶ γὰρ ὁ Νιρεὺς

κάλλιστος μὲν ἀνὴρ ὑπὸ Ἰλιον ἦλθεν,

Ἄλλ' ἀλαπαδρὸς ἔην.

καὶ διὰ τοῦθ' ἵπαξ αὐτοῦ μόνον ἐμνημόνευσεν Ὅμηρος ἐν νῦν καταλόγῳ, πρὸς ἐπιδείξιν, ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς τῶν καλλίστων ἀνδρῶν ἀχρηστίας, ὅταν αὐτοῖς ὑπάρχῃ μὴδὲν ἄλλο τῶν εἰς τὸν βίον χρησίμων. Οὐδὲ μὴν εἰς πόρον χρημάτων, εἴ τινας τῶν κακοδαμόνων λέγειν τολμῶσι, τὸ κάλλος ἐστὶ χρήσιμον. Ὁ μὲν γὰρ ἔλευθέριός τε καὶ ἐνδοξος καὶ βίβαιος χρηματισμὸς ἀπὸ τέχνης γίγνεσθαι πέφυκεν· ὁ δ' ἀπὸ οὐκατος καὶ κάλλους ἀσχερός ἐστι, καὶ διὰ παντὸς ἐπονιδιστος. Χρὴ τοίνυν τὸν νέον, πειθόμενον τῷ παλαιῷ

Ad quid enim dixeris utilem esse formam adolescentis nulla excultam arte? Num ad bellum? Atqui non abs re quis illud Homericum in tales jaculetur:

Quin tu conjugii tractas mulcentia facta!

Ito domum et tracta tibi convenientia facta!

Siquidem Nireus

Venerat ad Trojam cunctis formosior unus,

Verum mollis erat.

Eoque non nisi semel hujus meminit Homerus in recensendis navibus, haud quidem ob aliud, mea sententia, nisi ut declararet, quam sint inutiles viri forma praestantissimi, quoties illis praeter formam nihil adest, quod ad usum vitae conducatur. Neque vero ad parandas opes, quod improbi quidam et perditii homines dicere non verentur, utilis est forma: cum liberalis honestus firmusque pecuniarum census ex arte parari soleat: reditus vero ex corporis forma turpis semper et infamis sit. Oportet igitur adolescentem juxta vetus praeceptum

Ed. Chart. II. [8. 9.]

Ed. Bas. I. (3.)

παραγγέλλεται, τὴν ἑαυτοῦ μορφήν ἐν κατόπτιον θεα[9]σά-
μενον, εἰ μὲν καλὸς εἴη τὴν ὕψιν, ἀσκήσαι, τοιαύτην εἶναι
καὶ τὴν ψυχὴν, ἄτοπον ἡγησάμενον ἐν καλῷ σώματι ψυχὴν
ἀσχερὰν οἰκᾶν· εἰ δ' ἀσχερὸς αὐτῷ φαίνοιτο τὴν τοῦ σώμα-
τος ἰδέαν εἶναι, τοσῶδε μᾶλλον ἐπιμεληθῆναι τῆς ψυχῆς
ἢν' ἔχη λέγειν τὸ Ὀμηρικόν·

Ἄλλος μὲν γὰρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνὴρ·

Ἄλλὰ θεὸς μορφήν ἔπεισι στέφει· οἱ δέ τ' ἐς αὐτὸν

Τροπόμενοι λεύσσουσιν· ὁ δ' ἀσφαλῆως ἀγορεύει

Αἰδοῖ μελεχίη, μετὰ δὲ πρόπει ἀγρομένοισιν·

Ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ, θεὸν ὥς, εἰσορῶσιν.

Ἐξ ἀπάντων τοίνυν τῶν εἰρημένων τοῖς γε μὴ παντάπασιν
ἐνοήτοις ἐναργῶς φαίνεται, μήτ' ἐπὶ γένους λαμπρότητι,
μήτ' ἐπὶ πλούτῳ τε καὶ κάλλει θαυρῆσαντα καταφροῆσαι
τέχνης ἀσκήσεως. αὐτάρκη μὲν οὖν καὶ ταῦτα. Κάλλιον δ'
ἴσως προσδεῖναι καὶ τὸ τοῦ Διογέους, οἷον ἀγαθὸν τινα
ἐπερδόν. Ὅς ἐστιώμενος παρὰ τινι τῶν μὲν ἑαυτοῦ πέποι

suam ipsius formam ad speculum contemplari, qui si se
conspexerit facie pulchra, advigilandum est, ut talis sit
et animus, exiffimetque vehementer absurdum in formoso
corpore animum habitare deformem; rursus si se viderit
forma corporis infelici, tanto majori studio animum ex-
colet, ut dicere possit illud Homericum:

Est alius, cui forma parum sit corpore felix,

Sed complis formam verbis Deus ornat, et illi

Defixis oculis vultum hujus cernere gaudent,

Ille sine offensa loquitur, placido ora rubore

Suffusus, reliquosque foro toto eminet inter,

Utque Deum adspiciunt, incedit quando per urbem.

Ex his igitur perspicuum est, iis, qui non prorsus mente
carent, non esse negligenda artium studia, nec in divi-
tiis aut formae venustate aut denique splendore generis
spem esse ponendam rerum nostrarum. Atque haec qui-
dem sufficiebant. Attamen melius, opinor, fuerit cen-
pulchrum epodon accinere Diogenis illud. Is cum apud

Ed. Chart. II. [9.]

Ed. Bal. I. (3.)

ἀκριβῶς πρόνοιημένῳ, μόνου δ' ἑαυτοῦ πάντας ἡμε-
 λῶντι, χρημψάμενος, ὥς πύσσων, εἴτ' ἐν κύκλῳ περιόκο-
 πήσας, εἰς οὐδέν μὲν τῶν περίεξ ἔπυνσε, αὐτῷ δὲ μόνῳ
 προσέειπεν τῷ δεσπότῃ τῆς οἰκίας· ἀγανακτοῦντος δ'
 τοῦ καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτῶντος· Οὐδέν, ἔφησεν, ὄρα^α, οὐ-
 τως ἡμελημένον τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν, ὥς ἔκεινον· τοὺς γὰρ
 τοίχους ὑπάντας ἀξιολόγοις γραφαῖς κεκοσμηθῆναι, τὸ δ'
 ἔδαφος ἐκ ψήφων πολυτελῶν συγκεῖσθαι, θεῶν εἰκόνας ἔχον
 ἐξ αὐτῶν διατετυπωμένους, ὑπάντα τὰ σκευῇ λαμπρᾷ καὶ
 καθαρᾷ, καὶ τὴν στρωμνὴν καὶ τὰς κλῖνας εἰς κάλλος ἐξη-
 σκεῖσθαι· μόνον δ' ἔκεινον ὄρα^ν ἡμελημένον· εἰδῆσθαι δ'
 ὑπασιν ἀνθρώποις εἰς τοὺς ἀτιμωτάτους τῶν παρόντων τό-
 πων ἀποπτύειν· Μὴ τοίνυν ἐάσης, ὦ μειράκιον, ἄξιον τοῦ
 προσπιέσθαι γενέσθαι σεαυτὸν, μὴδ' ἂν ὑπάντα σοι
 τὰλλα κάλλιστα διακεῖσθαι δοκῇ· σπάνιον μὲν γὰρ ἐστὶ καὶ
 τὸ τυχεῖν αὐτῶν ὁμοῦ πάντων, ὥς εἰγενῇ τε καὶ πλούσιον

quemdam acciperetur convivio, qui res omnes, quas pos-
 sidebat, accurata providentia nitidas et instructas habebat,
 caeterum sui ipsius nullam curam habuerat, screans vel-
 uti sputum ejecturus, cum undique circumspexisset, nihil
 vidit, in quod expueret, sed in ipsam solum domus he-
 rum expuit. Ille cum indignaretur, rogaretque, quam
 ob causam id faceret, respondit, te nihil in tota domo
 tam sordidum ac neglectum videre, quam esset ipse;
 nam parietes omnes egregiis picturis ornatos esse, pavi-
 mentum autem ex tessellis pretiosis esse concinnatum,
 decorumque variis imaginibus distinctum, vasa omnia pura
 ac nitentia, quin stragulas et lectos pulchre magnifico-
 que artificio elaboratos esse: solum ipsum videri ne-
 glectum et incompositum: omnibus autem esse morem,
 ut in locum omnium, qui adsunt, inhonestissimam ex-
 pnuant. Ne committas igitur, adolescens, ut te praebeas
 dignum, in quem sputum ejiciatur, etiamsi reliqua omnia
 pulcherrima tibi videantur adesse. Raram enim est istis
 simul universis potiri, ut idem pariter et nobilis sis et

Ed. Chart. II. [9.]

Ed. Bas. I. (3.)

εἶναι καὶ καλὸν ἅμα τὸν αὐτόν· εἰ δ' ἄρα καὶ συνέλθω ποτὲ, δεινὸν ἂν εἴη μόνον ἐν ἅπασιν τοῖς ὑπάρχουσιν ἐαυτὸν κατὰπτυστον εἶναι.

Κεφ. θ'. Ἄγετ' οὖν, ὦ παῖδες, ὁπόσοι τῶν ἐμῶν ἀκηκοότες λόγων, ἐπὶ τέχνης μάθησιν ὀφεισθε, μὴ τις ὑμᾶς ἀπατεῶν καὶ γόης ἀνὴρ παρακρουσάμενός ποτε, ματαιοτεχνίαν διδάξῃται, γιγνώσκοντας, ὥς ὁπόσοις τῶν ἐπιτηδευμάτων οὐκ ἐστὶ τὸ τέλος βιωφελές, ταῦτ' οὐκ εἰσὶ τέχναι. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ὑμᾶς καὶ πάνν πέποιθα γιγνώσκειν, ὅτι μηδὲν τούτων ἐστὶ τέχνη, οἷον τό τε πεπτευριπτεῖν καὶ βαδιῖζειν ἐπὶ σχοινίων λεπτῶν, ἐν κύκλῳ τε περιδινεῖσθαι μὴ σκοτούμενον, οἷα τὰ τε Μυρμηκίδου τοῦ Ἀθηναίου καὶ Καλλιμαράτους τοῦ Λακεδαιμονίου. Τὸ δὲ τῶν ἀθλητῶν ἐπιτήδευμα μόνον ὑποπτεύω, μή ποτ' ἄρα τοῦτο καὶ ῥώμην σώματος ἐπαγγελλόμενον, καὶ τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς δόξαν ἐπαγόμενον, δημοσία παρὰ τοῖς πατέράσι τετυμμένον ἡμερησίαις ἀργυρίου δόσεσι, καὶ ὅλως ἴσα τοῖς ἀρι-

dives et formosus. Quod si tibi sane simul illa contingant aliquando, tamen absurdum fuerit, te unum in omnibus tuis facultatibus videri conspuendum.

Cap. IX. Agite igitur, o pueri, quicumque, audita mea oratione, ad cognoscendas artes animum appulistis, videte, ne quis unquam veterator et impostor homo vos aut inutiles artes aut improbas doceat: sed certum vobis exploratumque sit, quibus artibus nullus est propositus finis ad vitam utilis, has artes non esse. Ac plane persuasum habeo, de caeteris quidem vos ipsos perspicere, quod nihil istiusmodi rerum artis nomine sit dignum, veluti jacere talos, ire per extensum funem, et rotatu circumagi in gyrum sine vertigine: qualia fuerunt studia Myrmecidae Athenienensis et Callicratis Lacedaemonii. Tantum athletarum exercitium suspectum habeo, ne veluti corporis robur pollicens, et gloriam apud vulgus concilians, publicitus etiam apud majores diurnis pecuniae largitionibus honoratum, parique in pretio habitum cum

Ed. Chart. II. [9. 10.]

Ed. Bas. I. (3.)

εἰπεῖν [10] τεταπημένον, ἑξαπατήσῃ τινὰ τῶν νέων, ὥς προκρεῖσθαι τινὸς τέχνης. Ὅθεν ἄμεινον προδιασκεψασθαι περὶ αὐτοῦ· εὐεξαπάτητος γὰρ ἕκαστος ἐν οἷς ἐστὶν ἀπρόσκαπτος. Τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὃ παῖδες, ἐπικαι-
 τωρεῖ τοῖς θεοῖς τε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις· τοῖς μὲν καθ' ὅσον λογικόν ἐστι, τοῖς δὲ καθ' ἔργον θνητόν. Βέλτιον οὖν ἐστὶ τῆς πρὸς τὰ κρείττονα κοινωνίας αἰσθανόμενον, ἐπιμε-
 λήσασθαι παιδείας, ἥς τυγχόντες μὲν, τὸ μέγιστον τῶν ἀγα-
 θῶν ἔχομεν· ἀποτυγχόντες δὲ, οὐκ αἰσχυνοῦμεθα τῶν ἀχρή-
 στων ζώων ἡλαττούμενοι. Σώματος δ' ἀσκήσεις ἀθλητικῇ,
 ἀποτυγχατομένη μὲν αἰσχίστη, ἐπιτυγχανομένη δὲ, τῶν ἀλό-
 γων ζώων οὐδέπω κρείττων· τίς γὰρ λέόντων ἢ ἐλεφάντων
 ἀλκιμώτερος; τίς δ' ὤκυτερος λαγωῦ; Τίς δ' οὐκ οἶδεν, ὥς
 καὶ τοὺς θεοὺς δι' οὐδὲν ἄλλ' ἢ διὰ τὰς τέχνας ἐπαινου-
 μένους; ὥς καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἀρίστους θείας ἀξιο-

praestantissimis viris, decipiat aliquem adolescentem, eo-
 que seducat, ut hoc arti cuiquam anteponat. Unde fa-
 ctus est adversus haec praeparatum et praemeditatum
 esse. Nam facile quisque fallitur in his, quae non paulo
 ante praemeditatus secum mente pertractavit. Sane ge-
 nus hominum, o. pueri, communionem habet cum Diis
 et cum brutis animalibus. Cum illis quidem, quatenus
 utitur ratione; cum his vero, quatenus est mortale.
 Satius est igitur, ut, animis ad meliorem communionis
 partem adjectis, curemus eruditionem: quam assecuti,
 quod est in bonis summum, habebimus: sin eam non
 fuerimus assecuti, non tamen hoc nomine pudefcemus,
 quod brutis ignavissimis simus facti inferiores. Athletica
 vero corporis exercitatio, si non contingat affectanti,
 turpissimum est: si maxime contingat, nihilo tamen
 praestantior est brutis animantibus. Quis enim robustior
 leonibus aut elephantis? Quis lepore velocior? Quis
 vero nescit, ipsos etiam Deos non ob aliud laudari,
 quam propter artes? adeo, ut ob has etiam eximios
 homines dignati simus divinis honoribus, non quod bene

Ed. Chart. II. [10.]

Ed. Bas. L. (3. 4.)

Θῆναι τιμῆς, οὐχ ὅτι καλῶς ἔδραμον ἐν τοῖς ἀγῶσι, ἢ δίσκον ἔρξηναν, ἢ διεπάλαυσαν, ἀλλὰ διὰ τὴν (4) ἀπὸ τῶν τεχνῶν εὐεργεσίαν. Ἀσκληπιὸς γέ τοι καὶ Διόνυσος, εἴτ' ἀνθρώποι πρότερον ἦσθην, εἴτ' ἀρχῇθεν θεοὶ, τιμῶν ἀξιοῦνται μεγίστων, ὁ μὲν διὰ τὴν ἰατρικὴν, ὁ δ', ὅτι τὴν περὶ τὰς ἀμπέλους ἡμᾶς τέχνην ἐδίδαξεν. Εἰ δ' οὐκ ἐθέλεις ἑμοὶ πείθεσθαι, τὸν γε θεὸν αἰδέσθητι τὸν Πέθειον. οὗτός ἐστιν ὁ καὶ τὸν Σωκράτην εἰπὼν ἀνδρῶν ἀπάντων σοφώτατον εἶναι, καὶ τῷ Λυκούργῳ προσφωνήσας, ᾧδ' εἶπεν.

Ἦκεις, ὦ Λυκούργε, ἑμὸν ποτὶ πίστιν νῆδον.

Δίξω, ἢ σὲ θεὸν μαρτεύσομαι, ἢ ἀνθρώπων.

Ἀλλ' ἐτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἱλάουμαι, ὦ Λυκούργε.

Ὁ δὲ αὐτὸς οὗτος θεὸς καὶ τὸν Ἀρχιλόχον τεθνεῶτα φαίνεται πρῶτον οὐ τὰ μέτρια. τὸν γοῦν φονία, βουλούμενον ἐλθεῖν εἰς τὸν νεὼν αὐτοῦ, διεκάλυπεν εἰπὼν.

Μουσάων θεράποντα κατέκτανες, ἔξιθι νηοῦ.

cucurrerint in stadiis, aut discum scite jecerint, aut in palaestra probe luctati sint, sed propter artium beneficium. Profecto Aesculapius et Bacchus, sive quondam homines fuerunt, sive Dii ab initio, summos honores promeruerunt: alter ob monstratam artem medendi, alter, quod nos docuerit vitium colendarum rationem. Quod si mea fidem tibi non facit oratio, certe Pythii dei te moveat auctoritas. Hic est ille, qui et Socratem virorum omnium sapientissimum pronuntiavit, et Lycurgum affatus, hunc in modum salutat:

Huc advenisti ad mea ditia templa, Lycurge,

Grate Iovi et cunctis, quibus altus habetur Olympus.

At dubito, anne Deum te dico hominemve, Lycurge:

Spero tamen, magis esse Deum numenque verendum.

Hic rursus idem videtur honorem haud mediocrem habuisse Archilochi mortuo. Cum enim hujus interemptor vellet illius templum ingredi, vetuit dicens:

Occisor clari vatis, ne templa subito.

Ed. Chart. II. [10.]

Ed. Bas. I. (4.)

Κεφ. ι'. Λέγε δὴ μοι καὶ σὺ τὰς τῶν ἀθλητῶν προσ-
 αγορεύσεις· ἀλλ' οὐκ ἔρεῖς, ὅτι μὴδ' ἔχεις εἰπεῖν, εἰ μὴ
 τι τοῦ μάρτυρος, ὥς οὐκ ἀξιόχρεω, κατέγνωκας· ἐμφαίνειν
 γὰρ ἔοικας τι τοιοῦτον, ὅταν ἐπὶ τοὺς πολλοὺς τὸν λόγον
 ἔγης μάρτυρας, καὶ τὸν παρὰ τούτων ἔπαινον προχειρίζῃ.
 Καίτοι οὔτε νοσῶν, εὖ οἶδ', οὐ τοῖς πολλοῖς ἂν ἐπιτρέψαις
 σαυτὸν, ἀλλ' ὀλίγοις δὴ τισιν ἐξ ἀπάντων, καὶ τούτοις τοῖς
 ἰατρικωτάτοις· οὐδ' ἂν πλείων ἅπασι τοῖς συμπλίουσιν, ἀλλ'
 ἐπὶ τῷ κυβερνήτῃ· ἥδη δὲ καὶ τῶν σμικροτάτων, τέκτονι
 μὲν, τεκταινόμενος, ὑποδημάτων δὲ χρήζων τῷ σκυτοτόμῳ.
 Πῶς ἂν οἶν, ἐνθα περὶ πρωτείων ὁ ἀγὼν ἐστὶ, σαυτῷ δίδως
 τῆς κρίσεως τὴν ἐξουσίαν, ἀφελόμενος αὐτὴν τῶν σοφωτέρων,
 ἢ κατὰ σαυτὸν. παρήμῳ γὰρ τό γε εἶναι μεμνησθαι
 τῶν θεῶν. ἀκούσον οἶν, ὅπως Εὐριπίδης φρονεῖ περὶ τῶν
 ἀθλητῶν.

Κακῶν γὰρ ὄντων μυρίων καδ' Ἑλλάδα,

Οὐδὲν κάκιον ἐστὶν ἀθλητῶν γένους,

Cap. X. Nunc mihi tu refer athletas hujusmodi
 titulis honoratos: at non facies, non enim habes, quod
 dicas, nisi forte testem aspernaris, velut indignum, cui
 credatur. Videris enim tale quiddam subindicare, dum
 sermonem refers ad vulgi testimonia, et nobis objicis
 hujus laudationem. Et tamen neque morbo laborans, sat
 scio, te ipsum vulgo commiseris, sed ex omnibus paucis
 aliquot, atque his quidem medicae rei peritissimis: neque
 navigans cuivis e numero vectorum, sed uni videlicet
 gubernatori. Denique in rebus minimis, si aedificas, fabro
 credis, si calceamentis egeas, coriario. Qui sit igitur,
 ut, ubi de rebus summis contentio est, tibi vindices ju-
 dicandi potestatem, adimens eam his, qui plus sapiunt,
 quam tu? Nam in praesentia quidem omitto de diis fa-
 cere mentionem. Audi igitur, quid de athleticis sentiat
 Euripides:

Innumera cum sint mala per omnem Graeciam,

Haud aliud ullum est pejus athletic genus.

Ed. Chart. II. [10. 11.]

Ed. Bal. I. (4.)

Οἱ πρῶτα μὲν ἦν οὐδὲ μανθάνουσιν εὖ,
Οὐδ' ἂν δύναιτο· πῶς γὰρ, ὅστις ἔστ' ἀνὴρ

[11] Γνάθου τε δοῦλος, νηδύος θ' ἠτηγμένος,
Κτήσται' ἂν ὄλβον εἰς ὑπεκτροφὴν πατρός;
Οὐδ' αὖ πένεσθαι καὶ ξυπηρεσιῶν τύχαις
Οἰοί τ'· ἔθνη γὰρ οὐκ ἐθισθέντες καλὰ,
Σκληρῶς μεταλλάσσουσιν εἰς τὰ μίχχανον.

Ὅτι δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδευομένων αὐτοῖς ἕκαστον ἄχρηστόν
ἔστιν, ἄκουε πάλιν, εἴπερ θέλεις, ἢ φησι·

Τίς γὰρ παλαίσας εὖ, τίς ἀκύνους ἀνὴρ,
Ἦ δίσκον ἄρας, ἢ γνάθον πλήξας καλῶς,
Πόλει πατρίᾳ στέφανον ἤρκεσεν λαβών;

Εἰ δὲ καὶ τούτων ἔτι λεπτομερέστερον ἀκούειν ἐθέλεις,
ἄκουε πάλιν, ἢ φησι·

Πότερα μαχοῦνται πολεμίοισιν, ἐν χειρὶν
Δίσκους ἔχοντες, ἢ δι' ἀσπίδων ποσὶ
Θιόντες, ἐκβαλοῦσι πολεμίους πάτρας;

*Primum ii domi sibi consulunt parum bene,
Nec liceat: etenim quomodo vir, qui fiet
Gulaeque servus, atque ventri deditus,
Opes pararet, unde viveret domi?
Egere rursus non potest, nec casibus
Servire: pravis nam assueti moribus,
Sunt duriores ad ferenda incommoda.*

Iam ut intelligas, et omnia, quorum studio tenentur isti,
nihil habere utilitatis; audi rursus, quae dicit, si libet

*Quis enim in palaestra, quis pedum cursu valens,
Feliciter versatus, aut disco bene
Misso, aut probe sciteque mala icta viri,
Patriae corona opem tulit parva suae?*

Quod si cupis audire his etiam expressiora, ausculta:

*Num adversus hostes praeliabuntur, manu
Discos ferentes, sive vibrata aspide,
Pedibus citi hostem submovebunt patria?*

Ed. Chart. II. [11.]

Ed. Bas. I. (4.)

Οὐδείς αὐτῶν ταῦτα μαρτυρεῖ πέλας.

Πότερον οὖν Εὐριπίδου μὲν καὶ τῶν τοιούτων καταγνώμεν, τοῖς δὲ φιλοσόφοις ἐπιτρέψομεν τὴν κρίσιν; ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτων ἀπάντων, ὥσπερ ἔξ ἐνὸς στόματος, ὁμολόγηται, φαῦλον εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα. Οὐδὲ μὴν οὐδὲ τῶν ἰατρῶν τις ἐπήγεσεν αὐτό. Πρῶτον μὲν τοῦ Ἱπποκράτους ἀκούσῃ λέγοντος· Διάθεσις ἀθλητικὴ οὐ φύσει, ἔξ ὑγιεινῆς κρίσεως· ἐπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν μετ' αὐτὸν ἀρίστων ἰατρῶν. Ὅλως μὲν οὖν ἐπὶ μάρτυρος οὐκ ἐβουλόμην κρίνεσθαι· ῥητορικὸν γάρ τὸ τοιοῦτον μᾶλλον ἢ τιμῶντος ἀλήθειαν ἀνδρός· ὅμοις δ' ἐπαιδὴ τινὲς ἐπὶ τὸν τῶν πολλῶν ἐπαινον καταφεύγουσι καὶ τὴν παρὰ τούτων κενὴν δόξαν, ἀφέντες αὐτὸ τὸ ἐπιτήδευμα γυμνὸν τῶν ἑσθλῶν σκοπεῖν, ἡναγκάσθην κἄν τούτοις προχειρίζεσθαι τοὺς μάρτυρας, ἵν', ὅτι μὴδ' ἐνταῦθα πλέον ἔχουσί τι, γινώσκωσιν. Ὅθεν δὲ τὸ τῆς Φρύνης εὐκαιρον ἤδη μοι

Nullus profecto: vana sunt omnia haec,

Ubi cominus ferrum micare coeperit.

Utrum, igitur Euripidem et hujus generis alios auctores rejiciemus, philosophis autem permittemus judicandi jus? Imo vero horum omnium suffragio, velut uno ore loquentium, damnatur istorum ars, adeo, ut eam nec medicorum quisquam probarit. Primum enim audies Hippocratem ita dicentem: *Affectio athletica non est secundum naturam, melior est habitus salubris*: deinde optimos quosque medicos, qui Hippocratis aetatem secuti sunt. Equidem nolim a testibus pendere judicium. Nam id oratorum est potius, quam hominis, apud quem in pretio sit ipsa veritas. Attamen, quoniam nonnulli confugiunt ad multitudinis approbationem, et hinc inanem captant gloriam, nec curant hoc exercitium rebus externis nudatum quale sit ipsum considerare, coactus sum et hic objicere testes, quo videlicet intelligant, se ne hic quidem esse nobis superiores. Unde mihi non intempestivum videtur commemorare, quod fecit Phryne. Haec

Ed. Chart. II. [11.]

Ed. Bas. L. (4.)

δηγήσασθαι. αὕτη ποτ' ἐν συμποσίῳ, παιδιᾷ τοιαύτης γε-
νομένης, ὥς ἕκαστον ἐν μέρει προστάξαι τοῖς συμπόταις, ἃ
βούλοιο, θεωσαμένη παρούσας γυναῖκας ἀγχοῦσθαι τε καὶ
ψυμνυθῆναι καὶ φύσει κεκαλλωπισμένας, ἐκίλευσεν, ὕδατος
μορμωθέντος, ἀρυσάμενας ταῖς χερσὶ, προσενεγκεῖν ἅπας
αὐτῷ τῷ προσώπῳ, καὶ μετὰ τοῦτο εὐθείως ἀπομάξασθαι
σινδονίῳ, καὶ αὐτὴ πρώτη τοῦτ' ἐπραξε· ταῖς μὲν οὖν ἄλ-
λοις ἀπάσαις σπίλου τὸ πρόσωπον ἐπληρώθη, καὶ ἦν ὁμοιο-
τάτας ἰδεῖν τοῖς μορμολυκείοις· αὐτὴ δὲ καλλίων ἐφάνη·
μόνη γάρ ἦν ἀκαλλώπιστός τε καὶ αὐτοφυῶς καλὴ, μηδεμιᾶς
πανουργίας κομμωτικῆς δεομένη. Ὡσπερ οὖν τὸ ἀληθινὸν κά-
λος ἀκριβῶς ἐξετάζεται μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, τῶν ἐξουθεν
αὐτῷ προσιόντων ἀπάντων γυμνωθέν, οὕτω καὶ τὴν ἀθλη-
τικὴν ἐπιτήδευσιν ἐξετάζεσθαι προσήκει μόνην, εἴ τι φαί-
νοιτο ἔχειν χρήσιμον, ἢ κοινῇ ταῖς πόλεσιν, ἢ ἰδίᾳ τοῖς
μεταχειριζομένοις αὐτήν.

Κεφ. 11. Ἀγαθῶν οὖν τῶν ἐν τῇ φύσει τῶν μὲν περὶ

eum esset in convivio quodam, in quo ludus hic ageba-
tur, ut singuli per vices convivis imperarent, quae vel-
lent, vidissetque adesse mulieres anchusa, cerussa et fuco
pictas, iussit inferri aquam, moxque praecepit, ut omnes
aquae immerfas manus semel admoverent ad faciem, de-
inde, ut illico linteo abstergerentur. Atque hoc ipsa pri-
ma omnium fecit. Ac cacteris quidem omnibus foeminis
facies maculis opplebatur: diceres, te videre quasdam ad
terrorem arte factas imagines. Ipsa vero pulchrior ap-
parebat, quam antea: sola enim carebat artificio formae,
sed speciem habebat nativam, non ad formae commen-
dationem malas artes adhibens. Quemadmodum ergo veri
pulchritudo certe exploratur ipsa per se sola, rebus
omnibus foris accidentibus nudata: sic et athletarum
exercitationem expendi convenit solam, an videatur ali-
quid utilitatis afferre vel publice civitatibus, vel priva-
tim iis, a quibus exercetur.

Cap. XI. Cum igitur variae sint bonorum species

Ed. Chart. II. [11. 12.]

Ed. Bas. I. (4.)

ψυχὴν ὄντων, τῶν δὲ περὶ σῶμα, τῶν δ' ἐκτὸς, καὶ παρὰ ταῦτα αὐδατὸς ἄλλον γένους ἀγαθῶν ἐπινοούμενον· ὅτι μὲν τῶν ψυχικῶν ἀγαθῶν οὐδ' ὅναρ ποτὲ μετελλήψασιν οἱ ἀδολοῦντες, εὐδὴλον παντί. τὴν ἀρχὴν γὰρ οὐδ' αἱ ψυχὴν [12] ἔχουσι γινώσκουσι, τοσοῦτον ἀποδέουσι τοῦ λογικῆν αὐτὴν ἐπίστασθαι. Σαρκῶν γὰρ ἀεὶ καὶ αἵματος ἀθροίζοντες πλήθος, ὥς ἐν βαρβόρῳ πολλῷ τὴν ψυχὴν ἐαυτῶν ἔχουσι κατεσβεσμένην, οὐδὲν ἀκριβὲς νοῆσαι δυναμένην, ἀλλ' ἄνουν, ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις. Ἰσως δ' ἀμφισβητήσουσι, ὥς τῶν περὶ τὸ σῶμα τινὸς ἀγαθῶν ἐπήβολοι πότερον οὐκ τῆς τιμιωτάτης ὑγείας ἀμφισβητήσουσι; ἀλλ' οὐδένας ἄλλους ἢ ἐν εὖροις ἐν σφαλερωτέρῳ διαθήσει σώματος, εἴπερ Ἰπποκράτει δεῖ πιστεύειν εἰπόντι· Τὴν καὶ ἐκ' ἄκρον εὐξίαν σφάλειαν ὑπάρχειν, ἣν μεταδιώκουσιν οὗτοι· καὶ δὴ καὶ ὅτι ἀσκησις μὲν ὑγείῃς, ἀκορίη τροφῆς, ἀοκνίη πότων, Ἰπποκράτει καλῶς εἰρημένον, ἐπαντίεται πρὸς ἀπάντων.

quae insunt naturae, puta quae pertinent ad animum, quae ad corpus, quae ad externa, nec praeter haec ullum aliud bonorum genus possit excogitari; cuius per-
spicuum est, quod athleticam exercentes animi bona ne in somnis quidem affecti sint, quando prorsus illud ignorant, an habeant animum: tantum abest, ut illum sciant esse rationis participem. Etenim cum semper ag-
gerant vim carniū et sanguinis, habent animum suum veluti multo immersum coeno, ut nihil exploratum cogni-
tumque habeat, verum non minus stupidus sit, quam brutorum animae. At fortassis contendunt athletae, tam-
quam aliquod ex bonis corporis adepti sint. Num igitur bonam valetudinem, qua nihil pretiosius, vindica-
bunt? Atqui non alios reperies corporis affectione ma-
gis periculosa: siquidem Hippocrati fides habenda, qui dixit, *summe bonam corporis habitudinem periculosam esse*, quam affectant isti. Quin et illud ab Hippocrate recte dictum, quod *sanitatis studium est non satiari cibis, et impigrum esse ad labores*, laudatur ab omni-

Ed. Chart. II. [12.]

Ed. Basl. I. (4. 5.)

Οἱ δὲ τοῦναντίον ἐπιτηδεύουσιν, ὑπερπονοῦντές τε καὶ ὑπερπιλάμενοι, καὶ ὅλως τὸν τοῦ παλαιοῦ λόγον, ὡς κορυβαντιῶντες, κατεγνωκότες. Ὁ μὲν γὰρ ὑγιεινὴν διαίτην ὑποτιθέμενος ἔλεγε· Πόνοι, σιτία, ποτὰ, ὕπνοι, ἀφροδίσια, πάντα μέτρια. Οἱ δὲ τὰ γυμνάσια πέρα τοῦ προσήκοντος ἐκάστης ἡμέρας διαπονοῦσι, τροφάς τε προσφέρονται σὺν ἀνάγκῃ πολλάκις ἄλλοι μέσων νυκτῶν ἐκτείνοντες τὴν ἐδωδὴν· ὡς προσηκόντως ἂν τινα ἐκ αὐτῶν εἰπεῖν·

Ἄλλοι μὲν ὅα θεοὶ τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ

Εὐδον παννύχιοι, μαλακῶ δεδμημένοι ὕπνῳ·

Ἄλλ' οὐκ ἀθλητὰς κακοδαίμονας ὕπνος ἱμαρπτεν.

(5) Ἀνάλογον τοίνυν τοῖτοις καὶ ἡ τῶν ὕπνων αὐτοῖς ἔκαστης συμμετρία. ἥνικα γὰρ οἱ κατὰ φύσιν βιοῦντες ἀπὸ τῶν ἐργῶν ἤκουσιν ἐδεσμάτων δεόμενοι, τηλικαῦθ' οὕτοι διακρίστανται τῶν ὕπνων. ὥστε ἐοικέναι τὸν βίον αὐτῶν τῶν διάγωγῃ· πλήν γε ὅσον οἱ μὲν ὕς οὐχ ὑπερπονοῦσιν, οὐδὲ

bus. At isti contra faciunt, dum et supra modum laborant, et iidem supra modum explentur, et omnino senis illius sermonem, ceu Corybantum furore correpti, contemnunt. Nam ille demonstrans, quae vitae ratio sit accommodata tuendae bonae valetudini, dixit: *Labores, cibi, potus, somni, venus, omnia moderata*. Isti vero quotidie, supra quam convenit, laboribus exercentur, et ingurgitant se nonnumquam e vi, et ad mediam usque noctem producunt comestationes, ut aliquis non immerito torserit in illos illud Homeri:

*Dormibant reliqui Divique hominesque per omnem
Noctem praedulci resoluti corpora somno:*

At nullus miseros athletas somnus habebat.

Itaque quemadmodum se habent in cibis et laboribus, eodem modo moderantur et somnum. Etenim quo tempore caeteri juxta naturam viventes ab opere veniunt, et cibum requirunt, tum isti surgunt a somno: ut illorum vita similis videatur fuillae: nisi quod fues noct

Ed. Chart. II. [12.]

Ed. Bas. I. (5.)

πρὸς ἀνάγκην ἐσθίουσιν· οἱ δὲ καὶ ταῦτα πάσχουσι καὶ
 ροδοδάφναις ἐνίοτε τὰ νῦα διακναίνονται. Ὁ μὲν οὖν πα-
 λαιὸς Ἱπποκράτης, πρὸς οἷς εἶπεν ἔμπροσθεν, εἰ καὶ ταῦτα
 φησί· Τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης πληροῦν ἢ κenoῦν, ἢ
 θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ἄλλως ὅπως οὖν τὸ σῶμα κινεῖν,
 σφαλερόν· πᾶν γάρ, φησί, τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον.
 Οἱ δ' οὔτε τούτων ἐπαίουσιν, οὔτε τῶν ἄλλων, ὅσα, κα-
 λῶς εἰκότως ἐκείνου, παραβαίνουσιν· ἀλλὰ πάντ' ἐξ ὑπερ-
 αντίου τοῖς ὑγιεινοῖς παραγγέλμασιν ἐπιτηδεύουσιν. καὶ
 διὰ τοῦτ' ἂν ἔγωγε φαίην, ἄσκησιν οὐχ ὑγίειας, ἀλλὰ νόσου
 μᾶλλον εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα. Τοῦτο δ' οἶμαι καὶ αὐτὸν
 τὸν Ἱπποκράτην φρονεῖν, ἐπεὶ δὲν λέγει· Διάθεσις ἀθλητικὴ
 οὐ φύσει, ἔξιν ὑγιεινῇ κρείσσων. Οὐ γὰρ μόνον τοῦ κατὰ
 φύσιν ἐστερεῖσθαι τὸ ἐπιτήδευμα δι' ὃν εἶπε ἐδήλωσεν·
 ἀλλ' οὐδ' ἔξιν ὠνόμασε τὴν διάθεσιν αὐτῶν, ἀφαιρούμενος
 καὶ τῆς προσηγορίας αὐτῶν, ἢ προσαγορεύουσι ἅπαντες οἱ
 παλαιοὶ τοὺς ὁτως ὑγιαίνοντας· ἢ μὲν γὰρ ἔξιν ἔμμενός

ultra modum laborant, neque coguntur ad edendum:
 isti vero et haec faciunt, et nonnumquam iisdem rhodo-
 daphnis terga perstringuntur. Proinde priscus ille Hip-
 pocrates praeter haec, quae dicta sunt, addit et illa:
*Universum ac repente corpus explere vel inanire, vel
 calefacere, vel refrigerare, aut alio quocunque modo
 movere, periculosum est. Quicquid enim, inquit, est
 nimium, inimicum est naturae.* Isti vero nec his auscul-
 tant, nec aliis, quae bene ab hoc dicta transgrediun-
 tur; quin potius utuntur omnibus, quae pugnant cum
 his praeceptis. Quapropter ego sane dixerim, istud vi-
 tae institutum non esse sanitatis, sed morbi potius stu-
 dium. Nam id, ni fallor, sentit Hippocrates, cum ait:
*Affectio athletica non est secundum naturam, sed habitus
 saluber melior.* His dictis non solum palam negavit, il-
 lorum exercitationem esse naturalem, verum ne habi-
 tum quidem appellavit eorum affectionem, spoliando illos
 etiam nominis honore, quo cuncti veteres appellare so-
 lent homines, qui vere sint bonae valetudinis. Siqui-

Ed. Chart. II. [12, 13.]

Ed. Bas. I. (6.)

τις καὶ δυσαλλοίωτος διάθεσις· ἡ δὲ τῶν ἀθλητῶν ἐπ' ἄκρον εὐεξία σφαλερά τε καὶ εὐμετάπλωτος· οὔτε γὰρ πρόσθεσιν ἔτι διὰ τὴν ἀκρότητα χωρεῖ, καὶ τὸ μὴ ἀνασθαι μένειν ἐπὶ ταυτοῦ, μηδ' ἀπορμεῖν, λοιπὴν ἔχει τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον ὁδόν. Οὕτως μὲν ἀθλοῦσιν αὐτοῖς διάκειται τὸ σῶμα· καταλύσασι δὲ πολὺ δὴ τι χεῖρον· "Ἐτι μὲν γὰρ μετ' ὀλίγον ἀποθνήσκουσιν· ἔτι δ' ἐπὶ πλέον ἵκωνται ἡλικίας, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὶ γηρῶσιν, οὐδ', [13] καὶ ἐφίκωνται ποτὲ εἰς τοῦτο, τῶν Ὀμηρικῶν οὐδὲν ἀπολείπονται Λιπῶν,

Χωλοὶ τε οὗτοί τε παραβλῶπές τ' ὀφθαλμοῖς

ἀποτελούμενοι. Ὡς γὰρ τὰ διασεισθέντα τῶν τειχῶν ἀπὸ μηχανημάτων ἐτοιμῶς ὑπὸ τῆς τυχοῦσης διαλύεται βλάβῃ, οὔτε σεισμόν, οὔτ' ἄλλην τινὰ βραχυτέραν δύναμιν φέρειν πέριστασιν· οὕτω καὶ τὰ τῶν ἀθλητῶν σώματα σαθρὰ καὶ ἀσθενῆ καὶ κατὰ τὴν ἐπιτήδευσιν γεγονότα πληγαῖς, ἐπι-

dem habitus est affectio quaedam stabilis ac perpetua: contra athletarum ad summum progressa bona corporis habitudo tum obnoxia periculo est, tum facile in diversam mutabilis. Neque enim recipit accessionem eo, quod ad summum pervenit; tum ex eo, quod eodem in statu consistere non potest, nihil restat, nisi ut vergat in deterius. Atque hoc quidem in statu corpus est ipsa, dum athleticam exercent. Caeterum ubi discesserint ab exercitiis, multo pejus habent. Etenim nonnulli paulo post emoriuntur, alii vero diutius quidem vivant, at ne ipsi quidem perveniunt ad senectutem. Et ut jam aliquando perveniant, nihil differunt a Litis Homericis,

Claudi, rugosi, lusciosi, oculis orbi.

Quemadmodum enim moenia tormentis concussa quovis incommodo corruunt, nec terrae motum, nec alium ullum graviolem insultum ferre possunt: itidem et athletarum corpora attrita atque convulsa plagis ac vulneribus in arena acceptis, facile ad quamlibet levem occa-

Ed. Chart. II. [13.]

Ed. Bas. I. (5.)

μα πρὸς τὸ πάσχειν ἐστὶν ἐπὶ ταῖς τυχοῦσαις προσφάσειν. Οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμοὶ περιωρυγμένοι πολλάκις, ὅτ' ἡ δύναμις οὐκέτ' ἀντίχει, πληροῦνται ῥευμάτων· οἱ δ' ὀδόντες, ὅτε διασσεισμένοι πολλάκις, ἐπιλείπουσιν ἐν τῷ χρόνῳ τῆς δυνάμεως ἀντὶν; ἐτοιμῶς ἐκπίπτουσι· τὰ δὲ λυγισθέντα τῶν ἄρθρων ἀσθενῇ πρὸς πᾶσαν τὴν ἔξωθεν βίαν γίνεται, καὶ πᾶν ὄργανον καὶ σπᾶσμα ῥαδίως κινεῖται. Σωματικῆς μὲν οὖν ὑγείας ἕνεκα φανερόν, ὥς οὐδὲν ἄλλο γένος ἀθλιώτερόν ἐστι τῶν ἀθλητῶν. ὥστ' εὐκότως ἂν τις εἰποι εὐφυνῶς ὀνομάζεσθαι, τῶν ἀθλητῶν προσαγορευθέντων, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀθλητοῦ τὴν προσηγορίαν τῶν ἀθλίων ἐσχηκότων, ἢ κοινῶς ἀρροτέρων καθάπερ ἀπὸ πηγῆς μιᾶς τῆς ἀθλιότητος ὀνομασμένων.

Κεφ. ιβ'. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ περὶ τοῦ μεγίστου τῶν σωματικῶν ἀγαθῶν, τῆς ὑγείας, ἐσκέμμεθα, μεταβῶμεν ἐπὶ τὰ λοιπά. Τὰ μὲν δὴ περὶ κάλλους οὕτως αὐτοῖς ἔχει, ὥς μὴ μόνον ἀφελεῖσθαι τι πρὸς τῆς ἀθλήσεως τὴν φύσιν·

lionem laeduntur. Proinde oculi plerumque ceu fossis cavati, quando jam vis abest resistendi, complentur de-
 stillationibus; dentes vero frequenti concussione labe-
 factati, progressu temporis destituti virtute, facile deci-
 dunt. Caeterum articulorum compages, ut frequenter
 intortae, adversus omnem violentiam foris incidentem
 redduntur invalidae: quicquid semel ruptum fuit aut
 contractum, facile movetur. Itaque, quod ad bonam
 valetudinem attinet, palam est, nullum esse genus mi-
 serius, quam athletarum. Unde non injuria quis eos
 appposito cognomine vocatos dixerit athletas, vel quod
 ab athleta cognomen habeant ἀθλιοι, i. e. miseri, vel
 quod utrique communiter ab ἀθλιότητι, i. e. miseria,
 velut ab uno fonte cognomen sortiti sint.

Cap. XII. Posteaquam igitur de eo, quod in bonis
 corporis summum est, tractavimus, nimirum de bona
 valetudine, transeamus ad reliqua. Jam quod ad for-
 mam attinet, sic illis habet res, ut non solum exerci-
 tatio athletica nihil conferat ad pulchritudinem, verum

Ed. Chart. II. [13.]

Ed. Bas. I. (5.)

ἀλλὰ καὶ πολλοὺς αὐτῶν πάνυ συμμέτρως ἔχοντας τῶν μελῶν οἱ γυμνασταὶ παραλαβόντες, ὑπερπιύναγτές τε καὶ διασάξαντες αἵματι τε καὶ σαφῆνι, εἰς τοῦναντίον ἤγαγον. Ἐνίων δὲ καὶ τὰ πρόσωπα παντάπασιν ἄμορφα καὶ δυσειδή κατέστησαν καὶ μάλιστα τῶν παγκράτιον ἢ πυγμὴν ἀσκησάντων. Ὅταν δὲ καὶ τῶν μελῶν τι τελίως ἀποκλάσων, ἢ διαστρέψωσιν, ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκλῖψωσι, τότε, ὦμαι, τότε καὶ μάλιστα τὸ τῆς ἐπιτηδεύσεως αὐτῶν ἀποτελούμενον κάλλος ἐναργῶς ὁρᾶσθαι. Ταῦτα μὲν οὖν αὐτοῖς ὑγιαίνουσιν εἰς κάλλος εὐτύχηται· καταλύσασι δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τοῦ σώματος ἀσθητηρίων προσαπύλλνται, καὶ πάνθ', ὡς ἔφη, τὰ μέλη διαστρεφόμενα παντοίας ἀμορφίας αἷτια γίνεται.

Κεφ. γ'. Ἀλλ' ἴσως τῶν εἰρημένων οὐδενὸς, ἰσχύος δ' ἀντιποιήσονται, τοῦτο γάρ, εὖ οἶδα, ἐν φήσουσιν ἰσχυρότατον πάντων εἶναι. Ποίας, ὦ πρὸς θεῶν, ἰσχύος καὶ ποῦ χρησίμης; πότερον τῆς εἰς τὰ γεωργικὰ τῶν ἔργων; πάνυ

etiam multos ex istis optime composito corpore gymnastae, qui eos curandos susceperant, supra modum saginantes et infarciētes carnibus et sanguine, in diversam corporis speciem perduxerint: nonnullos quoque facie prorsus deformi foedaque reddiderint, eos potissimum, quos ad pancratium aut pugilum certamen instituissent. Caeterum ubi tandem et membrum aliquod fregerint, aut distorserint, aut oculos extuderint, tum, opinor, tum vel maxime fructus artis ipsorum evidenter apparet, videlicet pulchritudo. Hunc ad modum illis res successit ad formae commodum, quamdiu sani sunt. Caeterum ubi desierint exerceri, simul et reliqua sensuum corporis organa pereunt, cunctaque, ut dixi, membra distorta nihil non reddunt deforme.

Cap. XIII. At fortasse nihil quidem ex his omnibus, quae dicta sunt, sed robur sibi vindicabunt. Nam hoc, sat scio, dicturi sunt, unum illud esse omnium efficacissimum. Quod, per deos, robur? aut ad quid utile? num ad agri-

Ed. Chart. II. [13. 14.]

Ed. Bas. I. (5.)

μὲν οὖν καλῶς ἢ σκάπτειν, ἢ θρυίλει, ἢ ἀροῦν, ἢ τι τῶν ἄλλων τῶν κατὰ γεωργίαν δύνανται. Ἀλλ' ἴσως εἰς τὰ πολεμικά; τὸν Εὐριπίδην αὐθὶς μοι κάλει, ὅστις αὐτοὺς ὑμῶσει λέγων·

Πότερα μαχοῦνται πολέμοισιν, ἐν χειροῖν
Δίσκους ἔχοντες;

[14] τῷ γὰρ ὄντι

Οὐδεὶς σιδήρου ταῦτα μωραίνει πέλας.

Ἀλλὰ πρὸς κρύος καὶ θάλλπος ἰσχυροὶ, αὐτοῦ γε τοῦ Ἡρακλέους ζηλοταί, ὥς ἐνὶ καὶ χειμῶνι καὶ θέρει σκέπεσθαι δέρματι, ὥς ἀνυπόδετοι διατελεῖν, ὑπαίθριοι κοιμᾶσθαι, χαμευνεῖν; ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις τῶν νεογνῶν παίδων εἰσὶν ἀσθενέστεροι. Ἐν τίνι τοίνυν ἔτι τὴν ἰσχὺν ἐπιδείξονται; ἢ ἐπὶ τίνι μέγα φρονήσουσιν; οὐ γὰρ δὴ πού ὅτι τοὺς σκυτοτόμους, ἢ τέκτονας, ἢ τοὺς οἰκοδόμους οἷοί τ' εἰσὶ καταβάλλειν ἐν παλαιόστρα τε καὶ σταδίῳ. Τάχ' οὖν ἐπὶ τῷ δι' ὅλης ἡμέρας κονίεσθαι δικαιοῦσιν· ἀλλὰ τοῦτό γε καὶ

colationem? Perpulchre igitur vel fodere, vel metere, vel arare, aut aliud quippiam, quod ad agricolationem pertinet, possunt. Sed fortassis ad res bellicas valent. Rursus Euripidem huc mihi cita, qui laudes illorum canet his verbis:

*Num adversus hostes proeliabuntur, manus
Discos ferentes?*

Revera

*Vana fiunt omnia haec,**Ubi cominus ferrum micare coeperit.*

Caeterum adversus rigorem et aestum validi sunt, hoc ipso sane Herculem referentes, ut tum hieme, tum aestate, una pelle tegantur: ut incalceati perpetuo sub dio dormiant, humi cubantes. At enim in his omnibus pueris nuper natis sunt imbecilliores. Qua tandem igitur in re roboris sui specimen edent? aut unde sibi placebunt et cristas erigent? Non sane in hoc, quod coriarios, fabros, domorum aedificatores vel in palaestra dejiciant, vel in stadio. Fortassis itaque in hoc, quod tota die pulvereſcant, merito sibi gloriandum putabunt.

Ed. Chart. II. [14.]

Ed. Pal. I. (5.)

τοῖς ὄρνυξι καὶ τοῖς πέρδιξιν ὑπάρχει καὶ εἴπερ ἐπὶ τοῖσι
 μέγα χολή φροεῖν, ἐπὶ τῷ δι' ἑλῆς ἡμέρας βορβόρῳ λούεσθαι.
 Ἀλλὰ νῆ Δία τῶν ἱερουργημένων ἓνα ταύρων ἀναθέμενος
 τοῖς ὅμοις ὁ Μίλων ἐκεῖνος ὁ Κροτωνιάτης διεκόμισέ ποτε
 τὸ στάδιον. ὃ τῆς ὑπερβαλλούσης ἀνοίας, ὥς μηδὲ τοῦτο
 γινώσκειν, ὅτι πρὸ βραχέος τὸ αὐτὸ τοῦτο σῶμα, τοῦ
 ταύρου ζῶντος, ἐβάσταζεν ἡ ψυχὴ τοῦ ζώου, καὶ
 πολλῶ γ' ἀκοπώτερον ἢ ὁ Μίλων ἦγε, καὶ θάιν ἐδύνατο
 βρασιάζουσα· ἀλλ' ὅμως οὐδενὸς ἦν ἀξία παραπληροῖς τῇ
 Μίλωνος. Ἐδήλωσε δὲ καὶ ἡ τελευταῖα τᾶνδρος, ὅπως ἦν
 ἀνόητος, ὅς γε θεασάμετός ποτε νεανίσκον σχίζοντα κατὰ
 μῆκος ξύλα ἐνθέσει σφηνῶν, ἐκεῖνον μὲν ἀπώθησε καταγε-
 λάσας, αὐτὸς δὲ διὰ τῶν ἑαυτοῦ χειρῶν μόνων ἐτόλμασε
 διασπῆν αὐτό· κἄπειθ' ὅσον εἶχεν ἰσχύος εὐθύς ἐν τῇ
 πρώτῃ προσβολῇ πληρώσας, διέσπησε μὲν ἑκατέρωθεν τὰ
 μέρη τοῦ ξύλου· τῶν σφηνῶν δ' ἐκπεσόντων ἐν τῷδε, τὸ
 λοιπὸν τοῦ ξύλου μέρος ἀδυνατῶν διαστήσαι, μέχρι πολλοῦ
 μὲν ἀντείχεν, ὕστερον δὲ νικηθεὶς, οὐκ ἐφθασε κομίσασθαι

Verum ista laus adest et coturnicibus et perdicibus;
 siquidem par est, ut hinc tollant cristas, quod toto die
 luto laventur. Sed age, per Iovem, Milo ille Crotonia-
 tes sublatum in humeros unum ex immolatis tauris olim
 per stadium bajulavit. O insignem dementiam istorum,
 qui ne hoc quidem intelligunt, quod paulo ante idem
 corpus vivi animantis gestavit illius anima; multoque
 sane minore labore portavit, quam Milo. Nam et cur-
 rere poterat, cum gestaret: attamen ea nullius erat pretii,
 quemadmodum nec Milonis anima. Declaravit autem et
 exitus hominis, quam nihil habuerit mentis. Cum enim
 aliquando conspiceret adolescentem cuneis immixtis sis-
 dentem ligna, illum quidem irrisum submovit: ipse non
 alio usus instrumento quam suis ipsius manibus, ausus
 est lignum deducere: mox, quidquid habebat roboris, in
 primo impetu colligens, diduxit arboris partes. Interim
 elapsis cuneis, cum reliquam arboris partem diducere non
 posset, diu quidem obnixus est, tandem victus non po-

Ed. Chart. II. [14.]

Ed. Bas. I. (5. 6.)

τὰς χεῖρας, ἀλλ' ὑπὸ τῶν μερῶν τοῦ ξύλου συνελθόντων ἀλλήλοις καταλειφθείσαι, συνετρίβησαν μὲν αὐταὶ πρῶται, θανάτου δ' οἰκτροῦ τῷ Μίλωνι κατέστησαν αἷται. Πάνυ γοῦν ὤντηεν αὐτὸν εἰς τὸ μηδὲν παθεῖν ὁ νεκρὸς ταῦρος ἐν τῷ σταδίῳ βασταχθεὶς; ἢ τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων ἔσωσεν ἄν, ἥρκα πρὸς τὸν βάρβαρον ἱπολέμου, ἢ τοιαύτη τοῦ Μίλωνος ἐνέργεια περὶ τὸν ταῦρον, ἀλλ' οὐχ ἡ Θέμιστοκλέους σοφία, πρῶτον μὲν ὑποκριταμένου καλῶς τὸν χρησμὸν, αἶτα στρατηγήσαντος ὡς ἐχρῆν;

Σοφὸν γὰρ ἐν βούλευμα πολλὰς χεῖρας νικᾷ.

Σὺν ὕπλοις δ' ἀμαθία χεῖρον ἢ κακόν.

Ὅτι μὲν εἰς οὐδὲν τῶν κατὰ τὸν βίον ἔργων χρήσιμος ἡ τῶν ἀθλητῶν ἀσκησις, εὖ οἷδ' ὅτι σαφεὶς ἤδη γέγονεν. ὅτι δὲ καὶ ἐν ταυτοῖς, οἷς (6) ἀσκοῦσιν, οὐδενός εἰσιν ἄξιοι λόγου, μάθοιτ' ἄν, εἰ διηγησαίμην ὑμῖν τὸν μῦθον ἐκείνον, ὃν τῶν οἰκ' ἀρούσων ἀνδρῶν τις ἐντείνας ἔπεσι διεσκεύασεν.

tuit educere manus, sed a trunci partibus in se coënantibus comprehensæ, primum ipsæ quidem contritæ sunt, mox et Miloni miserandi exitii fuere causa. Plurimum igitur illi profuit in hoc, ne quid mali pateretur, in stadio gestare taurum mortuum. An Graecorum rempublicam servare potuisset id temporis, cum adversus barbarum bellum gerebant, Milonis vis, quam in gestando tauro declaravit, potius quam Themistoclis sapientia, qui primum recte interpretatus est oraculum, deinde bellum, quemadmodum oportebat, gessit.

Unicum enim consilium prudens multas superat manus,

Caeterum ineptia cum armis pejor est quovis malo.

Arbitror itaque jam perspicue declaratum, athletarum exercitationem nihil utilitatis afferre ad vitæ functiones. Caeterum quod nec in ipsis, quibus exercentur, ullius pretii sint, cognoscetis, si vobis retulero fabulam illam, quam vir quidam non inelegans epico carmine ornavit.

Ed. Chart. II. [14. 15.]

Ed. Basf. I. (5.)

ἔστι δὲ οὗτος· Εἰ Διὸς γνώμη πᾶσι τοῖς ζώοις ὁμόνοια καὶ κοινωνία γένοιτο πρὸς τὸν βίον, ὥς τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ κήρυκα μὴ μόνον ἀνθρώπους τοὺς ἀγωνιουμένους καλεῖν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐπιτρέπειν τοῖς ζώοις εἰς τὸ στάδιον ἵκειν ἐν, οὐδένα ἂν ἀνθρώπον οἶμαι στεφθῆσεσθαι. Ἐν μὲν γὰρ δολιχῷ ὑπέρτατος, φησὶν, ὁ ἵππος ἔσται.

Τὸ στάδιον δὲ λαγῶδες ἀποίσεται· ἐν δὲ διαύλῳ Δορκῶς ἀριστεύσει· μερόπων δ' ἐναρίθμιος οὐδεὶς.

Ἐν ποσίν. ὧ κοῦφοι ἀσκητῆρες, ἄθλιοι ἄνδρες.

Ἄλλ' οὐδὲ τῶν ἀφ' Ἡρακλέους τις ἐλέφαντος ἢ λέοντος ἰσχυρότερος ἂν φανείη. Οἶμαι δ', ὅτι καὶ ταῦτος πυγμῇ στεφθῆσεται. καὶ [15] ὄνος, φησὶ, λάξ ὅτι εἰ βοῖταις ἐρίσας, αὐτὸν τὸν στέφανον οἴσεται. Αὐτὰρ ἐν ἱστορίᾳ πολυτέρῳ γράφεται ὄνος, ὅτι παγκράτιον νίκησέ ποτε ἄνδρας· εἰκοσὴ δὲ καὶ πρόση Ὀλυμπιάς ἦν, ὅτ' ἐνίκη ὀγκητῆς.

Est autem hujusmodi: „Si Jovis voluntate cunctis animalibus consensus ac societas contingeret in degenda vita, ut in Olympia praeco non solum homines ad certamen vocaret, sed omnibus etiam animalibus permetteret ad unum venire stadium, nullus, opinor, hominum coronaretur. In eo enim certamine, in quo cursus ad viginti tria stadia porrigitur, unde et δολιχὸν appellant, equus, inquit, longe superabit: in cursu vero breviori, qui non ultra stadium profertur, lepus feret praemium. Caeterum in diaulo, in quo cursus ac recursus duplicat stadium, primas feret caprea. Neque quisquam hominum in aliquo numero futurus est cursu pedum. O leves exercitationes vestras, ἄθλιοι, id est, miseri viri! Imo ne Herculis quidem posterorum quisquam elephanto aut leone robustior apparebit. Arbitror autem futurum; ut in pugilum certamine taurus coronam laturus sit. Et asinus, inquit, si velit calcibus contendere, coronam auferet. Et in historia varioŕum eventuum scriberetur, quod asinus in pancratio aliquando vicerit viros. *Erat autem Olympias prima ac vigesima, cum vinceret ruditor.*“

Ed. Chart. II. [15.]

Ed. Bas. I. (6.)

Πάνυ χαριέντως οὗτος ὁ μῦθος ἐπιδείκνυσιν τὴν ἀθλητικὴν ἰσχὺν οὐ τῶν ἀνθρωπίνων οὔσαν ἀσκημάτων. καίτοι γ' εἰ μὴδὲν ἰσχύϊ πρωτεύουσι τῶν ζώων οἱ ἀθληταί, τίνας ἂν εἴη τῶν ἄλλων ἐπήβολοι γενηθεῖεν ἀγαθῶν;

Κεφ. ιδ'. Εἰ δὲ καὶ τὴν ἡδονὴν σώματός τις ἀγαθὸν εἶναι φαίη, οὐδὲ ταύτης αὐτῆς αὐτοῖς μέτεστι, οὔτ' οὖν ἀθλοῦσιν οὔτε καταλύσασιν, εἷς παρὰ μὲν τὸν τῆς ἀθλήσεως χρόνον ἐν πόνοις τε καὶ ταλαιπωρίαις εἰσὶν, οὐ γυμναζόμενοι μόρον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνάγκην ἐσθιοῦντες· ἥνικα δὲ καὶ καταλύσαντες τύχουεν, ἀνάπῃροι τὰ πλεῖστα μέρη τοῦ σώματος γίνονται. Τάχ' οὖν ἐπὶ τῷ χρεῖματι πάντων ἀθροΐζειν πλεῖστα σεμνύνονται; καὶ μὴν ἐστὶν ὑμῖν θεάσασθαι πάντας αὐτοὺς ὀφείλοντας, οὐ μόνον ἐκείνους τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἀθλοῦσιν, ἀλλὰ καὶ καταλύσαντας τὴν ἀσκήσιν, οὐδ' ἂν εὖροις ἀθλητὴν οὐδενὸς πλουσιώτερον ἐνὸς τῶν ἐπιτυχόντων οἰκονόμων ἀνδρὸς πλουσίου. ἔστι δὲ οὐδ' αὐτὸ

Admodum venusta fabula haec declarat, robur athleticum non esse de numero eorum, quibus homines decet exerceri. Atqui si ne robore quidem antecellunt animantibus athletae, quodnam ex caeteris bonis sibi vindicabunt?

Cap. XIV. Quod si quis dicat voluptatem corporis inter bona numerandam, ne hujus quidem compotes sunt, neque quum exercentur, neque postquam ab exercitatione discesserint: quandoquidem, dum exercent athleticam, in laboribus ac miseriis agunt, non tantum ob exercitia, verum etiam ob id, quod coguntur ad edacitatem. Quod si contigerit eos ab arte missionem accipere, plerisque corporis membris mutili sunt ac debiles. Ergo fortassis inde gloriantur, quod prae caeteris plurimum colligunt et coacervant pecuniarum. Atqui videre licet istos omnes aere alieno obstrictos, non solum id temporis, quo exercent artem athleticam, verum etiam cum ab ea dimissi sunt, nihilo invenias athletam ditiorum quovis viri divitis oeconomo. Quamquam ne id

Ed. Chart. II. [15.]

Ed. Bal. I. (6.)

τὸ πλουτεῖν ἐξ ἐπιτηδεύματος ἀξιόλογον ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸ τοιαύτην ἐπίστασθαι τέχνην, ἥ καὶ ναυαγῆσαι συνεκκολληθήσεται, ὅπερ οὔτε τοῖς διοικοῦσι τὰ τῶν πλουσίων, οὔτε τοῖς τελώναις ἢ τοῖς ἐμπόροις ὑπάρχει. καίτοι πλουτοῦσαν ἐξ ἐπιτηδευμάτων οὔτοι μάλιστα, ἀλλ' ἐὰν ἀπολέσωσι τὰ χρήματα, συναπολλύουσιν αὐτοῖς καὶ τὰς πράξεις, ἀφορμῆς μὲν τινος χρημάτων εἰς αὐτὰς δεόμενοι, τῷ δὲ οὐκ ἔχειν ταύτην ἀρξασθαι τῆς ἀρχαίας πράξεως ἀδυνατοῦντες. οὐδὲ γὰρ δανείζει τις αὐτοῖς χωρὶς ἐνεχύρων ἢ ὑποθηκῶν. ὥστε εἰ καὶ πρὸς χρηματισμὸν ἀσφαλῆ τε καὶ οὐκ ἄδοξον ἀξιοῖ τις ἡμᾶς παρεσκευάσθαι, τέχνην ἀσκητέον ἵστί διὰ πάντος τοῦ βίου καὶ παραμένουσιν. Ἀλλὰ διττῆς οὔσης διαφορᾶς τῆς πρώτης ἐν ταῖς τέχναις· ἔστι μὲν γὰρ αὐτῶν λογικαὶ ἔτι καὶ σωμαῖ, τινὲς δ' εὐκαταφρόνητοι καὶ διὰ τῶν τοῦ σώματος πόνων, ἃς δὴ βαναύσους τε καὶ χειρωνακτικὰς ὀνομάζουσιν· ἄμεινον ἂν εἴη τοῦ προτέρου γένους τῶν τεχνῶν μετέχεσθαι τινα. τὸ γὰρ τοι δεύτερον γένος αὐτῶν ἀπολείπει

quidem per se praeclarum est ex arte parare divitias, sed talem potius artem scire, quae fracta navi simul cum domino enatet e naufragio. Quod quidem nec his contingit, qui res procurant divitum, neque publicanis neque negotiatoribus, et tamen hi maxime ditescunt e suis artibus. Caeterum si pereant illis pecuniae, simul et perit negotiatio, ad quam opus quidem habent aliqua sorte pecuniae. Caeterum si haec desit, non possunt instaurare pristinam negotiationem. Nemo enim iis mutuum credit absque pignoribus et hypothecis. Proinde si quis vestrum studet viam rationemque invenire ad parandas pecunias et tutam, nec infamem, ars aliqua exercenda est per omnem vitam permanfura. Porro cum prima divisione in geminum discrimen artes distribuuntur: quaedam enim ex his ratione constant, suntque liberales et honestae; quaedam contra illiberales, quod corporis laboribus consent, quas sedentarias ac mannarias vocant: praestiterit ex illo priore genere quampiam discere: nam posterius illud genus destituere solet senectute gravatos artifices.

Ed. Chart. II. [15.]

Ed. Bas. I. (6.)

εἰσὶν τε γηρῶντας τοὺς τεχνίτας· εἰσὶ δὲ ἐκ τοῦ προτέρου γένους ἰατρικὴ τε καὶ ῥητορικὴ καὶ μουσικὴ, γεωμετρία τε καὶ ἀριθμητικὴ, καὶ λογιστικὴ, καὶ ἀστρονομία, καὶ γραμματικὴ, καὶ νομικὴ· πρόσθετος δ', εἰ βούλει, ταύταις πλαστικὴν τε καὶ γραφικὴν· εἰ γὰρ καὶ διὰ τῶν χειρῶν ἐνεργοῦσιν, ἀλλ' οὐκ ἰσχύος νεανικῆς δεῖται τὸ ἔργον αὐτῶν. Ἐκ τούτων οὖν τινὰ τῶν τεχνῶν ἀναλαμβάνειν τε καὶ ἀσκεῖν χρὴ τὸν νέον, ὅτε μὴ παντάπασιν ἡ ψυχὴ βοσκηματούδης ἐστί· καὶ μᾶλλον γε τὴν ἀρίστην ἐν ταύταις, ἥτις, ὥς ἡμεῖς φαμέν, ἰστὶν ἰατρικὴ· τοῦτο δ' αὐτὸ δεικτέον ἐφεξῆς.

Prioris autem generis sunt Medicina, Rhetorica, Musica, Geometria et Arithmetica, Dialectica, Astronomia, Grammatica ac Legum prudentia. Adde his, si velis, fingendi pingendique artificium: quamquam enim haec manuum constant opera, tamen earum exercitatio non eget robore juvenili. Ex his igitur artibus aliquam deligere convenit, et exercere juventutem, cui mens non sit omnino hebes ac rudis; vel harum potius optimam, quae quidem mea sententia est ars medendi. Hoc autem deinceps nobis erit demonstrandum.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΡΙΣΤΗΣ ΔΙΔΑ- ΣΚΑΛΙΑΣ.

Ed. Chart. II. [16.]

Ed. Bal. I. (6.)

Κεφ. α'. [16] Τὴν εἰς ἐκότερα ἐπιχειροῦσαν ἀρίστην εἶναι διδασκαλίαν ὁ Φαβρινὸς φησὶν. ὀνομάζουσι δ' οὕτως οἱ Ἀκαδημικοὶ, καθ' ἣν τὴν ἀντικειμένην προσαγορεύουσι. οἱ μὲν οὖν παλαιότεροι τελευτῶν αὐτὴν εἰς ἐποχὴν ὑπολαμβάνουσι, ἐποχὴν καλοῦντες τὴν, ὡς ἂν εἴποι τις, ἀοριστίαν, ὅπερ ἐστὶ περὶ μηδενὸς πράγματος ὀρίσασθαι, μηδὲ ἐποφύνασθαι βεβαίως. οἱ νεώτεροι δὲ, οὐ γὰρ μόνος ὁ Φαβρινός, ἐνίοτε μὲν εἰς τοσοῦτον προάγουσι τὴν ἐποχὴν, ὡς μηδὲ τὸν ἥλιον ὁμολογεῖν εἶναι καταληπτόν· ἐνίοτε δὲ εἰς τοσοῦ-

GALENI DE OPTIMA DOCTRINA LIBER.

Cap. I. Argumentationem in utramque partem optimam esse doctrinam censet Favorinus. Sic autem nominant Academici eam, secundum quam oppositum enunciant. Antiquiores igitur eam in epochen terminari autumant, epochen vocantes, ac si quis dixerit indefinitionem, *ancepsque judicium*, quod est nulla de re determinare, nec certo enunciare. Recentiores autem (non enim solus Favorinus) aliquando eo promovent epochen, ut ne solem quidem fateantur esse comprehensibilem: aliquando vero in tantum cognitionem promo-

Ed. Chart. II. [16.]

Ed. Bas. I. (6.)

τον τὴν γνῶσιν, ὥς καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐπιτρέπειν αὐτήν, ἄνευ τοῦ διδασθῆναι πρότερον ἐπιστημονικὸν κριτήριον. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τί ἐστίν, ὃ Φαβωρίνος εἶρηκεν ἐν τῷ περὶ τῆς Ἀκαδημαικῆς διαθέσεως, ὃ Πλούταρχος ἐπιγέγραπται. λέγει δὲ αὐτὸ ἐν τῷ πρὸς Ἐπίκτητον, ἐν ᾧ δῆπουθεν ἐστὶν Ὀνήσιμος ὁ Πλουτάρχου δοῦλος Ἐπικτήτῳ διαλεγόμενος. καὶ μέντοι καὶ τῷ μετὰ ταῦτα γραφέντι βιβλίῳ Ἀλκιβιάδῃ καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς Ἀκαδημαικοὺς ἐπαινεῖ, προσαγορεύοντας μὲν ἑκατέρῳ τῶν ἀντικειμένων ἀλλήλοις λόγων, ἐπιτρέποντας δὲ τοῖς μαθηταῖς ἀρεῖσθαι τοὺς ἀληθεσιτέρους· ἀλλ' ἐν τούτῳ μὲν εἶρηκε, πιθανὸν ἑαυτῷ φαίνεσθαι, μηδὲν εἶναι καταληπτόν. ἐν δὲ τῷ Πλουτάρχῳ συγχωρεῖν ἔοικεν, εἶναι τι βεβαίως γνωστόν. ἄμεινον γὰρ οὕτως ὀνομάζειν τὸ καταληπτόν, ἀποχωροῦντας ὀνόματι Στωϊκῶ. καὶ ἐγώ γε ἰθαίμαξον νῆ τοὺς θεοὺς, ὅπως ὁ Φαβωρίνος εἰς τὴν τῶν Ἀττικῶν φωνὴν εἰσθὼς μεταλαμβάνειν ἕκαστα τῶν ὀνομάτων, οὐ παύεται λέγων, οὔτε τὸ καταληπτόν, οὔτε τὴν κατάληψιν, οὔτε τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν, οὔτε τὰ τούτοις ἀντικείμενα οἷον στερητικῶς λεγόμενα,

vent, ut discipulis eam permittant nondum prius edoctis de scientifico iudicandi instrumento. Nec enim aliud est, quod Favorinus dixit in libro de constitutione Academica, qui Plutarchus inscribitur. Idem autem dicit in libro ad Epictetum, in quo scilicet est Onesimus, Plutarchi servus, cum Epicteto disputans; ac certe eo in libro, quem postea scripsit, Alcibiadem et caeteros Academicos laudat, disputantes quidem inter se contrariis rationibus, permittentes autem discipulis ex his eligere veriores; sed in hoc quidem ipso dixit, probabile sibi videri, nihil esse comprehensibile; in Plutarcho vero concedere videtur, aliquid certo posse cognosci; praestat enim sic appellare comprehensibile, abstinentes a Stoico nomine. Atque ego per Deos mirabar, quomodo Favorinus affuetus Atticae dictioni singula nomina commutare non desinat, dicens neque comprehensibile, neque comprehensionem, neque comprehensionem imaginationem; neque his opposita, ut quae privative dicuntur,

Ed. Chart. II. [16. 17.]

Ed. Bas. I. (6. 7.)

ἀκα[17]τάληπτον φαντασίαν, ἢ τὴν ἀκαταληπτήν αὐτήν. ὥς δὲ καὶ τρία βιβλία γράψας, ἐν μὲν πρὸς Ἀδριανόν, ἕτερον δὲ πρὸς Δρούωνα, καὶ τρίτον πρὸς Ἀρίσταρχον, ὑπαντα περὶ τῆς καταληπτικῆς φαντασίας ἐπέγραψε. καὶ καθ' ὅλα γε αὐτὰ γενναίως ἀγωνίζεται, πειρώμενος ἐπιδεικνύναι τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν ἀνύπαρκτον.

Κεφ. β'. Ἐγὼ δ' οὐτ' ἄλλο τι καταληπτὸν ἡγοῦμαι σημαίνειν παρὰ τὸ γνωστὸν, οὐτ' ἄλλο τι τὸ κα(7)ταλαμβάνεσθαι τοῦ βεβαίως γιγνώσκειν, ἀνύλογον δ' αὐτοῖς λέγεσθαι τὴν τε κατάληψιν καὶ τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν. ἐπειδὴ γὰρ ἓνα μὲν οἰόμεθα ἢ βλέπειν, ἢ ἀκοῦειν, ἢ ὅλως αἰσθάνεσθαι, καθάπερ ἐν ὄνειροις καὶ μαῖαις, ἓνα δὲ οὐκ οἰόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀλήθειαν ὁρᾶμεν, ἢ ὅλως αἰσθανόμεθα, ταυτὶ μὲν τὰ δεύτερα πάντες ἄνθρωποι πλὴν Ἀκαδημαϊκῶν τε καὶ Πυθωνείων εἰς βεβαίαν γνῶσιν ἤκειν νομίζουσιν, ἃ δ' ὅσα ἢ παραποιήσιν ἢ ψυχῇ φαντάζεται, ψευδῇ ταῦθ' ὑπάρχειν. εἰ μὲν δὲ

incomprehensibilem imaginationem, vel ipsam incomprehensionem. Ut autem tres libros scripsit, unum ad Adrianum, secundum ad Drusonem, et tertium ad Aristarchum; hos omnes inscripsit de imaginatione comprehensiva, et per omnes hos libros strenue disputat, conatus demonstrare, non dari comprehensivam imaginationem.

Cap. II. Ego vero nihil aliud comprehensibile puto significare, quam cognoscibile; neque aliud comprehendere, quam certo cognoscere; similem vero his dici comprehensionem et comprehensivam imaginationem. Cum enim quaedam putamus vel videre, vel audire, vel omnino sentire, quemadmodum in somniis et deliriis; quaedam vero non arbitramur solum, sed revera videmus, vel omnino sensu percipimus: haec quidem posteriora omnes homines, praeter Academicos ac Pyrrhonicos, ad certam cognitionem venire credunt; quae vero per somnia, aut quae delirantium fingit animus, falsa esse haec omnia. Si autem sic rem se habere concedant,

Ed. Chart. II. [17.]

Ed. Bas. I. (7.)

συγχωροῦσιν αὐτὸ τοῦθ' οὕτως ἔχειν, ἐξαλειφώσασιν, ἐν οἷς γρά-
φουσι, μήτε τοῦ μαινομένου τὸν σωφρονοῦντα, μήτε τοῦ νοσοῦν-
τος τὸν ὑγιαίνοντα, μήτε τοῦ κοινομένου τὸν ἐγρηγορότα πιστότε-
ρον ὑπάρχειν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων γνῶσιν. εἰ δ' οὐδὲν μᾶλλον
ἐκείνοις ἐστὶν ἢ τοῖς ἐναντίως διακειμένοις γνωστὸν, συγκέχυται
μὲν δῆπου τὰ τῆς ἀληθείας κριτήρια, οὔτ' αὐτὸς ὁ διδάσκαλος
ὁ Ἀκαδημαῖος, οὔτ' ὁ μαθητὴς αὐτοῦ δυνήσεται κρίναι τοὺς
εἰς ἑκάτερα τῶν ἀντικειμένων εἰρημένους λόγους. ἔτι δὲ οὐ δε-
ησόμεθα τὴν ἀρχὴν τοιοῦτων διδασκάλων, δυνάμενοι γε καὶ
αὐτοὶ τὰ γεγραμμένα τοῖς ἀπὸ τῶν αἰρέσεων ἀντιδιηρημένων
ἀπαγινώσκειν, καὶ οὐδὲν ἥτιον τῶν Ἀκαδημαϊκῶν εἰδέναι, καὶ
ἀσπῆς αὐτῶν τί ἦ, τὸ μὲν παρὰ τῷ Χρυσίππῳ τοῖς Στωϊ-
κοῖς διδασκάλοις ἀσφαλέστερον ὀνομάζειν ἐστὶ, τὸ δὲ παρὰ
Θεοφράστῳ καὶ Ἀριστοτέλει τοῖς περιπατητικοῖς. οὕτω δὲ
καὶ πῶς τῶν ἄλλων, ὥστ' οὐδὲν ἂν τι λείπεται πρὸς διδασκα-
λίαν τοῖς Ἀκαδημαϊκοῖς, ὅσον ἐπὶ τῷ Φαβωρίνου λόγῳ.
τοῖς μὲν γὰρ πρεσβυτέροις αὐτὸ δὴ τοῦτο ἦν δίδαγμα, τὸ
μηδὲν εἶναι κριτήριον ἀνθρώπῳ δεδομένον ὑπὸ τῆς φύσεως,

deleant ea, quae sunt in libris, in quibus scribunt, neque
sapientem insano; neque sanum aegro, neque vigilantem
dormiente, fide digniorem ad rerum cognitionem esse. Si
vero nihil magis ipsis, quam contrario modo affectis cogno-
scibile, confusa sunt certe cognoscendae veritatis instrumen-
ta; neque ipse praeceptor Academicus, nec ejus discipulus
poterit judicare de rationibus dictis in utramque partem
oppositorum. Praeterea non indigebimus a principio ejus-
modi praeceptoribus, cum et ipsi possimus scripta, quae
a sectarum auctoribus sunt ex opposito divisa, perlegere,
nec minus quam ipsi Academici dignoscere; et si quid
ipsorum obscurum sit, id quod apud Chrysippum, Stoi-
cis praeceptoribus; quod autem apud Theophrastum et
Aristotelem, ipsis Peripateticis certius nominare liceat;
et sic de caeteris, ita ut nihil Academicis ad doctrinam
sit reliquum juxta Favorini rationem. Senioribus enim
hoc erat praeceptum, nullum esse judicandi instrumen-
tum homini concessum a natura, quo cuncta, compara-

Ed. Chart. II. [17.]

Ed. Bas. I. (7.)

ὃ παραβάλλον ἑκασίον τῶν ὄντων ἀκριβῶς διαγνώσεται. διὸ μὴδ' ἀποφύνασθαι περὶ μηδενὸς ἡξίου, ἀλλὰ περὶ πάντων ἐπέχειν αἰεὶ. ἀλλ' εἰ δὴ τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις αἰσθήσιν ἱκανῶς συγχωρήσουσιν ἡμῖν, οὐδὲν ἔτι θεησόμεθα τῆς εἰς ἑκάτερα ἐπιχειρήσεως, ἀλλ' ἑτέρου τινὸς ἀπαντήσεως, μᾶλλον μὲν τοὺς τεχνίτας παρέχοντας τοῖς μαθηταῖς εὐθείως, ἀλλ' ἕτερον τὸ λογίζεσθαι, τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν πολλῶν ψηφίζην. τοῦτο δ' ἔστι τὸ ἐπισταθῆναι τῷ γυμναζομένῳ, καὶ τούτῳ προσέχειν τὸν νοῦν, ἐν οἷς σφάλλεται, καὶ ταῦτα ἐπανορθούμενον μόνα. παραπλησίως δὲ καὶ ὁ παιδοτροφὴς ἐπανορθοῦνται τὰ τῶν παλαιότων ἁμαρτήματα, καὶ ὁ γραμματικὸς, καὶ ὁ ῥήτωρ, καὶ γεωμέτρης, καὶ μουσικὸς, οὕτω διδάσκουσιν οὐ διασείοντες, οὐδὲ σαλεύοντες τῶν μαθητῶν ἣν ἔχουσι πίστιν ἐπὶ τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις, ἀλλ' ἐφειστώτες αὐτοῖς γυμναζομένοις, ἄχρι περὶ ἃν ἀναμαρτήτους ἀποδείξωσι, τὰς κατὰ μέρος ἐνεργείας, ἀλλ' οὐκ τὴν ἐποχὴν εἰσάγοντες. οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ καὶ ταῖς ἐνεργείαις σὺν αἰσθήσεσιν ἀπιστεῖν ἀνατιθέντες, ἢ τοῖς ὑπό

tione facta, accurate cognosceret. Quapropter nihil de ulla re volebant affirmare, sed de omnibus semper anceps ferre iudicium. Sed si nobis concedant, ut decet, naturalibus iudicandi instrumentis sensum suffieienter inesse, nulla jam nobis opus erit argumentatione in utramque partem, sed alia quadam repetitione, ut artifices non statim artem discipulis praebeant, sed aliam argumentationem, a multis dictam calculis computationem, hoc est, praesse ei, qui exercetur, et attendere, in quibus hic fallitur, eaque sola corrigere. Similiter et puerorum gubernator luctantium errores emendat, et grammaticus et rhetor et geometra et musicus sic docent, non labefactantes, neque convellentes, quam discipuli fidem habent de naturalibus instrumentis iudicandi, sed ipsis exercendis praefecti, donec singulas actiones edant inculpatas; non vero ad epochen adducunt. Ipsi enim sunt, qui in actionibus cum sensibus dissidentiam afferunt,

Ed. Chart. II. [17. 18.]

Ed. Bas. I. (7.)

του βεβαίως γινωσκόμενοις καταφρονεῖν. ὁ γοῦν Καρνεάδης οὐδὲ [18] τοῦτο τὸ πάντων ἐναργέστατον συγχωρεῖ πιστεύειν, ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα μεγέθη καὶ ἀλλήλοις ἴσα γίνονται. τοὺς μὲν οὖν λόγους, οἷς ἐπιχειρεῖ λύειν καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πάμπολλα τῶν ἐναργῶς τι εἶναι σοι φαινόμενον τε καὶ πιστευομένων, ἔτι καὶ εἰς τόδε σωζομένους ἔχομεν. ἀπόκεινται γὰρ ἐν γραμμασιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ συν-
αθροισθέντες. αἱ λύσεις δ' οὐθ' ὑπ' ἑαίνων, οὐθ' ὑπ' ἄλλον
τινὸς εἰρηνται τῶν μετ' αὐτὸν Ἀκαδημαϊκῶν. ἔρ' οὖν εἰ καὶ
μηδὲν ἄλλο, τοῦτο γοῦν ἐδήλωσε μόνον, ὅτι σοφίσματα εἰσιν
οἱ λόγοι πάντες οὔτοι, καὶ ζητητέον τὴν λύσιν αὐτῶν ὑμῖν,
ὧ μαθηταί. μοχθηρὸν μὲν γὰρ τοῦτο, σμικρότερον δ' ὅμως
οὐ πεποιήμασιν οἱ γραψάντες μὲν αὐτοὺς, μὴ δηλώσαντες
δ' ὑμῖν, ὅποιοι τινὲς εἰσὶ.

Κεφ. γ'. Ἡδέως δ' ἂν ἠρόμην, εἴπερ ἦν ὁ Φαβρό-
τος, ἅρα κελεύει με πείθεσθαι αὐτοῖς ἔπασσι τοῖς λόγοις, ἢ
σκοπεῖσθαι, πότερον ἀληθεῖς εἰσὶν, ἢ ψευδεῖς. ἐν δὲ γὰρ

vel ea contemnunt, quae ab aliquo certo cognoscuntur. Carneades igitur neque id, quod est omnium evidentissimum, credendum esse concedit; quod magnitudines uni aequales sunt et aequales inter se. Habemus igitur rationes, quibus haec solvere contendit, et alia quam plurima eorum, quae evidenter existere tibi apparent ac creduntur, adhuc ad id conservatas. Ab ejus enim discipulis collectae scriptis mandatae fuerunt; solutiones vero neque ab ipsis, nec ab ullo alio Academicorum post eum allatae sunt. Igitur si nihil aliud, saltem hoc unum demonstravit, quod fallaces ejusmodi sint rationes, et quaerendam esse nobis harum solutionem; o discipuli. Improbum illud est, nec tamen minus improbe fecerunt, qui has scribere rationes, nec, quales essent, nobis indicarunt.

Cap. III. Libenter quaererem, si Favorinus adesset, an jubeat omnibus his rationibus assensum me praebere, vel considerare, utrum verae sint, vel falsae; unum

Ed. Chart. II. [13.]

Ed. Bas. I. (7.)

σκοπεῖσθαι συνεχώρησεν. ἡρόμην δ' ἂν ἐπὶ τῷδε πάντως, εἰ φύσει πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπάρχει διακρίνειν ἀληθεῖς λόγους ψευδῶν, ἢ μέθοδός ἐστι τῆς ἐκατέρων γνώσεως. εἰ μὲν γὰρ φύσει, πῶς οὐχ ὁμολογοῦμεν ἀλλήλοις ἅπαντες, οὐδ' ἑσμεύτως ἀποφαινόμεθα περὶ τῶν αὐτῶν; εἰ δὲ μέθοδός τις ἐστίν, αὐτὴν πρώτην μαθεῖν ἰδεήθη. ἐξῆς δὲ ἐπιστατοῦντας αὐτοὺς γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἐπὶ παραδειγμάτων πλειόνων, ὥσπερ οἱ παλαίειν μαρθάνοντες, ἢ σκυτοτομεῖν, ἢ οἰκοδομεῖν, ἢ ναυπηγεῖν, ἢ ῥητορεύειν, ἢ ἀναγιγνώσκειν, ἢ γράφειν, ἢ ὅλως ὁτιοῦν ἐνεργεῖν κατὰ τέχνην. εἰ μὲν οὖν ἔγραψέ τις τῶν Ἀκαδημαϊκῶν; οἷον μὲν τι χαῖμά ἐστιν ἢ ἀπόδειξις, οἷον δὲ σόφισμα, καὶ ὥς καὶ διαγιγνώσκων αὐτὰ, καὶ ὥς καὶ γυμνάζεσθαι κατὰ ταῦτα, ὥς ὁ Φαβερῖνος ἐπιτρέπει τὴν κρίσιν, ὥς εἰς ἑκάτερα ἐπιχειροῦμεν τῶν μαθητῶν, πλὴν ὅτι περιττός ἐστιν, ἰδίδασκεν ὁ Ἀκαδημαϊκὸς ἕκαστον τῶν εἰρημένων, ἔχομέν τε ἡμῖς τοὺς ἰδίων τῶν δογμάτων διδασκάλους. εἰ δ' οὐτ' ἔγραψέ τις

enim considerandum esse concessit. Quaererem autem in universum, num a natura singulis hominibus insitum sit discernere veras rationes a falsis; vel sit aliqua ratio artificiosa ad utrarumque cognitionem. Si enim a natura, quidni omnes inter nos consentimus et eadem de iisdem rebus pronunciamus? Si vero sit quaedam methodus, ipsam primo oportuit addiscere, deinde ludo praefectos ipsos discipulos vario modo, exemplis quamplurimis exercere; ut eos, qui luctandi artem discunt, vel futoriam, vel aedificatoriam, vel naves compingendi, vel rhetoricam, vel legendi, vel scribendi, vel alio quovis modo secundum artem operari. Si igitur quispiam Academicus scripserit, quid sit demonstratio, quid sophisma, et quomodo oporteat ea dignoscere, et quemadmodum circa ea sese debeat exercere, ut Favorinus permittit iudicium discipulis, in utramque partem disputantibus, nisi cum aliquid super-vacaneum fuerit; docuerit Academicus singula, quae dicta sunt: nos vero habemus singularum praeceptionum doctores. Si vero nullus de ipsorum differentia scripserit,

Ed. Chart. II. [18.]

Ed. Bas. I. (7.)

ὑπὲρ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν, οὐτ' ἐγύμνασεν, ὁμοίον τι ποιεῖ
τέκτονι κελαινόντι τῷ μαθητῇ μετρησαί τε καὶ στήσαι καὶ
ἀποτείνει, καὶ κύβητον γράψαι, χωρὶς τοῦ πῆχυν δοῦναι,
καὶ ξυστόν, καὶ κανόνα, καὶ κυκλόν. ἀλλ' ἴσως φησὶ μηδὲν
εἶναι τοιοῦτον ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ δόγμασι. μὴ τοίνυν ἔτι πρὸς-
ποιοῦ γιγνώσκειν τι, μηδ' ἀποφάναι, μηδ' ἀποδιδρασκε τὴν
ὑπὸ τῶν προσβυτέρων Ἀκαδημαϊκῶν εἰσαγομένην ἐποχὴν,
μηδὲ σεμνύτου γραμματικοῦ ποιῶν ἔργον, ᾧ μὲν εἰρήκασιν
οἱ πρόσθεν ἐπιμεμελετηκώς. ὅτι δὲ αὐτῶν ὕγιές ἐστιν οὐ-
δὲν, εὐδῆλον ἐννόη. οὐδὲ γὰρ διδασκάλου τόγε τοιοῦτον
ἐστίν, ἀλλ' ἀδολεσχία τις ἢ λῆρος. πόθεν οὖν ἐλπίς ὑπο-
λείπεται τῆς τῶν ἀληθῶν εὐρέσεως; ὃ γὰρ οὐδὲν ὑπάρχει
κριτήριον ἀληθῶν καὶ ψευδῶν, ἀνέλπιστος ἡ γνώσις αὐτοῦ.
ἐγγίγησον δὲ διδάξαι μόνον σοφιστάς, μηδὲν ἡμῖν ὑπάρχειν
κριτήριον σύμφυτον, ὥστε γε μετὰ τοῦτο τολμηρώς. ἡμῖν
μέντοι ἴσως φησὶν, αἰσθησὶν τε καὶ νόησιν ἐναογῇ κριτήρια
τοῦ ἀληθοῦς εἶναι, συγχωρήσειεν ἂν τις ἐν λογικαῖς

aut exercitationem formaverit, simile quid agit, ac fa-
ber praeciens discipulo, ut metiatur, dirigat, exten-
dat, ac circulum describat, nec illi praebet cubitum,
libram, regulam, aut circinum. Sed nihil fortassis, in-
quit, in philosophia et praeceptis inest simile. Ne igitur
assimules te aliquid cognoscere, aut enunciare, aut
discedere ab allata a veteribus Academicis epoche, nec
te jactes, dum grammatici opus perficis, qui te exerces
in iis, quae antiqui dixerunt. Apud ipsos autem nihil
esse praeclari manifestissimum est animadvertenti. Neque
enim id proprium praeceptoris est, sed nugacitas quae-
dam et deliramentum. Unde igitur spes veritatis inve-
niendae relinquitur? Cui enim nullum est veri et falsi
judicandi instrumentum, ejus est insperata cognitio.
Aggredere autem solum sophistas docere, nobis a natura
nullum insitum esse judicandi instrumentum, ut certe
postea audacter asseverasti. Nobis autem fortasse dicit,
sensum et intellectum certa esse veri judicandi instru-
menta, quod quis concederet in logicis volens inani

Ed. Chart. II. [18. 19.]

Ed. Bas. I. (7. 8.)

κυλινδεῖσθαι βουλόμενος ἐλπίζει ματαίαις. ὅσοι [19] δ' ἀνγρη-
κασιν ὅλην τὴν ἐλπίδα, καθάπερ ἐκαῖνος, μάτην φλυαροῦσι.
εὖδηλος οὖν ἐστὶν ὁ Φαβριώτης, αἰδοῖ μὲν ἀνατρέπων πάν-
τα, καὶ ἀγνοεῖν ὑπάρχειν ὁμολογᾷν, ὅθεν ὑπάρχειν οἱ πρό-
σθεν ἔλεγον Ἀκαδημαῖκοί τε καὶ Πυρρῳώνειοι προσποιούμε-
νος δ' ἐπιτρέπων τὴν κρίσιν τοῖς μαθηταῖς, ἣν οὐδὲ ἐαν-
τοῖς ἐπέτρεψαν οἱ πρὸ αὐτοῦ.

Κεφ. δ'. Ὅτι μὲν οὖν ἡ τοιαύτη διδασκαλία τῶν μα-
θανόντων ὀτιοῦν, ὡς ἐννοεῖται Φαβριώτης, οὐ μόνον οὐκ
ἐστὶν ἀρίστη τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὐδὲ διδασκαλία τὴν ἀγῆν,
ἐναργῶς οἶμαι δεδιδῶχθαι. ἂν δ' οἱ λοιποὶ πάντες, διδασκα-
λῖαι μὲν εἰσιν, εἰ δ' ἀρισται, σκοπιῶμεν, ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῶν
αὐτῶν αὐθις ἀρξάμενοι. φαίνεται γὰρ ἡμῖν ἐναργῶς τοῦτο,
καὶ ὅτι μάλιστα αὐτοῖς ἄπιστον ἐργάσασθαι σπουδάζουσιν
οἱ σοφισταί, μηδὲν εἶναι κρητήριον φυσικόν. ὁ μὲν γὰρ κη-
κίνος γράφει τὸν κύκλον, ὁ δὲ πῆχυς διακρίνει τὰ μήκη, κα-
θάπερ ὁ ζυγὸς τὰ βάρη. ταῦτα (8) δὲ αὐτὸς κατασκεύασεν

quadam spe volutari. Quicumque autem omnem spem
fustulerunt, quemadmodum ipse, frustra nugantur. Con-
spicuus igitur est Favorinus, quem pudet, dum omnia
subvertit, et fatetur se ignorare, unde orta sint ea,
quae veteres Academici et Pyrrhonii dixere, simulans
discipulis se iudicium permittere, quod nec sibi ipsis illi,
qui ante ipsum fuere, permiserunt.

Cap. IV. Quod vero haec via docendi eos, qui ali-
quid addiscunt, qualem Favorinus intelligit, non solum
inter caeteras non sit optima, sed nec doctrinam esse,
ab initio abunde demonstratum arbitror. Reliquae vero
omnes doctrinae quidem sunt; an vero sint optimae,
videamus, primum ab iisdem rursus incipientes: id enim
nobis et manifestum apparet, quamvis illud incredibile
reddere conentur sophistae, nullum videlicet esse natu-
rale iudicandi instrumentum. Circinus enim circulum
describit, cubitus magnitudinem discernit, ut libra, quae
pondus habent. Haec autem omnia ipse sibi paravit

Ed. Chart. II. [19.]

Ed. Bas. I. (8.)

ἄνθρωπος, ἐκ τῶν φυσικῶν ὀργάνων τε καὶ κριτηρίων ὁριώ-
μενος, ὧν ἀπωτέρω κριτήριον, οὔτε προεσβύτερον, οὔτε σε-
μιότερον ἔχομεν. εἰ τοίνυν ἐντεῦθεν ἄρχεσθαι δεῖ, λέγει
γὰρ πάλιν ὁ νοῦς, ὅτι πιστεῦσαι μὲν ἢ ἀπιστῆσαι ὡς τῷ
φυσικῷ κριτηρίῳ δυνατόν ἡμῖν ἐστι, κρίναι δ' οὐ δυνατόν
αὐτὸ δι' ἑτέρου τινός. ὃ γὰρ κρίνεται τᾶλλα πάντα, πῶς
ἂν τοῦτο πρὸς ἄλλου κριθείη; πιστεύειν βούλει τοῖς ὀφθαλ-
μοῖς ἐναργῶς ὁρᾶσι, καὶ τῇ γλώσσῃ γενομένη, τουτὶ μὲν
μῆλον εἶναι, τουτὶ δὲ σῦκον, ἢ μὴ πιστεύειν; ὑπείσονται ὃ
βούλει ποιεῖν ἐφ' ἡμῖν, εἰ μέντοι σπεύδεις διαλέγεσθαι μοι.
μὴ πιστεύοντος δὲ, ὡς παρὰ φύσιν ἔχοντος ἀφίσταμαι. κεί-
σθω πρότερον ἀπιστεῖν σε, μηδὲν ἐλπίζειν μαθήσεσθαι παρ'
ἐμοῦ. τοῦτο γὰρ ἄρτι πέπαιμαι λέγων. ὑποκείσθω δέ σε
πιστεύειν, ἐλπίζεσθαι μαθήσεσθαι παρ' ἐμοῦ κρίνειν. ἀλλ'
ἐγὼ τὰ μὲν αἰσθητὰ τοῖς ἐναργῶς αἰσθήσει φαινόμενοις, τὰ
δὲ νοητὰ τοῖς ἐναργῶς νοουμένοις. ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν φυσι-
κῶν κριτηρίων αἱ τέχναι πᾶσαι κατασκευάζουσιν ὀργανά τε

homo naturalibus organis, et judicandi impulsus instru-
mentis, ultra quae judicandi instrumentum nec antiquius
habemus, nec praestantius; hinc igitur oportet auspicari.
Rursus enim dicit animus, quod nobis possibile est credere,
vel non credere naturali judicandi instrumento, hoc vero
non est possibile alio instrumento judicare; quo enim
judicantur caetera omnia, quomodo et illud ab alio ju-
dicaretur? vis credere oculis clare videntibus, et linguae
gustanti, hoc esse pomum, illudfi cum, vel non credere?
Concedam quicquid nobiscum volueris facere, si cupias
mecum disputare: a te vero non credente recedam tam-
quam affecto praeter naturam. Primò supponatur, te non
credere, nec quicquam sperare ex me discere (hoc enim
nuper abstinui dicere). Supponatur vero, te credere,
sperare ex me iudicium addiscere. Ego vero sensibilia
per e^a, quae evidentè a sensibus percipiuntur, intelligen-
bilia vero per ea, quae intellectu concipiuntur, credi-
bilia iudico. Cum autem ex naturalibus instrumentis
judicandi artes omnes constituentur, organa vero et

Ed. Chart. II. [19. 20.]

Ed. Bas. I. (8.)

καὶ κριτήρια τεχνικὰ, δι' ὧν τὰ μὲν αὐτοῖς συντιθέσθαι, τὰ δὲ ὑφ' ἑτέρων συγκείμενα κρίνουσιν, καὶ γὰρ διδάξω ὅλους, ὁργανὰ τε καὶ κριτήρια, τὰ μὲν οἷς κατασκευάσεις τοὺς ἀληθεῖς λόγους, τὰ δ' οἷς τοὺς ἐφ' ἑτέρων κρινεῖς γεγονότας. ἔχει γὰρ οὕτως τὸ πᾶν. εἰ μὲν γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ τι φαίνεται πρὸς αἰσθῆσιν ἢ νόησιν ἑναργῶς, οὐ χροίεται τοῦτο ζητήσεως. εἰ δὲ μήτε τι τοιοῦτον ὑπάρχει, τῆς ἐξ ἑτέρου προσδίδεται γνώσεως. ἐγὼ μὲν ἐπαγγέλλομαι σοὶ διδάξαι ἕνα μὲν τοῖς κατὰ τὰς τέχνας ὁργάνοις ἀνάλογον, ἐξ ὧν εὐρήσεις τὸ ζητούμενον· ἕνα δὲ τοῖς κριτηρίοις, ἐξ ὧν τὸ δοξαῖν εὐρησθαι κρινεῖς. ἐπειδὴν δὲ μάθοις ταῦτα, ἐπὶ πολλῶν παραδειγμάτων γυμνάσαι σε ταχέως τε ἅμα καὶ ἀκριβῶς ἐνδρίσκῃν, καὶ κρίνειν τὸ ζητούμενον, ὥστ' οὐδὲ βιβλίου δεῖσαι τινὸς ἐτι ἤδη πρὸς τὴν τῶν ἀληθῶν εὐρεσιν, οὔτε διδασκαλίας ἑτέρας, εὐθύς τε δήπου καὶ τοὺς ἄλλοις λέγοντας ὧν εὐρεῖς, ἐτοίμως γνωρίσεις. [20] ὥσπερ γὰρ ὁ τὴν εὐθείαν ὁδὸν γινώσκων εὐθείαν οὖσαν οὐ δείξει δι-

instrumenta judicandi artificialia, per quae alia ipsi sibi componunt; alia autem ab aliis composita judicant, et ego ostendam in universum, organa et instrumenta judicandi, tum ea, quibus parabis veras rationes, cum ea, quibus ab aliis allatas judicabis. Totum enim sic se habet. Siquid enim ex se ipso appareat sensui vel intellectui manifeste, disquisitione non indigebit; at si quid tale non existat, quae ab alio sumitur, eget cognitione. Ego vero me polliceor te docturum quaedam instrumentis, quae ab arte fiunt, respondentia, quibus quaesitum invenias; alia vero judicandi instrumentis, quibus, quod tibi videbitur, inventum fuisse judicabis. Cum autem haec didiceris, multis te exemplis exercebo, ut celeriter et perfecte invenire possis, et judicare id, quod quaeritur; ita ut nullo jam amplius libro indigeas ad inventionem veri, nullave alia institutione, et statim dignoscas eos, qui dicunt alia ab iis, quae inveneris. Quemadmodum enim, qui cognoscit rectam viam esse rectam, non indi-

Ed. Chart. II. [20.]

Ed. Bas. I. (8.)

δασκαλίας ἐτέρας εἰς ἐλεγχον τῶν πεπλανημένων, οὕτω καὶ ὁ τὴν εὐθείαν ὁδὸν τῆς ἀποδείξεως ἐκμαθὼν, εὐθύς ἀμα ταύτῃ καὶ τὰς πεπλανημένας γνωρίζει.

Κεφ. ε'. Φαβωρίτος δέ μοι δοκεῖ παραπλήσιόν τι ποιῶν τῷ φάσκοτι σε εἶναι τυφλόν, δύνασθαι δὲ κρίνειν, πότερος ἡμῶν ἐστὶ ἐνυπαρξότερος ἢ λευκότερος· οὐκ ἐννοῶν, ὅτι τῷ μὲν μέλλονται τὰ τοιαῦτα κρίναι ὑπάρχειν χρη πρότερον ὄψιν· οὐ μὴν οὐδὲ διαφέρει πρὸς τὴν κρίσιν, ἢ μήδ' ὅλως ἔχει ὄψιν, ἢ ἔχοντα μὴ πιστεύειν αὐτῇ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅτι ὃ κρίνομεν, ὁποῖόν ἐστί τι, καὶ ὅτι τῷ αὐτῷ ἴσα, καὶ ἀλλήλοις ἴσα ὑπάρχει, καθάπερ τοῖς ὄνοις οὐκ ἂν τις ἐπιτρέψειεν, ὅτι μήδ' ὅλως ἔχουσι τοῦν, οὕτως οὐδὲ τοῖς ἀνθρώποις, εἰ μήδ' οὗτοι πιστὸν ἔχουσι τὸν τοῦν. οὐδὲν γὰρ διαφέρει πρὸς τὴν τῶν κρινόμενων διδασκαλιῶν ἀπιστίαν, ἢ μήδ' ὅλως ἔχειν τι κριτήριον, ἀλλ' ἢ ἀπιστεῖν αὐτῷ· γελοῖός οὖν ἐστὶν ὁ Φαβωρίτος ἐπιτρέπων κρίναι τοῖς μαθηταῖς, ἅνευ τοῦ συγχωρῆσαι τὴν πίστιν τοῖς κριτηρίοις. εἰ γὰρ οὐδὲν ἐστὶν ἐναργὲς τῷ νῷ,

get alia doctrina ad redarguendum eos, qui aberrant: sic et qui rectam demonstrationis viam didicit, statim simul per ipsam cognoscit erroneas.

Cap. V. Favorinus vero mihi videtur similiter facere; ac si quis diceret, te esse coecum; posse vero judicare, quis nostrum sit sordidior; aut candidior, non cogitans, quod, qui talia judicaturus est, ei prius oporteat inesse visum: atqui nihil refert ad judicandum, non omnino visum habere, aut, cum habeas, ei non credere. Eodem quoque modo, quoniam id, quo judicamus, tale aliquid est; et, quoniam, quae eidem sunt aequalia, inter se sunt aequalia. Quemadmodum asinis nemo judicare permittet, quia mente carent; ita nec hominibus, si mentem habeant, cui fides non possit haberi. Nihil enim differt ad judicandum doctrinarum incertitudinem; vel nullo modo habere instrumentum judicandi, vel ipsi non credere. Ridiculus est igitur Favorinus, permittens iudicium discipulis, nisi concedat fidem ipsis instrumentis judicandi. Si enim nihil evidens intellectui, quamvis ex se credibile, rerum

Ed. Chart. II. [20.]

Ed. Bas. I. (8.)

ἢ πιστὸν ἐξ ἑαυτοῦ; διέφθαρται πάντων ἢ κοίσις. εἰ δ' ἔστι
 μὲν, ὥσπερ ὁφθαλμὸς τῷ σώματι, τοιοῦτος ἐν τῇ ψυχῇ τοῖς
 οὐ μὴν ὑπασί γε ὁμοίως ὁξὺς, ἐγχωρεῖ, καθάπερ ὁ βλέπων
 ὁξύτερον ἐπάγει πρὸς τὸ θέαμα τὸν ἀμβλύτερον ὁρῶντα,
 κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν νοημάτων, ὑπὸ τῶν
 φθασάντων ἰδεῖν ἐναργῶς τὸ νοητὸν, ἐπάγεσθαι πρὸς τὴν
 θέασιν αὐτοῦ τὸν ἀμβλύτατον, καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὁ διδάσκα-
 λος, ὡς ὁ Πλάτων τε φησί, καὶ γὰρ πείθομαι. καὶ γέγραπται
 γέ μοι περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τῇ τῆς ἀποδείξεως προ-
 γηματείᾳ, ὅτι τοιαύτη τις οὐσα ἦν πρὸς τὴν νόησιν ἐναργῆς
 ἢ διδασκαλία. γέγραπται δὲ καὶ, ὅπως ἂν τις ὀφειόμενος
 ἀπὸ τῶν ἐν ἐκάστω στοιχείων τε καὶ ἀρχῶν ἀποδεικνύς εἴη
 μάλιστα πᾶν, ὅσον ἀποδειχθῆναι δυνατόν, οὐχ ὡς ὁ θαν-
 μαστὸς Φαβορένιος, ἐν ὅλον γράψας βιβλίον, ἐν ᾧ δείκνυσιν
 μηδὲ τὸν ἥλιον εἶναι καταληπτὸν, ὡς ἐπιλήρησιν ἡμῶν
 ἐτέρωθεν διαλέγεται, συγχωρεῖ τέ τι βεβαίως εἶναι γνωστὸν
 καὶ τοῦτ' ἐπιτρέπων αἰρεῖσθαι τοῖς μαθηταῖς.

omnium perit iudicium; si autem sit quidem; ut oculus
 in corpore, ita mens in anima, non equidem omnibus
 aequè perspicax, consentaneum est, quemadmodum, qui
 cernit acutius, adducit ad visibile eum, qui videt ob-
 scurius, simili modo in intellectionibus; qui enim cae-
 teris antecellit in evidenti cognitione rei intelligibilis
 ad ejus contemplationem adducit maxime caecutien-
 tem, et hic est praeceptor; ut inquit Plató; et ego fa-
 teor, et de his scriptum est a me fusius in tractatu de
 demonstratione, quoniam talis est quaedam evidens
 doctrina ad intellectionem. Scriptum est autem, quo-
 modo quis exorsus in unaquaque re ab elementis et prin-
 cipiis possit maxime demonstrare, quicquid possibile est
 demonstrari; non ut mirandus ille Favorinus, qui tetum
 unum librum scripsit, in quo ostendit, ne solem quidem
 esse comprehensibilem, et quasi cum obliviosis nobiscum
 alibi disputat, conceditque aliquid certo esse cognoscibile,
 et illud discipulis eligere permittit.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΟΤΙ ΑΡΙΣΤΟΣ ΙΑΤΡΟΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ.

Ed. Chart. To. II. [p. 556.]

Ed. Bas. To. I. (p. 8.)

Οἷόν τι πεπόνθασιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀθλητῶν, ἐπιθυμοῦντες
μὲν ὀλυμπιονίκαι γενέσθαι, μηδὲν δὲ πράττειν, ὥς τούτου
τυχεῖν, ἐπιτηδεύοντες, τοιοῦτόν τι καὶ τοῖς πολλοῖς τῶν
ιατρῶν συμβέβηκεν. ἐπαινοῦσι μὲν γὰρ Ἱπποκράτην, καὶ
πρῶτον ἀπάντων ἡγοῦνται, γενέσθαι δὲ αὐτοὺς ἐν ὁμοίῳ
ἐκείνῳ, πάντα μᾶλλον ἢ τοῦτο πράττουσι. ὁ μὲν γὰρ οὐ
μικρὰν μοῖραν εἰς ἱατρικὴν φησι συμβάλλεσθαι τὴν ἀστρο-
νομίαν, καὶ δηλονότι τὴν ταύτης ἡγουμένην ἐξ ἀνάγκης
γεωμετρίαν. οἱ δ' οὐ μόνον αὐτοὶ μετέρχονται τοῦτων οὐδέ-

GALENI QVOD OPTIMVS MEDICVS SIT QVOQVE PHILOSOPHVS.

Quod moris patiuntur athletarum plerique, cupientes
quidem Olympiorum victores evadere, nihil autem mo-
liri, quo id consequantur, studentes: idem et multis
medicis accidit. Nam Hippocratem quidem laudant, ac
omnium principem existimant. Ut autem fiant illi inter
similes, ipsi omnia potius quam id agunt. Is etenim
non exiguam partem ad medicinam ait astronomiam con-
ferre; ac ompino eam, quae ipsam necessario praecedat,
geometriam. Si vero non solum ipsi ab his utrisque ab-

Ed. Chart. II. [356.]

Ed. Bas. I. (8.)

τερον, ἀλλὰ καὶ τοῖς μετιοῦσι μέμποται. καὶ μὲν δὴ καὶ φύσιν σώματος, ὃ μὲν ἀκριβῶς ἀξιόι γινώσκειν, ἀρχὴν εἶναι φάσκον αὐτὴν τοῦ κατ' ἰατρικὴν λόγου παντός. οἱ δ' οὕτως καὶ περὶ τούτων σπουδάζουσι, ὥς οὐ μόνον ἐκαστον τῶν μορίων οὐσίαν ἢ πλοκὴν, ἢ διάπλασιν, ἢ μέγεθος, ἢ τὴν πρὸς τὰ παρακείμενα κοινωνίαν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν θέαν ἐπίσταται. καὶ μὲν γὰρ ὥς ἐκ τοῦ μὴ γινώσκειν κατ' εἶδη τε καὶ γένη διακρίεσθαι τὰ νοσήματα, συμβαίνει τοῖς ἰατροῖς ἀμαρτάνειν τῶν θεραπευτικῶν σκοπῶν, Ἱπποκράτης μὲν εἴρηται προτρέποντι τὴν λογικὴν ἡμῶς ἐξασκεῖν θεωρίαν. οἱ δὲ νῦν ἰατροὶ τοσοῦτον ἀποδέουσιν ἡσκήσθαι κατ' αὐτὴν, ὥστε καὶ τοῖς ἀσχοῦσιν, ὥς ἀχρηστὰ μεταχειριζομένοις, ἐγκαλοῦσι. οὕτω δὲ καὶ τοῦ προγινώσκειν τε τὰ προγεγονότα, καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι τῷ κάμνοντι νοσήματα, πολλὴν χρῆται πεποιθήσθαι πρόνοιαν, Ἱπποκράτης φησὶν. οἱ δὲ καὶ περὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς τέχνης ἐπὶ τοσοῦτον ἐσπουδάκασιν, ὥστ', εἴ τις αἰμορροαλίαν ἢ ἰδρώατα προσέκη,

horrent, sed eas sectantes coarguunt. Ille idem naturam corporis, quam totius medicinae ordinis principium statuit, optime cognoscendam esse praecipit: at iidem illi in ea re ita studium ponunt, ut non modo nullius ex partibus corporis substantiam, aut formationem, aut magnitudinem, aut nexum, aut quae est cum propinquis communicatio, sed ne posituram quidem noscant. Idemque, quod per genera speciesque ignota sit morborum divisio, idcirco medicis a curandi scopis errare contingat, animadvertit Hippocrates, quum nos ad rationalem contemplationem adhortatur: nostrae vero aetatis medici iam ab ejus studio aversi sunt, ut eos etiam, qui in ea re operam consumant, quasi inutilia tentantes reprehendant. Sic et ille idem Hippocrates ad praecognitionem morborum, et qui praeteriere, et qui praesentes, et qui futuri aegro corpori sint, multam nobis parari oportere providentiam admonuit: at iidem medici huic etiam artis parti usque adeo operam navant, ut, si quis fluxum sanguinis e naribus aut sudorem praedixerit, eam et

Ed. Chart. II. [356. 357.]

Ed. Bal. I. (8. 9.)

γόητά τε καὶ παραδοξολόγον ἀποκαλοῦσιν. σχολῇ γ' ἂν οὔτοι
 τῶν προλέγοντός τινος ἀνάσχοιντο. [357] σχολῇ δ' ἂν ποτε
 τῆς διαίτης τὸ σχῆμα πρὸς τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι τοῦ νο-
 σήματος ἀκρὴν καταστήσαντο. καὶ μὴν Ἰπποκράτης οὕτως
 γε διατῶν κελεύει. τί δὴ οὖν ἐστὶ τὸ ὑπόλοιπον εἰς ὃ ζηλοῦσι
 τῶνδρος; ὃ γὰρ δὴ τήνδε τῆς ἐρμηνείας δεινότητα, τῶ μὲν
 γε καὶ τοῦτο κατορθώσεται. τοῖς δ' οὕτω τοῦναντίον, ὥστε
 πολλοὺς αὐτῶν ἐστὶν ἰδεῖν καθ' ἕν ὄνομα δις ἀμαρτάνον-
 τας, ὃ μὴδ' ἐπινοῆσαι ῥάδιον. διόπερ ἔδοξέ μοι (9) ζητῆ-
 σαι τὴν αἰτίαν, ἣ τίς ποτ' ἐστὶ, δι' ἣν, καίτοι θαυμάζονται
 ἅπαντες τὸν ἄνδρα, μὴτ' ἀναγινώσκουσιν αὐτοῦ τὰ συγ-
 γράμματα, μὴτ', εἰ καὶ τῷ τοῦτο παρασταίῃ, συνήσῃ τῶν λέ-
 γομένων, ἣ, εἰ καὶ τοῦτο εὐτυχήσῃ, ἀσκήσῃ τὴν θεωρίαν
 ἐπεξερχεται, βεβαιώσασθαι τε καὶ εἰς ἕξιν ἀγαγεῖν βουλό-
 μενος, εὐρίσκειν δὲ καὶ σύμπαντα κατορθούμενα βουλήσει
 τε καὶ δυνάμει τοῖς ἀνθρώποις παραγιγνόμενα. θατίρου

magum et admirabilia contraque opinionem omnium
 loquentem exclament: ut iidem isti multo etiam minus,
 si quid aliud praedictum sit, sustineant: multo minus
 formam rationis victus ad morbi futurum vigorem con-
 stituant, quanquam ejusmodi rationem ciborum haben-
 dam censet Hippocrates. Quid igitur reliquum est, in
 quo virum aemulantur? siquidem non in dicendi gra-
 vitate, cujus laudem ille affectus est: hi vero ita sunt
 ab ea virtute remoti, ut eorum multos videre liceat bis
 verbo in uno peccantes, quod ne intelligi quidem facile
 potest. Quibus de rebus quaerendam causam putavi, ob
 quam isti, quanquam omnes virum admirantur, a lectio-
 ne tamen ejusdem scriptoris sese avertant; vel, si quis
 ejus scripta legit, non tamen ea intelligat, quae ab
 auctore dicuntur; vel, etiamsi intelligat, non tamen
 ad eam intelligentiam exercitationem adjungat, ut disci-
 plinam confirmet, atque ad habitum perducatur, comper-
 tum habens, nos eam laudem, quae in quocunque rerum
 genere summa est, voluntate simul et potentia consequi,

Ed. Chart. II. [357.]

Ed. Bas. I. (9.)

δ' αὐτῶν ἀτυγῆσαντι τὸ καὶ τοῦ τέλους αὐτῶν ἀναγκαῖον ἀποτυχεῖν. αὐτίκα γέ τοι τοὺς ἀθλητάς, ἢ διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀφύϊαν, ἢ διὰ τὴν τῆς ἀσκήσεως ἀμέλειαν ὁρῶμεν ἀποτυγχάνοντας τοῦ τέλους. οὕτω δ' ἂν καὶ ἡ τοῦ σώματος φύσις ἀξιότιμος ἦ, καὶ τὰ τῆς ἀσκήσεως ἀμεμπτα, τις μηχανὴ μὴ οὐ πολλῶ ἀνελέσθαι τοίνδε στεφανίτας ἀγῶνας; ἄρ' οὖν ἐν ἀμφοτέροις οἱ νῦν ἱατροὶ δυστυχοῦσιν, οὔτε δύραμιν, οὔτε βούλησιν ἀξιόλογον ἐπιφερόμενοι, περὶ τὴν τῆς τέχνης ἀσκήσιν, ἢ τὸ μὲν ἕτερον αὐτοῖς ὑπάρχει, θατέρου δ' ἀπολείπονται. τὸ μὲν δὴ μηδέτεα φέρεσθαι δύναμιν ἔχοντα ψυχικὴν ἱκανὴν καταδέξασθαι τέχνην οὕτω φιλόανθρωπος, οὐ μοι δοκεῖ λόγον ἔχειν. ὁμοίου γάρ τοῦ κόσμου καὶ τότ' ὅντος, καὶ νῦν, καὶ μήτε τῶν ὥρων τῆς τάξεως ὑψηλλαγμένης, μήτε τῆς ἡλιακῆς περιόδου μετακεκοσμημένης, μήτε ἄλλου τινὸς ἀστέρος, ἢ ἀπλανοῦς, ἢ πλαναμένου μεταβολὴν τινα ἐσχηκότος. εὐλογον δὲ διὰ μυχθῆραν τροφήν, ἣν αἱ νῦν ἄνθρωποι τρέφονται, καὶ διὰ τὸ τὸν

ut, quisquis earum altera careat, eum a fine, quem expectat, frustrari necesse sit. Etenim ne ab athletarum exemplo discedam, aut, quia carent innata corporis habilitate, aut, quia sine exercitatione id languescere sinunt, idcirco, quod optant, id consequi non posse videmus. At illis iisdem athleticis si corporis habitus dignus victoria sit, si exercitatio reprehensione careat, quid est, quod eos impedire possit, ne coronam e certamine ferant? Num igitur utriusque rei inopes nostri temporis medici sunt, ut neque voluntatem satis dignam in artis studium conferant? an, quum alteram habeant, altera carent? Nunc igitur nasci neminem, qui artis capax tam humanae sit, alienum a ratione mihi videtur, quum mundus idem sit, qui olim fuit, anni tempora eundem ordinem servent, sol circuitus suos nulla ex parte mutatos percurrat, denique quaeque stella, sive fixa, sive errans eandem omnino statum rationem retineat. Verum rationabile est tum propter malam educationem, qua temporibus his utuntur homines, tum propter

Ed. Chart. II. [357.]

Ed. Bas. I. (9.)

πλοῦτον ἀρετῆς εἶναι τιμιώτερον, οὐθ' οὐδ' Φειδίας ἐν πλάσταις, οὐθ' οἷος Ἀπελλῆς ἐν γραφεύσιν, οὐθ' οἷος Ἱπποκράτης ἐν ἰατροῖς, εἴ τι γενέσθαι τινά. καίτοι τὸ γε ὑστέροις τῶν παλαιῶν ἡμῖν γεγονέναι, καὶ τὸ τὰς τέχνας ὑπ' ἐκείνων ἐπὶ πλείστον προηγημένας παραλαμβάνειν οὐ μικρὸν ἦν πλεονέκτημα. τὰ γοῦν ὑφ' Ἱπποκράτους εὗρημένα χρόνῳ παμπόλλῳ ῥῆστον ἦν ἐν ὀλιγίστοις ἔτεσιν ἐκμαθόντα τῷ λοιπῷ χρόνῳ τοῦ βίου πρὸς τὴν τῶν λειπόντων εὔρεσιν καταχρήσασθαι. ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται πλοῦτον ἀρετῆς τιμιώτερον ὑποθέμενον, καὶ τὴν τέχνην οὐκ εὐεργεσίας ἀνθρώπων εἶναι, ἀλλὰ χρηματισμοῦ μαθόντα, τοῦ τέλους τοῦ κατ' αὐτὴν ἐφίεσθαι. φθάσουσι γὰρ ἕτεροι πλουτῆσαι, πρὶν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ τέλος αὐτῆς ἐξικέσθαι. οὐ γὰρ δὴ δυνατόν ἅμα χρηματίζεσθαι τε, καὶ οὕτω μεγάλῃν ἐπασκεῖν τέχνην, ἀλλ' ἀνάγκη καταφροντῆσαι θατίτερον τὸν ἐπὶ θατίτερον ὁρμήσαντα σφοδρότερον. ἂρ' οὖν ἔχομέν τινα τῶν νῦν ἀνθρώπων εἰπεῖν, εἰς τοσοῦτον μόνον ἐφιέμενον χρημάτων πτήσεως, εἰς

divitias virtuti praepositas, vel qualis Phidias inter plastas, vel qualis inter pictores Apelles, vel qualis inter medicos Hippocrates, talem hac aetate effici neminem, quamquam nobis, quibus post antiquos illos nasci contigit, et ab iisdem artes plurimum provectas accipere, non paulo plus commodi ad artes ipsas datum est. Facillimum ergo erat, nos ea, quae ut inveniret, diu elaboravit Hippocrates, brevi tempore edoctos, quod vitae supererat, id in iis, quae arti deerant, inveniendis consumere. At quisquis plus divitiis quam virtuti tribuit, artemque non de hominibus bene merendi, sed quaestus gratia petit, eum non licet artis finem expetere; quem si expetimus, ante ditescunt alii, quam nos ad id, quod habemus animo, perveniamus: non enim simul possumus et pecuniam congerere, et arti tam magnae operam dare; sed qui alteram vehementius appetat, alteram contemnat necesse est. Quid igitur? an nostris saeculis, quemquam memorare possumus, qui tantum habere cu-

Ed. Chart. II. [557. 358.]

Ed. Bas. I. (9.)

ὅσον ὑπηρετεῖν ἐξ αὐτῆς ταῖς ἀναγκαίαις χρδαίαις τοῦ σώματος; ἔστι τις ὁ θυνάμενος οὐ μόνον λόγῳ πλάσασθαι, ἀλλ' ἔργῳ διδάσασθαι τοῦ κατὰ φύσιν πλούτου τὸν ὅρον, ἄλλ' τοῦ μὴ πεινῆν, μὴ διψῆν, μὴ θιγοῦν προϊόντος; καὶ μήν εἴ τις γ' ἔστι τοιοῦτος, ὑπερόνεται μὲν Ἀρταξέρξου τε καὶ Περδίκκου. καὶ τοῦ μὲν οὐδ' οὐ εἰς ὅψιν ἀφί[358]κοιτό ποτε τὸν δ' ἰάσεται μὲν, νοσοῦντα νόσημα τῆς Ἰπποκράτους τέχνης δεδομένο, οὐ μὲν ἀξιώσει γε διὰ παντὸς συνέλται, θεραπεύσει δὲ τοὺς ἐν Κρανῶνι καὶ Θάσῳ καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν πένητας. ἀπολείπει δὲ Κώους μὲν καὶ πόλιν Πολυβόν τε, καὶ τοὺς ἄλλους μαθητὰς, αὐτὸς δὲ πῦσαν ἀλώμενος ἐφέξει τὴν Ἑλλάδα. χρηὴ γὰρ αὐτὸν γράψαι τι καὶ περὶ φύσεως χωρίων. ἴν' οἷν κρίνη τῇ πείρᾳ τὰ ἐκ λόγου διδαχθέντα, χρηὴ πάντως αὐτὸν πόλει γεγεῖσθαι αὐτόπτην τῆς πρὸς μεσημβρίαν τετραμένης καὶ τῆς πρὸς ἄρκτον, καὶ τῆς πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα καὶ τῆς πρὸς

piat, quantum satis sit ad usum vitae necessarium? an reperiri liceat, qui non verbis tantum effingere, sed etiam propriis vitae exemplis docere possit divitiarum terminum, qui quidem sit secundum naturam, non ultra, quam ut fames, sitis, frigus absit, progredi? sed si quis ejusmodi est, is et Artaxerxis et Perdiccae potestatem contemnet, nec unquam in conspectum illius ibit, huic vero sic aegrotanti, ut Hippocratis artem desideret, medebitur quidem, non tamen semper cum eo esse volet, sed Cranonem et Thasum, aliaque ad oppida multa proficiscetur, ut pauperibus his locis aegrotantibus curationes adhibeat. Cois hominibus civibusque suis Polybum aliosque discipulos relinquet: ipse Graeciam peragrans omnem perquiret: nam eum scribere aliquid de natura locorum oportet, quam ut, quemadmodum ratione didicit, sic experimentis comprobet, enim urbes intueri propriis oculis necesse est, nunc eam, quae versa ad meridiem est, nunc, quae ad septentrionem, nunc quae ad solis ortum, nunc, quae ad occasum; cernere etiam,

Ed. Chart. II. [358.]

Ed. Bas. I. (9.)

δυαμὰς· ἰδεῖν δὲ καὶ τὴν ἐν κοίλῳ κεκμένην, καὶ τὴν ἐφ' ὑψηλῶ, καὶ τὴν ἐπακτοῖς ὕδασι χρωμένην, καὶ τὴν πηγαίαις, καὶ τὴν ὀμβρίαις, καὶ τὴν ἐκ λίμνῶν καὶ ποταμῶν· ἀμιελῆσαι δὲ καὶ μὴδ' εἴ τις ψυχροῖς ὕγαν ὕδασι, μὴδ' εἴ τις θερμοῖς χρῆται, μήτε νιτρώδεσι, μήτε στυπτηριώδεσιν, ἢ τισὶν ἑτέροις τοιούτοις· ἰδεῖν δὲ καὶ ποταμῶν μεγάλῳ πρόσκεικον πόλιν, καὶ λίμνη, καὶ ὄρεα, καὶ θαλάσσην, καὶ τὰλλα πάντα νοῆσαι, καὶ περὶ ὧν αὐτὸς ἡμᾶς ἰδίδωσκεν· ὥστε οὐ μόνον ἀνάγκη χρημάτων καταφρονεῖν τὸν τοιοῦτον ἐσόμενον, ἀλλὰ καὶ φιλόπονον ἐσχάτως ὑπάρχειν. καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται φιλόπονον εἶναι τατα μεθύσκόμενον, ἐμπιπλάμενον, ἢ ἀφροδισίοις προσκείμενον, ἢ, συλλήβδην εἰπεῖν, αἰδοίοις καὶ γαστροῖ δουλεύοντα. σωφροσύνης γοῦν φίλος, ὥσπερ γε καὶ ἀληθείας ἐταῖρος, ὃ γ' ἀληθὴς ἰατρός ἐξεύνηται· καὶ μὲν δὴ καὶ λογικὴν μέθοδον ἀσκεῖν χάριν τοῦ γινῶναι, πόσα τὰ πάντα κατ' εἶδη τε καὶ γένη νοσήματα

quae humili loco, quaeve excelso posita sit: eam contemplari, quae aquis obnoxia, sive ea littoribus maris superfluant, sive de fontibus scaturiant, sive de coelo decendant, sive ex stagnis fluviiisque redundant, alluatur: visere eam etiam, quae ad magnum flumen, quaeve ad stagnum, quae ad mare, aut ad montes sita est: quae-rere, si qua algens aquis vehementer frigidis, si qua calidis utatur, et si qua nitrosis, aluminosisve, aut si quae aliae ejus generis sunt: ad summam, ne agam de singulis, caetera omnia considerare oportet, quae nos et ipse Hippocrates edocuit. Quas ob causas, si quis talis futurus est, cum non modo aspernari divitias, sed etiam summo labore atque industria uti necesse est: at non licet indutrium esse quemquam, qui se aut vino obruat, aut cibus expleat, aut Veneri dedat: denique qui pudendis ventrique indulgeat. Ex quo efficitur, ut, si quis verus medicus est, idem sit ut veritatis, sic etiam temperantiae amicus: illudque intelligitur, eundem esse methodi rationalis studiosum, ut, morborum quot genera sint speciesque, cognoscat, utque, in singulis illis quo pacto sa-

Ed. Chart. II. [358.]

Ed. Bas. I. (9.)

ὑπάρχει, καὶ πῶς ἐφ' ἑκάστου ληπτέον ἔνδειξιν τινά λαρά-
των. ἡ δ' αὐτὴ μέθοδος ἦδε καὶ τὴν τοῦ σώματος αὐτῆς
διδάσκει φύσιν, τὴν τ' ἐκ τῶν πρώτων στοιχείων, ἃ δι' ἁλ-
λῆλων ὅλα κέκρται, καὶ τὴν ἐκ τῶν δευτέρων τῶν αἰσθη-
τῶν. ἃ δὲ καὶ ὁμοιομορῇ προσάγορεύεται, καὶ τρίτη ἐπὶ
ταύταις, τὴν ἐκ τῶν ὁργανικῶν μορίων. ἅλλα καὶ τίς ἡ
χρεία τῷ ζῳῷ τῶν εἰρημένων ἑκάστου, καὶ τίς ἡ ἐνέργεια,
δέον μὲν ἄγειν καὶ ταῦτα μὴ ἀβασανίστως, ἀλλὰ μετ' ἀπο-
δείξεως πεπιστεῦσθαι, πρὸς τῆς λογικῆς δόξης διδάσκεται
μεθόδου. τί δὲ οὖν ἐτι λείπεται πρὸς τὸ μὴ εἶναι φιλοσο-
φον τὸν λατρὸν, ὃς ἂν Ἱπποκράτους ἀξίως ἀσκήσῃ τὴν τέ-
χνην; εἰ γὰρ, ἵνα μὲν ἐξεύρῃ φύσιν σώματος, καὶ νοσημέ-
των διαφορὰς; καὶ λαμάτων ἐνδείξεις, ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ
γεγυμνάσθαι προσήκει, ἵνα δὲ φιλοπόντως τῇ τούτων ἀσκήσει
παραμένῃ, χρημάτων τε καταφρονεῖν καὶ σοφροσύνην ἀσκεῖν,
πάντα ἤδη τῆς φιλοσοφίας ἔχοι τὰ μέγιστα, τό τε λογικόν, καὶ

menda sit indicatio remediorum, intelligat. atque hac ea-
dem methodo ipsam corporis naturam docemur; et quae
ex primis constant elementis, quae tota inter se tempe-
rata sunt, et quae ex secundis composita sunt, quae et
sensibilia sunt, et (ut eo nomine utar) similaria appel-
lantur: et quae tandem ex partibus organicis expletur;
quin etiam et quae utilitas ex omni harum partium ge-
nere, et quae actio animalibus est, ex illa eadem me-
thodo cognoscimus: quandoquidem et eas oportet non
inexploratas negligere, sed demonstratione perceptas ha-
bere. Quid igitur? an aliquid jam restat, cur medicus
non philosophus sit, is, inquam, medicus, qui arti ope-
ram Hippocrate dignam impendat? Si enim, ut corporis
naturam cognoscat, et morborum differentias, et praesi-
diorum indicationes, eum rationalem contemplationem
exercere oportet, ut autem in harum rerum studio in-
dustriam ponat retineatque, divitias contemnere et tem-
perantia uti necesse est, hic jam omnes philosophiae
partes habebit, et quae ad differendi rationem, quam

Ed. Chart. II. [358, 359.]

Ed. Bas. I. (9.)

τὸ φυσικόν, καὶ τὸ ἠθικόν. οὐ γὰρ δὴ δέος γε, μὴ χρημάτων καταφρονῶν, καὶ τὴν σωφροσύνην ἀσκήων, ἄτοπόν τι πράξῃ. πάντα γὰρ, ἃ τολμῶσιν ἀδίκως ἄνθρωποι, φιλοχρηματίας ἀταπειθοσύνης, ἢ γοητευούσης ἡδονῆς, πράττουσιν. οὗτοι δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἀναγκάσιον ἔχειν αὐτόν. σύμ-
 πασαι γὰρ ἀλλήλαις ἐπονται, καὶ οὐχ οἷόν τι μίαν ἡντιναοῦν λαβόντι μὴ οὐχὶ καὶ τὰς ἄλλας ἀπάσας εὐθὺς ἀκολουθού-
 σας ἔχειν, ὥσπερ ἐκ μιᾶς μηρίνθου δεδεμένας. καὶ μὴν εἰ γε πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς μάθησεν, καὶ πρὸς τὴν ἐφεξῆς ἀσκησιν, ἀναγκαῖα τοῖς ἱατροῖς ἐστὶν ἡ φιλοσοφία, δῆλον ὡς, ὅστις ἂν ἱατρὸς ᾖ, πάντως οὗτός ἐστι καὶ φιλόσοφος. οὐδὲ γὰρ οἷδ' ὅτι πρὸς τὸ χεῖσθαι καλῶς τῇ τέχνῃ φιλοσοφίας δεῖ τοῖς ἱατροῖς, ἀποδείξεως ἡγοῦμαι τιτος [359] χρῆζειν, ἐωρα-
 κῶτας γε πολλὰς, ὡς φαρμακεῖς εἰσιν, οὐκ ἱατροί· καὶ χροῶν-
 ται τῇ τέχνῃ πρὸς τοῦναντίον, ἢ πέφυκεν, οἱ φιλοχρηματικοί. πότερον οὖν ὑπὲρ ὀνομάτων ἔτι διενεχθήσῃ καὶ ληρήσεις

logicam, et quae ad rerum naturam, quam physicam, et quae ad mores, quam ethicam Graeci dicunt, attinet. Nec vero timendum est, ne, qui pecuniam contemnat, et temperantiam servet, is turpe quicquam aut vitiosum committat: quidquid enim homines injuste audent, id aut avaritia impellente, aut voluptate perstringente committunt: sic et reliquas virtutes eundem habere necesse est: quandoquidem omnes inter se connexae sunt: nec potest, qui unam habet, non caeteras omnes statim habere, tanquam ex uno fune revinctas. Si igitur, ut et artem primum intelligant, et eandem deinde exerceant, philosophia medicis necessaria est, haud dubium relinquitur, quin, si quis medicus est, idem omnino sit et philosophus; non enim illud demonstrationem desiderare arbitror, si quis arte medica probe usurus sit, ei opus philosophia esse, quum non desint, quos tam pecuniarum cupidos saepe videamus, ut venefici, non medici sint, artemque in contrarium scopo ejusdem abusum detorqueant. Num igitur jam de nominibus certabis nugisque

Ed. Chart. II. [359.]

Ed. Bal. I. (9. 10.)

ἐρίζων ἐγκρατῇ μὲν, καὶ σώφροσι, καὶ χρημάτων κρείττοσι,
καὶ δίκαιον ἄξιόν εἶναι τὸν ἱατρὸν, οὐ μὴν φιλόσοφόν γε,
καὶ φύσιν γινώσκειν τῶν σωμάτων, καὶ ἐνεργείας ὁργάνων,
καὶ χρείας μορίων, καὶ διαφορὰς τοσημάτων, καὶ θεραπειῶν
ἐνδείξεις, οὐ μὴν ἠσκησθαι γε κατὰ τὴν λογικὴν θεωρίαν,
ἢ τὰ πράγματα συγχωρήσας, ὑπὲρ ὀνομάτων αἰδεσθῆσθαι δια-
φέρεισθαι; καὶ μὴν ὅψι μὲν ἄρειον δὲ τῶν γούρ σωφροτή-
σαντά σε, μήδ' ἢ καθάπερ κολοῖον ἢ κόρακα περὶ φωνῶν
ζυγομαχεῖν, ἀλλ' αὐτὴν τῶν πραγμάτων σπουδάζειν τὴν
ἐλήθειαν. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γ' ἂν ἔχους εἰπεῖν, ὥς ὑπάρ-
της μὲν τις, ἢ σκυτοτόμος ἀγαθὸς ἄνευ μαθήσεώς τε καὶ
(10) ἀσκήσεως οὐκ ἂν ποτὲ γένοιτο, δίκαιος δέ τις, ἢ σώ-
φρων, ἢ ἀποδεικτικὸς, ἢ δεινὸς περὶ φύσιν ἐξαφνίδιον ἀνα-
φανήσεται, μήτε διδασκάλους χρησάμενος, μήτ' αὐτὸς ἐπα-
σχήσας λαυτὸν. εἰ τοίνυν καὶ τοῦτ' ἀναίσχυντον, καὶ θότε-
ρον οὐ περὶ πραγμάτων ἐστίν, ἀλλ' ὑπὲρ ὀνομάτων ἐρί-
ζοντος, φιλοσοφητέον ἡμῶν ἐστὶ πρότερον, εἴπερ Ἰαποκρά-

contēdes, ut temperatum, continentem, divitias infir-
se ducentem, justum debere esse medicum dicas, non
tamen philosophum? eundemque corporum naturā
cognoscere, instrumentorum actiones, partium usus,
inorborum differentias, curationumque indicationes, non
tamen operam disciplinae rationali dedisse? an rebus
concessis te contendere de solis nominibus pudebit? at
fero quidem: satius tamen, ut jam resipiscas, nec ut
graculus aut corvus de vocibus contendas, sed in in-
quirenda rerum veritate operam consumas: non enim
habes, cur suturem bonum aut textorem sine disciplina
et exercitatione quemquam effici posse neges, justum
vero aliquem, aut temperantem, aut demonstrationis
peritum, aut rerum naturam scientem repente apparere
dicas, quanquam neque doctoris eruditione, neque sui
ipsius exercitatione sit usus. Itaque si hoc impuden-
tiae est, illud hominis non de rebus, sed de nomi-
nibus altercantis, certe nos primum studium debemus
in philosophia consumere, si veri Hippocratis aemuli

Ed. Chart. II. [359.]

Ed. Bas. I. (10.)

τους ἀληθῶς ἔσμεν ζηλωταί· καὶ τοῦτο ποιῶμεν, οὐδὲν
 κωλύει μὴ παραπλησίους, ἀλλὰ καὶ βελτίους αὐτοῦ γενέ-
 σθαι, μανθάνοντας μὲν, ὅσα καλῶς ἐκείνῳ γέγραπται, τὰ
 λείποντα δ' αὐτοὺς ἐξευρίσκοντας.

esse volumus: quod si fecerimus, nihil impediet, quo-
 minus eo meliores efficiamur, nedum similes, si cogni-
 tis iis, quae ab illo bene dicta sunt, caetera, quae
 arti defunt, ipsi inveniamus.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΤΟΙΣ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΙΣ.

Ed. Chart. To. II. [p. 286.]

Ed. Bas. I. (10.)

Κεφ. α'. Τῆς ἰατρικῆς τέχνης σκοπὸς μὲν ἡ ὑγία, τέλος δὲ ἡ κτῆσις αὐτῆς. ἔξ ὧν δ' ἂν τις ἢ μὴ παροῦσαν ὑγίαν ἐργάζοιτο, ἢ παροῦσαν διαφυλάττοι, γινώσκουσθαι μὲν ἀναγκαῖον τοῖς ἰατροῖς. καλεῖται δὲ τὰ μὲν ἐργαζόμενα μὴ οὔσαν ὑγίαν, ἰάματα τε καὶ βοηθήματα, τὰ δὲ φυλάττοντα τὴν οὔσαν ὑγίαν, ὑγιεινὰ διαιτήματα. ταῦτ' ἄρα καὶ αὐτὴν τὴν ἰατρικὴν, ὑγιεινῶν καὶ τοσεῶν ἐπιστήμην ὁ παλαιὸς λόγος φησὶν· ὑγιεινὰ μὲν καλῶν, τὰ τε φυλάσσοντα τὴν οὔσαν ὑγίαν, καὶ τὰ τὴν διεφθαρμένην ἀνασώζοντα.

GALENI DE SECTIS AD EOS QUI INTRODVCVNTVR.

Cap. I. *Medicae artis scopus sanitas est; finis ipsius adeptio. At medicis necessarium est cognoscere, ex quibus quis aut absentem sanitatem restituat, aut praesentem tueatur. Vocantur autem ea, quae absentem revocant, remedia et auxilia; quae vero praesentem conservant, salubris victus ratio. Hac igitur ratione et ipsam medicinam salubrium insalubriumque scientiam praeclarè definitio asserit: salubria quidem vocans, tum quae praesentem sanitatem tuentur, tum quae deperditam*

Ed. Chart. II. [286.]

Ed. Bas. I. (10.)

τοιαῦτά δὲ τὰναντία τούτων. δαίται γὰρ ἀμφοῖν ὁ ἰατρός
 τῆς γνώσεως, ὑπὲρ τοῦ τὰ μὲν ἔλαιν, τὰ δὲ φυγεῖν. ὅθεν
 δὲ τὴν τούτων ἐπιστήμην εὐπορίσαντο, οὐκέθ' ὁμοίως παρὰ
 πᾶσιν ὁμολόγηται, ἀλλ' οἱ μὲν τὴν ἐμπειρίαν μόνην ἀρκεῖν
 φασὶ τῇ τέχνῃ. τοῖς δὲ καὶ ὁ λόγος οὐ μικρὰ δοκεῖ συν-
 τελεῖν. ὀνομάζονται δὲ, οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας μόνης
 ὀρμώμενοι, παρονύμως ἐκείνη ἐμπειρικοί· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ
 ἀπὸ τοῦ λόγου, λογικοί· καὶ δύο εἰσὶν αὗται πρῶται τῆς
 ἰατρικῆς αἱρέσεις, ἥ μὲν ἑτέρα, διὰ πείρας ἰούσα πρὸς τὴν
 τῶν ἰαμάτων εὔρεσιν, ἥ δὲ ἑτέρα, δι' ἐνδεξιῶς. καὶ ὀνό-
 ματά γε ταῖς αἱρέσεσιν ἔθεντο, ἐμπειρικὴν τε καὶ λογικὴν.
 καλεῖν δὲ εἰσὶν εἰδισμένοι, τὴν μὲν ἐμπειρικὴν, τηρητικὴν
 τε καὶ μνημονευτικὴν· τὴν δὲ λογικὴν, δογματικὴν τε καὶ
 ἀναλογιστικὴν. καὶ τοὺς ἄνδρας ὁμοίως ταῖς αἱρέσεσιν ἔθεντο,
 ἐμπειρικούς τε καὶ τηρητικούς καὶ μνημονευτικούς τῶν φαι-
 νομένων, ὅσοι τὴν ἐμπειρίαν εἴλοντο· λογικούς δὲ καὶ δογμα-
 τικούς καὶ ἀναλογιστικούς, ὅσοι τὸν λόγον προσήκατο.

restituunt: infalubria vero, quae his contraria sunt. Ambo-
 rum enim cognitione medicus indiget, ut illa eligat, haec
 vitet. Unde vero horum scientiam facile comparet, non-
 dum peraeque ab omnibus concessum est. Sed alii quidem
 solam experientiam satis esse arti pronuntiant; aliis vero
 et ratio non exigua videtur conferre. Nominantur au-
 tem, qui experientiam solam profitentur, Empirici no-
 mine ab illa deducto; similiter, qui ratione nituntur,
 Rationales. Atque hae duae principes artis medendi
 sectae sunt; una quidem experimentis ad remediorum
 inventionem tendit; altera vero per indicationem. Et
 sectis etiam nomina imposuerunt, Empiricem et Rationa-
 lem. Vocare autem consueverunt Empiricem quidem ob-
 servatricem, et memorem et mnemoneticam, Rationalem
 vero dogmaticam et analogisticam. Atque viros perae-
 que ac sectas constituebant; eosque vocitabant et Empiri-
 cos, et observatores, et apparentium memores, quicunque
 experientiam sectabantur; qui vero rationem profiteban-
 tur; eos Rationales, et dogmaticos, et analogisticos.

Ed. Chart. II. [286. 287.]

Ed. Bas. I. (10.)

Κεφ. β. Συστήσασθαι δὲ τὴν τέχνην οἱ μὲν Ἐμπειρικοὶ τόνδε τὸν τρόπον φασίν. ἐπειδὴ πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις εἴρων πάθη τὰ μὲν ἀπὸ ταυτομάτου γινόμενα νοσοῦσι τε καὶ ὑγιαίνουσιν, οἷον αἵματος ῥύσιν ἐκ ῥινῶν, ἢ ἰδρωϊτας, ἢ διαβροΐας, ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο βλάβην ἢ ὠφέλειαν φέρον, οὐ μὴν τότε ποιῆσαν αἴτιον αἰσθητὸν ἔχον· ἕτερα δὲ, ὧν τὸ μὲν αἴτιον ἐφαίνεται, οὐ μὴν ἐκ προαιρέσεως ἡμετέρας, [287] ἀλλὰ κατὰ τινα συντυχίαν, οἷον συνέβη πεσόντια τινὰ ἢ πληγέντια, ἢ ἄλλως πως τραυθέντια αἷμα ῥυτῆραι, καὶ πίειν ἐν νόσῳ· χαρισάμενον τῇ ἐπιθυμίᾳ, ψυχρὸν ὕδωρ, ἢ οἶνον, ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο, ὧν ἕκαστος ἕως ὠφελίαν ἢ βλάβην ἐτελεύτα· τὸ μὲν οὖν πρότερον εἶδος τῶν ὠφελούντων ἢ βλαπτόντων, ἐκάλουν φυσικόν, τὸ δὲ δεύτερον, τυχικόν· ἐκατέρου δ' αὐτῶν τὴν πρώτην θίαν περιπτῶσιν ὀνόμαζον ἀπὸ τοῦ περιπίπτειν ἄβουλῆτος τοῖς πράγμασι τοῦτομα θέμενοι. τὸ μὲν οὖν περιπτωτικὸν εἶδος τῆς ἐμπειρίας, τοιόνδ' ἐστί. τὸ δὲ αὐτοσχέδιον, ὅταν ἐκόν-

Cap. II. Enimvero artem Empirici hunc in modum constitutam esse pronuntiant, quoniam multos hominibus affectus viderent oboriri, nonnullos quidem sua sponte communes tum aegris, tum sanis, ut sanguinis fluxum ex naribus, vel sudores, vel alvi profluvia, vel aliud hujusmodi quippiam, quod vel noxam, vel opem afferat, non tamen causam effectricem sensibus objectam habeat; alios vero, quorum causa quidem apparuit, non tamen ex nostro instituto, sed casu aliquo; ut si cui collapsio vel icto, aut aliter vulnerato, contigerit sanguinem fluere, et aviditati quum obsequitur, in morbo frigidam aquam bibere, aut vinum, aut id genus alia, quorum quodque ad utilitatem noxamve cessit. Priorem itaque speciem juvantium vel laedentium naturalem vocabant; alteram vero fortuitam. Utriusque autem ipsarum primam inspectionem, fortuitam occasionem, seu incidentiam nominabant, quod rebus inconsulto incidat, nomen imponentes. Incidens igitur experientiae species talis est. Ultranea vero est, quum ultro vel somnis ad-

Ed. Chart. II. [287.]

Ed. Bas. I. (10.)

τες ἐπὶ τὸ πειράζειν ἀφίκονται, ἢ ὑπὸ δυνεράτων προτρα-
πέντες, ἢ ἄλλως πως δόξαντες. ἀλλὰ καὶ τρίτον τῆς ἐμ-
πειρίας εἶδος ἐστὶ τὸ μιμητικόν, ὅταν τῶν ὀφελησάντων ἢ
βλαψάντων ὁτιοῦν, ἢ φύσει, ἢ τύχῃ, ἢ αὐτοσχεδίως, αὐθις
ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν, εἰς πείραν ἄγοιτο. καὶ τοῦτό ἐστι
τὸ μάλιστα τὴν τέχνην αὐτῶν συστησάμενον. οὐ γὰρ δις
μόνον, ἢ τρεῖς, ἀλλὰ καὶ πόλλάκις μιμησάμενοι τὸ πρόσθεν
ὀφελῆσαν, εἴτα ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν τὸ αὐτὸ ποιοῦν εὖ-
ρίσκοντες, ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὴν τοιαύτην μνήμην, θεωρήματα
καλέσαντες, ἥδη πιστὸν ἡγοῦνται καὶ μέρος τῆς τέχνης. ὥς
δὲ πολλὰ θεωρήματα τοιαῦτα ἡθροίζετο αὐτοῖς, ἱατρικὴ μὲν
ἦν τὸ σύμπαν ἄθροισμα, καὶ ὁ ἄθροίσας ἱατρός. ἐκλήθη δὲ
ἐκ τῶν αὐτῶν αὐτοψία τὸ τοιοῦτον ἄθροισμα, μνήμη τις οὖσα τῶν
πόλλάκις καὶ ὡσαύτως ὁφθέντων. ὠνόμαζον δὲ αὐτὸ τοῦτο
καὶ ἐμπειρίαν· ἱστορίαν δὲ, τὴν ἐπαγγελίαν αὐτοῦ. τὸ γὰρ
αὐτὸ τοῦτο τῷ μὲν τηρήσαντι, αὐτοψία, τῷ δὲ μαθόντι τὸ
τετραγμένον, ἱστορία ἐστίν. ἐπεὶ δὲ καὶ νοσήμασί τισιν

moniti, vel alia ducti opinione ad experientiam accesserint. Quinetiam tertia experientiae species est imitatio-
ria, quum ex iis, quae quodcunque juverint aut lae-
serint, vel natura, vel casu, vel suomet instinctu,
statim in ipsis affectibus ad experientiam ducitur. Atque
haec est, quae artem ipsorum potissimum constituerit;
non enim bis duntaxat, aut ter, verum saepius id, quod
ante profuit, imitati sunt; postea in iisdem affectibus
idem facere ut plurimum comperientes talem memoriam;
praeceptum vocantes, jam id probabile, artisque partem
ducunt. Quum autem multa ejusmodi praecepta ab ipsis
collecta fuissent, universa illa collectio erat equidem medi-
cina; qui vero collegisset, medicus. At ejusmodi collectio
propria cujusque inspectio ab ipsis appellata est; quae
memoria quaedam est eorum, quae multoties similique
modo conspecta sunt. Id vero ipsum experientiam quo-
que nominabant: ejus autem documentum, historiam.
Nam id ipsum ei, qui observaverit, ipsa inspectio est:
discenti vero, quod observatum est, historia. At quia

Ed. Chart. II. [287.]

Ed. Bas. I. (10.)

ἐνετύγχανον ἔστιν ὅτε πρόσθεν οὐχ ἐωραμένους, ἢ τισιν ἐγνωσμένοις μὲν, ἀλλ' ἐν χωρίοις, ἐν οἷς οὐκ ἦν ἰαμάτων εὐπορία τῶν διὰ τῆς πείρας τετηρημένων, ὄργανόν τι βοηθήματων εὐρετικὸν ἐποιήσαντο, τὴν τοῦ ὁμοίου μετάβασιν, ἢ χροάμενοι πολλάκις καὶ ἀπὸ πάθους ἐπὶ πάθος ὁμοίον τὸ αὐτὸ βοηθήματα μεταφέρουσι, καὶ ἀπὸ τόπου ἐπὶ τόπον, καὶ ἀπὸ τοῦ πρόσθεν ἐγνωσμένου βοηθήματος ἐπὶ τι παραπλήσιον ἔρχονται. ἀπὸ μὲν πάθους ἐπὶ πάθος, ὥς εἰ ἀπὸ ἐρυσιπέλατος ἐπὶ ἔρπητα μεταβαίνοιν. ἀπὸ δὲ τόπου ἐπὶ τόπον, ὥς ἀπὸ βραχίονος ἐπὶ μηρόν. ἀπὸ δὲ βοηθήματος ἐπὶ βοηθήματα, ὥς ἐν διαφύδοις ἀπὸ μήλου κυδωνίου ἐπὶ μέσπilon. ἅπαντα δὲ ἡ τοιαύτη μετάβασις, ὁδὸς μὲν ἔστιν ἐπὶ τὴν εὔρεσιν· εὔρεσις δὲ οὐδέπω πρὸ τῆς πείρας, ἀλλ' ἤτινα ὅν τὸ ἐλπισθὲν εἰς πείραν ἀχθῇ, πιστὸν ἤδη τὸ μαρτυρηθὲν ὑπ' αὐτῆς ἔστιν, οὐδὲν ἦτον ἢ εἰ καὶ πλειστάκις ὡσαύτως ἔχον ἐτετήρητο. τὴν δὲ πείραν ταύτην τὴν ἐπομένην τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει τριβικὴν καλοῦσιν, ὅτι χρόνῳ τετρίφθαι

etiam in morbos quosdam incidebant interdum antea non viſos, vel aliquos cognitos quidem, sed in iis locis, ubi nulla esset remediorum copia, quae experientia observarent; instrumentum aliquod auxiliis inveniendis fecerunt, nempe ad similia transitum; quo plerumque usi etiam ab affectu ad affectum similem idem praesidium transferunt; item a loco ad locum, a remedio prius cognito ad simile aliquod deveniunt. Ab affectu quidem ad affectum, ut si ab erysipellate ad herpetem transeant. A loco vero ad locum, ut a brachio ad femur. Ab auxilio ad auxilium, ut in alvi profluviis a cydonio malo ad mespilum. Atqui omnis hujusmodi transitus ad inventionem via est. Verum inventio nondum ante experientiam est; sed statim ubi, quod speratur, in experimentum deductum est, id jam fide dignum est, cujus testimonium experientia perhibuit, non minus ac si plerumque pari modo se habere observatum fuerit. Porro experientiam hanc, quae similitum transitum sequitur, exercitatoriam vocant, quod cum, qui hac ratione quid inventurus sit, in arte exercitatum ac

Ed. Chart. II. [287. 288.]

Ed. Bas. I. (10. 11.)

κατὰ τὴν τέχνην τὸν μέλλοντά τι οὕτως εὐρήσκειν. αἱ δὲ ἐμπροσθεν ἅπασαι πείραι, αἱ πρὸ τῆς ἐμπειρίας, ὧν εἰς οὐσίαν ἐδάτο ἡ τέχνη, καὶ περὶ τὸν τυχόντα δύνανται γενέσθαι. τοιαύτη μὲν ἡ διὰ τῆς πείρας πρὸς τὸ τέλος τῆς τέχνης ὁδός.

Κεφ. γ'. Ἡ δὲ διὰ τοῦ λόγου φύσιν ἐκμαθεῖν παρα-
κελεύεται, τοῦ τε σώματος, οὗ ἐπιχειρεῖ ἴασθαι, καὶ τῶν
αἰσίων ἀπάντων τὰς δυνάμεις, οἷς ὁσημέραι περιπίπτει τὸ
σῶμα ἢ ὑγιεινότερον ἢ νοσηρότερον αὐτὸ ἐαυτοῦ γίνεται.
μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη καὶ ἀέρων φύσιν, καὶ ὑδάτων, καὶ χω-
ρίων, καὶ ἐπιτηδευμάτων, καὶ ἐδεσμάτων, καὶ πομάτων, καὶ
ἐθῶν ἐπιστήμονά φασι δεῖν εἶναι τὸν ἱατρὸν, [288] ὅπως
τῶν τε νοσημάτων ἀπάντων τὰς αἰτίας εὐρίσκη, καὶ τῶν
λαμάτων τὰς δυνάμεις, καὶ παραβάλλειν οἷός τε ἡ καὶ λο-
γίζεσθαι, ὅτι τῷ τοιούτῳ τῆς αἰτίας εἶδει τὸ τοιάνδε δύνα-
μιν ἔχον προσαχθὲν φάρμακον τοῖόν τι ἐργάσασθαι πέφυκε.
σπὺν γὰρ ἐν τούτοις γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἅπασιν, οὐχ
οἷόν τε φασιν, λαμάτων εἰπο(11)ρήσειν αὐτόν. οἷον, ἵνα ἐκ

afflictum esse oporteat. Ac priora cuncta experimenta,
quae experientiam praecesserunt, quibus ars ad sui con-
stitutionem indigebat, etiam in quibuslibet fieri possunt.
Talis equidem per experimentum ad artis finem via est.

Cap. III. At quae ratione procedit, corporis natu-
ram, cui mederi conatur, jubet perdiscere; ad haec
omnium causarum vires, quibus affectum quotidie cor-
pus aut salubrius, aut insalubrius evadit. Post haec
jam et aëris, aquarum, regionum, studiorum, ciborum,
potuum et consuetudinum naturam nosse medicum opor-
tere proferunt; quo morborum omnium causas, et re-
mediorum facultates inveniat; praeterea coniecere possit,
et ratiocinari, medicamentum hujusmodi facultate praedi-
tum, si tali causae speciei adhibeatur, tale quippiam ef-
fecturum esse. Nam priusquam in his omnibus variè se
exercuerit medicus, fieri non posse ajunt, ut remedio-
rum copiam consequatur. Esto scilicet, ut exiguo exem-

Ed. Chart. II. [288.]

Ed. Bas. I. (11.)

μικροῦ παραδείγματος ἰδῆς τὸ πᾶν, ἔστω τι μέρος τοῦ σώματος ὀδυνομένον τε καὶ σκληρόν, καὶ ἀντίτυπον, καὶ ἐν ὄγκῳ μείζον· ἐνταῦθα χρὴ τὸν ἰατρὸν ἐξευρεῖν τὴν αἰτίαν, πρῶτον μὲν, ὅτι οὖν ὑγρόν τι πλεόν τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ μέρος, ἐξῆρθε τε αὐτὸ, καὶ διατεῖνον, εἰς ὀδύνην ἤγαγεν. ἐφεξῆς δὲ, εἰ μὲν ἐτι ἐπιρρέει, εἰργεῖν τοῦ ἐπιρρέειν. εἰ δὲ μὴ, τοῦτο κενοῦν ἤδη τὸ μέρος. πῶς οὖν τὸ μὲν ἐπιρρέειν ἐτι καλύσεις, τὸ δ' ἤδη περιεχόμενον κενώσεις; ψίχων μὲν καὶ στίφων οὐ τὸ μέρος, καλύσεις τὸ ἐπιρρέειν. ὑγραίνων δὲ καὶ χαλῶν, κενώσεις τὸ ἠθροισμένον. οὕτω μὲν οὖν ἐπ' αὐτῆς τῆς διαθέσεως ἢ ἐνδείξις αὐτοῖς τοῦ συμφέροντος γίνεται. οὐ μὴν ἀρκεῖν ταύτην γε μόνην φασίν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῆς δυνάμεως τοῦ τοσοῦντος ἐτέραν ἐνδείξιν εἶναι, καὶ παρὰ τῆς ἡλικίας ἄλλην, καὶ παρὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ τοῦ κάμνοντος φύσεως ἄλλην. οὕτω δὲ καὶ παρὰ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ τοῦ χωρίου τῆς φύσεως, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ τῶν ἰσθμῶν, ἐνδείξιν ἅφ' ἑκάστου τούτων γίνεσθαι τοῦ συμφέροντος ἰδίαν. οἷον, ἵνα καὶ τοῦτο σαφέστερον ἐπὶ παραδείγματος ἐκμάθῃς, ἔστω τινα πυρέτταιν ὀξείας,

plo totum id condiscas, pars corporis aliqua dolens, et dura, et renitens, et in tumore majori. Hic causam medicum invenire oportet, primum quidem, quod humor aliquis naturali copiosior in eam partem fluens ipsam extulit, et distendens in dolorem adduxit. Deinde vero, si quid adhuc influat, prohibere ab influxu; si minus, partem jam evacuari. Qua igitur ratione, quod influit, adhuc sistes, et, quod continetur, vacuabis? Hoc itaque pacto ab ipso affectu ejus, quod confert, indicatio ipsis oboritur. Non tamen hanc solam esse satis ajunt, sed et ab aegrotantis viribus alteram indicationem sumi; et ab aetate aliam; et a propria ipsius aegri natura aliam: ita vero et ab anni tempestate, et regionis natura, et a studiis, et a consuetudine peculiari singulis; ejus, quod confert, indicationes fieri. Verbi gratia, (ut hoc quoque exemplo fiat dilucidius,) concedatur aliquem acate febricitare, ad

Ed. Chart. II. (288.)

Ed. Bas. I. (11.)

ὀκνοῦντά τε κινεῖσθαι καὶ βαρέως τοῦ σώματος αἰσθανόμε-
τον. ἔστι δὲ καὶ εὐογκότερος νῦν ἢ πρόσθεν, καὶ
ἔρυσθος πλέον ἔχεται, ἔστισαν δ' αὐτῷ καὶ φλέβες ἐν
ὄγκῳ μείζον. παντὶ που δῆλον, ὡς τῷ τοιούτῳ πλήθος
αἵματος θερμότερον πλέονάζει. τίς οὖν ἡ ἴασις; ἡ δῆλον
ὅτι ἡ κίνωσις; ἐναντίον γὰρ τοῦτο τῷ πλήθει. τὰ δὲ
ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα. πῶς οὖν αὐτὸ κερῶ-
σμεν, ἢ μέχρι πόσου; τοῦτο οὐκέτι δυνατόν ἀπὸ τῆς αἰτίας
μόνης εἰδέναι. χρόν γὰρ καὶ δύναμιν, καὶ ἡλικίαν, καὶ
ῥᾶν, καὶ χῶραν, καὶ τὰ ἄλλα τὰ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένα
προσπειροῦσθαι. εἰ μὲν γὰρ ἰσχυρότερος εἴη τὴν δύναμιν,
καὶ ἀμάρζων τὴν ἡλικίαν, καὶ ἡ ῥᾶ τοῦ ἔτους ἑαρινή, καὶ
τὸ χωρίον εὐκρατον, οὐκ ἂν ἁμάρτοις, εἰ φλέβα τεμὼν κε-
νώσει τοῦ αἵματος, ὅσον ἡ αἰτία κελεύει. ἀρρώστου δὲ
τῆς δυνάμεως οὐσης, καὶ τῆς ἡλικίας, ἡ παιδὸς κομιδῇ μι-
κροῦ, ἢ πρεσβυτέρου πάντο, καὶ τοῦ χειροῦ κατεπνυγμένου,
οἷα τὰ περὶ τὴν Σκυθίαν, ἢ διακεκαυμένου, οἷα τὰ περὶ
τὴν Λιβυδίαν, καὶ τῆς ῥᾶς τοῦ ἔτους ἡ σφόδρα ψυχρὰς,
ἢ σφόδρα θερμῆς, οὐκ ἂν τις ἔτι τολμήσειε φλεβοτομεῖν.

motum segnem esse, gravitatem corporis sentire; sit vero
tumidus magis nunc, quam prius, et rubicundior appa-
reat, ad haec sint et ipsi venae tumidiores; cuique patet,
sanguinis calidioris plenitudinem huic redundare. Quod
igitur remedium? an constat, evacuationem id esse? hoc
namque remedium plenitudini contrarium. At contrario-
rum contraria sunt remedia. Quomodo igitur ipsi
evacuabimus, aut quousque? Hoc nondum a causa sola
constare potest. Nam vires, aetas, anni tempestas, regio,
aliaque paulo ante commemorata prius inspicienda sunt.
Nam si validis sit viribus, et aetate florente, et tempus
anni vernum, et regio temperata, non erraveris, si vena
incisa tantum vacuet sanguinis, quantum causa postulet.
Imbecillis autem viribus, aetate vel puero admodum
parvo, vel seni multum, in regione frigidiore, qualis est
Seythia, aut calidiore, ut Aethiopia, et anni tempore vel
insigniter frigido, vel admodum calido, nemo adhuc

Ed. Chart. II. [288. 289.]

Ed. Bas. I. (11.)

οὕτω δὲ καὶ ἔσθῃ, καὶ ἐπιτηδεύματα, καὶ φύσεις σωμάτων ἐπισκοπεῖσθαι κελεύονται, γίνεσθαι γὰρ αὐτοῖς ἐξ ἀπάντων αὐτῶν ἔνδειξεν τοῦ συμφέροντος ἰδίαν.

Κεφ. δ'. Ἀφ' ὧν δὲ ἡ ἔνδειξις τοῦ συμφέροντος τοῖς δογματικοῖς, ἀπὸ τούτων ἡ τήρησις τοῖς ἐμπειρικοῖς. τὸ γὰρ προσηρμείον ἄθροισμα τῶν συμπτωμάτων ἐπὶ τοῦ πυρέττοντος, ὃ συνδρομὴν καλεῖν εἰσιν εἰθισμένοι, τῷ μὲν δογματικῷ τὴν κένωσιν ὑπαγορεύει, τῷ δὲ ἐμπειρικῷ τὴν ὑπόμνησιν τῆς τηρήσεως. [289] ἐπὶ γὰρ τῶν οὕτως ἐχόντων πολλάκις ἑωρακῶς τὴν κένωσιν ὠφελοῦσαν, ἐλπίζει καὶ νῦν χρησάμενος ὑπὲρ τῆς. ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκμάζοντας τῇ ἡλικίᾳ τὴν ἰκαντὴν κένωσιν ἀλύπως φέροντας οἶδεν, ἐξ ὧν πολλάκις ἑώρακεν. οὕτω δὲ καὶ ἥρος μᾶλλον ἢ θέρους, καὶ ἐν χειρὶ εὐκράτῃ, καὶ εἰ ἔσθῃ δέ τι κενώσεως εἴη τῷ κάμνοντι, οἷον δι' αἰμορροΐδος, ἢ διὰ ῥινῶν, ὃ μὲν δογματικὸς ἀφέλοι ἂν καὶ διὰ τοῦτο πλέον τοῦ αἵματος ἀπὸ τῆς τοῦ πράγματος φύσεως ὁρμώμενος· ὃ δ' ἐμπειρικὸς, ὅτι οὕτω τετήρηκεν. καὶ

venam incidere ausus fuerit. Ita vero et consuetudinem, et studia, et naturas corporum inspicere praecipiant, siquidem ejus, quod ipsis conducit, propriam ex omnibus illis indicationem fieri volunt.

Cap. IV. A quibus autem rei conferentis indicatio Methodicis est, ab iisdem Empiricis observatio. Praedicta enim symptomatum congeries in febricitante, quam syndromen vel concursum vocare consueverunt, Dogmatico quidem vacationem indicat, Empirico observationis recordationem. Etenim in hujusmodi affectibus quum evacuationem saepe profuisse viderit, nunc quoque, si utatur, eandem profuturam sperat. Quin etiam florescentes aetate idoneam vacationem haud moleste ferre conspexit, ex quibus id crebro advertit. Sic vere magis, quam aestate, et in loco temperato, tum si consuetudo quaequam vacuandi aegro fuerit, nempe per haemorrhoidas, vel per pares, Dogmaticus quidem eam ob rem plus sanguinis a rei natura incitatus adimit; Empiricus autem, quod

Ed. Chart. II. [289.]

Ed. Bas. I. (11.)

καθόλου φάναι, τὰς αὐτὰς ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν ἰάσεις
 αἵ τε δογματικοὶ καὶ οἱ ἐμπειρικοὶ παραλαμβάνουσι, περὶ
 τοῦ τρόπου τῆς εὐρέσεως αὐτῶν ἀμφισβητοῦντες. ἐπὶ γὰρ
 τοῖς αὐτοῖς φαινομένοις κατὰ τὸ σῶμα συμπτώμασιν ἐνδείξεις
 μὲν τῆς αἰτίας γίνεται τοῖς δογματικοῖς, ἐξ ἧς τὴν θερα-
 πείαν εὐρίσκουσιν· ὑπόμνησις δὲ τοῖς ἐμπειρικοῖς τῶν
 πολλάκις ὁσαύτως τετηρημένων. ἐφ' ὧν δὲ μηδὲν ἔχουσιν
 αἱ δογματικοὶ φαινόμενον σύμπτωμα τὸ τὴν αἰτίαν ἐνδει-
 κνύμενον, ἐπὶ τούτων ἐρωτῶν οὐκ ὀκνοῦσι τὸ προκαταρτι-
 κὸν καλούμενον αἷτιον· οἷον, εἰ κύων λυτῶν ἦν ὁ δάκνων,
 ἢ ἐχθρὰ, ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο. τὸ μὲν γὰρ ἔλκος αὐτὸ οὐ-
 δὲν ἄλλοιώτερον μέχρι παντὸς φαίνεται τῶν ἄλλων ἐλκῶν
 ἢ πάντως γε κατ' ἀρχάς. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ λυτῶντος κυ-
 νὸς μέχρι παντὸς ὁμοιον φαίνεται τοῖς ὑπ' ἄλλου τινὸς
 δειχθεῖσιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐχθρῶν, ἐν μὲν ταῖς πρώταις ἡμέ-
 ραις ὁμοιον τοῖς ἄλλοις, ὕστερον δὲ, ἤνικα ἤδη μοχθηρῶς
 ἔχῃσι, παθήματά τινα περὶ τὸ σῶμα δλέθρια προσγίνεται
 αὐτοῖς. τὰ δὲ τοιαῦτα συμπτώματα πάντα, ὅσα ὑπὸ τῶν

ita observaverit. Ac universe loquendo, eadem remedia
 in eisdem affectibus et Dogmatici et Empirici assumunt,
 de ipsorum inventionis modo dissentientes. Nam in ipsis
 apparentibus in corpore symptomatis indicatio quidem
 causae fit Dogmaticis, ex qua curationem inveniunt;
 Empiricis vero recordatio eorum, quae multoties eodem
 modo observata sunt. In quibus autem nullum evidens
 symptoma, quod causam indicet, Dogmatici habent, in
 his non verentur quaerere causam evidentem, quam proca-
 tarticam nominant, ut si canis rabidus momorderit, aut
 vipera, aut aliud quid ejusmodi. Siquidem ulcus ipsum
 nihilo magis ab aliis ulceribus diversum semper apparet,
 quam omnino per initia. Nam in rabido cane perpetuo
 simile iis, qui ab alio quodam morfi sunt; verum in
 viperis primis diebus aliis simile; postea, quum jam de-
 terius habuerint, affectiones quaedam corporis ipsis per-
 niciosae oboriuntur. Et hujusmodi symptomata omnia,

Ed. Chart. II. [289.]

Ed. Bas. I. (ii.)

λοβόλων καλουμένων ζώων γίγνεται, μὴ θεραπευόμενα κα-
λῶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἐσχάτοις ὀλέθρια καθίστανται. τίς
οὖν ἡ ὀρθὴ θεραπεία; ἡ δηλονότι κενῶσαι τὸν ἰὸν τὸν
ἄμα τῇ δόξῃ τοῦ σώματος τοῦ δηχθέντος ἐμπειρόντα; οὐκ
οὖν ἐπ' οὐλήν ἄγειν δεῖ καὶ κλείειν τὰ τοιαῦτα σπεύδειν,
ἀλλὰ τοῦναντίον ἐπιτέμνειν πολλάκις, εἰ μικρὰ πατελέως
ἤδη δὲ καὶ θερμοῖς καὶ δομέσι καὶ δυναμένοις ἔλκειν καὶ
ξηραίνειν τὸν ἰὸν φαρμάκοις χρῆσθαι, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν.
τὰ δ' αὐτὰ φάρμακα καὶ οἱ ἐμπειρικοὶ προσφέρουσιν, οὐχ
ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτοῦ τοῦ πρῶματος ποδηγούμενοι πρὸς τὴν
εὐρεσιν αὐτῶν, ἀλλὰ τῶν διὰ τῆς πείρας φανέντων μεμηνη-
μένοι. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ ταῖς ἡλικίαις, καὶ ταῖς ὥραις, καὶ
ταῖς χώραις; ἐκάστου τῶν εἰρημένων ἡ θεραπεία δι' ἐμπει-
ρίας ἐγινώσκετο αὐτοῖς, οὕτω καὶ ἐπὶ ταῖς προκαταρτικαῖς
δυσμαζομένοις αἰτίαις. εἰ μὲν δὲ οὖν συνεχώρουν ἀλλήλοις
τάς ὁδοὺς τῆς εὐρέσεως ἀμφοτέρως ἀληθεῖς εἶναι, οὐδὲν ἂν
αὐτοῖς ἔδει μακροτέρων λόγων.

quae ab animalibus virus jaculantibus fiunt, si non probe
statim ab initio curentur, extreme pernicioſa evadunt.
Quae igitur recta curatio? An videlicet venenum, quod
final cum morſu corpori incidit, evacuandum eſt? Non
itaque cicatrix obducenda, neque ejusmodi vulnera sub-
ito claudenda ſunt; ſed e contrario, ſi parva fuerint,
ſaepe omnino incidenda; imo jam et calidis, et acribus,
et iis, quae trahere ſiccareque virus poſſunt, medica-
mentis ob eandem cauſam uti convenit. Eadem vero
medicamenta et Empirici adhibent, non a rei ipſius na-
tura ad ipſorum inventionem ducti, ſed recordatione
corum, quae per experientiam comperta ſunt. Quem-
admodum enim in aetatibus, et anni tempeſtatibus, et
regionibus uniuscujuſque dictorum curatio per expe-
rientiam ipſis nota ac comperta erat: ſic etiam cauſis
evidentibus, quas vocant procatareticas. Itaque ſi jam
utrasque inventionis vias eſſe veras invicem concederent,
ipſis haud pluribus verbis opus eſſet.

Ed. Chart. II. [289. 290.]

Ed. Bas. I. (11.)

Κεφ. ε'. Ἐπεὶ δὲ τῆς ἐμπειρίας οἱ δογματικοὶ κατηγοροῦσιν, οἱ μὲν ὡς ἀσυστάτου, οἱ δὲ ὡς ἀτελοῦς, οἱ δὲ ὡς ἀτέχνου, τοῦ λόγου δὲ πάλιν οἱ ἐμπειρικοὶ ὡς πιθανοῦ μὲν, οὐκ ἀληθοῦς δέ, διὰ τοῦτο διπλοῦς ἐκατέρους ὁ λόγος καὶ μακρὸς πᾶν περαινέται, κατηγοροῦσί τε καὶ ἀπολογούμενους ἐν μέρει. τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου κατὰ τῆς ἐμπειρίας εἰρημένα, δεικνύντος, ὡς οἷόν τε μηδὲν πλεονέκειν ὡσαύτως ὑφ' ἡμῶν δύνασθαι, παντάπασιν αὐτὴν ἀσύστατον εἶναι βούλεται, μηδὲ τι σμικρότατον εὑρεῖν οὔσαν ἱκανήν. τὰ δ' ὑπὸ Ἐρασιστράτου, τὰ μὲν ἀπλᾶ, καὶ ἐφ' ἀπλοῖς εὑρίσκεισθαι, διὰ τῆς ἐμπειρίας ὁμολογοῦντος, [290] οἷον ὅτι καὶ ἡ ἀνδραγῆ τῆς αἰμοδίας ἱαμὰ ἐστίν, οὐ μὴν τάγε σύνθετα καὶ ἐπὶ συνθέτοις ἐτι συγγοροῦντος, οὐκ ἀδύνατον μὲν αὐτὴν τὸ παράπαν εὑρίσκειν, οὐ μὴν εἰς ἀπαντὰ γε ἱκανὴν εἶναι βούλεται. τὰ δὲ, τῶν μὲν τοιαῦτα συγγοροῦντων εὑρίσκεισθαι διὰ τῆς ἐμπειρίας, αἰτιωμένων δὲ αὐτῆς τὸ ἀπεριόριστον τε καὶ μακρὸν, καὶ, ὡς αὐτοὶ φασιν, ἀμέθοδον,

Cap. V. Quoniam vero experientiam Dogmatici damnant, alii tanquam inconstantem, alii ut imperfectam, reliqui ut artis expertem, rationem autem rursus Empirici tanquam probabilem, non autem veram reprehendunt; proinde duplex utrisque sermo longusque admodum protenditur, dum se mutuo partim acculant, partimque defendunt. Nam quae contra experientiam ab Asclepiade, demonstrante, nihil saepe eodem videri modo posse, dicta sunt, inconstantem prorsus ipsam esse, neque vel minimum quicquam posse invenire idoneam esse declarant. Quae vero ab Erasistrato dicta sunt, qui simplicia quidem etiam in simplicibus experientia inveniri fatetur, ut portulacam quoque dentium stupori remedium esse, non tamen composita quoque in compositis itidem concedat, haud ineptam quidem ipsam toti inveniendo, sed non ad omnia sufficere affirmant. Haec vero dicta eorum, qui per experientiam quidem talia inveniri concedunt, sed vituperant eandem, quod incerta vagetur, ac in nullo sistat praescripto; tum quod longa et ametho-

Ed. Chart. II. [290.]

Ed. Bâf. I. (11. 12.)

εἶθ' οὕτω τὸν λόγον εἰσαγόντων, οὐκ ἀσύστατον μὲν, οὐδὲ ἀνύπαρκτον, οἷον δ' ἄτεχρόν τι πρᾶγμα τὴν ἐμπειρίαν εἶναι βούλεται. πρὸς ταύτας οὖν τὰς ἐφοδούς τῶν λόγων ἀπολογούμενοι καὶ συστατικὴν καὶ αὐτάρκη καὶ τεχνικὴν ἐπιδεικνύται πειρῶνται τὴν ἐμπειρίαν, καὶ αὐτοὶ δὲ τοῦ ἀναλογισμοῦ καθάπτονται πολυειδῶς, ὥστε πάλιν ἀπολογεῖσθαι πρὸς ἕκαστον εἶδος τῆς κατηγορίας τοῖς δογματικοῖς, ἀναγκαῖον. ἐπαγγελλομένοις γὰρ αὐτοῖς τοῦ τε σώματος τὴν φύσιν ἐπίστασθαι, καὶ τῶν νοσημάτων ἀπάντων τὰς γενέσεις, καὶ τῶν λαμάτων τὰς δυνάμεις, ὁμοίως χωροῦν(12)τες οἱ ἐμπειρικοὶ πάντα διαβάλλουσιν, ὡς ἄχρι μὲν τοῦ πιθανοῦ καὶ εὐκότου προϊόντα, βέβαιαν δὲ γνώσιν οὐδεμίαν ἔχοντα. ἔστι δ' ὅτε καὶ τὴν γνώσιν αὐτῶν συγχωρήσαντες, τὸ ἄχρηστον αὐτῶν ἐπιδεικνύται πειρῶνται, καὶ τοῦτο ποτε δόντες, αὐθις τὸ περικτὸν ἐξελέγχουσιν. τόσαῦτα μὲν δὴ καθόλου πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητοῦσιν ἐμπειρικοὶ τε καὶ δογματικοί. ἐν μέρει δὲ πολλὰ καὶ ἕκαστον αὐτῶν, οἷον ἐν ταῖς περὶ

dos, ut ipsi ajunt, id est, sine via et ratione consistat; deinde sic rationem inducunt, non ceu inconstantem, neque infirmam, sed experientiam veluti rem quandam inartificiosam esse arguunt. Vicissim Empirici rationalium dicteria revellentes, experientiam consistentem, artificiosam, et quae satis cuique faciat, ostendere conantur. rationem multis adeo modis reprehendere, ut rursus ad singulas acéulationis species Dogmaticos respondere sit necessarium. Nam hi quum et naturam corporis, et morborum omnium generationes, et remedium facultates cognoscere se profiteantur, Empirici cominus progressi, omnia illorum calumniantur, tanquam probabilia, similiaque vero tantum, nullam autem firmam cognitionem habentia. Nonnunquam vero, quum ipsorum cognitionem concedunt, eorum nullum esse usum ostendere nituntur. Et si quando id esse permiserint, rursus ut supervacaneum reprehendunt. Talia sane generatim sibi mutuo obijciunt, contenduntque et Empirici et Dogmatici. Particulatim verò multa in unoquoque

Ed. Chart. II. (290.)

Ed. Basf. I. (12.)

τῆς εὐρέσεως τῶν ἀφανῶν ζητήσεσιν, τῶν μὲν τὴν ἀνατομὴν, καὶ τὴν ἐνδείξιν, καὶ τὴν διαλεκτικὴν θεωρίαν ἐπιαιρούντων· ὅρατα γὰρ αὐτοῖς ταῦτα τῶν ἀδήλων θεωρητικά· τῶν δ' ἐμπειρικῶν μήθ' εὐρίσκειν τι τὴν ἀνατομὴν συγχωρούντων, μήτ' εἰ καὶ εὐρίσκοιτο, ἀναγκαῖον εἰς τὴν τέχνην εἶναι τοῦτο, ἀλλὰ μήτε ἐνδείξιν ὑπάρχειν τοπαράπαι, μήθ' εἴτερον ἐξ ἑτέρου δύνασθαι γνωσθῆναι. πάντα γὰρ δεῖσθαι τῆς ἐξ αὐτῶν γνώσεως, μηδ' αἰ τι σημεῖον ἀδήλου φύσει πράγματος οὐδενός· ἀλλὰ μηδὲ διαλεκτικῆς δεῖσθαι μηδεμίαν τέχνην. εἴτα καὶ πρὸς τὰς ὑποθέσεις τῆς διαλεκτικῆς λέγουσι τι, καὶ πρὸς τοὺς ὅρους, καὶ οὐδὲ τὴν ἀρχὴν εἶναι ἐπιδείξιν φασιν ἀδήλου φύσει πράγματος οὐδενός. ἤδη δὲ καὶ περὶ τῶν μοχθηρῶν τρόπων τῆς ἀποδείξεως, οἷς αἰώθασιν οἱ δογματικοὶ χρῆσθαι, λέγουσιν τι, καὶ περὶ παντὸς ἀναλογισμοῦ· καὶ ὥς τοῦτο μὲν ἀδύνατος εὐρίσκειν, ὃ ἐπαγγέλλεται· καὶ οὐτ' ἄλλη τις τέχνη συνίσταται κατ' αὐτὸν, οὐδὲ ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων πρόεισιν. ὃ δὲ ἐπιλογισμὸς, ὃν

ipforum, ut in quaestionibus de abditarum causarum inventionē, dum hi dissectionem corporum et indicationem et dialecticam speculationem commendant; instrumenta enim haec ipsis sunt, quibus abdita indagantur; Empirici vero neque inveniri quicquam dissectione admittunt, neque, si etiam inveniat, necessarium ad artem hoc esse; imo neque indicationem omnino existere, neque alterum ex altero cognosci posse contendunt. Omnia enim sui cognitionem requirere, neque esse aliquod ullius rei naturae obscurae indicium; imo ne dialecticē quidem ullam artem desiderare. Postea etiam adversus dialecticae suppositiones atque definitiones quippiam commentantur. Ad haec neutiquam rei cujusvis naturae latentis demonstrationem esse pronuntiant. Jam vero et de vitiosis demonstrationis modis, quibus Dogmatici uti consueverunt, de omni ratiocinatione nonnulla dicunt, et quod non possit invenire, quod promittat, et quod neque alia quaedam ars ex ea constituatur; neque vita hominum secundum eam transigatur. At epilogismus,

Ed. Chart. II. [390.]

Ed. Bas. L (12.)

δὴ φαινόμενον εἶναι φασί, χρήσιμος μὲν εἰς εὐρεσιν τῶν
προσκαίρων ἀδήλων, οὕτω γὰρ αὐτοὶ καλοῦσιν, ὅσα τοῦ γέ-
νους μὲν ἐστὶ τῶν αἰσθητῶν, οὐ μὴν ἤδη γέ ποῦ πέφη-
ν. χρήσιμος δὲ καὶ πρὸς ἐλεγχόν τῶν κατὰ τοῦ φαινομένου τι
λέγειν τολμῶντων. χρήσιμος δὲ καὶ τὸ παρορῶμενον τοῖς
φαινομένοις δεῖξαι, καὶ σοφίσμασιν ἀπαντῆσαι, μηδαμοῦ τῶν
ἐναργῶν ἀφιστάμενος, ἀλλ' ἐν τούτοις αἰεὶ διατρέβων, οὐ
μὴν ὅγε ἀναλογισμὸς, φασίν, ἀλλὰ ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῶν
φαινομένων, λήγει δὲ ἐπὶ τὰ διαπαντὸς ἀδήλα, καὶ διὰ
τοῦτο πολυειδὴς ἐστίν. ἀπὸ γὰρ τῶν αὐτῶν φαινόμενων
ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ τῶν ἀδήλων παραγίνεται. καὶ τὴν διαφο-
ρίαν ἐνταῦθα προχειρίζονται τὴν ἀνεπίκριτον, ἣν δὴ σημεῖον
εἶναι τῆς ἀκαταληψίας φασίν. οὕτω γὰρ αὐτοὶ καλοῦσιν τὴν
μὲν ἀληθεῖ καὶ βεβαίαν γνώσιν κατάληψιν, ἀκαταληψίαν δὲ
τὸ ἐναντίον ταύτῃ, καὶ τὴν μὲν ἀκαταληψίαν αἰτίαν εἶναι
φασὶ τῆς διαφορίας τῆς ἀνεπίκριτον, τὴν διαφορίαν δ' αὖ
πάλιν τῆς ἀκαταληψίας σημεῖον. ἀνεπίκριτον δὲ τὴν ἐπὶ

quem evidentem rationem esse proferunt, latentium in-
signium causarum utilis est; sic enim hi vocant, quae
quidem ex sensuum genere sunt, nondum tamen appa-
ruerunt. Utilis etiam est arguendis iis, qui adversus
manifesta quicquam audent pronunciare. Sed et utilis
est ad indicandum, quod in apparentibus praetermitti-
tur; et ad occurrendum falsis argumentationibus; ut qui
ab evidentibus nunquam recedat, verum in his perpetuo
versetur. Non tamen huiusmodi est analogismus; ajunt,
sed a manifestis incipit, in obscura vero semper desinit,
ob idque multiformis est. Nam ab evidentibus ipsis ad
abditata alia atque alia proficiscitur. Atque hic contro-
versiam injudicatam proponunt, quam indicium esse di-
cunt incomprehensionis. Sic enim ipsi veram quidem
firmamque cognitionem vocant comprehensionem, in-
comprehensionem vero contrariam. Atque incomprehen-
sionem discordiae injudicatae causam esse ajunt; dis-
cordiam rursus incomprehensionis signum; injudicatam

Ed. Chart. II. [290, 291.]

Ed. Bas. I. (12.)

τῶν ἀδῆλων ἀγνώστους εἶναι φασιν, [291] οὐ τὴν περὶ
τῶν φαινομένων. ἐνταῦθα γὰρ ἐκαστὸν φάμεν οἷόν ἐστι, μαρ-
τυρεῖ μὲν τοῖς ἀληθεύουσιν; ἐξελέγχει δὲ τοὺς ψευδομένους.
τοιαῦτα μυρία πρὸς ἀλλήλους ἐρίζουσιν ἐμπειρικοὶ τε καὶ δογ-
ματικοὶ τὴν θεραπείαν ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν τὴν αὐτὴν
ποιούμενοι, ὅσοι γε νόμον καθ' ἑαυτὴν τὴν αἴρεσιν ἡσκηται.

Κεφ. ε'. Οἱ δὲ μεθοδικοὶ καλούμενοι, οὕτω γὰρ ἑαυ-
τοὺς ἀνόμασαν, ὥστε οὐχὶ καὶ τῶν ἐμπροσθεν δογματικῶν
μεθόδον τὴν τέχνην μεταχειρίζεσθαι φασκόντων, οὐ μέγχι-
λόγον μοι δοκοῦσαν ἀμφισβητεῖν ταῖς παλαιαῖς αἰρέσεσιν, ἀλλ'
ἤδη καὶ τῶν ἔργων τῆς τέχνης πολλὰ μετακοσμεῖν· οἱ γε οὔτε
τόποι πεπονημένοι χρήσιμον οὐδὲν ἔχουσιν εἰς θεραπείας
ἐνδείκναι, οὔτε αἷτιον, οὔτε ἥλαξιν, οὔτε ὥραν, οὔτε χώραν,
οὔτε τοῦ νοσοῦντος τῆς δυνάμεως τὴν ἐπίσκειψιν, ἢ τῆς
φύσεως, ἢ τῆς ἔξεως αὐτοῦ. παραιτοῦνται δὲ καὶ τὰς ὥρας,
καὶ τὰς χώρας, καὶ τὰ ἔθνη, παρὰ μόνων τῶν παθῶν τὴν
ἐνδείκναι τοῦ συμφέροντος ἀρκεῖν αὐτοῖς φάσκοντες, οὐδὲ
παρὰ τούτων κατ' εἶδος, ἀλλὰ κοινῇ καὶ καθόλου τιθέμενοι,

vero de latentibus quæ est disensionem, non quæ de
perspicuis, enunciant. Nam unumquodque hic apparens
vera loquentibus testimonium exhibet, mentientes coar-
guit. Hoc genus sex millia Empirici et Rationales mutuo
sibi objiciunt; curationem in eisdem affectibus eandem
molientes, qui in utraque secta legitime exercitati sunt.

Cap. VI. Qui Methodici vocantur (sic enim seipsos
nominarunt, tanquam non etiam priores Dogmatici artem
methodo tractare profiteantur) ne verbotenus quidem
cum priscis sectis contendere videntur, sed etiam multa
artis opera innovare; qui neque locum affectum ad cu-
rationis indicationem prodesse quicquam ajunt, neque
causam, neque ætatem, neque tempus, neque regionem,
neque virium aegrotantis inspectionem, vel naturæ,
vel ipsius habitus, respuunt autem anni tempestates,
loca et consuetudines, a solis affectionibus remedii
indicatione petita contenti, eamque sufficere dicentes;
nihil autem ab his speciatim, sed communiter univer-

Ed. Chart. II. [291.]

Ed. Bas. I. (12.)

καὶ δὴ καὶ καλοῦσι κοινότητας, αὐτὰ δὴ ταῦτα τὰ διὰ πάντων διήκοντα τῶν ἐν μέρει. καὶ πειρῶνται τῶν γε οἱ μὲν κατὰ διάσταν νόσημάτων ἀπάντων, ἔποι δὲ καὶ πάντων ἀπλῶς δύο κοινότητας ἐπιδεικνύουσι, καὶ τινα τρίτην μικτήν. ὀνόματα δὲ αὐταῖς στεγνῶσιν καὶ ῥύσιν ἔθεντο, καὶ πᾶν νόσημά φασιν ἢ στεγνὸν ἢ ῥοῶδες εἶναι, ἢ ἔξ ἀμφοῖν ἐπιπεπλεγμένον. εἰ μὲν γὰρ αἱ φυσικαὶ κενώσεις τῶν σωμάτων ἴσχοιντο, στεγνῶσιν καλοῦσιν· εἰ δέ τι μᾶλλον φέροντο, ῥοῶδες· ἥνίκα δὲ καὶ ἴσχοιντο, καὶ φέροντο, τὴν ἐπιπλοκὴν ἐν τούτῳ συνίστασθαι, καθάπερ ἐπ' ὀφθαλμοῦ φλεγμαινόντός τε ἅμα καὶ ρευματιζομένου. τὴν γὰρ φλεγμονὴν στεγνὸν οὖσαν πάθος, ὅτι μὴ μόνη ἦν, ἀλλὰ σὺν τῷ ρεύματι, περὶ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἐγένετο τὸ σῆμα ποιῆν πάθος ἐπιπεπλεγμένον. ἐνδειξὴν δὲ τοῦ συμφέροντος ἐπὶ μὲν τῶν στεγνῶν τὴν χάλασιν, ἐπὶ δὲ τῶν ῥοῶδων τὴν στάλσιν ὑπάρχειν. γόνατος μὲν γὰρ, εἰ τὴν φλεγμὴν φασὶ χαλᾶν, ῥέουσιν δὲ τὴν κοιλίαν,

simque statuunt. Atque jam communitates vocant, quae simul ipsa particularia omnia comprehendunt. Nonnulli quidem morborum omnium, qui ex victus ratione proveniunt, nonnulli vero omnium sermone absolute duas communitates, et tertiam aliquam mixtam indicare nituntur. Nomina vero ipsis imposuerunt astrictionem et fluorem, et quemlibet morbum dicunt vel astrictum vel fluentem esse, vel ex ambobus compositum. Si enim naturales corporum evacuationes retinentur, astrictionem; si autem magis efferuntur, fluorem vocant; quum autem et retinentur et efferuntur, complexus morborum in hoc constituitur; quemadmodum in oculo inflammatione simul et defluxione laborante. Inflammationem enim, quae astrictus est affectus, quoniam non sola nunc, sed cum fluore circumstitum eundemque locum oborta est; totum facere affectum complexum seu compositum. Conferentis vero remedii indicationem in astrictis laxationem, in fluidis suppressionem esse. Genu, verbi gratia, si inflammationem patiatur, laxandum; ventriculum vel oculum pro-

Ed. Chart. II. [291.]

Ed. Bas. I. (12.)

ἢ τὸν ὀφθαλμὸν, ἐπέχειν τε καὶ στέλλειν· ἐν δὲ τοῖς ἐπι-
 πεπλεγμένοις πρὸς τὸ κατεπεῖλον ἴσταισθαι. τῷ γὰρ μᾶλ-
 λον διοχλοῦντι, καὶ τὸν κίνδυνον ἐπιφέροντι, τοῦτο δὲ ἐστίν,
 ὡς τῷ ἰσχυροτέρῳ ἐναντιοῦσθαι φασὶ δεῖν μᾶλλον ἢ θιγέσθαι.
 τί οὖν δὴ οὐκ ἰσογνηστῶς ἑαυτοὺς ἐκάλεσαν, ἐνδείξει τὰ
 βοηθήματα ποριζόμενοι;· διότι, φασίν, οἱ δογματικοὶ τὸ
 ἄδηλον ἐρευνῶσιν, ἡμεῖς δὲ ἐν τοῖς φαινομένοις διατρέβομεν.
 ἀμφὶ καὶ ἄλλην τὴν αἴρεσιν ἑαυτῶν οὕτως ὀρίζονται γινώσκον
 φαινομένων κοινοτήτων. καὶ ἵνα μὴ κοινὸς ὁ ὅρος εἶναι
 δοκῇ ταῖς ἄλλαις ἀπάσαις τέχναις, καὶ γὰρ καὶ κείνας γινώ-
 σκεις εἶναι νομίζουσι φαινομένων κοινοτήτων, διὰ τοῦτο
 προστιθέουσιν, ἀκολουθῶν τῷ τῆς ἱατρικῆς τέλει. τινὲς δὲ
 αὐτῶν, οὐκ ἀκολουθῶν, ἀλλὰ συμφώνων προσέθεσαν, οἱ
 πλεῖστοι δ' ἄμφω συντιθέντες, γινώσκον εἶναι φασὶ τὴν μέθε-
 δον φαινομένων κοινοτήτων συμφώνων τε καὶ ἀκολουθῶν
 τῷ τῆς ἱατρικῆς τέλει. τινὲς δὲ, ὥσπερ καὶ ὁ Θεσσαλὸς,
 προσεχῶν τε καὶ ἀναγκάζων πρὸς ὑγίαν. διὰ ταῦτα δὴ καὶ

fluentem comprimendum, tenendumque esse praecipiant.
 Si mixtum implexumque vitium habet, ei, quod urget,
 resistendum, ut magis infestanti periculumque inferenti.
 Hoc autem est, quod vehementiori occurrendum esse po-
 tius quam alteri dictitant. Cur igitur non Dogmaticos
 se nuncuparunt, quum indicationi praefidia tribuant?
 Quia, inquit, id, quod abditum est, scrutantur Dogma-
 tici; nos autem in manifestis versamur. Denique et
 sectam suam totam ita definiunt, communitatum, quae
 omnibus apparent, cognitionem. Et ne aliis omnibus
 artibus eadem conveniat definitio, (etenim et illas com-
 munitatum apparentium notitias esse judicant) ideo ap-
 ponunt, medicinae finem consequentium. Quidam illo-
 rum non consequentium, sed ipsius fini consonantium
 adjecerunt. Complures utrisque addicti methodum esse
 ajunt manifestarum communitatum, concordantium et
 consequentium medicinae finem notitiam. Nonnulli,
 sicut Thessalus quoque, cohaerentium et necessariarum ad
 sanitatem. Atque haec jam est ratio, cur se Dogmaticos

Ed. Chart. II. [291. 292.]

Ed. Bas. L (12.)

ἀξιούσι, μήτε δογματικοὶ καλεῖσθαι, [292] μὴ γὰρ δῶσθαι τοῦ ἀδήλου, καθάπερ ἐκεῖνοι, μήτε ἐμπειρικοὶ, κἄν ὅτι μάλιστα περὶ τὸ φαινόμενον διατρίβωσιν, τῇ γὰρ ἔνδειξι καχωρίσθαι αὐτῶν. οὐ μὲν ἐν αὐτῷ τῷ τρόπῳ τῆς περὶ τὸ φαινόμενον διατριβῆς ὁμολογεῖν ἑαυτοὺς φασὶ τοῖς ἐμπειρικοῖς. ἐκεῖτους μὲν γὰρ ὥς ἀγνώστον ἀποχωρεῖσαι τῶν ἀδελῶν, ἑαυτοὺς δὲ ὥς ἀχρήστους· καὶ τοὺς μὲν ἐμπειρικοὺς τήρῃσιν ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, αὐτοὺς δὲ ἔνδειξιν ἔχειν. ἐν τε οὖν τούτοις διαφέρειν ἑαυτῶν ἑκατέρους φασὶ, καὶ μάλιστα ἐν οἷς αἰσας, καὶ ἡλικίας, καὶ χώρας, καὶ τοιαῦτα σύμπαντα περικόπτουσιν, ἄχρηστα μὲν ὄντα φανερώς, ὥς ἐκεῖνοι νομίζουσι, δόξης δὲ χάριν τοῖς ἐμπροσθεν ἰατροῖς τευμνημένα. καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τῆς μεθοδικῆς αἰρέσεώς φασὶ καὶ σεμνοῦσθαι γε δι' αὐτὸ καὶ θαυμάζεσθαι δικαιοῦσι. καὶ τῷ γε βραχὺν εἶναι εἰπόντι τὸν βίον, τὴν δὲ τέχνην μακράν, ἐπιτιμῶσι· τοῦναντίον γὰρ ἅπαν, αὐτὴν μὲν βραχυῖαν εἶναι, τὸν δὲ βίον μακρὸν.

appellari nolint; quippe latentibus ac obscuris se non indigere, ut illi profitentur; neque Empiricis annumerari volunt, etsi quammaxime in evidenti versentur. Nam indicatione ab ipsis separati sunt. Nec tamen in ipso circa evidens exercendi modo se cum Empiricis convenire dicunt. Illos enim ab obscuris tanquam incertis et dubiis recedere; se vero quasi ab inutilibus. Praeterea Empiricos in apparentibus observationem, ipsos indicationem habere. Atque in his utrosque a se ipsis dissentire dicunt, et maxime, in quibus anni tempora, aetates, loca, et hoc genus universa tollunt, quae nullum plane, ut ipsi putant, medicinae usum exhibent, solum vero prioribus medicis ostentationis gratia plurimi sunt aestimata. Et hoc summum methodicae sectae bonum esse praedicant. Quin etiam ob hoc gloriantur, seque admiratione dignos censent. Insuper eum, qui vitam esse brevem, longam vero artem dicat, increpant. E contrario namque artem quidem esse brevem, vitam vero

Ed. Chart. II. [292.]

Ed. Basf. I. (12. 15.)

ἀφαιρεθέντων γὰρ πάντων τῶν ψευδῶς ὑπειλημμένων τὴν τέχνην ὀφελῆν, καὶ πρὸς μόνας τὰς κοινότητας ἀποβλεπόντων ἡμῶν, οὔτε μακρὸν ἐστὶ τὴν ἱατρικὴν, οὔτε χαλεπὴν εἶναι, βράστην δὲ καὶ σαφῆ, καὶ μῆσιν ἔξ ὅλην τόχιστα γνωσθῆναι δυναμένην. οὕτω μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν διαίταν νοσημάτων, ὡς στεγνὸν (13) κομιδῇ συνῆχθαι τὸ πᾶν. ὥσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ χειρουργίαν τε καὶ φαρμακείαν. καὶ γὰρ ἐν ταῖς καθόλου τινὲς κοινότητας ἐξευρίσκειν περιῶνται, καὶ σκοποὺς ὑποτίθενται τῶν ἰαμάτων ὀλίγους τὸν ἀριθμὸν, ὥστ' ἡμεῖς μὲν δοκεῖ, οὐδὲ ἐν ταῖς πολυθυλλήτοις ἔξ μῆσιν, ἀλλὰ καὶ πολὺ θῦπτον ὅλην αὐτῶν τὴν τέχνην ἐκμαθεῖν ὑπῆρξεν. καὶ χρητὴς οὕτω γινώσκειν αὐτοῖς τῆς συντόμου διδασκαλίας, εἴγε μὴ ψεύδονται· ψευδομένοις δὲ ὀλιγορίαν ἐγκαλεῖν.

Κεφ. ζ. Ὡς δ' ἂν τις μάλιστα δοκοίη μοι κρῖναι δικαίως, ἢ τυφλώτεροντας αὐτοὺς περὶ τὸ χρήσιμον, ἢ μόνους τὸ περιττὸν ὁρθῶς φεύγοντας, ἤδη φράσω. καὶ γὰρ οὐδὲ σμικρὸν δοκεῖν εἶναι τοῦτο τὸ σκέμμα, οὐδὲ μέχρι λόγου μοι

longam. Siquidem omnibus, quae artem juvare falso putata sunt, ablatiis, et ad solas communitates nobis respicientibus, neque longam adhuc medicinam, neque difficilem, sed facillimam et perspicuam esse, quae tota sex mensibus promptissime perdisci queat. Hoc pacto enim in morbis, qui victus ratione sanantur, universum in angustum adeo coactum esse; similiter in iis, qui ex manu et medicamentis auxilium capiunt. Quin in illis quoque generatim quasdam communitates adinvenire student, ad haec remediorum scopos numero paucos statuant. Unde mihi non in decantatis sex illis mensibus, sed multo etiam citius tota illorum ars disci posse videtur. Atque gratia illis habenda est de tam compendiosa disciplina, si modo non mentiantur. Mentientes autem negligentiae accusandi sunt.

Cap. VII. Verum ut potissimum aliquis iuste mihi videatur judicare, ipsos vel in utilibus hallucinari, vel solos supervacua recte fugere, jam aperiā. Enimvero neque exigua consideratio haec mihi esse videtur, neque ad

Ed. Chart. II. [392.]

Ed. Bas. I. (13.)

προϊέναι μόνον, ὥσπερ τοῖς ἐμπειρικοῖς τε καὶ δογματικοῖς, ὅσα περὶ τῆς πρώτης τῶν βοηθημάτων εὐρέσεως φιλονεικοῦσι, περὶ τῆς νῦν χρήσεως ὁμολογοῦντες ἀλλήλους, ἀλλ' ἦτοι μέγала βλάπτεσθαι τὰ τῆς τέχνης ἔργα πρὸς τῆς μεθοδικῆς αἰρέσεως ἀναγκαῖον, ἢ μεγάλ' ὠφελεῖσθαι. διὰ τῆς δὲ τῆς ἐν τοῖς πράγμασι κρίσεως οὔσης, τῆς μὲν διὰ λόγου μόνου, τῆς δὲ διὰ τῶν φαινομένων ἐναργῶς, ἢ μὲν ἑτέρα, ἢ διὰ μόνου τοῦ λόγου, μείζων ἢ κατὰ τοὺς εἰσαγομένους ἐστίν· οὐκ οὖν αὐτῆς νῦν ὁ καιρὸς· ἢ δὲ ἑτέρα, ἢ διὰ μόνου τοῦ φαίνεσθαι, κοινὴ πάντων ἀνθρώπων ὑπάρχει. τί οὖν κολύει ταύτη πρώτη χρήσασθαι, σαφεῖ τε ἅμα τοῖς εἰσαγομένοις οὔση, καὶ πρὸς αὐτῶν τῶν μεθοδικῶν τιμημένη; διαπαντὸς γοῦν οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ φαινόμενον ὑμνοῦσι, καὶ τοῦτο προσβεβύουσιν ἐπὶ παντὶ, καὶ τὸ ἀδήλον ἅπαν ἔχρηστον εἶναι λέγουσι. φέρε δὴ πρῶτον ἐπισκεψόμεθα περὶ τῶν προκαταρκτικῶν λεγομένων αἰτίων, κατὰ τῆς κρίσεως τὸ φαινόμενον τιθέμενοι. καὶ πρῶτός γε ὁ μεθοδικὸς παρελθὼν ὧδέ πως λεγέτω· Τί δὴ ποτε ψήξας

verba tantum procedere, quemadmodum Empiricis et Dogmaticis, quum de prima auxiliorum inventione contendunt, de praesenti usu invicem convenientes, verum Methodicam sectam vel artis opera multum offendere, vel juvare multum necesse est. Quum autem duplex in rebus judicium sit, unum a ratione sola, alterum ab evidententer manifestis profectum, prius majus est, quam medicinae candidatis conveniat. Quare de hoc dicere nunc opportunum non est. Alterum, quod in sola evidetia consistit, omnium hominum commune est. Quid igitur prohibet hac priore uti, quae simul et medicinae candidatis sit manifesta, et ab ipsis Methodicis in pretio habita? Nihil enim aliud, quam quod apparet, semper laudibus extollunt, atque hoc ubique profitentur, latentia vero omnia in nullo usu esse referunt. Age nunc primum causas procatarecticas dictas inspiciamus, pro judicii regula, id quod sensibus apparet, constituentes, primusque Methodicus in mediam progressus hunc in

Ed. Chart. II. [292. 293.]

Ed. Bas. I. (13.)

τε καὶ ἐγκαύσεις, καὶ μέθας, καὶ ἀπειρίας, καὶ πλησμονάς,
καὶ ἐνδείας, καὶ κόπους, καὶ ἐνεργείας, καὶ ἐδεσμάτων
ποιότητος, καὶ ἐθῶν ὑπαλλάγας, ὧς δογματικοὶ τε καὶ ἐμ-
πειρικοί, μάτην πολυπραγμονεῖτε; [293] πότερον ταῦτ'
ἴσθαι μέλλετε, τὰς ἐν σωματι παρέντες διαθέσεις, ἃ τὴν
ἀσχὴν οὐδὲ παρέστιν, οὐκ ἐτι τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἀλλὰ
αὐτὰ μὲν οἴχεται, τὸ δ' ὑπ' αὐτῶν γεγόμενον ἐν τῷ σώ-
ματι μένει, καὶ τοῦτο χεὶρ ἰᾶσθαι· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ
πάθος. ἐπισκεπτέον οὖν αὐτὸ, οἷόν τί ἐστιν. εἰ μὲν γὰρ
στεγνὸν χαλαστέον, εἰ δὲ ῥοαῖδες, σταλτέον, ὑφ' ὅτου ἂν
αἰτίου γεγονὸς ἐκάτερον ἦ. εἰς τί δὴ οὖν ἐπὶ τὸ αἷτιον ὠφε-
λεῖ, μήτε τοῦ ῥοαῖδους ποτὲ χαλάσεως δεομένου, μήτε τοῦ
στεγνοῦ στάσεως, ἢ πάντως εἰς οὐδὲν, ὥς γε τὸ πρᾶγμα
αὐτὸ δείκνυσιν. ὅμοιος δὲ ὁ λόγος τοῖς μεθοδικοῖς καὶ περὶ
τῶν ἀδύηλων καὶ συνεκτικῶν ὀνομαζομένων αἰτίων. καὶ γὰρ
ἐκ τῶν περιττὰ φασιν εἶναι, τοῦ πάθους τὴν οἰκείαν θερα-
πείαν ἐνδεικνυμένου, καὶ χωρὶς τοῦ γνωσθῆναι τὴν αἰτίαν,
ὑφ' ἧς ἐγένετο. τῷ δ' αὐτῷ τρόπῳ τῶν λόγων ἐπὶ τῷ

modum loquatur: Quid tandem, o Dogmatici et Empi-
rici, frigus, aestum, ebrietatem, cruditatem, plenitudi-
nem, indigentiam, lassitudines, operationes, ciborum
qualitates, et consuetudinum mutationes frustra tam cu-
riose inquiritis? Utrum haec, affectionibus corporum ne-
glectis, medicaturi estis, quae nequaquam adfunt amplius,
sed ipsa quidem abeunt? quod autem ab ipsis generatum
est, in corpore manet, atque huic (affectus enim est)
remedium exhibere oportet. Inspiciendum igitur est,
qualenam existat. Si enim astrictus morbus, solvendum
corpus est; si, fluens, retinendum, a quacunque causa
generatus sit uterque. Ad quid igitur adhuc causa con-
fert, quum fluidum solutione nunquam indigeat, neque
astrictum retentione? Prorsus ad nihil, ut res ipsa de-
clarat. Similia de obscuris et continentibus causis Me-
thodici loquuntur. Nam illas quoque supervacuas esse
affirmant; morbo videlicet propriam curationem indi-
cante, etiam causa, quae ipsum fecit, incognita. Eodem

Ed. Chart. II. [295.]

Ed. Bas. I. (15.)

τὰς ὥρας, καὶ τὰς ἡλικίας, καὶ τὰ χωρία μεταβαίνουσι, θαυμάζοντες κἀντιᾶνθαι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν, εἰ μὴ συνίασιν οὕτως ἐιαργοῦς πράγματος. ἡ γὰρ τοι φλεγμονὴ, πάθος οὔσα στεγνὸν, ὡς φασιν, οὐ δῆπου, θέρους μὲν εἰ γένοιτο, τῶν χαλάντων δέεται βοηθημάτων, χειμῶνος δὲ ἄλλαν τινῶν, ἀλλ' ἀμφοτέραις ὥραις τῶν αὐτῶν. οὐδ' ἐπὶ μὲν τῆς τῶν παιδῶν ἡλικίας τῶν χαλαστικῶν, ἐπὶ δὲ τῆς τῶν πρεσβυτέρων τῶν στελλόντων. οὐδ' ἐν Αἰγύπτῳ μὲν τῶν χαλάντων, Ἀθήνῃσι δὲ τῶν ἐπεχόντων. ἀνάπαλιν δὲ τῇ φλεγμονῇ τὸ ῥοῶδες πάθος ὑπάρχον οὐδέποτε τῶν χαλάντων, ἀλλ' αἰεὶ τῶν στελλόντων δέεται, καὶ χειμῶνος, καὶ θέρους, καὶ ἥρος, καὶ φθινοπώρου, καὶ παιδὸς ὄντος τοῦ νοσοῦντος, καὶ ἀκμᾶζοντος, καὶ γέροντος, καὶ εἰ τύχοι περὶ τὴν Θράκην ἢ τὴν Σκυθίαν ἢ τὴν Αἰθιοπίαν εἴκῃ ὁ ἀέρας τῶν. οὐκ οὖν οὐδὲν τῶν τοιούτων εἰς αὐδὲν χρήσιμον εἶναι φασί, ἀλλὰ μάτην ταῦτα πάντα πολυπραγματεῖσθαι. τί δὲ καὶ τὰ μέρη τοῦ σώματος ἐπισκοπεῖν; ἄρ' οὐ καὶ ταῦτα μάταια πρὸς ἐνδειξιν θεραπειᾶς; ἢ τολμησάτωι τις

dicendi modo ad anni tempestates, aetates et loca descendunt, admirantes, et hic veteres medicos rem tam claram ignorare. Nam inflammatio, quum morbus sit adstrictus, ut inquit, non quidem, aestate si oboritur, laxantibus auxiliis opus habet, hieme vero aliis quibusdam, sed in utroque tempore eisdem. Neque in pueritia relaxantibus, in senectute reprimentibus, neque in Aegypto resolventibus, Athenis cohibentibus. Contra quum inflammationi fluens morbus adfit, nunquam solventibus, verum perpetuo reprimentibus, et hieme, et aestate, et vere, et autumnio, et quum aegrotus puer est, et quum juvenis, seu florens aetate, et quum senex, sive in Thracia, vel Scythia, vel Aethiopia fuerint. Quare nullum ex talibus ad quidvis conducere pronuntiant; scilicet omnia haec frustra disquiri investigarique. Quid jam corporis partium inspectio? Nonne et haec ad curationis indicationem supervacua est et inutilis?

Ed. Chart. II. [293.]

Ed. Bas. I. (15.)

εἰπεῖν, ὡς ἐν μὲν τῷ νευρώδει μορίῳ τὴν φλεγμονὴν χαλαστέον, ἐν δὲ τῷ ἀρτηριώδει, ἢ φλεβώδει, ἢ σαρκώδει σταλτέον. ἢ ὅλος, εἴ τι στεγνὸν ἐν τινι μέρει τοῦ σώματος γένοιτο, τολμησάτω τις εἰπεῖν, ὡς οὐ χαλαστέον αὐτὸ, ἢ οὐ σταλτέον τὸ ῥοῶδες. εἰ τοίνυν ἢ τοῦ μέρους φύσις οὐδὲν ὑπαλλάττει τῆς θεραπείας τὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ γένος τοῦ πάθους ἢ τῶν βοηθούτων εὗρεσις, ἄχρηστος φανερῶς ἢ τοῦ μέρους ἐπίσκεψις. ὁ μὲν δὲ μεθοδικὸς τοιοῦτος, ὡς τύπων φάναι.

Κεφ. η'. Παρίτω δ' ἐπ' αὐτῷ δεύτερος ὁ ἐμπειρικὸς, ὃς οὕτως λέγων· Ἐγὼ τῶν φαινομένων πλέον οὐδὲν οἶδα, οὐδὲ ἐπαγγέλλομαι τι σοφώτερον, ὢν πολλάκις ἐθρασυάμην. εἰ μὲν δὲ ἀτιμάζεις τὸ φαινόμενον, ὥσπερ τινὲς ἔμπροσθεν ἀκοῦσαι μοι δοκῶ σοφιστοῦ, καὶ ἡμῖν ὄρα πρὸς τοὺς τιμῶντας αὐτὸ τὸ φαινόμενον ἀπαλλάττεσθαι, οὐδ' ἂν ἤδη παύσῃς νίκην Καδμείαν. εἰ δ', ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχαίς ἤκουσάς σου, τὸ μὲν ἀδύνατον ἅπαν ἄχρηστον εἶναι φάσκοντος, ἐπε-

Quisquamne audeat dicere, inflammationem in nervosa parte solvendam esse, in arteriosa, aut venosa, aut carnosa comprimendam? An omnino tam impudens quisquam sit, qui astrictam corporis partem non digerendam esse, profluvio laborantem non continendam dictitet? Si igitur partis natura nihil curationis modum immutat, sed auxilia ex affectus genere inveniuntur, inutilis plane est partis inspectio. At Methodicus quidem talis est, ut formula quadam loquendi utar.

Cap. VIII. Accedat autem post hunc secundus Empiricus, hunc in modum inquires: Ego quidem evidentibus nihil novi praestantius, nec sapientius quicquam profiteor iis, quae saepenumero conspexi. Si equidem, quod evidens est, id parvi ducas, quemadmodum prius aliquem sophistam audisse mihi videor, et nobis ad eos, qui evidens ipsum celebrant, discedendi tempus sit, non utique Cadmeam victoriam referas. At si, ut ab initio abs te audivimus, cujuslibet additi nullam esse

Ed. Chart. II, [293. 294.]

Ed. Bal. I. (18.)

σθαι δ' ὁμολογοῦντος τοῖς ἐναργέσι, τάχα ἂν σοι δείξαιμι
 τὸ παροράμενον, ὑπομνήσας σοῦ φαινομένου. δηγθέντες ὑπὸ
 κυνὸς λυτιῶντος ἄνθρωποι δύο πρὸς τοὺς συνήθεις ἰατροὺς
 ἐπορεύθησαν ἰάσιως δεόμενοι. μικρὸν δ' ἦν ἑκατέρων τὸ
 ἔλκος, ὥς μηδὲ τὸ δέσμα πᾶν διηρῆσθαι. καὶ τὴν θερα-
 πείαν ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν ἐποιεῖτο τοῦ ἔλκους μόνον, μηδὲν
 ἄλλο πολυπραγμονῶν, καὶ ὀλίγων γε ἡμερῶν ὑγιὲς ἀπέσχετο
 τὸ μέρος. [294] ὁ δὲ ἕτερος, ἐπειδὴ λυτιῶν ἔγνω τὸν
 κύνα, τοσοῦτον ἀπέδει τοῦ σπεύδειν εἰς οὐλήν ἄγειν τὸ
 ἔλκος, ὥστε αὐτὸ τούταντίον ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐργάζετο μί-
 ζον, ἰσχυροῖς τε καὶ δριμέσι χρώμενος φαρμάκοις ἕως χρόνου
 συγροῦ, καὶ πίνειν προσηνάγκαζεν αὐτὸν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ
 φάρμακα, καὶ λύτης ἰάματα, ὥς ἔφασκεν αὐτός. καὶ δὴ
 καὶ οὕτως ἐτελεύτα τὸ συμβᾶν ἀμφοτέροις. ὁ μὲν ἐσώθη
 τε καὶ ὑγιὲς ἐγένετο, ὁ πίνων τὰ φάρμακα· ὁ δὲ ἕτερος, οὐ-
 δὲν ἔχειν οἰόμενος κακὸν, ἐξαίρτης ἔδειξέ τε τὸ ὕδωρ, καὶ
 σπασθῆις ἀπέθανεν. ἄρά σοι δοκεῖ μάτην τὸ προκαταρκ-
 τικὸν αἷτιον ἐν τούτοις ἐρευνᾶσθαι; ἢ δι' ἄλλο τι ἀπέθανεν

usum dicas, evidentia sequi confessus, forsan ostendero
 in manifesti mentione, quod tu praeteristi. Homines duo
 a rabioso cane morfi ad medicos familiares sibi remedia
 petituri concesserunt. Sed exiguum adeo utriusque vul-
 nus erat, ut ne cutis quidem tota esset divisa. Alter
 itaque medicorum solius vulneris curationem moliebatur,
 de nulla re alia sollicitus; et quidem paucis diebus par-
 tem sanam reddidit. Alter vero, quum rabire canem
 cognovisset, contrarium a priore semper egit, vulnus
 multo majus faciens, validis din acribusque medicamen-
 tis usus, tum medicamentum interim adversus rabiem
 confectum, ut ipse dicebat, aegrum assumere coëgit,
 tantum abest, ut cicatricem vulneri statim indaxerit.
 Tu nunc, quem utriusque curatio eventum habuerit,
 audi. Qui medicamenta bibit, sanitati pristinae restitu-
 tus est. Alter, qui nihil se mali habere putabat, subito
 aquam expavit, et convulsus periit. Numquid hic evi-
 dens causa in iis supervacuo tibi inquisita esse videtur?

Ed. Chart. II. [254.]

Ed. Bas. I. (13. 14.)

ὁ ἄνθρωπος, πλὴν διὰ τὴν ὀλιγορίαν τοῦ ἱατροῦ, μήτε
 κινδανομένου περὶ τῆς αἰτίας μηδὲν, μήτε τὴν τετηρημένην
 ἐπ' αὐτῇ Θεραπείαν παραλαβόντος; ἔμοι μὲν γὰρ οὐ δι-
 ἄλλο τι οὐδὲν φαίνεται, ἢ διὰ τοῦτο. ἔπει δὲ τῷ φαινο-
 μένῳ ἐπόμεναι, παρελθεῖν οὐ δύναμαι τοιοῦτον οὐδὲν αἰτιολο-
 οῦν, τῷ δὲ καὶ ἡλικίαν οὐ δύναμαι παραδραμεῖν, οὐδὲ ἀτιμά-
 ζαν. καὶ γὰρ κῆνταῦθα λυγρὰ καὶ με πιστεύειν τὸ φαινό-
 μενον, τῶν αὐτῶν κατὰ πάντα παθῶν οὐ πάντῃ τὴν
 αὐτὴν Θεραπείαν ἔχοντων, ἀλλ' ἔστιν ὅτε τοσοῦτον δια-
 φέρουσιν ἐν ταῖς διαφόροις ἡλικίαις, ὥστε μηδὲ ποσότητι
 μόνον, ἢ τρόπῳ βοηθημάτων διαλλάττειν, ἀλλ' ὅλῳ τῷ
 γένει. πλευριτικούς γοῦν πολλοὺς ἀκμᾶζοντάς τε καὶ ισχυ-
 ροὺς εἶδον ἐγὼ πολλὰκις, καὶ ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν φλεβοτομου-
 μένους, ἀλλ' οὐδένα τῶν ἐν ἰσχάτῳ γήρα, ἢ κομιδῇ σμικρὸν
 παῖδα· οὐδ' ὑμεῖς ἐτολμήσατε διὰ φλεβὸς κενοῦν, οὐτ'
 ἄλλος οὐδεὶς οὐδεπώποτε. τί δὲ, ὅταν Ἱπποκράτης εἴπῃ,
 ὑπὸ (14) κύνα, καὶ πρὸ κυνὸς ἐργάδεαι αἱ φαρυμακῆαι;
 καὶ ὅταν αὖ πάλιν, θέρεος φαρυμακεύειν τὰς ἄνω, χειμῶνος

An ob aliam vir ille mortuus est, quam medici negli-
 gentiam, qui nihil de morbi causa sciscitatus sit, neque
 remedium ad eam observatam administrarit? Haec sola,
 non alia, meo quidem iudicio, causa mortis illius extitit.
 Quoniam vero manifesta sector, id genus causarum
 nullam praeterire possum, pari modo nec aetatem omit-
 tere, aut parvi facere. Nam et hic quoque mihi fidem
 facit id, quod apparet, dum iidem plane affectus non
 eandem semper curationem habeant, sed interim in di-
 versis aetatibus tantum differre, ut non quantitate so-
 lum, vel modo auxiliorum, sed toto genere varient.
 Novi namque saepius multis aetate florentibus, pleuriti-
 cis et validis etiam a nobis sanguinem missum, verum
 nulli vel senio plane confecto, vel adhuc puero admo-
 dum. Neque vos ausi estis per venam vacuare, nec
 ullus alius unquam. Quid autem sibi vult Hippocrates,
 quam ait: *Sub canicula, et ante eam purgationes dif-*
ficiles. Rursus: *Aestate superiores, per hyemem infe-*

Ed. Chart. II. [294.]

Ed. Bas. I. (14.)

δὲ τὰς κάτω; πότερον ἀληθεύειν ὑμῖν, ἢ ψεύδεσθαι δο-
κεῖ; καθ' ἑκάτερον γὰρ ἀπορήσειν ὑμᾶς ἀποκρίσεως οἶομαι.
ψεύδεσθαι μὲν γὰρ εἰ φαίητε, τὸ φαινόμενον ἀτιμάζετε, ὃ
τιμῶν προσποιεῖσθε. φαίνεται γὰρ οὕτως ἔχειν τὰ ληθῆς,
ὥς Ἱπποκράτης λέγει. εἰ δ' ἀληθεύειν εἵποτε, προσέσθε
τὰς ὥρας, καὶ τὰς χώρας, ἃς ἀχρήστους ἀπεφύνασθε νομί-
ζω δὲ ὑμᾶς μηδὲ πόρῳ που τῆς οἰκείας ἀποδημῆσαι πα-
τρίδος, μήτ' ἐν πείρᾳ γενέσθαι χωρίων διαφορᾶς. πάντως
γὰρ ἂν ἠπίστασθε τοὺς μὲν ὑπὸ ταῖς ἄρκτοις οὐ φέροντας
τὰς ἀθρόας τοῦ αἵματος κενώσεις, ὥσπερ οὐδὲ τοὺς κατ'
Αἴγυπτον, καὶ Ὑλὴν τὴν μεσημβρίαν. τοὺς δ' ἐν μέσῳ
τούτων ἐναργῆ πολλὰκις ὠφέλειαν ἐπὶ ταῖς φλεβοτομίαις
λαμβάνοντας. τὸ δὲ μηδὲ τὰ μέρη τοῦ σώματος ἐπισκο-
πεῖσθαι πάνυ μοι θαυμαστὸν ἐφ' ὑμῶν καταφαίνεται, καὶ
δεινῶς ἄτοπον, οὐ τοῖς ἀληθέσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐφ'
ὑμῶν αὐτῶν πραττομένοις ἐναντίον. ὦ πρὸς τῶν θεῶν, ἔνθα
ἂν φλεγμονὴ γένηται, τῆς αὐτῆς δεῖται θεραπείας, κῶν ἐν

*riores partes expurgare convenit. Verane an falsa vo-
bis dicere videtur? Ad utrumque enim quid responde-
tis, non habere vos arbitror. Nam si mentiri eum dixe-
ritis, evidentia minus aestimabitis, quae vobis in pretio
esse fingitis. Apparet enim, sic veritatem habere, ut
Hippocrates scribit. Sin autem vera loqui eum censea-
tis, tempora quoque et loca, quae supervacanea esse
contendistis, admittetis. At puto, vos nunquam a patria
vestra longe peregrinatos esse, neque locorum diversita-
tem usu didicisse. Sciretis utique, eos, qui septentrioni
subjacent, copiosas sanguinis evacuationes ferre non
posse, sicut nec illos, qui Aegyptum aut meridianam
plagam totam incolunt. Qui vero medii hos interjacent,
iis venae incisionem saepe magno fuisse praesidio. Porro
quod nec corporis partes inspicitis, non possum non de-
mirari, vehementerque absurdum est, nec veris modo,
sed etiam illis, quae vosmet agitis, contrarium.
Quaeso per deos, si inflammatio contingat vel in crure,*

Ed. Chart. II. [294. 295.]

Ed. Bas. I. (14.)

σκεῖλαι, καὶ ἐν ᾧτι, καὶ ἐν στόματι, καὶ ἐν ὀφθαλμῷ; τί δὴ ποτ' οὖν πολλάκις ὑμᾶς ἐθευσάμην τὰς μὲν ἐν τοῖς σκέλεσιν φλεγμονὰς καὶ ἀποσχιζόντας σπίλη; καὶ ἐπιβρέχοντας ἐλαίῳ; τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς οὐδεπώποτε; τί δὲ, τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς τοῖς στύφουσιν ἰᾶσθε φαρμάκοις φλεγμαίνοντας, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ σκέλη τοῖς αὐτοῖς ἐπαλείφετε; τί δ' οὐχὶ καὶ τὰ ὦτα φλεγμαίνοντά τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν ἰᾶσθε βοηθήμασι; τί δ' οὐχὶ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῖς τῶν ὠτων; ἀλλ' ἕτερον μὲν ὠτων φλεγμονῆς, ἕτερον δὲ ὀφθαλμῶν ἐστὶ φάρμακον. ὅξος μὲν γὰρ μετὰ ῥοδίνου φλεγμονῆς ὠτων ἀγαθὸν φάρμακον. ἀλλ' οὐκ οἶμαί τινα τολμήσειν ἐγγεῖν αὐτὸ φλεγμαίνουσιν ὀφθαλμοῖς. εἰ δὲ καὶ τολμήσειεν, οὐ μετὰ μικρῶς εὖ οἶδ' ὅτι ζημίας πειράσεται τῆς τόλμης. [295] καὶ γὰρ γαρῤῥῶνος φλεγμαίνοντος, ἀγαθὸν φάρμακον ἀκάνθης Αἰγυπτίας ὁ καρπὸς, ἀγαθὸν δὲ καὶ ἡ σχιστὴ στυπτηρία. ἀρ' οὖν ταῦτα καὶ ὀφθαλμῶν φλεγμαίνόντων, καὶ ὠτων, ἢ πᾶν τοῦναντίον ἐσχάτη βλάβη; καὶ ταῦτα πάντα λέγω, συγχώ-

vel in aure, vel in ore, vel in oculo, eademne erit curandi ratio? Curnam igitur crurum inflammationes scalpello vos dividentes crebro conspexi, oleoque perfundentes, oculos non item? Cur rursus oculos inflammatione laborantes adstringentibus medicamentis curatis, non tamen eisdem crura perungitis? Cur non itidem aures inflammatione vexatas oculorum auxiliis sanatis? Cur non oculos aurium praesidiis? Sed aliud aurium, aliud oculorum inflammationis medicamentum est. Acetum siquidem cum oleo rosaceo aurium inflammationis praesens est remedium. Neminem tamen puto idem exhibiturum oculis inflammatis. Quodsi quis tam sit temerarius, non mediocri offensa certo novi temeritatem suam experturum. Et gurgulioni inflammatione obfesso pulchre succurrit spinæ Aegyptiæ fructus: sic quoque alumen fissile. Num igitur hæc quoque oculis inflammationi obnoxiiis et auribus profuerint? An plane e contrario magnum detrimentum attulerint? Atque hæc omnia dico, primam

Ed. Chart. II. [295.]

Ed. Bas. I. (14.)

θήσας ὑμῖν τὴν πρότερον ὑπόθεσιν, ὥς καὶ τὴν μὲν ἐν τοῖς σκέλεσιν ἢ ταῖς χερσὶ φλεγμονὴν χαλᾶν, οὐ μὴν τὴν γε τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ τοῦ γαργαρεῶτος, ἢ τῶν ὠτων. εἰ δ', ὅτι καὶ τὴν ἐν τοῖς σκέλεσι καὶ ταῖς χερσὶν οὐκ ἐξ ἁπαντος τρόπου χαλαστέον, ὑπομνήσασθαι, τύχα ἂν γνοίητε, εἰ σωφρονήσετε, ὅσον ἁμαρτάνετε. ἔσται δὲ καὶ νῦν ὁ λόγος ἀνάμνησις τοῦ φαινομένου. τῶν γὰρ ἐπὶ μηδεμιᾷ πληγῇ φλεγμοναίων ὁτιοῦν μέρος, ἀλλ' αὐτομάτως ὑπαρξάμενον, τῆς πληθωρικῆς διαθέσεως καλουμένης παρούσης, οὐδὲς χρήζει χαλάσεως τοῦ μορίου πρὸ τῆς τοῦ ὅλου σώματος κενώσεως. οὐ μόνον γὰρ οὐδὲν μειώσει, ἀλλὰ καὶ προσωξήσεις τὴν οὖσαν φλεγμονήν, εἰ τοῦτο δρώσεως· ὅθεν ἐν τούτῳ μὲν τῷ καιρῷ τὰ σιύφοιτα καὶ ψύχοντα τῷ μέρει προσφέρωμεν, ἥτινα δ' ἂν τὸ ὅλον σῶμα κενώσωμεν, τὴν καὶ τὰ καὶ τὸ φλεγμαῖον μόριον ἀνέχεται τῶν χαλάντων. εἰ δ' ὑμεῖς μὴ πείθω ταῦτα λέγων, ὅπερ ἔφην ἀρχόμενος τοῦ λόγου, καιρὸς ἂν εἴη μοι πρὸς τοὺς τιμῶντας τὸ φαινόμενον αὐτὸ ἀπαλλάττεσθαι.

vobis hypothesin concedens; crurum videlicet et manuum inflammationes digerendas esse, nec tamen oculorum, aut gurgulionis, aut aurium. Jam verò si crurum manuumque inflammationes non quovis modo laxandas esse monuero, forsan in mentem vobis veniet, si sapiatis, quantum a scopo aberraveritis. Erit autem praesens sermo ejus, quod apparet, commemoratio. Qui enim ex nullo ictu, sed ultro in parte quacunque inflammationem sortiuntur, ubi plethorica adfit affectio, nullius partis laxationem prius desiderat, quam corpus totum evacuatum sit. Non enim inflammationem praesentem, si id feceris, imminues, sed potius angebis. Unde hoc tempore adstringentia refrigerantiaque parti admovemus. Simulatque vero totum corpus evacuaverimus, tunc etiam pars inflammatione affecta sustinebit laxantia. Sin autem haec vobis non persuadeo, quod in orationis exordio dixi, ad illos, a quibus in pretio est id, quod apparet, digredi nos tempus postulat.

Ed. Chart. II. [295.]

Ed. Bas. I. (14.)

Κεφ. θ'. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἐμπειρικοῦ παρ' ἁθῶν ὁ
 δογματικὸς ὡδὲ πῶς λεγέτω. Τάχα μὲν εὖ φρονοῦντί σοι καὶ
 ταῦτα ἦν ἱκανά, περὶ τοῦ μήθ' ἡλικίαν, μήθ' ὥραν, μήτε
 χῶρον, ἀλλὰ μηδὲ προκαταρκτικὸν αἴτιον, ἧ μέρος τι τοῦ
 σώματος ἀχρηστον ὑπολαμβάνειν. εἰ δέ σε μήπω πέπεικεν
 ὁ ἐμπειρικός, ὑπομνήσκων τῶν φαινομένων, ἀλλὰ τινος
 ἔτι καὶ λόγου δέοι, τοῦτόν μοι δοκῶ προσθήσειν ἐγὼ, καὶ
 τὴν ὑπόθεσίν σου τῆς αἰρέσεως ἀποδείξω σαφῶς. ἀκοίω
 μὲν γὰρ ὑμῶν λεγόντων γινῶσκιν φαινομένων κοινοτήτων,
 ἐρωτῶ δὲ ἐκάστοτε, περὶ τί μάλιστα ἡ κοινότης αὕτη συνί-
 σταται, καὶ πῶς αὐτὴν γνωρίζομεν, οὐδέπω καὶ νῦν μοι
 δοκῶ γινῶναι δύνασθαι. τὸ δ' αἴτιον ἄχρι τῶν ὀνομάτων
 ἀλλήλοις ὁμολογεῖτε, περὶ τῶν πραγμάτων διαφερόμενοι.
 τινες γὰρ ὑμῶν ταῖς παρὰ φύσιν ἐκκρίσεισι παραμετροῦσι τὸ
 στεγνόν καὶ τὸ ὑπόιδες, λοχομένων μὲν αὐτῶν, στέγνωσιν ὀνο-
 μαζόντες τὸ πάθος, ἀμέτρως δ' ἐκκρινόμενων, φύσιν. ἄλλοι
 δέ τινες ἐξ ὑμῶν ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν σωμάτων διαθέσει

Cap. IX. Haec Empirico commemorante, Dogmati-
 cus accedat, et hunc in modum orationem instituat:
 Nimirum si quid mentis haberes, haec abunde satis te
 erudirent, nec aetatem, nec loca, nec causas proca-
 tareticas, nec aliquam partem corporis inutilem existi-
 mari. Caeterum si nondum Empiricus evidentium enar-
 ratione hoc tibi persuasit, sed alia adhuc oratione opus
 est, eam apponere nunc ego cogito, quo sectae tuae
 hypothefin infirmam esse demonstrem. Audio enim, vos
 dicere cognitionem apparentium communitatum. Inter-
 rogavi autem crebro, in qua re potissimum haec commu-
 nitas consistat, quoque modo eam cognoscamus: siqui-
 dem cognoscere me etiamnum posse non videor. Causam
 verbotenus eandem omnes tractatis, rebus vero non con-
 sentitis; nonnulli enim vestrum excretionibus secundum
 naturam adstrictum et fluens adnumerant. Quum qui-
 dem retinentur excrementa, adstrictionem; quum im-
 moderate excernuntur, fluorem affectionem appellant.
 Alii quidam e vestro coetu inter reliquas corporum con-

Ed. Chart. II. [295. 296.]

Ed. Bas. I. (14.)

τὰ πάθη φασὶν εἶναι, καὶ μέμφονται γε δεινῶς τοῖς εἰς τὸ
κενούμενον ἀποβλέπουσιν. ἐμοὶ δὲ ὅπῃ δοκοῦσιν ἐκάτεροι
σφάλ्लεσθαι, τάχα ἂν ἤδη δηλώσαιμι. γινέσθω δὲ ἡμῖν ὁ
λόγος πρὸς ἐκείνους πρότερον, ὅσοι ταῖς παρὰ φύσιν ἐκκρί-
σεις κρίνουνσι τὰ πάθη. θαυμάζω γὰρ αὐτοὺς, εἰ μὴδ'
ἰδρωτὰς ποτε, μήτε οὔρα, μήτ' ἐμέτους, μήτε διαχωρήματα
πλείω τῶν κατὰ φύσιν εἶδον ἐν ταῖς τόσοις χρηστῶς κενού-
μενα, καὶ τὸ πάντων ἀτοπώτατον, εἰ μὴδ' ἔντων αἰμορ-
ραγίαν ποτὲ κρίνασθαι ἐθεάσαντο. ταύτης μὲν γε οὐ τὸ ποσὴν
μόνον, ἀλλ' ὅλον τὸ γένος παρὰ φύσιν ὑπάρχει. ἰδρωτῶν δὲ,
ἥ οὔρων, ἥ ὅσα κατὰ γαστέρα, ἥ δὲ ἐμέτων ὄρεα, τὸ μὲν
γένος οὐ παρὰ φύσιν, οὗτοις γε μὴν ἄμετρόν ἐστὶ ποτε τὸ
πλήθος, ὥστε ἐγὼ μὲν οἶδά τινας εἰς τοσοῦτον ἰδρώσαντας,
ὥχοι τοῦ καὶ γνάφαλα διαβρέξαι, καὶ ἄλλους κατὰ γαστέρα
κενωθέντας ὑπὲρ τριάκοντα κοτύλας, [296] ἀλλ' οὐκ ἐδόκει
τούτων οὐδὲν παύειν, ὅτι τὸ λυποῦν ἐκενοῦτο. καίτοι τῷ
γε ταῖς κατὰ φύσιν ἐκκρίσεσιν εἰς ἅπαντα κανὼν χωμένῃ,

stitutiones affectus esse pronuntiant, querunturque de iis
vehementer, qui ad corpus, quod evacuatur, respi-
ciunt. At quomodo mihi utraque pars errare videatur,
fortassis jam ostendero. Ad eos autem sermo noster prius
dirigatur, qui excretionibus praeter naturam affectus attri-
buunt. Nam demiror ipsos, si neque sudores unquam, ne-
que urinas, neque vomitus, neque dejectiones plures, quam
naturalis status exigit, in morbis probas vacuari viderunt,
et quod omnium absurdissimum est, si neque ex naribus
fluorem aliquando morbum judicasse conspexerunt. Hujus siquidem non modo quantitas, sed totum genus
praeter naturam est. Sudorum, urinarum, et eorum,
quae per alvum aut vomitum prouunt, genus non praeter
naturam est. Sic tamen immodica est interdum co-
pia, ut ego viderim nonnullos tantum sudorem profu-
disse, ut etiam culeitras madefecerint, alios rursus supra
heminas triginta per sedem dejecisse. Sed nihil horum
videbatur cessare, quia id, quod offendeat, evacuaba-
tur, etsi haec symptomata naturalibus excretionibus ubi-

Ed. Chart. II. [296.]

Ed. Bas. I. (14.)

καλύτερα ἦν τὰ τοιαῦτα συμπτώματα. διὸ καὶ πιθανότερον ὡς εἶναι δοκοῦσιν οἱ τὰς διαθέσεις ἐν τοῖς σώμασιν αὐτοῖς τὰς κοινότητας ἐπιτιθέμενοι. θαυμάζω δὲ καὶ τοῦτον, ὅπως αὐτὰς φαινόμενας ἐτόλμησαν εἰπεῖν. εἰ γὰρ μὴ τὸ ῥέον ἐκ τῆς κοιλίας ἢ ῥύσις ἐστίν, ἀλλ' ἡ διάθεσις τῶν σωμάτων, ἐξ ἧς τὸ ῥέον, οὐκ ἐνδέχεται δὲ ταύτην οὐδεμιᾷ τῶν αἰσθήσεων φαίνεσθαι, πῶς ἂν αἱ κοινότητες ἔτι φαινόμεναι λέγουντ' ἂν; καὶ γὰρ ἐν κόλλῳ δυνατόν τὴν τῆς ῥύσεως διάθεσιν εἶναι, καὶ ἐν λεπτοῖς ἐντέροις, καὶ περὶ τὴν ἥσιν, καὶ περὶ τὴν γαστέρα, καὶ τὸ μεσάραιον, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἐντὸς, ὧν οὐδὲν οὐδὲ αὐτὸ δυνατόν αἰσθῆσαι λαβεῖν, οὔτε τὸ πάθος αὐτοῦ. πῶς οὖν ἔτι φαινόμεναι λέγουντ' ἂν αἱ κοινότητες, εἰ μήπω καὶ τὸ διὰ σημείων γνωρίζεσθαι φαίνεσθαι τις ἐθέλοι καλεῖν; ἀλλ' εἰ τοῦτο, τὴν τῶν παλαιῶν ἱατρῶν ἔτι διαφέρουσιν, οὐκ οἶδα. πῶς δὲ ταχίως καὶ ἐν ἑξ μηνσὶν ἐπαγγέλλονται τὴν τέχνην ἐκδιδάσκειν; οὐ γὰρ ἂν, οἶμαι, μικροῦς δέξοντο μεθόδου πρὸς τὸ γινῶναι τι τῶν ἐκφευγόντων τὴν αἴσθησιν, ἀλλὰ τῷ τοῦτο

que regula utenti evitanda erant. Quamobrem probabili-
liores quodammodo esse videntur, qui affectiones corpo-
rum ipsorum communitates statuunt. Sed hos quoque
demiror, quomodo apparentes eas appellare ausi sint.
Nam si, quod ex alvo pro fluit, non est fluxus, verum
corporis affectio, ex quo ipsum est fluens, nulli autem
sensui haec apparere potest, qua ratione adhuc commu-
nitates dixeris evidentes? In colo enim floris dispo-
sitio esse potest, et tenuioribus intestinis, et jejuno, et
ventre, et mesaraeo, aliisque multis interaneis, quorum
nullum neque ipsum, neque ipsius affectum sensu possis
percipere. Quomodo igitur adhuc apparentes dici pos-
sint communitates, nisi etiam per signa cognosci apparere
quis volet vocare? Sed si hoc ita est, quonam discrimi-
nine a veteribus medicis adhuc differrent, ignoro.
Quomodo rursus statim et in semestri artem se perdo-
cere promittunt? Etenim non methodus exigua ad ali-
quid, quod sensum effugit, cognoscendum desideratur.

Ed. Chart. II. [296.]

Ed. Basf. I. (14. 15.)

καλῶς ἐργαζομένῳ καὶ ἀνατομῇς χρεία τῆς ἑκάστου τῶν ἐν-
 τὸς, ὡς ἔχει φύσεως, διδασκούσης, καὶ φυσικῆς θεωρίας οὐ
 σμικρᾶς, ἵνα τὸ τ' ἔργον ἑκάστου καὶ τὴν χρείαν ἐπισκέρη-
 ται. πρὶν γὰρ εὐρεθῆναι ταῦτα, τῶν ἐν βάδει τοῦ σώμα-
 τος μορίων οὐδενὸς οἷον τε διαγινῶναι τὸ πάθος. τί δὲ λέ-
 γειν, ὅτι καὶ διαλεκτικῆς μὲν ἐνταῦθα χρεία μεγάλη, ἡ,
 ἐκ τίνων τί περαίνεται, σαφῶς εἰδῆς, καὶ μὴ παρακον-
 σθῆς ποτε σοφίσμασι, μήθ' ὑπ' ἄλλου, μήθ' ὑφ' αὐτοῦ;
 καὶ γὰρ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς (15) ἄκοντάς ἐστιν ἰδεῖν, ὅτι
 σοφίζομεθα. καὶ μὴν καὶ οἷον τί ἐστιν ἡ φύσις, ἡδέως ἂν
 αὐτοὺς ἐροίμην, εἰ διαλέγεσθαι μεμαθήκασιν. οὐ γὰρ δὴ
 τοῦτό γε μόνον ἀρκεῖν ἡγοῦμαι τὸ τισιν ἐξ αὐτῶν εἰρημέ-
 νον, ὅτι διάθεσις τις παρὰ φύσιν ἡ φύσις ἐστί. τίς γὰρ ἡ
 διάθεσις, εἰ μὴ μάθοιμεν, οὐδὲν ἂν οὐδέπω πλέον εἰδείμεν,
 ἄρά γε χάλασις τις, ἢ μαλακότης, ἢ ἀραιότης. οὐδὲν γὰρ
 ἐστιν ἀποῦσαι τι σαφές οὐδὲ αὐτῶν λεγόντων, ἀλλ' ὅ, τι ἂν
 ἐπέλθοι, νῦν μὲν τοῦτο, αὐτίς δὲ ἐκείτο, πολλάκις δὲ καὶ

Quin etiam anatomes usus pulchre hoc administranti ne-
 cessarius est, ut quae cujusque partis interioris naturam
 ut habet, edoceat, et naturalis speculationis haud pa-
 rum singularum munus et usum inspiciat. Priusquam
 enim haec inveneris, nullius in alto sitae partis corporis
 affectum licet cognoscere. Quid opus est verbis, quod
 etiam hic dialecticae usus magnus est, ut ex quibus
 quid colligitur, palam comprehendas, nec sophismatibus
 circumveniaris aut ab aliis, aut abs te ipso: quoniam
 interdum nobismet vel invitis illudi videre licet. Atqui
 profluvium quid sibi velit, lubens ex eis quaererem, si
 differendi facultatem didicissent. Non enim hoc solum credo
 satis esse, quod a quibusdam illorum dictum est, produ-
 vium videlicet affectum nominari praeter naturam. Nam
 nisi, quis sit affectus, teneamus, nihil amplius adeo
 cognoverimus, an relaxatio, aut mollities, aut raritas sit.
 Nihil siquidem vel ipsis dicentibus manifesti audies; sed
 quod eis in mentem venerit, nunc hoc, nunc illud,

Ed. Chart. II. [296.]

Ed. Bas. I. (15.)

πάντα ἅμα, ὥσπερ οὐδὲν διαφέροντα. καὶ εἴ τις ἐπιχειρήσει διδάσκειν αὐτοὺς, ὅπως διαφέρει ταῦτα ἀλλήλων, καὶ ὥς ἕκαστον αὐτῶν ἰδίας δέχεται θεωρίας, οὐχ ὑπομένουσιν ἀκοῦεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς παλαιοῖς ἐπιπλήττουσιν, ὥς μάλιστα τὰ τοιαῦτα διοριζομένοις. οὕτως ἀταλαιπάτως ἔχουσι πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ζήτησιν. ἀλλ' οὐδ' ἔτι τῷ μὲν χαλαρῷ τὸ συντεταμένον ἐστὶν ἐναντίον, τῷ δὲ μαλακῷ τὸ σκληρὸν, τῷ δ' ἁραιῷ τὸ πυκνόν, ἀκούειν ἀνέχονται καὶ ὥς παρὰ ταῦτα πάντα ἑτερόν τι ἐπὶ τὸ ἐπιέχουθαι τὰς φυσικὰς ἐκκρίσεις καὶ τὸ ρεῖν· καὶ ὥς ὑφ' Ἱπποκράτους ταῦτα πάντα διαίρεται. προπετιῶς δὲ περὶ τῶν τούτων αὐτῶν ἀποφαίνονται, καὶ τὴν φλεγμονὴν, οὕτω δὲ καλοῦσι τὸν σκληρὸν καὶ ἀντίτυπον καὶ ὀδυνηρὸν καὶ θερμὸν ὄγκον, ἐτοιμῶς πάντῃ καὶ ἀσκέπτως, στεγνὸν εἶναι πάθος φασίν. εἰτ' αὖθις ἑτέρας φλεγμονὰς ἐπιπεπλεγμένας ὀνομάζουσι, ὥσπερ τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς, ὅταν μετὰ θερμότητος ᾖσι, καὶ τὰς ἐν παρωτίδι, καὶ γαργαρεῶν, καὶ οὐρανίσκῳ, καὶ ὀύλοις.

plerumque simul omnia, tanquam nihil differentia. Quod si quis ipsos, quomodo haec inter se varient, quodque singula propriam requirant inspectionem, docere conetur, eum nullo pacto audire instinent, sed veteres incessunt calumnianturque, tanquam frustra hujusmodi definientes: tam otiosi ac segnes in veritatis inquisitione reperiuntur. Imo nec quod laxo densum, molli durum, raro densum existat contrarium, dicere nos patiuntur. Insuper ad haec omnia, aliud esse naturales excretiones contineri, aliud fluere; quemadmodum ab Hippocrate etiam universa haec definita sunt; verum temere, nullo iudicio, et clausis oculis de his sententiam proferunt, et inflammationem (sic autem vocant durum, renitentem, dolore plenum et calidum tumorem) prompte admodum et inconsulto affectum esse astrictum pronunciant. Deinde porro inflammationes alias nominant implicitas, velut oculorum inflammationes, ubi cum fluore faciunt, item tonsillarum, gurgulionis, palati et gingivarum. Postea sup-

Ed. Chart. II. [296. 297.]

Ed. Bas. I. (15.)

εἶθ' ὑποτίθενται πόρους, τοὺς μὲν ἁραιοὺς γεγονέναι, τοὺς δὲ μεμυκέναι, καὶ διὰ τοῦτο ἀμφοτέρω τὰ πάθη πεπονθέναι. τινὲς δὲ οὐκ ὁκνοῦσι περὶ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἕνα πόρον συνίστασθαι λέγειν ὅσιν τε καὶ στέγνωσιν, ὃ μὴδ' ἐπιτοῆσαι ἥρδιον· οὕτως ἐπίπαν τόλμης ἤκουσιν. [297] ὅλλοι γοι δὲ τινες ἐξ αὐτῶν, ὑπομείναι δυνηθέντες ἐπιπλέον ὑπὲρ ἀπάντων τούτων ἀκοῦσαί τε καὶ διασκέπασθαι, μόλις ποτὲ μεταγρόντες ἐπὶ τὸ ἀληθὲς τρέπονται. τούτοις μὲν οὖν, καὶ ὅσοι μετ' ἀκριβείας τινὸς βούλονται μαθεῖν τι περὶ τῶν πρώτων καὶ γενικῶν παθῶν, ἰδίᾳ γέγραπται· τὸ δὲ νῦν εἶναι τοῖς εἰσαγομένοις χρήσιμον, πρὸς αὐτοὺς βραχεία εἰπεῖν δίκαιον. ἠδὲ μὲν δ' ἂν τι κακείνοις ἀπ' αὐτῶν ὄνασθαι γένοιτο· δ' ἂν τοῦτο, εἰ τοῦ φιλογικεῖν ἀποστάντες, αὐτὸν τὸν λόγον ἐξετάσαιεν ἐφ' ἑαυτοῖς. ἔχει δὲ ὁ λόγος, ὥς ἡ καλουμένη καὶ πρὸς αὐτῶν ἐκείνων φλεγμονή, παρὰ φέαν ὄγκος ἐστὶν ὀδυνηρὸς, καὶ ἀντίτυπος, καὶ σκληρὸς, καὶ θερμὸς, οὐδὲν τι μᾶλλον ἁραιότερον ἰσχυρομένη κατὰ τὸν

ponunt meatus alios raros, alios patentes; ideoque utroque affectus subiisse. Quosdam vero non pudet dicere, in uno eodemque meatu et fluorem et astrictionem posse consistere; quod ne cogitare quidem facile est. Tam sunt in omni re audacter temerarii. At pauci quidam ex ipsis, ubi paulo copiosius de his omnibus tum audire, tum disceptare pro viribus sustinuerint, vix tandem poenitentia ducti ad veritatem se convertunt. His igitur, qui accuratius de primis generalibus affectibus cupiunt discere, seorsum commentarios scripsimus. Porro ut praesens recentioribus medicinae candidatis frugem aliquam adferat, pauca adversus eos dicere aequum fuerit. Optarem sane et illos fructum aliquem inde referre: et referrent hand dubie, si, contentione relicta, sermonem ipsum apud se paulisper examinerent. Sermo ita habet. Inflammatio, ut ipsi vocant, tumor est praeter naturam, dolorificus, repitens tactui, durus, et calidus, nullam magis partem pro sua ipsius ratione vel

Ed. Chart. II. [297.]

Ed. Bas. I. (15.)

ἑαυτῆς λόγον, ἢ σκληρότερον, ἢ πυκνότερον ἑαυτοῦ τὸ μέ-
 ρος, ἀλλὰ μιστὸν ῥεύματος περιτιοῦ, καὶ διὰ ταῦτο τετα-
 μένον. οὐ μὴν, εἴ τι πάντως τέταται, τοῦτο πυκνότερον
 γέγονεν, ἢ σκληρότερον ἑαυτοῦ. μάθους δ' ἂν ἐπὶ τε βυρ-
 σῶν αὐτὸ καὶ ἱμάντων, καὶ πλοκάμιον, εἰ πάντη διατείνειν
 ἐπιχειρήσεις· οὕτω δὲ καὶ ἡ ἱσσις τῶν πεπληρωμένων
 μελῶν κένωσις ἐστίν· ἐναντίον γὰρ τοῦτο τῇ πληρώσει.
 κενουμένοις δὲ αὐτοῖς εὐθὺς ἔπεται τοῖς μορίοις χαλαρω-
 τέροις γίνεσθαι· τάσις μὲν δὴ τοῖς πεπληρωμένοις ἐξ ἀνάγ-
 κης, ὥσπερ τοῖς κενουμένοις ἢ χάλασις ἔπεται· πύκνωσις
 δὲ, ἢ ἀραιώσις, οὐδέτερον ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' οὐδὲ ῥύσις, ἢ
 ἐπίσχεσις· οὔτε γὰρ, εἰ ἀραιὸν ἤδη τι, καὶ ῥεῖν ἐξ αὐτοῦ
 πάντως ἀναγκαῖον· τί γὰρ, εἰ παχὺ καὶ ὀλίγον εἴη τὸ πε-
 ρεχόμενον; οὔτ', εἰ πυκνὸν, ἴσχεσθαι· τὸ γὰρ πολὺ καὶ
 λεπτὸν καὶ διὰ πυκνῶν ἐκρεῖ τῶν πόρων. βέλτιον οὖν ὄν
 καὶ αὐτοὺς τοὺς τῶν παλαιῶν ἀναγνόντας τὰς βίβλους με-
 μαθηκέναι, κατὰ πόσους τρόπους τὸ πρότερον ἐν τῷ μορίῳ
 στεγόμενον αὐθις ἐκκρίνεται· καὶ γὰρ ὑραινούμενον τοῦ

rariorem, quam fuit antea, vel duriorem, vel densiorem
 reddens, sed humore superfluo repletam, eoque inten-
 sam. Non tamen, si quid omnino tensum est, id quo-
 que densius aut durius, ac antea, evadit. Discas hoc in
 coriis, loris et crinibus, si vehementer distendere co-
 neris. Pari ratione humorum, qui inflammata[m] partem
 occuparunt, remedium est evacuatio. Haec enim reple-
 tion[i] contraria est. Nam, evacuatis humoribus, partes
 statim laxiores fiunt. Tensio certe repletas necessario,
 sicut relaxatio evacuat[as], sequitur. Densitas autem vel
 raritas neutrum ex necessitate comitatur, quin nec fluor,
 nec retentio. Neque enim, si rarum jam quippiam, id
 inde quoque fluere prorsus necessitas postulat. Quid
 enim, si crassum et modicum fuerit id, quod contine-
 tar? Neque, si densum, retineri: qui acopiosum et tenue
 etiam per densos effluit meatus. Satius igitur esset ipsos
 ex veterum libris relectis didicisse, quot modis id, quod
 prius in parte continebatur, denno excernitur. Etenim

Ed. Chart. II. [297.]

Ed. Bas. I. (15.)

περιέχοντος αὐτὸ, καὶ αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου τε καὶ πλείονος γενομένου, καὶ σφοδρότερον κινουμένου, καὶ ὑπὸ τινος τῶν ἐκτὸς ἐφελκομένου, ἢ πρὸς τινος τῶν ἐντὸς ὠθουμένου, καὶ ὅσον ἀναδύσσειν πρὸς τιναν τῶν ἐντὸς. εἰ δέ τις ταῦτα πάντα παρῆς, μίαν αἰτίαν κενώσεως ἤγοιτο εἶναι τὴν ἀραιώσιν τῶν πόρων, δόξει μὴδὲ τὰ φαινόμενα γινώσκειν. ἔριον γοῦν, ἢ σπογγίον, ἢ τι τῶν οὕτως ἀραιῶν ἐναργῶς ὁρῶμεν, εἰ μὲν ὀλίγον ἐντὸς ἑαυτῶν ὑγρὸν ἔχει, στέγοντα καὶ μὴ μεθιέντα, τὸ πλεόν δ' ἀποχέοντα. τί δὴ ποτ' οὖν οὐχὶ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τῶν μυκτήρων, καὶ τοῦ στόματος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν οὕτως ἀραιῶν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐνενόησαν, ὥς ἐνδέχοιτό ποτε τῷ πλήθει τῆς περιεχομένης ἐν αὐτοῖς ὑγρότητος, οὐκ ἀραιώσκει τῶν πόρων, ἔκρεινται; καὶ μὲν δὴ καὶ κεράμους εἶδομεν πολλάκις ἀραιούς οὕτως, ὥς διηθεῖσθαι τὸ ὕδωρ. ἀλλ' εἰ μέλιτος ἐγγχείας, οὐ διηθεῖται, παχυτέρα γὰρ ἢ τοῦ μέλιτος οὐσία τῶν τοῦ κεράμου πόρων. οὐκ οὖν οὐδὲ τοῦτο ἀπαικὸς ἦν ἐργοῦσθαι, ὥς διὰ λεπτότητα πολλάκις ἔκρεινται, καὶ μὴδὲ αὐτὰ τὸ π-

rarefcente eo, quod ipsum continet, et eo, quod continetur, attenuato, majoreque reddito, et vehementius moto, tum ab exteriorum aliquo attracto vel ab aliquo interiorum impulso, et velut a quibusdam internis resorpto. Jam vero si quispiam, his omnibus neglectis, unam vacuationis causam meatuum raritatem esse putaverit, is ne apparentia quidem cognoscere videbitur. Nam lanam, vel spongiam, vel hujusmodi rarum quippiam manifesto videmus, si parum intus in se humoris habeant, retinere id, nec dimittere, si multum, refundere. Cur igitur non de oculis quoque, et naribus, et ore, aliisque non minus raris id ipsum considerarunt? nempe fieri posse, et in humoris, qui ipsis inest, copia, nunquam nisi ob meatuum raritatem quippiam effluere? Quin etiam figurales ollas subinde videmus adeo raras, ut aqua in eas infusa percoletur: non perinde mel Crassior etenim mellis substantia est ollae meatibus. An igitur vero dissimile erat, si frequenter tenuitatis causis

Ed. Chart. II. [297. 298.]

Ed. Bas. I. (15.)

ριέχον σῶμα τετρημένον ἐκ τῆς φύσεως ἤ· ἀλλ' οὐδ' ὅτι
πολλάκις, ἥπερ διουκεί τὸ ζῶον, ὁρμῇ σφοδρότερα χρησα-
μένη, τὸ περιττὸν ἅπαν ἐκένωσε δι' αὐτοῦ, καθάπερ ἐκ-
θλάψασά τε καὶ ἀποσαμμένη. τί οὖν χαλεπὸν ἦν ἐννοῆσαι
τῷ γε ἀκριβῶς τοῖς τέχνῃς ἔργοις ὁμιληκότι τὰ πολλά; αἱ
γὰρ κρίσεις τῶν νοσημάτων ὡδὲ πως γίνονται. καὶ παρήμῃ
τῆς λοιπᾶς τῶν κενουμένων αἰτίας· ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν
ισχυμένων ἴσας τὸν ἀριθμὸν, ἐναντίας ταύταις οὔσας. οὐ
γὰρ ἐστὶ τῶν ἐκείνων ἀκοῶν ὁ τοιοῦτος λόγος ἀκουσμα. ὃ
δέ μοι δοκοῦσι τάχα ἂν ποτε συνήσειν, ἐπὶ τοῦτ' αὐθιγ
ἐπάνειμι τὸ δύνασθαι ποτε ρευματίζεσθαι τὸν ὀφθαλμὸν,
ἢ πολλοῦ τοῦ ρεύματος, ἢ λεπτοῦ γεγονότος, ἢ ὑπὸ τῆς
φύσεως διὰ τοῦδε τοῦ μέρους ἀπωθουμένου, μηδὲν αὐτῶν
τῶν σωμάτων παρὰ τὸ κατὰ φύσιν ἄλλοιότερον ἐχόντων, καὶ
χρῆ δηλονότι τὸ μὲν λεπτὸν ρεῦμα παχύνειν, τὸ δὲ πολὺ
[298] κενεῖν. τὴν δὲ ὁρμὴν τῆς φύσεως, ἂν ἐν καιρῷ γέ-
νηται, δέχεσθαι, μηδὲν περὶ τὰ σώματα τῶν ὀφθαλμῶν
αὐτὰ πραγματευόμενον, ἅτε μηδὲ τῆς φύσεως ἦν αἷτια. τὸ

quid effluere dixerim, licet corpus ipsum continens
a natura perforatum non sit? Sed nec, quod na-
tura laepe, quae animal gubernat, impetu vehementiore
usa, omne supervacuum expurgat, quali exprimens pro-
pullansque, quae igitur difficultas est in artis operibus
diligenter versato diu hoc intelligere? Quippe morborum
judicia hac fere ratione fiunt. Praetereo nunc reliquas
evacuationum causas; similiter retentionum, pares nu-
mero, his contrarias. Non enim talis sermo de illis
pertractare accommodus est. Quod autem profuturum
aliquando putem, eo revertor; nempe oculum interim
posse flere, vel humore copioso, vel tenui reddito, vel
a natura per hanc partem expulso, nihil ipsis corpori-
bus supra naturalem habitum magis immutatis. Oportet
sane tennem humorem crassum reddere, crassum atte-
nuare: naturae impetum, si opportune contingat, exci-
pere, nihil circa oculorum corpora ipsa molientem, ut
quae fluoris causam non praeberint. Caeteram aliam

Ed. Chart. II. [298.]

Ed. Bas. I. (15.)

δ' οἶσθαι τινα μὲν φλεγμονὴν στεγνὸν εἶναι πᾶσι, ἐτέ-
ραν δὲ ἐπιπεπλεγμένην; οὐκ οἶδ' ὅπως σωφρονοῦντων ἐστὶ
πρῶτον μὲν γὰρ ἐπελάθοντο τῶν σφετέρων λόγων, ὥς οὐ
τῇ κενώσει κριτέον τὸ ῥοῶδες, ἢ ταῖς ἐπισχέσει τοῦ στεγνόν,
ἀλλ' εἰς αὐτάς τῶν σωμάτων τὰς διαθέσεις χοῇ βλέπουν.
ὅταν οὖν καθ' ἅπαν ὁμοίαι τυγχάνωσιν αὐταί, καὶ μηδενὲ
φαίνεται διαφέρειν ἢ νῦν φλεγμονὴ τῶν πρόσθεν, ἄλλω γε,
ἢ τῷ τὸ μὲν ἀπορρεῖν τι, τὸ δὲ οὐ· πῶς οὐ δεινὸν ἄτο-
πον, ἐπιπεπλεγμένην μὲν ταύτην, στεγνὴν δ' εἰρήνην εἶναι
νομίζουσιν; ἔπειτα δὲ, πῶς οὐδὲ τοῦθ', ὅπερ ἦν ἀροχέροτα-
τον, ἐπῆλθεν αὐτοῖς λογίσασθαι, ὅτι μήτε ἐν χειρὶ, μήτ'
ἐν ποδὶ, μήτ' ἐν πῆχει, μήτ' ἐν βραχίονι, μήτ' ἐν κνήμῃ,
μήτ' ἐν μηρῷ, μήτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ μέρει τοῦ σώματος ἄφθῃ
ποτὲ φλεγμονῆς εἶδος τοιοῦτον, οἷον ἐκτὸς ἀποχεῖν τι μόν-
ταις δὲ ταῖς ἐν τῷ στόματι, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ ταῖς
ῥίσις ὑπάρχειν τοῦτο; πότερον ὁ Ζεὺς προσέταξε ταῖς κοι-
νότησιν ἀπάσαις ταῖς ἐπιπεπλεγμέναις, ὥστε μηδὲ πώποτε

inflammationem astrictum esse affectum arbitrari, aliam
implicitam, insignis est dementiae; quandoquidem pri-
mum orationis suae obliti sunt, scilicet fluens non eva-
cuatione aestimandum esse, aut retentionibus astrictum;
verum ad ipsas corporum affectiones respiciendum. Quum
itaque similes omnino inter se existant, et nullo prae-
sens inflammatio a priore differre videatur alio nomine,
quam quod ex his quippiam defluit, ex illa non, quo-
modo non insigniter absurdum est, aliam inflammationem
implicitam, aliam astrictam nominare? Deinde quo pacto,
nec hoc, quod erat promptissimum, illis in mentem ve-
nit ratiocinari, nec in manu videlicet, nec in pede,
nec in cubito, nec in brachio; nec in tibia, nec in fe-
more, nec in alia qualibet corporis parte talem ali-
quando inflammationis speciem, qua foras aliquid efflue-
ret, inventam esse; solis autem, quae os, oculos et
nares infestant, hoc evenire? Utrum Jupiter omnibus
implicitis communitatibus instituit, ut earum nulla un-

Ed. Chart. II. [298.]

Ed. Bas. I. (15. 16.)

μηδεμίαν αὐτῶν εἰς ἄλλο μηδὲν τῶν τοῦ σώματος ἀφικνεῖσθαι μορίων, ἀλλ' ἐν ὀφθαλμοῖς μόνον, καὶ ῥινί, καὶ στόματι πολεμῶν; ἡ φλεγμονὴ μὲν γὰρ ἅπαντα δύναται καταλαμβάνειν, ὅσα γε τὰ τῆς γενέσεως αὐτῆς αἷτια δέχεσθαι πέφυκεν. τῷ δὲ εἶναι τὰ μὲν ἀραιὰ τὴν φύσιν, τὰ δὲ πυκνά· (16) τῶν μὲν ἀποχεῖται τι τοῦ ῥεύματος, ἐν δὲ τοῖς ἴσχειται. καὶ γὰρ εἰ πληρώσεως ἄσκον ἢ ἄλλο τι τῶν οὕτως στεγανῶν ὑγρᾶς οὐσίας, οὐδὲν ἀπορῶει· σπογγίαν δὲ καὶ τῶν οὕτως ἀραιῶν εὐθὺς ἅπαν τὸ περιττὸν ἀποχεῖται. τί δὲ οὖν χαλεπὸν ἦν, ἐννοήσαντας αὐτοὺς, ὅσον γε τὸ ἄλλο δέρμα πᾶν στεγνότερόν ἐστι τοῦ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τοὺς μυκτιῆρας, καὶ τὸ στόμα, τῇ τῶν μορίων φύσει τὴν αἰτίαν ἀναθεῖναι, παρέντας ἐπιπλοκὴν καὶ λήρους μακροῖς; ὅτι γὰρ οὕτω τοῦτ' ἔχει, δηλοῦσιν αἱ μεθ' ἐλκώσεως ἐν τοῖς ἄλλοις μορίοις γινόμεναι φλεγμοναί· καὶ γὰρ κακείνων ἀπορῶει τὸ λεπτομερές, ὥσπερ ἐν ὀφθαλμοῖς, καὶ ῥινί, καὶ στόματι· ἕως δ' ἂν ἀπαθὲς ἦ, καὶ πάντως στεγνὸν τὸ δέρμα, τοῦ μηδὲν ἀποχεῖσθαι τοῦτο αἷτιον, οὐ τὸ τῆς

quam in aliam corporis partem se immittat, sed oculos solum, et nasum et os infestet? Inflammatio liquidem omnia potest occupare, quae ejus generationis causae recipiendae sunt idonea. Quoniam vero quaedam naturae sunt rarae, quaedam densae, ex his quidem aliquid fluitis manat, in illis retinetur. Nam si utrem vel aliud quid ita obstructum humida substantia repleas, nihil effluet. Si vero spongiam, aliud id genus rarum, quicquid est superflui, effundetur. Quid negotii ergo est, si cognoscas, quanto omnis alia pellis sit astrictior ea, quae oculos, nares et os contegit, particularum naturae causam attribuerē, multis verborum ambagibus et nugis omisissis? Quod enim hoc sic habet, innuunt cum exulceratione in aliis partibus factae inflammationes; quia illarum quod tenuius est et subtilius, emanat, quemadmodum in oculis, naso et ore. Donec autem cutis inoffensa et astricta prorsus fuerit, ejus, quod nihil re-

Ed. Chart. II. [298.]

Ed. Basf. I. (16.)

φλεγμονῆς εἶδος. ὥσπερ αὖ πάλιν, εἰ μέλει δεύσειας ἢ ὑγρᾶ πίπτη πᾶν τοῦ πληθὺς ἀμέτρου σπογγίαν ἢ ἔριον, οὐδὲν ἀπορρεῖ διὰ τὸ τῆς ὑγρότητος πάχος, ἢ ὕδατι μὲν, ἢ τινι τῶν οὕτω λεπτῶν, ἀλλ' ἐλαχίστῳ τούτῳ κατὰ τὸν αὐτὸν, οἶμαι, λόγον οὐ διὰ παντὸς ἐκχεῖται τινι τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ διὰ τὸ πάχος τῆς ὑγρότητος, ἢ τῷ μὴ περιτεύειν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων. ὥστ' ἐνδέχεται ταῦτόν εἶδος τῆς φλεγμονῆς, μηδενὶ διαφέρον ἄλλῳ γε, πλὴν τῷ πάχει τῆς ἐπιβρέουσας οὐσίας, ὀφθαλμίαν ἐργάσασθαι χωρὶς ῥεύματος, ἣν οἱ σοφώτατοι Μεθοδικοὶ στεγνὴν ὀνομάζουσι, καὶ διαφέρειν οἴονται τῆς ἐπιπεπλεγμένης, ἐπιλανθανόμενοι τῶν ἰδίων λόγων, οὓς ἂν καὶ κάτω μεταφέρουσι, σωματικὰς ἀξιοῦντες εἶναι τὰς κατασκευὰς τῶν παιθῶν, οὐκ ἐν τοῖς ὑγροῦς συνίστασθαι. πῶς οὖν, ὅταν εἰ μὲν ἐν τοῖς σώμασιν ἡ αὐτὴ διάθεσις ἦ, οὐδενὶ ἄλλῳ γε διαφέρουσα, μόνη δὲ τῇ τῶν ὑγρῶν φύσει λεπτῶν ἢ παχέων ὄντων, ἐπῆται, ποτὲ μὲν ἀπορρεῖν τι, ποτὲ δὲ ἴσχεσθαι,

fundit, haec causa, non inflammationis species est; quemadmodum rursus, si melle, aut pice liquida, non ita, si copiam spectes, immodica spongiam aut lanam imbuas, nihil propter liquidi crassitiem effluit; vel si aqua, vel aliquo tam tenui, sed hoc paucissimo, eadem, arbitror, ratione ex oculis non usquequaque aliquid profunditur, aut propter humorum crassitiem, aut quod non redundant, quemadmodum in iis, qui secundum naturam habent. Quare eadem inflammationis species non alia re discrepans, quam substantiae influentis crassitie, lippitudinem sine fluxu generare potest, quam sapientissimi Methodici astrictam nominant, creduntque cum implicita huic esse discrimen verborum suorum oblitum, quae sursum et deorsum transferunt, corporeas affectuum praeparationes esse, non in humoribus consistere autumantes. Quonam igitur pacto, si in corporibus eadem sit affectio, nulla re alia differens, solam vero humorum tenuium vel crassorum naturam sequatur, ut interdum aliquid effluat, interdum retineatur, diversas

Ed. Chart. II. [298.]

Ed. Bas. I. (16.)

διαφερούσας ὑπολαμβάνετε εἶναι τὰς κοινότητας; οὕτω μὲν δὴ καὶ τὸ ἐπιπεπλεγμένον ὑμῶν ἀδιανόητόν ἐστι. τὰ δὲ ἄλλα κατὰ μέρος, οὐκ ἐν τοῖς κατὰ δίαίταν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς κατὰ χειρουργίαν τε καὶ φαρμακείαν, ὅσα σφάλλεσθε, τάχα ἂν αὐθις μαθήσετε, εἰ μηδέπω διὰ τούτων ἐπέισθητε. νυνὶ δὲ, ἐπεὶ καὶ τοῖς εἰσαγομένοις ἱκανὰ ταῦτα, καταπαύσω τῆδε τὸν παρόντα λόγον.

esse communitates existimatis? Haud secus implicitum mixtumque vestrum non est intelligibile. Quantum vero jam particulatim non solum in ea medicinae parte, quae victum curat, sed etiam in ea, quae manu, et quae medicamentis medetur, aberretis, iterum forsan discetis, si iis nondum fidem adhibeatis. In praesentia vero, quoniam haec medicinae recens initiatis sufficiunt, libro huic praesenti finem imponam.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΡΟΣ ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΝ
ΠΕΡΙ ΑΡΙΣΤΗΣ ΑΙΡΕΣΕΩΣ.

Ed. Chart. II. [299.]

Ed. Bas. I. (16.)

Κεφ. α'. Ἐκαστον τῶν ἰατρικῶν θεωρημάτων, καὶ καθόλου πᾶν θεώρημα, πρῶτον μὲν ἀληθὲς εἶναι δεῖ, εἴτα χρησίμῳ, εἴτ' ἀκόλουθον ταῖς ὑποτεθείσαις ἀρχαῖς. ἐκ γὰρ τῶν τριῶν τούτων τὸ ὑγιὲς θεώρημα κρίνεται, ὥς, ἐάν τι τῶν εἰρημένων τῷ θεωρήματι μὴ προσῇ, οὐδὲ θεώρημα τοῦτο τὴν ἀρχὴν ἂν εἴη ῥητέον. ἐπειδὴ γὰρ αἱ τέχναι ἐκ θεωρημάτων εἰσὶ, καὶ τούτων οὐχ οἷαν ἔτυχεν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν σύστημα τι δεῖ ἔχειν τὰς καταλήψεις, εἴτα καὶ πρὸς χρησίμῳ τι φέρειν, διὰ τοῦτ' ἀναγκαῖόν ἐστι, πᾶν

GALENI DE OPTIMA SECTA AD
THRASYBVLVM LIBER.

Cap. I. Unumquodque medicorum praeceptorum, ac universe omne praeceptum, primum sane verum esse debet, deinde utile, postremo propositis principiis consentaneum. Nam ex his tribus sanum judicatur praeceptum, ut, si quod ex praedictis praecepto desit, ne praeceptum quidem hoc prorsus sit dicendum. Siquidem artes ex praeceptis constant, iisque non quibuslibet, sed primum sane convenit, ut constitutio aliqua perceptiones animi habeat: deinde etiam ad utile aliquid deducat. Idcirco necessarium

θεώρημα καὶ ἀληθὲς εἶναι, καὶ χρήσιμον, καὶ ἀκολουθίαν
 τινὰ ἔχειν, οὐ μόνον περὶ τὰς ὑποτεθείσας ἀρχάς, ἀλλὰ
 καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ θεωρήματα. καθ' ὅσον μὲν γὰρ ὑπὸ
 κατάληψιν πέπτει πᾶν θεώρημα, ἀληθὲς αὐτὸ ὑπάρχειν δεῖ·
 ψευδῶν γὰρ οὐκ εἰσι καταλήψεις. καθ' ὅσον δὲ πρὸς τι
 τέλος συντείνει εἰς τὸν βίον φέρον, δεῖ ἕκαστον τῶν θεωρη-
 μάτων χρήσιμον εἶναι καὶ ἀναγκαῖον. τὸ δὲ σύστημα τῶν
 καταλήψεων πρὸς τὴν ἀλλήλα συμφωνίαν τῶν θεωρημάτων,
 καὶ πρὸς τὴν ὑποτεθείσαν ἀρχὴν ἐπιζητεῖν δεῖ. ἐπεὶ δὲ
 ὥσπερ ὑπὸ ἓνα ἄρχοντα τὸ σύστημα νοεῖται τῶν ἀρχομένων,
 οὕτω καὶ πρὸς τὴν ὑποτεθείσαν ἀρχὴν τὸ θεώρημα ἀναφέ-
 ρεται. διὰ τοῦτο πᾶν θεώρημα ἀληθὲς καὶ χρήσιμον καὶ
 ἀκολουθὸν εἶναι δεῖ. εἰ δὲ τοῖς τρισὶ τούτοις πᾶν θεώρημα
 τεχνικὸν κρίνεται, δῆλον ὅτι καὶ τὰ ἱατρικὰ θεωρήματα τοῖς
 αὐτοῖς τοῖσι κρίνονται ἄν. δεῖ τοίνυν, ἐπειδήπερ αἰεὶ μῆτε
 τὸ ἀληθὲς ὁποῖόν τι ἔστι, καὶ ὅπως ἂν κρινοῖτο, πρόδηλον
 ὑπάρχει, μῆτε τὸ χρήσιμον, μῆτε τὸ ἀκολουθόν, εὐκατά-

est, omne praeceptum et verum existere, et utile, et con-
 sequentiam quandam non modo circa proposita principia,
 sed etiam ad reliqua praecepta obtinere. Quatenus enim
 sub animi perceptionem omne cadit praeceptum, verum
 ipsum esse oportet: falsorum namque perceptiones non
 sunt: quatenus autem ad finem aliquem tendit vitae
 commodum, unumquodque illorum utile et necessarium
 esse debet. Collectio autem comprehensionum seu per-
 ceptionum tum ad mutuam praeceptorum concordiam,
 tum ad propositum principium examinanda est. Quo-
 niam vero ut sub uno principe subditorum congeries in-
 telligitur, ita quoque ad propositum principium prae-
 ceptum refertur: idcirco omne praeceptum verum, utile
 et consentaneum esse convenit. At si tribus his quod-
 libet praeceptum artificiale iudicatur, constat et medicæ
 praecepta his ipsis esse iudicanda. Fuerit igitur operæ
 pretium, quoniam semper neque verum, quale sit et
 quomodo iudicari debeat, manifestum existit, neque utile,

Ed. Chart. II. [299. 300.]

Ed. Bas. I. (16.)

ληπτὰ ἐστὶ, γνωρίσματα τούτων τινὰ καὶ κριτήρια πρὸ τῶν ἄλλων παραδοῦναι.

Κεφ. β'. Τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς κρίνεται τῇ τοῦ λόγου συμφωνίᾳ πρὸς τὰ ὑποκείμενα. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν ὑποκειμένων ἃ μὲν φαίνεται, ἃ δὲ κρύπτεται, καὶ τῶν φαινομένων ἃ μὲν εἰσὶν ἐξ [300] αὐτῶν καταληπτὰ, ὡς τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, ἃ δ' οὐκ ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἐξ ἑτέρων ἐστὶ καταληπτὰ, ὡς τὰ διὰ σημείων καταλαμβανόμενα· πάλιν δ' αὖ τῶν κεκρυμμένων ἃ μὲν ἐναργῆ ἐστὶ καὶ λέγεται, ὡς τὰ δις δύο τέτταρα, ἃ δὲ διὰ ἀποδείξεως καταλαμβάνεται, ὡς τὸ, ὃ ἐστὶν εὖ καὶ κακῶς χοήσασθαι, καὶ τὰ ἐξῆς· δεῖ ἐπαναφέρειν αἰετὸν τὸν λόγον καὶ τὸ θεώρημα ἐπὶ τὸ εἶδος τοῦ ὑποκειμένου πράγματος, περὶ οὗ ἐστὶ καὶ ὁ λόγος, ἢ ἐφ' ᾧ γέγονε τὸ θεώρημα. καὶ εἰ μὲν περὶ τίνος τῶν φαινομένων ἢ, πρὸς ἐκεῖνο ἀρμόζειν· εἰ μὲν δὲ περὶ τίνος τῶν κεκρυμμένων, σκοπεῖν χοή, εἰ σύμφωνόν ἐστὶ τινὶ τῶν κεκρυμμένων. κρίσεις δὲ τῶν φαινομένων καὶ τῶν κεκρυμμένων διάφοροι. ἅσα μὲν γὰρ τῶν φαινομένων ἐξ ἑαυτῶν

neque consentaneum, facilia sunt cognitu, notas quasdam horum et judicandi instrumenta ante alia tradere.

Cap. II. Itaque verum sermonis cum subjectis consensu judicatur; sed quia subjectorum alia apparent, alia latent, ac eorum, quae apparent, quaedam ex seipsis percipiuntur, ut album, et nigrum: quaedam non ex seipsis, sed ex aliis, ut quae signis comprehenduntur: rursus occultorum nonnulla evidentia sunt et dicuntur, ut bis duo quatuor: nonnulla ex demonstratione percipiuntur, ut hoc suo licet bene et male uti, et reliqua: convenit semper sermonem ac praeceptum ad rei subjectae, de qua etiam agitur, aut propter quam factum est praeceptum, speciem referre. Ac si quidem de aliquo apparenti sit, ad illud accommodare: sin autem de aliquo latenti, considerandum est, an alieni latenti consonum sit: judicium vero apparentium et latentium diversum est. Quae enim inter apparentia ex seipsis com-

Ed. Chart. II. [300.]

Ed. Bas. I. (16.)

ἐστὶ καταληπτά, αἰσθῆσει κρίνεται, ὡς τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν. ὅθεν καταγέλῳν δεῖ τῶν ἱατρῶν, ὅσοι τὴν τῶν φαινομένων κρίσιν οὐχὶ τοῖς αἰσθητηρίοις, ἀλλ' ἀποδείξει τινὲ πειρῶνται ποιῆσθαι· ὥσπερ ἀμίλει καὶ Ἀσκληπιάδης περὶ τῶν ἐπιπεφυκότων τῇ καρδίᾳ ὑμένων διαλεγόμενος Ἐρασί-στρατον πεπλανᾶσθαι φησὶν· Ἡρόφιλον γὰρ πολλὰ ἀνα-τετραγκότα μὴ ἑωρακέναι, παρὸν αὐτὸν ἐπὶ τὴν τῶν φαινομένων ἐξέτασιν κατὰ τὸ προσῆχον ἔλθόντα ἀποφῆνασθαι περὶ τοῦ πράγματος, καὶ μὴ δόξαις ἡλιθίαις ἀποπιστεῖναι. τῶν τοίνυν φαινομένων, ὅσα οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβάνεται, κριτήρια, ὡς ἔφην, ἐστὶ τὰ αἰσθητήρια. τῶν δὲ φαινομένων μὲν, μὴ ἐξ ἑαυτῶν δὲ, ἀλλ' ἐξ ἐτέρων καταλαμβανομένων, κριτήριόν ἐστιν ἡ συμπαρατήρησις. λέγω δὴ τῶν διὰ ση-μείων καταλαμβανομένων. πάλιν αὖ τῶν κεκρυμμένων, ὥσπερ πλείους αἱ διαφοραὶ, οὕτω καὶ τὰ κριτήρια διάφορα. ἐπὶ δὲ τῶν κεκρυμμένων ἃ μὲν ἐναργῆ ἐστίν, ὡς τὸ ἀδύνατόν ἐστι τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον ἅμα ἐν Ἀθήναις τε εἶναι καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, ἃ δὲ δι' ἀποδείξεως καταλαμβάνεται, τῶν μὲν

prehendantur, sensu judicantur, ut album et nigrum. Unde ridendi sunt medici, qui apparentium judicium non sensoriis, sed demonstratione quadam moliri conantur. Quemadmodum profecto Asclepiades de adnatis cordi membranis disputans Erasistratum errasse dicit. Herophilum enim, quum multa diffenuisset, non vidisse, ubi liceret ipsi, ad apparentium disquisitionem, ut par est, profectum, de re pronunciare, et opinionibus veris fidem non derogare. Apparentium igitur, quae non ex seipsis comprehenduntur, judicatoria, ut dixi, sunt sensoria: quae vero non ex se, sed ex aliis cognoscuntur, judicatorium est observatio: dico autem eorum, quae signis percipiuntur. Rursus occultorum ut plures sunt differentiae, ita etiam judicatoria diversa. In occultis alia evidentia sunt, exempli causa, fieri non potest, ut idem homo simul Athenis sit et in Aegypto; alia demonstratione intelliguntur. Jam evidentium sane judicium

Ed. Chart. II. [300.]

Ed. Bas. I. (16. 17.)

ἐναργῶν ἐπικρίσεις ἢ κοινὴ πάντων ἀνθρώπων ἔννοια· τῶν δὲ δι' ἀποδείξεως καταλαμβανομένων ἐπικρίσεις ἢ πρὸς τὰ ὁμολογούμενα συμφωνία. σχίζεται δ' αὖ πάλιν ἡ τοῦ ὁμολογουμένου ἐπικρίσεις εἰς πλείονα. ἦτοι γὰρ τῇ πρὸς τὰ φαινόμενα τὸ ὁμολογούμενον κρίνεται, ἢ τῇ πρὸς τὰ ἐναργῆ, ἢ τῇ πρὸς τὰ ἀποδεδειγμένα. πῶς μὲν οὖν δεῖ κρίνειν τὸ ἀληθές τε καὶ τὰ φέροντα πρὸς τὴν τοῦ ἀληθοῦς (17) κρίσιν, εἴρηται.

Κεφ. γ'. Εἰς τὴν δὲ περὶ τοῦ χορησίου θεωρήματος ῥητέον. κρίνεται τοίνυν τὸ χορήσιμον θεώρημα τῇ πρὸς τὸ τέλος τῆς τέχνης ἀναφορᾷ. δεῖ δὲ αὐτὸ πρῶτον μὲν καταληπτὸν εἶναι. ἐὰν γὰρ ἀδύνατον ᾗ, ὥς τὸ, τοῦ λαποκενταύρου χολὴ λύει τὴν ἀποπληξίαν, διότι ἀκατάληπτόν ἐστι, διὰ τοῦτο γίνεται ἄχρηστον. εἰτα δεῖ τὴν κατάληψιν αὐτοῦ μὴ κοινὴν πρὸς τοὺς ἰδιώτας ὑπάρχειν, ἀλλ' ἰδίαν τῶν τεχνιτῶν. διὰ τοῦτο γάρ τοι φημὲν ἡμεῖς πεπλανῆσθαι τοὺς οἰομένους ἀρχὴν τῆς τέχνης τὰ φαινόμενα εἶναι. οὔτε γὰρ συνέστηκεν ἐκ τῶν φαινομένων ἡ τέχνη, οὔθ' ἡ παρά-

est communis omnium hominum notitia. Eorum, quae demonstratione comprehenduntur, judicatio consensus est cum iis, quae in confesso habentur. Scinditur autem rursus confessi judicium multifariam: vel enim consensu, quem cum apparentibus obtinet, confessum judicatur: vel eo, quem cum evidentibus, vel illo, quem cum demonstratis. Quomodo igitur judicare conveniat verum, et quae ad veri judicium ducunt, exposuimus.

Cap. III. Deinceps autem de utili praecepto dicendum. Judicatur itaque utile artis praeceptum relatione ad finem: oportet autem ipsum primum sane esse, quod percipi possit: si enim fieri nequit, ut hippocentauri bilis apoplexiam solvat, eo, quod percipi nequit, idcirco redditur inutile: deinde convenit praeceptionem seu comprehensionem ipsius non communem cum idiotis existere, sed artificum propriam; ideo enim nos dicimus errasse, qui artis principium apparentia esse arbitrantur: neque enim ars ex apparentibus constat, neque traditio

Ed. Chart. II. [300. 301.]

Ed. Bas. I. (17.)

δοσις τῆς τέχνης ἀπὸ φαινομένων γίνεται. οὐδεὶς γὰρ τὰ φαινόμενα παραδίδωσιν, ἀλλὰ τὰ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις θεωρήματα, ἅπερ οὐ φαίνεται. ταῦτ' οὖν καὶ ἀρχὴ τῆς τέχνης, εὐλόγως ἂν τις εἴποι. τὰ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις λέγω θεωρήματα, δηλονότι ἀρχὴ τῆς παραδόσεως τῆς τέχνης ἀπὸ φαινομένων γίνεται. εἰ γὰρ τοι φαίη τις τὰ φαινόμενα τῆς τέχνης ἀρχὴν εἶναι, λήσεται ἑαυτὸν [301] οὐδὲν διαφέρειν οἰόμενος τέχνην ἀτεχνίας. ἐπειδὴ γὰρ ἡ τῶν φαινομένων κατὰληψις ὁμοία ἐστὶ τεχνίτη τε καὶ ἰδιώτη, δηλὸν ὥς κατὰ τοῦτο οὐδὲν πλεον ὁ τεχνίτης ἔχων τοῦ ἰδιώτου ἐσται, ἀλλ' οὐδὲ τέχνην ἔχων, εἴπερ τῶν αὐτῶν καὶ ἡ αὐτὴ κατὰληψις ἐστὶ τεχνίτη τε καὶ ἰδιώτη. ἀρχὴ μὲν οὖν εὐρέσεως τῶν θεωρημάτων τὰ φαινόμενα λέγοιτ' ἂν δικαίως· τῆς δὲ τέχνης ἀρχὴ τὰ φαινόμενα οὐκ ἔστιν. ὥς γὰρ τὰ ἔχνη τοῦ λαγωῦ εὐρέσεως ἂν τις ἀρχὴν εἴποι εὐλόγως, ἀρχὴν δὲ τοῦ λαγωῦ οὐκ ἂν τις εἴποι νοῦν ἔχον· οὐδὲ γὰρ συνέστηκεν ἐκ τῶν ἰχνῶν ὁ λαγός· οὕτω καὶ τὰ φαινόμενα ἀρχὴν τῆς εὐρέσεως τῶν θεωρημάτων καλῶς ἂν τις εἴποι,

artis ex illis fit: quippe nemo apparentia tradit, sed de apparentibus praecepta, quae non apparent. Haec igitur etiam initium artis jure quis dixerit, quae de apparentibus dico praecepta, quoniam traditionis artis initium ex evidentibus efficitur. Si quis enim dixerit, apparentia artis esse initium, sui ipsius obliviscetur, nihil putans differre artem a non arte. Quandoquidem enim apparentium perceptio similis est artifici et imperito, constat hac ratione artificem nihilo plus idiota futurum, imo ne artem quidem habiturum: siquidem eorundem etiam eadem comprehensio est artifici et idiotae. Quare praeceptorum inventionis principium merito dicetur: artis autem, initium apparentia non sunt. Ut enim vestigia leporis inventionis initium merito aliquis dixerit, initium autem leporis nemo compos mentis dixerit (neque enim lepus ex vestigiis constat), ita et ea, quae apparent, praeceptionum inventionis initium recte dixerit?

Ed. Chart. II. [301.]

Ed. Bel. I. (17.)

ὅτι ἀπὸ τούτων ὀρμηθέντες οἱ συστησάμενοι αὐτὴν συνεστήσαντο, τῆς δὲ τέχνης οὐκ ἔτι. δεῖ γὰρ ἀναφέρειν τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τὴν ποιότητα ἐκείνου, οὐπὲρ εἰσὶν αἱ ἀρχαί. καὶ τῆς τέχνης οὖν τὰς ἀρχὰς μὴ φανεράς εἶναι τοῖς ἰδιώταις προσήκει, οὐδὲ γὰρ αἱ τέχναι πᾶσαι πρόδηλοί εἰσιν αὐτοῖς, εἴτα δὲ καὶ ἀρχαὶ τῶν τεχνῶν παραδίδονται, τὰ δὲ φαινόμενα οὐ παραδίδονται. διόπερ οὕτως ἂν τις εὐλόγως τὰ φαινόμενα τῆς τέχνης ἀρχὴν εἴποι.

Κεφ. δ'. Συνίσταται γὰρ τὰ θεωρήματα ἥτοι ἐπὶ τοῖς φαινόμενοις, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐξ ἐτέρων καταλαμβανομένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς προαποδεδειγμένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐναργέσι, κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον. ἐπὶ μὲν τοῖς φαινόμενοις οὕτως. ἐντυχὼν τις πλείοσι καρδιότροποις ἀποθνήσκουσιν, ἐξήτησε τοῦ θανάτου τὴν αἰτίαν. λογιζόμενος οὖν εὗρισκε μήτε δι' ἐνδεῖαν δυνάμειος, μήτε δι' ἑπορίαν ὕλης βοθημάτων ἀποθνήσκοντος, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπίκαιρον χρείαν τοῦ μέρους. ἐπιγινούς οὖν, ὅτι ἄνευ τῆς τοῦ μέρους τούτου ἐνεργείας καὶ τῆς περιγινόμενης ἀπ' αὐτοῦ

quoniam auctores ipsius ab his exorfi eam constituerunt: artis vero non item. Convenit enim principia ad qualitatem illius, cujus sunt principia, referre. Artis igitur initia non idiotis manifesta esse oportet, neque enim artes omnes ipsis conspicuae sunt, deinde et initia artium traduntur: at quae apparent, non traduntur. Quocirca nulla ratio est, cur apparentia artis initium esse dixerit aliquis.

Cap. IV. Consistunt enim praecepta vel in apparentibus, vel in iis, quae ab aliis sumuntur, vel prius demonstratis, vel in evidentibus, hujusmodi quodam modo. In apparentibus quidem ita. Occurrens aliquis pluribus in corde vulneratis commorientibus, mortis causam quaesivit. Considerans igitur reperit neque ob facultatis defectum, neque propter inopiam materiae praesidiiorum intereuntes, sed propter insignem membri usum. Intelligens igitur, citra partis hujus actionem et usum corpori ab eo obvenientem animal servari non posse,

Ed. Chart. II. [301.]

Ed. Bas. I. (17.)

τῷ σώματι χρεῖας σώζεσθαι τὸ ζῶον οὐ δύναται, συνθείς τε τῷ λογισμῷ τὰ ἐπὶ τῶν φαινομένων εὐρημένα, πεποιήκε τοῦτο τὸ θεώρημα· εἴ τίς ἐστι καρδιότρωτος, ἐκεῖνος ἀποθάνειται. τὸ οὖν κατ' ἀκολουθίαν τῶν φαινομένων τῷ λογισμῷ εὐρεθὲν καὶ καθολικῶς ἐξενηχθὲν ἐστὶ θεώρημα. μᾶλλον δ' ἐπὶ τοῖς φαινομένοις συνίσταται τὸ θεώρημα, ὥς ἀπὸ τῶν φαινομένων ἐν τῇ φλεγμονῇ· εἴ τις φλεγμονὴν ἔχει, ἐκεῖνος ὄγκον ἔχει ἀντίτυπον, σφυγματῶδες ἄλγος ἐπιφέροντα. γίνεται οὖν τὰ φαινόμενα ἀρχὴ εὐρέσεως τῶν θεωρημάτων. τὰ δὲ θεώρηματα ἐπὶ τοῖς φαινομένοις κατ' ἀκολουθίαν εὐρεθέντα ἀρχὴ συστάσεως τέχνης. καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς φαινομένοις κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον συνίσταται τὸ θεώρημα. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐξ ἑτέρων καταλαμβανομένοις τὸ θεώρημα οὕτω συνίσταται· εἴ τινι τάδε τὰ συμπτώματα ἔσιν, ἐκεῖνος ἐν πλήθει αἵματός ἐστι. ὃ τάδε παρέπεται, ἐκείνῳ ἥπαρ, ἥ νεφρός, ἥ τι τοιοῦτον ἔπαθεν. ἐπὶ δὲ τοῖς προαποδεδειγμένοις οὕτω συνίσταται τὸ θεώρημα. ἀπο-

componensque cum ratione, quae in apparentibus inventa sunt, praeceptum hoc condidit: Si quis in corde vulnus acceperit, ille moritur. Hoc igitur secundum eorum, quae apparent, consequentiam ratione inventum et univēse pronunciatum praeceptum: imo ex apparentibus praeceptum constituitur, ut ex apparentibus in phlegmone. Si quis phlegmonem habet, ille tumorem habet renitentem, qui dolorem pulsatilem inferat. Apparentia igitur inventionis praeceptorum sunt initium: praecepta autem ex apparentibus per consequentiam inventa artis constitutionis principium; et ex apparentibus quidem huiusmodi quodam modo praeceptum constituitur: ex iis vero, quae ex aliis comprehenduntur, praeceptum hoc pacto constituitur. Si alicui haec obveniunt symptomata, ille sanguinis redundantia laborat, quam haec comitantur, illi jecur aut renes, aut huiusmodi quippiam affectum est. At ex prius demonstratis in hunc modum praeceptum constituitur. Ubi demonstratum est,

Ed. Chart. II. [301. 302.]

Ed. Bas. I. (17.)

δευχθέντος γὰρ τοῦ ὅτι πέψις ἐστὶ, καὶ τὰ πεπτούμενα χεῖ-
 ται τε καὶ ὑγραίνεται, ἔπειτα οὕτως ἀναδίδεται, καὶ ὅτι αἱ
 νοσοῦντες θέονται τῶν μὴ πολλῆς κατεργασίας δεομένων τρο-
 φῶν, ἐπὶ τούτοις γίγνεται τὸ θεωρήμα τοῦτο· αἱ ὑγραὶ
 διαίται πᾶσαι τοῖσι πυρεταίνουσι συμφέρουσιν. ἐπὶ δὲ τοῖς
 ἐναργέσιν οὕτω, καὶ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον, καὶ
 οὐ πλησμονή, οὐ λιμός, [302] οὐδ' ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν,
 ὃ τι ἂν μᾶλλον τῆς φύσεώς ἐστι. καὶ ὅκον πλησμονὴ τίκτη
 νοσήματα, κέτωσις ἴηται. ἐναργοῦς γὰρ ὄντος, ἐφ' ὧν μὲν,
 ὅτι τῶν ὑπὲρ τὴν δύναμιν, ἐφ' ὅτι τοῦ ποιούντος περαι-
 ρεθέντος, οὐκ ἂν γένοιτο τὸ γιγνόμενον, συνετέθη τὰ εἰρη-
 μένα θεωρήματα. ἐστὶ δὲ πᾶν θεωρήμα καθολικόν τε καὶ
 βέβαιον. πεπλάνηται οὖν οἱ τὴν τέχνην στοχαστικὴν εἶναι
 λέγοντες, διότι στοχαστικὰ ἔχει τὰ θεωρήματα. αὐτὰ γὰρ ἀπὸ
 τοῦ θεωρήματος στοχαστικὴ λέγεται, ἔστηκε γὰρ ταῦτα, ἀλλ'
 ἀπὸ τῆς πράξεως, καὶ τῆς τῶν ἰατρειόντων ἐνεργείας. αὐτὴ
 γὰρ ἄσφατον ἔχουσα τὴν ἐπιτυχίαν, στοχαστικὴν τὴν τέχνην
 ποιεῖ, ἐπεὶ τὰ θεωρήματα ἀπασῶν κῶν τεχνῶν ὁμοίως βέβαιά

coctionem existere, et ea, quae coquuntur, fundi et hu-
 mectari, deinde ita distribui: item aegrotantes alimentis,
 quae non magnam elaborationem requirant, indigere, ex
 his istud fit praeceptum: *Humidi victus omnes febrici-
 tantibus conducunt.* Ex evidentibus ita: Quicquid mul-
 tum, naturae inimicum, ac non satietas, non fames, ne-
 que aliud quodvis bonum, quod naturae nimium est.
 Item, ubi repletio morbos parit, inanitio medetur.
 Quum enim evidens sit, in illis sane, quod his, quae su-
 pra vires sunt, in hoc autem, quod, efficiente adempto,
 non utique fieret id quod fit, dicta praecepta sunt com-
 posita. Est autem omne praeceptum et generale et fir-
 mum; quocirca errant, qui artem conjecturalem esse di-
 cunt, eo quod praecepta habet conjecturalia. Non enim
 ex praeceptis conjecturalia dicitur (firma enim haec sunt),
 sed a praxi et medicantium opera. Nam ipsa quum in-
 stabilem habeat eventum, artem reddit conjecturalem,
 quoniam praecepta omnium artium similiter et firma

Ed. Chart. II. [302.]

Ed. Bas. I. (17.)

τέ ἐστι καὶ ἐστιηκότα. παρὰ δὲ τὸ μὴ βεβαίους εἶναι τῶν τεχνῶν ἀπασῶν τὰς ἐπιτυχίας, στοχαστικαὶ τινες τῶν τεχνῶν εἶναι λέγονται, ὅσαι ἄστατον ἔχουσιν, ὥς ἔφην, τὴν ἐπιτυχίαν. ἐπειδὴ δὲ τὸ χρήσιμον τῇ πρὸς τὸ τέλος ἀναφορᾷ ἔφαμεν δεῖν κρίνεσθαι, ἀναγκαῖον ἂν εἴη ὑποδεῖξαι τὸ τῆς τέχνης τέλος, ἵνα, προδήλου τούτου γεγονότος, προδήλον ᾖ, ἕφ' ὅπερ χρὴ ἀναφέροντα κρίνειν τὸ χρήσιμον.

Κεφ. ε'. Τῶν τεχνῶν τοίνυν αἱ μὲν ποιητικαὶ τῶν οὐκ ὄντων εἰσὶν, ὥς ἡ ναυπηγικὴ, αἱ δὲ συντηρητικαὶ τῶν γεγονότων, ὥς ἡ κυβερνητικὴ, αἱ δὲ ἀμφοτέραι, ὥς ἡ οἰκοδομικὴ. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ποιουσῶν ἡ συντηρουσῶν τεχνῶν εἰς τρόπος ἐστὶ τῆς ἐπιτυχίας. διὰ τοῦτο ἀπλῆ ἐστὶν ἡ τοῦ χρησίμου κρίσις· ἐπὶ δὲ τῶν ποιουσῶν τε καὶ συντηρουσῶν οὐκ εἰχερές. οὐ γὰρ δεῖ ἀχρηστον νομίζειν τὸ μὴ φέρον ἐπὶ συντήρησιν, ἀλλὰ πολυπραγμονεῖν, εἰ συντελεῖ τι πρὸς τὸ ποιῆσαι τὸ μὴ ὄν. ἰατρικὴ τοίνυν τῶν ποιουσῶν καὶ συντηρουσῶν ἐστὶν οὐ μέντοι χρὴ ὑπολαβεῖν διαλοῦν εἶναι τῆς τέχνης τὸ τέλος, τό τε μὴ ὄν ποιῆσαι, οἷον

sunt et stabilia. Inde autem, quod omnium artium eventus stabiles non sunt, quaedam artium conjecturales esse dicuntur, quae instabilem, ut dixi, habent successum. Porro, quia utile ad finem relatione judicandum esse diximus, necessarium fuerit artis finem indicare, ut, manifesto hoc reddito, constet, ad quid referendo utile judicare oporteat.

Cap. V. Artium igitur aliae factrices sane existunt eorum^a, quae non sunt, ut navium compactoria: aliae factorum conservatrices, ut gubernatoria: aliae utraeque, ut aedificatoria. In factivis igitur aut conservantibus artibus una eventus ratio est ac modus: ideo simplex est utilis judicium: at in ambabus et factivis et conservatricibus non facile, quippe non utile existimandum est, quod non ducit ad observationem. Verum curiose scrutari convenit, an aliquid ad id quod non est faciendum conducat. Medicina igitur ex factivarum et conservatricum numero est: non tamen duplicem artis finem esse censere convenit, sed id, quod non est,

Ed. Chart. II. [302.]

Ed. Bas. I. (17.)

τὴν ὑγίαν καὶ τὸ ὑπάρχον αὐτῆς διαφυλάττει. διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν, φασί, ἐφημέτων ποιοῦσα τὴν ὑγίαν, καὶ συντηροῦσα, διπλοῦν ἂν ἔχοι τὸ τέλος. εἰ μὲν οὖν φανερώς μὴ ἦν τὰ αὐτὰ θεωρήματα, ἐπ' ἅμφω τὰ τέλη ἄγοντα, διαφερόντων καὶ τῶν τελῶν, διάφοροι ἂν ἦσαν καὶ αἱ τέχναι, καὶ δύο ἰατρικαί· ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν αὐτὰ θεωρήματα, οἱ δὲ σκοποὶ διαφέρουσι, μία οὕσα τέχνη διαφέροντας ἂν ἔχοι τοὺς σκοπούς. ἀγνοοῦσι δ' ὅτι ὁ μὲν σκοπὸς τῆς τέχνης εἰς ἓστιν ἡ ὑγία, καὶ τὸ τέλος ἐν τῷ τυχεῖν ὑγίας, οἱ δὲ τρόποι τῆς ἐπιτυχίας διαφέροντες. οὐκ ἐξαλλάττεται οὖν ὁ σκοπός, οὐδὲ τὸ τέλος παρὰ τὸν τρόπον τῆς ὑγίας. ἐπιστήμονες γὰρ ἡμεῖς ὄντες τῶν βλάπτειν πεφυκότων, ὅπου μὲν τὰ βλάπτοντα περιαιροῦντες, περιποιούμεν τὴν ὑγίαν, ὅπου δ' ἐκαλίνοντες, συντηροῦμεν αὐτήν. τὸ χρήσιμον τοίνυν ἐν ἰατρικῇ δὲ κρίνειν, σκοποῦντας, ὅτε μὲν, εἰ πρὸς τὸ ποιῆσαι τὴν ὑγίαν φέρει, ὅτε δὲ, τὸ συντηρῆσαι.

Κεφ. ζ'. Τὸ δ' ἀκόλουθόν τινες μὲν τῇ συνπαράξει κρίνεσθαι οἰοῦνται, ἀγνοοῦντες, ὅτι πολλὰ μὲν συνπαράξει

efficere, utpote sanitatem et ejus subjectum tueri. Nam eisdem, inquirunt, verbis sanitatem efficiens et conservans, duplicem habere possit finem. Si igitur manifesto praecepta eadem non essent, ad utrumque ducentia finem, differentium etiam finium diversae essent artes et duae medicinae: quoniam vero eadem sunt praecepta, scopi autem differunt, una ars quum sit, diversos habebit scopos. Verum ignorant, unum artis scopum esse sanitatem, unumque finem hanc consequi, at modos consequutionis differentes. Itaque scopus aut finis a sanitatis modo non evariat. Nos enim quum ea, quae nocere possunt, sciamus, nunc sane noxia auferentes, sanitatem molimur: nunc autem declinantes, ipsam conservamus. Utile igitur in medicina judicare nos oportet, quando sane ad sanitatem faciendam ducit, quando ad conservandam.

Cap. VI. Consequentiam vero nonnulli ex eo, quod simul existant, judicari arbitrantur, ignorantes, multa

Ed. Chart. II. [302. 303.]

Ed. Bas. I. (17. 18.)

ἀλλήλοις· οὐ μὴν ἀκολουθία τις ὁρᾶται ἐν (18) αὐτοῖς· ὥσπερ φάμεν καὶ τὸ ἡμέραν εἶναι συννπάρχειν, καὶ τὸ ἀναπνεῖν, οὐ μὴν [303] ἀκολουθία ἴσθιν αὐτῇ. οὐ τῇ συννπάρξει τοίνυν κριτέον τὴν ἀκολουθίαν, ἀλλ' οὐ ἀνασκευαζομένου, ἐξ ἀνάγκης τε συνασκευάζεται, καὶ τιθεμένου τίθεται, ἐκείνω ἐκείνω ἀκολουθοῦν ἡγητέον εἶναι. καὶ καθόλου δὲ κατὰ συνάρτησιν συνημμένα κρίνοντι ἐπικρίσει κριτέον, ἐφ' ὧν ἂν δέον ἐπίκρισιν ἀκολουθοῦν ποιήσασθαι. πρὸς μὲν οὖν ἐνίαν λόγων ἐπίκρισιν ἀναγκαῖα ἐστὶν ἡ ἀκολουθία ἐπιζητούμενη. εἰ δὲ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἱατρικῶν θεωρημάτων κρίσιν συμβάλουτο, ἴσως ἂν τις ἐπιζητοῖ. οἳ γὰρ ἐπαίκελ ἐπιγνῶναι, εἰ ἱατρικὴν ἐστὶ θεωρήμα· τὸ χρήσιμόν τε καὶ ἀληθὲς ὑπόρχον, ἀλλ' οὐδὲν ἦτορ ἔχσθαι ἀεὶ τοῦ ἀκολουθοῦν δεῖ.

Κεφ. ζ'. Ἐπεὶ οὖν πᾶς λόγος καὶ πᾶν θεώρημα τοῖς κριταῖς κρίνεται· τρεῖς δ' εἰσὶν ἐν ἱατρικῇ αἰρέσεις, ἡ τὰ τῶν Λογικῶν καὶ τῶν Ἐμπειρικῶν καὶ τῶν Μεθοδικῶν, φέρε, τοῖς κριτηρίοις τούτοις χρώμενοι ἐπισκευώμεθα καὶ τὰς

quidem simul existere, non tamen consequentiam quandam in his conspici: quemadmodum dicimus, et diem esse et respirare simul esse, non tamen consequentia ei inest: quare ea ex eo, quod simul existunt, judicari non debent, sed quo asserto necessario aliquid simul asseritur, et quo posito aliquid necessario ponitur, illi illud consequens esse censetur. Atque in universum ea, quae per consequentiam connexa sunt, judicanti praejudicio aestimandum est, in quibus consequens praejudicium moliri conveniat. Proinde ad sermonum quorundam dijudicationem necessaria est consequentia inquisita. Num autem ad medicorum etiam praeceptorum iudicium feratur, forsitan aliquis rogabit: neque enim satis est cognoscere, num praeceptum sit medicum id, quod utile et verum est, sed nihilominus consequens semper habere oportet.

Cap. VII. Quoniam igitur omnis ratio omneque praeceptum tribus his iudicatur, tres autem sunt in medicina sectae, nempe Rationalium, Empiricorum et Methodicorum, age, his iudicandi instrumentis utentes in-

Ed. Chart. II. [303.]

Ed. Bas. I. (18.)

αἰρέσεις, ἵνα τῇ ὑγίει προσθώμεθα. ἀναγκαῖον δὲ τὰ κοινὰ τῶν αἰρέσεων πρῶτον ἐκθέσθαι, καὶ τὰ ἴδια ἐκείνων ἐκάστης, εἰδ' οὕτως ἐξῆς τὴν ἐπίκρισιν αὐτῶν ποιήσασθαι. ἔστι τοίνυν κοινὰ τῶν τριῶν αἰρέσεων ταῦτα. ὅτι χρήσιμα τὰ φαινόμενα θεωρήματα, ἀναλογισμὸς, τήρησις, ἱστορία, ὁμοίον μετάβασις. ὅτι ἄκριτος ἱστορία, οὐ παραδεκτὰ τὰ ὄργανα, ὁ τρόπος τῆς προσαγωγῆς τῶν βοηθημάτων, ὅτι ἐξ ἄλλων ἄλλα καταλαμβάνεται. ὅτι, τῶν αὐτῶν περιστάσεων, τὰ αὐτὰ ποιητέον. τὸ, διὰ προσθέσεων καὶ ἀφαιρέσεων τὴν ὑγίαν τηρεῖσθαι, καὶ τὰς νόσους θεραπεύεσθαι. τὸ, δεῖν ἐκκλίνειν τὴν τῶν βλαπτόντων χεῖρα πρὸς τε ὑγίαν τήρησιν καὶ νόσων ἀπαλλαγὴν. τὸ, τὴν πᾶσαν δυνατὴν καὶ χρήσιμον εἶναι πρὸς τὴν κατάληψιν τῆς προσαγομένης ὕλης. πρῶσιμα γὰρ καὶ ἄτροφα καὶ καθαρτικὰ καὶ φθαρτικὰ πείρα κατεῖληπται.

Κεφ. η'. Ἐπὶ τούτῳ τῷ κοινῷ οἱ μὲν Ἐμπειρικοὶ μεμενῆκασιν, οὐ μόνον τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ τὰ συμφέροντα

spiciamus etiam sectas, ut saniori adhaereamus. Verum necessarium est communia sectarum et unuscujusque propria, primum exponere, deinde ordine iudicium de iis pronunciare. Sunt igitur communia trium sectarum haec, quod utilia quae apparent praecepta, analogismus, observatio, historia, ad similia transitus, quod historia sine delectu, non recipienda instrumenta, modus praesidii adhibendi: quod ex aliis alia comprehenduntur: quod, eisdem remanentibus, eadem fieri debent: quod sanitas servatur ex appositione et ablatione, et morbi curantur: quod oportet noxiorum usum declinare, tum ad sanitatis tuitionem, tum ad morborum solutionem: item quod experientia potens utilisque sit ad materiae, quae adhibetur, comprehensionem: nutritoria enim sunt et non nutritoria: purgantia et corrumpentia experientia percepta sunt.

Cap. VIII. In hoc communi Empirici sane consunt, qui non modo vires, sed etiam quae conducunt,

Ed. Chart. II. [303. 304.]

Ed. Bas. I. (18.)

πειράς εὐρεῖσθαι λέγοντες. οἱ δὲ Μεθοδικοὶ ἐπὶ κοινῷ τῷ
 προειρημένῳ λέγουσι τι διαφέρειν παρὰ τοὺς Ἐμπειρικούς·
 φασὶ γάρ, πλὴν τοῦ τὰς δυνάμεις τῶν προσφερομένων ἐκμα-
 θεῖν, ἕτερον οὐδὲν χρήσιμον ἐκ τῆς πειράς περιγίνεσθαι.
 οὐδὲν γάρ, τῶν συμφερόντων αὐτῶν ἐκ τηρήσεως δύναται
 λαμβάνεσθαι ἁπλῶς, πῶν συμφερόντων ἀπὸ τινος φαινομέ-
 νου τετηρημένων. οἱ δὲ Λογικοὶ μέσοι τούτων κενωρήκασιν.
 οὕτω γὰρ πάντα τὰ συμφέροντα ἐκ τηρήσεως φασὶ λαμβά-
 νεσθαι, ὥς λέγουσιν οἱ Ἐμπειρικοί, οὐ μὴν οἱδ' ἐκ τῆς
 ἐνδείξεως εὐρίσκεσθαι, ὥς οἴονται οἱ Μεθοδικοί, ἀλλ' ὁ
 μὲν ἐκ τηρήσεως εὐρίσκεσθαι, ὥς τὰ θανάσιμα καὶ ἰοβόλα,
 ὁ δ' ἐξ ἐνδείξεως, ἐφ' ὧν τὰ αἷτια εὐρίσκεται. ὁμογνωμο-
 τοῦσι τοίνυν οἱ Μεθοδικοὶ τοῖς Λογικοῖς, καθ' ὅσον οἴονται
 ἐξ ἐνδείξεως τὸ συμφέρον λαμβάνεσθαι· ἥ δὲ ἀπὸ διαφερόντων,
 διαφοροῦσιν. [304] οἱ μὲν γὰρ Μεθοδικοὶ ἀπὸ φαινομένων
 τινῶν ἐνδεικνύμενα οἴονται τὰ συμφέροντα λαμβάνεσθαι· οἱ
 δὲ Λογικοί, ἀπὸ φαινομένων μὲν οὐδαμῶς, ἀπὸ δὲ κενωρυ-

experientia inveniri dicant. Methodici autem ad com-
 mune praedictum diversum quid ab Empiricis afferunt:
 quippe dicunt, praeterquam quod vires eorum, quae ad-
 hibentur, ediscas, aliud nihil utile ab experientia pro-
 venire. Nihil enim ex remediorum ipsorum observatio-
 ne sumi potest absolute, quum remedia ex quibusdam
 apparentibus sint observata. Rationales inter hos medii
 incedunt: ita enim omnia, quae conducunt, ex observa-
 tione accipi dicunt, quemadmodum Empirici affirmant,
 non tamen ex indicatione inveniri, ut Methodici putant,
 sed alia ex observatione reperiri, ut lethalia et virus
 jaculantia, alia ex indicatione, in quibus causae inve-
 niuntur. Consentiunt igitur Methodici Rationalibus, qua-
 tenus ex indicatione id, quod conducit, sumi arbitrantur;
 quatenus autem a diversis, dissentiunt. Etenim Metho-
 dici ea, quae conferant, ab apparentibus quibusdam indi-
 cata desumi arbitrantur: Rationales vero ab apparenti-
 bus quidem nequaquam, verum ab occultis. Quia enim a

Ed. Chart. II. [304.]

Ed. Bas. I. 48.]

μένων. ἐπεὶ γὰρ ἀπὸ αἰτίων τὰς ἐνδείξεις ἄξιόσαι γίνεσθαι, τὰ δ' αἰτία, ἣ αἰτία ἐστίν, οὐ φαίνεται, ὁρῶν ὡς αἶψα ἀπὸ φαινομένων αυτοῖς αἱ ἐνδείξεις γένοιτ' ἂν, ὁδηγεῖν τέ φασι τὰ φαινόμενα πρὸς τὴν τῶν ἐπιδείκνυσθαι δυναμέων κατάληψιν. κατ' αὐτὸ οὖν πάλιν συμφωνοῦσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ τοῖς Λογικοῖς, ἀπὸ μηδενὸς φαινομένου τοῦ συμφέροντος ἐνδείξιν γίνεσθαι λέγοντες. ἕτερον δὲ κοινὸν τοῦτο καὶ ὁμολογοῦμενον ἅπασιν ἰατροῖς, τὸ τὰ φαινόμενα εὐχρηστα εἶναι. οἱ μὲν Ἐμπειρικοὶ ἐπὶ τὸ τηρεῖν τὰ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις φασὶν εὐχρηστα ὑπάρχειν τὰ φαινόμενα, διὰ τὸ εἶναι τηρεῖν ἐπὶ τισιν αὐτῶν, καὶ ὅτι ἐστὶν ἕξ αὐτῶν τὰ ἐνδείκνυσθαι δυνάμενα καταλαβεῖν. οἱ δὲ Μεθοδικοὶ ὡς ὄντα συμφέροντα τὰ φαινόμενα εὐχρηστα εἶναι φασιν. πάλιν ἐνταῦθα κοινὸν μὲν Ἐμπειρικοῖς καὶ Μεθοδικοῖς. τὸ μὴ κρυμμένον ἐκ τῶν φαινομένων καταλαμβάνεσθαι, ἀφ' οὗ τὴν ἐνδείξιν τῶν συμφερόντων γίνεσθαι. τῶν δ' Ἐμπειρικῶν πρὸς τοὺς Λογικοὺς κοινόν. ἐστὶ τὸ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις τὰ συμφέροντα τηρεῖν. τοῖς δὲ Λογικοῖς καὶ

causis indicationes fieri censent, causae autem, quatenus causae sunt, non apparent, constat indicationes non ex apparentibus ipsis fieri posse: deducereque ajunt apparentia ad eorum, quae judicari possunt, comprehensionem. Hac igitur ratione rursus Empirici cum Rationalibus consentiunt, a nullo apparente ejus, quod conducit, indicationem fieri affirmantes. Aliud autem commune hoc etiam omnibus medicis in confesso, nempe, quae apparent, esse utilia. Empirici autem ad observandum ea, quae in apparentibus sunt, commoda esse pronunciant, eo quod observatio ipsorum in quibusdam existit: item quod licet ex ipsis ea, quae auxilium indicare possunt, comprehendere. Methodici tanquam conferentia ea, quae apparent, utilia esse tradunt. Rursus hic commune sane Empiricis et Methodicis, occultum non ex apparentibus comprehendi, a quo conducentium auxiliorum fiat indicatio. At Empiricis cum Rationalibus commune est, quod in apparentibus auxilia observant: Rationalibus autem et

Ed. Chart. II. [304.]

Ed. Bas. I. (18.)

Μεθοδικοῖς κοινὸν τὸ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις χρήσιμα κατα-
 λαμβάνεσθαι. οἱ μὲν οὖν Μεθόδικοι αὐτὸ φασὶ τὸ συμ-
 φέρον ἐκ τῶν φαινομένων καταλαμβάνεσθαι, οἱ δὲ Λογικοὶ
 τὰ ἐνδείκνυσθαι τὸ συμφέρον δυνάμενα ἐκ τῶν φαινομένων
 φασὶν εὐρίσκεισθαι, συμφέρον δὲ μηδέν. πρὸς δὲ τοὺς οἰο-
 μένους ἐκ τῶν προδήλων αἰτιῶν συμφέρον εὐρίσκεισθαι τε,
 ὡς ἐπὶ τοῦ σκόλοπος, ῥητίον, ὅτι οὐχ ὡς ἀπὸ τῶν φαινομένων,
 ἀλλ' ὡς ἀπὸ αἰτιῶν εὐρίσκεισθαι τὸ συμφέρον ἐπὶ τούτων.
 τὸ δ' αἰτίον, ἢ αἰτιὸν ἐστίν, οὐ φαίνεται, ἀλλ' ἐκ τῶν
 συμπτωμάτων καταλαμβάνεται. εἰαν γοῦν τῇ ἐπιφανείᾳ
 προσκείμενον ψαμμίον ἢ σκολόπιον μὴ λυπῇ, μηδ' εἰς
 αἰσθησὴν ἡμᾶς ἄγῃ, οὐ καταλαμβάνομεν. οὐ γὰρ ἐστὶν
 αἰτιὸν τινος ὃ τι δὴ ποιοῦν. ὃ τι μὲν ἐστὶν αἰτίον, φαίνε-
 ται ὡς αἰτίον. τὰ γὰρ πρὸς τί πως ἔχοντα, καθ' ὃ πρὸς
 τί πως ἔχει, οὐ φαίνονται· αὐτὰ δὲ τὰ πρὸς τι φαίνεται,
 οἷον πατήρ, δοῦλος, ἀδελφός, καὶ τὰ τοιαῦτα, αὐτὰ μὲν
 ἑκαστα φαίνεται, αἱ δὲ πρὸς ἕτερα σχέσεις αὐτῶν οὐ φαί-
 νονται.

Methodicis commune in apparentibus utilia comprehendi.
 Itaque Methodici id dicunt, auxilium ex apparentibus
 comprehendi. Rationales vero ea, quae auxilium indi-
 care possunt, ex apparentibus inveniri affirmant, praesi-
 dium autem nullum. Ad eos porro, qui ex manifestis
 causis praesidium quoddam inveniri opinantur, ut in
 aculeo, dicendum est auxilium, non tanquam ab apparen-
 tibus, sed tanquam ex causis in his inveniri; at causa,
 qua causa est, non apparet, sed ex symptomatis compre-
 henditur. Si igitur cuti adhaerens arena aut aculeus
 non infestet, neque in sensum nos perducatur, non perci-
 pimus. Causa enim alicujus non est quodlibet efficiens,
 sed quod, causa quum sit, apparet ut causa. Nam quae
 ad aliquid quodammodo spectant, quatenus ad aliquid
 quodam pacto spectant, non apparent: ipsa autem,
 quae ad aliquid referuntur, apparent, ut pater, servus,
 frater, atque hujusmodi: singulaque ea apparent, habi-
 tus autem ipsorum ad alia non apparet.

Ed. Charf. II. [304, 305.]

Ed. Bas. I. (18.)

Κεφ. Θ'. Ἐπεὶ τοίνυν τὰ τε κριτήρια παραδεδώκαμεν τῶν λόγων, καὶ τὰ κοινὰ καὶ ἴδια τῶν αἰρέσεων ἐπιηγάθαμεν, ἐξῆς ἀναγκαῖον ἂν εἴη τὴν ἐπίκρισιν ἐκάστης τῶν αἰρέσεων ποιήσασθαι, ἔπειθ' οὕτως τῇ ὑμῶν δόξῃ προσθίσθαι. οἱ μὲν οὖν Ἐμπειρικοὶ καὶ Μεθοδικοὶ ἀντιλέγοντες τοῖς Λογικοῖς ἀχρηστὸν φασιν εἶναι τὴν τῶν κεκρυμμένων κατάληψιν· μηδὲν γὰρ ἀπὸ κεκρυμμένων χρήσιμον εὗρισθαι. πρὸς τοῦτο δὲ ἀπαντῶσιν οἱ Λογικοὶ ἰδίως πρὸς ἑκατέραν αἵρεσιν· καὶ πρῶτον γε πρὸς τοὺς Ἐμπειρικοὺς φασιν, ὅτι οὐκ ἐπαρκεῖ τὰ φαινόμενα πρὸς τὸ τηρεῖν ἐπ' αὐτοῖς τὰ συμφέροντα· χρεῖα γὰρ καὶ τῶν κεκρυμμένων· ἀπὸ γὰρ τούτων αἱ τῶν συμφερόντων ἐνδείξεις γίνονται. τεκμήριον δὲ, (αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς οὐκ ἐπὶ πᾶσι τοῖς φαινόμενοις τηρεῖτε, ἀλλ' ἐπὶ τισιν) ὥς ἂν πλέον τι ἐχόντων τῶν φαινόμενων, ἐφ' οἷς τηρεῖν χρὴ, ὃ οὐ φαίνεται. [305] εἰ δὲ τοῦτο, εὐχρηστα ἂν εἴη τὰ κεκρυμμένα. τὰ οὖν φαινόμενα, ἥτοι ὥς φαινόμενα πρὸς εὔρεσιν τῶν συμφερόντων λαμβάνεται καὶ πάντα ἔσται χρήσιμα, ἢ οὐ. τὸ μὲν οὖν πάντα λέγειν

Cap. IX. Quum igitur iudicatoria sermonum instrumenta tradiderimus, et communia et propria sectarum persecuti, necessarium deinceps fuerit uniuscuiusque sectae dijudicationem moliri, deinde ita sanae opinionis adhaerere. Empirici sane et Methodici Rationalibus contradicentes inutilem esse abditorum comprehensionem asserunt; nihil enim ex occultis utile inveniri. Ad hoc Rationales utrique privatim sectae respondent: ac primum ad Empiricos inquirunt, apparentia auxiliis ipsis inquirendis non sufficiunt, quippe et occultorum usus est. Nam ab his auxiliorum indicationes fiunt, indicium vero (vos enim ipsi non in omnibus apparentibus, sed in quibusdam observatis) tanquam amplius quiddam quam apparentia habeant, ob quae observare convenit, quod non apparet: sin autem hoc, certe abdita erunt utilia: quae igitur apparent, vel tanquam apparentia ad auxiliorum inventionem capiuntur, etiam omnia erunt utilia, vel non. Dicere igitur, omnia esse utilia, perlua-

Ed. Chart. II. [305.]

Ed. Bas. I. (18. 19.)

χρήσιμα εἶναι, ἀπίθανον. εἰ δὲ μὴ πάντα ἐστὶ χρήσιμα, ἀνάγκη τοῦ φαίνεσθαι πλέον τι τὰ χρήσιμα ἔχειν, ὅπερ οὐκ αἰσθητέως ἐστὶ καταλαμβάνειν, ἀλλὰ λόγον. τῷ δὲ λόγῳ τὰ κεκρυμμένα καταλαμβάνεται, χρήσιμος ἄρα λόγος, καὶ τὰ κεκρυμμένα. εἰ γὰρ τὰ φαινόμενα, ἢ φαινόμενά ἐστι, μὴ διαφέρει ἀλλήλων δηλονότι, ἢ ὁμοίως ἅπαντα πρὸς τήρησιν, ὃ καὶ ἐφ' ἑαυτοῖς, χρησιμεύει, ὥστε καὶ ἐπὶ τοῖς ἐλαχίστοις, τοῖς τε παρεληλυθόσι καὶ τοῖς ἐνεστώσιν εἴη ἂν, εἰ τοῦτο ἀδύνατόν. πῶς γὰρ ἂν ἐπὶ τῇ στρωμνῇ, καὶ τῇ κλίνῃ, ἐφ' ἣ κατεκλίδη ὁ νόσος, καὶ τοῖς ὁμοίοις, τήρησις τις; φανερόν οὖν, ὥς οὐκ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, ὥς φαινόμενά ἐστιν, ἢ τήρησις γίγνεται. ὁμοίως γὰρ ἂν ἐπὶ πᾶσιν (19) ἐγίνετο, ἀλλ' ἐφ' ἑτέρῳ τινί, ὃ οὐ φαίνεται. εἰ δὲ τοῦτο, χρήσιμα ἂν εἴη τὰ κεκρυμμένα. ἀλλὰ καὶ πόθεν, φασί, καταλαμβάνεται, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῖςδὲ τισι τοῖς φαινομένοις δυνατόν ἐστι τηρεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖςδ' οὐκ ἔτι; οὐ ῥέδιον γὰρ τοῦτο ἀπ' αὐτῶν τῶν φαινομένων, καθ' ὅσον φαίνεται, ἐστὶν εἰδέναι. πάντες γὰρ ἂν ἐγίνωσκον καὶ οἱ ἰδιῶται, ἐφ' οἷς φαινομένοις

deri non potest: si autem omnia non sunt utilia, necesse est utilia amplius quid obtinere, quam quod apparent, quod non sensus est comprehendere, sed rationis: ratione vero abdita comprehenduntur; utilis igitur ratio est simul et abdita. Si enim apparentia, quatenus apparentia sunt, invicem non differant, nimirum vel similiter omnia ad observationem conducunt, quantum in ipsis est, quare et in minimis tam praeteritis tum praesentibus erunt, si hoc est impossibile. Quomodo enim de strato lectoque, in quo decumbit aeger, et similibus aliquis observaret? Constat igitur, non in apparentibus, ut apparentia sunt, observationem fieri (similiter enim in omnibus fieret), sed in alio quodam, quod non apparet; quod si hoc est, utilia erunt abdita. Sed unde, inquit, comprehenduntur? quoniam in aliis quibusdam apparentibus observare licet, in aliis non item: quippe haud facile hoc est scire in ipsis apparentibus, quatenus apparent. Nam omnes cognoscerent etiam id idiotae, in quibus appa-

Ed. Chart. II. [305.]

Ed. Bas. I. (19.)

χρή τὴν τήρησιν ποιῆσθαι, καὶ οὐδὲν διέφερεν ὑμῶν ἢ ἐμπειρία τῆς τῶν ἰδιωτῶν ἀπειρίας. εἰ δὲ μὴ προσπίπτει πᾶσιν, ἐφ' οἷς φαινόμενοις δὲ τὰς τηρήσεις ποιῆσαι, μόνοις δὲ τοῖς τεχνίταις καταληπτὸν ἐστὶ τοῦτο, τὰ συμφέροντα ἐπὶ τοῖς φαινόμενοις, οὐχ ὡς φαινόμενά ἐστι, τηρεῖται. ὅτι γὰρ τόδε μὲν τὸ φαινόμενον, ἐφ' οὗ τηρεῖν ἐστὶ, τόδε οὐκ ἔτι φαίνεται, ἀλλὰ κέκρυπται. χρήσιμον δὲ πᾶν ἐστὶ τοῦτο εἶδέναι, διότι χρῆσιμά ἐστι τὰ κεκρυμμένα. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις, ἐπειδήπερ οἱ Ἐμπειρικοὶ λέγουσιν ἐπὶ ταῖςδε τοῖς προγεγενημένοις καὶ τοῖςδε τοῖς ἐνεστώσι δεῖν τὰς τηρήσεις ποιῆσθαι. διὰ τοῦτο γὰρ τοὶ καὶ πολυπραγμονεῖσι τὰ παρεληλυθότα. ἀπειρα δὲ ἐστὶ καὶ τὰ παρόντα, ἐπ' ἀπειροῖς δὲ τηρεῖν οὐ δυνατόν, δηλονότι ἀδύνατον ἂν εἴη ἡ τοιαύτη τήρησις. πρὸς δὲ τοὺς Μεθοδικοὺς τὰ φαινόμενα ἐνδεικτικὰ τῶν συμφερόντων εἶναι οἰομένους ταῦτα λέγουσιν οἱ Λογικοὶ. τὰ φαινόμενα ἔξ ἑαυτῶν ἐστὶ καταληπτὰ, καὶ τοῖς ἰδιώταις οὖν φανέται. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐνδεικνύται αἱ κοινότητες, συμπροσπίπτει δὲ τοῖς ἐνδεικνυμένοις τὰ ἐξ

rentibus observationem liceat moliri, ac nihil vestra experientia ab idiotarum imperitia differret. Si autem non obvium est omnibus, in quibus apparentibus observationes moliri oportet, solis autem artificibus id percipitur; auxilia in apparentibus non ut apparentia sunt observantur; quoniam enim aliud apparet, de quo observare licet, aliud non amplius apparet, sed abditum est. Verum hoc admodum utile scire est, cur utilia sint abdita. Praeter commemorata autem quum Empirici dicant in his praeteritis et illis praesentibus observationes fieri oportere (idcirco enim et praeterita studiose perscrutantur, infinita porro sunt etiam praesentia, de infinitis autem observare non licet), constat hujusmodi observationem fieri non posse. At contra Methodicos, qui apparentia auxiliorum indicatoria esse opinantur, Rationales haec adferunt. Apparentia ex seipsis comprehendi possunt, ac idiotis igitur apparebunt: quoniam vero communitates etiam indicant, coincidunt autem cum iis, quae indicant illa;

Ed. Chart. II. [305.]

Ed. Basf. I. (19.)

αὐτῶν λαμβανόμενα, δηλονότι τοῖς ἰδιώταις ἐνδείκονται αἱ κοινότητες, καὶ οὐδὲν τῶν ἰδιωτῶν διοίσετε. ὅτι δ' ἀπὸ τῶν παιδῶν ἢ ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων οὐ γίγνεται, διὰ τούτων ἐστὶν ἐπιδείξαι. τοῦ αὐτοῦ πάθους, οἷον φλεγμονῆς περὶ διαφέροντας τόπους ὑπαρχούσης, οἷον περὶ ὀφθαλμούς, ἢ ἥπαρ, ἢ στομάχον, οὐ τῆς αὐτῆς θεραπείας, ἀλλὰ διαφορῶν δέονται. ὀφθαλμοὶ μὲν γὰρ φλεγμαίνοντι ὅπτιόν ἐστι κατ' ἀλλήλα, στομάχῳ δὲ καὶ ἥπατι ἄλλο τι. τὸ δ' ἔλαιον τῷ ὀφθαλμῷ κακωτικόν, τὰ δ' ἄλλα μέρη φλεγμαίνοντα παρηγορεῖ. δῆλον οὖν, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῶν παιδῶν συμφέροντα λαμβάνεται. τὸ γὰρ αὐτὸ ἐπὶ πάντων παρελαμβάνετο ἂν βοήθημα, τοῦ αὐτοῦ πάθους ὄντος, εἴπερ τὸ πάθος ἐνδεικτικὸν ἐγένετο τῶν συμφερόντων. ἐστὶ δὲ καὶ οὕτως ἀνασκευάσαι τὸ ἀρέσκον τῷ Μεθοδικῷ· τοῦ αὐτοῦ πάθους περὶ τὸν αὐτὸν ὄντος τόπον, περὶ τὴν διαφορὰν τῆς αἰτίας διαφορῶν θεραπείας οἱ ἄνθρωποι δέονται, οἷον ἐπὶ λοχουρίας. εἴαν μὲν γὰρ ἢ λίθος, λιθοτόμῳ χρῶμεθα· εἴαν δὲ πλῆθος οὔρου, καθιερῇ· εἴαν δὲ φλεγμονή, καταπλάσματος.

quae ex ipsis capiuntur, nimirum idiotis communitates indicabant, ac nihil ab idiotis differetis. Quod autem ab affectibus indicatio auxiliornum non sit, hinc est ostendere. Eodem affectu, nempe inflammatione, in diversis locis subsistente, ut circa oculum, aut jecur, aut stomachum, non eadem curatione, sed diversis indigent. Oculo enim inflammationem experienti opium est congruens, stomacho autem et hepati aliud quippiam. Oleum oculo noxium, alias partes inflammatas mitigat. Manifestum igitur est, non ab affectibus auxilia sumi: nam idem in omnibus assumeretur praesidium, quum idem esset affectus, si is conferentium esset indicativus. Licet igitur ita asstruere, quod Methodico placet. In affectu circa eundem exsistente locum, ob causae diversitatem, curatione diversa homines indigent: ut in urinae retentione: si etenim calculus sit, scalpello incisorio utimur; si urinae scopia, injecto clystere, qui catheter dicitur; si inflammatio, cataplasmate. At si ab affectibus indi-

Ed. Chart. II. [306.]

Ed. Bas. I. (19.)

[306] εἰ δ' ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων ἐγίνοντο, ἐνὸς ὑποκειμένου πάθους, μία ἂν καὶ ἡ αὐτὴ θεραπεία παραλαμβάνετο. οὐ παραλαμβάνεται δὲ μία θεραπεία τοῦ αὐτοῦ πάθους ὑποκειμένου, οὐκ ἄρα ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων γίνονται.

Κεφ. ι'. Τούτων δὲ κεφαλαιῶδες τῶν εἰρη. ἐκτεθέντων, χρήσιμον ἂν εἴη ὑπογράψαι, τί ἐστὶν ἐνδείξεις, καὶ πῶς ἀπὸ ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται· καὶ τί τήρησις, καὶ ὅπως ἀπὸ τηρήσεως τὰ χρήσιμα τηρεῖται· καὶ τί ἀναλογισμός, καὶ ὅπως ἀπὸ αὐτοῦ τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται. ὥσπερ τοίνυν τῶν φαινομένων τὰ μὲν ἐξ ἑαυτῶν εἰσι καταληπτὰ, οἷον τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν· τὰ δὲ τῇ συμπεριτηρῇ καταλαμβάνεται, ὥς τὰ διὰ σημείων γινωσκόμενα· οὕτω καὶ τὰ συμφέροντα μὲν ἐνδείξει καταλαμβάνονται, συμπροσπίπτει γὰρ τοῖς ἐνδείκνυμένοις τὰ συμφέροντα, καὶ οὐδενὸς λογισμοῦ χρεῖαν ἔχει. διὰ τοῦτο γὰρ τοι καὶ τὰ ἄλογα τῶν ζώων ἀπὸ ἐγκαύσεως καὶ κρύους καὶ ἀπλῶς ἀπὸ πάντων βλάπτειν πεφυκότων ἀναχωρεῖ, συμπροσπίπτοντος

cationes remediorum fierent, uno affligente affectu, una et eadem curatio allumeretur: non assumitur autem una curatio, eodem subsistente affectu; non igitur ab affectibus remediorum indicationes fiunt.

Cap. X. Porro, his nunc summatim expositis, non abs re fuerit, quid sit indicatio, et quomodo ab indicatione utilitas desumitur: item quid observatio, et quomodo ab observatione utilitas petitur: item quid analogismus, et quomodo ab eo utile comprehenditur, explicare. Quemadmodum igitur apparentium quaedam ex seipsis comprehenduntur, ut album et nigrum: alia observatione percipiuntur, ut quae per signa cognoscuntur: ita sane et praesidia indicatione comprehenduntur, quippe auxilia cum iis, quae indicant, coincidunt, ac nullius ratiocinationis usum habent. Idcirco et animalia irrationalia ab aestu, frigore, et summatim omnibus nocere natīs recedunt, ad id, quod conda-

Ed. Chart. II. [306.]

Ed. Bas. I. (19.)

δηλοῦται τοῦ συμφέροντος. καὶ ἐπὶ σκόλοπος ἐμπετηγός, ἢ ἄλλον τινός, οὐδεὶς κατὰ λογισμὸν τὴν αἵρεσιν ποιεῖται. ὅπερ οὖν ἐπὶ τῶν ἐναργῶς συγκατατεθέντων, πῶσιν γὰρ ὑπερβαίνουσιν ἐνδείξιν ἢ διάνοια ἡμῶν συγκατατίθεται τῇ ἐναργεί, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἐνδείξεως καταλαμβανομένων γίγνεται. σοφίζεται οὖν ἀναλογία τις τῇ ἐνδείξει πρὸς τὰ φαινόμενα καὶ τὰ ἐναργῆ. ὅταν γὰρ τοῖς βλάπτουσι συμπίπτη τὸ συμφέρον, τότε οὔτε παρατηρήσει, οὔτε λογισμῷ χρώμεθα· αὐτὰ γὰρ τὰ βλάπτοντα ἐνδείκνυται τὸ συμφέρον. ἢ δὲ τήρησις ἀναλογίαν τινα ἔχει πρὸς τὰ διὰ σημείων καταλαμβανόμενα. ὥς γὰρ ἐκεῖ τῇ συμπαρατηρήσει καταλαμβάνεσθαι λέγομεν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τοῦ συμφέροντος ἢ τήρησις γίγνεται. ἐπὶ γὰρ τισι πλειστάκις κατὰ τὸ αὐτὸ ἀπητηκόσιν, ἄνευ τῆς καταλήψεως τῶν ποιοῦντων αἰτίων, ἢ τοῦ συμφέροντος τήρησις γίγνεται, ὥς ἐπὶ αἰμοδίας ἢ ἀνδράχην. οὔτε γὰρ τὸ συνεκτικὸν αἷτιον ἐνταῦθά γε δηλοῖ, οὔτε λογισμῷ τινι τὸ συμφέρον εὑρεται ἐπὶ τῶν ὑοσκίανον εἰληφότων, ἢ τι τοιοῦτον δηλητήριον προσεγεκαμένων, κα-

cit, nimirum inclinancia, ac in aculeo infixo, aut alio quodam, nullus ex ratiocinatione molitur extractionem. Quod itaque in iis, quae evidenter approbata sunt (omnibus enim demonstrationem excedentibus intellectus noster ipsa evidentiā assentit), hoc etiam in iis, quae ex indicatione capiuntur, confit. Itaque servatur proportio quaedam indicationi ad apparentia evidentiāque. Quam enim noxia, utile cōincidit, tunc neque observatione neque ratiocinatione utimur: ipsa enim noxia id, quod conducit, indicant. At observatio proportionem quandam obtinet cum iis, quae per signa comprehenduntur. Nam in quibusdam saepe circa idem occurrentibus sine efficientium comprehensu causarum ejus, quod conducit, observatio efficitur, ut in dentium stupore portulaca. Neque enim causa conjuncta hic indicat, neque enim ratiocinatione quadam remedium inventum est in iis, qui quam hyoscyamum assumpserunt, aut hujusmodi aliquid deleterium: per initia

Ed. Chart. II. [306.]

Ed. Bas. I. (19.)

ταρχὰς μὲν ἡ θεραπεία ἐκ τε τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ τόπου
 παραλαμβάνεται, ἀπορία δὲ τοῦ αἰτίου ὕστερον ἤδη τοῖς
 τετηρημένοις χοῤίμεθα. τὸν μὲν γὰρ ἔμετον ἐν ἀρχῇ παρα-
 λαμβάνομεν, τοῦ αἰτίου ἐνδείκνυμένου τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ,
 καὶ τοῦ τόπου τὸν τρόπον τῆς προαιρέσεως ἐπιλαμβάνοντος.
 ὕστερον δὲ δὴ ἀγνοοῦντες τὴν αἰτίαν, τοῖς τετηρημένοις,
 οἶνω καὶ γάλακτι χοῤίμεθα. ἀναλογισμῷ δὲ τὸ χρήσιμον τα-
 ταλαμβάνεται, ὅταν ἀγνοῇται μὲν ἡ αἰτία, τήρησις τε μη-
 δεμία ὑπάρχη, ὁμοιότατον δ' ἐκ τῶν συμπτωμάτων ἢ ἐπὶ
 γὰρ τῶν τοιούτων ἀπὸ μὲν ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον ληθῆναι
 οὐ δύναται, ἀγνοεῖται γὰρ τὸ αἷτιον· τηρήσεως δὲ οὐδεμιᾶς
 γεγενημένης, ἀναγκαζόμεθα τῇ ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων
 προσέχοντες μεταβαίνειν ἐπὶ τὸ ὅμοιον. ὑπὸ γὰρ αἰμόρροον
 τινὸς δηγθέντος, ἔπειτα αἰμορροαγούντος, τὴν αἰτίαν, καθ' ἣν
 τοῦτο πάσχει, μὴ εἰδότες, μηδὲ τετηρηχότες, τοῖς πρὸς τὰς ἐκ
 διαφέσεως αἰμορροαγίας ποιοῦσι χοῤίμεθα. κατὰ τοιοῦτον δὲ
 τινα λόγον οἱ Κνιδιοὶ ἰατροὶ τοὺς ἐν πνεύμονι πύον ἔχον-
 τας θεραπεύειν ἐπειρῶντο, τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χοῤίμενοι.

sane curatio ex causa et loco affinitur, inopia vero cau-
 sae postea jam observatis utimur. Etenim vomitum per
 initia adhibemus, causa voluntatem ipsius indicante et
 loco voluntatis modum affumente; postea vero jam igno-
 rantes causam, observatis vino et lacte utimur. Ex col-
 lectione autem rationum, quem analogismum dicunt, uti-
 le deprehenditur, cum causa quidem ignoratur, observa-
 tio ne una quidem est, simillimum autem ex symptoma-
 tis est: nam in hujusmodi ab indicatione utile capi non
 potest, quippe causa ignoratur: observationeque nulla
 facta, symptomatum similitudini attendentes, ad simile di-
 gredi cogimur. Nam ab haemorrhoeo si quis sit morsus,
 deinde sanguis fundatur, causam, ex qua ita afficitur, ubi
 ignoremus, neque observaverimus, iis, quae ad sanguinis
 profusionem ex vulnere faciunt, utimur. Hac sane ra-
 tione etiam Cnidiaci medici eos, qui in pulmone pus
 habebant, curare conabantur, ad simile transitu utentes.

Ed. Char. II. [307.]

Ed. Bas. I. (19. 26.)

[307] ἔπει γὰρ πᾶν τὸ ἐν πνεύμονι ὑπάρχον διὰ βήχος ἀναφέρεται, ἐξέλκοντες τὴν γλῶτταν, ἐνέεισιν τι εἰς τὴν ἀσθηρίαν ὑγρὸν τὸ σφοδρὸν βήχα κινήσαι δυνάμενον, ἵνα διὰ τῆς ὁμοιότητος τοῦ συμπτώματος ἀνενεχθῇ τὸ πύον. ὁ γοῦν ἀναλογισμὸς γίνεται ἐπὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει. ἀναλογιζόμενοι γὰρ μεταβαίνομεν ἀπὸ τῶν ὁμοίων εἰς τὰ ὅμοια. οἱ δ' Ἑμπειρικοὶ ἑτέρως, καὶ οὐχ ὡς ἡμεῖς τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κέχρηται. φασὶ γὰρ γίνεσθαι τὴν τοῦ ὁμοίου μετάβασιν ἀπὸ βοηθημάτων εἰς βοηθήματα, ἢ ὀπὸ παθῶν ἐπὶ πάθη. ἀπὸ μὲν βοηθημάτων ἐπὶ βοηθήματα, οὕτως. ἦσαν γὰρ τὰ αὐτὰ συμπτώματα τοῖς παραλαμβανομένοις προσῆ, τότε τὴν τοῦ ὁμοίου μετάβασιν ποιούμεθα, ὡς ἀπὸ βήλου ἐπὶ μέσπilon. ἀλλὰ ζητήσον πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ἀδύνατός ἐστιν ἡ τοιαύτη τοῦ ὁμοίου ὑμῖν μετάβασις. πότερον γὰρ λογισμῷ χρώμενοι μεταβαίνετε ἀπὸ τοῦ ὁμοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον, ἢ τηρήσει; εἰ μὲν γὰρ τηρήσει, τηρήσεις ἐστὶ τὸ γινόμενον, καὶ γινωσκόμενον, καὶ οὐχ ὁμοίου μετάβασις. εἰ δὲ λογισμῷ, ἐρωτητήον αὐτοὺς, πότερον τῇ πάντων τῶν (20) συμπτω-

Quoniam enim, quicquid in pulmone est, per tussim egeritur, linguam exlerentes, liquorem quendam in arteriam indiderunt, qui vehementem movere tussim potest, ut per symptomatis similitudinem pus educatur. Fit itaque analogismus in transitu ad simile. Nam rationem in-euntes a similibus ad similia descendimus. Empirici autem alio modo, quam nos, transitu ad simile utuntur. Dicunt enim a simili digressum, ab auxiliis ad auxilia fieri, aut ab affectibus ad affectus. Ab auxiliis sane ad auxilia in hunc modum. Quum enim eadem symptomata iis, quae affamuntur, adfuerint, tunc similis transitum molimur, ut a malo ad mespilum. Verum contr. eos dicendum est, fieri non posse, ut huiusmodi similis transitum faciat. Utrum epim ratiocinatione ntentes a simili ad simile transitis? an observatione? Si enim observatione, observatio est, quod sit et noscitur, non similis transitus: sin autem ratiocinatione, rogandi sunt, num omnium

Ed. Chart. II. [307.]

Ed. Bas. I. (20.)

μάτων ὁμοιότητι προσέχοντες μεταβαίνουνσιν ἀπὸ τοῦ ὁμοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον, ἢ τιπὼν. εἰ μὲν οὖν τῇ πάντων φήσουσιν, οὐδὲν εὐρεθήσεται κατὰ πάντων τινὲ ὅμοιον. τὰ γὰρ κατὰ μὴδ' ὅτιοῦν διαφέροντα ἀλλήλων ταῦτά ἐστι, καὶ οἷχ' ὅμοια. εἰ δὲ τῇ τιπὼν συμπτωμάτων ὁμοιότητι φήσουσιν ἀρκεῖσθαι, πότερον ταῖς κατὰ τὸ σχῆμα ἢ χροῶμα ὁμοιότησι, φήσομεν, προσέχετε, ἢ ταῖς κατὰ σκληρότητα, ἢ μαλακότητα, ἢ μᾶλλον ταῖς κατὰ γεῦσιν, ἢ κατὰ τι τοιοῦτόν τὴν ὁμοιότητα κρίνεται; ἂν δ' ἢ τῇ κατὰ γεῦσιν λέγωσιν, ἢ κατ' ἄλλ' ὅτιοῦν, προδήλως ὁμολογήσουσι τὰ ὠφελοῦντα, καθ' ὃ τιν ὠφελεῖ, καταλαμβάνειν. ἔξ οὗ δῆλον, ὥς καὶ τὰ βλάπτοντα, καθ' ὃ τιν βλάπτει, ἀναγκασθήσονται ὁμολογεῖν εἰδέναι. τῇ γὰρ ἐναντιότητι τῇ πρὸς τὰ βλάπτοντα τὰ ὠφελοῦντα ὠφελεῖ. εἰ τοίνυν τὸ μέσπιλον κατὰ τὸ ἐμφερῆ τῷ μήλω τὴν γενεσὴν ἔχειν ποιότητα ἐπὶ τῶν δυσεντερικῶν αἰρεῖται, ἰστέον ὅτι τῇ κατὰ τὴν γεῦσιν ὠφελεῖ ποιότητι. καὶ ἐπεὶ αὕτη προδήλός ἐστι στύφουσα, συμπροσπίπτει τῇ καταλήψει ταύτῃ τὸ ἐναντίας εἶναι ποιότητος ἢ δυνάμεως τὰ βλά-

symptomata in similitudini attendentes, a simili ad simile digrediantur, an quorundam? Si igitur omnium dicent, nihil omnibus alicubi simile invenietur. Quae enim in nullo invicem differunt, eadem sunt, et non similia. At si aliquorum symptomatum similitudinem abunde esse dicent, utrum figurae, an coloris similitudini, dicemus, attenditis, an duritiei, aut mollitiei, aut potius gustatui odoratuique, aut huiusmodi alicujus similitudini advertentes judicabitis? At si vel gustus similitudini dicant, vel alterius cujusdam, manifesto fatebuntur ea, quae juvant; quatenus juvant, percipere. Unde constat, quod etiam noxia, quatenus nocent, scire se fateri cogentur. Etenim quae prosunt, contrarietate, quam cum noxiis habent, auxiliantur. Si igitur mespilum eo, quod similem malo cotoneo in gustu qualitatem obtinet, in dysentericis assumitur, sciendum est, qualitate in gustu opitulari: et quia haec palam astringit, simul incidit comprehensioni haec, ea, quae offendunt, contraria esse qualitate, aut facultate.

Ed. Chart. II. [307. 308.]

Ed. Bas. I (20.)

πτοντα· εἰ δὲ καταληπτῇ αἰτία ὑπεναντιοῦται τὰ βοηθήματα, ὁῦλον ὅτι καταληπτὰ ἐστὶ τὰ κεκρυμμένα, καὶ χρήσιμα γινώσκεσθαι.

Κεφ. ια'. Πῶς μὲν οὖν ἀπὸ ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται, εἴρηται. νῦν δὲ τὰς ὑπογραφὰς ἐκάστου αὐτῶν ἐκθεσόμεθα. ἐστὶ τοίνυν ἐνδείξις ἡ συμπροσπίπτουσα κατάληψις τοῦ ὠφελούτου ἅμα τῇ τοῦ βλάπτοντος καταλήψει, ἅτεν τήρησεως ἢ λογισμοῦ. πείρα δ' ἐστὶ τοῦ πλειστάκις ἢ κατὰ τὸ αὐτὸ ἐωραμένου κατάληψις καὶ μνήμη. ἢ οὕτως· ἐνδείξις ἐστίν, ὅταν καταλαμβανομένοις πράγμασι συμπροσπίτῃ τὸ συμφέρον ἅτεν ἀποδείξεως καὶ παρατηρήσεως. πείρα δ' ἐστίν ἡ τοῦ πλειστάκις καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἐωραμένου τήρησις τε καὶ μνήμη. ἐστὶ δὲ τὸ αὐτὸ τήρησις ὅ τι καὶ πείρα. ἀναλογισμὸς δ' ἐστὶ σύγκρισις καὶ κατάληψις αἰτίων ὠφελούντων ὁμοιότησιν. ἐξῆς τοίνυν τὰ ἴδια ἐκάστης αἰρέσεως ἐκθέμενοι, τὴν ἀντίρρῃσιν πρὸς ἐκάστην αὐτῶν, λέγει δὴ τῶν Ἐμπειρικῶν καὶ Μεθοδικῶν, ποιησόμεθα. [308] ἐστὶ δὲ ἴδια τῶν Ἐμπειρικῶν ταῦτα· ἢ ἐπὶ ταῖς

Sin autem comprehensae causae praefidia adverfantur, clarum est, abdita comprehendi posse, et utilia cognosci.

Cap. XI. Quomodo igitur utile ab indicatione comprehenditur, expositum est. Nunc autem descriptiones singulorum explicabimus. Est igitur indicatio auxilii comprehensio una cum noxii perceptione, sine observatione vel ratiocinatione incidens. Experientia porro est ejus, quod saepe et in eodem visum est, comprehensio et memoria. Vel in eum modum. Indicatio est, cum id, quod conducit, rebus perceptis coincidit, sine demonstratione et observatione. Experientia est ejus, quod subinde et in eodem visum est, observatio et memoria. Est autem idem observatio, quod et experientia. Analogismus autem, *collectio rationum*, est dijudicatio comprehensioque causarum similitudine juvantium. Deinceps igitur propria cujusque sectae interpretati, unicuique ipsorum, Empiricorum dico et Methodicorum, contradicemus. Sunt autem propria Empiricorum haec: concurrentium symptomatum, quae

Ed. Chart. II. [308.]

Ed. Bas. I. (20.)

συνδρομαῖς τήρησις τῶν ὀφελούντων, ἡ ἱστορία, ἡ τοῦ ὁμοίου μετάβασις, ὥς ἐκείνοι γίνεσθαι ἀξιούσιν. ἄλλω γὰρ τινι τρόπῳ οἱ Λογικοὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κέχρηται, ὥς προϊόντες δείξομεν τὴν διαφορὰν.

Κεφ. ιβ'. Δεῖ δὲ τὸν ἀντιλέγοντι τοῖς Ἐμπειρικοῖς κατὰ δύο τρόπους τὴν ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησιν ἀποκτᾶσθαι. ἡ μὲν γὰρ τῶν δυναμένων τήρησις κοινή· ἡ δὲ ἐπὶ ταῖς συμπτώμασιν ἰδία ἐκείνων. ἦτοι γὰρ καὶ ὥς ἀδύνατον αὐτὴν παρτάπασιν ἀναιρεῖν, ἢ συγχωρεῖν μὲν εἶναι δυνατόν, ἄνευ δὲ λόγου ἀποφαίνειν αὐτὴν ἀδύνατον. πρῶτον τοίνυν, ὅτι καὶ ἄνευ λόγου ἀποφαίνειν αὐτὴν ἀδύνατος ἡ τήρησις, διὰ τούτων ἂν τις ἐπιδείξειεν. ὁμολογοῦσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ, ὅτι οὐκ ἐπὶ πᾶσι τοῖς φαινομένοις συμπτώμασι τὴν τήρησιν ποιοῦνται. οὔτε γὰρ ἐπὶ ξανθότητος, φέρε, ἢ λευκότητος, ἢ σιμότητος, ἢ γρυπότητος τηρεῖν φασί. καίτοι καὶ ἐπὶ χρωμάτων διαφορὰν τηροῦσιν τινα, ὥς ἐπὶ τῶν ἰκτερικῶν, καὶ ἐπὶ σχήματος, ὥς ἐπὶ τῶν καταγμάτων καὶ τῶν ἐκκενθήσεων. ἄλλ' οὗτοι γε καὶ ἐπὶ τοῖς προειρημένοις· ὥπερ γὰρ, φασί,

syndrome appellatur, observatio, auxiliorum historia, similis transiens, ut illi fieri volunt. Alio namque modo quodam Rationales similis transitu utantur, ut precedente sermone differentiam indicabimus.

Cap. XII. Convenit porro eum, qui Empiricis contradicet, duplici modo concursuum observationem moliri. Etenim possibilium observatio communis est, in symptomatis autem illorum propria. Vel enim tanquam impossibilem ipsam prorsus tollere oportet, aut fateri quidem, possibilem esse, verum sine ratione ipsam proferri non posse. Primum igitur observationem absque ratione proferri non posse his aliquis ostenderit. Fatentur Empirici, se in omnibus apparentibus symptomatis observationem moliri. Neque enim in flavo, si libet, aut albo, aut limbo, aut adusco observare se pronunciant, etiam in coloribus differentiam quandam observent, ut in ictericis, et in figura, ut in fracturis et luxatis, sed neque etiam in praedictis. Quemadmodum enim, in-

Ed. Chart. II. [308.]

Ed. Bas. I. (20.)

οἱ ἀπὸ ἐνδείξεως τὰ συμφέροντα λαμβάνειν λέγοντες, οὐ πάντα ἐνδείκνυσθαι λέγουσιν· οἱ τε γὰρ Μεθοδικοί τινα τῶν φαινομένων ἐνδείκνυσθαι φασί, καὶ οὐ πάντα· οἱ τε Λογικοί τῶν κεκοιμημένων, καὶ οὐ πάντα· οὕτω καὶ οἱ Ἑμπειρικοί οἱκ ἐπὶ πᾶσι τοῖς συμπτώμασι τὴν τήρησιν, ἀλλ' ἐπὶ τισὶ ποιῆσθαι φασιν. οὔτε γὰρ τὰ γεγονότα πάντα, οὔτε τὰ παρόντι χρήσιμα οἰόνται πρὸς τήρησιν εἶναι. οἷον, δέδηκται τις ὑπὸ κινῆς λυτιῶντος· πολυπραγμονεῖ παρελθόν ὁ Ἑμπειρικός μόνον, εἰ ὑπὸ λυτιῶντος, τῶν δ' ἄλλων τῶν προγεγονότων ἐξετάζει οὐδὲ ἐν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς παροῦσιν· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ ἀπλότητι τριχῶν, ὡς ἔφην, ἡ οὐλόγηται· ἐπιζητεῖν οὖν ἄξιον παρ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὐκ ἐπὶ πάντων τῶν συμπτωμάτων, ἀλλ' ἐπὶ τινων τὰ συμφέροντα τηροῦσιν, μηδὲν διαφερόντων τῶν συμπτωμάτων, καθὰ φαινόμενά ἐστι, τῶν τε ἐφ' οἷς ἡ τήρησις γίγνεται, καὶ τῶν ἄλλων ἀχρήστων. τί οὖν ἐστι τὸ ἐνδεικνύμενον τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων, εἰπάτωσαν, πότερον φαινόμενον, ἢ κεκοιμημένον; εἰ μὲν οὖν φαινόμενον φήσουσιν εἶναι, ὅ

quidant, qui ab indicatione auxilia capi affirmant, non omnia indicari docent; si quidem Methodici quaedam apparentia indicare asserunt, et non omnia; Rationales abdita, et non omnia: ita et Empirici non in omnibus symptomatis observationem, sed in quibusdam fieri dictitant. Neque enim praeterita omnia, neque praesentia utilia ad observationem arbitrantur. Utpote morsus aliquis est a cane rabioso. Empiricus aggressus tantum curiose scrutatur, an a rabioso: aliorum vero praeteritorum ne unum quidem petit; similiter etiam in praesentibus: neque enim in pilis simplicibus, ut dixi, aut crispis. Qua de causa ab ipsis quaerendum est, cur non in omnibus symptomatis, sed in quibusdam auxilia observent, quum symptomata nihil differant, quatenus apparentia sunt, tum ea, in quibus sit observatio, tum alia inutilia. Quid igitur est, quod utilia symptomata indicat? dicant, num apparens an occultum? Si igitur appa-

Ed. Chart. II. [308. 509.]

Ed. Bas. I. (20.)

διακρίνεται τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων, καὶ ἐφ' οἷς δεῖ τὴν τήρησιν γίνεσθαι, φήσομεν πάλιν τοῦτο, φαινόμενον μηδενὶ διαφέρειν τῶν συμπτωμάτων, καθ' ὃ φαίνεται, τῶν ἀχρηστών συμπτωμάτων. εἰ δ' αὖ κεκρυμμένον φήσαιεν εἶναι τὸ ἐνδεικνύμενον τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων, ὁμολογήσουσι τὰ κεκρυμμένα πρὸς τὴν τήρησιν τῶν συμπτωμάτων χρήσιμα εἶναι. ἀλλὰ μὴν τὰ κεκρυμμένα οὐδενὶ ἄλλῳ ἢ λόγῳ καταληπτὰ εἰσιν. ὥστε, εἰ χρήσιμον μὲν ἢ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησίς ἐστι τῶν κεκρυμμένων, καὶ οὐδενὶ ἢ λόγῳ ταῦτα καταλαμβάνεται, ὁῦλον ὡς ἀδύνατος ἄνευ λόγου ἢ τήρησις γίνεται. διὰ τούτου μὲν οὖν τοῦ λόγου προσαναγκάζειν αὐτοὺς ὁμολογεῖν, χρήσιμον εἶναι πρὸς τήρησιν τὸν λόγον. οἱ δὲ, ἀπαντῶντες πρὸς ἡμᾶς, λέγουσι καὶ τῶν συμπτωμάτων τὰ χρήσιμα εἶναι πείρα κατεληγμένα· καὶ ὅτι ἐπὶ μὲν τοῖςδε τοῖς συμπτώμασι χρῆται, ἐπὶ δὲ τοῖςδ' οὐκ ἔτι, καὶ τοῦτο τετηρηκέναι. πρὸς τοῦτο βραχὺς ἐστὶν ὁ λόγος. ἀπείρων γὰρ ὄντων συμπτωμάτων, [309] ἐφ' οἷς αὖ χρῆται, ἀδύνατον ἦν τετηρηκέναι ἐφ' ἅπασιν

rens esse dicunt, quo utilia ab accidentibus discernuntur, et in quibus observationem fieri conveniat, inferemus rursus hoc. Apparens nullo differre symptomate, quatenus apparet, ab inutilibus symptomatis. Si rursus abdita esse dixerint id, quod indicat utilia symptomata, latebuntur abdita ad symptomatum observationem utilia. Attamen abdita nullo alio quam ratione comprehendi possunt. Quare si utilis quidem fuerit in concursibus observatio abditorum, et nulla alia re quam ratione haec comprehenduntur, constat, observationem sine ratione fieri non posse. His igitur verbis coguntur ipsi sateri, rationem ad observationem esse accommodatam: refragantes autem nobis dicunt, etiam symptomata utilia esse, experientiaque comprehendisse. Item, quod in aliis symptomatis observare convenit, in aliis non item, id quoque observasse. Ad hoc brevis est responsio. Quum enim infinita sint symptomata, in quibus observandum non est, fieri nequivit, ut hoc idem in omnibus observaverit,

Ed. Chart. II. [309.]

Ed. Bas. I. (20.)

τοῦτο αὐτὸ, ὅτι οὐ γὰρ ἐπ' αὐτοῖς τηρεῖν, ἐπ' ἀπεροῖς γὰρ τηρεῖν ἀδύνατον. τελευταῖον οὖν αὐτοῖς πάντοθεν σκλαυτομένοις λείπεται λέγειν, κατὰ ἀποκλήρωσιν ἐληλυθέναι, ἐπὶ μὲν τοῖςδὲ τισι συμπτώμασι τηρεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖςδε μητέτι· οὐ τί ἂν εἴη γελοιότερον; οὗτος μὲν οὖν ὁ λόγος ταύτην τελευτᾷ.

Κεφ. γ'. Ὅτι δ' ἀδύνατός ἐστιν ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησις, διὰ τούτων ἐπιδείξομαι. φασὶ τοίνυν οἱ Ἑμπειρικοὶ, ὅτι ἡ τήρησις οὐκ ἐφ' ἐνὶ, οὐτ' ἐπὶ δύο, ἀλλ' ἐπὶ πλείστοις καὶ πλειστάκις τεθεωρημένοις καὶ ὡσαύτως ἔχουσι γίνεται. πυνθανομένων οὖν αὐτῶν, εἰ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι τῶν συμπτωμάτων τὰ συμφέροντα τηροῦσιν, ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι τηρεῖν φήσουσιν. ἐὰν γὰρ ἐπὶ μὲν τοῦδε πυρετός, φέρε, ἢ καὶ φλεγμονή, ἐπὶ δὲ τοῦδε ἀπόκρισις χολῆς δι' ἐμέτου ἢ δι' ἔδρας γένηται, οὐχ οἷον τὴν αὐτὴν ποιήσασθαι τήρησιν. ὅτι οὖν ἔξαρκεῖ κατὰ τὸ γένος τὰ αὐτὰ εἶναι συμπτώματα, οὐδαμῶς φήσουσιν, ἀλλὰ

quod in ipsis observare non oportet: quippe in infinitis observare impossibile est. Postremo ipsis undequaque agitat, ut dicant, superest, casu ac fortuito se procedere, in aliis quibusdam symptomatis ut observent, in aliis non item: quo quid erit magis ridiculum? Haec igitur disputatio ita finiat.

Cap. XIII. Quod autem in concursibus observatio esse nequit, his demonstrabo. Ajunt igitur Empirici, observationem non in uno, neque in duobus, sed in plurimis et subinde visis ac eodem modo habentibus fieri. Quam itaque ipsi interrogentur, num in ipsis generibus symptomatum auxilia observent, necessario in ipsis generibus observare dicent. Si enim in hoc febris, verbi gratia, sit et inflammatio, in alio bilis per vomitum aut sedem excretio fiat, eadem observatio fieri non potest. Quod igitur sufficit genere eadem esse symptomata, nequaquam dicent, verum numero paria esse oportet.

Ed. Chart. II, [509.]

Ed. Bas. I. (20. 21.)

κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἴσα εἶναι δεῖ. ἂν γὰρ τὰ αὐτὰ μὲν συμπτώματα, μὴ πάντα δέ, ἢ πλείω, ἐξαλλάσσεται ἢ συνδρομῇ, καὶ ἑτέρας χοεῖα τηρήσεται. δεῖ γὰρ ἐπὶ ταῖς αὐταῖς γένεσι καὶ τοῖς ἴσοις ἀριθμοῖς τὴν τήρησιν γίνεσθαι. ὅπως δ' ἐξαλλάσσεται ἢ πᾶσα θεραπεία περὶ τοῦ πλεονασμοῦ καὶ ἐνδείας συμπτωμάτων, ἐπεὶ οὐδὲν σκεπτέον. ἔστιν οὐκ τις ἐπὶ τῆς φλεγμονῆς τετηρημένη θεραπεία. ἂν οὖν ἐν τῷ συμπτῶμα πλεῖν τῆς φλεγμονῆς, ὅσον τὴν αἴσθησιν, ἐξαλλάσσεται καὶ ἡ θεραπεία. ἀντὶ γὰρ φλεγμονῆς σκλήρως γίνεται, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ θεραπεία ἀρμόζει. οὕτως (21) μὲν οὖν παρὰ ἐνδειαν συμπτώματος ἐξαλλάσσεται ἡ θεραπεία, παρὰ δὲ πλεονασμὸν οὕτως. ἂν τῇ φλεγμονῇ πυρετὸς ἢ συγκοπὴ προσγένηται, ἅμα τῷ πλεονασμῷ τῶν συμπτωμάτων διαφέρουσα μὲν γίνεται ἡ συνδρομῇ, διαφέρουσα δὲ καὶ ἡ θεραπεία παραλαμβάνεται. καὶ οὐ μόνον κατὰ γένος ταῦτα εἶναι δεῖ συμπτώματα, καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἴσα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μέγεθος δεῖ μήθ' ὑπερβάλλειν, μήτ' ἑλλείπειν. καὶ γὰρ παρὰ τὰ μέγεθ' τῶν συμπτωμάτων

tet. Si enim eadem manent symptomata, non omnia verò aut plura, turbabitur concursus, et alterius usus est observationis. Convenit enim in eisdem generibus et paribus numeris observationem fieri: quomodo autem evariat tota curatio ob copiam indigentiamque symptomatum, hinc considerandum est. Est igitur curatio quaedam in inflammatione observata. Si unum aliquod symptoma ab inflammatione sustuleris, utpote sensum, evariat etiam curatio. Nam in vicem inflammationis scirrhus nascitur, et non eadem curatio convenit. Ita igitur propter symptomatis defectum curatio mutatur: ob copiam vero in hunc modum. Si inflammationi febris aut syncope accesserit, una cum symptomatum copia diversus sane concursus oritur, diversa quoque curatio adhibetur. Ac non modo genere eadem esse convenit symptomata, et numero paria, sed etiam magnitudine oportet neque excedere, neque deficere. Si quidem ob symptomatum

Ed. Chart. II. [309]

Ed. Bas. I. (21.)

ἐξαλλάσσεται ἡ θεραπεία. τὰς μὲν γὰρ ἐπιπολῆς διαιρέσεις οὐ βλέπομεν, ἀλλ' οὐδ' αἰτία ἂν τις χρήσαιο. διαιρέσεως δὲ μεγάλης γεγενημένης, καὶ αἰτίαν παραλαμβάνομεν, καὶ φλεβοτομίαν, καὶ ἀγκιτῆρας, καὶ τὰ ὅμοια. καὶ οὐκ ἔπαρκε τῷ γένει τὰ αὐτὰ εἶναι συμπτώματα, καὶ τῷ ἀριθμῷ ἴσα, καὶ τῷ μεγέθει ὅμοια, ἀλλὰ καὶ χρόνον δεῖ τηρήσει παραλαμβάνεσθαι. ἄλλα γὰρ ἀρχομένων τῶν νοσημάτων βοηθήματα παραλαμβάνεται, ἄλλα δ' ἀκμαζόντων. ἀρχομένων γὰρ τῶν νόσων, ἣν τι δοκῇ κινεῖν, κινεῖν· ἀκμαζουσῶν δὲ, ἥσυχίην ἔχειν, ἔφη Ἱπποκράτης. καὶ φλεγμονῆς δὲ ἀρχομένης μὲν, τοῖς ἀποκρουστικοῖς χρῶμεθα, μετὰ δὲ τοῦτο καταπλάσμασι καὶ τοῖς διαφορεῖν τὸ ἐπενεχθῆν δυναμένοις. δεῖ δὲ καὶ τὴν τάξιν τοῖς εἰρημένοις συμπαράτηραίν, καὶ γὰρ παρὰ τὴν τάξιν ἐξαλλάσσεται ἡ συνδρομή. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὴν θεραπείαν ἐξαλλάσσεσθαι ἀναγκαῖον. ἄλλως γὰρ τοὺς μανέντας, εἴτα πυρέξαντας θεραπεύομεν, καὶ ἄλλως τοὺς πυρέξαντας, εἴτα μανέντας· καὶ γὰρ ὀλέθρια καὶ οὐκ ὀλέθρια παρὰ τὴν τάξιν τῶν συμπτωμάτων, ὥς

magnitudinem curatio variat. Etenim superficiarias divisiones non fuimus, imo neque inedia quis uteretur. At ubi magna est facta divisio, inediam, sanguinis detractio-nem, fibulas et similia adhibemus. Ac non sufficit ge-nere eadem esse symptomata, ac numero paria, et ma-gnitudine similia, sed etiam tempus observationi adjungere oportet. Alia enim incipientibus morbis remedia adhi-bentur, alia vigentibus. *Etenim incipientibus, siquid mo-ventum est, moveto; quum vigent, quiescendum est,* inquit Hippocrates; ac in inflammatione, quum incipit quidem, repellentibus utimur: post hoc cataplasmatibus et iis, quae, quod impactum est, possunt discutere. Jam or-dinem praedictis apponere oportet. Etenim ob ordinem concursus immutatur: ideo etiam curationem evariari est necessum. Aliter enim insanientes, deinde febrici-tantes curamus; ac aliter febricitantes, deinde insanien-tes. Etenim lethales et non lethales ex ordine sympto-

Ed. Chart. II. [309. 310.]

Ed. Bał. I. (21.)

ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐστὶ δῆλον, τὰ πάθη γίνεται. πυρε-
 τὸς μὲν ἐπὶ σπασμοῦ οὐ μόνον ἀκίνδυνος, [310] ἀλλὰ καὶ
 λύει τὸ νόσημα· ἐπὶ πυρετοῦ δὲ σπασμὸς ὀλέθριος. ἐξαλ-
 λασσομένης δὲ τῆς συνδρομῆς, παρὰ τὴν τάξιν τῶν συμ-
 πτωμάτων, ὡς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐστὶ δῆλον, ἀναγκαῖον
 ὁμολογεῖν, καὶ τὴν θεραπείαν διαφέρειν. ἐπεὶ τοίνυν οὐ μόνον
 ταῦτα τῷ γένει τὰ συμπτώματα, καὶ τῷ ἀριθμῷ ἴσα τε
 καὶ τῷ μεγέθει ὅμοια εἶναι δεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτὸν χρό-
 νον καὶ τὴν τάξιν τὴν αὐτὴν φυλάττεσθαι ἀναγκαῖον, εἰ
 μέλλοι ὑγιῆς ἢ τήρησις εἶσθαι, ἀδύνατον δ' ἐν ἅπῃ τῷ
 βίῳ, μὴ ὅτι πλείοσιν, ἀλλὰ καὶ δύο ἀρρώστοις τὰ εἰρημένα
 πάντα ὁμοίως συμβῆναι, δῆλον ὡς ἀδύνατος ἐστὶ ἐπὶ τῇ
 συνδρομῇ τήρησις. ὅτι δ' ἀδύνατον τὰ εἰρημένα πάντα
 ἐπὶ πᾶσιν ἢ πλείοσι συγχωρῆσαι, διὰ τούτων ἂν τις ἐπι-
 δείξει. παρὰ τὴν αἰτίαν, καὶ τοὺς πάσχοντας τόπους, καὶ
 τὰς ἡλικίας, καὶ παρὰ τὰ ἔθνη, καὶ παρὰ τὰ μεγέθη τῶν
 συμπτωμάτων, καὶ παρὰ τὰς φύσεις, καὶ παρὰ τὰς ὥρας,
 καὶ τὰς χώρας διαφέροντα τὰ πάθη γίνονται· ἀδύνατον

matum, ut ex eventis constat, affectus oriuntur: febris
 sane in convulsione non modo periculi expers est, sed
 etiam morbum solvit; in febre autem convulsio lethalis
 est. Variato jam concursu propter ordinem symptomatum,
 ut ex eventis conspicuum est, necessario fateri oportet,
 etiam curationem differre: quoniam non solum eadem
 genere symptomata, et numero paria, ac magnitudine
 similia esse oportet, sed etiam idem tempus eundemque
 ordinem servare necessarium est, si sana observatio futu-
 ra est. At non possant in omni vita duobus aegrotis,
 nedum pluribus, praedicta similiter omnia accidere. Un-
 de constat, in concursu observationem fore impossibilem.
 Quod autem omnia commemorata in omnibus aut pluri-
 bus simul evenire nequeunt, his aliquis demonstraverit.
 Ob causas, locos affectos, aetates, consuetudines, sympto-
 matum magnitudinem, naturas, anni tempora et regiones
 diversi affectus oriuntur: ac impossibile prorsus est, duo-

Ed. Chara II. [510.]

Ed. Bal. I. (21.)

πάντως δυοὶ συγχωρῆσαι ἀνθρώποις, ὡς ὁμοίως κατὰ πάντα ἔχουσι. διόπερ ἀδύνατός ἐστιν ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησις. καὶν δύο δ' ἀπαράλλακτοι εὐρεθῶσιν, οὐδ' οὕτως ἡ τήρησις δυνατὴ, διότι ἐπὶ πλείονων αὐτὴν γενέσθαι δεῖ. ἀλλὰ πῶς, φασί, τὸ ἐαυτῶν ὑμεῖς κατασκευάζετε δόγμα; δοκοῦμεν γὰρ αὐτοῖς ἀδυνατοῦντες τηρεῖν, καὶ ἐπὶ τοῖς συμπτώμασι, καὶ ἐπὶ ταῖς δυνάμεσι. ὅτι γὰρ ὁ ἐλλέβορος καθαίρει καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἰοβόλων, τηρήσει κατεῖληπται. καὶ ἐπὶ τῇ αἰμοδίᾳ ἡ αἰτία οὐ μὴν κατεῖληπται, ὅτι δ' ἀνδράχνη λύει αὐτὴν, τετήρηται. ἤτέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ἡμεῖς μὲν τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων περιορίζοιτες τῇ πρὸς τοὺς σκοποὺς ἀναφορᾷ, καὶ τῇ χρείᾳ τὸ χρήσιμον κρίνομεν. κατεληφότες οὖν καὶ τὰ ἀπὸ τῶν αἰτιῶν ἐπιφερόμενα ἅπαντα συμπτώματα, ὡς τὸ βάρος, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν τόπων, ὡς τὸ δυσπνοεῖν, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς δυνάμεως, ὡς τὸ λειποθυμεῖν, εὐρίσκομεν, ὅτι ταῦτα μὲν χρήσιμα, τὰ λοιπὰ δ' ἄχρηστα. ἐπεὶ οὖν περιεγράψαμεν τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων τῇ πρὸς τοὺς σκοποὺς ἀναφορᾷ,

bus hominibus evenire, ut similiter in omnibus habeant; quapropter impossibilis est in concursibus observatio. Et si duo impermutabiles inveniantur, neque sic observatio possibilis est, eo quod in pluribus ipsam fieri oporteat. Sed quomodo, inquit, vestrum vos dogma astruitis? videmur enim ipsi non posse observare et in symptomatibus et in facultatibus. Quod enim veratrum venenum in virulentis animalibus purgat, observatione comprehensum est; ac in dentium stupore causa non sane percepta est; quod autem portulaca eum solvat, observatum est. Respondere itaque ipsis oportet, nos sane utilia symptomata relatione ad scopos circumscribentes etiam usu utilitatem judicare. Quam igitur perceperimus omnia symptomata, quae a causis inferuntur, ut gravitatem: et a locis, ut spirandi difficultatem: et quae a virtute, ut animae defectum: invenimus sane haec utilia, reliqua inutilia. Quoniam igitur utilia symptomata circumscripsimus rela-

Ed. Chart. II. [310.]

Ed. Bal. I. (21.)

ὅσα μὲν αἰτίας, ἢ τόπου, ἢ δυνάμεως ἐστὶ συμπτώματα, ταῦτα χρήσιμα νομίζομεν, ὅσα δὲ μὴ, ἀχρηστον. κἂν μὴ καταλαμβάνωμεν οὖν μήτε τὰς νοσάζουσας αἰτίας, μήτε τοὺς πεπονθότας τόπους, τῷ δυνάμιν ἔχειν διακριτικὴν, ὡς ἔαην, συμπτωμάτων χρησίμων τε καὶ ἀχρηστων, κἂν μὴ δυνάμεθα τὰς τηρήσεις ποιῆσθαι ἐπὶ τοῖς ποιήσασιν, ὡς ἐπ' αἰτίαις, ἢ πεπονθόσαις τόποις, οἷον αἵματος ἐνοχλοῦντός, μὴ κατεληφότες, ὅτι αἱμά ἐστὶ τὸ νοσάζον, ἀπὸ δὲ τοῦ βάρους τοῦ ἐπιφρομέτου συμπτώματος, ὅτι αἰτία ἐστὶ τὸ βάρος, ὁρμώμενοι τηρεῖν ἐπ' αὐτοῖς δυνάμεθα. οὕτω καὶ ἐπὶ τῇ δυσπνοίᾳ, οὐκ εἰδότες, ὅτι κοιλίας, ἢ πνεύμονος, ἢ ἥπατος, ἢ διαφράγματος, ἢ τινος ἑτέρου τόπου πάσχοντός ἐστὶ σύμπτωμα, μόνον δ', ὅτι τόπος ἐστὶ, εἰδότες, τηρεῖν ἐπ' αὐτοῖς δυνάμεθα, ὥσαι καὶ ἐπὶ τῷ τόπῳ αὐτοῦ. ὅσα δὲ μήτε τόπου ἐστὶ συμπτώματα, μήτε αἰτίας, μήτε δυνάμεως, ὡς παρελκοντα παρατινόμεθα. τὴν εὐχρηστίαν οὖν καὶ τὴν ἀχρηστίαν, ἐφ' οἷς τηροῦμεν σκοποῖς, πρὸς τοὺς Ἐμπειρικοὺς ἠητέον· ὅτι ἡμεῖς ἐπὶ μόνοις τοῖς γένεσι τῶν συμπτω-

tionem ad scopos, quae sane causae, aut loci, aut facultatis sunt symptomata, haec utilia censemus: quae vero non sunt, inutilia. Si igitur neque causas morbiferas, neque locos affectos comprehendimus, eo quod facultatem habeamus discrettricem, ut dixi, symptomatum utiliam et inutiliam: et si non possumus observationes moliri in efficientibus, vel causis, vel locis affectis, utpote sanguine molestante, non percipientes sanguinem esse, qui morbum inferat: a gravitate autem illato symptomate, quod gravitas causa sit, commoti quaerere in ipsis possumus: ita et in difficultate spirandi, ignari ventris, aut pulmonis, aut hepatis, aut diaphragmatis, aut alterius cujusdam loci affecti symptoma esse, solum vero, quid locus sit, scientes, in ipsis observare possumus, velati et in ipso loco. Quae vero neque loci sunt symptomata, neque causae, neque virtutis, tanquam adjectitia averfamur. Itaque commoditas incommoditasque, usus eorum, in quibus observamus scopis, adversus Empiricos producenda: quoniam nos in solis symptomatum generibus ob-

Ed. Chart. II. [310. 311.]

Ed. Bal. I. (21.)

μάτων τηροῦμεν, ἐφ' ὧν μήτε δυνάμεως, μήτε καιροῦ, μήτε μεγέθους; μήτε τάξεως, μήτ' ἄλλου τινὸς χρεία, ὥς ἐπὶ αἰμωδία τὴν ἀνδράχνην. τί οὖν καλύψει, φήσουσιν ἴσως, καὶ ἡμᾶς οὕτω τηρεῖν; [311] ἂν ἐπὶ τούτων, φήσομεν, ἐφ' ὧν γένος συμπτωμάτων τηρεῖται, ὥσπερ καὶ ἡμῖς ἔμπροσθεν, τῶν λοιπῶν, ἐφ' ὧν χρεία καιροῦ καὶ μεγέθους καὶ δυνάμεως, μηκέτι συμφωνεῖτε ἡμῖν. ἂν δὲ λέγωσιν, ὅτι ἐπὶ αἰμωδίου θήγματος πλείονα παρακολουθεῖ συμπτώματα, καὶ οὐδὲν ἐπὶ τούτων τετηρήκατε, τίν' ἂν φήσομεν, ὅτι οὐκ ἐπὶ τοῖς συμπτώμασιν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ προκαταρκτικῷ αἰτίῳ τηροῦμεν; ἐπιζητοῦμεν δὲ τὰ συμπτώματα εἰς κατάληψιν τῶν προκαταρκτικῶν αἰτίων, ἐφ' οἷς τετηρήκαμεν. ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν αἰτίαν, καὶ ἀποροῦντες κατ' ἐνδεξιν θεραπείας, τὴν ἐπὶ ταῖς προκαταρκτικαῖς αἰτίαις τήρησιν παραλαμβάνομεν. τηροῦμεν δὲ οὐ μόνον ἐπὶ αἰτίαις, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τόπῳ ἐνί. ἐπὶ οὖν τῇ τοῦ ἥπατος πείσει καὶ ἐπὶ σπληνὸς πείσει τετηρήκαμεν τινα. ἂν δὲ λέγωσιν, ἐν ἑκάστῳ τούτων σύμπτωμα παρακολουθεῖ, φήσομεν, ἔστιν ὅτε οὐχ ἐν, ἀλλὰ

servamus, in quibus neque virtutis, neque temporis, neque magnitudinis, neque ordinis, neque alterius cujusdam usus, ut in dentium stupore portulacum. Quid igitur prohibet, inquirunt, forte et nos ita observare? Si in his dixerimus, in quibus symptomatum genus observatur, sicut et nos antea reliquorum, in quibus usus temporis, magnitudinis, virtutis, non amplius nobis suffragatur. Si autem dixerint, in haemorrhii morfu plura subsequi symptomata, et nihil in his observatis, quaenam dicemus? quoniam non in symptomatis, sed in primitiva causa observamus. Inquirimus autem symptomata ad primitivarum causarum, in quibus observamus, comprehensionem. Ignorantes enim causam, et curatione secundum indicationem destituti, observationem in causis primariis factam adhibemus. Observamus autem non solum in causam, sed etiam in loco uno. Itaque in jecinoris affectu et lienis nonnulla observavimus. At si dixerint, unum singulos hos symptomata comitatur, adferemus interim non unum, sed multa. Scrut-

Ed. Chart. II. [311.]

Ed. Bas. I. (21. 22.)

πολλά. πολυπραγμονοῦμεν δὲ τὰ πολλά, καὶ οὐχ ἵνα ἐπ' αὐτοῖς τηρήσωμεν, ἀλλ' ἵν', ἐφ' ᾧ τηροῦμεν, καταλάβωμεν ἐπὶ τῶν ἡπατικῶν πεπονθέναι τὸ ἥπαρ, ἐφ' ᾧ τήρησις γίγνεται, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ ἐπὶ τῇ προκαταρκτικῇ αἰτία τήρησις γίγνεται. οὐ γὰρ ἐπὶ τῇ αἰμοδίᾳ ἢ ἀνδράχρῃ τετήρηται, ἀλλ' ἐπὶ τῇ ἀπὸ τῶν ὀξέων ἢ στυφνῶν γεγεννημένῃ διαθέσει. τοὺς γοῦν ἀπὸ ῥεύματος αἰμοδιῶντας, ἢ δι' ἔμετον, ἢ πρῶντων τινῶν, οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ ἀνδράχρη. ἐπιζητήσαντες οὖν πρότερον τὴν αἰτίαν, ἀφ' ἧς γέγονεν ἡ αἰμοδία, ἔπειθ' οὕτως αὐτῇ χρόμεθα. τὰ δὲ παραλαμβανόμενα ἐπὶ τῶν τοιούτων οὐκ ἐναγισθῆναι ταῖς προκαταρκτικαῖς αἰτίαις. οὐ γὰρ ἐστὶν ἄλλα ταῖς συνεκτικαῖς. ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τὸ ταῖς ἐπιδρομαῖς τήρησιν ἔχειν εὐλόγως ἂν λέγοιτο. προσπυθέσθαι δὲ δεῖ (22) τὸν Ἐμπειρικὸν, πῶς οἱ καιροὶ τῆς προσαγωγῆς τῶν βοηθημάτων τηροῦνται, ἢ τὰ μέτρα τῶν βοηθημάτων, ἢ οἱ καιροὶ τῶν προσφόρων, ἢ τὸ ποσὸν αὐτῶν.

Κεφ. ιδ'. Ὅτι δὲ καὶ ἡ ἱστορία ἢ κατ' αὐτοὺς ἄρρηστος τε καὶ ἀδύνατος ἐστὶ, νῦν ἐπιδείξομαι. προσχωῶνται

tamur autem multa, non ut in ipsis observemus, sed ut, in quo observamus, comprehendamus. In jecorariis jecur affici, in quo fit observatio; ac in aliis similiter. Nam magna parte in causa primitiva fit observatio; non enim in dentium stupore portulaca observata est, sed in dispositione ab acidis aut acerbis facta. Etenim ex fluore stupentes, aut vomitu, aut serrantibus quibusdam, nihil portulaca juvat. Ubi igitur prius disquisierimus causam, a qua stupor factus est, deinde sic ipsa utimur. Quae vero assumuntur in ejusmodi, non adversantur causis primariis: non enim sunt aliae a continentibus. Haec igitur praeter concursum observationem merito habere dicuntur. Interrogare autem oportet Empiricum, quomodo tempora adhibendi remedii observentur, vel modus praesidiorum, vel tempus, vel ipsorum qualitas.

Cap. XIV. Porro quod historia ab illis asserta sit inutilis et impossibilis, nunc demonstrabo. Utuntur Empi-

Ed. Chart. II. [311.]

Ed. Bas. I. (22.)

δὲ τῇ ἱστορίᾳ οἱ Ἐμπειρικοὶ διὰ τοιαύτην τινὰ αἰτίαν. πολ-
λάκις γίνεται τινα νοσήματα, ἐφ' οἷς οὐδὲν βοήθημα αὐτοῖς
τετρήηται. ἔν' οὖν ἔχοιεν καὶ ἐν τούτῳ εὐπορεῖν τινων, καὶ
μὴ τὸ αὐτόματον παραμένειν, τῇ ἱστορίᾳ προσχωροῦνται, καὶ οὐ
διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ συντόμου ἕνεκα παραδόσεως. ἀδύ-
νατον γὰρ ἔστι τὸν μανθάνοντα πᾶσι τοῖς συμπτώμασιν ἐν-
τεχεῖν, καὶ αὐτὴν τὴν τήρησιν ἐπὶ τούτων ποιήσασθαι. ἔν'
οὖν μὴ τῷ αἰῶνι μανθάνῃ τις, ἀλλὰ χρῆσαιτό ποτε καὶ τῇ
τέχνῃ, διὰ τοῦτο χρῆσιμον πρὸς τὸ ἰατρεῦεν τὴν ἱστο-
ρίαν φασὶν εἶναι. γίνεται δὲ ἡ ἱστορία, ἥτοι τῶν παρόντων,
ὡς τὸ

Ἄνδρας μὲν κτείνουσι, πολὺν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει.
ἡ τῶν προγεγεννημένων, ὡς τὸ

Κουρήτες τ' ἐμόχοντο, καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμα.
οὐδέποτε δὲ τῶν μελλόντων. τὸ γὰρ

Ἔσσεται ἡμαρ, ὅταν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρή.
οὐχ ἱστορία, ἀλλὰ πρόγνωσις μᾶλλον ἔστι. κέχρηται οἱ
Ἐμπειρικοὶ ὡς τὸ πολὺ τῇ προγεγεννημένῃ ἱστορίᾳ. λέγουσι

rici historia ob huiusmodi quandam causam. Subinde
morbi quidam oboriuntur, in quibus nullum praesidium
ipsis observatum est. Ut igitur et in hoc quorundam ip-
sis facultas suppetat, et quod non sua sponte perma-
neant, historia utuntur: idque non ob hoc solum, sed
compendiosae traditionis gratia; impossibile enim est, ut
discens in omnia symptomata incidat, ac eandem obser-
vationem in omnibus moliatur. Ne igitur perpetuo quis
discat, sed aliquando etiam arte utatur, idcirco ad meden-
dam utilem esse historiam pronunciant. Fit autem histo-
ria vel praesentium, ut

*Occidunt homines, ignis quoque plurimus ardet,
vel praeteritorum, ut*

*Proelia Curetes atque Aetoli subierunt.
nunquam vero futurorum, nam*

Illud dies aderit, qua concidet Ilion olim.
non historia, sed praesagium potius est. Ubi autem sunt
Empirici magna ex parte historia praeteriti. Dicunt

Ed. Chart. II. [311. 312.]

Ed. Bal. I. (12.)

γὰρ ἱστορίαν εἶναι τὴν τῶν πεπειραμένων πολλὰς κατὰ
καὶτὰ διηγῆσαι. ἐητέον δὲ πρὸς αὐτοὺς, ὅτι, εἰ μὲν πάν-
τα τὰ ἱστορούμενα λέγουσιν ἀληθῆ, τινὰ κοινήν εἶχεν καλῶς
ὢν περιδέχισθαι [312] τὴν ἱστορίαν. ἐπεὶ δ' οὐχ οὕτως
ἔχει, δεῖ κοινήριόν τι εὐρεῖσθαι τῆς ἱστορίας, ᾧ διακρινού-
μεν τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τῶν ψευδῶν. καὶ γὰρ δὴ οὐ μόνον
οὐχ ὁμογνωμονοῦσι περὶ τοῦ αὐτοῦ οἱ ἱατροὶ, ἀλλὰ καὶ τάν-
ατία δοξάζουσι. τοὺς γὰρ πλεῖστοντας οἱ μὲν διὰ λιμοῦ
ἤγον, καὶ οὐδὲ ὕδωρ προσέφερον, οἱ δ' ἐξ ἀρχῆς πτωσάνην
ἐδίδουσαν. ἄλλοι δ' ἐφυλάσσοντο, μὴ ποτε κοινήν καταπῆ
ὁ ἀρρώστῳ. Πρωτῶς δὲ καὶ κρέα ὕσια ὅππια διδοῖ, καὶ
οἶνον μέλανα ἀκρατίστερον, ἐμεῖν ἠνάγκαζε, καὶ ὕδωρ ψυχρὸν
ἐδίδου πίνειν, ὅσον ἤθελον. Ἀπολλώνιος δὲ καὶ Δέξιππος,
οἱ Ἱπποκράτους ἀκροαταί, οὐχ ὅπως οἶνον, ἀλλ' οὐδὲ ὕδωρ
ἐδίδουσαν· κατασκευασάμενοι δὲ κηρίους κυάθους, οἳ ἦσαν
δώδεκα εἰς τὸν ἐκτημορίτην τῆς κοτύλης, κυάθων τούτων
δύο ἢ τρεῖς παρεμέτρον τοῖς ἀρρώστοις. τσαύτης οὖν

enim, historiam esse eorum, quae subinde in iisdem comper-
ta sunt, enarrationem. Verum contra eos agendum est:
quod si omnia, quae per historiam commemorantur,
vera dicant, iudicem aliquem recte possent recipere
historiam: quia vero hoc non ita habet, convenit judi-
candi historiam aliquod instrumentum invenire, quo ve-
ritatem a falsis discernamus. Etenim medici in hoc non
modo non consentiunt, sed etiam contraria opinantur.
Siquidem febricitantes inedia traducunt, et ne aquam
quidem propinant. Alii per initia ptisanam exhibent.
Reliqui cavent, ne unquam hordenum devoret aeger.
Petronas porro etiam carnes suillas tostas et vinum
nigrum meracius praebet, vomere cogit, frigidamque
potui exhibet, quantam volunt. Apollonius autem et
Dexippus, Hippocratis auditores, non modo non vinum,
sed ne aquam quidem dederunt. Quum vero cerini
cyathos duodecim liquoris praeparassent, in sextam he-
minae partem duos cyathos aut tres aegrotantibus quo-
tidie propinarunt. Cum itaque tanta sit contrarietas,

Ed. Chart. II. [312.]

Ed. Bas. I. (22.)

οὕσης ἐναντιότητος, πῶς οὐχὶ δεῖ κριτήριον τῆς ἱστορίας πεπορίσθαι; προσαναγκάσαντες οὖν αὐτοὺς ὁμολογῆσαι, ὅτι οὐδὲ ἄχρηστον παραδέχεσθαι τὴν ἱστορίαν, ἄχρηστον γὰρ οὕτως ἐπιδείξομεν τὴν ἱστορίαν, ἐρωτήσομεν, πότερον λόγῳ ἢ πείρᾳ κρίνουσι τὴν ἱστορίαν. ἀλλὰ τῷ μὲν λόγῳ οὐ δύ-
ναι. ἐκβάλλουσί τε γὰρ αὐτὸν, καὶ ἄλλως, ὃ καταλαμ-
βόμεται ἕκαστον, τούτῳ καὶ κρίνεται. πείρᾳ δὲ τὰ ὠφε-
λοῦντα κατελιγῆθαι λέγουσι· πείρᾳ γ' οὖν καὶ κριθῆναι
δεῖ. οἷς γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἱστό-
ρησέ τις, ὅτι ἡ χιών ψύχει. εἰ μέλλει κριθῆσεσθαι ἡ ἱστορία,
δεῖ τῷ αὐτῷ κριτηρίῳ χρῆσασθαι, ὥσπερ ὁ ἱστορῶν κατέλα-
βεν. ὁ μὲν οὖν λογικὸς ἀπὸ τῆς αἰτίας ἱστορίαν κρίναι δυ-
νήσεται. ἱστορήσαντος γὰρ τινος, ὅτι ἀνθρώπων διατεταμένα
τὰ ἀγγεῖα ἔχοντι καὶ βαρυνόμενα αἰμοῤῥαγία ἐγγενομένη
περιέγραψε τὸ δυσαρέστημα, καὶ τὸ βάρος ἐπικρίνει τοῦτο,
εἰ ἔστιν ἄληθές, εἰς τὴν αἰτίαν ἀφορῶν τὴν ἐπιφέρουσαν
τὰ συμπτώματα, καὶ σκοπῶν, εἰ οἷα τε εἴη ἡ αἰμοῤῥαγία
ὑπερναντιοῦσθαι τῇ αἰτίᾳ. εὗρισκων δ', ὅτι τὸ μὲν βάρος

quomodo igitur non historiae judicatorium instrumentum
praebere convenit? Hos igitur fateri coactos, quod ne-
que inutiles recipienda sit historia, inutilem enim sic
historiam ostendemus, rogabimus, num ratione aut ex-
perientia historiam judicent. Sed ratione haud possunt,
quam ipsam tollunt, qua haec singula judicantur com-
prehendunturque; experientia autem remedia compre-
hensa dicunt. Itaque experientia etiam judicari con-
venit. Ut enim in aliis habet, ita et hic aliquis in
historiam colligat, nivem refrigerare. Si historiam judi-
canda est, oportet eodem judicandi instrumento uti, ut
historiae auctor comprehendit: Rationalis igitur a causa
historiam judicare poterit. Quum enim scripto mandave-
rit aliquis homini, qui vasa distenta gravataque habeat
sanguinis profluvium obortum, id quod offendeat, cir-
cumscripsit: gravitatem hanc dijudicat, num vera sit ad
causam, quae symptomata infert, respiciens considerans-
que, an sanguinis eruptio causae adversari poterit. Ubi

Ed. Chart. II. [312.]

Ed. Bal. I. (22.)

καὶ ἡ διάτασις ἐκ πλήθους συμβαίνει, ἡ δ' αἰμορραγία μειωτική τοῦ πλήθους ἐστὶ, κατέλιπεν, ὅτι ἡ ἱστορία ἀληθὴς ἐστὶ, καὶ οὐδενὸς ἑτέρου πρὸς τὴν ἐπίκρισιν προσδείται. ἐφ' ὧν δὲ τὴν αἰτίαν οὐ καταλαμβάνομεν, τὴν ἱστορίαν αὕτη ἡ πείρα κρίνει. ἂν γὰρ ἱστορεῖν τις αὐτῇ φαίνεται, ὅτι αἰμωδίαν ἀνδράγχην ἔλυσε, τῇ πείρᾳ πρὸς τὴν κρίσιν χρήσεται. οὕτως οὖν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τὸν Ἐμπειρικὸν τῇ πείρᾳ τὴν κρίσιν τῆς ἱστορίας ποιήσασθαι. εἰ δὲ πείρα τὴν ἱστορίαν κρίνει, περιττὴ γίνεται ἡ ἱστορία καὶ ἄχρηστος. ἀλλὰ λέγουσὶ τινες τῶν Ἐμπειρικῶν, ὅτι τῇ ἀξιοπιστίᾳ τῶν ἱστορούντων προσέχοντες κρίνομεν τὴν ἱστορίαν. πυνθανομένων δὲ ἡμῶν, πῶς τὴν ἀξιοπιστίαν κρίνετε, ἄλλων ἐν ἄλλοις διαμαρτανομένων καὶ κατορθούντων, ὅτι μὴ διὰ φιλοδοξίαν τινὰ, φασίν, ὁ ἱστορῶν ἱστορῇ, μήτε διὰ δόγματα προσπαθῶς, μήτε διὰ φιλονεικίαν τινὰ, τότε ἀληθὲς εἶναι φάμεν ἡμεῖς τὸ ἱστορούμενον. πρὸς τοῦτο δὲ ῥητέον, πρῶτον μὲν διὰ μὴδὲν τῶν εἰρημένων, ἐξαπατη-

autem invenit gravitatem et distentionem ex copia evenire, sanguinis autem eruptionem copiam imminuere, deprehendit historiam esse veram, ac nullo alio ad dijudicationem indigere. At in quibus causam non comprehendimus, historiam ipsa experientia judicat; si enim colligere eam quis videtur, nempe dentium stuporem portulacam solvere, experientia ad iudicium utetur. Quare necessarium sic est, ut etiam Empiricus historiae iudicium experientia moliatur: sin autem experientia historiam judicat, superflua est historia et inutilis. Sed dicunt nonnulli Empiricorum, nos fide dignis scriptoribus attendentes historiam judicare. Quum autem quaerimus, quomodo fidei dignitatem iudicatis, quum alii in aliis aberrant, et recte se gerant; quoniam, dicunt, non ob quoddam opinionis statuendae studium historiae auctor haec scriptis mandat, neque ob decreta ad affectum, neque ob contentionem quandam, tunc verum nos esse dicimus, quod commemoratur: ad hoc dicendum est, primum sane propter nullum dictorum, sed qui histo-

Ed. Chart. II. [312. 513.]

Ed. Bas. I. (22.)

Θεῖς δ' ὁ ἱστορῶν ἱστορεῖ. ἄρά γε, διότι, μήτε διὰ δόξαν, μήτε διὰ δόγματα προσπαθῶς, μήτε διὰ φιλονεικίαν τινὰ ἱστορεῖται, ἀληθές ἐστι τὸ ἱστορηθέν; δεύτερον δ', ὅταν ἱατρὸν σοφὸν ἀξιῶσι τὸν ἱστοροῦντα εἶναι. ἐκβάντες μὲν τὸ κρίνειν τὴν ἱστορίαν, κρίνουσιν ἄνδρα σοφόν· ἡ δὲ τοιαύτη κρίσις φιλοσόφοις καὶ ἱατροῖς ἐπιβάλλει. πόθεν δὲ καὶ δυνατόν ἐστι κρίναι, ὅτι μήτε διὰ δόξαν, μήτε διὰ δόγματα πρὸς τὸ πάθος, [313] μήτε διὰ φιλονεικίαν ἱστορεῖται τὸ ἱστορούμενον; πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις, καὶ εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἀξιοπιστίας κέχρηται κριτηρίῳ ἀποδοκιμαζομένῳ ἐπ' αὐτῶν· λέγοντες γάρ, ὅτι, ἐπειδὴν μήτε διὰ δόξαν, μήτε διὰ φιλονεικίαν ἱστορεῖται, αἰτίας ἐκτίθενται, δι' ἃς χορὴ πιστεύειν τῷ ἱστοροῦντι. ὥστε, εἰ καὶ διὰ μηδὲν ἕτερον, ἀλλὰ διὰ τοῦτο χρήσιμοί εἰσιν αἱ ἐπιζητούμεναι αἰτίαι. καὶ ἡμεῖς οὐδὲν πλὴν ποιοῦμεν, ἀλλὰ φαμεν δεῖν τὸ διότι πολυπραγμονεῖν, ὅπερ καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ τῆς ἱστορίας κρίσει φαίνονται ποιοῦντες. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν τῷ διότι χρώμεθα, καὶ

riam condit, deceptus commentatur. Num ideo, quod neque propter opinionem, neque dogmata ad affectum, neque ob contentionem commemoratur, verum est, quod in historia conscriptum est? Deinde quod sapientem medicum esse censent, qui illius auctor est? Aggressi sane qui historiae iudicium virum sapientem iudicant; tale autem iudicium philosophis et non medicis incumbit. Unde abunde licet colligere, neque ob opinionem, neque ob dogmata ad affectus, neque ob contentionem commemoratur id, quod in historiam colligitur. At commemorato iudicatorio fidei dignitatis instrumento ab ipso probato usus est: dicentes enim, quod cum neque propter opinionem, neque ob contentionem historiae mandatur, causas exponunt, ob quas narranti credere oportet. Quare si propter nihil aliud, certe propter hoc utiles sunt causae inquisite: at nos nihil amplius molimur, sed dicimus, oportere (propter quid) investigare, quod etiam in ipso facile historiae iudicio videntur, verum nos quidem (propter quid) et (in

Ed. Chart. II. [513.]

Ed. Bal. L. (22.)

τὸ σύνολον τῇ αἰτίᾳ εἰς τὴν τοῦ λεγομένου πράγματος κρί-
σιν, οἱ δ' Ἐμπειρικοὶ εἰς τὸ ἐπικρῖναι τὸν τοῦ ἱστοροῦντος
τρόπον. τὸ δὲ κρίνειν τὰ ἥθη, οὐ τῶν ἱατρῶν, ἀλλὰ τῶν
φιλοσόφων ἐστὶν ἴδιον. ἔτι καὶ τοῦτο λέγουσιν οἱ Ἐμπειρι-
κοί, πρὸς τὸ μὴ δεῖν τῇ πείρᾳ κρίνειν τὴν ἱστορίαν. φασὶ
γὰρ, ὅτι, ὥσπερ ὑμεῖς, διότι Κρήτη νῆσός ἐστιν, ἱστοροῦν-
των τινῶν, κατελήφατε, ὅτι ἐστὶ τις Κρήτη νῆσος, καίτοι
αὐτόπται τῆς Κρήτης οὐ γέγονατε, οὕτω καὶ ἡμεῖς, πολ-
λῶν περὶ τῶν αὐτῶν συμφωνούντων, οὐ δεόμεθα πείρα
κρίνειν τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ πεπιστεύκαμεν τῇ τῶν πολλῶν
δόξῃ. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν, φήσομεν, πεπιστεύκαμεν περὶ τῆς Κρή-
της, ὅτι ἐστι, ἀπὸ τούτων τῶν εὐλόγων γούν ὁρμώμενοι, ὅτι
πλεῖς τις ἐκεῖθεν δεῦρο, καὶ πάλιν ἐνθεν ἐκεῖ, καὶ ὅτι φί-
λοι τινὲς Κρητῆς εἰσιν ἐνταῦθα, ἣ καὶ πάλιν οἷς ἐπιστελ-
λομεν, καὶ παρ' ὧν γράμματα ἡμῖν διακορίζεται. ἔτι τε ὅτι
καὶ πάντες ἄνθρωποι περὶ τῆς αὐτῆς ὁμολογοῦσι, καὶ οἱ
ἐχθιστοί. περὶ δὲ τῶν κατὰ τὴν ἱατρικὴν σχεδὸν περὶ

totum) causa, ad rei, quae dicitur, judicium utimur:
Empirici ad ejus, qui historiam condit, modum dijudi-
candi. At mores judicare non medicorum, sed philo-
sophorum est proprium. Praeterea hoc dicunt Empirici,
non oportere experientia historiam judicare; ajunt enim,
quoniam, sicut nos, eo, quod Creta insula est, quibusdam
commemorantibus, percēpissis, quod insula quaedam Cre-
ta existat, etsi Cretam vestris ipsi oculis non videritis;
ita et nos, quum multi de iisdem consentiunt, non
opus est experientia historiam judicare, sed multorum
opinionī credimus. Verum nos sane dicemus, qui
credidimus de Creta, his rationalibus certe moti, quod
aliquis illinc huc naviget, et rursus hinc illuc: item
quoniam amici quidam Cretenses hic sint, vel etiam
contra quibus scribimus, vel etiam a quibus literae
nobis deferuntur: praeterea quod etiam omnes ho-
mines de ea consentiunt, etiam inimicissimi. At in
medicina fere in nullo conveniunt, idque pauci quum

Ed. Chart. II. [513.]

Ed. Bas. I. (22. 25.)

οὐδέν συμφωνοῦσι, καὶ ταῦτα ὀλίγοι πρὸς τοὺς ἅπαντας ἀνθρώπους ὄντες οἱ ἱατροὶ, καὶ οὐ μόνον οὐ συμφωνοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐναντιώτατα δοξάζουσιν, ὥς μικρῷ πρόσθεν ὑπεδείξαμεν· διὰ ταῦτα οὖν κριτηρίου (23, τινός ἐστι χρεῖα, πρὸς τὸ ἐπικρίνειν τὴν ἐν τῇ ἱατρικῇ ἱστορίαν· ἐπεὶ δὲ καὶ λέγουσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ, ὅτι τὰ καταλαμβανόμενα, ἃ μὲν αἰσθῆται καταλαμβάνεται, ὥς τὸ ξρενθος, ἃ δὲ ὑπομνηστικῶς, ὥς τὰ διὰ σημείων τινῶν καταλαμβανόμενα· ἐνδεικτικῶς δὲ οὐδέν καταλαμβάνεται, οὐθ' ἑτέρω τῶν ἐκκρινομένων ὑπ' αὐτῶν τρόπῳ· ὅτι δὲ Κρήτη νῆσός ἐστι, καταλαμβάνουσι, δῆλον ὥς ἦτοι οὐ κατελήφασιν, ὅτι Κρήτη νῆσος ἐγένετο· εἰ δὲ κατελήφασιν, ἐστὶ τις ὁ τρίτος κατελήψεως τρόπος· ταῦτα μὲν οὖν εἰς παράστασιν τοῦ περὶ τὴν εἶναι τὴν ὑπ' αὐτῶν θρυλλουμένην ἱστορίαν, εἴρηται.

Κε φ. Ὅτι δὲ καὶ ἀδύνατόν ἐστιν ἀπὸ ἱστορίας ὠφελοῦντός τινος ἔχειν κατάληψιν, διὰ βραχέων ἂν τις παραστήσειεν· ἐπεὶ γὰρ δεῖ τὴν τήρησιν, ὥς ἐν τοῖς πρόσθεν ἐδείκνυμεν, οὐ μόνον ἐπὶ γένει συμπτωμάτων καὶ ἀριθμῶν

sint medici ad universos homines; ac non solum non concordant, sed etiam maxime contraria opinantur, ut paulo ante ostensam est. Quapropter judicatorio quodam instrumento opus est ad historiam in medicina dijudicandam. Quoniam vero et Empirici dicunt, ea, quae comprehenduntur, partim sensu deprehendi, ut ruborem: partim memoria, ut quae signis quibusdam percipiuntur; iudicatorie autem nullum deprehenditur, neque alio modo ab ipsis tradito. At quod Creta insula sit, comprehendunt; nimirum tanquam non comprehenderint, Cretam insulam fuisse: sin autem comprehenderunt, tertius quidam modus comprehensionis existit. Haec igitur dicta sunt ad iudicandum, historiam ab ipsis celebratam esse supervacaneam.

Cap. XV. Porro quod etiam impossibile sit remedium cujusdam comprehensionem ab historia habere, paucis aliquis astruxerit. Quoniam enim observationem, ut prius ostendebamus, non modo in symptomatum et nu-

Ed. Chart. II. [313. 314.]

Ed. Bas. I. (25.)

γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ μεγέθει καὶ καιρῷ ταῦτα δ' ἀναγράφεσθαι ἀδύνατον ἄνευ τῶν σκοπῶν, δῆλον ὡς καὶ ἡ ἱστορία ἀδύνατος ἂν εἴη· ὅτι δὲ καὶ παρὰ τὰ μεγέθη καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τὴν τάξιν διαφέρουσαι θεραπείαι γίνονται, δέδεικται, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν κατεσκευάσαμεν, ὅτι ἀδύνατον ἐπὶ συνδρομῇ τήρησιν ποιήσασθαι, δυνατόν ἐστιν ἐκ τῶν αὐτῶν κατασκευάσαι, ὅτι οὐδὲ ἱστορίαν ποιήσασθαι δυνατόν ἐστιν. οὐ γὰρ δὴ πού τις τήρησιν μὲν ποιήσασθαι δυνατόν ἐστιν, ἀναγράψαι δὲ τὰ μὴ τετηρημένα δυνατόν ἐστιν.

Κεφ. ις'. [314] Ἐξῆς δὲ περὶ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως ῥητέον. ἰδεήθησαν δὲ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως οἱ Ἐμπειρικοὶ διὰ τὰδε· ἐπεὶ γὰρ πλείστα καὶ σχεδὸν ἅπαντα ἦν, ἐφ' οἷς ἰδεῖν τὰς τηρήσεις γίνεσθαι, ἅπαντα δὲ καὶ τὰ ὠφελούντα, ἀδύνατον δ' ἦν ἐφ' ἅπασιν ἢ τοῖς πλείστοις αὐτὸν τινα τηρεῖν, διὰ τοῦτ' ἰδεήθησαν καὶ τῆς ἱστορίας, καὶ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως, ἔτι τε ἐπειδὴ οἱ Λογικοὶ ἀντιλέγοντες αὐτοῖς φασίν, ὅτι εἰ καὶ τις ἄλλος οἱ τεχνῖται εἰσιν ἱστοχασμένοι καὶ τοῦ εὐπόρου· ὑμεῖς δ' ἐν

merorum genere fieri, sed etiam magnitudine et tempore oportet, haec autem in commentariam referri impossibile est sine scopis, constat, historiam quoque non posse admitti. Porro quod curationes penes magnitudines et tempora et ordinem sunt diversae, demonstratum est. Quin etiam ex quibus observationem in syndronte fieri non posse astruximus, inde quoque licet affirmare, quod ne historiam quidem facere sit possibile; quippe non licet observationem moliri: perscribere autem non observata licet.

Cap. XVI. Deinceps de transitu ad simile agendum est. Indiguerunt autem transitu ad simile Empirici propter has causas; quoniam enim plurima et prope infinita erunt, in quibus observationes fieri conveniat, infinita erunt et remedia: impossibile autem in omnibus aut plurimis eundem quaedam observare, idcirco opus habuerunt et historia, et transitu ad simile. Praeterea quoniam Rationales eis refragantes inquirunt, si quid aliud artifices, maxime quod facile est sibi proponunt:

Ed. Chart. II. [514.]

Ed. Bal. I. (25.)

ἐφ' ἐνὶ τετηρηκότας ἄπειροι πρὸς τὰς θεραπείας ἔσεσθε, ἢ πλείονα ἀναγκαζόμενοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τηρεῖν, οὐδέποτε χρήσεσθε τῇ τέχνῃ, ἀλλ' ἐτηρήσατε, φασίν, ὅτι τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρώμεθα, ἐξ ἧς ἡ εὐπορία ὑμῖν παραγίνεται. σκοτωματικοῦ γὰρ, φέρε, ἀπὸ καταπτώσεως αἰμορραγήσαντος, αἶτ' ἀπαλλαγέντος τοῦ πάθους, τηρήσαντες τοῦτον, ἐφ' ἑτέρου φλεβοτομία χρώμεθα. πρῶτον μὲν οὖν πύθοντο ἂν τις αὐτοὺς, πόθεν κατειλήφασιν, ὅτι διὰ τῆς αἰμορραγίας ἀπήλλακται ὁ σκοτωματικὸς, καὶ οὐ διὰ τὴν κατὰπτωσιν αὐτήν, ἀλλ' οὐδέπω λέγειν πρὸς αὐτοὺς χρὴ, πρὶν ἢ ἀποδείξαι, κατὰ πόσους τρόπους κέχρηται τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει. κέχρησθαι τοίνυν φασὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει, ὅτι μὲν ἀπὸ βοηθημάτων εἰς βοηθήματα, ὅτι δ' ἀπὸ τόπων εἰς τόπους, ὅτι δ' ἀπὸ παθῶν ἐπὶ πάθῃ. ἀπὸ μὲν οὖν βοηθημάτων ἐπὶ βοηθήματα, ὥς ὅταν μέσπιλον ἀντὶ μήλου ἐπὶ τῶν δυσεντερικῶν παραλαμβάνουσιν, ἀπὸ δὲ τόπων ἐπὶ τόπους, ὥς ὅταν τι ἐπὶ τῶν μυωδῶν ἢ νευρωδῶν τετηρημένον, οἷον, φέρε, ἀπὸ τοῦ μηροῦ μεταφέρωμεν ἐπὶ τὸν βραχίονα· ἀπὸ παθῶν δὲ ἐπὶ πάθῃ,

vos unum in uno observantes infinitas curationes editis, aut plura coacti in eodem observare nunquam arte utimini, sed observastis, inquit, quod transitu ad simile utamur, unde facultas vobis suppeditatur. Age enim; vertiginosus ex casu sanguinem profundat, deinde affectu liberetur; hoc observato, in alio sanguinis missione utimur. Deinde aliquis roget ipsos, unde comprehenderint vertiginosum sanguinis profusione liberatum, et non ex ipso casu? Sed nondum dicere adversus ipsos oportet, priusquam demonstravero, quot modis transitu ad simile utantur. Usos igitur se esse transitu ad simile dicunt, nonnunquam ab auxiliis ad auxilia, aliquando a locis ad locos, nonnunquam ab affectibus ad affectus. Itaque ab auxiliis ad auxilia, ut quum mespilum loco mali cotonei in dysentericis assumunt: a locis autem ad locos, ut quum quid in musculosis aut nervosis observatum, verbi causa, a femore ad brachium transferimus: ab af-

Ed. Chart. II. [314.]

Ed. Bas. I. (23.)

ὥς ὅταν τοῖς ἐπὶ τῶν αἰμορραγιῶν τετηρημένοις χρήσωνται ἐπὶ αἰμόρρου δῆγματος. κατὰ τοσοῦτον μὲν οὖν τρόπον τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρῶνται.

Κεφ. ιζ'. Ἐρωτῶν οὖν ἄξιόν ἐστιν αὐτοὺς, πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν βοηθημάτων, πῶς κέχρηται, πότερον τῇ ὁμοιότητι τῆς δυνάμεως προσέχοντες, ἢ τῇ τῶν προσόντων συμπτωμάτων ὁμοιότητι, οἷον ὅταν τὸ μέσπιλον ἀπὸ τοῦ μήλου παραλαμβάνουσιν, πότερον κατὰ τὴν στύψιν ὁμοίως ταῦτα εἶναι νομίζοντες παραλαμβάνουσιν, ἢ ὁρῶντες, ὅτε στρογγύλα ἐστὶν ἄμφω, καὶ τῇ χροίᾳ καὶ τῇ ὁφῇ ὁμοία; εἰ μὲν γὰρ τῇ δυνάμει, λέγω δὴ τῇ στύψει προσέχοντες, μεταβαίνειν φήσουσιν, ὁμολογοῦσιν ἐπιζητεῖν στύψεως τὰς αἰτίας, καθ' ἃς ὠφελεῖ τὰ ὠφελοῦντα. συγκαταλαμβάνεται δὴ τῇ τῶν ὠφελούντων δυνάμει καὶ ἡ τῶν βλαπτόντων δύναμις. ἀλλὰ καὶ πλείον τι ἐπιζητῆσαι αὐτοὺς δεῖ, οὐ μόνον ὅτι στύψει, πολλὰ γὰρ στύψει μὲν, οὐ τὸ αὐτὸ δὲ ποιεῖ, ὥς ἡ λεπὶς στύφουσα καθαίρει καὶ τὰ μόρια. ἐὰν γὰρ γνωσθῇ, ὅτι πέπερι κατὰ τὸ θερμαίνειν ὠφελεῖ, κατεῖληπται, ὅτι τὸ

fectibus autem ad affectus, ut quum in sanguinis profusionibus observatis utuntur in haemorrhoi morfu. Tot itaque modis transitu ad simile utuntur.

Cap. XVII. Quare ipsos interrogare convenit, primum sane in praesidiis, quomodo utuntur, num facultatis similitudini attendentes, aut symptomatum praesentium similitudini, ut quum mespilum loco cotonei assumunt, utrum secundum astrictionem eadem esse putantes similiter exhibeant, an quod ambo rotunda, colore et tactu similia esse conspiciunt. Si enim facultati, dico autem astrictioni, attendentes digredi se dicant, fatentur astrictionis causas se inquirere, secundum quas juvant praesidia; ac cum auxiliorum facultate comprehenditur et noxiorum virtus. Imo etiam amplius quid inquirere ipsos convenit, non modo quod astringunt, multa siquidem astringunt quidem, non idem vero efficiunt: ut squama astringens purgat etiam partes. Si enim cognitum est, quod piper calfaciendo juvat, nunc comprehen-

Ed. Chart. II. [314. 315.]

Ed. Bas. I. (23.)

βλάβιτον· ὅν κατὰ τὸ ψύχον βλάπτει. εἰ δὲ τῇ ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων φήσουσι προσέχοντες ἀρεῖσθαι τὰ ὅμοια, πότερον, φήσομεν, ἂν πάντα τὰ συμπτώματα ὅμοια ᾖ, οὕτω τὴν ὁμοιότητα λογίζεσθε; ἀλλ' ἀδύνατόν ἐστι πάντα τὰ συμπτώματα ὁμοιά τινων εἶναι. [315] οὕτω γὰρ ἂν τὰ αὐτὰ εἴη, καὶ οὐχ ὅμοια. ἀλλὰ δηλονότι τῇ τινῶν συμπτωμάτων ὁμοιότητι προσέχοντες, φήσουσι. ἤτοι οὖν τοῖς πλείοσιν, ἢ τοῖς ἴσοις, ἢ τοῖς ἐλάττοσι προσέχοντες, φήσομεν, μεταβαίνετε. εἰ μὲν τοῖς ἐλάττοσι, πάντα σχεδὸν ὅμοια ἂν εἴη· κατὰ τὴν γὰρ ἐστὶν ἐμφερῆ πάντα· εἰ δὲ τοῖς ἴσοις, καὶ τοῖς πλείοσι, διὰ τί ἐπὶ τῶν αἰμορροαγούτων, φήσομεν, ὥσπερ κόμη πρᾶσου κέχρησθε, οὕτως οὐχὶ καὶ σκοροδίου καὶ κρομμύου κέχρησθε κόμη; ὅμοια γὰρ ταῦτα κατὰ τὰ πλείστα. καὶ ἐπὶ τῶν χειμέθλων, διὰ τί, ὥσπερ γογγύλη, οὐχὶ καὶ ῥαφανίσι; καὶ ἐπὶ τῶν στομαχικῶν, διὰ τί, ἀψινθίου μὴ παρόντος, κἂν ταῦθα χυλῷ οὐ κέχρηται πρᾶσιον; σχεδὸν γὰρ ἀπαράλλακτα ταῦτα· καὶ ἐπὶ τῶν ὕδρωπικῶν, διὰ τί ἀντὶ ῥαφανίδος πολλάκις γογγυλίδι οὐ κέχρηται; καὶ

sum est, quod nocet, qua frigidum est, nocere. Sin autem symptomatum similitudini attendentes similia proferri dicant: rogabimus, an omnia symptomata similia sint, ac ita de similitudine ratiocinentur. Sed fieri non potest, ut omnia symptomata quorundam similia existant; ita enim eadem fuerint et non similia. At quorundam symptomatum similitudini attendentes, inquirunt. Vel igitur pluribus, vel paribus, vel paucioribus attendentes, dicemus, digredimini. Si quidem paucioribus, omnia fere similia erunt; in aliquo enim similia sunt omnia. Si autem paribus, et pluribus, cur in iis, qui sanguinem fundunt, dicemus, sicut coma porri nisi estis, ita non allii et cepae coma utimini? similia enim haec magna ex parte; et in pernionibus, cur, ut rapa, non etiam raphani radiculis? et in stomachicis, cur absinthii penuria hic quoque succo porri non utuntur? haec enim fere discerni nequeunt; et in hydropicis, cur raphanidis loco saepe rapo non utuntur? In universum confide-

Ed. Chart. II. [315.]

Ed. Bas. I. (25.)

ἀπλῶς σκοπεῖσθαι καὶ τοῖς τετραημέτοις ὁμοίον τι ἐναντίον
 δυνάμενον, καὶ πνιθάνεσθαι παρ' αὐτῶν, εἰ διὰ τὴν
 ὁμοιότητα ἐπὶ τῶν αὐτῶν χρηστέον τούτοις· κρῖναι δὲ τὴν
 ὁμοιότητα ταῖς αἰσθήσεσιν, ὥς ἐκεῖνοι ἀξιούσιν. τῷ δ'
 αὐτῷ ἂν τις ἐνχειρῆματι χρῆσαιτο ἐπὶ τῶν λοιπῶν. αὐτί-
 κα γὰρ παραδεικτέον αὐτοῖς, ὅτι οὐδ' ἀπὸ συμπτωμάτων
 ἐπὶ συμπτώματα, οὔτ' ἀπὸ παθῶν εἰς πάθη μεταβῆναι
 δύναται. πότερον γὰρ, φήσομεν, τῇ κατὰ τὴν δύναμιν
 ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων προσέχετε; ἀλλ' οὐ φήσουσιν.
 οὐ γὰρ ἐξετάζουσι τὴν δύναμιν, ἀλλὰ τὴν κατὰ τὴν αἰσθη-
 σιν τῶν συμπτωμάτων ὁμοιότητα. πότερον οὖν, ἐὰν κατὰ
 πλείω, ἢ κατὰ τὰ ἴσα τῶν συμπτωμάτων ὅμοια ᾖ; ἀλλὰ
 κατὰ τὰ πλείω ὁμοιά ἐστι φλεγμονὴ καὶ σκώρξος. ἐναντίας
 δὲ σχεδόν, καὶ κατ' οὐδένα ὁμοίας δεῖται ἀγωγῆς. καὶ οἰ-
 δημα, καὶ κήλη, καὶ χοιρᾶς, καὶ μελικηροῖς, πολλὴν μὲν
 ὁμοιότητα σώζει πρὸς ἀλλήλα, ὅμως δ' ἡ θεραπεία πά-
 ρολλα διαλλάττει. ἔτι τε οἱ διὰ ῥῆξιν αἷμα ἀνάγοντες τοῖς
 κατὰ ἀνάβρωσιν ἢ ἀναστόμωσιν ὁμοιώτατα πάντα σχεδόν

rare oportet, in observatis simile quiddam contrariās vi-
 res habere: et quaerere ab ipsis, num propter similitudi-
 nem in iisdem his utendum sit: judicare autem similitu-
 dinem sensibus, ut illi censent. Eodem aliquis argu-
 mento uti possit in reliquis, verbi causa, exemplo osten-
 dentum est ipsis, quod neque a symptomatis ad sympto-
 mata, neque ab affectibus ad affectus transire possunt. Num
 enim, dicemus; accidentium similitudini potestate attendi-
 tis? sed non dicent: nequaquam enim disquirunt faculta-
 tem, sed accidentium similitudinem secundum sensum. Utrum
 igitur, si in pluribus, aut in paribus symptomatis simi-
 lia sunt: sed in plurimis similia sunt inflammatio et
 scirrhus, verum contrariam fere et in nullo similem cu-
 rationem requirunt: jam oedema, et hernia, et struma,
 et meliceris, multam sane invicem similitudinem servant,
 attamen curatio permultum distat. Praeterea, qui ob
 disruptionem sanguinem rejiciunt, simillima fere cum iis
 habent accidentia, qui propter erosionem aut apertionem,

Ed. Chart. II. [315.]

Ed. Bas. I. (23.24.)

ἔχουσι τὰ συμπτώματα, οὐ μὴν ἡ αὐτὴ θεραπεία ἀρμόζει πάντων. οὕτω μὲν οὖν ἐστὶν ἐπιδιδῆσαι, ὅτι ἀδύνατος κατὰ τοὺς Ἐμπειρικοὺς ἡ τοῦ ὁμοίου μετάβασις.

Κεφ. ιη'. Ἐξῆς δ' ἀκόλουθόν ἐστιν ἐπιδιδῆσαι, πᾶσι οἱ Λογικοὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κεχωρησθαι δύνανται, ὅπερ τινες οὐχ ὁμοίου μετάβασιν, ἀλλ' ἀναλογισμὸν καλοῦσιν. τὴν μὲν γὰρ τοῦ ὁμοίου μετάβασιν φασὶ τοῖς Ἐμπειρικοῖς προσηκῆναι. τὸν δὲ παρακείμενον τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει τρόπον ἀναλογισμὸν καλοῦσιν, ὃ τοῖς Λογικοῖς φασὶ κεχωρησθαι. ἡμεῖς δὲ οὐδὲν διαφερόμεθα πρὸς τοὺς τὰ ὀνόματα ἐξαλλάττοντας· τὸ δὲ πρᾶγμα αὐτὸ ὑποδειξομεν, ὅπερ ἐξεστί τῷ (24) βουλομένῳ ὥς ἂν ἐθέλοι καλεῖν. φάμεν τοίνυν, ἄλλα μὲν συμπτώματα παρακολουθεῖν τοῖς αἰτίοις, ἄλλα δὲ τοῖς πάσχουσι τόποις, ἄλλα δὲ ταῖς δυνάμεσιν, ἄλλα δὲ τοῖς πάσχουσιν αὐτοῖς. ταῦτα ὁ Λογικὸς διακρίνει πάντα, καὶ οἶδεν, ἐφ' οἷς τε δεῖ τοῦ τηρεῖν, καὶ ἐφ' οἷς μὴ παρόντων μὲν οὖν τῶν ἄλλων, καὶ μὴ παρόντων, οὐ πεφρόντικεν τῶν μηδὲν χρήσιμον εἰς θεραπείαν ἔχόντων.

non tamen eadem curatio convenit omnibus. Hoc itaque modo licet ostendere, impossibilem esse secundum Empiricos transitum ad simile.

Cap. XVIII. Deinceps autem consequens est demonstrare, quo modo Rationales transitu ad simile uti possunt, quod nonnulli non transitum ad simile, sed analogismum vocant. Etenim transitus ad simile Empiricis convenire pronunciant, vicinum vero transitui ad simile modum analogismum appellant, quo Rationales uti dicunt: nos nihil contendimus cum iis, qui nomina immutant, rem ipsam vero indicabimus, quam licet unicuique pro arbitrio appellare. Dicimus igitur, alia quidem symptomata causas subsequi, alia locos affectos, alia facultates, alia affectus ipsos. Haec Rationalis omnia discernit, ac novit, in quibus observatione, in quibus non opus est. Aliorum igitur praesentium et non praesentium, quae nihil ad curationem conferunt, nullam habet rationem: ac cum

Ed. Chart. II. [315, 316.]

Ed. Bas. I. (24.)

καὶ παραλλάττειν δοκούσης τῆς συνδρομῆς παρὰ τι τῶν αὐτῶν
 χρησιμοποιῶν συμπτωμάτων, τοῖς αὐτοῖς κέχρηται, ὡς ὁμοίας
 οὐσης τῆς συνδρομῆς. ὁ δ' Ἐμπειρικός, ἐπειδὴ ἐπὶ αὐτῶν
 τῇ συνδρομῇ τηρεῖ, καὶ οὐκ ἔχει δύναμιν διακριτικὴν συμ-
 πτωμάτων, παντος οὐτινοσοῦν ἐλλείποντος ἢ πλεονάζοντος
 συμπτώματος, [316] ὡς ἀλλασσομένης τῆς συνδρομῆς, δια-
 φέρω θεραπεία χρῆσασθαι ὀφείλει, ἀγνοῶν, ὅτι ἐπὶ μέν
 τινων συμπτωμάτων πλεονασμῷ ἢ ἐλλείψει τῷ ὄντι ἀλλάσ-
 σεται ἡ συνδρομή, ὡς ἐπὶ φλεγμονῆς, καὶ σκίρῳ, καὶ οἰ-
 δήματος, καὶ κήλης, ἐπὶ δέ τινων οὐκέτι. ἐπὶ γὰρ ὀπισθο-
 τονικῶν καὶ ἐμπροσθοτονικῶν διαφέρειν μὲν δοκεῖ ἡ φλεγ-
 μονή, ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ πάσχοντός ἐστι τὸ σύμπτωμα, αὐτῇ
 αἰτίας, οὔτε τόπου, οὔτε δυνάμεως, οὐκ ἐξαλλάσσεται ἡ
 θεραπεία. ἀγνοεῖ δ' ὁ Ἐμπειρικός καὶ τοῦτο, ὅτι ἐνίοτε ἡ
 μὲν συνδρομή ὁμοία ἐστίν, οὐ τῇ αὐτῇ δὲ θεραπείᾳ χρῆσασθαι
 δεῖ. ἰδοὺ γὰρ ἴσα καὶ ὅμοια τὰ συμπτώματα ἐπὶ τῶν διὰ
 ῥῆξιν καὶ ἀναστόμωσιν καὶ ἀνάβρωσιν ἀναγόντων αἵμα.
 ἔστω δὲ καὶ βῆχα εἶναι ἐπὶ παντος τὴν αὐτὴν καὶ τὸ τοῦ

syndrome variare videtur in aliquo symptomatum non
 utilium, eisdem utitur, tanquam concursus similis existat.
 Empiricus autem quoniam in cumulata syndrome obser-
 vat, nec habet vim discernendi symptomata, quum quod-
 libet vel deficit vel redundat: quod, variante syn-
 drome, diversa curatione uti debet, ignorans, quoniam
 in quibusdam sane symptomatis excessu aut defectu syn-
 drome dissidet, ut in inflammatione, scirrho, oedemate
 et hernia, in quibusdam autem non ita. Etenim in
 opisthotonicis et emprosthotonicis differre quidem vide-
 tur inflammatio, sed quoniam affecti est symptoma, ne-
 que causae, neque loci, neque facultatis curatio muta-
 tur. At Empiricus hoc quoque ignorat, quod nonnun-
 quam syndrome quidem similis sit, non eadem vero cu-
 ratione uti licet. Ecce enim paria et similia symptoma-
 ta in iis sunt, qui sanguinem educunt per vasorum dis-
 ruptionem, apertionem et erosionem. Finge etiam tuf-
 si perperpetuo eandem esse, et ejus, quod educitur, co-

Ed. Chart. II. [316.]

Ed. Bsl. I. (24.)

ἀναγομένου πλήθους. ταῦτα καὶ τᾶλλα ὅμοια, ἀλλὰ καὶ ἡ
 θεραπεία διάφορος παραλαμβάνεται. ὁ οὖν Λογικὸς τὴν τ'
 εὐχρηστίαν καὶ τὴν ἀχρηστίαν τῶν συμπτωμάτων εἰδὼς,
 πόλλάνκις ἀνομοίου δοκούσης εἶναι τοῖς πολλοῖς τῆς συνδρο-
 μῆς, τοῖς αὐτοῖς χρήσεται, οἷον ὀπισθοτονικοὶ τινες λέγον-
 ται, καὶ ἐμπροσθοτονικοὶ, καὶ τετανικοὶ· οὗτοι διαφέρουσιν
 τὴν συνδρομὴν ἔχειν δοκοῦσιν. ἀλλ' εἰδὼς ὁ Λογικὸς, φέρε,
 ὅτι πλήθος αἵματος τὸ αἷτιον, καὶ μυῶν τὸ πάθος, καὶ τὸ
 αὐτὸ ἀποτέλεσμα. φλεμονῇ γὰρ τῇ αὐτῇ θεραπεία χρήσε-
 ται. τοῖς γὰρ εἰρημένοις μόνοις προσέχει συμπτώμασιν. τὸ
 δὲ τοῦ πάσχοντος σύμπτωμα ὡς ἀχρηστον παραιτεῖται. τὸ
 γὰρ ἐμπροσθεν ἢ ὀπισθεν ἢ ἐξ ἴσου συντείνεσθαι, τοῦ πά-
 σχοντός, ἐστὶ σύμπτωμα. πρὸς δὲ τὴν θεραπείαν οὐδὲν
 χρήσιμον ἔχει παραφυλαττόμενον, ὡς οὐδὲ τὸ δακρύειν. καὶ
 ὁμοίως δὲ τῆς συνδρομῆς εἶναι δοκούσης, οὐδὲ παρὰ τὴν
 διάνοιαν τῆς αἰτίας, διαφόρῳ χρήται θεραπεία, ὡς ἐπὶ τῶν
 δι' ἀνάβρωσιν ἢ διὰ ῥῆξιν αἷμα ἀναγόντων. διακρίων γὰρ τὰ
 συμπτώματα ὁ Λογικὸς, κατὰ τὴν πρὸς τὰ ἐνδεικνύμενα τὸ

piam, eademque etiam alia et similia, atque curatio di-
 versa assumitur. Rationalis igitur utilitatem inutilita-
 temque symptomatum nesciens, subinde, quum dissimilis
 vulgo syndrome videbitur, iisdem utetur: utpote opi-
 sthotonici quidam dicuntur, emprosthotonici et teta-
 nici: hi diversam syndromen habere videntur: ve-
 rum Rationalis sciens, copiam sanguinis esse cau-
 sam, et musculorum affectum, ipsumque effectum in-
 flammationem; eadem cum illa utetur curatione. Ete-
 nim praedicta sola notat symptomata, affecti autem acci-
 dens tanquam inutile averfatur; nam in anteriorem par-
 tem, vel in utramque ex aequo intendi, patientis est
 accidens: ad curationem vero nihil habet utile reserva-
 tum, ut nec lacrymas emittere. At quum similis esse
 videtur syndrome, ne ex causae quidem notione diversa
 utuntur curatione, ut in iis, qui ex erosionem aut disrup-
 tione sanguinem rejiciunt. Etenim symptomata divi-
 dens Rationalis, juxta relationem ad ea factam, quae

Ed. Chart. II. [516.]

Ed. Bas. I. (24.)

συμφέρον ἀναφορὰν, καὶ τὰ χρῆσιμα τῶν συμπτωμάτων ἐκλαμβάνων, καὶ τοῖς πρὸς ταῦτα τὰ συμπτώματα ἐναντιοῦσθαι δυνάμενοις βοηθήμασι χρῶμενος, πολλάκις διαφόρου εἶναι δοκούσης συνδρομῆς, ὃ δὲ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρῆσται. καὶ πάλιν ὁμοίας εἶναι δοκούσης, διαφέρουσαν θεραπείαν παραλήψεται. ἡ γὰρ θεραπεία σύμπτωμά ἐστι τοῖς ἐναντιοῦσθαι δυνάμενοις τοῖς ἐπιφέρουσιν τὰ συμπτώματα αἰτίαις. ὃ μὲν οὖν Λογικὸς καταλαμβάνει ἕκαστον τῶν ἐναντιουμένων τοῖς νοσοποιοῖς αἰτίαις βοηθημάτων, καὶ πρὸς ὃ τι σύμπτωμα ἐναντιοῦσθαι πέφυκεν, οὐκ ἄγνοεῖ, διὰ τὸ καταδιαρεῖν, ὡς ἔφημεν, τὴν συνδρομὴν. ὃ δὲ Ἐμπειρικὸς ἐπὶ ἀθρόᾳ συνδρομῇ τὰ ὠφελοῦντα τηρῶν, τί τι ἐναντιοῦσθαι πέφυκεν, οὐ δύναται εἰδέναι. τοῦτο δὲ ἄγνοῶν, οὐδὲ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρῆσασθαι οἷός τε ἐστιν. κατὰ τί γὰρ τὸ ὠφελοῦν ὠφέλησε, καὶ αὐτὸς ἄγνοεῖν ὁμολογεῖ.

Κεφ. ιθ'. Πόθεν οὖν, φαίη τις ἂν, τὰ χρῆσιμα καὶ τὰ ἄχρηστα τῶν συμπτωμάτων διαγιγνώσκει ὁ Λογικὸς; ὁρτῖον, ὅτι τῇ πρὸς τοὺς ἐνδεικνυμένους σκοποὺς ἀναφορῇ. εἰδὼς

utile indicant, et ex symptomatibus commoda deligens, utensque remediis, quae his adversari accidentibus possunt, quum syndrome diversa esse videtur, hic eadem curatione utetur: ac contra, ubi similis esse censetur, diversam curationem assumet; etenim curatio symptoma est, quae adversari possit causis symptomata inferentibus. Itaque Rationalis singula comprehendit remedia, quae causis morbificis adversantur: et cui symptomati adversari nata sint, non ignorat, eo quod syndromen, ut diximus, dividerit. Empiricus autem in cumulata syndrome remedia observans, quid cui adversari natum sit, scire non potest: id autem ignorans, ne quidem transitu ad simile uti potest; secundum quid enim remedium juerit, etiam ipse nescire se fatetur.

Cap. XIX. Unde igitur, dixerit aliquis, utilia et inutilia symptomata Rationalis internoscit? Dicendum, relatione, quae sit ad scopos indicantes: quum enim

Ed. Chart. II. [316. 317.]

Ed. Bas. I. (24.)

γὰρ, ὅτι τάδε μὲν τὰ συμπτώματα δηλωτικά ἐστι τῶν τὸ
 συμφέρον ἐνδεικνυμένων σκοπῶν, τὰ δὲ οὐκ ἐστὶ τοιαῦτα,
 τὰ μὲν χρήσιμα παραφυλάττει, τὰ δ' ἄλλα παρατείνεται.
 [317.] ἐκ δὲ τῆς τῶν χρησίμων συμπτωμάτων καταλήψεως
 καὶ τὸ δύνασθαι τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κεκοῖσθαι πα-
 ραγίνεται. ἐστὶ δ' ὅτε οὐχ ὅλην τὴν θεραπείαν μεταφέρει,
 ἀλλὰ μέρος τι αὐτῆς. ὥς γὰρ τὰς συνδρομὰς καταδαιρεί,
 οὕτω καὶ τὰς θεραπείας. καὶ οὕδε, τίνα μὲν τῶν ἐν τῇ
 θεραπείᾳ βοηθημάτων ὑπεραντισθῶνται τοῖς ἀπὸ τῶν αἰτίων
 ἐπιφερομένοις συμπτώμασι, τίνα δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν τόπων ἢ
 τῶν δυνάμεων. εἰδὼς γὰρ, ὅτι τόδε μὲν ἀπὸ τῶν αἰτιῶν
 ἐστὶ τὸ σύμπτωμα, τόδε δὲ ἀπὸ τῶν τόπων, τόδε δὲ ἀπὸ
 τῆς δυνάμεως, καὶ ὅτι ἀπὸ μὲν τοῦ αἰτίου τὸ γένος τῶν
 βοηθημάτων ὑπαγορεύεται, ἀπὸ δὲ τοῦ τόπου ὁ τρόπος
 τῆς χρήσεως, ἀπὸ δὲ τῆς δυνάμεως, ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰ-
 πεῖν, τὸ μέτρον, τοῦ μὲν αὐτοῦ αἰτίου ὄντος, καὶ τῶν
 δηλωτικῶν τοῦ αἰτίου συμπτωμάτων φαινομένων, τοῦ δὲ
 αὐτοῦ τόπου μὴ ὄντος, μηδὲ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, τὸ μὲν
 αὐτὸ γένος παραλήπεται τοῦ βοηθήματος, τὸν δὲ τόπον
 καὶ τὸν τρόπον οὐκ ἔτι. εἰ δ' αἷτιον μὲν μὴ εἶη τὸ αὐτὸ,

sciat, alia symptomata ostendere scopos utiles indicantes,
 alia non esse hujusmodi, utilia sane observat, reliqua au-
 tem averfatur. Ex utilium vero symptomatum compre-
 hensione accidit etiam, ut transitu ad simile uti possit:
 interdum non totam curationem transfert, sed aliquam
 ejus partem. Ut enim syndromas subdividit, ita cura-
 tiones: ac novit, quatenam in curatione remedia renitun-
 tur symptomatis, quae a causis inferuntur, quae vero
 iis, quae a locis aut facultatibus proveniunt. Expertus
 enim, aliud accidens a causis oriri, aliud a locis, aliud
 a facultatibus: item quod a causa quidem auxilii genus
 subindicatur: a loco utendi modus: a facultate, in prae-
 senti ut ita dicam, mensura. Siquidem quom eadem sit
 causa et symptomata causam indicantia appareant, locus
 autem non sit idem, neque eadem virtus, idem sane au-
 xilii genus assumet, locum et modum non item. At si

Ed. Chart. II. [317.]

Ed. Bal. I. (24.)

ὁ δὲ τόπος ὁ αὐτός, καὶ ἡ δύναμις ἡ αὐτή, τὸ μὲν γένος οὐ τὸ αὐτὸ παραλήφεται τοῦ βοηθήματος, τὸν δὲ τρόπον καὶ τὸ μέτρον τὸ αὐτό. ἐπεὶ οὖν ἱκανός ἐστι μερίζειν ὁ Λογικὸς τὰς τε συνδρομὰς καὶ τὰς θεραπείας, δύναται κατὰ τὰς ὁμοιότητας τῶν συνδρομῶν κινούμενος μέρη τινὰ τῆς θεραπείας κατὰ τὸ τοικὸς μεταφέρειν. ὁ δ' Ἐμπειρικὸς μήτ' αἰτίαν, μήτε δηλωτικὰ αἰτιῶν συμπτώματα, ἢ τόπον, ἢ δυνάμειος πολυπραγμονῶν, τοῦτο ποιεῖν οὐχ ὁλός τε ἔσται. διὰ τοῦτο δὲ οὐδὲ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κεχρῆσθαι δύναται. κατὰ τί γὰρ αἱ συνδρομαὶ ἀλλήλων προστοίχουσιν, ἄγνοεῖ. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ τὴν θεραπείαν καταδιακεῖν δύναται, καὶ προσαγαγεῖν τὸ δυνάμενον ὑπεραντιωθῆναι τῷ παρόντι συμπτώματι βοήθημα. ἐὰν γὰρ τοῦτο φῶ δυνατόν εἶναι, λέγω δὴ μερίζειν τὰ τε τῶν συνδρομῶν συμπτώματα, καὶ τὴν θεραπείαν ἐπιστάμενος, καθ' ὃ τι ἕκαστον ὠφελεῖ καὶ βλάπτει, αἰτιῶν κεκρυμμένων καταληπτικὸς εἶναι ὁμολογήσει. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἀπ' ἐνδείξεως τὰ βοηθήματα δυνατόν εἶναι λαμβάνειν ὁμολογήσει.

causa non fuerit eadem, locus autem idem et facultas eadem, non idem remedii genus utique usurpabit, modum vero et mensuram eandem. Quoniam igitur Rationalis et syndromas et curationes metiri potest, nimirum etiam ex concursuum similitudinibus motus partes quasdam curationis, ut par est, transferre potest. Empiricus neque causam, neque symptomata causas indicantia, aut locum, aut facultatem, connitens magno studio id efficere, non poterit: idcirco neque transitu ad simile uti poterit. Quatenus enim syndromae inter se conveniunt, ignorat: quo fit, ut neque curationem distinguere possit, et remedium, quod praesenti symptomati adversatur, adhibere. Si enim hoc, inquit, posset, dico sane concursuum symptomata partiri, et curationem noscens, quatenus unumquodque juvat aut offendit, causarum occultarum notitiam habere fatebitur: si autem hoc, etiam ab indicatione praesidia capere posse concedet.

Ed. Chart. II. [317.]

Ed. Bal. I. (24. 25.)

Κεφ. ζ'. *Ἀδυνάτων οὖν ὄντων τῶν εἰδοποιούντων τὴν πᾶν Ἑμπειρικῶν αἰρεσίν, τήρησις, καὶ ἱστορίας, καὶ τῆς ὁμοίου μεταβιάσεις, τὴν μὲν τήρησιν ἄχρηστον ἄνευ λόγου καὶ ἀδύνατον καθ' αὐτὸ ἐπεδείξαμεν. ἄχρηστον μὲν, ἐπειδὴ περὶ λόγου χρεια τοῦ διακρίνοτος, ἐφ' οἷς διὰ συμπτώμασι τὰς θεραπείας ποιεῖν. οὐδὲ γὰρ ἐφ' ἅπασι τοῖς προγεγενημένοις τε καὶ παροῦσι τῷ νοσοῦντι οἴεται δεῖν τηρεῖν. ἀδύνατον δ', ὅτι πλείονον ὄντων ταῦτα πάντα οὐκ ὄντως τηρεῖν δυνατόν ἐστιν, ἢ ἡ αὐτὴ γένηται συνδρομή. λέγω δὲ γένος συμπτωμάτων καὶ ἀριθμὸν τὸν αὐτὸν, καὶ μέγεθος, καὶ τάξιν, καὶ καιρὸν, καὶ τὰ ὅμοια. τὴν δὲ ἱστορίαν περὶ τὴν μὲν, διότι τῇ πείρᾳ ἐπικρίνει τὰ ἱστορούμενα, ἀδύνατον δὲ, διότι μήτε μεγέθη συμπτωμάτων, μήτε καιροὺς δύναται προσιστορεῖν, ὧν ἄνευ τοῦ ὀφ-λοῦντος κατάληψις γινήσασθαι οὐ δύναται. τὴν δὲ τοῦ ὁμοίου μετάβασιν διαβεβλήκαμεν, δι' ὧν ἐπεδείξαμεν, ὅτι ἐξ ἀνάγκης δεῖ αὐτὴν κατιστῆσαι, ἐπὶ (25) τὴν τῶν δυνάμεων βλαπτουσῶν ἢ ὀφελουσῶν ἐξέτασιν.*

Cap. XX. Quam itaque impossibilia sint, quae Empiricorum sectam conformant, observatio, historia, transitus ad simile: observationem sane inutilem sine ratione et impossibilem per se ostendimus: inutilem sane, quoniam rationis usus est dijudicantis, in quibus symptomatis curationem moliri conducatur, neque enim in omnibus praeteritis et iis, quae aegrotanti adsunt, observandum esse arbitrantur: impossibilem vero, quoniam, quum plura sint, haec omnia non prorsus assequi licet, ut idem fiat concursus. Dico autem genus symptomatum et numerum, magnitudinem, ordinem, tempus, similiaque: historiam vero supervacuam ideo, quod ea, quae commemorantur, experientia indicat: impossibilem vero, eo quod neque magnitudinem symptomatum, neque tempora potest praeterea commemorare, sine quibus auxilii comprehensio fieri nequit. At transitum ad simile pertractavimus in iis scilicet, quibus ostendimus, quod necessario ipsum constituere oporteat ad facilitatem noxiarum aut juvantium disquisitionem.

Ed. Chart. II. [318.]

Ed. Bal. I. (35.)

Κε φ. κα'. [318] Ἐπεὶ οὖν ὡς ἐν κεφαλαιῷ ἀντεισηκαμεν τοῖς Ἐμπειρικοῖς, ἐξῆς πρὸς τοὺς Μεθοδικοὺς ῥητέον. γὰρ δὲ τὸν ἀντιλέγοντα αὐτοῖς τὰ μὲν κοινὰ τῶν αἰρέσεων συγχωρεῖν, τὸ δὲ διαλλόμενον ἐκείτων ἀναιρεῖν. οἱ μὲν οὖν Ἐμπειρικοὶ τὸ ἀπὸ ἔνδειξως τὰ συμφέροντα λαμβάνεσθαι πειράσσονται ἀδύνατον ἀποφαίνειν, ἀντιλέγοντες τοῖς Μεθοδικοῖς· ἡμεῖς δὲ τὸ ἀπὸ ἔνδειξως τὰ συμφέροντα λαμβάνειν δυνατόν εἶναι συγχωρήσομεν. τὸ μέντοι ἀπὸ φαινομένων τὴν ἔνδειξιν γίγνεσθαι οὐκ ἐτι συγχωρήσομεν αὐτοῖς. ἐτι καὶ αὐτοὶ συγχωρήσομεν τοῖς Μεθοδικοῖς, τὸ ἀπὸ συμπτωμάτων, μὴδ' ἑνὸς, μήτε πλείονων ἔνδειξιν γίγνεσθαι. ἐκείνοι δὲ οὐκ ἐτι συγχωρήσομεν, τὸ παντάπασιν ἄχρηστ' εἶναι τὰ συμπτώματα. δοκεῖ γάρ ἡμῶν πολλοῖς δηλωτικὰ γίγνεσθαι τὰ συμπτώματα τῶν τὸ συμφέρον ἔνδειξασθαι δυναμένων, εἰς δὲ ἔνδειξιν παντάπασιν ἄχρηστ' εἶναι τὰ συμπτώματα. τοιοῦτους τινὰς οἱ Μεθοδικοὶ προφέρονται λόγους. φασὶ γάρ, ὅτι, τῶν αὐτῶν συμπτωμάτων ὄντων, διαφερόντων δὲ τῶν παθῶν, ἐφ' οἷς τὰ συμπτώματα, οὐ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρῶμεθα, οἷον ἐπὶ

Cap. XXI. Quoniam igitur ceu in summa Empiricis contradiximus, reliquum fuerit, ut ad Methodicos digrediamur. Convenit porro, eum, qui illis refragatur, quae sectis communia sunt, admittere, quod autem in illis diversum est, convellere. Itaque Empirici, ut ab indicatione sumantur remedia, fieri non posse contra Methodicos pronunciare conabuntur: nos autem ab indicatione auxilia peti concedemus, verum ab apparentibus indicationem fieri, non item concedemus. Praetera et illud donabimus Methodicis, a symptomatum neque uno neque pluribus indicationem fieri: illud autem non ita donabimus, symptomata prorsus esse inutilia. Videntur enim nobis subinde symptomata fieri indices eorum, quae, quod confert, possunt indicare: ad indicationem vero prorsus esse inutilia symptomata. Huiusmodi quosdam sermones proferunt Methodici. Dicunt enim, quod, cum eadem sunt symptomata, differunt autem affectus, in quibus sunt symptomata, non eadem curatione utimur, ut

Ed. Chart. II. [518.]

Ed. Bas. I. (25.)

φρενίτιδος, τῆς τε κατὰ στέγνωσιν, τῆς τε κατὰ ῥοῶδες.
καὶ πάλιν τῶν αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερόντων δὲ τῶν
συμπτωμάτων, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ, φασί, χρῶμεθα, ὥς ἐπὶ
πλευρίτιδος καὶ φρενίτιδος, ἐὰν ἀμφοτέρω κατὰ στέγνωσιν τὰ
πάθη ὑπάρχῃ. ἔπει οὖν καὶ τῶν αὐτῶν συμπτωμάτων ὄντων
διαφερούσῃ ἀγωγῇ χρῶμεθα, καὶ διαφερόντων, ἔστιν ὅτε τῇ
αὐτῇ, διὰ τοῦτο ἄχρηστα παντάπασιν εἶναι πρὸς θεραπείαν
τὰ συμπτώματα. ἀναιρουμένων γὰρ τῶν παθῶν, συναναι-
ρεῖται καὶ τὰ συμπτώματα, καὶ συνιστάμενων, συνίσταται.
καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν πάθη χρήσιμα εἶναι φασιν, ἐφ' οἷς
συνιστάμενοις ταῦτα γίνεται, καὶ λυομένοις λύεται· τὰ δὲ
συμπτώματα ἄχρηστα, οὐδεμίαν ἰσχὺν ἐπὶ αὐτῶν ἔχοντα. εἰ
δὲ καὶ ἐνδείκνυται φασί τὰ συμπτώματα, οὐδὲν συμφέρον, ἀλλὰ
βλαβερόν τι μᾶλλον ἐνδείκνυται, ὥς ὁ πυρετὸς τὸ ψύχειν,
ἢ τῇ Δία γέ προσφέρειν ποτὸν, ἢ ἐπιθυμία οἴνου καὶ βα-
λανείου, τὸ δίδοναι οἶνον, καὶ εἰς βαλανεῖον ἀπάγειν. ἔπει
οὖν τὰ μὲν συμπτώματα ἤτοι οὐδὲν ἐνδείκνυται, ἢ οὐδὲν
τὸ χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπιβλαβές, διὰ τοῦτο τὰ μὲν

in phrenitide, tum ea, quae ex astricto est, tum ea, quae
ex fluxu. Ac contra quum iidem sunt affectus, differunt
autem symptomata, eadem; inquirunt, curatione utimur, ut
in pleuritide et phrenitide, si utraeque ex astrictione affe-
ctus sunt. Quoniam igitur, et quum eadem sunt sympto-
mata, diversa ratione medemur, et quum sunt differen-
tia, interim eadem, idcirco symptomata ad curationem
inutilia prorsus esse. Nam quum affectus tolluntur, sym-
ptomata etiam tolluntur: et quum consistunt illi, haec
quoque consistunt, ideoque affectus quidem utiles esse
pronunciant, ob quos constitutos haec generantur, solu-
tos solvuntur. Symptomata vero inutilia nullam vim in
iis habent. At si indicare symptomata dicant nihil
utile, sed noxium quid potius indicant, ut febris; re-
frigerare, aut per Jovem potum afferre: cupiditas vini
et balnei; vinum dare et in balneum deducere. Quo-
niam igitur symptomata vel nihil indicant, vel nihil
ntile, imo potius incommodum noxiumque, idcirco sym-

Ed. Chart. II. [318. 319.]

Ed. Bas. I. (26.)

συμπτώματα, φασὶ, διωθόμεθα, τὰ δὲ πάθη, ὥς τὸ συμφέρον ἐνδείξασθαι δυνάμενα, προσιέμεθα. ἐρωτῶσι δὲ καὶ τοιούτους τινὰς λόγους πρὸς ἐνδείξιν τοῦ μὴ εἶναι τὰ συμπτώματα τῶν συμφερόντων. εἰ τὸ αὐτὸ ἐναντίον οὐκ ἐνδείκνυται, οἱ δὲ δυσφοροῦντες ἐπὶ στεγνώσει καὶ ῥύσει τῶν ἐναντίων δέονται· ἀπὸ δυσφορίας ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων οὐ γίνεται. ἀναστρέφαι δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔστι τοῦτον τὸν λόγον, καὶ δεῖξαι, ὅτι οὐδὲ πάθος ἐνδείκνυται οὕτως. εἰ οἱ στεγνοῦμενοι τὸ σῶμα ὑπὸ κρύους καὶ διαφόρων διαφόρων δέονται, τὸ δ' αὐτὸ διαφορῶν ἐνδεικτικὸν οὐ γίνεται, οὐκ ὑποδείκνυσιν ἢ στέγνωσις τὸ συμφέρον. ἄλλως ἐρωτῶσιν οὕτως οἱ Μεθοδικοί. εἰ τὰ διάφορα τὸ αὐτὸ οὐκ ἐνδείκνυται, οἱ δὲ πυρέσσοντες καὶ βήσσοντες τὸ αὐτὸ ἔστιν ὅτι ἐνδείκνυται, ἀπὸ πυρετοῦ καὶ βηχὸς ἐνδείξεις οὐ γίνεται· ἡμεῖς δὲ οὕτως ἀναστρέφομεν. εἰ καὶ οἱ στρεβλούμενοι καὶ χαλῶμενοι ὑπὸ χολῆς τῶν αὐτῶν δέονται, [319] τὰ δὲ διάφορα τὸ αὐτὸ οὐκ ἐνδείκνυται, ὑπὸ στεγνώσεως καὶ ῥύσεως τὸ συμφέρον οὐκ ὑποδείκνυται. τοιαῦτα μὲν οὖν τινα

ptomata quidem, inquit, asstruimus: affectus autem, ut qui, quod conducit, indicare possint, recipimus. Caeterum proponunt ejusmodi quasdam rationes ad indicandum, symptomata non esse utilia. Si idem contrarium non indicat: et qui aegre ferunt astrictionem et fluorem, contraria requirunt: a tolerandi difficultate remediorum non fit indicatio. Verum retorquere in ipsos hunc sermonem licet, ac ostendere, ne affectum quidem indicare, hoc pacto. Si, qui astrictum corpus habent a frigore et corruptione, diversis indigent: idem vero diversa non indicat; haud igitur ostendit constriction id, quod faciendum est. Aliter disputant Methodici in hunc modum. Si diversa idem non indicat, febricitantes autem et tussientes idem interim indicant: a febre et tussi indicatio non fit. Nos autem ita retorquebimus. Quod si agitati laxatique a bile eadem desiderant, diversa autem idem non indicat: ab astrictione et fluore id, quod conducit, non

Ed. Chart. II. [319.]

Ed. Bal. I. (25.)

πρὸς τὸ ἄχρηστα ἐπιδείξαι τὰ συμπτώματα προφέρονται οἱ Μεθοδικοί.

Κεφ. κβ'. Ἡμεῖς δὲ πρῶτον μὲν ἐπιδείξομεν, ὅτι δὲ ὧν πράττουσιν αὐτοὶ, ὁμολογοῦσιν μὴ εἶναι ἄχρηστα πάντας τὰ συμπτώματα. τὴν δὲ χρεῖαν, ἣν παρέχεται τὰ συμπτώματα, προηγουμένως ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Λογικῆς αἰρέσεως ὑποδείξομεν. ὅτι τοίνυν χρήσιμα πρὸς Θεραπείαν τὰ συμπτώματα νομίζουσιν εἶναι οἱ Μεθοδικοί, ἐκ τῶνδ' ἂν γένοιτο δῆλον. ἀξιούσιν αὐτοὶ τοὺς ὅπως οὖν παραπαίοντας ἐν σκότῳ κατακλίνειν, εἴαν τε διὰ ῥύσιν, εἴαν τε διὰ στέγνωσιν παραπαίωσιν. τὸ γὰρ φῶς οἶονται παραύξειν τὴν παρακοπήν. τοὺς δὲ ληθαργικούς οὐκ ἐν αὐτῷ κατακλίνειν φασὶ δεῖν, εἴαν τε διὰ στέγνωσιν, εἴαν τε διὰ ῥύσιν καταφέρονται. τὸ γὰρ σκότος οἶονται συλλαμβάνειν τῇ καταφροῦ. πῶς ποτ' οὖν, φαμέν, εἰ μηδὲν ἐνδείκνυται τὰ συμπτώματα, τοὺς διὰ στέγνωσιν παραπαίοντας ἐν σκότει κατακλίνετε, τοῦ σκότους ἐπιτείνοντος τὴν στέγνωσιν; καὶ

ostenditur: hujusmodi igitur nonnulla, ut indicent, symptomata esse inutilia, Methodici proferunt.

Cap. XXII. Nos primum sane ostendemus, quod per ea, quae ipsi faciunt, fatentur, symptomata non esse prorsus inutilia: usus vero, quem exhibent, consequenter, ubi rationalem sectam exponemus, indicabitur. Quod igitur utilia ad curationem symptomata esse putent Methodici, hinc constabit. Volunt ipsi quomodocunque mente captos in tenebris decumbere, sive ob fluorem, sive ob astrictionem delirent; etenim lumen turbationem mentis augere arbitrantur: lethargicos non in eodem decumbere oportere dictitant, sive propter astrictionem, sive propter fluorem tam profundo somno corripiantur; tenebras enim putant una cum profunda animi in somnum delatione comprehendere. Quomodo igitur, dicimus, si nihil symptomata indicant, eos, qui ob astrictionem delirant, in tenebris collocant, quum hae astrictionem intendant, ac contra eos, qui ob fluorem

Ed. Chart. II. [319.]

Ed. Bas. I. (25.)

πάλιν τοὺς διὰ ῥύσιν ληθαργικοὺς ἐν αὐγῇ, ὑπὸ ταύτης ἐπιτετανομένης τῆς ῥύσεως. ἐπὶ γὰρ τῶν τοιούτων ἀμελεῖται μὲν εἰκόσασι παιτῶσιν τῶν παθῶν, προσέχειν δὲ ψυλαῖς τοῖς συμπτώμασι. πῶς οὖν εἴη ἂν ἄχρηστα, ἄγε τοσαύτη φαίνεται ἰσχὺν ἔχοντα, ὥστε καὶ ἀμελεῖν ἀναγκάζει τῶν ὑποκειμένων σκοπῶν, καὶ οὐ μόνον ἀμελεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦτον τρόπον πράττειν τῶν ἀπὸ τῶν σκοπῶν ἐνδείκνυμένων; ἡ μὲν γὰρ στεγνῶσις χαλῶν ἐνδείκνυται· οἱ δ' εἰς τὸ σκότος παρακυλίσαντες συγκλείοντες οὐ χαλῶσι, στεγνῶσι δὲ τὸ ἐναντίον, καὶ τῆς ῥύσεως στέλλειν ἐνδείκνυμένης. οἱ δὲ τοὺς διὰ ῥύσιν ληθαργικοὺς εἰς αὐγὴν ἄγοντες τοῖς αὐτοῖς ἐπιτελούνσι τὴν ῥύσιν. πρὸς ταῦτα λέγουσιν· οὐκ, ἐπειδὴ τὸ σύμπτωμα ἐνδείκνυται, ταῦτα παραλαμβάνομεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀντεδείκνυτο ἡμῖν τὸ σύμπτωμα, καὶ οὐ κολύει παραλαμβάνειν, ὅπερ ὁ σκοπὸς ἐπιδείκνυσι. τὸ γὰρ ἀντιδεικνύμενον λέγουσιν, ἐνδείκνυσθαι μὲν τὸ συμφέρον, μὴ ἐπιτρέπειν δὲ πράττειν, ὅπερ ὑπαγορεύει τὸ πάθος. πρὸς τοῦτο φασὶ ἡμεῖς, ὅτι, εἰ τὰ ἀντιδεικνύμενα ἄχρηστά ἐσσι, καὶ ἡ δύ-

lethargici sunt, in luce, quum ab hac fluor augetur? In huiusmodi enim negligere quidem prorsus affectum videntur, attendere autem nudis symptomatis. Quomodo igitur inutilia fuerint, quae tantam vim habere videntur, ut etiam negligere subjectos scopos cogant, et non solum negligere, sed etiam contrarium efficere iis, quae a scopis indicantur? Etenim astrictio laxare indicat: qui vero in tenebras delirantes concludunt, non laxant, sed astringunt e contrario, quum fluor deprimere indicet. At qui lethargicos ex fluore in lucem deducunt, iisdem fluorem augent. Ad haec respondent, non, quia symptoma hoc indicat, haec assumimus, sed quoniam e contrario symptoma nobis indicabatur, ac nihil prohibet assumere, quod scopus ostendit. Etenim, quod contraindicatur, dicunt ostendere quidem id, quod confert, non autem permittere fieri, quod affectus suggerit. Ad hoc nos dicimus, si, quae e contrario indi-

Ed. Chart. II. [319. 320.]

Ed. Bal. I. (25.)

ναις ἢ μὴ εἶσα πολλάκις, ὃ ἐνδείκνυται ὁ σκοπὸς, παραλαμβάνειν, ἄχρηστος ἂν εἴη. ἀλλὰ τὴν δύναμιν ἐπισκοπεῖν δεῖ, χρησίμου τινὸς ἡμῖν ἐξ αὐτῆς εἰς θεραπείας παραγενομένου, καίτοι ἀντενδείκνυται καὶ ἡ δύναμις. ὥσπερ οὖν τὴν δύναμιν ἀντενδείκνυμένην ἄχρηστον εἶναι νομίζετε, ἀναγκαῖον ἐστὶν ὑμῖν καὶ τὰ συμπτώματα ὁμολογεῖν χρήσιμα εἶναι. πρὸς τοῦτο δὲ καὶ γελοίως τὸ σκότος ἐπὶ τῶν φρενιτικῶν παραλαμβάνουσιν. εἰ γὰρ τὸ σκότος ἐπιτείνει τὴν στέγνωσιν, ἐπιτεينوμένη δὲ ἡ στέγνωσις ἐπιτείνει τὴν παρακοπὴν· ἐπιτείνεται γὰρ καὶ ἀνέται τὰ συμπτώματα τοῖς πάθεσιν· δηλονότι τὸ ἐναντίον πράττουσιν, ἢ δέ. παραύξοντα γὰρ τὸ πάθος παραύξουσι καὶ τὴν παρακοπὴν. ὁ μὲν οὖν περὶ τῶν συμπτωμάτων τοιοῦτός ἐστι λόγος.

Κεφ. κγ'. [320] Ὅτι δὲ οὐκ ἐνδείκνυται τὰ πάθη τὸ συμφέρον, ὡς οἶονται οἱ Μεθοδικοί, δι' ὧν αὐτοὶ ἐπειρῶντο ἀποφαίνειν ἄχρηστα τὰ συμπτώματα, διὰ τῶν αὐτῶν ἡμεῖς, ὅτι μὴδ' ἐνδείκνυται τὰ πάθη τὸ συμφέρον, ὑποδείξομεν. φάμεν γὰρ, ὅτι τῶν αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερούσων δὲ

cant, inutilia sunt, etiam virtus, quae non finit frequenter, quod scopus indicat, assumere, erit inutilis: sed virtutem inspicere convenit, quum utile quippiam vobis inde ad curationem proficiscatur, etsi contra etiam indicet virtus: sicut igitur vim contraindicantem utilem esse censetis, necessarium est vobis etiam symptomata fateri esse utilia. Ad hoc etiam ridicule tenebras in phreneticis assumunt; si enim tenebrae astrictionem adaugent, intensa item astrictio mentis turbationem augeat; siquidem intenduntur augenturque symptomata, affectibus nimirum contrarium facientibus, quam convenit; aucta enim affectum adaugent, et mentis turbationem. Itaque de symptomatis talis est disputatio.

Cap. XXIII. Quod autem affectus id, quod conducit, non indicant, ut arbitrantur Methodici, quibus ipsi rationibus symptomata inutilia declarare conabantur, iidem nos, quod neque affectus id, quod confert, indicant, ostendemus. Dicimus enim, quum iidem affectus

Ed. Chart. II. [320.]

Ed. Bas. I. (25. 26.)

τῶν αἰτιῶν, οὐ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρῶμεθα. ἰσχυρία γὰρ ἔν τι πάθος ἐστίν, ἀλλ' ἂν μὲν διὰ λίθον γένηται, λιθοτομοῦμεν, ἂν δὲ διὰ φλεγμονὴν, καταπλάσσομεν, ἂν δὲ διὰ ὑπερδιάρρυσιν κύστεως, καθιετῆσι χρῶμεθα, ἢ, ὥσπερ ὁ Ἐρασίστρατος, ἀναστήσαντες ἐπὶ γόνατα τὸν ἀλξουστούντα, ἀφρονίτρω ἄκρον τοῦ οὐρητῆρος προσαιράμενοι, καὶ τὰ ἐξῆς εἰ δέ γε ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν (26) συμφορότων ἐγγίγνονται, τοῦ αὐτοῦ ὄντος πάθους, καὶ συμφορότος τοῦ αὐτοῦ αἱ αὐταὶ ἐνδείξεις ἐγγίγνονται. οὐ γίνονται δὲ, οὐκ ἂν τὰ διαφέροντα πύθη τὸ αὐτὸ ἐνεδείκνυντο. νυνὶ δὲ, τῆς μὲν αὐτῆς οὐσῆς αἰτίας, τῶν δὲ παθῶν διαφερόντων, τὴν αὐτὴν θεραπείαν παραλαμβάνομεν. χολέρα γὰρ καὶ ἰκτερος, διαφέροντα πάθη, σχεδὸν ὁμολογοῦσι καὶ αὐτοὶ, ὅτι τὸ μὲν στεγνόν, τὸ δὲ ῥοαῖδες, ἀλλ' ἐπ' ἀμφοτέρων κένωσιν παραλαμβάνομεν. ἐπεὶ οὖν, ἀναιρουμένων τῶν αἰτιῶν, συναιρουεῖται καὶ τὰ παθήματα, καὶ συνισταμένη, συνίσταται. καὶ ἔτι διαφορῶν μὲν ὄντων τῶν αἰτίων, καὶ τὰ αὐτὰ πάθη ἢ, διαφορῶν χρῶμεθα τῇ θεραπείᾳ. τῶν

sunt, diversae autem causae, non eadem nos uti curatione. Urinae retentio unus affectus est, verum, siquidem ex calculo orta est, excisionem ipsius molimur: si autem ex inflammatione, cataplasmate obducimus: quod si ex immoderata vesicae tensione, cathetere utimur, vel, quemadmodum Erasistratus, aegrotante in genua erecto, aphronitro extremum ureteris attingimus: et quae sequuntur. At si ab affectibus indicationes auxiliorum fiunt, quum idem est affectus, etiam remedii ejusdem eadem sunt indicationes: non fiunt autem, si diversi affectus idem indicarent. Nunc quum eadem est causa, affectus autem diversi, eandem curationem assumunt. Cholera enim et icterus diversos affectus esse, etiam ipsi sere concedunt, quoniam hic ascriptus, ille fluxilis est: attamen in utrisque vacationem assumimus. Quoniam igitur, causis sublatis, tolluntur etiam simul affectus, et, consistentibus illis, hi consistunt, et si iidem sint affectus, diversa tamen utimur curatione.

Ed. Chart. II. [520.]

Ed. Bas. I. (26.)

δ' αὐτῶν ὄντων αἰτίων, καὶ τὰ πάθη διάφορα ἢ, τῇ αὐτῇ
 θεραπείᾳ χρῶμεθα. διὰ τοῦτο τὰ τε πάθη καὶ τὰ αἷτια,
 καὶ τοὺς πεπονθότας τόπους ἐξετάζομεν. ἔστι δὲ καὶ ἐκ
 τῆςδε ὑποδείξει το ὅμοιον ὑπὸ διαφερουσῶν αἰτιῶν τὸ
 αὐτὸ πάθος γιγνόμενον, οἷον στεγνόν. πῦρ τε γὰρ προσπεσὼν
 ὑποπυκνοῖ τὴν ἐπιράνεια, καὶ κρύος ὁμοίως. ἀλλὰ, καίτοι
 τοῦ αὐτοῦ πάθους ὄντος, διάφορον θεραπεία χρῶμεθα διὰ
 τὴν διαφορὰν τῶν αἰτιῶν. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ πυρὸς καταντλήσει
 καὶ καταπλάσμασι τοῖς τὰς ἐσχάρας ἀποστῆσαι δυναμένοις
 ἰώμεθα· τὸ δ' ἀπὸ κρύους πυριάμασι, γογγύλης ἀποξέσμασι,
 καὶ ὁμοίοις τισίν. εἰ δὲ χαλαστικὴν φήσουσιν ἀπ' ἀμφοτέρων
 καὶ τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν παραλαμβάνεσθαι, φήσομεν, ὅτι, εἰ
 μὴδὲν διαφέρουσα ἡ ἀγωγὴ, καὶ ἐναλλάττοντες οὐδὲν ἁμαρ-
 τήσομεν· ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπὸ πυρὸς πυριάσομεν τοῖς αὐτοῖς,
 καὶ τὸν ἀπὸ κρύους καταπλάσομεν, καὶ τοῖς πρὸς τὰς ἐσχά-
 ρας ποιῶσι φαρμάκοις χρησόμεθα ἐπ' αὐτοῦ. ἀλλ' οὐ ποι-
 οῦμεν τοῦτο· βλάπτονται γάρ· διόπερ οὐ τὴν αὐτὴν θερα-
 πείαν εἶναι ῥητέον. ἔτι καὶ τὸ αὐτὸ αἷτιον διάφορα ἀπο-

Causis porro iisdem subsistentibus, etsi affectus sunt di-
 versi, eadem curatione utimur. Idcirco affectus, causas,
 et locos affectos examinamus. Jam ex his licet ostendē-
 re simile, a diversis causis eundem gigni affectum, nem-
 pe astrictum. Ignis enim elapsus superficiem densat,
 itesq; frigus similiter: attamen licet idem sit affectus, di-
 versa tamen utimur curatione propter causarum differen-
 tias. Etenim ex igne orto affectui perfusionibus et cata-
 plasmatis, quae crustas separare possunt, medemur: ex
 frigore autem contracto, fotibus, linimentis, abrasioni-
 bus, similibusque. At si laxatoriam in utrisque profe-
 rant eandemque curationem, dicemus, quod, si nihil eva-
 riat curandi ratio, etiam si immutemus, nihil peccabi-
 mus. Imo etiam ab igne laesum iisdem fovemus, et a
 frigore affectum oblinimus, ac iis, quae crustas faciunt,
 medicamentis utemur in ipso. Verum non hoc facimus,
 quippe offenduntur; quapropter non eadem esse curatio
 dicetur. Praeterea eadem causa diversos efficit affectus;

Ed. Chart. II. [320. 321.]

Ed. Bas. I. (26.)

τελεῖ πάθη. διὰ γὰρ πλῆθος οἱ μὲν φλεγμαίνουσιν, ἡ δὲ φλεγμονὴ στέγνωσις ἐστίν· ἄλλοι δ' αἰμορραγοῦσιν, αἱ δ' αἰμορραγαίαι ῥύσεις εἰσὶ· ἀλλὰ παρὰ τὴν διαφορὰν τῶν παθῶν οὐκ ἐξαλλάσσεται ἡ θεραπεία. κένωσις γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων λύσις, ἐναντία τῷ πάθει. οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν ἀποτελούντων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀποτελουμένων, ὥς καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι, καὶ τὰς ἐνδείξεις γίνεσθαι. τὰ δὲ παραδέχονται μὲν ὥς αἷτια οἱ Μεθοδικοὶ, ἐπειδὴ τῶν συμπτωμάτων ἐστὶ ποιητικά, ἀλλ' οὐχὶ ὥς αἷτια εἶναι, φασίν, ἐνδείκνυνται, ἀλλ' ὥς κοινότητες. οὐδὲν δὲ καλύει τὸ αὐτὸ; φασί, καὶ ὥς αἷτιον εἶναι, καὶ ὥς κοινότητα, καὶ ὥς ἕτερον. ὥς γὰρ τὸ μῆλον γευστὸν καὶ ὁρατὸν καὶ ἅπτόν ἐστιν, ὅταν δὲ λέγωμεν γλυκὺ εἶναι, οὐ, καθ' ὅσον τῇ ἀφῇ ὑποπίπτει, γλυκὺ λέγομεν, οὕτω καὶ τὰ πάθη οὐδὲν καλύει εἶναι μὲν ἑτέρων ἀποτελέσματα, εἶναι δὲ καὶ ποιητικά τινα. [321] ἀλλ' ὅταν, φασί, λέγωμεν ἐνδείκνυσθαι αὐτὰ, οὔτε ἡ ἀποτελέσματα ἐστίν, οὔτε ἡ ποιητικά τινα, ἐνδείκνυσθαι λέγομεν, ἀλλ' ὥς κοινότητες. ὥς οὖν τὰ συμπτώματα αἱ

nam ex plenitudine alii inflammationem experiuntur, inflammatio autem adstrictio est: alii sanguinem profundunt, sanguinis autem profluvium fluor est: sed propter affectuum differentiam curatio non mutatur. Nam vacuatio, in utrisque solutio, affectui contraria. Non enim ab efficientibus, sed ab his, quae fiunt, ut etiam ipsi fatentur, indicationes fieri oportet. At affectus quidem recipiunt ut causas Methodici, quoniam symptomatum fiunt effectrices. Verum non ut causae sint, inquam, indicant, sed ut communitates. Nihil autem vetat idem, inquam, et ut causam esse, et ut communitem, et ut alia. Sicut enim malum gustabile, visibile et tangibile est; at quum dicimus dulce esse, non quatenus tactui occurrit, dulce appellabimus: ita et affectus, nihil prohibet, aliorum sane esse opera, quorundam etiam esse opifices. Quum vero, inquam, indicare ipsos dixerimus, neque quae opera sunt, neque quae opifices quorundam, indicare pronunciamus, sed ut communitates. Quemadmodum itaque

Ed. Charl. II. [321.]

Ed. Bas. I. (26.)

Μεθοδικοί, διὰ τὸ ἀπὸ διαφερόντων γίνεσθαι τὰ αὐτὰ, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν διαφέροντα, οὐδὲν ἐνδείκνυσθαι συμφέρον λέγουσιν, οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἐπειδήπερ ὁρῶμεν ὑπὸ διαφερόντων αἰτίων τὰ αὐτὰ πάθη γινόμενα, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν διαφέροντα, ἄχρηστὰ φαμεν αὐτὰ πρὸς ἐνδειξιν τῶν συμφερόντων εἶναι. οὐ γὰρ ἐν ἐνδείκνυται ἀεὶ τὸ αὐτό. ἰσχυρίας οὖν οὔσης δηλώσεται, ἀεὶ ἂν τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρῆμεθα. ὥς οὖν αὐτοὶ τὸ ἔρευνθος μὴ ἐνδείκνυσθαι λέγουσι, τὸ εἶδος ἀποτελέσματος εἶναι νομίζοντες, οὕτω καὶ ἡμεῖς τὰ πάθη ἄχρηστα εἶναι πρὸς ἐνδειξιν ἑροῦμεν, ὅτε μὲν αἰτιῶν, ὅτε δὲ ἀποτελεσμάτων. καίτοι φαίη ἂν τις πρὸς αὐτοὺς, πῶς οὐκ ἐνδείκνυται τὸ ἔρευνθος τὴν ἀλλοίωσιν αὐτοῦ; καὶ γὰρ καὶ κοινότητα θεωρεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ πλείονων γὰρ διαφερόντων ὁρᾶσθαι. ἔστι δ' ἡ κοινότης ταυτότης ἐν πλείουσιν. εἰ τοίνυν καὶ ἐνδείκνυται, καὶ κοινόν ἐστι πλείονων, διὰ τί οὐκ ἀπὸ τούτου καὶ τῶν τοιοῦτων συμπτωμάτων σαφῶς φαινομένων ποιείσθε τὰς ἐνδείξεις, ἀλλ' ἀπὸ τῶν παθῶν, στεγνότητος καὶ ῥύσεως οὐδαμῶς φα-

symptomata Methodici eo, quod eadem a diversis fiunt, et ab iisdem diversa, nullum indicare praesidium dictitant: ita et nos, quum videamus, a diversis causis eosdem oriri affectus, et ab iisdem diversos, inutiles ipsos ad auxiliorum indicationem esse pronuntiamus. Non enim unus indicat semper idem: alioqui, difficultate urinae orta, eadem semper uteremur curatione. Ut igitur ipsi ruborem non indicare dicunt, speciem esse operis arbitantes: sic nos quoque affectus inutiles esse ad indicationem affirmamus, nunc sane causarum, nunc operum: ut si aliquis adversus ipsos dicere possit, quomodo rubor alterationem non indicat; etenim et communiter ab ea spectari, ut quae in pluribus diversis cernatur. Est autem communitas idem in pluribus. Si igitur et indicat, et commune est plurium, cur non ab hoc et huiusmodi symptomatis manifesto apparentibus indicationes facitis, sed ab affectibus, astrictione et dolore nequaquam

Ed. Chart. II. [521.]

Ed. Bas. I. (26.)

νομένων; καὶ ἀνεπιδείκνυται, ὅπερ πάθος ἐστὶ, γελοῖότατόν, πάθος ἀναίσθητον εἶναι λέγειν. εἰ μὲν οὖν ἡ ῥύσις καὶ ἡ στέγνωσις μόναι ἦσαν κοινότητες, εἶχεν ἂν τινα πιθανότητα τὸ ταύτας λέγειν ἐνδείκνυσθαι μόνας. ἐπειδὴ καὶ τὰ συμπτώματα ἐστὶ κοινὰ πλείονων, διὰ τί μὴ καὶ ἀπὸ τῶν συμπτωμάτων ἐνδείξεις γίνεται συμφερόντων; οἱ δὲ φασιν, ἀλλ' ὅτι μὴ εἰσι προσεχῇ καὶ ἀναγκαῖα τοῖς ἰατροῦνσι κοινότητες, διὰ τοῦτο παραιτούμεθα τὰ συμπτώματα. τῶν γὰρ αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερόντων δὲ τῶν συμπτωμάτων, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρῶμεθα. καὶ διαφερόντων τῶν παθῶν, διαφερούση ἀγωγῇ χρῶμεθα, ὥς πον δέδωκεται. διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες, φήσομεν, καὶ ἐπὶ τῶν παθῶν τὸ ὅμοιον τυγχάνειν, ὅπερ ὑμεῖς ἐπὶ τῶν συμπτωμάτων παρεφυλάξετε, ὥς ἄχρηστα νῦν αὐτὰ παραιτούμεθα. ἐκ περιουσίας γάρ ἐστι καὶ τοῦτο κατασκευάσαι, ὅτι ἄχρηστος ἡ κατάληψις τῶν παθῶν. ἐπαρκεῖ γὰρ πρὸς θεραπείαν αἰτίας κατάληψις, τόπου ἐπίγνωσις τοῦ ἐνοηλουμένου, καὶ δυνάμειος μέτρον. εἰ δὲ στέγνωσις, ἡ ῥύσις, περιττόν

apparentibus? Ac quia non ostenditur, qui affectus sit, maxime ridiculum est dicere, affectum esse insensibilem. Si igitur fluxus et adstrictio solae essent communitates, aliquid probabile haberent dicere, has solas indicare, quoniam et symptomata plurimum sunt communia, quidni etiam a symptomatis auxiliorum sit indicatio? Illi autem, inquit, eo, quod communitates non sunt proximae et necessariae medicis, idcirco symptomata averfamur. Quum enim iidem sunt affectus, differentia autem symptomata, eadem curatione utimur: et quum differunt affectus, diversa utimur medendi ratione; ut alibi comprehensum est. Hac de causa etiam nos, quum videamus, dicemus, in affectibus quoque simile accidere, quod vos in symptomatis observastis, ut inutilia nunc ipsa averfamur. Ex superfluo enim est et hoc astruere, quod affectuum comprehensio sit inutilis; sufficit enim ad curationem causae comprehensio, loci, qui molestat, agnitio, virtutis mensura: An autem adstrictio, aut fluxus, superfluum

Ed. Chart. II. [321.]

Ed. Bas. I. (26.)

φημι καταλαμβάνειν. ἄλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ὕστερον εἰρη-
σεται, ὅταν διεξιώμεν, ἥντινα χρείαν ἢ κατάληψις τῶν πα-
θῶν παρέχεται.

Κεφ. xδ'. Ἐκεῖνο δὲ χοῦ λέγειν πρὸς τοὺς Μεθοδι-
κοὺς, ὅτι τὰ πάθη τὸ ποιητέον οὐκ ἐνδείκνυται, ἀλλὰ τὴν
ἄρσιν ἢ περιαιρέσιν λαυτῶν, ὅπερ ἂν τις καὶ εὖξαιτο. τοῦτο
δὲ καὶ τοῖς ἰδιώταις ἐστὶ πρόδηλον, καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις,
ὅτι τὰ μὲν πάθη τὴν περιαιρέσιν ἐνδείκνυται, ἢ δὲ ὑγεία
τὴν τήρησιν. οἱ δὲ τεχνῖται οὐ ταύτης τῆς ἐνδείξεως δέον-
ται, ἀλλὰ βούλονται εἰδέναι ταῦτα, δι' ὧν ἡ περιαιρέσις
τῶν παθῶν ἐσται, καὶ ἡ τῆς ὑγείας τήρησις. χρείαν οὖν
ἔχουσι τῶν ἐνδεικνυμένων τὰ κατὰ μέρος συμφέροντα, καὶ
δι' ὧν ἂν τις ὑγείας τύχοι, καὶ συντηρήσειεν αὐτήν. τούτῳ
γὰρ τοι καὶ οἱ τεχνῖται τῶν ἰδιωτῶν διαφέρουσιν, εἰ ταῦτα
καταλαμβάνουσιν, ὅπερ ἐνδείκνυται τὰ κατὰ μέρος συμφέ-
ροντα. εἰ δέ γε ἀπὸ τῶν παθῶν ἢ ἐνδείξεις τῶν συμφερόν-
των ἐγίνετο, αὐτοὶ ἂν οἱ ἔχοντες αὐτὰ, δι' ὧν ἔδει τὴν

(dico) est comprehendere, Sed haec quidem ratio facile
postea explicabitur, ubi ostenderimus, quem usum af-
fectuum comprehensio exhibeat.

Cap. XXIV. Illud autem dicendum est contra Me-
thodicos, quod affectus id, quod faciendum est, non in-
dicant, sed ablationem aut circumcisionem sui, quod
sane et quis etiam optaverit. Id autem constat idiotis et
imperitis, animalibusque ratione carentibus, quod affe-
ctus quidem ablationem sui indicant, sanitas autem con-
servationem. Artifices non hac indigent indicatione, sed
scire volunt, per quae ablatio affectuum et sanitatis
conservatio praestabitur. Usus itaque habent indican-
tium ea, quae particulatim conferunt. Et per quae quis
sanitatem adipiscitur, iisdem etiam eandem conservaverit.
Hac etenim re etiam artifices ab idiotis discrepant, si haec
comprehendunt, quae particularia praesidia indicant. Sin
autem ab affectibus auxiliorum indicatio facta est, ipsi
ulique, qui ea habent, quibus sanitatem moliri oportet,

Ed. Chart. II. [321. 322.]

Ed. Bas. I. (26. 27.)

ὕγειαν περιποιήσασθαι, ἠπίσταντο. [322] ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἄγροῦσιν· ὃ δ' ἐνδείκνυται τὸ πάθος, ἴσασιν. ἐπειδὴ γὰρ τὴν ἄρσιν ἐνδείκνυται, οὐδὲ πέμπουσιν ἐπὶ τοὺς ἰατροὺς τοὺς δυναμένους ἀγελεῖν τὰ πάθη.

Κεφ. κε'. Ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῶν προσαγομένων βοηθημάτων ἐπιγνώται, ὅτι οὐ τὰ πάθη, ἀλλὰ τὰ αἷτια τὴν θεραπείαν ἐνδείκνυται. τὰ γὰρ βοηθήματα ὑπεραντιτίθενται οὐ τοῖς γιγνομένοις, ἀλλὰ τοῖς ποιοῦσιν· ὥς ἡ κένωσις τῷ πλήθει ἐναντία ἐστὶ, πάθει δὲ οὐδενί, οἷον φλεγμονῇ, ἢ πυρετῷ. ἀνααιρουμένου δὲ τοῦ πλήθους ὑπὸ τῆς κενώσεως, συναναφεῖται καὶ τὸ γεγόμενον ὑπὸ τοῦ πλήθους πάθος· οὐκ ἐπειδὴ δὲ συναναφεῖται τῷ ποιοῦντι τὸ πάθος, τὸ βοηθήματι τῷ πάθει ὑπεραντίον ἦν. ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἐπιφερομένων συμπτωμάτων, ἀπὸ τε τοῦ πλήθους καὶ τῆς κενώσεως γινώσκειν, ὅτιναι τὸ βοηθήματι ὑπεραντίον ἐστὶ· τὸ μὲν γὰρ πλήθος τῇ παρουσίᾳ βαραί, ἢ δὲ κένωσις, μειοῦσα τὴν παρουσίαν, ἀναφεῖ τὸ βάρος, ἔπειτα τὸ πλήθος, ὃ (27) διατείνει τὰ ἀγγεῖα, ἢ δὲ κένωσις εἰς σύμπτωσιν ἄγει. καὶ τὰ ἄλλα βοηθήματα πρὸς τὰ αἷτια

noverunt. Verum hoc quidem ignorant: quod autem affectus indicat, intelligunt. Quoniam enim sublationem indicat, illi ad medicos mittunt, qui affectus possunt tollere.

Cap. XXV. Porro licet etiam ex adhibitis praesidiis cognoscere non affectus, sed causam curationem indicare. Non enim praesidia adversantur his, quae sunt, sed efficientibus: ut evacuatio copiae contraria est, nulli autem affectui, utpote inflammationi, aut feбри. Sublata autem ab evacuatione copia, tollitur etiam simul affectus a copia subortus. Non autem, quoniam affectus una cum efficiente submovebatur, auxilium affectui contrarium erat. Possamus enim ex symptomatum, quae a multitudine et evacuatione contingunt, collatione, cui opponatur auxilium, discernere; etenim copia exsuperantia gravat: vacuatio autem, exsuperantiam imminuens, gravitatem tollit, deinde copiam, quae vasa distendit; vacuatio autem in confidentiam deducit. Ac alia praesidia causis adversari inve-

Ed. Chart. II. [322.]

Ed. Bas. I. (27.)

εἴροις ἂν ὑπεναντιούμενα, πρὸς δὲ τὸ πάθος οὐδέν. ἔτι δὲ καὶ ἐκ τούτου ἂν τις μάθοι, ὅτι, εἰ μὲν ἡ στέγνωσις βοήθημα οὐδέν, οὐδ' ἡ ῥύσις, ἀλλὰ μᾶλλον πάθος τι ἐνδείκνυται, τῇ δὲ στεγνώσει ἐναντία ἐστὶν ἡ ῥύσις, οὐ κένωσιν, ἀλλὰ ῥύσιν ἐνδείκνυται ἡ στέγνωσις. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ῥύσις στεγνώσιν ἐνδείκνυται. ὅπερ οὖν παραλαμβάνομεν, ταύτων ἐνδείκνυται πάθος. τὰ δὲ αἷτια τὰ βλάπτοντα τὸ ἐναντίον αὐτῶν ἐνδείκνυται· καὶ ὅπερ ἐνδείκνυται ταῦτα, παραλαμβάνομεν. διόπερ οὐ τὰ πάθη, ἀλλὰ τὰ αἷτια τὸ συμφέρον ἐνδείκνυται. ὅτι μὲν οὖν τὰ συμπτώματα οὐκ ἔστιν ἄχρηστα παντάπασιν, καὶ τὰ πάθη οὐχ οἷά τε ἐστὶν ἐνδείκνυσθαι τὸ συμφέρον, τὰ δ' αἷτια ἐνδείκνυται, αὐτάρκεις ὑποδέδεικται.

Κεφ. κς'. Ἐξῆς ἐπισκεπτέον, εἴτε φαίνονται αἱ κοινότητες, ἃς ὑποτίθενται οἱ Μεθοδικοί, εἴτε καὶ μή· καὶ εἰ αἱ ἐνδείξεις ἀπὸ τῶν κοινοτήτων δύνανται γίνεσθαι, ἢ οὐ. ὀριζόμενοι τοίνυν τὴν ἱατρικὴν κατὰ τὴν αὐτῶν δόξαν γινώσκον εἶναι τῶν φαινόμενων κοινοτήτων, τὸ δὲ φαινόμενον

nias, affectui autem nulli. Praeterea etiam hinc aliquis didicerit, quod, si quidem astrictio nullum auxilium, neque fluor, sed potius affectum aliquem indicat, astrictioni autem contrarius est fluor, non vacuationem, sed florem astrictio indicat; similiter autem et fluor astrictionem indicabit. Quod igitur assumimus, idem indicat affectus, causae autem offendentes contrarium ipsorum indicant, et, quod hae indicant, assumimus; quapropter non affectus, sed causae remedium indicant. Quod itaque symptomata non sunt prorsus inutilia, et affectus non possunt remedium indicare, causae autem indicant, abunde satis demonstratum est.

Cap. XXVI. Deinceps inspiciendum erit, num communitates, quas Methodici statuunt, appareant, an minus: ac utrum indicationes a communitatibus fieri possint, an secus. Itaque definientes Medicinam secundum illorum sententiam, cognitionem esse communitatum

Ed. Chart. II. [322, 323.]

Ed. Bas. I. (27.)

οὐχ ὥς δι' αἰσθήσεως καταληπτὸν εἶναι λέγουσι. οὐδεμία γὰρ διάθεσις δι' αἰσθήσεως καταλαμβάνεται, ἀλλὰ φαινόμενον ἐκεῖνοι λέγουσι τὸ ἐξ αὐτοῦ καταληπτὸν, κἂν μὴ ὑποπίπτῃ ταῖς αἰσθήσεσι. σχεδὸν γὰρ τὸ ἐνσυχὲς ἐκεῖνοι φαινόμενον λέγουσι. δεῖ μὲν οὖν τὸν ἀντιλέγοντα καὶ τοῦτο παραδεικνύειν, ὅτι οὐκ ἴσασι ταῖς ἑλληνικοῖς ὀνόμασι χρῆσασθαι. ἵνα δὲ μὴ δοκῶμεν λέξει προσπλέκεσθαι, συγχωρήσαντες αὐτοῖς τὸ φαινόμενον, ὥς ἐκεῖνοι λέγουσιν, ἐπιδείξομεν, ὅτι οὐκ ἐξ ἑαυτῶν εἰσιν αἱ κοινότητες καταληπταὶ καὶ προῦπόν γε τὸν τῆς αἰρέσεως αὐτῶν ἄρξαντα Θεσσαλὸν ἐπιδείξομεν, σημεῖα ἐκθέμενοι τῶν κοινοτήτων, ὥς οὐκ ἐξ ἑαυτῶν δηλονότι καταλαμβάνεσθαι πεφνκυῖων. ἐν γὰρ τῇ κἀμνοντι τὴν στέγνωσιν, φησὶ, καταλαμβάνειν ἔστιν ἐκ τοῦ δυσδιαφόρητα εἶναι τὰ σώματα. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς φύσεώς τινα γνωρίσματα ἐκτίθεται. ἀλλ' ἴσως φήσουσιν, ὅτι πρὸς ἄνδρα, καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν αἵρεσιν αὐτῶν ἀντιλέγεται. ἔσονται οὖν τὸν Θεσσαλόν, ἐπιδείξομεν τὸ προκείμενον. πρῶτον [323] οὖν κοινῷ τινι ἐπιχειρήματι ἐπὶ τῶν δύο διαθέσεων

apparentium, appafens autem non ut sensu perceptibile esse pronunciant. Nulla enim dispositio sensu percipitur, verum illi apparens dicunt, quod ex se percipitur, etsi non sensibus exponatur; si quidem illi apparens propemodum evidens appellant. Convenit igitur eum, qui contra illos agit, hoc quoque ostendere, quod nesciant Graecis uti nominibus. Ne autem videamur dictioni adhaerere, concedentes ipsis apparens, ut libet appellare, ostendemus, non ex se comprehendi communitates: ac primum sectae ipsorum auctorem Thessalum demonstrabimus signa exponere communitatum, quod ex se videlicet percipi non soleant. *Poenim in aegrotante astrictionem*, inquit, *percipere licet inde, quod corpora aegre distentur*. Similiter et fluoris quasdam notas exponit. Sed forsan dicent, quod viro, non sectae ipsorum contradicitis. Dimisso igitur Thessalo, rem propositam prosequamur. Primum igitur communi quodam

Ed. Chart. II. [323.]

Ed. Bas. I. (27.)

χρησόμεθα, ὑποδεικνύντες, ὅτι οὐ φαίνονται, οὐδ' ἐξ αὐ-
τῶν εἶσι καταλήπται· ἔπειτα καὶ ἰδίᾳ ἐκαστέραν τῶν διαθέ-
σεων δείξομεν μὴ ἐξ αὐτῶν καταλαμβανομένην. ὁμολογοῦσι
τοῖνυν καὶ αὐτοὶ, ὅτι οὐ πᾶσα πύκνωσις σώματος, οὐδ'
ἐποχὴ ἀποκρίσεως, στέγνωσις ἐστίν. οἱ γὰρ ἀγροῖκοι ἐν ταῖς
συχκρίσεσιν εἰσιν, οὐ μὴν ἐν στεγνότητι εἰσιν. καὶ ἡ ἐποχὴ
δὲ τῶν οἰκείων οὐκ ἐστὶ στεγνώσις; ἐπειδὴν καὶ κἀδαρσις
γυναικὸς διὰ τὴν κόνησιν ἐπέχεται, ἐποχὴ μὲν ἐστὶ συνήθους
ἀποκρίσεως, στεγνώσις δ' οὐκ ἐστίν. ἔτι δ' οὐ πᾶσα ἀραίωσις
σωμάτων καὶ ἀπόκρισις ῥύσις ἐστίν. οἱ γὰρ παῖδες, καὶ τὰ
γύναια, καὶ οἵτινες ἀβροδίαυτοι ἄνδρες, κατὰ φύσιν εἰσιν
ἀραιοὶ, καὶ ἀπόκρισις τις, οὐ ῥύσις ἐστὶν ἢ τῶν περιτωμάτων.
ἀλλ' οὐδὲ τοὺς διὰ κοιλίας, ἢ οὖρον, ἢ ἰδρώτων, ἢ αἰ-
μορροητῶν κρηνόμενους, ἐν ῥύσει εἶναι ἑρῶσιν· ἐνίστασθαι
γὰρ αὐτοὺς τῇ ἐκκρίσει ἔδει. ἔπειτα οὖν οὐ πᾶσα πύκνωσις,
καὶ ἐποχὴ στεγνώσις ἐστίν, οὐδὲ πᾶσα ἀραίωσις, ἢ ἐκκρίσις,
ῥύσις, δῆλον, ὅτι αὐτοῖς μὲν τοῖς συμπτώμασι προσέχοντι

argumento in duabus dispositionibus utemur, ostendentes
iplas non apparere, neque ex ipsis percipi: deinde etiam
peculiarem utramque dispositionem non ex se compre-
hendi. Tatentur itaque et ipsi, non omnem corporis
densationem, neque excrementi retentionem astrictionem
esse; etenim agricolae in concretionibus sunt, non tamen
in astrictione: et retentio familiarium non est astrictio.
Ubi vero purgatio mulieris propter conceptum cohibe-
tur, retentio quidem consuetae excretionis est, non au-
tem astrictio. Insuper non omnis corporis raritas vel
effluxio fluor est; etenim pueri, mulieres et delicati viri
natura sunt rari, et excretio quaedam, non fluor est ex-
crementorum. Sed neque eos, qui per alvum, aut urinas,
aut sudores, aut sanguinis eruptiones excernunt, in
fluore esse dicent; adversari enim ipsos excretioni opor-
teret. Quoniam igitur non omnis densatio, et retentio,
astrictio est; neque omnis raritas aut effluxio, fluor;
constat fieri non posse, ut nōdis ipsis symptomatis atten-

Ed. Chart. II. [515.]

Ed. Bas. I. (27.)

ψυλοῖς, ἀδύνατόν ἐστιν ῥύσιν ἢ στέγνωσιν καταλαβῆναι, ἐξ ἑτέρων δ' ἐπικρίνειν αὐτὰ δεῖ. ὥς γὰρ καὶ τὰ ἄλλα συμπτώματα, εἴτε κατὰ φύσιν ἐστίν, εἴτε παρὰ φύσιν, οἷα ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐξ ἑτέρων καταλαμβάνεται, οὕτως οὐδὲ στέγνωσις καὶ ῥύσις. τὸ δὲ λεγόμενον διὰ τούτων ἂν γένοιτο δῆλον. τὰ κατὰ φύσιν συμπτώματα πρὸς τὰ παρὰ φύσιν πολλὴν ἔχει τὴν ὁμοιότητα. τὰ γὰρ αὐτὰ, οἷς μὲν κατὰ φύσιν, οἷς δὲ παρὰ φύσιν. οἷον τὸ μέλαν χροῖμα τὸ παρὰ φύσιν ὁμοίον ἐστὶ τῷ κατὰ φύσιν. ἡμῖν μὲν γὰρ παρὰ φύσιν, τοῖς Ἰνδοῖς δὲ κατὰ φύσιν. καὶ τὰ σχήματα δὲ τὰ παρὰ φύσιν ἔοικε τοῖς κατὰ φύσιν. ἄλλοι γὰρ ἄλλων ἔξαφρη πεφύκασι μᾶλλον. καὶ ῥίς ὀξεῖα, καὶ ὀφθαλμοὶ κόλλοι, οἷς μὲν θανατικὰ συμπτώματά, ἄλλοις δὲ τὰ αὐτὰ ταῦτα κατὰ φύσιν. καὶ κίνησις καὶ ἀκνησία, ἂν μὲν ὑπὸ προαιρέσεως γένηται, κατὰ φύσιν, ἂν δ' ἀπροαιρέτως, παρὰ φύσιν. ἐκ δὲ τούτων εὐδὴλον, ὅτι αὐτοῖς μὲν τοῖς συμπτώμασι μόνοις οὐχ οἷον τ' ἐστὶ προσέχοντας γνωρίζειν τὸ κατὰ φύσιν, καὶ τὸ

dens, fluorem aut astrictiōnem percipias: ex aliis autem decernere ipsa oportet. Ut enim alia symptomata, sive secundum naturam sunt, sive praeter naturam, non ex se ipsis, sed ex aliis percipiuntur: ita neque astrictio et fluor. Quod autem dicitur, ex his manifestum evadet. Symptomata, quae secundum naturam sunt, cum his, quae praeter naturam, multam habent similitudinem. Nam eadem aliis secundum naturam, aliis praeter naturam sunt, ut niger color praeter naturam similis est ei, qui secundum naturam existit; nobis etenim praeter naturam, Indis autem secundum naturam. Item figurae praeter naturam respondent naturalibus. Alii enim magis, quam alii, laxis articulis nati sunt, item nares acutae et oculi concavi aliis sane lethalia symptomata, aliis autem eadem haec secundum naturam. Jam motus et immobilitas, siquidem a voluntate fiat, secundum naturam; si contra voluntatem, praeter naturam. Ex his constat, non posse eos, qui symptomatis ipsis attendunt, naturalem modum et ei contrarium cognoscere. Verum

Ed. Chart. II. [323.]

Ed. Bas. I. (27.)

παρὰ φύσιν, ἀλλὰ δεῖ ἐπ' ἐνίαν μὲν τὴν ἐπιφέρουσαν αἰ-
 τίαν ἐξεῖναι, ὥς ἐπὶ τῆς κινήσεως, πότερον ὑπὸ προαιρέ-
 σεως, ἢ ἀπροαιρέτως· καὶ ἐπὶ τοῦ χρώματος. ἐπεὶ γὰρ τὸ
 χρῶμα ἀπὸ τῶν χυμῶν, ἐκφαίνεται δὲ ἀπὸ τοῦ χρώματος
 τὸ αἷμα, δεῖ σκοπεῖν, εἰ κατὰ φύσιν ἔχει τὸ αἷμα. ὅριε δὲ
 ἐκ τῆς χρείας. ἂν γὰρ τὴν λοιπὴν ὑπάρχον χρείαν τὸ αἷμα
 ἀνεμπόδιστον παρέχεται καὶ μήτε διατείνῃ, μήτε βαρῇ, φή-
 σαις κατὰ φύσιν εἶναι τὸ χρῶμα. τὸ σχῆμα εἰ κατὰ φύσιν
 ἴσιν, ἀπὸ τῆς τοῦ μέλους χρείας καταλήψῃ, ὥς ἐπὶ τοῖς
 ἐκσθρεθεῖσιν. ἕνα δὲ ἐκ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ γίνεται, εἰ κατὰ
 φύσιν ἴσιν, καταλαμβάνεται. οὕτω καὶ ἡ πύκνωσις καὶ ἡ ἀραίω-
 σις οἷς μὲν κατὰ φύσιν ἴσιν, οἷς δὲ παρὰ φύσιν. ἡ μὲν γὰρ
 τῶν γερόντων πύκνωσις, αὐτοῖς μὲν κατὰ φύσιν, παιδίους
 δὲ παρὰ φύσιν. ἡ δ' αὖ τῶν παιδίων ἀραίωσις, αὐτοῖς μὲν
 κατὰ φύσιν, γέρονσι δὲ παρὰ φύσιν. καὶ διαγωγῇ βίῳν πε-
 πύκνωται τινες, ὥς οἱ ἀγροῖκοι, καὶ κατὰ περιστάσεις ἄλ-
 λοι, καὶ ὅμως κατὰ φύσιν διάκεινται. διὰ τοῦτο οὐχ οἷον

convenit in nonnullis sane causam inferentem exami-
 nare, ut in motu, num a voluntate, an sine illa fiat:
 item in colore. Quoniam enim humorum color est, ap-
 paret autem ex colore sanguis, considerandum est, an
 secundum naturam sanguis habeatur. Videbis autem ex
 usu; si enim reliquum omnem usum sanguis liberum
 præbeat, neque distendat, neque gravet, dices secundum
 naturam esse colorem. At figuram, num secundum natu-
 ram sit, ex membri usu percipies, ut in luxationibus.
 Nonnulla vero ex loco, in quo fiunt, an secundum na-
 turam sint, deprehenduntur. Sic etiam densitas raritas-
 que aliis secundum naturam est, aliis contra. Etenim
 senum densitas ipsi quidem secundum naturam, pueris
 autem præter naturam. Jam ipsorum puerorum raritas
 ipsi quidem secundum naturam est, senibus autem
 præter naturam. Item ratione vitæ alii densati
 sunt, ut agricolæ: nec non ex negotiis alii, atta-
 men secundum naturam affecti sunt. Idcirco non licet

Ed. Charl. II. [323. 324.]

Ed. Bal. I. (27.)

τε εἰς τὴν πύκνωσιν τῶν σωματίων ψιλὴν, καὶ τὴν ῥύσιν ἀποβλέποντας, καταλαμβάνειν τὰς διαθέσεις. δεῖ δὲ καὶ πρὸς ἕτερόν τι καὶ ταῦτα ἀναφέροντας ἐπικρίνειν, εἴτε κατὰ φύσιν, εἴτε πάθῃ ἐστίν. [324] λέγουσι γάρ, ὅτι τῇ συμμετρίᾳ καὶ ἄμετρῳ διακρίνομεν τὰ κατὰ φύσιν συμπτώματα ἀπὸ τῶν παρὰ φύσιν. ὅταν μὲν γὰρ συμμετρῶς τὸ σῶμα πυκνώσῃς τε καὶ ἀραιώσῃς ἔχῃ, ὑγιαίνει τὸ ζῶον· ὁπότεν δὲ τι αὐτῶν ἐπιταθὲν ἐκβῇ τὴν συμμετρίαν, νοσεῖν ἀνάγκη· ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι τὸ σύμμετρον καὶ ἄμετρον, ἕτερον παρὰ τὰς διαθέσεις. εἰ δὲ τῇ ἄμετρῳ κρίνοιτο τὴ πάθῃ, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταληπτὰ εἶναι ὁμολογεῖται. ἢ οὕτως· εἰ τὸ σύμμετρον καὶ τὸ ἄμετρον οὐ φαίνεται, ἀλλ' ἐκ τῶν αποτελεσμάτων καταλαμβάνεται. ἂν μὲν γὰρ ὥφελῃ, σύμμετρόν ἐστι· ἂν δὲ βλάβῃ, ἄμετρον. πῶς οὖν τοῦτο σύμμετρον καὶ ἄμετρον μὴ φαινόμενον, τὰ ἐκ τούτου καταλαμβανόμενα φαίνουτ' ἂν; εἰ δὲ δὴ καὶ πρὸς τὴν δύναμιν τὸ σύμμετρον καὶ ἄμετρον κρίνοιτο, οὐδ' οὐκ ἔστι πρόδηλον ἂν

ad nudam corporum densationem et fluorem respicientes, affectus percipere. Convenit autem et ad aliud quippiam haec referentes dijudicare, secundum naturamne sint, an affectus. Dicunt enim, quod commodatione et immoderatione naturalia symptomata ab his, quae praeter naturam sunt, nos discernimus. Quum enim mediocriter corpus densum rarumque fuerit, animal sanum est: quum autem vel densitas vel raritas intensa mediocritatem exceßerit, aegrotare cogitur. Respondebimus itaque ipsis, mediocre et immoderatum diversam a dispositionibus esse. Sin autem immoderatione affectus judicentur, non ex se ipsis percipi in confesso est: deinde ita: si moderatum et immoderatum non apparet, sed ex effectis deprehenditur. Si enim juvat, moderatum est; sin offendit, immoderatum. Quomodo igitur, quum hoc moderatum et immoderatum non appareat, quae ex eo percipiuntur, apparebunt? Quodsi etiam ad vim moderatum et immoderatum judicetur, nec sic quidem immode-

Ed. Charl. II. [324.]

Ed. Bas. I. (27. 28.)

εἴη τὸ ἄμετρον· ἡ γὰρ δύναμις οὐ φαίνεται· τοῦ δ' ἄμε-
τρον μὴ φαινομένου, δηλονότι οὐδὲ αἱ κοινότητες φαίνονται.
καὶ γὰρ αὗται ἄμετροίαι τινές εἰσιν. ἐπὶ τε ῥητέον πρὸς αὐτοὺς,
ὅτι οὐδὲν τῶν κατὰ φύσιν παρὰ φύσιν φαίνεται, ἀλλ' ὥς μὲν
κατὰ φύσιν, ἢ παρὰ φύσιν φαίνεται. τὸ γὰρ ἄλγημα καὶ
ἄλλα τοιοῦτότροπα παρὰ φύσιν φαίνεται. οἱ δ' ἰατροὶ βού-
λονται καταλαβεῖν, οὐχ οἷά ἐστι παρὰ φύσιν, ἀλλ' ὥς ἐστι·
εἰς γὰρ ὄξεα καὶ ὀφθαλμοὶ κοῖλοι πᾶσιν ἀνθρώποις φαίνε-
ται· εἰ δὲ κατὰ φύσιν, ἢ παρὰ φύσιν, τοῖς ἰατροῖς μόνον.
ταύτη γὰρ διαφέρουσιν οἱ ἰατροὶ τῶν ἰδιωτῶν (28), ὅτι ἐπὶ
τοῖς φαινομένοις κεραιμμένον τι καταλαμβάνειν δύνανται, ὃ
οὐκ ἐπὶ δύνανται οἱ ἰδιῶται καταλαβεῖν. ἐπειτα παρὰ φύ-
σιν οὐ φαίνεται, καὶ αἱ κοινότητες παρὰ φύσιν εἰσιν, δη-
λονότι οὐ φαίνονται. ἄξιόν δὲ κἀκεῖνο ἐννοῆσαι, εἴ τις πώ-
ποτε τῶν ἀνθρώπων μετεπέμψατό τινα τῶν ἰατρῶν, ὥς
ὑπὸ πικρότητος ἢ ἀραιότητος ἄμετρον ἀπώμενος· εἰ δὲ
μηδὲς εἰς αἰσθῆσιν ἦλθε τῶν κοινοτήτων, πῶς εὐλογόν

ratum constabit; nam vis non apparet. Quum autem
immoderatum non apparet, nimirum nec communitates
apparent, siquidem hae immoderationes quaedam sunt.
Praetereaque dicendum ipsis est, nullum ex his, quae se-
cundum naturam sunt, praeter naturam apparere, sed tan-
quam secundum naturam aut praeter naturam apparet. Nam
dolor aliaque ejusmodi praeter naturam apparent. Medici
autem percipere cupiunt, non qualia sunt praeter natu-
ram, sed quod sunt. Nares enim acutae, et oculi concavi
omnibus hominibus apparent; num autem secundum na-
turam, an praeter naturam, solis medicis. Hac enim re
medici ab idiotis differunt, quod in apparentibus abdi-
tam quid possunt percipere, quod non item possunt
idiotae deprehendere. Deinde praeter naturam non ap-
paret, et communitates praeter naturam sunt: constat
igitur, eas non apparere. Dignum vero est et illud con-
sideratione, si quis unquam hominum medicum aliquem
adit, tanquam a densitate aut raritate immodica molesta-
retur: sin autem nullus communitates sentit, quae ratio

Ed. Chart. II. [324.]

Ed. Bal. I. (38.)

ἔστι λέγειν φαίνεσθαι αὐτάς; μὴ φαινόμενον δὲ τῶν κοινοτήτων, πῶς οἶονται τὴν τέχνην τὴν γνῶσιν εἶναι φαινόμενων κοινοτήτων;

Κεφ. κζ. Νῦν δὲ ἰδίως πρὸς ἑκατέρω τῶν διαθέσεων ἱροῦμεν, καὶ πρῶτον περὶ τῆς στεγνώσεως ῥητέον. τὴν τῶν στεγνώσειν κύκνωσιν φασιν εἶναι καὶ ἐποχὴν τῶν ἐκ κρίσεως δεομένων. ἀνάγκη τοίνυν τὰ ἐπεχόμενα ἢ ὠφέλιμα εἶναι ἢ βλαβερά ἢ μηδέτερα. ἔαν μὲν οὖν ὠφέλιμα ἦ, ἄλογόν ἐστιν ἐκκρίνειν αὐτά. ἔαν δὲ μηδέτερα, δηλονότι οὐδὲ πάθος ἐστίν. λείπεται οὖν λέγειν, ὅτι, ἐπιδὼν βλάβη τὰ ἐπεχόμενα, στεγνώσις ἐστίν. ἃ δὲ βλάπτει, αἰτία ἐστίν. ἐκ προκαταλήψεως οὖν τῶν αἰτιῶν τὸ στεγνὸν καταλαμβάνεται. ἴνα γὰρ εἰδῶμεν, ὅτι στεγνόν, δεῖ προηγουμέναι, ὅτι τὰ ἐπεχόμενα βλάπτει. τῇ δὲ τῶν βλαπτόντων καταλήψει καὶ ἡ τῶν αἰτιῶν συμπροσπίπτει ἐπίγνωσις, μᾶλλον δ' ἢ τῶν βλαπτόντων ἐπίγνωσις αἰτιῶν ἐστὶ κατέληψις. πάλιν δὲ αὐτὰ τὰ βλάπτοντα, ἅπερ ἐστὶν αἰτία, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβάνεται. οὐ μόνον οὖν ἡ στεγνώσις

est dicere, ipsas apparere? Quum autem communitates non apparent, quomodo arbitrantur, artem cognitionem esse communitatum apparentium?

Cap. XXVII. Nunc autem privatim de utraque dispositione agemus, ac primum de astrictione. Hanc igitur densitatem esse dictitant, et excretionum necessariorum suppressionem. Itaque necesse est ea, quae continentur, aut utilia esse, aut noxia, aut neutra. Quare si utilia sunt, rationi pugnat ea excernere: sin neutra, constat ne affectum quidem esse; reliquum igitur est dicere, quod, quum, quae retinentur, offendunt, astrictio est: quae autem offendunt, causae sunt; ex perceptione igitur causarum praecedenti astrictum deprehenditur. Ut enim videamus astrictum, praenovisse oportet, retenta nocere; laedentium autem perceptione etiam causarum dignotio simul incidit; magis autem laedentium cognitio causarum est perceptio; e contrario ipsa laedentia, quae causae sunt, non ex seipsis percipiuntur: non solum

Ed. Chart. II. [324. 325.]

Ed. Bas. I. (28.)

φαίνεται, ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνα, ἐξ ὧν ἡ στέγνωσις καταλαμβάνεται.

Κεφ. κη'. [325] Τὴν δὲ φύσιν ὁρίζομενοί φασιν εἶναι ἄμετρον ἀραίωσιν τῶν σωμάτων, καὶ ἀπόκρίσιν τῶν ὑπόμονης δεομένων. ὅτι μὲν οὖν ἄμετρος ἀραίωσις ἐξ αὐτῆς οὐ καταλαμβάνεται, δέδεικται. τὰ δὲ ἀποκρινόμενα, εἴτε δὲ ὑπομένειν, εἴτε καὶ μὴ, πόθεν καταλαμβάνουσιν; ἐξ ἑαυτῶν γὰρ οὐ πέφυκε καταλαμβάνεσθαι· δῆλον ὅτι οὐδὲ ἡ φύσις αὐτόθεν ἂν καταλαμβάνοιτο. ἵνα μὲν γὰρ τὴν φύσιν ἐπιγνώμεν, δεῖ προκαταλαβεῖν τὸ οἰκτεῖον· τὸ δ' οἰκτεῖον ἐκ τῆς χρείας κριθῆναι δεῖ· τὴν δὲ χρεῖαν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων πολλῶν, καὶ τούτων ἐξ ἑαυτῶν, μὴ καταλαμβανομένης τῆς φύσεως γινωσκομένης. πῶς οὖν εὐλογον φαίνεσθαι αὐτὴν λέγειν; καὶ σχεδὸν ὅπερ οἱ Λογικοὶ δυσκολώτατόν φασιν εἶναι καταλαμβάνειν, τοῦτο οἱ Μεθοδικοὶ φαίνεσθαι λέγουσιν. οὐδεὶς γὰρ, ἡ ὀνόματι διαφέρει ἡ ὑπὸ τούτων καλούμενη φύσις τῆς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συντήξεως ὀνομαζομένης.

igitur astrictio apparet, sed neque illa, ex quibus astrictio percipitur.

Cap. XXVIII. Porro fluorem definiētes, immodicam corporum raritatem esse dicunt, et excretionem eorum, quae manere debuerant. Quod igitur immoderata raritas non ex se percipitur, ostensum est. Quae autem excernuntur, siue permanere oporteat, siue minus, unde percipient? ex seipsis enim non solent percipi: unde neque fluor ex se percipietur. Ut enim fluorem agnoscamus, prius familiare percipiendum est. Familiare autem ex usu judicari debet: usum vero ex effectis multis, hisque ex seipsis, non percepto fluore cognito. Quomodo igitur rationi consentaneum dicere, ipsum apparere? Ac quod Rationales fere difficillimum perceptu esse dicunt, id Methodici apparere affirmant. Nulla enim re, quam nomine, distat fluor ab his vocatus a dicta colliquatione antiquorum. Ita vero discretu

Ed. Chart. II. [325.]

Ed. Bas. I. (28.)

οὕτω δὲ δυσδιάκριτα οἱ ἄρχαῖοι ἐνόμιζον εἶναι σύντηξιν τε καὶ ἐκκρίσιν, ὥς ὃ μὲν Ἰπποκράτης καὶ ἄντικρυς τὴν χαλεπωτάτην τῆς κρίσεως ὁμολογεῖ. λέγει δὲ οὕτως· χαλεπὸν δὲ πάντῃ ἐστὶ διακρίνειν ἐκκρίσιν τε καὶ σύντηξιν. ὃ δ' Ἱπποκράτης περὶ τὴν εὐφορίαν καὶ δυσφορίαν ἀναπέμπει τὴν κρίσιν, λέγων· ἤν μὲν, οἷα δεῖ κατὰίρεσθαι, κατὰίρωται, ξυμφέρεει τε καὶ εὐφώρως φέρουσι. δύο οὖν παλαιῶν ἀνδρῶν, περὶ τῶν προτερίων ἀμειλιμένων, καὶ ἀφαιρέων ὁμογεννομονούντων περὶ τοῦ δυσδιάκριτον εἶναι ἐκκρίσιν ἀπὸ σύντηξεως, καὶ τοῦ μὲν οὐδὲ σημεῖον τῆς ἐκκρίσεως ἐκθεμένου, ἀλλὰ μόνην τὴν χαλεπότητα τοῦ πράγματος ὑποδείξαντος, τοῦ δ' ἐπὶ κανόνα δυσκατάληπτον ἀνεγκώντος τὴν κρίσιν, οἱ Μεθοδικοί τοῦτο φαίνεσθαι νομίζουσιν. ἔτι δ' ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ ἄθηλον διαφορουμένων, πόθεν καταλαμβάνειν φήσουσι τὴν κρίσιν; ἀπὸ γὰρ τῆς συμπτώσεως οὐ δύναται, ὅτι συμπτώσις οὐ μόνον ἐπὶ ῥύσει κενουμένων τῶν σωματίων γίνεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ στεγνώσει ἐμμήτων ἐπεχομένων· καὶ γὰρ διόγκωσις οὐκ ἐπὶ

difficilia veteres censabant colliquationem et excretionem, ut Erasistratus quidem etiam palam difficillimam iudicatu fateatur. Dicit autem in hunc modum: *Difficile admodum est excretionem et colliquationem discernere.* Hippocrates autem ad ferendi facilitatem et difficultatem iudicium remittit inquit: *Si, qualia convenit purgare, purgentur, conducit, et facile ferunt.* Quum itaque duo viri veteres de principatu certent, et ambo consentiant in hoc, quod difficulter discerni possit excretio a colliquatione; et quum hic ne signum quidem excretionis exposuerit, sed solam rei difficultatem ostenderit, illi vero ad regulam perceptu difficilem iudicium retulerit: Methodici hoc apparere arbitrantur. Est autem in iis, quae per latentem perspiratum digeruntur. Unde fluorem se percipere dicent? nam a corporis confidentia non possunt; quoniam non solum confidentia ex fluore vacuatis corporibus accidit, sed etiam ob adstrictionem mensibus retentis. Etenim tamida moles non ob ascri-

Ed. Charc. II. [325.]

Ed. Baf. I. (28.)

στεγνώσει μόνον ἐπεχομένων τῶν ἀποκρίσεως δεομένων γίγνεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ῥύσει γεομένων τῶν ὑγρῶν καὶ διατεινόντων τὰ σώματα. ὅτι δ' οὐ ταυτόν ἐστι σύμπτωσις αἰσθητὴ καὶ ῥύσις, ὁρῶν ἂν ἐκ τοῦδε γένοιτο. εἴ ἡ σύμπτωσις αἰσθητὴ, τῇ δὲ συμπτώσει ἐναντία ἐστὶν ἡ διόγκωσις, καὶ ἐν ἐνὶ ἐστὶν ἐναντίον· τῇ ῥύσει οὐχ ἡ διόγκωσις, ἀλλ' ἡ στέγνωσις ἐναντίον ἐστὶν. ἂν δὲ λέγωσιν, ὅτι ταυτόν ἐστι τῇ στεγνώσει ἡ διόγκωσις, ἐπιδείξει δὲ αὐτοῖς τὴν τῶν ὁρῶν ἐναντιότητα. λέγουσι γὰρ, τὴν στέγνωσιν πύλησιν καὶ σφίγγειν τῶν σωμάτων εἶναι. ἐστὶ τοίνυν σφίγγις καὶ πύλησις τῶν σωμάτων ἡ στέγνωσις. ἡ δὲ διόγκωσις χύσις καὶ διάταξις ἐστὶ τῶν σωμάτων. διατείνεται δὲ τὰ σώματα ἢ διὰ πλῆθος, ἢ διὰ χύσιν. φαίνεται οὖν, ὅτι οὐ ταυτόν ἐστι στέγνωσις καὶ διόγκωσις. ἂν δ' ὁμολογᾶσιν, ἕτερόν τε τὴν σύμπτωσιν τῆς ῥύσεως εἶναι, καὶ τὴν διόγκωσιν τῆς στεγνώσεως εἶναι, λέγουσιν, ὅτι οὐκ ἐκ τούτων καταλαμβάνονται αἱ κοινότητες, καὶ ὁμολογοῦσιν, ὅτι ἐξ ἑτέρων καὶ οὐκ ἐξ ἑαυτῶν αἱ διαθέσεις καταλαμβάνονται, εἴπερ ἐκ συμπτώ-

ctionem tantum, retentis his, quae excretionem desiderant, efficitur, sed etiam ob fluorem fusis humoribus ac corpora distendentibus. Quod autem non idem sit sensibilis confidentia corporis et fluor, hinc evadit manifestum. Si confidentia sensibilis est, confidentiae autem contrarius est tumor, et unum uni repugnat, fluori non tumor, sed astrictio erit contraria. Sin autem dicant, tumorem idem esse cum astrictione, docere ipsos oportet definitionum contrarietatem; dicunt enim, astrictionem, coarctationem et densationem corporum existere. Est igitur coarctatio et condensatio corporum astrictio; tumor autem fusio et corporum distentio: distenduntur autem aut ob copiam, aut ob fusionem: itaque apparet, non idem esse astrictionem et tumorem. Quod si fateantur, confidentiam corporis aliud quid ac fluorem esse, et tumorem quam astrictionem, dicent, non ex his percipi communitates, assentienturque, ex aliis, et non ex seipsis dispositiones percipi;

Ed. Chart. II. [325. 326.]

Ed. Bas. I. (28.)

σεως καὶ διογκώσεως καταλαμβάνουσιν, ἅπερ ἑτερά ἐστι τῶν διαθέσεων.

Κεφ. κθ'. [326] Λέγουσι δέ τινες ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ ἄδηλον διαφορουμένων καταλαμβάνειν τὴν ῥύσιν ἐκ τοῦ μαλακῆ καὶ εὐθρυπτα καὶ ἐκτεθρλυσμένα εἶναι τὰ σώματα πρὸς οὓς ῥητέον, ὅτι οὐκοῦν, ἐὰν σκληρὰ ἢ τὰ σώματα καὶ περιτεταμένα, οὐκ ἐροῦσι μὲν ῥύσιν, ἀνάγκη δὲ αὐτὴν ὁμολογῆσαι. ἐὰν οὖν τοιοῦτοί τινες ᾧσιν ἄρρώστοι, οἷους ἐκτίθεται ὁ Ἱπποκράτης, ὑπὸ τῆς ἐσχάτης ἐνδεΐας εἰς τοῦτο περιηγμένοι, ὥστε τὸ δέρμα ἔχειν σκληρὸν καὶ περιτεταμένον, καὶ τὰ ἄλλα, οἷα ἐπὶ τῶν διαφορουμένων ὑπάρχει, ἄρὰ γε τῇ ἐπὶ τῶν διαφορουμένων ἀγωγῇ χρησόμεθα, ὁμολογῆσαι ἀνάγκη. πῶς οὖν ἐκ τῆς μαυότητος ῥύσις καταλαμβάνεται; καὶ γὰρ περιτάσεως καὶ σκληρότητος ὑπαρχούσης, οὐδὲν ἦττον ῥύσις ἐστίν.

Κεφ. λ'. Ἐξίς δ', ὅτι, καὶ φαίνονται αἱ ζωότητες οὐδὲν συμφέρον ἐνδείκνυνται, διὰ τούτου ἂν τις ἐπιδείξαι,

liquidem ex confidentia et tumore deprehendunt, quae ab affectibus sunt diversa.

Cap. XXIX. Nonnulli dicunt in his, quae per latentes meatus dissipantur, fluorem percipere, inde, quod corpora sint mollia, delicata et effeminata. Quibus obijcietur, quod, si dura sint corpora et intenta, non dicent quidem fluorem esse, sed ipsum fateri coguntur. Si igitur tales quidem sint aegroti, quales Hippocrates exponit, ab extrema inedia huc perducti, ut cutis dura sit, et intenta, ac alia, quae in dissipatis digestisque exillant, an ea, quae jam commemoratis adhibetur, medendi ratione utemur, fateri necesse est. Quomodo itaque ex raritate fluor percipitur? etenim, intentione et duritie subsistente, nihilominus fluor est.

Cap. XXX. Deinde, quod, etsi communitates appareant, nihil tamen utile indicent, ex eo demonstraverit

Ed. Chart. II. [326.]

Ed. Bas. I. (28.)

διαφέρειν λέγειν τὸ αὐτὰ τὰ κοινὰ ἐνδείκνυσθαι ἢ ἀπὸ τῶν κοινῶν καταλαμβάνεσθαι τὰ ἐνδείξασθαι δυνάμενα. οἱ μὲν οὖν Μεθοδικοὶ λέγουσιν, αὐτὰ τὰ κοινὰ ἐνδείκνυσθαι· ἡμεῖς δὲ φαιμέν, τὴν τῶν κοινῶν κατάληψιν χρησιμεύειν πρὸς τὴν τῶν ἐπὶ μέρους ἐνδείξασθαι δυνάμενον ἐπίγνωσιν. καὶ τὰ θεωρήματα τρόπον τινὰ κοινὰ ὄντα τὴν τῶν ἐπὶ μέρους κατάληψιν ὑποδείκνυσιν. ἐν γὰρ τῷ, κόποι αὐτόματοι φράζουσι νόσους, καταλαμβάνομεν τὴν σχέσιν τοῦ ἐπὶ μέρους αὐτομάτου κόπου πρὸς τὸ πλῆθος. μεταλαμβάνειν γὰρ δεῖ τὸ νόσους κατὰ τὸ παρὸν εἰς τὸ πλῆθος. ἢ οὖν τοῦ καθόλου ἐπίγνωσις τὴν τοῦ ἐπὶ μέρους κατάληψιν παρέχειται τοῦ ἐνδείξασθαι τὸ συμφέρον δυνάμενον.

Κεφ. λα'. Οὐ δεῖ δὲ οἶεσθαι, ὅτι ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν διὰ τῶν θεωρημάτων ἀντικρὺ τὰ ἐνδεικτικὰ τῶν συμφερόντων καταλαμβάνεσθαι. οὐ γὰρ τὰ θεωρήματα τῶν κεκρυμμένων ἐστὶ δηλωτικά, ὥν χρεῖαν πρὸς τὴν θεραπείαν ὡς ἐνδεικνυμένων ἔχομεν, ἀλλὰ τὴν σχέσιν μὲν τῶν κεκρυμμένων πρὸς τὰ φαινόμενα. οὕτω δ' ὡς ἐπιμελέστερον

aliquis, differre dicens ipsa communia indicare, vel a communibus percipi ea, quae indicari possunt. Methodici igitur ipsi communia indicare affirmant: nos autem, communium perceptionem conferre ad dignotionem eorum, quae particulatim indicari possunt. Ac praecepta quodammodo communia cum sint, particularium perceptionem subindicant. Nam in hoc, *lassitudines spontaneae morbos denunciant*, percipimus lassitudinis in particula spontaneae dispositionem ad copiam; referre enim oportet morbos in praesentia ad plenitudinem. Itaque universalis cognitio particularis perceptionem praebet ejus, quod remedium indicare potest.

Cap. XXXI. Non autem putandum est, nos existimare, ex praeceptis manifesto auxiliorum indicatoria percipi. Non enim praecepta abditorum sunt indicia, quorum usum ad curationem ut indicantium habemus: verum dispositionem abditorum ad apparentia signant. Ita

Ed. Chart. II. [326.]

Ed. Bas. I. (28. 29.)

τὴν τῶν θεωρημάτων χάριαν καταράθουμέν, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ
κόποι αὐτόματοι φράζουσι τούτους, στήσαντες τὸν λόγον·
ὅτι τοίνυν κόπος αὐτόματος ἐστὶν ἐναργής, καὶ οἱ ἰδιῶται
ἴσασιν. ὅτι δὲ διὰ τοῦ αὐτομάτου κόπου πλήθος δηλοῦ-
ται, οἱ μὲν ἰδιῶται ἄγνοοῦσι, κέκρυπται γάρ, αἱ δὲ
τεχνῖται ἴσασιν, ἐκ τοῦ θεωρήματος κατεληγότες τὴν τοῦ
αὐτομάτου πρὸς τὸ πλήθος σχέσιν. ἀπὸ γὰρ τῆς (29) σχέ-
σεως αὐτοῦ τοῦ αὐτομάτου κόπου κινήσεις, πρὸς τὸ πλῆ-
θος συνιστῶν τὸ θεωρήμα καὶ καταλαμβάνων, ὅτι ἀπο-
τέλεσμα ἐστὶ τῶν πλήθους ὁ αὐτόματος κόπος, συνίστη-
σεν αὐτό. ἐπεὶ γὰρ τῶν αἰτιῶν διττὴν τινα γενικωτάτην
διαφορὰν ἠπίστατο, καὶ ὅτι τῶν αἰτιῶν ἃ μὲν ἐκτὸς ἐσὶν
ἡμῖν, ἃ δ' ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασιν, ἀναγκάειον ἐτόμισε ἐ-
λ-
γειν, ὅποταν τι τῶν ἐκτὸς παραλυπῇ, μὴ ἂν ἄλλως ἡμῶς
ἐνοχλεῖσθαι, εἰ μὴ ἐν τοῖς σώμασιν ὑπάρχει τὸ αἷον.
ἐπεὶ δὲ τῶν ἐν τῷ σώματι τὰ βαροῦντα κατὰ πλεονασμὸν
οὐσίας βαρεῖ, ὥστε, εἰ σύμμετρον, οὔτε βαρεῖ, οὔτε λυγρὸν.

vero diligentius praeceptorum usum didicerimus, de ipso
hoc, *lassitudines spontaneae morbos denunciant*; termo-
nem instituentes. Quod igitur lassitudo spontanea sit
evidens, etiam idiotae norunt; quod autem ex lassitudi-
ne spontanea copia indicatur, idiotae quidem ignorant,
ut quae abdita sit, artifices autem norunt, qui ex prae-
cepto lassitudinis spontaneae ad copiam dispositionem
perceperunt; nam ipsius spontaneae lassitudinis ad pleni-
tudinem dispositione motus constituit praeceptum, com-
prehendensque, plenitudinis effectum esse spontaneam lassi-
tudinem, ipsum condidit. Quoniam igitur causarum du-
plicem quandam universalem maxime cognovit differen-
tiam, item quod causarum aliae extra nos sunt, aliae in ipsis
corporibus, necessarium esse censuit, quum aliquid ex-
trinsecus infestaverit, non alioquin nos infestari, nisi in
corporibus nostris subsistat causa. Quia vero inter ea;
quae insunt gravantia, ex substantiae superfluo gravant:
ut, si mediocris, neque gravet, neque molestat: collectis

Ed. Chart. II. [326. 327.]

Ed. Bas. I. (29.)

συνθεῖς εἰς ἓνα λογισμὸν ταῦτα, [327] ἐποίησε τὸ θεώρημα τοῦτο, κόποι αὐτόματοι φράζονται πλήθος. ἀφ' ὧν γὰρ λογισμῶν κινηθεὶς ὁ συστήσας τὸ θεώρημα συνέστησεν, ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρῆ καὶ τὴν χρεῖαν τοῦ θεωρήματος ὑποδείκνυσθαι. τοῦτο τοίνυν τὸ καθολικὸν δηλοῖ, ὅτι, ὅπου ἂν ᾖ ὁ κόπος αὐτόματος, ἐκεῖ παντὸς πλήθος. οὐ μέντοι ἀπὸ τοῦ θεωρήματος κατέλαβε τὸ πλήθος, ἀλλὰ τὴν σχέσιν τοῦ κόπου πρὸς τὸ πλήθος. ἐκ δὲ τῆς σχέσεως τὸ πλήθος. τρόπον οὖν τινα διὰ τοῦ κόπου κατέλαβε τὸ πλήθος. ἵνα δὲ δι' αὐτοῦ καταλάβῃ, τὸ θεώρημα γέγονεν αἴτιον. καὶ τῶν ἄλλων δὲ θεωρημάτων τὴν αὐτὴν χρεῖαν σκοποῦντες εὐρήσομεν. ἡμεῖς μὲν οὖν οὕτω καθόλου καὶ οἰοεὶ κοινὴν κατάληψιν ἡγοούμεθα χρησιμεύειν.

Κεφ. λβ'. Οἱ δὲ Μεθοδικοὶ τὰς κοινότητας αὐτὰς αἰοῦται ἐνδείκνυσθαι τὰ συμφέροντα. τὸ μὲν γὰρ στείγρον πάθος ἐνδείκνυσθαι φασὶ τὸ δεῖν χαλῶν, τὸ δὲ ῥωδὲς τὴν σταλκικὴν ἀγωγὴν ἐπιζητεῖν, καὶ τὰς λοιπὰς δὲ κοινότητας ὑποτίθενται διαφέροντα φανερά ἐνδείκνυσθαι,

his in unam ratiocinationem, praeceptum hoc confecit, lassitudines spontaneae plenitudinem testantur: quibus enim ratiocinationibus motus auctor praeceptum constituit, ab iisdem etiam praecepti usum subindicari oportet. Hoc igitur generale indicat: ubicumque lassitudo sit spontanea, illic totius esse plenitudinem: non tamen a praecepto plenitudinem comprehendit, sed dispositionem lassitudinis ad copiam: ex dispositione vero plenitudinem. Itaque ex lassitudine quodammodo copiam percepit: ut autem ex ipsa comprehenderit praeceptum, causa fuit. Jam aliorum praeceptorum eundem usum, si inspicimus, inveniemus. Nos itaque ita universalem et veluti communem perceptionem conferre arbitramur.

Cap. XXXII. Methodici vero communitates ipsas praefidia indicare arbitrantur. Etenim astrictum affectum indicare dicunt, laxandum esse, fluidum vero continendirationem requirere, ac reliquas communitates statuant

Ed. Chart. II. [527.]

Ed. Bas. I. (29.)

περὶ ὧν εἰρήσεται· ὅτι δ' οὐκ ἐνδείκνυνται αἱ κοινότητες, διὰ τούτων παραστήσομεν. ὧν ἀναιρεθέντων οἱ νοσοῦντες ὑγίαις γίνονται, τούτων ἐστὶν ἀναιρετικὰ βοηθήματα. ὧν δ' ἐστὶν ἀναιρετικὰ προηγουμένως βοηθήματα, ἀπὸ τούτων ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων γίνεται· ἀναιρετικὰ δ' ἐστὶ προηγουμένως τὰ βοηθήματα τῶν ἐπὶ μέρους αἰτίων, καὶ εἰ ἄρα νοσημάτων, τὰ ἐπὶ μέρους ἄρ' αἷμα, καὶ εἰ ἄρα νοσήματα ἐνδείκνυντο ἂν τὸ συμφέρον, καὶ οὐχ αἱ κοινότητες τῇ εἶναι κοινότητες τὸ συμφέρον ἐνδείκνυνται. καὶ εἰ τὰ παραλαμβανόμενα βοηθήματα ἀναιρετικὰ τῶν ἐνδείξεων, ἀπὸ τῶν ἐπὶ μέρους βοηθημάτων ἀναρροῦνται αἱ κοινότητες. τῆς δὲ κοινότητος ἀναρρομένης οἱ κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ὑπὸ τῆς αὐτῆς κοινότητος νοσήσαντες ὑγίαις ἂν ἐγένοντο, οὐδενός τινος ὑπ' αὐτῆς ἀναιρεθέντος. εἰ δὲ, ὅπερ ἐνδείκνυται, τοῦτο ἀναιρεῖται, αἱ δὲ κοινότητες ἐνδείκνυνται, δῆλον, ὅτι αἱ κοινότητες ἀναιρεθήσονται. πρὸς τοῦτο λέγουσιν οἱ Μεθοδικοὶ, ὅτι τὴν κοινότητα ἡμεῖς τὴν αὐτὴν καὶ μίαν λέγομεν εἶναι, οὐχ ὅτι ἐν τῇ ἐστὶ σῶμα συναφές

diversa manifesta indicare, de quibus dicetur. Quod autem communitates non indicant, his confirmabimus. Quibus sublatis aegrotantes fiunt sani, horum sunt auferentia praesidia: quorum autem sunt auferentia deinceps remedia, ab his indicationes remediorum sumuntur. Auferentia autem sunt consequenter particularium causarum praesidia, ergo utique morborum particulares erunt causae: et morbi utique indicabunt, quod conducit, et non communitates eo, quod communitates sint, remedium indicant: et si, quae assumuntur praesidia, tollunt ea, quae indicantur, a particularibus remediis communitates tolluntur. At communitate sublata, qui illo tempore ab ipsa communitate aegrotarunt, sani evaderent, nullo quopiam ab ipsa sublato. At si, quod indicat, hoc tollitur, communitates autem indicant, nimirum ipsae tolluntur. Ad hoc Methodici respondent: communitatem nos eandem et unam esse dicimus, non quod unum est corpus sibi con-

Ed. Chart. II. [327.]

Ed. Bas. I. (29.)

αὐτὸ ἑαυτῷ, εἴ τις ἐπὶ πλείονων θεωροῖτο, ἀλλ' ἢ τὸ αὐτὸ εἶδος ἐστίν. ὥς γὰρ καὶ ἡ ἀνθρωπότης κοινότης τις λέγεται εἶναι, οὐκ ἔτι δὲ σῶμα ἐν ἡνωμένον, εἴτα ἐπὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων θεωρεῖται, ἀλλ' ὁμοιότης τις ἐν πλείοσιν, οὕτω καὶ περὶ τῆς κοινότητος φασὶ δεῖν ὑπολαμβάνειν. ὥσπερ οὖν, φασὶν, ἐνὸς ἀνθρώπου ἀναιρουμένου, οὐ συναναιρεῖται ἡ ἀνθρωπότης, ἣν ἐπὶ πάντων ὁρῶμεν, ἀλλ' ἄρα ἡ ἐνός τινος ἀνθρωπότης· οὕτως καὶ ἐπὶ μέρους κοινότητος ἀναιρουμένης, οὐχ ἡ ἐπὶ πάντων κοινότης ἀναιρεῖται, ἀλλ' ἡ ἐπὶ μέρους μόνον. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι, εἴπερ αἱ κοινότητες, καθ' ὃ κοινότητές εἰσιν, ἐνδείκνυνται τὸ συμφέρον, καὶ ἡ ἀνθρωπότης, κοινότης οὕσα, ἐνεδείκνυτο ἂν τὸ συμφέρον. οὐδὲν δὲ ἡ ἀνθρωπότης ἐνδείκνυται, οὐδ' οὖν ἄλλη τις κοινότης ἐνδεικτικὴ ἂν εἴη συμφέροντος. ἔτι δὲ, εἴπερ ἡ κοινότης ταυτότης ἐστὶν ἐν πλείοσι, καὶ αἱ κοινότητες, καθ' ὃ κοινότητές εἰσιν, ἐνεδείκνυντο καὶ ἡ δυσφορία καὶ ἡ ἐρυθρότης ἐπὶ πλείονων παθῶν θεωρουμένη, ἐνεδείκνυντο ἂν

tinuum, si quis in pluribus speculetur, sed quatenus eadem species est. Ut enim et humanitas communio quaedam esse dicitur, non adhuc corpus unum unitum, deinde in omnibus hominibus spectatur, sed similitudo quaedam in pluribus, id etiam de communitate existimandum esse dicunt. Quemadmodum igitur, ajunt, uno homine sublato, non aufertur simul humanitas, quam in omnibus conspiciamus, sed unius cujusdam humanitas: ita et particulari communitate sublata, non in omnibus communitas tollitur, sed particularis duntaxat. Dicendum itaque ipsis est, quod, si communitates, qua communitates sunt, remedium indicant, etiam humanitas, quum sit communitas, id, quod conducit, indicaret; nihil autem humanitas indicat; neque alia igitur quaedam communitas remedii index erit. Praeterea si communitas identitas est, in pluribus etiam communitates, qua communitates sunt, indicarent, ac difficultas tolerandi et rubor cum in pluribus spectetur affectibus, conducit.

Ed. Chart. II. [327, 328.]

Ed. Bas. L^a(29)

τι συμφέρον, οὐδὲν δὲ ἐνδείκνυνται· οὐδ' αἱ λοιπαὶ ἄρα κοινότητες φύσιν ἔχουσιν ἐνδεικτικὴν. ἐπιζητῆσαι δὲ γὰρ καὶ τοῦτο παρ' αὐτῶν, πότερον αἱ κοινότητες πάθῃ εἴη, ἢ οὐ. εἰ μὲν πάθῃ, πῶς οὐδεὶς πώποτε ἔσθαιτο αὐτῶν, [328] ἀλλὰ πυρετοῦ μὲν, καὶ φλεγμονῆς, καὶ βάρους, καὶ διατάσεως ἀντιλαμβάνονται ἄνθρωποι, καὶ τοὺς ἰατροὺς διὰ ταῦτα μεταπέμπονται, στεγνότητος δὲ καὶ ῥωδίας οὐδεὶς πώποτε ἔσθαιτο. οὐδὲ μὰ Δία ἔπειπέν τις καὶ πρὸς ἰατρον, ὥς ὑπὸ ἀμέτρου στεγνώσεως ἢ ἀραιώσεως ἐνοχλούμενος· εἰ δὲ μὴ ἐστὶ πάθῃ, πῶς ἀπὸ τῶν παθῶν τὰς ἐνδείξεις γίγνεσθαι λέγουσι, τῆς στεγνώσεως καὶ ῥωδίας οὐκ ὄντων παθῶν; εἰτε τε καὶ κεῖνο ῥητέον, ὅτι, εἴπερ αἱ κοινότητες φύσιν εἶχον ἐνδεικτικὴν, πάντων ἂν μάλιστα ἢ τῶν κοινότητων κοινότης ἐνδείκνυντο ἄν. καὶ γὰρ τῆς στεγνώσεως καὶ ῥύσεως ὁμοιότης τις, καθ' ὃ κοινότητές εἰσιν ἀμφότεραι. οὐδὲν δ' ἐνδείκνυνται αὕτη· οὐδ' ἄρα αἱ λοιπαί. οὐ μόνον δὲ δύο κοινότητάς φασιν εἶναι, ἀλλὰ καὶ πλείους, καὶ αἱ,

bile aliquid indicarent, nihil autem indicant, quare nec reliquae communitates naturam habent indicandi. Quarendum autem hoc ab iis est, num communitates affectus sint, an non; liquidem affectus quodammodo nullus unquam ipsorum sensit. Sed febrim quidem inflammationem, gravitatem, distentionem homines percipiunt, ac medicos propterea accerfunt: astrictionem vero et fluorem nemo unquam sensit, neque per Jovem aliquis ad medicum misit, tanquam ab immodica astrictione aut raritate vexatus. At si non sunt affectus, quomodo ab affectibus indicationes fieri dicant, ubi astrictio et fluor non sint affectus? Praeterea illud quoque dicendum, quod, si communitates naturam haberent indicatoriam, omnium maxime communitatum communitas indicaret; etenim astrictionis et floris similitudo quaedam, quatenus communitates sunt ambae: nihil autem haec indicat, quare nec reliquae. Caeterum non modo duas communitates esse praedicant, sed etiam plures, et alias sane in victus

Ed. Chart. II. [328.]

Ed. Bal. I. (29.)

λας μὲν ἐν διαίτῃ, ἄλλας δὲ ἐν χειρουργίᾳ· καὶ ἐν μὲν διαίτῃ, τὸ στεγνὸν καὶ τὸ ῥοῦδες, καὶ τὸ ἐπιπεπλεγμένον μέγεθος· καὶ καιροὺς τῶν νοσημάτων εἶναι τέσσαρας, ἀρχήν· ἐπίδοσιν, ἀκμήν, καὶ παρακμήν. καὶ τὸ ὀξύ, καὶ τὸ χρόνιον, καὶ τὴν ἐπίτασιν, καὶ τὸ διάλειμμα. ἐν δὲ χειρουργίᾳ, τὸ φύσει ἀλλότριον, τόπος, καιρῶ, καὶ ἄλλα πλείονα. ἀλλ' οὐ νῦν ἀκριβολογῆσθαι περὶ τῶν ἐν χειρουργίᾳ σκοπῶν χρή· ἀποχρήσει γὰρ πρὸς τὸ προκείμενον οἱ ἐν διαίτῃ αὐτῶν ἐκτεθέντες σκοποί.

Κεφ. λγ'. Παρεισήγαγον δὲ τὰς εἰρημένας κοινότητας, οἷα ἔχοντες ἐν τοῖς πράγμασι διεξαγωγὴν. ἐπεὶ γὰρ ἡκολούθει αὐτῷ ὥτιμιον χρῆσθαι σταλτικῶ ἐπὶ πάσης φύσεως, καὶ ὥτιμιον χαλαστικῶ, ἐπὶ πάσης στεγνώσεως, οὐχ εὐρίσκοντες δὲ ἐνδεικτικὸν τῆς διαφορᾶς τῶν βοηθημάτων, παρεισήγαγον καὶ τὰς εἰρημένας κοινότητας, ἵνα παρὰ τὴν τούτων διαφορὰν, διαφέρουσα θεραπεία εὐρίσκηται. λέγουσιν οὖν, ὅτι τὴν διαφορὰν τῶν βοηθημάτων αὐταὶ αἱ κοινότητες ἐνδείκνυνται. περὶ γὰρ τὴν τινα τούτων σύνοδον διαλλάττουσα ἡ θεραπεία εὐρίσκεται.

ratione alias in chirurgia. Ac in victus ratione astrictum et fluidum et adjunctam magnitudinem: item tempora morborum esse quatuor, initium, augmentum, statum, et declinationem: jam acutum et diuturnum, accessionem et intermissionem: in chirurgia autem natura aliena, loco, tempore, aliaque plura. Verum de scopis in chirurgia exactius disputare in praesentia non convenit; sufficiunt enim rei propositae scopi in victus ratione ipsorum expositi.

Cap. XXXIII. Invexerunt autem enumeratas communitates, cum non haberent in rebus pertractationem. Quoniam enim consentaneum erat adstringente quolibet uti in omni fluore, et quocumque laxante in omni astrictione: quum autem non invenirent, quod auxiliorum differentiam indicaret, invexerunt etiam dictas communitates, ut ex harum differentia diversa inveniretur curatio. Dicunt igitur, praesidiorum differentiam communitates has indicare. Nam ex harum quarundam congressu varians curatio reperitur.

Ed. Chart. II. [328.]

Ed. Bal. I. (29.)

Κεφ. λδ'. Δείξομεν δὲ, ὅτι οὐδὲν τῶν εἰρημένων ἐν-
 δεικτικὸν εἶναι δύναται βοηθημάτων καὶ πρῶτόν γε, ὅτι
 τὸ μέγεθος τῶν κοινοτήτων οὐκ ἐνδείκνυται μέγεθος βο-
 ηθημάτων, ἐκ τῶνδε ἂν τις μάθοι. ἐν ταῖς θεραπείαις
 δεόμεθα οὐχ ἁπλῶς μεγέθους βοηθημάτων (πάντα γὰρ τὰ
 βοηθήματα σὺν ποσῷ μεγέθει εἶσιν), ἀλλὰ τοῦδε τοῦ με-
 γέθους. τὸ δὲ μέγεθος τῶν κοινοτήτων οὐκ ἐνδείκται τὸ
 τοῦδε τοῦ βοηθήματος μέγεθος, ἀλλὰ ἁπλῶς μέγεθος δι-
 δέ, ὡς ἔφην, οὐχ ἁπλῶς μέγεθος τῶν βοηθημάτων παραλα-
 βάνειν, ἀλλὰ πηλίκον τόδε τι μέγεθος. ἂν γὰρ ἁπλῶς μέ-
 γεθος παραλαμβάνομεν, ἐπειδὴ πάντα βοηθήματα σὺν ποσῷ
 μεγέθει νοεῖται, πάντα τὰ βοηθήματα παραληφόμεθα καὶ
 ἀδιαφορήσομεν, ὅπερ ἐστὶν ἀλογώτατον. εἰ δὲ, τοῦ μεγέθους τῶν
 κοινοτήτων ἁπλῶς μέγεθος βοηθήματος ἐνδεικνυμένου, αὐτοὶ
 τόδε τι τὸ μέγεθος παραλαμβάνουσι, οὐχ, ὅπερ ὁ σκοπὸς ἐν-
 δείκνυται, τοῦτο παραλήφονται. ὁ γὰρ σκοπὸς κοινῶς μέγεθος
 ἐνδείκνυται· αὐτοὶ δὲ τόδε τι τὸ μέγεθος παραλαμβάνουσιν.

Cap. XXXIV. Ostendemus autem, nullum ex praedi-
 ctis praesidiorum esse indicatorium posse. Ac primum ma-
 gnitudinem ex communitatibus non indicare auxiliorum
 magnitudinem, hinc aliquis didicerit. In curationibus
 non absolute auxiliorum magnitudines requirimus (omnia
 enim remedia cum certa sunt magnitudine), sed hanc
 magnitudinem. Indicabit enim magnitudo ex communi-
 tatibus non hujus auxilii magnitudinem, sed simpliciter
 magnitudinem. Convenit autem, ut dixi, non absolute
 magnitudinem auxiliorum assumere, sed certam aliquam
 magnitudinem. Si enim absoluto sermone magnitudinem
 assumimus, quandoquidem omnia praesidia cum certa
 magnitudine considerantur, omnia praesidia adhiberemus,
 idque citra discrimen, quod est absurdissimum. Quod
 si, magnitudine inter communitates absoluta magnitudi-
 nem praesidii indicante, ipsi aliquam magnitudinem as-
 sumunt, non, quam scopus indicat, hanc assument; si-
 quidem scopus communiter magnitudinem indicat, ipsi

Ed. Chart. II. [329.]

Ed. Bas. I. (29.30.)

[329] ἐροῦσι δ' ἴσως, ὅτι οὐκ, ἐπειδὴ κατὰ μέρος ἐστὶ τὸ μέγεθος, προσάγομεν; ἀλλ' εἰ κοινότης ἐστὶ. τὸ δ' αὐτὸ συμβέβηκε καὶ (30) κοινὸν εἶναι καὶ ἐπὶ μέρους. πρὸς τοῦτο δὲ καὶ ἐροῦμεν, ὅτι, εἰ ἡ κοινότης ἐπιδείκνυστι, καὶ ὁ ἐνδείκνυται, οὐκ ἐπὶ μέρους ἀδιαφορεῖν δεῖ, ἐπειδὴ μέγεθος παρέπεται παντὶ βοηθήματι. τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον λόγον ἐστὶ καὶ ἐπὶ τὰς κοινότητας μεταφέρειν.

Κεφ. λ'. Ἐξῆς δ', ὅτι οὐδὲ οἱ τῶν νοσημάτων καιροὶ ἐνδείκνυνται τὸ συμφέρον, ὑποδείξομεν. πρὸς δὲ τοῦ λόγου τούτου περὶ τῆς τῶν καιρῶν διαφορᾶς ὀλίγα χρὴ διεξιελθεῖν. δύο τοίνυν καιρῶν διαφοραὶ παρὰ τοῖς ἰατροῖς λέγονται, οἱ μὲν νοσημάτων, οἱ δὲ βοηθημάτων. ἐντεῦθεν ἂν εὐδηλὸς καὶ ἡ θεραπεία γένοιτο· τὰς κινήσεις τῶν αἰτιῶν καιροῦς εἶναι λέγουσιν. εἰσὶ δὲ κινήσεως διαφοραὶ τέσσαρες, ἀρχή, ἐπίδοσις, ἀκμή, καὶ παρακμή. ταῦτα δ' ἐστὶ καὶ τῶν καιρῶν ὀνόματα. τοὺς δὲ τῶν βοηθημάτων καιροὺς τοὺς ἐπιτηδείους χρόνους εἰς παράληψιν αὐτῶν εἶναι

vero talem aliquam assumunt. Dicent autem forsan, non, quia particularis est magnitudo, adducimus, sed, si communitas est, hanc ipsam et communem esse et particularem contingit. Ad hoc autem respondemus. Ad id, quod communitas ostendit, etiam quod indicatur non particulare indifferens esse convenit, quoniam magnitudo comitatur quodvis praesidium. Hanc autem ipsam rationem etiam ad communitates transferre licet.

Cap. XXXV. Deinceps autem ne morborum quidem tempora id, quod conducit, indicare demonstrabimus, sed ante orationem hanc de temporum differentia pauca tractare oportet. Duae igitur temporum differentiae apud medicos referuntur, haec morborum, illa praesidiorum: unde manifestum evadit, quod et motus causarum tempora esse dicunt. Sunt autem motus differentiae quatuor, initium, incrementum, vigor, et declinatio; haec sunt et temporum nomina. Auxiliorum vero occasiones tempora eis assumendis idonea esse pronun-

Ed. Chart. II. [329.]

Ed. Bas. I. (30.)

λέγουσιν. εἰσὶ δὲ ἐπιτήδαιοι χρόνοι, ἐν οἷς τὰ μὲν ἀπα-
τοῦντα τὴν παραλήψιν τοῦ βοηθήματος πάρεστι, τῶν δὲ
κωλυόντων οὐδέν ἐστι.

Κεφ. λς'. Οἴονται δὲ οἱ πολλοὶ, τοὺς τῶν βοηθημάτων
καιροὺς καὶ νοσημάτων ὑποστάσεις μὲν μὴ διαφέρειν, ἐπιστά-
δὲ μόνον. φασὶ γάρ, ὅτι περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ὁ τοῦ βο-
θήματος καιρὸς καὶ ὁ τοῦ νοσήματος συνίσταται. ἐν τινι γάρ
καιρῷ ὅντος τοῦ νοσήματος ὁ τοῦ βοηθήματος καιρὸς εὐρίσκεται.
ἐνδέχεται δὲ, φασὶ, τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ ἄλλο καὶ ἄλλο ἀναφερό-
μενον διαφύρως λέγεσθαι. ὥς γὰρ ἀνάβασις καὶ κατέβασις
μία οὔσα καὶ ἡ αὐτὴ ὁδὸς παρὰ τὴν σχέσιν τῶν ἀναβα-
νόντων καὶ καταβαινόντων ὅτε μὲν ἀνάβασις καλεῖται, ὅτε
δὲ κατέβασις, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν καιρῶν ἔχει. εἰς μὲν γάρ
καὶ ὁ αὐτός ἐστιν ὁ τε τοῦ νοσήματος καιρὸς καὶ ὁ τοῦ
βοηθήματος. ἄλλως μὲν γὰρ πρὸς τὴν κίνησιν τοῦ αἵματος
ἐστὶν ἀναφέροντα λέγειν καιρὸν νοσήματος. ἄλλως δὲ πρὸς
τὴν εὐκαιρίαν τῆς προσαγωγῆς τῶν βοηθημάτων καιρὸν
τοῦ βοηθήματος. συμβαίνειν δὲ φασιν ἀμφοτέρους τοὺς

ciant; sunt autem tempora idonea, in quibus, quae
quidem auxilii assumptionem postulant, adfunt; ex his
autem, quae prohibent, nullum.

Cap. XXXVI. Plerique autem praesidiorum et
morborum tempora non re ipsa, sed cogitatione solum
differre arbitrantur; quippe dicunt, eodem tempore et
auxilii opportunitatem et morbi consistere. Nam cum
morbus in aliqua est opportunitate, praesidii occasio
invenitur. At, inquirunt, fieri potest, ut idem ad aliud
et aliud relatum multifariam dicatur. Ut enim descen-
sus et ascensus unus cum sit eadem via, ex dispositione
ascendentium vel descendantium alias ascensus, alias
descensus appellatur: ita etiam in temporum occasione-
bus habet; una liquidem et eadem est et morbi oppor-
tunitas, et remedii; aliter enim ad causae motum refe-
rendo dicere licet morbi tempus; aliter ad praesidi-
orum adhibitionis opportunitatem tempus praesidii.
Jam vero contingere dicunt, ut ambo tempora simul

Ed. Chart. II. [329. 33a.]

Ed. Bas. I. (30.)

καιρούς ἅμα συνίστασθαι, καὶ ἀδύνατόν ἐστιν ἄνευ καιροῦ νοσήματος ἐκλαμβάνειν καιρὸν βοηθήματος.

Κεφ. λζ'. Ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι, εἰ οἱ αὐτοὶ εἰσι καιροὶ τῶν βοηθημάτων καὶ τῶν νοσημάτων, καὶ ὑποστάσει μὴ διαφέρουσιν, ἐχρῆν ἐν ἅπαντι καιρῷ νοσήματος εἶναι καὶ καιρὸν βοηθήματος· οὐκ ἐν ἅπαντι δὲ καιρῷ νοσήματος προσάγομεν τὰ βοηθήματα· ἀρχομένων γὰρ, φησὶ, τῶν νοῦσων, ἦν τι δοκῇ κινεῖν, κίνει· ἀκμαζουσῶν δ', ἡσυχίην ἔχειν βέλτιον· οὐκ ἄρα οἱ αὐτοὶ καιροὶ εἰσι νοσημάτων καὶ βοηθημάτων. πολλάκις δὲ παραλαμβάνομεν βοηθήματα, οἷον κάθαρσιν, ἢ φλεβοτομίαν, οὐκ ὅντος μὲν νοσήματος, ὑποπτευομένου δὲ ἐσέσθαι. ὥσπερ ἀμέλει οἱ χειρουργοὶ ἐπὶ τῶν κηλοτομουμένων, ὅταν ὀρθῶσιν αὐτοὺς περιπληθῆς ὄντας, παραλαμβάνουσι φλεβοτομίας. [330] καὶ ὁ Ἰπποκράτης δὲ παραινεί λύειν τὴν ἄκραν εὐεξίαν μὴ βραδέως, ἡ δὲ λύσις διὰ βοηθημάτων γίνεται. εἰ δ', ἀμῆς παρούσης τῶν νοσημάτων, οὐκ εἰσὶ καιροὶ τῶν

coëant: ac fieri nequit, ut citra morbi tempus praesidii tempus excipias.

Cap. XXXVII. Respondendum igitur ipsis est, quod, si eadem praesidiorum et morborum tempora existunt, nec re ipsa differunt, conveniebat in quolibet morbi tempore etiam praesidii esse tempus: non autem in quolibet morbi tempore praesidia admovemus. Et enim, *Incipientibus*, ait, *morbis, si quid movendum videtur, move: dum vigent autem, quiescere satius est.* Non igitur eadem tempora sunt morborum et praesidiorum. Frequenter autem auxilia adhibemus, utpote purgationem, aut sanguinis detractionem, cum morbus quidem non est, sed futurum suspicamur. Quemadmodum sane chirurgi in secandis herniis, cum aegros sanguine repletos conspiciunt, sectionem venae moliuntur. Ac Hippocrates adhortatur, *summe bonam habitudinem solvere non lente.* Solutio vero ex praesidiis accidit. At si in morborum statu auxiliorum tempora non sunt,

Ed. Chart. II. [330.]

Ed. Bal. I (30.)

βοηθημάτων, καὶ μὴ ὄντων νοσημάτων, εἰσὶ καιροὶ βοηθημάτων, φανερόν, ὅτι οὐκ ἐπιτόλμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑποστάσι διαφέρουσιν. ἔτι δὲ ἐν ἐνὶ καιρῷ νοσήματος πλείονας παραλαμβάνει τις βοηθημάτων καιροὺς. ἐν γὰρ παρακμῇ, φέρε νοσήματος κλυστήρ παραλαμβάνεται, καὶ αἵμαμα, καὶ κατὰ πλάσμα καὶ τροφή. τούτων δ' ἑκάστου ἰδίως ἐστὶ καιρός, καὶ ἐν πλείοσι δὲ νοσημάτων καιροῖς τὸ αὐτὸ ἐστίν, ὅτε βοηθῆμα ἐκκρίνομεν. ἐν ἀρχῇ γὰρ τῶν νοσημάτων φλεβοτομία παραλαμβάνεται καὶ ἐν ἐπιδόσει. ἐκ τούτων οὖν φαίνεται, ὅτι κατὰ τὴν ὑπόστασιν ἐστὶ τις τῶν καιρῶν διαφορά. πρὸς δὲ τοῖς ἐσσημίτοις κακῆτιο γιγνώσκων διδῶ, ὅτι τῶν μὲν νοσημάτων τέσσαρές εἰσι καιροὶ, ἀρχή, ἐπίδοσις, ἀκμή, καὶ παρακμή. τῶν δὲ βοηθημάτων οὐκ εἰσὶν οἱτοι καιροί. οὔτε γὰρ ἀρχή, οὔτ' ἐπίδοσις, οὔτ' ἀκμή, οὔτε παρακμή καιροὶ εἰσιν βοηθήματος, ἔτι τε οἱ μὲν καιροὶ τῶν νοσημάτων γράσσονται, οἱ καθόλου καὶ οἱ ἐπὶ μέρους. οἱ δὲ τῶν βοηθημάτων, οἱ μὲν καθόλου ἀναγράφεσθαι δύνανται, οἱ δ' ἐπὶ μέρους οὐκ ἔτι διὰ το-

et ubi morbi non sunt, tempora praesidiorum existunt: constat, non intellectu modo, sed etiam re ipsa differre: praeterea in uno morbi tempore plures praesidiorum occasiones assumi. Nam in declinatione, verbi causa, morbi clyster adhibetur, inunctio, cataplasma, et alimentum. Horum vero singulorum peculiare tempus est: ac in plurimis morborum temporibus idem est quum auxilium decernimus; per initia siquidem morborum sanguinis missio adhibetur, et in incremento. Hinc igitur apparet, quandam temporum differentiam re ipsa existere: Jam illud praeterea nosse convenit, quatuor morborum esse tempora, initium, incrementum, vigorem et declinationem. At auxiliorum haec tempora non sunt; neque enim principium, neque augmentum, neque status, neque inclinatio auxiliorum sunt tempora. Insuper morborum sane tempora scribuntur universalialia et particularia: auxiliorum vero universalialia sane scribi possunt, particularia non item, propter ha-

Ed. Chart. II. [33o.]

Ed. Bas. I. (3o.)

αὐτὴν τινὰ αἰτίαν· οἱ μὲν τῶν νοσημάτων καιροὶ τῶν τε καθόλου καὶ τῶν ἐπὶ μέρους ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ επικρίνονται κριτήριον, καὶ τὸ κριτήριον ἀναγράφεσθαι δύναται. οἱ δὲ τῶν νοσημάτων καιροὶ οὔτε τὸ αὐτὸ κριτήριον ἔχουσιν, οὔτε τῶν ἐπὶ μέρους καιρῶν δυνατόν ἐστιν ἀναγράφειν τὰ κριτήρια. ὅπως δὲ, νῦν ὑποδείξομεν. οἱ καιροὶ τῶν νοσημάτων κρίνονται τῇ ποιᾷ κινήσει τοῦ αἰτίου, καὶ ἐστὶν ἀρχή, ἀνάβασις, ἀκμή καὶ παρακμή, ἅπερ τῶν νοσημάτων καιροὺς καλοῦμεν, ὀνόματα τῆς ποιᾶς κινήσεως τοῦ αἰτίου. ἐὰν δὲ ἢ μὴ οὕτω πρότερον κίνησις ἐν ἡμῖν ἀρχηται συνίστασθαι, καὶ ἀντὶ συνισταμένη, τὴν τοιαύτην κίνησιν ἀρχὴν νοσήματος λέγομεν· ἐὰν δ' ἐπὶ τὸ μείζον ἢ κίνησις προκόπῃ, ἐπίδοσιν· ἐὰν δὲ στάσιν λάβῃ ἢ ἐπίδοσις, ἀκμὴν ὀνομάζομεν· ἐὰν δὲ μειῶνται αἱ κινήσεις, παρακμὴν προσαγορεύομεν. ἐπεὶ οὖν τῶν καιρῶν τὰ αὐτὰ ἐστὶν ὀνόματα, τῶν τε καθόλου νοσημάτων, καὶ τῶν ἐπὶ μέρους παροξυσμῶν, καὶ τὰ αὐτὰ ἐστὶ κριτήρια, ἐκ γὰρ τῆς ποιᾶς κινήσεως τοῦ αἰτίου

jusmodi quandam causam. Morborum tempora tum universalium tum particularium uno et eodem judicandi instrumento decernuntur: ac instrumentum scribi potest. At remediorum tempora neque idem judicandi instrumentum habent, neque particularium temporum instrumenta judicatoria scribere licet. Porro in praesentia ostendemus, quomodo morborum tempora judicantur certo causae motu: ac sunt initium, incrementum, status, et declinatio, quae morborum tempora vocamus, certi causae motus vocabula. At si motus, qui prius non est in nobis, constitui incipit, et constitutus divexat, hujusmodi motum morbi principium dicimus: si autem motus magis procedat, incrementum: si status incrementum acceperit, vigorem nominamus: quod si motus imminuantur, declinationem. Quia igitur temporum eadem sunt nomina et universalium morborum et particularium accessionum, etiam eadem sunt judicandi instrumenta; nam ex certo causae motu nascuntur. Unde

Ed. Chart. II. [33o.]

Ed. Bas. I. (3o.)

γίνονται, δῆλον ὡς οἷόν τ' ἔστιν ἀμφοτέρους τοὺς καιροὺς ἀναγράφειν. οὕτω γὰρ λέγομεν ἀναγράφεσθαι ἕκαστα, εἴη τὰ αἷτια, τοὺς πεπονθότας τόπους, καὶ τὰ ὅμοια, ὅταν εἰ σκοποὶ, ἐξ ὧν καταλαμβάνεται τὰ ἐπὶ μέρους, ἀναγράφεσθαι δύνωνται. ὅτι δὲ τὰ διαστήματα τῶν νοσημάτων οὐκ εἰσὶ οἱ καιροὶ, οὐδ' ἐκ διαστημάτων οἱ καιροὶ λαμβάνονται. ὅτι γὰρ τῶν καθόλου νοσημάτων, οὔτε τῶν ἐπὶ μέρους, ἐκ τοῦ μὴ ἐπὶ πάντων καιρῶν ταῦτα διαστήματα εἶναι, τὸ δ' αὐτὸ καιροὺς λέγεσθαι, δῆλόν ἐστιν. ὅτι δὲ διαφέρουσιν οἱ καιροὶ τῶν τε ὅλων νοσημάτων καὶ τῶν ἐπὶ μέρους παροξυσμῶν, δῆλον ἐκ τοῦ ἐν ἐνὶ καιρῷ τοῦ καθόλου νοσήματος πλείονας συνίστασθαι καιροὺς τῶν ἐπὶ μέρους παροξυσμῶν. ἐν ἀρχῇ γὰρ εἰσβολῆς νοσήματος ἐπὶ μέρους τις παροξυσμὸς καὶ ἄρχεται, καὶ ἐπιδίδωσι, καὶ ἀκμᾷζει, καὶ παρακμᾷζει καὶ ἀκμᾷζοντος δὲ ἤδη τοῦ ὅλου νοσήματος, ἐπὶ μέρους παροξυσμοῦ τις ἀρχὴν λαμβάνει. πῶς μὲν οὖν οἱ τῶν νοσημάτων καιροὶ ἀμφοτέροι ἀναγράφεσθαι δύνανται, εἰρηται. τοῖς δὲ τῶν βοηθημάτων καιροὺς πῶς οὐκ ἔστιν ἀμφοτέρους ἀναγράφαι, τῶν ὑποδείξομεν.

constat, utraque tempora scribi posse. Sic enim dicimus scribi singula, ut causas, locos affectos, et similia, quando scopi, ex quibus concipiuntur particularia, describi possunt. Quod autem morborum intervalla tempora non sunt, neque ex intervallis tempora capiuntur vel universalium morborum vel particularium, inde quod non ad omnia temporum haec intervalla sunt, idem vero tempora dici manifestum est. At quod tempora universalium morborum et particularium accessionum inter se differunt, liquet inde, quod non in uno tempore universalis morbi plura particularium accessionum tempora constituuntur. Nam initio insultus morbi particularis quaedam accessio incipit, augefcit, viget et declinat: ac ubi totus jam morbus viget, particularis accessionis principium aliquis accipit. Quomodo igitur morborum tempora utraque scribi possint, comprehensum est. At auxiliorum tempora quomodo non liceat utraque scripto mandare, nunc ostendemus.

Ed. Chart. II. [331.]

Ed. Bas. I. (30. 31.)

Κεφ. λη'. [331] Οἱ τῶν βοηθημάτων καιροὶ λαμβάνονται οὐκ ἐκ τῆς τοῦ αἰτίου κινήσεως καὶ οὐσίας· τὸ αὐτὸ γὰρ ἂν ᾗ παρελαμβάνετο, οἷον ἐν πάσῃ ἀρχῇ νοσήματος φλεβοτομία· καὶ ὁ εἰπὼν δέ, ἀρχομένων τῶν νοσίων, ἦν τι δακὴν κινεῖν, κίνει, ἀκμαζουσῶν δὲ, ἡσυχίαν εἶχειν, οὐκ ἀπὸ τοῦ καιροῦ ὁρμώμενος ἐκκρίνει τὰ βοηθήματα. ἴδει γὰρ, ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημάτων ἡ δύναμις οὐ καθήρται, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐμποδίζει τῇ παραλήψει τῶν βοηθημάτων, ἐν δὲ τῇ τοῦ νοσήματος ἀκμῇ κεκηνηυῖα ἡδὴ τὴν ἀπὸ τῶν βοηθημάτων κίνησιν οὐ φέρει. οὐκ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοίνυν ὁρμώμενος ὁ Ἱπποκράτης, ἀλλὰ παρὰ τῆς δυνάμεως τὴν τῶν βοηθημάτων ἐκκρίνει παράληψιν. οὐδὲ μὲν ἐκ τοῦ διαστήματος τῶν κατὰ νοσήματα καιρῶν, ὡς τι- τις οἰόνται, ὁ τοῦ βοηθήματος καιρὸς εὐρίσκεται. κατὰ πολὺ γὰρ διαφερόντων τῶν διαστημάτων, ποίων ἂν τις ὑπαγόρευσιν διάστημα (31) φαίη, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. λαμβάνονται τοίνυν οἱ καιροὶ τῶν μὲν καθόλου βοηθημάτων ἐκ τε τῆς παρουσίας τῶν ἀπαιτούντων τὰ βοηθήματα· ταῦτα δ' ἐστὶ

Cap. XXXVIII. Auxiliorum tempora capiuntur non ex causae motu et substantiae, idem enim semper auxilium assumeretur, ut in omni morbi principio sanguinis missio: ac cum Hippocrates dixerit, *Morbis incipientibus, si quid movendum videtur, move: ubi viget, quiescere praestat*: non ex tempore inductus praesidia decernit: quippe noverat, per morborum initia vires non esse sublatas: idcirco non impedit remedia assumere: in statu autem morbi vires jam defatigatae motum ab auxiliis venientem non tolerant. Quare Hippocrates non a tempore, sed viribus remediorum assumptionem deligit: neque tamen ex temporum in morbis intervallo, ut nonnulli arbitrantur, praesidii occasio invenitur. Multum enim quum intervalla differant, qualium quis appellationem intervallum dixerit, explicatu non est facile. Capiuntur igitur tempora universalium sane remediorum tum ex eorum, quae remedia postulant, praesentia (haec autem sunt causae),

Ed. Chart. II. [331.]

Ed. Bas. I. (31.)

τὰ αἷτια· καὶ ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ κωλύσαι δυναμένου· ταῦτα δ' ἐστὶν ἀσθένεια δυνάμεων. οἱ δ' ἐπὶ τῶν ἐπὶ μέρος βοηθημάτων καιροὶ οὐκ ἐκ τούτων μόνων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐτέρων, ἅπερ γράφεσθαι ἀδύνατόν ἐστι. ἐπεὶ γὰρ μάλιστα μὲν ἐν ταῖς ἀνέσεισι παραλαμβάνεται τὰ βοηθήματα, τότε γὰρ τὸ ἀπαυτοῦν πάρεσιν, καὶ ἡ δύναμις ἀνίχεται, οὐ τὸ αὐτὸ δὲ τῆς ἀνέσεως ἐστὶ διάστημα ἐπὶ πάντων. ἀλλ' ἐστὶ γε ἐξ ὥρῶν τὸ διάστημα τῆς ἀνέσεως. πόσον οὖν τινα τούτων ὥρῶν τάξομεν καιρὸν τοῦ ἐπὶ μέρος βοηθήματος, οὐχ ὁμοίως ἀπάντων διακειμένων; ἔστω γὰρ ἀπαιτῶν τὴν περὶστασιν φλεβοτομίαν, καὶ ἡ δύναμις μὴ ἐναντιούσθω, ὅσον ἐπὶ τούτῳ χρή παραλαβεῖν τὴν φλεβοτομίαν; ὅμα δὲ καὶ μετὰ τὴν φλεβοτομίαν καὶ τροφὴν παραθεῖναι, διὰ τὸ μὴ φέρειν αἰτίαν τὸν κάμνοντα, ἐτέρῳ δ' αἰσιῆσαι συμπῆραι, ἄλλοι δ' ὑπνοῦ πρὸ τῆς φλεβοτομίας δέοντα, ἄλλοι δ' ἄλλως, ἅπερ ἅπαντα ἀναγράφειν ἐστὶν ἀδύνατον. ἐν οὖν τοσαύτῃ πολυκλίᾳ, πόσον τις μέρος ὥρας καιρὸν ἀρμόζοντα παντὶ ἐπιτάξει

tum ex absentia ejus, quod prohibere potest; hoc autem est virium imbecillitas. At in particularibus praesidiolorum tempora non ex his solum, sed etiam ex aliis, quae scribi non possunt, existunt. Quoniam enim, praesertim in remissionibus, remedia assumuntur, (nam et id, quod postulat, adest, et vires sustinent), non idem remissionis est intervallum in omnibus. Sed esto sex horarum intervallum remissionis, quale igitur harum horarum tempus statuemus, cum particulare praesidium non similiter omnibus sit dispositum? Fingamus enim, casum venae sectionem requirere, ac vires non adversari: quantum in hoc sanguinis detractionem assumere convenit? Simul autem quaedam post sanguinis missionem et alimentum adjicienda, eo, quod aeger in ediam ferre non possit: alteri autem cibo abstinere convenit, alii somno ante missionem sanguinis indigent, alii alio sepe habent modo, quae omnia scribere non est. Itaque in hujusmodi varietate qualisnam pars horae tempus omnibus congruum constituet praesidio,

Ed. Chart. II. [351.]

Ed. Basf. I. 31.)

βοηθήματα, ἢ ποῶν τις σκοπὸν ἀναγράφοι, ἐξ οὗ ληφθεῖη ἂν ὁ ἐπὶ μέρους καιρὸς, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ἄλλα γὰρ ἐπ' ἄλλων τὰ συμπίπτουσι ἐστίν. ἐπεὶ τοίνυν καὶ τὰ διαστήματα τῶν ἀνέσεων, ἐν οἷς παραλαμβάνομεν τὰ βοηθήματα, οὐκ ἴσα ἐπὶ πάσων ἀνέσεων, καὶ αἱ περιστάσεις ἀνόμοιαι, καὶ τὰ συμπτώματα διαφέροντα, καθ' ἕκαστον δὲ τούτων ἐξετάσσεται καὶ ὁ ἐπὶ μέρους καιρὸς τοῦ βοηθήματος, ὅθ' ἄλλος ὡς ἀναγράφειν μὲν σκοπὸν τινα, ἐξ οὗ ληφθεῖη ἂν, ἀδύνατόν ἐστιν. ὁ δ' ἐκτεσθηκὸς ἐκ τῶν παρόντων τε καὶ ἀπαιτούμενων τὰ βοηθήματα ὁρμώμενος, καὶ ἐκ τῆς ἀπουσίας τῶν ἐμποδίζων δυνάμετον, καὶ ἐκ συλλογισμῶν τῶν μετὰ τοῦτο ὀφειλόντων παραλαμβάνεσθαι βοηθημάτων, ἐκλήψεται στοχασμὸν τῶν ἐπὶ μέρους καιρῶν τοῦ βοηθήματος, μήποτε οὖν σκοποὶ ὑποστήσει οὗ διαφέρουσι. ἐπεὶ οὖν οἱ σκοποὶ, ἐξ ὧν μὲν οἱ καθόλου καιροὶ τῶν βοηθημάτων λαμβάνονται, ἀναγράφονται, ἐξ ὧν δ' οἱ ἐπὶ μέρους καταλαμβάνονται, ἀναγράφεσθαι οὐ δύνανται, διὰ τοῦτ' εὐλόγως λέγουσι, τῶν μὲν καθόλου βοηθημάτων τοὺς καιροὺς ἀνα-

aut qualem quis scopum scribet, unde particulare tempus sumi queat, dicere non licet: alia enim in aliis symptomata existunt. Quoniam igitur et intervalla remissionum, in quibus assumimus praesidia, non paria in omnibus remissionibus, ac circumstantiae dissimiles, ac symptomata diversa, in singulis autem his immutatur etiam particulare tempus praesidii, clarum est, scopum sane quendam, ex quo capi queant, scribi non licere. Praesens autem medicus tum ex praesentibus, tum postulantibus praesidia incitatus, et ex iis, quae impedire possunt, absentibus, et ex ratiocinationibus praesidiorum, quae post hoc assumi debent, conjecturam particularium temporum remedii accipiet, ne quandoque scopi reipsa differant. Quoniam igitur scopi, ex quibus sane universalia auxiliorum tempora capiuntur, scribi possunt; illi autem, ex quibus particularia capiuntur, scribi non possunt: ideo cum ratione dicunt, universalium sane auxiliorum tempora scri-

Ed. Chart. II. [331. 332.]

Ed. Bas. I. (31.)

γράφεσθαι, τῶν δ' ἐπὶ μέρους μηκέτι. τοῦτου δὲ φανεροῦ
γεγονότος, εὐδὴλος ἂν εἴη καὶ κατὰ τοῦτο ἡ διαφορὰ τῶν
κατὰ τὰ νοσήματα καιρῶν καὶ τῶν κατὰ τὰ βοηθήματα.
[332] εἰ γὰρ καὶ μηδ' ὑποστάσει διαφέρουν, ὁμοίως ἂν τοῖς τῶν
νοσημάτων καιροῖς καὶ οἱ τῶν βοηθημάτων ἀμφοτέρω ἀπα-
γράφεσθαι εἰδύναντο. διαφερόντων δὲ τῶν σκοπῶν, ἐξ ὧν οἱ
καιροὶ λαμβάνονται, κατὰ πολὺ καὶ τοὺς καιροὺς διαφέρειν
ἀλλήλων εὐλογον. ὥς γὰρ οἱ σκοποὶ τῶν κατὰ τὰ νοσήματα
καιρῶν ὑποστάσει διαφέρουσι τῶν κατὰ τὰ βοηθήματα σκο-
πῶν, οὕτω καὶ αὐτοὺς τοὺς καιροὺς ὑποστάσει διαφέρειν
πιθανόν ἐστι. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν καιρῶν ἐχρή-
σασθαι προεγνωκέναι.

Κεφ. λθ'. Ἐνδείκνυσθαι δὲ τοὺς καιροὺς οἱ Μεθοδι-
κοὶ ᾤκηθησαν ἀπὸ τοιαύτης τινὸς αἰτίας. εἰδὼν τοὺς και-
ροὺς μὴ πάντας ἐπιτηδείους ὄντας πρὸς παρὰληψιν τροφῆς
ἢ βοηθήματος, ἀλλὰ κατὰ μὲν καιροὺς τινας ὠφελίμως τὰτα
παραλαμβάνόμενα, κατ' ἄλλους δὲ τινας ἐπιβλαβῶς ᾤκηθη-
σαν κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν καιρῶν τοῦτο ἀπατῶν. αὐτό-
θεν οὖν καὶ σκοποὺς τροφῆς, καὶ βοηθημάτων καιροὺς ἐπέλα-

bi, particularium autem non item. Quo manifesto red-
dito, constat etiam in hoc differentia temporum et in
morbis et in auxiliis. Si enim ne reipsa quidem dif-
ferrent, similiter ut morborum tempora etiam auxilio-
rum tempora amborum scribi possent. At cum scopi
discrepent, ex quibus tempora sumuntur, multum etiam
tempora inter se differre consentaneum est. Ut enim
scopi temporum in morbis reipsa differunt a scopis auxi-
liorum, ita et ipsa tempora reipsa differre credibile est.
Haec igitur de temporibus praenovisse oportebat.

Cap. XXXIX. At tempora indicari Methodici pa-
tarunt ab huiusmodi quadam causa. Videbant, tempora
non omnia esse idonea, in quibus cibus aut auxilium
assumeretur: verum in temporibus quibusdam sane uti-
liter haec assumi, aliis autem noxie, ex temporum dif-
ferentia hoc venire sunt arbitrati. Illinc igitur et scopos
alimenti et praesidii tempora esse censuerunt. Verum

Ed. Chart. II. [332.]

Ed. Bas. I. (31.)

βον εἶναι. ἐξηπάτησε δὲ καὶ τὸν Θεσσαλὸν Ἱπποκράτης εἰπὼν· ὁπόταν ἀκμάζῃ τὸ νόσημα, τότε καὶ τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρῆσθαι. ὑπέλαβε γὰρ αὐτὸν ἐκ τοῦ καιροῦ ὁρμώμετον τὴν ποιότητα τῆς τροφῆς εἰληφέναι, μὴ συνειδὼς τὸν τρόπον τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐπιβολῆς. οὐ γὰρ τὸν καιρὸν σκοπὸν ποιησάμενος, τὴν τοιαύτην ἐξήταξε προσφορὰν, ἀλλ' ἀπὸ μὲν καιροῦ τὰ μέτρα τῆς δυνάμεως, ἀπὸ δὲ τῆς δυνάμεως τὴν ποιότητα τῆς τροφῆς εἰληφέναι. τοῦτο δὲ δῆλον, ἐξ ὧν ἐπιφέρει, πεποίηκε. συντεκμαίρεσθαι γὰρ ἔφη τὸν νοσέοντα, εἰ ἐξαρκέσει· κωλύουσι μὲν γὰρ οἱ καιροὶ πολλάκις παραλαμβάνειν τὸ ἀπαιτούμενον ὑπὸ δυνάμεως, οὐδέποτε δὲ καιρὸς ὑποδείκνυσι τὸ ποιητέον.

Κεφ. μ'. Ἐπεὶ οὖν τὸ μὲν ἀπαιτητικὸν τινος σκοπὸς ἐστὶ τοῦ ἀπαιτούμενου, τὸ δὲ κωλύον ἡμᾶς παραλαβεῖν τὸ ἀπαιτούμενον οὐκ ἂν εἴη σκοπός· διὰ τοῦτο καὶ ὁ καιρὸς κωλύων ἡμᾶς ἐστὶν ὅτε παραλαμβάνειν τὸ ἀπαιτούμενον οὐκ ἂν εἴη σκοπός. εἰ γὰρ τις τὰ κωλυτικά πάντα σκο-

Hippocrates Theſſalum ſefellit his verbis: *Quum morbus viget, tunc etiam tenuiſſimo victu uti neceſſe eſt.* Putabat enim, ipſum ex tempore ſumptam qualitatem cibi accepiſſe, non conſcius modi, quo vir ille dolum ſruit; non enim tempus ſcopum faciens huiusmodi oblationem examinavit, ſed a tempore quidem virium meſuram, a viribus cibi qualitatem cepit. Id quod conſtat ex his, quae inducit: *Si quidem conjectare,* inquit, *decet, num aeger ſuffecturus eſt.* Etenim tempora impediunt ſubinde id, quod virtus poſtulat, aſſumere, nunquam autem tempus oſtendit, quid faciendum ſit.

Cap. XL. Quoniam igitur id, quod poſtulat aliquid, ſcopus eſt ejus, quod poſtulat: quod autem nos prohibet aſſumere id, quod poſtulat, non utique erit ſcopus: propterea etiam tempus, quod nos interdum prohibet aſſumere poſtulat, minime ſit ſcopus. Si enim aliquis ea, quae prohibent, omnia ſcopos po-

Ed. Chart. II. [332.]

Ed. Bas. I. (31.)

ποὺς θήσεται, καὶ τὴν δύναμιν σκοπὸν κενώσεως ἀναγκα-
σθήσεται λέγειν εἶναι, καὶ διὰ δειλίαν τοῦ κάμνοντος, καὶ
πατέρα, καὶ δεσπότην. καὶ γὰρ ταῦτα πολλάκις πλήθους
ὄντος κωλύει παραλαμβάνειν κένωσιν, καὶ δύναμις μὴ φέ-
ρουσα τὴν ἀφαίρεσιν, καὶ διὰ δειλίαν ὁ νοσῶν μὴ ἐπιτρέπων,
καὶ πατὴρ κωλύων καὶ ἀδελφὸς ἢ δεσπότης. ὥσπερ οὖν ταῦτα
σκοποὺς οὐκ ἂν τις εἴποι νοῦν ἔχων, οὕτω οὐδὲ τοὺς και-
ροὺς, διότι βοηθήμασιν ἢ προσφοραῖς χρῆσθαι κωλύουσιν
ἡμᾶς πολλάκις, σκοποὺς φήσομεν εἶναι. κακῶς οὖν, ἐρεῖ
τις, φησὶν ὁ Ἱπποκράτης, ἐν ἀρχῇ τῶν νοσούντων, ἣν τι δοκίμῃ
κινέειν, κίνει, ἀκμαζουσῶν δ', ἡσυχίαν ἄγειν βέλτιόν ἐστιν.
οὐ κακῶς, φήσομεν. οὐ γὰρ τὴν ἀρχὴν σκοπὸν ποιησάμε-
νος, ἀξιότ' κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν νοσημάτων τὰ βοηθήματα
προσφέρειν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ὅτι μηδέπω μεμείωται τὰ
μέτρα τῆς δυνάμεως, σημειοῦται, καὶ ὅτι φέρειν δύναται
τὴν ἀφαίρεσιν, τεκμαίρεται. ἡ δὲ ἀκμὴ ἀσθένειας ὑπαγο-
ρεύει τῆς δυνάμεως. κατὰ γὰρ τὰς ἀκμὰς ἰσχυρὰ μὲν τὰ
αἷα, ἀσθενῆς δὲ ἡ δύναμις· διὰ τοῦτο ἡσυχίαν ἄγειν ἀξιοί.

luerit, etiam vires scopum evacuationis esse dicere co-
getur, ac ob aegrotantis metum, patrem, et dominum.
Etenim haec subinde, quum copia subest, prohibent va-
cuationem assumere; ac virtus non ferens sanguinis ab-
lationem, etiam propter timiditatem aeger non per-
mittens, pater prohibens, item frater aut dominus.
Quemadmodum igitur haec nemo sanae mentis scopos
dixerit, ita neque tempora eo, quod praesidiis aut ab-
lationibus uti prohibent nos subinde, scopos esse dice-
mus. Male igitur (dicet quis) ait Hippocrates: in prin-
cipio morborum, si quid movendum videtur, moveto;
cum vigent, quiescere satius est: non male, dicemus;
quippe haud principium scopum efficiens, censet per
morborum initia remedia offerenda: sed ab initio, quod
nondum imminutus sit modus virium, indicat,
item quod ablationem ferre possit: at vigor virtutis
imbecillitatem insinuât: nam per vigorem validae qui-
dem causae, imbecilla autem virtus est: iccirco con-

Ed. Chart. II. [332. 533.]

Ed. Bas. I. (31.)

δοῦναι μὲν γὰρ εὐλογον εἶναι κατὰ τὰς ἀκμὰς τῶν νοσημάτων, ὅποτε μάλιστα ἐπσχύει τὰ αἷτια, τὴν περιαιρέσιν αὐτῶν ποιεῖσθαι. [333] ἀλλ' εἰ μὲν ἦν πάντῃ ἀβλαβὲς τὸ βοηθήματα προσφέρειν, τοῦτο ἂν ἐγέγνετο. ἔχει δὲ οὐχ οὕτως· τὰ γὰρ βοηθήματα πρῶτον μὲν, διότι πάντα παρὰ φύσιν ἔστιν, ἀναγκαίως καὶ τὴν δύναμιν παραλυπεῖ προσαγόμενα. δεύτερον δὲ, ἐπειδὴ λυπεῖ τὰ οἰκτεῖα, συμπλέκεται τοῖς νοσοποιοῖς αἰτίαις, κατὰ τὰς περιαιρέσεις τῶν αἰτίων, οὐδὲν ἦτορ τῶν ἄλλοτρίων, ἢ τῶν οἰκείων μείωσις γίνεται.

Κεφ. μα'. Πρῶτον δὲ δεῖ τὴν φύσιν τῶν βοηθημάτων, καὶ τὴν χρείαν, ἣν παρέχεται, μὴ ἀγνοεῖν. τὰ γὰρ βοηθήματα καθ' αὐτὰ οὐχ οἷά ἐστι ποιεῖσθαι τὴν τῶν αἰτιῶν ἀναίρεσιν, δεῖται δὲ συνεργαζούσης τῆς φύσεως· καὶ σχεδὸν μόνην τὴν ἀφορμὴν καὶ τὴν ἀρχὴν τῇ φύσει ἐνδίδουσι· τὰ δὲ λοιπὰ ἢ φύσις δι' ἐαυτῆς ἐκτελεῖ. γρηγορὰ μὲν οὖν ὑπάρχουσα, καὶ τῆς τῶν βοηθημάτων κακίας ἀνέχεται, καὶ τὴν τῶν οἰκείων περιαιρέσιν εὐφορῶς φέρει, καὶ τὰ λυ-

quiescendum censet. Videbitur enim rationi esse consentaneum, per morborum status, cum maxime causae invalescunt, sublationem ipsarum moliri. Verum siquidem omnino esset innoxium auxilium, offerre id oporteret; habet autem secus: nam praesidia primum sane, quoniam omnia praeter naturam existunt, necessario etiam vires molestant adhibita: deinde quoniam familiaria afficiunt, commiscenturque causis morbificis in ipsarum ablatione, nihilo minus alienorum, quam familiarium, fit immiscentio.

Cap. XLI. Primum autem naturam auxiliorum, ac usum, quem exhibent, non ignorare oportet. Et enim praesidia per se causarum sublationem moliri non possunt, indigent autem adjuvante natura: ac fere solam occasionem ac principium naturae concedant, reliqua vero natura per se efficit. Valida igitur quum est, et auxiliorum malignitatem sustinet, et familiarium immixtionem facile tolerat, ac quae ipsam offendunt,

Ed. Chart. II. [333.]

Ed. Bas. I. (31. 32.)

ποῦντα αὐτὴν ἐξωθεῖν δύναται· θλμβομένη δέ, ὅπερ συμβαίνει κατὰ τὰς ἀκμὰς μάλιστα, ὑπὸ τῶν προσαγομένων βοηθημάτων μᾶλλον κακοῦται, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν οἰκίων περιωρέσεως ἀσθενεστέρα γίνεται, καὶ ὑποπίπτει μᾶλλον τοῖς αἰτίοις, καὶ ἐξωθεῖν τὰ νοσάζοντα κατ' οὐδέναι δύναται τρόπον. ὅταν δ' ἡ φύσις ἐνταθεῖσα τὰ λυποῦντα ἐξῆσαι μὴ δυνηθῇ, μεγάλως ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐντάσεως ἐκλύεται. διὰ ταῦτα τοίνυν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημάτων ὁ (32) Ἱπποκράτης, ἦν τι δέη κινεῖν, κινεῖν ἀξιοῖ, κατὰ δὲ τὰς ἀκμὰς ἡσυχίην ἄγειν.

Κεφ. μβ'. Τάχα οὖν ἐκ τούτου τις οἰηθήσεται τὴν δύναμιν ὑπαγορεύειν τὸ συμφέρον. μάθοι δ' ἂν τις, ὅτι μηδὲν ἢ δύναμις δαίκνυται βοήθημα, διὰ τούτων. εἴπερ ἡ δύναμις αὐτάρετης ὑπάρχουσα βοήθημά τι ἐνδείκνυται ἐπὶ τῶν ὑγαινόντων, διότι αὐτάρετης ἐστίν, ἐνδείξεται τὸ βοήθημα. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐπὶ τῶν ὑγαινόντων βοήθημα ἐνδείκνυται οὐδ' ἄρα ἐπὶ τῶν νοσούντων καὶ ἡ σύμμετρος συμφέρον ἐνδείξεται. ἐπεὶ τοίνυν, ἐφ' ᾧ ἐνδείξεται δύναμις,

potest propellere. At ubi premitur, quod in statu potissimum accidit, a praesidiis adhibitis magis laeditur, ac familiarium detractio fit imbecillior, necnon causis magis succumbit, adhaec morbifica nullo modo potest propellere: at ubi natura incumbens noxia protrudere nequit, plurimum ab ipso conatu dissolvitur. Idcirco per morborum initia Hippocrates, si quid movendum est, movere praecipit, in statu autem conquiescere.

Cap. XLII. Forsan igitur hinc aliquis opinabitur, virtutem id, quod conducit, suggerere. Discas autem, nullum virtutem auxilium indicare, hinc nimirum: si virtus sufficiens auxilium aliquod indicat in sanis, eo, quod sufficiens est, praesidium indicabit. Attamen neque in sanis auxilium indicat, neque igitur in aegrotantibus etiam moderata id, quod convenit, indicabit. Quia igitur, ubi virtus indicabit, non adest id, quod

Ed. Chart. II. [333.]

Ed. Bas. I. (32.)

οὐ πάρεστι το ἀπαιτοῦν, οὐ παραλαμβάνομεν βοήθημα, δῆλον δὲ, ὅτι οὐδὲν ἐνδείκνυται συμφέρον ἢ δύναμις. διὰ γὰρ τὸν σκοπὸν τὰ παρόντα ἐνδείκνυσθαι. ὅτι δὲ κωλύσαι μὲν, ὡς ἔφην, τὸ ἀπαιτούμενον παραλαβεῖν, ἡ δύναμις δύναται, σκοπὸς δὲ βοηθήματος οὐκ ἔστιν.

Κεφ. μ. Ὁν δὲ λόγον ἡ δύναμις ἔχει ἐπὶ τῶν βοηθημάτων, τοῦτον ἐπὶ τῶν προσφορῶν οἱ καιροί. ὃν δὲ ἐπὶ τῶν βοηθημάτων ἔχει τὰ ἀπαιτούμενα αἷτια, τοῦτον ἐπὶ τῶν προσφορῶν ἡ δύναμις. ὅτι δ' ἡ δύναμις τὴν ὀλίγην προσφορὰν ἀπαιτεῖ καὶ οὐχ ὁ καιρὸς, ἡ ἐπίτασις δηλοῖ. ἐξ ὧν τοῖς ἀρρώστιας ἀναλαμβάνουσιν ὀλίγην τροφήν προσφέρομεν, ἥτις ἀπαιτεῖ ἡ δύναμις. εἰ δέ γε ἡ ἐπίτασις τὴν ὀλίγην ἐνδείκνυται τροφήν, ἔδει τούτους ἑᾶν ἐμφορεῖσθαι. μὴ γὰρ παρόντος τοῦ ὑποδεικνύντος τὴν ὀλίγην τροφήν σκοποῦ, γελοῖος ὁ παραλαμβάνων τὸ μὴ ἀπαιτούμενον, ἀλλὰ τὴν ὀλίγην ἐνδείκνυσθαι φασὶ τὸ δεῖν συστήλλειν. ἐπὶ πάντων οὖν δῆλον, ὅτι τὴν συστολήν παραληφόμεθα κατ' ἀρχάς, καὶ

postulatur, non assumimus auxilium, constat, neque ullum remedium virtutem indicare: nam scopum praesentia indicare convenit. At vero prohibere, id, quod postulatur, assumere virtus potest, scopus autem auxilii non est.

Cap. XLIII. Porro quam virtus rationem habet in praesidiis, hanc in oblationibus tempora: quam vero in praesidiis causae postulantibus obtinent, hanc in oblationibus vires. Quod vero paucam oblationem virtus postulat, et non tempus, intentio declarat. Ex quibus ab imbecillitate se recipientibus paucum cibum offerimus, si vires postulant: quod si intentio paucum indicat cibum, hos finire impleri oportebat. Nam ubi scopus, qui paucum alimentum subindicat, non adest, ridiculus foret, qui assumeret, quod non expeteretur. At initium indicare, inquit, adstringendum esse. In omnibus igitur constat astrictionem nos per initia as-

Ed. Chart. II. [333. 334.]

Ed. Bas. I. (52.)

ἐπὶ τῶν τοὺς ἀλφούς καὶ τὰς λεύκας ἔχόντων μέχρι τῆς ἐπιτάσεως. [334] παραπεινούσης δ' ἐπὶ χρόνον τῆς ἀρχῆς, δηλονότι κατατακῆσεται ὁ τῇ τοιαύτῃ ἀγωγῇ χρώμενος. ἀλλ' ἴσως φήσουσι πρὸς ἡμᾶς, διὰ ποίαν αἰτίαν ὑμεῖς ἐν ἀρχῇ, φέρε, τοῖς περιπνευμονικοῖς, καὶ τοῖς ὁμοίως τοῦτοις νοσοῦσιν ὀξείως κατ' ἀρχάς οὐ προσφέρετε, καίτοι κατ' ἀρχάς ἡ δυνάμις ἔστιν ἱκανή; ὅτι, φήσομεν, κωλύει ἡμᾶς προσφέρειν ὁ καιρὸς ἀπαιτούσης τῆς δυνάμεως. οὐχὶ συστάλλαν οὖν ἐνδείκνυται, ἀλλ' ὅπερ ἀπαιτεῖ ἡ δύναμις, οὐκ ἴσα ἡμᾶς παραλαμβάνειν, ἐνδεικτικὸν τοῦ ἐναντίου, οὐκ ἂν τις ἀλόγως θεῖτο. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι καιροὶ κωλύουσιν ἢ ἐπιτρέπουσι χοῆσθαι τοῖς ἀπαιτουμένοις, ἐπειδὴ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐν αὐτοῖς ἡ δύναμις ἡμειπται. οὐ μέντοι αὕτη ἐνδείκνυται τι συμφέρον. ὅταν δὲ λέγωσι τὴν μὲν ἀκμὴν ὀλίγην ἀπαίτεῖν τροφήν, τὴν δὲ παρακμὴν ποικιλωτέραν, πυνθάνεσθαι δὲ αὐτοὺς, πῶς χοῆσονται τοῖς σκοποῖς, ἂν δύο κινῆς ᾖσιν οἱ νοσοῦντες, ὁ μὲν ὑπὸ περιπνευμονίας καὶ ἐν

sumpturos, etiam in iis, qui vitiligines experiantur, quas alphas et leucas vocant, usque dum increseat. Ubi vero principium longius protenditur, nimirum contabescet, qui hujusmodi ratione utitur. Sed forsitan dicent ad nos, quam ob causam vos per initia peripneumonicis et similiter his aegrotantibus acute inter initia non adhibetis, etsi tunc vires sint sufficientes? Quoniam, dicemus, tempus virtute postulante, offerre nos prohibet. Non igitur comprimere ac contrahere indicat, sed quod vires postulant non sinentes nos adhibere, quod contrarium indicat, non citra rationem aliquis statuerit. Similiter et alia tempora prohibent aut permittunt iis, quae expetuntur, uti, quandoquidem magis aut minus in ipsis virtus respondet, non tamen ea quippiam, quod conducit, indicat. Quando autem dicunt, statum quidem pauxillum alimenti postulare, declinationem vero magis varium: rogandi veniunt, quomodo scopis utentur, si dno quidem aegrotantes fuerint, alius peripneumonicus et in declinatione, alius lippi-

Ed. Chart. II. [334.]

Ed. Bas. I. (32.)

παρακμῇ, ὃ δ' ὑπ' ὀφθαλμίας, ἔτι δ' ἁρμόζει τὸ νόσημα, πότερον τῷ περιπνευμονικῷ πλείονα θαρσύνουσι δοῦναι καὶ ποικιλώτερά μᾶλλον τοῦ ὑπ' ὀφθαλμίας ἐνοχλουμένου; ἀλλ' οὐκ ἂν θαρσύνουσαν προσερχεῖν τὴν ποικιλωτέραν τροφήν. εἰ δὲ τοῦτο δῆλον, ὡς οὐκ ἐκ τῶν καιρῶν ἡ ποικιλία καὶ ἡ ὀλίγη τροφή λαμβάνεται, ἀλλ' ἐκ τῶν μέτρων τῆς δυνάμεως.

Κεφ. μδ'. Ἀπορήσκει δ' ἂν τις κἀκεῖνο, πῶς οἴονται τὸν καιρὸν τοῦ νοσήματος, ποτὲ μὲν τὴν ποσὴν, ποτὲ δὲ τὴν ποιὰν τροφήν ἐνδείκνυσθαι, καθὼς ἄξιόντων οἱ Μεθοδικοί, ποτὲ μὲν τὴν διαφορὰν ἐνδείκνυσθαι τῶν βοηθημάτων, ποτὲ δὲ τὴν διαφορὰν ἀπατεῖν τῶν βοηθημάτων. ὅταν γὰρ φῶσι, τὴν μὲν ἐπίδοσιν ὀλίγην ἀπατεῖν τροφήν, τὴν δ' ἄρχην φιλανθρωποτέραν, τὴν δὲ παρακμὴν ποικιλωτέραν, τὴν τε ποιότητα καὶ ποσότητα τῆς τροφῆς ἐνδείκνυσθαι τοῖς καιροῖς τῶν νοσημάτων φασίν. ὅταν δὲ φῶσιν, ἡ μὲν ἀρχὴ καλύειν αὔξασθαι ἐνδείκνυται, ἡ δ' ἐπίδοσις τὸ ἀπεμείργειν στέλλειν καὶ χαλᾶν, ἡ δ' ἀκμὴ ἐπὶ τὸ παρηγορικώ-

tudine et morbo vigente: utrum peripneumonico pleniorē et magis varium cibum dare audebunt, quam ei, qui lippitudine molestat? Sed non audebunt cibum varium magis offerre. Quod si est, constat non ex temporibus varietatem et paucitatem cibi sumi, sed ex virium mensura.

Cap. XLIV. At dubitare aliquis etiam de illo possit, quomodo arbitrantur morbi tempus interim quantum, interim quale alimentum indicare: quemadmodum Methodici antmunt, nunc differentiam auxiliorum indicare, nunc differentiam praesidiorum exposcere. Quam enim dicunt, augmentum sane paucum exposcere alimenti, principium vero pleniorē, declinationem magis varium, et qualitatem et quantitatem alimenti morborum tempora indicare pronunciant. At ubi dicunt, principium, ut prohibeamus augescere, indicat, incrementum vero non segniter reprimere, et laxare,

Ed. Chart. II. [334, 335.]

Ed. Bas. I. (32.)

τερον ἄγειν, ἢ δὲ παρακμὴ τὸ συνεργεῖν τῇ λύσει, διαφορὰν τῶν βοηθημῶν τοὺς καιροὺς ἀπαιτεῖν ὁμολογήσουσι. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπόν ἐστι λέγειν, τὸ αὐτὸ καὶ διαφέρον μηδεμίαν διαφορὰν προσειληγὸς ἐνδείκνυσθαι; πρὸς τοῦτο δ' ἰροῦσιν ἴσως, ὅτι καὶ κατὰ τοὺς λογικοὺς τὸ αὐτὸ τὰ διαφέροντα ἐνδείκνυται. ἢ γὰρ χολὴ παρακειμένη τὴν περιαιρέσιν ἐαυτῆς βλάπτουσα ἐνδείκνυται. ἤτιον δὲ πρὸς αὐτοὺς, ὅτι τὴν ἀναίρεσιν ἐαυτῆς ἢ χολὴ μόνον ἐνδείκνυται, πλείους δὲ τρόποι ἀταιρέσεως. ἢ γὰρ περιαιροῦμεν ἢ κατακίρταμεν αὐτήν. ἔπειτα δὲ ἢ μὲν χολή, φήσομεν, κατ' ἄλλο διαφέρειν φαίνεται εἶναι ἐνδεικτικὴ, καθὰ μὲν γὰρ βαρεῖ, τὴν περιαιρέσιν, καθὰ δὲ δάκνει, τὴν κατάκρυσιν. οἱ δὲ καιροὶ οὐδεμίαν τοιαύτην διαφορὰν ἔχοντες πῶς ἂν ἀπαιτοῦεν τὰ διαφέροντα, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν.

Κε φ. με'. [335] Ὅτι δὲ καιρὸς οὐκ ἐνδείκνυται ποιότηα τροφῆς ἢ ποσότηα, μαθεῖν ἐντεῦθεν ἔστιν, ὅπερ ἐνδείκνυται τὸ γένος, τοῦτο καὶ τὴν ποσότητα ἀναγκασθόν ἔστιν ἐνδείκνυσθαι. ἄνευ μὲν γὰρ διαφορᾶς ἕκαστον τῶν ἐνδει-

status admissios deducere, declinatio solutionem adjuvare, auxiliorum differentiam tempora postulare confitebuntur. Quo modo igitur absurdum non est dicere, idem et diversum nulla differentia assumpta indicare? Ad hoc forsitan dicent, quod etiam Rationalibus auctoribus idem diversa indicat, nam bilis infestans ablationem sui indicat. Respondendum vero eis est, bilem sublationem sui tantum indicare, modos autem sublationis esse plures; etenim vel detrahimus, vel contemperamus ipsam. Deinde bilis sanè, dicemus, in alio diversorum videtur esse indicatrix: quatenus enim gravat, de tractionem; quatenus autem mordet, contemperationem. Tempora vero quum ne unam quidem hujusmodi habeant differentiam, quo modo diversa poscent, non est dicere.

Cap. XLV. Porro quod tempus qualitatem aut quantitatem alimenti non indicat, hinc licet discere. Quod genus indicat, hoc etiam quantitatem indicare necesse est: quippe sine differentia unumquodque eorum,

Ed. Chart. II. [335.]

Ed. Bas. I. (32.)

κινεμένων τοῦ ἀπαιτουμένου γένος ἐνδείκνυται. διαφορὰν δὲ προσειληγὸς τὸ αὐτῷ γένει διαφέρον ἐνδείξεται. ἐπεὶ οὖν τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἐνδείκνυται, κατ' ἐκείνην ἢ δύναμις καὶ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα ἐνδείξεται. χωρὶς μὲν γὰρ διαφορᾶς τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἐνδείκνυται. διαφορὰν δὲ προσειληφυῖα, καὶ τὸ ἐν τῷ γένει διάφορον ἐνδείξεται. φαίνεται δὲ καὶ Ἱπποκράτης σκοπὸν τῆς ποσότης τροφῆς τὴν δύναμιν ποιῶν, δι' ὧν τὰ αὐξανόμενα πλείστον ἔχει, φησὶ, τὸ ἐμφυτον θερμόν, πλείστης οὖν δέεται τροφῆς. εἰ δὲ μὴ, τὸ σῶμα ἀναλύσκειται, καὶ τὴν ποιότητα ἐκ τῆς κατὰ δύναμιν διαφορᾶς λαμβάνειν δῆλόν ἐστιν. φησὶ γάρ πον, οὗτος νέουσι μὲν ἄκρως ἀκμάζουσιν ἀμετάβλητος, γήρουσι δ' ἕς τέλος μεταβεβλημένος. ἐκ τούτων μὲν οὖν φανερόν ἐστιν, ὡς ἡ δύναμις ἄνευ μὲν διαφορᾶς τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἀπαιτεῖ· μετὰ διαφορᾶς δὲ τὴν ποιότητα. καιρὸς δ' οὔτε ποιότητα τροφῆς ἐνδείκνυται, οὔτε ποσότητα. ἐν τοίνυν, εἴπερ οἱ καιροὶ τῶν νοσημάτων ἐνδείκνυνται τὴν

quas, quod requiritur, indicant, genus ostendit. Ubi vero differentiam assumpserit, ab ipso genere diversum indicabit. Quoniam igitur oblationis genus indicat, secundum illam virtus et quantitatem et qualitatem indicabit. Etenim citra differentiam oblationis genus indicatur: differentia autem assumpta etiam, quod in genere differens est, indicabit. Porro Hippocrates quanti alimenti scopum virtutem facere videtur, ubi eos, qui crescunt, plurimum habere caloris innati scribit, plurimum igitur indigent alimento. At si corpus non consumitur, etiam qualitatem ex virium differentia sumere apparet. In hac scilicet sententia cibus juvenibus quidem in summo vigore consistentibus non permutandus est, extreme vero senibus mutatus convenit. Hinc igitur liquet, virtutem sine differentia genus oblationis postulare, cum differentia vero qualitatem. At tempus neque alimenti qualitatem, neque quantitatem indicat. Quoniam igitur & morborum tempora qualitatem et

Ed. Char. II. [335.]

Ed. Bal. I. (32.)

ποιότητα καὶ τὴν ποσότητα τῆς τροφῆς, ἥτοι ἐπὶ τῇ αὐτῶν ὑπομονῇ, ἥτοι ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει τοῦτο ἐνδείξονται. τὸ γὰρ ἐνδεικνύμενον ἢ τὴν τήρησιν ἑαυτοῦ, ἢ τὴν ἀναίρεσιν ἐπιδείκνυται. εἰ μὲν τοίνυν τὴν ἐνδείξιν οἱ καιροὶ τῆς ποσῆς καὶ ποιᾶς ποιοῦνται τροφῆς, κατὰ τὸ διαμέτρον, πῶς οὐ γελοῖόν ἐστι λέγειν, τὴν ποσὴν καὶ ποιὰν τροφήν προσφέρειν, ἵνα συντηρήσωμεν τοὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων; εἰ δ' ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει τῇ αὐτῶν τὴν ἐνδείξιν οἱ καιροὶ ποιοῦνται, δεῖ τὴν ποσὴν καὶ ποιὰν τροφήν ἐναντιότητά τινα φαίνεσθαι πρὸς τοὺς καιροὺς ἔχουσαν. μόνον γὰρ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων εἶναι ἀναιρετικά. τοῖς δὲ καιροῖς οὐκ ἔστιν οὐδ' ἡ ποσὴ οὐδ' ἡ ποιὰ τροφή ἐναντία, οὔτε ἀρχή, οὔτε ἐπίδοσις, οὔτε ἀκμή, οὔτε παρακμή. πλείοσι γὰρ τὸ αὐτὸ αἶμιον οὐκ ἐναντιοῦται. ἐν γὰρ ἐνὶ πέφυκεν ἐναντιοῦσθαι μόνον. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον δείξομεν, μηδὲ τὴν τῶν βοηθημάτων διαφορὰν ἐνδείκνυσθαι τοὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων. εἰ γὰρ μήτε ἐπὶ τῇ ὑπομονῇ αὐτῶν τὴν ἐνδείξιν οἱ καιροὶ

quantitatem alimenti indicant, vel ad sui conservacionem vel ad ablationem hoc indicabunt. Nam quod indicat, aut sui conservacionem, aut ablationem indicat. Si igitur tempora quanti qualisque cibi indicationem moluntur, ut ipsa permaneant, quomodo non ridiculum est dicere, quantum et quale alimentum offerre, ut morborum tempora observemus? Si autem ex ablatione ipsorum indicationem tempora faciunt, convenit quantum et quale nutrimentum contrarietatem quampiam cum temporibus, ut habet, apparere. Sola enim contrariorum contraria sunt sublatoria. Temporibus autem non inest neque quantum, neque quale alimentum contrarium, neque initium, neque incrementum, nec status, neque inclinatio. Pluribus enim eadem causa non adversatur, unum nempe uni adversari solet duntaxat. Eadem ratione ostendemus, neque praesidiarum differentiam morborum tempora indicare. Si enim neque ob ipsorum permanentiam indicationem

Ed. Charl. II. [335, 336.]

Ed. Bas. I. (32, 33.)

ποιούνται, μήτε ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει, διότι πλείοσιν οὐκ ἂν γένοιτο ἐν ἐναντίον, καὶ ἄλλος τρόπος οὐκ ἔστιν ἐνδείξεως, ὅς οὐδὲν οἱ καιροὶ συμφέρον ἐνδείκνυνται. (33, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φύσιν τῶν ἐναντίων ἀποβλέψας τις εἴσεται, ὅτι μὴδ' ἐναντίον. τὰ γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους πλείστον ἀλλήλων ἀφαστῶτα ἐναντία ἐστί. καιρὸς δὲ τροφῆς ἢ ποσότητος οὐχ ὑπὸ τὸ αὐτὸ τάσσεται γένος. ὅτι μὲν οὖν οὔτε τὴν ποιότητα, οὔτε τὴν ποσότητα, οὔτε τὰς διαφορὰς τῶν βοηθημάτων ἀπὸ τῶν καιρῶν ἐστι λαβεῖν, αὐτάρκως ἡμῖν ἀποδέδεται.

Κεφ. μς'. [336] Νῦν δὲ ἐνδείξομεν τὴν ἀρχὴν τὴν τὸ καλῶν αὔξεσθαι μὴ ἐνδεικνυμένην, ὅπερ ἐνδείκνυσθαι νομίζουσιν οἱ Μεθοδικοί. πολλῶν γὰρ νοσημάτων ἅμα τῇ ἀρχῇ τὴν ἀκμὴν ἀπολαμβάνοντων, ὥς ἀποπληξίας καὶ τῶν ὁξέων νοσημάτων, τί ἂν τις φαίη τὴν ἀρχὴν ἐν τοῖς τοιοῦτοις νόσήμασιν ἐνδείκνυσθαι; τὸ μὲν γὰρ καλύψειν αὔξεσθαι οὐκ ἐνδείξεται, ἅμα γὰρ τῇ ἀρχῇ τὴν ἀκμὴν ἀπειληφέναι τὸ

tempora efficiunt, nec ob sublationem, eo quod pluribus unum non erit contrarium, ac alius indicationis modus non est, manifestum tempora nihil utile indicare. Sed in naturam contrariorum aliquis respiciens sciet, ne contrarium quidem indicare, nam ex eodem genere plurimum invicem remota contraria existunt: tempus autem alimenti aut quantitatis non sub eodem genere collocabitur. Quod igitur neque qualitatem, neque quantitatem, neque auxiliorum differentias a temporibus capere licet, abunde a nobis demonstratum est.

Cap. XLVI. Nunc autem demonstrabimus, principium non indicare id, quod prohibet, ne augeatur, quod indicare arbitrantur Methodici. Cum enim multi morbi una cum initio statum recipiant, ut apoplexia acuti-que morbi, quis utique dixerit, aliquid principium in huiusmodi morbis indicare? Etenim quod prohibitorium est, ne augeatur, non indicabit, nam una cum prin-

Ed. Chart. II. [336.]

Ed. Bas. I. (35.)

νόσημα λέξει, ἢ μηδὲν ἐνδείκνυσθαι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις νόσημασιν, ἢ ἄλλο τι, καὶ οὐχὶ τὸ κολύειν αὐξέσθαι· μηδὲν οὖν ἐνδείκνυσθαι λέγειν γνόντα τὸν σκοπὸν, γελοῖον· εἰ δὲ ἄλλο τι ἐνδείκνυται, καὶ οὐχ' ὅπερ αὐτοὶ νομίζουσι, ἀτόπως ἔφασαν αὐτοὶ, τὴν ἀρχὴν τὸ κολύειν αὐξέσθαι ἀπαιτῆν.

Κεφ. μζ'. Ἀὕτη δὲ ἡ ἀπάτη γέγονεν αὐτοῖς ἀφ' ἑτέρας ψευδοῦς ὑπολήψεως· νομίζοντες γὰρ, πᾶν νόσημα διὰ τῶν τεσσάρων ἀπιέται, καὶ τοῦτο ὡς ἀληθὲς ἑαυτοῖς θέμενοι, τοῦτο ἀκόλουθον ἀνέθησαν δεῖν εἶναι τὸ τὴν ἀρχὴν τῶν νοσημάτων ἀπαιτεῖν τὴν κολύσιν τῆς ἐπιδόσεως. καὶ τοῦτο οὖν λέληθεν αὐτοῖς, ὅτι οὐ πᾶν νόσημα καὶ ἄρχεται τε καὶ ἐπιδίδωσι καὶ ἀκμάζει· καὶ παρακμάζει. τὰ μὲν γὰρ ὅσια τῶν νοσημάτων, ὡς ἡ ἀποπληξία, ἅμα τῇ προσβολῇ τὴν ἀκμὴν ἀπολαμβάνει· καὶ τὰ κρινόμενα δὲ τῶν νοσημάτων εἶνα καὶ τὴν παρακμὴν ἀποτεμνεται· αἱ γὰρ κρίσεις περὶ τὴν ἀκμὴν λύουσι τὰ νοσήματα, εἰ ἐπὶ τὸ μείζον ἐπιδιδόντα· καὶ διὰ βοηθημάτων ἐστὶν ἐν ἀρχῇ λύσαι τὸ νόσημα,

cipio vigorem accepisse morbum dicet, aut nihil indicare principium in hujusmodi morbis, aut aliud quidpiam, et non id, quod prohibet, ne augeatur; nihil igitur indicare dicere eum, qui scopum norit, maxime ridiculum. At si aliud quidpiam indicabit et nos, quod ipsi arbitrantur, absurde ipsi dixerunt, initium postulare id, quod prohibeat, ne augeatur.

Cap. XLVII. Hic autem error ipsis obortus est ab alia falsa opinione: quippe putantes, omnem morbum per quatuor procedere, atque hoc ceu verum sibi proponentes, horum consequens esse oportere autumarunt, ut morbi principium incrementi aut augmenti inhibitionem postulet. Atque hoc igitur ipsos latuit, nempe non omnem morbum incipere, augescere, vigere et declinare. Siquidem acuti morbi, ut apoplexia, una cum invasione vigorem recipiunt, ac morborum, qui judicantur, unum tempus, nempe declinatio, rescinditur: quippe judicia circa vigorem morbos adhuc magis augescentes solvunt. Item auxiliis per initia morbum

Ed. Chart. II. [536.]

Ed. Bas. I. (33.)

καὶ ὑποτέμνεσθαι τοὺς λοιποὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων. εἰ τοίνυν ἐστὶν ἐν ἀρχῇ κενῶσαι τε τὸ νόσημα, καὶ λῦσαι διὰ βοηθημάτων, διὰ τί ποτε τὴν ἀρχὴν τὸ κωλύειν αὐξεσθαι οὐδασιν ἐνδείκνυσθαι, καὶ οὐχὶ τὴν μείωσιν μᾶλλον ἢ τὴν ἀναιρέσιν; ἐὰν δὲ λέγωσιν, τὴν μείωσιν καὶ τὴν ἀναιρέσιν τῶν νοσημάτων ἐνδείκνυσθαι μὴ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ τὴν διάθεσιν, διὰ τί σὺν, φήσομεν πρὸς αὐτοὺς, οὐχ ὅπερ ἡ διάθεσις, ἀλλ' ὅπερ ἡ ἀρχὴ ἐνδείκνυται, παραλαμβάνετε; διὰ γὰρ τὸ ὑπὸ τῆς διαθέσεως ἀπαιτούμενον καὶ τὸ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἐνδεικνύμενον γίνεται. ὁ γὰρ μειῶν ἢ ἀναιρῶν τὴν νόσον, καὶ τὴν ἐπίδοσιν κωλύει γίνεσθαι. ἀλλ' ἴσως φήσουσιν, ὅτι προσεχεστέρα ἢ τῆς ἀρχῆς οὐσα κοινότης ἀναγκάζει ἡμᾶς, ὅπερ αὐτὴ ἐνδείκνυται, παραλαμβάνειν, προσεχῶς τὸ ποιητέον ὑπαγορεύουσα· ἡ δὲ διάθεσις τὸ δεῖν ἀναιρεῖν τὰς νόσους ἀπαιτοῦσα, δι' ὧν χρὴ τοῦτο ποιεῖν, οὐκ ἐνδείκνυται· δι' ὧν δὲ χρὴ κωλύειν τὴν ἐπὶ μέρος, ὧν τὸ κωλύειν αὐξεσθαι ἐνδείκνυται, ἢ τὸ δι' ὧν, ἐξ ἐτέρων λαμβάνεται;

solvere licet, et reliqua morborum tempora succidi. Si igitur licet initio vacuare morbum et solvere praefidiis, cur tandem initium indicare prohibitionem augmenti, et non potius imminutionem aut sublationem norunt? At si imminutionem dicant et morborum ablationem indicare non principium, sed affectum, cur igitur, quaeremus ab ipsis, non quod affectus, sed quod initium indicat, assumitis? Nam propter id, quod affectus postulat, etiam illud, quod principium indicat; elicitor; etenim qui minuit aut tollit morbum, etiam incrementum fieri prohibet. Sed forsan dicent, communitatem principii propinquiorem nos cogere, quod ipsa indicat, assumere, proxime, quod faciendum est, innuens: affectus autem, quod morbos tollere oporteat, exposcens, quibus id efficiendum sit, non indicat; quibus vero prohibere oportet particularem, quorum prohibere, ne auferant, indicat, aut per quae, ex aliis sumuntur; hac ratione etiam affe-

Ed. Chart. II. [336. 337.]

Ed. Bas. I. (55.)

κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ἡ διάθεσις τὴν ἀναίρεσιν μόνον ἐνδείκνυται τῶν νοσημάτων· τὸ δὲ δι' ὧν χρὴ τοῦτο ποιῆν ἐξ ἑτέρου, ὥς εἰκε, δεῖ λαβεῖν. διὸ κριτέον ἐστὶ μὴ τῇ ἀσγῇ, ἀλλὰ καὶ τῇ διαθέσει χρῆσθαι σκοποῦ. ἔπειτα καὶ καὶνὸ πρὸς αὐτοὺς ῥητέον, ὅτι φαίνεται καθ' ἡμᾶς πᾶσα ἀσγὴ ἐπιπλοκὴ τις εἶναι. δύο γὰρ κοινότητες εἰς ταυτὸν συνέχονται, ἥ τε ἀσγὴ καὶ ἡ διάθεσις, καὶ ἑκατέρω τῶν κοινότητων διάφορόν τι ἐνδείκνυται, προσεχέστερα δὲ καὶ ἀναγκαιότερα κοινότης ὑμῖν εἶναι δοκεῖ μᾶλλον ἢ ἀσγὴ, διότι ταύτῃ προσέχετε. [337] δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὅτι τὰ πάθη πάντα κοινότητων εἰσὶν ἐπιπλοκαί. πᾶσα γὰρ διάθεσις, ἐν τινι καιρῷ γίνεται. κοινότης οὖν οὐχ ὁ καιρὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ διάθεσις. κακῶς οὖν ποιεῖτε, μίαν ἐπιπλοκὴν ἱσχυρίζοντες εἶναι τὴν τῶν παθῶν, καὶ μὴ πάντα τὰ πάθη ἐπιπλοκάς εἶναι λέγοντες.

Κεφ. μῆ. Ἐτι καὶ τοῦτο τὸ δόγμα τῶν Μεθοδικῶν εὐθές ἐστίν, τὸ δεῖν αἰετ' ἀρχὰς τῶν νοσημάτων τοῖς στέλλουσι καχεῖσθαι· τὴν δὲ αἰτίαν ἐντεῦθεν εἴληψε τὸ

ctus morborum ablationem solum indicat: at ex quibus hoc faciendum sit, ex alio, ut par est, capere oportet. Quare satius est, non principio, sed affectu uti scopo. Deinde et illud ad eos dicendum est, omne principium implexus quidam esse secundum nos apparet (duae enim communitates in unum coeunt et principium et affectus, ac utraque communitas diversum quiddam indicat): at propior ac magis necessaria communitas vobis esse videtur affectus, quam principium, quia huic animum attenditis. Ex his igitur constat, affectus omnes communitatum esse implexus: quippe omnis affectus in tempore quodam oritur; communitas igitur non tempus solum, sed etiam affectus est: quare perperam facitis unum implexum affectuum esse putantes, et non omnes affectus implexus esse dicentes.

Cap. XLVIII. Praeterea et hoc dogma Methodicorum stolidum est, oportere semper per initia morborum astringentibus uti: causam vero inde dogma ac-

Ed. Chart. II. [337.]

Ed. Bas. I. (35.)

δόγμα. πολλάι φλεγμοναὶ διὰ τῶν στελλόντων κατ' ἀρχάς καὶ ἀποκρουομένων καθίστανται. πᾶσα δὲ φλεγμονὴ κατ' αὐτοὺς σιγγνώσις ἐστὶ. ἄτοπον οὖν ἐφαίνετο εἶναι τὸ τὰ ἐσπεγνόμενα διὰ τῶν πυκνούντων καθίστασθαι. καὶ ἡμῶν λεγόντων διὰ τῆς τῶν λυπούντων ἀποκρούσεως τὴν ἀποκατάστασιν γίνεσθαι τῶν φαινομένων, ἀποβλέψαι μὴ δύναται πάνταν φασὶ δεῖν τὴν ἀρχὴν διὰ τῶν στελλόντων ἄγειν. οὐκ ἀποκρουόμεθα γὰρ τὰ αἷα, ἀλλ' ἵνα δυσπαθῇ κατασκευάσωμεν τὰ σώματα. ἡ γὰρ συστολή, φασὶ, καὶ ἡ σφίγξις τῶν σωματίων, δυσπαθέστερα τὰ σώματα κατασκευάζουσα, κωλύει ἔγραισθαι τὰ νοσήματα. οὐ γὰρ διὰ μείωσης τῶν νοσημάτων μόνον κωλύεται, φασὶν, ἡ ἐπίδοσις, ἀλλὰ καὶ διὰ δυσπάθειαν τῶν σωματίων. ζητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ἀδύνατον διὰ συναυξήσεως τῶν βλαπτόντων δυσπαθῇ κατασκευάσαι τὰ σώματα, ἄλλως τε πρὸ τοῦ νοσεῖν γρὴν δυσπάθειαν τοῖς σώμασι περιποιεῖν. εἰς γὰρ τὸ μὴ γίνεσθαι νόσον, τῆς δυσπαθείας δεόμεθα. πεπονθότων

cepit. Multae inflammationes astringentibus per initia et repellentibus sublidunt: at omnis inflammatio, illis auctoribus, astrictio est: quare absurdum apparet astricta densantibus sublidere, quum et nos dicamus his, quae molestant, excretis sublidentiam fieri. At in his, quae apparentia videri non possunt, pronunciant initio prorsus repellentibus utendum esse; non repellimus enim causas, sed ut corpora minus affectui obnoxia reddamus. Etenim compressio, inquit, et corporum astrictio validiores ad injurias ferendas partes efficiens, morbis corripit prohibet. Non enim incrementum, ajunt, sola morborum imminutione prohibetur, sed etiam pertinaci corporum contra injurias robore. Dicendum igitur ad eos est, fieri non posse, ut incremento noxiorum partes minus reddas patibiles: quum alioqui, antequam aegrotent, robur ad patiendum contumax partibus moliri convenit. Etenim ne morbus oriatur, robore hoc contumaci indigemus: corporibus

Ed. Chart. II. [337.]

Ed. Bas. I. (35.)

δὲ τῶν σωματίων, ἀναίρεσιν δεῖ ποιεῖσθαι τῶν διατιθέντων. ἐπειδὴ δὲ ἡ στεγνὴ διάθεσις πύκνωσις ἐστὶ καὶ δυσδιαφορησία τῶν σωματίων, τὰ δὲ στέλλοντα πυκνοὶ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ δυσδιαφορεῖτον ἀπεργάζεται, δῆλον ὡς συνεργήσῃ μᾶλλον τῇ ἐπιδόσει τῶν στεγνουμένων τὰ στέλλοντα, ἥπερ ἐναντιωθήσεται. καὶ ὅπερ τὸ πάθος ἐν τοῖς οἰκείοις κωροῖς μέγεθος ἂν ἀπειλήφει, τοῦτο ἐν ἀρχῇ διὰ τῶν βοηθημάτων παραγίνεται. φαίνονται δὲ καὶ τὸ ἐναντίον τῷ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἀπαιτούμενον παραλαμβάνοντες. ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ τὸ κωλύον αὐξέσθαι ἐνδείκνυται, ἡ δὲ ποιότης τῶν προσαγομένων τῇ ἐπιδόσει συνεργεῖν ἔοικε. δύοιν θάτερον, ἡ τῇ ἀρχῇ ὡς κακῶς ἐνδεικνυμένη προσεκτέον, ἡ ἡ ποιότης τῶν προσαγομένων οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ προσάγεται.

Κεφ. μθ'. Τὸ μὲν ταύτων ἐπ' ὀφελείᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν φλεγμονῶν τὰ στέλλοντα προσάγεσθαι, πῶς ἂν τις ὁμολογήσειεν· ἄξιον δὲ ζητῆσαι παρ' αὐτῶν τοῦ γενομένου τὴν αἰτίαν. τὸ μὲν γὰρ δυσπάθειαν λέγειν ἐκ τῶν στεί-

autem affectis, sublationem offendentium tentare convenit. Quoniam vero astricta dispositio densitas est et difficilis corporum difflatio, astringentia autem cutem densant, et minus difflabilem reddunt, constat ea incrementum astrictorum potius promovere quam adversari; et quam affectus in propriis temporibus magnitudinem reciperet, haec per initia ex praesidiis obvenit. Sunt autem, qui etiam contrarium, quod principium postulat, assument: siquidem principium id, quod augeri prohibet, indicat, qualitas autem eorum, quae admoventur, augmento opitulari videtur. Quare alterutrum faciendum est, aut principio ut male indicanti attendendum, aut eorum, quae admoventur, qualitas non salubriter admovetur.

Cap. XLIX. Itaque astringentia initio inflammationum adhiberi commode quilibet concesserit, verum causa ab eis facti quaerenda est: etenim dicere contumax injuriis ferendis robur ex astringentibus accedere

Ed. Chart. II. [337. 538.]

Ed. Bas. I. (33. 34.)

λόγων παραγίνεσθαι, γέλοϊόν ἐστιν, ὥς ὑπεδείξαμεν. μαθέ-
 τωσαν δὲ παρ' ἡμῶν, ὅτι τῇ ἀποκρούσει τῶν λυπούντων
 καὶ μεταγωγῇ εἰς ἑτέρους ἀπαθείς τόπους μειοῦ καὶ λύει
 τὰς νόσους τὰ στέλλοντα τῶν βοηθημάτων. ἔτι καὶ τοῦτο
 ῥητέον πρὸς τὸ τὴν ἀρχὴν μὴ ἐνδείκνυσθαι τὰ καλυπτικά
 τῆς αὐτῶν ἀνέξεως βοηθήματα. ταῦτα δὲ κατ' αὐτούς·
 ἦν τὰ στέλλοντα [338] αἱ ἀρχαὶ τῶν νοσημάτων, ἦτοι
 ποιότητά τινα κέκτηνται, ἣ οὐ. τὸ μὲν οὖν λέγειν, ἀποίους
 εἶναι τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημάτων, γέλοϊον· οὐ γὰρ ἂν εἰς
 αἰσθησιν παραγένοιτο, εἰ μὴ εἶχον ποιότητα· ἦτοι οὖν ἡ
 τῶν ἀρχῶν ποιότης ἑτέρα ἐστὶ παρ' ἐκάστην τῶν διαθέσεων,
 ἣ ἐκάστης ἀρχῆς ποιότης ἀδιάφορος τῆς κατ' αὐτὴν διαθέ-
 σεως· εἰ μὲν οὖν ἑτέρα ἐστὶ τῶν ἀρχῶν ποιότης, ἀναφαί-
 νεται τις αὕτη τοῦ πάθους ἑτέρα κοινότης, ἣν ἐκείνοι πα-
 ρῆκαν· εἰ δ' ἡ αὐτὴ ἐστὶν ἐκατέρως τῆς ἀρχῆς ποιότης,
 ἔτι καὶ τῆς κατ' αὐτὴν διαθέσεως, διὰ τί μὴ ἐν ἀρχῇ
 τῶν (34) νοσημάτων πρὸς μὲν τὴν στέγνωσιν τῇ χαλώσει
 ἀγωγῇ, πρὸς δὲ τὴν ῥύσιν τῇ στελλούσῃ χρησόμεθα; ἄλο-

ridiculum est, ut ostendimus. Discant autem a nobis,
 noxiorum repulsi et in alia loca ab affectu immunita
 translatione astringentia auxilia morbos imminuere et
 solvere. Praeterea et hoc dicendum est, initium non
 indicare praefidia, quae augmentum ipsorum prohibe-
 ant: haec autem contra ipsos sunt, si astringentia prin-
 cipia morborum, aut qualitatem quandam obtinent,
 aut non. Dicere itaque, morborum principia qualitatis
 esse expertia, ridiculum est; non enim in sensum ca-
 derent, nisi qualitatem haberent. Vel igitur principio-
 rum qualitas diversa est a singulis affectibus, vel unius-
 cujusque principii qualitas indifferens ejusdem affectus
 existit. Si igitur diversa est a principiiis qualitas, ap-
 paret quaedam haec ab affectu alia communitas, quam
 illi omiserunt. At si eadem est utriusque principii
 qualitas, quae et ejusdem affectus, cur non in morbo-
 rum initio ad astringentem quidem laxante ratione,
 ad fluorem astringente utemur? Absurdum enim nos

Ed. Chart. II. [338.]

Ed. Bas. I. (34.)

γον γὰρ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐτέρως ἡμᾶς ἴσταισθαι, ὥς αὐτὴν αὐτὴν ποιότητα κεκτημένην τῇ διαθέσει, ἥπερ ἀρχὴ ἔστιν.

Κεφ. ν'. Ὅτι δὲ γελοῖόν ἐστιν οἶσθαι ἐκ τῆς σταλτικῆς ἀγωγῆς δυσπάθειαν τοῖς σώμασι παραγίνεσθαι, δι' ἧς πυκνοῦται καὶ στέλλεται τὰ σώματα, ἐπεῖθεν ἂν τις μάθοι. εἰ ἡ πύκνωσις καὶ ἡ συστολὴ καὶ ἡ σκληρότης τῶν σωμάτων δυσπαθείας ἦν αἰτία, οἱ φλεγμαίνοντες καὶ ἰσκιόρωμένοι καὶ τὸ δέρμα σκληρόν καὶ περιεταμένον ὑπὸ τῆς ἐσχάτης ἐνδείας ἔχοντες δυσπαθείστεροι ἂν ἦσαν τῶν ὑγαινότων. οἱ γὰρ ὑγαίνοντες μαλακώτερα καὶ ἀραιότερα τὰ σώματα ἔχουσι, καὶ μᾶλλον γε, ὅσον ἂν ὑγαίνωσιν. ἐπὶ εἰ τῇ σκληρότητι ἡ δυσπάθεια ἐκρίνεται, τοὺς γέροντας σκληρότερα τὰ σώματα τῶν παιδων ἔχοντας δυσπαθείστερους εἶδει νομίζεσθαι. εἰ γὰρ, ἥνπερ οἱ Μεθοδικοί ἐκ τέχνης δυσπάθειάν φασι περιποιεῖν, ταύτην ἐκ φύσεως ἔχουσι, πῶς οὐκ εὐλογον ἦν δυσπαθείστερους εἶναι τῶν νέων;

adversus principium diverso modo pugnare, quasi non eandem cum affectu, cujus principium est, qualitatem obtineat.

Cap. L. Porro quod ridiculum sit putare, ex astringente curandi ratione patiendi difficultatem corporibus obnasci, qua corpora densantur comprimunturque, hinc disceret aliquis. Si densatio, contractio et corporum durities patiendi difficultatis sunt causae, inflammati, scirrho indurati et cutem duram densamque prae extrema inedia habentes difficilior, quam sani, afficerentur. Etenim sani molliora rarioraque corpora obtinent, ac quanto magis sani sunt. Insuper si duritie patiendi difficultas judicaretur, lenes, qui durius, quam pueri, corpus obtinent, firmiores censerī oportebat. Si enim, quam Methodici ex arte difficultatem patiendi dicunt moliri, hanc ex natura obtinent, quomodo non erat consentaneum, senes minus juvenibus esse affectibus obnoxios?

Ed. Chart. II. [538.]

Ed. Basl. I. (34.)

Κεφ. γα'. Ἀγνοοῦσι δ' οἱ Μεθοδικοὶ, πῶς δεῖ δια-
κρίνειν ἀνθρώπου δυσπάθειαν, διόπερ οὐδὲ περιποιεῖν αὐ-
τὴν δυνήσονται. οὐ γὰρ ὥσπερ λίθου καὶ σιδήρου καὶ
ξύλου καὶ τῶν ὁμοίων τῇ σκληρότητι καὶ ἀπαλότητι κρίνειν
τὴν πῶν ἀνθρώπων δυσπάθειαν χρὴ, ἀλλὰ τῷ ἰκανῶς εἶναι
τὰ σώματα τὰς ἑαυτῶν χρείας· παρέχεσθαι ἀνεμποδίστως.
τῷ γοῦν βουλομένῳ περιποιεῖν δυσπάθειαν οὐχὶ δεῖ σκο-
πεῖν, ὅθεν σκληρόν τὸ σῶμα ἔσται, ἀλλ' ὅθεν αἱ δυνάμεις
τῶν μερῶν παραυξηθήσονται, καὶ τὰ μέρη ἀνεμποδίστως
τὰς ἰδίας χρείας παρέξεται.

Cap. LI. At ignorant Methodici, quomodo homi-
nis ad patiendum difficultatem discernere conveniat,
ideoque neque moliri ipsam poterunt. Non enim ut
lapidis, ferri, ligni et similium duritie et mollitie
patiendi difficultatem hominum judicare convenit: sed
eo, quod corpora suos ipsorum usus citra impedimen-
tum praeferre abunde queant. Qui igitur firmitatem
moliri volet, ei non venit considerandum, unde cor-
pus durum erit, sed unde partium facultates ad-
augeantur, ac partes libere proprios usus exhibe-
bunt.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΡΟΣ ΠΑΤΡΟΦΙΛΟΝ ΠΕΡΙ ΣΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ.

Ed. Chart. II. [170.]

Ed. Bas. I. (34.)

Ἐπεὶ μοι δοκεῖς, ὦ Πατρόφιλε, θεῖόν τι πεπονθέναι πάθος, δρεγόμενος ἅπαντα σὺν ἀποδείξει τε καὶ μεθόδῳ μανθάνειν, ὑπηρετῆσαί σου διέγνωκα τῇ προθυμίᾳ, καὶ γράφαι τῶν λόγων ὧν ἤκουσας, ἢ περὶ ὧν ἠπόρεις, ὑπομνήματά σοι. πῶς δ' οὐκ ἂν ὑπέστην τὸν ἄθλον τοῦτον, ὁρῶν σε καθευρηκότα μὲν ἀρχὴν τινα τῆς ἐπ' ἀλήθειαν ἀγούσης ὁδοῦ, μόνον δ' οὐδυνάμενον αὐτῆς ἐφικέσθαι δι' ὕψος τε καὶ μῆκος καὶ τραχιότητα. τοὺς μὲν γάρ

GALENI DE CONSTITVTIONE AR- TIS MEDICAE AD PATROPHILVM LIBER.

Quum mihi videaris, Patrophile, divino quodam affectu affici, qui omnia cum demonstratione et methodo cupis addiscere; tuo obsequi desiderio decrevi, tibi que eorum, quos audisti, aut de quibus dubitasti, sermonum commentarios perscribere. Quomodo vero id certamen non subirem, quum te videam principium quoddam viae ad veritatem ducentis invenisse, solum autem ipsam propter sublimitatem et longitudinem et asperitatem consequi non posse? Multos enim conspicio haud

Ed. Chart. II. [170. 171.]

Ed. Bas. I. (34.)

πολλοὺς ὁρῶ, μηδὲ μετὰ παρακλήσεως ἐπ' αὐτὴν ἰόντας, ἀλλ' ὀκνοῦντάς τε, καὶ ἀποτρεπομένους; σὲ δ' ἐκείνων ἐμπάλιν ἔχοντα· ἀποτρεπομένων γὰρ ἀπάντων, ἔχει γε τοῦ δεῦρο, καὶ πρὸς ἄλλας ὁδοὺς ἐκτρέπόντων, αὐτὴν γε κατιδόντα τὴν ἀλήθειαν, ὥς ἐφ' ὑψηλοῦ τιος ὄκισται, καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς ἐραστὴν θριμύτατον γενόμενον, οὐτ' ὀκνεῖν τὴν ὁδόν, οὐτ' ἐπιτρέπειν ἑαυτῷ μόνῳ τὴν πορείαν. ἐν μὲν δὴ τῇ παρόντι, σύστασιν ἰατρικῆς τέχνης ἐπιθυμῶν ἔξευρεῖν ἀληθῆ, μεστός ὠδίνων ἦσθα τὴν ψυχὴν. ὥς δ' ἐγὼ ὑποτοπάζω, μικρὸν ὕστερον ἐμπλησθήσῃ μείζονος ὁρέξεως, εἰ θιᾶσαιο τὸ τῆς ἀληθείας φῶς καταλαμπόμενον, ἐτέραν οὐχ εὐρὴν ὁδὸν καλλίονα τῆς νῦν σοι ζητούμενης. ὁρᾷ γὰρ σε περὶ τὴν τἀληθοῦς εὐρεσιν ἐνθέως διακείμενον, ἐφ' ἧς ἂν ὕλης φαντάζαιο. λέγοντος οὖν σοῦ, μυρίοις μὲν ὑποβιβληκέναι τὰ ὥτα μαθήσεως ἕνεκα τέχνης ἰατρικῆς, οὔτε δ', ὅθεν ἄρχεσθαι χρῆ, σὺν ἀποδείξει τι καὶ μεθόδῳ παρ' [171] οὐδενὸς ἀκηκοέναι, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον οὐδὲ

quidem cum adhortatione eam adire, sed et negligere, et averfari; tē vero illis oppositum habere, averfantibus enim eam ad hunc usque diem omnibus, et ad alias sese vias abducentibus, te autem ipsam veritatem tanquam in edito loco domicilium habere speculantem, polchritudinis ipsius amatorem acerrimum esse, neque hanc viam abhorrere, neque soli tibi viae aditum committere. At in praesenti veram artis medicae constitutionem invenire affectans parturiendi doloribus animo divexaris. Ut autem ego conjicio, paulo post majori desiderio impleberis, si praefulgentem veritatis lucem fueris intuitus, quum alteram viam ea, quam nunc tibi investigas, praeslantiores nullam inveneris. Te namque animadverto ad veritatis inventionem divinitus dispositum, quacunque in materia mentem adhibere volueris. Itaque quum asseris, te, scientiae medicae addiscendae gratia, quam plurimis aures tuas adhibuisse, neque, unde cum demonstratione ac methodo auspicari oporteat, ab aliquo audivisse, atque sane multo magis

Ed. Chart. II. [171.]

Ed. Val. I. (34.)

τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τὸ τέλος ὁδὸν οὐδενὶ ἐπιδεικνύντα
 σοι συγγεγονέναι, δείξεν ὑπεσχόμεν ὁ ποθεῖς, εἰ πρότερον
 ὑπομείναις καὶ ἐπ' ἄλλων γυμνάσασθαι τεχνῶν τὸν λόγον.
 σοῦ δέ, οὐχ ὅπως ἀποστάντος, οὐδ' ὀκνήσαντος τὴν πρὸς-
 κλήσιν, ἀλλ' ἥδιον ἂν οὕτω φάντος ἢ ἐκείνως ἐπὶ τὸ προ-
 κείμενον ἔλθεῖν, εἰ μόνον ἐπαγγεῖλαιμί σοι τὴν αὐτὴν μέ-
 θοδον ἐν ἀπάσαις ἐπιδείξειν ταῖς τέχναις· εἴτ' ἐμοῦ καὶ
 τοῦτ' ἐπαγγεῖλαμένον, καὶ δεικνύντος ἐπὶ τῆς πρώτης προ-
 βληθείσης θεωρίας, εἴρων σε γανύμενον ἐπὶ τῇ τῆς θεω-
 ρίας ἀληθείᾳ. καὶ τοίνυν ἐφεξῆς πολλὰς ὁμοίως διασκεψά-
 μενος, καὶ μάλιστα αὐτῶν τὰς ποιητικὰς, ἐπειδὴ τοῦ γί-
 νους ἐστὶ τούτου καὶ ἡ περὶ τὴν ὑγίειαν ἔχουσα, τηρικαῦτα
 μετέβης ἐπ' αὐτὴν, ἣν ἐξ ἀρχῆς ὥρμησο, καὶ θεασάμενος,
 ὥς ἐστὶ κἀνταῦθα μία τε καὶ ἡ αὐτὴ μέθοδος, ἡξίωσας,
 ὑπὲρ τοῦ μὴδέποτε ἐκρυῖναι τῆς μνήμης τὰ λεχθέντα,
 γραφῆναι τινα αὐτῶν ὑπομνήματα. καὶ γὰρ χαίρων σοι τῇ

nullam convenisse, qui viam a principio ad finem us-
 que perducentem monstraverit, ego, quod desiderares,
 id me demonstraturum pollicitus sum, si prius et hanc
 rationem aliis in artibus exerceri sustinueris. Quum
 autem neque pollicitationem ullo modo abhorreas, ne-
 que negligas, imo te libentius hoc quam illo modo
 ad propositum venire proferas, si modo me tibi ean-
 dem methodum in omnibus artibus demonstraturum pro-
 fiterer. Quod quum ego etiamnum pollicerer, atque
 in prima proposita speculatione demonstrarem, te in
 speculationis veritate oblectari intuebar. Ac proinde
 quum multas simili ratione perpenderem, praesertim-
 que ex iis effectivas (quandoquidem et hujus generis
 est ea, quae circa sanitatem tuendam versatur) tum te
 ad hanc, quam ab initio impetu aggressus fueras, trans-
 tulisti. Ac ubi hic quoque animadvertisti unam et ean-
 dem methodum esse, ne, quae hac de re pronunciata
 sunt, e memoria laberentur, quosdam de ipsis commen-
 tarios conscribere efflagitasti. Ego vero tuo huic veri-

Ed. Chart. II. [171.]

Ed. Bas. I. (34.)

περὶ τὴν ἀλήθειαν σπουδῇ, δύο ταῦτα ξυνέθηκα γράμματα· τὸ μὲν ἕτερον, ἐν ᾧ καὶ πρότερον γυμνάσασθαι τὸν τεχνωθῆναι βουλόμενον, ἐπιδεικνύον, ὅπερ οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι λέγουσι, τὸ πάσῃ τέχνῃ τὴν σύστασιν ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ τέλος ἐννοίας γίγνεσθαι· διηρέθη δὲ διὰ τὸ μέγεθος εἰς δύο βιβλία· τὸ δ' ἕτερον καὶ δεύτερον, οὗ νῦν ἀρχόμεθα, δεικνύον, ὅπως ἡ αὐτὴ καὶ μία μέθοδος, ὥσπερ τὰς ἄλλας ἀπάσας τέχνας, οὕτω καὶ τὴν ἰατρικὴν συνεστήσατο. καὶ δὴ ἀρκτεῖον ἤδη μοι τοῦ λόγου.

Κεφ. I. Ἐπειδὴ τῶν τεχνῶν ἔναι μὲν ἐν μόνῳ τῷ θεωρῆσαι τὴν φύσιν, ὣν ἐπισκοποῦνται πραγμάτων, ἔχουσι τὸ τέλος, ὡς ἀριθμητικὴ, καὶ ἀστρονομία, καὶ φυσιολογία· τινὲς δὲ πράττουσι μὲν τινὰς πράξεις, ὡς ὀρχηστικὴ τε καὶ κηρυκτικὴ, δεῖξαι δ' οὐδὲν ἔργον ἐαυτῶν ἔχουσι τοῦ πράττειν παυόμεναι· τινὲς δ' ἐμπαλιν τούτων ἐπιδείκνυνται δημιουργήματα, καθάπερ οἰκοδομικὴ τε καὶ τεκτονικὴ· τινὲς δ' αὖδὲν αὐταὶ δημιουργοῦσι, ἔργον δ' αὐταῖς ἐστὶ καὶ σπού-

tatis studio cum oblectatione cedens opera duo composui, alterum quidem, in quo operae pretium esse demonstro sese prius eum exercuisse, qui artem assequi desiderat, quod prisca philosophi asserunt, cujuscunque artis constitutionem a finis notione oboriri; hoc autem ob magnitudinem in duos libros divisum est: alterum autem ac secundum est, quod nunc incipimus, demonstrat eandem ac unam methodum, quemadmodum et caeteras omnes artes, ita et Medicinam constituisse. Atque jam oratio exordienda est.

Cap. I. Quum artium nonnullae quidem in sola rerum quas considerant contemplatione finem habeant, ut arithmetica, astrologia, ac naturalis scientia; quaedam vero nonnullas edant actiones, ut saltatoria et praeconum ars, sed suum quod prodant opus nullum habeant, ubi agere desierint; quaedam vero e contrario sua opificia prodant, ut aedificatoria, et ars fabrilis; quaedam autem nihil ipsae conficiant, opus tamen

Ed. Chart. II. [171. 172.]

Ed. Bas. I. (34.)

δασμα, θηράσαι τε καὶ κτήσασθαι τῶν ὄντων τι, καθάπερ ἢ τε ἀλευτική καὶ κυνηγετική, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ἢ θηρυστική πᾶσα· πρόκειται δέ σοι συστήσασθαι μεθόδῳ τέχνην ἰατρικὴν, ἐπίσκειναι πρῶτον, ἐκ ποίου γένους ἐστὶ τῶν τεχνῶν· ἄρά γε τῶν θεωρητικῶν ἐστὶ μία τις, ἢ τῶν πρακτικῶν, ἢ ποιητική τις, ἢ κτητική· τοῦτο δὲ οὐ χαλεπὴν οὔτε τὴν ζήτησιν οὔτε τὴν εὐρεσιν ἔχει. διὸ γὰρ ὅλως ἐπεθίμηναι κτήσασθαι τέχνην τοιαύτην, ἀναμνησθῆναι σε χορή. πρῶτον οὖν σε πάντων αὐτὸ τοῦτο ἠρώμην, ἥνικα ἡμῖν ἢ ἀρχὴ τοῦ τοιοῦτου ἐγίγνετο γυμνάσματος, ἀπικρίνω δέ μοι, βούλομαι τοὺς παρὰ φύσιν ἔχοντας ἀνθρώπους τὸ σῶμα, μάλιστα μὲν, εἰ οἷόν τε, πάντῃ εἰς τὴν φύσιν ἐπαταγαγεῖν, [172] εἰ δ' ἄρα τοῦτ' ἀδύνατον, ἀλλὰ τοῦ γε διαγινώσκειν ἐκάτερον, ὅσοι τε ἰάσιμοι, καὶ ὅσοι μὴ, κτήσασθαι τινα γνῶσιν. ἐπεὶ δὲ ταύτην ἀρχὴν ἔδωκας τῷ λόγῳ, τῶν ποιητικῶν ἔφη σε τεχνῶν ἀποφαίνειν, ἣν συστήσασθαι ποθεῖς, εἰ γε

ipsis sit ac studium et venandi et capiendi aliquid, quemadmodum piscatoria, et quae canibus sit venatoria, ac, ut summatim dicam, omnis venatoria. Atque quum propositum tibi sit artem medicam methodo constituere, id primum, ex quo genere ipsa sit artium, considerandum, num theoreticarum una quaedam sit, an practicarum, aut effectiva aliqua, vel acquisitiva. Id autem hand arduam inquisitionem aut inventionem habet. Opus quippe est revocare in memoriam, quamobrem hujuscemodi artem assequi universe concupieris; atque id omnium primum ex te sciscitabar, quum nobis initium hujusce exercitationis fieret, mihi que respondisti, velle te homines, qui contra naturam corpore sese habent (si tamen fieri etiam possit) ad naturalem statum restituere, si vero fieri nequeat, saltem ad utrumque discernendum, et qui sanabiles, et qui non, cognitionem aliquam comparare. Quoniam autem principium dedisti sermoni, asserui tibi me enunciare ex effectivis artibus eam esse, quam constituere desideras, liquidem jam artis opus

Ed. Chart. II. [172.]

Ed. Bas. I. (34. 35.)

δὴ δεικνύειν ἔχεις τῆς τέχνης τοῦτογον, ἥδη τοῦ πράττειν πεπαιγμένος. εἰσὶ δὲ δῆριον καὶ ἄλλαι πολλαὶ τέχναι ποιητικαί, (35) χαλκευτική, σκυτοτομική, ναυπηγική, τεκτονική, πλαστική, γραμμική, καὶ σχεδὸν ὅσος οὐκ ἄλλος Διοδωρὸς ἑτέρου γένους, αἱ ποιητικαὶ τέχναι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις εἰσὶν. ἦν οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων τεχνῶν ἑμαῖτες ἐν τῷ πρὸς τοῦτου γράμματι, ταύτην ἥδη σοι μεταφέρειν καιρὸς, ἐφ' ἣν συστήσασθαι σπεύδεις, ἀρχὴν κἀνταῦθα τῷ λόγῳ τὴν αὐτὴν τιθέμενος, ἣν ἐπ' ἐκείνων ἀπασσὼν ἐτίθεσο, τὴν ἔννοιαν τοῦ τέλους, ἣν ὁπόθεν ἐκτεσάμεθα, λέγειν ἥδη καιρὸς. πρώτη μὲν ἡμῶν ἐγένετο γνώσις ἡμῶν τε αὐτῶν ἱγναιάντων, καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. δευτέρα δ' ἐπὶ ταύτῃ νοσησάντων, ὅθεν περ καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ θ' εἰσάγειν εἰσῆλθεν ἡμῖν, καὶ τοῦ συστήσασθαι τινα τέχνην ἱγναιακήν. ἀλλ' ἐπεὶ περ ἱγναίαν ἐργάζεσθαι βουλόμεθα τοῦ γένους, ἂν τις εἴη μία τῶν ποιητικῶν τεχνῶν, ἣν συστήσασθαι ποθοῦμεν. οὐσῶν δὲ διφυῶν, ὡς εἰδείχθη, τῶν ποιητικῶν, ἐκ τῶν ἐπαγορευομένων ἂν εἴη τὸ

habes demonstrandum, ubi operari cessaveris. Sunt autem profecto et aliae multae artes effectivae, aetaria, futoria, ars fabricandi naves, fabrilis, figulina, pictoria, ac tot prope, quantus non alius numerus alterius generis, effectivae artes apud homines sunt. Quam itaque in huiusmodi artibus eo, qui ante hunc est, libro methodum didicisti, ad eam jam te transferre tempus est, quam constituere studes, quum principium hic huic sermoni posueris, quod illis in omnibus statutum est, finis notionem, quam unde comparaverimus, dicere jam tempestivum est. Prima quidem nobis oboritur cognitio tum nostrum ipsorum, tum caeterorum hominum sanitate fruentium, secunda vero aegrotantium, unde nobis tum bene valendi, tum artem sanitatis procuratricem constituendi desiderium incessit. At quum sanitatem efficere volumus, ex effectivarum artium genere aliqua fuerit una, quam constituere desideramus. Quum autem duplices sint, ut demonstratum est, effectivae artes, ea, quam

Ed. Chart. II. [172.]

Ed. Bal. I. (35.)

ἤδη γεγοῖος, ἣν ζητοῦμεν, οὐκ ἐκ τῶν δημιουργουσῶν ὁ μήπω πρόσθεν ἦν. ἔναι μὲν γὰρ τῶν τεχνῶν αὐτὰ τὰ πράγματα δημιουργοῦσιν, ὥσπερ αἱ κατὰ τὴν ὑφαντικὴν καὶ σκηπτοτομίαν· ἔναι δὲ ἐπανορθοῦνται τὰ ποιήσαντα, καθάπερ αἱ τε τὰ διεξέρχοντα τῶν ἱματίων, καὶ τὰ διεσπασμένα τῶν ὑποδημάτων συρράπτονται.

Κεφ. β'. Ἐδείχθη δὲ κατὰ τῆς οἰκοδομικῆς οὕτως ἔχει. ἔστι γὰρ οὖν δὴ καὶ ταύτῃ ἔργα διττά, γενεαίς τε τῆς οἰκοῦσης οἰκίας, ἐπανόρθωσίς τε τῆς πεπονθυίας. Ἐδείχθη μὲν γὰρ πρὸς ἀμφοτέρων τὰς ἐνεργείας ἀναγκαῖον ἐν τῷ δημιουργικῷ γινώσκειν ἕπαντα τῆς οἰκίας τὰ μέρη, τίνα τε κατὰ τὴν οὐσίαν ἔστι, καὶ ὅποια κατὰ τὴν διάπλυσιν, καὶ πηλίκῃ τε κατὰ τὸ μέγεθος, ὅποσα τε τὸν ὀρεθμὸν, καὶ ὅπως ἀλλήλοις συγκείμενα. καὶ τοίνυν τῷ συνισταμένῳ τὴν περὶ τὸ σῶμα τέχνην, ἣν ἐν τῷ παρόντι συγγορεύωσαν ἡμῖν οἱ περὶ ὀνόματα ἐρίζοντες ὀνομάζων ἱατρικὴν, ἀναγκαῖον ἔσται γινώσκειν ἕκαστον τῶν ἀπλῶν μορίων, ὁποῖόν τι κατὰ τὴν οὐσίαν ἔστι καὶ τὴν διά-

quaerimus, ex rei factae emendatricibus ortum jam duxerit, non ex rei haud ante existentis effectricibus. Enimvero nonnullae artes ipsas res efficiunt, quemadmodum textoria et lutoria; nonnullae vitiatas emendant ac corrigunt, ut quae corrosas vestes ac dilaceratos calceos consunt.

Cap. II. Monstratum autem est et in architectura ita se habere. Sunt enim et ea ratione opera duplicia, tum domus non existentis generatio, tum labefactatae domus emendatio. Etenim ad utrasque operationes necessarium esse opifici universas domus partes cognoscere proditum est, quae substantiâ, quales conformatione, quantae magnitudine, quot numero, et quomodo inter se conjunctae sint. Quocirca et constituenti artem circa corpus humanum versantem (quam in praesenti nobis concedant de vocabulis concertantes Medicinam nominare) necessarium fuerit unamquamque ejus simplicium partium cognoscere, quam substantia, qualem conformatione, quan-

Ed. Chart. II. [172. 173.]

Ed. Basl. I. (35.)

πλάσιν, πηλίκον τε τὸ μέγεθος, ἔτι τε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν
 ἅπαντα, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα σύνθεσιν. ὥσπερ οὖν ὁ τὴν
 ἥδη γεγεννημένην οἰκίαν, ὅποια τίς ἐστιν, ἀκριβῶς γινῶναι
 βουλόμενος ἐξ ἀναλύσεως καὶ διαλύσεως ἐπὶ τὴν διάγνωσιν
 αὐτῆς ἐπεγένετο, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡμεῖς ἐξ ἀνατομῆς
 ἀνθρώπου σῶμα γνωσόμεθα. Θεὸς μὲν γὰρ καὶ φύσις, ὡς
 ὁ πρῶτον οἰκίαν ἐργασάμενος, οὕτω προγγινώσκουσι τὰ μέρη.
 τῆς χρείας αὐτοῖς τὸ παράδειγμα γεννώσης· ἡμεῖς δὲ, ὡς ὁ
 τὴν ἥδη γεγεννημένην οἰκίαν ἱστορῶν. καίτοι καὶ ἡμεῖς εἰ μὴ,
 καθὼς οἶόν τε, παραπλησίαν Θεῷ ποιησαίμεθα τὴν γνώσιν,
 ἀδύνατον ἡμῖν ἔσται διαγνῶναι, πότερον [173] ἅπαντα διὰ
 χρείαν τιὰ γέγονεν, ἢ μάτην ἔνια. καὶ γὰρ ταῦτα ἄμφω
 δυνατόν ἐστιν ἐπινοεῖν, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι πρὸς κακοῦ
 τινα γεγονέναι καὶ μέντοι καὶ ἡ γνώσις ἡ τῶν ἄριστα
 κατασκευασμένων σομάτων ἐντεῦθεν παραγίνεται. ἀλλὰ περὶ
 μὲν τούτων αὐθις. ἐξ ἀνατομῆς δὲ τὰ ὁμοιομερῇ προσαγο-
 ρεύμενα σώματα μαθόντες, ὁποῖόν τε τὴν διάπλασιν ἑκα-
 στον αὐτῶν ἐστιν, πηλίκον τε τὸ μέγεθος, ὅσα τε τὰ σύμ-

tam magnitudine, quem praeterea ipsarum omnium nu-
 merum ac mutuam compositionem. Quemadmodum igitur,
 qui jam constructam domum, qualis ea sit, accurate
 nosse vult, ex resolutione ac dissolutione ad ipsius
 dignotionem accedit, eodem modo nos ex anatome ho-
 minis corpus cognoscimus. Nam deus quidem et natu-
 ra, ut qui primo domum fabricatus est, sic partes ex
 usu ipsis exemplar generante praenorunt: nos vero,
 ut qui jam aedificatam domum scrutatur. Licet et nos
 nisi (quoad fieri queat) similem Deo cognitionem contra-
 xerimus, facultas tamen haud nobis erit dignoscendi,
 utrum omnia ob aliquem usum, an frustra quaedam fa-
 cta sint. Etenim haec ambo in opinionem cadere pos-
 sunt, an praeterea ob malum nonnulla procreata sint.
 Atque etiam hinc cognitio optime constitutorum corpo-
 rum procedit. Sed de his quidem alias. Verum ex dis-
 sectione ubi quae similiaria corpora nominantur, quale
 sit conformatione ipsorum quodque, et quantum magni-

Ed. Chart. II. [173.]

Ed. Bas. I. (35.)

παντα, καὶ ὅπως συγκείμενά, τῶν συνθέτων μορίων ἐπιστή-
μην ἔχομεν, ἃ δὴ καὶ προσαγορεύομεν ὀργανικά· τοιοῦτό
ἐστὶ σκέλος, τοιοῦτον χεὶρ, τοιοῦτον δάκτυλος, ὀφθαλμός,
γλῶττα, πνεύμων, ἥπαρ, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. καὶ τοῖσιν
καὶ τὰς ἐνεργείας διττὰς εὐρεῖν ἐστὶ τῶν μορίων, ἑτέρας
μὲν τῶν ἀπλῶν τε καὶ ὁμοιομερῶν, ἑτέρας δὲ τῶν συνθέ-
των τε καὶ ὀργανικῶν. ἔνεστι γοῦν καὶ τὸ σκέλος ὅλον ἰδεῖν
κινούμενον· ἔνεστι δὲ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ μὲν ἑκαστον. καὶ
καθ' ἑκαστόν τε τῶν μὲν ἐγκάρσιον ὅλος διακοπέτος, κί-
νησίν τινα διαφθειρομένην τοῦ σκέλους, ἔνεστι δ' ἰστο-
ροῦντα τὰ κατὰ τὸ σῶμα, καὶ ὅτι τὸ καθήκον εἰς τὸν μὲν
κεῖρον ἐπειδὴν τροχῆς, πρῶτος μὲν αὐτὸς ὁ μῦς ἀναίσθη-
τός τε καὶ ἀκίνητος γίνεται, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τὸ κινούμε-
νον ἄρθρον. ὅθεν, οἶμαι, καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι συνισταμένους
ἡμῖν τὴν τέχνην, οὐ μόνον γινῶναι τὰ μόρια καὶ τὴν σύν-
θεσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, καὶ ταύτη διώσκομεν
οἰκοδομησάντων. ἐκεῖνοί μὲν γὰρ τὰ μόρια μόρια καὶ τὴν

tudine, et quot universa et quomodo componantur,
didicerimus, si compositarum scientiam habuerimus par-
tium, quas organicas appellamus: ejusmodi crus est,
ejusmodi manus, ejusmodi digitus, oculus, lingua, pul-
mo, hepar, et quae sunt hujusce generis caeterae.
Quin et actiones duplices invenire licet partium: alias
quidem et simplicium et similiarium; alias vero et com-
positarum et organicarum. Licet itaque et pedem uni-
versum, dum movetur, conspiciere, licet etiam et ipsius
musculos; ac in singulis musculis per transversum pedis
prorsus incisum motum aliquem deperdi; licet denique
scrutari, quae corpori occurrant: eo qui in musculum
inseritur nervo vulderato, primum quidem ipsum mu-
sculum tum sensus tum motus expertem reddi, atque
cum ipso eum, qui movebatur, articulum. Unde et ar-
bitrer necessarium quoque esse nobis artem constituenti-
bus non solum partes et compositionem, sed et ipsarum
functiones cognoscere. Atque ea re ab aedicatoribus
differimus. Nam illi quidem partes solas et constructio-

Ed. Chart. II. [173.]

Ed. Bas. I. (35.)

αίνεσιν ἴσασιν, οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ἐνεργεῖ, διότι μηδὲ ζῶόν
 ἐστιν ἡ οἰκία· ἡμῶν δὲ καὶ τὰς ἐνεργείας ζητητέον ἐστὶ.
 ἀρχὴ δὲ κἀνταῦθα διττὴ ζητήσεως, ἥτοι τῆς ἐνεργείας γινώ-
 σκας, καὶ τοῦ μορίου. τῆς ἐνεργείας μὲν, οἷον τοῦ λογίζεσθαι,
 τοῦ μεμῆσθαι, τοῦ προαιεῖσθαι. τοῦ μορίου δὲ, οἷον
 ἐγκεφάλου, καὶ νοτιαίου, καὶ καρδίας. πασῶν οὖν ὧν ἴσμεν
 ἐνεργειῶν ζητήσωμεν τὰ μόρια, τῶν τε μορίων ἀπάντων τὰς
 ἐνεργείας· ἡ ζήτησις δὲ πάντως ἡμῶν κἀνταῦθα διὰ τινος
 ἴσται μεθόδου, περὶ ἧς αὖθις σκεψόμεθα.

Κεφ. γ'. Νυνὶ δ', ὅτι διττὴ μὲν ἡ τῶν μορίων ἐστὶ φύσις,
 διττὴ δὲ καὶ ἡ τῶν ἐνεργειῶν, ἥδη λέλεκται, καὶ αὖθις ἀκρι-
 βέστερον λεγέσθω. τοῦ σύμπαντος σκέλους ἐνέργεια βᾶδισις
 ἐστὶ. γίνεται δὲ, τῶν ἐν αὐτῇ διασθροάσεων ἐναλλάξ ἀλλήλων
 ἐκτεινομένων τε καὶ συγκαμπτομένων, οἷον αὐτίκα κατὰ γόνυ
 τῶν μὲν ἔμπροσθεν μυῶν ὑπερβαινόντων τὴν ἐπιγονατίδα,
 καὶ διὰ τενόντων εἰς τὸ τῆς κνήμης ὁστοῦν ἐμφυομένων,
 ἐπειδὴν ἐκεῖ ἐπισπιάδωνται τὴν κνήμην, ἥ ἔκτασις γίνεται

nem sciunt, nulla tamen ipsarum actionem edit, neque
 propterea animal est domus. Verum et actiones nobis
 investigandae sunt. At hic quoque duplex est inquisitionis
 principium, scilicet actionis et partis cognitio:
 actionis quidem, veluti ratiocinari, invenisse et eligere;
 partis vero, ut cerebri, medullae, dorsi et cordis. Om-
 nium itaque quas scimus actionum partes, et partium
 omnium actiones investigabimus. Haec vero investigatio
 nobis hic quoque prorsus pro quadam erit methodo, de
 qua postea tractabimus.

Cap. III. At nunc quod duplex quidem sit partium na-
 tura, duplex vero et actionum jam dicta sit, rursus quoque
 accuratius explicetur. Totius cruris actio incessus est.
 Fit autem, quum articuli alternatim mutuoque exten-
 duntur et inflectuntur, quod statim in genu deprehendi-
 tur: anterioribus quidem musculis rotulam transcenden-
 tibus, et suis tendinibus in tibiae os insertis, ibique
 tibiam contrahentibus, cruris sit extensio; interioribus

Ed. Chart. II. [173. 174.]

Ed. Bal. I. (35.)

τοῦ σκέλους· τῶν δ' ἐντὸς ὁμοίως ἐνεργησάντων ἡ κίνησις οὕτω καὶ κατ' ἰσχίον καὶ πόδα καμπτομένης ἢ ἐκτεινομένης τῆς διαρθρώσεως, αἱ κινήσεις γίνονται. φαίνεται μὲν οὖν ὁ μῦς ἐναργῶς, ὅταν τοῦ περικειμένου δέξιματος γυμνωθῇ, συναγόμενός τε καὶ ἀνασπώμενος, ὡς ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν. οὐ μὲν τὸ καθήκον εἰς αὐτὸν τεῦρον αἰσθητὴν τινα κίνησιν κινούμενον φαίνεται, ἀλλ' ἔοικεν ὁδὸς εἶναι τοῦτο καὶ ἐξ ἐγκεφάλου κατιούσης δυνάμεως. αὐτὸς δ' ὁ ἐγκεφαλὸς ὅτι μὲν ἀρχὴ τοῖς νεύροις ἅπασι τῆς τοιαύτης δυνάμεως ἐστίν, ἐναργῶς ἐμάθομεν ἐκ τοῦ διαρθεθέντος ὁτινοῦν νεύρου, [174] ἐν μὲν τοῖς ἄνω μέρεσιν, ὃ συνεχές ἐστίν ἐγκεφάλῳ, διασώζειν τὰς ἐνεργείας, ἀπολλύναι δ' ἐν τοῖς κάτω. πρότερον δ', ὥσπερ αὐτὸς τοῖς νεύροις, οὕτω ἐκείνῳ πάλιν ἑτερόν τι μόριον ἐπιπέμπει τὰς δυνάμεις, ἣ πηγὴ τις αὐτῶν ἐστίν, ἐκ' ἁδῆλον· ἡ γὰρ τοιαύτη σκέψις ὑπὲρ ἡγεμονικῆς ψυχῆς ἐστίν. ἀλλ' ἐπαρίωμεν, ὅθεν ὁ λόγος ἀπετράπετο. βάδιαις μὲν ἢ ἐνέργεια τοῦ σκέλους παιτός· ἐξηγᾶται δ' αὐτῆς τῶν ἐν τοῖς σκέλεσι μορίων τὸ μῶδες

vero similiter agentibus, flexio. Sic in ischio ac pede, quum articulus flectitur aut extenditur, motus perficiuntur. Imo vero musculus manifeste conspicitur, quum circumjacente cute denudatus ceu ad suam caput contrahi adducique, non tamen, qui in ipsum nervus inferitur, sensibili quodam motu moveri conspicitur; sed videtur via is esse prodeuntis a cerebro facultatis. Ipsum autem cerebrum principium quidem esse nervis omnibus ejusmodi facultatis, clare et perspicue ex nervo quocunque diviso didicimus, qui in superioribus quidem partibus, quibus cerebro continuus est, actiones servat, quae in inferioribus depereunt. At utrum, quemadmodum ipsum cerebrum nervis, ita illi rursus altera pars quaedam facultates immittat, aut fons quidam ipsarum sit, etiam abditum est. Haec enim speculatio ad principem animam spectat. Sed redeamus, unde digressa est oratio. Incessus equidem cruris totius actio est. Huic autem praest in cruribus musculosam partium genus; ossa vero, car-

Ed. Chart. II. [174.]

Ed. Bas. I. (35. 36.)

γένος ὁστᾶ δέ, καὶ γόνδροι, καὶ πιμελή, καὶ ἀδὴν, καὶ ἀρτηρία, καὶ δέρμα, καὶ φλέβες, ὑμένες τε καὶ σύνδεσμοι, τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἔχουσιν ἐκ τῶν μυῶν. πρῶτα μὲν γὰρ ὑπ' αὐτῶν κινεῖται τὰ ὁστᾶ, τὰ δ' ἄλλα πάντα τῷ παρακίσθαι τοῖς ὁστοῖς ἐν κύκλῳ, σὺν ἐκείνοις κινεῖται. ἣ μὲν οὖν τοῦ ποδὸς κίνησις ἐνέργεια τοῦ μυὸς ἐστίν· ἣ δὲ ὅλου τοῦ σκέλους οὐκ ἐστὶν ἀπάντων ἐνέργεια τῶν μορίων αὐτοῦ. καὶ διὰ τοῦτο διττὸν ἔφαμεν εἶναι τῶν ἐνεργειῶν τὸ γένος· ἐν μὲν τὸ πρῶτον καὶ κυριώτατον, ἐκάστου τῶν ἀπλῶν μορίων ἐνεργοῦντος, ἕτερον δὲ κατὰ συμβεβηκός, ἣ δευτέρως, ἣ οὐ πρώτως, ἣ ὅπως ἂν τις τῶν ὅλων ὁργάνων ὁτομάζων ἐθέλῃ.

Κεφ. δ'. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἡμῖν διάρισται, (36) μετὰ τοῦτο ζητητέον ἐστίν, ἐκ τίνων μὲν ἡ τῶν ὁργανικῶν μορίων, ἐκ τίνων δὲ ἡ τῶν ἀπλῶν ἐνέργεια συμπληροῦται. καὶ πρῶτόν γε ἀπὸ τῶν ὁργανικῶν ἀρχατέον, ἐπειδὴ σκέλους ἐμνημονεύσαμεν. εἰ μὴ τίνων ἢ τὰ ὁστᾶ τηλικαῦτά τε καὶ τοσαῦτα, καὶ ὥδι πως διαπεπλασμένα; καὶ ὥδι πως συνεαπτόμενα, τῶν μυῶν ἢ κί-

tilagines, adeps, glandula, arteria, cutis, venae, membranae, et ligamenta initium motus habent a muscularis. Primum enim ab ipsis ossa moventur, caetera vero omnia, quod ossibus in ambitu affixa sunt, cum illis moventur. Quare pedis motus musculi actio est; verum universi cruris, non omnium ejus partium actio est. Ac propterea diximus, duplex esse actionum genus: unum quidem primum ac maxime proprium cuique partium simplicium agenti; alterum vero ex accidenti, aut secundario, vel non primario, aut, quomodocunque aliquis nominare voluerit, universorum organorum.

Cap. IV. Quum autem hoc a nobis definitum sit, postea quaerendum est, tum quibus partium organicarum, tum quibus simplicium actio compleatur; ac primum ab organicis exordiendum, quandoquidem cruris meminimus. Itaque nisi ossa tot tantaque sint, et eo modo conformata, eoque ordine connexa, musculorum motus ni-

Ed. Chart. II. [174.]

Ed. Bas. I. (36.)

νησις οὐδὲν ἀνίσκει. Ἡ γὰρ ἐν ταῖς διαρθρώσεσι τὸ μὲν ὑποδέχεσθαι τῶν ὀστέων, τὸ δὲ ἐμβαίνειν, τοὺς συνδέσμονες δ' ἐξωθεν ἐν κύκλῳ περιβεβλῆσθαι, σφίγγοντας αὐτῶν τὴν σύνταξιν, ὥπως μὴ παραλλάττῃ· οὐ μὴν οὕτως συντόνους τε καὶ σκληροὺς, ὥς ἀντιπράττειν ταῖς κινήσει, οὐ μὴν οὐδ' οὕτω χαλαροὺς, ὥς παραλλάττειν ἐπιτρέπειν τὰ διαρθρούμενα. φαίνονται τοίνυν καὶ οἱ σύνδεσμοι δεινὰ μεγέθους τέ τινος, καὶ διαπλάσεως, καὶ ἀριθμοῦ, καὶ συνθέσεως. ἔάν τε γὰρ ἐλάττους ἢ μείζους γίνωνται, ἔάν τε πλείους ἢ ὀλιγώτεροι τοῦ δέοντος, ἂν τ' ἐν ἑτέρῳ σχήματι, καὶ καθ' ἕτερον ἐμφυόμενοι χωρίον, οὐκ ἔτ' ἄμεμπτος ἡ τῆς διαρθρώσεως γίνεται κίνησις. ὥσπερ οὖν ἐπὶ συνδέσμων τε καὶ ὀστέων καὶ μυῶν εἴρηται νῦν, οὕτως ἐπὶ πάντων προσήκει διασκέπασθαι, τῆς ἐνεργείας τε πέρι καὶ τῆς χρείας. εἰ μὲν γὰρ εὐρίσκηοντο μόνον μηδὲν ἄργον ἐνεργείας ἢ χρείας, ἀλλὰ κατὰ τὴν οὐσίαν τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὸ μέγεθος, ἔτι τε τὴν διάπλασιν τε καὶ τὴν σύνταξιν ἄριστα κα-

hil proficiet. Oportet enim in articulationibus alterum quidem os excipere, alterum vero ingredi ac excipi; ligamenta vero ab externo ambitu circumducta esse, quae eorum constructionem coërceant, ut sedem non permutent; non tamen ita rigida ac dura, ut motibus obnitantur; neque etiam adeo laxa, ut articulos vacillare finant. Proindeque ligamenta videntur magnitudine quadam, et conformatione, et numero, et compositione indigere; si namque majora aut minora fuerint, sique plura vel pauciora, quam deceat, siue in alia figura, vel in alium locum inferantur, non amplius illaesus erit articulationis motus. Quemadmodum igitur et in ligamentis et ossibus et musculis nunc dictum est: sic in omnibus tum de actione, tum de usu differere consentaneum est. Si namque nulla inveniatur pars, quae actione aut usu otiosa vacet, imo si secundum substantiam propriam, et magnitudinem, ac praeterea conformationem et idoneam structuram constituta sit, ipsa,

Ed. Chart. II. [174. 175.]

Ed. Bal. I. (36.)

τεσκευασμένον, οἷόν περ ἐστὶ, φυλακτέον αὐτό· διημαρτη-
 μένον δὲ κατὰ τι, πρὸς τὸ βέλτιον ἀκτέον. ὅπερ οὐχ οἷόν
 τε ποιῆσαι, πρὶν τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν χρείαν καὶ τὴν
 κατασκευὴν ἐκάστου γινώσκειν τῶν μορίων. ζητητέον οὖν αὐτά,
 καὶ οὐκ ἀποκνητέον, εἰ μέλλομεν ἔχειν ἐπιστήμην ὑγιεινοῦ
 καὶ νοσηροῦ σώματος.

Κεφ. ε'. [175] Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τοῦτο γέγονεν ὁ λόγος,
 ἀταμνησθῆναι χρὴ τῆς μεθόδου τὴν δύναμιν. οὔτε γὰρ οἰκίας,
 οὔτε νεὼς, οὔτε σκίμποδος, οὔτε ἄλλου τῶν ἀπάντων οὐδε-
 νός, ἐτέρως ἢ τις ἐξετάσειε τὴν κατασκευὴν, εἴτ' ἄμεμπτός
 ἴσται, εἴτε μεμπτή, χωρὶς τοῦ τὰ συνθετικά διασκέπασθαι
 μάρια, πόσα τε τὸν ἀριθμὸν ἔστι, καὶ πηλίκον ἕκαστον,
 ὅπως τε διαπέπλεκται, καὶ ὅπως κέβηται· ἀλλ' ἐν τούτοις
 ἴσται ἢ τ' ἀρετὴ καὶ ἢ κακία τῶν συνθετικῶν ἀπάντων σω-
 μάτων. ἐν αὐτοῖς δὲ τούτοις ἐδείκνυτο καὶ τὰ πάθη τῆς
 οἰκίας εἶναι, καὶ τῆς νεὼς, ἥτοι μεγέθει, καὶ διαπλάσει,
 καὶ ἀριθμῷ, καὶ θέσει τῶν μορίων, εἴπερ γε καὶ ἡ ἀρετὴ
 καὶ ἡ κακία. σκίμποδος δὲ οὐκ ἐν τούτοις· ἱματίων δὲ ἄρα

prout est, conservanda. At in re aliqua vitiosa, in
 statum meliorem ducenda. Quod efficere non potes,
 priusquam singularum partium actionem, et usum, et
 constitutionem noveris. Haec itaque quaerenda, haud-
 que negligenda, si sani et morboſi corporis scientiam
 simus adepturi.

Cap. V. Quum autem huc deducta sit oratio, opus est
 facultatem methodi memoria repetere. Neque enim domus,
 neque navis, neque lecti, neque cujusque rei alterius
 structuram aliquis aliter exploraverit, an vitio careat,
 an vero vitiosa sit, quam si eas quae componunt partes
 scrutatus fuerit, quot sint numero, quam magna quae-
 que, quomodo conformata, et quomodo sita sit. In his
 autem omnium coagmentatorum corporum tum integritas
 tum vitium existit. In his vero ipsis demonstrabitur et
 domus et navis affectiones consistere, scilicet in par-
 tium magnitudine, conformatione, numero et situ:
 Equidem et vitium et integritas. At vero lecti non in

Ed. Chart. II. [175.]

Ed. Bas. I. (36.)

ἐν ἄλλοις τισίν· ὑποδήματος δὲ οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς. ἐν ἅπασιν οὖν τοῖς ὀργανικοῖς σώμασιν, οἷς οὐσία κατὰ σύνθεσιν, ἐν τέτταρσι γένεσι ἡ ἀρετὴ, καὶ ἡ κακία, καὶ τὸ πάθος ἐστίν. εἰ δὲ καὶ κατὰ φύσιν ἐνωσιν λαμβάνοι τὰ μόρια, πέμπτον τι γένος τοῦθ' ὑπάρξει τοῖς τοιούτοις σώμασιν, ὥστε τὸν μὲν ἄριστον ἀρίστας ἔχειν τὰς ἐνεργείας, τὸν δὲ μοχθηρότατον χειρόστας. εἰ δὲ καὶ λυθείη τις σύμφυσις, οὐ μεμπτὴ μόνον ἡ τοιαύτη διάθεσις, ἀλλ' ἤδη καὶ νόσημά ἐστι. καλεῖσθαι δ' ἐνεκα σαφοῦς διδασκαλίας τὸ τοιοῦτον γένος ἐνώσεως λύσις, οὐδὲν διαφέρον, εἰ καὶ συνεχείας τις εἴποι λύσιν. ἀλλ' ὅτι γε καὶ τοῖς ὁμοιομερίων ἐγγίγνεται τὸ πάθος τοῦτο, γιγνώσκεισθαι γοῇ. καὶ γὰρ ὀστοῦ, καὶ νεύρου, καὶ φλεβός, καὶ ἀρτηρίας, καὶ σαρκὸς ἐν τῷ φύττεισθαι τε καὶ διαβιβρώσκεσθαι, καὶ τέμνεισθαι, καὶ διασπᾶσθαι, καὶ ῥήγνυσθαι, διαφθείρεται τὸ συνεχές. ἀλλ' ἐν μὲν ὅσῳ κάταγμα καλεῖται τὸ πάθος· ῥήγμα δὲ ἐν τοῖς σαρκώδεσι μορίοις τῶν μυῶν ἐκ διατάσεως γιγνώμενον.

istis; vestimentorum vero in aliis quibusdam; calceamentorum vero non in iisdem. In omnibus igitur organicis corporibus, quibus substantia ex compositione est, in quatuor generibus integritas, et vitium, et affectio continetur. Si vero et naturalem unionem consequantur partes, quintum quoddam oborietur id genus ejusmodi corporibus, adeo ut optimum quidem corpus optimas fortiatur actiones, quod vero pessimum, pessimas. Si vero aliqua quoque solvatur unitas, non vitiosa solum ejusmodi affectio, sed jam et morbus est. Vocetur autem dilucidioris doctrinae gratia genus illud unitatis solutio: si quis et continui solutionem appellet, haud erit dissidium. Sed quod et similaribus partibus is excitetur affectus, scire oportet. Etenim ossa, et nervi, et venae, et arteriae, et carnis, quotiescunque punguntur, roduntur, secantur, divelluntur et rumpuntur, vitiatum continuum. Verum in osse quidem fractura affectus vocatur; ruptura vero in carnis musculorum partibus,

Ed. Chart. II. [175.]

Ed. Basf. I. (36.)

αἱ δ' ἴνες ὅταν ὁμοίως τὰθεῖσαι ῥαγῶσι, σπάσμα καλεῖται τὸ πάθος. ὡσαύτως δὲ τῷ ῥήγματι τὸ τραῦμα συνεχείας ἐστὶν ἐν σαρκὶ λύσις, οὐκ ἐκ διατάσεως, ἀλλ' ἐντομῆς. εἰ δ' ὅξυ καὶ λεπτον εἴη τὸ τιτρώσκον, ὀνομάζεται νόγμα καὶ ρύξις· εἰ δὲ βαρὺ, θλάσμα καὶ θλάσις. τῶν δ' ἐξ ἀναβρώσεως, ὅσα μὲν ἐν ὀστέῳ γίγνεται, τερῆδών· ὅσα δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἔλκος. ἀλλ' ὀνομάζειν μὲν ἐξέσται καὶ ἄλλως. αἱ διαφοραὶ δὲ αἱ σύμπασι τοιαῦται εἰσι καὶ τοσαῦται τοῦ πέμπτου γένους τῶν νοσημάτων, ὅταν ἐν τοῖς πρώτοις συνίστηται μέρεσιν. ἐν ὀργανοῖς δέ, ὡς εἴρηται, κατὰ τὰς τῶν ἑτερογενῶν γίγνεται συμφύσεις, καὶ καλεῖται πάντα ἀποσπάσματα. διακριθέντες μέντοι τινὸς ὅλου τῶν ὁμοιομερῶν, εἴη μὲν ἂν καὶ αὐτοῦ τοῦ διηρημένου τὸ πάθος, εἴη δ' ἂν καὶ τοῦ σύμπατος ὀργάνου, ποτὲ μὲν κατὰ συμβεβηκός, ὡς ἐπειδὴν ἦται μῦς, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον πάθῃ, ποτὲ δὲ καὶ πρῶτον, ἐπειδὴν σύνδεσμος. ὥσπερ οὖν ἐφ' ἐνὸς γένους νοσήματος, ἐν ᾧ τὸ συνεχές τῶν μορίων βλάπτεται, τὰς διαφο-

quae extensione concitatur; quum autem fibrae peraeque tensae rumpuntur, vulsura vocatur affectus: eodem vero modo quae rptione continui fit in carne solutio, vulnus, quod non extensione, sed incisione prodit; verum si, quod vulnerat, acutum ac tenue sit, punctura et punctio nominatur; si vero grave, contusio vel collisio; ex corrosione vero qui in osse quidem oboritur, caries; qui vero in caeteris, ulcus. Sed nominare quidem alio modo concedatur. At hae differentiae omnes tot talesque sunt quinti generis morborum, quum primas partes obsident. In organicis vero (ut dictum est) secundum eas, quae diversi sunt generis, coagmentationes oboriuntur, vocanturque omnes avulsiones. Sed divisa quadam tota parte similari, affectio quidem illa tum ejus partis erit, quae secta est, tum etiam totius erit organi. Interdum tamen ex accidenti, ut quum vel musculus, vel pars hujusmodi aliqua affecta est; interdum vero etiam primario, ut quum ligamentum. Ut igitur unius generis morbi, in quo par-

Ed. Chart. II. [175. 176.]

Ed. Bal. I. (36.)

ὥς ἐγὼ νῦν ἐπῆλθον, οὕτω καὶ σὺ περᾶσθαι τῶν ἄλλων τεττάρων γενῶν, ὡσαύτως διελθεῖν. ἀναμνησκειν γὰρ αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ περιττὸν ἰδόκει μοι, γεγραμμένων γὰρ ἀπάντων ἀκριβῶς ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς.

Κεφ. 5'. [176] Πάλιν οὖν ἀναμνήσομαι ἡμῶς αὐτοῦ, ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις ἄπασιν, ὃν ἐν συνθέσει τὸ τῆς οὐσίας εἶδος ἔστιν, ἰδεῖσθαι τὰ σύμπαντα γένη τέτταρα, τῆς ὅλης οὐσίας αὐτῶν αἰτία, καὶ προσέτι τοῦ κατορθωμένου τε καὶ δημιουργημένου σχήματος ἐν αὐτοῖς. ἔπειτα δ', ὅτι καὶ αὐτῶν τῶν ἀπλῶν ἐκάστου μορίων ἀναγκαιὸν ἔστιν ἐπίστασθαι τὴν φύσιν, εἰ καὶ τὴν τούτων τις ἀρετὴν τε καὶ κακίαν ἱκανὸς ἐστὶ γνωρίζειν, ἐπαγορευθεῖσθαι τε τὰ παθήματα. πεπονθυίας γοῦν ἐν οἰκίᾳ κεραμίδος ἢ πλίνθου τινός, ὡμῆς ἢ ὀπτῆς, ἐπίστασθαι χρὴ τὸν τεχνίτην, ὅπως τε δημιουργήσῃ τοιαύτην ἐτέραν, ὅπως τε τὴν μὲν πεπονθυῖαν ἐξαίρῃ, καταθήσεται δ' εἰς τὸν ἐκείνης τόπον ἑτέραν ἀπαθῆ. τῷ μέντοι γε τὴν περὶ τὸ σῶμα τὰνθρώπου τέχνην συσταμένῳ πρὸς τοῖς ἄλλαις

tion continuum laeditur, differentias ego nunc edifferui, ita et tu simili experiare ratione caetera quatuor genera paucis percurrere. Memoria namque ipsa hoc in libro repetere superfluum mihi videtur, quum in libro de morborum differentiis accurate conscripta sint omnia.

Cap. VI. Rursus igitur nobis ipsis in memoriam revocabimus, quod et in caeteris partibus omnibus, in quarum compositione substantivae species est, demonstratum sit, universa genera quatuor totius substantiae ipsarum esse causas; ac praeterea tum probe constitutae, tum vitiatæ ipsarum figurae; deinde vero quod et cujusque ipsarum simplicium partium naturam scire necesse sit, si quis tum et earum integritatem et vitium cognoscere, tum affectus emendare commode valeat. Oblaeso igitur domus imbrice, aut latere aliquo, vel crudo, vel cocto, scire oportet opificem, et quomodo ejusmodi alterum structurus sit, et quomodo oblaesum exempturus, ac in illius locum alterum integrum positurus. At sane et qui artem circa hominis corpus versantem constituit, ei

Ed. Chart. II. [176.]

Ed. Bas. I. (36.)

καὶ ἀναγκαῖον τοῦτο ἔσται, γινώσκων, εἴτε δυνατόν ἐστὶν ἀπαιτῆναι τι μόριον, εἴτε ἀδύνατον ἀντ' ἄλλου τίθεσθαι σώμα μὲν ἐκκόψας πεπονθυῖαν, ἑτέραν ἐργάσασθαι δύνασθαι. νεῦρον δὲ ἢ σύνδεσμον κόψας, ἕτερον ἀποτελέσαι τοιοῦτο οὐ δύνησθ. τῇ μὲν γὰρ ἐξ αἵματος ἡ γένεσις, τοῖς δὲ ἐκ σπέρματος. ἔστι δὲ καὶ ὁστοῦν ἐν τι τῶν ἐν τῇ πρώτῃ διαπλάσει συνισταμένων, ἀλλ' εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ καταθεῖναι τι δυνάμεθα παραπλήσιον ὁστοῦ. καὶ ταῦτα ἐγὼ μὲν τῶν ἀπεφηνάμην ἐκ προχείρου λαβὼν ἕνεκα παραδειγμα-
τος. ὁ δὲ λόγος αὐτὸν γε κελεύει ζητῆσαι τὸν συνιστάμε-
νον τὴν τέχνην, καὶ ἤδη γε τὰς ἀρχὰς τῆς εὐρέσεως ὑπε-
ρχεσάμην, ἐπὶ τὴν πρώτην τοῦ ζώου γένεσιν ἀναπέμψας,
καὶ συμβουλεύσας ζητῆσαι, τίνα μὲν ἐκ σπέρματος ἐγένετο,
τίνα δ' ἐκ τροφῆς αἰεὶ γίγνεται. ἔτι δὲ δη μᾶλλον ἢ μέθο-
δος ἀναγκάζει τε καὶ κελεύει ζητεῖν ἡμᾶς, εἴθ' ἔν ἐστιν
ἕκαστον τῶν ὁμοιομερῶν τε καὶ ἀπλῶν φαινόμενον μόριον,
εἴτ' ἐκ πλείονων σύγκεται, καὶ τίς ὁ τρόπος αὐτοῖς ἔστι

praeter caetera necessarium quoque est id nosse, num aliqua pars loco alterius poni queat, an vero alterius vice locari nequeat. Carnem quidem prave affectam si refeceris, aliam procreare poteris; nervum vero aut ligamentum si secueris, alterum ejusmodi efficere non poteris. Illi etenim ex sanguine, his vero ex semine ortus est. Sed os quoque una quaedam est partium; quae in prima conformatione constructae sunt. Verum in locum ipsius restituere possumus aliquid ossi assimile. Et haec nos equidem nunc obiter sumpta exempli gratia prodidimus, imo et ratio ipsum hortatur inquirere, qui artem constituit, jamque inventionis principia descripsi-
mus, quae ad primam animantis generationem revisimus, consulimusque inquirere, quaenam ex semine procreata sint, et quae ab alimentis perpetuo procreentur. Ad haec autem magis methodus et cogit et exhortatur nos inquirere, utrum singulae partes similes, quae et sim-
plices conspiciuntur, unum sint, an vero ex pluribus

Ed. Chart. II. [176.]

Ed. Bas. I. (36. 57.)

τῇ συνθέσει· εὐδήλον γάρ, ὥς καὶ ταῦτα τοῖς ὁργανικοῖς ὀνομαζομένοις ἀνάλογα, ἐν τε τῇ ποσότητι καὶ διαπλάσει καὶ μεγέθει καὶ θέσει (37; τῶν συνιστάντων αὐτὰ, τὴν τ' ἀρετὴν ἔξει καὶ τὴν κακίαν, εἴπερ ἀνάλογος ὁ τρόπος αὐτῶν ἐστὶ τῆς γενέσεως. εἰ δ' οὐχ οὕτως, ἀλλ', ὥς ἡ τετραφάρμακος ὀνομαζομένη, δι' ὅλων κερασθέντων ἀπάντων ἐγένετο, καθ' ἑτερον τρόπον ἐξευρήσεις αὐτῶν τὴν ἀρετὴν τε καὶ κακίαν, καὶ τὴν νόσον. ὥσπερ, οἶμαι, εἰ μὴ κερασθέντων, ἀλλ' ἐκ παραθέσεως ἀκριβοῦς ἢ ἔννοις αὐτῶν ἐστὶν, ὁμοίως τῷ κεφαλικῷ τῷ καλουμένῳ φαρμάκῳ ξηροῦ, καὶ οὕτως ἐξείρους τὴν ἀρετὴν τε καὶ κακίαν, καὶ νόσους οἰκείας τῇ γενέσει τοῦ πράγματος. εἰ δὲ μήτε ἐκ πολλῶν διαφερόντων κατ' εἶδος, ἀλλ' ὁμοειδῶν ἀπάντων σύγκειται, καθάπερ εἰ οὕτως ἔτυχεν οἰκία τις ἐξ ὀπτῆς πλίνθου μόντης, ἢ λίθων, ἐν τῇ συνθέσει μόνῃ ὁηλοῦντι ἐξευρήσεις τῶν ὁμοιομερῶν τὴν ἀρετὴν τε καὶ κακίαν, καὶ νόσους οἰκείας τῇ γενέσει τοῦ πράγματος. ὅτι μὲν δὴ τῶν εἰρημένων ἐν τι τοῖς ὁμοιομε-

constent et quis sit earum compositionis modus. Has namque planum est organicis nuncupatis proportionē respondentēs et in quantitate, et conformatione, et magnitudine, et situ ipsas constituentium, tum integritatem, tum vitium fortūtas, si modus ipsarum generationis sit analogus; si vero non ita, sed ut medicamentum, quod tetrapharmacum nominatur, totis per tota mixtis factae sint, alia ratione ipsarum integritatem et vitium et morbum comperies. Quemadmodum (arbitror) si non ex mixtis, sed ex appositione accurata sit ipsarum unitas peraeque cephalico, quod vocatur, medicamento arido; sic et integritatem, et vitium et morbos operis generationi proprios inveneris: si vero non ex multis specie differentibus, sed ex iisdem specie omnibus compositae sint, ut (si ita fors tulerit) domus quaedam ex coctis lateribus solis, aut lapidibus; in compositione sola videlicet familiarium partium et integritatem et vitium et morbos operis generationi proprios reperies. Verum sane ali-

Ed. Chart. II. [176. 177.]

Ed. Bas. I. (37.)

ρίσιν ὑπάρχει σώμασιν, ὃ λόγος ἡμῖν ὑφηγεῖται. τί δ' ἐξ αὐτῶν ἔστιν ἀληθές, ἀκριβοῦς δέσται σκέψεως. ὁρῶμέν γέ τοι καὶ τοὺς φιλοσόφους, ἐπὶ τὴν τοιαύτην μὲν ἀμικομένους ζήτησιν, ὥσπερ καὶ [177] τῶν ἱατρῶν ἐρίους, ἐπιπλέον ἀλλήλων διενεχθέντας. διό μοι καὶ δοκοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἱατρῶν ἀποστῆναι τῆς τοιαύτης ζητήσεως, ἀπογόντες εὐρήσων τὸ ζητούμενον. ἔτι οὐ μόνον ὡς ἀδυνάτου τῆς εὐρέσεως ἀπέστησαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀχρήστου. ὅτι μὲν οὐκ ἀχρήστος, εἰ μέλλοι τις οὐ διὰ πείρας τινὸς, ἀλλὰ μεθόδῳ συστήσασθαι τὴν τέχνην, ἥδη μοι δοκεῖ πρόδηλον ὑπάρχειν. ὅτι δὲ οὐδ' ἀδύνατος, ἐφεξῆς σκοποῦμεν, ὁλίγον τι πρότερον ἡμῖν διαλεχθέντες. εἰ γάρ τί μοι πιστεύεις, ὥσπερ οὐκ πιστεύεις, ὁρῶν με οὐδὲν πρὸς δόξαν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἅπαντα πράττοντα, μὴ καταπληγίετω σε τὸ πλῆθος τῶν διαφωνησάντων ἱατρῶν τε καὶ φιλοσόφων. εἰ μὲν γάρ ἐξ ὧν χρὴ γινῶναι τελεθῆς, ἅπασιν ὑπῆρξεν, εἴτ' οὐχ εὔρον, εὐλογον ἦν ἀπογινῶναι

quod praedictorum similaribus adesse partibus, ratio nobis suadet; quodnam autem ex ipsis verum sit, exacta consideratione indiget. Videmus enim, philosophos in hujusmodi quaestionibus descendere, quemadmodum et medicorum nonnullos plurimum inter se discrepasse. Quare mihi etiam quampturimi medici videntur ab hac quaestione secessisse, quum se id, quod quaereretur, inventuros nequaquam sperarent; nonnulli vero non modo ut impossibilem, sed ut inutilem disquisitionem omiserunt. Quod quidem inutilis minime sit, si quis non experientia, sed methodo artem constituerit, jam mihi dilucidum esse videtur: quod vero non impossibile, postea considerabimus, quum quid paucum prius inter nos disseruerimus. Si quam enim mihi fidem adhibeas, ut certe adhibes, quum me rem nullam humanae gloriae, sed veritatis studio omnia efficere conspicias; ne te multitudo medicorum philosophorumque discrepantium deterreat. Si namque, ex quibus veritatem nosse oportet, ea omnibus adessent, nec ipsam postea invenirent,

Ed. Chart. II. [177.]

Ed. Bal. I. (37.)

τῆς εὐρέσεως. εἰ δὲ τινὰ μὲν οὐδ' ὅλως ἔσχον, ὥσπερ οὖν ὁμολογοῦσι καὶ αὐτοὶ, τινὰ δ' ἄδηλον εἰ ἔσχον, ἡμεῖς δὲ οἰήσμεν αὐτοῖς ἔχουσιν ἅπαντα, θαυμάζοντες χρὴ προσεῖναι τῇ ζητήσει. τίνα τοίνυν ἐστίν, ἃ χρὴ συνελθεῖν, ἵνα ζητῶν ὁτιοῦν τις ἦτοι γνῶ τάληθές, ἢ μὴ γνούς οὐκ ἀπογνῶ τῆς εὐρέσεως; ἐπὶ δὲ δηλονότι. πρῶτον μὲν ὁξεῖα φύσει, ὥστε ὅπερ οὖν ἐκδιδάσκηται μάθημα λογικὸν ἐτοιμῶς ἐπισθαι· δεύτερον δὲ ἢ ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἀγωγή τε καὶ ἄσκησις, ὥς ἐν τοῖς πρώτοις γενέσθαι μαθήμασι· μάλιστα δ' αὐτὸν ἐν ἀριθμητικῇ τε καὶ γεωμετρίᾳ γυμνάσασθαι δεῖ, καθάπερ καὶ Πλάτων συμβουλεύει. τρίτον ἐπὶ τοῖτοις ἅπασιν ὑποσχεῖν τὰ ὅτι τοῖς κατὰ τὸν ἑαυτοῦ χρόνον ἀρίστοις εἶναι δοκοῦσιν. εἴτα τέταρτον αὐτὸν εἶναι φιλοπονῶτατον, ὥς μηδὲν μήθ' ἡμέρας, μήτε νυκτὸς ἐκμειλεῖν ἄλλο πλὴν τῶν μαθημάτων. εἴτα πέμπτον, ὅπερ ὀλιγίστοις ὑπῆρξεν, ἀληθείας ὁρεχθῆναι, καὶ τοῦτο σπουδάζει μόνον ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ, καταφρονήσαντα τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἃ τοῖς

spem inventionis abjici consentaneum esset. Sed si quaedam omnino isti non habuerint, quemadmodum etiam concedunt, quaedam vero utrum habuerint non confiet, nos vero sumus conscii, nos ipsos omnia tenere, veritatis inquisitionem audacter admittere necesse est. Quotnam igitur existunt, quae concurrere opus est, ut, si quis quaerens aliquid, siue verum noverit, siue non, ab inventione non desperet? Septem nimirum. Primum quidem acuta natura, ut, quaecunque disciplina rationalis edoceatur, eam facile assequatur. Secundum a puerili aetate et institutio, et exercitatio, ut in primis versetur disciplinis; maxime vero et in arithmetica et in geometria sese exercuisse oportet, quemadmodum et Plato consuluit. Tertium, ad haec omnia optimis suis tempestate habitis praeceptoribus aures adhibuisse. Quartum post ea, ipsum esse laboris patientissimum, ut nihil quicquam interdum, nihilque noctu praeter disciplinas meditetur. Quintum praeterea, quod paucissimis contingit, veritatem expetere, eique soli in tota vita studio incumbere, spretisque caeteris omnibus, quae a

Ed. Chart. II. [177.]

Ed. Bas. I. (37.)

πολλοῖς διανοοῦνται πρὸς τοῦτοις ἔκτον, ἐκμαθεῖν τινα μέθοδον, ἥ διακρίνεται τὸ ἀληθές τε καὶ τὸ ψεῦδος. οὐ γὰρ ὅθι ἀποχρήσει γε μόνον εἰς τὴν εὔρεσιν ὧν ζητοῦμεν ἐπιθυμῆσαι τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ δύνανται τινα τῆς εὔρεως πορίσασθαι. ἑβδομον ἐπὶ τοῦτοις ἅπασιν, ἀσκήσαι τὴν μέθοδον, ὥς μὴ γινώσκειν μόνον, ἀλλὰ καχεῖσθαι δύνασθαι. εἰ γὰρ δὴ τοῖς μὲν ῥήτορσιν ἐλάττωτα τέχνην μεταχειρόμενοις οὐκ ἱκανὸν εἶναι δοκεῖ τὸ γινῶναι τὴν μέθοδον, ἀλλ' ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ τὴν ἀσκήσιν αὐτῆς μεταχειρίζονται, πολὺ μᾶλλον τοῖς οὕτω μεγάλα ζητοῦσιν οὐκ ἀποχρήσει μόνως ἐκμαθεῖν τὴν μέθοδον. εἰ μὲν οὖν ἔν τι τῶν εἰρημίων ἐνδείοι τῷ καθηγουμένῳ τῆς ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν ὁδοῦ, δικαίον ἐστὶ μὴ πάνυ τι τυχεῖν ἐλπίζειν, ὧν ἐφίεται. εἰ δὲ ἅπαντα ὑπάρχει, τί κολύει ζητεῖν τὸ ἀληθές ἐπ' ἐλπίσιν ἀρεταῖς;

Κεφ. ζ'. Ἐστὶ μὲν δὴ τὸ προκαείμενον, ὥσπερ τοῦ σύμπαντος σώματος ἐξ ἀνατομῆς ἐμάθομεν ἅπαντα τὰ μέρη μέχρι τῶν

plerisque expetuntur. Sextum serie, methodum quandam didicisse, qua tum verum, tum falsum dijudicetur. Non enim certe satis fuerit ad inventionem duntaxat eorum, quae desideramus, veritatem concupiscere, sed etiam facultatem quandam inventionis paratam habere oportet. Ad haec omnia septimum, methodum exercuisse decet, ut non solum cognoscere, sed uti queat. Si namque rhetoribus quidem inferiorem artem sectantibus haud satis esse videatur nosse methodum, sed totam vitam in ipsius exercitatione conterant, multo magis magna adeo quaerentibus solum edidicisse methodum nequaquam sufficiet. Itaque si quod unum horum, quae dicta sunt, ad veritatem viam instituenti desit, aequum est ipsi haud admodum sperare eorum quae expetit quicquam esse consequuturum. Si vero omnia sepetant, quid prohibet veritatem bona spe solum exquirere?

Cap. VII. Institutum porro est nobis, quemadmodum omnes totius corporis vel etiam simplicissimas ex dissectione

Ed. Chart. II. [177. 178.]

Ed. Bas. I. (37.)

ἀπλουστάτων, ὡς πρὸς τὴν αἰσθησιν, οὕτω καὶ αὐτὸ τοῦτο
 ἔξευραῖν, ὅποια τὰ πρὸς τὴν φύσιν ἐστὶ τὰ πρῶτά τε καὶ
 ἀπλούστατα μόρια. μὴ τοίνυν ἐπὶ πάντων, ἀλλ' ἐφ' ἑρῶν
 ὡς ἐπὶ παραδείγματός, ὃ λόγος ἡμῖν γενέσθω. τῆς σαφούς
 ἐπισκεπτομένης, πρῶτον μὲν, εἰ ἐν τι τὴν ἰδέαν ἐστὶ τὸ
 γεννῆσαν [178] αὐτὴν στοιχείον. οὐδὲν γὰρ χεῖρον οὕτως
 ὀνομάσαι τὸ πρῶτόν τε καὶ ἀπλούστατον ἐν αὐτῇ μόριον.
 εἰθ' ἔξῃς, εἴπερ μὴ φαίνοιο τοιοῦτον, εἰ πολλά. καίτοι,
 πόσα γε, καὶ τίνα, καὶ ὅστις ὁ τρόπος αὐτοῖς ἐστὶ τῆς συν-
 θέσεως. ἐπεὶ τοίνυν ἡ σὰρξ ὀδυνᾷται τεμνομένη τε καὶ θερ-
 μαινομένη σφοδρῶς, ἀδύνατον ἐν εἶναι τῷ εἶδει τὸ στοιχείον,
 οἷον Ἐπίκουρος ὑπέθετο τὴν ἄτομον. ὅτι γὰρ οὐχ ἐν τῷ εἶδει τὸ
 στοιχείον ἐστὶ τοιοῦτον, ἐνθ' ἔνδε δῆλον. οὐδεμία τῶν ἀτόμων
 αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν οὔτε θερμὴ τὴν φύσιν ἐστίν, οὔτε ψυχρὰ,
 οὐ μὴν οὐδὲ λευκὴ τίς ἐστίν ἔξ αὐτῶν ἢ μέλαινα. καὶ τί δια-
 τρίβω, καὶ καταμικρύνω κατακερματίζων τὸν λόγον; ὅπως γὰρ
 οὐδεμία ποιότης ἐστὶν αὐτῇ τῇ ἀτόμῳ, ὡς οἱ πατέρες αὐτῶν
 βούλονται. τῶν γὰρ δὴ τοιούτων ποιότητων πᾶσαι δι' ὧν

didicimus, ita hoc ipsum invenire, nempe quales naturae
 existant primariae et simplicissimae partes. Verum non
 de omnibus, sed de una seu exempli loco sermonem
 instituemus. Caro inspiciatur primam, an unum specie
 sit elementum, quod ipsam procreaverit. Nihil enim ma-
 li est primam et simplicissimam in ea partem sic appel-
 lasse. Deinde si talis non appareat; an multae; posita,
 quot hae, et quae sint; tum, quinam compositionis earum
 modus existat. Quum igitur caro, dum secatur calefcit-
 que vehementer, dolore afficitur; unum specie eleme-
 tum esse non potest, cujusmodi Epicurus atomon statuit.
 Quod enim unum specie elementum tale non sit, inde
 constat; nulla siquidem ex atomis ipsa per se aut calida
 natura est aut frigida, neque etiam candida quaedam
 ex ipsis est, vel nigra. Sed quid commoror, et com-
 minuens orationem protraho? In summa namque, nulla
 qualitas est ipsi atomo, ut auctores ipsarum discernunt.
 Nam hujusmodi qualitates universae per tota corpora

Ed. Chart. II. [178.]

Ed. Bas. L. (37.)

φαίνονται διελήλυθέναι τῶν σωμάτων· ὥς ἢ γε κατὰ τὸ σχῆμα ποιότης ὑπάρχει πάσαις αὐταῖς, ὑπάρχει δὲ καὶ ἀντιτυπία, καὶ βάρος. ἀλλ' εἴτε ποιότητα χορὴ καλεῖν, εἴτε ἄλλο τι τὰ τοιαῦτα, πρὸς γε τὸ προκείμενον οὐδὲν διαφέρει. πάσαις γὰρ αὐταῖς ὑπάρχει τὰ εἰρημένα; καὶ οὐ διαφέρουσιν ἀλλήλων εἶδει, καθάπερ αἱ ὁμοιομέρειαι τοῖς ἐκείνης ὑποτιθεμένοις, ἢ τὰ τέτταρα στοιχεῖα τοῖς τιθεμένοις ταῦτα. φησὶν οὖν ὁ Ἱπποκράτης, ἐγὼ δέ φημι, εἰ ἔν ἦν ἀνθρώπος, οὐδέποτε ἂν ἤλγειν, ὀρθότατα λίγων. τὸ γὰρ ἔν ἀμετάβλητον εἰς ἕτερον, οὐκ ἔχον γε εἰς ὃ μεταβάλοι. τὸ δὲ ἀμετάβλητον ἀναλλοίωτον καὶ ἀπαθές, τὸ δὲ ἀπαθές αἰώδιον. γίνεται τοίνυν ἐκ τῶν εἰρημένων προτάσεων συμπέρασμα, τὸ ἔν ἀπαθές ὑπάρχειν· ἐφ' ᾧ πάλιν ἕτερος ἐρωτηθήσεται λόγος τοιόσδε. εἰ ἔν ἦν τῷ εἶδει τὸ στοιχεῖον, οὐδὲν ἔν τοῖς πᾶσιν οὐδέποτε ὀδυνηθήσεται· ἀλλὰ μὴν ὀδυρᾷται· οὐκ ἄρα ἔν ἐστι τὸ στοιχεῖον. ἐπεὶ δ' ὑπέκειτο περὶ σαρκὸς ποιῆσθαι τὸν λόγον, ἐπ' ἐκείνης ἐξεταζέσθω. εἰ ἔν ἦν τῷ εἶδει τὸ τῆς σαρκὸς στοιχεῖον, οὐδέποτε ἢ σὰρξ

permeasse videntur, ut ipsa figurae qualitas ipsis omnibus inest: inest autem et renixus et gravitas: sed haec an qualitatem, an aliud quicquam vocare oporteat, ad propositum nihil attinet. Omnibus enim ipsis praedicta insunt, nec inter se specie differunt, sicut homoeomeriae, similitudines, iis qui illas supponere, aut elementa quatuor haec statuerunt. Hippocrates igitur inquit: ego vero dico, si homo unum esset, haudquaquam doleret. Rectissime pronunciat. Nam unum in aliud mutari non potest, quum non habeat in quod mutetur; quum immutabile nec alterari, nec mutari possit: impatibile vero dolore vacet: at manat ex dictis pronunciatis haec conclusio, unum esse impatibile, ob quam rursus aliud proponetur argumentum tale. Si elementum unum esset specie, nihil in omnibus unquam doleret. Atqui dolet: non igitur unum est elementum. Quoniam vero de carne nobis constitutum erat dissertationem moliri, de illa disseratur. Si unum esset specie carnis elementum, nun-

Ed. Char. II. [178.]

Ed. Bas. I. (37.38.)

ὀδυρήσεται· ἀλλὰ μὴν ὀδυῖται· οὐκ ἄρα ἐν ἔστι τῷ αἰθε-
 ρὶ τῆς σαρκὸς στοιχεῖον. ὃ δ' αὐτὸς λόγος καὶ καθ' ἑτε-
 ρον ἐρωτηθήσεται τρόπον. εἰ ἀπαθὲς ἔστι τὸ τῆς σαρκὸς
 στοιχεῖον, οὐκ ὀδυρηθήσεται· ἀλλὰ μὴν ὀδυῖται· οὐκ ἄρα
 ἔστιν ἀπαθὲς. εἰ δὲ καὶ πλείω λόγοι τις εἶναι τὰ στοιχεῖα,
 μὴ μέντοι γε ἀλλοιούμενα, καὶ ἐπ' ἐκείνων ὃ αὐτὸς λόγος
 ἐρωτηθήσεται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰ ἀπαθὴ τῆς σαρκὸς
 ἔστι τὰ στοιχεῖα, οὐκ ἀλγήσει· ἀλλὰ μὴν ἀλγεῖ· οὐκ ἄρα
 ἔστιν ἀπαθὴ τὰ τῆς σαρκὸς στοιχεῖα. ὃ μὲν οὖν πρότερος
 λόγος ἀνατρέπει τὴν τε τῶν ἀτόμων, καὶ τὴν (38) τῶν
 ἀνόρων, καὶ τὴν τῶν ἐλαχίστων ὑπόθεσιν. κατὰ δὲ τὸν
 δεῦτερον ἢ τε τῶν ὁμοιομερεῶν ἀναιρεῖται δόξα, καὶ ἡ
 Ἐμπεδοκλέους. καὶ γὰρ οὗτος ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων
 βούλεται συνίστασθαι τὰ σώματα, μὴ μεταβαλλόντων αἱ
 ἀλλήλα. πρόσσεχε νοῦν ἤδη τῷ λόγῳ, ὥς θάπτεται ἐλπίδος
 ἔξωθεν τὸ μέγιστον μέρος ὧν ἐζήτει. οὐκ ἀπαθὴ γὰρ ἀπέ-
 δειξεν εἶναι δεῖν τὰ στοιχεῖα τῆς σαρκὸς. οὐκ οὖν ἐτι κα-

quam caro doleret; sed dolet; non igitur unum specie
 carnis elementum est. Eadem vero ratiocinatio alio
 quoque modo proponetur. Si impatibile sit carnis ele-
 mentum, non dolebit: atqui dolet: non igitur est impati-
 bile. At si quis et plura esse elementa dicat, non ta-
 men quae alterentur: de illis in hunc modum eadem
 ratiocinatio proferetur. Si impatibilia sunt carnis ele-
 menta, non dolebit; sed dolet; non igitur impatibilia
 sunt carnis elementa. Quare prior quidem ratiocinatio,
 et atomorum, et incompactilium, et minimorum corpus-
 culorum hypothesim subvertit. Altera vero et similari-
 tatum et Empedoclis opinionem tollit. Etenim hic ex
 quatuor elementis corpora vult constitui, sed quae invi-
 cem non transmutentur. Adhibe jam disputationi ani-
 mum, qua citius ac speraverim maximam eorum partem
 quae quaerebas invenit; quippe carnis elementa non
 impatibilia esse oportere demonstravit. Non igitur

Ed. Chart. II. [178. 179.]

Ed. Bas. I. (58.)

θεξεναι τὸ προκείμενον κατὰ τὸν λόγον ἐν τῇ συνθέσει τῶν ἀπαθῶν ἐκείνων σωμάτων, ἃ δὴ στοιχεῖα τῆς τῶν ὄντων ἀπάντων φύσεως ὑποτίθενται, τὰς ὁδύνας γεννᾶσθαι φάσκοντες. ἀπαθὲς γὰρ ὁδυνώμενον οὐθ' ἡ διάνοια παρὰδέχεται, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον οὐδὲν τῶν αἰσθητῶν μαρτυρεῖ. τοὺς γοῦν δακτύλους εἰ συμπλέξης ἁλλήλοις, εἴτ' αὐτίς ἀποχωρίζοις, οὐθ' ἡ σύνοδος, οὐθ' ὁ διαχωρισμὸς ὁδύνην ἐργάσεται. τὸ μὲν γὰρ ὁδυνᾶσθαι σὺν τῷ πάσχειν ἐστίν. πάσχει δὲ οὐδὲν τὸ ψαῦον, ἐπειδὴ περ ἐν δυοῖν τούτων ἐστὶ τὸ πάσχειν, ἁλλοιώσει τε τῇ δι' ὅλων καὶ λύσει τῆς συνεχείας. ὁπότ' οὖν οὐδ' ἐν τοῖς παθητικοῖς ἐναργῶς σήμασιν οὐθ' ἡ σύνοδος, οὐθ' ἡ ἀφοδος ὁδύνην [179] ἐργάζεται, σχολῇ γε ἂν ἐν τοῖς ἀπαθέσιν ἐργάσαιτο. οὐ μὲν οὐδὲ τὸ ἀναρμον τὸ Ἀσκληπιάδου θραυστὸν ὃν ὁδυνήσεται θραυόμενον, ἀναίσθητον γάρ ἐστιν. ὥστε οὐδὲ τούτω πλέον ὁδύνης ἐσται ἐξ ὧν πάσχει, τῆς αἰσθήσεως ἀπούσης, ὥσπερ ὁσπῷ καὶ χόνδρῳ, καὶ πικελῇ, καὶ συνδέσμῳ, καὶ

eliammum, qui dolores tempori statuunt in corporum illorum impatibilium compositione, quae certe elementa omnium rerum naturae supponunt, propositum in oratione obtinebunt. Etenim nec intellectus capit, imo nec ullum eorum, quae sub sensum cadunt, attestatur, impatibile dolore affici. Nam digitos si invicem committas, rursusque separes, nulli dolorem nec coitus, nec separatio concitabit, siquidem dolor passioni conjunctus est. At nihil contiguum afficitur, quoniam in his duobus passio consistit, alteratione per tota et continuitatis divortio. Quam igitur in patibilibus manifesto corporibus neque coitus, neque sejunctio dolorem efficiat, multo minus in impatibilibus efficiet. Quare nec Asclepiadis corpusculum illud incompactile fragile existens dolebit, dum frangitur; non enim ipsi sensus est. Quare neque huic plus erit doloris ex iis, quibus afficitur, quam sensus sit expers; quam ossi, cartilagini, adipi, ligamento et pilis

Ed. Chart. II. [179.]

Ed. Bas. I. (38.)

θρῆξί. καὶ γὰρ ταῦτά πάντα πάσχει μὲν, οὐκ ὀδυῖται δὲ, διότι μηδὲ αἰσθάνεται. καὶ τοίνυν τὸ μέλλον ὀδυῖσθαι παθητὸν εἶναι καὶ αἰσθητὸν. οὐ μὲν ἔξ αἰσθητικῶν γε τῶν πρώτων ἀναγκαῖον εἶναι τὸ αἰσθητικόν, ἀλλ' ἀρκεῖ τὸ παθητικόν μόνον. αἰσθητικὸν γὰρ δύναται γενέσθαι ποτὲ, μεταβάλλον τε καὶ ἀλλοιούμενον. ἔπειθ' ἀπείρους ἐγγραφεῖ τὸ πλῆθος γενέσθαι τὰς ἐκ τῶν στοιχείων ἀλλοιώσεις τε καὶ κράσεις, ἅπειραι τῶν κατὰ μέρος σωματίων αἱ ιδιότητες συστήσονται, καθ' ὥς οὐδὲν ἄτοπον ἀναίσθητα γενέσθαι πολλὰ, καὶ τῶν αἰσθανομένων τὸ μὲν μᾶλλον αἰσθάνεσθαι, τὸ δ' ἥτιον. ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ πλείω τοῦ ἑνὸς εἶναι τὰ στοιχεῖα, καὶ ἀλλοιοῦσθαι φύσιν ἔχοντα, δεδῆλωται σαφῶς, τοῖς γε, ὥς ὀλέγον ἐμπροσθεν εἴρηται, τῇ παρασκευῇ ἔχουσιν ἅπασαν, ἔξ ὧν ἂν τις ἐπιστημονικῶς γένοιτο. τοὺς δ' εἰς τοσοῦτον ἤκοντας ἀναισθησίας, ὥς μηδ', εἴ τις ἐστὶν ἀποδεικτικὴ μέθοδος, ζητῆσαι πρότερον ἐθέλειν, ἢ παρ' ἄλλου μαθεῖν, ἢ ἀσκηθῆναι, τούτους οὐδὲ κοινω-

Etenim haec omnia patiuntur quidem, sed non dolent, quia nec sentiunt. Quicquid igitur dolebit, patibile ac sensibile esse oportet; non tamen ex sensilibus primis necessarium est esse sensibile, sed patibile solum sufficit. Nam aliquando sensibile fieri poterit, si immutetur altereturque. At quia multitudine innumerae alterationes ac temperaturae elementorum fieri possunt, infinitae quoque erunt particularium corporum proprietates, secundum quas nihil absurdum fuerit multa insensibilia fieri, atque ex iis, quae sentiunt, aliud magis, aliud minus sentire. At vero et elementa uno plura necessario esse, quae alterari natura possunt, clare demonstratum est iis, qui, ut paulo ante dictum est, apparatus omnem habent illorum, ex quibus possit aliquis fieri scientificus. Qui vero eo stupiditatis veniunt, ut ne vel an methodus quaedam demonstrandi sit, prius dignentur inquirere, vel ab alio discere, vel sese in ea exercere, iis sane hic sermo non est communi-

Ed. Chart. II. [179.]

Ed. Bal. I. (58.)

τοὺς τοῦ λόγου ποιητέον. οὐ γὰρ ἐρρίζοντες ἄλλοις, ἢ νικῶν
 ἐθέλοντες, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν εὐρεῖν σπουδάζοντες,
 ἐπὶ τούτῳ τὸν λόγον ἀφικόμεθα. τῷ γὰρ βουλομένῳ καὶ
 τὸς ἀπαιδεύτους ὑπολήψεις αὐτῶν ἐξελέγχειν ἴδιον γέγρα-
 πται βιβλίον, ἐν ᾧ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων
 ἐπισκεπτόμεθα.

Κε φ. η'. Πάλιν οὖν ἐπανελθόντες ἐπὶ τὸ προκείμενον,
 ἐπιθῶμεν αὐτῷ τέλος. ἐπειδὴ τὸ στοιχεῖον ἀλλοιωτόν ἐστι δι'
 ὅλου, πόσα τὰ πάντι' ἐστὶ στοιχεῖα, διέλθωμεν ἐξῆς, ἀρχὴν
 κἀνταῦθα τῶν λόγων τῶν ἐναργῶς τι φαινομένον ποιησά-
 μενοι. τοῖς ἀλλοιοῦσιν ὅτιοῦν ἀναγκαῖον καὶ ἀφαιμένοις ὣν
 πρῶτον ἀλλοιωσι, ποιήσασθαι τὴν μεταβολὴν, ὥσπερ ἡ
 αἰσθητικὴ διδάσκει, καὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις ἐν-
 δείκνυται. παρὰ γὰρ τὴν ἐννοίαν ἐστὶν ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα
 φλογὸς ἀλλοιοῦσθαι τι τῶν ἐν Αἰγύπτῳ. καὶ μὴν εἰ ἀφά-
 μενον ἀκλαιοῖ τὸ μεταβάλλον, ἀναγκαῖον αὐτῷ κατὰ τινὰς
 τῶν ἀπτῶν ποιότητας ἐνεργῆσαι. τί οὖν τὸ κολλῶν ἐστὶν
 ἐπισκίεσθαι πάσας αὐτάς; ὃξὺ μὲν οὖν τέμνει τὸ πλη-

candus. Neque enim contendendi cum aliis, aut vin-
 cendi, sed veritatis ipsius inveniendae desiderio ad hanc
 disputationem descendimus. Nam qui indoctas illorum
 opiniones volet redarguere, is librum, quem de elementis
 ex Hippocratis sententia inscripsimus, seorsum sibi le-
 gendum proponat.

Cap. VIII. Rursus igitur ad institutum reverti, finem ei
 imponamus. Quoniam elementum per totum alterabile est,
 quot universa sint elementa, deinceps referamus, ducto
 et hic ab iis, quae evidententer apparent, orationis exor-
 dio. Quae rem quaecunque alterant, eam tetigisse an-
 tea, quam immutasse, necesse est, ut sensus docet, et ip-
 sa rerum natura indicat. Nam absurdissimum est, ali-
 quid in Aegypto a flamma, quae hic est, alterari. Atqui
 si ex contactu id alteret, quod transmutat, quarundam
 tactilium qualitatum ratione operari ipsi necesse est.
 Quid igitur vetat has omnes inspicere? Acutam sane,

Ed. Chart. II. [179. 180.]

Ed. Bas. I. (38.)

σάζον, ἀλλ' οὐκ ἄλλοιοῖ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, καθάπερ οὐδὲ τὸ βάρος, ἀλλὰ θλῆ μὲν καὶ τοῦτο, δι' ὅλου δ' οὐκ ἐργάζεται τῆς πασχούσης οὐσίας τὴν μεταβολήν. οὐ μὲν οὐδὲ σκληρότης οὕτω ἁλλοιῶσαι δύναται τὸ πλησιάζον, ὥς εἰς ἕτερον εἶδος μεταστῆσαι. θερμότης μέντοι καὶ ψυχρότης ὅλην ἁλλοιῶσαι δύναται τὴν πλησιάζουσαν οὐσίαν. ὡσαύτως δὲ ὑγρότης καὶ ξηρότης, εἰ καὶ μὴ διὰ τάχους ὁμοίως ταῖς εἰρημέναις, ἀλλ' ἐν χρόνῳ γε καὶ αὗται μεταλλάττουσι καὶ ὑποκείμενα. ἄρ' οὖν καὶ ἑτέραν τινὰ ἔχομεν ἁλλοιῶν δυναμένην; ἢ τὸ σύμπαν πλῆθος ἐν ταύταις ἐστί; καὶ μόνας ὀνομάζεσθαι τε καὶ νομίζεσθαι προσήκει τὰς εἰρημένους ποιότητας δραστηᾶς, καὶ μάλιστα ἐν αὐταῖς τὴν πρώτην ἀντίθεσιν, καὶ κατ' αὐτὴν μᾶλλον τὴν θερμότητα, δραστηκτάτη [180] γὰρ αὕτη τῶν ποιότητων ἐστίν. ἔξης δ' αὐτῆς ψυχρότης, εἰθ' ὑγρότης, καὶ ξηρότης. ἄλλη δὲ οὐδὲ μία ποιότης ἁλλοιοῖ τὰ πλησιάζοντα δι' ὅλων αὐτῶν. εἰ γάρ τι διασπᾷ, καὶ θλῆ, καὶ τέμνει, καὶ νύττει, δρᾷ μέντοι καὶ τοῦτο, δι' ὅλου δὲ οὐκ ἐκτείνει τοῦ πάσχοντος

quod proxime accedit, secat, verum substantiam ejus non alterat, quemadmodum nec gravitas; sed contundit quidem et haec, verum per totam patientis substantiae mutationem non efficit; quin nec durities ita sibi proximum alterare potest, ut in aliam speciem traducat. Calor tamen et frigus totam adjacentem substantiam alterare potest. Ita vero humor et siccitas, etsi non subito, quemadmodum praedictae, certe tempore et ipsae subjecta transmutant. An igitur aliam adhuc alterandi facultatem habemus? An universa multitudo in his est? Certe solas praedictas qualitates efficientes tum dici, tum censeri convenit, ac praesertim primam inter eas oppositionem: atque in hac magis calorem, ipsa siquidem qualitatum efficacissima est; post hunc frigus est, mox humor, et siccitas; nulla vero alia qualitas sibi adjacentia per tota alterat. Si namque divellit aliquid, contundit, secat et pungit, id quidem facit, verum per totam substantiam patientis alterationem non

Ed. Chart. II. [180.]

Ed. Bas. I. (38.)

τὴν ἀλλοίωσιν, ὅθεν οὐδ' εἰς ἕτερον εἶδος οὐσίας αὐτὸ με-
 θίστησιν, ἀλλ' εἰς πλείστας διαμεῖ. τὴν γοῦν χιόνα διαι-
 ρῶν μὲν εἰς ἐλάχιστα μόρια, φυλάξεις χιόνα, θερμῆνας δὲ
 παύσεις τοῦ εἶναι χιόνα. καὶ γὰρ καὶ ἡ γένεσις ἐξ ὕδατος
 αὐτοῦ ψυχθέντος, οὐκ εἰς ἓν ἀθροισθέντος. αὐξησις μὲν
 γὰρ οὐσίας τοῦτο, γένεσις δὲ ἐκεῖνο. καὶ δὴ καὶ τῶν ἐναν-
 τίων, ἡ μὲν εἰς σμικρὰ διαίρεσις, μείωσις τῆς οὐσίας ἐστίν,
 ἡ δὲ θέρμανσις, ἐτέρας οὐσίας ἐστὶ γένεσις, ὅταν ἀλλοιώσῃ
 τὸ προὔπαρχον εἶδος. ὅσα τοίνυν σώματα πρῶτον τὰς τοι-
 αύτας ἔχει ποιότητας, ἐκεῖνα στοιχεῖα τῶν ἄλλων ἀπόντων
 ἐστί, καὶ τῆς σαρκός. ἐστὶ δὲ ταῦτα, γῆ, καὶ ὕδωρ, καὶ
 ἀήρ, καὶ πῦρ, ἅπερ ἅπαντες οἱ μὴ φεύγοντες ἀπόδειξιν
 φιλόσοφοι στοιχεῖα τῶν γεννωμένων τε καὶ φθειρομένων
 ἔρασαν εἶναι. καὶ μεταβάλλειν εἰς ἄλληλά φασιν αὐτὰ, καὶ
 εἶναι τι κοινὸν ἅπασιν ὑποκείμενον. ἀλλ' οὐ περὶ τούτων
 ὁ λόγος· ὅτι δὲ οὐ γοῇ δυσωπεῖσθαι τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρ-
 τανόντων τῆς ἀληθείας, ἀλλ' εἰ μὲν ἔχει τις ἀπόδειξιν,

extendit; unde nec in alteram essentiae speciem ipsum
 transfert, sed in plurima separat. Itaque nivem si divi-
 das in minimas partes, ipsam quidem nivem servabis.
 Sin calefeceris, non esse nivem efficies; etenim ex
 aqua ipsa refrigerata, non in unum collecta, ejus ortus
 est; hoc siquidem substantiae incrementum, illud gene-
 ratio est. Jam vero contrariorum in parva quidem divisio,
 substantiae diminutio est; calefactio autem, alterius sub-
 stantiae generatio, quum praecedentem alteraverit speciem.
 Igitur quaecunque corpora primum hujusmodi qualitates
 obtinent, illa reliquorum omnium et carnis elementa
 sunt; sunt autem haec terra, aqua, aër et ignis, quae
 philosophi omnes, qui demonstrationem non refugiant, ele-
 menta esse eorum, quae generantur et corrumpuntur,
 asseverarunt, ac ipsa in se mutuo transmutari ajunt,
 communeque aliquod omnibus esse subjectam. Verum de
 his haud verba sunt: sed quod deterreri non oporteat
 multitudine a veritate aberrantium, verum demonstra-

Ed. Chart. II. [180.]

Ed. Bas. I. (38.)

ἐκείνη πιστεύειν. εἰ δὲ οὐκ οἶδεν ὅλως οὐσίαν ἀποδείξειαι, ὥσπερ ἔνοι τῶν φιλοσοφεῖν φασκόντων ὁμολογοῦσι, μὴ τολμῶν ἀποφαίνεσθαι πάντως. παραπλήσιον γὰρ τοῦτο γε τῷ βούλεσθαι μαθεῖν, ὅπως γρη̄ προγινώσκων ἐλαττωρ ἤλλου, πρὶν ἐπ' ἀριθμῶν καὶ γραμμῶν γυμνάσασθαι. φευκτέον οὖν σοι τοιοῦτους ἀνθρώπους, ὥσπερ τὰ βάρβαροι συγκατασπῶσι γὰρ αὐτοῖς ἐνίοτε τοὺς πλησιάζοντας, ἢ πάντως γε ὑπαλίνουσι, εἰ μὴ τις ἱκανῶς εἴη γεγυμνασμένος ἐν θεωρίᾳ λογικῇ. ταύτη τοι καὶ ἀσκητέον ἡμῖν οὕτως, ὥς οὐδὲν ἕτερον, ἐκείνην τὴν θεωρίαν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οἶδ' ὅτι πάρεργον.

Κε φ. θ'. Ἐπὶ δὲ τὸ προκείμενον ἐπανίσταμεν. ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων ἀλλήλοις κεραννυμένων ἐν ὁμοιομερές γίγνεται σῶμα, κατὰ τὸ τῆς κράσεως ποιὸν, ἥτοι γε αἰσθητικὸν, ἢ ἀναισθητόν. ὁσαύτως δὲ καὶ κατὰ μέρος ἐν ἑκατέρῳ τῷ γένει διαφοραὶ πᾶσαι τῇ τῆς κράσεως ἕπονται διαφορᾷ. κατὰ γοῦν τὴν ταύτης ιδιότητα τὸ μὲν γίγνε-

tioni, si cui ejus copia sit, fidem adhibere. Porro si omnino demonstrationis substantiam ignorant, ut nonnulli, qui se philosophos dicunt, vereri se sententiam ferre omnino fatentur. Nam perinde est, ac si quis discere vellet, quonam modo defectum solis praefagiri oporteat, priusquam in numeris se et lineis exercuerit. Fugendi itaque ejusmodi homines sunt, tanquam barathra; quippe secum aliquando eos, quibuscum versantur, attrahunt, vel omnino inficiunt, nisi in logica speculatione abunde quis exercitatus fuerit. Hac itaque via non ita in re altera, quam in illa theoria nobis exercendum est. Sed hoc equidem scio praeter institutum.

Cap. IX. Ad rem propositam redeamus. Ex quatuor elementis invicem contemperatis corpus unum simile gignitur, pro temperamenti qualitate vel sensibile vel insensibile. Simili vero ratione et particulares in utroque genere differentiae omnes temperamenti differentiam sequuntur. Pro hujus enim proprietate aliud os, aliud caro,

Ed. Chart. II. [180. 181.]

Ed. Bas. I. (38. 39.)

ται ὁσποῦν, τὸ δὲ σὰρξ, τὸ δὲ ἀρτηρία, τὸ δὲ νεῦρον. ἀλλὰ καὶ ἡ καθύναστον αὐτῶν ιδιότης ἐν τῇ τῆς κράσεώς ἐστιν ιδιότητι. ξηροτέρα μὲν γὰρ καὶ θερμότερα σὰρξ ἢ τοῦ λέοντος· ἡγροτέρα δὲ καὶ ψυχροτέρα τοῦ προβάτου· (39) μέση δ' ἀμφοῖν ἡ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἀνθρώπων ἡ μὲν τοῦ Διωνος, εἰ οὕτως ἔτυχε, θερμότερα, ψυχροτέρα δ' ἡ τοῦ Φίλωνος. ὥστε γίνεσθαι τὰς διαφορὰς τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων ἀπλῶς μὲν, ὅσα πέρα ἐστι τὰ στοιχεῖα, θερμότερας, καὶ ψυχροτέρας, καὶ ὑγροτέρας, καὶ ξηροτέρας· συνθέτους δ' ἄλλας τέτταρας, ὑγροτέρας τε ἅμα καὶ ψυχροτέρας, θερμότερας τε καὶ ὑγροτέρας· ἄλλην τέ τινα τρίτην ξηροτέραν τε ἅμα καὶ θερμότεραν· ἐφ' ἣ πεπρωμένην ψυχροτέραν τε ἅμα καὶ ξηροτέραν· ἐφ' αἷς πρώτην ἀπασῶν εἶναι τὴν εὐκρατοτάτην. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὁ λόγος ἱκανὸς ἐξείργασται σύμπας ἐν [181] τοῖς περὶ κράσεων. ὁ δὲ νῦν ἐνεστὼς, ἐπειδὴ τῶν ὁμοιομερῶν τὴν ἀρετὴν τε καὶ τὴν κακίαν ἐξεῦρεν ἐν τῇ συμμετρίᾳ τε καὶ ἀμετρίᾳ τῶν στοιχείων, ἐξῆς ζητήσει διορίσαι τῆς κακίας αὐτῶν τὴν νόσον. ὁ διορισμὸς δὲ ἀπὸ τῆς ἐννοίας ἑκατέρων

aliud arteria, aliud nervus efficitur. Sed et cujusque ipsorum proprietas in temperamenti proprietate consistit: siccior namque et calidior leonis caro est; humidior frigidiorque ovis; media inter utramque hominis; atque inter ipsos homines Dionis caro, exempli gratia, calidior est, frigidior autem Philonis. Quapropter tot familiarium partium differentiae sunt, simplices quidem, quot elementa, calidiores, frigidiores, humidiores et sicciores; compositae vero aliae quatuor, humidiores simul et frigidiores, calidiores et humidiores; alia quoque tertia quaedam siccior una et calidior; deinde quarta frigidior simul et siccior; his accedit princeps omnium temperatissima. Sed de his quidem sermo idoneus totus in libris de temperamentis habitus est. Verum praefens sermo, quia familiarium integritatem ac vitium in elementorum commodatione et incommodatione invenit, deinceps ab ipsorum vitio morbum distinguet. Haec vero

Ed. Chart. II. [181.]

Ed. Bas. I. (39.)

τῶν πραγμάτων, ὥς ἐν τῷ περὶ ἀποδείξεως ἐδείκνυτο, τὴν
 πρώτην ἀρχὴν ἔξει. τίς οὖν ὑγαινούσης κατασκευῆς τοῦ
 σώματος ἐννοία, καὶ τίς ἤδη νοσοῦσης; ἡ μὲν οὖν ὑγαι-
 νούσα κατασκευὴ τοῦ σώματος ἀβλαβεῖς ἔχει τὰς κατὰ
 φύσιν ἐνεργείας· ἡ δὲ νοσοῦσα βεβλαμμένης. ὥστ', ἐπι-
 δὴν τις ὑγαινῶν ἀσθενεστεράς μὲν ὑγαινόντος ἐτέρου τὰς
 ἐνεργείας ἔχη, μηδέπω δ' ἤδη βεβλαμμένης, δυσκρατότερος
 μὲν ἔστι, νοσεῖ δ' οὐδέπω. μία μὲν οὖν ἡ εὐκρατοτάτη
 τῶν ἑξῶν ἔστι τῶν ὑγαινῶν, ὁκτώ δὲ δύσκρατοι. νόσος δὲ
 εὐκράτος μὲν οὐδεμία, δύσκρατοι δὲ σύμπασαι, τοσαῦται
 τὸν ἀριθμὸν, ὅσαι περ αἱ ὑγαιναι δύσκρασαι. εἰ δ' οὐκ
 ἀρέσκει τινὶ τῶν ὑγαινόντων τοὺς μὲν εὐκράτους τίθεσθαι,
 τοὺς δὲ δυσκράτους, αὐτὸς ἀναγκασθήσεται δυοῖν δογμα-
 των ἔλᾶσθαι θάτερον, ἢ διαπαντὸς ἅπαντας νοσεῖν, ἢ μίαν
 ἅπαντων εἶναι κρᾶσιν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἀκμαζόντων,
 γερόντων, παίδων, ἀθλητῶν, ιδιωτῶν, ἐργατῶν, ἀργῶν,
 ἰσχυρῶν, ἀσθενῶν, ἀλλ' ἑκάτερον ἄτοπον. ἀναγκαῖον οὖν

distinctio ab utrarumque rerum notione, ut in opere de
 demonstratione ostensum est, primum exordium habi-
 tura est. Quae igitur salubris constitutionis corporis no-
 tio est, quae jam et insalubris? Sana quidem corporis
 structura illaefas secundum naturam actiones habet,
 aegra vero laefas. Proinde quum quis sanus imbecillio-
 res quidem, quam alius sanitate fruens, functiones ha-
 bet, nondum vero jam laefas, intemperatior sane est,
 sed nondum aegrotat. Igitur inter salubres corporis ha-
 bitus unus quidem est temperatissimus, octo vero intem-
 perati. At morbus temperatus nullus est; intemperati
 vero omnes; tot numero, quot salubres intemperatu-
 rae. Quod si ex sanis alios temperatos, alios intempe-
 ratos statuere cuipiam non placeat, is alterum duorum
 dogmatum sequi cogetur, vel omnes semper aegrotare,
 vel unam esse omnium temperiem, virorum, mulierum,
 juvenum, senum, puerorum, athletarum, privatorum,
 operariorum, in otio degentium, robustorum, imbecil-
 lium; sed utrumque absurdum est; ergo tertiam quan-

Ed. Chart. II. [181.]

Ed. Bas. I. (39.)

τρίτον εἶναι τι πλάτος ὑγείας, ὡς παμπόλλας ἐν αὐτῷ περιέχεσθαι διαφορὰς τῶν ὑγιαυνότων σωμάτων, ἐν τῷ μᾶλλον τε καὶ ἥττον. οὕτω δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπανσι ἔχει. καὶ γὰρ οἰκία, καὶ ταῦς, καὶ σκίμπους, καὶ χιβωτὸς, ἱμάτιόν τε, καὶ ὑπόδημα, καὶ δίφρος, ἥτοι βέλτιόν ἐστιν, ἢ χεῖρον τῇ κατασκευῇ, πρὶν νοσεῖν. καὶ τοῖς ταύτας ὑποθετέον ἡμῖν ἔστι κατασκευὰς σώματος ἅπασιν τοῖς οὖσι, τὴν ἀρίστην, τὴν φαύλην, τὴν τοσοῦσαν. ἀλλ' ἡ μὲν ἀρίστη μία, τὸ χεῖρον γὰρ οὐκ ἐγγίγνεται τῷ τελειοτάτῳ· τῶν δὲ ἄλλων ἁμφοῖν οὐκ εὐαρίθμητον μὲν τὸ πλῆθος, αἱ διαφοραὶ δ' ἐν τῷ μᾶλλον τε καὶ ἥττον.

Κεφ. ι'. Ὅπου οὖν ἐν τοῖςδε τῷ λόγῳ γεγόναμεν, ἐπιστήσαντες αὐτὸν ἀναλάβομεν ἐν κεφαλαίοις τὰ εἰρημένα. γνωσόμεθα γὰρ οὕτως, ὅπόσον τε τοῦ ζητουμένου τὸ εὖρημένον ἤδη, καὶ ὅπόσον ἔτι τὸ ὑπολειπόμενόν ἐστι. προὔκειτο μὲν ἡμῖν συστήσασθαι τέχνην ὑγείας ποιητικὴν, ἀλλ' οὐχ οὕτως, ὡς ἡ οἰκοδομικὴ τῆς οἰκίας δημιουργική ἐστιν, ἀλλ' ὡς τοῦ διαφθειρομένου μέρους αὐτῆς ἐπανορθωτική.

dam sanitatis latitudinem esse oportet, ut plurimae in ea sanorum corporum differentiae in majoris et minoris ratione comprehendantur, sicut et in aliis omnibus habet. Etenim domus, et navis, et lectus, et arca, et vestimentum, et calcens, et currus, vel melius vel pejus structura est, priusquam aegrotet. Atque hae tres corporis dispositiones in omnibus nobis statuendae sunt, optima, depravata et morbosa; sed optima quidem una est, in perfectissimum enim deterius non cadit, reliquorum duorum innumerabilis certe copia est, habent autem differentias, ratione plitris et minoris.

Cap. X. Quam igitur hucusque hac oratione pervenimus, ipsam coercentes, quae dicta sunt, ea per capita repetamus. Agnoscemus enim ita, et quid rei quaesitae jam inventum sit, et quid praeterea supersit. Nobis quidem propositum est, artem sanitatis effectricem constituere, sed non ita est, ut architectura, quae domum exstruit, sed ut partis ejus labefactatae emendatrix; quanquam

Ed. Chart. II. [181. 182.]

Ed. Bas. I. (39.)

καὶ οὐδ' ἐνταῦθα πάντη τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ ζητούμενον ἦν ἐξευρεῖν, ἅχοι πόσον παραπλησίως οἰκοδόμῳ τὰ σφάλματα τοῦ σώματος ἐπανορθοῦσθαι δυνατός ἐστιν ὁ τὴν ὑγιαστικὴν τέχνην μεταχειριζόμενος. ἐπεὶ δ' ἀναγκαῖον εἰς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα προεγνώσθαι τὴν φύσιν τοῦ σώματος, οὗ τὰ σφάλματα μέλλει θεραπεύειν ἡ τέχνη, διὰ τοῦτ' αὐτὸ ἐζητήσαμεν. εὐρόντες δ', ὡς ἐνέργειαι τε καὶ κατασκευαὶ μορίων εἰσὶ κατὰ φύσιν, ὅν ἀντιποιεῖσθαι χρὴ παντὶ τρόπῳ τῆς φυλακῆς τε καὶ τῆς ἐπανορθώσεως, ἐπειδὴν πάσχοιεν, ἐκ πόσων συμπληροῦναι τὸ κατὰ φύσιν, ἐζητήσαμεν. εὐρόντες δ', ὡς τοῖς ὁργανικοῖς μορίοις ἐκ συνθέσεως ἐστὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀπλῶν ἢ οὐσία, τοῖς δ' ἀπλοῖς ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἐφρέσθης καὶ περὶ τῶν καθ' ἑκάτερα νοσημάτων σκεψόμεθα. καὶ σχεδὸν ἤμιν ὁ λόγος ἤδη τὴν γνῶσιν τῶν ὑγιαίνων τε καὶ νοσούντων νοσημάτων ἐξείσηκεν, [182] οὐδὲ ταύτην ἅπασαν, ἀλλ' εἰδὸς τι μόνον αὐτῆς, καὶ οἷον παράδειγμα. τὴν δὲ σύμπασαν

hic non eodem prorsus modo, verum id ipsum, quod quaeritur, erat invenire; quatenus similiter aedificatori corporis vitia emendare potest, qui sanitatis tuendae artem profitetur. At quia ad haec omnia corporis naturam praenolle necesse est, cujus vitia ars curatura sit; ideo hoc ipsum disquisivimus. Quum autem invenerimus, ut functiones et structurae partium secundum naturam sunt, pro quarum conservatione, et quum vitiatas fuerint emendationis omnibus modis propugnandum est; ex quot compleatur quod secundum naturam est, quaesivimus. Quum autem compertum habuerimus, organicis partibus ex earum quae ipsis insunt simplicium compositione substantiam esse, atque simplicibus ex quatuor elementis, deinceps utrarumque partium morbos considerabimus. Ac jam fere corporum tum sanorum tum aegrotorum cognitionem ratio nobis invenit, neque hanc universam, sed speciem quandam duntaxat ipsius et velut exemplum. Atqui universam tum sanorum tum

Ed. Chart. II. [182.]

Ed. Bas. I. (39.)

οὐσίαν τῆς τῶν ὑγιεινῶν τε καὶ νοσοῦντων σαυμάτων ἐπιστήμης ἔχομεν, ἐπειδὴν ταῖς ὕλαις ἐμβιβάζομεν τὰ εἶδη. χρὴ γὰρ οὐ μόνον, ὅτι θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ κερασθέντων ἑκαστὸν τι γίγνεται μόριον, ἐγνωμέναι τὸν ἰατρὸν, ἀλλὰ καὶ κατ' εἶδος ἐπελθόντα, τίς μὲν ἡ τῶν ὀστέων ἐστὶ κρῆσις, ὅποια δ' ἡ τῶν σαρκῶν τε, καὶ τένονων, καὶ φλεβῶν, ἑκάστου τε τῶν ἄλλων τῶν ἀπλῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ὀργανικῶν, ἥτις ἑκάστου μορίου σύνθεσις, οἷον χυμοῦ, σκέλους, ἥπατος, θώρακος, πνεύμονος, καρδίας, ἐγκεφάλου, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐχ ἀπλῶς τὰ γένη τε καὶ τὰς διαφορὰς τῶν νοσημάτων ἀνταρκές ἐστι γιγνώσκων, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑμῶστον μόριον, ὅπως γίγνεται ταῦτα. τοῦτο γὰρ ποιήσαντες ἐπιστήμην ἂν ἔχοιμεν ὑγιανοῦ τε καὶ νοσοῦντος σώματος, οὐ κατὰ τὸ εἶδος μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν, ἥτις ἐκ συσταμμένων ἐδείχθη συνίστασθαι, τοῦ τε εἶδους καὶ τῆς ὑποδεχομένης ὕλης αὐτό. κατάλοιπον δ' ἐστὶ διελθεῖν, ὅπως ἂν τις ἐξιάσαιο τὰ τε νοσήματα καὶ φυλάττοιο τὴν ὑγίαν, ἅπερ ἐπιπλεῖστον

agrotantium corporum scientiae substantiam habebimus, quum ipsi materiae species induxerimus. Oportet enim non solum medicum nosse, singulas quasque partes ex humido, frigido, sicco, calidoque mixtis procreari, verum etiam speciatim ipsas inspicere, quod ossium sit temperamentum, quale carni, nervorum, venarum, et cujusque aliarum simplicium, similiter vero et organicarum, quae cujusque partis sit compositio, veluti manus, cruris, jecoris, thoracis, pulmonis, cordis, cerebri. Eadem ratione neque satis est simpliciter genera et differentias morborum cognoscere, sed etiam quomodo hi singulis partibus accendant. Id enim si fecerimus, scientiam sortiemur et sani et aegroti corporis non solum speciatim, sed et tota substantia; quae utrisque tum specie, tum materiam eam suscipiente constituitur. Reliquum vero est percensere, quomodo quis morbos curet, et sanitatem tueatur, quae in duobus operibus plenissime

Ed. Chart. II. [182.]

Ed. Bas. I. (59.)

μὲν ἐν δύο πραγματείαις διερχόμεθα, τῇ τε τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, καὶ τῇ τῶν ὑγιαίνων. ἐνταῦθα δ', ὅσον ὑποδείξαι τὴν μέθοδον, αὐτῶν ἀρκεῖ μνημονεύσαι.

Κε φ. ια'. Ἡ μὲν οὖν θεραπευτικὴ μέθοδος ἐκ τῆς τῶν ὑγιαίνοντων τε καὶ νοσούντων σωμάτων ἀρχαὶ διαθέσεως. ἐπειδὴ γὰρ τὸ μὲν ὑγιαῖνον καθ' ἑαυτοῦ, ἢ χειροβόλῃ, ἢ θ' ὁμοιομερές, ἢ τ' ὁργανικὸν ἢ, σύμμετρον πάντα ἐστίν, ἄμετρον δὲ τὸ νοσοῦν, ἐπισκεπτόμενον αὐτοῦ τὴν ἄμετρίαν, ἣτις ποτ' ἐστίν. ἀνάγκη γὰρ εἶναι τὴν ἐτέραν ἐναντίαν αὐτῇ ἄμετρίαν. κατὰ μὲν τὰς τῶν ὁμοιομερῶν καὶ ὁπλῶν σωμάτων διαθέσεις ποιότητα, κατὰ δὲ τὰς τῶν ὁργανικῶν, εἰ μὲν εἴη κατὰ μέγεθος ἡ ἄμετρία τοῦ νοσήματος, ἕτερον ἐναντίον μέγεθος· εἰ δὲ κατὰ διάπλασιν, ἕτεραν ἐναντίαν διάπλασιν· οὕτω καὶ εἰ κατὰ θέσιν ἢ ἀριθμόν. ἐπὶ πάντων οὖν ἡ εἰς τὸ σύμμετρον ἐπάροδος ἐκ τῆς ἄμετρίας ὑπὸ τῆς ἐναντίας ἄμετρίας ἐστίν. καὶ γὰρ οἷον ὁδὸν τινα βαδίσαι τὸ παρὰ φύσιν ἔχον ἐν τῷ πρὸς τὴν φύσιν ἐπανέ-

tractamus, nempe medendi methodo, et de sanitate tuenda. At hic eorum meminisse sufficit, quatenus methodum praemonstrare possint.

Cap. XI. Itaque medendi methodus ex sanorum aegrotorumque corporum affectu incipit. Quum enim summe sanum, sive simile, sive organicum fuerit, commodum omnino sit, incommodum vero, quod aegrotat; inspicienda est ipsius incommodatio, quatenam haec sit; necessarium enim est dari alteram huic contrariam incommodationem; in similiarium quidem et simplicium partium affectibus qualitatem; in organicis vero, si in magnitudine fuerit incommodatio morbi, aliam contrariam magnitudinem, si in conformatione, alteram contrariam conformationem; ita si in situ, vel numero. Proinde in omnibus ex intemperie ad commodationem reditus a contraria incommodatione futurus est. Nam quod praeter naturam affectum est, id dum ad naturam redit, veluti per viam quandam, eandemque, sed e con-

Ed. Chart. II. [182.]

Ed. Bas. I. (39. 40.)

χεσθαι, την αὐτὴν μὲν, ἀλλ' ὑπαλιν ὁδοιποροῦσαν. εἰ δ' ἔμπαλιν ἔρχεσθαι μέλλοι, διὰ τῶν ἐναντίων ἀφίξεται τῇ παρούσῃ διαθέσει. καὶ οὗτος ἂν εἴη κοινότατός τε καὶ γενικώτατος σκοπὸς ἀπάσης τῆς ἰάσεως τῶν νοσημάτων, τὸ ἐναντίον, ὥς που καὶ πρὸς Ἱπποκράτους εἴρηται, τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα. κατὰ μέρος δὲ τὰ κατὰ μέρος ἐναντία, τῷ μὲν θερμῷ νοσήματι τὸ ψυχρὸν, τῷ δὲ ψυχρῷ τὸ θερμὸν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῷ μὲν ξηρῷ τὸ ὑγρᾶνον, τῷ δὲ ὑγρῷ τὸ ξηραίνον. οὕτω μὲν ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν. ἐπὶ δὲ τῶν ὁργανικῶν, καθ' ἕνασιν τῶν εἰρημένων αὐτοῖς γενῶν τεττάρων, τῆς νοσώδους ἀμετρίας τὴν ἐναντίαν χρὴ ἀντισῶζειν, ἄλλως ἂν ἐπὶ τὸ σύμμετρον καὶ κατὰ φύσιν ἴδωμεν. οἷον εἰ ἐπετράφη τινὶ ἔλκει σὰρξ πλείων τοῦ κατὰ φύσιν, οὐ τὸ σαρκῶν, οὐδὲ τὸ ἀνατρέφον, ἀλλὰ (40) τὸ καθαιροῦν τε, καὶ ἀφαιροῦν, καὶ διαβιβρώσκον, καὶ διαφθερόν ἀρμόττει προσφέρειν· ὥσπερ, εἰ καὶ κοῖλον ἔλκος ἐν τινι γένοιτο μέρει, σαρκωτικὸν προσφέρειν ἐκείνῳ.

trario tendentem, incedere oportet. Si vero ex diverso incessurum sit, per contraria praesenti affectui divertetur. Atque is scopus communissimus generalissimusque universae curationis morborum fuerit, id contrarium, ut quibusdam in locis ab Hippocrate traditum est: Contraria contrariorum sunt remedia. Particularibus autem particularia sunt contraria, calidum quidem frigido morbo, calido vero frigidum; similiter autem sicco quidem humidum, humido denique siccum. Sic quidem in similaribus res se habet. In organicis autem uniuscujusque praedictorum quatuor generum morbosae incommodationi contrarium inducere oportet, donec ad commodationem et naturalem statum pervenerimus; velut si caro major, quam natura exigat, ulceri cuiquam excreverit, non id offerre congruit, quod carnem procreet, neque quod nutriat, sed quod eam exedat, auferat, erodat atque corrumpat; quemadmodum, si in parte aliqua cavum plenus acciderit, huic sarcoticum adhiben-

Ed. Chart. II. [182. 183.]

Ed. Bas. I. (40.)

ἐκατέρου δ' εἰς τοσοῦτον ἢ χοῆσις, ὥς παύσασθαι τὸ τε
 πρῶτον, ὅταν εἰς τὸ σύμμετρον ἀφίκηται, πρὶν ὑπερβῆναι
 πρὸς τὸ ἐναντίον. [183] καὶ γὰρ τὸ ὑπερσαρκούν καθαι-
 ρὼν, εἰ μὴ σταίης ἐν τῷ συμμέτρῳ, κοῖλον ἀποδείξεις τὸ
 μέρος· ἀνατρέφων τε τὸ κοῖλον εἰ μὴ σταίης, κἄντιυθα
 παύσαιο κατὰ τὸ σύμμετρον, ὑπερσαρκούν ἐργάση. κατὰ
 μὲν δὴ τὸ γένος τοῦτο τῶν τοσημάτων, ἐν ᾧ τὰ μόρια πρὸς
 τὸ μείζον τε καὶ τοῦλαττον ἐκτρέπεται, τὴν ἐπιανόρθωσιν,
 ὥς εἴρηται, διὰ τῶν ἐναντίων ἐστὶ ποιητέον. καθ' ἕτερον
 δὲ γένος, ἐν ᾧ τῆς διαπλάσεως ἐξίσταται τῆς κατὰ φύσιν,
 ἐπειδὴ πλείους εἰσὶν αἱ κατὰ μέρος διαφοραὶ, καθ' ἑκάστην
 αὐτῶν ἐξευρίσκειν τὸ ἐναντίον. οἷον εἴ τι μόνον λαίπεδος κυρ-
 τότερον ἐγένετο, πρὸς τοῦναντίον ἀπάγειν αὐτὸ θλίβοντα καὶ
 ὠθοῦντα. τὰ δ' εἰσω θλίβέντα καὶ οἰονεὶ σιμωθέντα πρὸς
 τὸ ἐκτὸς ἐπατάγειν, ὥσπερ τὴν ῥίνα. τὰ δ' ἀντὶ τραχείων λεία
 γένομενα τραχύνειν, ὥσπερ γὰρ καὶ ὅσα τραχεὰ λειάνειν. οὕτω
 δὲ καὶ ὅσα τὰς κοιλότητάς, ἢ τοὺς πόρους, ἢ ὅλως τὰς διατρέ-

dum est; utrinque vero eatenus usus erit, ut tunc pri-
 mum cesses, quum ad commodationem prius venerit,
 quam ad contrarium excedat. Etenim nisi excre-
 scentem carnem exedendo in commodato statu constitueris, ca-
 vum partem efficies. Item, nisi cavum reficiendo com-
 moderate constitueris ac sedaveris, excrecentem efficies.
 In hoc sane morborum genere, quo partes ad majorem
 minoremque magnitudinem decedunt, per contraria, ut
 dictum est, emendatio molienda est. At in altero ge-
 nere, quo partes a naturali conformatione deturbantur,
 quoniam complures sunt particulares differentiae, suum
 cujusque contrarium invenire decet. Exempli gratia, si
 pars aliqua se ipsa gibbosior evadit, in contrarium statum
 reducenda est, premendo et impellendo: quae vero in-
 tro compressa est ac veluti resima, in exteriorem par-
 tem reducere, ut nasum, expedit. Quod si pro asperis
 laevia facta sunt, exasperare, quemadmodum et quae
 aspera laevigare convenit. Ita vero et quae cavitates,
 vel meatus, vel omnino foramina aut majora, aut mi-

Ed. Chart II. [185.]

Ed. Bas. I. (4a.)

σεις ἦτοι μείζους, ἢ ἐλάττους ἔσχεν, ἢ κενωτέρας τοῦ θέοντος, ἢ μιστοτέρας, ἢ συμπεφραγμένας ὑπὸ παχέων τε καὶ γλίσχρων ὑγρῶν, καὶ ταῦτα πρὸς τοῦναντίον ἀπάγειν, μέχρις ὅν ἐπὶ τὸ σύμμετρον ἀφίκηται. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσα κατὰ τὴν θέσιν ἐξέστη τοῦ κατὰ φύσιν, ἐπανάγειν αὐτὰ πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς φύσιν, ἔμπαλιν ἀπάγοντα· τὸ μὲν εἰς τὸ πρόσσω χορηῆσαν ὀπίσω, τὸ δ' εἰς τὴν ὀπίσω χώραν μεταστὰν ἀνθέλκοντα πρόσσω. καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἀντιθέσεις δύο, τὴν τε ἄνω καὶ τὴν κάτω, καὶ τὴν ἐνθά καὶ ἐνθα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰ δὲ, τοῦ κατὰ φύσιν ἀριθμοῦ τῶν μορίων διαφθαρέντος, εἰς νόσον ἐμπίπτει τὸ σύμπαν ὄργανον, εἰδέσθαι μὲν δῆπου κἄνταυθα χρή, τὸ μὲν ὑπερβολὴν εἶναι τοῦ ποσοῦ, τὸ δὲ ἔλλειψιν, ὥς κἄν τῇ κατὰ μέγεθος ἐξαλλαγῇ, πρόσθεν εἴρηται, τὴν δ' ἴασιν, ὥσπερ ἐπ' ἐκείνης, ἐν ἀφαιρέσει τε καὶ προσθέσει γίνεσθαι. διαφέρει δὲ τοσοῦτον, ὅτι μόρια μὲν ὁλόκληρα κατὰ τοῦτο τὸ γένος, ἐν ἐκείνῳ δὲ μέρη μορίων ἀφαιρεῖν τε καὶ προστιθέναι προσήκει.

nora, aut magis vacua quam oporteat, aut pleniora, aut a crassis lentisque humoribus obstructa habent, et haec ad contrarium, quousque ad commodationem veniant, ducere oportet; quinetiam quae in situ a naturali statu digressae sunt, eas ad pristinam naturam in contrarium impellendo reducere. Quae quidem pars in anteriorem regionem progressa est, retrorsum, quae vero in posteriorem deflexit, ea ad anteriora retrahetur; ac in reliquis duabus oppositionibus simili modo, quae sursum, deorsum, quae hinc, illuc. Quod si, naturali numero partium vitiatum, totum organum in morbum incidat, scire sane et hic oportet, aliud numeri excessum quantitatis, aliud esse defectum, ut in magnitudinis mutatione prius dictum est; curationem vero, ut illuc, in ablatione adjectioneque consistere. Sed eo differunt, quod in hoc morbi genere partes quidem integras, in illo vero partium portiones auferre vel adjicere conveniat.

Ed. Chart. II. [183.]

Ed. Bas. L. (40.)

Κεφ. ιβ'. Σκεπτικόν δ' οὐκ ἐπὶ τούτῳ τοῦ γένους μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὧν δύναμις ἡμῖν ἐστὶν ξεργάσασθαι τὴν ἐνδειξιν. ἥ γὰρ τοῦ νοσήματος ἰδέα τὸν τρόπον ἐνδείκνυται μόνον τῆς ἐπαγορεύσεως, εἰ δὲ ἀδύνατός ἐστιν ἢ δυατός, οὐκ ἔτι συνενδείκνυται. λαμβάνεται γὰρ ἐν ἀπάσαις ταῖς ποιητικαῖς τέχναις τὸ τοιοῦτον, οὐκ ἐκ τῆς ἐννοίας τῶν γενησομένων πραγμάτων, ἀλλ' ἐκ τῆς δυνάμεως τε καὶ ἀδυναμίας τοῦ δημιουργοῦντος αἰτίου, καὶ προσέτι τῆς κατὰ τὴν ὕλην εὐπορίας τε καὶ ἀπορίας. τὰ γοῦν αὐτὰ πράγματα τοῖς μὲν ἀδύνατα, τοῖς δὲ δυνατὰ καθίσταται, καὶ καθ' ἕτερον μὲν καιρὸν ἀδύνατα, καθ' ἕτερον δὲ δυνατά. αἷτιον γοῦν ἐστὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα γενομένων ἐπ' ἀγαθῷ φύσις τε καὶ ἰατροῦς. ἀλλὰ τινὰ μὲν τῇ φύσει, τινὰ δὲ τοῖς ἰατροῖς ἐστὶν ἀδύνατα. τῇ φύσει μὲν ὅσπουν κατεσθῆναι, ὥς παραλλάττειν αὐτοῦ τὰ μέρια καὶ διεσπρέφθαι τὸ κῶλον, ἀδύνατον ὁρῶσαι καὶ διαπλάσαι, τῇ δὲ ἰατρῷ δυνατόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ παραρρηῆσαν ἰατρῷ μὲν ἐμβαλεῖν δυνατόν, ἀδύνατον δὲ τῇ φύσει. τὸ κῶλον

Cap. XII. At considerandum venit non in hoc genere solum, sed in aliis quoque universis, quorum facultas nobis adest, ut indicationem exequamur. Nam morbi idea modum solum curationis indicat: an vero impossibilis sit, aut possibilis, non etiamnum simul indicat. Nam id in universis effectivis artibus, non ex rerum faciendarum notione, sed efficientis causae potentia ac impotentia desumitur, ac praeterea ex materiae copia inopiaque. Itaque res eadem in his fieri, in illis minime possunt; et alio tempore fieri non possunt, alio possunt. Quae igitur circa corpus boni gratia sunt, eorum causa tum natura, tum medicus existit. Sed quaedam naturae, quaedam vero medicis sunt impossibilia. Naturae quidem impossibile est os ita confractum, ut partes ejus aberrent membramque distortum sit, erigere ac conformare; medico vero possibile: sic etiam luxatum medicus reponere potest, natura non potest. Cavum ulcus car-

Ed. Chart. II. [183. 184.]

Ed. Bas. I. (40.)

δ' ἔλκος σαρκῶσαι, τῇ φύσει μὲν ἔστι δυνατόν, ἀδύνατον δ' ἱατρῷ, καθάπερ γε καὶ τὸ πέφαι τι τῶν ἡμπέπτων τε καὶ ἀπέπτων. ἀλλὰ καὶ εἰς ταῦθ' ὑπηρετεῖ τε καὶ συμπράττει τῇ φύσει ὁ ἱατρὸς. [184] καθαρὸν μὲν ἐργαζόμενος τὸ ἔλκος ἐπιθέσει φαρμάκου καθαίροντος, ἐπιφέρων δὲ τὰ συμμέτρως θάλλοντα τοῖς πεφθῆναι δεομένοις. πολλὰ δὲ καὶ αὐτῇ τῇ φύσει τῶν ἔμπροσθεν ὑπ' αὐτῆς ἀπεργασθέντων ἀδύνατον αὐθις ποιῆσαι, καθάπερ φλέβα, καὶ ἀρτηρίαν, καὶ σύνδεσμον, καὶ τεῦρον, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. τῆς οὖν θεραπευτικῆς μεθόδου πρῶτον μὲν ἐξευρεῖν, ὥσπερ εἴρηται, τὸν κοινὸν ἀπάντων σκοπὸν, ὅτι τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα· δευτέρου δὲ, καθ' ἕκαστον γένος ὑποτάξαι τὰναντία, τρίτον ἐπὶ τοῦτοις, σκέπασθαι, πότε μὲν ἔστι δυνατόν ἡμῖν ἢ τῇ φύσει τῇ κατὰ τὴν ἔνδειξιν ὑπηρετῆσαι σκοπῷ, πότε δὲ ἦτοι πατάσασιν ἀδύνατον, ἢ κατὰ χρόνον ἀδύνατον, ἢ ἐκ μέρους ἀδύνατον. καὶ εἴη ἂν οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα τῆς φυσικῆς θεωρίας, ἐν ᾗ γε καὶ γεγυμνάσθαι τὸν ἐξευρήσοντα

ne replere natura potest, medicus non potest; sicut ex semicoctis aut crudis aliquid concoquere. Sed et in his medicus naturae famulatur opitulaturque, mundum quidem ulcus efficiens medicamento purgante imposito, illis autem, quae egent concoctione, asserens ea, quae commoderate calefaciant. Multa vero ipsa natura, quae prius effecerit, denno generare non potest, ut venam, arteriam, ligamentum, nervum et id genus alia. Itaque primum ad medendi methodum pertinet, ut dictum est, communem omnium scopum invenire, qui est, contraria contrariorum esse remedia. Secundum vero, in unoquoque genere contraria ordine collocare. Tertium postea, considerare, quando quidem natura vel nos scopo possimus inservire, quem indicatio suggerit; quando rursus utrisque est vel omnino impossibile, vel certo tempore impossibile, vel partim impossibile. Atque non minima haec naturalis speculationis portio fuerit, in qua exercitatum esse oportet eum, qui invenerit in

Ed. Chart. II. [184.]

Ed. Bas. I. (40.)

τὸ δυνατόν τε καὶ ἄδύνατον ἐν ἐκείνῳ τῶν ἰσχυμένων.
αἱ πραγματεῖαι δὲ εἰσιν αἱ τοῦτο διδάσκουσαι δύναι, ἥ τε
περὶ ζωογονίας ὀνομαζομένη, καθ' ἣν, ὅπως ἐκ σπέρματος
τε καὶ καταμήνιου τὴν γένεσιν ἔχει τὸ κινούμενον, ἐπισκεπτό-
μεθα, καὶ ἡ λοιπὴ περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων. ἐν μὲν
γὰρ τῇ περὶ τῆς φύσεως τοῦ σπέρματος ἐπισκέψαι φανέται
σοι πάντα, ὑποβαλόντι τὴν σκέψιν ἀποδυκτικῇ μεθόδῳ,
ταῦθ', ἅπερ ἡμῖν ἀπεδείχθη, τὸ γεννᾶσθαι τὰ πλείστα τῶν
ἐν τῇ κινουμένῳ μόρια, τῆς διαπλαττούσης αὐτὰ δυνάμεως
ἕλην χρομένης αὐτῇ τῇ τοῦ σπέρματος οὐσίᾳ. καὶ ἅπερ
τοῦτ' ἐξέυροις, οὐκ ἂν εἴη θαυμάσιος, εἰ μηδὲν τῶν τοιού-
των ἡ φύσις ὕστερόν ποτε δύναται δημιουργεῖν. ἐν δὲ τῇ
περὶ φυσικῶν δυνάμεων ἐπισκοπεῖσθαι τὴν περὶ τῶν γεγε-
νημένων διοίκησιν, ὥς κἀντεῦθεν εὐπορήσαι σε τῆς εὐρέ-
σεως, ὧν δυνατόν ἐστι τῇ φύσει ποιεῖν, αὐτῇ τε κατὰ μό-
νας, ὑπηρετούμενῃ τε πρὸς τῶν ἰατρῶν, ὧν τ' ἄδύνατος.
ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ, καθ' ὃν ἐπισκεπτόμεθα περὶ τῆς τῶν
δημιουργικῶν αἰτιῶν δυνάμεως καὶ τῆς τῶν ἀποτελουμένων

unoquoque quid praestari, quid secus possit. Porro commen-
tarii duo id perdocent; alter, qui de animantis generatione
inscribitur, quo disceptamus, qua ratione foetus ex semi-
ne et menstrualis sanguine ortum habet; ac reliquus de na-
turalibus facultatibus. In libro enim de feminis natura
consideranda esse videbuntur tibi omnino, speculationem
demonstrativae methodo subjicienti, haec, quae nobis de-
monstrata sunt, complures in foetu concepto partes, fa-
cultate ipsas conformante materia ipsa feminis substan-
tia utente, procreari. Et si hoc inveneris, non mirabe-
ris amplius, si nullam ipsarum natura postea aliquando
possit creare. At in libro de naturalibus facultatibus
generatarum dispensationem intueberis, ut inde copiam
tibi compares inventionis rerum, quas natura tum per se
ac seorsim, tum medicorum ministerio possit efficere,
quasque non possit; in illo loco, in quo de causarum
efficientium facultate disceptamus et perfectarum par-

Ed. Chart. II. [184.]

Ed. Bas. I. (40.)

οὐσίας, ἐξευρήσεις ἅπαντα τὰ δυνατόν καὶ ἀδύνατον. οὐδὲν εἰ δυνατόν, ἀπολλυμένον χρόνου, γεννᾶσθαι πάλιν ἑτέρον χρόνον, ἢ ἂντ' αὐτοῦ τι παρὰ πλῆσιον. οὕτω δὲ καὶ δοτοῦν εἰ δυνατόν ἑτέρον ποιῆσαι τοῦ μετὰ τὴν ἀποκρίσιν ἀπολλυμένου, ἢ τι παρὰ πλῆσιον αὐτῷ· καὶ εἰ συμφῶναι τὸ νευρώδες τοῦ διαφράγματος, ἢ τὴν καρδίαν, ἢ τὸ ἥπαρ, ἢ ὅλως ὁποῦν τῶν ἄλλων μορίων. ἐμοὶ δὲ οὐ καιρὸς ἐνταῦθα διέρχεσθαι πάντα. οὐ γὰρ εἰς ἐν τοῦτο τὸ βιβλίον ἐγγωρεῖ τὴν ὅλην ἱατρικὴν καταθέσθαι, οὐδὲ τοῦτ' ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος ἔοπεν, ἀλλὰ τὰς μεθόδους εἰπεῖν, ἐνδείξασθαι τε περὶ τῆς συστάσεως τῆς τέχνης, ἐκ τίνων τε καὶ πόσων ἀρχῶν, καὶ κατὰ τίνας ὁδοὺς γίγνεται· καταπαύσας οὖν ἐνταῦθα τὸν ἐνεστώτα λόγον, εἰς ἐν τε κεφάλαιον ἀναβαλὼν, προσθήσω τῷ πρόσθεν ἥδη συνεστώτι μέρει τῆς τέχνης· ὥς γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῶν ὑγιεινῶν τε καὶ νοσοῦντων σωμάτων εἶδος ἐξευρόντες ἡξιούμεν ἐν ταῖς κατὰ μέρος ἔλαις αὐτὸ θεάσασθαι πάσαις, οὕτω καὶ νῦν, ὑπὸ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου τῶν σκοπῶν εὐρημάτων, εἰς τὰς

tium substantia, reperies, quaecunque fieri possint, et quae non possint. Ut, si, cartilagine deperdita, aliam regenerari cartilaginem sit possibile, an pro ea aliquid confimile. Sic autem et os utrum post conceptionem perditum alterum, an ei quippiam simile constitui queat. Item an nervosa septi transversi substantia coalescere, an cor, an jecur, vel universe quaecunque caeterarum partium. Omnes sane percernere, tempus mihi non est. Neque enim tota medicina hoc uno libello comprehendí potest, neque id ab initio studuit oratio, sed methodos quasdam recensere, demonstrareque de constitutione artis, ex quibus et quot principiis quibusque viis ipsa fiat. Absoluto igitur hic praesenti sermone ac in summam redacto, prius jam constitutae artis partí nonnulla adjiciam. Quemadmodum enim in illo sanorum aegrotorumque corporum specie inventa, in particularibus materiis universis spectare ipsam volumus, ita inventis a medendi methodo scopis, in particulares materias

Ed. Chart. II. [184, 185.]

Ed. Bas. I. (40, 41.)

κατὰ μέρος ὕλης ἐμβιβάζειν αὐτοὺς ἀξιόσομεν, ἵνα γνῶσιν, ὅσα τε δυνατόν γίγνεσθαι κατ' αὐτήν εἰσιν, ἢ ἐκ μέρους, ἢ κατὰ τινα χρόνον, ὅσα τ' ἀδύνατον παντάπασιν ἐπισκοπεῖσθαι δὲ ἀνταῦθα τὴν πρὸς τὰς ἄλλας τέχνας ἀναλογίαν. (41) ὥς γὰρ εἴ τις, ἐξ ὀπτιῶν πλίνθων γεγενημένης οἰκίας, εἴτα πεπονθυίας κατὰ τι μέρος, ἐπαγορεύσθαι τοῦτο κελεύσειεν, ἐξαιρουῦντας μὲν, ὅσαι πεπότησιν τῶν πλίνθων, εἰς δὲ τὸν ἐκείνων τόπον ἐντιθέντας ἑτέρας ἀπαθείς, ἀναγκαῖον ἔσται τῷ δημιουργῷ κατασκευάζειν πρότερον ἑτέρας ὁμοίας ταῖς πεπονθυίαις, ἅτις τε πρὸς τοῦτω τὴν ἐπιτηδείαν ὕλην οὐκ ἔχοντος παρασχεῖν τοῦ δεσπότου τῆς οἰκίας, ἀδύνατον εἶναι λέγειν τὴν [185] ἐπαγορεύσασιν· οὕτως ἔχει καὶ τοῦ νῦν προκειμένου σκέματος. ἀπορία γὰρ τῆς ὕλης οὐδὲν ἐξ ὑστέρου ποιεῖν ἢ φύσις οἷα τ' ἔστιν, ὧν ἐκ σπέρματος ἐν τῷ διαπλάττειν τὸ ζῶον ἐποίησεν.

Κεφ. ιγ'. Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων αὐτάρκως εἰρηται, προσθῶμεν τῷ λόγῳ τὸ λείπον, ὑπὲρ ὧν ὀλίγον ἐμπροσθεν εἵπομεν, ἐξευρίσκοντες τὰ βοηθήματα. τὰς μὲν γὰρ οἷον

iplos inducere dignabimur, ut nota sint, quae per eam aut ex parte, aut aliquo tempore fieri possunt, quaeque omnino non possunt. At hic ad alias artes analogia consideranda est. Ut enim, si quis ex coctis lateribus domum exstructam, dein aliqua parte affectam emendari iusserit, auferendo quidem, quicunque laesi sunt lateres, in illorum vero locum illaefos reponendo, necessarium prius est opifici alios affectis similes extruere, ac etiamnum praeterea, si materiam idoneam aedium dominus praestare non possit, reparationem esse impossibilem asseverare: ita in hac proposita speculatione res sese habet. Nam materiae penuria nullum eorum, quae ex semine natura in animali formando construxit, rursus construere non potest.

Cap. XIII. Quum autem de his abunde dictum sit, quod sermoni deest, id adjiciamus, ea, de quibus paulo ante differimus, inveniendū remedia. Etenim veluti ge-

Ed. Chart. II. [185.]

Ed. Basl I. (41.)

γερνῶν αὐτῶν ιδέας διήλθομεν, ὥς γὰρ τὰ μὲν ψύχειν, τὰ δὲ θερμαίνειν, τὰ δὲ ὑγραίνειν, τὰ δὲ ξηραίνειν. οὗτοι γὰρ ἐν τοῖς ὁμοιομερέσιν οἱ σκοποὶ, καθάπερ ἐν τοῖς κατὰ τὸ πηλίκον, ἥτοι καθάφειν ἢ ἀνατρέφειν, οὕτω δὲ καὶ τοῖς κατ' ἀριθμὸν, ἢ ἐξαίρειν ὅλον, ἢ γεννᾶν. ἐν δὲ τοῖς κατὰ διάπλασιν εἰς τὰ κατὰ φύσιν ἐπαναγαγεῖν σχήματα, καὶ ποτὺν τὰ πεπληρωμένα, καὶ πληροῦν τὰ κεκενῶμένα, καὶ τὰς ἐμφράξεις ἐκφράττειν, καὶ τὰς ἀναστομαώσεις συνάγειν, καὶ τὰ μεμυκῶτα, καὶ πεπυκνωμένα πρὸς τοῦναντίον ἐπιστρέφειν, τὰ μὲν ἀναστομοῦντα, τὰ δὲ ἀραιοῦντα. οὕτω δὲ καὶ τῇ κατὰ τὴν σύνθεσιν νοσήματι πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάγειν ὁ σκοπὸς, καὶ τῇ τὴν ἐκῶσιν λελύσθαι κόλλησιν ἐργάζεσθαι τῶν κεχωρισμένων. ἀλλ' ἐν αἰτιασι τοῖσις ἐξευρίσκειν ὕλας βοηθημάτων οὐ μικρὸν ἐστὶ μόριον τῆς τέχνης. οἷον εὐθέως ἐπὶ τῶν παραλλαττόντων ἄρθρων, ἐπειδὴ συμβαίνει μὴ μόνον ὀπίσω καὶ πρόσω, καὶ ἐνθ' αὖ καὶ ἐνθα μεταχωρεῖν τὸ ἐξιστάμενον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἄνω τόπον ὑπὸ τῆς τῶν μυῶν συντονίας ἀνέλκεσθαι, διττῆς

nerales ipsorum ideas recensuimus, oportere alia refrigere, alia calefacere, alia humectare, alia exiccare. Hi namque in similaribus scopi sunt, veluti in his vitiatā quantitate eam vel auferre, vel reficere. Ita vero et in his numero vitiatīs vel totum detrahere, vel generare. In his denique conformatione vitiatā, eam ad naturales figuras reducere, repleta vacuare, vacua replere, obstructions aperire, aperta contrahere, conniventia et densata in contrarium convertere, illa aperiendo, haec rarefaciendo. Sic autem in compositionis morbo scopus est ad naturalem statum reducere, in soluta unitate diductarum partium conglutinationem moliri. Verum in omnibus his auxiliorum materiam invenire, non parva est artis portio; velut statim in luxatis articulis, quum contingit non modo in posteriora et anteriora, et in dextra ac sinistra prolabi luxatum, sed etiam in superiorem locum a musculorum contentione

Ed. Chart. II. [185.]

Ed. Bas. I. (41.)

κινήσεως ἐστὶ τοῖς ἐμβάλλουσιν ἡ χρεῖα, πρώτης μὲν τῆς κάτω, δευτέρας δὲ τῆς εἰς τὴν οἰκίαν χώραν ἀποθέσεως, καὶ διὰ τοῦτο χωρὶς ἀντιτάσεως ἀδύνατον γενέσθαι τὴν ἐμβολήν. εἰς δὲ τὴν ἀντίτασιν ὅτι μὲν ἰσχυροτέρων ἀντιλήψεων τε καὶ τάσεων ἐστὶ χρεῖα, πρόδηλόν ἄπαντι ποιῶν ὃ αὐτὰ ἐνίοτε διὰ τῶν ἡμετέρων χειρῶν ἀδυνατοῦντες, ὅργανα πρὸς τοῦτ' ἐξευρήκαμεν ἐπιτήδεια. τὰ πολλὰ δ' αὐτῶν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπόθεσιν τῶν ἐξηροδρηχότων συμ-
 πράττει, καὶ ταῦτα πάντα τὰ ὅργανα τῶν βοηθημάτων ἔλαι, τιγές εἰσιν, ὥσπερ καὶ τὰ ἁμοζόμενα πάντα, καὶ τὰ φάρμακα, καὶ τὰ ἐδέσματα, καὶ τὰ πόματα, καὶ ἁπλῶς ὅσα προσαγόμενα τῷ σώματι τὰς εἰρημέτους διαθέσεις εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπαγάγει. γοῇ τοίνυν πεπραγματεύσθαι καὶ περὶ τῆς τούτων ὕλης τὸν ἰατρόν, συμβιβάζοντα τοὺς εἰρημέτους ἔμπροσθεν σκοποὺς τῇ χρήσει τῶν ἔλαιων, ἵνα μὴ ποτε πλανηθῇ ἰδιῶν τι πάθος τοῖς οἰομένοις, ὅσα μὲν δεῖται ψύχεσθαι, πᾶσιν αὐτοῖς ἄρμόττειν ὕδωρ ψυχρόν, ὅσα δὲ θερμαίνεσθαι, θερμὸν, οὐκ εἰδόνιν, ὅτι κατὰ συμβεβηκός

revelli, duplici motione opus est iis, qui in locum articulos reponant, prima quidem deorsum, altera vero in sedem propriam repositione, atque idcirco sine tensione opposita reductio fieri non potest. Ad oppositam vero tensionem, validarum apprehensionum tensionumque usum esse cuique manifestum est. At quam interdum nostris manibus ea nequeamus efficere, instrumenta ad hoc idonea invenimus, sed ipsorum pleraque ad luxatorum repositionem inserviunt. Atque haec omnia instrumenta remediorum materiae quaedam sunt, quemadmodum et quae conveniunt omnia, medicamenta, edulia, potiones, ac univérse quaecunque corpori admoventur, commemoratas affectiones in naturalem statum revocant. Oportet itaque medicum in horum materia versatum fuisse, qui praedictos scopos materialium usui accommo-
 det, ne interdum quodam habitu deceptus sit iis simili, qui frigidam conferre censent omnibus refrigerandis, et calidam calefaciendis, ignorantes, frigidam aliquando ex

Ed. Chart. II. [185. 186.]

Ed. Bal. I. (41.)

ἐπίσταν καὶ τὸ ψυχρὸν θερμαίνει, καὶ τὸ θερμὸν ψύχει. πλείστα δὲ περὶ τῆς ἐν τούτοις ἅπασι μεθόδου κατὰ τὴν περὶ φαρμάκων πραγματείαν λέγονται. ἐν δὲ τῇ παρόντι λόγῳ τοῦτο προσθῶμεν, ὥς ἅπαν τὸ τοιοῦτον γένος τῆς ὕλης τῶν βοηθημάτων ἐν προσφερομένοις, καὶ ποιούμενοις, καὶ κενομένοις, καὶ τοῖς ἐξοιδέν προσπίπτονσι καίται, δι' ὧν ἁπάντων ὁ συνιστάμενος τὴν τέχνην διεκλιδών καὶ τῆς κατὰ μέρος ὕλης ἀπάσης ἐπιστήμην ἔχων, οὐ μόνον τῆς δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ τῆς χρήσεως οὕτως ἂν εἴη συμπληρωτικῶς ἅπαντα τὰ ὑγιεινὰ τῶν αἰτίων, ὥς μηδὲν λείπειν αὐτῷ πρὸς τὴν τῆς θεραπευτικῆς τέχνης σύστασιν, εἰς δύο κεφάλαια τούτων ἁπάντων ἀναγομένου, εἰς τε τὴν γνῶσιν τῶν σωματίων, οἷς προσάγεται τὰ βοηθήματα, καὶ αὐτὴν τὴν τῶν βοηθημάτων φύσιν.

Κεφ. ιδ'. [186] Τὸ λοιπὸν δ' ἂν εἴη πράττειν αὐτῷ μάλιστα τὰ κατὰ τὴν τέχνην, ἐξευρῆσθαι τίνα διαγνωστικὴν θεωρίαν ἁπασῶν τῶν διαθέσεων, καὶ μάλιστα ὅσαι περὶ τὰ κατὰ βάθος μόρια συνίστανται. οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα τοῦ τυχόντος ἐστὶν ἐξευρεῖν ἐκάστου τῶν μορίων, ἢ τῶν ἀπλῶν,

accidente calefacere et calidam refrigerare. Plurima sane de horum omnium methodo in opere de medicamentis tractantur. Id autem praesenti sermoni apponemus, universum hoc materiae praesidiorum genus in offerendis, faciendis, evacuandis atque extrinsecus incidentibus consistere; quae si omnia artem constituens discusscrit, et particularem universae materiae scientiam habuerit, non solum facultatis, sed et usus, ita universas causas sanitatis, ut nihil ipsi ad medentis artis constitutionem desit, absolverit, omnibus his in capita duo redactis, corporum, quibus auxilia adhibentur, cognitionem et ipsam auxiliorum naturam.

Cap. XIV. Enimvero qui, quae sunt artis, factorus est, ipsi reliquum erit, ut quandam omnium sibi affectuum dignoscendorum facultatem inveniat, eorumque maxime, qui altis partibus insident. Neque enim hic obviū cuiusque est singularum partium, vel simplicium, vel

Ed. Chart. II. [186.]

Ed. Bas. I. (il.)

ἢ τῶν ὀργανικῶν, τὴν νοσώδη διάθεσιν, ὅταν ἐν τῇ βλάβῃ
 τύχῃ καίμενον. ἀλλὰ κἀνταῦθα μεθόδῳ τινὶ χρὴ περῶσθαι
 τὸ πεπονθὸς ἐξευρίσκειν ἅμα τῇ περὶ αὐτὸ διαθέσει, περὶ
 ἧς εἴρηται καὶ ἡμῖν ἐτέρωθι διὰ πλείονον. ἀλλ' ὥσπερ
 τῶν ἄλλων ἀπασῶν μεθόδων ἐνταῦθα τὰ κεφάλαια διη-
 λομεν, οὕτω καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν ἀναγκαῖόν ἐστι, καὶ
 πρῶτόν γε, διὰ τίνος γένους τῶν παρὰ φύσιν ἐλπίζω χρὴ
 τὴν διάγνωσιν αὐτῶν ποιήσασθαι. τρία γάρ ἐστι τὰ σύμ-
 παντα γένη τῶν παρὰ φύσιν, ἐν μὲν, αἱ διαθέσεις αἱ
 βλάπτονται τὴν ἐνέργειαν· ἕτερον δὲ, τὰ τούτων αἷτια
 καὶ τρίτον, τὰ συμπτώματα. τὰ μὲν οὖν αἷτια κυριώτατα
 μὲν, ὅταν ἐνεργῶσι, ταύτης τῆς προσηγορίας ἀξιοῦται.
 λέγεται μέντοι γε πολλάκις, εἰ καὶ μηδέπω μηδὲν ἐνεργεῖ, καὶ
 αὐτὸ τὸ δύνασθαι μόνον, οἷον καὶ ἡ ἀπερία νόσων αἷτια
 λέγεται, κἂν μηδέπω νοσῶζ. καλῶ δὲ ἀπερίαν οὐ μόνον
 εἶναι ἐν γαστρὶ πέψεως τὴν ἀποτυχίαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς
 ὀργείοις τε καὶ ἥπατι, καὶ κατὰ τὸν ὄγκον σύμπαντα,

organicarum, quum in alto sitae fuerint, morbosum af-
 fectum invenire. Attamen et hic methodo quadam par-
 tem affectam simul cum ejus affectu comminisci conan-
 dum est, de qua pluribus et a nobis alibi dictum est;
 verum sicut aliarum omnium methodorum capita hic
 perlustravimus, ita de his quoque differere necesse est;
 ac primum, quo eorum quae praeter naturam sunt af-
 fectuum genere ipsorum cognitio speranda sit; instruere.
 Triam namque universa sunt eorum, quae praeter naturam
 dicuntur, genera. Unum, affectus actionem laedentes;
 alterum, illorum causae; tertium, symptomata. Ita-
 que principalissimae quidem causae, quum agunt, hanc
 appellationem merentur; dicuntur tamen multoties cau-
 sae; etiam si nondum quicquam agant, eo dumtaxat quod
 agendi facultate polleant; ut cruditas morborum causa
 dicitur, licet morbum nondum intulerit. Voco autem
 cruditatem non solum frustratam in ventriculo conco-
 ctionem, sed in vasis quoque, jecinore, corporisque

Ed. Chart. II. [186.]

Ed. Basl. I. (41.)

τῶν δὲ συμπτωμάτων τὸ γένος εἰς τρεῖς τέμεταί διαφορᾶς, τὴν βλάβην τῶν ἐνεργειῶν, τὰ συμβεβηκότα τοῖς σώμασι, τὰς τῶν ἐκκρινομένων ἀμετρίας. ἀπαιτῶν δὲ τούτων αἰτία τοῦ σώματος ἐστὶν ἡ διαθήσις, ἣν εἴτε νόσον, εἴτε πάθος ἐκινῶσι τις, οὐ διοίσει. γνωρίζεται δ' εἰκότως ὑπὸ τῶν συμπτωμάτων, αἰτίας γὰρ λόγον ἔχουσα πρὸς αὐτά. ἔνα μὲν οὖν αὐτῶν ἐξ ἀνάγκης ἔπεται ταῖς διαθέσεσιν, ἔνα δ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἦτοι πλειστάκις, ἢ σπανίως, ἢ ἀμφιδόξως. ὥσπερ αὖ πάλιν ἕτερα συμπτώματα, τὰ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἔπεται τῇ διαφορᾷ τῆς διαθέσεως, τὰ δ' ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὰ δ' ἀμφιδόξως, τὰ δὲ σπανίως. ὅσα μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης ἔπεται τῷ νοσήματι συμπτώματα, παθognomonικά προσαγορεύεται, καὶ ταῦθ' ἡγεῖσθαι χρὴ γνωρίσματα βέβαια τῶν νοσημάτων ὑπάρχειν. ὅσα δ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἦτοι τῆς διαφορᾶς ἐστὶ τοῦ νοσήματος, ἢ τοῦ ἡθους, ἢ τοῦ μεγέθους ἐνδεκτικά. δεῖξω δ' ἐπὶ παραδείγματος ἐνὸς ἐκαστου τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν, ἵν' ἐντεῦθεν ὁρμώμενος ἔχῃς γυμνάζειν σεαυτὸν ὁμοίως ἐν ἅπασιν κατὰ τὴν

mole universa. Symptomatum genus in tres secatur differentias, actionum laesionem, simplices quae corporibus accidunt qualitates, eorum quae excernuntur incommo-
derationem. Omnium vero horum causa corporis est affectus, quem siue quis morbum appellet, siue affectionem, nihil interest. Cognoscitur autem merito ex symptomatis causae rationem ipsorum respectu obtinere. Quaedam enim ex ipsis necessario affectus sequuntur, quaedam non necessario, sed vel saepe, vel raro, vel ambigue: quemadmodum rursus alia symptomata affectus differentiam ex necessitate sequuntur, quaedam ut plurimum, quaedam incerto, quaedam raro. Quae jam ex necessitate morbum sequuntur symptomata, pathognomonica, hoc est affectuum indicatoria, nuncupant. Atque haec certae morborum notae censendae sunt. Quae vero non necessario, vel morbi differentiam, vel morem, vel magnitudinem indicant. Sed exemplo quodam cujusque praedictorum vim ostendam, ut eo adjutus similiter in

Ed. Chart. II. [186. 187.]

Ed. Bas. L. (41. 42.)

αὐτὴν μέθοδον. ὑποκαίσθω φλεγμαίνειν ὁ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκῶς ὑμῖν. ἔστι δὲ δῆλον τοῦτο τὸ πάθος ἢ φλεγμονή, συμπτώματα μὲν ἐξ ἀνάγκης ἔχουσα τὸν παρὰ φύσιν ὄγκον, ἔρευθος, ὀδύνην, ὧν οὐχ ὑποπίπτει τῶν τὰ δύο, λείπεται δὲ τὸ ἄλγος μόνον, ὃ κατὰ τὰς πλευρὰς ἐρεῖδει τυγματώδες γινόμενον. ἄλγει μὲν οὖν ὁ ἄνθρωπος, ὅτι φλεγμονή τὸ πάθος. ἢ δὲ ἰδέα τῆς ὀδύνης τυγματώδης, ὅτι καὶ ἡ οὐσία τοῦ πεπονθότος ἐστὶν ὑμενώδης. κατὰ δὲ τὴν πλευρὰν ἐρεῖδει, διότι ἐν ταύτῃ κεῖται τὸ πεπονθός. καὶ μὲν δὴ καὶ μέγροι πλείστον διήκει, διότι καὶ αὐτός ὁ ὑπεζωκῶς ἐπὶ πλείστον ἐκτίεται. πυρετός δ' ἐξ ἀνάγκης ἐπιταί (42) διὰ τὸ τε πάθος καὶ τὴν θέσιν τοῦ πεπονθότος. ὧν ἂν ἀεὶ θάτερον, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσει πυρετός. οὐδὲ γὰρ [187] ἂν ὁ δάκτυλος φλεγμαίνῃ, πάντως πυρετούσιν, ὅτι πόρρω τῆς καρδίας. οὐδ' ὅταν οὖν ὁ ὑπεζωκῶς μὲν πάθῃ, τὸ πάθος δ' ᾗτοι σκίρρος, ἢ οἰδημα τῆς καὶ μὴν καὶ ἡ δύσπνοια τῶν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσωντων

omnibus eadem methodo te ipsum exerceas. Supponatur igitur membrana costas succingens inflammatione laborare. Affectus hic inflammatio est, symptomata quidem necessario habens tumorem praeter naturam, ruborem, dolorem; quorum duo jam non subincidunt, solus autem dolor relinquitur, qui costis incumbens punctorius concitatur. Dolet igitur homo, quod inflammatio affectus sit, doloris autem species pungens est, quod affectae partis substantia membranosa sit. Pleurae vero incumbit, quia illa afficitur: quin etiam dolor latissime spargitur, quod membrana costas succingens plurimum extensa sit. Febris autem ex necessitate sequitur, tum propter affectum, tum propter partis affectae situm, quorum alterum si absit, febris necessario non sequetur. Neque enim si digitus inflammatione laboret, continuo febris invadit, quoniam procul a corde situs est. Neque quum membrana succingens affecta fuerit, mox affectus vel scirrhus, vel oedema contingit; quanquam difficultas spirandi ex his sit,

Ed. Chart. II. [187.]

Ed. Bas. L. (42.)

ἔσται τῷ πεπονθότι τόπῳ, δῶτι μέρος ἐστὶν ἀναπνευστικοῦ
 τινος ὀργάνου. τὸ μέντοι τῆς δυσπνείας εἶδος οὐ διὰ τὸ
 μέρος, ἀλλὰ διὰ τὸ πάθος ἔσται. καλύει γὰρ ἡ ὀδύνη
 διεσπάλθαι μέχρι πλείστου τὰ τῆς ἀναπνοῆς ὄργανα. προ-
 καταλύει τοιγαροῦν τῆς ἀναπνοῆς τὴν ἐνέργειαν, οὐδέπω
 τῆς χρείας πεπληρωμένης, ὅθεν ἀναγκάζεται διὰ τάχους ἐπὶ
 τὴν δευτέραν ἐνέργειαν ἵεναι, μηκέτ' ἡρεμοῦντα τοσοῦτον,
 ὅσον ὅτ' ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἦν, καὶ οὕτω γίγνεται τὸ
 πνεῦμα μικρὸν καὶ πυκνόν. ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν σφυγμῶν
 ἀλλοίωσις ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ τῇ φλεγμονῇ τοῦ ὑπεξω-
 κότος, ἥ τ' ὑπόριστος τῶν πυρετῶν, καὶ ἡ κατὰ τὴν
 τοῦ πεπονθότος ἰδέαν. σφύζουσι γὰρ αὐτοῖς αἱ ἀρετη-
 ρίαι, διότι μὲν πυρέττουσι μείζον, καὶ θῶτον, καὶ
 πυκνότερον, ὅτι δὲ νευρώδες τὸ φλεγμαῖτον, ἅμα τάσει τε
 καὶ σκληρότητι. ταῦτα μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ τὰ
 συμπτώματα τῇ φλεγμονῇ τοῦ ὑπεξωκότος. ἐξ ἀνάγκης δὲ
 καὶ τῶν ἐπομένων ἔν τε, ἥτοι γε ἐπὶ τὴν πεπονθυῖαν

quae necessario partem affectam sequuntur, quia spirabilis cujusdam instrumenti portio est. Atqui spirandi difficultatis species non propter partem, sed ob affectum erit; dolor enim respirationis instrumenta plurimum diduci prohibet; ideoque actionem respirationis, usu nondum expleto, prius dissolvit. Unde ad secundam actionem celeriter accedere necessitas est, non amplius tantum quietis intermittendo, quantum in naturali statu; atque sic spiritus parvus et frequens redditur. At et pulsuum alteratio ex necessitate membranae costas succingentis inflammationem comitatur, tum quae a febribus, tum quae ab affectae partis specie non separatur. Arteriae namque ipsis, quod quidem febricitant, majorem, celeriores et frequentiores pulsus edunt, quia vero nervosa pars est, quae inflammatione infestatur, cum tensione simul ac duritie. Haec igitur necessario succingentis membranae inflammationem symptomata sequuntur. Unum autem est ex his, quae necessario sequun-

Ed. Chart. II. [187.]

Ed. Bas. I. (42.)

πλευρὰν ἣ κατάκλισις ἦτιον ἐπαύδυνός ἐστιν, ἢ ἐπὶ τὴν ἀντικειμένην, ἢ ἐπ' ἀμφοτέρως παραπλήσιως. διπλοῦ γὰρ ὄντος τοῦ ὑπεξωκότος, εἰ μὲν οὖν τὸ περὶ τοῖς ὀστοῖς εἰωθεν αὐτοῦ μέρος ἰσχυρότερον φλεγμαῖνοι, ῥῶον ἐπὶ τὸ ἀντικείμενον κατακλίνονται, θλίβονται γὰρ ἐπὶ τοῦ πεπονθότος· εἰ δὲ τὸ ἕτερον τὸ ἔνδον, ὅπερ ὥς τὰ πολλὰ συμβαίνει εἰωθεν, ἐπὶ τὸ ἀντικείμενον ὀδυνῶνται μᾶλλον κλινόμενοι· κρέματα γὰρ αὐτοῖς τὸ φλεγμαῖνον· εἰ δ' ἐπὶ τὸ πεπονθός, ἦτιον, οὔτε γὰρ θλίβεται πρὸς τοῖς ὀστοῖς, οὔτε κρέματα, ἀλλ' ἀμφοῖν γε τούτοις ἡλευθέρωται, καὶ κατὰ θατέρον τοῦ ἀπαθοῦς ἐσθίηται. παθόντων δὲ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τοῦ ὑπεξωκότος, ὁμοίως ἐπ' ἀμφοτέρωσι ταῖς πλευραῖς κλίνονται. καὶ μὲν δὴ καὶ τῷ διήκειν τὸ ἄλγος τοῖς μὲν εἰς ὑποχόνδριον, ἐνίοις δ' εἰς κλεῖν, διὰ τε τὴν φύσιν τοῦ πεπονθότος γίνεται μορίου, καὶ τὸ τῆς φλεγμονῆς σύμπτωμα τὸ ἐκτείνεσθαι τὴν ὀδύνην. ἐπεὶ γὰρ ἄγε τε τῶν κλειῶν ὁ ὑπεξωκὸς ἀνίηκε, καὶ κατὰ τοῦ διαφρά-

tur, decubitus vel in latus affectum, qui minus est dolorificus, vel in oppositum, vel in utrumque similiter. Nam quum duplex succingens membrana sit, si quidem exterior ejus pars ossibus incumbens validiore inflammatione laboret, facilius in oppositum latus reclinant. Etenim in affecta parte premantur. Si vero altera interior aegrotet, quod ut plurimum accidere consuevit, in oppositum recumbentes vehementius dolent, quod pars inflammata ipsis pendeat; quod si in affectam partem, minus; non enim haec ab ossibus premitur, neque suspensa est, sed ab utroque libera est, et super alterum illaefum affirmata. Utrisque vero succingentis membranae partibus affectis in utrumque latus aequaliter decumbant. At vero quod dolor quibusdam ad hypochondrium perveniat, aliis ad claviculam, id tum propter partis affectae naturam fit, tum quia inflammationis symptoma dolorem intendat. Quoniam enim ad claviculas usque membrana succingens ascendit, et totum septum transversum,

Ed. Charē II. [187.]

Ed. Bas. I. (42.)

γματος ἅπαντος, τῶν μὲν ἄνω μερῶν αὐτοῦ φλεγμαίνοντων, ἢ κλίεις κατασπῆσθαι δοκεῖ, τῶν κάτω δ', εἰς ὑποχόνδριον ἐξέρει τὸ ἄλγημα. μικρὸν οὖν χρόνῳ πάνυ κατὰ τὰ μέσα τῶν πλευρῶν γενέσθαι τὴν φλεγμονήν, ἵν' εἰς μηδέτερον ἐξίκηται, ὥς ἢ γε μεγάλη πρὸς ἄμφω διῃκνείται. καὶ μὴν καὶ τὸ διῃδροῦσθαι τινα καὶ ἀποχεῖσθαι τοῦ φλεγμαίνοντος μορίου λεπτὸν ἡγῶρα διὰ τε τὸ νόσημα γενήσεται καὶ τὸ μόριον, ὥσπερ καὶ τοῖς ἐν τῷ στόματι φλεγμαίνουσιν ἅπασι συμπίπτει καὶ τοῖς ὁφθαλμοῖς. ἐξ ἐπιρροῆς τε γὰρ τῶν ὑγρῶν ἢ φλεγμονῇ, καὶ τὸ μέρος ἄραιον, οὐχ ὥσπερ τὸ δέρμα πυκνῶν τε καὶ πυκνόν. ὅταν μὲν οὖν πολλή τε ἅμα καὶ λεπτή κατὰ τὸ φλεγμαίνον ἢ ὑγρότης ὑπάρχῃ, καὶ τὸ μόριον ἄραιον, πλεῖστον ἀποχεῖται πρὸς τὸ ἐκτός· ὅταν δ' ἐμπαλιν ὀλίγον τε ἢ καὶ παχὺ τὸ ῥεῖμα, καὶ τὸ σῶμα πυκνὸν ἐλάχιστον. τουτὶ δ' ἐλάχιστον ἐρεθίζει μὲν εἰς βήχα, πτύουσι δὲ οὐδέν· ὥσπερ γε κἄπειδ' ἀν πλεῖστον γίνηται, βήχουσι τε πλεῖστα καὶ ἀναπτύουσιν οὐκ ὀλίγα. καὶ εἴη ἂν τὸ μὲν βήτταιν ὀχρώριον τοῦ πάθους, τὸ δὲ πτύειν ἐπὶ

ubi superiores ejus partes inflammantur, jugulum deorsum revelli videtur, ubi inferiores, dolor ad hypochondrium pervenit. Igitur exiguam plane inflammationem in costarum medio excitari oportet, ne in alterutram partem pertingat, ut magna in ambas pervenit. Quinetiam quod nonnulla resudent, ac tenuis ex inflammata parte sanies effluat, tum propter morbum, tum propter partem eveniet, quemadmodum in omnibus oris partibus inflammationis et oculis accidit. Siquidem et ex humorum influxu inflammatio suboritur, et pars rara est, non, ut cutis, confrieta densaque. Quum igitur copiosus simul ac tenuis in inflammata parte humor subsistit, et pars rara est, plurimum foras effunditur; quum vero e contrario pauca sit et crassa fluxio, corpusque densum, paucissimum; quod autem est paucissimum, ad tussim quidem irritat, nihil autem expuitur; quemadmodum, si fluxio fiat copiosissima, et plurimum tussiant aegri, et non pauca expuant. Ac tussis ab hoc affectu inseparabilis est; excre-

Ed. Chart. II. [187. 188.]

Ed. Bal. I. (42.)

τῷ βήτειαν οὐκ ἀχώριστον μὲν, ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ δε γιγνόμενον. εἰ μέντοι γε ἀναπτύσκειν, ἔξ ἀνάγκης μὲν χρωσθήσεται τὸ σίελον, οὐ μὴν αἰεὶ γε ταύτῳ χρώματι, διότι μὴδ' ἐν τῷ φλεγμαίνοντι μέρος τῆς αὐτῆς αἰε φύσεώς ἐστι τὸ περιττόν. [188] ὅταν μὲν οὖν αἱματώδες ἢ χολώδες ὑπάρχη, τοιοῦτον δ' ἐν πλευρίτισι τοῦτίπαιον ἐστὶ τὸ τὴν φλεγμονὴν ἐργαζόμενον ρεύμα, κέχρωσται τὸ σίελον αὐτοῦ ὁμοῦ ὑπὸ τοῦ περιεχομένου χυμοῦ κατὰ τὸ φλεγμαίνον· ἐκινθρόν μιν, ὅταν αἱματικὸν ὑπάρχη το ὅθεν εἰς τὸν ὑπεζωκότα· ξανθοὶ δ', ὅτε πικρόχολόν ἐστιν. εἰ μέντοι φλεγματώδης χυμὸς πρῶτον σφηωθεὶς τε καὶ διασπαρὶς αἴτιος καθίσταται τοῦ τὴν φλεγμονὴν ἐργασαμένου ρεύματος, τηρικαῦτα ἀποπτύουσιν ἀφροῖδη. πτύουσι δὲ καὶ μέλανά ποτε, κατοπηθέντος τοῦ ρεύματος, ἂν θ' αἱματικόν, ἂν τε πικρόχολόν ῃ. συνενδείξεται οὖν τὰ τοιαῦτα πάντα τῇ τε τοῦ πεπονηθότος μορίου διαγνωσέει καὶ τῇ τοῦ πάθους τὴν διαφορὰν τοῦ ρεύματος, ὥστ' ἐκ τῶν εἰρημένων εὐδηλόν, ὥς καὶ τὴν οὐσίαν

atio vero post tussim non inseparabilis, verum saepe contingit. Si igitur expuant, sputum necessario coloratur, non tamen eodem perpetuo colore, quia nec in parte inflammata ejusdem semper naturae est excrementum. Quum igitur cruentum vel biliosum extiterit, (talis autem in pleuritide plerumque fluxio est, quae inflammationem efficit) coloratum est sputum ipsius cruore resuso ab humore, qui in parte inflammata continetur: rubrum sane, quum, quod in succingentem membranam defluit, id cruentum est: flavum, quum biliosum est. Si vero pituitosus humor primum et impactus et putrefactus fluxionis inflammationem generantis auctor fuerit, tunc spumosa expuant; expuant autem et nigra nonnunquam fluxione exallata, sive cruenta, sive biliosa fuerit. Haec igitur omnia una cum affectae partis ipsiusque affectus dignotione fluxionis differentiam indicabunt. Quare ex his, quae dicta sunt, constat, tum cujusque partis aegrotae substan-

Ed. Chart. II. [188.]

Ed. Bas. I. (42.)

ἐκάστου τῶν πεπονθότων μορίων ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐπίστασθαι καὶ τὴν πρὸς τὰ παρακείμενα κοινωνίαν εἰς τὴν τῶν νοσημάτων τε καὶ νοσοῦντων τόπων εὐρέειν. ὅτι δ' οὐδὲν διαφέρει λέγειν, ἢ θέειν, ἢ σύνθεειν, ἢ πρὸς τὰ παρακείμενα κοινωνίαν, εὐδὴλον εἶναι νομίζω, κἢν ἐγὼ μὴ λέγω.

Κεφ. ιε'. Εὐδὴλον δ' ἐκ τῶν εἰρημένων ἐστίν, ὡς καὶ τὴν ἐνέργειάν τε καὶ τὴν χορίαν ἐκάστου τῶν μορίων ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐπίστασθαι· καὶ πρὸς τοῦτοις ἔτι τὰς τῶν νοσημάτων τε καὶ συμπτωμάτων γενέσεις· εἰς δὲ τοῦτο καὶ τὰς ποιούσας αἰτίας τὰ νοσήματα. πρὸς τε γὰρ τὴν διάγνωσιν ἐκάστου τῶν πεπονθότων μορίων ἅμα ταῖς διαθέσεσι καὶ πρὸς τὰς τοῦ νοσήματος αὐτοῦ διαφορὰς ἀναγκαῖα φαίνεται ταῦτα. καὶ τὸ μέγεθος δὲ καὶ τὸ ἥθος ἐκάστου τῶν νοσημάτων ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων λαμβάνεται. τὸ μέγεθος μὲν, ἐκ τε τοῦ κατὰ τὴν διάθεσιν αὐτῶν μεγέθους καὶ τῶν ἐπομένων αὐτῇ συμπτωμάτων. τὸ δὲ ἥθος, ἐκ τε τῆς διαφορᾶς τοῦ νοσήματος καὶ τῶν ἐπομένων αὐτῇ συμπτωμάτων. εὐθέως γοῦν ἐπὶ τοῦ προκειμένου παραδεί-

tiam, tum communionem cum vicinis necessario esse cognoscendam ad morbi ejusque laborantis loci inventionem. Quod autem nihil referat, situm, vel compositionem, vel cum aliis societatem communionemque dicere, quis ignorat?

Cap. XV. Ex praedictis autem liquet, quod tum actionem tum usum singularum partium scire sit necessarium; ad haec etiamnum morborum et symptomatum generationes; postea causas etiam morbos efficientes. Et enim haec ad cujusque partis affectae ac una ipsius affectus dignotionem et ad morbi ipsius differentias necessaria videntur; sed et magnitudo et uniuscujusque morbi mores ex his ipsis deprehenduntur; magnitudo quidem et ex ipsorum affectus magnitudine, et ex symptomatis illum consequentibus; mores autem ex morbi differentia et symptomatis eum comitantibus. Statim enim in proposito exemplo melancholicus

Ed. Chart. II. [188.]

Ed. Bas. I. (42.)

γματος ὀλεθριώτατος μὲν ἐστὶν ὁ μελαγχολικὸς ἐπικρατῶν
χυμὸς, ὅτι τε κακοηθέστατος αὐτὸς ἐστὶ, καὶ διαβρωτικώτα-
τος καὶ δύσπεπτος καὶ δυσεγκάθατος, ὅτι τε πλείστης
ἐστὶ θερμασίας ἐνδεικτικὸς, ὑφ' ἧς κατοπιηθεὶς ἐγίνετο.
πάντων δ' ἐπιεικέστατος ὁ αἱματικὸς, ὡς ἂν γλυκύτατός τε
καὶ εὐπεπτότατος ὦν. οἱ δ' ἄλλοι δύο χυμοὶ μεταξὺ τῶν
εἰρημένων εἰσὶν, ἀπλότητός τε καὶ κακοηθείας. τῶν συμ-
πτωμάτων δὲ, τὸ μὲν μηδὲν ἀναπτύειν ὀλέθριον, ὅτι τε
δεδῆσθαι δηλοῦν πρὸς τῆς φλεγμονῆς τὸ ῥεῖμα, καὶ ὅτι διὰ
τὸ μένειν ἐνδον ὅλον διαφθαρήσεται. τὸ δ' ἀναπτύειν ἀπό-
νους τε καὶ ῥαδίως ἐπιεικέστατον. εἰ δὲ ὅη καὶ το. πτυώ-
νον εἴη πεπευμένον, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐπιεικέστατον. ἀλλὰ
καὶ τὰ κατὰ τοὺς σφυγμοὺς συμπτώματα τὸ ἥθος δηλοῖ
τοῦ νοσήματος. ἤδη δὲ καὶ τὰλλα, ὅσα κατὰ συνάπθεσιν
ἐπιγίνεται, παραίφροσύναι τε, καὶ κάματα, καὶ ἀνορεξία,
καὶ οὖρα, καὶ διαχωρήματα τοῖα καὶ τοῖα γινόμενα. γυ-
μναστέον οὖν ἡμῖν ἐστὶν ἐν ἅπασι τοῖς εἰρημέσις, εἰ δια-
γνωστικοὶ βουλόμεθα γενέσθαι νοσήματος τε καὶ μαρίου

humor, quum exuperat, perniciosissimus est, quod is
maxime malignus plurimum erodat, aegre concoqua-
tur et vix expurgetur, quodque copiosissimi caloris sit
index, a quo affatus dicitur. Omnium vero mitissimus
sanguineus humor est, quod dulcissimus et concocta fa-
cillimus existat. Reliqui duo humores inter hos dictos
consistunt medii, in simplicitate et malignitate. Ex (sym-
ptomatis, nihil prorsus expuere perniciosum; tum quod de-
tineri ab inflammatione ipsum fluorem indicet; tum quod
intus manendo totus corrumpatur. At citra laborem
et ex facili excreare saluberrimum est. Si vero jam
sputum coctum fuerit, hoc etiamnum quam saluberrimum
est. Caeterum pulsum symptomata morbi morem re-
praesentant, atque jam alia omnia, quae ex consensu
contingunt. deliria, sopores, fastidium, urinae, dejectiones
hoc aut illo modo factae. Proinde exercere nos
oportet in his omnibus praedictis, si morbum, partem

Ed. Chart. II. [188, 189.]

Ed. Bas. I. (42, 43.)

πεπονθότος, ἡθους τε καὶ μεγέθους, καὶ διαφορᾶς τῆς κατ' αὐτά. ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ τούτων ἡμῖν ὑπάρξει καὶ τὸ προ- γινώσκειν, εἰς ὃ τε τελευτήσῃ τὸ νόσημα καὶ ἡ τῶν βοη- θημάτων ἐπιδείξις χρῆσις. ἡ μὲν γὰρ πρόγνωσις ἀιταίον τε τὸν ἰατρὸν ἀποφαίνει τῶν (43) θανάτων, εὐπειθεῖς [189] τε παρέχει τοὺς κάμνοντας, ἐκ πολλῶν τε προδιδάσκει τὸν καιρὸν τῶν βοηθημάτων. ἡ δὲ τῶν βοηθημάτων χρῆσις ἐπιδείξις ὅτι μὲν αὐτὸ τὸ κυριώτατόν ἐστι τῆς τέχνης, ἐφ' ᾧ σύμπας ὁ λόγος ἀρμηται, πρόδηλον παντί. πῶς δὲ ἐκ τῶν προειρημένων περιγίγνεται, μετ' ὀλίγον εἰρήσεται. νυνὶ μὲν γὰρ ἐπιθεῖναι βούλομαι πρότερον οἷς διεξήκειν τὸ τέ- λος. ἡ γὰρ τῶν νοσημάτων ἅμα τοῖς δεδεγμένοις αὐτὰ μο- ρίως διάγνωσις ἐφ' ἑνὸς μὲν ἤδη μοι παραδείγματος εἴρη- ται. προσθεῖναι δὲ ἕτερόν τι παραπλήσιον οὐδὲν χεῖρον. ἡ γὰρ τοι τῶν ἐκκρινομένων ἰδέα διδάσκει πολλὰ, συνήπται δ' αὐτῇ τὸ σῶμα, ἐξ οὗ τὴν ἐκκρίσιν ὁρῶμεν γιγνομένην, ὡς ἐξ ἀμφοῖν συνόντων ἐνδείξῃ μίαν γίγνεσθαι βεβαίαν. ὑμενίδους γὰρ, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἐκκριθέντος σώματος, ἡ μὲν

affectam, morem, magnitudinem et eorum differentiam velimus dignoscere; ex his vero ipsis praesagire licebit, quo morbus desinet, et dexter auxiliorum usus. Etenim praelagia medicum mortis non auctorem declarant, aegrosque reddunt obtemperantes et ex multis remediorum occasionem praedocent. Quod autem dexter remediorum usus id artis quidem sit praecipuum, a quo universus sermo manaverit, omnibus manifestum est. At qua ratione ex praedictis praesagia comparentur, paulo post dicetur. Nunc etenim his, quae exposui, finem prius imponere volo. Nam morborum et eos suscipientium partium dignotio in uno nobis exemplo declarata est; adicere vero aliud quoddam simile nihil mali fuerit. Nam eorum, quae excernuntur, idea permulta docet. Cum ipsa autem concurrit, unde excretionem fieri ceruimus; ut ex ambobus coeuntibus stabilis una indicatio proveniat. Membranoso etenim verbi gratia corpore excreto, indicatio

Ed. Chart. II. [189.]

Ed. Bas. I. (45.)

ἐξ αὐτοῦ τοῦ φανέντος ἐνδείξεις ἡλκῶσθαι τι τοιοῦτον ἐνδείκνυται μέρος, ὥς ἐπιπολῆς ὑμενώδη φύσιν ἔχειν, ἀφωρισμένον δὲ αὐτὸ δηλοῦν ἀδυνατεῖ. τὸ μέντοι τῆς ἐκκρίσεως χάριν ἐπ' αὐτὸ τὸ πεπονθὸς ποδηγεῖ. κάτω μὲν γὰρ διαχωρῆσαν ἐντέρου δηλοῖ τὴν ἔλκωσιν, ἄνω δὲ ἐμειδὲν γαστρός, ἀναβηχθὲν δὲ τῶν ὑπαλειφόντων τὰς τραχείας ἀσθηρίας ὑμῶν, οὐρηθὲν δὲ ἦτοι κύστεως, ἥ τοῦ κατὰ τὸ αἰδοῖον πόρου. αὐτὰ τε οὖν ταῦτα καὶ πρὸς τοῦτοις ἐπὶ τὰ κατὰ συμπάθειάν τε καὶ πρωτοπάθειαν κάμνοντα σώματα διακρίνειν ἀλλήλων προσήκει τῇ τε ἡγεμονίᾳ καὶ ἀκολουθίᾳ, καὶ τῇ μεγέθει τε καὶ τῇ σμικρότητι καὶ προσέτι τῇ τῶν κακούντων ἐκάτερον αἰτίων προσόδῳ. πολλοὶ γοῦν ἐπὶ στομαχικαῖς διαθέσεσιν ἦτοι τοῦ ἐγκεφάλου εἰς συμπάθειαν ὀχθέντας ἐν μελαγχολικοῖς ἐγένοντο συμπτώμασιν, ἢ τῶν ὀφθαλμῶν ἐν τοῖς τῶν ὑπογεομένων. ἀλλ' ἐπὶ τῶν τοιούτων ἕαν τις ἀκριβῶς προσέχη τὸν νοῦν, εὐρήσει ταῖς ἀπειρίας τε καὶ ταῖς τῶν περιττωμάτων ἀδροίσεσιν ἐν στόματι κοιλίας ἐπόμενα τὰ εἰρημένα παθήματα, καὶ συμπαροξυνόμενά τε τοῖς

quidem ex eo, quod apparet, talem partem exulceratam esse indicat, quae in summo membranae naturam obtineat; id autem separatum significare nequit, attamen excretionis ad affectam partem nos deducet. Quod etenim deorsum dejectum est, intestini ulcerationem innuit, sursum vero vomitu rejectum ventriculi, tussiendo redditum membranarum, quae asperas arterias integunt, at mictum vel vesicae vel qui in pudendo est meatus. Has igitur ipsas partes, ac praeterea quae per consensum et primario affectu laborant, ab invicem discernere convenit principatu, consequentia, magnitudine et parvitate, insuperque accessione causarum utrumque depravantium. Multi siquidem ob stomachi affectum, vel cerebro consentiente, vel oculis suffusione laborantibus, melancholiae symptomatis infestantur. At si quis animum diligenter adhibeat, commemoratos affectus cruditates et excrementa in ventriculi orificio collecta sequi deprehendet; atque eosdem simul intendi cum illis, quae os ventriculi laedunt,

Ed. Chart. II. [189.]

Ed. Bas. I. (43.)

βλάπτουσι τὸ τῆς γαστρὸς στόμα, καὶ συγκαθιστάμενά τοῖς ὠφελούσι. ἀλλ' οὐ πρόκειται μοι τὰ τῶν ἅπαντ' τὸν ὑπὲρ τῶν πεποιηθῶτων μερῶν λόγον διέσχεισθαι, ὥσπερ οὐδ' ἄλλο τι τῶν κατὰ τὴν τέχνην ὁλόκληρον, ἀλλ' ἐνδείξασθαι μόνον τὴν μέθοδον αὐτῆς τῆς εὐρέσεως, καὶ ὅπως τῷ τέλει τῆς τέχνης συνῆπται. καὶ ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτὸν καθ' ἑκάστον γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἐν ἀπάσαις, τὰς ὑπὲρ αὐτῶν γεγραμμένας ἡμῖν ἐννοίας ταῖς πραγματείαις ἀναλεγόμενον. ὕπερ οὖν ἀναγκαῖόν ἐστιν εἰς τὰ παρόντα προσθέντες, ἀπαλλῶμεν ἐπὶ τὰς εἰρημένας μεθόδους· κῆνταῦθα τὸ εἶδος τῶμιζ τοῦ πράγματος ὑπάρχειν· ἐπειδὴν δὲ ταῖς ὕλαις ἐμβιβασθῇ, ὅλην τὴν οὐσίαν, ὅταν ἅπαντα διέλθω τὰ κατὰ μέρος, ὥσπερ τῶν ἐπὶ παραδειγματίων ὀλίγων ἐποίησα, καὶ τοῦτ' ἂν σοι τὸ μέρος εἴη τῆς τέχνης ὁλοκλήρως συνεστηκός.

Κεφ. ιε'. Ὑπόλοιπον δ' ἐστὶν ὑποδεικνύειν, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐπιδέξιον χρῆσιν τῶν βοηθημάτων ἀναγκαῖον ἐπιστασθαι τὴν οὐσίαν ἀκριβῶς τοῦ θεραπευομένου μορίου, καὶ τὴν διάπλασιν, καὶ τὴν θέσιν. ἥ μὲν οὖν οὐσία διδάσκει

et remittere cum his, quae hoc juvare dicuntur. At universam de affectis partibus tractationem transigere in praesentia mihi propositum non est, quemadmodum nec aliud quicquam eorum, quae in arte medica absoluta sunt; verum solam inveniendi ipsa methodum ostendere ac quomodo ea fini artis conjuncta sit. Atqui necessarium est, ut variis se modis quisque exerceat in omnibus nostris commentariis. Quod igitur in rem praesentem requiritur, apponentes, ad methodos commemoratas discedemus; atque hic rei formam esse censeo; ubi vero materiis inducta fuerit, totam substantiam, quum omnia particulatim recensuero, sicut modo in paucis exemplis factitavi, et haec tibi artis integra pars erit.

Cap. XVI. At superest, ut demonstremus, ad commodum remediorum usum accuratam partis, quam curamus, substantiae, conformationis ac situs cognitionem esse necessariam. Substantia namque docet primos mor-

Ed. Chart. II. [189. 190.]

Ed. Baf. I. (43.)

τὰ πρῶτα νοσήματα τὰ κατὰ δυσκρασίαν, εἰς ὅσον ἐξίστημι τοῦ κατὰ φύσιν, ἄχρι πόσου τε θερμαντέον ἐστὶν ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ψυκτέον, καὶ ξηραντέον, καὶ ὑγραντέον. ἡ δὲ διάπλασις αὐτὰ τε τὰ καθ' ἑαυτὴν διδάσκει νοσήματα, περὶ ὧν ἔμπροσθεν εἴρηται, καὶ συνενδείκνυνται τὸ [190] μέγεθος αὐτῶν. εἰς ὅσον γὰρ ἕκαστον ἐξίστημι τοῦ κατὰ φύσιν, εἰς τοσοῦτον ἦκει μέγεθος. ἅμα δὲ τῷ μεγέθει καὶ τὸ μέχρι πόσου, διὰ τῶν ἐναντίων ἐπανάγειν αὐτὸ πρὸς τὸ κατὰ φύσιν, ἐξ αὐτοῦ λαμβάνεται. ταῦτα μὲν οὖν ἀνάλογον τοῖς κατὰ δυσκρασίαν. αἱ δὲ ἐμφράξεις τε καὶ σφηνώσεις τούτου εἰσὶ γένους, ἴδιον δὲ ἐξαίρετον ἐνδείκνυνται, τὸν τρόπον τῆς περώσεως ἐκ τῶν στομάτων, καὶ διὰ τῶν σχημάτων, ἃ κέκερται τὸ θεραπευόμενον ὄργανον. ἐπικοινωνεῖ δὲ τοῦτο τοῖς ὑπὸ τῆς θέσεως ἐνδεικνυμένοις, ὑπὲρ ὧν ἤδη λέγωμεν. ὅσα μὲν οὖν ἐν αὐτοῖς ἀνάλογόν ἐστιν εἰς τε τὴν τοῦ μεγέθους διάγνωσιν εἰς τε τὸ πόσον τῆς τῶν βοηθημάτων χρήσεως, οὐδὲν ἔτι δέομαι λέγειν. ὅσα δ' ἐξαίρετα, λεκτέον ἐφεξῆς, ἐπειδὴ καὶ ἡ χρεῖα μεγίστη πρὸς τὰς θεραπε-

bos, qui in intemperie consistunt, quantum a naturali statu recesserint, quantumque ipsos singulos calefacere, refrigerare, exiccare et humectare oporteat. Conformatio vero ipsos per se morbos docet, de quibus antea dictum est, et eorum magnitudinem simul indicat; nam quantum quodque a naturali statu decessit, tantum accedit magnitudo, una vero cum magnitudine et id quod adusque quantum ipsa quae decesserunt ad naturam per contraria restituenda sint, ex ipsa deprehenditur. Itaque haec proportionem morbis in intemperie respondent; obstructions autem et consipationes hujus sunt generis. At proprium eximiumque evacuationis modum ostendit ex osculis et figuris, quas sortitum est quod curatur organum. Id autem cum iis communicat, quae a situ indicationem habent, de quibus jam dicamus. Quae igitur inter ea proportionem habent ad magnitudinis dignotionem, aut ad remediorum usus quantitatem, non opus est dicere. Quae vero eximia ac praecipua sunt, ea deinceps docenda, quoniam

Ed. Charl. II. [190.]

Ed. Bal. I. (43.)

πείας αὐτῶν ἐστὶ μὴνυμένων ταῖς ἀπὸ τῆς διαπλάσεως ἐν-
 δεξιῶν. ἔσται δὲ κἄνταῦθα ὁ λόγος ἐπὶ παραδειγμάτων
 ὀλίγων ὑπὲρ τοῦ γινῶναι τὴν μέθοδον. ἔμφραξις ἐστὶ μὲν
 ἐν πὶ τῶν ὀργανικῶν παθῶν. ἐγγίγνεται δὲ ἐν ἥπατι μάλ-
 ιστα διὰ τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐνέργειαν. αἱ
 γὰρ ἀπὸ τῶν πυλῶν φλίβες εἰς ἅπαντα τοῦ σπλάγγνου τὰ
 σμὰ κατασχίζομεναι συνάπτουσι τοῖς ἐν τοῖς κυρτοῖς ἀδῆ-
 λαις αἰσθήσει στόματι. ἀναφέρεται δ' ἐκ τῆς κοιλίας τροφή
 πᾶσα πρὸς ἓνα τόπον τοῦ ἥπατος, ὃν ἀπ' αὐτοῦ τοῦδε
 τῶν νῦν εἰρημένου πύλας ὀνομάζουσιν. οὔτε γὰρ εἰς τὰς
 πόλεις εἰσελθεῖν τις δύναται, πρὶν διελθεῖν τὰς πύλας,
 οὔτ' εἰς ἥπαρ ἀφικέσθαι, πρὶν ἐν τούτῳ γενέσθαι τῷ
 χωρίῳ. διανέμεται δ' ἐντεῦθεν εἰς τὰ σμὰ τοῦ ἥπατος
 ἅπαντα, κἄπειτα δι' ὧν εἰρήκαμεν περάτων εἰς τὸ κυρτὸν
 μεταλαμβάνεται. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν ἐστὶ, διὰ τε τὴν
 τῶν ὁδῶν στερότητα καὶ τὸ πλῆθος τῆς διασχομέτης οὐσίας
 ἐμφράξεις συνεχέσιν ὀλίσκεσθαι τὸ σπλάγγνον. ἴασις οὖν

et usus ad curationem eorum est maximus, quae indica-
 tionibus a conformatione sumptis immiscentur; quin et
 hic paucis exemplis, ut methodum cognoscamus, sermo
 futurus est. Obstructio sane unus quidam est organico-
 rum morborum, potissimum vero jecori tum propter
 ejus structuram, tum ob actionem accidit. Etenim ve-
 nae, quae a portis in totam visceris cavam partem
 distribuuntur, osculis earum, quae in gibba sunt, sensam
 latentibus cohaerent. Desertur autem totum alimentum
 ex ventriculo ad locum unum hepatis, quem ab eo,
 quod modo dictum est, portas appellant. Nemo enim
 in civitatem ingredi potest, nisi portas primo transeat;
 neque alimentum ad jecur pervenire, priusquam in
 hoc loco fuerit; inde vero in totam jecoris cavam par-
 tem distribuitur, ac deinde per dictos venarum terminos
 in gibbum transfumitur. Nihil igitur mirum est, viscus
 hoc crebris obstructionibus ob viarum angustiam et
 substantiae permeantis copiam corripī. Harum igitur ca-

Ed. Chart. II. [190.]

Ed. Bas. I. (43.)

αυτῶν ἔσται, πρὶν μὲν πολλὰς γενέσθαι καὶ πυρέτται
τὸν ἄνθρωπον, ἢ τῶν λεπυνόντων ἔδρασμάτων τε καὶ φαρ-
μάκων προσφορά. πολλῶν δὲ γενομένων, οὐκ αὐτὴ μόνον,
ἀλλὰ καὶ ἡ κένωσις ἔστιν, ἥντινα δὲ ὥν χοῆ ποιησθαι
χωρίων, ἢ τε διάπλαισις ἐνδείχεται τοῦ σπλάγγνου καὶ ἡ
θέρσις. ἐκ τούτων γοῦν ὁρμώμενοι, τὰ μὲν ἐν τοῖς σιμοῖς
τοῦ ἥπατος ἐπ' ἔντερον προτρέφομεν, ὅσα δ' ἐν τοῖς κυρ-
τοῖς ἔστι, δὲ οὖρον ἐκκενῶσομεν. οὕτω δὲ καὶ ὅσα κατὰ
τὸν θώρακα καὶ τὸν πνεύμονα περιέχεται, κενῶσθαι δεό-
μενα, παρὰ τε τῆς διαπλάσεως αὐτῆς καὶ τῆς θέρσεως ἐδε-
δάχθημεν ἐκκαθαίρειν διὰ βηγγῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅσα
κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἐπὶ τὰς ῥίνας ἔλκειν. οὐχ ἥμισυ δὲ
καὶ ἡ τῶν φλεγμαινόντων μορίων ἴασις ἐκ θέρσεως τε καὶ
διαπλάσεως λαμβάνεται. ἔστι μὲν γὰρ καὶ τούτων ὁ πρῶ-
τος σκοπὸς ἡ κένωσις τοῦ χυμοῦ τοῦ κατασκήφαντος εἰς τὸ
φλεγμαῖνον. ὕπως δ' ἐκκενῶν αὐτὸν χοῆ, τῶν κατεχόντων
ὁργανικῶν μορίων ἡ φύσις ἐνδείκνυται. παρ' αὐτῶν γοῦν
διδασκόμενοι, τὰ μὲν εἰς ἰσχίον κατασκήφαντα ῥέματα διὰ

ratio fuerit, antequam plures augeantur et homo febricitet, eduliorum et medicamentorum attenuantium oblatio. Multis autem adauctis, non modo ipsa, sed et vacuatio curabit, quam quibus locis astrui oporteat, tum visceris conformatio, tum situs demonstrat. Ex his igitur procedentes, quae in cavis quidem hepatis sunt, ea ad intestinum impellemus, quae vero in gibbis existunt, per urinas vacuabimus: simili modo et quae in thorace et pulmone continentur, si vacuanda sint, a conformatione ac situ didicimus per tusses expurgare: simili modo et quae in cerebro haerent, ad nares trahere. Non minus autem partium inflammatione laborantium sanatio ex situ et conformatione sumitur. Et enim et horum primus scopus est humoris in partem inflammata decumbentis evacuatio. Quomodo autem hic evacuandus sit, continentium organicarum partium natura docet. Ab his igitur instituti, fluxiones in coxam decumbentes per venas poplitis et tali vacuabimus,

Ed. Chart. II. [190. 191.]

Ed. Basf. I. (43. 44.)

τῶν κατ' ἰγνία τε καὶ σφυρὰ φλεβῶν ἐκκενώσομεν, ὥσπερ γε καὶ ὅσα κατὰ τὰς μήτρας ἴσχεται. τὰ δὲ κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα διὰ τῆς ἔνδον κατ' ἀγκῶνα φλεβός. τὰ δὲ κατὰ κεφαλὴν τε καὶ τράχηλον ἐκ τῆς ὤμιαίας. ἡ γὰρ τῶν ἐγγυτάτων τε καὶ κοιτῶν τῷ πεπονθότι μορίῳ φλεβῶν κένωσις ἀρίστη τε καὶ ῥάστη. καὶ τὸ διαφορεῖν δὲ τὸ φλεγμαίνον ἔστι μὲν δήπου καὶ αὐτὸ τὴν ἐκ τοῦ νοσήματος ἔνδειξιν ἔχον. ὑπαλλάττεται δ' ἐν τῇ κατὰ μέρος τῶν βοηθημάτων χρήσει τὴν παρὰ τῆς θέσεως τοῦ πεπονθότος μορίου προσλαμβάνον ἔνδειξιν. ὅσα μὲν γὰρ ἐπιπολῆς κεῖται, τοιοῦτον ἐπ' αὐτῶν εἶναι προσήκει τὸ διαφορεῖσθαι φάρμακον, οἷον περ ἐνδείκνυται τὸ τῆς φλεγμονῆς εἶδος. ὅσα δ' ἐν βάθει, τοιοῦτον [191] (44) δριμυτέρων δεῖται φαρμάκων, ὅσῳ τῶν ἐκτὸς ἀποκεχώρηκεν, ὥστε καὶ σικνὰς ἐπ' αὐτῶν ἐνίοτε χρῆζομεν, εἰ κατὰ συγχοῦ κείντο βάθους, ὅπερ ἐναντιώτατόν ἐστι τοῖς ἐπιπολῆς φλεγμαίνουσιν. οὕτω δὲ καὶ εἴ που στύφοντος εἴη φαρμάκον χρεῖα, σκοπεῖσθαι τοῦ δεομένου χώριον τὴν θέσιν. εἰ μὲν γὰρ ἱκανόν ἐστιν ἐξικεῖσθαι

quemadmodum et ea, quae in uteris continentur. Quae vero in thorace et pulmone, per interiorē cubiti venam. Quae denique in capite et cervice infellant, per humeralem. Optima namque et facillima est per proximās et affectae parti communes venas evacuationio. Atque quod tūmet, per balitum discutere, et hoc sane ex morbo indicationem habet. Verum particularem auxiliorum usum variandum esse, partis affectae situs ostendit. Qui namque in summa cute affectus constituti sunt, his tale resolvens esse medicamentum convenit, qualis inflammationis species indicat. Qui in alto latent, hoc acrioribus medicamentis indigent, quo magis ab exterioribus recesserunt. Quare nonnunquam, si vehementer admodum in alto lateant, cucurbitulis utimur; quod in summa cute ortis inflammationibus quam maxime contrarium est. Ita vero si adstringentis medicamenti usus erit, loci id desiderantis situm inspicemus. Nam si eo

Ed. Chart. II. [191.]

Ed. Bas. I. (41.)

πρὸς αὐτὸ τὸ στύφον, οὐδὲν κωλύει παραλαμβάνειν. εἰ δ' οὐχ ἱκανὸν, ἐπισκοπεῖσθαι, μή ποτε ἄρα τὴν ἐκ τῶν προκειμένων ὑγρότητα συνελάσωμεν εἰς τὸ πεποιηθὲς, ὥστε ἦτοι τὴν ποδηγοῦσαν τῷ στύφοντι φαρμάκῳ μικτόν ἐστι δύναμιν, ἣ οὐ χρησιτέον αὐτῇ. μέγιστον οὖν οἶδα βλάπτοντας, ὅσοι τοῖς ἐκ πνεύμονος ἀναβήττουσιν αἷμα περιθέασιν ἐκ κύκλῳ καθ' ὅλον τὸν θώρακα φάρμακα στύφοντα. πρὸς γὰρ τῇ μὴ δακνεῖσθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν εἰς τὸν πνεύμονα συνελάνουσι καὶ τὸ κατὰ τὸν θώρακα αἷμα πρὸς τὸ σπλάγγνον. ἀρκεῖν ἡγοῦμαι καὶ περὶ τούτων εἰς γε τὴν ἐνεστώσαν, πραγματείαν τὰ εἰρημένα. τοσοῦτον οὖν εἰπὼν ἔτι περὶ αὐτῶν ἀπαλλάξομαι, ὥς ἣ μὲν μέθοδος αὕτη τὸ εἶδος μόνον ἐστὶ τῆς πραγματείας· ἣ δὲ καθ' ἕκαστον μέρος τοῦ σώματος ἐπιστήμη τε καὶ διεξοδος, ἣ οἶον οὐσία σύμπασα, ἣν ἐν ταῖς ἄλλαις πραγματείαις διεξήλθομεν.

medicamentum adstringens pervenire potest, nihil vetat id adhiberi. Sin autem non possit, considerandum venit, ne quando ex proximis humorem in locum affectum propellamus. Proinde vel miscenda est adstringenti medicamento facultas quaedam ejusmodi, quae veluti id manu ducat, vel eo non utendum est. Maxime siquidem eos laedere novi, qui ex pulmone sanguinem extullientibus, medicamenta adstringentia toti thoraci undique apposuerunt. Nam praeterquam quod facultas eorum in pulmonem non penetraret, etiam sanguis, qui in thorace continebatur, in viscus illud agebatur. Atque de his satis esse dictum arbitror ad praesentem disputationem. Tantum igitur adhuc praefatus, quod methodus haec forma solum commentarii hujus extet, aliud aggrediar. Caeterum singularem corporis partium scientia ac discursus velut universa substantia est, quam in aliis commentariis transigimus.

Ed. Chart. II. [191.]

Ed. Bas. I. (44.)

Κεφ. ιζ'. Περὶ προγνώσεως τοίνυν ἐφεξῆς λέξομεν, ἐπειδὴ χρήσιμος ἡμῖν εἰς ἄλλα τέ τινα, καὶ οὐχ ἥκιστα πρὸς τὴν θεραπείαν ἐφάνη. τῷ μὲν οὖν πρῶτον βουλομένην συστήσασθαι τέχνην προγνωστικὴν ἀναγκαῖον ἐστὶ προεπισκέψασθαι, πότερον, ὥσπερ ἐκάστου ζώου φύσις ἰδίον ἔχει χρόνον ζωῆς, οὕτω καὶ τῶν νοσημάτων ἐκάστον, ὡς ἀδύνατον εἶναι τέσσαρσιν ἡμέραις λυθῆναι νόσον, ἥς ἡ φυσικὴ προθεσμία δύοιν ἐστὶ μηνῶν, ἢ πᾶν νόσημα καὶ χρονίσαι δυνατόν ἐστι, καὶ λυθῆναι τάχιστα. νυνὶ μέντοι διὰ τὸ πολλοὺς ἤδη γεγονέναι προγνωστικοὺς τῶν ἐσομένων ἰατροὺς, οὐκέτ' οὐδὲ τοῖς ἰδιώταις ζητεῖται, πότερον ἐγγωρεῖ γενέσθαι τινὰ τοῦ μέλλοντος ἀποβήσεσθαι προγνωστικόν, ἢ ἀδύνατόν ἐστι, ἀλλ' ἐξῆς ἅπαντες ὥσπερ δυνατοῦ τε τοῦ πράγματος ἔχουσι, πυνθάνονται τε τὸν ἰατρὸν, ἐν ᾗτιν προθεσμία λυθήσεται τὸ νόσημα. πρὸς μέντοι τὴν ἐκιστῶσαν πραγματείαν οὐδέν ἂν εἴη χεῖρον ὑποθέσθαι νῦν πρῶτον ἡμᾶς συνίστασθαι τέχνην προγνωστικὴν, καὶ γὰρ τὰλλα πάντα κατὰ τὸν λόγον οὕτω διήλθομεν. Ἐν μὲν

Cap. XVII. De praenotione igitur deinceps dicturi sumus, quum nobis tum ad alia quaedam, tum ad curationem non minimum utilis videatur. Itaque primum volenti praenoscendi artem constituere necessarium est prius considerasse, utrum, quemadmodum uniuscujusque animantis natura proprium vitae tempus fortitur, ita et morbi singuli, ut fieri nequeat quatuor diebus solvi morbum, cujus naturale tempus praescriptum duorum sit mensium; an omnis morbus diuturnior fieri et celerrime solvi possit. Nunc tamen, quia plerique jam futurorum praescii fuerunt medici, non amplius ab idiotis quaeritur, utrum possibile sit aliquem futuri eventus fieri praescium, an vero impossibile, sed serie omnes et rem possibilem tenent, et medicum percontantur, quo certo tempore morbus solvetur. Ad praesentem itaque tractationem nihil deterius accesserit, si nunc primum nos artem prognosticam constituere supponamus, etenim reliqua omnia simili ratione pertractavimus. Unum sane

Ed. Chart. II. [191. 192.]

Ed. Bas. I. (44.)

δὴ καὶ πρῶτον ἀναγκαῖον, εἴπερ εἴη τις πρόγνωσις, εἶναι
 τινα βεβαίως ἐσόμενα κατὰ τὸν μέλλοντα χρόνον. ἔξῃς δὲ
 σκεπτέον, ὅπως ἂν τις εὔροι, τίνα τε καὶ πόσα τὰ τοιαῦτά
 ἔστιν. οὐ γὰρ πάντα γε τὰ γενησόμενα περὶ τὸν κάμνον-
 τα τὴν γένεσιν ἀναγκαῖαν ἔχει. θόρυβος οὖν ἐκ γειτόνων
 διὰ νυκτός, καὶ κύνες ὑλακτοῦντες, ἢ ἀγγελίαι τινὲς ἀηδεῖς
 ἀγρύπνους ἐργάζονται τοὺς νοσοῦντας, ὧν οὐδὲν οὐτ' ἀναγ-
 καῖαν ἔχει τὴν γένεσιν, οὔτε βεβαίαν τὴν πρόγνωσιν. ἂν
 οὖν ὅσα κατὰ τὸν τοῦ νοσήματος ἀποτελεῖται λόγον, ὥραμί-
 νην τε τὴν γένεσιν ἔχει καὶ βεβαίαν τὴν πρόγνωσιν, ἢ οὐδὲ
 ταῦτα σύμπαντα; δύναται γὰρ ἐξαίφνης ἐπιβρῦνῃναι τι πε-
 ριττὸν ὑγρὸν ἔνδον τοῦ σώματος, ἀλλόμενον ἐπὶ τι μέρος
 ἀναγκαῖον εἰς τὴν ζωὴν, ὥσπερ αὖ πάλιν ἕτερον ἐκ μέρους
 κυρίου μεταστῆναι εἰς ἄκυρον. ἀκολουθήσει δ' ἐξ ἀνάγκης
 τῷ μὲν εἰς τὸ κύριον ἐνεχθέντι μέρος ἰσχυρὸς κίνδυνος, τῷ
 μεταστάντι δ' ἐξαίφνης ἰδίος τε καὶ ἀπροσδόκητος ἡ τοῦ κάμνον-
 τος σωτηρία. τῶν μὲν δὴ [192] τοιούτων καταστάσεων

et primum necessarium est, (si praenotio quaedam sit) esse
 nonnulla, quae certo sint futuro tempore ventura.
 Scrutandum autem deinceps, quomodo quis, haec quae
 et quot sint, inveniatur. Non enim omnia, quae aegrotanti
 sunt eventura, necessarium habent ortum. Nocturnus
 enim ex vicinis tumultus, et canum latratus, vel nuncii
 quaedam molesta aegros reddunt insomnes; quorum quod-
 que neque necessariam habet generationem, neque certam
 praenotionem. An igitur, quae morbi ratione proveniant,
 et praefinitam generationem habent et certam praenotio-
 nem, an neque haec universa? Potest enim repente hu-
 mor aliquis superfluous in corpore interius ad partem
 aliquam vitae necessariam profiliens confluere; quem-
 admodum contra alius ex nobili parte in ignobilem
 transmigrare. At eum, qui in nobilem partem investus
 est, summum periculum ex necessitate sequetur; qui ve-
 ro in obscuram transfertur, repentina ac inopinata labo-
 rantis salus erit. At vero in huiusmodi constitutionibus

Ed. Chart. II. [192.]

Ed. Bas. I. (44.)

αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐστὶ προγνῶναι τὸ βέβαιόν τε καὶ σφαλ-
 λόν· οὐ μὴν ἐς ὃ, τι τελευτήσει, δυνατόν ἀκριβῶς ἐξευ-
 ρῖν. ἐφ' ὧν δὲ οὐκ ἔτι διαρρέει τὰ περιττώματα, κατα-
 στήψαντα δὲ εἰς τινα τόπον, ἐκείνον κατείληφεν, ἐπὶ τού-
 των ἔγχωρεῖ προγνῶναι τὸ μέλλον εἰδόσιν ἡμῖν, ὅτι τε
 δυνάμεις εἰς τῆς φύσεως οὐκ ὀλίγαι, καθ' ἧς διοικεῖται τὸ
 ζῶον, ὅποια τέ τις αὐτῶν ἡ διαφορά. καὶ μὲν γε καὶ ὅσα
 καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἐμφέρεται τῷ αἵματι περιττά, χωρὶς
 πλήθους ἀμέτρου, καὶ ταῦτα προθεσμίαν ἔξει πέψεως ἰδίαν
 ἑαستا, ἐὰν μόνον ἐκάστου περιττώματος εὐρωμεν τὴν φύ-
 σιν. οὕτω γὰρ ἔγχωρήσει τι καὶ περὶ τῆς πέψεως αὐτοῦ
 στοχάσασθαι τεχνικῶς, ἀπάντων γε δηλονότι τῶν περὶ τὸν
 κάμνοντα πραττομένων ὁρθῶς. ὅσα γὰρ ἀμαρτάνεται πρὸς-
 κινος, ἢ τοῦ βραδύναι τὴν λύσιν τοῦ νοσήματος, ἢ τοῦ
 φθάσαι τὸν θάνατον αἷτια καθίσταται, καὶ χρὴ μνησθῆναι
 τοῦδε παρ' ὅλον τὸν λόγον, εἴτερ τιτὸς ἄλλου. μόται γὰρ
 αἱ προγνώσεις ἀποβήσονται τοῦ ἀρίστου ἱατροῦ, θεραπεύοντος

id ipsum duntaxat praenoscere licet, tum quod securum,
 tum quod periculosum est, non tamen, quo quid desinat,
 accurate queas invenire. In quibus vero non amplius
 excrementa defluunt, sed in partem aliquam quum de-
 cubuerint, illam obsident, in his futurum licet praeno-
 scere, quum sciamus et naturae facultates, quibus animal
 gubernatur, non esse exiguas, et quanam ipsarum sit dif-
 ferentia, quin etiam quae cum sanguine per totum animal
 feruntur excrementa, citra immoderatam copiam, ea
 statum praefinitum coctionis tempus habent proprium
 singula, si modo cujusque excrementi naturam inveneri-
 mus. Sic enim artificio quiddam de ejus concoctione
 conjectare licebit, si nimirum omnia circa aegrotum
 recte administrantur. Nam quicumque ab aliquo errores
 committuntur, causae constituuntur, quae aut morbi
 solutionem remorantur, aut mortem accelerant. At-
 que hujus rei toto hoc sermone, si alterius cujusquam,
 meminisse oportet. Solae namque praenotiones contin-
 gent ab optimo medico, eo quidem recte curante, et

Ed. Chart. II. [192.]

Ed. Bas. I. (44.)

μὲν αὐτοῦ ὁρθῶς, τοῦ κáμνοντος δὲ μηδὲν áμαρτάνοντος, τὸ δ' οἶεσθαι τοιαύτην εἶναι τοῖς ἰατροῖς τὴν πρόγνωσιν, οἷαν οἱ μάντιες ἐπαγγέλλονται, γέλοισιν. ἐκείνοι μὲν γάρ φασιν ἐνναταῖον, εἰ οὕτως ἔτυχε, σωθῆσεσθαι τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἔτι προστιθέντες, áπαντιον ὁρθῶς γιγνομένων. αἱ μὲν γὰρ áπαντα τὰ τοῖς κáμνουσιν αἰσιῶς τε καὶ áπαισιῶς ἐπιγενησόμενα προμαντεύονται. ὁ δὲ ἰατρὸς οὐχ οὕτως προσεῖ τὸ μέλλον, ἀλλ' οἶδεν, εἰ πάντα γίγνεται δεόντως, ἐβδομαῖον, εἰ οὕτως ἔτυχε, λυθῆσεσθαι τὸ νόσημα· προσγενομένου δέ τις ἀμαρτήματος, εἰ μὲν μικρὸν εἴη τοῦτο, δύνασθαι μεταπεσεῖν τὴν λύσιν ἐκ τῆς ἐβδόμης εἰς τὴν ἐννάτην· εἰ δὲ μείζον, εἰς τὴν ἐνδεκάτην· εἰ δὲ πολὺ μείζον, εἰς τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτην· εἰ δὲ πάνυ σφόδρα μέγα, κίνδυνον ἀκολουθήσειν ἀντὶ σωτηρίας ἀσφαλεῖς. προσέχει γὰρ ὁ ἰατρὸς αἰὲ τοῖς δυσὶ ταύταις ὥσπερ ἀντιπάλοις, τῇ τε νοσήματι καὶ τῇ φύσει. καὶ πρῶτον μὲν τοῦ σωθῆσεσθαι τὸν ἄνθρωπον ἢ ἀπολεῖσθαι τὴν πρόγνωσιν ἐκ τοῦ διαγνῶναι τὸ ἰσχυρότερον· ἔπειτα δὲ καὶ τῆς προ-

aegro nihil delinquente. At talem medicis praenotionem esse arbitrari, qualem vates profitentur, ridiculum est. Illi siquidem hominem nono die (si fors ita prospere tulerit) incolumem evasurum denunciant, his non additis, si omnia probe administrantur; hi namque omnia vel auspicato vel inauspicato cessura esse praesagiant. Medicus vero futurum non ita praedicat, sed novit, si omnia decenter fiant, septimo die, exempli gratia, morbum solutum iri; si quis autem error accesserit, isque parvus fuerit, morbi solutionem ex septimo in nonum diem transiturum; si major, in undecimum; si vero multo major, in decimum quartum; si maximus, periculum pro salute certa consequenturum. Intendit enim semper medicus animum hisce duobus ut adversariis, et morbo et naturae. Ac primum quidem futurae salutis hominis, vel interitus, ex dignotione valentioris atque postea praefiniti temporis ex eo, quanto alterutrum valentius

Ed. Chart. II. [193.]

Ed. Bas. I. (44.)

θεσμίας ἐκ τοῦ πόσῳ θάτερον ἰσχυρότερόν ἐστι, ποιῆται· καὶ οὐ γὰρ θανύμαζεν, εἰ κατασκευάμενος ἑκατέρου τὴν ὁμήν, ἐξευρήσει τὸ νικήσον. ὁρῶμεν γὰρ οὐκ ὀλίγους τῶν γυμναστικῶν ἐκ τῶν πρώτων κινήσεων, ἃς κινεῖνται πρὸς ἀλλήλους οἱ παλαισταί, προλέγοντας τὸν νικήσοντα πολλάκις γε καὶ πρὸ τῆς νίκης, καὶ ὅτι ταχέως ὑποχείριον ἔξει τὸν ἀνταγωνιστήν. πράττουσι δὲ τοῦτο, ὅταν ὁρῶσιν ἄξιολόγῳ τινὶ τὸν ἕτερον ἰσχυρότερον ὄντα θάτερον. προγινώσεται μὲν οὖν ὁ ἰατρός ὑγίαν τε καὶ θάνατον οὐκ ἐξ ἄλλων ἀσκημάτων, ἢ τοῦ γνωρίζειν ἀκριβῶς τὴν ἰσχὺν τοῦ νοσήματος καὶ τῆς φύσεως. ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν καὶ τὴν ἑκατέρου προθεσμίαν εὐρήσει. ταχέα γὰρ ἔσται ἡ λύσις τοῦ νοσήματος, ὅταν ἡ δύναμις εὐρωσθῇ, θάνατος δὲ διαταχέων, ἢν αὐτὴ μὲν ἀσθενὴς ἦ, ἰσχυρότερον δὲ τὸ νόσημα. τὸ δὲ τῆς ὑπεροχῆς μέγεθος ἐνδείκνυται τῆς προθεσμίας τὸν χρόνον. ἀπὸ τούτων μὲν τῶν σκοπῶν ὁ ἰατρός ἐστὶ προγινώσκων. ἐξ οἷων δὲ διασκευμάτων αὐτῷ περίεστι διαγινώσκειν τοὺς σκοποὺς, εἴρηται μὲν ἐν τοῖς περὶ κρίσεων ἐπὶ

lit, praenotionem asstruit. Neque mirari oportet, si, utriusque viribus perspectis, victurum deprehendas. Videmus enim non paucos gymnastas ex primis ac mutuis quos luctatores concitant insultibus eum, qui superaturus sit, praedicere saepe etiam ante victoriam, quodque adversarium celerrime sit prostraturus. Hoc autem agunt, quum re quadam notabili alterum altero valentiorē esse conspiciunt. Itaque medicus tum sanitatem tum mortem praefagiet, non ex aliis exercitationibus, quam ex accurata roboris morbi et naturae cognitione. Sed ex iis ipsis etiam praefinitum utriusque terminum reperiet. Cita namque erit morbi solutio, quum facultas robusta fuerit. Sin imbecillis illa, morbus autem validior, mors accelerat. Sed excessus magnitudo tempus termini indicabit. Ab his equidem scopis medicus futuri praenotionem ducet. Quibus autem observationibus ipsi abunde liceat scopos dignoscere, fusius in libris de

Ed. Charl. II. [192. 193.]

Ed. Bal. I. (44. 45.)

πλέον, ἐρῆσεται δὲ καὶ νῦν ἡ καθόλου μέθοδος, ὥσπερ
 τῶν ἄλλων ἀπάντων, οὕτω καὶ τοῦδε. ἰσχύει μὲν τῆς φύσεως
 ἐκ τῶν οἰκείων ἐνεργειῶν γινώσκεις, καὶ μάλιστα τῶν κατὰ
 τοὺς σφυγμοὺς, ἐπειδὴ τῆς ζωτικῆς οὗτοι δυνάμεις ἔργον
 εἰσὶ· τὸ δὲ μέγεθος τοῦ νοσήματος ἐκ τῶν οἰκείων συμ-
 πτωμάτων· τὸ δ', ὅσῳ θάτερον ὑπερέχει θάτερον, τὰς
 ἀπειρίας καὶ πέψεις, αὐτὰς δὲ ταύτας [193] ἐκ τῶν ἰδίων
 περιπτώσεων· τὰς μὲν ἐν τῇ γαστρὶ διὰ τῶν ὑπόντων
 κάτω, τὰς δ' ἐν τοῖς ἀγγείαις διὰ τῶν οὖρων, τὰς δ' ἐν
 ὅλῳ τῷ σώματι διὰ τῶν ἰδρώτων. οὕτω δὲ καὶ τὰς ἄλλας
 ἀπάθειας, ὅσαι κατὰ τι μέρος ἐν ἡ πλείω συνίστανται· τὰς
 μὲν κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα (45) διὰ τῶν ἀναβητι-
 μένων. ὅσαι δὲ κατὰ χύστιν ἢ νεφροὺς, διὰ τῶν τοῖς οὖραις
 ἐμφερομένων. ἡπάτος δὲ σιμὰ καὶ μεσεντέριον ὅπως ἔχει
 δυνάμεις, ἐκ τῶν ὑπόντων κάτω, καὶ τῶν ἐμυμένων τὰ
 κατὰ τὴν ἄνω γαστέρα καὶ τὸν στομάχον. ὅσαι δὲ δι'
 ὑπερώας ἐκκρίνεται, ἢ διὰ ζώνων καὶ δι' ὤτων, ἐγκέφαλον,

crisibus tractatum est. Nunc autem etiam universalis, ut
 aliorum omnium, ita et huiusmodi methodus tractabitur.
 Robur quidem naturae ex propriis functionibus cognos-
 ces, maxime verò ex iis, quae pulsus edunt, quoniam
 is vitalis facultatis opus est. Magnitudinem autem mor-
 bi ex propriis symptomatibus. At id, quo alterum ab
 altero evincitur, ex exctionibus et cruditatibus depre-
 hendemus; has autem ipsas ex propriis excrementis,
 ventris quidem per ea, quae dejiciuntur; vasorum vero
 per urinas; totius denique corporis per sudores, atque
 ita alias omnes, quae in una parte quadam aut pluri-
 bus consistunt, eas quidem, quae thoracis ac pulmonis
 sunt, per ea, quae tussi excreantur; quae vero vesicae
 aut renum, per ea, quae cum urinis inferuntur. Jeco-
 ris autem simam partem et mesenterium, ut facultate se
 habeant, per ea, quae dejiciuntur; ac superiorem ven-
 triculum et stomachum ex iis, quae vomitu excluduntur.
 Quaecunque vero per palatum excernuntur, vel per na-
 res, vel per aures, cerebri, ut se habeat, robur indica-

Ed. Chart. II. [193.]

Ed. Bas. I. (45.)

ὅπως ἔχει ῥώμης, δηλώσει· κοινὸν δ' ἐπὶ πάντων, ὥς οὐχ οἷόν τε διαλυθῆναι τὸ νόσημα, πρὶν ἐν τοῖς ἀπιοῦσι περιττώμασιν ὀφθῆναι πέψως γνωρίσματα. οὕτω καὶ ὅτα κακῶς ἔχῃ, καὶ ὀφθαλμοὶ, καὶ φάρυγξ, καὶ μύριόν τι ἔλκωνθ' ἐν ᾧ, ἢ συλλήβδην εἰπεῖν ἅπαντες πεπασμοὶ ταχυτήτα κρίσεως καὶ ἀσφάλειας ὑγιεινὴν σημαίνουν· ὥμὰ δὲ καὶ ἄλεπτα, καὶ εἰς κακὰς ἀποστασίας ἐκτρέπόμενα, ἀκροτίας, ἢ πόρους, ἢ χρόνους, ἢ θανάτους, ἢ τῶν αὐτῶν ὑποστροφάς· ταῦτα περὶ προγνώσεως ἀρκεῖ πρὸς τὸ παρόν. ὁ γάρ τοι πῶς ὑπὲρ αὐτῶν λόγος ἐν ταῖς οἰκείαις πραγματείαις γέγνηται κατὰ μέρος μεγίσταις οὔσαις, καὶ σχεδὸν ἅπαντα τὰ θεωρήματα περιειληφύσαις, τὰ τε περὶ τῶν σφυγμῶν καὶ κρίσεων καὶ κρισίμων ἡμερῶν· ἔξ ὧν γάρ τις προγινώσκει μάλιστα, διὰ τῶν τριῶν τούτων δεδήλωται. δοκῶ τέλος ἔχειν τὴν θεραπευτικὴν ἅπασαν μέθοδον.

Κεφ. ιη'. Ἐπειδὴ καὶ τοὺς ἀπαλλαγέντας νοσημάτων εἰς εὐρωστίαν ὑγιεινὴν ἄγεσθαι προσήκει, καὶ τοὺς ὑποσυν-

bunt. Ad hoc omnibus est commune, morbum prius non posse solvi, quam in prodeuntibus excrementis signa concoctionis appareant, sive aures laborent, sive oculi, sive fauces, sive aliqua pars fuerit exulcerata. Et ut summatim dicam, concoctiones crisis celeritatem salutisque securitatem significant. Cruda vero, incocta et quae in pravos abscessus vertuntur, nullam crism, vel labores, vel mortes, vel ipforum morborum recidivas nunciant. Haec de praenotione ad rem praesentem sufficiant. Universus siquidem de his sermo peculiaribus libris proditus est, pluribus sane particulatim, sed fere omnia theorematum complectentibus, quales de pulsibus, crilibus, ac de diebus decretoriis sunt inscripti. Ex quibus enim quis praenoscat, potissimum hisce tribus commentariis ostensum est. Ac mihi sane videtur medendi methodum jam finem habere.

Cap. XVIII. {Quandoquidem et eos, qui a morbis soluti convalescunt, ad sanum firmumque virium robur

Ed. Chart. II. [193.]

Ed. Bas. I. (45.)

ρομένους εἰς τὰ νοσήματα προφυλάττεσθαι τὰς γόσους, ἐν τε τοὺς ἀμέμπτως ὑγιαίνοντας ἐν τούτῳ φυλάττεσθαι, καὶ τρία ταῦτα ὑπόλοιπα μέρη τῆς τέχνης ἐστὶ, διὰ βραχυτάτων εἰπεῖν τι καὶ περὶ τῆς τούτων συστάσεως. ἐπεὶ τοῖνυν εἴρηται καὶ πρόσθεν, ὥς ἐστὶ τρία τὰ σύμπαντα γένη τῶν παρὰ φύσιν, αἰτίαι τε, καὶ διαθέσεις, καὶ συμπτώματα, τὸ προφυλακτικὸν κἄν εἴη μέρος τῆς τέχνης, ὃ δὴ καὶ καλοῦσιν ἰδίως προφυλακτικὸν ἐν τῷ πρώτῳ γένει συνιστάμενον. ὅταν γὰρ ᾗτοι πλῆθος τι χυμῶν, ἢ φαυλότης, ἢ ἔμφραξις, ἢ φθαρτικὴ δύναμις ἐγγίνηται τῷ σώματι, κίνδυνός ἐστιν ὅσον οὐπω νοσήσαι τὸν ἄνθρωπον, ποτὶ δὲ καὶ ἐσχάτως κινδυνεῦσαι. δυσδιάγνωστοι δὲ τοιαῦται αἰτίαι ἅτε οὐ λυποῦσαι τὸν ἄνθρωπον. ὥσπερ γε ἀμέλει καὶ ὁ τοῦ λυτιῶντος κυνὸς ἰός, οὗ σημεῖον ἰδίον οὐδὲν ἐστὶν ἐν τῷ σώματι περιεχόμενον, πρὶν ἐγγὺς ᾗκειν λύτης τὸν δαχτύλιον. καὶ δὴ καὶ πυνθάνεσθαι τῶν τοιούτων αἰτιῶν ἀναγκαῖόν ἐστιν τὸν ἱατρὸν αὐτῶν τῶν πασχόντων ὑπὲρ τῶν

ducere convenit, et eos, qui in morbos proclives decidunt, a morbis praeservare; et eos etiamnum, qui citra laesionem ullam sanitate fruuntur, in ea conservare, ac tres hae residuae artis sunt partes, paucissimis verbis etiam de harum constitutione aliquid differendum. Quum igitur et antea dictum sit, tria esse eorum universa genera, quae praeter naturam sunt, causas, affectus et symptomata, praeservatrix utique pars artis erit, quam et proprie vocant prophylacticen, in primo genere consistens. Quando enim vel copia quaedam humorum, vel pravitas, vel obstructio, vel corrumpens vis corpori innascitur, periculum est, ne homo quam primum aegrotet, aliquando etiam extreme periclitetur. Verum interdum difficile huiusmodi causae queunt cognosci, quum hominem minime infestant, ut certe venenum canis rabie laborantis, cujus signum proprium nullum in corpore continetur, antequam ad commorsum rabies prope appulerit. Quare medicum hasce causas ab ipsis aegrotantibus sciscitari necessarium est, et quae

Ed. Chart. II. [193. 194.]

Ed. Bas. I. (45.)

συμπεσόντων αὐτοῖς ἐκάστου. ὅταν μέντοι πλήθος ἢ κα-
κοχημία ὑποτρέφηται, ἢ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος, ἢ ἐμφράτ-
τηταί τι σπλάγγνον, ἔνεστι γνωρίζειν αὐτὰ διὰ τινων συμ-
πτωμάτων, ἃ μέσα πῶς ἐστι τῶν τε τοῖς ὑγιαίνουσι ὑπαρ-
χόντων καὶ τῶν τοῖς νοσοῦσι συμβαινόντων. τὰ μὲν γὰρ
τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑπάρχοντα κατὰ φύσιν ἅπαντά ἐστι καὶ
ἀμεμπτά· τὰ δὲ τοῖς νοσοῦσι συμβαινόντα παρὰ φύσιν τε
καὶ μεμπτά· τὰ δὲ μεταξὺ τούτων ἐν μὲν τοῦ γένους ἐστὶ
τῶν ταῖς νόσοις συμβαινόντων, οὕτω δὲ σμικρὰ ταῖς μεγέ-
θει καὶ ἀσθενῇ ταῖς δυνάμεσι, ὥς μηδέπω κωλύεσθαι
πρὸς αὐτῶν τὰς συνήθεις ἐκάστῳ πράξεις· εἴτε γὰρ ὁδύνη
κεφαλῆς ἢ ἄλλου τινὸς εἴη μέρους οὕτω σμικρὰ τις,
[194] ὥς μήπω τὸν ἄνθρωπον ἀναγκάζεσθαι κλινήρῃ γε-
νέσθαι, ἀλλὰ καὶ εἴτε βάρος, ἥτοι καθ' ὑποχόνδριον, ἢ
κεφαλὴν, ἢ ἄλλο τι μέρος, ἢ σπλάγγνον, οὐδὲ τοῦθ' ἱκα-
νὸν ἀποστήσαι τῶν συνήθων. ἔτι δὲ δὴ μᾶλλον ὄγκος τοῦ
σώματος, ἢ ἰσχνότης, ἢ ἄχρεια, καὶ ὁ πρὸς τὰς κινήσεις
ὀκνος, ἢ ὑπνώδης διάθεσις, ἢ ἀγρυπνία τῶν κατὰ τὰς τοῦ

Angula ipsis obvenierint. Quum tamen plenitudo, aut
humorum pravitas, vel tumorem corporis procreat, vel
viscus aliquod obstruit, licet ipsa dignoscere per quae-
dam symptomata media quodammodo eorum, tum quae
sanis insunt, tum quae aegris accidunt. Etenim quae
sanis insunt, omnia secundum naturam ac illaesa sunt;
quae aegris accidunt, tum praeter naturam, tum cum laesio-
ne existunt, horum intermedia ex genere quidem eorum
sunt, quae morbis accidunt, sed tam exigua magnitudini-
bus et viribus imbecilla, ut consuetae ab ipsis cuique
parti functiones nondum interturbentur. Si namque do-
lor aliquis capitis vel alterius cuiuspiam partis fuerit,
ita parvus, ut hominem nondam lecto decumbere cogat;
sed et si gravitas vel in hypochondriis, vel capite, vel
quadam alia parte, vel viscere, neque haec potuerit a
solitis functionibus deturbare, sed etiamnum magis tumor
corporis, aut macies, aut decoloratio, et ad motus se-
quitur, aut somnolenta dispositio, aut vigiliae a functio-

Ed. Chart. H. [194.]

Ed. Bal. I. (45.)

βίου πράξεις ἐνεργειῶν ἀπάγειν οὐχ ἱκανὰ, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἀνορεξία τις, ἥ ὄρεξις ἐπιτεταμένη σιτίων· ἄμφω γὰρ γίνεται τοῦ σώματος οὐκ ἀκριβῶς ὑγιαίνοντος, ὥσπερ γε καὶ ἀδίφους παρὰ λόγον, ἥ διψώδεις, ἥ δακνομένους τὸν στόμαχον, ἥ τὴν κοιλίαν, ἥ κοπιώδεις ἑαυτοὺς αἰσθάνεσθαι. τοιοῦτος γὰρ τις ὁ τύπος ἐστὶ τῶν συμβαινόντων τοῖς ὑποφερομένοις εἰς νόσον, ἥ δ' ἐπανόρθωσις τῶν ἐργαζομένων αὐτὰ διαθέσεων, συνελόντι μὲν εἰπεῖν, διὰ τῶν ἐναντίων, ὡς ἔμπροσθεν δέδεικται. κατὰ μέρος δ' ἐπιόντι, τὸ μὲν περιττὸν ἅπαν ἐκκεροῦν προσήκει, διορισάμενον ὅπως ἐστὶ περιττὸν, εἴτε ὡς ποσὸν, εἴτε ὡς ποιόν, εἴτε ὡς ἄμφω. τὸ δ' ἐπανελθεῖν δυνάμενον εἰς τὸ κατὰ φύσιν, ἀλλοιοῦν διὰ τῶν ἐναντίων, τὸ μὲν παχὺ καὶ γλίσχρον λεπτόνοντα, τὸ δὲ λεπτὸν παχύνοντα, κοινῇ δ' ἄμφω πύκνοντα, τὰς δ' ἐμφράξεις διαρρέποντα, τὰ δ' ὅλην τὴν γένει παρὰ φύσιν, οἷά τε τὰ δηλητήρια καὶ οἱ ἰοὶ τῶν ἰοβόλων ζώων, ἀλλοιοῦντα καὶ κενοῦντα, τὰς μὲν ἀλλοιώ-

nibus ad vitae actiones necessariis haud abducere satis valuerint, imo nec inappetentia, vel adacta vehementius ciborum appetentia; ambo siquidem corpore non absolute sano oboriuntur, quemadmodum et praeter rationem sese haud sitibundos, vel sitibundos; aut stomacho morderi seu ventriculo; aut lassatos sese sentire; talis enim typus quidam est eorum, quae in morbum decidentibus accidunt; at haec efficientium affectuum emendatio, si summatim quidem loquar, contrariis, ut prius ostensum est, celebratur. Si vero articulatim explicem, supervacuum omne evacuari convenit, distinctione prius facta, quomodo sit supervacuum, an ut quantum, sive ut quale, sive ut utrumque. Quod autem in naturalem statum redire potest, id contrariis alterare oportet, crassum quidem ac lentum attenuantibus, tenue vero incrassantibus, communiter autem utrumque concoquantibus, obstructions aperientibus; at quae toto genere praeter naturam sunt, qualia venena et animalium virus jaculantium ictus, alterantibus et vacuantibus:

Ed. Chart. II. [194.]

Ed. Bas. I. (45.)

σας διὰ τῶν ἐναντίων, ἤτοι καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν, ἢ κατὰ ποσότητα μίαν, ἢ δύο ποιούμενον, ἐκκενοῦντα δὲ διὰ τῶν ἑλκτικῶν δυνάμεων. δι' ὧν δ' ἂν τις ταῦτα ποιήσῃ βοηθημάτων, ἐξ αὐτῶν τῶν διαθέσεων λεπτέον. εἰ μὲν γὰρ πάντες ὁμοίως αὐξηθεῖεν χυμοί, διὰ φλεβοτομίας μὲν ἢ κυριαπότη καὶ μεγίστη κένωσις, ἐξῆς δὲ διὰ τρίψεων καὶ γυμνασίων, καὶ λουτρῶν, καὶ αἰσιτίας. οὗτοι δὲ χορὴ κετοῦν, καὶ εἰ τὸ αἷμα πλεονάσῃ μόνον. εἰ δ' ὁ τῆς ξανθοῦς ἢ μελαινης χολῆς χυμὸς, ἢ τις ὑδατώδης ὀρρόος χυμοῦ, διὰ κενώσεως μὲν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως. τὰ μὲν γὰρ ἐν ταῖς πρώταις φλεβὶ περιττώματα τοῖς ὑψηλῶταῖς ἐκκαθαίρειν· τὰ δ' ἐν ταῖς ἄλλαις, δι' οὕρων μὲν τὰ ὑδατώδη καὶ λεπτά, διὰ καθάρσεως δὲ τὰ χολαῖδη. ἐγχορεῖ δὲ καὶ τὰ λεπτά τοῖς ὑψηλῶταῖς ἐκκενοῦν. τὰ δὲ καθ' ὅλην τὴν ἑξιν, ὅσα μὲν λεπτά, δι' ἰδρώτων τε καὶ φαρμάκων, ὅποσα τῷ δέγματι προσφερόμενα ξηραίνειν πέφυκε· ὅσα δὲ χολαῖδη, καθάρσει

Alterationes quidem per contraria, vel tota substantia, vel una qualitate, vel duabus agentia fiunt; evacuationes vero per remedia attrahendi facultatibus praedita. Quibus autem auxiliis haec aliquis acturus sit, ab ipsis affectibus ei petendum. Si namque omnes peraeque humores aucti fuerint, venae sectione vacuatio praecipua ac maxima celebrabitur, deinde frictionibus, exercitiis, et balneis, et inedia. Hoc autem pacto vacuare oportet, si sanguis duntaxat exuberaverit. Si vero bilis flavae vel atrae humor, vel aquosum quoddam humoris ferum, vacuatione quidem, sed non simili utendum est. Nam quae imprimis quidem sunt venis excrementa, medicamentis alvum subducentibus expurganda sunt; quae vero in aliis, per urinas quidem aquosa ac tenuia, biliosa vero purgatione. Sed possunt quoque tenuia alvum subducentibus vacuari. At quae in toto corporis habitu stabulantur, tenuia quidem per sudores et medicamenta, quae cuti admoia exiccare consueverunt. Ve-

Ed. Chart. II. [194.]

Ed. Bas. I. (45.)

μὲν πρῶτον, ἔξῃς δὲ τῇ διὰ τοῦ δάκρυτος κενώσει. εἰ δ' ὁ τοῦ φλέγματος πλεονάζῃσι χυμοίς, εἰ μὲν ἄλμυρόν εἴη, καθαιρεῖν, ὅξυν δὲ γινόμενον ἀλλοιοῦν πειρᾶσθαι συντελοῦντα τῇ φύσει πρὸς τὴν πέψιν αὐτοῦ. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἔτι τὸ γλυκὺ πέπτεται ῥαδίως. ἄγει δ' εἰς πέψιν ἥσυγρία τε καὶ θάλαψις μετρία, καὶ σιτίων εὐχύμων ὀλίγων ἔδωδῃ, καὶ οἴνου πόσις θερμοαίνοντος ὀλίγον. τὴν δὲ θάλαψιν μετρίαν ποιεῖ ἡ εὐκρατος τριψις, καὶ αἱ τῶν θερμοῦν ὑδάτων σύμμετροι χρήσεις, ἐδέσματα τε καὶ φάρμακα τὰ μετρίως θερμοαίνοντα. διαζῶσται δὲ τὰς ἐμφοράξεις, ὥστε λεπτύνειν πέψιν ἐδέσματα τε καὶ πόματα καὶ φάρμακα. τὰς δ' ὕλας τούτων ὅπως εὐρίσκειν τε καὶ κρίνειν προσήκει, διὰ μιᾶς ἐξηγησάμεθα πραγματείας, ἣν περὶ τῆς τῶν ἀπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ἐπιγράφομεν. εἰρηται δὲ καὶ τῷ περὶ τῆς λεπτονοῦσης διατῆς γράμματι.

Κεφ. ιθ'. Καιρὸς οὖν ἤδη μετεῖναι τῷ λόγῳ πρὸς

rum si biliosa extiterint, primum purgatione, deinde per cutim evacuare convenit. Quod si pituitosus exuberet humor, si salsa quidem fuerit pituita, purgare; si acida, alterare molliatur is, qui naturam ad ejus concoctionem juvat. At sane dulcis multo facilius etiamnum concoquitur. Ad concoctionem autem ducit quies, moderatus calor, ciborum boni succi medicorum usus, ac vini modice calefacientis potio. At calorem moderatum frictio temperata et commoderatus aquarum calidarum usus, et edulia, et medicamenta mediocriter calefacientia promovent. Obstructiones discutiunt, quaecunque esculenta, et potulenta, et medicamenta attenuare nata sunt. At horum materias ut et invenire et judicare deceat, uno opere exposuimus, quod de simplicium medicamentorum facultate inscripsimus. Quinetiam in libro de victu attenuante traditum est.

Cap. XIX. Tempus itaque jam est, ut ad eos, qui ex

Ed. Chart. II. [194. 195.]

Ed. Bas. I. (45. 46.)

τοὺς ἐκ τῶν νοσημάτων ἀναλαμβάνοντις, ἐφ' ὧν οὐτ' αἰτιον οὐδέν ἐστι [195] παρὰ φύσιν, οὔτε διάθεσις ἰσχνότης δὲ μόνη μετὰ δυνάμεως ἀσθενούς. διὰ ταῦτά τοι καὶ ἡ εἰς τὴν κατὰ φύσιν ἀγωγή τῶν οὕτω διακειμένων ἀνά-
 θραψίς τε καὶ ῥᾶσις ἐστὶν ἐκ κινήσεών τε καὶ τροφῶν
 συμμέτρων γιγνομένη. τὰς δ' ὕλας κἄνταῦθα, δι' ὧν αἰ
 κήσεις τε καὶ θρέψεις ἔσονται, διὰ τῆς ὑγιεινῆς ἐδήλωσα
 πραγματείας. ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ μηδὲν λείπειν τῷ παρόντι
 λόγῳ, λεχθήσεται καὶ νῦν ἡ μέθοδος ἀπάσης τῆς ὑγιει-
 νῆς πραγματείας, οὐ μόνον τῆς ἀναληπτικῆς λεγομένης
 καὶ πρῶτόν γε, ὅποιον τὸ γένος αὐτῶν ἐστι, ἀρὰ γε τῶν
 παρόντων φυλακτικόν, ἢ τούτῳ μόνῳ διαφέρει τοῦ θερα-
 πευτικοῦ, τῷ κατὰ μικρὰ ποιεῖσθαι τὴν ἐπανόρθωσιν; οὐ
 γὰρ δὴ διαφυλάττοντί γε τῷ σώματι τὴν ἔμπροσθεν ἔξιν
 ἐπιστατούσης ἐδέχσε τέχνης. ἀλλ' αὐτὸ τοῦτ' ἐστὶ αἰτία
 τοῦ δαῖοθαι τῆς (46) προνοησομένης ἐπιστήμης, ὅτι δια-

morbis convalescunt, oratione transeamus, in quibus
 neque causa est praeter naturam, neque affectus, sed
 sola cum virium imbecillitate macies. Proindeque in
 eum, qui secundum naturam sit, statum degentium, redu-
 ctio refectio corroboratioque est, quae ex commodera-
 tis tum exercitationibus, tum alimentis comparatur.
 Sed et materias, quibus motus et nutritio fieri possint;
 in opere de sanitate tuenda explicavimus. At ne ea de
 re quid praesenti sermoni desit, nunc etiam universae
 artis sanitatis tuendae, non solum refectricis, quam
 analepticen vocant, methodus repetenda est. Ac pri-
 mum, quodnam ipsorum genus existat, idne hygieinen,
 quod praesentem sanitatem tuetur, an hoc solo a thera-
 pentico seu curandi genere differat, quod paulatim
 emendationem molitur? corpori namque priorem statum
 conservanti ea quae illi praesit arte haud opus fuerit.
 Verum quia corrumpitur, nec quod prius erat idem
 permanet, id ipsum causa est, cur ea, quae ipsi prospice-

Ed. Chart. II. [195.]

Ed. Bas. L. (46.)

φθείρεται τε καὶ οὐ διαμένει τοιοῦτον, ὅσον ἐμπροσθεν ἦν. εἰ μὲν δὴ τοῦτο μόνον αὐτῷ τὸ κεκοῦσθαι τε καὶ διαφορεῖσθαι συμπύτοι, τροφή καὶ ποτὸν ἀναπληρώσουσι τὸ λείπον. εἰ δ' ἦτοι ὑποθρέψει πλήθος χυμῶν, ἣ περιτώματα μοχθηρὰ, γυμνασίαν αὐτῷ δεήσει σκοπὸν ἔχουσαν καὶ ἐκκενοῦν μὲν, καὶ καθάριεν τὸν χυμὸν, καὶ πέπτειν τὰ περιτώματα, πρὸς τῷ καὶ διαφυλάττεσθαι τὰς αἰτίας ἀπάσας, ὅσαι τὴν ὑγίαν αὐτὴν διαφθεῖραι δυνήσονται, ψύξιν, ἔγκανσιν, κόπον, ἀπειρίαν, μέθην, ἀρουπτίαν, λύπας, ὀργὰς, θυμὸν, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα, οὐ γὰρ ἐπὶ δεῖ καθ' ἑαστὸν ὑπεξέναι τῷ λόγῳ, τῆς ὑποθέσεως, ἣν ὑπεθέμεθα, πεπληρωμένης ἤδη. πρόκειται γὰρ οὐ κατὰ διέξοδον ὑπὲρ ἀπώκτων τῶν μερῶν τῆς ἰατρικῆς διελθεῖν, ἀλλὰ δεῖξαι, πῶς ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ τέλος ἐννοίας, ὥσπερ τῶν ἄλλων τεχνῶν, οὕτω καὶ ταύτης ἡ σύστασις γίγνεται καὶ τοίνυν ἐπειδὴ γέγονεν ἤδη τοῦτο, διὰ κεφαλαίων ἀναλάβωμεν ἅπαντα τῆς ἰατρικῆς τὸν λόγον, εὐθὺς καὶ τὴν

ret, indigeat. Enimvero si id corpus vacuari exhaustique folam obtingeret, defectum cibis potusque refecerent. Si vero aut humorum copia, aut excrementorum pravitas coacervetur, ipsi opus erit exercitationibus scopum eum habentibus, ut tum. humorem evacuent et purgent, tum excrementa concoquant, modo id causas omnes, quae sanitatem ipsam evertere possunt, evitet, frigus, calorem, lassitudinem, cruditatem, temulentiam, vigilias, moerores, excandescentiam, iram et quaecunque id genus cetera. Non enim necesse est ea sigillatim oratione proderè, quum, quod argumentum proposuimus, jam absolutum sit. Propositum enim erat non de omnibus medicinae partibus decursa differere, sed quemadmodum alias artes, ita et hanc suam a finis notione sortitam esse constitutionem demonstrare. Quum igitur id jam perfectum sit, summatim totam medicinae rationem repetamus, moxque eam quam

Ed. Chart. II. [195.]

Ed. Bas. I. (46.)

ἀναλογίαν ἐπιδεικνύντες, ἣν ἔχει πρὸς τὰς ἄλλας τέχνας, ὅσαι ποιητικαί.

Κεφ. κ'. Ἔστιν οὖν ἡ ἰατρικὴ μία τῶν ποιητικῶν, οὐ μὴν ἀπλῶς οὕτως, ὥς ἡ οἰκοδομικὴ τε καὶ τεκτονικὴ, καὶ ὑφαντικὴ, ἀλλ' ὥς ἡ τε τῆς πεπονηθείας οἰκίας ἐπανορθωτικὴ καὶ τῶν βλαγέντων ἱματίων ἀκεστικὴ. ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων αὐτῶν ἡ σύστασις ἐδείχθη διττὴ, ποτὲ μὲν ἑαυτοῦ γεννῶντος τοῦ τεχνίτου τὸ παράδειγμα, ποτὲ δ' ἐκτὸς ἐπάρχοντος θεωρουμένου, τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐκ τοῦ δευτέρου γένους ἐπεδείξαμεν. οὐ γὰρ ἑαυτῆς διαπλάττει τὸ παράδειγμα· θεωραμένη δὲ δι' ἀνατομῆς ὅλον ἀκριβῶς, αὐτὸ πειράται τὸ διαφθειρόμενον ἐπανορθοῦν. δῆνευγε δ' ἐν τούτῳ τῶν προειρημένων τεχνῶν, ὅτι τὰ πλεῖστα τῆς φύσεως ἐργαζομένης ὑπηρετεῖ. τὴν θεωρίαν μέντοι πᾶσαν, ἐξ ἧς ὁρμώμενος ὁ ἰατρὸς ἐπανορθωτικὸς τε καὶ ὑπηρετικὸς ἐστίν, ἀνάλογον ἐκτίσαστο ταῖς ἄλλαις τέχναις ταῖς ποιητικαῖς. καὶ γὰρ τῶν ὁμοιομερῶν ἔγνωκε τὴν

ad caeteras quasque artes effectivas habet analogiam ostendentes.

Cap. XX. Est igitur medicina una effectivarum artium, non tamen simpliciter, ut aedificatoria, fabrilis, textoria; sed ut labefactatae domus emendatrix, et lacerarum vestium sartrix. Quoniam vero et harum ipsarum duplicem esse constitutionem ostendimus, interdum quidem artifice exemplum ex se fingente, interdum vero, quod extrinsecus consistit, speculante; medicinam artem secundi generis esse demonstravimus. Non enim ex se ipsa fingit exemplum, verum ex Anatome totum id diligenter speculata, vitiatum emendare conatur. Differt autem in hoc ab artibus praedictis, quod plurima natura operante subministrat; universam tamen speculationem, ex qua medicus emendator et minister manat, aliis effectivis artibus similem obtinet. Etenim par-

οὐσίαν, καὶ τῶν ὀργανικῶν τὸν τρόπον τῆς γενέσεως, ἔτι
 τε τῶν παθῶν τὴν εὐρεσίν ὁμοίως ἐποιήσατο, καὶ τοὺς
 καθ' ἕνασιν αὐτῶν σκοποὺς τῆς ἰάσεως.

tium similiarium substantiam et generationis organi-
 carum modum pernovit: peraeque etiamnum tum af-
 fectuum inventionem, tum curationis cujusque ipso-
 rum scopos introduxit.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΤΕΧΝΗ ΙΑΤΡΙΚΗ.

Ed. Chart. II. [196.]

Ed. Basl. III. (471.)

Τρεῖς εἰσὶν αἱ πᾶσαι διδασκαλῖαι τάξεως ἔχουσαι. πρώτη μὲν, ἣ ἐκ τῆς τοῦ τέλους ἐννοίας κατ' ἀνάλυσιν γινομένη. δευτέρα δὲ, ἣ ἐκ συνθέσεως τῶν κατὰ τὴν ἀνάλυσιν εὗρεθέντων. τρίτη δὲ, ἣ ἐξ ὅρου διαλύσεως, ἣν νῦν ἐνιστάμεθα. καλεῖν δ' ἔξεστι τὴν τοιαύτην διδασκαλίαν, οὐ μόνον ὅρου διάλυσιν, ἀλλὰ καὶ διάπτυσιν, ὥς τινες ὀνόμασαν, ἣ ἀνάλυσιν, ἣ διαίρεσιν, ἣ, ὥς ἕτεροί τινες, ἐξάπλωσιν, ἣ ἐκρήγξιν, ὥς ἄλλοι. ἐπεχείρησαν μὲν οὖν ἐννοεῖν τῶν Ἡεροφίλων τοιαύτην ποιήσασθαι διδασκαλίαν, ὥσπερ καὶ Ἡερακλείδης ὁ Ἐρυθραῖος. ἐπεχείρησαν δὲ καὶ τὴν κατὰ σύν-

GALENI ARS MEDICA.

Tres sunt omnes doctrinae, quae ordine comparantur. Prima quidem ex finis notione, quae per resolutionem fit; secunda ex compositione eorum, quae per resolutionem fuerunt inventae; tertia ex definitionis dissolutione, quam nunc instituimus. Licet autem hujusmodi doctrinam vocare non tantum definitionis dissolutionem, sed et explicationem, ut nonnulli nominarunt, vel resolutionem, vel divisionem, vel (ut nonnulli alii) explanationem, vel expositionem, ut alii. Ac conati quidem sunt et Herophilorum quidam talem facere doctrinam, quemadmodum Heraclides Erythraeus. Conati sunt autem et eam,

Ed. Chart. II. [196.]

Ed. Bas. III. (471. 472.)

θεσιν; αὐτοὶ τε οἱ Ἡροφίλειοι, καὶ τινες τῶν Ἐρασιστρα-
 τείων τε, καὶ Ἀθηναῖος ὁ Ἀτταλεὺς. οὐδεὶς μέντοι
 γε τῶν πρὸ ἡμῶν ἔγραψε τὴν ἐκ τῆς τοῦ τέλους ἐν-
 τοίας ἀρχομένην διδασκαλίαν, (472) ἐξ ἧς αἱ τέχναι πᾶ-
 σαι συνίστανται κατὰ μέθοδον. ἀλλ' ἐκείνην μὲν ἐτέρωθι
 διήλθομεν, ἐνταυθοὶ δὲ τὴν ὀρθὴν ποιησόμεθα διδασκα-
 λίαν. ὅσον γὰρ ἀπολείπεται τῆς κατὰ ἀνάλυσιν ἀξιώματι
 τε καὶ μεθόδῳ, τοσοῦτον πλεονεκτοῦσαν εὐρήσομεν εἰς
 σύνωψιν τε τοῦ ὅλου καὶ μνήμην τῶν κατὰ μέρος. εὐμη-
 μόνευστα γὰρ ἰκανῶς ἐστὶ τὰ ἐκ τῆς τοῦ ὅρου διαλύσεως
 ἅπαντα, διὰ τὸ περιέχειν ὅλης τῆς τέχνης ἐν ἑαυτῷ τὰ κε-
 φάλαια τὸν ἀριστον ὅρον, ὃν πέρα τινες καὶ οὐσιώδη ὀνομά-
 ζουσιν, ἀντιδιακρούμενοι τοῖς ἐννοηματικαῖς προσαγορευομέ-
 νοις. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων οἷς ὀρίζονται
 πράγμασιν, οὗτοι δὲ ἀπὸ τῆς οὐσίας αὐτῆς συνίστανται.
 ἡ δὲ κατὰ μέρος ἐξεργασία συμπάσης τῆς ἱατρικῆς θεωρίας
 ἐν πολλαῖς ἡμῶν ἐτέραις γέγραπται πραγματείαις, αἷς ἐξέστι

quae per compositionem, et ipsi Herophilii, et quidam
 Erasistrati sectatores, et Athenaeus Attaleus. Nemo ta-
 men ante nos eam, quae oritur a notionē finis, scripsit,
 ex qua omnes artes methodo constituuntur; sed illam
 quidem alio in opere pertractavimus. Hic vero defini-
 tivam constituemus doctrinam: quantum enim ab ea,
 quae per resolutionem fit, et dignitate, et methodo re-
 mota est, tantum et ad totius compendium, et ad par-
 ticularium memoriam praestare invenietur; commodè
 namque ac facile memoriae mandantur universa ex de-
 finitionis dissolutione, quoniam totius artis capita in se
 optima definitio complectitur, quam quidam substantia-
 lem nominant, distinguuntque, oppositam aliis, quae no-
 tionales appellantur. Illae siquidem ab accidentibus,
 quae insunt rebus definitis, hae vero ab ipsa essentia
 constituuntur. Elaboratum autem est a nobis particula-
 tim totius medicae speculationis opus, et in pluribus
 conscriptum tractatibus, quibus ad tres doctrinas uti

Ed. Chart. II. [196. 197.]

Ed. Bas. III. (472.)

χρησθαι πρὸς τὰς τρεῖς διδασκαλίας. ἀλλὰ νῦν γὰρ τῆς ἰατρικῆς ὑπαρξόμεθα, τοσοῦτον ἔτι προσθέντες, ὥς μόνον τὰ κεφάλαια καὶ οἷον συμπεράσματα τῶν κατὰ διέξοδον ἀποδεδειγμένων εἰρήσεται νῦν.

Κεφ. α'. [197] Ἰατρικὴ ἐστὶν ἐπιστήμη ὑγιεινῶν, καὶ νοσῶδων, καὶ οὐδ' ἐτέρων. οὐ διαφέρει δὲ οὐδ' εἰ νοσερῶν τις εἴποι. τοῦ μὲν οὖν τῆς ἐπιστήμης ὀνόματος κοινῶς τε καὶ οὐκ ἰδίως ἀκούειν χρή. τὸ δὲ ὑγιεινόν, καὶ τὸ νοσῶδες, καὶ τὸ οὐδ' ἐτερον, τριχῶς ἕκαστον λέγεται· τὸ μὲν ὥς σῶμα, τὸ δὲ ὥς αἶτιον, τὸ δὲ ὥς σημεῖον. καὶ γὰρ τὸ ἐπιδεκτικὸν σῶμα τῆς ὑγείας, καὶ τὸ ποιητικὸν καὶ φυλακτικὸν αὐτῆς αἶτιον, καὶ τὸ δηλωτικὸν σημεῖον, ἅπαντα ταῦτα καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες ὑγιεινά. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ νοσῶδη τὰ τε ἐπιδεκτικὰ νόσων σώματα, καὶ τὰ ποιητικὰ τε καὶ φυλακτικὰ νόσων αἷτια, καὶ τὰ δηλωτικὰ σημεῖα. καὶ δὴ καὶ τὰ οὐδ' ἐτερα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον σώματά τε καὶ αἷτια καὶ σημεῖα. καὶ ἐστὶ κατὰ πρῶτον μὲν λόγον ἐπιστήμη τῶν ὑγιεινῶν

licet. Nunc vero definitivam aggrediemur, si hoc tantum addiderimus, nos sola capita et ut conclusiones eorum, quae fufius demonstrata sunt, nunc esse tradituros.

Cap. I. Medicina est scientia salubrium, et insalubrium, et neutrorum. Nihil vero differt, si quis loco insalubrium aegrorum dixerit. Nomen quidem scientiae communiter et non proprie accipere oportet. Salubre autem, et insalubre, et neutrum, unumquodque tripliciter dicitur: primo quidem ut corpus, secundo autem ut causa, tertio vero ut signum. Etenim corpus, quod sanitatem continet; et causam, quae ipsam efficit et conservat; et signum, quod indicat; haec omnia salubria Graeci vocitant. Eodem modo et susceptiva morborum corpora, et morbos efficientes conservantesque causas, et signa indicantia, insalubria vocant. Atque eadem ratione corpora neutra, causas signaque dixerunt. At prima quidem ratione scientia est causa-

Ed. Chart. II. [197.]

Ed. Basf. III. (472.)

αἰτίων ἱατρικῇ, δι' ἐκεῖνα δ' ἤδη καὶ τῶν ἄλλων. δεύτερον δὲ τῶν νοσοδῶν. τρίτον δὲ τῶν οὐδετέρων. καὶ δὴ καὶ μετὰ ταῦτα τῶν σωμάτων, πρῶτον μὲν κἀνταῦθα τῶν ὑγιεινῶν, ἐφεξῆς δὲ τῶν νοσερῶν, εἴτα τῶν οὐδετέρων. καὶ περὶ τῶν σημείων δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. ἐν μέντοι ταῖς πράξεσι, πρότερον μὲν τῶν σωμάτων ἢ διάγνωσις, ἐκ τῶν σημείων δηλονότι, μετὰ ταῦτα δὲ ἢ τῶν ἐκ' αὐταῖς αἰτίων εὗρεσις. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τὸ ποιητικόν, καὶ τὸ δηλωτικόν, καὶ τὸ ἐπιδεικτικόν, διχῶς ἕκαστον λέγεται, τὸ μὲν ἀπλῶς, τὸ δὲ ἐν τῷ νῦν, ἰστέον ἀμφοῖν οὖσαν ἐπιστήμην τὴν ἱατρικὴν. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἀπλῶς διχῶς λέγεται, τό τε διὰ παντός, καὶ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἔστιν ἀμφοτέρων τούτων ἐπιστήμη ἢ ἱατρικὴ. τὸ δὲ οὐδέτερον, αἰτιόν τε, καὶ σημεῖον, καὶ σῶμα, τό τε ἀπλῶς λεγόμενον καὶ τὸ ἐν τῷ νῦν, τριχῶς ἕκαστον λέγεται. τὸ μὲν τῷ μὴ ἑτέρου τῶν ἐναντίων μετέχων, τὸ δὲ τῷ τῶν ἀμφοτέρων, τὸ δὲ τῷ ποτὲ μὲν τοῦδε, ποτὲ δὲ τοῦδε. τούτων δ' αἰ-

rum salubrium medicina; jam vero propter eas et aliarum; secunda vero insalubrium; tertia denique neutrarum. Ac sane et post has corporum, prima quidem et hic salubrium, secunda insalubrium, tertia neutrarum. Atque de signis eadem ratione dicendum. In artis autem actionibus prius quidem est corporum dignotio, ex signis videlicet; postea vero causarum, quae in ipsis sunt, inventio. Sed quoniam et effectivum, et indicativum, et susceptivum, dupliciter unumquodque dicitur; hoc quidem simpliciter; hoc vero ut nunc; nosse oportet, medicinam esse utrorumque scientiam. Sed et ipsum simpliciter duobus dicitur modis; et quod semper; et quod ut multum; et utrorumque medicina est scientia. Neutra vero, et causa, et corpus, et signum, et quod simpliciter dicitur, et quod ut nunc, tripliciter unumquodque enunciatur; hoc quidem, quia neutrius contrariorum est particeps; hoc vero, quia utriusque; hoc vero, quia aliquando hujus, aliquando illius. Horum autem

Ed. Chart. II. [197.]

Ed. Bas. III. (472.)

τῶν τὸ δεύτερον κατὰ δύο τρόπους λέγεται· ποτὲ μὲν τῷ μετέχειν ἑκατέρου τῶν ἐναντίων ἐξ ἴσου, ποτὲ δὲ τῷ πλέον θατέρου. ἔστι δὲ καὶ καθ' ὅλου τοῦ ὅρου κατὰ τὴν λέξιν ἀμφιβολία τις, ἣν καὶ αὐτὴν χρὴ διαλύεσθαι. ἐν γὰρ τῷ λέγειν τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην ὑπάρχειν ὑγιεινῶν, καὶ νοσηρῶν, καὶ οὐδενῶν, σημαίνεται μὲν καὶ τὸ πάντων τῶν κατὰ μέρος, σημαίνεται δὲ καὶ τὸ ὁποίων, σημαίνεται δὲ καὶ τό τινων. ἀλλὰ τὸ μὲν πάντων ἀπεριόριστόν τε καὶ ἀδύνατον, τὸ δὲ τινων ἑλλειπές τε καὶ οὐ τεχνικόν· τὸ δ' ὁμοίων τεχνικόν τε ἅμα καὶ διαρκές εἰς ἅπαντα τῆς τέχνης τὰ κατὰ μέρος, ὅπερ καὶ περιέχεσθαι φαμεν ἐν τῷ τῆς ἰατρικῆς ὅρῳ. ἀρξάμεθα οὖν ἀπὸ τῶν σωμάτων πρώτον, ὁποῖά τινα τὰ θ' ὑγιεινὰ, καὶ τὰ νοσώδη, καὶ τὰ οὐδέτερα τετύχηκεν ὄντα. μετὰ δὲ ταῦτα τὸν περὶ τῶν σημείων τε καὶ αἰτίων διεξέλθωμεν λόγον.

Κεφ. β'. Ὑγιεινόν ἐστὶν ἁπλῶς σῶμα τὸ ἐκ γενετῆς εὐκρατον μὲν ὑπάρχον τοῖς ἁπλοῖς καὶ πρώτοις μορίοις·

ipsorum secundum rursus duobus dicitur modis; aliquando quidem, quia utriusque contrariorum ex aequo est particeps, aliquando vero, quia plus alterius. Est vero et in tota definitione dictionis ambiguitas quaedam, quam et ipsam diluere oportet. Quum enim dicitur, medicinam esse scientiam et salubrium, et insalubrium, et neutrorum, significatur et quod omnium particularium, significatur et quod qualium, significatur et quod quorundam. Sed quod omnium quidem indefinitum est atque impossibile; quod autem quorundam, imperfectum atque ab arte alienum; quod vero qualium, artificiosum pariter atque sufficiens ad omnia artis particularia, quod etiam dicimus in medicinae definitione comprehendendi. Primum igitur a corporibus auspicabimur, qualianam sint, tum salubria, tum insalubria, tum neutra, et postea de signis et causis differemus.

Cap. II. Salubre simpliciter corpus est, quod ab ipso quidem ortu simplicibus ac primis partibus probe

Ed. Chart. II. [197. 198.]

Ed. Basl. III. (472.)

σύμμετρον [198] δὲ τοῖς ἐκ τούτων συγχεϊμένοις ὁργανοῖς, ὑγιαίνον δὲ νῦν ἐστὶ σῶμα, τὸ κατὰ τὸ παρὸν ὑγιαῖνον. ἔστι δὲ δὴ πού καὶ τοῦτο, καθ' ὃν ὑγιαίνει χρόνον, εὐκρατόν τε καὶ σύμμετρον, οὐ τὴν ἀρίστην εὐκρασίαν τε καὶ συμμετρίαν, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν. αὐτοῦ δὲ τοῦ ἀπλῶς ὑγιαίνοντος σώματος, διὰ παντός μὲν τοιοῦτόν ἐστι τὸ εὐκρατότατόν τε καὶ συμμετρώτατον, ὥς τὸ πολὺ δὲ τὸ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς ἀπολειπόμενον οὐ πολλῶ. νοσῶδες δὲ ἐστὶ ἀπλῶς σῶμα, τὸ ἐκ γενετῆς ἦτοι δύσκρατον τοῖς ὁμοιομερέσιν, ἢ ἀσύμμετρον τοῖς ὁργανοῖς, ἢ ἀμφοτέρω. νοσῶδες δὲ νῦν ἐστὶ σῶμα τὸ νοσοῦν, ἐν ᾧ λέγεται χρόνον τοιοῦτον ὑπάρχειν. εὐδελον δὲ, ὥς καὶ τοῦτο, καθ' ὃν λέγεται χρόνον εἶναι νοσῶδες, ἦτοι δύσκρατόν ἐστιν ἐν τοῖς ὁμοιομερέσιν, ἢ ἀσύμμετρον ἐν τοῖς ὁργανοῖς, ἢ ἀμφοτέρω. καὶ δὴ καὶ διὰ παντός νοσῶδες ἐστίν, ὃ τι περ ἂν ἐκ γενετῆς, ἦτοι δυσκρατότατον ὑπάρχον ἐν ἀπλοῖς καὶ πρώτοις μορίοις ἅπασιν, ἢ τισιν, ἢ τοῖς κυριωτάτοις, ἢ καὶ τοῖς ὁργανοῖς ἀσυμμετρώτατον, ὁμοίως

temperatum est; in organis vero, quae ex illis componuntur, est commoderatum. Salubre autem nunc est corpus, quod in praesenti est sanum; est vero hoc, quo tempore sanum existit, et probe temperatum et commoderatum, non optima ac summa et temperie et symmetria, sed sibi propria. Ipsius vero salubris simpliciter corporis perpetuo quidem est id, quod et temperatissimum, et commoderatissimum est; ut multum autem, quod ab optima constitutione non admodum discedit. Insalubre vero simpliciter est corpus, quod ab ortu vel similaribus partibus intemperatum, vel organicis incommoderatum, vel utrumque est. Insalubre vero nunc est corpus, quod eo tempore, quo tale dicitur, aegrotat. Perilipicnum autem est, et id, quo tempore aegrum esse dicitur, aut similaribus partibus intemperatum, aut organicis incommoderatum, aut utrumque esse. Atque semper insalubre est, quod ab ipso ortu aut simplicibus primisque partibus vel omnibus, vel quibusdam, vel principibus, intemperatissimum est, aut organicis incom-

Ed. Chart. II. [198.]

Ed. Bas. III. (472.)

καὶ ἐν τοῦτοις, ἢ πᾶσιν, ἢ τισιν, ἢ τοῖς κυριωτάτοις, ὡς
 τὸ πολὺν δὲ νοσῶδες ἐστὶ σῶμα. τὸ τοῦ τοιούτου τῆς κακίας
 ἀπολειπόμενον, οὕτω δ' ἐν τῷ μέσῳ καθιεστηκός. ἐπεὶ δὲ
 καὶ τὸ οὐδέτερον σῶμα τριχῶς ἐλέγετο, τὸ μὲν μὴδ' ἐτέρας
 τῶν ἀκροῶν διαθέσεων μετέχον, τὸ δὲ τῷ ἀμφοτέρῳ, τὸ δὲ
 τῷ, ποτὲ μὲν τῆςδε, ποτὲ δὲ τῆςδε· κατὰ μὲν τὸ πρῶτον
 σημαινόμενον οὐδέτερον ἐστὶ σῶμα τὸ μέσον ἀκριβῶς
 ὑπάρχον, τοῦ τε ὑγιεινοτάτου σώματος καὶ τοῦ νοσώδεσ-
 τάτου. καὶ τούτου τὸ μὲν ἀπλῶς τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι περ ἐκ
 γενετῆς τοιοῦτον κατεστήσατο. τὸ δὲ νῦν ὁμοῦν, κατὰ πα-
 ρὸν τὸ μέσον ὑπάρχον τοῦ τε ὑγιεινοτάτου καὶ τοῦ νοσώ-
 δεστάτου. αὐτοῦ δὲ τοῦ ἀπλῶς τὸ μὲν διὰ παντός τοιοῦ-
 τον, ὅτι περ ἂν ἐν ἀπάσαις ταῖς ἡλικίαις διαμένῃ τοιοῦτον.
 τὸ δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺν, τὸ καὶ μεταβολάς τινας λαμβάνον.
 κατὰ δὲ τὸ δεύτερον σημαινόμενον οὐδέτερον ἐστὶ σῶμα
 τὸ ἐναντίων ἅμα διαθέσεων μετέχον ἐκ γενετῆς, ἥτοι καθ'
 ἐν μόριον, ἢ κατὰ δύο διαφέροντα. καθ' ἐν μὲν, εἰ κατὰ

moderatissimum existit, iisque similiter, vel omnibus,
 vel quibusdam, vel maxime praecipuis. Ut multum
 vero insalubre est corpus, quod ab hujus quidem vitio
 recedit, nondum tamen in medio constitutum est. Quo-
 niam vero et neutrum corpus tripliciter dicebatur;
 primum quidem, quod neutrius extremarum affectionum,
 secundum, quod utriusque, tertium, quod nunc hujus,
 nunc illius est particeps: juxta primum significatum
 neutrum erit corpus, quod exquisitè medium est sala-
 berrimi et insaluberrimi corporis; et hujus hoc qui-
 dem simpliciter tale, quod ab ipso ortu ita constitutum
 est; hoc vero ut nunc, quod in praesenti saluberrimi atque
 insaluberrimi medium existit; ipsius autem simpliciter neu-
 trum, quod perpetuo quidem tale est, id in omnibus aetati-
 bus tale perdurat; quod vero ut multum, id nonnullas
 recipit mutationes. Juxta vero secundum significatum
 neutrum erit corpus, quod ab ortu contrariarum simul af-
 fectionum est particeps, aut in una parte, aut in dua-
 bus differentibus, in una quidem, si in altera agentium

Ed. Chart. II. [198.]

Ed. Bas. III. (472.)

τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν εὐκρατον εἶη τῶν δραστικῶν ποιότη-
των, ἢ κατ' ἀμφοτέρας μὲν, ἀλλὰ περὶ τὴν διάπλασιν, ἢ
τὸ μέγεθος, ἢ τὸν ἀριθμὸν τῶν μορίων, ἢ τὴν θέσιν
ἐσφυλμένον, ἢ ἔμπαλιν ἐν ταύτοις μὲν κατορθωμένον ἅπασιν,
ἢ τισιν; ἐν δὲ τῇ κράσει διημασθημένον. ἐν διαφέρουσι δὲ μο-
ρίοις, καὶ κατὰ πάσας τὰς ἀντιθέσεις δύναται τι τῶν ἐναντίων
ἅμα μετέχειν. καὶ διὰ παντός μὲν τοιοῦτον, τὸ κατὰ πά-
σας τὰς ἡλικίας μένον ὅμοιον, ὥς τὸ πολὺ δ' ἐστὶ, τὸ καὶ
μεταβάλλον κατὰ τι. οὕτως δὲ καὶ τῶ τῶν οὐδέτερον ἐσται
σῶμα, κατὰ τὸ δεύτερον σημαίνον, ἢ τῶ περὶ ἐν μό-
ριον, τὰ μὲν ἔχειν ὑγιεινὰ, τὰ δὲ νοσερὰ τῶν ὑπαρχόντων
αὐτῷ, ἢ τῶ περὶ διαφέροντα μέρη. κατὰ δὲ τὸ τρίτον ση-
μαινόμενον, οὐδέτερον ἐσται σῶμα τὸ ποτὲ μὲν ὑγιανόν,
ποτὲ δὲ νοσερόν ἐν μέρει γινόμενον, ὥσπερ ἐπίοις ὑπῆρξε,
παισὶ μὲν οὖσιν, ὑγιεινοῖς γενέσθαι, νεανίσκοις δὲ γενο-
μένοις; νοσεροῖς, ἢ ἔμπαλιν. ἐν ἐνὶ δὲ χρόνῳ τὸ οὕτως
οὐδέτερον, ἀκριβοῶς μὲν οὐκ ἐγγωρεῖ συστήναι, κατὰ πλέ-

qualitatum oppositione, vel utraque, etiam probe tem-
peratum sit; sed in conformatione, vel magnitudine, vel
numero partium, vel situ oblaesum; aut contra in his
quidem recte se habeat, vel omnibus, vel quibusdam,
peccet autem in temperamento. In differentibus vero
partibus, et per omnes oppositiones quodammodo po-
test contrariorum simul esse particeps. Ac semper qui-
dem tale, quod per omnes aetates simile permanet. Ut
multum vero, quod in aliquo permutatur. Ita vero et
nunc neutrum erit corpus, juxta secundum significatum,
vel quia in parte una haec quidem ipsi salubria exi-
sunt, illa vero insalubria, vel in differentibus ita affici-
tur partibus. Secundum vero tertiam significatum neu-
trum erit corpus, quod aliquando quidem salubre, ali-
quando vero insalubre per vices existit; ut nonnullis ac-
cidit, qui in pueritia salubres vigent, in juventute insa-
lubres redduntur, aut contra. In uno autem tempore,
quod ita est neutrum, exquisitè quidem consistere nequit,

Ed. Chart. II. [198. 199.]

Ed. Bal. III. (472. 473.)

τος δ' ἐγγωρεῖ. ἴσμεν δὲ, ὅτι τὸ νῦν διχῶς λέγεται. τὸ μὲν οὖν ὑγιανόν, καὶ ροσώδες, καὶ οὐδέτερον σῶμα ποσάχως (473) λέγεται, καὶ ὅποιόν ἐκαστόν ἐστιν, αὐτάρκως διώριται.

Κεφ. γ'. [199] Περὶ δὲ τῶν σημείων ἐφεξῆς ἂν εἴη ῥητέον. ἔστι δὲ καὶ τούτων ὑγιεινὰ μὲν, ὅσα τῆς τε παρούσης ὑγείας ἐστὶ διαγνωστικὰ, καὶ τῆς μελλούσης ἔσεσθαι προγνωστικὰ, καὶ τῆς προγεγενημένης ἀναμνηστικὰ. ροσώδη δὲ τὰ τε τῆς παρούσης νόσου διαγνωστικὰ, καὶ τῆς προγεγενημένης ἀναμνηστικὰ, καὶ τῆς μελλούσης ἔσεσθαι προγνωστικὰ. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὰ οὐδέτερα, τὰ τε τῶν οὐδετέρων διαθέσεων διαγνωστικὰ, καὶ προγνωστικὰ, καὶ ἀναμνηστικὰ, καὶ τὰ μηδὲν ὕλως δηλοῦντα περὶ διαθέσεων, ἢ τὰ μηδὲν μᾶλλον ὑγιεινὴν, ἢ ροσερὰν δηλοῦντα διάθεσιν. καὶ τὰ κατὰ τι μὲν ὑγιεινὴν, κατὰ τι δὲ ροσερὰν δηλοῦντα διάθεσιν, καὶ τὰ ποτὲ μὲν ὑγιεινὴν, ποτὲ δὲ ροσώδη. καὶ ταῦτα δὲ κατὰ τοὺς τρεῖς χρόνους ὁμοίως τοῖς

ampliori vero potest. Nōvimus autem, quod nunc dupliciter dicitur. Salubre igitur, et insalubre, et neutrum corpus quot modis dicatur, et quale unumquodque sit, abunde explicatum est.

Cap. III. De signis vero deinceps dicendum; sunt autem et ex his salubria quidem diagnostica, quaecunque praesentem indicant sanitatem, prognostica, quae futuram praenunciant, et anamnestic, quae praeteritam memoriae subijciunt. Insalubria vero, quae et morbum praesentem indicant, et futurum praenunciant, atque praeteritum memoriae subijciunt. Eadem ratione et neutra alia neutram affectionem deprehendunt, praenunciant et memoriae subijciunt, atque haec nihil omnino de affectionibus manifestant, vel nihilo magis salubrem, quam insalubrem affectionem divulgant; et quae partim quidem salubrem, partim vero insalubrem indicant affectionem, et quae aliquando quidem salubrem, aliquando vero insalubrem, et haec quoque secundum tria

Ed. Chart. II. [199.]

Ed. Basf. III. (475.)

ὑγιεινοῖς τε καὶ νοσώδεσι. καλεῖται δ' ἐνίοτε πρὸς τῶν παλαιῶν ἱατρῶν ἅπαντα ταῦτα τὰ σημεῖα προγνωστικά, καὶ τῶν ἐνεστιώτων ἢ προγεγονότων ἢ δηλωτικά. καὶ ἡ χρῆσις μεγάλη μὲν τῶν διαγνωστικῶν τε καὶ προγνωστικῶν, ἐλάττω δὲ τῶν ἀναμνηστικῶν.

Κεφ. δ'. Οὐτων οὖν σωμάτων ὑγιεινῶν, τῶν μὲν ἀπλῶς, τῶν δὲ ἐν τῷ τῶν, ἅπερ δὴ καὶ ὑγιαίνοντα λέγεται, τῶν ἀπλῶς ὑγιεινῶν σωμάτων διττὴν ἔφαμεν εἶναι τὴν διαφορὰν, τῷ τὰ μὲν διὰ παντός ὑπάρχουν τοιαῦτα, τὰ δὲ ὡς τὸ πολὺ. διὰ παντός μὲν, ὅσα τὴν ἀρίστην ἔχει κατασκευὴν· ὡς τὸ πολὺ δὲ, ὅσα μὴ πολλῷ ταύτης ἀπολείπεται. τὰς διαγνώσεις δὲ αὐτῶν ἀπὸ τε τῶν ὑπαρχόντων κατὰ τὸν τῆς οὐσίας αὐτῶν λόγον χρὴ ποιῆσθαι, καὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης τοῖτοις ἐπομένων ἐνεργειῶν τε καὶ συμπτωμάτων, ἃ δὴ καὶ συμβεβηκότα καλοῦμεν ἰδίως. ἀπὸ μὲν τῆς οὐσίας αὐτῆς, τῶν ἐν ἀρίστῃ κατασκευῇ συμμετρία τῶν ὁμοιομε-

tempora, veluti salubria et insalubria. Vocantur autem nonnunquam a veterioribus medicis haec omnia signa prognóstica, tametſi praesentia vel praeterita significant. Usus vero non parvus est ex praenunciantibus atque indicantibus, minor autem ex memorantibus.

Cap. IV. Quum igitur sint salubria corpora, haec quidem simpliciter, haec vero ut nunc, quae et perpetuo bene valentia dicuntur; salubrium simpliciter corporum duplicem diximus esse differentiam; quod nonnulla quidem perpetuo, nonnulla vero ut multum sint talia. Perpetuo quidem, quae optimam constitutionem sortita sunt; ut multum vero, quae non magnopere ab illa recedunt. Horum autem dignotiones sumendae sunt ab iis, quae secundum substantiae rationem ipsis insunt, et ab iis, quae ex necessitate consequuntur, tum actionibus, tum symptomatis, quae sane et accidentia proprie vocamus. A substantia quidem ipsa eorum, quae optimae sunt constitutionis, commodratio similarium quidem

Ed. Chart. II. [199.]

Ed. Bas. III. (475.)

ρῶν ἐν θερμότητι, καὶ ψυχρότητι, καὶ ξηρότητι, καὶ ὑγρότητι· τῶν δ' ὀργανικῶν ἐν ποσότητι, καὶ πληκρότητι τῶν συντιθέντων αὐτὰ, καὶ προσέτι διαπλάσει τε καὶ θέσει τῶν μορίων ἐκάστου καὶ ὅλου τοῦ ὀργάνου. Ἄπο δὲ τῶν ἐξ ἀνάγκης ἐπομένων τοῖς ὁμοιομερείσιν, ὥς μὲν πρὸς τὴν ἀφὴν, ἐν σκληρότητι καὶ μαλακότητι συμμετρία, πρὸς δὲ τὴν ὄψιν εὐχροιά τε καὶ ἡ κατὰ λειότητα καὶ δασύτητα συμμετρία. κατὰ δὲ τὰς ἐνεργείας ἡ τελειότης, ἣν δὲ καὶ ἀρετὴν αὐτῶν ὀνομάζομεν. Ἄπο δὲ τῶν τοῖς ὀργανικοῖς ἐπομένων, ἐν συμμετρίας τε καὶ κάλλει τῶν τοῦ παντὸς σώματος ὀργάνων, εἴ τι τῇ τῶν ὑπαρχουσῶν αὐτοῖς ἐνεργειῶν ἀρετῇ. τῆς μὲν οὖν ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος τὰ διαγνωστικὰ σημεῖα ταῦτά ἐστι. τῶν δ' ἀπολειπομένων μὲν αὐτῆς, ὑγεινῶν δ' εἴ τι, τὰ μὲν ἐν τῇ τῶν ὁμοιομερῶν ἐσφαλταὶ κράσει μικρόν τι σφάλμα, τὰ δὲ ἐν τῇ τῶν ὀργανικῶν μικρόν τι κἄνταῦθα, καὶ ἦτοι πάντων, ἢ τινων, ἢ καθ' ἑκάτερον. τὰ δὲ γένη τῶν σφαλμάτων τὰ αὐτὰ τοῖς

partium in caliditate, frigiditate, humiditate et siccitate, organicarum vero in quantitate ac numero eorum, ex quibus componuntur, ac praeterea conformatione, et situ partium singularum totiusque organi. Ab his vero, quae ex necessitate consequuntur in similaribus partibus, ut quatenus ad tactum spectat, commoderatio mollitiei ac duritiei, quatenus autem ad visum, coloris probitas, et laevitatis atque asperitatis mediocritas. In rationibus vero perfectio, quam et ipsarum integritatem appellamus. Ab his vero, quae organicas partes comitantur, in organorum universi corporis et symmetria et pulchritudine, ac praeterea in earum, quae ipsis sunt, actionum integritate. Optinae igitur constitutionis corporum signa indicantia sunt haec. Eorum autem, quae ab ipsa recedunt, sed adhuc salubria existunt, nonnulla quidem in similarium partium temperie vitium aliquod leve subeunt, nonnulla vero in organorum commoderatione, et id quoque perexiguum, atque vel omnium, vel quorundam, vel utrorumque. Vitiorum vero genera eadem

Ed. Chart. II. [199. 200.]

Ed. Val. III. (475.)

μὲν ἀρετὴν αὐτῶν συμπληροῦσι, καὶ αἰσῶς μὲν ἐν τοῖς ὁμοιομερείαις, (200) ἀριθμὸς δὲ, καὶ διάπλασις, καὶ μέγεθος, καὶ θέσις ἐν τοῖς ὁργανικοῖς. ἀμφοῖν δὲ κοινὸν ἡ ἐκείσις, ἣν δὴ καὶ συνέχειαν αὐτῶν ὀνομάζομεν. ἐν δὲ τοῖς αἰτοῖς τούτοις γένεσι καὶ ἡ τῶν νοσῶδων σωμάτων ἵασις κακία, καθ' ἑκάτερον τοῦ νοσώδους τὸ σημανόμενον. ὅρος δ' ἀμφὶν ἔστι διακριτικὸς ἡ τῆς ἐνεργείας αἰσθητὴ βλάβη. τὰ δὲ τῆς ἀρίστης ἀπολειπόμενα κατασκευῆς σώματα βραχὺ τι βέβλαπται μὲν δὴ πού καὶ αὐτὰ κατὰ γε τὴν ἀλήθειαν, οὐ μὴν αἰσθητὸν γε τούτο. διορίζει τοιγαροῦν αὐτὰ τὸ μᾶλλον τε καὶ ἥττον, ἐν τε ταῖς ἐνεργείαις καὶ τῷ τοῖς νοσώδεσιν αἰτίοις ἀπομάχεσθαι. τὰ δὲ γε ἀπλῶς νοσώδη σώματα διαίρεται τῷ τε ῥαδίως ὑπὸ τῶν νοσῶδων αἰτίων νικᾶσθαι, καὶ τῷ πολὺ τι κατὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἐνεργειῶν ἀπολείπεσθαι. γίνεται γοῦν ἀμφοῖν ἐν μέσῳ τὰ οὐδέτερά τε καὶ ἀπλῶς λεγόμενα, καὶ τὰ σύν τιμι πλάται. καὶ τηθήσεται τὸ τῆς ὅλης ὑγείας πλάτος εἰς τρία μέρη, πλάτος

sunt ac quae integritatem perficiunt, temperies quidem in similaribus, numerus autem et conformatio et magnitudo et situs in organicis; utrisque vero partibus communis unitas, quam et ipsorum continuitatem appellamus. In his autem ipsis generibus sunt corporum insalubrium vitia secundum utrumque insalubris significatum. Terminus autem, qui utrumque distinguit, est actionum laesio sensilis ac manifesta. Quae vero ab optima corporum constitutione paulum dimoventur, re vera quidem et ipsa in aliquo laesa sunt, non tamen id sensu deprehenditur. Haec autem distinguuntur, quod validius aut imbecillius actiones obeant, morbificisque causis reluctentur. At simpliciter insalubria corpora distinguuntur, quod facile a causis insalubribus superentur, quodque multum ab actionum integritate deficient. In medio autem amborum constituuntur neutra, tum quae simplicitate appellantur, tum quae cum latitudine quadam. Ac dividitur totius sanitatis latitudo in tres

Ed. Chart. II. [200.]

Ed. Bas. III. (475.)

ἔχοντα καὶ αὐτὰ συχνόν. ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἔσται τῶν ὑγιαίνοντων σωμάτων, τὰ δὲ δεύτερον, τῶν οὐδετέρων, τὸ δὲ τρίτον, τῶν νοσωδῶν. οἷς ἑφεξῆς ἔστι τὰ ἤδη νοσοῦντα σώματα, βλάβαις αἰσθηταῖς ἐνεργειῶν ἀφορισμένα. τὰ μὲν οὖν ὀδυνηώδη τε, - καὶ ὧν αἱ κινήσεις πλημμελεῖς εἰσιν, ἥ ὅλως ἀπολώλασιν, ἐναργεῖς ἔχει τοὺς ὅρους. ὅσα δ' ἀτόνους κέκτῃται τὰς ἐνεργείας, ἐν μὲν ταῖς μεγίσταις ἀποστάσεσιν εὐδιάκριτα, κατὰ δὲ τὰς μικροτέρας ἀμφίβολα, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὸ γένος τοῦτο τῆς βλάβης, ἥ μηδετέρου τῶν ἐναντίων ἐνεργειῶν μετέχουσα συνίσταται διάθεσις, ἣν καὶ αὐτὴν ἔφαμεν οὐδετέραν ὀνομάζεσθαι, πάντων τούτων αἰσθήσει διακρινόμενον, οὐκ αὐτῇ τῶν πραγμάτων τῇ φύσει· κίνδυνος γάρ εἰς τὸ τῆς ἀειπαθείας ὑποσυρῆναι δόγμα. καὶ τοίνυν καὶ τὰ σημεῖα τῶν ὑγιαίνοντων μὲν σωμάτων, ἀλλ' ἔστι νοσωδῶν, ἥ οὐδετέρων ὑπαρχόντων, τῷ ποσῷ τῆς ἀποστάσεως διαίρει, θεμέριον ἡμῶν ἄκρους μὲν ὅρους ἐναντίους ἀλλήλοις, τὴν τε ἀρίστην κατασκευὴν καὶ τὴν ἄρτι

partes, multam et ipsas latitudinem habentes, quarum prima quidem erit salubrium corporum, secunda neutrorum, tertia insalubrium, quibus succedunt deinceps, quae jam aegrotant corpora, manifestis sensui actionum laesionibus distincta. Quae igitur doloribus afficiuntur, et quorum motus sunt depravati, aut omnino perdit, manifestas habent notas. Quae vero imbecilles edunt actiones, in magnis quidem decessibus facile discernuntur, in minoribus vero ambigua sunt, atque idcirco in eo genere noxae consistit affectio neutrius contrariorum participes, quam et ipsam neutram diximus appellari; quum haec omnia sensu judicentur, non ipsa rerum natura, periculum enim esset, ne in dogma ἀειπαθείας, id est perpetui affectus, traheremur. Haec igitur sunt sanorum corporum signa, sed quae aut insalubria, aut salubria, aut neutra existunt quantitate distantiae differunt, constitutis a nobis extremis terminis inter se contrariis, optima constitutione corporis, et nuper facto

Ed. Chart. II. [200.]

Ed. Bas. III. (475.)

γενομένην νόσον, επισκοπούμενων δὲ, ὁσπότερ τοῦτων ἐστὶν ἐγγυτέρω τὰ δοκιμαζόμενα σώματα. τὸ μὲν γὰρ ἐγγυτέρω τῆς ἀρίστης κατασκευῆς ὕμινον, τὸ δὲ ταύτης μὲν ποδωτέρω, τοῦ δ' ἤδη νοσοῦντος ἐγγυτέρω, νοσῶδες. τὸ δ' ἀμφοῖν μεταξὺ, καὶ ἴσον ἑκατέρων ἀπέχων φαινόμενον, οὐδέτερον ἐσται τοῦτο.

Κεφ. ε'. Τῆς μὲν οὖν ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος εἶρηται τὰ γνωρίσματα, τῶν δ' ἀπολειπομένων αὐτῆς ἰσάριθμα μὲν τὰ γένη, ἐν τῷ μᾶλλον τε καὶ ἥτιον τέμνεσθαι δυναμένων. ἀφωρισμένων δὲ εἰς τρία μέρη, τὰ σημεῖα τοῦ νοσώδους σώματος ἀπλῶς ἐροῦμεν. ἐξ αὐτῶν γὰρ ἐσται δῆλα καὶ τὰ λοιπὰ δύο πλάτη. κατὰ γένος μὲν οὖν εἶρηται πρόσθεν ἐν τῷ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς λόγῳ, κατ' εἶδος δὲ νῦν εἰρήσεται, διελομένων ἡμῶν πρότερον τὰ μόρια. τέσσαρες δ' αὐτῶν εἰσιν αἱ πᾶσαι διαφοραί. τὰ μὲν γὰρ ἀρχαί τινές εἰσιν, τὰ δὲ ἀπ' ἐκείνων ἐκπέφυκε. τὰ δὲ, οὔτ' ἄλλων ἀρχαί τῆς διοικήσεως, οὔθ' ὑπ' ἄλλων ἀρχεται,

morbo, ac deinceps considerantibus, utri eorum viciniora sint ea, quae ad examen corpora veniunt. Quod enim propius est optimae constitutioni, salubre; quod vero ab hac longius recedit, atque ad id, quod jam aegrotat, propius accedit, insalubre. Quod autem inter utrumque situm est, atque aequaliter ab utroque distare videtur, neutrum est.

Cap. V. Optimae igitur constitutionis corporis notas explicavimus. Eorum vero, quae ab ipsa deficiunt, totidem sunt numero genera, quae in magis et minus secari possunt. His autem in tres partes divisus, insalubris simpliciter corporis signa trademus, ex his enim et reliquae duae latitudines innotescunt. Generatim igitur prius in opere de optima constitutione dictum est; speciatim autem nunc dicetur, ubi prius partes divisimus. Sunt vero earum quatuor universae differentiae, nam nonnullae earum principia quaedam existunt; quaedam vero ab ipsis ortae sunt; quaedam nec aliarum gubernationi praesunt, neque ab aliis gubernantur, quae cognatas ha-

Ed. Chart. II. [200. 201.]

Ed. Bas. III. (473.)

συμφύτους ἔχοντα τὰς διοικοῦσας αὐτὰ δυνάμεις. ἔτι δὲ
 συμφύτους τε ἅμα καὶ ἐπιρρώτους ἔχει. ἀρχαὶ μὲν οὖν
 [201]. εἰσιν ἐγκεφάλος, καρδία, ἥπαρ, καὶ ὄρχεις. ἀπ'
 ἐκείνων δ' ἐκπέφυκε, καὶ κείνοις ὑπάρχει, - νεῦρα μὲν καὶ
 πτυκταῖος μυελὸς ἐγκεφάλῳ, τῇ καρδίᾳ δ' ἀρτηρίαι, φλέβες
 δ' ἥπατι, τὰ σπερματικὰ δ' ἀγγεῖα τοῖς ὄρχεσιν. αὐτὰ δ'
 αὐτὰ διοικεὶ χόνδρος, ὀστοῦν, σύνδεσμος, ὕμην, ἀδὴν,
 πιμελή, σάξ ἀπλῇ. τὰ δ' ἄλλα πάντα μόρια κοινὴν τού-
 τοις ἔχοντα τὴν ἐξ ἑαυτῶν διοίκησιν, ἀρτηριῶν τε καὶ φλε-
 βῶν, καὶ νεύρον προσδεῖται. τριχῶν δὲ καὶ ὀνύχων οὐδὲ
 διοικήσις τίς ἐστίν, ἀλλὰ γένεσις μόνη. αὐταὶ μὲν οὖν αἱ
 τῶν μορίων διαφοραί.

Κεφ. ε'. Σημεῖα δ' ἐκάστου τῆς κράσεως ἐφεξῆς εἰρη-
 σται, τὴν ἀρχὴν ἀπ' ἐγκεφάλου ποιησαμένων ἡμῶν. ἔστι
 δὲ πέντε τὰ σύμφυτα γένη τῶν γνωρισμάτων αὐτοῦ. ἔν
 μὲν ἡ τῆς συμπάσης κεφαλῆς διάθεσις, δεύτερον δὲ ἡ τῶν
 αἰσθητικῶν ἐνεργειῶν ἀρετὴ τε καὶ κακία, καὶ τρίτον ἡ
 τῶν πρακτικῶν, καὶ τέταρτον ἡ τῶν ἡγεμονικῶν, καὶ

bent facultates, quibus reguntur; quaedam vero infinitas
 simul et influentes habent. Principia igitur sunt cere-
 brum, cor, hepar et testes. Ab his vero ortum habent,
 ipsisque ministrant, nervi quidem et spinalis medulla
 cerebro, cordi vero arteriae, hepati venae, ipsa vero
 seminaria vasa testiculis. Quae autem per se guber-
 nantur, cartilago, os, ligamentum, membrana, glandu-
 lae, adeps, caro simplex. Caeterae vero omnes partes,
 communem illis habentes ex se dispensationem, arteriis,
 nervis et venis indigent. Capillorum autem atque
 unguum gubernatio nulla est, sed sola generatio. Hae
 igitur sunt partium differentiae.

Cap. VI. Signa autem nos temperamentum cuiusque,
 sumpto a cerebro initio, deinceps dicemus. Sunt vero
 quinque universa genera signorum, quae ipsius naturam
 ostendant, unum quidem totius capitis constitutio; se-
 cundum vero, sensibilem actionum integritas et vitium;
 tertium, effectivarum; quartum, principum, et quintum,

Ed. Chart. II. [261.]

Ed. Bas. III. (473. 474.)

πέμπτον ἢ τῶν φυσικῶν. ἄλλο δὲ γένος ἐπὶ τοῦτοις ὕπα-
σιν, ἢ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αὐτῷ προσπιπτόντων ἀλλοίωσις.
ἢ μὲν δὴ τῆς συμπάσης κεφαλῆς διάθεσις ἐκ μεγέθους τε
καὶ σχήματος αὐτῆς λαμβάνεται καὶ τριχῶν. ἢ μὲν αὖν
μικρὰ κεφαλὴ [474] μοχθηρᾶς ἐγκεφάλου κατασκευῆς ἴδιον
σημεῖον. ἢ μεγάλη δὲ οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀγαθῆς κατασκευῆς
σημεῖον. ἀλλ' εἰ μὲν διὰ ῥέστην ἐγένετο τῆς ἐγγραφίου δυ-
νάμεως, ὕλην χρηστέην τε καὶ πολλὴν δημιουργούσης, ἀγα-
θὸν σημεῖον· εἰ δὲ διὰ μόνης τῆς ὕλης τὸ πλήθος,
οὐκ ἀγαθόν. διοριστέον οὖν ἔστιν αὐτὰ τῷ τε σχήματι
καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ πεφυκόσι. τῷ σχήματι μὲν, εἰ εὐρυ-
θμος, ἀεὶ γὰρ ἀγαθόν τοῦτο σημεῖον· τοῖς δ' ἀπ' αὐτοῦ
πεφυκόσιν, εἰ κρατεράνχην τέ ἐστιν καὶ τοῖς ἄλλοις ὁσώις
ἄριστα διάκειται, καὶ εἰ τὸ νευρώδες αὐτῇ σύμπαν εὐτρα-
φές τέ ἐστι καὶ εὐτόνον. οἰκεῖον δὲ σχῆμα κεφαλῆς, ὥσπερ
ἂν εἴ τοῖς σφαῖραν ἀκριβῆ κηρίην ἐκατέρωθεν ἀτρίμα
πεπιλημένην. ἀνάγκη γὰρ τῆς τοιαύτης κυρτότερα μὲν, ἢ
κατὰ σφαῖραν, γενέσθαι τὰ τε ὀπίσθεν καὶ τὰ ἔμπροσθεν,

naturalium. Aliud vero genus praeter haec omnia est
quae ab extrinsecus ipsi occurrentibus advenit alteratio.
Equidem universi capitis affectio ex ejus magnitudine, figu-
ra atque capillis sumitur. Parvum igitur caput vitiosae con-
stitutionis cerebri proprium est indicium. Magnum vero non
necessario probae constitutionis indicium; sed siquidem ob
insitae facultatis robur eveniat, quae multam atque opti-
mam materiam formaverit, bonum signum, at si ob materiae
solius multitudinem, haudquaquam bonum. Distinguen-
da igitur haec sunt, tum figura, tum his, quae ab eo
ortum habent. Figura quidem, si concinnum sit, sem-
per enim hoc bonum est signum. His autem, quae ab
eo ortum habent, si valida sit cervix, et aliis ossibus optime
constet, atque si univrsam nervosum genus ipsi vegetum
robustumque sit. Propria autem capitis figura est, veluti
si excogitares globum integrum cereum, leviter utrius-
que depressum. In hoc enim necesse est posteriores ante-
rioresque partes magis gibbas fieri, quam globo conveniat,

Ed. Chart. II. (201.)

Ed. Bas. III. (474.)

εὐθέτερα δὲ τὰ ἐκατέρωθεν. εἰ δ' ἢ κατ' ἰνίον ἐξοχὴ
 μαιωθείη τινί, συνεπισκέπτου τὰ τε νεῦρα καὶ τὸν ἀνχένα
 σὺν τοῖς ἄλλοις ὅστοις. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἐχόντων, ἐν-
 δεία τῆς ὕλης, οὐ δυνάμειος ἀσθένεια τοιοῦτος ἐγένετο.
 φαυλοτέρων δὲ ὑπαρχόντων, ἀσθενὴς ἢ ἀρχή. τὰ πολλὰ
 δὲ ταῖς κατ' ἰνίον ἐνδείαις ἀσθένεια τῶν εἰρημένων ἐπε-
 ται, καὶ σπάνιον πάνυ τὸ μὴ τοιοῦτον. καὶ τὴν φοξοτέραν
 δὲ κατ' ἰνίον ἐπισκέπτου κεφαλὴν, ὡσαύτως τοῖς ἐκ' ὅλης
 αὐτῆς μεγάλης γενομένης διορισμοῖς. ὥς τὰ πολλὰ δὲ κεν-
 ταῦθα σὺν εὐρύθμῳ τῷ σχήματι γενομένης τῆς παρεγκε-
 φαλίδος, ἀγυθὸν σημεῖον, ἣν ἔνοι τοῖν ἱατρῶν ὀπίσθιον
 ἐγκέφαλον ὀνομάζουσιν, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστιν ὀπίσθιος, ὀρι-
 ζόμενος τῇ λαμβδοειδεὶ ῥαφίᾳ τοῦ νοτιαίου δὲ ἔστιν ἀρχή
 τὸ μέριον τοῦτο, καὶ δι' αὐτὸν ἀπάντων τῶν καθ' ὅλον
 τὸ ζῶον νεύρων πρακτικῶν. αὐτὸ δὲ τὸ ὀπισθεν μέρος καθ'
 αὐτὸ παντάπασιν ὀλίγων αἰσθητικῶν μετέχει, παμπόλλων
 δὲ τῶν πρακτικῶν, ὥσπερ γε καὶ θάτερον τὸ πρόσθιον,

utrasque vero laterales magis rectas. Quod si occipit-
 tis eminentia alicui minnatur, simul intuere nervos at-
 que cervicem cum aliis ossibus. Nam, si secundum na-
 turam habeant, materiae defectu, non facultatis imbecil-
 litate hoc contigit; illis vero prave affectis, principium
 est debile. Plurimum autem occipitis defectum comme-
 moratorum comitatur imbecillitas; rarissimeque aliter
 evenire consuevit. Caput etiam in occipitio magis acu-
 minatum animadvertite, iisdem adhibitis distinguendi ra-
 tionibus, quibus in toto ipso capite grandiori facto ute-
 hamur. At saepenumero et hic bonum signum est cum
 figura concinna cerebelli, quod nonnulli medici
 posterius cerebrum appellant, ut re vera et posterius
 est, et sutura lambdoide circumscribitur. Est vero
 haec pars spinalis medullae principium, ac proinde ner-
 vorum omnium, qui in toto animali sunt activi. Ipsa
 autem pars posterior per se paucos admodum sentien-
 tes obtinet nervos, permultos vero activos, quemadmo-
 dum et altera, et anterior, sentientes quidem pluri-

Ed. Chart. II. [201. 202.]

Ed. BaL III. (474.)

αἰσθητικῶν μὲν παμπόλλων, [202] ὀλίγων δὲ τῶν πρακτικῶν. ὥστε καὶ καλῶς διακείμενα ρωμαλέας ἔξει τὰς ἀποφύσεις ἐκότερον τὰς ἰδίας. οἱ αὐτοὶ δὲ καὶ τῶν ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς τῶν κατὰ τὸ μέτωπον διορισμοὶ τοῖς ὀπίσθεν, εἰς σμικρότητα τε καὶ μέγεθος αὐτοῦ βλέποντων, καὶ σχῆμα, καὶ τὰς ἐνταῦθα αἰσθήσεις, ὄψιν τε καὶ γεῦσιν καὶ ὀσφρησιν. ἀλλήλων γάρ ἐστι γνωρίσματα, καὶ ἀλλήλοις μαρτυρεῖ, τὰ τε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς πεφυκῶτα, τῇ τῆς ἀρχῆς ἀρετῇ τε καὶ κακίᾳ, καὶ ἡ ἀρχὴ τοῖς ἀπ' αὐτῆς. ἡ μὲν γὰρ τῶν ἡγεμονικῶν ἐνεργειῶν ἀρετὴ τε καὶ κακία τῆς ἀρχῆς μόνῃς ἐστὶν αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν γνώρισμα. καλῶ δὲ ἡγεμονικῆς ἐνεργείας τὰς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μόνῃς γινόμενας. ἀγγίνοια μὲν οὖν λεπτομεροῦς οὐσίας ἐγκεφάλου γνώρισμα, βραδυτῆς δὲ διανοίας παχυμεροῦς. εὐμάθεια δ' εὐνυπνίου, καὶ μνήμη μονίμου. οὕτω δὲ καὶ ἡ μὲν δυσμάθεια δυστυπνίου. ἡ δ' ἐπιλησμοσύνη διαρρέουσας, καὶ τὸ μὲν εὐμετάβολον ἐν δόξαις θερουῆς, τὸ δὲ μόνιμον ψυχρῆς. ἐπὶ δὲ

mos, paucos admodum activos. Quare et probe constituta utraque pars robustas habebunt suas propagines. Eaedem quoque distinctiones adhibendae sunt in partibus capitis anterioribus ad frontem spectantibus, quae etiam in posterioribus ad ipsius et parvitatem et magnitudinem insipientes, atque itidem figuram et sensus ibi collocatos, visum, gustum et odoratum. Mutuas namque de se notas tradunt, seque invicem testantur, et quae a principio oriuntur, principii integritatem et vitium; et principium ea, quae ab ipso nascuntur. At enim principum actionum virtus ac vitium sunt principii solius ipsius per se indicia. Voco autem actiones principes, quae a solo principio procedunt: solertia quidem subtilis substantiae cerebri signum est; tarditas vero intellectus crassae; discendi vero facilitas formas facile suscipientis; memoria autem stabilis. Sic et discendi difficultas formas non facile suscipientis, et oblitio fluidae; mobilitas quoque in opinionibus calidae, stabilitas autem frigidae. Adhuc autem duo indiciorum

Ed. Chart. II. [202.]

Ed. Bas. III. (474.)

μοι δοκῶ λείπεσθαι δύο γένη γνωρισμάτων, ὧν ἐξ ἀρχῆς ἐπισηύουην ἔρεϊν, ἓν μὲν τὸ τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν, ἑτέρον δὲ τὸ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων· ἔσται δὲ κοινὸς ὑπὲρ ἀμφοῖν ὁ λόγος. εἰ μὲν εὐκρατος ὁ ἐγκέφαλος ὑπάρχει κατὰ τὰς τέσσαρας ποιότητας, ἀπάντων τῶν εἰρημένων ἔξει μετρίως, καὶ τῶν περιτωμάτων, ὅσα δι' ὑπερώας, ἢ ὥτων, ἢ μυκτήρων ἐκκαθαίρεται, καὶ τούτων ἔξει μετρίως, ἥκιστα τε βλαβήσεται πρὸς ἀπάντων τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων, ὅσα θερμαίνει, καὶ ψύχει, καὶ ξηραίνει, καὶ ὑγραίνει. τοῖς τοιούτοις αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς, βρέφει μὲν οὖσιν ὑπό-
 πυρροι, παισὶ δὲ ὑπόξανθοι, τελειομένοις δὲ γίνονται ξαν-
 θοί, μεταξύ πως οὖσαι τῶν τε ἀκριβῶς οὐλῶν καὶ ἑπλῶν, οὐ μὴν οὐδὲ φαλακροῦνται ῥαδίως. ἀκαύειν δὲ χορὴ τῶν εἰ-
 ρημένων τε καὶ ὀφθησομένων γνωρισμάτων ὥς ἐπὶ εἰκρά-
 των οἰκήσεων. ὅσα δὲ κατὰ τὰς τρίχας οὐκ ἐπὶ χωρίων
 μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν χυμῶν κράσεως, ἀνάλογον ἔχουσιν

genera mihi videor praetermisisse, de quibus sum ab initio me dicturum pollicitus: unum quidem ad actiones attinet naturales; alterum verò ad ea, quae extrinsecus occurrant. Erit autem de utrisque sermò communis. Si cerebrum quidem in quatuor primis qualitatibus probe temperatum sit, omnia quae diximus habebit moderata; et excrementa, quae vel per palatum, vel aures, vel nares, vel oculos expurgantur, haec quoque modice habebit, atque ab iis, quae extrinsecus occurrant, minime laedetur, quae vel calefaciunt, vel refrigerant, vel exsiccant, vel humectant. Talibus capilli capitis, quum adhuc sunt infantes, subrubi, quum vero pueri, subflavi, quum autem adoleverint, flavi fiunt, medique quodammodo sunt inter eos, qui absolute sunt crispi, et simplices; non tamen facile calvescunt. Quae vero dicta ac posterius dicenda indicia sunt, accipere oportet ut in temperatis habitationibus. Quae autem ad capillos attinent, non ad locorum tantum, sed ad humorum quoque temperamentum, quod cerebri tem-

Ed. Chart. II. [202.]

Ed. Bas. III. (474.)

τῇ κράσει τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον. εἰ δὲ θερμότερος εἴη τοῦ συμμέτρου, κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν εὐκράτος, εἰ μὲν ἐπὶ πλέον εἴη θερμότερος, ἰσχυρὰ πάντα τὰ ἐξηθ-
σόμενα γενήσεται γνωρίσματα, βραχείας δὲ τῆς ὑπερβολῆς ὑπαρχούσης, ἀμυδρά. κοινὸς δὲ οὗτος ὁ λόγος ἐπὶ πάντων εἰρησθῶ μοι τῶν μορίων, τῶν ἐν πάσαις ταῖς κράσεσι με-
λόντων λέγεσθαι γνωρισμάτων.

Κεφ. ζ'. Ἐξῆς δ' οὖν σημεῖα τῆς ἐν ἐγκεφάλῳ θερ-
μότητος, ἐπὶ ταῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοισι, ἐρυθρότερα καὶ
θερμότερα τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν σύμπαντα, καὶ αἱ ἐν τοῖς
ὀφθαλμοῖς φλέβες αἰσθηταί, αἱ τρίχες τούτοις γεννηθεῖσαι,
παχέως ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φύονται. πολλῶ μὲν οὖσι θερμότη-
τος τῶν εὐκράτων, μέλαιναι, καὶ ἰσχυραί, καὶ οὐλαί γί-
νονται· μὴ πολλῶ δὲ, ὑπόξανθοι μὲν τὸ πρῶτον, αἶτα
μελαινόνται· προϊόντων δὲ ταῖς ἡλικίαις φαλακροῦνται, καὶ
μᾶλλον γὰρ οἱ ἐπὶ πλέον θερμότεροι· περιττώματα δὲ καθ'
ὑπερώαν καὶ μυκτῆρας, ὀφθαλμούς τε καὶ ὦτα, βρα-
χεία καὶ πέποινα τούτοις ἐστίν, ὅταν ἀμέμπτως ὑγιαίνωσι.

peramento proportionē respondeat, sunt referenda. Si
vero commodato calidius sit, in altera vero oppositio-
ne probe temperatum, si quidem praeter modum ca-
lidius fuerit, omnia, quae dicentur, validiora erunt in-
dicia; sed si parva sit exuperantia, imbecilla. Commu-
nis autem haec ratio statuatur in omnibus partibus,
quarum in temperamentis universis indicia sumus traditori.

Cap. VII. Deinceps igitur caloris cerebri signa,
praeter ea quae prius enarrata sunt, sequuntur; quae
circa caput existunt, omnia rubicundiora, et calidiora
sunt, et quae in oculis sunt venae, magis sensui patent;
capilli editis in lucem celeriter in capite nascuntur;
multo quidem calidioribus, probo temperamento, nigri
et robusti et crispi fiunt; non multo autem, subflavi
quidem primum fiunt, deinde nigricant, ac progredien-
tibus aetatibus calvéscunt, eoque magis, quo sunt cali-
diores. Excrementa vero palati, narium, oculorum
et aurium pauca et concocta ipsis sunt, quum integram

Ed. Chart. II. [202. 203.]

Ed. Bas. III. (474.)

πεπλησμένης δὲ τῆς κεφαλῆς ἐνίοτε, συνεχῶς γὰρ καὶ μάλιστα αὐτοῖς, ὅταν ἀφυλάκτως [203] διακινῶνται, τὸ τοιοῦτον συμβαίνει, πλείω μὲν, ἀλλ' οὐκ ἅπερ τὰ περιττώματα γίνεται. πληροῦνται δὲ καὶ βαρύνονται τὴν κεφαλὴν ὑπὸ θερμοαινόντων ἐδεσμάτων τε καὶ πομάτων, καὶ ὁσμῶν, καὶ τῶν ἐξωθεν προσπιπτόντων ἀπάντων, ἐν οἷς ἐστὶ καὶ ὁ περιέχων ἡμῶς ἀήρ. ἔτι τε μᾶλλον, εἰ μὴ μόνον εἴη θερμὰ τὰ τοιαῦτα τὴν φύσιν, ἀλλὰ καὶ ὑγρὰ, βραχέειν ὑπὸ αἱ τοιαῦτα κράσεις ἀρκοῦνται, πρὸς τῷ μηδὲ βαθεῖς αὐτοὺς γίνεσθαι. ψυχροτέρου δὲ ἢ προσῆκεν ἐγκεφάλου γνωρίσματα, περιττώματα πλείω κατὰ τὰς οἰκείας ἐκροάς, καὶ αἱ τρίχες εὐθείαι τε καὶ πυρραῖ, καὶ μόνιμοι, καὶ μετὰ πολλὸν χρόνον τοῦ γεννηθῆναι φύομεναι, λεπταὶ καὶ ἀσφοφοὶ τὸ πρῶτον, καὶ ὁμαδίως ὑπὸ τῶν ψυχρῶν αἰτίων βλάπτονται, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον τῆς βλάβης κατὰβροῖς τε καὶ κορύζαις ἄλλισκονται. οὐ μὲν οὐδ' ἀπτομένοις θερμὰ τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν, οὐδ' ὁρῶσιν ἐρυθρὰ, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν αἱ φλέβες ἀόρατοι, καὶ ὑπνωδέστεροί

habuerint sanitatem. At si aliquando eis caput repleatur; continuo enim, ac tum praesertim, quum nullam victus servaverint rationem, tale quid eis accidit; plura quidem in ipsis excrementa, sed non incocta generantur; impletur autem atque gravatur eorum caput a calefacientibus cibis et potibus, odoribus, atque hisce omnibus, quae extrinsecus occurrant, inter quae est qui nobis circumfunditur aër. Sed praeterea magis, si non solum natura calida, sed etiam humida corpora extiterint. Brevibus autem somnis huiusmodi temperamenta contenta sunt, iisdemque minime profundis. Frigidioris vero, quam oporteat, cerebri indicia sunt uberiora in propriis emissariis excrementa, et capilli recti, et rufi, et stabiles, et qui longo post ortum tempore nascuntur, tennes, atque ab initio male nutriti; et facile a causis frigidis laeduntur, atque hoc ipso laesionis tempore catarrhis et gravedinibus capiuntur; neque vero tangentibus calida, neque intuentibus rubicunda, quae circa caput sunt, apparent; et oculorum venae visum effugiunt; et

Ed. Chart. II. [203.]

Ed. Bas. III. (474. 475.)

πῶς εἶσι. Ξηροτέρου δ' ἐγκεφάλου γυναισματα, τὸ ἀπέριττον ἐν ταῖς ἐκροαῖς, καὶ τὸ τῶν αἰσθήσεων ἀκριβές. ἄρρηντικοὶ δὲ εἶσι, καὶ τρίχας ἰσχυροτάτας μὲν ἔχουσι, καὶ τάχιστα φύουσι γεννηθέντες, οὐκας μᾶλλον ἢ εὐθείας, φαλακροῦνται δ' ἐν τάχει. ὑγροτέρου δὲ τρίχας ἀπλάι, καὶ οὐδ' ὅλως φαλακροῦνται, καὶ αἱ αἰσθήσεις ἀγλυνόδεις εἰσι, καὶ περιτωμάτων πλήθος, ὑπὸ τοῖς πολλοῖς καὶ βαθεῖς αὐταὶ μὲν αἱ ἀπλάι δυσκρασίαι.

Κεφ. η'. Σύνδετοι δὲ, θερμὴ μὲν καὶ ξηρὰ πρώτη, καὶ ἥν' ἀπέριττοί τε εἶσι καὶ ἀκριβεῖς ταῖς αἰσθήσεσι, καὶ ἄρρηντικώτατοι, καὶ φαλακροῦνται τάχως. ἡ πρώτη μέντοι γένεσις τῶν τριχῶν τάχιστα τε ἐστὶ καὶ εὐτραφεστάτη, μελανότριχες τε καὶ οὐλότριχες εἰσι, καὶ θερμοί, πρῶτον τῆς κεφαλῆς, ἐρυθροὶ τε μέχρι τῶν τῆς ἀκμῆς χρόνων. εἰ δ' ὑγρότης προσίῃ τῇ θερμότητι, βραχὺ μὲν ὑπερβαλλουσῶν ἀμφοτέρων τὸ σύμμετρον, εὐχρησά τε καὶ θερμότης, καὶ αἱ ἐν τοῖς (475) ὁφθαλμοῖς φλέβες μεγάλαι, καὶ περιτω-

somnolentiores quodammodo sunt. Siccioris autem cerebri indicia: meatus excrementis vacant, et sensum conspicitur integritas; sunt autem vigiles, capilli robustissimi, et qui celerrime statim ab ortu nascuntur, crispi autem potius sunt, quam recti, citoque calvescunt. Humidioris vero cerebri indicia capilli plani, neque profus calvescunt. Sensus hebetes sunt, et excrementorum multitudo, somni multi atque profundi. Atque hae quidem simplices sunt intemperies.

Cap. VIII. Ex copulatis vero prima quidem calida et sicca est: qua praediti excrementis carent, sensusque acres habent, et vigilantissimi sunt: praepropere calvescunt, ipsisque capilli et celerrime nascuntur et uberime aluntur, magni quidem ac crispi, caput autem tangentibus calidum apparet et rubrum ad vigoris usque aetatem. Si vero cum calore conjuncta sit humiditas, siquidem utraque a mediocritate leviter declinet, coloris bonitas adest et calor, oculorumque venae magnae,

Ed. Chart. II. [208.]

Ed. Basf. III. (475.)

ματα πλείω, μετρίως πέπονα, καὶ αἱ τρίχες εὐθείαι καὶ ὑπόξανθοι, καὶ οὐ φαλακροῦνται ῥαδίως, πληροῦνται δὲ, καὶ βαρύνονται τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τῶν θερμανόντων. εἰ δὲ καὶ ὑγραίνονται, πολὺ δὴ πον μᾶλλον, ἥνικα καὶ πληθὺς ἰσχυροὶ περιττωμάτων. ἐὰν δ' ἐπὶ πλείστον ὑγρότερός τε καὶ θερμότερος ᾖ ἡ κοίτη, τοσούτης τοῦτοις ἡ κεφαλὴ, καὶ περιττωματικῇ, καὶ ῥαδίως ὑπὸ τῶν ὑγραυνόντων τε καὶ θερμανόντων βλαπτομένη. νότος δ' αὐτοῖς πολέμιος αἰετῶν. ἄριστα δ' ἐν τοῖς βορείοις διάγουσιν, οὐ μὴν οὐδ' ἐρηγοῖναι δύνανται μέχρι πλείονος, ὑπὲρ τ' ἐπιτρέψαντες ἑαυτοὺς, ἅμα τε κοματώδεις εἰσὶ καὶ ἄγρυπνοι, καὶ φατῶναι τοῖς ὀνειράσιν, καὶ αἱ ὄψεις ἀχνυάδεις, καὶ αἱ αἰσθήσεις οὐκ ἀκριβεῖς. εἰ δὲ πολλῶν μὲν εἴη τοῦ συμμέτρου θερμότερος ὁ ἐγκέφαλος, ὀλίγων δ' ὑγρότερος, επικρατῆσαι μὲν τὰ τῆς θερμῆς κράσεως γνωρίσματα, μυχθήσονται δ' αὐτοῖς ἀμυδροῦς τὰ τῆς ὑγρότητος, ὥσπερ καὶ, εἰ πολλῶν μὲν ὑγρότερος, ὀλίγων δὲ θερμότερος, ἐναργῆ μὲν ἔσται καὶ σφοδρὰ ἡ τοῦ ὑγρότητος, ἀμυδρὰ δὲ τὰ τῆς θερμότητος γνωρίσματα. κοινὸς δ' οὗτος ὁ λόγος ἐπὶ πασῶν ἐστὶ τῶν

et excrementa copiosiora, mediocriter cocta, capilli recti et subflavi, nec facile calvescunt. Calidis autem ejusmodi caput impletur ac gravatur. Quod si humidius sit, multo majore excrementorum proventu scatet. Si vero plurimum calor et humiditas excefferint, morbosum erit ac excrementosum, prompteque ab humidis et calidis offendetur. His autem auster perpetuo adversatur, aquilones vero saluberrimi sunt. Neque vero longas vigilias ferre possunt. Ad somnum autem conversi, una cum sopore vigilant. Somnia visis plena habent, et visum caliginosum sensusque hebetes. Quod si longe justo temperamento calidius cerebrum sit, paulo vero humidius, manent calidi temperamenti signa, cum quibus obscurae humoris notae conjunguntur, quemadmodum, si multo quidem humidius sit cerebrum, minus vero calidum, perspicua firmaque erunt humoris indicia, caloris vero infirma. Haec autem compositarum omnium

Ed. Chart. II. [203. 204.]

Ed. Bas. III. (475.)

κατὰ συζυγίαν δυσκρασιῶν. αἱ ψυχραὶ δ' ἅμα καὶ ξηραὶ
 κράσεις ἐγκεφάλου ψυχρὰν καὶ ἄχρουν ἀποτελοῦσι τὴν κε-
 φαλὴν, ὅσον ἐφ' ἑαυταῖς. ἀεὶ γὰρ [204] χρὴ μεμνησθαι
 τοῦ κατ' ἀρχὴν διορισμοῦ, προσεπιλογιζόμενον, ὅσον ἐκ τῆς
 τῶν χυμῶν κράσεως ἀλλοιοῦνται τὰ κατ' αὐτόν. εὐθύς δ'
 αἱ τοιαῦται κράσεις ἀφλεβοὶ τε καὶ κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς
 εἰσι· καὶ πρὸς τῶν ψυχρῶν αἰτίων ἐτοιμῶς βλέπτονται· διό
 καὶ ἀνωμάλως ὀφθαλμοῦσι, ποτὲ μὲν κορυφώτατοι τὰς κεφα-
 λὰς, ἀπέριπτοι τε τὰς ἀκροάς, ἐνίοτε δὲ κατὰβροχοὶ τε καὶ
 κορίζουσι ἐπὶ σμικροῖς αἰτίαις ἐτοιμῶς ἀλισκόμενοι. αἱ δ'
 αἰσθηθεῖς αὐτῶν ἐν νεότητι μὲν ἀκριβεῖς τέ εἰσι καὶ ἀμε-
 πτοι τὰ πάντα, προϊοῦσι δὲ ἀπομαραίνονται ταχέως, καὶ
 συλλήβδην φάναι, ταχύγηροι τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν ἀπατίς
 εἰσι· διό καὶ πολιοῦνται ταχέως. αἱ τριχες δ' αὐτοῖς γεν-
 νηθεῖσι μὲν ἀνέροχονται μόγις, ἄτροφοι καὶ τυφλαί· προή-
 κοντι δὲ τῷ χρόνῳ, κρατούσης μὲν ἐπὶ πλέον τῆς ψυχρότη-
 τος ἢ περὶ τῆς ξηρότητος, οὐ φαλακροῦνται τοῦμπάλιν δὲ,

intemperaturarum communis est ratio. Frigida autem et
 sicca cerebri temperamenta, quantum ex se est, caput fri-
 gidum reddunt ac decolorant. Semper enim memoria
 tenendum est, quod initio explicavimus, considerandum-
 que, quantum ex humorum temperie immutetur. Initio
 autem in ejusmodi temperamentis oculi venis carent,
 prompteque a causis frigidis laeduntur, ideoque in in-
 certa instabilique valetudine degunt. Aliquando quidem
 capita levissima habent, emissariaque excrementis vacua,
 aliquando vero desillatione et gravedine levi occasione
 prompte corripuntur. In juventute quidem sensus ejus
 acres sunt, omnique vitio carent, procedente vero tem-
 pore celeriter marcescunt. Et, ut semel dicam, omnes
 praeproperam senectutem in capite ostendunt: quocirca
 cito canescunt. Capilli autem aegre nascuntur, maleque
 nutriuntur in lucem editis, atque rufi sunt. Nec vero
 tempore, si frigus siccitatem magis exuperet, calvescunt.

Ed. Chart. II. [204.]

Ed. Bas. III. (475.)

ἡ συμβαίη τὴν ξηρότητα μὲν πλείστον κρατῆσαι τῆς ὑγρότητος, τὴν ψυχρότητα δὲ τῆς θερμότητος ὀλίγον, οἱ τοιοῦτοι φαλακροῦνται. αἱ δ' ὑγραὶ καὶ ψυχραὶ κράσεις ἐγκεφάλου κυματώδεις ἐργάζονται, καὶ ὑπνηλοὺς, καὶ φαύλους τὰς αἰσθήσεις, καὶ περιττωματικούς, εὐπύκτους τε καὶ εὐπληρώτους τὴν κεφαλὴν, εὐαλόφους τε κατάβροχους καὶ κορυφαίους. οὐ μὴν οὐδὲ φαλακροῦνται οἱ τοιοῦτοι. ταυτὶ μὲν οὖν ἔστι τὰ σημεῖα τῶν ἐγκεφάλου κράσεων. ἐξ αὐτῶν δ' ὁρμώμενος ἐφ' ἑκαστον ὄργανον αἰσθήσεως ἴσθι τὰς διαγνώσεις μεταφέρων.

Κεφ. Θ'. Ἀρκέσει δ' ἐπ' ὀφθαλμῶν μόνον εἰπεῖν. ὅσοι μὲν ἀπτομένοις ἐναργῶς εἰσι θερμοὶ, καὶ κινουῦνται ῥαδίως τε καὶ πολλάκις, καὶ φλέβας εὐρείας ἔχουσι, θερμοὶ σύμπαντές εἰσι. ψυχροὶ δὲ οἱ τούτοις ἐναντίοι, καὶ ὑγροὶ μὲν οἱ μαλακοὶ τε ἅμα καὶ πλήρεις ὑγρότητος, ξηροὶ δὲ αἱ ἀσχηροὶ τε ἅμα καὶ σκληροὶ. καὶ βλάπτονται μὲν ὑπὸ τῶν ὁμοίων αἰτίων τῇ κράσει ῥαδίως, ἀφελούνται δὲ ὑπὸ τῶν ἐναντίων τῇ ἐμμέτρῳ χρήσει. ἀλλὰ τοῦτό γε κοινὸν ἐπὶ

Contra si humiditatem siccitas plurimum, frigiditas vero caliditatem paululum superet, calvescunt. Humida vero et frigida cerebri temperamenta soporosos ac somniculosos efficiunt, ac sensus depravant, caput excrementis implent, frigorisque injuriis obnoxium reddunt, facileque replent ac destillationibus gravedinibusque opportunum efficiunt. Neque vero, qui sic temperati sunt, calvescant. Haec igitur sunt cerebri temperamentorum indicia, quibus ad lingula sentiendi instrumenta progrediendo notas deprehendes.

Cap. IX. Sed de oculis solum disputare satis fuerit. Qui enim calidi tangentibus manifeste sentiuntur facileque ac crebro moventur et venas amplas habent, calidi omnes sunt. Frigidi vero his contrarii sunt. Et humidi quidem molles sunt, humoreque referti: sicci vero squalentes et duri, facileque a similibus suo temperamento causis laeduntur, juvantur vero a moderato contrariorum usu. Verum id in omni partis cujusque tem-

Ed. Chart. II. [204.]

Ed. Basf. III. (475.)

πάσῃ διαγνώσκει κράσεως ἅπαντος μορίου μανῆσθαι προσήκει. μέγεθος δ' ὀφθαλμῶν ἅμα μὲν εὐρυθμία τε καὶ τῇ τῶν ἐνεργειῶν ἀρετῇ πλήθος οὐσίας εὐκράτου, ἐξ ἧς διεπλάσθησαν, ἐνδείκνυται. τὸ δ' ἄνευ τούτων πολλὴν μὲν τὴν οὐσίαν, οὐκ εὐκρατον δὲ δηλοῖ. μικρότης δ' ὀφθαλμῶν ἅμα μὲν εὐρυθμία τε καὶ τῇ τῶν ἐνεργειῶν ἀρετῇ ὀλίγην μὲν, ἀλλ' εὐκρατόν ἐνδείκνυται τὴν οὐσίαν, ἐξ ἧς διεπλάσθησαν, ἅμα δ' ἁβύθυμία τινὶ καὶ κακίᾳ τῶν ἐνεργειῶν ὀλίγην τε ἅμα καὶ φαύλην εἶναι σημαίνει τῇ οὐσίᾳ αὐτῶν. τὰ δὲ κατὰ κράσας ὧδε χρὴ διορίζεσθαι. γλαυκοὶ μὲν ὀφθαλμοὶ λάμποντες ὑγρότητι καθαροῇ τε καὶ οὐ πολλῇ φωτὸς λαμπροῦ γίνονται περιουσία, μέλανες δ' ἔμπαιον. οἱ δ' αὖ μεταξὺ κατὰ τὰς ἀνὰ μέσον αἰτίας. γλαυκὸς μὲν οὖν ὀφθαλμὸς ἦτοι διὰ μέγεθος, ἢ λαμπρότητα τοῦ κρυστάλλουειδους, ἢ προπετῇ θέσει, ἢ διὰ τὴν τοῦ λεπτοῦ καὶ ἰδατωδους ὑγροῦ τοῦ κατὰ τὴν κόρην ὀλιγότητά τε καὶ καθαρότητα γίνεται· πάντων μὲν ἅμα συνελθόντων, ὁ γλαυκώτατος· εἰ

peramento cognoscendo commune esto. Oculorum magnitudo cencianna una cum actionum integritate temperatae materiae copiam; ex qua conditi sunt, ostendit: quae, si haec defint, multam quidem materiam, sed male temperatam significat. Oculorum vero parvitas et concinnitas una cum actionum integritate paucam quidem, sed temperatam ostendit materiam, ex qua sunt conformati. Actionum vero vitium cum inconcinnitate quadam paucam simul et pravam materiam ipsorum significat. Quae autem ad colorem attinent, ad hunc modum explicanda sunt. Oculi puro ac non multo humore collucentes splendoris magnitudine caesi redduntur: nigri vero contra: horum autem mediæ medias causas obtinent. Caesus igitur oculus fit aut propter magnitudinem, aut splendorem crystallini humoris, aut prominentem ejus situm, aut tenuis aquosi humoris, qui ante pupillam positus est, exiguitatem et puritatem. Maxime autem caesus fit om-

Ed. Chart. II. [204. 205.]

Ed. Bas. III. (475.)

δὲ τὰ μὲν αὐτῶν παρῇ, τὰ δὲ μὴ, τὸ μᾶλλον τε καὶ ἥττον ἐν γλυνκότητι συνίσταται· μέλας δ' ὀφθαλμός ἢ διὰ τὴν σμικρότητα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, ἢ διὰ τὴν ἐν βάρει θέσιν, ἢ ὅτι λαμπρόν τε καὶ αὐγοειδὲς ἀκριβῶς οὐκ ἔστιν, ἢ ὅτι τὸ λεπτὸν ὑγρὸν, ἦτοι πλέον, ἢ οὐ καθαρὸν ἔστιν, ἢ διὰ τινὰ τούτων, ἢ διὰ πάντα πέφυκε γίνεσθαι. τὸ μᾶλλον δὲ καὶ ἥττον ἐν αὐτοῖς, ὥς [205] ἔμπροσθεν εἰρηται· τὸ μὲν οὖν λεπτὸν ὑγρὸν, ὑδατωδέστερόν τε καὶ πλέον γενόμενον, ὑγρότερον ἀποφαίνει τὸν ὀφθαλμόν. ὥσπερ γε καὶ εἰ παχύτερον, ἢ ἑλαττον γένοιτο ξηρότερον, τὸ δὲ κρυσταλλοειδὲς, εἰ μὲν σκληρότερον εἴη, ξηρότερον, εἰ δὲ μαλακώτερον, ὑγρότερον· οὕτως δὲ καὶ εἰ μὲν ὑπερβάλλοι τῆς συμμετρίας τοῦ λεπτοῦ, ξηρότερον· εἰ δ' ἀπολείποντο, τοῦναντίον.

Κεφ. ι'. Περὶ δὲ τῶν τῆς καρδίας κράσεων ἐξῆς λέγισθω, πρότερόν γε τοῦτο ἀναμνησάντων ἡμῶν, ὥς ἕκαστον μέρος ἦτοι θερμότερον, ἢ ψυχρότερον, ἢ ξηρότερον, ἢ ὑγρότερον ἑαυτοῦ γεγονέναι φανέν, οὐ πρὸς ἕτερόν τι παραβάλλοντες, ἀλλὰ πρὸς ἑαυτό. ὅπως γὰρ ἂν ἡ

nibus his una concurrentibus. Quod si horum quaedam adsint, quaedam vero desint, magis et minus caesus fiet. Niger vero oculus fieri solet, cum crystallinus humor paucus, vel in profundo positus, vel exquisitè splendidus ac lucidus non est: aut tenuis humor vel multus vel impurus est: aut cum aliqua horum adsunt, aut omnia. In his autem majoris et minoris ratio invenitur, ut ante declaratum est. Tenuis itaque humor aquosior et copiosior oculum humidiores esse arguit, quemadmodum crassior et parcior sicciores. Crystallinus vero, si quidem durior sit, sicciores: si vero mollior, humidiores. Ad eundem modum, si tennem plus justo superet, aridiorem, si superetur, contrarium efficit.

Cap. X. De cordis autem temperamentis deinceps dicemus, si prius memoraverimus, nos, cum unamquamque partem seipsa calidiorem esse, aut frigidiores, aut sicciores, aut humidiores dicemus, non ad aliquam aliam, sed ad se ipsam referre. Nam quocumque modo

Ed. Chart. II. [205.]

Ed. Bas. III. (475.)

καρδία γένηται τινι φύσει ψυχροτέρα, πολὺ θερμότερα τὴν κρᾶσιν ἔστιν ἐγκεφάλου τοῦ θερμοτάτου. τῆς μὲν οὖν θερμότερας ὥς πρὸς τὴν οἰκείαν συμμετρίαν καρδίας σημεῖα, τὰ μὲν ἀχώριστα τε καὶ οἰκεία, μέγεθος ἀναπνοῆς, καὶ σφυγμοῦ τάχος καὶ πυκνότης ἔστιν, εὐτολμία τε καὶ τὸ πρὸς τὰς πράξεις ἄκονον. εἰ δὲ ἐπὶ πλείστον ἦκει θερμότητος, ὀξυθυμία τε μανιώδης καὶ θρασύτης. ἔστι δὲ καὶ λάσιος αὐτοῖς ὁ θώραξ, καὶ μάλιστα τὰ στήθνα, καὶ τῶν καθ' ὑποχόνδριον ὅσα τούτοις πλησίον. ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ καὶ τὸ σύμπαν σῶμα θερμὸν ἐπὶ θερμῇ τῇ καρδίᾳ γίνεται, πλην εἰ μὴ μεγάλως ἀντιπράττοι τὸ ἥπαρ. εἰσέρεται δ' ὀλίγον ὑστερον ἅπαντος τοῦ σώματος τὰ γαστρίσματα καὶ μέντοι καὶ ἡ τοῦ θώρακος εὐρύτης θερμότητος γνωρίσματα, πλην εἰ μὴ κἄνταῦθά ποτε, μεγάλως ὁ ἐγκεφαλὸς ἀντιπράττειεν. ἐπειδὴ τὸ μὲν τοῦ τωτιαίου μέγεθος ἀνάλογόν ἐστιν ἐκείνῳ τὰ πολλὰ, καὶ τηλικούτοι μὲν αἱ σπένδυλοι τὸ μέγεθος, ἡλικὸς ὁ τωτιαῖος μυελὸς· ὥστε καὶ ἡ ῥάρις ὅλη. συμπήγνεται δὲ ὁ θώραξ ἐπὶ τῷ κατὰ τὴν

natura frigidius cor fit, temperamenti longe calidioris est, quam cerebrum calidissimum. Calidioris igitur cordis, quatenus ad suam mediocritatem refertur, signa quaedam inseparabilia ac propria sunt, respirationis et pulsus magnitudo, celeritas et frequentia; audacia, et ad actiones obeundas impigritas. Quod si plurimum calor exuperet, praeceps acerbique iracundia et furiosa temeritas. Est autem his thorax hispidus, maximeque pectus et vicina hypochondriis partes. Magna autem ex parte corpus universum calidum reddit calida cordis intemperies, nisi jecur vehementer obstat. Paulo post autem totius corporis signa recensebimus. Quinetiam thoracis latitudo caloris est nota, nisi hic etiam vehementer cerebrum obstitit; quoniam ut plurimum spinæ medullæ magnitudo illi proportionē respondet. Tanta quidem vertebrarum, quanta spinæ medullæ, magnitudo est; proindeque et totius spinæ. Cum ea autem parte, quæ dorso adhaeret, thorax conjun-

Ed. Chart. II. [205.]

Ed. Bas. III. (475. 476.)

μετάφερον αὐτῆς μέρει, καθάπερ ἐπὶ τρόπιδι ναὺς, ὥστ' ἐξ ἀνάγκης ἔξει τὸ μὲν μῆκος ἴσον τῷ μεταφένῳ, τὸ δ' εὖρος, ὅταν μὲν ἀνάλογον τῷ πάχει τῶν σπονδύλων ἢ στήθους αὐτῷ γένηται (476) κατ' ἐκείνους· ὅταν δὲ ἢ τῆς καρδίας θερμότης κρατήσασα διαφυσήσῃ τε καὶ ἀνευρίνῃ κατὰ τὴν πρώτην γένεσιν, ἀνάλογον τῇ ταύτης θερμότητι· διὸ καὶ ὅταν μὲν ἐπὶ μικρᾷ κεφαλῇ ὁ θώραξ εὖρος ἢ μέγιστον γίνεται γνώρισμα τῆς κατὰ τὴν καρδίαν θερμότητος· ὅταν δ' ἐπὶ μεγάλῃ μικρὸς, ἰδικώτατος καὶ τοῦτο σημεῖόν ἐστι καρδίας ψυχροτέρας. εἰ δ' ἀνάλογον ἔχει τὴν κεφαλὴν, τοῖς ἄλλοις σημείοις διορίζου περὶ τῆς καρδίας, ὡς ἐκ θώρακος γε πηλικότητος οὐδὲν ληψόμενος. ἐπὶ δὲ ψυχροτέρας καρδίας σφυγμοὶ μικρότεροι τῶν συμμέτρων, οὐ μὴν βραδύτεροί γε ἔξ ἀνάγκης ἢ ἀραιότεροι. ἢ ἀναπνοὴ δὲ, εἰ μὲν τοσοῦτον μικρότερος ὁ θώραξ, ὅσον ἢ καρδία ψυχρότερα, τοῖς σφυμοῖς ἀνάλογον· εἰ δὲ μείζων, ἢ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς ψύξεως, οὐ μικροτέρα μόνον, ἀλλὰ καὶ βραδύτερα καὶ ἀραιότερα. θεῖλοι τὴν φύσιν οἱ τοιοῦτοι καὶ

gitor, quemadmodum navis cum carina; quocirca dorsam longitudine necessario aequabit, latitudinem vero vertebrarum ratione, quum ad crassitudinis earum proportionem conditus sit, habebit. Quum vero cordis calor exuperans ex primo ortu flatu distendat ac dilatet, ipsius calori proportionem respondebit. Quare si exiguum caput sit, thorax vero latus, maximum caloris cordis est argumentum. Si vero id magnum sit, thorax vero parvus, cordis frigidioris maxime propria nota est. Quod si capiti proportionem thorax respondeat, aliis notis cordis temperamentum explicandum est, nullo ex thoracis magnitudine sumpto indicio. In frigidioris vero corde pulsus sunt mediocribus minores, non tamen necessario tardiores, aut rariores. Respiratio vero, si quidem thorax tanto minor sit, quanto cordis frigus vehementius, pulsibus proportionem respondebit: sin major, quam pro cordis frigoris vehementia, non solum minor, sed et tardior et rarior erit. Tales natura timidi sunt, dissidentes, tor-

Ed. Chart. II. [205. 206.]

Ed. Bal. III. (476)

ἀπολμοί εἰσι καὶ μελληταί, καὶ ψιλὸν αὐτοῖς τὸ στέφανον
 τρυχῶν ἐστὶ. περὶ δὲ σμικρότητος αὐτῆς διαριστέον, ὡς ἐμ-
 προσθεν εἴρηται. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ περὶ τῆς ὅλου τοῦ
 σώματος θερμότητος. ἥ δὲ ξηρότερα καρδία τοῖς σφυγ-
 μοῖς ἐργάζεται σκληροτέρους, καὶ τὸν θυμὸν οὐχ ἔτοιμον
 μὲν, ἄγχιον δὲ καὶ δύσπαστον, ὡς τὰ πολλὰ δὲ καὶ ὅλον
 τὸ [206] σῶμα ξηρότερον, εἰ μὴ τὰ καθ' ἥπαρ ἀντιπρά-
 τει. ὑγρότερας δὲ καρδίας σημεῖα, σφυγμοὶ μαλακοί, καὶ
 ἥθος εὐκίνητον μὲν πρὸς ὀργήν, εὐκατάπαστον δὲ, καὶ
 τὸ σύμπαν σῶμα ὑγρότερον, πλὴν εἰ μὴ τὰ καθ' ἥπαρ
 ἀντιπράττει.

Κεφ. ια'. Κατὰ δὲ συζυγίαν τῶν πρώτων ποιότητων
 αἱ δυσκρασίαι τῆς καρδίας ὥδε ἔχουσιν. Θερμῆς καὶ ξηρῆς
 καρδίας οἱ σφυγμοὶ σκληροὶ καὶ μεγάλοι, καὶ ταχεῖς, καὶ
 πυκνοί, καὶ αἱ ἀναπνοαὶ μεγάλαι τε καὶ ταχεῖαι, καὶ
 πυκναί. καὶ πολὺν δὴ μᾶλλον εἰς τάχος ἐπιδιδόασιν καὶ πυ-
 κνότητα, οὐ συναυξηθέντος ἀνάλογόν τῇ καρδίᾳ τοῦ θό-
 ρακος. πάντων οὗτοι λαισιώτατοι τὰ κατὰ τὸ στέφανον αἱ

pentes et cunctatores, et glabrum pectus habent. De
 exiguitate autem ejus differere, ut ante dictum est,
 oportet, quemadmodum et de corporis universi calore.
 Siccior autem cor duriores pulsus efficit, et iram non
 praecipitem quidem, sed feram ac implacabilem, uni-
 versumque corpus ut plurimum aridius, nisi jecur ob-
 stiterit. Humidioris vero cordis signa, pulsus molles,
 mores ad iram proclives, sed quae facile pacari possit,
 universumque corpus humidius, nisi jecur repugnet.

Cap. XI. In conjugatis vero primis cordis quali-
 tatibus intemperaturae ad hunc modum habent. Calidi
 et sicci cordis pulsus duri sunt, magni, celeres ac fre-
 quentes, et respirationes magnae, celeres ac frequen-
 tes; multoque magis celeritas ac frequentia major sit,
 si thorax ad cordis proportionem auctus non sit. His
 autem maxime omnium pectus ac hypochondria hirsuta

Ed. Chart. II. [206.]

Ed. Basf. III. (476.)

καὶ τὸ ὑποχόνδριον. εἰς δὲ τὰς πράξεις ἑτοιμοὶ καὶ θυμι-
καὶ καὶ ταχεῖς, ἄγριοι, καὶ ἀνήμεροι, καὶ ἰταμοὶ, καὶ ἀναί-
σχυντοι, καὶ τυραννικοὶ τοῖς ἡθέσι, καὶ γὰρ ὀξύθυμοι καὶ
δύσπαιστοι. περὶ δὲ τῆς ἀπαντος τοῦ σώματος κράσεως,
ἔτι τε τῆς τοῦ θώρακος εὐρυχωρίας, ἀνάλογον τοῖς ἔμπρο-
σθεν εἰρημένοις διοριστέον. εἰ δ' ὑγρότης ἐπικρατήσκειν
ἅμα θερμοτήτι, λάσιοι μὲν ἦτιον οἱ τριοῦτοι τῶν προειρη-
μένων, ἑτοιμοὶ δὲ εἰς τὰς πράξεις οὐδὲν ἦτιον· οὐ μὴν
ἄγριός γε ὁ θυμὸς, ἀλλ' εἰς ὀργὴν μόνον ἑτοιμοὶ. οἱ σφυ-
γμοὶ δὲ μαλακοὶ τε καὶ μεγάλοι, καὶ ταχεῖς, καὶ πυκνοί.
καὶ ἡ ἀναπνοή, τοῦ μὲν θώρακος ἀνάλογον ἔχοντος τῇ καρδίᾳ,
κατὰ τὴν αὐτὴν ἰδέαν τοῖς σφυγμοῖς· μικροτέρου δὲ γενομέ-
νου, τοσοῦτον θάττων τε καὶ πυκνότερα τῶν προειρημένων,
ὅσον καὶ ὁ θώραξ μικρότερός ἐστιν. πολλῆς δὲ τῆς κατὰ
τὴν κοῤῥαίν ἐκτροπῆς γενομένης, καὶ μάλιστα εἰ κατὰ τὴν
ὑγρότητα συμπέσῃ τοῦτο, πρὸς ταῖς εἰρημένοις ἔτι καὶ τὰ
σηπεδονώδη νοσήματα γίνεται, διαφθειρομένων τε καὶ ση-
πομένων αὐτοῖς τῶν χυμῶν συμπεσέεται, καὶ αἱ ἐκπνοαὶ

sunt. Ad actiones vero prompti sunt, animosi, celeres,
truculenti, immanfueti, improbi, impudentes, tyranni-
cisque moribus praediti. Etenim concitati animi sunt
ac vix placabiles. De corporis autem universi tempera-
mento praeterea et de thoracis latitudine ad eorum,
quae ante declarata sunt, proportionem differere oportet.
Si vero humiditas una cum calore vincat, minus hirsuti
sunt, quam hi, de quibus ante meminimus, non minus
vero ad res agendas prompti. Nec vero feroci sunt ani-
mo, sed tantum ad iram proni. Pulsus autem molles
sunt, magni, celeres ac crebri. Et respiratio, si qui-
dem thorax cum corde proportionem habeat, eandem,
quae pulibus inest, formam servabit. Quod si minor
is sit, tanto celerior ac frequentior, quam ante comme-
moratae, respiratio erit, quanto thorax minor extiterit.
Si vero temperamentum a mediocritate multum deflectat,
praefertimque ad humiditatem, praeter ea, quae supra
retulimus, morbos ex humorum corruptione ac putredine

Ed. Chart. II. [206.]

Ed. Bas. III. (476.)

μείζους τε καὶ θάττους τῶν εἰσπνοῶν, καὶ τοῖς σφυγμαῖς ἡ συστολὴ ταχέα. ὑγροτέρας δὲ καὶ ψυχροτέρας καρδίας οἱ μὲν σφυγμοὶ μαλακοὶ, τὸ δὲ ἥθος ἀτολμόν τε καὶ δαλόν, καὶ ὀκνηρόν. εἰσὶ δὲ καὶ ψилоὶ τραχῶν οἱ τοιοῦτοι τὰ στέφανα, καὶ ἥκιστα μηνιῶσιν, ὥσπερ καὶ εἰς ὄργην οὐκ ἔτοιμοι. τὰ δὲ κατὰ θώρακα καὶ τὸ σῶμα τοῖς ἔμπροσθεν ὡσαύτως διοριστέον. ἡ ψυχροτέρα δὲ καὶ ὑγροτέρα καρδία τοὺς μὲν σφυγμοὺς σκληροὺς ἐργάζεται καὶ μικροὺς· τὴν δὲ ἀναπνοήν, εἰ μὲν ἀνάλογον τῇ ψυχρότητι μικρὸς ὁ θώραξ γένοιτο, σύμμετρον· εἰ δὲ μείζων, ὀρεῖται καὶ βραδείαν. ἀσθηνότατοι πάντων οὗτοι· βιασθέντες μέντοι τισὶν ὀργισθῆναι, φυλάττουσι τὴν μῆνιν. εἰσὶ δὲ καὶ ἄπρηχοι τὰ στέφανα πάντων μάλιστα. περὶ δὲ σμικρότητος τοῦ θώρακος, ἐπὶ τε τῆς τοῦ ὅλου σώματος ψυχρότητος ὁμοίως διοριστέον, ἐν κοινὸν ἐπὶ πᾶσι τοῖς εἰρημέτοις ἐκάστο μνησμένους, ὥς, ὅσα περὶ ἡθῶν ἢ νῦν, ἢ κατ' ἄλλον τινα γέγραπται λόγον εἰς διόγνωσιν κράσεως, οὐκ

procreabit. Et expiratio inspiratione major et celerior est, in pulsibusque celeris contractio. Humidioris vero et frigidioris cordis temperamenti pulsus molles sunt. Quatenus autem ad mores attinet, diffidentes, timidi segnesque sunt. Hi sunt pectore glabro. Et quemadmodum prompte non irascuntur, sic nec pertinacis sunt irae. Quae vero ad thoracem et universum corpus attinent, ea non aliter explicare oportet, quam quae prius exposita sunt. Frigidius autem ac aridius cor pulsus duros et parvos efficit; respirationem vero (si quidem thoracis exiguitas cum cordis frigore proportionem habeat) pulsibus respondentem; sin is latior sit, raram et tardam. Hi omnium minime iracundi sunt: coacti tamen aliqua occasione irasci, iram retinent. Glabro autem ac debili omnium maxime sunt pectore. De thoracis autem parvitate et totius corporis frigore eodem modo differendum est, ubi unum commune in omnibus, quae dicta sunt, memoraverimus, nempe nos de moribus tam in hoc quam in alio opere ad temperamenti cognitionem

Ed. Chart. II. [206. 207.]

Ed. Bas. III. (476.)

ὑπὲρ τῶν ἐκ φιλοσοφίας ἢ χρηστικῶν ἢ μοχθηρῶν ἡθῶν ἐγγιγνομένων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐμαυτῶν ἐκάστω λήλεκται.

Κεφ. ιβ'. [207] Ἡπατός θερμότερου γνωρίσματα, φλεβῶν εὐρύτης, ἢ ξανθὴ χολή πλείων, ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τῆς ἀκμῆς καὶ ἡ μέλαινα, θερμότερον αὐτοῖς τὸ αἷμα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ σῶμα σῶμα, πλην εἰ μὴ τὰ κατὰ τὴν καρδίαν ἀντιπράττει, δασύτης τῶν καθ' ὑποχόνδρια καὶ γαστέρα ψυχροτέρου δὲ στενότης φλεβῶν, φλέγμα πλείον, αἷμα ψυχρότερον, καὶ ἡ σὺμπασα τοῦ σώματος ἐξίς ψυχρότερον, εἰ μὴ τι πρὸς τῆς καρδίας διερχαίνοντο, ψιλὰ τὰ χυλὸν ὑποχόνδρια τε καὶ γαστήρ. Ξηρότερον δὲ, τὸ μὲν αἷμα παχύτερον τε καὶ ξηρότερον καὶ ὀλιγώτερον, αἱ φλέβες δὲ σκληρότεραι, καὶ ἡ σὺμπασα τοῦ σώματος ἐξίς ξηρότερα, ὑγρότερον δὲ, τὸ μὲν αἷμα πλείον τε καὶ ὑγρότερον, αἱ φλέβες δὲ μαλακώτεραι· οὕτως δὲ καὶ τὸ σῶμα σῶμα, πλην εἰ μὴ τὰ κατὰ τὴν καρδίαν ἀντιπράττει. Θερμότερου δὲ αἷμα καὶ ξηρότερου ἥπατος γνωρίσματα, λασιωτάτον ὑποχόνδριον, αἷμα παχύτερον τε αἷμα καὶ ξηρότερον, ἢ ξανθὴ χολή πλείστη, κατὰ δὲ τὴν ἀκμὴν καὶ ἡ μέλαινα, φλεβῶν

proditis, non de bonis pravisque ex philosophia comparatis, sed unigenique congenitis verba fecisse.

Cap. XII. Jecoris calidioris notae: venarum latitudo; flava bilis uberior, et in aetatis vigore atra. Calidior ipsis sanguis est, ob idque corpus universum, nisi cor repugnet. Hirsuta his hypochondria sunt, ac venter. Frigidioris autem, venarum angustia, uberior pituita, sanguis universique corporis habitus frigidior, nisi a corde calefiat. Glabra his hypochondria sunt, ac venter. Siccioris vero, sanguis crassior ac paucior, venae duriores, universus corporis habitus aridior. Humidioris autem, sanguis quidem uberior ac humidior: venae molliiores, quemadmodum universum corpus, nisi cor repugnet. Calidioris vero simul et aridioris jecoris signa sunt: hypochondria hirsutissima, sanguis crassior et siccior, flava bilis plurima et in aetatis vigore atra; venae amplae ac

Ed. Chart. II. [207.]

Ed. Bal. III. (476.)

εὐρύτης τε καὶ σκληρότης· οὕτως δὲ καὶ τὸ σῶμα οἷμα.
 θερμότης μὲν γὰρ ἢ ἐκ καρδίας ὁρμωμένη νικῆσαι δύναται
 τὴν ἐξ ἥπατος ὁρμωμένην ψυχρότητα, καθάπερ γε καὶ ἡ
 ψυχρότης τὴν θερμότητα· τὴν ξηρότητα δὲ οὐχ οἶόν τε
 πρὸς τοῦναντίον ὑπὸ τῆς καρδίας ὑγρότερας γενομένης ἀχθῆ-
 ναι, μεταξύ δὲ ἐστὶν ἡ ἀφ' ἥπατος ὑγρότης τῶν εἰρημένων.
 μᾶλλον μὲν γὰρ τῆς ἐκ καρδίας νικᾶται ξηρότητος, ἢπερ ἡ
 ξηρότης ὑπὸ τῆς ὑγρότητος· ἦτιον δὲ τῆς θερμότητος, ἐπὶ
 δὲ μᾶλλον ἦτιον ὑπὸ τῆς ψυχρότητος· εὐνικητοτάτη γὰρ
 αὕτη τῶν ἐξ ἥπατος ὁρμωμένων ποιότητων, εὐθελον οὖν,
 ὥς, ἐπειδὴν εἰς ταῦτ' συνδράμωσιν αἱ τῶν ἀρχῶν ἀμφοτέρων
 κρήσεις, ὅλον ἀκριβῶς τὸ σῶμα κατ' ἐκείνας διατίθεται.
 λεχθήσεται δὲ ἄλλογον ὑστερον αὐτοῦ τὰ γνωρίσματα. τὸ δὲ
 ὑγρότερον αἷμα καὶ θερμότερον ἥπαρ ἦτιον μὲν τοῦ θερ-
 μοτέρου καὶ ξηροτέρου τὰ καθ' ὑποχόνδριον ἐργάζεται λά-
 σια, πλεῖστον δ' αἷμα, καὶ γάλακτος μεγάλας, καὶ τὴν ἐκ
 ὑγρότεραν καὶ θερμότεραν, εἰ μὴ τὰ κατὰ τὴν καρδίαν ἐν-
 τιπράττει, εἰ δὲ ἐπὶ πλέον ἀμφοτέραις ταῖς ποιήσεσιν ἐκ-

duriores sunt, quemadmodum et universum corpus. Calor enim, qui ex corde prodit, frigus, quod ex jecore proficiscitur, vincere potest, quemadmodum frigus calorem. Siccitatem vero cor humidius in contrarium mutare non potest. In harum autem qualitatum medio jecoris humiditas consistit, utpote quae magis a cordis siccitate vincatur, quam siccitas ab humiditate, sed minus tamen quam calor, atque etiam longe minus quam frigus. Ipsa enim omnium jecoris qualitatum facillime superatur. Constat igitur, quod, in idem conspirantibus utriusque principii temperamentis, corpus totum pro illarum viribus omnino afficietur, cujus notas post explicabimus. Humidius autem simul et calidius jecur minus quam calidius et aridius hirsuta reddit hypochondria. Plurimam vero sanguinis gignit, magnasque venas efficit, et corporis habitum humidiores ac calidiores, nisi cor repugnet. Si vero utraque qualitas naturalem modum vehementer

Ed. Chart. II. [207. 208.]

Ed. Bas. III. (476. 477.)

τραπείη τοῦ κατὰ φύσιν, ἑτοίμοις ἀλίσκεται τοῖς σηπεδοιώ-
δεσι καὶ κακοχύμοις νοσήμασιν· ἔτι μᾶλλον, εἰ ἐπὶ πλεῖστον
μὲν αὐξηθεῖν τὸ ὑγρὸν, ἐπ' ὀλίγον δὲ τὸ θερμὸν. εἰ δ'
ἐμπλύνῃ ἐπ' ὀλίγον μὲν αὐξηθεῖν τὸ ὑγρὸν, ἐπὶ πλεῖστον
δὲ τὸ θερμὸν, ἥκιστα κακοχύμοι γίνονται. τὸ δ' αὖ ὑγρό-
τερον καὶ ψυχρότερον ἥπαρ ἄτριχον μὲν ἔχει τὸ ὑποχόν-
δριον, αἷμα δ' ἐργάζεται γλεγματικώτερον αἷμα· φλεβῶν
στενέσκει, καὶ τὸ σῶμα παρὰ πλῆσιν ἐχόν, εἰ μὴ
πρὸς τῆς καρδίας ἐς τὰναντία μεταγόντο, τὸ δὲ ψυχρότερον
καὶ ξηρότερον ἥπαρ ὀλιγαίμῳ (477) τε καὶ στενόφλεβον
ἐργάζεται τὸ σῶμα καὶ ψυχρότερον, ὑποχόνδριον τε ψιλόν,
εἰ μὴ κἀνταῦθα κινήσειεν ἡ καρδία.

Κεφ. ιγ'. Τῆς δὲ τῶν ὀρχεων κράσεως ἡ θερμὴ μὲν
ἀφροδισιαστικὴ τέ ἐστι, καὶ ἀρρενόγονος, καὶ γόνιμος, καὶ
ταχέως δασύκει. [208] τὰ γεννητικὰ μόρια, συνεσφύπτεται
δὲ καὶ τῶν πέριξ, ἡ ψυχρὰ δὲ τὰναντία. καὶ ἡ μὲν ὑγρὰ
πολύσπερμος τέ ἐστι καὶ ὑγρόσπερμος, ἡ ξηρὰ δὲ ὀλι-
γόσπερμος τε καὶ μετρίως παχύσπερμος. ἡ θερμότερα δὲ

exuperet, morbo ex putredine humorumque vitio cor-
pus prompte corripitur. Atque etiam magis, si aucta
sit humiditas, non multum vero, calor: contra vero, si
parum quidem aucta sit humiditas, plurimum vero calor,
humorum vitio minime laborat. Humidius autem ac
frigidius jecur glabra habet hypochondria, magisque pi-
tuitosum sanguinem gignit una cum venarum angustia;
Universum corpus sibi simile reddit; nisi cor in contra-
rium mutet. Frigidius autem et aridius jecur paulum
sanguinis gignit, angustasque venas efficit, et hypochon-
dria glabra reddit, nisi et hic cor quoque vicerit.

Cap. XIII. Testium temperamentum calidum qui-
dem in venerem pronum est, mares procreat, et foecun-
dum est, pilisque genitalia et quae circum ea sunt par-
tes celeriter replet. Humidum multam humidamque ge-
nituram parit; siccum vero paucam et mediocriter cras-
sam procreat: crassissimam vero ac foecundissimam cali-

Ed. Chan. II. [208.]

Ed. Bas. III. (477.)

καὶ ξηροτέρα παχυσπερμιάτη τέ ἐστι καὶ γονιμοτέρα,
καὶ τάχιστα πρὸς συνουσίαν ἐπεγείρει τὸ ζῶον εὐθέως ἐξ
ἀρχῆς. ἀτὰρ οὖν οἱ τοιοῦτοι καὶ δασύνονται τάχιστα τὰ
γεννητικὰ μόρια καὶ σύμπαντα τὰ πέριξ, ἄνω μὲν ἄχρι
τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίων, κάτω δὲ μέχρι μέσων μη-
ρῶν. ὀρμητικὴ μὲν οὖν ἡ τοιαύτη κράσις ἱκανῶς ἐπ' ἀφρο-
δίσια, τάχιστα δὲ ἐμπειλαμένη καὶ, εἰ βιάσαιντο, βλαπτο-
μένη. συνελθούσης δὲ ὑγρότητος τῇ θερμότητι, λύσισι μὲν
ἥττον οἱ τοιοῦτοι, πολὺσπερμοὶ δὲ μᾶλλον, οὐ μὴν ὀρέγον-
ται γε μᾶλλον τῶν ἑτέρων, ἔξαρκούσι δ' ἀβλαβέστερον
ἀφροδισίοις πλείοσιν. εἰ δ' ἱκανῶς ἄμφω συναιζηθῇ τὸ
θ' ὑγρὸν καὶ θερμὸν, οὐδ' ἀβλαβῶς ἀπέχονται τῶν ἀφρο-
δισίων. εἰ δ' ὑγρότεροι καὶ ψυχρότεροι τὴν κράσιν οἱ ὁρ-
μαί γένοιτο, ψιλὰ τὰ πέριξ τριχῶν, καὶ βραδείως ἀφροδι-
σιάζειν ὀρχοῦνται, καὶ οὐδ' ὀρμητικοὶ πρὸς τὴν ἐνέργειάν
εἰσιν, ὑδατώδες δὲ καὶ λεπτόν αὐτοῖς τὸ σπέρμα καὶ ὀλί-
γον ἐστὶ, καὶ θηλύγονον, καὶ ἄγονον. ἡ ψυχροτέρα δὲ
καὶ ξηροτέρα κράσις ὁμοία μὲν τᾶλλα τῇ προειρημένῃ

dius ac siccius. Initioque statim animans celeriter ad
venereum excitat. Caeterum talibus celerrime genitales
circumque omnes partes sursum versus ad umbilicum
usque, deorsum vero usque ad media femora pilis re-
plentur. Ejusmodi temperatura ad venereum multum qui-
dem concitatur, sed ea celerrime fatiatur; quae si vio-
lenta sit, noxam adfert. Coeuntibus autem calore et
humiditate, minus quidem hirsuti sunt, sed genitura ma-
gis abundant, tametsi quam caeteri veneris appetentiores
non sunt, sed huic innocentius indulgent. Quod si am-
bo, nempe calor et humiditas, multum exceßerint, non
sine incommodo a venere abstinere. Si vero humidiores
ac frigidiores natura testes sint, vicinas partes pilis nu-
das habent, tardeque venereum exercere incipiunt, nec
ad eam ruunt. Aquosam autem et tenuem habent geni-
turam et infaecundam et ex qua foeminae procreantur.
Frigidior vero et siccius temperies reliqua alia habet

Ed. Chart. II. [228.]

Ed. Bas. III. (477.)

κράσει, παχύτερον δ' αὐτοῖς τὸ σπέρμα, καὶ παντάπασιν ἄλλιον.

Κεφ. ιδ'. Αἱ δ' ὅλου τοῦ σώματος ἔξεις εἰρηται μὲν πον καὶ πρόσθεν, ὡς ὁμοιοῦνται καρδία καὶ ἥπατι· κρατεῖ δὲ ἡ ὁμοιότης τοῦ σφοδροτέρου ἔχοντος ἡττησασθαι τῶν πρώτων ποιότητων, ὥς δὴ καὶ δραστικῶς ὀνομάζουσιν. ὅλου δὲ τοῦ σώματος ἡ ἔξεις ἐπ' ἐκείνων λέγεται μάλιστα τῶν μορίων, ὅσα θεωμένοις ὑποπίπτει πρῶτα. μύες δὲ εἰσι οὗτοι, πᾶσι τοῖς ὅστοις περιβλημένοι, σὺνθετοὶ τι- τις σάρκες ἔκ τε τῆς ἀπλῆς τῆς πρώτης σαρκὸς, ἐκ τε τῶν ἰσῶν, αἷς αὐταὶ περιπεφύκασιν. ἡ γὰρ οἰκεία τῶν μυῶν οὐσία ταῦτ' ἐστίν ἄμφω. τὰ δ' εἰς αὐτοὺς ἥκοντα τῶν ἄγγειων οἷον ὀχετοὶ τινές εἰσι, οὐ συμπληροῦντες αὐτῶν τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ὑπηρετοῦντες εἰς διαμονήν. εἰσῆσεται γοῦν καὶ τὰ τῆς τούτων κράσεως γνωρίσματα κατὰ τὴν εὐκρατον οἰκῆσιν. ἑξαλλάττουσι γὰρ αἱ δύσκρατοι τὸ δέρμα, καὶ ἑαυτὰς τυποῦσαι, καὶ διαφθεύουσιν ἕνα τῶν γνω- ρισμάτων. οὕτως δὲ καὶ εἰ κατὰ τὴν εὐκρατον χώραν ὥρα

ante declaratis similia; semen vero omnino crassum et paucum obtinet.

Cap. XIV. Quod autem totius corporis habitus cordi et jecori similis sit, prius diximus; ei vero similior est, quod unam quamlibet ex primis qualitatibus, quas agentes vocant, potentiorem habet. Totius autem corporis habitus de his maxime partibus dicitur, quae primae intuentibus obijciuntur; cujusmodi sunt musculi ossa omnia cingentes, ex simplici primaque carne et fibris, quas ipsa convestit, constantes. Nam propria musculorum substantia ex his duobus est composita. Quae autem ad eos vasa perveniunt, velut rivi quidam sunt, non quidem eorum substantiam constituentes, sed ea suggerentes, quibus servantur. Horum igitur temperamenti signa in temperata regione intelligenda sunt. Cuius enim immutant intemperatae, per se formam imprimen- tes; et notas quasdam corrumpunt. Ad eundem autem

Ed. Chart. II. [208.]

Ed. Bas. III. (477.)

θέρους· εαυτὸν ἥλιος τις παραβάλλου γεννῶν, ἐξαλλοῦται τῶν γνωρισμάτων ὅσα κατὰ χροίαν τέ ἐστι καὶ τὴν ἐν μαλακότητι καὶ σκληρότητι ὁμοίασιν. εἰ δ', ὥσπερ εὐκρατὸς ἐστὶ τὸ χωρίον, οὕτως καὶ αὐτὸς εὐκρατὸς διακριντό, μὴτ' ἐξοπώμενος ἐν ἥλιος γεννῶς ἐκάστης ἡμέρας ἐπὶ πλείστον, ἀλλὰ μὴδ', ὥσπερ ἐνιοί, δίκην παρθένου σκιατραφεύμετος, ἀκριβῆ ταύτης κράσεως ἐνδείξεται γνωρίσματα. καὶ ταῦτα ὡς ἐπὶ τοῦτον τοῦ λόγου γενησομένον, προσέχωμεν ἤδη τὸν τῶν αὐτῶν συμμετρικῶν κράσεως γνωρίσματα πρὸς ὅλην τὴν ζωὴν τὴν ἐξιν ἢ χροίαν μὲν ἐξ ἐρυθροῦ καὶ λευκοῦ συμμετρίας· αἱ τοίχες δὲ ξανθοὶ μετρίως καὶ οὐλὰι τὰ πύλλα· συμμετρία δὲ σαρκαίσεως ἐν ποσότητι καὶ ποιότητι μέσση γὰρ ἀκριβῶς ἐστὶ τὸ τοιοῦτον σῶμα πάντων τῶν ὑπερβολῶν, ὡς ἂν καὶ τοιούτων τε καὶ λεγομένων πρὸς αὐτό. καὶ γὰρ τὸ παχὺ σῶμα πρὸς τοῦτο λέγεται παχὺ, καὶ τὸ λεπτὸν ὥσπερ πρὸς τοῦτο, πολὺσαρκὸν τε καὶ ὀλιγόσαρκον, καὶ πυκνολόδες, καὶ σκληρὸν, καὶ μαλακόν, καὶ λείον, καὶ

modum, si quis in temperata regione aetivato tempore nudum se soli exposuerit. signa, quae ex colore, mollitie et duritie sumuntur, immutabit. Si vero, ut temperata regio est, ita moderatam victus rationem serves, nec sole te plurimum quotidie exuras, sed nec (ut nonnulli) ad instar virginum in umbraculis degas, temperamenti exquisitas notas praebebis. Tanquam igitur de his futura sit disputatio, huic adhibendus animus est. Commoderati temperamenti signa, quod ad totum animalis habitum attinet, sunt: color ex rubro candidoque mixtus, capilli modice flavi et ut plurimum crispī, caro tum qualitate tum quantitate mediocris est. Ejusmodi enim corpus omnium exuperantiarum omnino est medium, ita ut ad ipsam relata corpora et intelligantur et dicantur. Siquidem crassum corpus cum ipso comparatum dicitur crassum, quemadmodum et tenue, si cum eodem conferas; corpulentum quoque et gracile, pingue, durum, et molle, hirsutum et glabrum. Nullum igitur

Ed. Chart. II. [208, 209.]

Ed. B. C. III. (477.)

Ed. Chart. II. [208, 209.]
 φίλον. αὐτὰρ αὖτ' ἐπὶ τοῦτο· ἐστὶ τὸ σύμμετρον, [209] ἀλλ'
 ὡς ὁ Πολυχλείτου κἀνὼν εἰς ἄκρον ἦκει συμμετρίας ἀπά-
 ρης, ὡς φαύοντων μὲν μήτε μαλακὸν φαίνεσθαι, μήτε
 σκληρὸν, μήτε θερμὸν, μήτε ψυχρὸν, ὁρώντων δὲ μήτε
 ἰσχυρὸν, μήτε φίλον, μήτε πικρὸν, μήτε ἰσχυρὸν, ἢ τιτὰ ἐπέ-
 σεν ἔχον ἀμετρίαν.

Κεφ. ιε'. Όσα δὲ τοῦ συμμέτρου θερμότερα μὲν ἔστιν, οὐ μὴν ὑγρότερα γὰρ, ἢ ξηρότερα κατὰ τὸ σαρκώδες γένος, καὶ ὑπὲρ τούτου γὰρ ὁ ἐνεσθηκὼς λόγος, φαίνεται μὲν δὴ σπουδαίως καὶ ἀπτομένοις θερμότερα τοσούτον, ὅσον πλεονάζει τῇ κράσει θερμότερα. Λιγυτέρα δὲ τοσούτιον ἔσται, ὅσον πλεονάζει καὶ θερμότερα, καὶ πιμελῆς ἦτον ἔχοντα, τῇ χροιά δὲ ξανθότερα, καὶ μελανότερα εἶναι. Ψυχρότερας δὲ κράσεις σημαίνει τὸ ἄτριγον, τὸ πιμελώδες, τὸ ψυχρὸν ἀπτομένοις ἢ χροιά δ' αὐτοῖς ἅμα ταῖς θριξὶ πυρρότερα. πολλῆς δὲ τῆς ψύξεως οὐσης, πελιδνὴ παῖς ἔστιν, καὶ καλεῖν ἔθος ἔστιν ἐκείναις τῶν ἰατρῶν τοὺς τοιούτους μολυβδοχρῶτας. ἢ δὲ ξηρότερα κρύασις ψυχρότερα τέ ἔστι καὶ σκληρότερα τῆς

horum mediocre est, sed quod ad omnis mediocritatis
summum (qualis est Polycleti regula) pervenit, ita ut
tangentibus neque molle neque durum, neque calidum
neque frigidum, insipientibus vero neque hirsutum ne-
que glabrum, neque crassum neque gracile esse, neque
aliquem alium excessum habere videatur.

Cap. XV. Quae autem iusto calidiora sunt, non autem humidiora, aut aridiora, quatenus ad carnosum genus attinet, de hoc enim praesens est disputatio, tangentibus quidem tanto calidiora sentiuntur, quanto sunt temperamento calidiora, tantoque hispidiora, quanto sunt calidiora, minusque pingua. Rubro autem sunt colore, ac nigro capillo. Frigidioris temperamenti signa: corpus glabrum est et pingue, idque tangentibus frigidum sentitur. Color vero tam ipsius tam ejus capilli rufior est; et si frigus multum excefferit, lividior; quem et plumbeum nonnulli medici vocare solent. Siccius temperamentum tanto gracilius temperato est et durius.

Ed. Chart. II. [209.]

Ed. Bas. III. (477.)

εὐκράτου τοσοῦτον, ὅσον περ ἂν ἡ ξηροτέρα, τὰ δ' ἄλλα παραπλήσιος. καὶ ἡ ὑγροτέρα δὲ τὰ μὲν ἄλλα παραπλήσιος, εὐσαρκοτέρα δὲ καὶ μαλακωτέρα.

Κεφ. ιε'. Καὶ μὲν καὶ κατὰ συνύλην τῶν πρώτων ποιότητων αἱ δυσκρασίαι γινόμεναι σύνθετον ἔχουσι καὶ τὴν τῶν γνωρισμάτων ἰδέαν. ἡ μὲν γὰρ θερμότερα καὶ ξηροτέρα, λασσιωτέρα, καὶ θερμότερα, καὶ σκληροτέρα, καὶ ἀπιδυμής ἐστι, καὶ ἰσχνή, καὶ μελανόχρως. εἰ δὲ ἐπὶ πλέον ἦκει θερμότητος, καὶ μελάγχρους. ἡ θερμότερα καὶ ὑγροτέρα, χοῦσις μαλακωτέρα τε καὶ εὐσαρκοτέρα, καὶ θερμότερα τῆς ἀρίστης κράσεως εἰς τοσοῦτόν ἐστιν, εἰς ὅσον ὑψοτέρως αὐξηθῇ ταῖς ποιότησιν. ἐπὶ πλείστον δὲ αὐξηθεῖσα τοῖς συμπεδονώδεσιν ἐτοιμῶς ἀλίσκεται νοσήμασιν, ὅτι καὶ κακόχρμος ἐτοιμῶς γίγνεται. εἰ δ' ὀλίγω μὲν ὑγροτέρα εἴη, παμπόλλω δὲ θερμότερα, καὶ μαλακώτεροι μὲν ὀλίγω τῶν συμμέτρων οἱ τοιοῦτοι, καὶ σαρκωδέστεροι, λασσιώτεροι δὲ οὐκ ὀλίγω· καὶ μὲν δὴ καὶ ἀπιδυμένοις οὐκ ὀλίγω θερμότεροι, μέλαινα δ' αὐτοῖς αἱ τριχες, καὶ ἡ σὰρξ ἀπιδυμής. εἰ δ' ὀλίγω μὲν εἴη θερμότερα, παμπόλλω δὲ

quanto siccitas major; in reliquis vero simile. Humidius autem in caeteris temperato proximum est, sed carnosius ac mollius.

Cap. XVI. In copulatis vero primarum qualitatum intemperantis composita est cognitionis forma. Calidior enim et siccior hispidior est, ac durior, et macilenta gracilisque, nigrum quoque capillum obtinet. Quod si calor multum excefferit, cutis etiam nigra erit. Calidior humidiorque temperatura eo mollior ac carnosior est, quo utraque qualitas ab optima constitutione magis recedit. Plurimum vero inaueta prompte morbis ex putredine corripitur, quoniam facile vitiosis humoribus impletur. Si vero paulo humidior, multo vero calidior sit, paulo quidem et molliores et carnosiores quam temperata reddit. Sed nec paulo hispidiores sunt, nec tangentibus calidiores apparent. Pilum quoque nigrum gignit et vacuam pinguedinis carnem. Quod si paulo

Ed. Chart. II. (209. 210.)

Ed. Bas. III. (477.)

ὑγροτέρα, μαλακῇ τέτοις ἐστὶν ἢ σὰρξ, καὶ πολλή, καὶ τὸ χροῖμα συμμικρὸς ἐξ ἐρυθροῦ καὶ λευκοῦ, καὶ φανόντων ὀλίγων θερμοτέροι. συλλήβδην δ' εἰπεῖν ἐπὶ τῶν κατὰ συνδυασμὸν κράσεων, αἰεὶ τῆς ἐπικρατούσης ποιότητος ἐπικρατῆσαι τὰ γνωρίσματα. ἡ ψυχρότερα δὲ καὶ ὑγροτέρα κρᾶσις, ἐπ' ὀλίγον μὲν ἀμφοῖν ἠϋξημένων, ἄτριχός τε ἐστὶ καὶ λευκή, καὶ μαλακῇ, καὶ παχέα, καὶ πιμελώδης. ἐπὶ πλείον δὲ τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ἀναλογίαν τῆς τῶν ποιότητων αὐξήσεως. ἡ χροιά δὲ ἅμα ταῖς θριξὶ πυρρὰ, καθάπερ γὰρ καὶ εἰ ἐπὶ πλείστον ἀμφοῖν ἠϋξημένων. πελωδή. εἰ δ' ἀντιστος ἡ αὐξήσις εἴη τῶν ποιότητων, ἐπικρατῆσαι τὰ τῆς μᾶλλον ἠϋξημένης ἴδια. εἰ δὲ τὸ ψυχρὸν ἅμα τῶν ξηρῶν κατ' ἴσον αὐξηθείη, φύσει σκληρὸν καὶ ἰσχυρὸν ἴσχυοσι τὸ σῶμα, καὶ ἄτριχον, ἀπτομένοις δὲ ψυχρὸν. ἡ πιμελή δὲ ὅμως αὐτοῖς, καὶτοι γὰρ ἰσχυροῖς οὖσι, παρέσπαρται τῇ σαρκί. τὰ δὲ τῶν τριχῶν καὶ τῆς χροῖας ἀνάλογον τῷ μέτρῳ τῆς ψυχρότητος. [210] μεταπυρρῶσεως δὲ τῆς θερμῆς καὶ ξηρᾶς κρᾶσεως ἐν τῷ χρόνῳ τῆς παρακμῆς εἰς τὴν ξηρόαν τε καὶ

calidior sit, multo vero humidior, mollem ac multam carnem procreabit, coloremque ex rubro et albo mistum; et tangentibus corpus paulo calidius sentietur. Atque ut semel dicam, in conjugatis temperamentis exuperantis qualitatis notae semper praepollent. Frigidior autem ac humidior temperatura si leviter utraque exuperet, aglabra est, alba, mollis, crassa et pinguis. Sin auctior sit, pro qualitatum incrementi ratione reliqua habebunt; color vero una cum capillo rufus erit; si plurimum utraque increverit, lividus. Si vero inaequabilis qualitatum sit exuperatio, ejus, quae magis excellerit, notae seorsum praepollebunt. At si frigus et siccitas ex aequo auctae sint, natura dorum, gracile, glabrum corpus erit; tangentibus vero frigidum sentietur. Pinguedo tamen, et si graciles sunt, per carnem dispersa est; capilli autem et cutis color frigoris modo respondent. In declinante aetate, temperie calida et sicca in frigidam et siccam

Ed. Chart. II. [210.]

Ed. Bas. III. (477. 478.)

ψηφρόν, ἢ ἕξ τις τῶν τοιούτων ἰσχυρή καὶ σκληρά, μελαγχολική δέ ἐστι καὶ διὰ τοῦτο μέλαινα τε ἄρμη καὶ δασέα. κρατούσης δὲ τῆς ἐτέρας τῶν ποιότητων παρὰ πολὺ, τῆς δ' ἐτέρας ὀλίγον τι τοῦ συμμέτρου παραλλαιτούσης, επικρατῆσαι μὲν τὰ τῆς επικρατούσης, ἀμυδρά δέ ἐσται καὶ τῆς ἐτέρας γνωρίσματα. (478') ἐπὶ πᾶσι δὲ τοῖς εἰρημένοις τε καὶ μέλλουσι λέγεσθαι κοινὸν γνώρισμα κράσεως, εἰ μὲν εὐψυχτον εἴη τὸ μόριον, ἥτοι ψυχρότης, ἢ ἀραιότης, εἰ δὲ δύσψυχτον, ἥτοι θερμότης, (ἢ) πυκνότης, εἰ δ' ὑπὸ τῶν ξηραίνόντων βλάπτεται, αὐχμηρόν τε, καὶ ξηρόν, καὶ δυσκίνητον γένοιτο, ξηρότης, ὥστερ γε καὶ εἰ βαρύνεται πρὸς τῶν ὑγραίνόντων, ὑγρότης. ἐπιβλέπειν δὲ καὶ εἰ ὡσαύτως ἀλλήλους ἀπαιτῶσι οἱ μύες, ἢ οὐχ ὡσαύτως κέκρηνται, συνεπισκαπούμενον ἐν ἑκάστῃ πηλικιώτῃ τῶν ὑποβεβλημένων δασύων ἐνίοτε γοῦν ἰσχυρότερον εἶναι δοκεῖ τὸ μέρος, οὐκ ὅν ἰσχυρότερον, ὅσον ἐπὶ τοῖς μυσὶ, διὰ δὲ τὴν ὑπεριότητα τῶν δασύων τοιοῦτον φανταζόμενον. οὕτως δὲ καὶ παχύτερον ἐνίοις εἶναι δοκεῖ πολλάκις, οὐ διὰ τὴν εὐρύτητα

naturam transeunte, corporis habitus gracilis fit ac durus; atque bilem gignit; proinde niger et hirsutus est. Si vero earum qualitatum altera plurimum, altera paululum a mediocritate discēdat, superantis signa prae-polebunt, alterius obscura erunt. In omnibus autem, tum quae diximus, tum quae dicturi sumus, communis nota est frigoris quidem et raritatis, si prompte a frigore pars afficiatur; caloris vero aut densitatis, si facile id perferat. At si ab exiccantibus laedatur, licalida-que ac sicca sentiatur et aegre moveatur, liccitatē, quomodoque, si ab humidis gravetur, humiditatis est indicium. Videndum autem est, an idem omnes inter se muscoli, an diversum habeant temperamentum; in omnibusque consideranda subjectorum ossium est magnitudo. Nonnunquam enim gracilior pars esse videtur, quatenus ad musculos attinet, quum gracilior non sit; sed propter ossium tenuitatem talis apparet. Ad eundem modum et crassior in quibusdam saepe esse videtur, non propter

Ed. Chart. II. [216.]

Ed. Bas. III. (478.)

τῶν ὁσίων, ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς σαρκὸς πλῆθος, ἥρις αὐξανομένη τε καὶ μειουμένη, σκληροτέρα τε καὶ μαλακωτέρα γέ-
τομένη, ξηρότερον ἢ ὑγρότερον ἀποφαίνει τὸ μόριον. ἡ μὲν
ὄν ὀλίγη τε καὶ σκληρά, τὸ ξηρότερον· ἡ πολλή δὲ καὶ
ἡ μαλακή, τὸ ὑγρότερον. οὕτω δὲ καὶ αἱ μεταξὺ χῶραι
τῶν ὁμοιομερῶν σωματίων, ἥτοι πλέον ὑγρὸν ἐν αὐταῖς,
ἢ ἐλάττω περιέχουσιν, καὶ ἥτοι παχύτερον, ἢ λεπτό-
τερον, ἢ ὑγρότερον, ἢ ξηρότερον ἀποφαίνει τὸ μόριον·
ὑγρότερον μὲν, ἐνθα λεπτοτέρα τε καὶ πλείων ἐστὶν ἡ ὑγρό-
της, ξηρότερον δὲ, ὅπου παχύτερα τε ἅμα καὶ ἐλάττω.
αὐτὰ μὲν γὰρ τὰ στερεὰ τοῦ σώματος μόρια, τὰ ὄντως
στερεὰ καὶ πρῶτα, κατ' οὐδένα τρόπον ὅν τε ἐστὶν ὑγρό-
τερα ποιεῖν, ἀλλ' ἱκανόν, εἰ κολλῶσι τις αὐτὰ μὴ διὰ τὰ
χῶν. ξηραίνεσθαι, τὰς δὲ διαλαμβανούσας αὐτὰ χῶρας
ἐἴησι πληροῦν ὑγρότητος, ἥτοι τοιαύτας, ἢ τοιαύτας. τοιαύτη
δὲ ἐστὶν ἡ οἰκεία τροφή τῶν ὁμοιομερῶν ἐκ παραθέσεως,
ὡς δὲ ἀγγείων· ἐλκώμενη· κοινὸς δὲ καὶ αὐτός ὁ λόγος
ἀπάντων ἐστὶ τῶν μορίων, καὶ ζηθήσεται καὶ αὖθις ἐν

offium magnitudinem, sed propter carnis molem, quæ
et aucta, et imminuta, efficior humidiorque partem
ficciolem aut humidiolem reddit; pauca quidem et dura
ficciolem, multa vero et mollis humidiolem. Eodem
modo et spatia intermedia partium similarium, humoris
aut plus aut minus in se continentia, ejusque vel cras-
sioris vel tenuioris partem humidiolem esse aut aridior-
em arguunt: humidiolem quidem, ubi tendior et ube-
rior; ficciolem vero, ubi crassior simul et parcior humor
est. Ipsæ enim solidæ corporis partes, quæ verè soli-
dæ ac primæ sunt, nullo modo humidiores fieri pos-
sunt; sed satis est, si celeriter eas exiccari prohibeas.
Intermedia vero ipsarum spatia hoc vel illo humore re-
plere possumus; hic enim est proprium simplicium par-
tium alimentum, quod ex appositione fit, non autem per
vafa attrahitur. Communis vero hæc ratio est omnium

Ed. Chart. II. [210.]

Ed. Bas. III. (478.)

τῇ τῶν ὑγίων καὶ τοσούτων αἰσίων διδασκαλία. νῦν δὲ τῶν ἐφεξῆς ἐχώμεθα.

Κεφ. ιζ. Γαστρός γνωρίσματα, τῆς μὲν φύσει ξηροτέρας, εἰ ταχέως διαψώδεις γίνονται, καὶ ὀλίγον αὐτοῖς ἀρκοῖν πότον, καὶ βαρύνονται τῷ πλείονι, καὶ κλύδωνας ἰσχοῖεν, ἢ ἐπιπολάζοι τὸ περιτεῦθον αὐτοῖς, ἐδέσμασί τε χαίρουσιν ξηροτέροις. ὑγροτέρας δὲ, εἰ μήτε διαψώδεις γίνονται, καὶ τὸ πλεον ὑγρὸν ἀλύτως φέρουσιν, ἐδέσμασί τε χαίρουσιν ὑγροτέροις. ἢ δὲ θερματέρα φύσει γαστήρ πέττει μὲν αἷανον, ἢ ὀρέγεται, καὶ πολὺ μᾶλλον ὅσα σκληρὰ φύσει καὶ δυσαλλοῖστα διαφθείρεται γὰρ ἐκ αὐτῇ τὰ εὐαλλοῖστα. χαίρουσα δὲ τοῖς θερμοῖς ἐδέσμασί τε καὶ πόμασιν, οἷδ' ὑπὸ τῶν ψυχρῶν οὐδὲν βλάπτεται, κατὰ γε τὴν ἔμμετρον χοῆσιν. ἢ δὲ ψυχροτέρα φύσει γαστήρ, δεχθῆναι μὲν ἀγαθῇ, πέσαι δὲ οὐκ ἀγαθῇ, καὶ μάλιστα ὅσα δυσαλλοῖστα καὶ ψυχρὰ τῶν ἐδεσμάτων ἐστίν. ὀξύνεται γὰρ ἑτοιμῶς ἐν αὐτῇ. διὰ τοῦτο καὶ δευροεγμώδης ἐστίν ἢ

partium; de qua rursus, cum de salubribus ac insalubribus causis commentabimur, dicemus, nunc autem reliqua tractemus.

Cap. XVII. Ventris signa, natura quidem siccioris, si statim siticulosi fiant, paucusque potus his sufficiat, et largior laedat, fluctuationesque excitet, aut per summa, quod redundat, innatet, cibusque gaudent siccioribus. Humidioris vero, si et siticulosi non fiant, et sine molestia largiorem potum ferant, cibusque gaudeant humidioribus. At si calidior natura venter sit, melius coquit quam appetit, longeque melius dura, natura ac coctu difficilia. Nam quae facile immutantur, corrumpit. Cibo vero ac potu calido gaudet, nec a frigidis noxam ullam accipit, si modice his utatur. Calidis enim cibus ac potionibus gaudet, neque a frigidis noxam ullam accipit, si modice ipsis utatur. Frigidior, autem natura venter probe quidem appetit, sed male concoquit, cibos praefectim immutatu difficiles ac frigidos. In ipso enim facile acescunt; quocirca ructibus acidis ejusmodi venter est

Ed. Chart. II. [año. 211.]

Ed. Bas. III. (478.)

τοιούτη γαστήρ, καὶ χαίρει μὲν τοῖς ψυχροῖς, βλάπτεται δὲ
 βαδῖως ἀμετροτέρον χρῆσαμένη. οὕτως [211] δὲ καὶ τῶν
 ἐκείθεν αὐτῇ προσπιπτόντων ψυχρῶν οὐ φέρει τὴν πολυ-
 χρόνιον ὁμίλιαν, ὥσπερ οὐδ' ἡ θερμὴ τῶν θερμῶν. αἰ-
 μέντοι διὰ τόσων ἐν τῇ γαστρὶ δυσκράσιαι ταύτῃ διαφέ-
 ρουσι τῶν ἐμπύτων, ἢ τῶν ἐναντίων ἐπιθυμοῦσιν, οὐ τῶν
 ὁμοίων, ὥσπερ αἱ σύμφυτοι. αἱ δὲ κατὰ συζυγίαν ἐν τῇ
 γαστρὶ δυσκράσιαι διὰ τῆς τῶν ἀπλῶν γνωρισθήσονται
 συνθέσεως. ἀκριβῶς δὲ χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς εἰρη-
 μέτοις, διακρίνοντας αὐτὰ τῶν ἐξηθησομένων. οὐ μόνον
 γὰρ ἡ κοιλία διψᾷδεις τε καὶ ἀδίηρους ἐργάζεται, καὶ ψυ-
 χροῦ καὶ θερμοῦ πόματος ὀρεκτικούς, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ
 τὸν θώρακα σπλάγγνα, καρδία καὶ πνεῦμα. ἀλλ' οὐ γὰρ
 διὰ τὴν τούτων θερμότητα διψῶντες εἰσπνέουσι τε πῦλον,
 ἐκρυῶσι τε μακρόν, αἰσθάνονται τε κατὰ τὸν θώρακα τοῦ
 καύματος, οὐχ ὥσπερ οἱ διὰ τὴν γαστέρα κατὰ τὰ ὑποχόν-
 δρα. καὶ μὲν δὴ πίνοντες οὐκ εὐθέως ἡσυχάζουσι, καὶ τὸ
 ψυχρὸν πόμα ἱστίησιν αὐτῶν μᾶλλον τὴν δίψαν, ἥπερ τὸ

opportunus. Atque frigidis quidem gaudet, sed ab im-
 moderato eorum usu facile offenditur. Similiter autem
 et foris incidentium rerum frigidarum confortium diu
 terre non potest, quemadmodum neque calidus calido-
 rum. Ventris vero intemperies ex morbo contractae
 hoc ab ingenitis differunt, quod non similia, quemad-
 modum nativae, appetant. Conjugatae autem ventris in-
 temperantiae ex simplicium compositione nascuntur. Di-
 ligenter autem quae diximus attendenda sunt, et ab his,
 quae dicemus, distinguenda, quando non solus venter
 sitim adfert et adimit, nec frigidi aut calidi potus appe-
 tentiam excitat, sed thoracis viscera, nempe cor et
 palmo. At qui ob horum calorem siticulosi sunt, plus
 spiritus attrahunt et longe expirant, ardoremque in tho-
 race sentiunt, non autem in hypochondriis, quemadmo-
 dum solent, qui ob ventriculum sitiant. Nec protinus
 potus sitis extinguitur. Frigidus quoque potus, quam ube-
 rius calidus, eorum sitim melius sedat. Hos vero frigidi

Ed. Chart. II. [211.]

Ed. Basl. III. (478.)

πολὺ θερμὸν. ἀναπνέχει δὲ αὐτοὺς καὶ ὁ ψυχρὸς ἀὴρ εἰσπνεόμενος, οὐδὲν ἐπικουρίζον τοὺς ἐκ γαστρὸς διαπνέουσι. οὗτοι δὲ καὶ οἱ ἐναντίως ἔχοντες ὑπὸ τῆς ψυχρᾶς εἰσπνοῆς αἰσθητῶς ἀνιῶνται.

Κεφ. ιη'. Καὶ μέγιστόν ἐστι τοῦτο γνώρισμα τῆς ἐν πνεύμονι ψυχρότητος. ὥσπερ δὲ εἰσπνέοντες ψυχρὸν αἰσθάνονται σαφῶς ἀνίας τε καὶ ψύξεως, οὕτως τὸ θερμὸν αὐτοῖς ἐστι φίλον. ἀλλὰ καὶ φλεγματικὰ περιττώματα χρευστόμενοι ἅμα καὶ μετὰ βήχος ἀναπτύσσουσιν. αἱ ξηρότητες δὲ τοῦ πνεύμονος ἀπέριττοι τέ εἰσι καὶ καθαρὰ τῷ φλέγματι, καὶ λαμπρὰν ἔχουσι τὴν φωνήν, καθάπερ αἱ ὑγροίητες τὸ ἐναντίον ἀλαμπῇ μὲν ἐργάζονται καὶ βραχυρότην φωνήν, ἐντρέχει δ' αὐτοῖς περιττώματα, μείζον τε καὶ ῥῥύτερον φθέγγεσθαι προσιδόμενοις. οὐ μὴν αὐτό γε τὸ τῆς φωνῆς μέγεθος ὑπὸ τῆς θερμότητος αὐτῆς, ὥσπερ οὐδ' ἡ σμικρότης ὑπὸ τῆς ψυχρότητος, γίνεται. ἀλλὰ τὸ μὲν εὐρύτητι τῆς τραχείας ἀσθησίας, ἐκφυσθήσει τε σφοδρότερα, σμικρότης δὲ τοῖς ἐναντίως ἀκολουθεῖ. ὥστε οὕτε διὰ παντός, οὔτε πρῶτως, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός τε καὶ μόνας ταῖς συμφύ-

aëris inspiratio refrigerat, nihil eos javans, quibus pentriculus sitim attulit. Ad eundem modum, qui contrario modo se habent, frigida inspiratione manifeste laeduntur.

Cap. XVIII. Atque hoc est maximum frigidi pulmonis argumentum. Quemadmodum autem frigida inspiratio hos manifeste laedit, frigorisque sensum invehit, ita calida est ipsis amica. Sed et pituitosa excrementa cum excreatu et tussi rejiciunt. Pulmonis autem siccitas excrementis et pituita vacat; et vocem canoram reddit; quemadmodum humor fuscum ei rancem. Majorem vero acutioresque edere volentibus interveniunt excrementa. Sed nec ipsa vocis magnitudo a calore fit; quemadmodum nec exiguitas a frigore; verum illam asperae arteriae amplitudo, perfusionisque vehementia; hanc vero contrariae causae efficiunt. Itaque neque perpetuo, neque primario, sed ex accidente solis ingentis, non au-

Ed. Chart. II. (211.)

Ed. Bas. III. (478.)

ταῖς κράσεσι, οὐ ταῖς ἐπικτήτοις, ἐπεται τὸ τῆς φωτῆς μέ-
 γθος τε καὶ ἡ σμικρότης. ὅτι μὲν γὰρ τοιαῦδε τὰ ὄργανα διὰ
 τὴν κρᾶσιν ἐγένετο, τοῖς τοιοῦτοις δὲ ἐπεται τοιαῦδε φωτὴ, ἐκ
 φωτῆς διὰ τοῦτο ἔνεστι περὶ τῆς συμφύτου κράσεως συλ-
 λογίζεσθαι. καὶ γὰρ ἡ λεῖα φωτὴ λειότητι τῆς ἀρτηρίας
 ἐπεται, καθάπερ ἡ τραχὺία τραχύτητι. λειότης μὲν οὖν ἀρ-
 τηρίας συμμετρία κράσεως ἐπεται, τραχύτης δὲ ξηρότητι.
 τραχύτης μὲν γὰρ ἐπὶ ἀνωμαλία, κατὰ ξηρὸν σῶμα. τὴν
 δὲ ἀρτηρίαν ἐργάζεται σκλήρην μὲν ἡ τῶν ὁμοιομερῶν αὐ-
 τῆς μερίων ξηρότης, ἀνώμαλον δὲ ἡ τῆς παρεσπαρμένης
 ταύταις ὑγρότητος ἔνδεια. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οὕτε
 ἡ ὀξεῖα φύσει φωτὴ χωρὶς στενότητος φάρυγγος, οὕτ' ἡ
 βαρεῖα χωρὶς εὐρύτητος δύναται γίνεσθαι. στενότης μὲν
 οὖν ἐμψύτον ψυχρότητος ἔκγονός ἐστιν, εὐρύτης δὲ θερ-
 μότητος. ἀνάλογον δὲ ταῖς φυσικαῖς διαφοραῖς τῶν φανῶν
 αἱ κατὰ πάθος ἐπιτελοῦνται, γνωρίσματα καὶ αὗται γινό-
 μεναι τῶν ἐργαζομένων αἰτίων, ὑπὲρ ὧν αὐτάρκως ἐν τοῖς
 περὶ φωτῆς διώρισταί. τὰ δ' ἄλλα μόρια τοῦ ζώου τὰ

tem adventitiis temperamentis vocis tum magnitudo, tum
 exiguitas succedit. Quoniam autem instrumenta alia
 aliam temperamenti naturam sequuntur, instrumentorum
 vero vox: ingenitam intemperiem concludere ex voce
 licebit. Etenim vox lenis arteriae lenitatem arguit,
 quemodmodum asperitatem: aspera. Itaque laevis ar-
 teriae temperamenti mediocritatem sequitur, asperitas
 vero siccitatem. Asperitas enim, ab inaequalitate cor-
 poris duri fit. Caeterum simplicium ejus partium siccitas
 duram efficit arteriam, aequalem vero humoris per
 has dispersi penuria. Eodem modo neque vox natura,
 acuta sine fancium angustia, neque gravis sine amplitu-
 dine fieri potest. Angustia quidem insitae frigiditatis
 est soboles, amplitudo vero caloris. Naturalibus autem
 vocum differentiis proportionem respondent hae, quae ab
 aliquo sunt affectu; eadem et causarum, a quibus sunt,
 notae existunt, de quibus abunde in libris de voce
 disputatum est. Reliquae vero animantis partes internae

Ed. Chart. II. [211. 212.]

Ed. Bas. III. (478.)

ἐντὸς ἀνδρῶν τῆς κράσεως ἔχει τὰ γνωρίσματα. πικρότερον δὲ ὕμωι αὐτὰ διὰ τε τῶν ὀφελούτων καὶ βλαπέντων διαγιγνώσκων, ἔτι τε κατὰ τὰς τῶν φυσικῶν [212] δυνάμεων ἐνεργείας. εἴρηται δὲ ἐν τῷ τρίτῳ περὶ τῶν ἐν ταῖς συμπτώμασιν αἰτίων, ὥς ἦ τις ἐκάστης δυνάμεως ἀρετὴ τε καὶ κακία, ἥ προηγουμένη κράσις ἐστίν. τὰ μὲν οὖν τῶν κράσεων γνωρίσματα καὶ ἤδη λέλεκται.

Κεφ. ιθ'. Τὰ δὲ περὶ τὸ μέγεθος ἦτοι τὴν διάπλασιν, ἥ τὸν ἀριθμὸν, ἥ τὴν θέσιν ἐσφαλμένα, ὅσα μὲν ὑποπίπτει ταῖς αἰσθήσεσιν, γινώσκονται ῥᾶδιον. τῶν δ' οὐχ ὑποπιπτόντων τὰ μὲν δύσγνωστα, τὰ δὲ ἄγνωστα ἐστίν. τὸ μὲν οὖν τῆς κεφαλῆς μέγεθος τε καὶ σχῆμα, καὶ σὺν αὐτῇ τὸ τοῦ ἐγκεφάλου πρόδηλόν τε ἐστὶ καὶ πρόσθεν εἴρηται. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸ τοῦ θώρακος· οὕτως δὲ καὶ ὅσα κατ' ὀμοιότητα, ἥ ὤμους, ἥ βραχίονας, ἥ πήχεις, ἥ ἄκρας χεῖρας, ἥ ἰσχίον, ἥ μηρόν, ἥ κνήμην, ἥ πόδας, οὐ χαλεπὸν διαγιγνώσκων, ἂν τε κατὰ τὴν διάπλασιν ἐσφαλμένον ἢ τι τῶν τοιούτων, ἂν τε κατὰ τὸ μέγεθος,

obscuras sui temperamenti notas habent. Elaborandum tamen est, ut ex his, quae juvare et laedere solent, et ex naturalium facultatum functionibus eas cognoscamus. In tertio autem libro de symptomatum causis diximus, facultatis cujusque virtutem ac vitium temperiem praecire. Hactenus igitur de temperamentorum notis.

Cap. XIX. Magnitudinis vero, vel conformationis, vel numeri, vel positurae vitia, quae quidem sensibus objecta sunt, facile cognosci possunt. Ex his vero, quae sensum latent, alia quidem difficile, alia vero nullo modo cognoscuntur. Siquidem capitis et cerebri magnitudo ac figura manifeste apparent, atque de his ante meminimus, quemadmodum et de thorace. Similiter autem nec difficile est operas scapulas, humeros, brachia, cubitos, extremas manus, coxas, femora, tibias et pedes cognoscere, sive in conformatione, sive magnitudine, sive numero, sive partium quibus constant com-

Ed. Chart. II. [212.]

Ed. Basf. III. (479.)

(479) ἂν τε κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ἢ τὴν σύνθεσιν τῶν συντι-
θέντων αὐτά. πρόδηλοι δὲ καὶ αἱ τῆς ἐνεργείας ἐφ' ἐκείστον
βλάβαι. τὰ δ' ἐντὸς τοῦ σώματος οὐ πάντα διαγνωσθήναι
δυνατόν. γαστέρα μὲν γάρ τις οὕτω μικράν τε καὶ
στρογγύλην, καὶ προπετὴ κατὰ τὸ ὑποχόνδριον ἐθεασάμην,
ὡς ἐναργῶς φαίνεσθαι κατὰ περιγραφὴν ἰδίαν ὁρώσι τε
καὶ ἀπομέτραις. οὕτω δὲ καὶ κύστιν τινὸς ἐθεασάμην
ἐκτεμένην τε καὶ μικράν, ὥστ'· εἴ ποτε χρονίσεις περὶ τὴν
ἐκκρίσιν τῶν οὐρῶν, ὄγκος ἐφαίνετο περιγεγραμμένος ἐναρ-
γῶς. οὐ μὲν τῶν ἄλλων τι τῶν ἐντὸς ἐναργῇ διὰγνώσει
παρέχε μοί ποτε· πειρᾶσθαι μέντοι χρή διαγινώσκειν, ὡς
ὡς τί ἐστίν, ἀρετὴν τε καὶ κακίαν αὐτῶν, εἰ καὶ μὴ κατ'
ἐμπειρίην βεβαίαν, ἀλλ'· οὖν κατὰ στοχασμὸν τινα τεχνι-
κῶν, οἷον εἰ οὕτως ἔτυχεν ἐπὶ ἥπατος. εἶδον γάρ τις ἡδὴ
καὶ πολλοὺς στενὰς μὲν φλέβας ἔχοντας, ἄχρον δὲ τὸ
σῆμα, καὶ εἰ βραχὺ πλείω προσηέγκαντο τροφῆς,
καὶ μᾶλλον εἰ φρυσιώδη, καὶ παχέα, καὶ γλίσχρά, τοὺς μὲν

positione vitium contractum sit. Horum enim cujusque
actiones offensae manifestae sunt. Eorum vero, quae in
corpore latent, non omnia dignosci possunt. Cujusdam
enim ventrem vidi adeo exiguum, rotundum et promi-
nentem, juxta hypochondrium collocatum, ut evidenter
se sua circumscriptione tum videntibus tum tangentibus
proderet. Similiter et cujuspiam vesicam adeo eminen-
tem exiguamque deprehendi, ut, si tardius urinam red-
didisset, circumscriptus tumor manifeste appareret. Quan-
quam autem nulla aliarum internarum partium mani-
festum mihi unquam de se praebuit indicium, danda
tamen opera est, quam maxime fieri potest, ut earum
virtutem et vitium, si non certa firmaque scientia, sal-
tem artificiosa conjectura cognoscamus; veluti exempli
gratia jecoris. Nonnullos enim novi, et quidem multos,
qui graciles venas habebant, corpusque universum deco-
loratum, quorum, cum paulo plus cibi assumpissent,
praesertim flatulenti, crassi et glutinosi, alii velut pon-

Ed. Chart. II. [212.]

Ed. Bas. III. (479.)

ὥσπερ τινὸς βάρους ἐγκειμένου καὶ κρεμαμένου, κατὰ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον αἰσθανομένους ἐν βάθει, τοὺς δὲ μετὰ τάσεως ὀδυράδους. ἐπὶ τούτων οὖν εἰκὸς ἐστὶ καὶ μικρὸν εἶναι τὸ ἥπαρ, καὶ στενὸν ταῖς διεξόδοις. ἕτερον δὲ ἐθιῶσάμην φλεγματικὸν μὲν ὅλην τὴν ἔξιν, ἐμοῦντια δὲ ἐκαστῆς ἡμέρας χολὴν ὀχεῖν. ἔγνω οὖν χοῖναι καὶ τὰ διαχωρήματα αὐτοῦ θιγέσθαι, καὶ ὀλιγοστὸν εἶχε χολῆς. ἰκελευράμην οὖν τοῦτω τὸν τὸ χολῶδες ὑγρὸν ἐξοχετεύοντα πόρον οὐ μικρὰν. ἑαυτοῦ μοῖραν εἰς τὸν πυλωρὸν τῆς γαστρὸς ἀποπέμπειν, ὥς ἐπ' ἐνίων φαίνεται ζῶον. ἔξ ὧν δῆλον, ὡς ἐν τοῖς ἀδῆλοις τῇ αἰσθήσει μεγάλη συντελεῖ πρὸς διάγνωσιν ἢ τε τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων γνώσις, ἢ τε τῶν ἐνεργειῶν τε καὶ τῶν χρειῶν εὐρέσις. ὅστις οὖν διαγνωστικὸς εἶναι βούλεται τῶν ὥς εἴρηται νῦν ἐσφαλμένων σωμάτων, ἐν ταῖς ἀνατομαῖς αὐτὸν γυμναστέον ἐστὶ, καὶ ταῖς τῶν ἐνεργειῶν τε καὶ χρειῶν εὐρέσεσι. γέγραπται δὲ ὑπὲρ πάντων ἰδία καθ' ἑτέρας πραγματείας, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ τε-

pus quoddam innixum ac suspensum in dextri hypochondrii profundo sentiebant, alii tensionis dolorem: hos igitur et jecur parvum et angustos meatus habere verisimile est. Alterum vidi toto habitu pituitosum, quotidie tamen pallidam bilem vomitione rejicientem. Itaque alvi excrementa inspicienda esse duxi; in quibus bilis minimum erat. Meatum igitur, qui bilem defert, non exiguam ejus humoris portionem ad pylorum, imam ventriculi partem, transmittere conjeci. Quod in quibusdam animantibus cernere licet. Ex his liquet, quod ad eorum, quae sensum latent, cognitionem plurimum conferat tum apparentium ex corporum dissectione cognitio, tum actionum ususque inquisitio. Quisquis igitur noscendorum corporum, quae a naturali statu (ut modo dicebatur) recedunt, peritiam habere cupit, is in corporum incisionibus, functionumque ac usum inquisitionibus sese exerceat oportet. De his autem omnibus seorsum in aliis operibus scripsimus, de quibus in fine

Ed. Chart. II. [212. 213.]

Ed. Bas. III. (479.)

ταύτῃ τοῦ λόγου παντὸς εἰρήσεται, χάριν τοῦ γινώσκειν τοὺς φιλομαθεῖς ἑκάστον ὧν ἂν ὀρεχθῶσι μαθεῖν, ἐκ ποίας μάλιστα πραγματείας ἀναλέγεσθαι χρή. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἄλλῃς.

Κεφ. κ'. [213] Ὅσα δὲ ἐν τῷ τῶν ἐστι νοσώδη σώματα, τουτίστιν ὅσα νοσεῖ, διαγιγνώσκειν χρή καὶ ταῦτα, ταῖς μὲν αἰσθήσεσιν ὑποπίπτοντα τῇ μεταβολῇ τῶν κατὰ φύσιν αὐτοῖς ὑπαρχόντων, ἐν μεγέθει, καὶ χροίῳ, καὶ σκῆματι, καὶ ἀριθμῷ, καὶ θέσει, καὶ τῇ κατὰ σκληρότητα, καὶ μαλακότητα, καὶ θερμότητα, καὶ ψυχρότητα διαφορᾷ, μὴ φαινόμενα δὲ, καθόλου μὲν φάναι, ταῖς βλάβαις τῶν ἐκφυγῶν, ἢ τοῖς ἐκκρινόμενοις, ἢ ταῖς ὁδύναϊς, ἢ τοῖς ὅποις τοῖς παρὰ φύσιν, ἢ τισιν τούτων, ἢ πᾶσι κατὰ μέρος δὲ, τὰς μὲν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον νοσώδεις διαθέσεις ἢ τοῖς τῆς παραφροσύνης εἶδεναι, ἢ ταῖς τῶν αἰσθήσεων ἢ φαντασιῶν βλάβαις, ἢ ταῖς τῶν προσιρωτῶν, ἢ τοῖς ἐκκρινόμενοις δὲ ὑπερώας, καὶ ὀνός, καὶ ὠτων, ἢ ταῖς τῶν κατ' αὐτὸν ὀδυνῶν διαφοραῖς. τὰς δὲ κατὰ τὴν καρδίαν ἢ τε τῶν τῆς δυσπνοίας εἰδῶν καὶ παλμῶν τῶν κατ' αὐτήν,

totius hujus libri verba faciemus, ut, quod discere libuerit, studiosi, ex quonam opere, praecipue decerpere oporteat, cognoscant. Sed de his haecenus.

Cap. XX. Quae vero in praesentia insalubria sunt, hoc est, quae jam aegrotant corpora, dignoscenda quoque sunt: sensibus quidem obvia ex magnitudinis, coloris, figurae, numeri et situs a naturali statu mutatione, ac differentia, quae a duritie et mollitie, frigore et calore sumitur. Quae vero sensum effugiunt, ut summum dicam, actionum offensionibus, vel excrementis, vel doloribus, vel tumoribus praeter naturam; horum, inquam, vel quibusdam, vel omnibus. Sigillatim autem morbosae cerebri affectiones ex dementiae speciebus, aut sensuum, vel phantasiae, vel functionum, quae voluntatis imperio obeuntur, laesionibus; aut palati, narium aut aurium excrementis, aut ipsius cerebri dolorum differentia. Cordis vero ex ejus tum difficultatis spirandi speciebus, tum palpitatione; praeterea ex pul-

Ed. Chart. II. [213.]

Ed. Bas. III. (479.)

ἔτι τε τῶν κατ' αὐτὴν σφυγμῶν καὶ τὰς ἀρτηρίας, ὁξυθυμίας τε καὶ ἀθυμίας, καὶ πυρετῶν, καὶ τῶν καταπύξεων, καὶ τῶν ἐν τῷ χρώματι διαφορῶν, ἀλγημάτων τε τῶν κατ' αὐτὴν. τὰς δὲ καθ' ἡπαρ, ἐκ τε τῆς τῶν χυμῶν ἐνδείας τε καὶ πλεονεξίας, ἐκτροπῆς τε τῆς εἰς τὸ παρὰ φύσιν, καὶ ἁυχρίας, καὶ προσέτι τοῖς κατὰ τὴν ἀνάδοσιν, ἢ θρόμβῳ, ἢ τὴν τῶν περιττωμάτων ἐκκρίσιν ὑπαλλαττομένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς βάρεσι τοῖς κατ' αὐτὸ, καὶ ὄγκοις, καὶ ἀλγήμασιν, οὗ τοῖς ἐγγχωρίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ συμπτώθειαν ὅσα γίνεται, κατὰ τινα δυσπνοίας ιδέαν καὶ βηχός. οὕτως δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν γαστέρα τοῖς περὶ τὴν πέψιν τε καὶ τὴν ὄρεξιν τῆς ὑγρῆς ἢ ξηρῆς προσφορᾶς, ἢ περὶ τὴν τῶν περιττωμάτων ἐκκρίσιν ἀμαρτανομένοις· ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς λυγῆσι, ἐρυγαῖς, ναντίαις, ἐμέτοις, αὐταῖς τῶν ἐμουμένων τῶς ιδέαις. καὶ μὲν γὰρ καὶ ὅσα κατὰ θώρακα, δυσπνοίας, βηξίν, ὀδύναις ταῖς κατ' αὐτὸν, τῇ τῶν ἀναβηττομένων διαφορᾷ. καὶ τὰ κατὰ τὴν τραχείαν ἀρτηρίαν νοσήματα, δύσπνοιά τε καὶ βῆξ, ἢ τε κατὰ τὸν τόπον ὀδύνη, τὰ τε

libus et ejus et arteriarum; ex animi quoque concitatione et demissione, ex febribus, perfrictionibus, colorum differentiis et ipsius doloribus. Jecoris vero et humerum defectu et exuperantia mutatione in statum præter naturam, et ex decoloratione, præterea ex permutata cibi distributione, aut nutritione, aut supervacuorum excretionem; quin etiam ex ejus gravitate ac tumoribus, et doloribus non solum in ipso genitis, verum etiam aliarum partium consensu obortis, quales in aliqua difficultatis spirandi et tussis specie existunt. Ad eundem modum ventris vitia ex coctione, appetentia humidi et sicci et supervacuorum excretionem deprehenduntur. Similiter ex singultu, ructu, nausea, vomitu, et eorum, quæ vomitione rejiciuntur, speciebus. Quin etiam thoracis vitia nuntiant spirandi difficultas, tussis, et ejus partis dolor, eorumque, quæ expuuntur, differentia. Asperæ quoque arteriæ morbos difficilis spiratio, tussis, ejus dolor et quæ expuendo rejiciuntur, et

Ed. Chart. II. [215.]

Ed. Bas. III. (479.)

ἀνεπιτόμενα, καὶ αἱ τῆς φωνῆς βλάβαι γνωρίζουσιν. ἀνάλογον δὲ καὶ τῶν ἄλλων μορίων ἀπάντων ἐξ ὄγκου, καὶ ἰδύτης, καὶ βλάβης ἐνεργειῶν, ἐτι τε τῆς τῶν ἐκκρινομένων διαφορᾶς αἱ διαγνώσεις ἔσονται. ὄγκους μὲν δὴ τοὺς παρὰ φύσιν ἐν φλεγμοναῖς, καὶ ἐρυσσιπέλασι, καὶ σκιδῆροις, καὶ αἰδήμασιν ἐξεταστέον. ἄλγημα δὲ, καθ' ὃν ἂν ἐρεῖδῃ τόπον, ἔστι συνεχίας λύσιν, ἢ ἀλλοίωσιν ἀθρόαν ἐνδείκνυται. λίσσεται μὲν οὖν ἡ συνέχεια τομῇ, καὶ διαβρώσει, καὶ θλάσει, καὶ τάσει. ἀλλοιοῦνται δὲ ἡ οὐσία θερμότητι, καὶ ψυχρότητι, καὶ ξηρότητι, καὶ ὑγρότητι. βλάπτεται δὲ ἡ ἐνέργεια τροχῶς, ἢ ἀρρώστως, ἢ πλημμελῶς, ἢ μηδ' ὅλως γνησιότη. ὅσα δ' ἐκκρίνεται, τὰ μὲν ὡς μόρια τῶν πεπονθῶτων, τὰ δὲ ὡς περιττώματα, τὰ δὲ ὡς ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα, κατὰ φύσιν ἕκαστον ἐνδείξιν ἰδίαν ποιήσεται. λίσσεται δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἀπάντων ἐπὶ πλέον ἐν τῇ τῶν πεπονθῶτων τόποι πραγματεία, μηδενὸς αὐτὴν ὑπὸ μέθοδον τῶν ἐμπροσθεν ἀγαγόντος, ἢ τὸ τέλειον ἀποδόντος, ὥπερ οὐδ' ἄλλην ουδεμίαν ὣν ὑπὲρῆξαντο μὲν οἱ παλαιοί,

vocis vitia ostendunt. Eadem ratione aliarum omnium partium affectus ex tumore, dolore, functionum offensione et excrementorum differentia dignoscuntur. Tumores quidem praeter naturam sunt inflammationes, scirchi et oedemata. Dolor vero, in quacunque corporis parte firmatus sit, aut solutionem continuitatis, aut vehementem subitamque immutationem ostendit. Continuitas autem sectione, erosionem, contusione et tensione solvitur. Immutatur vero substantia a calore, frigore, siccitate et humiditate. Tripartitam autem functio laeditur. Aut enim imbecilliter, aut depravate, aut omnino non editur. Quae vero excernuntur, alia affectorum locorum particulae sunt, alia excrementa. At quae in ipsis naturaliter continentur, de se unumquodque praebet indicium. De omnibus his in opere de locis affectis fusius disputatum est; quod nemo ante nos aut in artem rediit, aut absolvit; quemadmodum nec aliud ullum,

Ed. Chart. II. [213. 214.]

Ed. Bas. III. (479.)

οὐ [214] συνετέλεσαν δέ. τῶν μὲν δὴ νοσοῦντων σωμάτων
ἐξ ἐκείνης τῆς πραγματείας μανθάνειν χρή τὰ γνωρίσματα,
τῶν νοσησόντων δὲ καὶ τῶν ὑγιασθησομένων ἐκ τῆςδε τῆς
μεθόδου.

Κεφ. κα'. Τὰ μὲν οὖν τῶν νοσησόντων ἐν τῷ με-
ταξὺ τὴν ἰδέαν ἔστι τῶν τε τοῖς ὑγιαίνουσι καὶ τοῖς νο-
σοῦσι συμβαινόντων. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἅπαντα τοῖς
ὑγιαίνουσιν ὑπάρχει, παρὰ φύσιν δὲ τοῖς νοσοῦσιν, καθόσμι
νοσοῦσιν. ἐν μεθορίῳ δὲ τούτων ἔστι τὰ δηλωτικὰ σημεῖα
τῶν νοσησόντων, ἓν μὲν ἐκ τοῦ γένους ὑπάρχοντα τῶν
κατὰ φύσιν, ἅλλα ποσότησιν, ἢ ποιότησιν, ἢ καιροῖς ὑπερ-
λαγμένα, τινὰ δὲ ἐκ τῶν παρὰ φύσιν μὲν, ἅλλα μικρότερα
τῶν ἐν ταῖς νόσοις. καὶ διὰ τοῦτο καὶ αἱ διαθέσεις μὲν
αὗται τῶν σωμάτων, ὅσα νοσήσειν ὑπέδειξα, τῶν οὐδέτερον
εἶσι, καὶ τὰ δηλοῦντα αὐτὰς σημεῖα. πρώτως μὲν γὰρ
ταῦτα ὑγίαν δηλοῖ, δευτέρως δὲ τὰς νόσους. καὶ γίνεται
τὰ αὐτὰ σημεῖα κατὰ τὴν πρὸς τι σχέσιν, οὐδέτερόν τε καὶ

quod veteres quidem inceperint, ad finem perductum est.
Aegrotantium igitur corporum ex illo opere, ex hac
vero methodo eorum, qui in morbum labuntur, et qui
sanitati restituendi sunt, notae petendae sunt.

Cap. XXI. Eorum autem, qui aegrotaturi sunt, signa
mediam inter salubria et insalubria speciem obtinent.
Nam sanis omnia secundum naturam insunt; praeter
naturam vero aegrotis, quatenus aegrotant. In horum
vero medio constituta sunt, quae futuros morbos prae-
nuntiant; quorum alia secundum naturam sunt, sed qua-
litatibus, quantitativibus vel temporibus permutata. Quae-
dam vero praeter naturam, sed quam quae in morbis
sunt obscuriora. Quocirca affectiones ipsae corporum,
quae in morbos lapsura esse submonstravi, atque indican-
tia ipsas signa in neutrorum genere posita sunt. Prima-
rio enim haec sanitatem ostendant, secundo vero loco
morbos. Eadem cum diversis comparata tum neutra,

Ed. Chart. II. [214.]

Ed. Basf. III. (479. 480.)

νοσώδη· τὰ μὲν τὴν ἤδη διάθεσιν δηλοῦντα οὐδέτερα, τὰ δὲ τὴν ἐσομένην προδηλοῦντα νοσώδη. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ ὅσα τοῖς νοσοῦσιν ἐπιφαίνεται σημεῖα σωτήρια, λεχθήσεται μὲν ὑγιεινὰ, διότι τὴν ἐσομένην ὑγίαν προδηλοῖ· λεχθήσεται δὲ καὶ νοσερὰ, καθόσον τὴν ὑπάρχουσαν νόσον ἐνδείκνυται. καὶ δῆλον ὡς, ὅσαπερ ἀμφοῖν ἐστὶ δηλωτικά, λεχθῆναι ἂν οὐδέτερα καθ' ἑ, τι τῶν σημαινομένων τῆς οὐδετέρου φωνῆς. οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν, τὰ αὐτὰ σημεῖα τοὺς τρεῖς ἔχειν λόγους ἐν διαφερούσαις σχέσεσιν, ὑγιεινὰ τε καὶ νοσερὰ, καὶ οὐδέτερα λεγόμενα. καθ' ἑκαστον δὲ σημαινόμενον, ὅσα τοῖς ἀνακομιζομένοις ἐκ νόσων ὑπάρχει σημεῖα, λέγομεν οὐδέτερα, καθ' ὃ, οἶμαι, καὶ τὰ τῶν ἐν γῆρα. ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα πλείονιν (480) ὑποπέπτωκεν ἐννοίας τε καὶ λόγοις. ὅσα δὲ τοῖς ἀμέμπτως ὑγιαίνουσιν ὑπάρχει, μόνῃ τῇ τῶν ὑγιαντῶν ἐννοίᾳ, καὶ ὅσα τοῖς νοσοῦσι μὴ προδηλοῦντα τὴν ἐσομένην ὑγίαν, μόνῃ καὶ ταῦτα τῇ τῶν νοσώδων ὑποπέπτωκεν ἐννοίᾳ. περὶ μὲν δὴ

tam morbosa existunt. Nam quatenus affectionem praesentem ostendunt, neutra; quatenus vero futuram praenuntiant, morbosa sunt. Eadem ratione et quae per morbos salubria signa visuntur, quatenus futuram sanitatem praedicunt, salubria dicuntur; quatenus vero praesentem morbum monstrant, morbosa. Palam quoque est, quod, quae utrumque indicant, secundum aliquod vocis neutrius significatum dici neutra poterunt. Mirum autem videri non debet, eadem signa cum diversis comparata triplicem rationem habere, nimirum salubrium, morbosorum et neutrorum. Juxta aliud vero significatum, quae ex morbo convalescentibus insunt signa, neutra dicimus, in quo significato signa, quae in senectute adsunt, accipienda esse arbitror. Haec quidem omnia pluribus tam notionibus, tum rationibus subjecta sunt. Quae igitur in absoluta sanitate atque inculpata sunt signa, sub solam salubrium notitiam veniunt. Et quae in aegrotis sunt, nec futuram sanitatem praenuntiant, soli quoque morbosorum notioni subjiciuntur. De his

Ed. Chart. II. [214.]

Ed. Basf. III. (480.)

τούτων ἑξῆς εἰρησεται· τὰ δὲ τῆς μελλούσης νόσου προ-
 γνοστικὰ διέλθωμεν πρότερον· διττῆς δὲ οὗσης τῆς αἰτῶν
 διαφορᾶς, προχειρισώμεθα πρότερον τὰ ποσότηειν, ἢ ποιότη-
 σιν, ἢ καιροῖς, οὐκ αὐταῖς ταῖς οἰκείαις ἰδέαις ἐξηλλαγμένα
 τῶν κατὰ φύσιν, ὅσον ὄρεξιν σιτίων ἐπιτεταμένην, ἢ ἐκλελυμένην,
 ἢ μὴ κατὰ τὸν συνήθη καιρὸν, ἢ οὐ συνήθων ἰδεσμάτων, ἢ
 ἀπόκρισιν τῶν περιτωμάτων τῆς τροφῆς ἐλαττώων, ἢ πλείονων,
 ἢ ὑγροτέρων, ἢ σκληροτέρων. αὐτοῖς δὲ καὶ τῶν ὑγρῶν πε-
 ριτωμάτων ἐνδεια, καὶ πλεονεξία παρὰ τὸ κατὰ φύσιν, ἢ
 χροιάς, ἢ συστάσεως ἐξάλλαξις, ἢ καιροῦ κενώσεως, ἀγρυ-
 πνία τε καὶ πλείων ὕπνος, ἢ οὐκ ἐν καιρῷ τῷ συνήθει
 κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ἡ περὶ πόμα πλείον, ἢ ἐλαττον, ἢ
 θερμὸν, ἢ ψυχρὸν ἐπιθυμία παρὰ τὸ σὺνήθες, ὥσπερ γε
 καὶ ἡ περὶ τὴν τῶν ἀφροδισίων χεῖρσιν ἀμέτρος ἢ ἀκαιρος
 ἐπιθυμία, ἰδρωῶτες πλείους τοῦ δέοντος, ἢ ἐλάττους, ὅστις
 εἰς τὰς κινήσεις, ἢ περὶ κινήσεων κινεῖσθαι βαρύντης, ἢ ἐκλυ-
 σος ἰσχυρὰ, καταμνήσκειον κούφης, ἢ πλείων, ἢ ἐλάττων κί-

autem deinceps dicetur. At primum de his, quae futu-
 ram praedicunt aegritudinem, quorum quum duplex sit
 differentia, prius ea, quae quantitate, qualitate et tem-
 pore, non autem propria specie a naturali statu immu-
 tatae sunt, tractemus; cuiusmodi est cibi appetentia vel
 major vel minor, vel quae suo tempore non accidit, vel
 insoliti cibi, aut ejus excrementorum vel plurius, vel
 pauciorum, vel liquidiorum, vel duriorum excretio. Si-
 mili modo humidiorum recrementorum defectus ac ex-
 uperantia praeter naturam, aut eorum coloris aut sub-
 stantiae, aut temporis excretioni a natura destinati mu-
 tatio. Vigiliae quoque ac somni prolixiores, aut suo
 tempore non advenientes. Similiter potus liberalioris
 aut parcioris, calidi aut frigidi insolita cupiditas; quom-
 admodum veneris immodicus usus, aut intempestivum
 desiderium. Sudores plures aut parciores, quam naturae
 conveniat, ad motum tarditas, aut hunc molientibus
 gravitas, aut vehemens exolutio, aut mensium suppressio,

Ed. Chart. II. [214. 215.]

Ed. Bas. III. (480.)

νωσις. οὕτω δὲ καὶ ἡ δι' αἰμορροΐδων. ἀλλὰ καὶ ἡ κατ' αἰτὴν τὴν ἐδωδὴν ἢ πόσιν οὐχ ὁμοία τῇ πρόσθεν ἡδονῇ γνώρισμά ἐστι μέλλοντος νοσήματος. οὕτως δὲ καὶ ἡ τῆς διατοίας ἀμβλύτης αὐτὰ κατὰ φύσιν, ἢ ἐπιληψιμοσύνη τις αἰσθήτης, [215]. ἢ φαντασιωδέστεροι τῶν ἐμπροσθεν ὕπνοι, καὶ μὲν δὴ καὶ ἀκοή, καὶ ὄσφρησις, καὶ ὄψις ἀμβλύτεραί τε καὶ ἀγλυωδέστεραι καὶ ὁπλῶς εἰπεῖν, ὅσα κατὰ φύσιν ἐπῆρε, τὰ μὲν αὐξανόμενα, τὰ δὲ μειούμενα, τὰ δὲ καιροῖς τισιν, ἢ ποσότησιν, ἢ ποιότησιν ἐξαλλαττόμενα. καὶ γὰρ οὖν καὶ τοῦ σώματος ὄγκος, ἐλάττων τε καὶ μείζων γινόμενος, ἐρυθρότερός τε καὶ λευκότερος, ἢ οἶον πελιδνότερος, καὶ μελάντερος, καὶ ἐρυγαί τε καὶ πιαρμοί, καὶ φέσται πλείους ἢ ἐλάττους τῶν κατὰ φύσιν. οὕτω δὲ καὶ ὅσα διὰ ζιγῶν, ἢ ὑπεροίας, ἢ ὧτων, οἷς ὁ ἐγκέφαλος ἐκκαθαίρεται, ποσότησιν, ἢ ποιότησιν, ἢ καιροῖς ἐξαλλαττόμενα. ταῦτα μὲν ἅπαντα τοῦ γένους τῶν κατὰ φύσιν ἐστίν. δῆλός δὲ γαστρὸς, ἢ κατὰ στόμαχον, ἢ κατὰ τι τῶν ἐντέρων, ἢ

aut profusio major vel minor. Quemadmodum sanguinis ex venis, quae haemorrhoides dicuntur, fluxio. Sed et si tanta in cibo et potu, quanta prius fuit, voluptas non sentiat, futuri morbi est nota. Similiter autem et mentis hebetudo praeter naturam, aut oblivio quaedam insolita, aut pluribus somni quam ante visis pleni. Quin etiam auditus, gustus et visus hebetiores ac obscuriores. Atque ut semel dicam, quaecunque secundum naturam inierant, vel aucta, vel imminuta, vel tempore, vel quantitate, vel qualitate immutata. Atque adeo corporis moles major et minor, rubicundior aut albior, similiter lividior et nigrior, ructusque et sternutamenta et flatus plures aut pauciores, quam ex consuetudine. Eodem modo narium, palati, vel aurium (quibus cerebrum expurgatur) recrementa quantitate, qualitate aut tempore immutata. Haec quidem ex eorum genere esse censentur, quae secundum naturam sunt. Morsus autem ventris, vel stomachi, vel alicujus intestinorum, aut dolor,

Ed. Chart. II. [215.]

Ed. Bas. III. (480.)

ἐπὶ τρεῖς διαχωρούμενοις, ἢ ἐμουμένοις, ἢ οὐρούμενοις, ἢ τις ἕτερος μέτριος πόνος, ἐκ τοῦ γένους μὲν ἐστὶ τῶν παρὰ φύσιν, οὐπω δὲ νοσεῖν οἱ αὐτως ἔχοντες λέγονται, καθάπερ οὐδ' οἱ βαρυνόμενοι τὴν κεφαλὴν, ἢ ἀλγούντες, ὅταν γε μηδέπω διὰ ταῦτα πρὸς τὰ συνήθη τῶν ἔργων ἐμποδίζονται. καὶ ὃ γε τοῦ νοσεῖν ὅρος αὐτός ἐστιν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις διαθέσεσι. καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῇ πρὸς τι τὴν αὐτὴν διάθεσιν ἤδη τε νοσώδη καὶ οὐδετέραν ἐροῦμεν εἶναι. πρὸς γὰρ τὴν ᾧμην τῆς φερούσης βραδίας ἢ νικωμένης ἤδη δύναμειος ἦτοι νόσος ἐστίν, ἢ οὐδετέρα διάθεσις ἐκάστη τῶν εἰρημένων. οὕτω δὲ καὶ ὅσα κατὰ τὰς αἰσθήσεις, οὐκ ἐν τῷ μᾶλλον τε καὶ ἥτιον ἀλλήλων διετηνόχασιν, ἀλλ' ὅσα τῷ γένει παρὰ φύσιν ἐστὶ. καὶ τοῦτ' ἐστὶ νοσώδη σημεῖα, μέγροι περ ἂν ἢ σμικρὰ, καὶ μηδέπω τῶν εἰθισμένων πράξεων ἀπάγειν ἱκανά. τοιαῦτα δ' ἐστὶ κατὰ μὲν τὴν γένειν, ὅταν ἄλμυρός, ἢ πικρός, ἢ τινας ἑτέρας ποιότητος ἔμφασιν ἢ τοῖς ἐσθιωμένοις τε καὶ πινομένοις ἅπασιν, ἢ καὶ χωρὶς τοῦ

qui vel ventre exonerando, vel vomendo, vel urina reddenda, vel alius quispian. medicinis sentitur, ex eorum, quae praeter naturam sunt, genere esse censentur. Nondum tamen ita affecti aegrotare dicuntur, quemadmodum nec quibus caput aut gravatur aut dolet, quum nondum haec solita impediunt opera, atque hic est aegrotandi terminus in ejusmodi affectionibus. Quocirca eandem affectionem cum aliis comparatam jam morbosam et neutram etiam dicimus. Nam pro virtutis robore vel facile ferentis, vel jam victae harum quaeque aut morbus est, aut neutra affectio. Eodem modo et quae in sensibus sunt, non quae majoris et minoris ratione inter se differunt, sed quae ex genere praeter naturam sunt, morbose signa existunt, tantisper dum exigua sunt et nondum a solitis operibus hominem abducere possunt. Eiusmodi autem sunt, quum gustui vel salsum vel amarum vel aliquem alium saporem omnia, quae eduntur et bibuntur, repraesentant; aut etiam si nihil assumatur,

Ed. Chart. II. [215.]

Ed. Bas. III. (480.)

προσάρασθαι τι τὸ σίαλον αὐτὸ φαίνεται τοιοῦτον. κατὰ δὲ τὴν ὄσφρησιν, ὅταν ᾗτοι τινὸς αἰσθανόμεθα μιᾶς ποιότητος, οὐδενὸς ὄσφρητοῦ παρόντος, ἢ καὶ προσφέροντες πλείω τε καὶ διαφέροντα πάντων αὐτῶν ὡς ὁμοίων αἰσθανόμεθα. πολλάκις δὲ οὐδ' ὅλως αἰσθησις ἡμῶν οὐδενός, ἢ δυσώδους τινὸς γίνεται, μηδενὸς παρόντος δυσώδους. κατὰ δὲ τὴν ἀκοὴν ἤχοι καὶ ψόφοι τοῦ παρὰ φύσιν εἰσίν. ὥσπερ γε καὶ κατὰ τὴν ὄσριν, ὅσα προφαίνεσθαι δοκεῖ, μέλαρά τε καὶ ὀσφινώδη, καὶ κυανὰ, καὶ πυρρὰ, καὶ ξανθὰ, καὶ τὰ μὲν στρογγύλα, τὰ δὲ προμήκη· καὶ τὰ μὲν ἰσχνὰ, τὰ δὲ παχέα, παραπέτασθαι πάντα δοκούντια. κατὰ δὲ τὴν ὄσπιν αἰσθησιν, ὅταν ἀνωμαλία τις, ἢ πίπτωσις, ἢ βάρος, ἢ τάσις, ἢ ναρκαώδης ἢ ἐλκώδης διάθεσις ἐμφαίνεται καθ' ὅλην τὴν ἔξιν. οὕτως δὲ καὶ καθ' ὅτιον μέρος ἢ τάσις, ἢ θλίψις, ἢ δῆξις, ἢ βαρύτης, ὅταν σμικραὶ τιναὶ ὥσι καὶ μὴ μόνιμοι, τὴν μὲν διάθεσιν οὐδετέραν εἶναι δηλοῦσι, προαγγέλλουσι δὲ νόσον.

talisa saliva apparet. In odorata vero, quum sine rei odorae praesentia qualitatem aliquam sentimus, aut quum plura diversaeque naribus objecta eundem omnia, ac si essent similia, odorem repraesentant; saepe vero nihil omnino odoramur; aut quum foetorem aliquem, etiam si nihil addit, quod graviter oleat, sentimus. In auditu autem sonitus et strepitus praeter naturam sunt. Similiter et quae oculis nigrae, obscurae, caecae, rufae et flavae apparent. Atque horum alia rotunda esse, alia oblonga, quaedam gracilia, quaedam crassa, omnia autem volitare videntur. In tactu autem, quum inaequalitas quaedam, vel densitas, vel gravitas, vel tensio, vel fapor, vel ulcerosa affectio in toto corporis habitu sentitur. Pari modo in unaquaque corporis parte vel tensio, vel confusio, vel morsus, vel gravitas, si nec magnae, nec stabiles sint, neutrum esse affectum significant, morbum vero praenuntiant.

Ed. Chart. II. [215. 216.]

Ed. Bas. III. (48a.)

Κεφ. κβ'. Όσα δὲ ἐν τοῖς ἤδη νοσοῦσι γίνεται ση-
μεῖα, τὰ μὲν ὑγίαν δηλοῦντα, τὰ δὲ θάνατον, ὑγιεινὰ
μὲν τὰ πρότερα, τὰ δὲ ἕτερα τῷ γένει μὲν νοσερὰ, καί
εἶδος δὲ ολέθρια λέγεται. λαμβάνεται δὲ, καθ' ὅλον μὲν
εἰπεῖν, ἐκ τε τῶν ἐνεργειῶν ἀρετῆς τε καὶ κακίας, κατὰ
μέρος δὲ ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἐνεργειῶν, ὧν τὰ γένη πρό-
σθεν εἴρηται, πρῶτον [216] μὲν τὸ τῶν ἀρχῶν, δεύτερον
δὲ τὸ τῶν ἀπ' ἐκείνων πεφυκότων, καὶ τρίτον τὸ τῶν ἰδίων
μὲν ἔχόντων διοίκεσιν, ἀπὸ δὲ τῶν ἀρχῶν ἀποφύσεις τινας
δεχομένων. τὸ γὰρ δη τέταρτον γένος τῶν τότε ῥηθέντων,
ἐξ ἑαυτοῦ μὲν ἀχρηστον εἰς τὰς προγνώσεις, κατὰ συμβε-
βηκὸς δὲ, καὶ τούτων ἔσται ποτὲ πρόγνωσις, ὥσπερ γε καὶ
τῶν περιτωμάτων διὰ παντός. ἐκ τούτων μὲν λόγῳ συμ-
παθείας, ἐκ δὲ τῶν περιτωμάτων, ὅτι πέψως καὶ ἀπε-
ψίας ἐν αὐτοῖς ἔστι σημεῖα. ὥστε οὐκ ἐνδέχεται μὴ δηλοῦν
αὐτὰ διὰ παντός, ἥτοι τὴν φύσιν επικρατεῖν τῆς ὕλης, ἢ

Cap. XXII. Quae vero jam aegrotantibus insunt
notae, aliae sanitatem, aliae mortem significant. Prio-
res salubres sunt, posteriores vero generaliter quidem
morboſae, ſpecialiter vero pernicioſae dicuntur. Gene-
raliter autem ex functionum virtute et vitio, particu-
latim vero ex ſingularum actionum virtute et vitio no-
tae ſumantur; quarum genera prius declarata ſunt; pri-
mum quidem principiorum, ſecundum autem eorum,
quae ab illis ortum habent, et tertium eorum, quae ſeſe
gubernant, a principiis vero propagines quasdam acci-
piunt. Quartum autem genus eorum, quae tunc dixi-
mus, ex ſe quidem ad praedicendum eſt inutile: ſed
per accidens aliquando ex ipſis praefagimus, quem-
admodum omnino et ex recrementis. Ex illis qui-
dem conſenſus ratione; ex recrementis vero, quod
ea coctionis et cruditatis in ſe notas continent. Qua-
re fieri omnino non poteſt, quin ſignificent, aut na-
turam materia, aut materiam natura, aut neutram al-

Ed. Chart. II. [216.]

Ed. Bas. III. (480.)

τὴν ὕλην τῆς φύσεως, ἢ οὐδέτερον οὐδέτερον. ὑγιεινὰ μὲν οὖν σημεῖα λεχθήσεται, κρατούσης τῆς φύσεως, νοσώδη δὲ, κρατουμένης, οὐδέτερα δὲ τὰ ἐν ταῖς ἰσοσθενέσι μάχαις. τὰ μὲν δὴ τῆς ἐναργοῦς πέψεως σημεῖα τῶν ὑγιεινῶν ἐστὶ, καθάπερ καὶ τὰ τῆς ἀπειρίας νοσώδη, τὰ δὲ οὔτε πέψιν, οὔτε ἀπειρίαν ἐναργῶς ἐνδεικνύμενα τῆς τῶν οὐδετέρων ἐστὶ φύσεως. οὐδέτερα δὲ καὶ ὅσα νῦν μὲν τοῦτο, νῦν δὲ τὸναντίον δηλοῦν, καθάπερ οἱ μελαινόμενοι δάκτυλοι. τοιαῦτα δ' ἐστὶ καὶ τὰ κριτικὰ συμπτώματα. λέλεκται δὲ ὑπὲρ ἀπάντων αὐτῶν ἐν τοῖς περὶ κρίσεως, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν καθ' ἑκάστην ἐνέργειαν ἐν τοῖς περὶ συμπτωμάτων αἰτίαις. ἐκ τούτων οὖν χρὴ τὴν κατὰ μέρος ἅπασαν αὐτῶν ὕλην ἀναλίσκεσθαι. ἐγὼ δὲ μήκους φειδόμενος ἐνταυτοῦ μὲν ἤδη καταπαύσω τὸν περὶ τῶν σημείων λόγον, μεταβήσομαι δὲ ἐπὶ τὸν περὶ τῶν αἰτιῶν.

Κεφ. κγ'. Ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων ἐστὶ τὰ μὲν ὑγιεινὰ, τὰ δὲ νοσώδη, τὰ δὲ οὐδέτερα, πρῶτον περὶ τῶν ὑγιεινῶν ὁ λόγος ἔσται. ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων αὐτῶν τὰ μὲν ἦν φυλακτικά, τὰ δὲ

tera superiorem esse. Salubria quidem signa dicuntur; si natura superet, morbosa vero, si superetur, neutra vero, si pares pugnae sint. Manifestae autem coctionis signa inter salubria, quemadmodum inter morbosa cruditatis annumerantur. Quae vero neque coctionem, neque cruditatem manifestam ostendunt, ex neutrorum natura sunt. Sed et neutra sunt, quae nunc hoc, nunc contrarium significant, quales sunt denigrati digiti. Ejusmodi autem sunt critica accidentia. De quibus omnibus in libris de crisis, quemadmodum et de singulis actionibus in libris de symptomatum causis, dictum est; ex quibus omnem earum materiam particulatim sumere oportet. Ne autem prolixior sim, orationi de signis finem faciam; ad causas vero me conferam.

Cap. XXIII. Quoniam autem harum aliae salubres, aliae morbosae, aliae vero neutrae sunt: primum de salubribus differemus. Quoniam vero harum ipsarum quaedam

Ed. Chart. II. [216.]

Ed. Basf. III. (480. 481.)

ποιητικὰ τῆς ὑγείας, ἔστι δὲ καὶ χρόνω, καὶ ἀξιόματι πρό-
τερα τὰ φυλακτικὰ τῶν ποιητικῶν, ἀπὸ τῶν φυλακτικῶν νῦν
ἀρχιτέον. ὅντος τοίνυν οὐχ ἑνὸς τοῦ ὑγιεινοῦ σώματος,
ἀλλὰ πλείονων, ὥς ἔμπροσθεν διαφίσταται, καθ' ἕκαστον
αὐτῶν ἴδιον ἔσται τὸ φυλακτικόν, ὅτι καὶ πᾶν αἴτιον ἐν τῷ
πρὸς τι. πάλιν οὖν κἀνταῦθα τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς ἀρίστης
κατασκευῆς τοῦ σώματος ποιητέον, ἐπισκεπτομένους τὰ πρὸς
ταύτην ὑγιεινά. τὴν δὲ εὐρεσιν αὐτῶν ἢ τοῦ πράγματος
αὐτοῦ φύσις ὑπαγορεύει. εἰ μὲν γὰρ ἦε ἀπαθὲς καὶ ἀναλ-
λοίστων τὸ σῶμα, διὰ παντὸς ἂν ἔμενεν ἡ ἀρίστη κατα-
σκευὴ, καὶ οὐδὲν ἂν ἑδεύτο τέχνης ἐπιστατούσης αὐτῇ.
ἐπειδὴ δὲ ἀλλοιοῦνται, καὶ διαφθείρεται, (481.) καὶ τρέπε-
ται, μὴ φυλάττον ἦν εἶχεν. ἐξ ἀρχῆς κατάστασιν, ἐπικουρίας
ἐν τοσοῦτῳ δεῖται. καθ' ὅσους οὖν τρόπους ἀλλοιοῦται,
τοσαῦτα γένη καὶ τῶν ἐπικουριῶν ἔξει, τουτέστι τῶν φυ-
λακτικῶν αἰτίων, ἃ πρόδηλον ἦδη καὶ αὐτῶν τῶν εἰρημέ-
των, ὥς ἐπανορθωτικὰ τῷ γένει τετύχηκεν ὄντα. τῷ δὲ
κατὰ βραχὺ ποιεῖσθαι τὰς ἐπανορθώσεις, πρὶν ἀθρόον

conservant, quaedam vero efficiunt sanitatem, sunt autem
efficientibus conservantes et tempore et dignitate priores,
initium a conservantibus sumemus. Quum igitur non
unum sit salubre corpus, sed plura, ut ante explicatum
est, horum cuique causa, qua conservetur, peculiaris
erit: quandoquidem ad aliquid omnis causa refertur.
Rursus igitur hic ab optima corporis constitutione ini-
tium sumemus, ejus salubres causas considerantes; qua-
rum inventionem rei natura docet. Nam si non pate-
retur corpus nec mutaretur, optima perpetuo maneret
constitutio; neque arte opus esset, quae illi praesideret.
Sed quoniam alteratur, mutatur et corrumpitur, nec
servat quam ab initio habebat constitutionem, hac ra-
tione praesidio eget. Quot igitur modis immutatur, tot
auxiliorum, hoc est conservatricum causarum, genera
habebit; quas ex his, quae jam dicta sunt, constat, ex
genere esse corrigentium. Sed quoniam paulatim cor-
rectiones fiunt, antequam magna accidat noxa, praesentis

Ed. Chart. II. [216. 217.]

Ed. Bas. III. (481.)

ἀπαρτῆσαι τὸ βλάβος, οὐ προφυλακτικὰ τοῦ μέλλοντος
 ἴσασθαι κακοῦ πρὸς τῶν ἱατρῶν κέκληται, ἀλλὰ φυλακτικὰ
 τῆς παρούσης κατασκευῆς. ἄλλοιοῦνται τοίτυν τὸ σῶμα,
 πρὸς μὲν τινων ἐξ ἀνάγκης, πρὸς δὲ τινων οὐκ ἐξ ἀνάγκης.
 λέγω δὲ ἐξ ἀνάγκης μὲν, οἷς ἀδύνατον αὐτῷ ἔστι μὴ πλη-
 οῦσθαι, οὐκ ἐξ ἀνάγκης δὲ τὰ λοιπά. τὸ μὲν γὰρ τῷ πε-
 ριέχοντι διὰ παντὸς ὁμιλεῖν, ἑσθίειν τε καὶ πίνειν, καὶ
 ἐξηγορέσθαι, καὶ ὑπνοῦν ἀναγκαῖον αὐτῷ, ξίφει δὲ καὶ
 θηρίοις οὐκ ἀναγκαῖον. ὅθεν ἐν μὲν τῷ προτέρῳ γένεε
 τῶν αἰτίων ἢ περὶ τὸ σῶμα τέχνη [217] καταγίγεται, κατὰ
 δὲ δεύτερον οὐκέτι. ὅπόσα τοίτυν ἔστι τὰ ἐξ ἀνάγκης ἄλλοι-
 οῦντα τὸ σῶμα, διελόμενοι, καθ' ἕναστον αὐτῶν ἰδίον τε
 γένος αἰτίων ὑγιεινῶν εὐρήσομεν. ἔστιν οὖν ἐν μὲν ἐκ τῆς
 τοῦ περιέχοντος ἀέρος ὁμιλίας, ἑτερον δὲ ἐκ κινήσεως καὶ
 ἡσυχίας ὅλου τε τοῦ σώματος καὶ κατὰ τὰ μέρη. τρίτον,
 ἐξ ὑπνου καὶ ἐξηγορέσεως. τέταρτον, ἐκ τῶν προσφερο-
 μένων. πέμπτον, ἐκ τῶν ἐκκρινομένων, ἢ ἐπεχομένων.
 ἕκτον, ἐκ τῶν ψυχικῶν παθῶν. ὑπὸ τούτων γὰρ ἀπάντων

status conservatrices, non autem futuro malo prospicien-
 tes medici appellant. Immutatur autem corpus a qui-
 busdam ex necessitate, ab aliis non ex necessitate. Ex
 necessitate autem dico, quae nulla ratione vitari possunt;
 non ex necessitate vero reliqua. Necessario quidem
 omnino in ambiente aëre versamur, edimus; bibimus;
 vigilamus et dormimus; ensisus vero et feris non ne-
 cessario obijcimur. Unde in priore causarum genere ars
 versatur, quae corpori tuendo dicata est, non autem in
 posteriore. His igitur expositis, in singulis eorum, quae
 necessario corpus immutant, proprium salubrium causa-
 rum genus inveniemus. Unum quidem ex ambientis
 aëris contactu, alterum ex motu et quiete, tum corporis
 universi, tum ejus partium. Tertium ex somno et vi-
 gilia. Quartum ex his, quae assumuntur. Quintum ex
 his, quae exernuntur et retinentur. Sextum ex animi
 affectibus. Ab his enim omnibus corpus affici necesse

Ed. Chart. II. [217.]

Ed. Bas. III. (481.)

ἀνάγκη τὸ σῶμα διατίθεσθαι πως. ὑπὸ μὲν τοῦ περιέχον-
τος, ἥτοι θερμαίνόμενον, ἢ ψυχόμενον, ἢ ξηραίνόμενον, ἢ
ὕγραίνόμενον, ἢ κατὰ σύζυγιαν τούτων τι πάσχον, ἢ καθ'
ὅλην τὴν οὐσίαν ἀλλοιούμενον. ἐκ κινήσεως δὲ καὶ ἡσυχίας,
ἀμέτρων ἀμφοῖν γινομένων, ἢ θερμαίνόμενον, ἢ ξηραίνό-
μενον, ἢ ψυχόμενον, ἢ ὕγραίνόμενον, ἢ κατὰ σύζυγιαν τι
τούτων πάσχον. οὕτω δὲ καὶ ἐξ ὑπέρου καὶ ἐγρηγόρσεως
ἀνάγκη πως πάσχειν αὐτό. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον ἐκ
τῶν προσφερομένων, ἢ ἐκκαρνομένων, ἢ ἐπεχομένων ἅπαν-
τα γὰρ ταῦτα, τὰ μὲν ἄντικρυς, τὰ δὲ διὰ μέσων ἑτέρων
αἰτίων ἀλλοιοῖ τὸ σῶμα, καὶ διαφθείρει τὴν ὑγίαν. καὶ
γέγραπται περὶ τούτων αὐτῶν ἰδίᾳ καθ' ἕκαστον ἐν τῇ
τῶν ὑγιεινῶν πραγματείᾳ. τὰ μὲν οὖν ἅπαντα τὰ νῦν ἐ-
ρημένα γένη τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων ὕλαι τινὲς ὑπάρχουσι·
μετὰ δὲ τῆς θεούσης· χορήσεως αἰτία γίνεται φυλακτικὰ τε
καὶ ὑγιεινὰ· διαμαρτανόμενα δὲ τῆς συμμετρίας, νόσώδη κα-
θίσταται. ὥστε δῆλον ἦδη καὶ τούτων, ὡς οὐχ ἑτέρας μὲν
οὐσίας τῶν ἐκτὸς τούτων πραγμάτων ὑγιεινὰς ἡμῶν, ἑτέρας

est. Nam ab ambiente aëre aut calefit, aut refrigeratur,
aut exiccatur, aut humectatur, aut a conjugatis his af-
ficitur, aut tota substantia immutatur. Ex motu autem
et quiete utroque immoderato aut calefit aut refrigera-
tur, aut humectatur aut resiccatur, aut ab iisdem co-
pulatis afficitur. Eodem autem modo somnus et vigilia
ipsum ex necessitate afficiunt, quemadmodum et animi
motus; et quae assumuntur, aut excernuntur, aut reti-
nentur. Haec enim omnia corpus immutant, sanitatem-
que corrumpunt, alia quidem protinus ac manifeste, alia
vero alterius causae interventu. Atque de his ipsis par-
ticulatim in opere de sanitate tuenda seorsum scripsi-
mus. Omnia igitur modo declarata genera materiae
quaedam sunt salubrium causarum; quae si commodè
ministrantur, causae sunt et conservantes et salubres;
morbosae vero, si incommodè. Quare ex his manifestum
est, praeter has res non alias salubres, alias morbosas

Ed. Chart. II. [217.]

Ed. Bas. III. (481.)

δὲ νοσηράς· ὑποληπτέον, ἀλλὰ τὰς αὐτὰς ἐν τῷ πρὸς τι ποτὲ μὲν ὑγιεινὰς, ποτὲ δὲ νοσώδεις γινομένας. ἥνικα μὲν γὰρ δεῖται κινήσεως τὸ σῶμα, τὸ μὲν γυμνάσιον ὑγιεινόν, ἢ δὲ ἡσυχία νοσηρόν· ἥνικα δὲ ἀναπαύσεως, ὑγιεινὸν μὲν ἡ ἡσυχία, νοσηρόν δὲ τὸ γυμνάσιον. ὁσαύτως δὲ καὶ περὶ αἰσίων καὶ πομάτων καὶ τῶν ἄλλων ἀπόντων. ἕκαστον γὰρ, ἰσχυρὸν θεωμένῳ τῷ σώματι προσάγεται μετὰ τῆς οἰκείας ποσότητος καὶ ποιότητος; ὑγιεινὸν γίνεται· τῷ δὲ ἥτοι μὴ ὅλως θεωμένῳ προσφερόμενον, ἢ οὐκ ἐν τῷ προσήκοτι μέτρῳ, νοσώδεις καθίσταται· καὶ δύο εἰσὶν οὗτοι σκοποὶ περὶ τὴν τὸ ὑγιεινὸν καὶ τὸ νοσηρόν, ἡ ποίότης τε καὶ ἡ ποσότης τοῦ προσφερομένου· τὸ γὰρ καὶ τὸν καιρὸν, ὥς ἑκρόν τι τούτων, τρίτον ἐπιδιδόναι ἐν τοῖς εἰρημένοις περιεχόμενον, οὐκ εὐλογον. εἰ γὰρ δεῖται τὸ σῶμα τοιοῦδε καὶ τοιοῦδε τοῦ προσφερομένου, δηλονότι καὶ κατὰ τὸν καιρὸν τὸν δέοντα προσφέρεται· καὶ ἡ γένεσις τῷ καιρῷ ἐν τοῦ ἥεντον καὶ εὐμετάβλητον εἶναι τὸ θνητὸν σῶμα, καὶ διασθαι κατὰ τὰς μεταβολὰς ἄλλοτ' ἄλλοιων τῶν ὠφελούν-

exiitmandas esse, sed easdem ad diversas relatas aliquando salubres, aliquando vero morbosas. Si quidem corpori motum desideranti exercitatio salubris est, quies vero insalubris; si otio egeat, quies salutaris est, motus autem insalubris. Eadem autem cibi, potus et reliquorum omnium est ratio. Quorum quodque si egenti corpori cum iusta tum quantitate, tum qualitate adhibitum sit, salubre est; insalubre vero, si aut omnino non indigeat, aut si non servato modo ministratur. Atque haec duo circa salubre et morbosum corpus consideranda sunt, nimirum rei, quae adhibetur, quantitas et qualitas. Nulla enim ratione temporis occasio, utpote quae cum his comprehensa sit, tanquam aliquod tertium adiungenda est. Quum enim tali ac tanta re assumenda corpus eget, ea certe opportune adhibetur. Atque hinc etiam habet occasio, quod fluxum mutabileque sit mortale corpus, quodque pro matationis ratione aliis alio tempore remediis egeat. Quare non est genere tertium

Ed. Chart. II. [217. 218.]

Ed. Bas. III. (481.)

των. ὥστε οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῷ γένει τρίτον ἐν τοῖς εἰρημέ-
ροις ὁ καιρός. εἰς δὲ τὴν διδασκαλίαν αὐτῷ πολλάκις ὡς
τρίτῳ χρῶμεθα διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν.

Κε φ. κδ'. Ἐπει δὲ ἐν τούτοις τοῖς σκοποῖς τὰ τε
ἄλλα τῶν αἰτίων τῶν ὑγιεινῶν καὶ τὸ νῦν ἡμῖν προαίμε-
νόν ἐστι γένος, αὐθις ἀναλάβωμεν αὐτά. τῇ τοίνυν ἀρίστη
κατασκευῇ τοῦ σώματος, ἐπειδὴν εὐκρατον ἢ τὸ περιέχον,
ἀρμόσει συμμετρία τῶν τε ἄλλων ἀκριβής, ὧν ἀρτίως εἰπον,
ἡσυχίας τε καὶ κινήσεως, καὶ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρευσης, καὶ
τῶν προσφερομένων τε καὶ ἐκκρινομένων. ἐπειδὴν δὲ δῆς-
κρατον ἢ, εἰς τοσοῦτον καὶ τὰς συμμετρίας [218] ἐξαλ-
λάττειν προσήκει, εἰς ὅσον καὶ τὰ τῆς εὐκρασίας διέφθαρ-
ται. σκοποὶ δὲ τῆς συμμετρίας, ἐπὶ μὲν τοῦ περιέχοντος,
ὡς μήτε φρίττειν διὰ κρύος, μήθ' ἰδρῶν διὰ θύλπος·
ἐν δὲ τοῖς γυμνασίοις, ὅταν πρῶτον ἄρξῃται ποιεῖν τὸ σῶμα,
καταπαύειν εὐθύς· ἐν δὲ τοῖς ιδέσμασι, πέψικος ἀκρίβεια,
καὶ διαχωρήσεως συμμετρία κατὰ τε τὸ ποῖον καὶ κατὰ
τὸ ποσόν. ἰσάζει δὲ πως ἐπὶ τούτων ἢ ὁρεξις τῇ πέψει,

inter haec, quae dicta sunt, occasio; verum docendi gra-
tia ipsa tanquam tertio ob eam quam diximus causam
plerumque utimur.

Cap. XXIV. Quoniam autem in his scopis tum aliae
salubres causae, tum quod nunc propositum est genus
continetur, de ipsis rursus differamus. Optimae igitur
corporis constitutioni, si circumductus aër temperatus sit,
tum aliorum nuper commemoratorum, nempe quietis
et motus, somni et vigiliae, tum assumentorum et ex-
cernendorum exquisita symmetria conveniet. Sin in-
temperatus sit, tantum symmetriam mutare conveniet,
quam vitiatum temperamentum est. Symmetriae quidem
scopus est, in ambiente quidem aëre, ut neque frigore
inhorrescamus, neque aestu sudemus. Ab exercitatione
vero, quum primum lassescere corpus coeperit, cessan-
dum est. In cibis accurata concoctio, et moderata ex-
crementorum tum qualitas tum quantitas. In his con-
coctioni respondet appetentia. Quare neque praefide

Ed. Chart. II. [218.]

Ed. Bas. III. (481.)

ὥστε οὐδ' ἐπιστάτου δέονται, τοῦ τὸ ποσὸν ἐκάστου τῶν προσφερομένων μετρήσαντος. ἡ γὰρ ἀρίστη φύσις, ὅσον ὁρέγεται, τοσοῦτον καὶ πέττει καλῶς. οὕτω δὲ καὶ τῶν ὑπῆτων τὸ ποσὸν ἡ φύσις αὐτὴ μετρεῖ τοῦς ἐν ἀρίστη κατασκευῇ, καὶ παύονται τήνικαῦτα ὑπνοῦντες, ὅταν μηκέτι δέηται τὸ σῶμα. καὶ δὴ καὶ οὕτως αὐτῶν διαιωμένων, ἐν ταῖς ἐκκρίσεσιν οὐδὲν πλημμελεῖται κατὰ γαστέρα, καὶ οὖρα, καὶ ὅλον τὸ σῶμα. τὰς μὲν γὰρ ἡ συμμετρία τῶν προσφερομένων, τὴν δὲ καθ' ὅλον τὸ σῶμα διαπνοὴν ἢ τῶν γυμνασίων ὑγιεινὴν ἀπεργάζεται χρῆσις. ἀπέχεσθαι δὲ δηλονότι τῆς ἀμετρίας αἰτούς χρὴ ἀπάντων τῶν ψυχμῶν παθῶν, ὀργῆς, λύπης, θυμοῦ, φόβου, καὶ φθόνου, καὶ φροντίδος. ἔξιστησι γὰρ καὶ ταῦτα, καὶ ἄλλοιοι τὸ σῶμα τῆς κατὰ φύσιν συστάσεως. Ἀφροδισίων δὲ κατὰ μὲν Ἐπίκουρον οὐδενίᾳ χρῆσις ὑγιεινῇ, κατὰ δὲ τὸ ἀληθὲς ἐκ διαλειμμάτων τήλικόντων, ὡς ἐπὶ ταῖς χρήσεσι μήτε ἐκλύσεως αἰσθάνεσθαι, καὶ κουφότερον αὐτὸν ἑαυτοῦ δοκεῖν γεγονέναι καὶ ἀπνούστερον. ὁ δὲ καιρὸς τῆς χρήσεως, ὅταν ἀκριβῶς μέσον

opus est, qui cibi modum praeſtabit. Siquidem optima natura tantum probe concoquit, quantum appetit. Similiter autem ſomno natura ipſa bene conſtituta modum praeſcribit: ſomnum enim finit, quum non amplius eo corpus eget. Itaque hanc vivendi rationem ſervantibus, neque alvi ſedimenta, neque urinae, neque univerſi corporis excrementa vitioſa ſunt: illa enim cibus et potus moderatus efficit. Perſpirationem vero corporis univerſi ſalubrem reddit mediocris exercitatio. Perſpicuum autem eſt, quod ab omnibus immodicis animi affectibus, nempe iracundia, triſtitia, furore, timore, invidia et cura, abſtinendum ſit, ut qui naturalem conſtitutionem corrumpant ac immutent. Veneris autem juxta Epicurum nullus uſus ſalutaris eſt; revera tamen conſert intervallo repetita tam longo, ut exolutio non ſentiat, et ipſe, qui utitur, ſe ipſo levior eſſe facilius-que ſpirare videatur. Idoneum autem ejus utendae

Ed. Chart. II. [218.]

Ed. Bas. III. (481.)

ἢ τῶν ἔξωθεν περιστάσεων ἀπασῶν τὸ σῶμα, μὴδ' ὑπερ-
 πεπληρωμένον, μὴτ' ἐνδεές, μὴδ' ὑπερεψυγμένον, μὴδ'
 ὑπερθερμασμένον, ἢ ἐξηρασμένον, ἢ ὑγρασμένον ἀμέτρως,
 εἰ δὲ καὶ διαμαρτάνοιεν ποτε κατὰ τι, σμικρὸν μὲν ἔσται
 τὸ διαμαρτανόμενον. ἄμεινον δὲ τεθερμασμένον μᾶλλον, ἢ
 ὑπερεψυγμένον, καὶ ὑπερπεπληρωμένον, ἢ ἐνδεές, καὶ ὑγρασμένον,
 ἢ ἐξηρασμένον τῷ σώματι χρῆσθαι τοῖς ἀφροδισίοις. ποιότητα
 δὲ ἐκάστου τῶν εἰρημένων ἐπὶ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς ἐκλέ-
 γεσθαι δεῖ. γυμνασίον μὲν γάρ, ἐν ᾧ πάντα τὰ μέρη τοῦ
 σώματος ἀνάλογον κινεῖται, καὶ μὴ τὸ μὲν ὑπερπονεί, τὸ
 δὲ ἐνδεέστερον πονεῖ· τῶν δὲ ἐσθιομένων τε καὶ πινόμε-
 νων τὸ εὐκρατότατον· ταῦτα γὰρ οἰκειότερα ταῖς εὐκράτοις
 φύσεσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ πὶ τῶν ἄλλων.

Κεφ. κ'. Εἰ δέ τι τῆς ἀρίστης κατασκευῆς ἀπολεί-
 ποιτο τὸ σῶμα, μὴ πολλῷ δὲ τοῦτο, καὶ τὰ φυλακτικὰ δὴ
 τῆς ὑγείας αἷτια κατὰ τὴν ἀναλογίαν ὑπελλεγμένα γενή-
 σεται. πλείονων δὲ τοιούτων ὄντων σωμάτων, καθ' ἕκαστον
 γένος ἰδίᾳ ὀητέον. τὸ μὲν οὖν τῇ κράσει τῶν ὁμοιομερῶς

tempus est, quum corpus in statu omnino medio est;
 omniū, quae foris circumstant, constitutum, nempe
 immodicae repletionis et inanitionis, caloris et frigoris,
 siccitatis et humiditatis. Quod si a mediocritate ali-
 quando aberrarit, levis est error. Caeterum calfacto
 quam refrigerato, pleno quam vacuo, humectato quam
 reficcato corpori veneris usus commodior est. Horum
 autem singulorum qualitas in optima constitutione eli-
 genda est. Exercitationis quidem, in qua omnes cor-
 poris partes aequa proportionē moveantur, sic ut aliae
 ultra, aliae citra modum non fatigentur. Temperatissi-
 mus vero cibus ac potus sit, scilicet temperatis naturis
 familiarior. Eadem est in aliis ratio.

Cap. XXV. Quod si ab optima constitutione cor-
 pus aliquantum, non autem plurimum deflectat, causas,
 quae sanitatem tuentur, ad proportionem mutare oportet.
 Verum quum multa sint ejusmodi corpora, de singulis
 seorsum est disputandum. Quod igitur temperamentum

Ed. Chart. II. [218, 219.]

Ed. Basl. III. (481. 482.)

παράλλαιτον, ἐν μέντοι τῇ συμμετρίᾳ τῶν ὁργανικῶν μορίων μὴ παράλλαιτον, διττὴν ἰδέαν ἔχει τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων· ἑτέραν μὲν τῶν φυλαπτόντων αὐτοῦ τὴν κρᾶσιν, ἑτέραν δὲ τῶν ἐπὶ τὴν ἀρίστην ἀγόντων. τὰ μὲν δὲ φυλάττοια τὴν κρᾶσιν αὐτοῦ τοσοῦτον παραλλάξει τῶν ἐπὶ τῆς εὐκρατείας φύσεως αἰτίων, ὅσον περ καὶ ἡ τοῦ σώματος ὅλου κρᾶσις ἐκείνης παραλλάττει. τὰ μὲν γὰρ (482) θερμότερα σώματα· θερμότερων δέεται διαιτημάτων, τὰ δὲ ψυχρότερα ψυχροτέρων· καὶ τὰ μὲν ξηρότερα ξηροτέρων, τὰ δὲ ὑγρότερα ὑγροτέρων· καὶ κατὰ συζυγίαν [219] τὰ θερμότερά τε καὶ ξηρότερα τῶν θερμότερων καὶ ξηροτέρων, καὶ τοῦτοις ἀνάλογον ἐπὶ τῶν λοιπῶν τριῶν συζυγιῶν. χρήσεται γὰρ ταῖς ὕλαις τῶν αἰτίων ὁρθῶς ὁ τὰς συμφύτους αὐτῶν δυνάμεις ἐπιστάμενος· οἶον ὅτι κίνησις μὲν καὶ ἐνδεια, καὶ ἀγρυπνία, καὶ ἐκκρισις, καὶ πάντα τὰ ψυχικὰ πάθη ξηραίνει τὸ σῶμα, τὰ δ' ἐναντία τοῦτοις ὑγραίνει. οὕτως δὲ καὶ περὶ τῶν θερμαινόντων καὶ ψυχόντων ἐπιτηδεύμάτων, καὶ ἰδεσμάτων, καὶ πομάτων, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἀπάντων τῶν

mutat, sed aptam instrumentorum compositionem servat, duplicem habet salubrium causarum formam: alteram quidem earum, quae temperamentum tueantur, alteram vero, quae ad optimum revocent. Quae igitur temperamentum servant, tantum a temperatissimae naturae causis distant, quantum ab illa totius corporis temperamentum discedit. Siquidem calidiora corpora calidiorem victus rationem efflagitant; frigidiora vero frigidiorum; sicciora autem sicciorem, et humidiora humidiorum; atque secundum conjugationem calidiora et sicciora calidiorem et sicciorem. Eadem est reliquarum trium conjugationum ratio. Causarum igitur materia is recte utetur, qui nativas earum vires noverit, quod videlicet motus, inedia, vigiliae, vacuatio, et omnes animi affectiones corpus exiccent; his vero contraria humectent. Eodem modo quisquis calfacientia refrigerantiaque vitae studia, cibum quoque ac potum, atque, ut semel

Ed. Chart. II. [219.]

Ed. Bas. III. (482.)

κατὰ τὸ σῶμα γινώσκων τις τὰς ὕλας καὶ τὰς δυνάμεις,
 ὑγιεινοῖς αἰτίοις χρῆσεται, τὰς ὁμοίας τοῖς ὁμοίοις προσφέ-
 ρων, ὅταν γὰρ φυλάττειν βούληται τὴν τοῦ σώματος κρῆσιν,
 ἣν παρέλαβεν. εἰ δ' ἐξαλλάττειν ἐθέλει καὶ μετέγειν ἐπὶ
 τὸ βέλτιον, ἕτερόν ἐστιν ἐνταῦθα γένος αἰτίων ὑγιεινῶν,
 ἐναντίον μὲν τοῖς προειρημένοις, ἴσον δὲ ἀπέχον ἐπὶ θάτερα
 τῶν εὐκράτων τε καὶ μέσων, ἃ ταῖς ἀρίστοις φύσεσιν ἁρ-
 μόττειν ἐλέγομεν. τὴν γὰρ θερμότεραν καὶ ξηρότεραν κρῆ-
 σιν οὐ τὰ θερμὰ καὶ ξηρὰ διαιτήματα ποιήσειεν ἂν εὐ-
 κρατον ἀκριβῶς, ἀλλὰ τοσοῦτον τῆς εὐκράτου ψυχρότερα τε
 καὶ ὑγρότερα ταῖς κρῆσεσιν, ὅσον καὶ ἡ φύσις τῆς φύσεως
 ἦν θερμότερα καὶ ξηρότερα. τὸ μὲν γὰρ τοιοῦτον γένος
 τῶν αἰτίων ἐπανορθοῦται τὰς συμφύτους δυσκρασίας, τὸ
 δὲ ἕτερον τὸ προειρημένον διαφυλάττει. χρεῖα δὲ ἑκατέρων
 ἐν μέρει τοῖς ἰατροῖς, ἐπανορθοῦσθαι μὲν ἐπὶ πολλῇ σφο-
 دلῆς, κατὰ βραχὺ μετέγοντας ἐπὶ τὸ βέλτιον· οὐ γὰρ φέ-
 ρουσιν αἱ φύσεις τὰς ἀθρόας ἀλλοιώσεις· φυλάττειν δ' ἐν

dicam, omnium, quae corpori admoventur, materias ac facultates intellexerit, salubribus causis utetur, similia similibus adhibendo, si quidem corporis temperamentum, quale accepit, tueri velit. Si vero permutare corpus atque transferre velit in meliorem statum, altero salubrium causarum genere antedictis quidem contrario est opus, quod a temperatis mediisque, quas optimis naturis convenire dicebamus, aequaliter in alterutram partem declinet. Nunquam enim in exquisitam temperiem calida et sicca victus ratio calidiorem et sicciorē naturam mutabit, sed ea, quae tanto sit iusto temperamento frigidior et humidior, quantum natura naturam calore et siccitate superabat. Tale autem causarum genus congenitas intemperaturas emendat; alterum vero, de quo ante disputatum est, conservat. Utrisque autem medici vicissim utuntur. Siquidem, quum per otium majus licet, corrigunt paulatim in meliorem statum transferentes; non enim subitas naturae mutationes sustinet. In eodem

Ed. Chart. II. [219.]

Ed. Bas. III. (482.)

παντὶ κατὰ τὰς ἀναγκαίας ἀσχολίας· πῶς οὖν καὶ τὸ τοιοῦτον εἶδος τῶν αἰτίων φυλακτικὸν ὀνομάζομεν; ἔπρεπε γὰρ αὐτὸ μᾶλλον ἴσως ἀλλοιωτικὸν τε καὶ θεραπευτικὸν, καὶ τῶν συμφύτων ἀμαρτημάτων ἐπανορθωτικὸν κεκλήσθαι ὅτι πρὸς ὅλον τὸ γένος τῆς ὑγείας ἀναφέροντες, οὐ πρὸς τὰς κατ' εἶδος ἐν αὐτῇ διαφορὰς, ὅσα μὲν ὑγιαίνοντας φυλάττει, φυλακτικὰ πάντα κεκλήκαμεν, ἐάν τε πρὸς τῷ φυλάττειν τὴν ὑγείαν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἄγῃ τὴν ὅλην κρᾶσιν, ἂν τε φυλάττῃ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχουσαν κατάστασιν· ὅσα δὲ χείρονα τὴν κατάστασιν ἀποτελεῖ, τοσεύει. τῶν μὲν οὖν ὁμοίως δυσκράτων ἅπασιν τοῖς τοῦ σώματος μέρεσιν ὁμοία καὶ ἡ ἐπιμέλεια· τῶν δ' οὐχ ὁμοίων οὐχ ὁμοία. δύναται γὰρ ἡ μὲν γαστήρ ψυχρότερα τινὶ τοῦ προσήκοτος ὑπάρχειν, ἡ κεφαλὴ δὲ θερμότερα, καὶ δεῖσθαι τῶν οἰκείων ἑκατέρα· κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον μορίων ἢ ὑγρότερον, ἢ ξηρότερον, ἢ θερμότερον, ἢ ψυχρότερον ὑπάρχειν τοῦ συμμέτρου, καὶ τῶν οἰκείων τῆς δυσκρασίας δεῖσθαι διαιτημάτων. οὐτ' οὖν ἐξ ἴσου γυμνάσομεν ἅπαντα

vero statu, quum necessariis detinentur occupationibus, servant. Quid est igitur, cur talem causarum differentiam conservatricem appellamus? Hanc enim potius immutatricem et curatricem forte nominasse conveniebat, et congenitorum vitiorum emendatricem; quoniam omnes, quae sanos tuentur, causas, ad universum sanitatis genus relatas, non autem ad singulas differentias, conservantes vocavimus; siue praeter id, quod sanitatem servant, in meliorem statum totam temperaturam deducant; siue, quae ab initio generationis contracta est, naturam servant. Quae vero constitutionem deteriores reddunt, morbosas dicimus. Omnibus autem similiter intemperatis partibus similis, dissimiliter vero dissimilis cura adhibetur. Potest enim ventriculus, quam par sit, frigidior esse, caput vero calidius, atque ita utrumque sibi propria remedia desiderare. Ad eundem modum unaquaeque partium reliquarum iusto temperamento aut humidior, aut siccior, aut calidior, aut frigidior esse; victusque ratione intemperaturae suae familiari egere. Non

Ed. Chart. II. [219. 220.]

Ed. Basf. III. (482.)

τῶν τοιούτων τὰ μέρη τοῦ σώματος, οὐδ' ὡσαύτως ὑγρα-
νοῦμεν καὶ ξηρατοῦμεν, ἢ τι τῶν ἄλλων πράξομεν. ἐπὶ
πλεόν δὲ λέγεται περὶ αὐτῶν ἐν τῇ τῶν ὑγειῶν πραγ-
ματείᾳ.

Κεφ. κς'. Τὰ δὲ τῶν ὁργανικῶν μορίων αἷτια ὑγεινὰ
κατὰ τὸ σφάλμα κἀνταῦθα τῆς ἀρίστης κατασκευῆς ἀλλή-
λων διετήροχεν. ἄλλα μὲν γὰρ ἐστὶν ὑγεινὰ τῶν παρὰ
τὴν διάπλασιν σφαλμάτων, ἄλλα δὲ τῶν παρὰ τὸ μέγεθος,
ἢ τὸν ἀριθμὸν, ἢ τὴν θέσιν. ἐν μὲν οὖν τῇ διαπλάσει
πλείω τὰ σφάλματα. καὶ γὰρ καὶ τὸ σχῆμα τοῦ μορίου,
καὶ εἴ πού τις ἐν αὐτῷ κοιλότης ἐστὶ κατὰ φύσιν, [220] ἢ
στόμιον, ἢ πόρος, ἢ τραχύτης τις, ἢ λειότης, ὅταν ἐξι-
στῇται τῆς οἰκείας συμμετρίας, ἐπ' ὀλίγον μὲν τοῦτο πά-
σχοντα, τῆς τῶν ὑγειῶν σωμάτων ἔχεται προσηγορίας, ἐπὶ
πλεόν δὲ, τῆς τῶν τοσούτων· εἰ δ' ἐπὶ τοσούτων, ὡς βλά-
πτειν τὴν ἐνέργειαν, ἤδη τοσεῖν ληχθήσεται. κατὰ δὲ τὸ
ποσὸν ἢ ὑπερβολή τε καὶ ἑλλειψις εἰς τὰς αὐτὰς ἄγει δια-
φοράς. ἐν ἀριθμῷ δὲ, λείπον ἢ περισσεῦον ὁτιοῦν τῶν

igitur omnes ejusmodi partes ex aequo exercebimus,
nec eodem modo humectabimus, aut exiecabimus, aut
aliud quidpiam efficiemus. De his autem fufius in libris
de fanitate tuenda disputatum est.

Cap. XXVI. Instrumentorum vero, quatenus ipsa
ab optima constitutione recedunt, hic etiam salubres
causae inter se differunt. Siquidem aliae vitiatæ con-
formationis, aliae magnitudinis, aliae numeri, aliae
positus salubres sunt causae. In conformatione igitur
complura vitia cernuntur, nimirum figura partis, et si
quod est naturale in ea concavum, aut osculum, aut
meatus, aut asperitas, aut laevitas, a sua symmetria de-
clinantia. Quod si exiguum vitium sit, salubrium; sin
magnum, insalubrium appellationem obtinent. Si vero
tantus sit excessus, ut actio laedatur, jam aegrotare di-
cantur. In magnitudine vero easdem differentias exope-
rantia et defectus constituunt. In numero autem, quae-
cunque sive una, sive plures ex partibus simplicibus

Ed. Chart. II. [220.]

Ed. Bas. III. (482.)

ἡμοιομερῶν ἐν ἡ πλείω. τούτου τοῦ γένους εἰσὶ καὶ ὅσαι
 παρὰ φύσιν ἐν ἡμῖν οὐσίαι συνίσταται. λοιπὸν δ' ἐστὶ γέ-
 νος ἄλλο παρὰ τὴν θένειν ἐκάστου τῶν ἀπλῶν μερῶν, ἐν αἷ
 καὶ αὐτῷ τέτταρες αἱ πᾶσαι γίνονται διαφοραί· πρώτη μὲν ἡ
 ἀρίστη· δευτέρα δὲ ἡ βραχύ τι παραλλάττουσα καὶ δια-
 τοῦτ' ἐτι ὑγιεινὸν ἀποτελοῦσα τὸ σῶμα· καὶ τρίτη νοσερὸν,
 ὅταν ἐπὶ πλέον ἐξιστῇται· καὶ τετάρτη τὸ ἤδη νοσερὸν,
 ὅταν ἐπὶ πλείστον· ὅσα μὲν οὖν ἡμάρτηται μόρια κατὰ τὸ
 σχῆμα, καθ' ἅπερ ὅσα βλαισά, καὶ ῥαιβὰ, καὶ λοξὰ, ταῦτα
 πογενῇ μὲν ἐτι καὶ ἀπαλὰ διαπλάσει τε καὶ ἐπιδέσει εἰς
 τὸ κατὰ φύσιν ἐπανέρχεται· σκληρὰ δ' εἰ φθάσειεν αὐξη-
 θέντα γενέσθαι, τὴν ἐπανόρθωσιν οὐ προσίεται. καὶ μὲν
 δὴ καὶ ὅσα περὶ τὴν κοιλότητα ἡμάρτηται, καὶ ταῦτα
 ὡσάντως ἐπανορθοῦνται μὲν ἐτι αὐξανόμενα, τελειωθέντα δὲ
 οὐ δύναται. μικρὰς μὲν οὖν κοιλότητος ἐπίδεσις τε καὶ
 ἡνυχία, μεγάλας δὲ ἐνέργειά τε τῶν μερῶν καὶ κατάληψις
 ἰσράζεται πνεύματος· οὕτως δὲ καὶ ὅσα κατὰ πόρους, ἡ

ant defint, aut redundant. In quo genere continentur
 quae praeter naturam nobis adnascuntur materiae. Su-
 perest aliud genus, nempe simplicis cujusque partis situs.
 Cujus quatuor omnino sunt differentiae, una quidem op-
 tima; altera, quae nonnihil ab hac deflectit, ideoque sa-
 lubre corpus reddit; tertia morbosum, quum longius
 recedit; quarta vero jam aegrotum, quum plurimum
 distat. Quae autem vitium in figura fecerunt, quales
 vatae sunt, varae et obliquae, siquidem recens adhuc
 natae atque tenellae sunt, reconcinnatione et deligatione
 ad naturalem statum reducuntur; si durae ac jam in-
 suetae, non corriguntur. Quine et quae vitiosam
 cavitatem obtinent, dum adhuc crescunt, eodem emen-
 dantur modo. Quum vero ad summum incrementum
 pervenerunt, correctionem non admittunt. Itaque exi-
 guas cavitates ligatura et quies, magnas vero partium
 scissio et spiritus retentio reddit. Eodem autem modo
 meatuum et osculorum vitia emendantur. Quaecunque

Ed. Char. II. [220.]

Ed. Bas. III. (482.)

στόμια. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσα μείζω τοῦ δέοντος, ἡσυχία τε καὶ ἐπίδεις ἐπιτήδειος· ἐλάττονα πέφυκεν ἐργάζεσθαι. μείζω δ' ἀποτελεῖται τὰ μόρια κινήσει τῇ κατὰ φύσιν ἅμα τρέφει συμμέτρῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσα πέφυκεν ἐπισπᾶσθαι πλέον αἷμα. τῶν δὲ λευκόντων μορίων, ὅσα μὲν ἐξ αἵματος ἔχει τὴν γένεσιν, οὐκ ἀδύνατος ἡ ἐπανόρθωσις· ὅσα δ' ἐκ σπέρματος, ὀλίγου δεῖν ἀδύνατος. ἔστι δ' ὅμως ἀντ' αὐτῶν ἐνίοτε ποιεῖν ἕτερα παραπλήσιαν ἐκείνοις ἔχοντα τὴν χρείαν. ὅπαντων δ' αὐτῶν ἡ μὲν φύσις ἐστὶ δημιουργός, ὁ δ' ἰατρός ὑπηρέτης. ὅσα δὲ περιτεύει κατ' ἀριθμὸν, ἀφαιρέσεις αὐτῶν ἐστὶν αἰτιῶν ὑγιεινόν. ἐπισκέπτεσθαι δὲ δεῖ, ἕφ' ὅν· δυνατόν· εἰ δ' ἀδύνατον φαίνοιτο, μετατιθέναι πειρᾶσθαι. ἡ δ' αὐτὴ καὶ τῶν παρὰ τὴν θέσιν ἡμαρτημένων ἐπανόρθωσις. εὐδὴλον δὲ, ὥς δύο καὶ τρία πολλάκις ἡμαρτήματα δύναται συστήναι περὶ μόριον ἓν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ τὴν γαστέρα μικρῶν τε ἅμα καὶ στρογγύλην καὶ κατὰ τοῦ διαφρόγματος ἐπικειμένην ἔχοντος. ἡμάρτητο γὰρ ἐν αὐτῇ μέγεθος τε καὶ διάπλασις καὶ θέσις. ἦν δὲ καὶ τῇ

etiam justam magnitudinem excedunt, quiete aptaque deligatione minores efficiuntur; majores vero motu naturae commodo, et frictione mediocri, et aliis quibuscunque sanguinem uberiores attrahere idoneis. Quae autem deficient, siquidem ex sanguine ortum habent, refarci possunt. Quae vero ex semine, fere non possunt, verum pro his alia eundem habentia usum nonnunquam efficere licet: quorum omnium opifex natura est, medicus vero minister. At quae numero superant, ipsorum sublatio causa salubris est. Sed considerandum, in quibus id fieri possit. Quod si fieri nequeat, ut alio transferatur, adhibenda cura est. Eadem ratione quae in situ sunt vitia emendantur. Certum autem est, duo aut tria vitia in eadem saepe parte simul consistere posse: quod ei accidit, qui exiguum ac rotundum et in septum transversum incumbentem ventriculum habebat, in quo magnitudo, conformatio et situs depravatus erat; tem-

Ed. Chart. II. [220, 221.]

Ed. Basl. III. (482.)

κράσει ψυχροτέρα. ταύτην εἰς μὲν τὸ κατὰ φύσιν ἄγειν ἀμήχανον ἦν· ὥστε δὲ ἦτιον ὑπ' αὐτῆς ἐνοχλεῖσθαι, δυνατόν. Ἰπαιδὴ γὰρ ἐδυσπνόμεν, πληρωθείσης τῆς γαστρὸς, ἐλάττωσά τε καὶ τροφίμα καὶ μὴ βαρέως ὑπιόντα προσεφέρετο τρεῖς τῆς ἡμέρας. ἄλλω δὲ, ἐμφροῦξενος ἐν ἥπατι διὰ τὴν στενότητα τῶν ἀγγείων συνεχέσταται γινομένης, ὑγιεινὸν αἷον ἐξευρέθη ἡ λεπτύνουσα διαίτα.

Κεφ. κζ'. Λοιπὸν οὖν ἔτι γένος ἐν κοινὸν ὁμοιομερῶν τε καὶ ὁργανικῶν ἔστιν ἡ λύσις τῆς συνεχείας, ἣν ἴσως τις οὐ συγχωρήσει τοῖς ἀμέμπτως ὑγιαίνουσιν ὑπάρξαι ποτέ· εἶναι γὰρ [221] ἀεὶ πάθος· οὐκ εἰδώς ὁμοίαν ἀπορίαν ἰσομένην ὑπὲρ ἀπάντων τῶν γενῶν. εἰ μὴ γὰρ ἐνεργείας αἰσθητῇ βλάβῃ διορίζοι τὸ νόσημα τῆς ὑγείας, ἀλλὰ κατὰ τὸ ποιόν τῆς διαθέσεως ἐπιτροῦτο μόνον, ἀναγκαῖον ἔσται τὸ τῆς ἀειπαθείας προσδέξασθαι δόγμα, μηδενὸς ἀρίστως ἔχοντος ἀπάσας τὰς ἐνεργείας. ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ὥς ἂν λογικώτερον σκέμμα, καθ' ἑαυτὸ λόγον τυγχάνεται.

peramentum quoque frigidius. Hic ad naturalem statum nullo auxilio transferri poterat, sed tamen, ne nimis infestaretur, impediri. Quoniam enim, dum plenus venter erat, aegre spirabat, cibis parcior, sed qui probe aleret, nec lente descenderet, ter die sumebatur. Alteri vero, cui jecur saepissime ob vasorum angustiam obstruebatur, extenuans victus remedio fuit.

Cap. XXVII. Supereſt adhuc genus unum, quod ſimplicium partium et instrumentorum commune eſt, nempe unitatis ſolutio, quam forte quiſpiam his, qui inculcata ſanitate fruuntur, aliquando ineſſe negabit ob id, quod ea ſemper affectio ſit; non videns, quod de omnibus generibus eodem modo dubitandum eſſet. Nam ſi actionis offenſio, quae quidem ſenſu percipitur, morbum a ſanitate non diſtinguat, ſed affectionis tantum qualitas conſideretur, neceſſario perpetuae valetudinis opinio recipietur: quum nemo ſit, qui optimas actiones omnes habeat. Verum haec diſputatio, quoniam magis logica eſſe videtur, ſeorſum conſideranda eſt.

Ed. Chart. II. [221.]

Ed. Bas. III. (482. 483.)

Κεφ. xή'. Τὰ δ' ὡς πρὸς τοὺς ὁμολογουμένους νοσοῦντας ὑγιεινὰ τῶν αἰτίων ἐξῆς διέλθωμεν, ἀπὸ τοῦ τῆς δυσκρασίας ἀρξάμενοι γένους. διοριστίον οὖν ἐνταῦθα πρότερον, ἅπερ ὀλίγου δεῖν ἅπαντες οἱ ἱατροὶ παραλείπουσιν, ὡς ἄλλα μὲν ἐστὶν ὑγιεινὰ τῆς ἤδη γεγεννημένης δυσκρασίας, ἄλλα δὲ τῆς ἐκ γινομένης, ὥσπερ γε καὶ τῆς γενησομένης ἄλλα. (483) ταύτης μὲν γε τῆς ὑστάτης τὰ μὲν ἐν τῷ προφυλακτικῷ μέρει τῆς τέχνης ἐστὶ, τὰ δὲ ἐν τῷ ὑγιεινῷ· τῆς δὲ πρώτης ἀπασῶν ἐν τῷ θεραπευτικῷ μόνον· τῆς δ' ἀμφοῖν μέσης λεχθείσης ἐν τῷ προφυλακτικῷ τε καὶ θεραπευτικῷ. τὴν μὲν γὰρ ἤδη γεγεννημένην τε καὶ οὖσαν τόσον ἰᾶσθαι χρή· τὴν δ' οὐπω μὲν οὖσαν, ἐπαυμένην δὲ, ἐκ τῆς κατὰ το σῶμα διαθέσεως κολῦσαι γενέσθαι· τῆς γινομένης δὲ, τὸ μὲν ἤδη γεγονὸς ἰᾶσθαι, τὸ γενησόμενον δὲ κολῦσαι γενέσθαι. κολυθῆσεται δὲ, τῆς διαθέσεως, ἐφ' ἣ γίνεσθαι πέφυκεν, ἀναιρεθείσης. διορίζεται δὲ ἡ τοιαύτη διάθεσις αἰτία προηγουμένη. ἡ γεγονυῖα δὲ

Cap. XXVIII. De salubribus vero causis, quatenus ad eos referuntur, quos aegrotare constat, deinceps differamus, ab intemperie exorſi. Explicanda igitur prius sunt, quae ab omnibus fere medicis praetermittuntur, nempe alias jam factae intemperiei salubres causas esse, alias ejus, quae adhuc fit, quemadmodum et ejus, quae futura est, alias. Hujus postremae aliae in ea artis parte constitutae sunt, quae corpori prospicit, aliae in ea, quae praesentem sanitatem tactor. Omnium autem primae in solâ curandi ratione causae politae sunt. Ejus vero, quam inter utramque mediam esse diximus, in praecautione et curatione. Etenim factam intemperiem et quae jam morbus existit, curare oportet. Eam autem, quae nondum morbus est, sed tamen ex corporis affectione futura, prohibere oportet. Ejus vero, quae fit, quod quidem jam factum est, curare, quod vero futurum est, prohibere. Prohibetur autem, affectione, ex qua id fieri idoneum est, sublaa, quae quidem antecedens causa nominatur. Jam vero

Ed. Chart. II. [221.]

Ed. Bas. III. (483.)

τόσος ἤδη θεραπευθήσεται, τῆς διαθέσεως, ὑφ' ἧς πρώτως ἢ κατὰ φύσιν ἐνέλογεια βλάπτεται, λυθείσης, ἣν περὶ δὴ καὶ φαιμέν αὐτὴν εἶναι τῆς τόσου τὴν αἰτίαν. ἢ δ' ἴσως ἕνα μὲν ἔχει πρόπτον τε καὶ τὸν κοινύτατον σκοπὸν, αὐτῷ τῷ μέλλοντι λυθῆσεσθαι τὸ ἐναντίον. ἐκ τούτου δὲ τοῦ γένους ἐστὶ πάντα τὰ δημιουργοῦντα τὴν ὑγείαν αἰτία, κατὰ μέρος δ' ἐκ τῶν καθέκαστον ἐναντίων. τῇ μὲν οὖν θερμῇ διαθέσει τὸ ψυχρὸν αἷτιον ἐναντίον ἐστὶ, τῇ ψυχρᾷ δὲ τὸ θερμὸν, ἐπὶ τε τῶν ἄλλων ἀνάλογον. εἰ γὰρ ἄμετρον μὲν ἴπαι τὸ παρὰ φύσιν, σύμμετρον δὲ τὸ κατὰ φύσιν, ἀνάγκη πᾶσα τὸ ἄμετρον ὑπὸ τοῦ κατὰ τοῦναντίον ἐμέτρου πρὸς τὸ σύμμετρον ἐπανελθεῖν. εὐδηλον δὲ, ὡς τὸ κατὰ δύναμιν, οὐ τὸ κατὰ φαντασίαν θερμοαῖνον καὶ ψυχρον, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα, ληπτέον ἐστὶ. καλῶ δὲ κατὰ δύναμιν μὲν, ὅπερ ὄντως τε καὶ ἀληθῶς ἐσιν οἷον λέγεται· κατὰ φαντασίαν δὲ, τὸ τῇ προχείρῳ μὲν αἰσθήσει τοιοῦτον εἶναι φανταζόμενον, ὅγως δ' οὐκ ὄν τοιοῦτον. ὅπως δὲ γρηγορίζειν αὐτὰ, κατὰ τὴν περὶ τῆς τῶν ἀπλῶν φαρ-

factus morbus, affectione, quae prima naturalem actionem laedit, sublata, curabitur, quam quidem morbi causam esse dicimus. Curatio autem unum habet scopum primarium maximeque communem, nempe rei, quae tolli debet, contrarium. Ex hoc enim genere causae omnes sunt, quae sanitatem efficiunt; speciatim vero ex suis enique contrariis. Calido igitur affectui frigida causa contraria est, frigido vero calida. Eadem est in reliquis ratio. Nam si praeter naturam excessus omnis sit, mediocritas vero secundum naturam, necessario omnino ad mediocritatem, quod excessit, ab excessu contrario reducetur. Perspicuum autem est, quod ex sua facultate, non autem specie ac imagine, calidum et frigidum aliaque id genus accipienda sunt. Ex facultate voco, quod tale revera est, quale esse dicitur; ex specie vero ac imagine, quod tale est, quale obvio sensui apparet; sed revera tale non existit. Quomodo autem haec cognoscere oporteat, in opere de simplicium medi-

Ed. Chart. II. [221. 222.]

Ed. Basf. III. (483.)

μάκων δυνάμεως εἶρηται πραγματεῖαν. εἰς δὲ τὴν εὐρίαν
 τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων, ὅσα μὲν ὡς πρὸς τὴν ἤδη γεγενη-
 μένην νόσον ἐστὶν ὑγιεινὰ, τῇ μεθόδῳ χρηστέον, ἢ τὸ κατὰ
 φαντασίαν τοῦ κατὰ δύναμιν ὁρίζεται. ὅσα δὲ ὡς πρὸς τὴν
 ἔτι γινομένην, αὐτῇ τε ταύτῃ, καὶ προσέτι καθ' ἣν ξευ-
 ρίσχεται τὰ τῶν νοσημάτων αἰτία· φέρε γὰρ, εἰ οὕτως ἐτυ-
 χεν, ἐπὶ χυμοῖς σηπομένοις ἀνάπτεσθαι πυρετὸν, ἐνδιξις
 ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἀλλοιώσις τε καὶ κένωσις ἐστίν· ἀλλοίω-
 σις μὲν ἢ παύουσα τὴν σηπεδόνα, μενούσης τῆς αἰτίας,
 [222] κένωσις δὲ ἢ ὅλην ἐκ τοῦ σώματος ἐξάγουσα τὴν
 αἰτίαν. ἀλλὰ τὸ μὲν εἰρημένον εἶδος τῆς ἀλλοιώσεως πέφικε
 ἐστίν, ἣν ὑπὸ τίνων αἰτίων ἐγγωρεῖ ποιᾶν, ἐξευρόντες, ἐν
 ἐκείνοις ἂν ἔχομεν ἤδη τὴν γνῶσιν τῶν οὕτως ὑγιεινῶν. αἱ
 κενώσεις δὲ διὰ τε φλεβοτομίας, καὶ κλυστήρων, καὶ οὖρων,
 καὶ τῆς κατὰ τὸ δέρμα διαπνοῆς εἰσιν, ἔτι δὲ ἀντισπάσεως
 καὶ μετοχετεύσεως εἰς ἕτερα. τοῦτον δὲ τοῦ γένους ἐστὶ
 καὶ τὸ καταμήνια κινῆσαι καὶ αἱμορροΐδας ἀναστομῶσαι, καὶ

camentorum facultatibus docuimus. Ad inveniendas au-
 tem salubres causas, has quidem, quae morbum jam or-
 tum curant, ea via ac ratione utendum est; qua id,
 quod rei speciem prae se fert, ab eo, quod facultate
 ejusmodi fit, distinguitur; ad has vero, quae adhuc na-
 scenti medentur, non solum hac, sed et ea, qua morbo-
 rum causae inveniuntur. Age igitur accendatur, exem-
 pli gratia, ex humoribus putribus febris: hi immutatio-
 nem atque vacuationem indicant. Immutatio quidem pu-
 tredinem tollit, manente materia, quam vacuatio totam e
 corpore edacit. Ejusmodi autem immutationis species est
 concoctio, cujus perficiendae rationem nactus, causarum,
 quae hoc modo sanitatem efficiunt, peritiam habebis.
 Vacuatio autem fit per venae sectionem, clysteres, uri-
 nas et cutis perspirationem; praeterea et per revulsio-
 nem in contrarium et derivationem in alteram partem.
 In hoc genere continentur mensium provocatio, et ve-
 narum haemorrhoidum reclusio; et quae per nares ac

Ed. Chart. II. [222.]

Ed. Bas. III. (483.)

διὰ ῥινῶν καὶ ὑπερώας καθάρσαι. ἔξευρόντες οὖν κῆν-
ταῦθα τὰς ὕλας, αἷς ἐν ποιότητι καὶ ποσότητι, καὶ
καιρῷ, καὶ τρόπῳ τῆς χρήσεως προσφερομέναις ἡ κένωσις
γίνεται, κατ' αὐτὸ τὸ μέρος τῆς τέχνης εὐρήσομεν τὰ
ὑγιεινά. καὶ γέγραπται πάντων ἡ εὗρεσις ἐν τῇ θεωρητι-
κῇ πραγματείᾳ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ ταῖς ἄλ-
λαις δυσκρασίαις ταῖς τρισὶν, ἐν κοινὸν ἔχοντες παράγγελμα,
τὸ ποιοῦν ἕκαστον ἐκκόπτειν πρότερον, εἰδ' οὕτως ἤκειν
ἐπὶ τὸ γεγονός ὑπ' αὐτοῦ τόσσημα, τὴν τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων
εὗρεσιν ποιησόμεθα. κατὰ δὲ τὰς συνθέτους δυσκρασίας
ἡ γ' ἐκ τῶν ἁπλῶν σύνθεσις ἐνδείξεται τὰ ὑγιεινὰ παραγ-
γέλματα, κῆνταῦθα ἐχόντων ἡμῶν ἀνάλογον φάρμακον τῷ
μεγέθει τῆς δυσκρασίας, τὸ πρὸς ἐκείνην ἀρμότιον, ἔξευ-
ρίσκειν. οἷον, εἰ οὕτως ἔτυχεν, δέκα μὲν ἀριθμοῖς ἐπὶ
τὸ θερμότερον ἔξεστίρηται τοῦ κατὰ φύσιν, ἑπτὰ δ' ἐπὶ τὸ
ξηρότερον. εἶναι δὴπὼν χρὴ καὶ τὸ ὑγιεινὸν αἷτιον ἐπὶ ταῖς
τοιαύταις διαθέσεσι δέκα μὲν ἀριθμοῖς ψυχρότερον, ἑπτὰ
δὲ ὑγρότερον. εἰ μὲν οὖν αὐτῷ τῷ πεπονθότι μορίῳ προσά-

palatum fit purgatio. Quum igitur hic etiam inventae
fuerint materiae, quibus in qualitate, quantitate, tem-
poris occasione et utendi modo ministratis vacuatio fit,
in hac artis parte salubria inueniemus, quorum omnium
in opere de curandi ratione tradita est inventio. Eadem
ratione in aliis tribus temperaturis salubres causas inue-
niemus, unum commune praeceptum servantes, nempe
tollendam prius causam omnium harum effectricem, deinde
ad morbum ab eadem genitum veniendum esse. In com-
positis vero intemperaturis conjunctae simplices causae sa-
lubria praecepta commonstrabunt. Atque etiam idoneum
remedium, si, quod intemperaturae magnitudini propor-
tione respondet, cognoscamus, inveniri poterit; velut,
exempli gratia, si decem numeris corpus, quam naturae
conveniat, calidius sit, septem vero frigidius; in hisce
affectibus causa salubris decem numeris frigidior, septem
vero humidior esse debebit. Itaque, si affectae parti ejus-

Ed. Chart. II. [222.]

Ed. Bal. III. (483.)

γοιτο τοιοῦτον φάρμακον, εἰς τοσοῦτον ἔστω ψυχρότερον τε καὶ ὑγρότερον, εἰς ὅσον ἢ ἐνδειξις κελεύει. διὰ βάθους δὲ κειμένον τοῦ πεπονθότος, ἐπιτεχνῶσθαι χρή τοιοῦτον ἐργάζεσθαι τὸ ὑγιεινόν, ὥς μὴ φθάνειν ἐκλύεσθαι κατὰ τὴν ὁδόν. εἰ μὲν οὖν θερμότερον εἶναι θέοι τοῦ συμμέτρου, μὴ τοσοῦτον μόνον ἔστω θερμότερον, ὅσον δαίται τὸ πάθος, ἀλλ' ἐξ ἐπιμέτρου προσκείσθω τὸ διὰ τὴν θέσιν ἀναγκαῖον προσερχόμενον· εἰ δὲ ψυχρότερον, οὐχ ἀπλῶς χρή τοσοῦτον ποιῆν αὐτὸ ψυχρότερον, ἀλλὰ καὶ τὴν ὕλην σκοπεῖσθαι πρότερον. εἰ μὲν γὰρ παχυμερές ἐστιν, οὐχ ὁδοκτόρησαι μέχρι βάθους πολλοῦ· τοῦναντίον δὲ πᾶν ἐργάζεται πυκνῶσαν τὴν ἐπιπύρρειαν. εἰ δὲ λεπτομερές ὑπάρχει, δύναται ὅν ἐξικεῖσθαι μέχρι πλείονος βάθους. οὕτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὑγραυνόντων καὶ ξηραυνόντων τὸ παχυμερές καὶ λεπτομερές τῆς οὐσίας ἐπισκεπτεῖον. ἀπὸ μὲν δὴ τῆς θέσεως τοῦ πεπονθότος ἢ ἐνδειξις εὐρίσκει τὸ ὑγιεινόν, ὥς εἰρηται τῶν. ἀπὸ δὲ τῆς διαπλάσεώς τε καὶ θέσεως, ὅταν ἐκροὰς αἰσθητὰς ἔχη συντετορημένας εἰς ἕτερον, ἢ μηδεμίαν ἔχη. τὰς μὲν

modi medicamentum adhibeatur, id tam frigidum ac humidum sit, quam indicatio jubet. Quod si in alto corpore pars affecta sit posita, excogitandum salubre remedium est, quod in transitu viam suam non amittat. Si igitur id iusto calidius esse oporteat, non solum, quantum affectus ipse exigit, calidum sit, sed ultra modum adjiciatur, quod ob situm necessario addendum est. Si frigidius admovendum sit, non simpliciter augendum ejus frigus est, sed et materia prius consideranda est; quae si partium crassitie pollet, tantum abest, ut in profundum feratur, ut contrarium omnino effectum praestet cutim densando. Si vero substantiae tenuitate donata sit, altius penetrare poterit. Ad eundem modum in humidis et siccis crassities et tenuitas consideranda est. Itaque ab affectae partis situ sumpta indicatio salubres causas (ut modo diximus) suggerit. A formatione vero et situ, quom emissaria sensibus conspicua in adversam partem perforata habent, aut his omnino carent. Quae enim

Ed. Chart. II. (202. 223.)

Ed. Bas. III. (485.)

γὰρ εἰς τὰ κυριώτατα φερούσας ἐκρούς ἀποτρέψομεν, ἐρε-
θίσωμεν δὲ τὰς εἰς μὴ κυριώτατα. ὁπλὸν δὲ, ὡς τῶν ποι-
ούντων αἰτίαν τὴν δυσκρασίαν ἢ διὰ τῆς κατώσεως ἐστὶν
ἴασις. αὐτῶν γὰρ τῶν δυσκρασιῶν μόνον ἀλλοίωσις ἴασις
ἐστίν.

Κε φ. κθ'. Αὐθιείας δὲ τῆς συνεχείας, ὃ μὲν τῆς ἰάσεως
ἀσπὸς, ἢ ἔνωσις, ἐπὶ μὲν τῶν ὁργανικῶν μορίων ἀδύνατος·
ἐπὶ δὲ τῶν ὁμοιομερῶν οὐκ ἀεὶ δυνατός, ἀλλ' ἐν ἐνίοις,
ὡς ἐν τοῖς σπικώδεσι, κόλλησις ἢ ἴασις ἐστίν· οὐ διαίσει δὲ
οὐδ' εἰ σύμφυσιν ὀνομάζεις. ἡγεῖται δ' αὐτῆς, ὅταν μᾶλλον γέ-
νηται τὸ τραῦμα, προσαγογὴ τῶν διεσπῶτων μορίων, ἐκ τοῦ
τῆς διαπλάσεως [223] ὑπάρχουσα γένους. ἵτα δ' αὐτῇ γέ-
νηται μόνιμος, ἐπίδεσις ἢ συνάγουσα τὰ διεσπῶτα, καὶ
ἀγκυρῆς, καὶ ῥαφαὶ χρήσιμοι. πολλὰ μὲν οὖν τὰ διεστη-
κῶτα καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἔνωσιν ἀποδίδωσιν ἢ φύσις. ἡμέ-
τερον δ' ἔργον ἐν πρῶτον μὲν, ὡς εἴρηται, τὸ συνάγειν εἰς
ταῦτ' αὐτὰ διεσπῶτα, δεύτερον δὲ τὸ φυλάττειν, ὡς συνήχθη,
καὶ τρίτον, ὡς μηδὲν ἐμπέσῃ τῶν χειλῶν μεταξὺ, προνοεῖ-

in principes partes fluunt, avertimus; irritamus vero,
quae in ignobiles feruntur. Certum autem est causas,
quae intemperiem efficiunt, vaccinatione curandas esse;
ipsam vero intemperiem alteratione.

Cap. XXIX. In soluta autem unitate praecipua
curationis intentio est, ut ad unitatem reducatur, quod
instrumentis quidem fieri non potest, nec in omnibus
simplicibus partibus, sed quibusdam; velut in carnosis,
quae agglutinatione curantur (nihil autem refert, an coa-
litum dixeris). Hanc, quum vulnus majus est, praecedit
diductarum partium commissio, quae in conformationis
genere continetur. Ut autem haec firma stabilisque fiat,
deligatura, quae separatas partes conjungat, et sibulae et
suturae utiles sunt. Agglutinat vero dissidentes partes
ac pristinae unitati restituit natura. Nostrium vero mu-
nus est, primam quidem, ut dixi, diductas partes in
unam cogere; secundum, commissas fervare; tertium,
providere, ne quid inter vulneris labra incidat; quartum,

Ed. Chart. II. [223.]

Ed. Bas. III. (483.)

σθαι, καὶ τέταρτον, αὐτὴν τοῦ μέρους τὴν οὐσίαν ὑγια-
 νην διαφυλάττειν. τὸ μὲν δὲ πρῶτον τε καὶ δεύτερον ὡς
 ἂν τις ποιήσειεν, εἴρηται. τὸ δὲ τρίτον ἐν μὲν τῷ
 συνάγειν τὰ διεστώτα γίνονται ἂν, εἰ μηδὲν ἔξωθεν ἐκ-
 πίπτειν ἐάσομεν, ὥς πολλάκις γε θριξ, ἢ ἔλαιον, ἢ ὑγρό-
 της τις ἑτέρα μεταξὺ σταῖσα τῶν κολληθησομένων, ἐκώ-
 λυσεν αὐτῶν τὴν ἑνωσιν. ἐν δὲ τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ
 διὰ τῶν ὑποζεύσεων ἢ τοῦ τρίτου σκοποῦ φυλακὴ τὴν
 δ' ὑπόζεύουσιν αὐτὴν ἐξ ἐπιδιαυρέσεως, καὶ ἀντιδιαυρέσεως,
 καὶ σχήματος ἐπιτηδείου ποριστέον. ἢ δ' οὐσία τοῦ μέ-
 ρους ὑγιανὴ φυλαχθήσεται διὰ τῶν μετρίως ξηραίνοντων.
 αὕτη μὲν ἡ ἰασίς ἐστὶ συνεχείας λύσεως ἐν σαρκώδει μο-
 ρίῳ γεγεννημένης αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν μόνης. εἰ δ' ἑτέρῳ
 τινὶ μυχθεῖν νοσήματι, πλείους οἱ σκοποὶ τῶν ἐνδείξεων,
 οὓς ἐν ταῖς τῶν συνθέτων, ἢ ἐπιπεπλεγμένων, ἢ ὑπὸς ἂν
 τις ὀνομάζειν ἐθέλοι, διδασκαλίαις ἐξῆς ἐροῦμεν. ἐν δὲ τῷ
 παρόντι λόγῳ πρὸς τὰς λοιπὰς τῆς ἐνώσεως λύσεις ἵτεον.

partis substantiam tueri. Quemadmodum autem primum
 ac secundum quis efficere possit, ante diximus. Tertium
 vero perficiemus, si, quae disjuncta sunt, conjungendo
 nihil in vulnus extrinsecus illabi sinamus. Perlaepe
 enim pilas aut oleum aut alius humor in agglutinanda-
 rum partium medio positus continuitatem impedit. De-
 inde, procedente tempore, tertium scopum servabimus
 humoris effluxione, quae aperto vulnere fit, aut adversa
 parte inciso, aut apte collocato. Substantiae autem par-
 tis sanitatem tuebimur mediocriter resiccantibus. Haec
 quidem est solutae unitatis in carnosa parte, si quidem
 sola sit, curandi ratio. Quod si cum altero morbo con-
 juncta sit, plures erunt indicationum scopi, de quibus
 deinceps differemus, quum de compositis commissis-
 que affectibus aut quomodocunque lubet appellare,
 differemus. Nunc vero reliquas unitatis solutiones
 tractemus.

Ed. Chart. II. [223.]

Ed. Bas. III. (483. 484.)

Κεφ. λ'. Κάταγμα τοίνυν ἐστὶ μὲν τῆς ἐν ὀστέῳ συνεχίας λύσις. ἀνίατον δὲ ὄν, ὅσον ἐπὶ τῷ πρώτῳ σκοπῷ, κατὰ δεύτερον τινὰ τρόπον ἱατὸν πως γίνεται. πρότερος μὲν οὖν σκοπὸς ἢ σύμφυσις οὐ δυναμένη διὰ σκληρότητα τοῦ μορίου γενέσθαι. δεύτερον δὲ ἢ θέσις (484) διὰ πόρου δαμνοῦντος ἐν κύκλῳ τὸ κάταγμα. γένεσις δὲ τῷ πόρῳ, καθ' ὅσον μὲν εἰς ὕλης καὶ ἀποφύσεως γίνεται, κοινὴ πρὸς τὰ ἄλλα, καθ' ὅσον δὲ ἐγγύς ἐστιν ὀστέῳ τὴν ἰδέαν, ἐκ τῆς ἐκείνου τροφῆς. μαλακὸν δὲ καὶ παιδικὸν ὀστοῦν καὶ συμφῦναι δυνατόν. σπάνιος δὲ καὶ ἡ τοῦδε τοῦ πάθους γένεσις ἄνευ συμπλοκῆς, ὥς τὰ πολλὰ γὰρ οἱ παρακείμενοι μύες ἅμα τοῖς ἄλλοις σώμασι πάσχουσι, ῥηγνυμένων τῶν ὀστέων, ὥστε καὶ ὁ σκοπὸς τῆς θεραπειᾶς διττός, ἕτερος μὲν ὁ ἐπὶ τοῖς ὀστοῖς, ἕτερος δὲ ὁ ἐπὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὰ σώμασιν. ὁ μὲν δὴ τοιοῦτος ἐν ταῖς τῶν σαρκοειδῶν μορίων ἐμπεπλεγμέναις διαθέσεσιν εἴρηται. περὶ δὲ τῶν κατωγμάτων ἐν τῷδε ῥητέον. ἐπεὶ γὰρ καὶ τούτων ἡ ἰασις ἐστὶν ἐκ τῆς παρώσεως, ἵνα δ' αὐτὴ γένηται, τῆς οἰκείας

Cap. XXX. Fractura igitur solutio continuitatis est in osse; quae, quatenus ad primum scopum attinet, non sanescit; quatenus vero ad secundum, quodammodo curari potest. Primus autem scopus est agglutinatio, quae fieri ob siccitatem non potest. Secundus autem connexio, quae callo fracturam circumligante perficitur. Origo vero calli, quatenus ex materia et a natura fit, aliis est communis, quatenus vero formam habet ossi similem, ex ejus nutrimento gignitur. At molle puerileque os coalescere potest. Caeterum ejusmodi affectus sine alterius locietate raro contingere solet. Fractis enim ossibus musculi una cum aliis vicinis partibus ut plurimum afficiuntur. Quocirca duplex erit curationis ratio; una quidem ipsorum ossium, altera circumstantium partium, de qua differemus, quum de carnosarum partium committis affectibus agemus. De fracturis autem nunc disputandum est. Quoniam quidem hae callo curantur (cui generando proprio ossis nutrimento opus est), ad

Ed. Chart. II. [223. 224.]

Ed. Basf. III. (484.)

τροφῆς τοῦ ὁσίου δεῖ περίττωμα πρὸς τὴν τοῦ πᾶρος γένεσιν ὑποβ-βλῆσθαι τῇ φύσει, τὸ περίττωμα δὲ τοῦτο καὶ τῇ ποιότητι καὶ τῇ ποσότητι σύμμετρον εἶναι χρῆ, διὰ τοῦτο ἀγωγῆς δεῖται τῆς τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον τὸ ἐπιζῶον αἷμα τοῖς ὁσίοις παρασκευαζούσης, ἐξ οἷου τε καὶ ὅσου γενήσεται πᾶρος. ἐπεὶ δ' ἐκχεῖται τοῦτο διὰ τῶν σφραγῶν τοῦ κατεαγότος ὁστού, σκοπεῖν αὐτοῦ χρῆ τὸ πλῆθος τε καὶ τὴν ποιότητα, καὶ οὕτως ἢ ξηραντικωτέραν ποιῆσθαι τὴν ἀγωγὴν, ἢ ὑγραντικωτέραν, ἅπερ ἐπὶ πλεόν ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γραμμασι λέλεκται.

Κεφ. λα'. [224] Νεύρου δὲ καὶ τένοντος ῥήγμα διὰ τε τὸ περιττὸν τῆς αἰσθήσεως, καὶ διότι συνεχές ἐστι πρὸς τὴν ἀρχὴν τὸ μόριον, ἔτοιμον ἐπικαλέσασθαι σπασμούς, καὶ μάλιστα ὅταν μηδὲν διαπνέηται πρὸς τὰ ἐκτὸς, τυφλωθείσης τῆς τοῦ δέρματος τρώσεως. τοῦτο τοίνυν χρῆ ἀναστομοῦν, καὶ ἀναξηραίνειν οὐσίᾳ λεπτομερεῖ, δυνεῖσθαι δυναμένη πρὸς τὸ βάθος ὅχει τοῦ τετριμένου νεύρου. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τούτου τελείως ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθό-

calli generationem naturae committendum recrementum est, id autem et qualitate et quantitate temperatum esse debet. Ideo victus ratio requiritur, ex qua tantus talisque sanguis, qui ad ossa fertur, comparetur, quantus qualisque generando callo est necessarius. Quoniam rursus is per ossis fracti cavernas transmittitur, considerare ejus multitudinem ac qualitatem, atque ita victum siccio-rem aut humidio-rem instituere oportet. Haec omnia in opere de medendi methodo fufius tradita sunt.

Cap. XXXI. Nervi vero et tendonis punctura ob sentiendi praestantiam ob idque, quod cum principio pars haec continuitatem habet, prompte accerfit convulsionem, maximeque si nihil foras exhalet, quod scilicet caecum sit cutis vulnus. Id igitur aperiendum est, exiccandumque materia tenui, quae in altum et ad vulneratum usque nervum penetrare possit. De his autem in libris de curandi

Ed. Chart. II. [224.]

Ed. Bas. III. (484.)

δοι γράμματα. ἐν μὲν οὖν δὴ ταῖς ἀπλάις τοῦδε τοῦ γένους διαθέσειν ἢ τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων ἰδέα τοιαύδε.

Κεφ. λβ'. Κατὰ δὲ τὰς συνθέτους ἐπιπέπλεκται πῶς ἔλκεσιν πρώτη μὲν ἡ κοιλότης, ἣν οὐκ ἀλλην διάθεσιν, ἀλλ' ἔλκουε ἡγοῦνται διαφορὰν. ἔστι δὲ οὐ διαφορὰ τὸ γε τοιαῦτον, ἀλλ' ἕτερόν τι γένος ὅλου τοῦ νοσήματος, ἐν ᾧ τῆς οὐσίας αὐτῆς ἔστιν ἀπόλειψις. καὶ τοίνυν καὶ ἡ ἰσχυρὰ ἐπὶ διττοῦ πάθει διττοῦ δεῖται σκοποῦ. ἡ μὲν γὰρ τῆς συνεχείας λύσεις ἐνώσειως, ἡ δὲ τῆς οὐσίας ἀπόλειψις γενέσεως χοῤῥει. λελεγμένοι δ' εἰσὶν ὀλίγον ἔμπροσθεν οἱ τῆς γενέσεως σκοποί. καὶ μὲν δὴ καὶ οἷς χρηρῆται πρῶτον ἰασθαι τῆδε τὴν διάθεσιν, εἰθ' ἑξῆς ἐνοῦν ἐπιχειρεῖν, αὐτῇ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις ἐνδείκνυται. ὅταν οὖν ἀναπληρωθῇ μὲν τὸ κοῖλον, ὁμαλὸν δὲ τὸ ἔλκος ὑπάρχη, τὸν ἕτερον τῶν σκοπῶν ἀνηρεῖσθαι συμβαίνει. μέσης γὰρ τῆς νεογενοῦς σαρκὸς ἰσταμένης τῶν χειλῶν τοῦ ἔλκους, ἐνωθῆναι μὲν ἀδύνατον τὰ διεσπῶτα, σκοπὸν δ' ἄλλον ἰάσεως ἔξευρεῖν χοῤῥην δ' εὔρεσιν ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν ἔξομεν, ὃ περιποιῆσαι

ratione accurate disputatum est. Haec igitur est salubrium causarum in simplicibus ejusmodi affectibus forma.

Cap. XXXII. In compositis vero affectibus cum ulceribus primum quidem jungitur cavitas, quam non aliam affectionem, sed ulceris differentiam esse arbitrantur. Verum id differentia non est, sed alterum quoddam universi morbi genus, in quo perdita substantia est. Itaque ad duplicis morbi curationem scopo duplici opus est. Nam unitatis solutio continuitatem desiderat, substantiae vero amissio nutritionem; cujus paulo ante scopi declarati sunt. Quod vero affectionem hanc primum curare oporteat, deinde continuitatem resarcire, ipsa rei natura docet. Si igitur, quod concavum est, impleatur et ad aequabilitatem ulcus reducatur, fiet, ut alter scopus tollatur; quandoquidem, recens nata inter ulceris labra carne, disjunctae partes coire non possant; quare invenienda alia curationis ratio est. Invenietur autem ex re

Ed. Chart. II. [224.]

Ed. Val. III. (484.)

τῷ μέρει προσήκει κατὰ φύσιν δ' ἦν αὐτῷ σκέπεσθαι δέρματι. τοῦτ' οὖν ἡμῖν ἐστὶ ποιητέον, ἢ, εἴπερ ἐστὶν ἀδύνατος ὁ σκοπὸς, ὁμοίον τι δέρματι. τὴν γοῦν σάρκα δερματώδη ποιητέον ἐστίν. ἔστι δὲ τοιαύτη; ξηραίνουμένη τε ἁμα καὶ τυλούμένη. ξηραίνόντων δὲ καὶ στεφρόντων ἀδήκτως ἔσται χρεία φαρμάκων εἰς τὰς ἐπουλώσεις. οὕτως δὲ καὶ ῥύπος ἐπιτραφῇ, σκοπὸς μὲν ἀποξείναι· φάρμακον δὲ ὑγιεινὸν τὸ ῥυπτικόν. εἴρηται δ' αὐτῶν ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ἢ ὕλη. καὶ μὲν δὴ καὶ εἰ φλεγμονή τις, ἢ θλάσις, ἢ σκλήρως, ἢ οἰδημα κατὰ τοῦ ἔλκους εἴη, θεραπευτέον ἐκεῖνα πρότερον διὰ τῶν εἰρημέτων μεθόδων. οὕτως δὲ καὶ εἰ ἐπιβρεῖ τι τῷ ἔλκει, κατὰ τὴν τῶν ἐπιβρεόντων ἴασιν. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ δυσκρασία τις εἴη κατὰ τὸ ἔλκωμένον, ἐπὶ τὰ τῆς δυσκρασίας πρότερον ἵεναι βοηθήματα. καὶ περὶ μὲν τούτων ἄλλος.

Κεφ. λγ'. Ἐπὶ δὲ τὸ περὶ τὴν διόπλασιν ἱένον ἦδη γένος, εἰς πλείους διαφορὰς τεμνόμενον. ἀλλ' ἀπὸ τοῦ

naturali, quam partī parare oportet. Huic autem naturale est cute obduci. Id igitur praeſtandum eſt; aut, ſi ſcopum aſſequi nequeas, ſimile quidpiam cuti, nempe carnem ipſi ſubſtantiae proximam generare oportebit. Ejusmodi autem et ſicca et calloſa eſt. Siccantibus igitur ac aſtringentibus eitra morſum medicamentis ad inducendam cicatricem eſt opus. Ad eundem modum, ſi adnata ſordes ſit, ad deterſionem dirigendum conſilium eſt. Salubre igitur medicamentum eſt, cui detergendi vis inſit. Horum autem materia in libris de medicamentorum facultatibus tradita eſt. Atque etiam, ſi cum ulcere juncta inflammatio aliqua vel contuſio, vel ſcirrhus, vel oedema ſit, ea prius via ac ratione antedicta curanda ſunt. Eodem modo; ſi quid in ulcus influat, influxionis curatio adhibenda eſt. Similiter autem, ſi intemperie aliqua ulcerata pars laborat, ad remedia, quibus abigi ipſa poſſit, prius veniendum eſt. De his quidem ſatis.

Cap. XXXIII. Ad conformationis vero genus, quod in plures differentias distribuitur, jam tranſeundum eſt,

Ed. Chart. II. [224. 225.]

Ed. Basf. III. (484.)

σφαιριστάτου τὴν ἀρχὴν τῷ λόγῳ θετέον, ὃ κατὰ τὴν τοῦ σχήματος ἐξάλλαξιν [225] γίνεται. τῶν μὲν οὖν ἐκ αὐξανόμενων οἷον τε τὸ σχῆμα τῶν πλείστων μορίων ἐπανορθοῦσθαι, τῶν δ' ἡδυνημένων οὐκέτι σκοπὸς δ' ὢν οἷον τε θεραπεῦσαι, πρὸς τοῦναντίον ἀπάγειν τῆς διαστροφῆς. εἰ δὲ κατὰ γματος οὐκ ὁρθῶς διαπλασθέντος ἡμάρτηται τινος κώλου σχῆμα, πωροθῆναι φθάσαντος, ἂν ἔτι πρόσφατος ὁ πῶρος ὑπάρχῃ, κατὰξαντα χρὴ διαπλάττειν αὐτῷς ὁρθῶς εἴτα πωροῦν. ἔστι δὲ ἡ ἔμφραξις ἐκ ταύτου γένους τῶν νοσημάτων. ἡ μὲν ὑπὸ γλίσχρων καὶ παχέων γινόμενη χυμῶν, ἵνα μὲν ἔχουσα καὶ αὐτὴ σκοπὸν ἐναντίον τῷ πύθει τὴν ἔμφραξιν· αἷτια δὲ ὑγιεινὰ τὰ τε ὀρυπτικά καὶ τμητικά τῶν φαρμάκων. ἡ δ' ὑπὸ κόπρου σκληρῶς ἐμφραχθείσης ἐντέρω, προτέρων μὲν ἔξει τὴν τῆς σκληρότητος ἐπαρμόθωσιν ἐξ ὑγρῶν καὶ λιπαρῶν κλυσμάτων, ἐξῆς δὲ τὴν κένωσιν ἐκ δοιμῶν. ἡ δ' ὑπὸ λίθου κατὰ κύστιν, ἐν μὲν τῷ παρυσίῳ τὴν μετὰθεσιν· ἰάσεως δὲ παντελοῦς ἐν κατὰ τὴν διὰ τομῆς κομιδῇ. ἡ δὲ τῆς παρὰ φύσιν ἐν μορίῳ

sumpto ab evidentissimo disputationis initio, quod in figuræ permutatione fit. In his igitur, qui adhuc crescunt, plurimae partes emendari possunt: in his vero, qui ad incrementum pervenerunt, non possunt. Quae autem curationem admittunt, in contrariam depravatæ formam reducenda sunt. Quod si ob fracturam male concinnatam vitiosa membri figura sit, recenteque callo occupata, frangere oportet, ac probe reconcinnare; postea vero callum inducere. Ex eodem autem morborum genere est obstructio, quam humorum lentor ac crassities parit; atque haec scopum unum habet affectui contrarium, nempe expurgationem. Curatur autem detergentibus ac incidentibus medicamentis. Si vero stercore duro fartum intestinum sit, primum quidem emendanda duritia est humidis et pinguibus clysteribus, deinde acribus sterco vacuandum. At si calculus vesicam obstruit, in praesentia quidem transferendus est. Quod si omnino sanare velis, vesicae sectione eximendus est. Qui autem prae-

Ed. Chart. II. [225.]

Ed. Bal. III. (484.)

περιχομένης υγρότητος ἰσσις ἐν τῇ παντελεῖ κενώσει, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐμπύων. ἡ δὲ ἄμετρος πλήρωσις ἐν ἀμέτρῳ κενώσει, καθάπερ ἐπὶ τοῦ κατὰ τὰς φλέβας αἵματος ὡσαύτως καὶ ὅσοις κατὰ γαστέρα, καὶ ἔντερα, ἢ ἄσθηριαν τραχεῖαν, ἢ πνεύμονα πύον ἢ αἷμα περιέχεται, παντελοῦς κενώσεως δεῖται. τοῦ δὲ πλείονος ἐδέσματος, ἢ πόματος, ἔτι ὅντος προσφάτου, κατὰ τὴν ἀποκένωσιν ἢ ἐπανόρθωσιν. ὅσα μὲν οὖν ἐκ πνεύμονι τε καὶ θώρακι περιέχεται, μετὰ βηχῶν μὲν ἢ κένωσις, ὑπὸ δὲ φαρμάκων λεπτυντικῶν. ὅσα δὲ καθ' ἡπάρ, ἢ φλέβας, ἢ ἄσθηριαν, ἢ κενρὸς ἦται δι' οὖρων, ἢ γαστρός. ἀλλὰ δι' οὖρων μὲν ὑπὸ τῶν λεπτυνόντων σφοδρῶς. διὰ γαστρός δὲ ὑπὸ τῶν ἐλκυστικῶν τε καὶ ἀναστόμωτικῶν. ὅσα μὲν οὖν κατὰ τὴν ἄνω γαστέρα, δι' ἐμέτων. ὅσα δὲ κατὰ τὴν κάτω, δι' ὑπαγωγῆς. ὅσα δὲ ὑπὸ τῷ δέρματι, διὰ τομῆς, ἢ καύσεως, ἢ φαρμάκων καυστικῶν. οὕτως δ' ἐνίοτε καὶ ὅσα κατὰ τινα κοιλότητα φυσικῇ, ὥς ἐπὶ θώρακος. ἐνὶ δὲ κεφαλῇ, τῶν μὲν ὅλη

ter naturam humor continetur, integra vacuatione curatur; ut in suppuratis. Immoderata vero repletio, cujusmodi est sanguinis in venis, immodica vacuatione curatur. Quemadmodum et his, quibus in ventre aut intestinis, aut arteria, aut pulmone pus vel sanguis continetur, integra vacuatio est necessaria. Caeterum cibus et potus plenior recensque sumptus vacuatione corrigitur. Quae vero in pulmone et thorace continentur, cum tussi rejiciuntur, sed medicamentis extenuata. At quae in jecore sunt, aut venis, aut arteriis, aut renibus, ea per urinas vel ventrem expelluntur. Sed quae per urinas rejiciuntur, vehementer extenuari debent; quae vero per ventrem, attrahentibus et aperientibus egent. Quae autem in superiore ventre continentur, vomitionibus, quae vero in inferiore, alvi subductione deficiuntur. Sub cute autem collecta vel sectionem, vel candens ferrum, vel adurens medicamentum efflagitant. Ad eundem modum et quae in loco natura cavo, ut thorace, continentur. In summa autem, quicquid praeter naturam in

Ed. Chart. II. [225.]

Ed. Bas. III. (484.)

τῷ γένει παρὰ φύσιν ἐν τισι μέρεσι περιεχομένων σκοπὸς τῆς ἰάσεως ἄρσις ἐστίν· εἰ δ' ἀδύνατος γενέσθαι, μετὰθεσις. ὅσα δὲ οὐχ ἕλω' τῷ γένει παρὰ φύσιν ἐστίν, ἀλλὰ τῷ ποσῷ, σκοπὸς τούτων ἡ ἀποκένωσις. ἡ δ' εὐρεσις τῶν ἰασομένων αὐτὰ μέρος μὲν τι καὶ αὐτῆς λαμβάνεται τῆς διαθέσεως· ἡ πλείστη δὲ ἐκ τῶν πεποιηθότων μορίων. ὅσα δὲ ἐν τῷ τετραγύνθαι παρὰ φύσιν ἔχει, τὴν κατὰ φύσιν αὐτοῖς ἀντευσσικέον λειότητα· κατὰ μὲν οὖν ὀστοῦν ἕρποντα, κατὰ δὲ τραχεῖαν ἀρτηρίαν ἢ γλῶτταν ἐκλεαίνοντα δι' ὑγρῶν ἀδήκτων καὶ γλίσχρων. ὅσα δὲ τῷ λεῖα γενέσθαι παρὰ φύσιν ἔχει, τὴν κατὰ φύσιν αὐτοῖς ἀντευσσικέον τραχύτητα διὰ τε φαρμάκων ἰκανῶς ὑπερικῶν καὶ διὰ βραχείας στύψεως.

Κεφ. λδ'. Ὅσαι δὲ ἐμφράξεις ἢ στενοχωρίαι νοσήμασις ἑτέροις ἔπονται, θεραπευτέον ἐκεῖνα πρότερον. δέδικται δ' ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς, ὥς φλεγμοναῖς, καὶ σκίρθοις, καὶ οἰδήμασι, καὶ ξηρότησιν ἐπίσπε ἀμέτροις, ἐπὶ τε μοχθηροῖς σχήμασις αὐτῶν τῶν περιεχόντων σωμάτων ἔπεται πολλάκις τὰ εἰρημένα, κα-

aliqua parte est, tollendum est, aut, si id assequi non possis, transponendum. Quae autem toto genere praeter naturam non sunt, sed quantitate delinquant, evacuatione curanda sunt, cujus ratio cum ex ipso affectu, tum maxime ex affectis partibus invenitur. Exasperatas praeter naturam partes ad naturalem laevitatem aequalitatemque reducimus, ossa quidem radendo, arteriam autem et linguam humore lento morfu carente deliniendo. Laevigatae vero praeter naturam medicamentis, quae abunde detergeant et leviter adstringant, ad nativam asperitatem revocantur.

Cap. XXXIV. Obstructiones vero vel angustiae, quae morbis aliis succedunt, posterius curari debent. In opere autem de morborum differentiis ostendimus, supra dictos affectus plerumque nasci ex inflammationibus, scirrhis, oedematis, et nonnunquam ex immodicis siccitatibus, pravisque continentium partium figuris, quem-

Ed. Chart. II. [225. 226.]

Ed. Bas. III. (484. 485.)

θάπερ καὶ ὄγκους τισὶ τῶν περίεξ σώμάτων. εἰ δὲ καὶ πρὸς ἄλληλα τῶν εἰρημέτων ἐπιπλέκοντό τινα, τὰς ἐνδείξεις ἔχει ποικίλας. [226] ἀρκέσει δ' ἐφ' ἑνὸς, ὥς ἐπὶ παραδείγμα-
τος, ποιήσασθαι τον λόγον· ἐπὶ πλέον γὰρ ὑπὲρ πάντων ἐν τοῖς θεραπευτικοῖς λέγεται γράμμασιν. ὑποκείσθω τοῖ-
σιν (485) ἐπιβρεῖν τι μερεὶ πλήθος αἵματος, ὥς διατί-
γεσθαι τὰ κατὰ τὸ μόριον ἄγγεῖα, μὴ τὰ μεγάλα μόνον,
ἀλλὰ καὶ τὰ σμικρὰ τὰ πρότερον ἐκφεύγοντα τὴν ὄψιν, ἐκ
τοῦ πεπληρῶσθαι φαινόμενα νῦν, ὥσπερ γε ἐπ' ὀφθαλ-
μῶν ὁρᾶται σαφῶς ἐνίοτε διὰ τὴν λευκότητα τοῦ χυτῆρος·
εἶκος δὲ δήπου, καὶ ἄλλα τῶν μη ὁρωμένων ἄγγείων διατε-
τάσθαι μεμεστωμένα, μηδέπω μὴδ' αὐτὰ φαινόμενα διὰ
τὴν σμικρότητα. καὶ δὴ κίνδυνος ἐκχυθῆναι τὸ διωρούμενον
ἐκ τῶν ἄγγείων εἰς τὰς μεταξὺ χώρας τὰς κενὰς, ἥ καὶ
παρεκχεῖσθαι μικρὸν ἤδη. τοῦ τοιούτου πάθους ἡ ἱατρικὴ
ἔχει μὲν δήπου σκοπον τὴν κένωσιν, ἥ, ἵνα σαφέστερον
εἴπωμεν, ἀποκένωσιν. ἐπειδὴ τὸ πάθος ἦν ἐν τῷ πεπλη-
ρῶσθαι τὸ μόριον ἀμέτρως, ἀναγκαῖον δὴ, ἥτοι παλιπδρο-

admodum et ex quibusdam circumstantibus tumoribus. Quod si ex supradictis quaedam inter se copulentur, varias habebunt indicationes. De uno autem velut exem-
plo verba facere satis fuerit, quando fusius de omnibus in librīs de curandi ratione disputatum est. Ponamus igitur, in partem aliquam sanguinis multitudinem fluere, ita ut in ea non solum majores, sed et minores venae distendantur, quae prius visum effugiebant, nunc vero ob plenitudinem conspiciantur: quod aliquando in oculis ob tunicae candorem manifeste cernitur). Verisimile est, alia quoque vasa sensum effugientia plenitudine distenta esse, non tamen ob exiguitatem apparere. Pericu-
lum itaque est, ne, quod ex vasis exudat, ad inania spa-
tia intermedia effundatur, aut nonnihil jam sit effusum. Hic sane affectus vacatione curatur, aut, ut clarius ex-
plicem, evacuatione. Quoniam quidem affectus immode-
rata partis repletio erat, necessario, quod supervacuum

Ed. Chart. II. [226.]

Ed. Bas. III. (485.)

μήσαν ἐκκενωθῆναι τὸ περιστόν, ἢ δὲ αὐτοῦ τοῦ πεπυ-
 θότος μορίου. παλινδρομήσει μὲν οὖν, ἢ ὠσθὲν, ἢ ἐλχθὲν,
 ἢ παραπεμφθὲν, ἢ κατὰ τινα τούτων, ἢ κατὰ πάντα. δι'
 αὐτοῦ δὲ τοῦ πεπυθότος ἐκκενωθήσεται, τὸ μὲν τι φανε-
 ρῶς τι καὶ αἰσθητῶς, τὸ δὲ εἰς ἀτμοὺς λεπτενθὲν. εἰ μὲν
 οὖν εἴη τὸ σύμπαν σῶμα πλήθωρικώτερον, οὐ χρὴ διὰ τοῦ
 πεπυθότος τόπου ἐκκενοῦν. εἰ μὲν γὰρ ἀμυχαῖς καὶ το-
 μαῖς αἰσθητῶς ἐκκενώσομεν ὀδυνησάντες, ἐπισπασόμεθα
 πλέον διὰ τὴν ὀδύνην. εἰ δὲ τοῖς θερμοῖσι διαφορεῖν
 ἐπιχειρήσομεν, ἐλξομεν διὰ τὴν θερμότητα πλέον εἰς τὸ
 μέρος, ἢ διαφορήσομεν. εἰ δ' αὖ βουλοίμεθα παλινδρομεῖν
 ἀναγκάζειν τὸ ἐπιβρόν, οὐκ ἂν δέξατο μεστόν ὑπάρχον τὸ
 σῶμα. πρὸς ἅμφοι τοῖσιν ταῦτα χρὴ κενῶσαι τὸ ὅλον, ἢ
 ἀπισπασαί γε πάντως εἰς ἄλλα χωρία τὸ ἐπιβρόν τῷ πε-
 πυθότι. ταῦτο δὲ ἐργασόμενον ἀπωθεῖσθαι τοῦ μέρους
 πρότερον, ἢ διαφορεῖν ἐπιχειρεῖν. ἐτοιμοτέρα γὰρ ἢ κένω-
 σις, ὅσα διὰ μειζόντων. ἀποκρουσόμεθα δ' ἐκ τοῦ πεπυ-

est, aut intro remeando, aut per ipsam affectam partem
 vacnabitur. Intro remeabit quidem, si repellatur, vel re-
 trahatur, vel in propinquam partem mittatur, vel ho-
 rum aliquo modo, vel omnibus. Quod autem per af-
 fectam partem vacuatur, aliquando quidem evidens est,
 sensuique pervium, aliquando vero in vapores resolvitur.
 Si igitur universum corpus plenius fuerit, per affectam
 partem vacuandum non est. Nam si manifeste scarifica-
 tionibus et sectionibus vacuemus, dolorem excitabimus,
 proindeque fluxionem majorem advocabimus. Quod si
 calidis medicamentis digerere tentemus, plus in affectum
 locum ob calorem attrahemus, quam per halitum dissi-
 pari possit. At si retorquere, quod influxit, velimus, cor-
 pus plenum non excipiet. Duabus igitur his de causis
 totum corpus vacuare oportet, deinde in contrarium
 omnino, quod influit, revellere. Quo peracto, e parte
 prius repellere, quam per halitum digerere tentabimus.
 Nam eo facilius erit vacuatio, quo per majores et pa-
 tientiores vias fiet. Ex affecto autem loco adstringenti-

Ed. Chart. II. [326.]

Ed. Bas. III. (485.)

θότος, εἰ στύφοιμέν τε καὶ ψύχοιμεν. ἀλλὰ καὶ τὰ κενω-
θέντα πρὸς ἑαυτὰ τὸ ἀποκρουόμενον ἔλξει· δίδεσται γὰρ καὶ
τοῦτο διὰ τοῦ περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων λόγου. καὶ ὅγ-
καὶ παραπέμψει τὰ ἀγγεῖα, τονωθέντα τοῖς στύφουσι φαρ-
μάκοις. εἰ μὲν οὖν ἅπαν οὕτω παλινδρομήσει, εὖ ἂν ἔχον
καταλειφθέντος δέ τινος ἐν τῇ μορίῳ, ἐχοῖν. μὲν δηπου
τεκμαίρεσθαι τοῦτο γλίσχρον ὑπάρχειν; ἢ παχὺ, καὶ διὰ
τοῦτ' ἐσφηνῶσθαι δυσλότης. δύναται δὲ καὶ μὴ τοιοῦτον
ὄν εἰς τὰς μεταξὺ χώρας ἐκσεχύσθαι. τότε οὖν ἤκειν ἤδη
καιρὸς ἀπὲρ το κεκοῦν αὐτὸ διὰ τοῦ πεποιηθότος, ἐπιθεῖντα
τοῖς ὑπερκειμένοις ἀποκρουστικὰς τῶν ἐπιβρόοντων δυνάμεις,
ἐκκενώσεις δὲ μάλιστα, εἰ κατὰ τὰς μεταξὺ χώρας τεκμαί-
ροιο περιέχεσθαι τι δι' ἐμυγῶν τε ἅμα καὶ διὰ φαρμά-
κων διαφορητικῶν. ἀλλ' ἔπει τὰ διαφοροῦντα πάντα θερμὰ
ταῖς δυνάμεισιν ὑπάρχει. ἥς δ' αὐτῆς ἐστὶ κρύσεως ἔργον
τὸ δάκνυν, ὅταν ἀμετροῦτερον ἢ θερμὰ, φυλάκτεον ἐν αἰ-
τοῖς τὰ πάνυ θερμὰ, καὶ μάλιστα ἦν ἐπιπολῆς ἢ τὸ

bus et refrigerantibus medicamentis repellemus. Quin
et inanitae partes ad se, quod repellitor, attrahunt, ut
in libro de facultatibus naturalibus demonstratum est.
Idem venae adstringentibus remediis confirmatae retru-
dunt. Si igitur ad hunc modum tetum intro recurrat,
prospere res cedit. Quod si quid relictum in particula
sit, conjiciendum est, id lentum aut crassum esse, proin-
deque ita impactum, ut non facile elui possit. Quam-
quam fieri potest, si tale non existat, ut in spatia inter-
media refluxum sit: quod quum accidit, jam tempus sus-
det, per affectam partem vacuandum esse medicamentis,
quae repellendae fluxionis facultatem habent, supra im-
positis. Vacuabimus autem, si quid in spatiis intermediis
retentum esse suspicio sit, scarificationibus simul et me-
dicamentis digerendi vi praeditis. Sed quum haec omnia
facultate calida sint, mordendi vi praedita, si modum ex-
cesserint; vitanda sunt vehementer calida, praesertim si

Ed. Chart. II. [226. 227.]

Ed. Bas. III. (485.)

πεπονθός. ὀδυρήσεται γὰρ οὐ σμικρῶς, ἣν ἅμα τε πε-
πόνθη καὶ δάκνηται, ὀδυρῇ τε πᾶσα παροξύνει τὰ δαίματα.
τὸ μετρίως οὐκ θερμὸν ἐπὶ ταύτων ἀνάδυτον, ἐτι δὲ μάλ-
λον, ἐὰν ὑγρὸν ὑπάρχῃ. καὶ μέντοι καὶ ἱκανόν ἐστιν δια-
φορῆσαι τὸ ἐπιπολῆς, εἰ καὶ μὴ σφοδρὸν εἴη τὸ διαφορη-
τικὸν φάρμακον. εἰ δὲ τὰ μὲν ἐπιπολῆς ἀπαθῇ παττάπα-
σιν ὑπάρχει; διὰ βάθους δ' εἴη τὸ κενώσεως δεικνόμενον,
[227] ἐπιτείνειν τε καὶ αὐξῆσαι δεῖ τοῦ διαφορητικοῦ φαρ-
μάκου τὴν θερμασίαν. κινδυνεύσει γὰρ ἐκλύθῃναι, πρὶν
εἰς τὸ βάθος ἐξικέσθαι, οὐ μὲν οὐδ' ἀνιάσει τι τὰ ἐπι-
πολῆς, ὣν ψαύσει, διότι μὴ πέπονθεν. ὥστε καὶ νῦν ἐς
ταύτων ἅμα συμβαίνει πρὸς τὴν τῶν θερμότερων τε ἅμα
καὶ δριμυτέρων φαρμάκων χρῆσιν, τὰ τ' ἐπιπολῆς ἀνεχό-
μενα, καὶ τὰ διὰ βάθους δεικνόμενα. ταύτην μὲν οὖν τὴν
ἐνδεῆξιν ἐκ τοῦ μορίου τῆς θέσεως ἐλάβομεν. ἐξῆς δὲ σκο-
πῶμεν, εἰ λείπει τι πρὸς τὴν ἴασιν· εἴκοι γὰρ λείπειν οὐ
μικρά. τῶν πεπονθότων αὐτῶν, ἐν οἷς ἐστὶ τὸ περισσὸν τοῦ

in superficie sit morbus; dolor enim non exiguus exci-
tabitur, si una cum affectu mordeatur, et dolor omnis
fluxionem proritat. Quod igitur ex his modice calfacit,
dolorem non excitat; præsertim si cum eo conjuncta sit
humiditas, idque digerere, quod in superficie est, abunde
potest; etiamhî vehemens digerendi facultas ejusmodi
medicamento non infit. At si in superficie pars affecta
omnino non sit, sed in profundo, eaque vacuari deside-
ret, intendendus ac augendus est digerentis medicamenti
calor. Periculum enim est, ne, antequam ad profundum
perveniat, resolvatur, neque tamen partes in superficie
hiæ contactæ molestiam aliquam sentiunt, utpote quæ
affectæ non sint. Quocirca nunc quoque ad calidiorum
simul et acriorum medicamentorum usum hæc duo con-
tingunt, nempe ut partēs, quæ in superficie sunt, tole-
rent, et profundæ egeant. Hæc igitur ex affectæ par-
tis positura judicatio sumitur. Deinceps vero confidere-
mus, an ad curationem aliquid dedit. Deesse enim non
paucæ videntur. Ex affectis sedibus, quæ supervacuam

Ed. Chart. II. [227.]

Ed. Bas. III. (485.)

ῥεύματος, ἕνα μὲν ἀραιὰ καὶ χαῖνα καὶ μαλακὰ τὴν φύ-
σιν εἶσιν, ἕνα δὲ πυκνὰ καὶ πεπνυμένα καὶ σκληρά.
τὰ μὲν οὖν πρότερα βραδίως ἐκκενοῦται. τὰ δ' ἕτερα δρι-
μυτέρων δεῖται τῶν κενωσόντων αὐτὰ, καὶ προσέτι λεπτο-
μερεσιτέρων. ἂν δὲ καὶ κατὰ συγχοῦ κένται βράδους, ἐν
δὴ καὶ μᾶλλον. αὕτη σοι πάλιν ἐνδειξίς ἑτέρα παρὰ τῆς
οὐσίας τοῦ πεπονθότος. ἄλλη δ' ἀπὸ τῆς διαπλάσεως ἅμα
καὶ θέσεως. ὑποκείσθω γάρ, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἐν ἥπατι τὴν
προσειρημένην εἶναι διάθεσιν, ἐν τοῖς στενοῖς πέρασι τῶν
ἀγγείων ἐσφηνωμένων ὑγρῶν, ἥτοι γλίσχρον, ἢ παχέον, ἢ
πολλῶν. ὅρ' οὐχ ἔτοιμον ἐδέσμαισί τε καὶ πόμασι λεπτιν-
τικοῖς τὸ πάχος μὲν πρῶτον ἅμα τῇ γλίσχρότητι λεπτιμο-
ρὲς ἐργάζεσθαι. δεύτερον δὲ, μὴ διὰ τῶν ἀοράτων καὶ στε-
τῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' εὐρειῶν ὁδῶν ἐκκενῶσαι τὸ λε-
ποῦν; εὐρύτεραι γάρ εἰσι κατὰ τὸ ἥπαρ αἱ φλέβες, ὥσπερ
καὶ πλεῖσται. τελευτῶσι δ' αἱ μὲν ἐν τοῖς κυρτοῖς εἰς τὴν
κοίλην, αἱ δ' ἐν τοῖς σιμοῖς ἐπὶ πύλας. ὥστ' ἤδη σοι
ῥῆστον, ἐν ὁποτέραις ἂν ᾧσιν αἱ σφηνώσεις, ἐκκενοῦν ἐτοι-

fluxionem recipiunt, aliae rariae, fungosae ac molles
natura sunt; aliae vero densae, compactae ac durae.
Priores facile vacuantur; posteriores vero acriora reme-
dia efflagitant, quaeque partium tenuitate praedita sint,
eo quidem majore, quo altius delitescunt. Haec rursus
altera sit indicatio, quae ab affectae partis substantia su-
mitur. Alia vero a conformatione simul et positura du-
citur. Ponatur, exempli gratia, jecur ante dicto affectu
laborare, in extremis venarum angustiis impactos esse
humores lentos aut crassos, aut multos. Annon cibo et
potu extenuante primum quidem crassitiem ac lentorem
promptum est extenuare? postea vero, quod infestat, non
per caecas et angustas vias solum, sed et latas evacuare?
In jecore enim sunt venae et patentiores et plurimae;
desinunt autem, quae in gibbis sunt, in cavam venam,
quae vero in sinu, in portam. Quocirca jam promptis-
simum tibi est, humores, in utrislibet sint farcti, va-

Ed. Chart. II. [227.]

Ed. Bas. III. (485.)

μωσ αὐτάς, ἔλκοντα μὲν εἰς τὴν γαστέρα διὰ τῶν ἐλατι-
κῶν τε καὶ ἀναστομοτικῶν, ὅσα τῶν ὑγρῶν ἐσφίγνεται, κατὰ
πὰς ἐν τοῖς σιμοῖς φλέβας, ἐπ' οὐρα δὲ προτρέποντα διὰ
τῆς κοίτης φλεβὸς, ὅσα κατὰ τὰς ταύτης φλέβας. ἑτέρα
δὲ ἐπὶ ταῖς προειρημέναις ἐνδείξεις ἀφ' ἥπατος, ὡς ἀρχῆς
φλεβῶν. ἐπεὶ γὰρ οὐχ ἑαυτὸ μόνον, ὥσπερ τὰ πλείστα
μέρια τοῦ ζώου, διοικεῖν πέφυκεν, ἀλλ' ἐμπέμπει δυνάμιν
ταῖς φλεβί, κίνδυνός ἐστιν, ἂν ἐκλύσωμεν αὐτοῦ τον τόνον
ἐπιβροχαῖς τε καὶ καταπλάσμασι χαλαστικοῖς, αὐτό τε πρῶ-
τον ἀποτῆραι περὶ τὴν ἐνέργειαν, ἀτόνους τε σύμπασας ἐρ-
γάσασθαι τὰς φλέβας. ὅθεν ἐπιμειγνύναι χρὴ τῶν στυφόν-
των τι φαρμάκων ἐν ταῖς θεραπαίαις αὐτοῦ. ἀλλ' ἐπειδὴ
διὰ βιάθους ἐστὶ συχνοῦ, κίνδυνος ἐκλυθῆναι τὴν δυνάμιν
τοῦ στυφοντος, ἂν μὴ ποδηγῆται πρὸς τινας ἑτέρας οὐσίας
λεπτομεροῦς, ὅα περ ἢ τῶν ἀρωμάτων ἐστί. κἀλλιον δὲ,
εἰ αὐτὸ τὸ στυφὸν φάρμακον εὐθύς εἴη καὶ ἀρωματωδές·
συμφορὸς γὰρ ἔχον δύο ποιότητάς τε καὶ δυνάμεις ἰσχυ-

cuare; ad ventrem quidem trahendo, si in fimarum ve-
nis impacti sint, medicamentis attrahendi vi praeditis,
per cavam autem venam, si in ei proximis venis, ad
urinas deducendo. Praeter has vero altera ab ipso je-
core tanquam venarum principio sumitur indicatio. Quo-
niam enim jecur natura non se solum (quales sunt plu-
rimae animantis partes) moderatur, sed et in venas vim
suam transfundit, periculum est, si laxantibus tum per-
fussionibus tum cataplasmatibus robur ejus resolvamus, ne
ipsum in primis, deinde omnes ejus venas inefficaces ad
obeundas suas actiones reddamus. Quocirca in ejus cura-
tione non nihil adstringentium medicamentorum miscen-
dum est. Sed quoniam in alto admodum corpore est si-
tum, periculum est, ne adstringentis medicamenti facul-
tas resolvatur, nisi ab aliqua materia tenuitate partium
donata, qualis est odoramentorum, adducatur. Praestiat
autem, adstringens medicamentum statim ab ortu vim odo-
ram habere; quod enim duas habet congenitas qualitates

Ed. Chart. II. [227. 228.]

Ed. Bas. III. (485.)

ρότερόν ενεργήσῃ καὶ τοίνυν ἐκκενούσθω μὲν καὶ ἡδὴ τὸ παρὰ φύσιν εἰς τὸ μόριον ἐνεχθέν· ἐχέτω δὲ τὴν συμμετρίαν τῶν χυμῶν τὴν κατὰ φύσιν. ἐπισκεπτέον οὖν ἡμῖν ἐν τούτῳ, μήτε πρὸς τῆς τοῦ ρεύματος ποιότητος ἡλλοιάθῃ τὴν κρᾶσιν, εἰ μὲν φλεγματικώτερον ἦν, ψυχθέν,· εἰ δὲ χολωδέστερον, θερμανθέν, ἵνα καὶ ταύτην αὐτοῦ τὴν δυσκρασίαν ἰασάμενοι τελέως ὑγιὲς ἀποφάνωμεν. ἰασόμεθα δὲ τὴν ἐναντίαν ἀντεισάγοντες ποιότητα, καθάπερ ἐν ταῖς τῶν δυσκρασιῶν εἰρηται θεραπείαις, εἰς ὅσον ἕκαστον ἐγένετο θερμώτερον, ψύχοντες εἰς τοσοῦτον. ὥστ' ἐνταῦθα πάλιν ἀναγκαῖον ἐπίστασθαι τὴν κατὰ φύσιν εὐκρασίαν αὐτοῦ. πῶς γὰρ ἂν εἰδείημεν, ὅπόσῳ τοῦ κατὰ φύσιν ἴσῃ ψυχρότερον ἢ θερμώτερον, ἢ πότε [228] ψύχοντες παύσόμεθα, μὴ γινώσκοντες τὸ μέτρον τῆς κατὰ φύσιν θερμότητος; οὕτω δὲ καὶ εἰ τὸ ψυχρότερον γινόμενον θερμαίνωμεν, μὴ γινώσκοντες τὸ μέτρον αὐτῆς τῆς κατὰ φύσιν ψυχρότητος, οὐχ οἶόν τε ἡμῖν οὗτ' εὐπορῆσαι τοῦ θερμαίνοντος οἰκείως, οὔτε παύσασθαι θερμαίνοντας.

et facultates, efficacius est. Itaque vacuetur, quod præter naturam in partem jam fluxit, nativa vero humorum symmetria convenientiaque supersit. Considerandum et hic, an a fluxionis qualitate ejus partis temperatura mutata sit (si quidem pituitosa erat, refrigeratum; si biliosa, calfactum jecur est), ut, absolute curata intemperie, sanitas restitnatur. Restituemus autem contrariam qualitatem objicientes, ut in intemperaturarum curatione diximus, tantum unamquamque partem refrigerantes, quantum ejus calor excellerit. Quocirca rursus hic necessario ejus nativa temperies cognoscenda est. Nam quomodo scire poterimus partis natura frigidioris aut calidioris exuperantiam, aut quando a refrigerando cessandum sit, si caloris nativi modum ignoremus? Eadem ratione, si frigidiorē calfacientes ignoremus naturalis ejus frigoris modum. Itaque neque quod commode calfaciat, neque quando a calfaciendo cessandum sit, invenire poterimus.

Ed. Chart. II. [228.]

Ed. Basf. III. (485. 486.)

Κεφ. λζ'. Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων ἀντάρκως εἰρη-
ται, μεταβαίνειν ἤδη καιρὸς ἐπὶ τὰ κατὰ τὸν ἀριθμὸν οὐ
(486) κατὰ φύσιν ἔχοντα. διττῆς δὲ οὐσης αὐτῶν τῆς δια-
φορᾶς, οἷς μὲν ἑλλειπές τι μόριον, ἐργάζεσθαι τοῦτο σκοπὸς,
ὑπηρετοῦντας δηλονότι τῇ φύσει, καθ' ὃν ὀλίγον ἐμπροσθεν
ἄρται τρόπον. οἷς δ' αὖ περιτετεῖται, τοῦτ' ἐκκόπτειν
αὐτὸ, ἦτοι διὰ σμίλης, ἢ διὰ πυρὸς, ἢ διὰ φαρμάκου καυ-
σικοῦ. ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα σχεδὸν δυνατόν ἐστιν ἰά-
σασθαι, γεννῆσαι δ' οὐχ ἅπαντα δυνατόν, ὥς ἐν τῷ περὶ
σπέρματος ἀποδέδεικται λόγῳ. τινὰ δὲ καὶ αὐτὰ μὴ δυνα-
τὸν ἢ γεννῆσαι, ποιῆσαι γοῦν ἀντ' αὐτῶν ἕτερόν τι δυνατόν,
ὡς ἐπὶ τοῦ ὁστοῦ τελείως ἐξαιρεθέντος οὐσίαν ἑτέραν ἐν τῇ
κατ' αὐτὸ χώρα, διαφέρουσιν ὁστοῦ τε καὶ σαρκὸς. ἔστι
γὰρ ἡ γινομένη κατὰ τὴν χώραν αὐτοῦ καθάπερ τις σὰρξ
προσειδής, ἢ πῶρος σαρκοειδής, καὶ τοῦ χρόνου δὲ προϊόν-
τος ἐπὶ τὸ παρωδέστερον μεθίσταται, κατ' ἀρχὰς σαρ-
κοειδὲς μᾶλλον οὐσα. καθ' ὃ τι δ' αὖ μόριον ἀπολλύμενον
οὔτε τὴν αὐτὴν οὐσίαν κατ' εἶδος, οὔθ' οἷαν ἐργάσασθαι
δυνάμεθα, τρίτος ἡμῖν σκοπὸς ἐξευρεῖν τινὰ κόσμον, ὥς

Cap. XXXV. Quoniam de his abunde disputavi-
mus, ad ea quae numero praeter naturam infunt, jam
transeundum est. Quorum quum duplex sit differentia,
quibus pars aliqua deest, hanc sarcire studeamus, eo
quem paulo ante diximus modo naturae famulantes.
Quibus vero abundat, recidere vel scalpro vel igni vel
adurente medicamento. Haec igitur omnia sere sanescunt,
sed non omnia generantur; ut in libro de semine pro-
ditum est. Quaedam autem non gignuntur, sed in eo-
rum locum aliquid substituitur; ut, si os omnino exemp-
tum sit, altera materia, quae ab osse et carne differat,
in ea ipsa parte regigni potest; quae veluti caro quae-
dam callosa est, aut callus carnosus, qui temporis pro-
cessu in naturam magis callosam transit, initio statim
potius carnem referens. In quacunque autem parte
amissa materia est, quae nec eadem specie nec similis
restitui potest, ornatam quendam tertius scopus invenit.

Ed. Chart. II. [228.]

Ed. Bas. III. (486.)

ἐπὶ κολοβωμάτων. ἐπικοινωνεῖ δὲ δηλονότι τὸ γένος ὅλον τοῦτο τῷ κατὰ τὸ πηλίκον. ὅσον γὰρ αὐτοῦ περὶ τὸ κατὰ φύσιν ἐστίν, ἐκεῖνω πλησιάζει. τὸ δ' ἐν ταῖς τῷ γένει παρὰ φύσιν ἀποκεχώρισται μόνον. ἐφ' οὗ πρῶτος μὲν σκοπὸς ἢ ἀφαίρεσις· εἰ δ' ἀδύνατος οὗτος, ἢ μετάθεσις δεύτερος, ὡς ἐπὶ τῶν ὑποχυμάτων. ὅσα δ' οὐχ ὅλοις μορίοις, ἀλλ' ἐν μέρεσι μορίων ἐλλείπει τε καὶ ὑπερβάλλει τοῦ κατὰ φύσιν, ἀνάθρεψις μὲν ἢ γένεσις ἐπὶ τῶν ἐλλειπόντων, ἀφαίρεσις δὲ ἢ καθάρσις ἐπὶ τῶν ὑπερβαλλόντων· ὅθεν οὔτε σκοπὸς ἐπ' αὐτῶν ἕτερος, οὔτ' ἰδέα φαρμάκων ἑτέρα κατὰ γένος. ἀλλ' ἐπὶ τὸ λοιπὸν εἰς γένος ἴεον τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων, ὅπερ ἐνανορθωτικόν ἐστι τῶν παρὰ τὴν θέσιν ἐσφαλμένων σωμάτων, οἷον ἐξαρθρήματα καὶ ἔντερον ἐν ὁσχέῳ. γίνεται δὲ τὸ μὲν ἐκ βιαιῆς τάσεως ἢ ὥσεως· τὸ δὲ ἐξ ἀνευρύσεως ἢ ῥήξεως τοῦ περιέχοντος· ὥστε καὶ ἡ ἱασις τῷ μὲν ἐξ ἀντιτάσεώς τε καὶ τῆς αἰς τοῦναντίον, εἰ παρήλλαξεν, ὥσεως, τῷ δὲ ἐκ τοῦ στεγανόν

ut in mutilatis. Perspicuum autem est, genus hoc cum eo communitatem habere, quod ad magnitudinem pertinet. Quod enim ex eo secundum naturam est, magnitudini vicinum est. Solum autem diffidet, quum praeter naturam est. In quo genere primum quod abundat tollendum, aut, si assequi id nequeas, transponendum est, ut in suffusionibus. Quibus autem non integrae quidem partes, sed ex his portiones imminutae sunt vel auctae praeter modum, alere quidem ac generare, quae deficient; quae vero redundant, demere ac minuire reprimereque oportet. Unde neque alius in ipsis finis est, neque genere diversa remediorum forma. Sed ad reliquum salubrium causarum genus veniendum est, quod ea emendat, quae suo loco exciderunt, veluti ossa sedibus suis emota, et intestina in scrotum prolapsa. Illa quidem violenta tensione vel impulsione, haec dilatatione vel ruptura continentis membranae fiunt. Itaque curantur priora quidem adversae partis tensione et in adversam partem repulsione; posteriora vero, si continens mem-

Ed. Chart. II. [228. 229.]

Ed. Bas. III. (486.)

ἀργάσασθαι τὸ περιέχον. ἔξ ὧν δ' ἂν τις μεθύδων τὰ κατὰ μέρος ἐξευρίσκη, διὰ τῆς θεραπευτικῆς πραγματείας δεικνύεται.

Κεφ. λς'. Ἐξῆς δ' εἴη λέγειν, ὅσα κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ἀνεβαλλόμεθα. καλοῦσι δὲ αὐτὰ προφυλακτικά. τρίτη δ' ἐστὶ καὶ τούτων ἥ γε κατὰ γένος διαφορά. πρώτη μὲν ὑγιαίνοντος. ἀμέμπτως τοῦ ἀνθρώπου, δεύτερα δὲ ἡ μεμπτός, ἥ τρίτη δὲ νοσοῦντος. τὸ μὲν οὖν πρῶτον γένος ἐκ τῆς ὑγιαίνουσας ἐστὶ [229] πραγματείας, διπλὸν ὑπάρχον, ὡς ἔμπροσθεν εἶρηται. τὸ δεύτερον δὲ ἐκ τῆς προφυλακτικῆς. τὸ δὲ τρίτον ἐκ τῆς θεραπευτικῆς. ἐν χυμοῖς δὲ μάλιστα τὴν σύστασιν ἔχει σύμπαν τοῦτο τὸ γένος, οὐδ' οὔτε γλίσχερους εἶναι προσήκει, οὔτε παχεῖς, οὔτε ὑδατοειδείς, οὔτε πολλοὺς, οὔτε ἐπὶ πλέον θερμοὺς, ἢ ψυχροὺς, οὔτε δακνοειδείς, οὔτε σπηδονοειδείς, οὔτε δηλητηρίους. αὐξηθέντες γὰρ αἱτοὶ καθίστανται νοσημάτων. αἰετοῦνται δὲ, ποτὲ μὲν ὑπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας, ἥπερ αὐτοὺς ἐγέννησε τὸ πρῶτον. ἐστὶ δὲ ὅτε συναλλοιοῦντες ἑαυτοῖς τοὺς κατὰ τὸ

brana cogatur ac firmetur; quae quemadmodum fieri debeant, in libris de curandi ratione explicatum est.

Cap. XXXVI. Deinceps autem de his differendum est, quae in priore sermone distulimus. Haec autem praecaventia dicimus. Quorum triplex est in genere differentia: una quidem hominis inculpata valetudine fruentis; altera, de qua conqueri liceat; tertia vero aegrotantis est. Primum autem genus, quod, ut ante diximus, duplex est, ad salubrium; secundum autem ad praecavendum; tertium vero ad curantium disputationem pertinet. Universum autem hoc genus in humoribus maxime consistit; quos nec lentos, nec crassos, nec multos, nec admodum calidos aut frigidos, nec mordaces, nec putres, nec pestilentes esse oportet. Aucti enim morbos gignunt. Augentur autem interdum quidem ab eadem causa, quae ab initio eos procreavit, aliquando vero a cibis corporis humores in suam naturam immutantibus.

Ed. Chart. II. [229.]

Ed. Bas. III. (486.)

σῶμα χυμούς. σκοπὸς δ' ἐστὶ καὶ ἐπὶ τούτων ὁ τῆς ἰάσεως διττός, ἡ ἀλλοιώσις τε καὶ κένωσις. ἀλλοιοῦνται μὲν οὖν, ἤτοι πεπτόμενοι πρὸς αὐτοῦ τοῦ σώματος, ἡ ὑπὸ τινων φαρμακωδῶν δυνάμεων, ἐν αἷς εἰσι καὶ αἱ θεραπεύουσαι τοὺς ἰοὺς τῶν ἰοβόλων ὀνομαζομένων ζώων, ἔτι τε τὰ δηλητήρια φάρμακα μεταβάλλουσιν. κενοῦνται δὲ ὑπὸ τῶν θερμῶν ἱκανῶς φαρμάκων, καὶ καθάρσεων, καὶ κλύσθηρων, καὶ ἰδρώτων, καὶ ἐμέτων. αὗται μὲν αὐτῶν αἱ κοιναὶ κενώσεις. ἴδιαι δὲ ἐκ τῶν τόπων, ἐν οἷς ἂν ἀθροισθῶσι, λαμβάνονται, καθάπερ ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς διδῆλωται, κατὰ τὸ τρίτον καὶ τέταρτον, καὶ μάλιστα περὶ τὴν κόπιν ἡμῶν διεξιόντων, ὅσαι τε ἄλλαι τοιαῦται παράκινται τοῖς κόποις διαθέσεις. ἐκκενοῦνται γὰρ ἐτοιμότερον, οἳ μὲν ἐν ταῖς πρώταις φλεβί διαὰ γαστρός. οἳ δ' ἐν ταῖς καθ' ἥπαρ δι' οὐρῶν· οἳ δὲ καθ' ὕλην τὴν ἔξιν δι' ἰδρώτων· ὥστε γε καὶ οἳ κατὰ τὴν κεφαλὴν ἤτοι δι' ὑπερώας, ἡ διὰ ὤτων, ἡ δι' ἀμφοτέρων. οἳ δ' ἐν ταῖς τοῦ θώρακος εὐρυ-

Horum autem curandorum duplex est scopus, nempe immutatio et evacuatio. Immutantur vel ab ipso corpore eos concoquente, vel a quibusdam medicamentis, in quibus tum ea continentur, quae animalium venis medentur, Graeci ἰοβόλα vocant, tum quae exitialia phar-maca permittunt. Evacuantur autem a medicamentis potenter calfacientibus, et purgationibus, clysteribus, et sudoribus, et vomitionibus. Atque hae sunt communes eorum vacuationes. Propriae vero ex locis, in quibus acervantur, sumuntur, quemadmodum in libris de sanitate tuenda, praesertim tertio et quarto docuimus: ubi de lassitudinibus aliisque lassitudini proximis affectibus disputavimus. Promptius enim primarum venarum excrementa per ventrem, jecoris vero per urinas expelluntur, et per sudores, qui in toto corporis habitu continentur; quemadmodum per palatum, aut nares, aut utrumque, quae caput occupant; et quae in latis thora-

Ed. Chart. II. [229.]

Ed. Basf. III. (486.)

χωρίαις διὰ φάρυγγος ἅμα καὶ βηχός· οἱ δὲ κατὰ τε-
φρούς ἢ κύστιν δι' οὐραν. ἀντισπάσεως δὲ κοινὴ συμ-
πάντων τῶν μερῶν ἐνδειξις ἐπὶ τὰ πορρόσπια, παροχέ-
τευσις δὲ ἐπὶ τὰ πλήσιον. ἅπαντα δ' οὖν, ὅσα θεραπεύει
τὰς τοιαύτας διαθέσεις, ὑγιανὰ προσαγορεύομεν αἷτια, κα-
θάπερ τοσαυτὰ τὰ προσαύξοντα, καὶ οὐδέτερα τὰ μῆ-
τε βλάπτοντα, μῆτε ὠφελούντα. δύνατο δ' ἂν τις
αὐτὰ μὴδ' αἷτια προσαγορεύειν ὅλως, οἷσί περ εἰσιν οἱ
πολλοὶ τῶν σοφιστῶν, ἀμελοῦντες μὲν αὐτῶν τῶν πραγ-
μάτων ἐξευρίσκων τὴν διαφορὰν, ἐν δὲ τοῖς ὀνόμασι τὸ
πλείστον τοῦ χρόνου διατρέβοντες. εἴρηται δ' ἐπὶ πλέον ἐν
ἑτέροις πρὸς αὐτούς. τὸ μὲν δὴ προφυλακτικὸν τῆς τέχνης
τοιούτοις.

Κεφ. λζ'. Τὸ δ' ἀναληπτικὸν τε καὶ ἀναθρεπτικὸν
ἐπὶ τῶν ἀνακομιζομένων ἐκ νόσου καὶ γερόντων. ὅποια δέ
τις ἐστὶ καὶ ἡ τούτων διάθεσις, ὑπὸ τίνων τε μάλιστα
αἰτίων εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανέρχεται, τελεώτατα μὲν ἐν

cis spatiis sunt, per guttur una cum tussi rejiciuntur;
quae vero in renibus vel vesica resident, per urinas.
Revellendi autem ad longinquissima communis est om-
nium partium indicatio, quemadmodum derivandi ad
propinqua. Quaecunque vero ejusmodi affectiones cu-
rant, salubres causae dicuntur, quemadmodum morbosae,
quae has adaugent, et neutrae, quae neque laedunt, ne-
que juvant. Posset autem quispiam ne quidem causas
ominino appellare, quales multi sophistae sunt, qui re-
rum differentias contemnunt, plurimum vero temporis
in nominibus conterunt; adversus quos in aliis operibus
plurima scripsimus. Haec igitur est artis pars, quae pro-
phylactice dicitur.

Cap. XXXVII. Convalescentibus autem ex morbo
ac senibus ea debetur victus ratio, quae Graecis ana-
leptice et anathreptice dicitur, hoc est instauratrix et
altrix. Qualis vero sit eorum affectio, et quibus potis-
simum capsis ad naturalem statum revocentur, in libris

Ed. Chart. II. [229. 230.]

Ed. Bas. III. (486.)

τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γραμμασί δεδῆλωται· διὰ κεφαλαίων δ' ἂν ἐηθείη καὶ νῦν. ἡ μὲν οὖν διάθεσις ἐστὶ τοιαύδε. χρηστὸν μὲν, ἀλλ' ὀλίγον τὸ αἷμα, καὶ σὺν αὐτῷ τό τε ζωτικὸν ὀνομαζόμενον πνεῦμα, καὶ τὸ ψυχικόν. αὐτὰ δὲ τὰ στερεὰ μόρια ξηρότερα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν ἄρρωστότεραι, καὶ διὰ ταύτας ὅλον τὸ σῶμα ψυχρότερον. αἷτια δ' ὑγιεινὰ, τὰ τὴν εἰρημνίην ἐπανορθούμενα διάδεσιν ἐντὶ μὲν κεφαλαίῳ περιλαβεῖν, ὅσα ταχέως μὲν καὶ ἀσφαλῆ θρόψιν ἐργάζεται· κατὰ μέρος δὲ, ἐν ταῖς συμμέτροις κινήσεσι, καὶ σιτίοις, καὶ πόμασι, καὶ ὕπνοις. εἰσὶ δὲ ὕλαι τῶν μὲν κινήσεων αἱ αἰῶραι, καὶ περίπατοι, καὶ τρίψεις, καὶ λόντρα. καὶ εἰ [230] πολὺ βελτίους ἐπὶ τούτοις γίνονται, καὶ τῶν συνήθων ἔργων ἐπ' ὀλίγον ἀπέσθωσαν. τῶν δὲ σιτίων κατ' ἀρχὰς μὲν ὑγραὶ, καὶ εὐπεπτοί, καὶ μὴ ψυχραὶ, προϊόντων δὲ καὶ αἱ τροφιμώτεραι. πόμα δὲ ἐπιτήδειον οἶνος, ἡλικία μὲν σύμμετρος, ἰδέα δὲ καθαρὸς τε καὶ διαυγής, ἥτοι λευκός, ἢ ὑπόξανθος, ὁσμὴ ἡδύς, μέτριος ἐν τῷ γεύεσθαι, μήθ' ὑδατώδης τὸ πᾶν,

de curandi ratione late ac diffuse disputatum est; in hoc autem opere summam docebimus. Ejusmodi igitur est haec affectio. Probus quidem sanguis est, sed paucus, cum quo et spiritus vitalis, ut vocant, et animalis. Solidae quoque partes sicciore, unde et earum vires imbecilliores, ob quas universum corpus frigidius existit. Salubres autem causae commemoratam affectionem emendant, quae, ut summam dicam, celeriter ac tuto corpus alunt; particulatim vero moderatus motus, cibum, potus et somnus. Motuum vero materia gestationes sunt, ambulationes, frictiones, et balneae. Quod si ex his multo melius habeant, quotidiana opera paulatim tractent. Cibos autem interdum quidem humidos coctoque faciles et minime frigidos sumant, temporis vero progressu et eos, qui uberius alant. Commode vero in potu vinum datur, aetate quidem medium, forma vero purum ac pellucidum, sive id album sit, sive sublavum, odore jucundum, quod gustu nec aquam omnino, nec

Ed. Chart. II. [230.]

Ed. Bas. III. (486.)

μήτε τινα σφοδράν ἐνδείκνυμενος ποιότητα, μήτ' οὖν στρυ-
φνότητα, μήτε δομιύτητα, μήτε πικρότητα. λέγεται δ', ὡς
ἁπλῶς εἶπον, ἐν τοῖς θεραπευτικοῖς ἐπὶ πλείστον ὑπὲρ αὐ-
τῶν νυνὶ γὰρ οὐ διελθεῖν ἅπαντα τὰ κατὰ μέρος ἡμῶν
πρόκειται, μόνον δ' ἀναμνησσαι τῶν κεφαλαίων, ὧν ἐν ἐτέ-
ραις πραγματείαις ἐποιησάμεθα τὴν διέξοδον, ἃς προσγρά-
ψας, ὁπόσαι τέ εἰσι καὶ ποῖαι, καταπαύσω τὸν λόγον ἐν-
ταῦθα. [κατάλογος.] εἴρηται μὲν οὖν καὶ πρόσθεν, ὡς ἔστιν
ἐν ἄλλο βιβλίον, ἐν ᾧ περὶ συστάσεως τῆς ἰατρικῆς τέχνης
διερχόμεθα. προηγείται δ' αὐτοῦ τὰ πρότερα δύο περὶ
τεχνῶν συστάσεως. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἅμα τῷ νῦν περὶ
θίγῃ χωρὶς τῶν κατὰ διέξοδόν ἐστι πραγματειῶν. ἐκείναι
δὲ τήνδε τὴν τάξιν ἔχουσι. περὶ μὲν οὖν τῶν καθ' Ἱπ-
ποκράτην στοιχείων ἐν βιβλίον ἐστίν. ἑξῆς δ' αὐτῷ τρία
περὶ κράσεων. ὧν τὰ μὲν δύο περὶ τῶν ἐν τοῖς ζώοις ἐστὶ
κράσεων, τὸ τρίτον δὲ ὑπὲρ τῶν ἐν τοῖς φαρμάκοις. διὸ
καὶ τὴν περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως πραγμα-
τείαν οὐχ οἷόν τε κατανοῆσαι καλῶς ἄνευ τοῦ τὸ τρίτον

vehementem aliquam qualitatem referat. Itaque nec
dulce sit, nec acre, nec amarum. De his autem,
ut modo dicebam, in libris de curandi ratione fusissime
est disputatum. Nunc enim in singula percurrere non
statuimus, sed tantum eorum, quae in aliis operibus fusa
disputata sunt, capita commemorare; quorum ubi nu-
merum et qualitatem recensuero, huic libro finem im-
ponam. Ante autem diximus, alterum esse librum, in
quo de constitutione artis medicae differuimus; quem
duo priores de artium constitutione praecedunt, verum
hi quidem una cum hoc, quem nunc absolvimus, in
eorum ordine, quos fusa lateque tractavimus, numerandi
non sunt. Illi vero hunc habent ordinem. De elemen-
tis juxta Hippocratis sententiam liber unus, quem tres
de temperamentis sequuntur; quorum duo priores de
animantium, tertius vero de medicamentorum tempera-
mentis tractat. Eam ob rem opus de simplicium medi-
camentorum facultatibus probe intelligi non potest, nisi

Ed. Chart. II. [230.]

Ed. Bas. III. (486. 487.)

ἀκριβῶς ἀναγνῶναι περὶ κράσεων. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο βιβλίον μικρὸν, ἐπόμενον τοῖς (487) πρώτοις δύο περὶ κράσεων, τὸ περὶ τῆς ἀναμύλου δυσκρασίας ἐπιγραφόμενον· ὁμοίως δ' αὐτῷ καὶ ἄλλα δύο μικρὰ, τὸ μὲν περὶ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος, τὸ δὲ περὶ εὐεξίας· τρίτον δ' ἄλλη πραγματεία ἡ περὶ φυσικῶν δυνάμεων ἔστιν· ἢν εἴτε μετὰ τὰ δύο περὶ κράσεων, εἴτε μετὰ τὸ περὶ στοιχείων ἀναγινώσκων τις ἐθέλοι, δύναιτ' ἂν ἔσεσθαι· μετὰ δὲ ταύτῃ ἐν πλείοσι πραγματείαις ὑπὲρ τῶν ψυχικῶν ἐνεργειῶν διέξμεν· ἐπεὶ δὲ εἰς τὰς ἀποδείξεις αὐτῶν οὐ μικρὸν ὀφείλει ἔστι τὰ διὰ τῶν ἀνατομῶν φαινόμενα, πρώτοις ἐκείναις ἐγγυμνάσασθαι προσήκει· ἔστι δὲ χρησιμωτάτη μὲν αὐτῶν ἡ τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων· ἄλλαι δὲ τινες ἐπ' αὐταῖς πλείους, ἐν δυοῖν μὲν περὶ ἀνατομικῆς διαφωνίας, ἐν ἐνὶ δὲ περὶ τῆς τῶν τεθνεώτων ἀνατομῆς· οἷς ἐφεξῆς δύο περὶ τῆς ἐπὶ τῶν ζώντων· ἐν ἄλλοις δὲ τινὶ κατὰ μέρος, ὅσα τοῖς εἰσαγομένοις ἐποιησάμεθα, τὰ περὶ ὀστέων, καὶ ἡ τῶν μυῶν ἀνατομή, καὶ ἡ τῶν νεύρων,

tertio de temperamentis accurate cognito. Alius autem liber exiguus, cui titulus est de inaequali intemperie, duos priores de elementis sequitur. Cui similiter alii duo parvi succedunt: quorum alter de optima corporis constitutione, alter de bono habitu inscribitur. Sequitur aliud opus, quod tres libros complectitur, de naturalibus facultatibus: quod, si lubet, aut post duos de temperamentis, aut post librum de elementis legere poteris. Post hunc vero in pluribus libris de functionibus animae differuimus. Quoniam autem ad eas demonstrandas non parum conferunt ea, quae ex corporum dissectionibus nobis apparent, prius in illis te exercere oportet: quorum maxime utilis est liber, qui de anatomicis administrationibus inscribitur. Praeter hos autem plures alii sunt, quorum duo de dissectionis diffinitione, unus vero de mortuorum dissectione; quos ordine sequuntur duo de viventium dissectione. In aliis vero quibusdam speciatim ad initiatos de omnibus conscripsimus; in quo

Ed. Chart. II. [235.]

Ed. Bas. III. (487.)

καὶ ἡ τῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν, καὶ τινὰ τοιαῦτα
ἕτερα. τῶν τοιούτων δ' ἐστὶ, καὶ εἰ κατὰ φύσιν τὸ
ἐν ἀρτηρίαις αἷμα. τὰ δὲ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν ἀποδει-
κνύντα, δύο μὲν εἰσι περὶ μυῶν κινήσεων, τρία δὲ περὶ
θάλακτος καὶ πνεύμονος κινήσεως, οἷς ἐφεξῆς ὑπὲρ τῶν τῆς
ἀναπνοῆς αἰτίων, οἷς ἔπεται τὰ περὶ φωνῆς. ὑπὲρ ἡγε-
μονικοῦ δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὅσα περὶ φυσικῶν
ἢ ψυχικῶν ἐνεργειῶν ζητεῖται, διὰ πολυβίβλου πραγματείας
ἐδηλώσαμεν, ἣν περὶ τῶν Ἰπποκράτους καὶ Πλάτωνος
δογμάτων ἐπιγράφομεν. ἐκ τούτου τοῦ γένους ἐστὶ τῆς
διαγνώσεως καὶ τὰ περὶ σπέρματος ἰδία γεγραμμένα, καὶ
προσέτι τῆς Ἰπποκράτους ἀνατομῆς, οἷς ἅπασιν ἡ περὶ
χρείας μορίων ἔπεται πραγματεία. εἰς δὲ τὰς διαγνώ-
σεις τῶν νοσημάτων ἡ τε περὶ τῶν πεπονθότων τόπων
καὶ ἡ περὶ σφυγμῶν πραγματεία χρήσιμος ὑπάρχει,
ὡθ' ἦν καὶ τὰς προγνώσεις διδύσκομεν. ἡγείται δὲ
τῆς περὶ σφυγμῶν δύο βιβλία, τὸ περὶ χρείας ἀναπνοῆς,

genere musculorum, nervorum, arteriarum et venarum
dissectio, et alia id genus habentur. Et liber, cui titu-
lus est, an sanguis natura in arteriis continetur. Eorum
vero, qui partium actiones prodant, duo quidem sunt de
musculorum, tres vero de thoracis et pulmonis motu:
quibus deinceps succedit liber de respirationis causis; post
hunc liber de voce. De animae principatu, ac aliis
omnibus, quae naturae et animae actiones requirunt ac
scrutantur, in opere de Hippocratis et Platonis placitis
(quod ex multis libris constat) tractavimus. In eodem
contemplationis genere sunt libri de semine, quos seor-
sum scripsimus. Item de corporum dissectione Hippo-
cratis: quibus omnibus succedit opus de usu partium.
Ad morborum autem cognitionem liber de locis affectis
confert, et de pulsibus; in quo et de praenotione doce-
mus. Librum vero de pulsibus alii duo praecedunt,
unus quidem de respirationis, alter de pulsuum usu,

Ed. Chart. II. [230. 231.]

Ed. Bas. III. (487.)

καὶ τὸ περὶ χρείας σφυγμῶν. αὕτη δὲ ἡ περὶ τῶν σφυγμῶν πραγματεία εἰς τέτταρα μέρη νετέμεται· πρῶτον μὲν τὸ περὶ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν, δευτέρον δὲ τὸ περὶ τῆς διαγνώσεως, [231] καὶ τρίτον τὸ περὶ τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς αἰτίων, καὶ τέταρτον περὶ τῆς διὰ τῶν σφυγμῶν προγνώσεως. ἐκ τούτου τοῦ γένους ἐστὶ καὶ τὸ τοῖς εἰσαγομένοις περὶ τῶν σφυγμῶν γεγραμμένον. ἐννοῶ δὲ καὶ ἄλλο τι ποιῆσαι βιβλίον ἐν οἷον ἐπιτομὴν ἀπώριτων, ὅπερ ἦτοι τέχνην περὶ σφυγμῶν, ἢ σύνοψιν ἐπιγράψω. χρήσιμον δὲ εἰς τὴν τοιαύτην θεωρίαν ἐστὶ, καὶ δι' ὧν ἐξηγοῦμαι τε ἅμα καὶ κρίνω τὸ περὶ σφυγμῶν Ἀρχιγένους βιβλίον. εἰς δὲ τὰς προγνώσεις χρησιμωτάτη μάλιστα ἐστὶν ἡ περὶ κρίσεων πραγματεία· προηγείται δ' αὐτῆς ἡ περὶ τῶν κρίσεων. ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ δυσπνοίας πρὸς διάγνωσιν τε τῆς παρούσης διαθέσεως καὶ πρόγνωσιν τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν ἢ κακῶν περὶ τὸν κάμνοντα χρήσιμος ὑπάρχει. ταῦτά τε οὖν ἅπαντα, καὶ σὺν αὐτοῖς ἓνα μονόβιβλόν ἐστι γινώσκσθαι χρήσιμα, καθάπερ τὸ περὶ τῶν προκαταρκτικῶν αἰτίων,

Liber autem de pulsibus in quatuor distribuitur: unum quidem de eorum differentiis, alterum autem de cognitione, tertium de eorum causis, et quartum de ea quae ex pulsibus sumitur praenotione. In hoc genere est liber ad initiatos, qui de pulsibus inscribitur. Aliam vero librum velut omnium horum compendium scribere in animo est, quem vel artem de pulsibus vel compendium inscribam. Ad hanc autem contemplationem conferunt, quae in librum Archigenis de pulsibus enarramus ac interpretamur. Maxime vero ad praenotiones conducit commentatio de judiciis; quam liber de diebus judiciariis praecedat. Sed et de spirandi difficultate opus tum ad praesentis affectus cognitionem, tum ad praenoscendum tam bonum quam malum morbi successum est utile. Omnium igitur horum nonnullorumque aliorum singularium librorum cognitio utilis est; cujusmodi est de

Ed. Chart. II. [251.]

Ed. Bas. III. (487.)

καὶ τὸ περὶ τῆς ἱατρικῆς ἐμπειρίας, καὶ τὸ περὶ τῆς
 λεπτονοῦσης διαίτης, ἔτι τε τὸ περὶ τῆς φλεβοτομίας πρὸς
 Ἐρασίστρατον, καὶ τὸ περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων. ὡσαύ-
 τος δὲ καὶ τὸ περὶ πλήθους, ἕτερά τε τινα τοιαῦτα.
 πάντων δὲ ἀναγκαιότερα πρὸς τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον
 ἔστιν τὸ τε περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς, καὶ τὸ
 περὶ τῆς τῶν συμπτωμάτων, καὶ τρίτον ἐπ' αὐτοῖς, ἐν ᾧ
 τὰς αἰτίας τῶν νόσων διέξιμεν, ἐφ' οἷς ἄλλα τρία, ἐν οἷς
 τὰς ἐπὶ τοῖς συμπτώμασιν αἰτίας ἐξηγούμεθα, τὰ τε περὶ τῆς
 τῶν ὑπλῶν φαρμάκων δυνάμεώς ἐστιν, ὧν ἐμπροσθεν ἐμνημό-
 νουσα, καὶ τὰ περὶ συνθέσεως φαρμάκων, οἷς τὰ τῆς θερα-
 πευτικῆς ἐπιτετα μέθοδον γεγραμμένης ἡμῖν ἰδίᾳ, καὶ τῆς τῶν
 ὑγαιῶν πραγματείας. ὅτι δὲ καὶ πρὸς ἀπάντων τούτων
 ἐγγεγραμῆσθαι χρή τῇ περὶ τῆς ἀποδείξεως πραγματεία
 τὸν μάλιστα λογικῶς μεταχειρίζεσθαι τὴν τέχνην, ἐν τῇ
 περὶ τῆς ἀρίστης αἰρέσεως ἐπιδέδεικται γράμματι. περὶ δὲ
 τῶν ἄλλων συγγραμμάτων τε καὶ ὑπομνημάτων ὧν ἐγρά-
 φαμεν, οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστι διεξέρχεσθαι νῦν, ὑπὲρ ἀπάν-

causis evidentibus, de medica experientia, de extenuante
 victu, et de venarum sectione ad Erasistratum; et de
 tumoribus praeter naturam; similiter autem et de pleni-
 tudine et id genus alii. Ad curandi autem rationem
 omnium maxime necessarii sunt de morborum et sympto-
 matum differentiis libri tres, in quibus morborum causae
 tractantur. Praeter hos alii tres sunt, in quibus expli-
 cantur symptomatum causae. Sunt et de simplicium me-
 dicamentorum facultatibus libri, de quibus ante memi-
 nimus, et de medicamentorum compositione, quibus libri
 de curandi ratione succedunt. Seorsum autem de valedi-
 tudine tuenda opus scripsimus. Quod vero ante hos
 omnes exerceri in opere de demonstratione cum oport-
 eat, qui artem cum ratione tractaturus sit, in libro
 de optima secta declaratum est. Reliquos autem libros
 ac commentarios a nobis conscriptos nunc percurrere

Ed. Chart. II. [231.]

Ed. Bas. III. (487.)

των γε μέλλοντας. ερεῖν ἐτέρωθι, καθ' ἑν ἰσως ἢ δύο
 βιβλία τὴν ἐπιγραφὴν ἔχοντα, Γαλήνου περὶ τῶν ἰδίων
 βιβλίων.

necessarium non est, quum de hisce omnibus alibi sumus
 tractaturi in uno atque forte altero libro, quem ita
 inscribemus, Galeni de propriis libris.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ἹΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ed. Chart. III. [1.]

Ed. Bas. I. (46.)

Κεφ. α'. Ἐπειδὴ τὸ στοιχεῖον ἐλάχιστόν ἐστι μέρος, ὅπερ ἂν ἢ στοιχεῖον, ἐλάχιστον δὲ οὐ ταῦτόν αἰσθήσει τε φαίνεται καὶ ὄντως ἐστί· πολλὰ γὰρ ὑπὸ σμικρότητος ἐκφύγει τὴν αἰσθησιν· εὐδὴλον, ὥς οὐκ ἂν εἴη τῶν φύσει τε καὶ ὄντως ἐκάστου πράγματος στοιχείων ἢ αἰσθησις κριτήριον. εἰ γοῦν ἐθέλησαι ἰὸν καὶ καδμίαν, καὶ λιθάργυρον, καὶ μίον, τήρας ἀκριβῶς ὁμοῦ πάντα, καὶ χνοάδη ποιήσας, ἐπιτρέπειν αἰσθήσει τὴν διάγνωσιν, ἐν εἶναι σοὶ τὰ πάντα δόξει. καὶ εἰ μὴ τέτταρα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ

GALENI DE ELEMENTIS EX HIPPOCRATE LIBER PRIMVS.

Cap. I. Quum elementum minima sit rei particula, cujuscunque fuerit elementum; minimum autem non idem sensui et appareat, et reuera sit; multa liquidem prae tenuitate sensum effugiunt: liquet, sensum eorum minime fore judicem, quae et natura, et vere sunt rei uniuscujusque elementa. Nam si aeruginem, cadmiam, spumam argenti, et misy, simul omnia plane triveris et in pulverem redegeris, et mox sensui discernenda communiferis: tibi profecto ea universa unum esse videbuntur. Nec modo haec quatuor, verum et alia longe etiam plura,

Ed. Chart. III. [1. 2.] 1

Ed. Bas. I. (46.)

πολλῶ πλείω κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναμίξεις ἀλλήλοις, ἐν εἶναι σοι καὶ ταῦτα φανεῖται πάντα, καὶ τοί γε οὐχ ἐν ὄντα ταῦτ' ἄρα καὶ Ἱπποκράτης ἐπισκεπτόμενος ἀνθρώπου φύσεως στοιχεῖα, τῶν μὲν, ὥς πρὸς τὴν αἰσθησὶν ἀπλουστάτων τε καὶ πρώτων, καταφρονεῖ, τὰ δὲ ὄντως τε καὶ φύσει ζητεῖ καὶ γὰρ δὴ καὶ ἡ χρεια τούτων εἰς τὰς ἰάσεις οὐδὲν ἥτιόν ἐστι τῶν πρὸς τὴν αἰσθησιν, ὥς ἐν ἑτέροις ἐπιδίδεσθαι καὶ φαίνεσθαι μὲν στοιχείοις τοῖς αἰσθητοῖς τοῖς συγγορήσειεν ἂν τις, εἶναι δὲ οὐ συγγορήσειεν. οὐ γὰρ δὴ τὸ φαινόμενον ἀπλούστατόν τε καὶ πρότερον μόριον, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὴν φύσιν ὑπάρχον τοιοῦτο στοιχεῖον ὄντως ἐστίν. ὥς εἴ γε τὸ φαινόμενον ἐλάχιστόν τε καὶ πρότερον μόριον ἐκάστου, τοῦτο φήσομεν εἶναι τὸ φύσει στοιχεῖον, ἀλλὰ μὲν τοῖς αἰσίοις, καὶ Λυγκῇ, [2] καὶ εἴ τις ἕτερος ἀνθρώπος ἢ ζῶον ἄλλο ὀξυωπέστατόν ἐστιν, ἀλλὰ δὲ ἡμῶν ἐκείσθω φανεῖται τὰ στοιχεῖα. μὴ τοίνυν οὕτως, ἀλλὰ τὰ πρώτᾳ τε

si eadem tamen ratione omnia invicem commisceas, tibi unum esse videbuntur, quantumlibet unum minime sit. Quamobrem et Hippocrates, quum ejuscemodi humane naturae elementa consideranda instituisset, neglectis his, quae prima sensus judicio simplicissimaque habentur, illa statim, quae vere et secundum naturam talia sunt, investiganda proposuit: quippe quum ea (ut alibi a nobis monstratum est) curandis morbis nihilo minus usui sint, quam haec, quae sensui hujuscemodi apparent. Itaque concesserit fortasse quispiam, haec sensilia videri elementa, existere vero, non item. Neque enim, si quippiam visum fuerit prima rei cujusvis simplicissimaque particula, illud statim est etiam verum elementum, sed quod ex ipsa rerum natura habet, ut tale sit. Quoniam, id si statuerimus, vel natura esse elementum, quod cujusque rei minima videatur atque simplicissima particula, alia nimirum aquilae, et lyncei, aut si quis homo sit alterumve quodpiam animal, quod visus acumine maxime praestet, et alia nobis ipsis videbuntur elementa. Ne igitur sic agamus, sed ea inquiremus (si naturae aut

Ed. Chart. III. [2.]

Ed. Basf. I. (46.)

καὶ ἀπλοῦςτατα τῇ φύσει, καὶ μηκέτ' εἰς ἄλλα διαλυθῆναι
δυνάμενα ζητῶμεν, εἰ μέλλομεν ἢ ἀνθρώπου φύσεως, ἢ
τινὸς ἄλλου τῶν ὄντων ἐπιστήμην ἀκριβῆ λήψεσθαι.

Κεφ. β'. Τίς οὖν ἐστὶ τῆς τούτων εὐρέσεως ἡ μέθο-
δος; ἔμοι μὲν οὐκ ἄλλη τις, ἢ ἦν Ἱπποκράτης εἰσηγήσατο,
δοκεῖ. χορὴ γὰρ διελέσθαι, πρῶτον μὲν, εἰ ἐν τι τὴν ἰδέαν
ἐστὶ τὸ στοιχεῖον, ἢ πολλὰ καὶ ποικίλα καὶ ἀνόμοια,
δεύτερον δέ, εἰ πολλὰ καὶ ποικίλα καὶ ἀνόμοια, πόσα τε,
καὶ τίνα, καὶ ὅποια ταῦτά ἐστι, καὶ ὅπως ἔχοντα τῆς πρὸς
ἄλληλα κοινωνίας. ὅτι μὲν οὖν οὐχ ἐν ἐστὶ τὸ πρῶτον στοι-
χεῖον, ἐξ οὗ τό τε ἡμέτερον σῶμα, καὶ τὰ τῶν ἄλλων
ἀπάντων γέγονεν, ἐκ τῶνδε δείκνυσιν ὁ Ἱπποκράτης. αὐτὴν
γὰρ ἄμεινον εἶναι δοκεῖ παραθέμενον αὐτοῦ τὴν ῥῆσιν οὕ-
τως ἐξηγήσασθαι. Ἐγὼ δέ φημι, εἰ ἐν ἦν ὁ ἄνθρωπος,
οὐδέποτε ἂν ἦλγεν· οὐδὲ γὰρ ἂν ἦν ὑφ' οὗτου ἀλγήσειεν,
ἐν ἐόν. Κάλλιστα μοι φαίνεται καὶ διὰ βραχυτάτης λέξεως

humanae, aut cujusvis alterius rei exactam scientiam
assequi voluerimus), quae natura prima et simplicissima
sunt, quaeque in alia non amplius dissolvi possunt.

Cap. II. Quaenam igitur est inventionis horum
methodus? Nulla, ut quidem mea fert sententia, prae-
ter eam, quae ab Hippocrate est instituta; nempe ut
primum sit disquirendum, an elementum unum quippi-
am specie sit, vel plura potius, varia et sibi invicem
dissimilia. Quod si non esse unum, sed multa variacque
et dissimilia visum fuerit, quaerendum erit secundo lo-
co, quot illa sint; et quae, et qualia, et quam tandem
inter se habeant communionem. Quod igitur primum id
elementum, ex quo tum nostrum, tum aliorum omnium
corpora constant, nequaquam sit unum, ex his monstrat
Hippocrates: et melius forsitan sit illius dictionem pri-
mum adscribere, ac ita mox illam exponere. Ego au-
tem statuo, quod, si homo esset unum, neutiquam dole-
ret; neque enim, si unum foret, esset ex quo doleret.
Praestantissime pariter (mea quidem sententia) ac bre-

Ed. Chart. III. [2.]

Ed. Bas. I. (46.)

ἄμα τὸ ἐπικαιρότατον αὐτοῦ τῆς ἀποδείξεως εἶπεν, ὑπὲρ τοῦ μὴ δύνασθαι τὸ στοιχεῖον ἐν εἶναι τὴν ἰδέαν τε καὶ δύναμιν. ὅτι μὲν γὰρ ἐν τῷ ἀριθμῷ λέγειν εἶναι τὸ ὄν ἐσχάτης ἀτοπίας ἐστὶ, καὶ ὅντως ἀνθρώπου μηδενὸς τῶν ἐναργῶν περροτυκότες, ἄντικρυς δῆλον. ἰδέα δὲ καὶ δύναμει δύναιτ' ἂν τις ἐν εἶναι λέγειν τὰ πάντα, καθότι οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρόν τε καὶ Δημόκριτον τὰς ἀτόμους, ἐκ ταύτου δὲ εἰσιν αὐτοῖς χοροῦ καὶ οἱ ἐλάχιστα καὶ ἄναρχα καὶ ἄμερῃ τιθέμενοι στοιχεῖα. πρὸς τοὺς τοιούτους οὖν ἅπαντας ὁ Ἱπποκράτης κοινὴν ἀντιλογίαν ποιούμενος ἀποδείκνυσιν, οὐχ ἐν εἶναι τὴν ἰδέαν τε καὶ τὴν δύναμιν τὸ στοιχεῖον, οὐδὲ μνημονεύσας ἐκείνων, οἱ καὶ τῷ ἀριθμῷ τὸ ὄν ἐν εἶναι φασιν, ὥς ἐμπλήκτων τελέας ἴδωμεν οὖν, εἰ ὁρθῶς συνελογίσαστο καὶ δεόντως ἀντίτετε τοῖς ἐν εἶναι τῇ φύσει τὸ στοιχεῖον ὑποτιθεμένοις, αὐτ' οὖν

vissime universae suae demonstrationis momentum exposuit, qua demonstrandum erat, fieri non posse, ut elementum sit specie et potestate unum. Jam enim satis patet, esse extremae cujusdam absurditatis, et hominis praeterea, qui nullam rerum evidentium rationem habeat, statuere, ens esse numero unum; ut tamen inveniri facile possint aliqui, qui affirmant, omnia potestate ac specie esse unum, quemadmodum Epicurus et Democritus individua ea corpora, quae atomos appellant. In quo item ordine reponendi sunt illi, qui minima quaedam et incompacta et impartibilia introducunt elementa. Itaque adversus hos omnes Hippocrates, communi opposita ratione, demonstrat, elementum non esse unum, unum, inquam, tum forma, tum potestate: alioqui enim eorum ne meminisse quidem voluit, qui omnia etiam numero esse unum autumant, quod id videatur hominis esse omnino stupidi. Perpendamus ergo, rectene ille ratiocinatus sit, atque num merito illis contradicat, qui afferant, elementa esse unum natura, ut illis deinde

Ed. Chart. III. [2. 3.]

Ed. Bál. I. (46. 47.)

ἄτομον, εἴτ' ἀνακτον, εἴτ' ἐλάχιστον, εἴτ' ἀμείριστον αὐτὸ
 προσαγορεύειν ἐθέλουσιν. οὐδὲ γὰρ ἔτι δεηθησόμεθα τῆς
 κατὰ μέρος ἐν αὐτοῖς διαφορᾶς, ἅν τὸ καθόλου τε καὶ
 κενὸν ἀπατῶν τῶν αἰρέσεων αὐτῶν ἀνέλουμεν. ὑπόκειται
 γὰρ ἅπασι τοῦτοις, ἅποιον εἶναι τὸ πρότερον στοιχεῖον, μήτε
 λευκότητα σύμφυτον ἔχον, ἢ μελαρότητα, ἢ ὅλως ἡντιναοῦν
 χροῖαν, οὔτε γλυκύτητα, ἢ πικρότητα, ἢ θερμότητα, ἢ ψυχρό-
 τητα, οὔθ' ὅλως ἡντιναοῦν ἐτέραν ποιότητα. νόμῳ γὰρ χροῖη,
 νόμῳ πικρὸν, νόμῳ γλυκύν, ἔτεῃ δ' ἄτομον καὶ κενόν, ὃ
 Δημοκριτὸς φησιν, ἐκ τῆς συνόδου τῶν ἀτόμων γίνεσθαι
 νομίζων ἅπασας τὰς αἰσθητὰς ποιότητας ὥς πρὸς ἡμᾶς τοὺς
 αἰσθανομένους [3] αὐτῶν, φύσει δὲ οὐδὲν εἶναι λευκόν,
 ἢ μέλαν, ἢ ξανθόν, ἢ ἐρυθρόν, ἢ πικρὸν, ἢ γλυκύν. τὸ
 γὰρ δὴ νόμῳ ταῦτο βούλεται τῷ ὁσὸν νομοσι, καὶ πρὸς
 ἡμᾶς, οὐ κατὰ τὴν αὐτῶν τῶν πραγματέων φύσιν. (47) ὅπερ
 δ' αὖ πάλιν ἐτεῇ καλεῖ, παρὰ τὸ ἐτερόν, ὅπερ ἀληθεὶς δη-

liceat id vel atomum appellare, vel minimum, vel
 ἀνακτον, quasi incompactum dixerit, vel impartibile, vel
 quod tandem ipsis magis gratum fuerit. Quoniam, si il-
 lud, quod his omnibus sectis in universum commune est,
 everterimus, non erit amplius nobis opus particulatim
 eorum differentias persequi. Nempe subjicitur ab his
 omnibus, primum elementum usque adeo esse omni pe-
 nitius qualitate vacuum, ut nullam vel albedinem innatam
 habeat, vel nigredinem, vel alium quempiam colo-
 rem; non dulcedinem, non amaritudinem; sed neque
 calorem, neque frigus; et tandem ut cujusvis alterius
 qualitatis sit omnino expers. Lege enim, dicebat Democri-
 tus, color est, lege amarum, lege dulce; vere autem atomus
 et vacuum est. Credidit enim ille, sensibiles qualitates ex indi-
 viduorum illorum corpusculorum conventu per solam ad
 nos, qui sentiamus, collationem gigni; ipsa vero natura
 nihil esse album aut nigrum, flavum aut rubrum, ama-
 rum aut dulce. Quippe hoc illi lege, ut ipse inquit,
 significabat; ex nostra nimirum existimatione, non ex
 ipsa rerum natura; ita etiam illi ἐτεῇ nomen ab ἐτερόν

Ed. Chart. III. [3.]

Ed. Bal. I. (47.)

λοῖ, ποιήσας τούνομα. καὶ εἶη ἂν ὁ σύμπαρ αὐτοῦ τοῦς τοῦ λόγου τοῖοςδε. νομίζεται μέντοι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις λευκόν τι εἶναι, καὶ μέλαν, καὶ γλυκὺν, καὶ πικρὸν, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν ἔν καὶ μηδέν ἐστι τὰ πάντα. καὶ γὰρ αὐ καὶ τοῦτ' εἶρηκεν αὐτός, ἐν μὲν τὰς ἀτόμους ὀνομάζων, μηδέν δὲ τὸ κενόν. αἱ μὲν οὖν ἄτομοι σύμπασαι, σώματα οὔσαι σμικρά, χωρὶς ποιότητων εἰσί· τὸ δὲ κενὸν χώρα τις, ἐν ᾗ φερόμενα ταυτὶ τὰ σώματα ἄνω τε καὶ κάτω σύμπαντα διὰ παντός τοῦ αἵωνος, ἣ περιπλέκεται πως ἀλλήλοις, ἣ προσκρούει, καὶ ἐποπάζεται, καὶ διακρίνει δὲ, καὶ συγκρίνει πάλιν εἰς ἄλληλα κατὰ τὰς τοιαύτας ὁμιλίας, καὶ τούτου τὰ τε ἄλλα συγκρίματα πάντα ποιεῖ, καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα, καὶ τὰ παθήματα αὐτῶν, καὶ τὰς αἰσθήσεις. ἀπαθῇ δ' ὑποτίθενται τὰ σώματα εἶναι τὰ πρῶτα· τινὲς μὲν αὐτῶν ὑπὸ σκληρότητος ἀθραυστα, καθάπερ αἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον· ἔτιοι δὲ, ὑπὸ σμικρότητος ἀδιάκριτα,

deductum est, quod verum significat; ut universi sermonis illius is sensus sit. Arbitramur quidem nos homines, quippiam esse album, vel nigrum, vel dulce, vel amarum, et quaecunque alia hujusce generis sunt, sed revera omnia unum sunt et nihil. Nam et ille hoc loquitur modo, qui atomos unum appellat, vacuum autem nihil. Itaque atomi omnes, quae exigua quaedam corpuscula sunt, omni prorsus qualitate vacant. Vacuum vero spatium quoddam est, in quo ea omnia corpuscula sursum atque deorsum agitata perpetua motione, quandoque simul secundum aliquem modum complicantur, nonnunquam mutua inter sese collisione resiliunt; quo fit postea, ut ex hujusmodi eorum conventu et mutuae concretiones fiant, atque iterum secretiones; unde voluit ipse cum aliorum omnium, tum nostrum quoque ipsorum coagmentari corpora, atque eorum cum affectus, tum sensus. Statuunt autem prima haec corpora impatibilia esse. Sed nonnulli deinde ex ipsis, ut Epicurei, ea prae duritie infringi non posse autumant; alii, qui

Ed. Chart. III. [5.]

Ed. Bas. I. (47.)

καθάπερ οἱ περὶ τὸν Λεύκιππον, ἀλλ' οὐδ' ἀλλοιοῦσθαι
κατὰ τι δυνάμενα ταύτας δὴ τὰς ἀλλοιώσεις, ὥς ἅπαντες
ἄνθρωποι πεπεισμένους εἶναι, διδαχθέντες ὑπὸ τῶν αἰσθη-
σιων, ὅλον αὐτε θερμοαῖνεσθαι τί φασιν ἐκείνων, οὔτε
ψύχεσθαι, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδ' ὑγραίνεσθαι,
οὔτε ξηραίνεσθαι, πολὺν δὲ δὴ μᾶλλον ἔτι μήτε μελαίνεσθαι,
μήτε λευκαίνεσθαι, μήτ' ἄλλην τινὰ ὅλως ἐπιδέχεσθαι ποιό-
τητα κατὰ μηδεμίαν μεταβολήν. εὐλόγως οὖν ὁ Ἱπποκράτης
ἀντιλέγων αὐτοῖς, ἔρεῖ, μηδέποτε ἂν ἀλγέειν τὸν ἄνθρωπον,
εἰ τοιαύτη τις ἦν ἡ φύσις αὐτοῦ. τὸ γὰρ ἀλγῆσον γοῇ
δύπου δύο καὶ ἔχειν ἔξ ἀνάγκης, ἀλλοιωτόν τε καὶ αἰ-
σθητόν ὑπάρχειν. εἴτε γὰρ μηδέποτε μηδεμίαν ἀλλοίωσιν
ἐπιδέχοντο, φυλάξει διὰ παντός ἦν εἶχεν ἔξ ἀρχῆς κατὰστα-
σιν· οὐ φυλάττει δέ γε τὸ ἀλγοῦν· εἴτε μεταβάλλοι, κα-
θάπερ οἱ λίθοι, τε καὶ τὰ ξύλα, θερμοαῖνόμενά τε καὶ
ψυχόμενα, καὶ διαιρούμενα, μὴ παρσίη δ' αὐτοῖς τις αἰσθησις

magis Leucippo addicti sunt; in exilitatem referunt,
quod nullam admittant sectionem. Negant praeterea
quoquo modo ea posse quapiam ex his alterationibus al-
terari, quas tamen caeteri fere omnes fatentur vel ab
ipsis sensibus edocti. Quippe qui nolint eorum quic-
quam calefieri, aut refrigerari, pariterque nec humecta-
ri, vel ficcari, atque adeo longè etiam minus nigrescere,
aut albescere; ut tandem contendant, nullam prorsus ex
ulla mutatione qualitatem suscipere posse. Jure ergo
illis contrarius est Hippocrates, dum ait, nunquam ho-
minem doliturum, si haec esset illius natura; quum
mehercule necesse sit, ut id, quod doleat, duabus his
praeditum sit facultatibus; porro ut sit cum sensus, tum
alterationis capax. Quia, si ab omni penitus sit altera-
tione alienum, eundem omnino statum, quem a princi-
pio sortitum est, perpetuo servabit: at eundem id, quod
dolet, minime servat. Quod si transmutetur etiam, in
quem tamen modum lapides, et ligna, quae quidem et
calefiunt, et refrigerantur, et scinduntur, sed nulla sit

Ed. Chart. III. [3. 4.]

Ed. Bas. I. (47.)

σύμφυτος, οὐκ αἰσθῆσται τῆς ἀμφ' αὐτὸ γενομένης δια-
θέσεως, ὥσπερ οὐδὲ οἱ λίθοι. καὶ μὴν ἀμφοῖν ἀπολείπε-
ται τὰ τούτων στοιχεῖα, μήτ' ἀλλοιοῦσθαι μήτ' αἰσθάνε-
σθαι πεφυκίας ἀτόμου μηδεμιᾶς. εἴτερ οὖν ἐξ ἀτόμων
τινῶν ἤμεν, ἢ τινος τοιαύτης ἄλλης φύσεως μονοειδοῦς, οἷα
ἂν ἡλγοῦμεν· ἄλγοῦμεν δὲ γε· δῆλον οὖν, ὡς οὐκ ἔσμεν ἐξ
ἀπλῆς τινος καὶ μονοειδοῦς οὐσίας. τὸ μὲν δὲ κεφάλαιον
τοῦ λόγου τοῦτο, πρόδηλον ὑπάρχον ἅπασιν τοῖς ἐν τῇ λο-
γικῇ θεωρίᾳ γεγυμνασμένοις, οὕτω πως περαινέται τὸ προ-
κείμενον. ἔπει δὲ, πρὸς τῷ μὴ γεγυμνάσθαι τὸν λογισμὸν,
οἱ τὰ τοιαῦτα εἰσηγοῦμενοι στοιχεῖα καὶ ἄλλως εἰσι φιλόσοφοι,
μέγιστόν εἶναι νομίζοντες κακὸν τὸ μετατίθεσθαι πρὸς τὰ βέλ-
τιον, πειρατέον αὐτοῖς ἐκθέσθαι τὸν καθόλου τοῦτον λόγον
ἐπὶ παραδειγμάτων τινῶν κατὰ μέρος. εἰ γάρ τις τῇ λεπτοτάτῃ
βελόνῃ τρώσει τὸ δέσμα, πάντως μὲν ἀλγήσει τὸ ζῶον,
[4] ἄρεται δὲ ἤτοι μυῖς, ἢ δυνὸν, ἢ καὶ πλειόνων ἀτόμων
ἢ βελόνῃ. πρῶτον οὖν ὑποκείσθω, ψάψειν αὐτὴν μυῖς. ἀλλ'

illis innata vis sentiendi, nihil propterea magis affectio-
nes, si quae in eo gignantur, poterit, quam lapides,
sentire. Quum igitur utrumque horum in illis istorum
elementis desideretur (nam neque eam naturam conse-
quuta sunt eiusmodi individua corpuscula, ut vel alte-
rari vel sentire possint), si ex his atomis, vel quapiam
alia simplici ac uniformi natura essemus concreti, non
utique doleremus; dolemus autem; quare jam manifestum
est, quod nequaquam sumus ex ulla simplici uniformi-
que substantia constituti. Haec est hujusce rationis sum-
ma; quae ut est admodum his, qui in logica disciplina
exercitati sunt, aperta, ita propositum etiam hoc fere
modo concludit. Sed quoniam ii, qui talia introducunt
elementa, non modo sunt disciplinae differendi rudes,
et praeterea contentiosi, verum et sibi malo fore existi-
mant, si vel in melius sententiam mutaverint: commu-
nem hanc rationem particularibus aliquibus exemplis
illis exponamus. Nimirum si quis entem acu tenuissima
pungat, dolebit animal: acus vero vel unam tantum at-
tinget atomum, vel duas, vel etiam plures. Sed pon-

Ed. Chart. III. [4.]

Ed. Bas. I. (47.)

ἐκαστῇ τῶν ἀτόμων ἄνωγός τε ἦν καὶ ἀναισθητός. οὐκοῦν οὔτε πείσεται τι πρὸς τῆς βελόνης, οὔτ'· εἴπερ ἐπαθεν, ἥσθεται ἂν τοῦ παθήματος. εἰ μὲν γὰρ ἐκ δυοῖν τούτων γίνεται τὸ ἀλγεῖν, ἐκ τε τοῦ πάσχειν τὸ παθητὸν καὶ τοῦ τῶν παθημάτων αἰσθάνεσθαι, μέτεσι δ' οὐδ' ἑτέρου τούτων ταῖς ἀτόμοις, οὐκ ἀλγήσει τὸ ζῶον, ὅταν ἡ βελὼνῃ φάσῃ μιᾷς ἀτόμου. μὴ τοίνυν μιᾷς, ἀλλὰ δυοῖν φανέτω. καὶ μὴν, ὕπερ ἐπὶ τῆς μιᾷς ἀφτίως, τοῦτ' ἐπ' ἀμφοῖν ἐγκωρήσει λέγειν νῦν. εἰ γὰρ μὴδ' ἑτέρα τῶν ἀτόμων μήτ' ἐκώσθη πρὸς τῆς βελόνης, μήτ'· εἴπερ ἐτρώθη, τῆς τρώσεως αἰσθάνεσθαι φύσιν εἶχεν, ἀναισθητός τε ἅμα καὶ ἀνώδυ-
τος ὁ τρωθεὶς ἔσται. ὥσπερ γὰρ οὐδὲν πλεον ἐκ τοῦ δυοῖν προσπείσειν ὀστοῖς, ἢ χόνδροις, ἢ θραξὶ τὴν βελὼνῃν, ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν ἀναισθητῶν μορίων· ὁμοίως γὰρ αἱ δύο τρέφει ἀναισθητοὶ εἰσι τῇ μιᾷ· κατὰ τὸν αὐτὸν, οἶμαι, τρώ-
πον, οὐδ' εἰ δυοῖν ἀτόμοιν ἐφάραται, πλεον οὐδὲν εἰς

mus primum, unam tetigisse. At nulla atomus est pene-
trabilis sensusve capax: non igitur ab acu quicquam pa-
tietur: neque, etiam si pateretur, illatam noxam propter
ea sentiret. Quum enim ex his duobus imprimis pro-
veniat, ut aliquid doleat, nempe ut, quod patibile est,
patiatur, atque ut impressas affectiones persentiat; utrius-
que vero istorum sint atomi expertes: profecto, si acus
unam tantum atomum pupugerit, nequaquam animal do-
lebit. Fingamus ergo, non amplius unam, sed duas teti-
gisse. Atqui statim illa eadem, quae nuper de una, de
duabus etiam poterimus pronunciare. Nam si earum
neutra ex acu fuerit vulnerata, aut, si etiam vulneretur,
nulla alioquin illis vulnus id sentiendi vis insit: is,
qui pungitur, omni prorsus sensu atque dolore carebit.
Quemadmodum enim nihil habet acus, cur magis sentia-
tur, quam duobus impingitur ossibus, aut duabus carti-
laginibus, aut totidem etiam vel capillis vel quibusque
aliis particulis sensu vacuis; duo siquidem capilli aequè
sensu carent, ac unus: ita etiam (ut equidem arbitror)
nihilò magis acus, quae duobus illis individuis corpus-

Ed. Chart. III. [4.]

Ed. Bas. I. (47.)

αἰσθησών, εἰ μὴδὲ ἑτέρα τῶν αἰσθησέων ἴσιν αἰσθητική· καὶ μὲν δὴ καὶ εἰ τριῶν ἢ τετραρῶν ἄραια; κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὥσπερ ἐπὶ τε ψηφίδων καὶ λίθων καὶ τοιγῶν, οὕτω καὶ ταῦτα πλέον οὐδὲν οὐτ' εἰς παθήματος οὐτ' εἰς αἰσθήσεως γένεσιν. οὐδὲν γὰρ οὐτ' ἐκ τῶν ἀπαθῶν οὐτ' ἐκ τῶν ἀναισθητῶν συντιθέμενον αἰσθητικὸν ἢ παθητικὸν γίνεται. θαυμαστὸν γὰρ ὅν ἦν, εἰ, μηδεὶς αὐτοῦ τῶν μορίων μήτε πάσχοντος μήτ' αἰσθανομένου, τὸ ὅλον αἰσθανόμενον τε καὶ πάσχον ἐγένετο. δυοῖν γὰρ ὅτων δογμάτων πρὸς τὰς τῶν τοιούτων ἀξιωματικῶν εὐρέσεις, ἐμπειρίας καὶ λόγον, κατ' οὐδέτερον αὐτῶν εὐρεθήσεται ποτε σύνθετον ἐξ ἀναισθητῶν τε ἅμα καὶ ἀπαθῶν αἰσθητικὸν καὶ παθητικόν. ἀλλ' εἴτε ἀδάμαντας πολλοὺς, ἢ καὶ ὁ τε βούλει τῶν δυσπαθεστάτων ἀθροίσας τιτρώσκειν ἐπιχειρήσει, οὔτε τραθήσεται ποτε τὸ ἐξ αὐτῶν σύνθετον, οὐτ' αἰσθησεται. διὰ μὲν δὴ τῆς πείρας οὐδὲν εὐρηταί ποτε τοιοῦ-

culis insigitur, si ne alterum quidem ipsorum sit sensu praeditum, nullum excitabit dolorem. Eadem vero sequentur incommoda, si tria dixerimus vel quatuor tetigisse; quippe quia nullam majorem operam ad patiendi vel sentiendi rationem haec conferre possunt, quam totidem calculi, vel lapides, vel villi; quum fieri nequeat, ut, si quid ex impatibilibus et sensus expertibus componatur, sensus particeps patibileque tandem evadat: mirum etenim esset, si totum et pati et sentire posset, cujus tamen pars nulla aut sentiret, aut pateretur. Quum enim duo sint instrumenta, quibus hujusmodi pronuntiata invenienda sunt, experientia, inquam, et ratio, neutrum horum unquam ita illis inserviet, ut aliquid sint reperturi concretum ex his, quae pariter impatibilia et sine sensu sunt, quod ipsum deinde patibile sit atque sensus particeps. Porro si multos adamantes aut alia quaevis corpora minus etiam ad patiendum idonea in acervum coacta ferire volueris; nunquam sane vel acervo ex his constituto plagam infliges, aut illatam ille sentiet; nempe nec perpetuis etiam seculis tale quippiam

Ed. Chart. III. [4. 5.]

Ed. Bas. I. (47.)

τον ἐκ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος. ὅτι δ' οὐδ' ὁ λόγος αὐτὸ προσίεται, μικρὸν ἔμπροσθεν ἐξῆσθαι. τῆς γοῦν ἀλγούσης σαρκὸς ἐν τῷ τιτρώσκεσθαι τὸ μηδὲν τῶν ἐλαχίστων αὐτῆς μορίων μήτε ἀλγεῖν, μήτε τιτρώσκεσθαι, πῶς οὐ θαυμαστόν; ἢ τίς τοῦτο προσίεται λογισμός; ἐγὼ μὲν γάρ φημι, καὶ εἰ πάσαις ταῖς ἀτόμοις ἦν αἰσθησίς σύμφυτος, ἀτρώτοι δὲ τελῶς καὶ ἀπαθεῖς ἦσαν, ἐκ τοῦ περιπλέκεσθαι μόνον ἀλλήλαις λογαζόμεναι τὴν σάρκα, πλείον ἂν οὐδ' οὕτως γε-εῖσθαι, καθιεμένης τῆς βελόνης. ὥσπερ γάρ, εἰ τοὺς δύο δακτύλους περιπλέξαις ἀλλήλοις, καίτοι γ' αἰσθητικούς ὄντας, οὐδεὶς ἔπεται πόνος ἐκ τοῦ πάλιν ἀφίστασθαι τε καὶ διαλύεσθαι, κατὰ τὸν αὐτὸν, οἶμαι, τρόπον οὐδὲ εἰ δώστησί τε καὶ διαλύει τὰς ἀτόμους ἀπ' ἀλλήλων ἡ βελόνη, τιτρώσκει δὲ οὐδεμίαν, οὐδαμῶς ἀλγήσει τὸ ζῶον. ἡ δειξά-τωσαν ἐκ τοῦ περιπλέκεσθαι τε καὶ πάλιν ἀφίστασθαι τῶν αἰσθητικῶν ὁποῦν σωμάτων ἀκολουθοῦσαν ὁδόν. [5] ἀλλ'

poterit unquam experientia reperiri. Atqui ostendimus paulo antea, quod ratio quoque huic sententiae minime consentiat. Jam enim quis non admiretur, si caro, dum pungitur, doleat, cujus tamen nulla vel minima particula aut perforatur, aut dolet? vel quae unquam ratio reperietur, quae hoc admittat? Immo hoc quidem affirmaverim, quod, quantumlibet illae omnes atomi insitum haberent sensum, sed essent impatibiles atque impene- trabiles, ita ut tantummodo ex mutuo earum complexu caro gigneretur, nihil propterea magis impactam acum sentiret. Ut enim, si duos digitos simul jungas, qui ta- men sentiendi facultate pollent, ac mox eosdem disjun- gas, id absque ullo prorsus dolore feceris: ita etiam (ut arbitror), si acus atomos dissolvat, aut divellat, modo ex illis nullam vulneret, nullum unquam in animante do- lorem excitabit. Vel illi nobis hoc ostendant, quando ex mutua solummodo aliquorum sentientium corporum commissione ac eorundem deinde separatione ullus un- quam subsequatur dolor. Nunquam profecto tale quip-

Ed. Chart. III. [5.]

Ed. Bal. I. (47.)

οὐτ' ἐπὶ τῶν φαινόμενων ἔχουσι δεῖξαι, καὶ τῷ λόγῳ σκο-
 πουμένοις παντὸς μᾶλλον ἄδύνατον φαίνεται. καὶ μὴν εἰ
 καὶ τὴν αἰσθῆσιν ἡμῶν συγχωρησάντων ταῖς αἰσθήσεσιν ὁ γνο-
 ρισμὸς ἀνάδυστος εὐρίσκειται, καὶ λόγῳ καὶ πείρᾳ σκοπουμέ-
 νοις, εἶπον γέ τοι πρὸς τούτῳ καὶ τὸ μηδ' αἰσθάνεσθαι
 λάβωμεν, ὀδυῖσθαι δυνήσονται; τὸ μὲν γὰρ ὀδυῖσθαι, κα-
 θότι καὶ πρόσθεν εἰρήται, ὀδυοῖν τούτοις ἐξ ἀνάγκης δεῖται
 συνιόντων ἀλλήλοις, ἀλλοιωσέως τε ἕμα καὶ αἰσθήσεως.
 ἔχουσι δ' οὐδέτερον αὐτῶν αἱ ἄτομοι. δεόντως οὖν, εἰ καὶ
 θάτερον αὐταῖς ὑπάρχειν ὑποθεῖς, μένουσιν ἐπ' ἀπόδυναι.
 καὶ γὰρ εἰ ἀπαθείς μὲν, αἰσθητικῶς δ' εἶναι συγχωρήσεως,
 οὐκ ἀλγήσουσιν, ὅτι μηδὲ πείσουται. καὶ εἰ πάσχειν μὲν,
 ἀλλ' ἀγασθήτους ὑπάρχειν, οὐκ ἀλγήσουσιν, ὅτι μηδ' αἰ-
 σθῆσονται. χοῖη γὰρ, ὥς εἰρήται, καὶ πάσχειν καὶ τοῦ πά-
 θους αἰσθάνεσθαι τὸ μᾶλλον ὀδυνήσεσθαι σῶμα. οὐκ αὖτε
 οὐτ' ἐξ ἀπαθῶν τε ἕμα καὶ ἀγασθητικῶν ἐγγράφει στοι-
 χείων εἶναι τὸ αἰσθητικὸν σῶμα. οὐ μὴν οὐδ' ἐξ ἀπαθῶν

piani poterant ostendere, si quae evidentia sunt sequi
 voluerint; atque etiam, si rationem, nihil sane offendent,
 quod hoc ipso minus fieri posse videatur. Quum igitur
 tum ratio, tum experientia testetur, quod, quantumlibet
 atomis sensum concefferimus, eorum tamen separatio sit
 absque dolore futura; qui fieri quaeso poterit, ut, si eas
 praeterea sensu orbatas ponamus, dolere possint? Ne-
 cesse enim est, ut paulo ante testati sumus, duo haec
 simul concurrere, ut aliquid doleat, alterationem, in-
 quam, et sensum; utroque autem carent atomi. Rationi
 igitur consonum est, quamvis eorum alterum atomis con-
 cesseris, adhuc tamen eas indolentiam servare. Etenim
 si eas impatibiles quidem, sed sensus participes suppo-
 nas: nequaquam dolebunt, propterea quia non patien-
 tur. Quod si pati etiam, verum ita, ut sensus sint ex-
 pertes, minime dolebunt, quum minime sentiant; quum
 opus sit, ut ante diximus, corpus, quod doliturum sit,
 pati atque affectionem perferre. Quare fieri nequit,
 ut corpus facultate sentiendi praeditum ex elementis
 ortum habeat, quae pariter impatibilia sensusque exper-

Ed. Chart. III. [5.]

Ed. Bas. I. (47. 48.)

τε ἅμα καὶ αἰσθανομένων· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτ' ἀλγήσει
(48) ποτὲ, ὅτι μηδὲ πείσεται. δύναμις μὲν γὰρ αἰσθητι-
κὸν ἐστὶ, ἐνεργεία δ' αἰσθανόμενον οὐδέποτε· καθάπερ καὶ
τὸ ἡμέτερον σῶμα, καίτοι φανερώς ὑπάρχον αἰσθητικόν,
ἡμῶς οὐκ αἰσθάνεται; πρὶν παθεῖν ὑπὸ τινος. ὅσοι ἐκ
ταύτου τοῦ λόγου σαφῶς καὶ ἡ τῶν τὰς ὁμοιομερείας εἰσα-
γόντων δόξα καταβάλλεται. καὶ γὰρ εἰ αἰσθητικά τινα
τῶν στοιχείων ἐστὶν αὐτοῖς, ἀλλ' ἀπαθῇ γε πάντως, πῶς
αἰσθήσεται τὸ αἰσθητικόν σῶμα ἔξω τοῦ πάσχειν αἰεὶ κα-
θιστηζός; λοιπὸν οὖν, ἡ ἔξ αἰσθανομένων τε ἅμα καὶ
πασχόντων, ἡ ἐκ πασχόντων μὲν, ἀναισθήτων δὲ, τὸ αἰ-
σθητικὸν εἶναι χρὴ σῶμα. ὁπότερον δὲ τούτων ἀληθές
ἔστιν, αὐτοῖς ὁφείμεθα. τὸ δὲ μῆτ' ἔξ ἀναισθήτων τε ἅμα
καὶ ἀπαθῶν, μῆτ' ἔξ αἰσθανομένων μὲν, ἀπαθῶν δὲ, δύ-
νασθαι ποτε τῶν στοιχείων τὸ αἰσθανόμενον γενέσθαι σῶμα

tia sint; sed neque impatibilibus quidem, verum sensu
praeditis. Nam neque hoc esse in dolore unquam po-
terit, quum non patiatur; erit enim forsitan potestate
sentiens, sed actu nunquam. Quomadmodum sane et
nostram corpus videmus, quod, quantumlibet manifeste
etiam vim habeat sentiendi, attamen minime sentit, nisi
ab aliquo prius patiatur. Unde et ex hac eadem ratio-
ne clare eorum sententia evertitur, qui inter elementa
homoeomerias (quasi similaritates dicas) introducunt.
Quamvis enim in his ipsorum elementis aliqua sint, quae
vim sentiendi habeant; tamen, quum prorsus sint impa-
tibilia, nescio quo modo sentiet corpus, quantumlibet sen-
su praeditum sit, quod semper futurum est extra omnem
patiendi occasionem. Reliquum igitur erit, ut sentiens
corpus vel ex his sit, quae pariter vim habeant sen-
tiendi et patiendi, vel ex his, quae pati quidem possint,
sed nullum deinde sensum habeant. Nos autem mox per-
pendemus, utrum horum verum sit. Porro aperte jam
monstravimus, quod nequeat corpus ullum vi sensitrice
donatum ex elementis gigni simul impatibilibus et sen-
su carentibus vel sensu quidem praeditis verum impa-

Ed. Chart. III. [5. 6.]

Ed. Bas. I. (48.)

δέδωκεται σαφῶς. ἀλλὰ κοινὸν ἀμφοτέρων τῶν αἰρέσεων ἐστὶ τὸ ἐξ ἀπαθῶν, ὥστ' οὐχ ἔν τῳ εἶδει τὸ στοιχεῖον, εἴπερ μὴδ' ἀπαθές. ὅτι δὲ τὸ ἐν ἀπαθές, ἢ ἀπόδειξις σύντομος. οὔτε γὰρ εἰς ὃ μεταστήσεται, οὔθ' ὑφ' ὅτου πείσεται, τὸ ἐν στοιχεῖον ἔχει. μεθιστάμενον γὰρ εἰς ἕτερόν τι μεταστήσεται, καὶ πάσχων ὑφ' ἑτέρου τινὸς πείσεται. πῶς οὖν ἐν ἔτι φυλαχθήσεται; καλῶς οὖν ὁ Ἱπποκράτης συνελόγισατο, μὴ ἐν εἶναι τὸ στοιχεῖον, εἰ μέλλει τι τῶν ὄντων ἀλγήσειν. οὐδὲν γὰρ ἔν, φησὶν, ἢν ὑφ' ὅτου ἀλγήσειν, ἐν εἶναι. ὥστε πάντως μὲν ἐνὸς πλείω τὰ στοιχεῖα.

Κεφ. γ'. Πόσος δέ τις ὁ σύμπαρ αὐτῶν ἀριθμὸς ἐστίν, ἔτ' ἀδηλον, ἐφεξῆς δὲ τοῦτο ζητήσθω. [6] καίτοι τάχ' ἂν ἴσως ἄμεινον εἴη, περὶ τῶν ὑπολοίπων δυοῖν αἰρέσεων, ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα, πρότερον διαλθεῖν, ὧν κοινόν ἐστὶ τὸ ἐξ ἀλλοιούμενων τῶν πρώτων

tibilibus. Habent hoc nimirum ambae hae sectae commune, quod elementa impatibilia statuant. Quodsi elementum non potest esse impatibile, non erit etiam specie unum; nam neque longiori egemus demonstratione ad ostendendum, unum esse impatibile; quippe quia, quotiescunque unum fuerit elementum, nihil praeterea reliquum erit, in quod transmutari, nihil, a quo pati possit. Quicquid enim transmutatur, in alterum quippiam transmutatur, et quod etiam patitur, ab altero patitur. Sed quomodo quaeso unum deinde servabitur? Probe ergo Hippocrates ratiocinatus est, non esse unum elementum, si res ulla futura sit, quae doleat; nihil enim erit (ait ille), ex quo doleat, si unum fuerit. Quo sit deinde, ut elementa omnino sint plura uno.

Cap. III. Verum quotus sit universus ipsorum numerus, hactenus incompertum est. Quare id deinceps exquiramus. Sed satius forsitan erit, de reliquis duabus sectis, quarum meminimus prius, differere, quibus commune erat, corpus, quod dolere possit, ex his

Ed. Chart. III. [6.]

Ed. Bas. I. (48.)

στοιχείων ὑπάρχειν ἅπαν τὸ ἀλλεῖν πεφυκὸς σῶμα. τέσσα-
ρες μὲν γὰρ αἱ πᾶσαι δόξαι κατὰ τὴν διαίρεσιν εὗρισκον-
ται. πρώτη μὲν, ἥ ἐξ ἀναισθητῶν τε ἄμα καὶ ἀπαθῶν.
δευτέρα δέ, ἥ ἐξ αἰσθητικῶν μὲν, ἀπαθῶν δέ. ὅν κοινὸν
ἦν ἀμφοῖν τὸ ἐξ ἀπαθῶν. καὶ τοῦτο δείξαντες ἀδύνατον,
ἀμφοτέρων ἀπεχωρήσαμεν τῶν δοξῶν. λοιπαὶ δ' ἦσαν δύο,
μία μὲν ἐξ αἰσθητικῶν τε ἄμα καὶ πασχόντων τῶν πρῶ-
των στοιχείων συνιστώσα τὸ αἰσθανόμενον σῶμα. δευτέρα
δέ, ἥ ἐξ οὐκ αἰσθητικῶν μὲν, πασχόντων δέ. κοινὸν γὰρ
καὶ ταύταις ἦν τὸ ἐκ πασχόντων. ἴδωμεν οὖν, εἰ καὶ ταύ-
ταις ἡ ἑτέρα τῶν αἰρέσεων ἐστὶν ὑδύνατος, ἥ τὸ μὲν δυνα-
τὸν ἔχουσιν ὁμοίως, ὅποτέρᾳ δ' αὐτῶν οὐ δυνατόν ἔχει
μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰ ὅντως ἀληθὴς ἐστὶν, ὑπολείπεται ζη-
τῶν. εὐρήσεις οὖν, εἰ προσέχεις τὸν νοῦν, ἀμφοτέρας ἐχού-
σας τὸ δυνατόν. εἰ μὲν γὰρ αὐτὰ τὰ μόρια δοκιμάζειν

primis elementis constituere, quae sint alterationi ob-
noxia. Ex divisione enim reperies, omnes opiniones in
quatuor redigi posse; ita ut prima ea sit, quae ex
sensu vacuis pariter et impatibilibus; altera, quae
sensu quidem praeditis, sed impatibilibus. Quae ambae
in hoc consentiunt, quod ex impatibilibus statuant;
atque ostendimus, quod hoc esse minime possit, et pro-
inde eas utrasque missas fecimus. Unde duae supererant;
altera, quae corpus sentiens ex primis elementis fa-
cultatem cum patiendi tum sentiendi habentibus con-
stituit; altera, quae ex patibilibus, sed sensus exper-
tibus; inter quas item ea est communio, qua ambae
ex patibilibus aiunt. Jam igitur inspiciamus, an harum
sectarum impossibilis sit altera; an potius aequae utra-
que aliquid proferat; quod possibile sit, ut tamen mox
inquiramus, utra earum, praeter id quod eam profe-
rat sententiam, quae sit possibilis, veritatem etiam
maxime contineat. Itaque si animum diligenter adver-
teris, ambas invenies id quod possibile sit proferre.
Si namque ipsas particulas explorare volueris, ratio-

Ed. Chart. III. [6.]

Ed. Bas. I. (48.).

ἐθέλεις καὶ σκοπεῖσθαι τῷ λόγῳ, πάντα ἐστὶν αἰσθητικὰ καὶ παθητικὰ τῶν αἰσθητικῶν σαρμάτων, ὥς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐπὶ τῆς σαρκὸς ἔλεγτο. εἰ δὲ τὰ πρῶτα στοιχεῖα σκοποῖης, ἐνδέχεται, τούτων ἀναισθήτων μὲν ὑποκειμένων, εἰς ἄλληλα δὲ τὸ δοῦν καὶ πάσχειν ἔχόντων πολυειδῶς, ἐν πολλαῖς ταῖς κατὰ μέρος ἀλλοιώσει γενέσθαι τὸ αἰσθητικὸν σῶμα. πᾶσα γὰρ ἢ ἐκ πλείονων σύνθεσις, ἂν μὲν, οἷά πέρ ἐστι τὰ συντιθέντα, τοιαῦτα φυλάττεται διὰ παντὸς, οὐδεμίαν ἔξωθεν ἐπικτήσεται νεωτέραν ἰδέαν, ἢ μὴ καὶ τοῖς συντιθείσιν ὑπῆρχεν· εἰ δ' ἐξαλλάττοιο καὶ μεταβάλλοιο καὶ πολυειδῶς ἀλλοιοῖτο τὰ συντιθέντα, δύναται ἂν ὑπάρξαι τι τῷ συντιθέτῳ κατὰ γένος ἕτερον, ὃ μὴ τοῖς πρῶτοις αὐτοῦ στοιχείοις ὑπῆρχεν. ἴσως δὲ καὶ παραδείγματος ὑπὲρ σαφηνείας δεήσει τῷ λόγῳ. φημί δὲ, τὴν οἰκίαν ἐκ λίθων καὶ πλίνθων καὶ ξύλων καὶ κεράμων

neque examinare, eae, quae corporum sunt vim sentiendi habentium, omnes et patibiles sunt, et sentiendi facultate praeditae, ut in carne paulo antea exposuimus. Quod si prima respexeris elementa, facile fieri poterit, ut, quamvis ea nullum habere sensum supponatur, modo possint in se mutuo multifariamque et agere et pati, aliquod inde, multis intercedentibus particularibus alterationibus, corpus sensu praeditum gignatur. Quotiescunque enim ex pluribus quippiam componitur, si ea, quae in compositionem veniunt, qualia sunt, talia ad extremum usque duraverint; nunquam id profecto novam ullam adventitiamque adipiscetur formam, quae in his non praefuerit, e quibus constituebatur. Quod si ea multifariam varientur, transmutentur et alterentur, poterit tunc in composito aliquid laboriri, quod ab his, quae prius in primis illius elementis reperiiebantur, sit generis alterius. Sed erit forsitan operae pretium, perspicuitatis gratia hanc exemplo rationem explanemus. Aedes nimirum, quae ex lapidibus, lateribus, lignis, tegulisque constructae sunt, nihil esse

Ed. Chart. III. [6.]

Ed. Bas. I. (48.)

γεγονῆσαν οὐδὲν ἐπιτελέσασθαι κατὰ γένος ἕτερον, ὃ μὴ καὶ τοῖς συντιθεῖσιν αὐτὴν ὑπῆρχεν. σκληρότητα γοῦν ἐκείνων ἕκαστον εἶχε, καὶ βάρος, καὶ σχῆμα, καὶ χροῖμα, καὶ μέγεθος, ἃ καὶ τῷ δημιουργήματι πρόσκεινται. σκληρότης μὲν γάρ, χροῖμα καὶ βάρος ἀκριβῶς ταῦτά τοῖς συντιθεῖσιν. οὐ γὰρ δὴ σκληρὰ μὲν ἐκεῖνα, μαλακὴ δ' αὕτη, καὶ βαρεῖα μὲν ἐκεῖνα, κοῦφη δ' αὕτη, καὶ λευκὰ μὲν ἐκεῖνα, μέλαινα δ' αὕτη. σχῆμα δὲ καὶ μέγεθος ἔχει μὲν καὶ ἡ οἰκία, διότι καὶ τοῖς συντιθεῖσιν αὐτὴν ὑπῆρχεν, οὐ μὴν ἀκριβῶς γε ταῦτόν οὔτε μέγεθος, οὔτε σχῆμα τοῖς συντιθεῖσι πρὸς τὸ ὅλον. ἀλλ' οὐ τοῦτο ζητεῖται τῶν, εἰ μᾶλλον ἢ οἰκία τῶν πλίνθων, ἣ προμήκης μὲν αὕτη, τετραγῶνοι δ' οὗτοι, ἀλλ' εἰ διὰ τοῦτο καὶ μεγέθους καὶ σχήματος αὐτῇ μέτεστιν, ὅτι καὶ τοῖς συντιθεῖσιν. ἐπεὶ τοις οὐκ οἶδεν, ὥς ἡ διαγώνιος εὐθεῖα τὸ τετραγώνον χω-

adeptas dicimus, quod non eodem genere contineretur, quo ea, quae illis praeerant, unde ipsae fabricatae sunt. Durities quippe illis univērsis sigillatim aderat gravitasque et magnitudo, praeterea figura et color, quae omnia nec in ipso etiam aedificio desiderantur. Nam duritiem quidem ac gravitatem coloremque eundem prorsus cum his habet, e quibus constitutum est; neque enim id molle est, quum tamen illa dura fuerint; aut leve hoc, illa vero gravia; aut hoc atrum, et illa candida; sed figuram et magnitudinem ob id quidem habent aedes, quia prius ea habebant, unde illae compositae sunt: verum non eandem omnino aut figuram aut magnitudinem habet totum aedificium, quam partes id componentes habuerunt. At neque hoc est id, quod quaerimus, an, inquam, domus sit lateribus major, vel an ea sit oblonga, quum lateres sint quadrati; sed potius, an haec propterea sit figurae particeps ac magnitudinis, quia haec in his, unde constituta est, praeerant. Alioquin enim quis est, qui non norit, rectam lineam ab angulo ad angulum du-

Ed. Chart. III. [6. 7.]

Ed. Bal. I. (48.)

ρίον εἰς δύο τρίγωνα τέμνει; καὶ ὡς ἔξ [7] ἐκείτων τῶν
 δύο τριγώνων συνόντων ἐν ἀποτελεῖται τετράγωνον; ἀλλὰ
 καὶ τὸ τρίγωνον καὶ τὸ τετράγωνον σχήματα. καὶ μὲν δὴ
 καὶ δύο ἡμικύκλια συντεθειμένα τὸν ὅλον ἀπεργάζονται κύκλον.
 ὥστε ἐξ ἄλλων μὲν ἄλλο τι γενέσθαι συγχωρήσομεν, οὐ μὴν
 ἀνομοιογενές. καὶ γὰρ τὰ σχήματα σχημάτων εἰσὶν ἀπερ-
 γαστικά, καὶ τὰ μικρότερα μεγέθη τῶν μείζονων μεγεθῶν
 οὐ μέντοι σχήματα μεγεθῶν, ἢ μεγέθη σχημάτων. ὥστ'
 ἐκ μὲν τῶν μὴ μεταβαλλόντων τὰς ποιότητας τῶν στοιχείων
 οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι τι τῶν ἑτερογενῶν, ἐκ δὲ τῶν μετα-
 βαλλόντων ἐγχωρεῖ. δύναται γὰρ ἐν πολλαῖς ταῖς μεταξὺ
 γενομέναις μεταβολαῖς τὸ τέως μέλαν αὐθις γενέσθαι λευ-
 κόν, καὶ τὸ τέως λευκὸν αὐθις μέλαν, καὶ τὸ τῶν ἀναί-
 σθητὸν αὐθις αἰσθητικόν. ὅσοι μὲν οὖν ἐκ πυρός, καὶ
 ὕδατος, καὶ γῆς, καὶ ἀέρος, ἀλλοιοιμένων τε καὶ μεταβαλ-
 λομένων, καὶ κεραννυμένων δι' ὅλων, ἀξιοῦσι γίνεσθαι τι
 τῶν συνθέτων σωμάτων αἰσθητικόν, ἐνδεχόμενα λέγουσιν.

ctam in duos triangulos secare quadratum spatium? qui
 deinde duo trianguli, si item in unum coëant, quadra-
 tum iterum absolunt, ut tamen tam triangulus, quam
 quadratum figurae sint; praeterea si duo semicirculi si-
 mul jungantur, integrum circulum complent. Et pro-
 inde concedimus, posse quidem ex aliis aliud quippiam
 gigni, verum non quod ab illis genere diversum sit; fi-
 gurarum enim figurae effectrices sunt, minoresque ma-
 gnitudines majorum; at figurae magnitudinum, vel
 magnitudines figurarum nequaquam. Quare nequit ex
 elementis, quae suas qualitates usquequaque immutatas
 servant, quicquam generis diversi gigni, sed, si transmu-
 tentur, sane poterit. Poterit enim, quod hactenus nigrum
 fuit, per multas transmutationes medias iterum album
 fieri, et quod nunc album, mox fieri nigrum, quod
 praeterea sensus expers esset, illius fieri particeps. Unde
 qui ex igne, aqua, aëre et terra, invicem transmuta-
 tis atque alteratis, et ad temperamentum quoddam red-
 actis, gigni corpus volunt sensitrice facultate praedi-

Ed. Chart. III. [7.]

Ed. Bas. I. (48.)

ὅσοι δὲ μερόντων, οἷά περ ἴσται, καὶ μόνον οὕτως ἀλλήλοις ἀναμιγνυμένων, ὥσπερ ἐν σωρῶ πυρῶν καὶ κριθῶν, ἐρεβίνθων τε καὶ κυάμων, ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσιν. ὅλως γὰρ οὐδὲν διαφέρει πῦρ, ἢ ὕδωρ, ἢ ἀέρα, ἢ γῆν συνελθόντα φάσκειν αἰσθητικὸν ἀπεργάσασθαι σῶμα, ἢ ὥσπερ οἱ πρὸ τούτων ἔλεγον τὰς ἀτόμους. οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται, τῶν στοιχείων ἀπαθῶν μὲν ὄντων, ἐξ ἀναισθητῶν δὲ πολλῶν συνελθόντων, ἐν αἰσθητικὸν ἀπεργάσασθαι σῶμα. δέδεικται γὰρ, ὡς οὐδὲν ἑτερογενὲς δύναται προσελθεῖν τοῖς συντεθειμένοις. αἰσθησίς δέ γε πάντη γένους ἔστιν ἑτέρον, σχήματός τε καὶ βάρους, καὶ σκληρότητος, ἃ ταῖς ἀτόμοις ὑπῆρχεν, ὥσπερ αὖ καὶ τῶν ἄλλων, ἃ πυρὶ, καὶ γῇ, καὶ ἀέρι, καὶ ὕδατι. καὶ γὰρ παρὰ τὰ χροῖματα, καὶ τοὺς χυμούς, καὶ τὰς ἀτόμους, καὶ πάνθ' ἀπλῶς εἰπεῖν τὰ ἄλλα τὰ τοῖς σώμασιν ὑπάρχοντα, ἑτερόν ἐστι τὸ τῆς αἰσθήσεως γένος. ὥστ' οὐκ ἐξ ἀτόμων, οὔτ' ἐκ πυρὸς, καὶ γῆς, καὶ ἀέρος, καὶ ὕδατος ἰγχωρεῖ γενέσθαι τὸ αἰσθητικὸν σῶμα, μέρων-

tum, hi consentanea pronuntiant. Qui vero ex illis ita ut sunt permanentibus et permixtis tantummodo, perinde ac triticum, hordeum, ciceres et fabae, in acervo, hi nimirum ea, quae fieri nequeant, sectantur. Nam nec prorsus quicquam interest, si dicas, ex solo ignis, aquae, aëris terraeque conventu corpus sentiens nasci, aut si ex atomis, quod prisca illi affirmabant. Jam enim nullum corpus, quod sensum habeat, potest ex pluribus elementis constitui simul coëuntibus, quae tamen impatibilia sint, quum sit monstratum, nihil in his simul compositis oriri posse generis alterius. Sensus vero est omnino e genere diverso a figura, gravitate et duritie, quae atomis inerant, et ab aliis quoque, quae igni, et terrae, aërique et aquae; est enim sensus alterius cujusdam generis a colore, sapore, et odore, et caeteris tandem, quae (ut omnia in unum colligam) corporibus insita sunt. Non ergo aut ex atomis corpus aliquod, quod vim sensitricem habeat, procreari poterit, aut ex igne, et terra, aëre,

Ed. Chart. III. [7.]

Ed. Bas. I. (48. 49.)

των ἀμεταβλήτων καὶ τοιούτων, οἷά περ ἐστὶ κατὰ τὴν αὐ-
τῶν φύσιν, καὶ μὴ πασχόντων. ἢ τοίνυν ἐξ αἰσθητικῶν τε καὶ
πασχόντων τῶν πρώτων στοιχείων, ἢ ἐξ ἀναισθήτων μὲν, ἀλλὰ
μεταβάλλεσθαι καὶ ἀλλοιοῦσθαι δυναμένων, ἀναγκαῖόν ἐστι
συνίστασθαι τὸ μέλλον αἰσθήσεσθαι. ταῦτα μὲν οὖν, ὅτι τε
πλείω πάντως ἐνός ἐστὶ τὰ στοιχεῖα, καὶ ὅτι παθητικά, δεί-
κνυσιν. (49) εἰ δ' ἐκ τῶν πρώτων αἰσθητικῶν ἀπάντων, ἢ οὐκ
αἰσθητικῶν, οὕτω δείκνυσιν· ἄμφω γὰρ ἐνδέχεσθαι φασιν.
ὅτι μέντοι πάντως ἐστὶ τινα τὰ μὴ αἰσθητικά, πρόδηλον
ἐκ τοῦ καὶ τῶν συνθέτων εἶναι τινα τοιαῦτα. ἐπεὶ δ' αὖ-
τάρκως ἀποδείδεται τοῦτο τοῖς γ' ἀκολουθεῖν ἀποδείξε-
μαμαθηκόσιν, ἰφσεῖς ἂν εἴη διελθεῖν ἄμεινον, ὃ πολλάκις
τε καὶ πολλαχοῦ τῶν Ἱπποκράτους συγγραμμάτων ἐπιδεί-
κνυμι, ὥς ἐν τῶν ὁμοειδῶν εἰπὼν ἡμῶν ἐπιτρέπει τὰ λοιπὰ
τὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνῃ δύναμιν ἔχοντα προστιθέναι τῷ λόγῳ.

et aqua, quae immutabilia permaneant, et talia semper,
qualia ex sua ipsorum natura sunt, nihilque unquam
patiantur. Quare vel ex elementis primis, quibus vis
sentiendi insit, [vel ex illis, quae, licet hac careant,
ea tamen natura sunt, ut alterari et transmutari pos-
sint, erit necesse corpus constitui, quod sensu prae-
ditum sit. His igitur, et quod uno plura sint omnino
elementa, atque etiam quod pati possint, monstratum
sit. An vero ex his primis elementis, quibus omnibus
vis insit sentiendi, an ex illis potius, quae ea careant,
quum et utrumque horum fieri posse affirmant, non-
dum monstratum est. Porro nonnulla quidem omni
carere sensu, inde perspicuum est, quod quaedam
etiam concreta huiusmodi sint. Sed quum hoc jam sit
demonstratum, quantum possit iis sufficere, qui didice-
runt demonstrationibus acquiescere, operae pretium sane
erit, ut mox id exponamus, quod non semel, sed
multis in locis commentariorum Hippocraticorum osten-
dimus: ille enim, si aliquando unum quippiam ex eo-
rum numero proferat, quae eandem naturam continent,
reliqua deinde, quae eandem vim habent, nobis ad

Ed. Chart. III. [7. 8.]

Ed. Bas. I. (49.)

καὶ δὴ καὶ νῦν οὕτως μοι δοκεῖ πεποιημέναι, δείξας μὲν αὐτὸς ἐξ ἐνὸς φαινόμενον τὸ τῆς θύσεως ἀδύνατον, ἀπολύνων δ' ἡμῖν ἐκ τῶν τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ δύναμιν ἐχόντων ἀποδεικνύει πολυειδέως. Ἐν μὲν γὰρ τῶν φαινόμενων ἔστι τὸ ἀλγεῖν ἡμᾶς. ἐδείχθη δὲ τοῦτο γενέσθαι μὴ δυνάμενον ἄνευ [8] τοῦ πάσχειν· ὃ πάλιν εἶπεντο πλείω πάντως εἶναι τὰ στοιχεῖα, τὸ γὰρ ἔν οὐχ οἷόν τε ἦν πάσχειν, μηδεπὸς ὅτιος τοῦ διατιθέντος αὐτό. ὥσπερ οὖν ἐκ τῶν ἀλγούντων συμμάτων, οὕτως καὶ τῶν ἡδόμενων ἔχεις ἀποδεικνύει τὰ τῶν· καὶ ὥσπερ ἀπὸ τούτων, οὕτως καὶ τῶν αἰσθητομένων· ὥσπερ καὶ γὰρ νῦν ἐξεπλήηδας ἐποίησα πολλαχόθεν τοῦ λόγου. καὶ μὴν εἰ μήτε ἡδονή, μήτε πόνος, ἀλλὰ μηδ' αἰσθησις ὅλος ἐστὶ τοῖς ἀπαθείσι στοιχείοις, οὐδὲ μνήμη δέηπουθεν, οὐδὲ ἀνάμνησις, οὐδὲ φαντασία· ὥστα γὰρ αὐτῶν ἔστι καὶ αἰὶν πηγὴ πάντων ἢ αἰσθησις. εἰ δὲ μηδὲν τούτων, οὐδ'

rationem addenda reliquit. Quod mihi hoc quoque loco servasse videtur, utpote qui ab uno quidem apparente ducto argumento opinionem hanc nequaquam possibilem esse ostenderit, moxque nobis locum reliquerit, ut id ipsum multifariam ex his, quae eandem cum hoc vim tenent, demonstrarem. In his enim, quae in nobis apparent, id unum est, quod nos dolemus: hoc vero monstravit minime fieri posse, quin etiam patiamur. Ex quo sequebatur postea, elementa esse plura uno, siquidem unum pati nequit, quum nihil praeterea relinquatur, quod ipsum afficiat. In quem igitur modum ille ex dolentibus corporibus, in eundem ex his, quae in voluptate sunt, ad hoc idem demonstrationem depremas; et ut ex his, ita ex illis, quae sentiunt. Nam et hoc ita a me dedita opera identidem in hoc libro factitatum est. Unde si nulla voluptas consequi poterit, ubi impatibilia fuerint elementa, nullusque dolor, ac nullus praeterea sensus: nulla etiam aderit vel memoria, vel reminiscencia, vel imaginatio, quum horum omnium sensus sit quasi radix et fons. At si nihil horum, nulla quoque ani-

Ed. Chart. III. [8.]

Ed. Bal. I. (49.)

ἄλλο οὐδὲν τῶν ψυχικῶν ἔργων, ὥστ' οὐδὲ ψυχῇ θαυμά-
 ζειν οὐν ἄξιον τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν τὸ τάχος τῆς ἐρμη-
 νείας. ἐν ἐλαχίστοις γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ὀνόμασι πάντ'
 ἐνεδείξατο ταῦτα, καὶ ἰσχυρῶς ἀπέδειξεν, ὥς οὐκ ἔστιν ἐν
 τῷ στοιχείῳ. ἀλλὰ γὰρ ἐπειδὴ καὶ περὶ τούτου διεληλύθα-
 μεν, ἴδωμεν, ὅπως συνάπτει τῷ προειρημένῳ λόγῳ τὸν ἐφε-
 ξῆς. ἔχει δ' ἡ σύμπασα ῥῆσις ὧδε. ἐγὼ δέ φημι, εἰ ἐν
 ᾗν ὁ ἄνθρωπος, οὐδέποτε ἂν ἤλγειν. οὐδὲ γὰρ ἂν ᾗν
 ὑφ' οὗτου ἀλγήσειεν, ἐν ἐόν. εἰ δὲ καὶ ἀλγήσειεν, ἀνάγκη
 καὶ τὸ ἰώμενον ἐν εἶναι. εἰ ἐν, φησὶν, ὑπῆρχεν ὁ ἄνθρωπος,
 οὐκ ἂν ἤλγει. εἰ δέ γε καὶ ἤλγει, ἀναγκαῖον ἂν ᾗν ἐν
 εἶναι καὶ τὸ ἰώμενον. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ σχή-
 ματος τοῦ συλλογιστικοῦ καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ἰάσεως ἐρωτᾷ
 λόγον, ὥσπερ ἠρώτησεν καὶ τὸν ἀπὸ τῶν ἀλγημάτων. ἀκό-
 λουθον γὰρ λαβὼν τῷ προτέρῳ τὸ δεύτερον, εἰτ' αὖτις
 προσλαβὼν τὸ ἀντικείμενον τῷ ἐπομένῳ, περαίνει τὸ ἀντι-

mi functio, et tandem nec ipse etiam animus. Quis
 igitur non admiretur priscorum virorum brevitatem
 in sententiis? Nam haec omnia Hippocrates quibusdam
 vel paucis verbis perstrinxit, et valide admodum mon-
 stravit, elementum non esse unum. Verum ut haec
 exposita sunt, transeamus ad alia, et inspiciamus, quo
 modo ipse priori rationi sequentem annectat; universa
 vero verborum ejus series hoc se habet modo. Ego
 autem statuo, quod, si homo esset unum, neutiquam
 doleret; nihil enim praeterea esset, ex quo doleret,
 si esset unum. Si tamen doleret, esset necesse, et me-
 dicamentum fore unum. Si unum (inquit ipse) esset
 homo, minime doleret; quod si doleret, id etiam,
 quod illi remedio est, unum esset. Secundum eun-
 dem figurae syllogisticae modum rationem ex curatione
 interrogat, secundum quem et ex dolore depromptam
 prius interrogavit. Assumit enim secundum, quod est
 primi consequens, cui deinde adjiciens oppositum con-
 sequenti, tandem concludit oppositum antecedentis.

Ed. Chart. III. [8.]

Ed. Bas. I. (49.)

κείμενον τῷ ἡγουμένῳ· εἴπερ γὰρ ἐν ἣν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν ἤλγησεν· ἀλγεῖ δέ γε· οὐκ ἄρα ἐν ἐστίν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ἀπὸ τῆς ἰάσεως ἐρωτηθήσεται λόγος. εἰ ἐν ᾧ ὁ ἄνθρωπος ἀλγεῖ, καὶ ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως εἰς ἐστίν· οὐχ εἰς δέ γε ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως· οὐκ ἄρα ἐν ᾧ ὁ ἄνθρωπος ἀλγεῖ· δεῖ τοίνυν κἀνταῦθα πάλιν, ὥς καὶ πρόσθεν ἐποιήσαμεν, ὅτι τε τῷ προτέρῳ τὸ δεύτερον ἀκολουθεῖ, καὶ ὅτι καλῶς προσλαμβάνεται τὸ τοῦ λήγοντος ἀντικείμενον, ἀποδείξαντας ἡμᾶς, ἐξηγήσιν τε αἶμα καὶ πίστιν τὴν δέουσαν παρασχέσθαι τῷ λόγῳ. ὅτι μὲν οὖν, εἴπερ ἐν ἐστίν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν ἤλγησεν, ἐν τοῖς πρὸ τούτου λόγοις ἐπεμνήσαμεν. ὅτι δ', εἴπερ καὶ ἤλγησεν, ἕνα τῆς ἰάσεως ἐχοῖν εἶναι τὸν τρόπον, ὃν ἂν μάλιστα καταμάθοις, εἰ λογίσαιο τὸ ὑπὸ μηδενὸς τῶν ἐξωθέν· πάσχον ὑπὸ τῆς οἰκείας φύσεως πάσχειν αὐτό. μᾶς οὖν ἐκάστῳ τῆς οἰκείας ὑπαρχούσης φύσεως, ἐστὶ μὲν δήπου καὶ τὸ πάθος ἐν. ἀκολου-

Nam si unum homo esset, non doleret; dolet autem; non igitur est unum. Pari etiam modo rationem ex curationis conditione desumptam interrogabimus. Si homo esset unum, qui etiam doleret, modus illi medendi esset unus; sed medendi modus non est unus; ergo si est unum homo, non dolet. Erunt itaque partes nostrae, ut hunc etiam locum illo tractemus modo, quo et priorem: quippe ut ostendamus, secundum primo consequens esse, atque etiam quod probe oppositum consequentis sit acceptum; ut sic et rationem exponamus, et fidem illi, prout res ipsa poscere videtur, asseramus. Quum autem satis in superioribus monstratum sit, quod homo, si unum esset, nunquam doleret, nunc, quod posito etiam, quod ipse doleret, unica tantum sit futura curandi ratio, facile intelliges, si cogitaveris, quod, si quid a nulla re externa pati potest, reliquum est, ut tantum interne a sua ipsius natura patiatur. At vero quum unica fuerit ipsa rei uniuscujusque natura, unus etiam statim futurus est

Ed. Chart. III. [8. 9.]

Ed. Bas. I. (49.)

δεῖ δ' ἐξ ἀνάγκης αὐτῷ καὶ ἡ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπάνο-
 δος μία. τοῦτο δ' ἦν ἡ ἱασις· ὥστε καὶ ἡ ἱασις ἔσται μία.
 τοῦ δι' ἑαυτοῦ πάσχοντος, ὥσπερ καὶ τὸ ἰώμενον ἐν. ὅτι
 δέ γε ἅπαντα ταῦτα τὰ νῦν εἰρημένα ψευδῇ προφανῶς
 εἰσιν, οὐδέομαι λέγειν, ἀλλ' ἔπεται τῇ πρώτῃ τῶν ὑπο-
 θέσεων, ἣν ἀδύνατόν γε παντὸς μᾶλλον οὔσαν ἐκ περιου-
 σίας ὁ Ἱπποκράτης προσήκατο, καὶ οὐδὲν ἥτιον ἀπέδειξε
 καὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς αὐτῷ προῦκκετο.
 τὸ μὲν γὰρ, εἰ ἐν ἔστι τὸ στοιχεῖον, οὐκ ἂν ἀλγεῖν ἡμᾶς,
 ἀληθές. [9] τὸ δέ γε ὑποθέσθαι, καὶ εἰ ἐν ἦν τὸ στοι-
 χεῖον, ἡμᾶς ἀλγεῖν, οὐκ ἀληθές. ἀλλ' ὅμως ὑποτίθεται
 τοῦτο, δεικνὺς ἐκ τῶν ἐπομένων αὐτῷ τὸ καὶ οὕτως ἀνα-
 τρέπεσθαι τὴν ἀρχήν. ἐν μὲν γὰρ καὶ τὸ νόσθημα, καὶ τὸ
 εἶδος τῆς ἰάσεως ἔσται, καὶ τὸ ἰώμενον ἐν ἔστιν· οὐχὶ δέ
 γε τὸ ἰώμενον ἐν· ὑπόθεσις ἄρα ψευδῆς ἡ ἐν εἶναι λέ-

affectus. Hoc vero ex necessitate sequitur, quod ratio
 redeundi in naturalem statum unica sit; at hoc quid
 aliud est, quam ipsamet curatio? quare, quod ipsum
 per se patitur, unicam habebit, qua curari possit, ra-
 tionem, sicut unicum etiam est id, quod curandum
 est. Quae omnia quam aperte falsa sint, nulla nostra
 expositione praeterea egent; sed ea primam suppositio-
 nem sequuntur, quam Hippocrates ex abundantia, quam-
 vis ea ipsa omnes limites excederet eorum, quae
 quoquo modo esse possint, introducere voluit, utpote
 quia nihilo minus ex hoc etiam supposito id conficiat-
 ur, quod ab initio fuerat propositum. Nam quod
 nos non doleremus, si unum esset elementum, ve-
 rissimum est. Sed non ita deinde est verum, si unum
 supponatur elementum, quod nos dolituri simus; at-
 tamen ob id et ipsum supponitur, ut ex illisnet, qui
 hoc ipsum suppositum sequuntur, ostendat, principium
 illud everti, quam unicus tunc futurus sit morbus,
 atque etiam unica medendi forma et unicum praeterea
 remedium; sed non unicum est remedium; erit ergo
 hypothesis falsa, in qua subiciebatur unum esse ele-

Ed. Chart. III. [9.]

Ed. Bas. I. (49.)

γούσα τὸ στοιχείον. ὅτι δὲ οὐχ ἔν τὸ ἰώμενον, ἐναργές· καὶ γὰρ θερμοαινόμενος ὁδε τις ἐθεραπεύθη. καὶ ἄλλον εὐρήσεις, ὃς οὐδὲν ἦντον ἐθεραπεύθη ψυχόμενος, εἴθ' ὑγραινόμενος. οὐκ ὀλίγους δ' εὐρήσεις, οἱ διὰ τῶν ξηραινόντων ἰάθησαν. ἀλλ' οὐδ' εἰ διὰ τῶν στρυφνῶν ἢ πυκρῶν ἐθεραπεύθη τις, ἤδη καὶ πάντες. εἰσὶ γὰρ οἱ διὰ τῶν ἀλμυρῶν ἢ γλυκέων. οὕτω δὲ καὶ διὰ τῶν ἐπεχόντων τὴν κοιλίαν ὁδε τις ἐθεραπεύθη. ἕτερος δὲ διὰ τῶν ὑπαγόντων. καὶ ὁ μὲν διὰ τῶν πυκνούντων, ὁ δὲ διὰ τῶν ἀραιούντων. καὶ, καθόλου φάναι, τρόπον ἰάσεως οὐδένα δυνατόν ἐστι εὐρεῖν, οὐ μὴ καὶ τοῦναντίον εὐρήσεις. ὥστ' ὁρθῶς εἶπεν, ὅτι τὸ ἰώμενον οὐχ ἔν ἐστιν. ἀλλὰ καὶ ταύτης γε τῆς προτάσεως, καὶ τῆς ἐτέρας, ἣν ἐξ ὑποθέσεως ἔλαβε, τὸ μὴ ἔν εἶναι τὸ στοιχείον ἐπεραίνετο, καὶ γίνεται σύμπας ἐρωτώμενος λόγος τοιοῦτος. εἰ ἔν ᾧ ὁ ἄνθρωπος ἀλγεί, καὶ ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως εἰς ἐστίν· οὐχὶ δέ γε ὁ τρόπος τῆς

mentum. Satis enim evidens est, non unicum esse remedium, quum multi, dum calefiunt, sanitati restituantur; nec minus etiam reperiantur, qui refrigerati ex morbo convalescere, vel humectati; nec defunt etiam, quos exiccantia juverint; nec praeclerea, quia aliqui sunt acerbis aut amaris medicamentis curati, idcirco etiam omnes; sunt enim qui dulcibus, vel salis; atque etiam ut multi his usi, quae alvum astringunt, ita alii his, quae eandem cient, sani evasere; et sicut alii densantibus, ita nonnulli rarefacientibus; ut tandem in universum hoc affirmare liceat, nullum unquam reperiri curandi modum, quin et alter illi contrarius statim reperiat. Recte igitur asseruit, remedium non esse unum. Atqui ex hoc ipso pronunciato, et altero, quod ex suppositione desumptum est, efficitur, non esse elementum unum; ut tandem universam rationem hoc fere modo interrogare oporteat. Si homo et esset unum et etiam doleret, modus quoque, quo esset curandus, unus foret: modus vero, quo

Ed. Chart. III. [9.]

Ed. Basf. I. (49.)

ἰάσεως εἰς· οὐκ ἄρα ἐν ᾧ ὁ ἄνθρωπος ἀλγεῖ· μηκέτ' οὖν
 ἐπιζητῶμεν τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ συγγράμματος εἰρημέ-
 νον ὑπ' αὐτοῦ, μήθ' ἐτέρως ἐξηγώμεθα παρὰ ταῦτα τὰ
 νῦν εἰρημένα, σαφὺς γὰρ ἤδη τὴν γνώμην ἅπασαν ἐπιστά-
 μενοι τοῦ ἀνδρός. ἀλλ' ἐπειδὴν εἶπῃ, ὅστις μὲν εἶωθεν
 ἀκούειν λεγόντων ἀμφὶ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης, προσω-
 τέρω ἢ ὁκόσον αὐτῆς ἐς ἰατρικὴν ἀφίκει, τουτέω μὲν οὐκ
 ἐπιτήδειος ὁ λόγος ὅδε ἀκούειν· οὐδὲ γὰρ τὸ πᾶμπαν ἡέρα
 λέγω τὸν ἄνθρωπον εἶναι, οὔτε πῦρ, οὔτε ὕδωρ, οὔτε γῆν,
 οὔτ' ἄλλο οὐδέν, ὅ τι μὴ φανερόν ἐστιν ἐν ἐὸν ἐν τῷ ἀν-
 θρώπῳ· ὅταν ταῦτα λέγῃ, μὴ συνάπτοντές τε καὶ ψιλοῦν-
 τες ἀναγινώσκωμεν ὥς ἐν μέρας λόγου τὸ ἐν ἐὸν, ὥσπερ οἱ
 πολλοὶ τῶν Ἱπποκρατείων ἐποίησαν, ἀλλὰ δασύνοντές τε καὶ
 διιστῶντες εἰς δύο μόρια, ὥς εἰ καὶ οὕτως εἶπεν, οὔτε γὰρ
 τὸ πᾶμπαν ἡέρα λέγω εἶναι τὸν ἄνθρωπον, οὔτε πῦρ, οὔτε
 ὕδωρ, οὔτε γῆν, οὔτε ἄλλο οὐδέν, ὅ τι μὴ φανερόν ἐστιν

curatur, nequaquam est unus: igitur nec homo, si
 est unum, dolet. Itaque nihil amplius aut ea, quae
 circa hujus operis initia inducta sunt, inquirere, aut
 praeter haec, quae nunc a nobis dicta sunt, alia
 quapiam expositione erit opus, quum ex his facile hu-
 jus viri sententiam habere possimus. Ipse vero ait:
 Quicumque eos consueverunt audire, qui de natura hu-
 mana differunt, procul ab eo quod ad medicinam atti-
 neat, illos minime expedit hunc audire sermonem; ne-
 que enim dixerim, hominem esse omnino aërem, neque
 ignem, neque aquam, neque terram, neque aliquid
 aliud, quod non in homine unicum esse appareat. Quae
 non eo legenda sunt modo, ut ἐνσὸν simul ac leni spi-
 ritu proferatur, quasi unica sit pars orationis, quem-
 admodum multi ex Hippocraticis legere soliti sunt,
 sed potius aspirantes, et in partes duas dividentes, ac
 si ita dixerit: Neque enim dixerim, ipsum hominem
 esse usquequaque aërem, neque ignem, neque aquam,
 neque terram, neque aliquid etiam aliud, quod non ap-

Ed. Chart. III. [9. 10.]

Ed. Bas. I. (49. 50.)

ἐν καὶ μόνον ὑπάρχον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ὅτι μὲν γὰρ ὁ
 πρῶτος αὐτῷ λόγος ἅπας περὶ τοῦ μὴ ἐν εἶναι τὸ στοι-
 χεῖόν ἐστιν, ἐπιδεδεικται μὲν καὶ ἐξ ὧν ὀλίγον ἐμπρόσθεν
 εἶπον, οὐδὲν δὲ ἤττον καὶ ὧν εὐθύς ἐν ἀρχῇ, μετὰ τὴν
 προγεγραμμένην ῥῆσιν, ταύτην ἐπιφέρει. φασὶ γὰρ ἐν τε
 εἶναι, ὃ τί ἐστι, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἐν τε καὶ τὸ πᾶν,
 κατὰ δὲ τὰ ὀνόματα ἀλλήλοις οὐχ ὁμολογέουσι. λέγει δ'
 αὐτῶν ὁ μὲν τις, ἥρα εἶναι τοῦτο τὸ ἐν τε καὶ τὸ πᾶν,
 ὁ δὲ ὕδωρ, ὁ δὲ γῆν, ὁ δὲ πῦρ. εἰτ' ἐφεξῆς πάλιν τῶν
 ἱατρῶν οἱ μὲν τινες λέγουσιν, ὡς ὁ ἀνθρώπος αἷμα μόνον
 ἐστὶ, οἱ δὲ αὐτέων χολήν, ἔνιοι δὲ φλέγμα. εἰθ' ἐξῆς
 ἀρξάμενος αὐτοῖς ἀντιλέγειν, πρώτην μὲν ἐκείνην γρά-
 φει τὴν ῥῆσιν, ἣν πρώτην ἐξήγηται, κοινῇ πρὸς τε τοὺς
 φυσικοὺς καὶ τοὺς ἱατροὺς ἰσχύουσιν. εἰτ' ἰδίᾳ πρὸς τοὺς
 ἱατροὺς ἀντιλέγει κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. ἀξιῶ δ' ἐγώ γε,
 τὸν φάσκοιτα αἷμα μόνον [10] (50) εἶναι τὸν ἀνθρώπον,

pareat unum ac solum in homine existens. Nam
 quod universus is sermo, quem ipse priorem habuit,
 ob id factus sit, ut probaret, elementum imminime esse
 unum, tum ex his ostenditur, quae ipse paulo antea
 dixit, tum vel maxime ex his, quae statim circa initia
 subiungit praecedenti sententiae, quum ait: Dicunt enim,
 unum esse id, quod est, atque hoc et unum esse et
 omne; sed inter se non conveniunt deinde nominibus;
 nam ex eis aliqui hoc unum atque omne statuunt esse
 aërem, alii aquam, alii terram, alii ignem. Item
 paulo post: Ex medicis quoque nonnulli hominem au-
 tumant esse solum sanguinem, quidam vero ipsorum
 bilem arbitrantur esse hominem, aliqui pituitam. Post-
 modum illos refellere aggressus eam dictionem protulit,
 quam ego priorem exposui, quae in universum efficax
 plurimum est tam contra medicos, quam contra natu-
 rales philosophos. Mox vero seorsum medicos his
 etiam verbis infectatur: Ego vero censeo, opus esse,
 illum, qui affirmet solum sanguinem esse hominem, nec

Ed. Chart. III. [10.]

Ed. Bas. I. (50.)

καὶ ἄλλο μηδὲν, δεικνύναι αὐτὸν μὴ μεταβάλλοντα τὴν ἰδέαν, μήτε γίνεσθαι παρτοῖον, ἀλλ' ἢ ὥσθ' ἑνὶ τοῦ ἐν-
 αυτοῦ, ἢ τῆς ἡλικίας τῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾗ αἷμα ἐν
 ἑὸν φαίνεται μόνον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. εἰκὸς γὰρ εἶναι,
 μίαν γέ τινα ὥσθ', ἐν ᾗ φαίνεται αὐτὸ ἐν ἑωυτῇ ὅτι ἐστὶ
 τὰ αὐτὰ δὲ λέγω καὶ περὶ τοῦ φάσκοτος, φλέγμα μόνον
 εἶναι τὸν ἀνθρώπον, καὶ περὶ τοῦ φάσκοτος, χολήν. τε-
 λειώσας δὲ τοῦτον τὸν λόγον ἐφεξῆς πάλιν ἐπιφέρων ἐρεῖ·
 πρῶτον μὲν οὖν ἀνάγκη τὴν γένεσιν γίνεσθαι μὴ ἀφ' ἑνός.
 πῶς γὰρ ἂν ἐν γε ὄν ἄλλο τι γεννήσειεν, εἰ μὴ τινὲ
 μυχθεῖν ἄλλῳ; καὶ πάλιν ἐφεξῆς· ὥστε πῶς εἰκὸς ἀπὸ
 ἑνός τι γεννηθῆναι, ὅπου γε οὐδὲ ἀπὸ τῶν πλειόνων γί-
 νεται, ἢν μὴ τύχῃ καλῶς ἔχοντα τῆς πρὸς ἀλλήλα κοινο-
 νίας; καὶ πάλιν ἐφεξῆς· ἀνάγκη τοίνυν, τῆς φύσεως τοι-
 αύτης εὐρύσεως καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τῆς τῶν ἄλλων
 ἀπάντων, μὴ ἐν εἶναι τὸν ἀνθρώπον. καὶ πάλιν ἐν τοῖς

quippiam praeterea aliud, ostendere ipsam, nec for-
 mam transmutare, nec alio etiam modo variari; et
 ut vel tempus aliquod anni vel aetatis monstraret, quo
 unus solusque in homine sanguis conspici possit. Nam
 consentaneum rationi videtur, ut aliquo saltem tempore
 id, quod in ipso unum est, repraesentet. Et eadem
 ego illis opposuerim, qui volunt hominem solam esse
 pituitam, nec non et illis, qui solam bilem. Ac
 tandem finem huic rationi facturus haec iterum sub-
 infert. Necessesse igitur primum est, generationem mi-
 nime ex uno fieri; qui enim poterit, quod unum est,
 nisi alteri cuiusdam commisceatur, aliquid aliud gigne-
 re? Atque iterum deinde: Quo usquam modo rationi
 consonum est, quicquam ex uno fieri, quum nec ex
 pluribus etiam possit quicquam constitui, nisi ea ex
 mutuo temperamento probe se habuerint? Et rursus
 posimodum: Quare necesse est, si hujusmodi sit natura
 cum hominis, tum aliorum omnium, hominem non
 esse unum. Denuoque in sequentibus: Necessarium

Ed. Chart. III. [10.]

Ed. Bas. I. (50.)

ἐφεξῆς· ἀνάγκη τοίνυν, ὅτι τοσοῦτον διήλλακται ἁλλήλων
τὴν ἰδέαν τε καὶ τὴν δύναμιν, μὴ ἐν εἶναι αὐτὰ, εἴπερ μὴ
πῦρ τε καὶ ὕδωρ ἐν ἔστιν. ἐν τε οὖν τούτοις ἅπασι καὶ
τοῖς μετὰ ταῦτα πάλιν οὐδὲν ἄλλο ἢ τοῖς ἐν ὀξιοῦσιν εἶναι
τὸ στοιχεῖον ἀντιλέγει σαφῶς. δῆλον οὖν, ὅτι καὶ κατὰ
τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου τοῦτ' εἶπεν, ὅπερ ἡμεῖς ἐξηγησόμεθα,
τὸ μῆτε ἀέρα μόνον ὑπάρχειν ἐν τῷ σώματι, μῆτε πῦρ,
μῆτ' ἄλλο μηδὲν, ὅτι μὴ φανερόν ἔστιν ἐν ὑπάρχον ἐν τῷ
σώματι. καὶ γὰρ αὖ καὶ ὅταν εἴπῃ· οἱ δὲ λέγοντες, ὥς ἐν
ἔστιν ὁ ἄνθρωπος, δοκεούσι μοι ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρεῖσθαι·
πόθεν ὀρυηθέντες ἐγὼ τὸν ἄνθρωπον ἐν εἶναι φασί, διη-
γῆται, κἀπειδὰν ἀντιλέγων αὐτοῖς ἐρεῖ· καίτοι τὸ μὲν
πρῶτον ἐν τῇσιν ὑπερχαθάρσεσιν οὐδεὶς πῶ ἀπέθανε χο-
λὴν μόνην καθαρθεῖς. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων χυ-
μῶν ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα πεποιήται τὸν λόγον. ὥς οὐχ εἰς
χυμός ἐστι πατελὼς ἢ φύσις τοῦ ἀνθρώπου, τοῦτ' ἐστι τὸ
στοιχεῖον, ἀλλ' οἱ τέτταρες, οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὅπερ ἐξ ἀρχῆς

igitur est, quum adeo inter se et specie et potestate
differant, ea non esse unum, nisi ignis quoque et aqua
unum fuerint. Itaque in omnibus his et praeterea in
sequentibus etiam nihil aliud agit, praeterquam quod
eos aperte infectatur, qui unum esse elementum decer-
nunt. Quare patet, quod idem etiam agit, dum sta-
tim circa principia hujus sermonis, quae nos etiam
exposuimus, ea profert: hominem, inquam, non esse
solum aërem, neque ignem, nec quicquam aliud, quod
non in corpore unum esse appareat. Nam et ea parte,
qua ipse ait: Mihi videntur hi, qui hominem esse unum
autumant, in hanc venisse sententiam; explicat, unde
nonnulli inducti sint, ut dicerent, hominem esse
unum. Quos quum mox etiam refellit inquiring: At-
qui primum nullus unquam ex superfluente purgatione
mortuus solam bilem excrevit; nec non quum de cae-
teris humoribus, de quibus mox differit, eadem etiam
profert, humanam nimirum naturam non ex uno pe-
nitus humore, hoc est elemento, sed ex quatuor con-

Ed. Chart. III. [10.]

Ed. Bas. I. (50.)

ὑπέθετο, περαινει, τὸ μὴ ἐν εἶναι τὸν ἄνθρωπον. ἔστι μὲν οὖν ἡλίθιος ἢ δόξα καὶ τῶν φυσικῶν φιλοσόφων, καὶ τῶν ἱατρῶν, ὅσοι στοιχεῖον ἐν εἶναι φασιν, ἢ τοῦ παντός, ἢ τοῦ ἀνθρώπου.

Κεφ. δ'. Καὶ μᾶλλον ἔστι θαυμάσαι, πῶς οἱ τὰ τοιαῦτα λέγοντες ἐν εὐδοξίᾳ τινὶ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἦσαν, ἢ ἀπορῆσαι τῆς ἀντιλογίας. ἀλλ' ὅμως ὁ Ἱπποκράτης ἀντιλέγειν αὐτοῖς ἐπεχείρησεν, οὐχ ὥς μέγα τι ποιῶν; ἀλλὰ διὰ τὴν κατέχουσαν δόξαν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πιθανοῖς τισι λόγοις ἐχρήσατο καὶ δυσλῦτοις οἱ ἐν εἰπόντες εἶναι τὸ στοιχεῖον, ἀλλὰ πρόχειρόν τε καὶ ῥάστην φωραθῆναι τὴν ἀτοπίαν ἔχουσιν. οἱ τε γὰρ τὸ ὕδωρ εἰπόντες εἶναι τὸ στοιχεῖον, ὅτι τοῦτο πυκνούμενον μὲν καὶ οἶον πιλούμενον γίνεται γῆ, ἀραιούμενον δὲ καὶ οἶον χεόμενον ἀήρ· εἰ δὲ ἐμπλέον ἀραιωθείη τε καὶ χεθείη, πῦρ· διὰ τοῦτό φασιν

flare; nihil aliud omnino agit, nisi quod id concludit, quod erat pollicitus statim ab ipso principio, unum non esse ipsum hominem. Porro fatua est haec tam naturalium philosophorum quam medicorum opinio, qui unum vel hominis vel ipsius etiam universi esse elementum asserunt.

Cap. IV. Et sane mirandum est, quo unquam pacto illi, qui talia introducunt, aliqua a quibusdam hominibus existimatione digni habeantur, quum tamen neque sit arduum illos confutare. Aggressus attamen Hippocrates est illis contradicere, non quod se magni aliquid facturum arbitraretur, sed magis celebritate eorum motus. Nullas enim vel probabiles, vel quae solvi facile non possint, rationes hi asserunt, qui unum esse elementum ponunt; sed eas tantummodo, quae fallaciam omnibus expositam quaeque facillime deprehendatur, habeant. Qui etenim aquam esse elementum censent, ob id hoc arbitrantur, quod ea densata et quasi coacta in terram vertatur; rarefacta vero ac veluti fusa in aërem; quae si praeterea magis rarefcat ac fundatur, in ignem transit; et proinde

Ed. Chart. III. [10. 11.]

Ed. Bas. I. (50.)

ὑπάρχειν αὐτὸ στοιχεῖον· [11] οἱ τε τὸν ἀέρα, καὶ οὗτοι πῦρ μὲν γίνεσθαι φασιν ἀραιούμενον, ὕδωρ δὲ πυκνούμενον· εἰ δ' ἔτι μᾶλλον πυκνωθεῖη, γῆν· οἱ τε τὴν γῆν, ἐκ τοῦ μετρίως μὲν χεθεῖσαν, ὕδωρ γίνεσθαι, περαιτέρω δ' ἀραιωθείσαν, ἀέρα, καὶ σφόδρα τοῦτο παθεῖσαν, εἰς πῦρ μεταπίπτειν, καὶ οὕτω συλλογίζονται τὴν γῆν ὑπάρχειν στοιχεῖον· οἱ τε τὸ πῦρ ὡσαύτως, ἐκ τοῦ συνιὸν μὲν καὶ πυκνούμενον ἀέρα γίνεσθαι, παθὼν δ' ἔτι μᾶλλον τοῦτο καὶ σφοδρότερον πιληθὲν ὕδωρ, ἐπὶ πλεῖστον δὲ πυκνωθὲν γῆν ἀποτελεῖσθαι· συλλογίζονται καὶ οὗτοι, τοῦτ' εἶναι τὸ στοιχεῖον. καίτοι πρόχειρός γε ἡ ἀτομία τῶν λόγων. ὑπὲρ γὰρ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς τῶν στοιχείων εἰρηκότες ἅπαντες, οὐ τοῦτο οἶονται δεικνύναι, ἀλλ' ὅ τι περ ἂν ἕκαστος αὐτῶν ὀνομάσῃ στοιχεῖον. οὐκ ἔστι δὲ ταῦτον, ἧ περὶ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς εἰπεῖν, ἀέρος καὶ πυρός

eam esse elementum affirmant. Sed et qui aërem, ipsi quoque aiunt, illum rariorem factum, ignem effici; densiorem vero, aquam; qui si etiam densetur magis, terram gigni. Alii autem, quum terram intuerentur, quae si aliquantulum et moderate rarefcit et funditur, in aquam transmutatur: si magis, in aërem: si maxime, in ignem: hoc argumento probant, terram ipsum esse elementum. Nec secus etiam agunt, qui ignem esse elementum statuunt; quia enim, si is densetur et quasi in se ipsum cogatur, in aërem vertitur; si id ipsum magis patiatur, magisque densetur, in aquam; si quam plurimum densetur, in terram; ideo efficere volunt et isti, hoc ipsum esse elementum. Attamen hae istorum rationes perquam apertam et in promptu absurditatem habent. Porro hi omnes de mutua elementorum transmutatione verba faciunt; nec tamen se id demonstrare arbitrantur, sed potius id, quod unusquisque eorum appellat elementum. Non autem idem est de aëris ignisque, et praeterea terrae et aquae inter se invicem transmutatione sermonem habere, ac

Ed. Chart. III. [11.]

Ed. Bas. I. (50.)

καὶ ὕδατος καὶ γῆς, ἣ περὶ στοιχείων· οὐ γὰρ δὴ ταύτῃ γε στοιχεῖον ἕκαστον αὐτῶν, ἢ μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα πέφυκεν, ἀλλ' ἢ πρῶτόν τε ἐστὶ καὶ ἀπλούστατον· ἐπεὶ γε καὶ Πλάτων ὑπὲρ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς ἐν Τιμαίῳ διείλεκται, κοινὴν ὑποβεβλήσθαι πᾶσιν ὕλην μίαν ἀποδεικνύει· βουλούμενος. ἀλλ' οὗτος μὲν, ὥς ἂν εἰδῶς ἀποδεικνύειν, εἰς δέον ἐχρήσατο τῇ τῶν πρῶτων σωμάτων εἰς ἄλληλα μεταβολῇ. Θαλῆς δὲ καὶ Ἀναξίμενης καὶ Ἀναξίμανδρος καὶ Ἡράκλειτος, ἐν ἑξ αὐτῶν ὁτιοῦν ἄλλος ἄλλο θέμενος εἶναι στοιχεῖον, ἐκ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς αὐτῶν ἀποδεικνύειν πειρῶνται. καὶ μοι δοκοῦσιν ἅπαντες ἐκεῖνοι τὴν ὕλην ὁνειρώττειν, ἢ κοινῇ πᾶσιν ὑποβεβλήται τοῖς στοιχείοις, καὶ ταύτην μίαν ὁρῶντες ἐν ὑπολαμβάνειν εἶναι καὶ τὸ στοιχεῖον· εἴτα δέον εἰπεῖν, εἴπερ ἄρα, τὸ κοινῇ πᾶσιν ὑποβεβλημένον, αἶρ, καὶ πυρ, καὶ ὕδατ, καὶ γῆ, τοῦτ' εἶναι τὸ στοιχεῖον, οἱ δὲ ὑπερέβησαν μὲν ἐκεῖνο, τῶν τεττάρων δὲ ἐν ὁτιοῦν ἀπεφήναντο, κοινῇ μὲν γνώμῃ τῆς

de elementis; utpote quoniam non eo, quod possint invicem ex natura transmutari, unusquisque ipsorum elementum est, sed quod primum atque simplicissimum sit. Unde et Plato in Timaeo ostensurus, his omnibus communem materiam esse subjectam, de mutua illorum transmutatione differit; erat enim ipse peritus methodi demonstrandi, et proinde primorum corporum transmutatione probe usus est. At Thales, Anaximenes, Anaximander, nec non et Heraclitus, ex eorum mutua transmutatione unum quodpiam ex illis esse elementum demonstrare conantur, ita tamen ut alius aliud introducat. Qui mihi videntur omnes communem illam somniasse materiam, omnibus elementis subjectam; et hanc ut unicam videre, ita etiam unum esse elementum arbitrati sunt. Sed par quidem deinde erat, ut dicerent, hocne, quod communi quadam ratione omnibus subjectum est, aëri inquam et igni, terraeque et aquae, esset id elementum: at illi hoc praetergressi, unum quodpiam ex his quatuor id elementum esse promulgaverunt; et quidem hi omnes communem habent

Ed. Chart. III. [11.]

Ed. Bas. I. (50.)

ἀποδείξεως ἅπαντες χρησάμενοι, θέμενοι δ' οὐ ταυτὸν ἅπαντες τὸ στοιχεῖον. ὥπερ δὴ καὶ σκόπτων αὐτοὺς ὁ Ἱπποκράτης, εὐθύς ἐν ἀρχῇ τοῦ συγγράμματος, οὐδέ πως φησὶ γνώμη μὲν τῇ αὐτῇ πάντες χρέονται, λέγουσι δ' οὐ τὰ αὐτά. κῆπειτα τούτῳ συνάπτων, ἀλλὰ τῆς μὲν γνώμης, φησὶ, τὸν ἐπίλογον τὸν αὐτὸν ποιεῖνται, λέγουσι δὲ οὐ τὰ αὐτά. τίς δ' ἦν αὐτοῖς ἐπίλογος; ὃν ἔμπροσθεν εἵπομεν. οἳ τε γὰρ τὴν γῆν λέγοντες εἶναι στοιχεῖον ἐκ τοῦ χεομένην αὐτὴν ὕδωρ γίνεσθαι, καὶ μᾶλλον ἀραιωθείσαν ἀέρα, κῆπειτα πῦρ, ἐκ τούτου συλλογίζονται, τὴν γῆν εἶναι στοιχεῖον· κατὰ ταῦτα καὶ οἱ τὸν ἀέρα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ πῦρ εἰπόντες, ὥς ἔμπροσθεν ἐδήλωσα. πάντες οὖν οὗτοι τὸν ἐπίλογον ἓνα λέγουσιν ἐπὶ διαφόροις ὑποθέσεσι, πρῶτον μὲν, οὐκ ἐπιφέροντες οἰκείον συμπέρασμα· τὸ γὰρ οἰκείον ἦν εἰπεῖν, ἐν ἅρα τὸ ὑποκείμενον ἅπασι, καὶ οὐσία μία,

in demonstrando sententiam, non tamen idem postea elementum constituant; quos et Hippocrates statim inter hujus libri initia carpit, dum ita ait: Omnes quidem eadem utuntur sententia, nec tamen eadem deinde dicunt; moxque haec etiam addit: Et ad id quidem, quod ipsi sentiunt, eundem afferunt ratiocinii modum, nec eadem tamen pronunciant. At quisnam erat, quae-so, is ratiocinii modus? is qui superius a nobis expositus est. Qui enim terram esse elementum posuit, inde ratiocinatur, quod ea fusa in aquam vertatur; quae si magis insuper rareseat, in aërem; et ex hoc tandem in ignem, si adhuc fiat rarior; et ex hac ratione colligunt, terram esse elementum. Et eisdem innituntur, qui aquam aiunt, aut ignem, aut aërem, sicuti prius a nobis expositum est. Hi igitur omnes, quantumlibet in variis versentur positionibus, eodem tamen utuntur epologo. Et sane primam non eam inferunt conclusionem, quae illi propria peculiarisque sit; propria enim ea erat, ut dicerent: unum est ergo subjectum, unaque substantia, quae omnibus pari ratione

Ed. Chart. III. [11. 12.]

Ed. Bas. I. (50.)

ἥτις ὑποβέβληται κοινῇ τοῖς πρώτοις σώμασιν· ἔπειτα μηδ' αὐτὸ τοῦτο γινώσκοντες, ὥς τετιάρων ὑποθέσεων ἀπόδειξιν μίαν ἐγχειροῦσι λέγειν ἅπαντες, ἅπερ αὐτῶν καὶ διαβρῆθην ὁ Ἱπποκράτης ἀμφοτέρα μέμφεται ἐν τῷ φάναι· καὶ ἐπιλέγει μὲν ἕκαστος τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ μαρτυρίᾳ τε [12] καὶ τεκμήρια, ἃ ἔστιν οὐδέν· σαφῶς ἐνδεικνύμενος, ὥς ἀναπόδεικτα φλυαροῦσι, καὶ παραλογίζονται μᾶλλον σφῶς αὐτοὺς, ἢ συλλογίζονται. ἐν δὲ τῷ προσγράψαι, ὅτι γνώμη μὲν τῇ αὐτῇ πάντες χρέονται, λέγουσι δ' οὐ τὰ αὐτὰ, δηλον, ὅτι οὐδὲ γινώσκουσιν· ἐν τούτῳ πάλιν αὐτὸ τοῦτο ἐνδεικνύμενος, ὥς οὐκ αἰσθάνονται διάφορον τε καὶ μαχομένων πραγμάτων ἀπόδειξιν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐγχειροῦντες λέγειν. ὅθεν καὶ ὃ ἂν τινι τύχῃ, φησὶν, ἡ γλῶσσα θυεῖσα πρὸς τὸν ὄχλον, περιγίνεσθαι δοκεῖ τῷ λόγῳ, καὶ μάλιστα πρὸς τὸν ὄχλον εἰπὼν, ἀπαιδευτῶν δηλονότι πληθὺς ἀνδρῶν, οὐκ εἰδότεων, ὅ τί ποτέ ἐστιν ἀπόδειξις. διὸ καὶ

primis corporibus subjicitur. Deinde nec id animadvertunt, quod omnes unam eandemque demonstrationem ad quatuor materias accommodare volunt. Et nimiram haec ambo illis objicit Hippocrates, dum ait: Et asstruit suam eorum unusquisque rationem testimoniis ac conjecturis quibusdam, quae tamen nihil sunt; aperte insinuat, illos procul ab omni demonstratione nugari, potiusque se ipsos fallere, quam quod aliquid conficiant. Et quum praeterea addit, quod in eadem sententia omnes versantur, nec tamen eadem dicunt, nempe neque id cognoscunt, hac etiam parte indicat, eos latere, se rebus diversis ac pugnantibus velle unam eandemque aptare demonstrationem. Unde ait deinde ipse: Cujuscunque lingua magis soluta fluensque turbae visa fuerit, is in ea disputatione superior judicatur. Turbam porro rudem imperitorum hominum multitudinem appellat, qui nec etiam quid sit demonstratio noverunt unquam; unde recte quidem

Ed. Chart. III. [12.]

Ed. Bas. I. (50. 51.)

τοῦτο ὀρθῶς ἐπήνεγκεν· ἀλλ' ἐμοί γε δοκέουσιν οἱ τοιοῦτοι αὐτοὶ ἑαυτοὺς καταβάλλειν τοῖς ὀνόμασι τῶν λόγων αὐτῶν ὑπὸ ἀξυνεσίας, τὸν δὲ Μελίσσου λόγον ὀρθοῦν. ὁ γὰρ τοῦ Μελίσσου (51) ἀλλόκοτα μὲν καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ παντὸς ἀπεφήνατο, ὥς ἐν τε εἶη καὶ ἀμετάβλητον καὶ ἄπειρον. ἐξ ὧν οἱ τε τὸν αἶρα λέγοντες, ἢ τὸ πῦρ, ἢ τὸ ὕδωρ, ἢ τὴν γῆν εἶναι τὸ ἐν τε καὶ τὸ πᾶν, ἐκ τούτων ἂν δόξειεν ὁ τοῦ Μελίσσου λόγος ὀρθοῦσθαι. εἰ γὰρ χοῆ δυοῖν ἀτόπων οὕτω δογμάτων αἴρεσιν ποιήσασθαι, κινδυνεύει τοῦν ἔχειν ὁ τοῦ Μελίσσου λόγος. ὁ γὰρ ὑπέθετο κατ' ἀρχάς, οὐκ ἀνατρέπει κατὰ τὴν ἐφεξῆς διέξοδον, ὥς οὗτοι. θέντες γὰρ, τὸ στοιχεῖον ἐν εἶναι τῶν ὄντων, ἐν τοῖς ἐφεξῆς μνημονεύουσι τῆς μεταβολῆς αὐτοῦ, τέτταρα ποιοῦντες τὰ ὄντα. βέλτιον γὰρ ἢν ἀμετάβλητον ὑποθίσθαι τοῦτο τὸ ἐν, εἰ ὄντως ἐν ἔστιν. εἰ γὰρ μεταβάλλει, πῶς ἐν ἔστιν ἔτι; προσηκόντως οὖν ἔφη ὁ Ἱπποκράτης, ἅπαντας τούτους τοὺς

haec ipse deinde intulit: Sed (ut mihi videtur) hi homines ipsi suis ipsorum, quibus in differendo utuntur, verbis se ipsos prae imperitia in errorem detrudunt, Melissique sententiam erigunt. Is enim, habitō sermone de universitate, absurda quaedam pronūciavit, omnia nimirum esse unum, et id intransmutabile et infinitum. Unde ex qua parte aërem aiunt, aut ignem, aut aquam, aut terram esse unum et omne, ex ea etiam ratio Melissi firmari videtur. Data namque optione, ut ex his duobus decretis, adeo tamen absurdis, alterum eligatur, res periclitari videtur, ne Melissi sententia sit praeferenda; neque enim ipse id, quod a principio supposuerat, praecedente disputatione evertit; quod tamen illi committunt, quippe qui ponunt quidem, unum esse rerum omnium elementum, mox vero de ejus transmutatione agunt, ita, ut tandem quatuor entia constituent; melius enim foret, id unum intransmutabile fecisse, si sit revera unum, quoniam, si transmutetur, quo modo erit amplius unum? Merito igitur autumat Hippocrates, eos omnes, qui vel aquam unum

Ed. Chart. III. [12.]

Ed. Bas. I. (51.)

ἦτοι τὸ ὕδωρ, ἢ τὸ πῦρ, ἢ τὸν αἶρα, ἢ τὴν γῆν εἶναι λέγοντας στοιχεῖα ὁρῶν τὸν τοῦ Μελίσσου λόγον, καίτοι γ' ἄτοπον ὄντα δεινῶς, καὶ παρὰ πᾶσαν ἐνάργειαν εἰρημέρον, ὥς μηδὲ ἀντιλογίας χρήζειν. ἐπὶ πλέον δὲ καὶ περὶ τῆς ἀτοπίας αὐτοῦ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ πρώτῳ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως διείλεκται.

Κεφ. ε'. Καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ εἶδος τῶν λόγων ὡσαύτως εἰκέν Ἀριστοτέλης πεποιῆσθαι τῷ Ἱπποκράτει. προειπὼν γὰρ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τὸ μὲν οὖν, εἰ ἐν ἐστὶ καὶ ἀκίνητον τὸ ὄν, σκοπεῖν, οὐ περὶ φύσεώς ἐστι σκοπεῖν· εἴτ' αὐτὸ τοῦτο ἀποδείξας, καὶ διὰ τοῦτο μηδ' ἀντιλογίας τινὸς δεῖσθαι φήσας τὸν Μελίσσου τε καὶ Παρμενίδου λόγον, ἐναργῶς ἐκάτερον ἄτοπον ὄντα, προϊόντος τοῦ συγγράμματος; ἀντιλέγων αὐτοῖς εὐρίσκεται. ταῦτόν δὴ τοῦτο καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἐπαθεν. ἐνδειξάμενος γὰρ, ὥς ἀναιροῦσι τὴν ἰατρικὴν τέχνην οἱ ἐν εἰπόντες εἶναι τὸ στοιχεῖον, καὶ ὥς οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἐπιτήδειος ὁδε λόγος ἀκούειν, ὅμως ἐν

esse elementum inquirunt, vel aërem, vel ignem, vel terram, Melissi rationem erigere; quae tamen adeo est absurda, et ab omni prorsus evidentia remota, ut neque digna sit, cui contradicat. De ejus tamen absurditate ab Aristotele quoque in primo naturalis auscultationis libro plenius disputatum est.

Cap. V. Imo videtur ille in suarum rationum forma Hippocratem imitatus fuisse. Praefatus etenim ab ipso statim initio, quod considerare quidem, si ens unum sit et immobile, non est de natura considerare; atque hoc deinde etiam demonstrato, et proinde, quod neque sit opus rationibus Melissi et Parmenidis contradicere, utpote quia utraque sint manifesto absurdae, attamen mox in illius libri processu eos insectariprehenditur. Nec secus etiam Hippocrates ac ille egit, utpote quem (tametsi primum innuisset, illos, qui ajunt, unum esse elementum, eo medicinam labefactare, ut neque operae pretium sit eos hunc audire sermonem)

Ed. Chart. III. [12. 13.]

Ed. Bas. I. (51.)

τοῖς μετὰ ταῦτα φαίνεται διαβάλλον αὐτῶν τὴν δόξαν. ὅτι δὲ καὶ τὰς τῆς φυσιολογίας αἰτίας, ὡς Ἀριστοτέλης εἶπε, καὶ τὰς τῆς ἰατρικῆς, ὡς Ἱπποκράτης φησὶν, ἀναιροῦσιν οἱ ἐν εἶναι λέγοντες τὸ ὄν, ἀντικρὺς δῆλον, ἥ τε γὰρ φυσιολογία περὶ τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ καὶ ὅλως ἐν μεταβολῇ σωμάτων ἐστίν. εἰ δὲ ἐν ἐστὶ μόνον τὸ ὄν, ἀνῆρηται ταῦτα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ [13] ἰατρικὴ πρῶτον μὲν καὶ τοῦ τῆς γενέσεως τε καὶ φθορᾶς οἶον ὑπὸ τῆς ὑπάρχειν, εἰ μὴ δοθείη ταῦτα, συναναιρεῖται καὶ αὐτή. ἔπειτα δὲ καὶ οἱ τρόποι τῶν ἰάσεων, οἱ πολλοὶ καὶ πολυειδεῖς, οὗτοι πρὸς τῶν ἐν ἡγουμένων εἶναι τὸ ὄν ἀνάγκη. ἡ γὰρ οὐδ' ὅλως πείσεται τι τὰ σώματα ἡμῶν, ἢ, εἴπερ πάσχει, καθ' ἓνα τρόπον πείσεται, ὥστε καὶ τὸ ἰαμένον ἐν ἐστὶ. εἰ δὲ τοῦτ' ἀληθές, ἀπόλωλε δὴλονότι σύμπασα ἰατρικὴ. πολλῶν μὲν γὰρ ὄντων τῶν ἰαμένων, ἰατροῦ ἔργον ἐστὶ τὸ πρόσφορον

eorum sententias postmodum refellere comperimus. At vero, quod ii, qui ens pronunciant esse unum, philosophiae naturalis principia tollant, ut ait Aristoteles, atque etiam medicinae, ut Hippocrates, est sane quam manifestum. Naturalis etenim scientia corpora, quae generantur ac intereunt, quaeque prorsus sunt exposita transmutationi, contemplatur; ea vero, si unum tantummodo ens fuerit, omnino delentur. Quibus deinde oblatis pariter et medicina tollitur; primum quidem ob id, quod ea sit quasi generationis et interitus ministra, et proinde, nisi haec concedantur, illa etiam tollitur; deinde vero quia ab iis ipsis, qui ens esse unum opinantur, tot variae multiplicisque tolluntur medendi rationes: nam vel nihil corpora nostra tunc paterentur, vel, si paterentur, unus tantum foret patiendi modus, et proinde unica etiam esset medelae ratio. Quod si fuerit, universa porro medicina ruit: quippe quia, si multa sint remediorum genera, ad medicum mox pertinebit ea excogitare, quae unicui-

Ed. Chart. III. [15.]

Ed. Bas. I. (51.)

ἐκάστῳ τῶν νοσημάτων ἐξευρεῖν. ἐνὸς δ' ὑπάρχοντος κατ' εἶδος τοῦ τε ἰωμέτου καὶ τοῦ νοσοῦντος, οὐδεὶς κίνδυνος ἀποτυχίας. ὥστ' ὁρθῶς εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης εὐθὺς κατ' ἀρχάς· ὅστις μὲν οὖν εἶωθεν ἀκούειν λεγόντων ἀμφὶ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης προσωτέρω, ἢ ὁκόσον αὐτῆς ἐς ἱατρικὴν ἀφίκει, τουτέῳ μὲν οὐκ ἐπιτήδειος ὅδε ὁ λόγος ἀκούειν. οὔτε γὰρ τὸ πᾶμπαν ἥερα λέγω τὸν ἀνθρώπον εἶναι, τοῦτ' ἔστιν οὐ παντελῶς ἐν, οὐδὲ μόνον. ὁ γὰρ τοῦτο λέγων προσωτέρω, ἢ κατὰ τὴν ἱατρικὴν, ἀποφαίνεται τὰς ἀρχὰς τῆς τέχνης ἀνατρέπων. καὶ γὰρ, εἴπερ τι ἄλλο, καὶ τοῦτο συγκεχωρησθαι τοῖς ἱατροῖς, ὥς πολλαὶ μὲν αἱ τῶν νοσημάτων ιδέαι, πολλαὶ δ' αἱ τῶν ἰαμάτων. τοῦτ' οὖν ὁ μὴ συγχωρῶν ἀναιρεῖ τὰς ἀρχὰς τῆς ἱατρικῆς, ὥστε προσωτέρω ἢ κατὰ τὴν ἱατρικὴν ὁ λόγος ἐστίν. ὁ γὰρ ἀντιλέγων τοῖς ἀναιροῦσιν ἡστυροῦσιν τέχνης τὰς ἀρχὰς οὐχ ὁ τεχνίτης ἐστὶ τῆς ἀναρουμενῆς τέχνης, ἀλλ' ἕτερός τις, ὅπερ ἂν σοι γένηται δῆλον καὶ τῆς τοῦ Ἀριστοτέλους ἐρήσεως

que morbo conducere possint: at quum una tantummodo fuerit, ut morbi, ita etiam remediorum ratio, nullum relinquitur amplius aberrandi periculum. Recte igitur Hippocrates protinus inter initia ita ait: Quicumque eos consueverunt audire, qui de natura humana procul ab eo, quod ad medicinam attineat, differunt, illos minime expedit hunc audire sermonem. Et deinde subinfert; Neque enim dixerim, hominem esse usquequaque aërem, hoc est, penitus unum et solum. Quia, si quis id ipsum affirmare velit, is fertur ulterius, quam ratio medicinae exposcat, et artis principia subvertit. Nam hoc medio imprimis concedi opus est, multas nimirum esse morborum, multas etiam praesidiorum species: quod nisi concesserit, statim e medio tollet ipsa medicinae principia. Procul igitur erit is sermo a finibus medicinae. Jam enim nullus est artifex, qui illis contradicat, qui suae artis principia destruit, imo hoc ad aliam pertinet. Quod facile vel ex ipsius Aristotelis verbis perdifcas, quae se in

Ed. Chart. III. [13.]

Ed. Bas. I. (51.)

ἐχούσης ὅδε· ὥσπερ γὰρ τῷ γεωμέτρῳ οὐκ ἔτι λόγος ἐστὶ πρὸς τὸν ἀναιροῦντι τὰς ἀρχάς, ἀλλ' ἦτοι ἐτέρας ἐπιστήμης, ἢ κοινῇ πασῶν, οὕτως οὐδὲ τῷ φυσικῷ· τοῖς γὰρ ἀναιροῦσι τὰ ἐναργῶς φαινόμενα ἢ κοινῇ πάντας ἀνθρώπους μέμφεσθαι προσήκειν, ὥς ἀνατρέπουσι τὸν βίον, ἢ τέχνην τιὰ ὑπὲρ τῶν ἀρχῶν ἀγωνιζομένην προστήσασθαι παρὰ τὰς κατὰ μέρος ἀπάσας, αὐτὴν δ' ἐκάστην τῶν κατὰ μέρος τεχνῶν ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς συγχώρηθείσαις οὕτω προϊέναι φαίνονται τοίνυν, ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τε καὶ Ἱπποκράτης ὥσαύτως διατεθεῖσθαι τὸν λόγον, οἱ δ' ἐξηγηταὶ μὴ παρακολουθεῖν. οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτ' εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης, οὐκ ἐπιτήδειον εἶναι τὸν λόγον τοῖς εἰωθόσιν ἀκούειν περὶ φύσεως ἀνθρωπίνης προσωτέρω, ἢ ὁκόσον αὐτῆς εἰς ἱατρικὴν ἀφίκει, διότι καταγινώσκει τῶν πῦρ καὶ γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα τιθεμένων στοιχεῖα, ἀλλ' ἀπλῶς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τοῖς ἐν ὁτιοῦν αὐτῶν εἰποῦσιν εὐρίσκεται

hunc modum habent: Ut enim nequit geometra contra eum, qui sua tollit principia, disputare; verum hoc vel alterius scientiae munus est, vel pariter omnium: ita nec philosophus naturalis. Nam illi, qui ea destruunt, quae perspicuo apparent, jure essent coarguendi ab omnibus in universum hominibus, utpote quia vitam subvertant: aut saltem ars aliqua praeter has omnes particulares instituenda est, cujus sit pro principiis artium omnium propugnare: etenim particularium unaquaeque artium ex principiis, quae pro concessis habentur, progreditur. Unde videntur tam Aristoteles, quam etiam Hippocrates, suum eodem fere modo digessisse sermonem, quem tamen expositores intelligentia non consequuntur. Siquidem Hippocrates non ea propter dixit, hunc sermonem illis non convenire, qui de humana natura audire consueverunt, ulterius quam quantum ipsius ad medicinam pertineat, quod eos contemnat, qui ignem et terram et aquam et aërem in elementis ponunt, imo ab initio statim ad extremum usque eos increpat, qui unum tantum ex

Ed. Chart. III. [13. 14.]

Ed. Bas. I. (51.)

μεμφόμενος, ἐπεὶ ἐκεῖνό γε δεινῶς ἄλογόν ἐστιν, εἰ, διότι
 μηδὲν τῶν τεττάρων εἰλικρινές ἐν τῷ σώματι φαίνεται, διὰ
 τοῦτ' ἀπιστηθήσεται πάντα. κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν, οἶμαι,
 τρόπον ἀπιστήσῃ τις, ἐκ κηρεῦ καὶ ῥητίνης καὶ πίττης
 καὶ στέατος συγκεῖσθαι τὴν τετραφάρμακον καλουμένην, ὅτι
 μηδὲν αὐτῶν ὁλόκληρον καὶ παντελές ἐν αὐτῇ περιεχόμενον
 φαίνεται. καὶ τί δεῖ λέγειν περὶ τῶν οὕτω δι' ὅλων ἀλλή-
 λους κραθέντων; ὅπου καὶ τὰ ξηρὰ φάρμακα, τὰ ἐκ κα-
 δμίας καὶ στίμμεως καὶ χαλκοῦ κεκαυμένου συγκείμενα, κα-
 λῶς λειώθεντα, τῶν ἀπλῶν οὐδέν τι εἰλικρινές διασωζόμενον
 ἔχει, οὐδ' ἐστὶ λαβεῖν τι μόριον οὐδὲ τὸ σμικρότατον αὐ-
 τῶν, ἐν ᾧ τῶν εἰρημέων ὅτιοῦν ἐν ἁκρατόν τε καὶ ἄμι-
 κτον [14] ἑτέρου θεάσῃ. μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ καὶ τὰ τῶν
 ζώων σώματα τῶν τεττάρων στοιχείων οὐδὲν εἰλικρινές δια-
 σωζόμενον ἔχει, ἐκ τούτων ἀπιστῶμεν αὐτὰ κεκῶσθαι,

Σ.

his ponunt, quocunque modo sit illud. Id namque
 esset prorsus ab omni ratione alienum, si propterea,
 quia nullum ex his quatuor solum sincerumque con-
 spiciatur in corpore, velit etiam negare, ea omnia si-
 mul reperiri. Esset enim hoc perinde, ac si quis cre-
 dere nollet, medicamentum, quod tetrapharmacum ap-
 pellatum est, ex cera, resina, piceque et adipe
 componi, quoniam eorum nullum integrum sincerumque
 contineri videat. Sed cur de his, quae invicem per to-
 ta miscentur et temperantur, amplius loquimur? quum
 neque ficciora medicamenta, ut ea, quae ex cadmia,
 aere usto stimmique constant, si illa sint optime lae-
 vigata, videantur ullum ex his simplex purumque ser-
 vare: nec ullam umquam possis, quantumlibet vel
 minimam accipias, particulam invenire, ubi quodpiam
 ex his sincerum alterique impermixtum inspicias. Igi-
 tur, tametsi nullum etiam e quatuor elementorum nu-
 mero integrum sincerumque in animantium corporibus
 reperiatur, tamen non propterea dubitandum, quin
 illa ex his sint contemperata: neque eam ob causam,

Ed. Chart. III. [14.]

Ed. Bas. I. (51.)

μήτε διὰ τοῦτο τὸν μὲν κόσμον ἐκ τῶν τεττάρων εἶναι στοιχείων συγχωρήσωμεν, ἀφαιρώμεθα δὲ τὰ ζῶα τῆς ἐκ τούτων γενέσεως, ὥσπερ ἔξωθέν ποθεν ἤκοντα, καὶ οὐκ ἐν τῷ κόσμῳ γεγονότα. ἢ δεῖξαι μοι σὺ κελεύεις, γῆν ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν εἰλικρινῇ καὶ ἄμικτον, αὐτὸς μηδ' ἐν τῷ κόσμῳ δεῖξαι τοιαύτην δυνάμενος; ὅ τι γὰρ ἂν λάβοις αὐτῆς τὸ μόριον, εὐθύς τοῦτό καὶ θερμότητός τινος, καὶ νοτίδος, καὶ ἀερώδους οὐσίας μετέχει, τῆς ἀμίκτου γῆς, ἣν δὴ καὶ στοιχεῖον ἐπινοοῦμεν, ἐσχάτως πυκνῆς οὐσης, καὶ βαρείας, καὶ ψυχροῦς, καὶ ξηροῦς. ἀλλ' οἷον ἐν τῷ κόσμῳ τὸν λίθον ἐπιδεικνύεις μοι σὺ γεῶδες σῶμα, τοιοῦτον ἐν τοῖς ζώοις ἐπιδείξω σοι τὸ τε τῶν ὀστέων γένος καὶ τὸ τῶν χόνδρων καὶ τὸ τῶν τρυγῶν. ἐκ τούτου δὲ τοῦ γένους ἕστι καὶ τοῖς ὀστροκοδέρμοις ζώοις τὸ καλούμενον ὀστράκον, ἀκριβῶς εἰς γῆς ἰδέαν ἀπεξηραμμένον καὶ πεπιλημένον· ὥστ', εἰ ζητεῖς ἐν τοῖς ζώοις γῆν, ἔχεις θεάσασθαι τοιαύτην, οἷαν καὶ τῷ

si mundum ex quatuor elementis constare concedimus, deinde ab hac horum compositione animalia eximamus, ac si illa minime sint in eo procreata, sed huc extrinsecus et aliunde introducta. Vel cur est, quaeso, quod tu a me velis terram in corporibus animantium ostendi, quae sincera sit atque impermixta, quum ejusmodi ne in universo quidem a te ostendi queat? quamcunque enim illius particulam acceperis, ea statim erit alicujus caloris ac humoris cujusdam, aëreaeque substantiae particeps, quum tamen ea terra, quam etiam esse elementum opinamur, sit quam maxime densa, gravisque et sicca, et praeterea frigida. Quod si tu in mundo mihi lapidem ostenderis terreum sane corpus, ego tibi illi simile in animantibus ossium, cartilaginum, pilorumque genus ostendam: ad quod etiam in testaceis animalibus id spectat, quod testa appellatur, quod jam exacte est in speciem terrae concretum et exiccatum. Quare si cupis in animante terram intueri, eandem habes, qualem

Ed. Chart. III. [14.]

Ed. Bas. I. (51. 52.)

κόσμῳ, τὴν τε ἄμικτόν τε καὶ πάντελῃ καὶ μόνην οὐκ ἂν
οὐδ' ἐν ἐκείνῳ ῥαδίως ἐξεύροις· ὥσπερ οὐδὲ ὕδωρ καὶ θα-
ρὸν καὶ ἄμιγξες ἀπάντων τῶν ἄλλων, οὐδὲ πῦρ, οὐδὲ αἶρα.
νερόθενται γὰρ ἅπαντα τοῖς ἑτερογενέσι, καὶ ἀναμεικταί,
καὶ μετέληφεν ἀλλήλων, ἢ μᾶλλον, ἢ ἥττον. ἀλλὰ τοι καὶ
τῇ μίξει τοῖς γε τοῦν ἔχουσιν ἢ τοῦ κρατοῦντος ἰδέα φαί-
νεται. μὴ τοίνυν μηδ' ἐν τοῖς τῶν (52). ζώων σώμασιν
ἄμικτόν τι ζήτει, ἀλλ' ἀρκείτω σοι, τοῦτ' ἐμὲν ψυχρὸν, καὶ
ξηρὸν, καὶ πυκνὸν, ἰδὼν τι τὸ μόριον, ἀναμνησθῆναι γῆς,
τοῦτ' δ' ὑγρὸν, καὶ ἄραιον, καὶ ῥυτὸν, εἰς ἐννοιαν ὕδατος
ἀφικέσθαι. ἀναμνησκέτω δέ σε καὶ ἡ πολλὴ θερμοσῖα
κατὰ τὸ τοῦ ζώου σῶμα πυρὸς· ἢ τε τοῦ πνεύματος φύσις,
ἣς χωρὶς οὐχ οἶόν τε συστῆραι ζῶον, αἶρος μὲν μάλιστα, σὺν
αὐτῷ δὲ πυρὸς ἀναμνησκέτω σε. μηδὲ με γῆν αἰτήσης
αὐτὴν καδ' αὐτὴν ἐν ζώου σώματι, μηδὲ τῶν ἄλλων μηδὲν

in universo: eam vero, quae sola sit et cujusque
mixturae expers, neque in illo facile reperias, quem-
admodum neque aquam puram, quae aliorum nulli
commixta sit, nec ignem, nec aërem: sunt etenim
haec omnia quasi adulterata, et aliis mixta, quae sunt
diversi generis: semperque alterum alterius tum magis,
tum minus particeps est: ut tamen in ipsa mixtione illius
(si quis animum intendat) forma appareat, quod alia
excedit. Ne igitur amplius impermixtam quicquam in
animalium corporibus exquiras, sed quotiescunque ali-
quam videris particulam frigidam siccamque et densam,
ea satis sit ad revocandam tibi terram in memoriam.
Satis etiam praeterea sit humidum aliquid vidisse et
rarum atque fluens ad aquam mente concipiendam.
Calor quoque, qui plurimus in corpore animantis re-
peritur, tibi ignis memoriam repraesentet: nec non
et spiritus natura, citra quem animal nequaquam
constare potest, aëris in primis ac mox etiam ignis ti-
bi afferat memoriam. Jam ne me poposceris terram,
quae ipsa per se sit, nec aliorum ullum sincerum:

Ed. Chart. III. [14.]

Ed. Bas. I. (52.)

ἀκρατον, ἢ δαΐζόν μοι σὺ πρῶτος ἐν τῇ τετραφαρμάκῳ τὸν κηρόν. ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ θαυμάζειν ἐπέχεται, εἰ τοὺς πυρούς, καὶ τὰς κριθάς, καὶ τὰς φηγούς, καὶ τὰ σῦκα, καὶ τῶν ἄλλων ὀσπρίων τε καὶ ἀκροδρύων ἕκαστον οὐκ ἐκ γῆς καὶ ὕδατος οἶει γεγονέναι, σαφῶς ὁρῶν ἐντεῦθεν αὐτοῖς ὑπάρχουσιν τὴν γένεσιν. ἄρ' οὖν οὐδ' ὅλως ἀέρος ἢ πυρώδους οὐσίας μετέχει; καὶ μὴν εἰ γῆν ὕδατι δεύσειας, οὐδὲν ἔσται σοι πλέον πηλοῦ. τῶν δ' ὀσπρίων ἕκαστον ἢ τῶν ἀκροδρύων οὐκ αὐτὸ δὴ τοῦτο πηλὸς ἐστίν, ὅτι καὶ πυρὸς καὶ ἀέρος μετεῖληφεν δι' ὅλων ἀλλήλοις κεραννύμενον. ἀλλ' ἴσως σὺ μὲν τὰς φηγούς καὶ τὰ σῦκα συγχωρεῖς ἐκ τῶν τοῦ κόσμου στοιχείων γεγονέναι, καὶ πρὸ γὰρ τούτων αὐτῶν τὰ φυτὰ, μικρὸν μὲν ἑκάστου σπέρμα θεώμενος εἰς τὴν γῆν καταβαλλόμενον, ὃ τῶν ἄλλων φυτῶν οὐδὲ μυριστόν ἐστὶ μόριον· ἅπασαν δὲ τὴν ἄλλην οὐσίαν ἐκ τῶν τοῦ κόσμου στοιχείων ὁρῶν γινομένην, ἀπορεῖς περὶ τῶν ζώων, ὥσπερ οὐχὶ κἀκείνων ἐντεῦθεν τρεφόμενων. οἷος

aut tu mihi prior in tetrapharmaco ceram ostende. Nam ego non possum sane non admirari, si tu non arbitraris, triticum, hordeum, glandes, fagos, ficus, leguminaque omnia ac fructus ex terra et aqua gigni, quum tamen ea manifesto videas saum inde ortum habere. Anne igitur eorum substantia, dum gignitur, ignis est et aëris expers? Atqui si terram aqua maceraveris, nihil inde nisi lutum habebis: legumina tamen et huiusmodi fructus non id ipsum sunt, lutum inquam: utpote quae ab igne et aëre simul per tota temperatis partem habeant. Concedes forsitan tu, glandes quidem ficusque ex totius universi elementis constare, atque etiam stirpes his ipsis priores: quippe qui videas, cuiusque eorum semen perexiguum, quod terrae mandatum est, neque millesimam esse particulam totius plantae, quae aliam vel universam deinde substantiam a totius universi referant elementis. Sed mox de animantibus dubitas, perinde ac si haec ab illis non alantur: oves enim herbas depascun-

Ed. Chart. III. [14. 15.]

Ed. Bas. I. (52.)

μὲν γὰρ τὰς πόας, σῦες δὲ καὶ ταύτας, καὶ τὰς φηγούς,
αἴγες δὲ πρὸς τούτοις καὶ τοὺς [15] ἀπαλοὺς κλάδους τῶν
δένδρων σιτοῦνται, καὶ τούτων αὐτοῖς τὸ τε αἷμα γεννᾶται,
καὶ τὸ σῶμα τρέφεται, καὶ τὰ κνήματα συνίσταται τε καὶ
αὐξάνεται. πότερον οὖν αἴγες μὲν, καὶ σῦες, καὶ οἶες ἐκ τῶν
τοῦ κόσμου γεγόνاسι στοιχείων, οἱ δὲ ταῦτα ἐσθίοντες ἐξ
ἄλλου τινὸς ἢ τὴν πρώτην γένεσιν καὶ αὐξήσιν, ἢ τὴν πῦν
ἔχουσι τροφήν; καὶ μὴν ἄλογα ταῦτα πάντα, καὶ ἄτοπα,
καὶ πολλῆς ἀμαθίας μεστιά. καὶ γὰρ ὄσπρια καὶ καρποὶ
πάντες ἐκ τῶν τοῦ κόσμου γεγόνاسι στοιχείων, καὶ τούτων
τὰ ζῶα καὶ γεννᾶται, καὶ τρέφεται, καὶ αὐξάνεται. καὶ
χοῆ. θαυμάσιως ἀπορρίπτεσθαι, γῆν καὶ πῦρ καὶ αἶρα καὶ
ὑδωρ πάντων εἶναι κοινὰ καὶ πρώτα στοιχεῖα. πρώτα γὰρ
ἐστὶ ταῦτα καὶ ἀπλούστατα σώματα πάντων τῶν ἐν τῷ
κόσμῳ. τὰ δ' ἄλλα πάντα, καὶ φυτὰ καὶ ζῶα, ἐκ τούτων
σύγκειται. καὶ Ἱπποκράτης οὐ μόνον, ὅτι ταῦτα στοιχεῖά

tur, fues non eas modo, sed et glandes, caprae vero
praeter has arborum quoque teneros ramos. Unde il-
lis sanguis gignitur, atque corpori alimentum accedit,
ac praeterea foetus inde et constant, et augentur.
Numquid igitur caprae, oves, fuesque ex universi
procreatae sunt elementis, caetera vero, quae his ipsis
vescuntur, aliunde primum habent ortum, aut nutri-
tionem, aut incrementum? Porro haec omnia et
ab omni ratione aliena, et absurda sunt, atque etiam
multa rerum iuscitia referta. Legumina etenim fru-
ctusque omnes ex elementis universi suam habent origi-
nem, e quibus omnia animalia gignuntur, aluntur et
augentur. Audacterque profitendum est, terram, ignem,
aërem et aquam prima esse communiaque rerum om-
nium elementa, quum ipsa sint inter ea corpora, quae
rerum universitate comprehenduntur, omnium prima
atque simplicissima usque adeo, ut alia deinde omnia,
fixes inquam et animalia, sint ex his concreta. Atque
Hippocrates in processu libri De natura humana non modo

Ed. Chart. III. [15.]

Ed. Bas. I. (52.)

ἐστὶ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, πρῶτον αὐτὸς ἀποφαίνεται κατὰ τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίων, ἀλλὰ καὶ τὰς ποιότητας αὐτῶν, καθ' ὧς εἰς ἄλληλα θεῶν καὶ πάσχειν πέφυκεν, αὐτὸς ἐστὶν ὁ πρῶτος ὁρισμένος.

Κεφ. ε'. Μὴ παρακολουθοῦντες δ' οἱ πολλοὶ τῇ κατὰ τὸν λόγον ὁμωνυμία, συγχέονται τε καὶ ταράττονται, καθάπερ καὶ Ἀθήναιος ὁ Ἀτταλεὺς, ἅμα μὲν τιθέμενος στοιχεῖα τοῦ ἀνθρώπου τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν, ἅμα δ' ἐναργῆ φάσκειν εἶναι τὰ στοιχεῖα, καὶ μηδεμιᾶς ἀποδείξεως δεῖσθαι, καὶ ποτε μὲν ὀνομάζων αὐτὰ ποιότητάς τε καὶ δυνάμεις, ἐνίοτε δὲ συγχωρῶν σώμαθ' ὑπάσχειν, εἴτα δεδιώς ὕδωρ, καὶ αἶρα, καὶ πῦρ, καὶ γῆν ὁμολογῆσαι. καίτοι σχεδὸν οὐδεὶς τῶν νεωτέρων ἱατρῶν οὕτως ἅπαντα τὸν κατὰ τὴν ἱατρικὴν τέχνην ἐξειργάσατο λόγον, ὥς Ἀθήναιος. ἀλλ' ἔγωγε κρῖνενος ἀμαρτάνων φαίνεται, καὶ ταῦτα, καὶ ἄλλα πάμπολλα, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες. οὐδένα γὰρ οἶδα τὴν παλαιὰν ἱατρικὴν ἀκριβῶς μεταχειρισάμερόν τε καὶ τελειώσαντα τὰς ὑπὲρ ἐκείνων ἡμῖν παραδο-

pronunciat, quod haec sint omnium elementa, quae mundo contineantur: verum etiam primus ipse eorum qualitates definit, per quas inter se natura agere et pati possunt.

Cap. VI. Quod dum non assequuntur quam plurimi multiplici verborum significatione confusi, turbantur, quemadmodum Athenaeo Attalensi contigit, qui ut calidum, frigidum, humidum et siccum hominis esse elementa statuit, ita elementa usque eo esse evidentia praedicat, ut nullam praeterea demonstrationem exposcant: qui ea etiam qualitates nonnunquam ac potestates appellat, nonnunquam vero esse corpora concedit, nec audet haec fateri esse ignem, aquam, aërem et terram: qui, etsi nullas e junioribus aequae universam rei medicae rationem, ac ipse, literis mandaverit, in hoc tamen et in multis praeterea falsis una cum reliquis fere omnibus errasseprehenditur. Nemo enim, quod equidem noverim, antiquam medicinam accurate tractavit, aut methodos a priscis illis

Ed. Chart. III. [15.]

Ed. Bas. I. (52.)

θείσας μεθόδους· ἀλλ' εἰ χρὴ τὰ ληθῆς εἰπεῖν, ἀφαι-
λοντιο πολλὰ τῶν ὑρθῶς εἰρημένον, ὅπου γε καὶ Ἀθῆ-
ναιος ἐναργῆ φησιν εἶναι τὰ στοιχεῖα καὶ μηδεμιᾶς ἀπο-
δείξεως δεῖσθαι. πότερον γὰρ, ἢ στοιχεῖα, ταύτη τὴν ἐνάρ-
γειαν αὐτοῖς μαρτυρεῖ, ἢ κατὰ τὰς οὐσίας, εἰς συμβέβηκεν
αὐτοῖς εἶναι στοιχείους; εἰ μὲν γὰρ κατὰ τὰς οὐσίας, τί
οὐχὶ καὶ τὰ ὑγιεινὰ καὶ τὰ νοσερὰ πᾶσιν ἀνθρώποις φαί-
νεσθαι φησι, καὶ μήτε διδασκαλίας τινὸς, μήτ' ἀποδείξεως
προσδεῖσθαι διὰ τὴν ἐνάργειαν; ἅπαντες γὰρ γνωρίζουσιν
ἄρτον, καὶ φακῆν, καὶ πτισάνην, καὶ κρέας, καὶ χόνδρον,
καὶ μελίκρατον, ἀλλὰ τίνας ἢ πότε βλάπτειν ἢ ὠφελεῖν
ἕκαστον τούτων πέφυκεν, οὐκέτι γινώσκουσιν. ἐν τούτοις δ'
ἦν αὐτοῖς ὑγιεινοῖς ἢ νοσεροῖς ὑπάρχειν. ὥστ' ἄρτον μὲν,
καὶ κρέας ἴσασι, καὶ πτισάνην, ὑγιεινὸν δὲ καὶ νοσερὸν
οὐκ ἐπίστανται. οὕτω δὲ καὶ τῶν φαρμάκων, ἐλλέβορον,

nobis traditas absolvit. Quin etiam, si verum inge-
nue fateri liceat, dixerim, multa ex his, quae ab
illis constantissime dicta sunt, hos detraxisse. Siqui-
dem Athenaeus ait, elementa ita esse evidentia, ut nul-
la egeant demonstratione. Sed libenter ab eo sciscita-
rer, hancne evidentiam affecuta sint ea ratione, qua
elementa sunt, an potius ex ipsis eorum substantiis,
quibus deinde accidit, ut elementa ipsa sint: quoniam,
si ex substantiis, cur non etiam affirmat, salubria mor-
bosaque esse omnibus hominibus manifesta, quae nulla
propter eorum evidentiam disciplina nullaue demon-
stratione egeant? Jam enim nemo est, qui panem
lentemque non agnoscat, nec non et ptisanam, et
carnem, alicamque et mullam: sed quos deinde haec
figillatim possint vel juvare, vel laedere, non est
aeque omnibus compertum: inde tamen habent, ut
haec salubria sint, illa vero morbosa. Norunt igitur
omnes panem ptisanamque: salubria tamen et mor-
bosa ignorant. Et idem de medicamentis dixerim. Ne-
mo fere est, qui veratrum, elaterium, scammoniam,

Ed. Chart. III. [15. 16.]

Ed. Bas. I. (52.)

ἐλατήριον, σκαμνώϊαν, ἐπίθυμον, ἱρίν, ἐλένιον, οὐδεὶς ἐστίν ὃς οὐκ ἐναργῶς ἄψασθαι, καὶ ὀσφρησάσθαι, καὶ ἰδεῖν, καὶ γεύσασθαι δύναται. τὰς δ' ἐξ αὐτῶν ὠφελείας ἢ βλάβας [16] οὐκ ἴσασιν. ὅτε οὐδὲ τὸ ὑγιεινὸν ἢ νοσηρὸν αὐτῶν ἐπίστανται. καὶ τόννον καὶ πύρον, καὶ ὕδωρ, καὶ αἶρα, καὶ γῆν, οὐδεὶς ἐστίν ὃς οὐκ ἐναργῶς γινώσκει ταῖς αἰσθήσεσιν ἀπάσαις. ἀλλ' εἰ στοιχεῖα ταῦτ' ἐστίν, οὐκ ἔτι γινώσκουσιν, οὐ μόνον οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐδὲ τῶν φιλοσόφων ἐνιοι. ἀλλ' ἰσως φήσουσιν οἱ ἀπ' Ἀθηναίου, μηδ' αὐτοὶ περὶ γε τούτων αὐτῶν ἀποφαίνεσθαι μηδὲν, ἐπέκεινα γὰρ εἶναι τῆς ἱατρικῆς τέχνης. ἀρκεῖν δ' αὐτοῖς τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν, ἃ καὶ τοῖς ζώοις ἐναργῶς δεῖξαι δύνανται, στοιχεῖα καὶ τῶν σωμάτων ὑποθέσθαι καὶ τῆς ὅλης ἱατρικῆς. τὸ μὲν οὖν, ὥσπερ ζώου, καὶ τῆς ἱατρικῆς ὑποθέσθαι στοιχεῖα τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ὅσης ἀλογίας ἔχεται, τί ἂν ἐγὼ νῦν ἐπεξίωμι; κωμώδεται γὰρ

epithymum, irim et helenium tractare non possit, non possit etiam olfacere, inspicere et gustare: qui tamen quum ignorent postea, quid commodi, quidve incommodi ea possint afferre, ignorant etiam, quid salubre contineant et quid insalubre. Atqui parè etiam passu quis est, qui evidentissime et ope sensuum omnium terram non norit, aquamque, et ignem et aërem? sed quod ea sint elementa, adeo est plerisque hominum occultum, ut nonnullos quoque ex philosophis lateat. Dicet forsitan quispiam ex sectatoribus Athenaei, se quoque de his nihil pronunciare, quippe quod limites artis medicae excedant: sibi vero satis esse calidum, frigidum, humidum et siccum, quae etiam in animalibus possunt perspicue ostendere, corporum etiam ac medicinae universae elementa supponere. Verum enim vero quàm sit ab omni ratione procul velle, ut animalium, ita medicinae elementa statpere calidum, frigidum, humidum et siccum, nihil arbitror esse opus, ut a me in praesentia amplius

Ed. Chart. III. [16.]

Ed. Bas. I. (52.)

ὑπὸ πολλῶν ἤδη τὸ δόγμα, καὶ νόγον καὶ γέλωτα οὐ
 μικρὸν, ἐτι τε πρὸς τούτοις ἀπιστίαν οὐκ ὀλίγην τῇ
 παλαιῇ προσετέτριψατο λόγῳ. τίς γὰρ ἂν μᾶλλον αὐτὸν
 προὔδωκεν, ἢ ὁ μὴδ' ἀπόδειξιν ἔχειν φάσκων τὰ στοιχεῖα
 διὰ τὴν ἐνάργειαν, ἀξιῶν δὲ ταῦτα τῆς ἱατρικῆς καὶ τῶν
 ζώων ὑποθέσθαι στοιχεῖα; τὸν δὲ φοβούμερον εἰπεῖν ὕδωρ,
 καὶ πῦρ, καὶ αἶρα, καὶ γῆν, ὑγρὸν, καὶ θερμὸν, καὶ ψυ-
 χρὸν, καὶ ξηρὸν ὀνομάζειν, ὅτι μὴδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ ἀναι-
 σθητῶς ἔχειν ὁμωνυμίας, ἐγὼ μοι δοκῶ δεῖξαι, οὐχ ἴν'
 Ἀθῆναιον ἐλέγξαιμι σφαλλόμενον, ἀλλ' ἴν' ὁμοίως ἐκείνῳ
 τοὺς λοιποὺς ἀμαρτάνειν καλύσαιμι. καὶ δεῖξω γε δι' αὐ-
 τῶν τῶν πραγμάτων, ὡς οὐκ ἐνδέχεται χωρὶς τῆς λογικῆς
 θεωρίας οὐδὲν ἀκριβῶς οὐδένα καταστήσεσθαι δόγμα. τὰ
 γοῦν ἐμοὶ συμβάντα, θεοὺς ἐπομνύμενος, ἢ μὴν οὕτως ἐρεῖν,
 ὡς ἐγένετο, καὶ δὴ πειράσομαι διηγήσασθαι. ἦνίκα τὸ
 πρῶτον ὁ τούτων διδάσκαλος ἐπεχείρει με διδάσκειν τὴν

explicetur, quum id ipsum dogma a quam pluribus pa-
 lam et perinde ac in scena taxetur, jamque et de-
 risioni atque infamiae sit; et non parum praeterea de
 fide detraxerit sermoni antiquo. Nam quis est, qui un-
 quam magis illum prodiderit, quam qui elementa ait
 nulla ob evidentiam demonstratione egere, quique cen-
 set deinde, haec esse supponenda, tam animantium,
 quam medicinae esse elementa? Ego vero monstrare sta-
 tui, quod hominis sit quasi stupidi et quem omnino
 verborum multiplicitates lateant, vereri quidem nomi-
 nare aquam, ignem, terram et aërem; malle autem
 calidum, frigidum, humidum et siccum appellare.
 Nec id agam, ut Athenaeum erroris damnem: verum
 potius ut in causa sim, ne alii in eundem cum illo
 errorem labantur; atque ut interim etiam ostendam vel
 ex ipsismet rebus, neminem unquam posse decretum
 aliquod accurate constituere absque ope logicae disci-
 plinae. Deos autem testor, me non secus haec
 narraturum, ac mihi evenerint. Iam ergo narra-
 tionem aggrediar. Quo primum tempore ille, qui haec

Ed. Chart. III. [16.]

Ed. Bas. I. (52. 53.)

Ἀθηναίου γνώμην, ἡξίουν αὐτὸν ἀκριβοῶς μοι διαλέσθαι τὴν ὁμωνυμίαν· οὐ γὰρ εἶδέναι, κατὰ τίος ὑποκειμένου πράγματος ἐπιφέρει τὸ θερμὸν, ἢ τὸ ψυχρὸν, ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτων ὀνομάτων. ὥς γὰρ λευκὸν, ἔφην, αὐτὸ τε τὸ χρῶμα λέγεται, καὶ τὸ δεδεδυμένον τὰ χρώματα σῶμα· φαιμέν γάρ, τῶν χρωμάτων τὸ μὲν εἶναι λευκόν, τὸ δὲ μέλαν, τὸ δ' ἐρυθρὸν, τὸ δὲ ξανθόν, τὸ δὲ ὠχρὸν· εἴ τι πρὸς τοιούτοις τὰ δεδεδυμένα τὰς χροῶς σώματα· λευκὸν γὰρ τὸν κύκνον καὶ τὸ γάλα λέγομεν, μέλανα δὲ τὸν κόρακα καὶ τὸν Αἰθίοπα· οὕτως, ἔφην, ἀκούω καὶ θερμὸν λεγόντων ἐρίστε μὲν αὐτὸ τὸ σῶμα, καθάπερ (53) εἰ τύχη τὸ πῦρ, ἐνίοτε δὲ τὴν ἐν αὐτῷ ποιότητα μόνην. οὐ τοίνυν, ἔφην, γινώσκω, ἐπειδὴν εἴπης θερμὸν, ὃ τί ποτε δηλοῦν ἐθέλεις, εἴτε τὴν ποιότητα μόνην, εἴτε τὸ δεδεδυμένον αὐτὴν σῶμα. ὃ δὲ πρὸς μὲν τοῦτο καὶ μάλα ἐτοιμῶς ἀπεκρίνατο, μὴ τὴν ποιότητα μό-

profitebatur dogmata, me Athenaei scientiam docere nitebatur: in primis ab illo requirebam, ut nominum multipliciter exquiritè distingueret: quippe quum me profecto lateret, quando ille calidum, vel frigidum, vel humidum, vel siccum, vel aliquod aliud hujusce generis nomen proferret, in quam subjectam rem illud foret referendum: dicebam etenim, albus non modo color ipse dicitur; sed corpus quoque, quod eo colore imbutum est: nam ut colorum dicimus hunc album esse, illum nigrum, alterum rubeum, alterum vero flavum, alterum pallidum, ita etiam de corporibus, quae istis coloribus infecta sunt, loquimur: cygnum enim et lac album dicimus, corvum vero et Aethiopem nigrum. Et eodem, inquam, modo saepe audio, qui corpus ipsum, utpote ignem, calidum appellant, nonnunquam solum qualitatem eam, quae illi indita est. Unde quum album profers, non etiam percipio, quid tu mihi velis significare, solumne qualitatem, an praeterea et corpus ea affectum. Ille autem statim ad haec promptè admodum respondit, falsusque est, se non qualitatem so-

Ed. Chart. III. [16. 17.]

Ed. Bas. I. (53.)

την, ἀλλὰ καὶ σύμπαν τὸ σῶμα θερμοῦν! ὀνομάζειν ὁμολο-
γῶν. ἐφεξῆς δέ μου πάλιν ἐρομένου· πότερον οὖν ἐκεῖνο
λέγεις μοι τὸ σῶμα στοιχεῖον, ὃ τί περ ἂν ἄκρως ἢ θερ-
μὸν, ἢ, καὶ μετρίως ἢ τοιοῦτο, ἔσται καὶ τοῦτο στοιχεῖον;
ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ ψυχροῦ, καὶ ὑγροῦ, καὶ ξηροῦ τὴν
αὐτὴν ἐρώτησιν ποιησαμένου μου· τί δὲ τοῦτο, ἔφη, σοὶ
διαφέρει; ταραττόμενος ἤδη, καὶ μὴ, καθὼς πρόσθεν, ἐτοι-
μῶς ἀποκρινόμενος. ὅτι πολὺ διαλλάττει, ἔφη, [17] ἢ ἄπει-
ρόν τι πλήθος ὑποθέσθαι στοιχείων, ἢ πεπερασμένον.
ἄπειρον μὲν γὰρ ἔσται τῷ μετρίως θερμοῦν, ἢ ψυχροῦν, ἢ
ξηρόν, ἢ ὑγρόν ὑποτιθεμένῳ στοιχεῖον, οὐκ ἄπειρον δὲ τῷ
ἄκρως· ἐν γὰρ καθ' ἕκαστον ἔσται γένος. ὥστε εἶναι τέτ-
ταρα τὰ πάντα στοιχεῖα πεπερασμένα. οὕτω τοίην, ἔφη, τόδε
καὶ τέτταρα. δῆλον οὖν, εἶπον, ὅτι καὶ ἄκρα ταῖς ποιότησιν,
καὶ ἁπλᾶ, καὶ πρῶτα. τί γὰρ, εἶπεν, εἰ τοῦτο πολυπρά-

lam, sed universum hoc, corpus inquam calidum,
sic appellare. Verum quum iterum deinde illum per-
cunctarer: Tunc igitur elementum solum id corpus ais,
quod summe calidum est, aut potius nec illa alioquin
ab elementorum numero eximis, quae moderate calida
sint? et hoc idem de frigido quaerebam, humidoque
et sicco: at ille coepit haesitare, nec amplius ita
expedite respondebat, dixit attamen: Quid, inquit,
hoc tua refert? Plurimum, inquam: tanti nimirum,
quanti, ut vel infinita sint elementa constituenda, vel
finita. Quoniam, si quis in elementis vel mediocria ca-
lida, aut frigida, aut humida, aut sicca posuerit,
cogetur statim fateri infinita elementa; sed qui id tan-
tum, quod summum est, non amplius infinita, quum
id in unoquoque genere unicum sit; ut demum finita
quatuorque futura sint elementa. Igitur, ait ille, tu
quoque hoc modo accipe, finita quatuorque elemen-
ta. Tum ego: Jam ita satis constet, ea et prima esse,
et simplicia, atque sibi qualitates summas vindicare.
Tum ille: Et tu cur tandem hoc vel etiam quam par

Ed. Chart. III. [17.] ,

Ed. Bas. I. (53.)

γυμνεῖς; ἵνα, ἔφη, νοήσαιμε τὸ λεγόμενον ἀκριβῶς. ἀλλ' οὕτως, ἔφη, λέγω, καὶ οὕτως νόει. πῶς κελεύεις με νοῆσαι, πάλιν ἐπανηρώτων ἐγὼ, τὸ ἄκρως θερμὸν ἢ ὑγρὸν στοιχεῖον; ὁ δὲ δογίζομενός τε ἤδη καὶ ταραπτόμενος ἰκανῶς, ὅτου δ' ἂν, ἔφη, τὸ θερμὸν ἐπικρατήσῃ, θερμὸν ὀνομάζω σῶμα, καὶ ὑγρὸν αὖ, καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν ὡσαύτως, ἐν ᾧ κρατεῖ καὶ πλεονεκτεῖ τῶν εἰρημένων ἕκαστον. ὀνομάζειν οὖν, ἔφη, οὕτως οὐδὲν κωλύει· καὶ γὰρ ὀνομάζεται καὶ ἄρτος θερμός, καὶ φακῇ, καὶ πιτσάνῃ, καὶ βαλανεῖον· ἀλλ' οὐχ ἡγοῦμαί σε τούτων ἕκαστον ἀξιῶν με νοῆσαι στοιχεῖον, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνο τὸ ἄκρως θερμὸν· οὕτω δὲ καὶ τὸ ἄκρως ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ ὑγρὸν. ἀπλοῦν γὰρ εἶναι χρὴ, καὶ ἄμικτον, οὐ σύνθετον, οὐδὲ μεμιγμένον ἤδη τὸ στοιχεῖον. οὕτως, ἔφη, νόει· πιτσάνην γὰρ καὶ φακῇν οὐκ ἂν εἴποιμε στοιχεῖον· καὶ μὴν, εἶπον, εἰ τὸ ἄκρως θερμὸν σῶμα νοή-

fit curiosius scrutaris? Vt id quod dicitur (inquam ego) exactius apprehendam. Ille vero: Ita equidem dico, et tu quoque ita intellige. Sed quum mox iterum interrogassem: Tu, quaeso, quo pacto jubes me elementum intelligere summe calidum aut humidum? ipse non parum perturbatus ac ira incitatus respondit: Corpus id calidum appello, in quo calor superat, et eodem etiam modo frigidum, et humidum, et siccum, ubi unumquodque eorum, quae nunc recensuimus, excellit et exuperat. Nihil sane vetat (dicebam ego), quin ita loquamur; nam et panis, et lens, atque etiam ptisana, et balneae calidae dicuntur: attamen nunquam putarim, te hoc a me exigere, ut existimem, unumquodque horum esse elementum, sed id potius, quod summe calidum est et humidum, et pari modo quod summe siccum et frigidum est, quod sit opus, ut simplex sit elementum et cujuscunque mixturae expers. Qui ait: Sic tu quoque intelligas, neque enim is sum, qui velim asserere, lentem aut ptisanam esse elementum. Atqui, inquam ego, quotiescumque existimaverim, id corpus esse elementum, quod summe

Ed. Chart. III. [17.]

Ed. Bas. I. (53.)

σαιμι στοιχείον εἶναι, πῦρ εὐθὺς ἐννοῶ, καὶ οὐδὲν ἄλλο.
 νόει τοίνυν, ἔφη, πῦρ. οὕτως οὖν, ἔφη, βούλει με καὶ
 τὸ ἄκρως ὑγρὸν ὕδωρ νοῆσαι; συνεχώρησε καὶ τοῦτο πάνυ
 μόγῃς. ἐπὶ πῦρ οὖν αὐθις ἤκομεν, αἶρα τε καὶ ὕδωρ, καὶ
 γῆν, ὧν κατ' ἀρχὰς ἀπεχομένησμεν. ὁ δὲ, σὺ γάρ, ἔφη,
 τοιαῦτα ταράττεις τὸν λόγον. καὶ ἅμα πρὸς τοὺς ἄλλους
 ἀποβλέψας μαθητὰς, οὗτος, ἔφη, τραφεὶς ἐν διαλεκτικῇ,
 καὶ τῆς ἐκείθεν ἀναπλησθεὶς ψάφας, (οὕτω γὰρ δὴ καὶ
 ὠνόμασεν αὐτὸς) ἀναστρέφει πάντα, καὶ διαστρέφει, καὶ
 κυκλῶ, σοφίζόμενος ἡμᾶς, ἵν' ἐπιδείξηται τὴν λογικὴν αὐτοῦ
 παρασκευήν. ἦκει γοῦν ἀξιῶν ἡμᾶς ὁμώνυμα νοῆσαι τὰ
 θερμὰ, ἐν μὲν ὡς ποιότητα, καθάπερ τὸ λευκὸν χροῶμα,
 θεύτερον δὲ τὸ τὴν ἄκρην ποιότητα δεδεγμένον σῶμα,
 καὶ τρίτον, ὃ τῆς τοιαύτης ἐπικρατήσῃ ποιότητος, θερ-
 μὸν ὀνομάζειν, καθάπερ τὸ βαλανεῖον. ἀλλ' ἡμεῖς, ἔφη,
 σοφίσματα λύειν οὐκ ἐμάθομεν. αὐτὸς τοίνυν, ὡς ἐπλεξεν,

calidum sit, quid aliud putaverim ego quam ipsum
 ignem? Esto, dixit ille, ignem puta. Visne igitur,
 dixi, ut ratione eadem, quod summe humidum est,
 aquam arbitrer? Vix tandem ille assensit. Quare, in-
 quam, ad ignem, aërem, aquam et terram, unde maxime in-
 ter initia aufugiebamus, denuo revolvimur? Ille vero
 inquit: Tu es, qui istis rationem conturbas; statimque
 ad alios discipulos conversus ait: Hic in dialecticis
 studiis educatus ac inde quadam veluti scabie repletus
 (ita enim ipse loquebatur) omnia distorquet, pervertit
 et confundit, nos fallacibus quibusdam rationibus pe-
 tens, ut, quam ipse sit dialectices peritus, ostendat. Ac-
 cessit igitur ac postulavit nos arbitrari calidum mul-
 tiplex habere significatum, primum ut qualitatem signi-
 ficet, quemadmodum album colorem; deinde vero
 corpus id, quod ea qualitate summa affectum est; ter-
 tio loco illud, in quo haec qualitas alias superat, cali-
 dum nuncupetur, sicuti balneum. Verum nos, qui
 nunquam istiusmodi sophismata diluere didicimus, illi,

Ed. Chart. III. [17. 18.]

Ed. Bas. I. (55.)

οὕτως καὶ λυέται. ταῦτα μὲν ἑμοὶ συνέπεσεν ἕως ἐννεα-
 καιδέκατον ἄγοντι. καὶ τοῦ λοιποῦ τὰ πλείω μὲν ἱσιώπων
 ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν ἐρίζειν· αὐτὸς δ' ἀνεσκεπτόμην παρ'
 ἑμυαυτοῦ τὰ ἄλλα καὶ τὸν περὶ στοιχείων λόγον. ἐθαύμα-
 ζον δὲ, πῶς οὐκ αἰσθάνεται συγγένων ἑαυτὸν ὁ Ἀθήναιος,
 ὃς θερμὸν μὲν, καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ ὑγρὸν ὀνομά-
 ζειν ἐπιχειρεῖ, ἀπαξιότ' ἢ πῦρ εἰπεῖν, καὶ γῆν, καὶ αἴρα,
 καὶ ὕδωρ. καὶ φησι· τὰ γὰρ προσεχῆ τῶν ζώων λαμβάνω,
 οὐχὶ τὰ κοινὰ πάντων σωμάτων στοιχεῖα. καλοῦσι δὲ προσ-
 εχῆ τὰ ὅλον ἴδια, καὶ μηδεὶς ἄλλου τῶν ἀπάντων. ἑμοὶ
 δὲ καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς εἴρηται, πάνπολιν διαφέρειν τὰ
 φαινόμενα [18] στοιχεῖα τῶν ὄντως στοιχείων. ἔοικα δὲ καὶ
 νῦν εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν διὰ μακροτέρων. εἶπερ γὰρ ἐλάχι-
 στόν τι καὶ ἀπλοῦστατόν ἐστι μόριον τὸ στοιχεῖον, εἴη ἂν
 ὥς πρὸς τὴν αἰσθήσιν ὁστοῦν, καὶ χόνδρος, καὶ σύνδεσμος,

qui ea contexnit, solvenda relinquemus. Porro haec
 mihi evenere, quum annum agerem decimum nonum.
 Postmodum autem, ne contentiosus viderer, plurima
 silentio praeteribam, mecum tamen ipse cum alia multa,
 tum vel maxime elementorum rationem meditabar, at-
 que etiam non parum admirabar, Athenaeum non ani-
 madvertere, quam se ipsum confundat, dum calidum,
 frigidum, humidum et ficcum nominare audet, et ea
 ignem, aquam, aërem et terram dicere recusat.
 Equidem, ait ipse; quippe quum proxima sumere ve-
 lim animalium elementa, non quae corporum omnium
 communia sint: proxima vero propria appellat, ita
 nimirum ut nullius alterius sint. Ego vero inter ha-
 jusce libri initia praefatus sum, plurimum inter ea,
 quae videntur, interesse, et ea, quae vera sunt elementa;
 non erit tamen abs re, ut mihi quidem videtur, si de
 re hac in praesenti quoque longiorem habuero sermo-
 nem. Etenim si elementum minima sit simplicissima-
 que rei particula, atque hoc si sensu deinde metiri
 oporteat; profecto os, cartilago, ligamentum, unguis,

Ed. Chart. III. [18.]

Ed. Bas. L. (53.)

καὶ ὄνυξ, καὶ θριξ, καὶ πιμελή, καὶ σὰρξ; καὶ νεῦρον,
καὶ μυελός, ἱνὲς τε καὶ ὑμένες, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἅπαντα
τὰ ὁμοιομερῇ στοιχεῖα τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων. ἄρ' οὖν
ὁ Ἀθήναιος εἶδετό που ταῦτα στοιχεῖα; καὶ μὴν αὐτός
ἐστίν ὁ γράφων, ἕκαστον μὲν τῶν ὁμοιομερῶν ἐκ τῶν πρώ-
των γεγονέναι στοιχείων· ἐκ δὲ τῶν ὁμοιομερῶν ἤδη καὶ
συγκείσθαι τὰ ἄλλα τοῦ ζώου μόρια. τῆς οὖν σαρκὸς (εἰ
οὕτως ἔτυχεν) ἢ τῆς πιμελὸς ἐραστηθεὶς τὰ στοιχεῖα, δη-
λῶν, ὅτι τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ
ξηρὸν ἀπεκρίνατο. καὶ μὲν δὴ καὶ ὁστοῦ, καὶ χόνδρου, καὶ
τρυγὸς ὁσαύτως ὑγρὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ θερμὸν, καὶ ψυ-
χρὸν εἶναι φησὶ τὰ στοιχεῖα. καιρὸς οὖν ἤδη πυνθάνεσθαι
σε, ὅποιον ὑγρὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ ψυχρὸν, καὶ θερμὸν
ἀπεφάνητο. κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἐπικράτησιν ὑγρὸν μὲν ἢ
σὰρξ, ὁ χόνδρος δὲ ψυχρὸν. ὁσαύτως δὲ τὸ μὲν ὁστοῦν
ξηρὸν καὶ ψυχρὸν, ἢ πιμελή δὲ ὑγρὸν καὶ θερμὸν, ἕκαστόν
τε τῶν ἄλλων ὁμοιομερῶν ἢ τοῖον ἢ τοῖον ἐπικρατεῖα ἐστὶ

capillus, adēps, caro, nervus, medulla, fibrae,
membrana, et tandem (ut omnia uno simplicique verbo
complectar) similia cuncta erunt humanorum corporū
elementa. Estne igitur quispiam locus, ubi Athe-
naeus reperiatur posuisse haec in elementis? Atqui
ille ipse scriptum reliquit, similia quaeque ex primis
esse confecta elementis, alias postmodum animantis par-
tes ex similibus constitui. Qui si etiam interrogaretur,
quaenam essent carnis, exempli gratia, aut pin-
guedinis elementa; calidum proculdubio respondisset,
frigidumque, humidum, et siccum. Quare pari modo
ossis etiam et cartilaginis, nec non et capilli, diceret
ille, calidum, humidum, frigidum et siccum esse ele-
menta. Jam ergo tempus esset ab eo percunctandi,
qualenam sibi vellet humidum vel siccum, calidum
vel frigidum; humidum etenim secundum exuperantiam
caro est; siccum vero cartilago; sicut os frigidum
et siccum; adēps calida et humida, atque etiam
caetera similia ex aliquorum simplicium dominatu

Ed. Chart. III. [18.]

Ed. Bas. I. (55.)

τῶν ἀπλῶν. εἴπερ οὖν τὸ κατ' ἐπικράτησιν θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν ἢ ὑγρὸν ἀποφαίνοιτό τις εἶναι στοιχεῖον, ὁδοῦν, καὶ χόνδρος, καὶ νεῦρον, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα, στοιχεῖα γενήσεται πᾶν ἀνθρωπίνων σωμάτων. ἀλλ' οὐ ταῦτά φησιν ὁ Ἀθήναιος, ἀλλὰ τὰ τοῦτον συνθετικά ὄντως εἶναι στοιχεῖα. δῆλον οὖν, ὥς ὑπερβαίνει τὴν αἰσθησιν, ἐπὶ τὰ πρῶτα, καὶ ὅντως ἀπλᾶ τῷ λογισμῷ προῖον, ἃ μηκέτι ἐγγωρεῖ λέγειν ἐπικρατεῖα τοῖα ἢ τοῖα γίνεσθαι. σύνθετα γὰρ κακεῖνα πάλιν ἔσται, καὶ διχῇ σφαλῆσόμεθα τοῦ προσήκοντος, ὅτι τε τῶν αἰσθητῶν ἀπεχωρήσαμεν, ὥς ἀπλούστερόν τι ζητοῦντες, καὶ ὅτι μηδ' ἐν τοῖς ἀδήλοις ἦδη τὸ ἀπλούστερον ἔχομεν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς φαινόμενοις, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τὸ γοῦν ὁμολογοῦμενον ἡμῖν ὑπῆρχεν. οὐδεὶς γοῦν ἔστιν, ὃς οὐ φησι, πρῶτα καὶ ἀπλούστοτα μόρια πρὸς τὴν αἰσθησιν εἶναι χόνδρον, καὶ πτελεην, καὶ

figillatim talia erunt vel talia; et proinde, si quis illud esse elementum statuerit, quod aliquo istorum excessu calidum sit, aut frigidum, aut humidum, aut siccum, porro os, et cartilago, et nervus, nec non et reliqua hujusce generis prima erunt humano corpori elementa. At noluit Athenaeus illa esse elementa, sed ea, quae haec ipsa constituunt. Liquidum itaque constet, quod ille sensum transgreditur, ad eaque progreditur, quae vere, et ex ipsa ratione prima sunt et simplicia, et quae nequaquam amplius per alicujus in eis dominationem talia vel talia sunt; siquidem essent tunc et haec ipsa concreta, et a proposito bifariam aberraremus. Nam et propterea sensilia missa fecimus, ut quippiam, quod simplicius esset, inquireremus, et tamen nihil proinde in his abditis, quod simplicius esset, assequuti sumus. Etenim in illis evidentibus, si non aliud, hoc saltem habebatur, quod comperta haec nobis erant confessaque, quam nemo non fateatur, cartilaginem, membranam et adipem caeteraque similia primas esse, si sensui attendamus, simplicissimas.

Ed. Chart. III. [18.]

Ed. Bas. I. (53.)

ὑμέτα, καὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα τὰ ὁμοιομερῆ. τῷ δὲ καὶ ταῦτ' ἀπολείποντι, διότι πρὸς τὴν φύσιν ἐστὶν σύνθετα, καὶ τὰς αἰσθήσεων ἀπλᾶ φαίνεται, καὶ μηδέπω μηδὲν τῶν ἀπλῶν λέγοντι, τίς ἂν εὐσχήμων ἀπολογία γένοιτο πρὸς τὸ μὴ περὶ τὰ τε καὶ μάταια φλυαρεῖν; εἰ μὲν γὰρ τὸ κατ' ἐπικράτειαν ὑγρὸν, καὶ θερμὸν, καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν ὀνομάζεις, ἔχεις ἐπαγωγῆς ἤδη τὰ στοιχεῖα γνωσκόμενα, νεῦρον, καὶ ὑμέτα, καὶ χόνδρον, καὶ σάρκα, καὶ σύνδεσμον, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὧν εἵπομεν. εἰ δὲ τὸ πρὸς τὴν φύσιν ἀπλοῦν ζητεῖς, ἀμικτόν τε εἶναι χορὴ τοῦτο, καὶ ἄκρατον, καὶ ἄκρον τῇ ποιότητι. πάλιν οὖν ἤκεις ἐπὶ πῦρ, καὶ ἀέρα, καὶ ὕδωρ, καὶ γῆν. ἐν τούτοις γὰρ μόνοις εὐρήσεις ἀμικτοὺς τε καὶ ἀκράτους τὰς ποιότητας, ἄκραν μὲν ἐν πυρὶ θερμότητά τε καὶ ξηρότητα, ἄκραν δ' ἐν γῇ ψυχρότητα καὶ ξηρότητα, καὶ τῶν ἄλλων ἐν ἐκαστῷ κατὰ τὴν οὐκίαν φύσιν. καὶ εἰ μὴ τέτταρα δὲ βουλευθείης,

que particulas. Quod si haec ob id aliquis dimittat, quia natura composita sunt, quantumlibet sensibus simplicia videantur, nec postmodum aliud quicquam, quod simplicius sit, introducat; nescio profecto, quam possit ille honestam proferre excusationem, ne inaniter et supervacanea nugari videatur. Quotiescunque enim voluerit calidum frigidumve, similiter humidum et siccum nominare, quod secundum dominationem tale est; jam elementa habet, et satis etiam perspecta; nervum, inquam, membranam, cartilaginem, carnem et ligamentum, et reliqua etiam illa, quae nuper recensuimus. At si illud inquiris, quod natura simplex sit; oportet statim id haud esse mixtum temperatumve, et praeterea summa esse qualitate affectum. Rursum igitur ad ignem remeas, et aërem, aquamque, et terram, quippe quod in his solis qualitates reperire possis absque ulla mixtura temperieque: in igne mirum calorem summum summamque siccitatem; summum frigus cum siccitate in terra, et in reliquis reliquas, prout sua cujusque natura postulat. Porro si

Ed. Chart. III. [19.]

Ed. Bas. I. (53. 54.)

[19] ἀλλὰ δύο λέγειν ἐξ αὐτῶν ἢ τρία τὰ στοιχεῖα, τόχ' ἂν ἔχοις τινὸς εὐπορήσαι λογισμοῦ. τὸ δὲ ἅμα μὲν ἄκρως ὑγρὸν ὁμολογεῖν εἶναι τὸ στοιχεῖον, ἅμα δὲ ἄλλο τι λέγειν οἶεσθαι παρὰ τὸ ὕδωρ, ἐσχάτως ἡλιθιον, εἰ μὴ τι ἄρα (54) τὰς ποιότητας αὐτὰς μόνας εἶναι λέγεις στοιχεῖα, καὶ οὐ τὰ δεδεγμένα τάυτας σώματα. γενήσεται γὰρ οὕτως οὐ τὸ ὕδωρ στοιχεῖον, ἀλλ' ὑγρότης, οὐδὲ τὸ πῦρ, ἀλλ' ἡ ἄκρα θερμότης. εἰ δὲ τοῦτο, πρῶτον μὲν πυρὸς ἀνωτέρω καὶ γῆς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος ἀναβήσεται τῷ λόγῳ, ὃ μὴδ' ἐπὶ ταῦτα προελθεῖν ὑπομένον, ὡς πόρθῳ τῆς ἰατρικῆς ὄντα· δεύτερον δὲ φανερώς ἐξελεγχθήσεται μὴ γινώσκων, ὅπῃ διαφέρει στοιχεῖον ἀρχῆς, ὅτι τε γὰρ ἀπλοῦστερόν ἐστι πυρὸς ἢ ἄκρα θερμότης, ὅτι τε, ταύτης ἐγγιστομένης τῇ ὕλῃ, πῦρ ἀποτελεῖται, τοῖς φιλοσόφοις ὁμολογῆται πᾶσιν, οἷς Ἀθήναιος ἐπεσθαι σπουδαίνει. καὶ μὲν δὴ καὶ ὥς ἀρχὴ τῆς τοῦ πυρὸς γενέσεως ἔλῃ τίς ἐστίν, ἢ ἅπασιν ὑποβεβλημένη τοῖς στοιχείοις ἢ ἅποιος, ἢ τ' ἐγγιστομένη

quatuor elementa nolueris ponere; sed ex his vel duo, vel tria; possis forsitan huius aliquam afferre rationem. At affirmare, esse elementum, quod summe humidum est, simulque mox arbitrari, illud esse quippiam ab aqua diversum; extremæ cujusdam ineptiæ est, nisi forsitan solas velis qualitates; nec ipsa illis affecta corpora, esse elementa; nam tunc non aqua, sed humiditas elementum erit, nec ignis, sed summus calor. Quod si ita fuerit, primum quidem jam ultra ignem aëremque et aquam et terram tuam profers rationem, qui ne ea quidem attingere audebas, utpote quia medicinam excederent: deinde vero facile convinceris, quod ignores, quam ab elemento principium differat. Jam enim quod summus calor sit igne simplicior, atque etiam quod, illo ad materiam accedente, ignis gignatur, pro confesso ab omnibus philosophis habetur, quos Athenæus imitari studet. Et fatentur etiam omnes, quod materia quaedam, quæ omnibus elementis subiecta est, quæque omni caret qualitate, nec non et

Ed. Chart. III. [19.]

Ed. Bas. I. (54.)

ταύτη θερμότης ἢ ἄκρα, καὶ τοῦθ' ὁμοίως ὁμολόγηται· καὶ
ὥς ἢ μὲν ὕλη διὰ παντός τοῦ αἰῶνος ἐστίν, ἀγέννητός τε καὶ
ἀφθαρτος οὖσα, τὸ δὲ γινώμενόν τε καὶ ἀπογιγνώμενον αὐτῆς, ἢ
ποιότης ἐστίν· καὶ ὥς ὁμογενὲς εἶναι χρὴ τὸ στοιχεῖον, οὕτως ἂν
εἴη στοιχεῖον· ἐν τούτῳ γὰρ δὴ καὶ διήνεγκεν στοιχεῖον ἄρχῃς, ἐν
τῷ τὰς μὲν ἀρχὰς οὐκ ἔξ ἀνάγκης ὁμογενεῖς εἶναι τοῖς πράγμα-
σιν, ὧν ὑπάρχουσιν ἀρχαί, τὰ δὲ στοιχεῖα πάντως ὁμογενῆ.
ποιότης μὲν γὰρ ἀπλῇ ποιότητος συνδέτον στοιχεῖον, ἀπλοῦν
δὲ σῶμα σώματος οὐχ ἀπλοῦ· καὶ μὴν εἰ τὸ θερμὸν, καὶ
ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ ὑγρὸν ἐλέγεται τριχῶς, ἢ ὥς ποιότης,
ἢ ὥς ἄμικτον, ἢ ὥς μεμιγμένον σῶμα, φαίνεται δ' οὐθ' ἢ
ποιότης στοιχεῖον, οὔτε τὸ κεκραμένον καὶ μεμιγμένον σῶμα,
ὑπολείπεται τοίνυν τὸ ἄκρατὸν τε καὶ ἄμικτον σῶμα καὶ
ἀπλοῦν ταῖς ποιότησι τὸ στοιχεῖον εἶναι· πάλιν οὖν ἦκε
πῦρ, καὶ γῆ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀήρ, ἐν οἷς πρώτοις ἄκρα
θερμότης, καὶ ψυχρότης, καὶ ξηρότης, καὶ ὑγρότης ἐστί.

summus calor in ea procreatus, sint igni suae gene-
rationis principium; et praeterea; quod haec eadem
materia sit semper ab omni penitus generatione et interi-
tu immunis; qualitas vero ea sit, quae in illa gignatur et
intereat; et quod opus sit, ut elementum sit ejusdem generis
cum illo, cujus est elementum. Ex enim elementum a princi-
pio differt, quod minime sit necesse principia in eodem esse
genere cum his, quorum sunt principia, sicut elementa
ad idem semper genus pertinere. Simplex namque
qualitas compositae qualitatis, et simplex corpus
corporis compositi est elementum. Quod si calidum,
frigidum, atque humidum, et ficcum adieuntur tripli-
citer; nam vel sicuti qualitas, vel sicut corpus imper-
mixtum, vel sicut illud, quod mixtum est, nec ipsa
deinde qualitas elementum esse videtur, neque etiam
mixtum temperatumque corpus; relinquitur, quod ele-
mentum sit id corpus, quod est cujusque temperamenti
ac mixturae expers, quodque qualitatibus sit simplex,
et tandem ad ipsum ignem, et terram, et aërem, et
aquam deveniendum est; in quibus primis summus est
calor, et summum frigus, atque etiam humor et ficci-

Ed. Chart. III. [19.]

Ed. Bas. I. (54.)

τὸ δὲ διὰ τοῦτο δεδιέναι ταῦθ' ἐμολογεῖν εἶναι στοιχεῖα, διότι μήτ' ἐξαίρουμέν ἐκ τοῦ σώματος αὐτῶν τι, μήτ' ἐντίθεμεν, ἐσχάτως ἡλίθιον. τὰ γὰρ ἐκ τῶν στοιχείων γεγυγνότες προσφερόμενοι, πάντως δῆπου καὶ τὰ στοιχεῖα τοῖς σώμασιν ἡμῶν ἐντίθεμεν. ἀλλ' οὐκ εἰλικρινῇ, φασίν, οὐδὲ μόνα. κακῶς οὖν λέγεται, μήτ' ἐξαιρεῖν, μήτε ἐντιθέναι στοιχεῖον. ἐχρήν γὰρ οὐχ ἀπλῶς οὕτως εἰπεῖν, ἀλλ' ὅτι μὴ μόνον, μηδ' ἄμικτον, μηδ' αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ. καίτοι καὶ τοῦτ' αὐτὸ τί ποτε βούλεται περαινέειν αὐτοῖς; οὔτε γὰρ ἄχρηστος ἢ περὶ τῶν στοιχείων θεωρία διὰ τοῦτ' ἂν εἰκότως νομισθεῖη, διότι μηδὲν αὐτῶν ἄμικτον ἐτέρου τοῖς σώμασιν ἡμῶν προσφέρουμεν, οὔτε διὰ τοῦτο πῦρ, καὶ ἄηρ, καὶ ὕδωρ, καὶ γῆ κακῶς εἶρηται στοιχεῖα, διότι τοῖς μὲν ἐξ αὐτῶν γεγονόσι χρώμεθα, μόνον δ' αὐτῶν ἕκαστον ἰδίᾳ καὶ καθ' αὐτὸ παντάπασιν ἄχρηστον ὑπάρχει. καίτοι καὶ εἰλικρινέσι χρώμεθα πολλάκις τοῖς τοῦ κόσμου στοιχείοις,

tas. Quod si quis ea non audeat fateri elementum ea-
propter, quod ex ipsis nullum aut e corpore detrahi-
mus, aut eidem imponimus, his summam quandam
præfert stoliditatem. Jam enim quum ea, quae ex ele-
mentis constant, nostris offerimus corporibus, eisdem
quoque elementa omnino adhibemus. At non sincera,
ajunt, neque sola; igitur perversè etiam dictum est,
non detrabi, neque apponi elementum; nam nec ita
absolute proferendum erat, sed potius, quod non so-
lum, aut non sine mixtura, aut per se. Verum enim-
vero nec quid tandem illi velint conficere, videre
possum; neque enim ideo elementorum contemplatio
jure inutilis habenda est, quia nullum eorum, quod
quidem mixtum cum altero non sit, nostris offeramus
corporibus. Atque etiam non ob id perperam pro-
nuntiatum est, ignem, aërem, aquam et terram esse
elementa, quod illa, quae ex his composita sunt, no-
bis in usum veniant, nullum vero ipsorum seorsum ab
aliis, solumque et per se nobis utile sit. At vero
et ipsis propemodum sinceris hujus universi elementis

Ed. Chart. III. [19. 20.]

Ed. Bas. I. (54.)

ἕδατι μὲν ὀσημέραι χρώμενοι, καὶ πίτοντες, καὶ λουόμενοι, καὶ ἄλλως ὅπως οὖν; ἀέρι τε πανταχόθεν ἡμῖν περικεκμημένῳ, καὶ διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἔλκομένῳ. καὶ μὲν δὴ καὶ κατενυγμέτοι πολλὰς ἰδεήθημεν πύρας. οὐκ οὖν οἶδα, τί ποτέ ἔστιν ὃ περιβαίνοσι, φάσκοντες, μήτ' ἐξαιρεῖν τι τοῦ σώματος ἡμῶν, μήτ' ἐντιθέσθαι πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα, καὶ γῆν. [20] ἐγὼ μὲν γὰρ καὶ τὸν ἐν τῷ κῶτει παρὰ πυρὶ θαλπόμενον ἀντιστάγειν φημί τῷ σώματι πῦρ, καὶ ὅστις ὕδατος πίνοι, καὶ τοῦτον ἀντιστάγειν ὕδωρ εἰς τὸ σῶμα, καὶ τὸν ἀναπνέοντα δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀέρα; καὶ μὲν γε καὶ ὅσα τῶν ζώων ἢ ψάμμον, ἢ γῆν, ἢ λίθους, ἢ βόρβορον, ἢ ὅσα σιτεῖται, καὶ ταῦτα φανερώς ἐπεισάγει τοῖς σώμασι γῆν. εἰ δ', ὅτι μήτε μέγρε τοῦ καθύθηναι θάλλεται, τίς παρὰ τῷ πυρὶ, μήτ' ἄρτι τοῦ διαβραγῆναι πίνοι, διὰ τοῦτ' οὐχ ἡγοῦμαι τῶν στοιχείων οὐδὲν ἡμῖς ἐπεισάγειν τῷ σώματι; θαυμάζειν γὰρ σοφίαν τῶν ἀνδρῶν, οὐδ' ἄρτι τοσοῦτον συνέραι δυναμέτων, ὥς, εἰ παντελῶς

saepe utimur, quemadmodum aqua quotidie, quum bibimus, aut lavamur, vel alio etiam aliquo modo; et aëre, qui nos undique ambit, dum illum inspirando attrahimus; igne quoque interdum, quum frigemus, ut caleamus, utimur. Ut tandem minime videam, quid ipsi conficiant; quum ajunt, nunquam ignem, aut aquam, aut aërem, aut terram vel detrahi e corpore nostro, vel illi apponi. Etenim ego facile affirmaverim, eum, qui alget et ad ignem, ut caleat, accedit, ignem corpori adhibere; et aquam illum, qui bibit, illam etiam, qui respirat, aërem. At quaecunque animalia quoque vel arena vescuntur, vel terra, vel lapidibus, vel luto, vel ossibus, terram manifesto in corpus introducunt. Quod si qui ob id putent, nullum nos corpori offerre elementum, quia nemo eatenus caleat, donec uratur; vel bibat, quoad rumpatur, erit nempe horum hominum mirabilis sapientia; qui eoque devenire nequiverunt, ut intelligerent, quod, si vel

Ed. Chart. III. [20.]

Ed. Bas. I. (54.)

ἀπώλλυτο τῶν στοιχείων ὁτιοῦν, εὐθύς καὶ τὸ ζῶον φθαρήσεται, ἀπολείται δὲ, εἰ μὲν ἐκπυρωθεῖ, τὸ ψυχρὸν στοιχεῖον, εἰ δ' ἐσχάτως καταπυρρῶνται τὸ θερμὸν. οὕτω δὲ καὶ ἐσχάτως ἀποξηράνῃς τὸ σῶμα, τελείως ἀναιρήσεις τὸ ὑγρὸν· καὶ ἐξηράνῃς, τὸ ξηρὸν. ὥστ' αὐτὸ τὸν γαγγίον, ἢ ἐκείνοι λέγουσιν, αἰεὶ μὲν ἀφαιρεῖται καὶ προστίθεται τῶν στοιχείων τι· μέτρον μέντοι τοῦτο γίνεται τοῖς γε· μὴ βουλομένοις διαφθεῖραι τὸ ζῶον· ἡ γὰρ ἡμετρος αὐτῶν χρεῖσιν εἰς ὁλοθρόν τελευτᾷ.

Κε φ. ζ'. Τὸ δὲ συνέχον ἐν τῷ λόγῳ καὶ μάλιστα λαμβάνον αὐτοὺς ἤδη πᾶν ἀποκαλῦναι πειράσομαι. ἅπαντα γὰρ, ὅσα γένεσιν ἔχει καὶ φθοράν, σώματα διτταῖς ὑπόκειται μεταβολαῖς, ἀλλοιουμένης τε ἅμα καὶ ὁρεούσης αὐτῶν τῆς οὐσίας. ἀλλοιοῦται μὲν οὖν θερμοινομένη, καὶ ψυχρομένη, καὶ ξηραινομένη, καὶ ὑγραίνομένη. μόναι γὰρ αἱ ποιότητες αὗται μεταβάλλουσιν ὅλην δι' ὅλον τὴν οὐσίαν, ὥς καὶ μετ' ὀλίγον εἰρήσεται.

unum elementum intereat omnino, sit etiam statim animal interiturum. Interibit autem frigidum elementum, si comburatur; calidum vero, si nimis refrigeretur; similiter etiam, si nimis arefeat corpus, peribit humidum; et siccum, si nimis humectetur. Unde e contrario se habet haec res, ac illi sentiunt, quia semper aut eximitur elementum aliquod, aut apponitur. Verum id fieri moderate oportet ab his, qui animal incolūne esse volunt; siquidem immoderatus eorum usus ad interitum ducit.

Cap. VII. Jam autem id omnino aperire aggrediar, quod in hoc sermone consequens est, quodque istos imprimis latet. Omnia nimirum corpora, quae generantur et intereunt, duplici transmutationi sunt obnoxia, utpote quorum substantia tum alteretur, tum dissolvatur. Alteratur quidem, quum calescit, vel refrigeratur, vel humectatur, vel exiccatur; haec enim qualitates solae possunt universam (ut paulo post exposituri sumus) substantiam, ac illam per totum transmutare. Dissolvit vero per ex-

Ed. Chart. III. [20.]

Ed. Bas. I. (54.)

ρεῖ δὲ κατὰ τὰς αἰσθητὰς ἐκκρίσεις, καὶ προσέτι κατὰ τὴν
 ἄδηλον καλουμένην διαπνοήν. ὥσθ', ἵνα σωῆται, διττῆς
 καὶ τῆς ἐπανορθώσεως δεῖται, τῆς μὲν ἐτέρας τὸ ὑπερβάλ-
 λον ἐν ταῖς ποιότησι καλαζούσης, τῆς δὲ λοιπῆς τὴν τοῦ
 κενομένου βύσιν ἀναπληρούσης. ἀλλὰ ἡ μὲν καθαιρούσα
 τὴν ἀμετρίαν ἢ ἐναντία δῆπου ποιότης ἐστὶ τῆς πλεονα-
 ζούσης· ἡ δὲ τὸ λείπον ἀναπληροῦσα ποιότης ἐναντία μὲν
 οὐκ ἐστίν, ὁμοιοτάτην δ' εἶναι χρή τῇ κενοθείᾳ πρότερον
 οὐσία· μέλλει γὰρ ἀντὶ ἐκείνης ἐσεσθαι τῷ ζῳῷ. τοῦτ' ἐστὶ
 οὖν ἐστὶ τὸ τρέφεσθαι τοῖς σώμασιν, ἐκ τινος οὐσίας ὁμοίας
 τῇ πρότερον κενοθείᾳ γινόμενον. ὅθεν, οἶμαι, καὶ τὴν οὐ-
 σίαν ἐκείνην τροφήν ὀνομάζομεν. ἡγίκα δὲ κατὰ ποιότητα
 μόνον ἀλλοιοῦν βουλόμεθα τὸ ὑποκείμενον, οἷς μὲν τοῦτο
 δοῶμεν, οὐ τροφὰς, ἀλλὰ φάρμακα προσαγορεύομεν. οὐκ
 ἔχοντες δ' εὐρεῖν χωρὶς οὐσίας οὐδὲ μίαν ποιότητα, σὺν
 ταῖς οὐσίαις αὐτὰς ἀναγκαζόμεθα λαμβάνοντες προσφέρειν
 τοῖς δεομένοις σώμασιν· ἄκρας μὲν ποιότητος χεῖροντες, τὸ

cretionēs in sensum cadentes, et per eam, quae insensibilis
 perspiratio vocatur. Quo deinde fit, ut duplici egeat procu-
 ratione, si incolumis sit servanda; altera, qua, quicquid in
 qualitatibus modum excefferit, reprimatur; altera, qua loco
 illius, quod evacuatur, restituatur aliquid. Porro exce-
 dentis immoderationem opposita qualitas emendat; quod
 vero deperditur, nequaquam per oppositam qualitatem
 reparatur, quum opus sit, ut id, quod reparatur,
 sit priori deperditaeque substantiae quam simil-
 limum, siquidem in illius locum reficiendum est
 in animante. Atque hoc ipsum, nutriri, inquam, cor-
 pora, ex quadam nimirum substantia fit illi simili,
 quae prius fuerit evacuata. Unde etiam (ut equidem arbi-
 tror) ea substantia alimentum appellata est. At vero quum
 solam eam transmutationem in subiecto quaerimas, quae
 per qualitates fit, non amplius illa, per quae id ipsum
 agimus, alimentum, sed medicamenta potius appellamus.
 Sanē quum nulla qualitatū seorsum a substantia repe-
 riri queat; proinde cogimur eas una cum substantiis
 assumere, ac ita corporibus illis egentibus offerre; quae

Ed. Chart. III. [20. 21.]

Ed. Bal. I. (54.)

στοιχείον αὐτὸ, πῦρ, ἢ ὕδωρ, ἢ γῆν, ἢ αἶρα, μετρίας δὲ, τὸ μεμιγμένον ἐκ τῶν στοιχείων. ἐπειδὴν μὲν οὖν θεωρεῖται βουλώμεθα, τοιοῦτον αἰρούμενοι φάρμακον, ἐν ᾧ πλείων μὲν ἐστὶν ἢ τοῦ πυρὸς μᾶζα τῆς θανάτias· ἐπειδὴν δὲ ψύξαι, ἐν ᾧ τοῦ παλιν· ἐστὶ δ' ὅτε συναμφοτέρου ἕνα πρᾶξαι [21] προαιρούμενοι, καὶ ἀλλοιοῦσαι, καὶ θρεῖναι, τοιαύτην ζητοῦμεν οὐσίαν, ἥτις καὶ τὴν ὥς αἰτίου, καὶ τὴν ὥς φάρμακον χρεῖαν παρέξει. μὴ τοίνυν ἀξιούντωσαν ἅπαν ζῶον ἢ πῦρ, ἢ γῆν, ἢ ὕδωρ, ἢ αἶρα προσφέρεσθαι, μόνον αὐτὸ καθ' αὐτὸ, χωρὶς τῶν ἄλλων, εἰληκρινὲς στοιχείον. οὔτε γὰρ ὥς αἰτίου, οὐδ' ὥς φάρμακον δεήσει προσφέρεσθαι. τὸ γὰρ ὁμοῖον ἦν τῷ τοιχομένῳ αἰτίῳ. ὁμοῖον δὲ τῷ συνθέτῳ σώματι, καὶ κεκραμένῳ, καὶ πάντων μετέχοντι τῶν στοιχείων, ἕτερόν, οἶμαι, τοιοῦτό ἐστιν, ἐξ ἐκείνων ἀπαύτων γεγονός. οὐδ' ὥς φάρμακον αἰεὶ χρήσιμόν ἐστι τὸ τοιοῦτόν τι.

si summas eas exposcant, ipsum elementum adhibemus, ignem inquam, aut aquam, aut terram, aut aërem; ubi vero mediocri sit opus, mixto ex elementis utimur; unde, si calefacere voverimus, ejusmodi medicamentum eligemus, in quo major sit ignis quam alienius illi contrarii portio; contra vero, si refrigerandam sit. Nonnunquam vero, si utrumque horum procurare institerimus, alterare, inquam, et alere, eam tunc substantiam exquirimus, quae possit utramque operam praestare, eam nimirum, quam cibus, et eam, quam medicamentum. Itaque non amplius hoc exposcant, ut unumquodque animal ignem ingerat, aut terram, aut aquam, aut aërem, aut tandem illud elementum, quod solum et per se ipsam sit, et absque ullo aliorum consortio: quippe quum nihil nos illud vel tanquam medicinam, vel tanquam cibum offerre cogat: liquidem cibus rei nutriendae similis est. Et simile composito corpori, atque ex elementis temperato, eorumque participi id corpus est (si me mea fallit opinio), quod ipsum ex illis ejusdem constitutum sit. Nec sane semper elemen-

Ed. Chart. III. [21.]

Ed. Bas. I. (54. 55.)

στοιχείον, ἀλλ' ἐν ἐκείνῳ μόνῳ τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν ἄκρας ποιότητος δαίται τὸ σῶμα. ταῦτ' οὖν εἴρηται μοι πρὸς τοὺς οὐκ ὁρθῶς ἀκούοντας Ἱπποκράτους. ἤδη δὲ δῆλον, ὡς αἱ τῶν στοιχείων δεόμεθα, ποτὲ μὲν ὡς ἀπλῶν καὶ μόνων, ἐνίοτε δ' ὡς ἐπικρατούτων, (55) ἢ πάντως γ' ὡς συντιθέντων ἐκεῖτο τὸ σῶμα, τὸ μέλλον ἡμῖν ἢ τροφῆς ἢ φαρμάκου χρείαν παρέξεν.

Κεφ. η'. Ὅτι δ' ἀπὸ τῶν ποιότητων ὀνομάζει τὰ στοιχεῖα πολλάκις ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίῳ, θερμόν μὲν καλῶν, οὔτε τὴν ποιότητα μόνην, οὔτε τὸ κατ' ἐπικρατίησιν αὐτῆς ὁμωνύμως ὀνομαζόμενον, ἀλλὰ τὸ μετέχον ἄκρας θερμοῦτος σῶμα, ψυχρόν δὲ, ἐν ᾧ ψυχρότης ἄκρα, ξηρόν δὲ, ἐν ᾧ ξηρότης, ἐξ αὐτῶν ἂν σοι κατὰ δῆλον γένοιτο τῶν ῥήσεων. ἐπειδὴ μὲν γὰρ λέγει, καὶ πάλιν ἀνάγκη ἀποχωρεῖν ἕκαστον εἰς τὴν εἰσότητος φύσιν, τελευτῶντος τοῦ ἀνθρώπου, τό τε ξηρόν

tum ut medicina usui est, nisi eo fortasse tempore tantummodo, quo corpus summa eget qualitate. Haec igitur a nobis adversus eos prolata sunt; qui perperam Hippocratem intelligunt. Jamque id etiam praeterea conspicuum est, elementa in nostros usus semper venire, ut tamen ea nonnunquam sola et simplicia veniant, quandoque vero ut in mixtione vincentia, et tandem prout corpus id constituunt, quod potest nobis vel alimenti, vel medicamenti usum praestare.

Cap. VIII. Quod autem Hippocrates a qualitatibus in libro de natura humana saepius elementa nominet, atque calidum non solam ipsam qualitatem appellet, neque illud etiam, in quo una quaecumque qualitas alias in mixtura superat, hoc vocet modo, sed potius corpus id, quod est summō calore affectum, et frigidum id, in quo summum sit frigus, et siccum, in quo siccitas ipsa sibi horum verborum series facile poterit apertum reddere. Quum enim ait: Quum interit homo, necesse est nunquodque rursus ad suam ipsius naturam redire,

Ed. Chart. III. [21.]

Ed. Bas. I. (55.)

πρὸς τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν πρὸς τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ θερμὸν πρὸς τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν πρὸς τὸ ψυχρὸν· οὐ τὰς ποιότητας αὐτὰς μόνας λέγει ξηρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν καὶ θερμὸν, ἀλλὰ τὰς οὐσίας, ἐν αἷς αἱ ποιότητες αὗται γὰρ ἀποχωροῦσι, τελευτῶντος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ αὐταὶ τοῖς τοῦ πατρὸς ἀναμίγνυνται στοιχείοις. αἱ ποιότητες δὲ φθείρεσθαι μὲν ἂν λέγοντο, τελευτῶντος τοῦ ζώου, πρὸς δὲ τὴν οἰκείαν φύσιν ἀποχωρεῖν οὐκ ἂν λέγοντο. πάλιν δὲ τοῖς εἰρημένοις ἐπιφέρων ὁ Ἱπποκράτης φησί· τοιαύτη δὲ καὶ ἡ τῶν ζώων φύσις ἐστὶ, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. γίνεται γὰρ ὁμοίως πάντα, καὶ τελευτᾷ ὁμοίως πάντα. συνίσταται γὰρ αὐτέων ἡ φύσις ἀπὸ τουτέων τῶν εἰρημένων ἁπάντων, καὶ τελευτᾷ κατὰ τὸ εἰρημένον ἐς ταὐτὸ, ὅθεν περ συνέστηκεν ἕκαστον. ἐνταῦθα οὖν καὶ ἀπεχώρησεν. ἐναργῶς ἐνταῦθα δῆλόν ἐστι, οὐ τὰς ποιότητας μόνον ὀνομάζειν θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν, ἀλλὰ τὰ στοιχεῖα. πάντων γὰρ τῶν σωμάτων ἐκ τούτων ἐστὶν ἡ

siccum ad siccum, humidum ad humidum, calidum ad calidum, frigidum ad frigidum: non solas pro-
fecto qualitates siccum, humidum, calidum et frigi-
dum vocat, sed eas substantias, in quibus hae reperiun-
tur qualitates. Ipsae enim sunt quae, animali vita de-
functo, abeunt, quaeque elementis universi permiscen-
tur. Qualitates vero possis forsitan dicere, animante
mortuo, interire, ad propriam autem eas naturam redire,
non item. Sed praeterea haec quoque tradit Hippocra-
tes: Talis autem est tum animalium, tum aliorum
omnium natura, omniaque similiter oriuntur,
atque similiter occidunt quippe quorum natura
ex his omnibus, quae diximus, sit constituta: et
unde unumquodque ortum habuit, in id ip-
sum etiam (ut dictum est) pariter definit, et proinde
ad id ipsum tandem redit. Quo loco patet, non solas
illum qualitates appellare calidum, frigidum, humi-
dum et siccum, sed ipsa elementa, quum ab his
universa corpora suam trahant originem, et tandem in

Ed. Chart. III. [21. 22.]

Ed. Bas. I. (55.)

γένεσις, καὶ πάντων εἰς ταῦτα ἢ τελευτή. καὶ σε καὶ τού-
 τῳ προσέχειν τὸν νοῦν ἄξιόν, τῷ λαθόντι πολλοὺς τῶν
 ἱατρῶν, οἱ νομίζουσι φυγεῖν τὸν Ἱπποκράτην τὸ πάντων
 τῶν ἐν γένεσι καὶ φθορᾷ σωμάτων ἀποφαίνεσθαι ταῦτα
 στοιχεῖα. τετράκις μὲν γὰρ ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει, τῇ νῦν
 ἡμῖν προχειρισθείσῃ, τὸ, πάντων, ὄνομα παρέλαβεν, ἔτι τε
 πρότερον, ἥνικα ἔλεγεν· ἀνάγκη τοίνυν, τῆς φύσεως τοιαύτης
 εἶσεως καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου, μὴ
 εἶναι τὸν ἀνθρώπου. [22] ἐν τε τοῖς ἐφεξῆς λόγοις οὕτω
 φαίνεται χρώμενος. ἀλλὰ τοῦτό γε παρορῶσιν οἱ πολλοὶ
 ἄνθρωποι Ἱπποκρατεῖς ἑαυτοὺς ὀνομαζόντων, ἔτι τε πρὸς τού-
 τοις νομίζοντες ἄλλο τι λέγειν αὐτὸν ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν
 καὶ θερμὸν καὶ ξηρὸν, οὐ τὰ κοινὰ πάντων στοιχεῖα. τὰς
 μὲν γὰρ ποιότητας αὐτῶν ὅτι μὴ βούλεται στοιχεῖα τι-
 θεῖσθαι τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων, ἐξ ὧν ἤδη προϋθέμην
 αὐτοῦ εἰσεῶν, ἐταρῶς ἀποδεδείχθαι νομίζω, καὶ ταύτης
 οὐχ ἥμισυ καὶ πάλιν, εἰ μὴ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ, καὶ

haec ipsa etiam omnia dissolvantur. Quod ut attendas,
 quam maxime te monitum velim, quum id quampluri-
 mos medicorum latuerit, qui credant, Hippocratem
 praeteriisse, quo minus statuerit omnium, quae gignan-
 tur et intereant, corporum haec esse elementa. In
 ista enim nuper a nobis recitata sententia quater re-
 peries id vocabulum (omnium) repetitum: sed et superius,
 quum dixit: necesse est, si talis sit cum aliorum omnium,
 tum etiam ipsius hominis natura, hominem non esse unum: et
 etiam in sequentibus eodem visus est uti modo. Multi attamen
 ex his, qui Hippocratici appellari volunt, hoc conniventibus
 oculis praetereunt: qui praeterea etiam putant, Hip-
 pocratem aliud [per] calidum, frigidum, humidum et
 siccum voluisse praeter communia rerum omnium ele-
 menta. Nam quod ipse nunquam senserit, ipsas istorum
 qualitates esse corporum elementa, monstratum esse
 existimo ex illis verbis, quae jam a nobis proposita
 sunt, atque etiam non minus ex his, dum ait: Item
 nisi calidum eam frigido, et siccum cum humido se

Ed. Chart. III. [22.]

Ed. Basf. I. (55.)

τὸ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ μετρίως πρὸς ἀλλήλα ἐξει καὶ ἰσως, ἀλλὰ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου πολλῶν προσέξει, καὶ τὸ ἰσχυρότερον τοῦ ἀσθενεστέρου, ἢ γένεσις οὐκ ἂν γένοιτο. οὐ γὰρ δὴ ἐκ τῶν ποιουμένων μόνον ἡγείται τὴν γένεσιν ὑπάρχειν τοῖς ζώοις, αἱ γὰρ μὴδ' εἶναι δύνανται χωρὶς τῶν σωμάτων, ἀλλ' ἐκ τῶν σωμάτων αὐτῶν, δηλονότι τῶν τὰς ἁκρας ποιότητος δεδεγμένων. ἐκεῖνα γὰρ ἐστὶ τὰ κοινὰ πάντων στοιχεῖα. τὰ δ' ἐπικρατεῖα τούτων ὀνομαζόμενα θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν, ἰδία καθ' ἕκαστον ὑπάρχει. φέρε γὰρ, ἵν' ἐπ' ἀνθρώπου διέλθω τὸν λόγον, ἐκ πρώτων οὗτος καὶ ἀπλουστάτως αἰσθητῶν στοιχείων ἐστὶ τῶν ὁμοιομερῶν ὀνομαζομένων, ἰνὸς, καὶ ὑμέρος, καὶ σαρκὸς, καὶ πτελέης, καὶ ὀστοῦ, καὶ χόνδρου, καὶ συνδέσμου, καὶ νεύρου, καὶ μυελοῦ, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὧν τὰ μόρια τῆς αὐτῆς ἀλλήλοις ἰδέας ἐστὶ σύμπαντα. γέγονε δὲ πάλιν ἐκ τινῶν ἑτέρων προσεχῶν ἑαυτοῖς στοιχείων, αἵματος, καὶ φλέγματος, καὶ χολῆς διττῆς,

moderate et aequaliter habuerint, sed alterum, quod valentius, alterum, quod imbecillius est, plurimum superet, nulla unquam futura est generatio. Quo loco nunquam velim mihi persuadeant, illum arbitrari, ex qualitatibus, quae ne seorsum quidem a corporibus consistere possint, animalia gigni, sed ex corporibus potius, quibus illae qualitates summae insint: ea quippe sunt communia omnium elementa. Quae vero calidum, frigidum, humidum et siccum ob aliquam horum dominationem dicuntur, propria sunt unicuique. Agendum, ut de homine nostrum sermonem habeamus, is ex primis simplicissimisque his sensilibus elementis constet, quae similiaria appellantur: nempe fibra, membrana, carne, adipe, osse, cartilagine, ligamento, nervo, medulla, atque etiam omnibus aliis, quorum universae particulae eandem omnino formam retinent: quae et ipsae quoque ex aliis quibusdam ipsis proximis gignuntur elementis, ex sanguine nimirum et pituita

Ed. Chart. III. [22.]

Ed. Bas. I. (55.)

ὁχρᾶς καὶ μελαίνης, ὧν ἡ γένεσις ἐκ τῶν ἐσθιομένων ἐστὶ καὶ πινομένων, ἃ δὴ πάλιν ἐξ ἀέρος, καὶ πυρὸς, καὶ ὕδατος, καὶ γῆς ἐγένετο. ταυτὶ δ' οὐκ ἐξ ἐτέρων σωμάτων, ἀλλ' ἐξ ὕλης τε καὶ ποιότητων ἐστὶ. καὶ διὰ τοῦτο πυρὸς μὲν, καὶ γῆς, ἀέρος τε καὶ ὕδατος ἀρχὰς εἶναι λέγομεν, οὐ στοιχεῖα· ταυτὶ δ' αὐτὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων στοιχεῖα. μόρια γὰρ ἐστὶν ἐλάχιστα τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπλᾶ καὶ πρῶτα. τὸ μὲν οὖν ἐξ ἀέρος, καὶ πυρὸς, ὕδατος τε καὶ γῆς ἀπάσας τὰς πόας, καὶ τὰ φυτὰ, καὶ τοὺς καρποὺς ἔχειν τὴν γένεσιν, οὐδεὶς ἀμφισβητήσει νοῦν ἔχων· οὐ μὴν σὺδ' ὅτι τροφή ταῦτ' ἐστὶ τοῖς ζώοις ἅπασιν, οὐθ' ὥς ἐκ τούτων ἡμῖν οἱ χυμοὶ γεγότασιν οἱ κατὰ φύσιν ἐν τῷ σώματι φαινόμενοι. τίνες δ' εἰσὶν οὗτοι, καὶ πόσοι, ζητοῦσιν ἡμῖν ὁ δεύτερος λόγος εἰς τοῦτ' ἀποκρίσεται. νυνὶ δὲ κεφαλὴν ἐπιθεῖναι τῷ προτέρῳ λόγῳ πειραθώμεν.

et bile utraque, pallida et atra: quae item ab illis ortum habent, quibus vescimur, quaeque potamus: at haec ex aëre, igne, aqua et terra gignuntur: ipsa vero haec ex nullo amplius corpore alio constituta sunt, nisi quod ex materia et qualitatibus, et proinde has principia quidem esse ignis, et aquae, aërisque, et terrae concedimus, elementa vero nequaquam: illa autem caeterorum omnium elementa esse dicimus, utpote quum rerum omnium primae sint minimaeque ac etiam simplices particulae. Itaque nullus, unquam, qui sanae mentis sit, dubitaverit, quod herbae omnes stirpesque et fructus geniti sint ex igne, aëre, aqua et terra, neque etiam quod haec animantibus omnibus sint alimenta: sed neque de eo ambiget quispiam, quod humores, qui natura in nostris conspiciuntur corporibus, ab his ipsis ortum habeant. Qui vero sint hi, et quot, siquis ex nobis percunctetur, ad secundum librum hanc hujusce rei inquisitionem distulimus; iam enim caput primo libro imponere prope-ramus.

Ed. Chart. III. [22.23.]

Ed. Bas. I. (55.)

Κεφ. θ'. Ἐκ μὲν γὰρ τῶν χυμῶν τούτων ἕκαστὸν τῶν ὁμοιομερῶν ἐγένετο. συνιόντων δὲ τούτων ἀλλήλοις, τὸ πρῶτον ἀποτελεῖται ἀπλούστατον ὄργανον, ὃ μίᾳ ἐνεργείᾳ ἐνεκεν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένετο. τούτων δ' αὖθις ἀλλήλοις συντεθειμένων, ἕτερον ὄργανον μεῖζον γινῆσθαι. κακείνων αὖθις ἀλλήλοις ἐπιπεπλεγμένων, ἡ τοῦ παντὸς σώματος ἀποτελεῖται σύστασις. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς [ἐγχειρήσεσι] λέγεται. καὶ μέντοι καὶ ὅπως [23] ἐγίνετο ὁ Ἱπποκράτης ὑπὲρ ἀπάντων τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινόμενων, ἰδία μοι γέγραπται. νυνὶ δὲ περὶ τῶν ἀνωτέρω στοιχείων, ἃ τὴν αἰσθησὶν διαφεύγει, πρόκειται διελθεῖν, ὑπὲρ ὧν καὶ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίῳ διέλεκται, τὰ μὲν ἰδία καὶ προσεχῇ τοῦ σώματος ἡμῶν στοιχεῖα τοὺς τέσσαρας φάμενος εἶναι χυμοὺς, τὰ δὲ κοινὰ πάντων ὑγρὸν, καὶ θερμὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ ψυχρὸν. ἀπὸ γὰρ τῶν ποιότητων ὀνομάζει τὰ στοιχεῖα, δι' ὧς καὶ στοιχεῖα γέγονε. θερμότητος γὰρ ἄκρας ἐγγινομένης

Cap. IX. Ex his nimirum humoribus similia quaeque gignuntur: ipsis vero simul coeuntibus, primum id atque simplicissimum instrumentum absolvitur, quod unius functionis gratia a natura procreatum est. Mox autem, quum haec item una componuntur, aliud majus instrumentum perficitur. Et deinde ex his aliis simul coagmentatis universi tandem corporis integritas constituitur. Quibus de rebus in dissectionibus administrationibus actum est: sed seorsum etiam in alio quodam opere, quam habuerit Hippocrates de rebus, quae per dissectiones corporum apparent, opinionem, literis mandavimus. At in praesentia de supremis elementis sensum effugientibus, de quibus Hippocrates in libro de natura humana sermonem instituit, differere proposui, qui asserit quidem, eos humores quatuor propria ac proxima esse nostri corporis elementa; communia vero omnium humidum, calidum, frigidum et siccam; ex qualitatibus quippe elementa nominat, ex quibus etiam habent, quod elementa sint. Quum enim materiae

Ed. Chart. III. [23.]

Ed. Bas. I. (55.)

τῇ ὕλῃ, στοιχείον ἔσται τὸ σῶμα ἢ δὴ· κατὰ δὲ τὸν αὐ-
τὸν λόγον καὶ ψυχρότης, ὑγρότητός τε καὶ ξηρότης· οὐ
γὰρ δὴ τῷ ξανθόν, ἢ λευκόν, ἢ μέλαν ὑπάρχειν, ἢ τῷ
κοῦρον, ἢ βαρύν, τὸ στοιχείον κρίνεται· κατὰ ταῦτά δ' οὐδὲ
τῷ πυκνόν, ἢ μαρόν, οὐδὲ τῷ θλίβειν, ἢ τέμνειν, ἢ θλάειν,
οὐδ', ἀπλῶς εἰπεῖν, ἑτέρα τινὶ ποιότητι πλὴν τῶν εἰρημέ-
κων τετιάρων. αὗται γὰρ μόναι, τὴν ὑποκειμένην οὐσίαν
ἄλλοιοῦσαι, τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς τῶν στοιχείων εἰσὶν
αἰτίαι, καὶ φυτῶν καὶ ζώων δημιουργοί· τὸ μὲν οὖν εἰς
ἄλληλα μεταβάλλειν τὰ στοιχεῖα καὶ πρὸς τῶν ἐμφι τὸν Θαλῆν
συγκιχόρηται διὰ τὴν ἐνάργειαν· καίτοι μαχόμενόν γε ἦν
ταῖς ὑποθέσεσιν αὐτῶν, ὡς ἰδεῖσθαι· τὸ δ' ἐκ ταύτης
τῆς ὁμολογίας περιαινόμενον ἦν, ὑποβεβλήσθαι τινα κοινὴν
οὐσίαν ὑπασσι τοῖς στοιχείοις· Ἰπποκράτει μὲν γε καὶ τοῦτ'
ἀποδεδίκεται διὰ μιᾶς ἐκείνης ὁρήσεως, ἣν ἀπασῶν πρώτην
παρεθέμεν, ἐν ἣ φησιν, ὡς οὐκ ἂν ἡλγοῦμεν, εἴπερ ἐν ἡν

summus accedit calor, jam id universum elementum
est; et eodem modo, quum summum frigus, aut humor,
aut siccitas: nam nec quod album sit, aut nigrum,
aut leve, aut grave, aut pari etiam ratione quod den-
sum sit, vel rarum; quodve premat, vel incidat,
vel frangat, (ut tandem in universum loquar) ex nulla
alia qualitate, nisi ex enumeratis illis quatuor, ele-
mentum esse indicatur. Solae etenim hae, quum mate-
riam subjectam alterant, in causa sunt mutuae inter ele-
menta transmutationis, suntque praeterea stirpium ac
animalium opifices. Porro Thaletis etiam sectatores ab
ipsa hujus evidentia coacti, tametsi id eorum (ut jam
ostensum est) decretis adversetur, mutuae tamen ele-
mentorum transmutationi assensere. Hoc autem con-
cesso, statim ea sequebatur conclusio, nempe unam com-
munemque elementis omnibus esse subjectam substan-
tiam. Quod quidem et Hippocrates quoque ea ipsa
dictione, quam priorem ascripsi, monstravit, quum
inquit, nos neutiquam dolituros, si homo unum sit.

Ed. Chart. III. [23.]

Ed. Bas. I. (55. 56.)

ὁ ἄνθρωπος· ταύτην γὰρ οὕτως οὔσαν βραχεῖαν ἀμφοτέρω
 διδάσκειν ἔλεγον, ὥς πλείω· τί ἐστὶ τὰ στοιχεῖα καὶ ἄλλοι-
 οὔσθαι πεφυκότες· τοῦτ' οὖν καὶ γυν. αὐτίς ἀναλάβωμεν,
 ἵν' ἐπιθῶμεν τῷ προτέρῳ λόγῳ τὴν προσήκουσαν τελευτήν.
 ἐπεὶ γὰρ ἀλλοιοῦσθαι πέφυκεν ἡμῶν ἡ οὐσία, τίνες (56) αἱ
 δυνάμεις τοῦτο ὁρᾶν ὑπάρχουσι ποιότητες, ἐφεξῆς ἴδωμεν.
 ὁ μὲν οὖν Ἱπποκράτης, ὥς ἂν βραχυλογία χρώμενος· πάλαια,
 μετὰ τὸ προεῖπεν, ὥς, εἴπερ ἐν ἡν ὁ ἄνθρωπος, οὐδέποτε
 ἂν ἡλγήσεν, ἐφεξῆς ἤδη χρῆται τῷ θερμῷ καὶ τῷ ψυχρῷ
 καὶ τῷ ξηρῷ καὶ τῷ ὑγρῷ πρὸς ἀπάσας τὰς ἀλλοιώσεις, ἐκ
 μὲν τοῦ φαίνεσθαι λαβὼν, ὅτι τὰ πλησιάζοντα σώματα με-
 ταβάλλειν εἰς ἄλληλα πέφυκε τῷ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ
 ξηραίνειν, ἢ ὑγραίνειν· ἐκ δὲ τοῦ προδεδεχθαι τὸ τὴν οὐ-
 σίαν ἀλλοιοῦσθαι πᾶσαν εἰδῶς ἀγαιρεπόμενον, ὥς οὐκ ἐστὶ
 διάκρισις τις καὶ σύγκρισις ἢ φαινομένη τῶν σωμάτων ἀλ-
 λοιώσις, ὥς οἱ περὶ Ἐπίκουρόν τε καὶ Δημόκριτον ἐνόμιζον,

Qua, quantumlibet ea brevissima sit, dicebamus doceri
 utrumque eorum, nimirum et elementa plura esse,
 et natura ad alterationem habilia. Hoc ergo, ut aptum
 priori libro finem imponamus, iterum repetendum ve-
 nit. Quum substantia suapte natura alterationi expo-
 sita sit, mox, quatenus illae sint qualitates, inspicien-
 dum est, quae hoc efficere possint. Hippocrates itaque
 solita antiquorum brevitate usus, ut praefatus est, ho-
 minem, si unum sit, nunquam doliturum, statim ca-
 lidum et frigidum et humidum et siccum ad omnes
 adhibet alterationes; hoc ex evidentia accipiens,
 quod corpora, quae inter se vicina sunt, nata sunt sese
 mutuo transmutare calefaciendo, vel refrigerando, vel
 exiccando, vel humectando. At vero nec ipsum
 latuit, quod, si prius demonstratum sit, universam al-
 terari substantiam, statim subvertitur eorum sententia,
 qui ajunt, apparentem corporum alterationem quandam
 esse concretionem et secretionem, quemadmodum
 sensere Epicurus et Democritus, nec non, quamvis alio

Ed. Chart. III. [23.]

Ed. Bas. I. (56.)

ἑτέρῳ δὲ τρόπῳ πάλιν Ἀναξαγόρας τε καὶ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ μὲν τὰς ὁμοιομερείας εἰσάγων, ὁ δ' ἀμετάβλητα νομίζων εἶναι τὰ τέσσαρα στοιχεῖα. ἡμεῖς δ' ἐξαπλώσαντες τὸν λόγον, εἰς ὕσον σαφέστερον, εἰς τοσοῦτον καὶ πιστότερον ἐργασόμεθα. γενήσεται δὲ τοιοῦτός τις. εἴπερ ἀλγοῦμεν, οὔτε μία τῷ εἶδει, οὔτ' ἀπαθὴς ἐστὶν ἡμῶν ἡ οὐσία. καὶ μὴν εἴπερ πάσχει, θεωρουμένη τε καὶ ψυχουμένη καὶ ξηρουμένη καὶ ὑγραίνουμένη πείσεται. τῶν δ' ἄλλων οὐδεμία ποικιλήτων ἀλλοιοῦν οἷα τ' ἐστὶ τὸ πλησιάζον ὅλον δι' ὅλου. οὔτε γὰρ, εἰ τὸ βαρὺ τῷ κοῦφῳ πλησιάζειεν, ἢ τῷ βαρεῖ τὸ κοῦφον, ἢ τὸ κοῦφον ἔσται βαρὺ, ἢ τὸ βαρὺ κοῦφον, οὔτ', εἰ τῷ τραχεῖ τὸ λεῖον, καὶ τῷ πυκνῷ τὸ μακρόν, καὶ τῷ παχέϊ τὸ λεπτόν. τῶν γὰρ τοιούτων οὐδὲν ἀλλοιοῦν δύναται τὸ πλησιάζον ὅλον δι' ὅλου. ὑπολείπεται οὖν ἔτι τὸ μαλακὸν καὶ σκληρὸν καὶ γλίσχρον καὶ κραῦρον. ἀλλὰ τοι καὶ τούτων τὸ μὲν μαλακὸν

quodam modo, Anaxagoras et Empedocles; horum enim alter similia, alter quatuor quidem elementa, verum ea intransmutabilia introduxit. Nos vero eam rationem explicabimus, ut illam clariorem, et proinde probabiliorem reddamus, quae talis erit. Si nos dolemus, neque specie una erit neque impatibilis nostra substantia: dolemus autem: quare non una secundum speciem neque impatibilis erit substantia nostra. Atqui, si patitur, oportet, ut calefacta frigefactave, humectata aut exiccata patiatur; quum nulla alia qualitate possint, quae sibi invicem proxima sunt, alterari tota per tota. Nam nec grave, si prope rem levem accedat, propterea aut grave leve, aut contra leve grave reddetur; nec asperum, si laevi fiat vicinum, aut densum raro, aut crasso tenue; nullum enim horum id, quod illi proximum est, totum potest et per totum immutare. Sed reliqua praeterea sunt durum et molle, viscidum et friabile: verum ex his molle qui-

Ed. Chart. III. [24.]

Ed. Bas. I. (56.)

[24] καὶ γλίσχρον. ἐκ τῆς τῶν ὑγρῶν ἐστὶ φύσεως· τὸ δὲ σκληρὸν καὶ τὸ κραῦρον ἐκ τῆς τῶν ξηρῶν. ἕτεροι δὲ οὐκ εἰσὶ παρὰ ταύτας ἀπταὶ ποιότητες. ὅτι δ' ὁραταῖς, ἢ ἀκουσταῖς, ἢ γευσταῖς, ἢ ὀσφρηταῖς ποιότησιν αἱ τῆς ἄλλης ἀλλοιώσεις οὐχ ἔπονται, πρόδηλον παντί. γένει μὲν γὰρ εἰσιν ἀπταὶ καὶ αὐταί, διενηγόρασι δὲ τῶν ἰδίως ἀπτῶν τῷ μῆτε κατὰ πάντα τὰ γένη τῶν ζώων συνίστασθαι, μῆθ' ὅλοις ἀλλοιοῦν τὰς ὑποκειμένας οὐσίας. εἴπερ οὖν αὐταὶ μὲν ἰδίαί τινων ὑπάρχουσι ζώων, αἱ δὲ τὴν ὅλην οὐσίαν ἀλλοιοῦσαι τε καὶ μεταβάλλουσai προῖταί· εἰσι τῇ φύσει καὶ κοιναὶ πάντων τῶν ὄντων καὶ τῶν στοιχείων δημιουργοί, δῆλον ὡς ὑγρότης καὶ ξηρότης καὶ θερμότης καὶ ψυχρότης ἐκάστου τῶν ὄντων συνιστᾷσι τὴν οὐσίαν. ὁρθῶς οὖν ὁ Ἱπποκράτης οὐκ ἀνθρώπου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τὴν φύσιν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ συνίστασθαι φησί. καὶ γὰρ ὁρᾷ ταῦτ' εἰς ἄλληλα φανερῶς, ὡς ἅπαντες ὁμολογοῦσι, καὶ τὸ

dem et viscidum ad humidorum, durum vero et friabile ad siccorum naturam pertinent; porro nullae aliae praeter istas sunt tactiles qualitates. Quod vero materiae alterationes minime visibiles sequantur qualitates, nec etiam eas, quae ad auditum, gustum aut olfactum attinent, jam omnibus satis constat: verum et haec quidem sunt e genere tactilium qualitatum; sed ab illis, quae proprie tactiles sunt, hoc differunt, quod haec neque in omnibus animalium generibus consistunt, neque substantias transmutant. Quod si haec quibusdam tantummodo animantibus peculiare sunt, illae vero universam substantiam transmutant et alterant, et natura primae sunt, et rerum omnium communes, et elementorum constitutrices, manifestum est, quod calor et frigus humorque et siccitas cujusque rei substantiam constituent. Et proinde recte Hippocrates non hominis modo, sed aliorum etiam omnium naturam ex calido, frigido, humido et sicco esse constitutam pronunciavit. Siquidem haec, ut omnes latentur, mutuo inter se manifesto agunt; neque a secretionem et

Ed. Chart. III. [24.]

Ed. Bas. I. (56.)

δοῦν οὐκ ἐκ διακρίσεως καὶ συγκρίσεως ἔχει, ἀλλ' ἐκ τοῦ πάσχειν τε καὶ ἀλλοιουῖσθαι δι' ὅλης ἐαυτῆς τὴν οὐσίαν. ἔμοι- μὲν γὰρ καὶ θαυμάζειν ἐπέρχεται τὴν Ἀθηναίου γνώ- μην, μήτε ταῦτα τὰ νῦν εἰρημένα, μήθ' ὅσα προσέθηκεν Ἀριστοτέλης τε καὶ Χρύσιππος, εἰπόντος, ἀλλ' ἀξιούτως ἐναργῆ τὰ στοιχεῖα χωρὶς ἀποδείξεως λαμβάνεσθαι. καίτοι γε, ἐν οἷς αὐτὸς ἀντίειπεν Ἀσκληπιάδῃ, μέμνηται πως καὶ τούτων, οὐχ ἀπάντων μὲν ἀκριβῶς, οὐδὲ ἀγωνιστικῶς, οὐδὲ τάξει καὶ μεθόδῳ λογικῇ χρώμενος τῆς ἀντιλογίας· ὅμως δ' οὖν μέμνηται, ταράττων ἀτάκτως αὐτόν. τούτῳ μὲν οὖν ἄξιον μέμνεσθαι προδιδόντι καὶ Ἱπποκράτειον φυσιολογίαν. ἔμοι δ' ἂν εἴη καιρὸς ἐνταῦθα καταπαύειν τὸν πρῶτον λόγον. ὅσα γὰρ ἄλλα ταῖς ἀπαθῆ μὲν τὴν οὐσίαν ὑποτι- θεμέναις αἰδέεσσι, παραπλεκρούσαις δὲ τὸ κενὸν ἐναν- τιούται, τὰ μὲν ὑπὸ Ἀριστοτέλους τε καὶ Θεοφράστου λέ- ληκται, τὰ δὲ καὶ ἡμεῖς ἂν εἴποιμεν, ἴδια πρὸς ἐκάστην.

concretionem habent quod agant, sed ex eo potius, quod ipsa substantia, per se ipsam totam patitur et alteratur. Et equidem non possum non Athenaeum admirari, qui nec ista, quae nunc exposita sunt, nec ea etiam, quae ab Aristotele et Chrysippo addita sunt, preferre veluerit, sed censuerit potius, absque ulla demonstratione elementa esse pro compertis accipienda. Attamen ubi adversus Asclepiadem differit, horum, et si non proorsus omnium, quoquo modo meminit, neque tamen sub disceptandi formula; nam nec ordinem adhibet, nec logica utitur methodo; dum illi adversatur; eorum enim meminit sine ullo ordine illa discerpens. Unde et hac parte damnandus est, quod rerum naturalium disciplinam, ab Hippocrate institutam ipse prodiderit. Mihi vero jam opportunum videtur, ut primo libro finem imponamus; nam alia, quaecunque his sectis, quae incompatibilem statuunt substantiam, cui intermiscant etiam vacuum, objici possunt, ea partim ab Aristotele et Theophrasto explicata sunt, partim a nobis, quo loco particulatim unicuique sectae contra-

Ed. Chart. III. [24.]

Ed. Bas. I. (56.)

τῶν αἰρέσεων ἀντειπόντες· ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ἐκ περιουσίας·
 ἰκαρὶ δὲ τὰ νῦν εἰρημένα πρὸς ἐπιστημονικὴν ἀποδείξιν.
 οὐτ' γὰρ, ὡς οὐ χρὴ δι' ὅλης ἑαυτῆς ἀλλοιοῦσθαι τὴν οὐ-
 σίαν, ἀντειπεῖν ἔστιν· ἀναιρήσομεν γὰρ οὕτω καὶ πόνον, καὶ
 ἡδονήν, καὶ αἴσθησιν, καὶ μνήμην, καὶ λογισμὸν, καὶ αὐτὴν
 γὰρ τὴν ψυχὴν· οὐδ', ὡς ἄλλη τις ποιότης ἀλλοιοῦν δι' ὅλου
 πέφυκε παρὰ τὰς εἰρημένας τέτταρας. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ
 πρῶτος Ἱπποκράτης ἀπάντων ἔξευρὼν φαίνεται τὰ στοιχεῖα
 τῆς τῶν ὄντων φύσεως, καὶ πρῶτος αὐτάσκειως ἀποδείξας·
 εἰ δ' οὐκ ἐπέγραψε τὸ σύγγραμμα περὶ στοιχείων, ὡς Ἀσκλη-
 πιάδης ὁ ἰατρός, οὐδὲν ἂν εἴη τοῦτό γε ζήτημα· τὰ γὰρ τῶν
 παλαιῶν ἅπαντα περὶ φύσεως ἐπιγέγραπται, τὰ Μελίσσου, τὰ
 Παρμενίδου, τὰ Ἐμπεδοκλέους, Ἀλκμαίωνός τε καὶ Γοργίου,
 καὶ Προδίκου, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων· Ἀριστοτέλει δ' ἐν
 τε τοῖς περὶ οὐρανοῦ καὶ τοῖς περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς
 ὁ περὶ τῶν στοιχείων λόγος ἐξείργασται, ὥσπερ ἐν τοῖς περὶ

diximus. Sed illa quidem ex abundantia. Quam-
 enim ad demonstrationem scientiis congruentem attineat,
 haec ipsa, quae hoc loco diximus, abunde erant: si-
 quidem neque adversari quisquam potest, quin substan-
 tia per se tota non alteretur, quippe quia statim e-
 medio dolorem tolleremus, voluptatesque praeterea,
 et sensum, et memoriam, et rationem, atque etiam
 tandem ipsum animum: sed neque quod alia sit quali-
 tas, his quatuor exceptis, quae possit aliquid per to-
 tum transmutare. Quare si res se ita habeat, primus
 profecto omnium Hippocrates videtur naturae rerum
 omnium elementa excogitasse, atque, quantum satis esse
 possit, demonstrasse. Neque vero nos moveat,
 quod ille suum commentarium non inscripserit de ele-
 mentis, quemadmodum Aselepiades medicus; nihil enim
 hic refert, quam veteres fere omnes videamus sua mo-
 numenta literarum de natura inscripisse, ut Melissus,
 Parmenides, Empedocles, Alcmaeon, Gorgias, Pro-
 dicus, caeterique omnes. Sed Aristoteles in libris de
 caelo et in libris de generatione et interitu agit

Ed. Chart. III. [24. 25.]

Ed. Bas. I. (56.)

τῆς οὐσίας λόγοις Χρυσίππῳ· ἀλλ' οὐδὲ τούτων οὐδέτερος ἐπιγράφει τὰ βιβλία περὶ στοιχείων, οὐδὲ γὰρ τοῦτομα ζητεῖν, ἀλλὰ τὴν δύναμιν ἐξετάζειν τῶν λόγων. εἴτε γὰρ περὶ φύσεως, [25] εἴτε περὶ στοιχείων, εἴτε περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, εἴτε περὶ οὐσίας ἐπιγράφειέ τις τὴν νῦν ἡμῶν ἐνεστώσαν πραγματείαν, οὐδὲν δήπου διοίσει. τῷ δὲ συνηθέστερον εἶναι σχεδὸν ἅπασιν τοῖς νῦν ἐπιγράφειν τὰ τότε αὐτὰ συγγράμματα περὶ στοιχείων, ὀνομάζειν τε διὰ παντός, οὕτω καὶ ἡμῶν ἄμεινον ἔδοξεν εἶναι περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ἐπιγράφαι, καὶ δὴ δοκοῦν μοι πάντα τὸν πρῶτον λόγον ἤδη πεπεραμένον εἶναι. εἰ γὰρ τί που καὶ μικρόν ἐτι διαφεύγει τῶν Ἱπποκράτους εἰρημένων ἀνεξήγητον, αὐτός τις ἕκαστος, ἐξ ὧν εἶπον ὁρμώμετος, ἐξευρήσει καὶ κείνο ὁμολῶς. οἷον ὅτι τε τὴν γένεσιν οὐκ ἐξ ἐνός εἶναι γὰρ, καὶ ὥς, εἰ μὴ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ καὶ τὸ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ μετρίως πρὸς ἀλλήλα ἐξεί και ἴσως, ἀλλὰ τὸ ἕτερον

de elementis; Chrysippus in libro de substantia; nec istorum quispiam libros de elementis inscripsit. Verum ipsis vocabulis non est plurimum insistendum; vis enim sermonis petius perpendenda est. Et equidem nihil ego interesse putaverim, si quis opus hoc de natura inscriberet, vel de elementis, vel etiam de generatione et interitu, vel de substantia. Quum tamen hac tempestate invaluerit haec consuetudo fere apud omnes, ut hujusmodi commentaria de elementis titulum habeant, nos etiam operae pretium duximus, ut de elementis ex Hippocratis sententia inscriberemus. Jamque videor primum hunc librum ad calcem deduxisse; nam si particulam quampiam ex iis, quae ab Hippocrate scripta sunt, praeterimus absque expositione, facile id poterit ex his unusquisque assequi, quae nos jam explicavimus, sicut illud, quod oporteat generationem non esse ex uno; et id etiam, quod, nisi calidum et frigidum et humidum et siccum inter sese moderate ac aequaliter habuerint, sed alterum nimis al-

Ed. Chart. III. [25.]

Ed. Bas. I. (56.)

τοῦ ἑτέρου πολὺ προέξει, καὶ τὸ ἰσχυρότερον τοῦ ἀσθενε-
στερου, ἢ γενέσῃς οὐκ ἂν γένοιτο. διδάσκει γὰρ ἐνταῦθα
περὶ τῆς συμμετρίας αὐτῶν καὶ τῆς κατὰ δύναμιν ἰσότητος,
ὑπὲρ ἧς καὶ ἡμεῖς ἐν τε τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασιν
ἐξηγησόμεθα, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐφεξῆς καὶ μὲν διὰ καὶ
ὅπως δι' ὅλων κεραννύνται τὰ κεραννύμενα, πότερον τῶν
ποιότητων μόνων, ὡς Ἀριστοτέλης ὑπέλαβεν, ἢ καὶ τῶν
σεματικῶν οὐσιῶν δι' ἀλλήλων ἰουσῶν, ἃ οὐκ ἀναγκαῖον
ἐπίστασθαι τοῖς ἰατροῖς; ὅθεν οὐδ' Ἱπποκράτης ἀπεφή-
νατό τι περὶ τούτων, ἀλλ' ἤρκεσθῃ μόνον τῷ δι' ὅλων κε-
ραῶσθαι τὰ στοιχεῖα. τούτου γὰρ ἐστὶν ἡμῖν χρεια πρὸς
τὴν περὶ κράσεων πραγματείαν, ἣν ἐφεξῆς τῆσδε δίδωμι,
καὶ προσέτι τὴν περὶ φαρμάκων. εἰρήσεται δὲ καὶ τῇ τῆς
θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματεία περὶ τῆς χρείας αὐτῶν
ἐπιπλέον. ἐν δὲ τῷ παρόντι τοσοῦτον εἰπεῖν ἀποχρήσει
πρὸς τὸν ἐνεστώτα λόγον, ὅτι τῶν ὑπ' Ἀσκληπιάδου λε-
γομένων ἐν τῷ περὶ στοιχείων βιβλίῳ πρὸς τοὺς ὅλους

ternim excellat, fortius, inquam, id quod imbecillius
est, nulla unquam futura est generatio. Hoc enim
loco de eorum agit moderatione atque virium aequa-
litate, quae nos tum in libris de temperamentis, tum
etiam mox in aliis exponemus; et praeterea quo pacto
eae quae miscentur, per tota temperentur solisque qua-
litatibus, ut Aristoteles sensit, an potius ipsis etiam
corporis substantiis in sese mutuo penetrantibus; quae
tamen non est opus medicum scivisse, et proinde nihil
de his Hippocrates pronuntiavit; satis enim ipse habuit,
si monstraret, elementa per totum temperari. Quippe
quoniam haec non parum usui futura sunt, partim ad
librum de temperamentis, quem paulo post prosequemur,
partim ad librum de medicamentis, sed et in libro de
curandi methodo de horum usu abunde sumus fer-
monem habituri. Quantum vero ad praesens negotium
attinet, hoc praeterea dixisse satis fuerit, quod ea,
quae ab Asclepiade in libro de elementis contra illos

Ed. Chart. III. [25.]

Ed. Bas. I. (56. 57.)

διὰ ὅλων κεραννύσας ἀλλήλαις τὰς οὐσίας οὐδὲν αἵρεται
 τῶν τὰς ποιότητος μόνας κεραννυσθαι λεγόντων. ὥστ', εἰ
 καὶ διὰ μηδὲν ἄλλο, διὰ γοῦν τό γ' ἀσφαλὲς αἰρετέον τὸ
 δόγμα, καὶ λεκτέον, ὥς ἐν τῷ μίγνυσθαι τὸν οἶνον, εἰ
 τύχη, τῷ ὕδατι, καὶ κατὰθραύεσθαι μέχρι σμικροτάτων ἑκα-
 τέρου τὰ μόρια, δοῦν καὶ πάσχειν αὐτοῖς εἰς ἀλλήλα συμ-
 βαίνει καὶ μεταδιδόται (57) τῶν ποιότητων ἀλλήλοις ἐτοι-
 μότερον, ὅσῳ περ ἂν εἰς ἐλάττω κατὰθραυσθῇ, καὶ διὰ
 τοῦτο κινουῖσιν ἐπὶ πλεῖστον οἱ μίγνύντες ἀλλήλοις τὰ τοι-
 αῦτα, τὴν εἰς ἐλάχιστα διαίρεσιν αὐτῶν μηχανώμενοι. καὶ
 μὲν δὴ καὶ τὸ μᾶλλον ἐτοῦσθαι τὰς ποιότητας ἀλλήλαις
 τῶν ἐπὶ πλεόν ἀναμιχθέντων τε καὶ χρονισάντων ὁμολογεῖ
 τῷ λόγῳ. χρόνου γὰρ δεῖται τὰ σμικρὰ μόρια τῶν κεραννυ-
 μένων, ἵν' εἰς ἀλλήλα δράσῃ καὶ πάθῃ τελέως, καὶ οὕτως
 ἐν ἀπεργάσῃται τὸ ὅλον ὅμοιον ἑαυτῷ πάντῃ. διὰ ταῦτα
 καὶ τῷ παραχρῆμα μὲν οἷον τε διαχωρίσαι πάλιν ἀπ' ἀλ-
 λήλων ἔνια τῶν ἀναμιχθέντων· εἰ δ' ἐπὶ πλεόν χρονίσαιεν,

proferuntur, qui totas substantias per totas misceri
 statuunt, minime eos attingunt, qui solas ajunt quali-
 tates temperari. Unde ex hoc saltem capite, si non
 ex alio, hoc decretum esset recipiendum; quod tutius
 nimirum sit; dicendumque proinde est, quod, si vinum,
 exempli gratia, aquae immisceatur, particulae horum
 utrorumque in minima infringuntur, moxque inter se
 mutuo agunt et patiuntur, et eo facilius sibi invicem
 qualitates impertiantur, quo fuerint in minutiora red-
 actae; et propterea, qui id genus res permiscent, diu-
 tius eas commovent, eo commento divisionem in mi-
 nima molientes. Atqui et ipsa ratio dictat, qualitates
 eorum melius simul uniri, quae magis et diutius fuerint com-
 mixtae; nam tempore opus est, ut eorum, quae com-
 miscentur, mutuae particulae inter se invicem exacte
 agant et patiantur, atque ita totum id unum et sibi
 undique et penitus simile evadat. Et hac de causa
 nonnulla possunt statim post mixtionem segregari; quae

Ed. Chart. III. [25.]

Ed. Bas. I. (57.)

ὡς ἐπωθῆναι τὸ πᾶν, ἀμήχανον ἔτι διακρίναί τε καὶ διελθεῖν ἀπὸ θατέρου θάτερον. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ τρόπου τῆς δι' ὅλων κράσεως εἰρησεται τι καὶ τοῖς περὶ φαρμάκων.

fi diutius permanferint, et tantisper, donec totum factum fuerit unum, nequit alterum ab altero amplius divelli. Nos tamen iterum in libro de medicamentis nonnulla adhuc de ratione temperaturae, quae per totum est, dicemus.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ἹΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Ed. Chart. III. [26.]

Ed. Bas. I. (57.)

Κεφ. α'. Ἐπὶ δὲ τὸν δεύτερον λόγον ἤδη μοι ἵέναι καιρός. ἀποδείξας γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ἀπάντων τῶν ὄντων κοινὰ στοιχεῖα τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ἐφεξῆς ἐπὶ γένος ἕτερον στοιχείων μέτεισιν, οἷόν τε πρῶτον οὐδὲ κοινόν, ἀλλὰ τῶν ἐναιμῶν ζώων ἴδιον. αἷμα γὰρ, καὶ φλέγμα, καὶ χολή ξανθή τε καὶ μέλαινα στοιχεῖα τῆς ἀπάντων γενέσεώς ἐστι τῶν ἐναιμῶν ζώων, οὐκ ἀνθρώπου μόνον. ἀνθρώπου δέ γε ἴδια μόρια τὰ ἐλά-

GALENI DE ELEMENTIS EX HIPPOCRATE LIBER SECVNDVS.

Cap. I. Sed jam opportunum fuerit, ut ad secundum librum accedamus. Ut enim Hippocrates demonstravit, calidum, frigidum, humidum et siccum esse communia rerum omnium elementa, mox ad alterum transit elementorum genus, non amplius quidem primum aut commune, sed animalium sanguineorum proprium. Sanguis enim pituitaque et bilis utraque flava ac atra sunt non modo generationis hominum, sed caeterorum etiam animantium sanguine praedictorum elementa. Hominis vero propria sunt ipsae partes minimae,

Ed. Chart. III. [26. 27.]

Ed. Bas. I. (57)

χιστά τε καὶ ὁμοιομερῇ προσαγορευόμενα. κοινωνία δέ ἐστι καὶ τούτων αὐτῶν πρὸς ἕνα τῶν ἐναιμῶν ζώων, ὅσον ἵππον, καὶ βοῦν, καὶ κύνά, καὶ τᾶλλα, ὅσα τοιαῦτα. πάντα γὰρ ταῦτα καὶ ἀρτηρίας ἔχει, καὶ φλέβας, καὶ νεῦρα, καὶ συνδέσμους, καὶ ὑμένας, καὶ σάρκας, οὐ μὴν ἀκριβῶς γε πάντη τοῖς ἀνθρώποις ὅμοια. τινὰ δὲ καὶ κατὰ γένος ἕτερα; καθάπερ ὀπλᾶς, καὶ κέρατα, καὶ πλῆκτρα, καὶ θάμνη, καὶ φολίδας, καὶ λεπίδας. ὥσπερ οὖν τὸ θερμόν, καὶ τὸ ψυχρόν, καὶ τὸ ξηρόν, καὶ τὸ ὑγρὸν ἀπάντων. ἦν κοινὰ στοιχεῖα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἴδια πάλιν ἐκάστου τῶν ζώων ἐστὶ τὰ πρῶτα πρὸς αἰσθησιν μόρια, περὶ ὧν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγγχειρήσει λεξεται. μετὰξὺ δὲ τούτων τε καὶ κείνων ἡμῖν μὲν οἱ τέσσαρες χυμοὶ, τῶν δ' ἄλλων ζώων ἐκάστῳ τοῦθ', ὅπερ ἂν ὕλη τῆς γενέσεως αὐτῶν ἢ προσεχής. οὕτω γὰρ εἰώθασιν ὀνομάζειν, [27] ἐξ ἧς πρώτης τι γίνεται, μηδεμιᾶς ἐν μέσῳ δευτέρας ἐτέρας μεταβολῆς.

quae similes appellantur: quamvis et in his aliquam habeat cum nonnullis sanguineorum animalium communionem, sicut cum bove, cane, equo et quibuscunque aliis hujusce generis. Siquidem haec omnia venas habent et arterias, et nervos, et ligamenta, et membranas carnesque, attamen non omnia usquequaque humanis similia; imo quaedam etiam sunt alterius cujusdam generis, qualia ungulae, aculei, rostra, squamae et cortices. Unde quemadmodum communia omnium elementa erant calidum, frigidum, humidum et siccum; ita rursus propria uniuscujusque animalis sunt partes illae, quae sensu primae habentur, de quibus in dissectionum pertractationibus sermo habetur: inter has vero et illa medium in nobis quidem humores quatuor locum obtinent; in aliis vero animantibus quicquid unicuique illorum proxima fuerit generationis materia: nam hoc sane modo id consueverunt appellare, ex quo primum fit aliquid, nulla praeterea media egens transmutatione.

Ed. Chart. III. [27.]

Ed. Bas. L. (57.)

Κεφ. β'. Ὅτι μὲν οὖν ἐκ τοῦ τῆς μητρὸς αἵματος ἅπαντα γέγονε τὰ τῶν ἐναίμων ζώων μόρια, πρόδηλον παρτί· μετέχοντος δὲ τούτου φλέγματός τε καὶ διττῶν χολῶν, εὐλόγως ἐνταῦθα διέστησαν, οἱ μὲν ἐξ αἵματος μόνου τὴν γένεσιν ὑπάρχειν ἡμῖν, οἱ δὲ ἐκ τῶν τεττάρων χυμῶν φάσκοντες. ἔστι μὲν οὖν οὐχ ὁμοίως ἀποδείξαι τὰληθές ἐνταῦθα δυνατόν, ὥς ἐπὶ τῶν πρώτων στοιχείων· ἐκάτερος γὰρ ὁ λόγος ἔχει τι πιθανόν. ἐξ ὧν δ' οὖν ὁ Ἱπποκράτης κληθεὶς, ἀληθέστερον εἶναι νομίζει, τοὺς τέσσαρας χυμοὺς ὕλην εἶναι τῆς τοῦ ἀνθρώπου γενέσεως, ἐπιδείξαι πειράσομαι, τὴν ἀρχὴν ἐνθένδε ποιησάμενος· ὁμοιομερές μὲν οὖν ἔστι καὶ σὰρξ, καὶ νεῦρον. ἀλλ' ἡ μὲν σὰρξ ἑναεὶός τε καὶ μαλακὴ καὶ θερμὴ· τοῦναντίον δὲ τὸ νεῦρον ἀναιμόν τε καὶ σκληρόν καὶ ψυχρόν. οὐ μὲν οὐτ' ἐκείνη μαλακὴ καὶ θερμὴ τελείως ἐστίν, οὔτε τὸ νεῦρον σκληρόν καὶ ψυχρόν. ἀλλὰ τὸ μὲν αἷμα τῆς σαρκὸς μαλακώτερόν τε καὶ

Cap. II. At vero quod omnes sanguineorum animalium partes ex matris sanguine gignantur, jam factis omnibus constat. Et quam fit is pituitae, necnon et utriusque bilis particeps, non absque ratione ex hoc capite dissidium ortum est: quippe quod nonnulli fuerint, qui ex solo sanguine assererent nos esse genitos, alii vero ex succis quatuor. Nec aequè est deinde in his facile veritatem monstrasse, ac in primis elementis: siquidem utraque horum sententia probabilitate non vacat. Ego vero conabor ea explicare, unde adductus est Hippocrates, ut sentiret, humores quatuor materiam esse generando homini, hinc tamen sumpto exordio. Similaris quidem et caro est, et nervus; verum caro sanguinea et mollis est, atque etiam calida: at nervus in his omnibus contra ac illà se habet, utpote qui exanguis sit, durus ac frigidus. Verum enimvero nec illa omnino mollis et calida est, neque durus ac frigidus est nervus: sanguis quippe carne mollior

Ed. Chart. III. [27.]

Ed. Bas. I. (57.)

θερμότερόν ἐστι· τὸ δὲ ὁστοῦν τοῦ νεύρου σκληρότερον καὶ ψυχρότερον. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον μορίων ἕτερον ἑτέρου, τὸ μὲν ψυχρότερόν ἐστι, τὸ δὲ θερμότερον, καὶ τὸ μὲν μαλακότερον, τὸ δὲ σκληρότερον. ἄρ' οὖν ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας τὰ πάντα γέγονεν, ἢ μᾶλλον ἀγαθός τις οὐσα δημιουργός ἢ φύσις, ἥνικα τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ παρὰ τῆς μητρὸς αἵματος, εἰς τὴν μήτραν ἰόντος, ἐγέννα τε καὶ διέπλαττε τὸ ἔμβρυον, εἰς μὲν τὴν τῶν σκληροτέρων σωμάτων πῆξιν εἴλκεν ἐξ αὐτοῦ τὸ παχύτερον, εἰς δὲ τὴν τῶν μαλακωτέρων τὸ ὑγρότερον; οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν θερμότερον εἰς τὴν τῶν θερμοτέρων, τὸ δὲ ψυχρότερον εἰς τὴν τῶν ψυχροτέρων; ἐμοὶ μὲν οὖν οὕτω δοκεῖ μακροῦ φυσικώτερον εἶναι, καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν εὐθέως διαπεπλάσθαι τὸ κῆμα, καὶ τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ παντὶ τὴν τροφήν καὶ τὴν αὐξησιν ἕκαστον τῶν μορίων ἔχειν ἐκ τῆς οἰκείας ὕλης. ἐν μὲν γάρ τι φαίνεται τὸ αἷμα, καθάπερ καὶ τὸ γάλα. διδάσκει δ' ὁ λόγος, οὐχ ἔν ὑπάρχειν αὐτὸ, καθότι μηδὲ τὸ γάλα.

ac calidior est; os autem nervo durius et frigidius, et ita caeterae particulae sigillatim se habent: nam haec quidem altera frigidior est, illa vero calidior, atque haec mollior, illa durior. Quid ergo, ex eadem omnia procreata sunt substantia, vel potius sagax rerum opifex natura, quo primum tempore ex sanguine ab ipsa matre in uterum delato foetum procreabat atque formabat, quod in eo crassius erat, ad solidiora corpora constituenda attraxit, quod vero tenuius, ad molliora, et simili etiam modo, quod calidius erat, ad calidiora, et etiam, quod frigidius, ad frigidiora? Et sane mihi videtur quidem longe esse magis naturae consentaneum, et statim ab ipsis initiis formari foetum, ac subsequenti etiam tempore universo unamquamque particulam suam habere alimentum augmentumque ex propria peculiarique materia. Nam sanguis, ut lac etiam, una quaedam res videtur; ratio tamen docet, illum non esse unum,

Ed. Chart. III. [27.]

Ed. Bas. I. (57.)

τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ἄκρως ὀρρῶδες καὶ λεπτόν· ἐν τῷ γάλακτι, τὸ δὲ ἄκρως τυρῶδες καὶ πάχυν. ταῦτα δὲ, ἕως μὲν ἐκέρωτο πρὸς ἀλλήλα, μέσον ἀπειργάζετο τὸ γάλα τυροῦ καὶ ὀρρῶ· διακριθέντα δὲ, τὴν οἰκίαν ἰδίαν ἐνεδείξατο, καὶ τὴν τοῦ γάλακτος ἐδίδαξε φύσιν, ὥς οὐκ ἄρα ἐν ἡν ἀκριβῶς, ἀλλ' ἐξ ἐναντίων τε καὶ διαφερόντων συγκεῖμενον. ὥς οὖν ἐν τῷ γάλακτι τὸ μὲν ἐστὶν ὀρρῶδες, τὸ δὲ τυρῶδες, οὕτως καὶ ἐν τῷ αἵματι τὸ μὲν οἷον ἰχθὺς αἵματος ἀνάλογον ὀρρῶ γάλακτος, τὸ δὲ οἷον ἰλὺς τις καὶ τρυξ ἀνάλογον τῷ τυρῶ. καὶ μὲν δὴ καὶ ἵνας ἐμφερομένας τῷ αἵματι σαφῶς ἐστὶ θεάσασθαι, καὶ τούτων ἐξαιρεθεῖσιν, οὐ πηγνυται τὸ αἷμα, καὶ χωρισθὲν τῶν ἰνῶν τὸ αἷμα καὶ χροαῖ καὶ συστάσει διαφέρει. τὸ μὲν γὰρ ἐρυθρόν ἀκριβῶς φαίνεται, τὸ δὲ ξανθότερον τούτου, τὸ δὲ μελάντερον. ἐστὶν ὅτε δὲ καὶ σαφῶς ἐπανθῇ τι λευκὸν αὐτῷ, καὶ ποτε πελιδνὸν ἔπαν

sicut nec lac. Nam in lacte aliquid est, quod omnino ferosum ac tenue est, aliquid etiam, quod penitus casei speciem refert crassumque est: et dum haec simul erant contemperata, lac constituebant, quod inter caseum medium erat et serum: simul autem ut discernantur et propria eorum forma inde ostenditur, et praeterea docetur, lactis naturam unam non esse usquequaque, sed ex contrariis atque etiam differentibus concretum. Quemadmodum igitur in lacte et serum reperitur et caseus, sic et in sanguine liquor quidam est, qui sero in lacte pro portione respondet; est et id, quod veluti limus quidam ac faex sanguinis est, et caseo in lacte assimilatur. Sed et fibras in sanguine deferri, nemo est qui videre non possit: quae si ex eo detrahantur, jam non concrevit amplius sanguis, qui deinde non parum, illis exemptis, colore ac substantia differt: quippe quum ex eo pars quaedam omnino rubra videatur, alia vero potius flavescat, quaedam etiam magis ad atrum vergat, nonnunquam vero et aliquid albicans se in illius superficie aperte offert, interdum

Ed. Chart. III. [27. 28.]

Ed. Bas. I. (57.)

ἐφάνη, [28] καὶ νῆ Δία γε πολλάκις ἔγγυς τῷ μέλανι, καθάπερ τις πορφύρα κατακορῆς· ὥστ' οὐχ ἐν ἀκριβοῦς τὸ αἷμα. πάντων γὰρ ἂν, οἶμαι, καὶ ζώων καὶ ἀνθρώπων ὅμοιον ὑπῆρχε διὰ παντός, εἴπερ ἦν ὄντως ἐν. ἀλλὰ ποτε ἐν αὐτῷ πλεονεκτεῖ τὸ παχὺ καὶ μέλαν, ὥς καὶ τὴν χροάν ἅπαντος τοῦ σώματος μελαντέραν φαίνεσθαι, καὶ τὰς οὐλὰς μελαίνεσθαι, καὶ κροοῦσθαι τὰς ἐν τοῖς σκέλεσι φλέβας, ἅμα τινὶ πελιδνῷ χρώματι· ποτε δὲ τὸ ξανθόν, ὥς καὶ τοῦτ' ἐκ τε τῶν τριγῶν ἐστὶν ἰδεῖν, καὶ τῆς συμπίσης τοῦ σώματος χροᾶς, ἐμέτων τε καὶ διαχωρημάτων· ἔστι δ' ὅτε τὸ ἐρυθρόν ἢ λευκόν, ὥς καὶ ταῦτα ἐκ τε τῶν τοῦ ὅλου σώματος χρωμάτων καὶ τριγῶν καὶ διαχωρημάτων φαίνεσθαι· καὶ μὲν δὴ καὶ εἰ τὰς φλέβας ἐκτέμοις ἀγμαινόντων ἐτι τῶν ἀνθρώπων, τοῦ μὲν τινοῦ αὐτῶν ξανθὸν εὐήσεται τὸ αἷμα, τοῦ δ' ἐρυθρόν, τοῦ δὲ λευκότερον, τοῦ δὲ μελάντερον. καὶ εἰ δοῦναι δὲ φάρμακον ἐθέλοις ἐκκαθαῖρον τὸ σῶμα, τοιοῦτον

tamen totus fere videtur livens, laepe adeo nigricat, ut me hercle purpuram quandam saturam referre videatur. Unde sanguis minime unum erit, quia, si esset revera unum, nimirum (ut mihi quidem videtur) in omnibus cum animalibus tum hominibus usquequaque similis. Attamen quandoque, quod crassum nigrumque est, adeo alia in eo superat, ut universi corporis color nigrior videatur, cicatricesque nigriores reddantur atque venae in cruribus varicosae fiant, et liventi quodam colore suffusae. Quandoque vero quod flavum est: ut facile et ex capillis, et ex corporis colore, et praeterea ex vomitu et alvi dejectionibus conspicitur. Nonnunquam etiam id, quod aut rubrum est, aut album: quae et ipsa tum in colore totius corporis; tum in vomitu et alvi excrementis notari possunt. Quod si ipsas etiam venas feces hominibus, qui prospera adhuc fruuntur valetudine: ab his quidem flavus profluet sanguis, ab aliis ruber, ab aliquibus nigrior, ab aliis albior. Sed si medicamentum insuper exhibeas, quod vim habeat corpus purgan-

Ed. Chart. III. [28.]

Ed. Bas. I. (57. 58.)

ἐκκενῶσει χυμὸν, ὁποῖον ἔλκειν πέφυκεν, ἀλλ' οὐκ ἴσον ἐν πάσῃ φύσει σώματος, οὐδ' ὑγιαίνοντων, οὐτ' ἀρρώστωντων. ἴνα γὰρ ἀπὸ τῶν ἀρρώστωντων (58) ἄρξωμαι, χολῆς τῆς ὀχρεᾶς τε καὶ ξανθῆς ὀνομαζομένης εἰ δοίης τοῖς ἐκτεριῶσιν ἀγωγὸν φάρμακον, ἄξει σοι παμπόλλην χολήν. εἰ δέ γε τοῖς τὸν καλούμενον ὕδερσιν λευκοφλεγματίαν νοσοῦσι ταῦτ' οὗτο δοίης φάρμακον, ἐλαχίστην μὲν ἐκκενῶσει χολήν. εἰ δ' αὖ πάλιν ἕτερον δοίης φάρμακον, ὕφ' οὗ φλέγμα κενουῖσθαι πέφυκεν, ἥκιστα μὲν ἐν τοῖς ἐκτεριῶσι κενῶσει φλέγμα, καὶ σὺν μεγάλῃ τῇ βλάβῃ. πάνπολιν δὲ τοῖς πρὸ-ιρημένοις ὕδερσι, καὶ χωρὶς τοῦ βλάψαι. καὶ μέντοι καὶ τοῖς ἐλεφαντιῶσι πολλάκις ἐδώκαμεν, ὅ τι χολήν ἐκαθαίρει μελαιαν. ὕφ' οὗ καὶ ῥάστην καὶ πλείστην σὺν ὀφελείᾳ μεγάλη τὴν κένωσιν εἶδομεν ἀπαντῶσαν.

di: illud ejusmodi quidem humorem evacnabit, qualem attrahendi vim instam habet: verum non tantumdem in quacumque corporis natura, siue sanum id sit, siue aegrotet. Nam (ut a morbidis exordiar) si laboranti morbo regio medicamentum dederis, ex his, inquam, quae bilem eam, quae flava aut pallida appellatur, educunt: plurimam ille bilem dejiciet. Si vero id ipsum ei dederis, qui aqua tenetur intercute, quam leucophlegmatian vocant: bilis admodum parum educes. Si rursus medicamentum obtuleris, quod vim habeat solvendi pituitam: id quidem exiguam ab eo, qui morbo arguato arreptus est, pituitam detrahet, nec sine ingenti illius noxa: plurimum vero ab illo, qui ea intercute aqua laborat, quam nuper nominavimus, et absque ullo incommodo. Atqui et eis, qui morbo elephantiasi tentarentur, medicamentum purgatorium, quod atram bilem purgat, tradidimus saepissime, et subinde copiosam facilemque et cum utilitate maxima evacuationem consequentem vidimus.

Ed. Chart. III. [28.]

Ed. Basf. I. (58.)

Κεφ. γ'. Ασκληπιάδης δὲ, πάντα τὰ καλὰ τῆς τέχνης ἐπιχειρῶν ἀνατρέπειν τῷ λόγῳ διὰ τοὺς θαύμαστους ὄγκους καὶ πόρους, πειρᾶται μεταπεῖθιν ἡμᾶς, ὡς οὐχ ἔλκει τὸ οἰκεῖον ἕκαστον τῶν φαρμάκων, ἀλλὰ μεταβάλλει, καὶ τρέπει, καὶ ἀλλοιοῖ, διαφθεῖρόν εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ὅποιον ἂν ᾖ τὸ ἐλχθέν. εἴτα τὴν ἀκολουθοῦσαν ὠφέλειαν, οὗ τῇ τοῦ λυποῦντος καθάρσει γίνεσθαι φησιν, ἀλλὰ τῷ κοινῷ λόγῳ τῆς κενώσεως. ὁ μὲν οὖν Ασκληπιάδους λόγος οὕτως ἀναισχυντεῖ κατὰ τοῦ φαινόμενου. τὸ φαινόμενον δὲ γ', ὡς Ἱπποκράτης τε καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἰατροὶ, τῇ πείρᾳ βασανίζοντες, ἔμαθον, ὡς εἰρητὰ πρόσθεν, ἔχει. εἰ γὰρ ἐπιχειρήσεις ἀνθρώπων χολῶντι φλέγματος ἄγνων. δοῦναι φάρμακον, οὐ μετὰ μικρᾶς, εὐ οἶδ' ὅτι, ζημίᾳς πειράσῃ τοῦ ἐγγεισθήματος. εἰ δέ γ' ὡς κενοῦντα μόνον ὠφελεῖ τὰ καθάροντα, τί οὐ φλέβας τέμνομεν ἀπάντων, εἰ' ἰσχυροὶ

Cap. III. At Asclepiades, qui optima quaeque hujus artis propter illos admirabiles tumores meatusque sua oratione evertere sibi proponit, conatur nobis dissuadere, quod medicamentum quodcumque peculiarem sibi humorem detrahat, sed illum potius transmutat, convertit, alterat, ac tandem in sui ipsius naturam id, quod ipsum trahit, quaecumque fuerit, corrumpit. Nec deinde juvamen, quod purgationem consequi videmus, ait ipse evenire propterea, quod id vacuetur, quod infestabat, sed ex communi potius evacuationis ratione. Sic igitur Asclepiadis sermo apparentibus imprudenter adversatur. Porro quod apparet, ut Hippocrates caeterique medici rem hanc experientiae examine indagando didicere, ita, ut nos antea diximus, se habet. Nam si bilioso homini medicamentum, quod pituitam purgandi facultatem habeat, exhibere tentaveris, sane non dubito, quin sis hoc illius decretum non sine damno experturus. Praeterea si purgatoria medicamenta ea tantum ratione juvant, quod evacuant, cur non omnibus venas secamus hominibus, qualescunque illi sint, graciles

Ed. Chart. III. [28. 29.]

Ed. Bas. I. (58.)

τύχοιαν ὄντες, εἴτε παχείς, εἴτ' ἰκτεριῶντες, εἴτε μελαγχολῶντες; [29] ἀλλὰ πολλοῖς μὲν τῶν τοιούτων, ἰσχυροῖς οὖσιν ἱκανῶς, οὐ σμικρὰν ἥνεγκεν ὠφέλειαν ἢ τοῦ λυποῦντος χυμοῦ κένωσις. εἰ δ' αἵματος αὐτῶν ἀφελὲν ἐτόλμησέ τις, εὐθὺς ἂν ἀπέκτεινεν. ἀλλὰ ταῦτα λέγειν ἀναγκάζουσιν Ἀσκληπιάδην οἱ ὄγκοι καὶ πόροι καὶ τὰ ἄναρμα στοιχεῖα. τοῦτοις γὰρ ἔπεται τὸ μηδεμίαν εἶναι τῆς φύσεως ἡμῶν ἀλλοτρίαν ποιότητα, μηδὲ τὴν τῶν ὁσημέραι διὰ τῆς γαστρὸς ἡμῶν ἐκκενουμένων περιττωμάτων· ἀλλ' ὅταν ἐπισχεθῇ ἡ γαστήρ, τῷ λόγῳ τοῦ πλήθους ἡμᾶς βλάπτεσθαι, καὶ εἶναι τὴν ἴασιν ὀλιγοσιτίαν ἢ ἀσιτίαν παντελῆ. πληθὺς γάρ τοι τοιούτων λόγων ἀποτετόλμηται πρὸς Ἀσκληπιάδου, τοῖς ἐναργέσι μαχομένου, οἱ τοὺς μὲν ἀγνοοῦντας τὸ φαινόμενον ἀπορεῖν ἀναγκάζουσι, τοὺς δὲ γινώσκοντας ἐκπλήττεσθαι τε καὶ θαυμάζειν τὴν ἀναισχυντίαν τοῦ ἀνθρώπου. ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν Ἀσκληπιάδειον τόλμαν ἐν ἑτέροις ἐπὶ πλέον εἰρήσεται. τὰ φαινόμενα δ' ἐναργῶς πάλιν

aut crassi, sive regio morbo teneantur, sive bili atra vexentur? Atqui ex his plurimi, qui graciles erant, ex purgatione humoris, a quo infestabantur, non parum praesidii reportarunt: quibus, si sanguinem detrahere auderes, interitum protinus inferres. Sed Asclepiades ab illis tumoribus meatibusque ac incompactis elementis cogitur haec proferre: quippe quum hinc sequatur, ut nulla sit qualitas nostrae naturae aliena, adeo ut neque etiam eorum excrementorum, quae quotidie per alvum vacuantur: et proinde quum alvus suppressitur, nos ratione multitudinis laedamur, illique remedio erit vel parcae velsci, vel omnino a cibo se continere. Et plurima suis sermonibus Asclepiades commentus est, quae cum his pugnant, quae evidentia sunt. Et sane haec illis quidem occasionem dubitandi praestant, qui ea ignorant, quae apparent: at illi, qui horum periti sunt, istius hominis impudentiam admirantur et stupent. Caeterum nos contra Asclepiadis audaciam in aliis plura afferemus: nunc ad ea, quae manifesto apparent, redeuntēs

Ed. Chart. III. [29.]

Ed. Bas. I. (58.)

ἀναλάβωμεν, ἐπόμενοι ταῖς Ἱπποκράτους ῥήσεσιν, ὡς οὐ μαντευσαμένου δήπουθεν, ὡς ἰατρός τις ἄπειρος ἢ ἀναίσχυντος ἐς τοσοῦτον ἔσοιτο, καθάπερ Ἀσκληπιᾶδης, ὡς ἦτορ παντάπασιν ἀγνοῆσαι τὰ οὕτω σμικρὰ τῆς τέχνης, ἢ γνοὺς ἀγνήσκηται μὴ γινώσκειν. ὅθεν, οἶμαι, καὶ ὁ λόγος ἡμῶν μὲν μακρότερος γίνεται διὰ τὰς πρὸς τοὺς ἀναίσχυιτήσαντας ἀντιλογίας. Ἱπποκράτει δὲ βραχὺς καὶ σύντομος, αὐτὸ τὸ φαινόμενον ἐξαργῶς γράφοντι, χωρὶς ἀπάσης κατασκευῆς, τοῦ μὴδ' ὑπονοῆσαι μὴδέν, μήτ' ἀγνοῆσαι τὰ τοιαῦτα, μήτ' ἀγνήσασθαι.

Κεφ. δ'. Πρὸς μὲν τοὺς λέγοντας, αἷμα μόνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ἢ ἐν ὅτιον ἄλλο, τοσοῦτον εἶπὼν ἡρεσέσθην, δεικνύειν ἀξιώσας αὐτοὺς, μὴ μεταλλάσσοντα τὴν ἰδέαν τὸν ἄνθρωπον, μήτε γινόμενον παντοῖον, ἀλλ' ἢ ὡς ἡν τινὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἢ τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾗ αἷμα ἐν ἐὼν φαίνεται μόνον. εἰκὸς γάρ ἔστιν εἶναι φησι μίαν γέ τινα ὥρην, ἐν ᾗ φαίνεται αὐτὸ ἐν ἐωυτέῳ ἐν ἐὼν, ὃ τί ἐστι.

Hippocratis verba sequamur: qui ne vaticinari quidem potuisset, fore unquam medicum quempiam adeo imperitum et impudentem, sicut Asclepiades, ut vel ignoraret ea, quae sunt in arte ita exigua, vel, si calleret ea, negaret se novisse: quod (ut reor) in causa fuit, cur nostra, dum horum impudentiam insectamur, longior, quam par sit, evadat oratio. Hippocratis vero brevis et concisa, utpote qui id, quod evidenter apparet, absque ulla probatione scripserit, quum ne suspicatus quidem unquam sit, ullum fore, qui haec ignoraturus aut etiam negaturus esset.

Cap. IV. Nam adversus eos, qui autumant, hominem esse solum sanguinem, vel quodvis aliud, quod unum sit, illi hoc tantummodo dixisse satis fuit, ut nimirum censeret, eos ostendere hominem, qui nec formam matet, nec alioquin varietur, et tunc in aliquo anni tempore vel aliqua sui aetate videatur ipse unus solusque sanguis. Nam consentaneum rationi videtur (ait ipse), ut aliquo saltem tempore id, quod in ipso

Ed. Chart. III. [29.]

Ed. Bas. I. (58.)

πρὸς δὲ τῷ διττῷ μὲν χολὰς ἀταμεύχθαι, τῷ αἵματι διὰ παντός, ὠχρὰν καὶ μέλαιναν, ἐπ' αὐταῖς δὲ τρίτον τὸ φλέγμα, τὰ κατὰ φύσιν ἐν ταῖς ἡλικίαις τε καὶ ὥραις φαινόμενα διῆλθεν. ἦν γάρ τοι δόξης, φησὶν, ἀνθρώπων φάρμακον, ὅτι φλέγμα ἄγει, ἐμείται σοι φλέγμα καὶ ἦν δόξης φάρμακον, ὅτι χολὴν ἄγει, ἐμείται σοι χολή. καὶ ἦν τρώσῃς αὐτοῦ, φησὶ, τὸ τοῦ σώματος, ὥστε ἔλκος γενέσθαι, ῥυτίσεται αἷμα. καὶ ταῦτα ποιήσει σοι, φησὶ, πάντα πάσῃ ἡμίρῃ καὶ τυκτὶ, καὶ χειμῶνος καὶ θέρους. πρὸς δὲ τῷ ταῦτα εἶναι τὴν φύσιν αὐτοῦ, τούτεστιν ἐκ τούτων ἅπαντα τὰ μόρια καὶ γηγόνετα καὶ τρέφεσθαι, ταῦδε φησὶ. πρῶτον μὲν φανερός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ἔχων ἐν ἑαυτῷ ταῦτα πάντα, ἕως ἂν ζῇ. ἔπειτα δὲ γίγνεται ἐξ ἀνθρώπου ταῦτα πάντα ἔχοντος, τέθραπταί τε ἐν ἀνθρώπῳ ταῦτα πάντα ἔχοντι, ὅπως φημί τε καὶ ἀποδείκνυμι. ταῦτα πάντα, εἰάν τις ἐκποδὼν ποιήσῃται τὴν Ἀσκληπιάδειον ἀναι-

unum est, repraesentetur. At deinde ut monstraret, bilem duplicem sanguini semper esse permixtam, flavam (inquam) et atram, et praeterea tertio loco pituitam, quae ex natura in aetatibus et temporibus videntur, explicavit. Si enim (inquit) homini medicinam pituitam purgantem exhibueris, ille tibi pituitam evomet: quod si medicamentum dederis, quod bilem ducat, vomitu bilis rejicietur: si particulam quampiam corporis ferias ita, ut vulnus infligatur, profluet ab eo sanguis. Haec vero (ait) tibi evenient, quotiescunque id effeceris, nocte aut die, hyeme aut aestate. Deinde ostensurus, his ejus naturam constare, hoc est, quod ex his omnibus partes ipsius et procreatae sint, et alantur, haec profert. Primum quidem homo semper, donec vixerit, videtur manifesto habere in se ipso haec omnia: sed et ex homine, in quo sunt haec, genitus est, et in homine, ubi ea sunt omnia, quotquot ego affirmo et monstro, nutritus est. Haec, quotiescunque voluerit quis e medio temeritatem Asclepiadis auferre, satis sunt ad mon-

Ed. Chart. III. [29. 39.]

Ed. Bas. I. (58.)

σχυντῖαν, ἱκανῶς ἀποδείκνυσσι τὸ προκείμενον. εἰ γὰρ ἕκαστον τῶν καθαιρόντων φαρμάκων ἔλκει τινὰ χυμὸν, καὶ χρόνος οὐδεὶς ἐστίν, [30] ἐν ᾧ διδούς ὁτιοῦν αὐτῶν ἀπορήσεις ἐκκενῶσαι τὸν οἰκτεῖον χυμὸν, εὐδηλον, ὥς οὐδεὶς χρόνος ἐστίν, ἐν ᾧ μὴ μετέχει τῶν τεσσάρων χυμῶν ὁ ἄνθρωπος. ἀλλὰ καὶ ἡ γένεσις ἐξ αἵματος ἦν αὐτῷ, τοῦ τῆς μητρὸς, οὐ καθαρῷ δὴ πουθεν ὄντος, ἀλλ' ἐπιμεμιγμένον φλέγματι τε καὶ διτταῖς χόλαις. εἰδείχθη γὰρ ὁ ἅπας ἄνθρωπος ἐν παντὶ καιρῷ ταῦτα ἔχει ἐν ἑαυτῷ. εἰ τοίνυν καὶ γέγονεν ἐκ τούτων ὁ ἄνθρωπος καὶ τὴν αὔξησιν καὶ τὴν τροφήν ἐκ τούτων ἔχει, ταῦτά ἐστιν ἡ φύσις αὐτοῦ. τὰ μὲν κεφάλαια τοῦ λόγου ταῦτα. τῶν δὲ κατὰ μέρος εἰρημένων ἐν τῇ βιβλίῳ τινὰ μὲν περὶ τῆς κατὰ τὰς ἡλικίας καὶ τὰς ὥρας μεταβολῆς διδάσκει· τινὰ δὲ πίστιν οὐ σμικρὰν φέρει τοῦ τὸν οἰκτεῖον χυμὸν ἕκαστον τῶν καθαιρόντων ἔλκειν καὶ τοῦ τὸν ἄνθρωπον ἀπάντων δεῖσθαι τῶν εἰρημένων χυμῶν. αὐτίκα γέ τοι τὰ κατὰ τὰς ὑπερ-

strandum id, quod propositum est: quia, si unumquodque purgantium medicamentorum humorem quempiam attrahit, nec aliquo tempore illud dabis; quin proprium humorem evacuet, liquido jam constat, nullum fore tempus, quo homo expers sit humorum quatuor. Ejus etiam ortus ex sanguine materno fuit, non quidem puro, sed cui esset tum pituita, tum duplex intermixta bilis; quum sit offensum, hominem quolibet tempore haec in se ipso continere. Itaque, si et ex his homo genitus est, atque etiam ex his suum habet et alimentum et incrementum, haec ipsa illius quoque natura erunt. Porro haec sunt hujus sermonis capita. Sed eorum, quae particulatim in hoc libro dicuntur, nonnulla eo spectant, ut de transmutatione per aetates agant et anni tempora: alia vero fidem faciant, nec eam exiguam, quod unumquodque purgantium medicamentorum humorem sibi peculiarem attrahat, atque etiam, quod homo egeat quatuor his jam saepius dictis humoribus. Jam

Ed. Chart. III. [30.]

Ed. Bas. I. (58.)

καθάρσεις γινόμενα μάλιστα τὸν οἰκτεῖον ἐνδείκνυται χυμὸν ἕκαστον τῶν φαρμάκων ἔλκειν. ὁπόταν γὰρ πῆ τις φάρμακον, ὃ τι χολὴν ἄγει, πρῶτον μὲν χολὴν ἐμέει, ἔπειτα δὲ φλέγμα, ἔπειτα δὲ ἐπὶ τούτοις χολὴν ἐμέουσι μέλαιναν, τελευτῶντες δὲ αἷμα καθαρόν. τὰ αὐτὰ δὲ πάσχουσι, φησί, καὶ ὑπὸ τῶν φαρμάκων τῶν φλέγμα ἀγόντων. πρῶτον μὲν γὰρ φλέγμα ἐμέουσιν, ἔπειτα χολὴν ξανθὴν, ἔπειτα μέλαιναν, τελευτῶντες δὲ αἷμα καθαρόν, καὶ ἐν τῷδε ἀποθνήσκουσιν. ἡ μὲν οὖν ῥῆσις αὕτη. πρόδηλον δ' ἐξ αὐτῆς συλλογίσασθαι, διότι τὸν οἰκτεῖον χυμὸν ἕκαστον ἐπισπᾷται τῶν καθαιρόντων φαρμάκων. ὁπόταν γὰρ ἀσθενέστερον ἑαυτοῦ τὸ ζῶον ὑπάρχῃ, γενικημένον ὑπὸ φαρμάκου, ὡς πλησίον ἦκειν θανάτου, τότε ἀφίσταται μὲν ἡ τοῦ προτέρου χυμοῦ κένωσις, διαδέχεται δ' αὐτὴν ἑτέρα. καίτοι δυοῖν θύτερον κατὰ τὸν Ασκληπιάδην, ἐχρῆν ἢ μηδ' ὅλως ἐκκενοῦσθαι μηδένα χυμὸν, ἢ φέρεσθαι τὸν ἐξ ἀρχῆς διὰ πάντιός. ἀρρώστούντος μὲν οὖν

enim ea, quae, dum purgationis modum excedunt, fieri videmus, ostendunt, eum proprium humorem pharmacum quodlibet attrahat. Quotiescunque enim quis medicamentum hanterit, quod vim habeat bilem vacuandi, vomitu hujusmodi humorem ejiciet, mox pituitam, postmodum bilem atram evomet et postremo sanguinem purum. Et hoc idem (ait ipse) patiuntur a medicamentis, quae pituitam evacuant: nam primum pituitam evomunt, postea bilem flavam, deinde atram, tandem vero purum sanguinem, ac inde intereunt. Haec quidem est ejus dictio, ex qua licet manifesto etiam inferre, quod unumquodque medicamentum, cui vis purgatoria inest, proprium attrahit humorem. Quum enim animal se ipso imbecillius factum fuerit, et a vi medicamenti omnino victum, ut jam mors infllet, tunc prioris humoris evacuatio definit, ipsamque alterius mox subsequitur. Atqui, si Asclepiadi assentiamur, ex duobus alterum necesse est, aut nullum praeterea humorem evacuari, aut eum ipsum, qui a principio se-

Ed. Chart. III. [30.]

Ed. Bas. I. (58. 59.)

ἤδη τοῦ δοθέντος φαρμάκου, μηδὲν δρῶντος δὲ, ὃ πέφυκε δρᾶν, ἐκείνον μόνον ἐχούην φέρεσθαι διὰ παντός, ὃν ἐξ ἀρχῆς ἐκένου. οὐ γὰρ δὴ πρὶν πρότερον μὲν, ὅτε ἰσχυρὸν ἦν ἔτι τὸ σῶμα, καὶ συντήκειν αὐτὸ, καὶ μεταβάλλειν εἰς ὅπερ ἐπεφύκει, τὸ φάρμακον ἱκανὸν ἦν. ἐπεὶ δ' ἀσθενὲς ἐγένετο, τὸν οὐκέτι ταυτὰ δρᾶσαι δυνησεται. καὶ μὴν, ὅτι γε δρᾶ, πρόδηλον. ἐκκενοῦται γὰρ οὐδὲν ἦτον ἐν τῷδε καὶ διαλύεται καὶ φθείρεται τὸ (59) σῶμα. πῶς οὖν οὐκέθ' ὁμοίως τῷ πρόσθεν ὁ κενούμενος χυμὸς φαίνεται; οὐκ ἄλλως πάντως, ἢ ὅτι πᾶς ἐκεῖνος ὀλίγου δεῖν ἐκκεκένωται τοῦ σώματος. ὡς, οὐδὲ ἔξῃν ἔτι δυνατὸν ἔσται τῷ ζώῳ, τῶν στοιχείων τινὸς αὐτοῦ παντάπασιν ἀπολλυμένου, ἀλλὰ διαλύεσθαι τε καὶ φθείρεσθαι καὶ ῥεῖν ἐφεξῆς, ὅστις ἂν ἔτι τῶν ὑπολοίπων χυμῶν ἐτοιμότερος ἢ κενοῦσθαι. διὰ τοῦτ' οὖν, εἴτε χολῆς μελαίνης, εἴτε φλέγματος ἀγωγὸν εἴη τὸ φάρμα-

rebatur: quia, medicamento quidem, quod jam exhibitum est, imbecilli facto, nullum; eo vero vigente, et proinde id agente, quod ex natura habet ut agat, illum ferri oportebat, quod purgari statim ab initio coeperat. Nam si prius quidem, dum corpus esset adhuc robustius, poterat medicamentum colliquare, et transmutare illud in quod sua fert natura: an non poterit hoc idem agere etiam nunc; posteaquam imbecillius factum est? quod tamen agat, patet, quippe quum nihilominus in praesenti evacuetur, dissolvatur ac corrumpatur corpus. Unde igitur est hoc, quod humor, qui nunc evacuetur, non amplius priori similis videtur? nulla sane alia de causa, praeterquam quod universus propemodum humor ille e corpore deductus est, ut deinde neque incolume animal esse possit, utpote quod unum omnino ex suis amiserit elementis, sed dissolvatur potius ac intereat; mox autem ex reliquis profluit humor ille, qui aptior est, ut evacuetur. Ob id igitur semper medicamentum, siue atram bilem vim habeat attrahendi, siue pituitam,

Ed. Chart. III. [30. 31.]

Ed. Bas. I. (59.)

κον, ἐν ταῖς ὑπερκαθάρσεσιν ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς ἐπεται
χυμὸς, ὡς ἂν θερμότητος τε καὶ λεπτότατος ὑπάρχων. εἰ
δ' αὖ τῆς ξανθῆς χολῆς εἴη τὸ φάρμακον ἄγωγόν, ἐφεξῆς
μὲν τὸ φλέγμα κατὰ τὰς ὑπερκαθάρσεις, ἔπειθ' ἡ μέλαινα
κεκοῦται· βαρυτέρα γὰρ αὕτη, καὶ παχέα, καὶ δυσκίνητος.
ὑστατον δὲ πάντων τὸ αἷμα, τῷ μάλιστα οἰκῆον εἶναι τῇ
φύσει.

Κεφ. ε'. [31] Διὸ καὶ ὅσοι τῶν λατρῶν τε καὶ φυσι-
κῶν ἐξ αἵματος μόνου γίνεσθαι καὶ τρέφεσθαι τὸ ζῶον
ἀπεφῆγαντο, χρὴ καὶ τούτων ἐπαινεῖν τὴν γνώμην, ὡς εἰ-
κότα γινωσκόντων. ἀλλ' Ἰπποκράτης φυσικώτερον ἐστὶ καὶ
τούτων ἐκ τῶν τεττάρων χυμῶν καὶ τὴν γενέσιν, καὶ τὴν
αὐξήσιν, καὶ τὴν θρέψιν εἶναι φησι τοῖς σώμασιν ἡμῶν,
αἷμα μὲν, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, παμπόλλην ὄρεον ἐν
τοῖς ὑγιαίνουσιν ποικίλιαν τῆς τῶν σωμάτων ιδέας οὐκ ἂν
γιννομένην, εἴπερ εἰς ἣν ὁ στοιχειώδης χυμὸς ἔπειτα δὲ
καὶ τὰς τῶν μορίων φύσεις, οὕτω πάμπόλυ διαφερούσας,

quum evacuatione modum excedit, flavam bilem educit,
quippe quae et tenuissima sit et calidissima. Quod
si medicamen ex his sit, quae flavam bilem cient, post
eam statim in excedentibus purgationibus pituita conse-
quitur, deinde vero atra bilis, quod ea gravissima sit
crassaque et ad motum inepta: omnium autem sanguis
postremus; is enim naturae maxime affinis est.

Cap. V. Unde et eorum tam philosophorum quam
medicorum laudanda est sententia, qui statuerunt, ani-
mal ex solo sanguine et gigni et nutriri: utpote
quod consentanea rationi pronuntiaverint. Hippocrates
tamen propius ad rerum naturam accessit, qui in ortum
et alimentum incrementumque nostrorum corporum qua-
tuor retulit humores. Nam (ut prius dictum est) plu-
rimam in his, qui bene valent, formae corporum
conspiciebat varietatem: quae alioquin, si unus tantum
esset elementaris humor, nulla esset: et praeterea
etiam particularum naturas adeo diversas esse animad-

Ed. Chart. III. [31.]

Ed. Bas. I. (59.)

οὐκ εἰκός, οὐτ' ἐν μᾶς οὐσίας γεγόνεναι κατ' ἀρχάς, εὐ-
 θύς, οὔτε μᾶς εἶδει κεχρησθαι τροφῆς. ἅπαντα δὲ ταῦτα
 τὰ νῦν ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενα διὰ βραχυτάτης ἐνεδείξατο ῥή-
 σεως ὁ Ἱπποκράτης, ὡδὶ ὥς εἰπὼν· ὥς γὰρ τὰ σπείρόμενά
 τε καὶ φυόμενα, ὅταν εἰς τὴν γῆν εἰσέλθῃ, ἔλκει ἕκαστον
 τὸ κατὰ φύσιν ἐαυτοῦ, ἐὼν ἐν τῇ γῇ, ἐν δὲ καὶ ὀξύ, καὶ
 γλυκύ, καὶ πικρὸν, καὶ ὑλμυρὸν, καὶ παντοῖον· πρῶτον
 μὲν οὖν καὶ πλεῖστον τούτου εἰλκύσεν εἰς ἑαυτό, ὃ τι ἂν ᾖ
 αὐτῷ κατὰ φύσιν μάλιστα, ἔπειτα δὲ ἔλκει καὶ τὰ ἄλλα
 τοιοῦτο, δὴ τι καὶ τὰ φάρμακα ποιεῖ ἐν τῷ σώματι· διὰ
 τούτου τοῦ λόγον καὶ περὶ θρέψεως καὶ κενώσεως τῆς ἐν
 ταῖς καθάρσεσιν ἀκριβῶς ἡμᾶς ἐδίδαξεν· ὅπερ ἐπὶ πλε-
 στον μὲν ἐν ταῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν ἀναγ-
 καλὸν ἐστὶ μοι διελθεῖν· ὁδὲ μὴθ' ἄλλα καὶ νῦν ἤδη τὸ
 κεφάλαιον ὁρῶν, ὑπάρχει φυσικὴ γὰρ τίς ἐστὶ δύναμις
 ἑλκτική τῶν οἰκείων ἐκάστῳ τῶν ὄντων· ὥσπερ ἐν τῇ λίθῳ

vertebat, ut minime videretur consentaneum, ipsas
 vel inter initia statim ex eadem substantia fuisse pro-
 creatas, vel deinde unico eas alimentis. At Hippo-
 crates hæc omnia, quæ ego modo exposui, ipse bre-
 vissima oratione complexus est; his nimirum verbis:
 Quemadmodum enim stirpes et semina terræ mandata
 inde eorum unumquodque id, quod suæ naturæ con-
 gruum et affiné in ipsa reperitur, attrahunt (terræ
 autem inest et acre, et dulce, et amarulentum, et
 salum, et cujuscunque alterius generis:) sed id plu-
 rimum ac primum trahunt, quod majorem habet cum
 sua natura affinitatem, mox vero et alia quoque:
 nec secus etiam in corpore agunt medicamenta. Porro
 hoc sermone, quæ ad nutritionem spectant et evacua-
 tionem, quæ sit, dum purgamur, exacte nos docuit; quæ
 tamen opus erit ut nos fufius in nostris commentariis
 de naturalibus facultatibus explicemus. Verumenim-
 vero non erit forsitan ab re, nunc quoque rem hanc
 summatim exponere. Sane naturalis quædam vis rei
 unicuique inest ea attrahendi, quæ sibi conveniunt,

Ed. Chart. III. [31.]

Ed. Bas. I. (59.)

τῇ ἡρακλείᾳ τοῦ σιδήρου. ταύτῃ τε οὖν καὶ τοιαύτῃ τῇ
 δυνάμει καὶ τὰ τῶν θρέψεων καὶ τὰ τῶν καθάρσεων
 ἐπιτελεῖται, ἐλκούσῃ μὲν αἰεὶ τὸ οἰκτεῖον, ὅταν ἡ διαφυλῆς,
 ἅμα δ' αὐτῷ πολλὰκις ἐπισπασμένη καὶ τὸ μὴ τοιοῦτο,
 οἷόν τι καὶ τοῖς καθαίρουσιν ὑπάρχει φαρμάκοις. ὅποτ' ἂν
 γὰρ ἅπαν ἐκκενώσῃ τὸ ἐπιπολάζον ἢ χολῆς ἢ φλέγματος,
 (οὕτω δὲ καλῶ τὸ περιεχόμενον ἐν ταῖς φλεψίν) ἐξ αὐτῶν
 ἔλκει λοιπὸν τῶν στερεῶν σωμάτων τὴν οἰκτεῖαν ἰκμάδα
 βίᾳ καὶ μόγις, ἀναλύοντά τε καὶ οἷον ἀναστοιχειοῦντα καὶ
 φθείροντα τὸ ζῶον. ἐν δὲ τῷ σφοδρῷ τῆς ὀλκῆς συνέπε-
 ται τις τῶν ἄλλων χυμῶν, ὅς ἂν ἐφεξῆς ὑπάρχῃ τῇ φύσει
 τῷ βιαίως ἐλκόμενῳ.

sicuti in magnete vis est attrahendi ferrum. Atque per
 hanc facultatem cum nutritiones, tum evacuationes fi-
 unt, ipsa quidem semper id, quod convenit, attrahen-
 te, si illius copia suppetat, nonnunquam tamen cum
 hoc aliquid ejus, quod illi non convenit: quod etiam
 purgantibus medicinis evenit. Quippe quae, ubi uni-
 versum id bilis aut pituitae, quod in corpore fluitat,
 (sic enim dixerim de his, quae in venis continentur)
 attraxerint, ipsum peculiarem solidarum humorem par-
 tium vi et labore attrahunt, eas quasi dissolventes
 et ad elementa deducentes, et animal internecioni tra-
 dentes. Violentiam vero illius attractionis alius quis-
 piam humor consequitur illi affinis, qui primum vi at-
 trahebatur.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΚΡΑΣΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ed. Chart. HL. [52.]

Ed. Bas. I. (59.)

Κεφ. α'. ^αΟτι μὲν οὖν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ τὰ μὲν ζώων σώματα κέκρται, καὶ ὡς οὐκ ἴση πάντων ἐστὶν ἐν τῇ κράσει μοῖρα, παλαιοῖς ἀνδράσιν ἱκανῶς ἀποδείκνυται, φιλοσόφων τε καὶ ἰατρῶν τοῖς ἀρίστοις· εἴρηται δὲ καὶ πρὸς ἡμῶν ὑπὲρ αὐτῶν τὰ εἰκότα δι' ἑτέρου γράμματος, ἐν ᾧ περὶ τῶν κατ' Ἱπποκράτην στοιχείων ἐσκόπούμεθα. νυνὶ δέ, ὅπερ ἐστὶν ἐφεξῆς ἐκείνῳ, τῶν κράσεων ἀπάσας ἐξευρεῖν τὰς διαφορὰς, ὅποσαι τέ εἰσι καὶ ὅποιαί, κατ' εἶδη τε καὶ γένη διακρούμενος, ἐν τῷδε

GALENI DE TEMPERAMENTIS LIBER PRIMVS.

Cap. I. Animalium quidem corpora ex calidi, frigidi, sicci et humidi mixtione temperata esse, neque aequalem omnium in temperamento inesse portionem, ab antiquis viris demonstratum est, tum philosophorum, tum medicorum praestantissimis. Dictum autem est etiam a nobis de iis quae probabilia videbantur alio opere, in quo de elementis ex Hippocrate speculationem egimus. Hoc autem in opere, quod illi ordine succedit, omnes invenire temperamentorum differentias, quot hae qualesque sint, per genera et species

Ed. Chart. III. [32. 33.]

Ed. Bas. I. (59.)

τῷ γράμματι δίδειμι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς τῶν ὀνομάτων ἐξηγήσεως ποιησάμενος. ἐπειδὴ μὲν γὰρ ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ κεκοῦσθαι λέγουσι τὰ σώματα, τῶν ἄκρως τοιούτων ἀκούειν φασι χοῆναι, τοῦτ' ἐστὶ τῶν στοιχείων αὐτῶν, ἀέρος, καὶ πυρός, καὶ ὕδατος, καὶ γῆς. ἐπειδὴ δὲ ζῶον, ἢ φυτὸν, ἢ θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, οὐκ ἐστὶ ὡσαύτως. οὐδὲ γὰρ δύνασθαι ζῶον οὐδὲν οὐτ' ἄκρως θερμὸν ὑπάρχειν, ὥς πῦρ, οὐτ' ἄκρως ὑγρὸν, ὥς ὕδωρ. ὡσαύτως δὲ οὐδὲ ψυχρὸν ἢ ξηρὸν ἐσχάτως· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πλεονεκτοῦντος ἐν τῇ κράσει γίνεσθαι τὰς προσηγορίας, ὑγρὸν μὲν κυλούντων ἡμῶν, ἐν ᾧ πλείονος ὑγρότητός ἐστι μοῖρα, ξηρὸν δὲ, ἐν ᾧ ξηρότητος· οὕτως δὲ καὶ θερμὸν μὲν, ἐν ᾧ τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ πλεονεκτεῖ, ψυχρὸν δὲ, ἐν ᾧ τὸ ψυχρὸν τοῦ θερμοῦ. αὕτη μὲν τῶν ὀνομάτων χοῆσις.

Κεφ. β'. [33.] Ὅρα δ' ἂν εἴη λέγειν ἡδὴ καὶ περὶ τῶν κράσεων αὐτῶν. ἡ μὲν δὲ πλείστη δόξα τῶν ἐπιφανεστάτων ἱατρῶν τε καὶ φιλοσόφων, ὑγραὴν εἶναι καὶ θερ-

cies dividendo prosequor, ab ipsa nominum explicatione exordium ducturus. Quum namque ex calidi, frigidi, sicci et humidi mixtione constituta esse dicunt corpora, de iis in summo gradu sic sese habentibus, hoc est ipsis elementis, aëre, igne, aqua et terra, intelligendum proferunt: quum vero animal aut stirpem vel calidam, vel frigidam, vel siccam, vel humidam esse, non item. Neque enim posse animal ullum summe calidum existere, ut ignis est; neque summe humidum, ut aqua; eodemque modo neque frigidum vel siccum in summo; sed ab eo, quod in mixtione exuperat, fieri appellationes, quum humidum quidem vocemus nos, in quo uberioris humiditatis est portio; siccum vero, in quo siccitatis; ita vero et calidum, in quo calidum frigido praevalet; frigidum vero, in quo frigidum calido. Is certe nominum usus est.

Cap. II. Jam vero tempus idoneum fuerit de ipsis temperamentis differere. Maxima profecto fuit illustrissimorum tum medicorum, tum philosophorum opinio,

Ed. Chart. III. [35.]

Ed. Bas. I. (59.)

μὴν κράσιν, ἑτέραν τῆς ὑγρᾶς καὶ ψυχρᾶς, καὶ τρίτην ἐπὶ ταύταις τὴν ξηρὰν καὶ ψυχρὰν, ἑτέραν τῆς ξηρᾶς τε ἅμα καὶ θερμῆς. ἔνιοι δ' ἐξ αὐτῶν ὑγρὰν μὲν τινα καὶ ψυχρὰν ἅμα κράσιν ὑπάρχειν φασί, θερμὴν ἅμα καὶ ξηρὰν ἑτέραν· οὐ μὴν οὔτε τὴν ὑγρὰν ἅμα καὶ θερμὴν, οὔτε τὴν ψυχρὰν ἅμα καὶ ξηρὰν. οὐ γὰρ ἐγγωρεῖν οὐδ' ὑγρότητα πλεονεκτούσῃ θερμότητι συνδραμεῖν, οὔτε ξηρότητα ψυχρότητι. δαπανᾶσθαι μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ κρατούντος τὴν ὑγρότητα, καὶ οὕτως θερμὸν ἅμα καὶ ξηρὸν γίνεσθαι τὸ σῶμα, μένειν δὲ ἀπεπτόν τε καὶ ἀκατέργαστον, ἐν οἷς ἂν σώμασιν ἀρῶσιν τὸ θερμὸν, ὥστ' ἀναγκαῖον εἶναι, θερμότητος μὲν ἐπικρατούσης, ἐπεσθαι ξηρότητα, ψυχρότητος δὲ πλεονεκτούσης, ἀκολουθεῖν ὑγρότητα. οὗτοι μὲν οὖν κατὰ τὰδε πεπεικασί σφᾶς αὐτοὺς, ὡς δύο εἶσι πᾶσαι τῶν κράσεων αἱ διαφοραί. ὅσοι δὲ τέτταρας εἶναι νομίζουσι, διχῶς τούτοις ἀντιλέγουσιν. ἔνιοι μὲν εὐθύς τὸ πρῶτον ἀξίωμα μὴ συγχωροῦντες, ὡς ἐξιζιμάζεσθαι τὴν ὑγρότητα

humidum et calidum temperamentum ab humido et frigido diversum esse; ac tertium ab his siccum et frigidum, a sicco simul et calido diversum. Nonnulli tamen eorum humidum quoddam ac frigidum simul temperamentum esse affirmant; atque etiam alterum calidum simulque siccum. Non tamen humidum simul et calidum, neque frigidum simul et siccum temperamentum esse. Neque enim posse et humiditatem cum abundante calore concurrere, neque cum frigiditate siccitatem; quippe absumi a calido superante humiditatem, et ita calidum simul et siccum fieri corpus; humiditatem vero corporum, in quibus imbecillus calor est, incoctam imperfectamque manere; ut necessarium sit, calido vincente, sequi siccitatem; frigido superante, humiditatem. At si quidem hisce rationibus ducti sibi ipsis duas omnino esse temperamentorum differentias persuaferunt. Qui vero eas quatuor esse autumant, bifariam his contradicunt. Nonnulli quidem statim primum axioma, quod necesse sit humidum

Ed. Chart. III. [53.]

Ed. Bas. I. (59. 60.)

πρὸς τοῦ θερμοῦ κρατοῦντος ἀναγκαῖόν ἐστιν. ἔτι οἱ δὲ τοῦτο μὲν συγχωροῦσιν, ἀμφισβητοῦσι δὲ ἑτέροις. οἱ μὲν δὴ πρῶτοι τοῦ θερμοῦ μὲν ἔργον εἶναι φασὶ τὸ θερμαίνειν, ὥσπερ καὶ τοῦ ψυχροῦ τὸ ψύχειν, τοῦ ξηροῦ δ' αὖ τὸ ξηραίνειν, ὥσπερ καὶ τοῦ ὑγροῦ τὸ ὑγραίνειν. καὶ διὰ τοῦτο, ὅσα μὲν σώματα θερμὰ τὴν φύσιν ἐστὶν ἅμα καὶ ξηρὰ, καθάπερ τὸ πῦρ, ἧ μὲν θερμὰ, θερμαίνει, ἧ δὲ ξηρὰ, ξηραίνει. ὅσα δ' ὑγρὰ καὶ θερμὰ, καθάπερ ὕδωρ θερμὸν, ὑγραίνειν ταῦτα καὶ θερμαίνειν πέφυκεν αἰ, ἐν ἑκατέρας κἀνταῦθα ποιότητος ἔργον ἐχούσης ἀχώριστον. οὐκ οὖν συγχωροῦσιν, εἴ τι θερμαίνόν ἐστιν, εὐθὺς τοῦτο καὶ ξηραίνειν. (60) ἀλλ' εἰ μὲν ὑγρότης προσείη τῇ θερμότητι, θερμαίνειν ἅμα καὶ ὑγραίνειν, ὥσπερ τὰ λουτρά τῶν γλυκέων ὑδάτων. εἰ δ', ὥσπερ θερμὸν, οὕτω καὶ ξηρὸν εἴη, καθάπερ τὸ πῦρ, οὐ θερμαίνειν μόνον, ἀλλὰ καὶ ξηραίνειν εὐθὺς, οὐκ ἐκ τῆς θερμότητος τοῦτο λαβὼν, ἀλλ' ἐκ τῆς συνούσης αὐτῇ ξηρότητος. ὑπομιμνήσκουσι δ' ἐνταῦθα τῶν ἐν ἡλίῳ θερμῶ διατριψάντων ἐπιπλέον, εἰθ', ὡς εἰκὸς,

a calido superante absumi, non concedunt. Quidam contra id quidem concedunt, sed alia ratione disceptant. Ac priores quidem calidi minus esse calefacere asseverant; ut et frigidi refrigerare; sicci rursus ficcare; quemadmodum et humidum humectare: ac proinde, quaecunque corpora calida simulque sicca natura sunt, ut ignis, ea, quatenus calida, calefaciunt, quatenus sicca, fiant. At quae humida et calida, ut aqua, haec humectare et calefacere ex natura solent perpetuo, utraque qualitate hic quoque unum haud separabile opus obtinente. Non igitur concedunt, si quid calefaciat, idem protinus et ficcare; imo si calori humor copuletur, calefacere simul et humectare, quemadmodum balnea dulcium aquarum. At si, ut calidum, ita et siccum sit, veluti ignis, non solum id calefacere, sed et ficcare protinus; non a calore id acceptum, sed a conjuncta ipsi siccitate. Commemorant autem hic sub aethivo sole diutius commoratos,

Ed. Chart. III. [33.]

Ed. Bal. I. (60.)

αὐανθέντων, ὅλον τε τὸ σῶμα καὶ ξηρὸν καὶ αὐχμηρὸν
 ἔχοντων, καὶ διψώτων οὐκ ἀνεκτῶς. ἴασιν γὰρ αὐτοῖς εἶναι
 φασιν ἐτοίμην τε καὶ ῥάστην, οὐκ εἰ πίοιεν μόνον; ἀλλὰ
 εἰ καὶ λούσαντο θερμοῖς ὕδασι καὶ γλυκείνῃ, ὥς τῆς ὑγρό-
 τήτος, εἴτε μετὰ ψυχρότητος, εἴτε μετὰ θερμότητος εἴη, τὸ
 ἑαυτῆς δρᾶν δυναμένης, ὑγραίνειν γὰρ τὰ πλησιάζοντα.
 κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον φασὶ καὶ τὴν ξηρότητα ξηραίνειν
 αἰεὶ. τὸν γοῦν βορρᾶν, ξηρὸν καὶ ψυχρὸν ἄνεμον τυγχά-
 νοντα, ξηραίνειν ἅπαντα καὶ ψύχειν. καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ
 πρὸς Ὀμήρου λεγόμενον,

Ὡς δ' ὅτ' ὅτ' ὀπωρινὸς βορρῆς νεοαρδὲ' ἄλωήν
 Αἴψα ξηραίνει.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸν τοῦ μήκωνος ὅπον
 καὶ ἄλλα μυρία φάρμακα ξηραίνειν ἅμα καὶ ψύχειν. ὥστ'
 οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτ', εἴ τι ψυχρὸν, εὐθύς τοῦτο καὶ ὑγρὸν
 ὑπάρχειν, οὔτ', εἴ τι θερμὸν, εὐθύς καὶ ξηρὸν. οὐκ οὖν

etiam, ut consentaneum est, arefactos, quique uni-
 versum corpus siccum squalidumque habent, nec tole-
 ranter sitiunt. Remedium enim his expeditum et fa-
 cillimum dicunt, non si biberint duntaxat, sed etiam
 si calidis et dulcibus aquis sese proluerint, ac si hu-
 mor, sive cum frigore, sive cum calore fuerit, saum
 munus obire valeat, quippe humectare ea, quae haec
 proxima sint: eadem vero ratione et siccitatem semper
 siccare. Boream enim, qui siccus et frigidus ventus
 est, omnia siccare ac refrigerare; idque dici ab Ho-
 mero,

*Ut vero humentem desiccet protinus agrum
 Autumni Boreas.*

Pari modo et papaveris succum aliaque innumera me-
 dicamenta siccare simul et refrigerare: proindeque non
 esse necessarium, si quid frigidum est, idem protinus
 et humidum esse, neque, si quid calidum, idem statim
 et siccum. Neque igitur calidum temperamentum ne-

Ed. Chart. III. [33. 34.]

Ed. Bas. I. (60.)

οὐδὲ τὴν θερμὴν κραΐσιν ἐξ ἀνάγκης εἶναι καὶ ξηρὰν, ἀλλὰ
 δύνασθαι ποτε τὸ μὲν θερμὸν τοῦ ψυχροῦ πλεονεκτεῖν ἐν
 τῇ κράσει τοῦ ζώου, τὸ δ' [34] ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ. καὶ
 γὰρ δὴ καὶ τὴν γένεσιν, καὶ τὴν ἀλλοιώσιν, καὶ τὴν μετα-
 βολὴν ἐκ τῶν ἐναντίων εἰς τὰ ἐναντία γίνεσθαι. τίς γὰρ
 οὐν εἰπὼν, ὅτι τὸ λευκὸν ἡλλοιωθήτε καὶ μετέβαλεν, ἐγένετο
 γὰρ θερμὸν, οὐκ ἂν εἴη καταγέλαστος; ἐπιζητεῖ γὰρ ὁ λόγος,
 οὐ τὴν κατὰ ψυχρὸν καὶ θερμὸν ἀντίθεσιν, ἀλλὰ τὴν κατὰ
 τὸ χροῶμα μεταβολήν. μεταβάλλει γὰρ τὸ μὲν λευκὸν εἰς
 τὸ μέλαν, ὥσπερ καὶ τὸ μέλαν εἰς τὸ λευκὸν, καὶ τὸ
 θερμὸν αὖ εἰς τὸ ψυχρὸν, ὥσπερ καὶ τὸ ψυχρὸν εἰς τὸ
 θερμὸν. οὗτοι δὲ καὶ τὸ μὲν ὑγρὸν εἰς τὸ ξηρὸν, τὸ δ' αὖ
 ξηρὸν εἰς τὸ ὑγρὸν. εἰ γὰρ δὴ φάσκει τις ἡλλοιωθῆναι τὸ
 σῶμα τῷ τέως ὑγρὸν ὑπάρχον εἶναι νῦν λευκὸν, ἢ τῷ
 τέως ξηρὸν ὃν τὸ νῦν φαίνεσθαι μέλαν, οὐκ ἂν ὑγιαίνειν
 δόξειεν. εἰ δέ γε τὸ τέως ὑγρὸν τὸ νῦν ξηρὸν φαίη γενέ-
 σθαι, ἢ τὸ πρότερον ὑπάρχον μέλαν νῦν εἶναι λευκὸν, ἢ

cessario esse ficcum: imo posse aliquando in animalis
 temperamento calidum quidem plus valere, quam fri-
 gidum, et humidum, quam ficcum. Quin et tum
 generationem, tum alterationem, tum mutationem ex
 contrariis in contraria fieri. Quis enim, si dixerit,
 album alteratum mutatumque esse, quod factum sit
 calidum, non sit ridiculus? Postulat enim ea ratio
 non eam, quae est in calido et frigido, oppositionem; sed,
 quae est in colore, mutationem. Mutatur enim, quod album
 est, in nigrum; ut et, quod nigrum est, in album. Rursus,
 quod calidum est, in frigidum; ut et, quod frigidum
 est, in calidum. Sic autem et, quod humidum est,
 in ficcum; et rursus quod ficcum est, in humidum.
 Si quis enim dicat, alteratum corpus esse, quod, quum
 prius esset humidum, nunc sit album, vel, quum prius
 esset ficcum, nunc appareat nigrum, non sanae esse
 mentis censebitur. Sin, quod prius erat humidum,
 nunc factum esse ficcum; aut, quod prius erat nigrum,
 nunc esse album; aut etiam ex calido frigidum, aut

Ed. Chart. III. [54.]

Ed. Baf. I. (60.)

ἐκ θερμοῦ ψυχρόν, ἢ ἐκ ψυχροῦ θερμόν γεγενέναι, συμφρο-
νεῖν ἂν δόξειεν ὁ τοιοῦτος, καὶ λέγειν τὰ εἰκότα. τὸ γὰρ
μεταβάλλον, ἢ μεταβάλλει, ταύτη μεταχωρεῖν δεῖ πρὸς τοῦναν-
τίον. ἐγένετο γοῦν ἢ γίγνεται μουσικός ὅδε, φάμεν, ἐξ οὗ
μουσικοῦ δηλονότι, καὶ γραμματικός ἐξ οὗ γραμματικοῦ, καὶ
ῥητορικός ἐξ οὗ ῥητορικοῦ· τὸ δ' ἐκ μουσικοῦ γραμματικόν,
ἢ ἐκ γραμματικοῦ μουσικόν, ἢ ἐξ ἄλλου τινὸς τῶν ἑτερογε-
νῶν γίνεσθαι τι λέγειν ἄτοπον. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸν τέως
γραμματικόν νῦν μουσικόν γεγενέναι, προσκτησάμενον τῇ
γραμματικῇ τὴν μουσικὴν, οὐκ ἀποβαλόντα τὴν γραμματι-
κὴν. καὶ μὴν εἰ προσεκτεήσατό τι, μένοντος τοῦ προτέρου,
παντί που δῆλον, ὥς οὐκ ἡλλοιωθή κατὰ τὸ μένον. ὥστ' οὐκ
ἐκ γραμματικοῦ μουσικός ἐγένετο· καὶ γὰρ καὶ τῶν ἐπὶ
γραμματικός ἐστιν· ἄλλ' ἐξ ἁμύσου μουσικός· οὐ γὰρ ἐπ'
ἐγχωρεῖ μένειν αὐτὸν ἁμύσον, μουσικόν γε ἤδη γεγονότα·
πασῶν γοῦν τῶν μεταβολῶν ὑπὸ τῶν ἐναντίων τε καὶ τῶν
ἐναντίων εἰς τὰ ἐναντία γιγνομένων, δηλονότι καὶ τὸ ὑγρὸν,

ex frigido calidum effectum esse, utique sapere et
convenientia dicere censeatur. Quod enim mutatur,
quatenus mutatur, eatenus cedere in contrarium debet:
liquidem factus est hic aut fit musicus ex non mu-
fico, dicimus; et grammaticus ex non grammatico; et
rhetor ex non rhetore: ex musico vero grammaticum,
aut ex grammatico musicum, aut ex alio, quod diversi
sit generis, fieri aliquid dicere sane est absurdum:
fors namque fert, qui prius erat grammaticus, eum
nunc musicum factum esse, et musicam grammaticae
adjecisse, nec grammaticam abjecisse: atqui, si quid
acquirit, priore etiam manente, cuique patet, non esse
alteratum in eo, quod manet. Itaque non ex gram-
matico factus est musicus, etenim nunc etiam gramma-
ticus est, sed ex non musico musicus: non enim fieri
potest, ipsum, qui jam musicus est factus, etiam non-
musicum manere. Quum igitur omnes mutationes et a
contrariis et ex contrariis fiant in contraria, manifestum

Ed. Chart. III. [34.]

Ed. Bas. I. (60.)

εἰ μεταβάλλει ποτὲ, καθ' ὃσον ὑγρὸν, αὐτὸ τε ξηρανθήσεται καὶ τὸ ξηραῖνον αὐτὸ ξηρὸν λεχθήσεται. μὴ τοίνυν λεγόντων, φασίν, ὡς θερμὴν ἅμα καὶ ὑγρὰν κοῤῥασις οὐκ ἔγχωρεῖ γενέσθαι. θερμὴν μὲν γὰρ ἅμα καὶ ψυχρὰν εἶναι τὴν αὐτὴν, ἢ ὑγρὰν ἅμα καὶ ξηρὰν οὐκ ἔγχωρεῖ· συνυπάρχειν γὰρ ἀλλήλαις οὐχ οἶόν τε καθ' ἓν καὶ τὰντὸ σῶμα τὰς ἐναντίας ποιότητας· ἅμα δ' ὑγρὸν τι καὶ θερμὸν, καὶ ψυχρὸν ἅμα καὶ ξηρὸν εἶναι δυνατόν, ὡς ὁ τε λόγος ἀπέδειξε καὶ τὰ μικροῦ πρόσθεν εἰρημένα παραδείγματα. τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ τῶν προτέρων λόγος. ὁ δὲ τῶν δευτέρων οὐδὲν ἄτοπον εἶναι φησιν, ὑποκειμένου τοῦ θερμοῦ ὁραστικωτάτου τῶν τεττάρων, ὡς μὴ μόνον εἰς τὸ ψυχρὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὑγρὸν ἐνεργεῖν, εἶναι κοῤῥασις ὑγρὰν καὶ θερμὴν, ὅταν ἐς τὰντὸ ἅμα συνέλθῃ πλῆθος ὑγρότητός τε καὶ θερμότητος εὐθύς ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει τοῦ ζώου. ὁ δὲ λόγος ἐκείνων οὐχ, ὡς οὐκ ἂν ποτε γένοιτο καθ' ἓν

est, etiam humidum, si, quatenus humidum est, aliquando mutetur, tum ipsam siccaturum iri, tum, quod id siccet, siccum dicendum esse. Definant igitur, inquit, dicere, non posse calidum simul et humidum temperamentum esse. Quippe calidum simul et frigidum esse idem temperamentum, aut humidum simul et siccum non potest, quum fieri nequeat, ut in uno et eodem corpore contrariae qualitates una consistant: humidum vero simul et calidum, praeterea frigidum simul et siccum profecto in eodem consistere possunt: sicuti tum ratio ipsa demonstravit, tum quae paulo supra proposita sunt exempla. Ac talis quidem est prioris propositarum partium oratio. Altera pars, negat absurdum esse, etiam si calidum efficacissimum e quatuor sit ita, ut non in frigidum modo, sed etiam in humidum agere possit, esse tamen temperamentum, quod calidum sit et humidum: utique quum in primo statim animantis ortu humoris simul calorisque copia in idem coeant. Ratio vero horum non declarat, quod nequeat aliquando in eodem corpore humidi plus esse,

Ed. Chart. III. [54. 55.]

Ed. Bas. I. (60.)

καὶ ταὐτὸ σῶμα τὸ μὲν ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ πλεόν, τὸ δὲ
θερμὸν τοῦ ψυχροῦ, δείκνυσιν, ἀλλ' ὥς οὐκ ἂν διαμείναι
κοιοῦτο ἄχρη πατὸς· ἀεὶ γὰρ ἐκικμαζόμενον ὑπὸ τοῦ θερ-
μοῦ τὸ ὑγρὸν ἐν τῷ χρόνῳ ξηρὸν ἀποδείξει τὸ σῶμα· καὶ
οὕτως οὐκ ἂν ἔτι θερμὸν καὶ ὑγρὸν, ἀλλὰ θερμὸν εἴη καὶ
ξηρὸν· αὐτὸ δ' οὖν πάλιν τοῦτο, τὸ θερμὸν καὶ ξηρὸν,
ἐπὶ προήκοντι τῷ χρόνῳ ξηρὸν ἔσται καὶ ψυχρὸν. ἐπειδὴν
γὰρ ἐκβροσκήσεται τὴν ἐκμάδα πᾶσαν αὐτοῦ τὸ θερμὸν,
ἄρχεται τοῦντεῦθεν ἤδη, φασί, καὶ αὐτὸ μαραινέσθαι, μη-
κέτ' εὐποροῦν τροφῆς, ὅθεν ἐξήπτετο. [35] θαυμαστὸν οὖν
οὐδὲν εἶναι νομίζουσι, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν εὐθύς ἐν τῇ
πρώτῃ γενέσει τοῦ ζώου συνδραμεῖν εἰς ταὐτὸ ἢ τὸ
ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ πλεόν, ἢ τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ. δυνατόν
δὲ καὶ τῷ χρόνῳ προϊόντι γίνεσθαι τὴν τέως θερμὴν καὶ
ὑγράν κοῦσιν αὐτίς θερμὴν καὶ ξηράν, ὥσπερ γε καὶ αὐ-
τίς πάλιν τὴν ξηράν καὶ θερμὴν, ἀποσβεγνυμένου τοῦ
θερμοῦ, ψυχράν καὶ ξηράν ἀποτελεσθῆναι. ὅτι μὲν οὖν
ἐγγωρεῖ καὶ θερμὴν ἅμα καὶ ὑγράν εἶναι τινα, καὶ ψυχράν

quam ficci, et calidi; quam frigidi; sed quod sub
ejusmodi statu durare perpetuo non possit: quod enim
semper a calido humidum exiccatur, id eo tempore
siccum corpus demonstrat: atque ita non amplius cali-
dum et humidum, sed calidum siccumque esse: jam
hoc ipsum, quod calidum et siccum est redditum, pro-
cedente tempore, frigidum siccumque fore. Quum
enim omnem ejusmodi corporis humorem calor absumpsit,
ipse quoque, inquant, marcescere inde incipit, de-
stitutus scilicet alimento, quod ipsum accenderat. Non
igitur mirum esse putant, tum inter initia statim, ut
gignitur animal, convenire in idem aut humidum
plus sicco, aut calidum plus frigido; tum temporis
processu, quod prius erat calidum et humidum tempe-
ramentum, postea posse calidum esse et siccum: ae-
que ut postea, quae sicca erat calidaque temperies, ab
extincto calore frigidam siccamque evadere. Ergo
esse quidem aliquod temperamentum, quod calidum sit

Ed. Chart. III. [55.]

Ed. Bas. I. (60.)

καὶ ξηρὰν ἑτέραν τῆσδε κρᾶσιν, ἐκ τούτων ἀποδεικνύουσιν. ὅτι δὲ πλείους τῶν τεττάρων διαφορὰς κρᾶσεων ἀδύνατον ὑπάρχειν, ἐκ τῶνδε πειρῶνται διδάσκειν. ὑποκειμένων γὰρ, φασί, τεττάρων ποιότητων, εἰς ἀλλήλας τε τὸ δοῦν καὶ πάσχειν ἔχουσιν, θερμότητός τε καὶ ψυχρότητος, καὶ ξηρότητος καὶ ὑγρότητος, ἀντιθέσεις γίνεσθαι δύο, τὴν μὲν ἑτέραν, ἐν ᾗ τὸ θερμὸν ἀντίκειται τῷ ψυχρῷ, τὴν δ' ἑτέραν, ἐν ᾗ τὸ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ, καὶ διὰ τοῦτο τέτταρας ἀποτελεῖσθαι τὰς πάσας συζυγίας. ἔξ μὲν γὰρ γίνεσθαι τῶν τεττάρων ἀλλήλαις ἐπιπλεκομένων τὰς συζεύξεις, ἀλλὰ τὰς δύο τούτων ἀδυνάτους ὑπάρχειν. οὔτε γὰρ ὑγρὸν ἅμα καὶ ξηρὸν, οὔτε ψυχρὸν ἅμα καὶ θερμὸν δύναται γενέσθαι σῶμα. λέιπεται γοῦν τέτταρας εἶναι συζυγίας κρᾶσεων, ὑγρὰς μὲν δύο, ξηρὰς δὲ δύο, θερμότητι καὶ ψυχρότητι διηρημένας. αἱ μὲν οὖν οἱ χαριέστατοι τῶν πρὸς ἡμῶν ἱατρῶν τε καὶ φιλοσόφων εἰρήκασι, ταῦτά ἐστιν. αἱ δ' ἐγὼ παραλείπειν αὐτοὺς νομίζω, λέγειν ἤδη καιρὸς.

simul et humidum; ac rursus aliud, quod frigidum sit et siccum, ex istis confirmant. Non posse autem temperamentorum differentias plures esse quam quatuor, ex his docere conantur. Quam enim quatuor statuantur qualitates, quae in se agere invicem patique possint, calor, frigus, siccitas et humor, oppositiones existerent duas; alteram, in qua calidum adversatur frigido; alteram, in qua humidum pugnat cum secco: ob idque quatuor omnino effici conjugationes; sex enim fieri ex quatuor inter se copulatis conjugia, verum duo subsistere non posse, neque enim humidum simul et siccum, nec simul calidum et frigidum potest fieri corpus: reliquas igitur esse quatuor temperamentorum conjugationes, duas humidas et duas siccas, atque has calore frigoreque divisas. Haec sunt, quae elegantissimi eorum, qui ante nos fuere, tum medicorum, tum philosophorum, de his dixere. Quae vero mihi praetermissae videntur, nunc adjicienda reor.

Ed. Chart. II. [55.]

Ed. Bas. I. (60. 61.)

Κε φ. γ. Ἐν μὲν δὴ καὶ πρῶτον, ὅτι τὴν εὐκρατον φύσιν, ὥσπερ οὐκ ἀρετὴ τε ἅμα καὶ δυνάμει προϋχουσαν, ἐπελάθοντό τε καὶ τελείως παρέλπιον, ὥσπερ μηδ' ὅλως οὔσαν, καίτοι μηδὲ φθιγγέσθαι τι χωρὶς ἐκείνης ὑπὲρ τῶν ἄλλων δυνάμενοι. τὸ γοῦν ἐν τῇ θερμῇ κράσει πλεονεκτεῖν τὸ θερμὸν, ἢ ἐν τῇ ψυχρᾷ τὸ ψυχρόν, οὐδ' ἐμνηστῆσαι δυνατόν ἄνευ τοῦ πρότερον ἐπιθέσθαι τὴν εὐκρατον. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὴν ὑγιεινὴν διαίταν εἰς ἄλλο τι βλέποντες ἐξευρίσκουσιν, ἢ τὴν εὐκρατὸν ἐκείνην φύσιν· τὸ μὲν θερμότερον τοῦ δέοντος σῶμα κελεύοντες ἐμψύχειν, τὸ δ' αὖ ψυχρότερον θερμαίνειν· ὡσαύτως τὸ μὲν ὑγρότερον (61) ξηραίνειν, τὸ δὲ ξηρότερον ὑγραίνειν, ἀντιστάγοντες αἰεὶ δηλονότι τῷ πλεονάζοντι τὸ λείπον, ὥς εὐκρατὸν τινα καὶ μέσσην ἐργάσασθαι κατάστασιν. ἦν οὖν αἰεὶ μεταδιώκουσιν, καὶ πρὸς ἣν ἀποβλέποντες ἐπανορθοῦνται τὰς δυσκράτους, ἐγὼ μὲν ἡξίουν ἁπασῶν πρῶτον λέγεσθαι πρὸς αὐτῶν. οἱ δ' ἄρα τοσοῦτον ἀποδέουσι τοῦ μεμνήσθαι ταύτης, ὥσθ'.

Cap. III. Unum igitur et primum id est, quod temperatam naturam, quae tamen non virtute modo, sed etiam viribus reliquis praestat, non adverterunt, imo, tanquam nulla sit, prorsus omiserunt; quanquam ne loqui quidem de reliquis aliquid sine hac potuerunt. Quippe quod vel in calida temperie calidum praevaleat frigidum, vel in frigida temperie frigidum praestet calido, id ne intellexisse quidem est, nisi prius ponatur eucratos, i. e. temperata: neque enim alio quam ad hanc temperatam naturam sunt intenti, quum sanitatis tuendae victum investigant, calidius justo corpus jubentes refrigerare, vel frigidius calefacere, vel rursus humidius siccare, vel siccus humectare; scilicet quo temperatum quemdam mediocremque statum efficiant, id, quod minus est, ei, quod exuperat, semper aequantes. Ergo quem assidue sectantur, et quo semper respicientes intemperatos status corrigunt, hunc ego quidem primum omnium statum censuerim ab ipsis dici. Hi vero tantum abest ut ejus vel meminerint,

Ed. Chart. III. [35. 36.]

Ed. Bas. I. (61.)

ὅλως παραλείπουσιν αὐτήν. ἀλλ' οὐ παραλείπεται, φασὶν
 ἐξ αὐτῶν ἔνιοι, ἐν γὰρ τῇ θερμῇ καὶ ὑγρᾷ περιέχεται. καὶ
 πῶς οὐχὶ πέντε λέγετε τὰς πάσας εἶναι κράσεις, ἀλλὰ τέτ-
 ταρας, εἴπερ τῆς ἀρίστης μένησθε; δυοῖν γὰρ θάτερον, ἢ
 τῶν δυσκράτων ἀνάγκη παραλείψθαι μίαν, ἢ τὴν εὐκρα-
 τον. ἐγὼ μὲν δὴ σαφῶς οἶδα τὴν εὐκρατον αὐτοὺς παρα-
 λιώντας, ἐξ ὧν ὀξιοῦσιν. ἐπειδὴν γὰρ θερμὴν καὶ
 ξηρὰν, καὶ ψυχρὰν καὶ ὑγρὰν, ἢ τινα ἄλλην λέγωσι κράσιν,
 οὐ τῶν ἄκρων ἀκούειν ἡμᾶς χρῆται κοινοτήτων, ἀλλὰ κατὰ
 τὴν πλεονεκτούσαν αἰεὶ γίνεσθαι προσηγορίαν. εἰ δ' οὐ βού-
 λονται τὴν εὐκρατον παραλείψθαι, τῶν ἄλλων [36] τινὰ δει-
 χθῆσονται παραλιπόντες. ἔστω γὰρ εὐκρατον εἶναι τὴν ὑγρὰν
 καὶ θερμὴν, ὥσπερ αὐτοὶ βούλονται, παραλελοίπασιν ἄρα
 σαφῶς τὴν ἀντικειμένην τῇ ψυχρᾷ καὶ ξηρᾷ δυσκρασίᾳ, ἐν ἣ
 τὸ ὑγρὸν πλεονεκτεῖ καὶ τὸ θερμὸν. ἀλλ' αὐτὴ, φασὶν, ἐστὶν
 ἥδε. καὶ πῶς ἐνδέχεται καὶ πλεονεκτεῖν ἅμα τὸ θερμὸν καὶ μὴ

ut etiam totum praetereant. At non praeterimus, in-
 quunt ex his aliqui; in calido enim et humido com-
 prehenditur. Et quomodo non quinque esse in totum
 temperamenta dixistis, sed quatuor, si modo optimum
 non omisistis? quippe duorum alterum, aut ex in-
 temperatis statibus necesse est unum esse omissum, aut
 ipsum temperatum. Atque ego quidem ex iis, quae
 statuunt, temperatum ipsis praetermissum certo scio;
 ubi enim calidum et siccum, vel frigidum et humi-
 dum, vel aliud quodvis temperamentum nominant,
 non utique summas a nobis intelligi qualitates postulant;
 imo ex iis, quae superant, fieri appellationes volunt.
 Quod si temperatum statum omissum esse nolunt, certe
 reliquorum aliquem omisisse convincentur. Esto enim,
 sicut ipsi volunt, temperatus status is, qui calidus est
 et humidus; omisus igitur illis plane est is, qui fri-
 gidae intemperiei adversetur et siccae, nempe in qua
 humidum praepollet et calidum. At idem, inquit,
 is est. At qui fieri potest, ut simul exuperet calidum

Ed. Chart. III. [36.]

Ed. Bas. I. (61.)

πλεονεκτεῖν, καὶ κρατεῖσθαι καὶ μὴ κρατεῖσθαι τὸ ψυχρόν;
 εἰ μὲν γὰρ εὐκρατός ἐστιν, οὐδὲν οὐδενὸς ἀμέτρως ἐπικρα-
 τεῖ, εἰ δὲ δύσκρατος, ἀνάγκη πλεονεκτεῖν τι τῶν ἐκ τῆς
 ἀντιθέσεως. ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, φασίν, ἰδιὸν ἐστὶ τῆς εὐ-
 κράτου, τὸ κρατεῖν ἐν αὐτῇ τὸ μὲν θερμὸν τοῦ ψυχροῦ,
 τὸ δ' ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ· κρατήσαντος γὰρ τοῦ ψυχροῦ, με-
 τρίας μὲν, οὐκ ἀγαθὴν εἶναι τὴν κρᾶσιν, ἐτι δὲ μᾶλλον,
 νόσον ἤδη γίνεσθαι, καθάπερ, εἰ καὶ σφοδρῶς κρατήσῃς,
 θάνατον· οὕτω δὲ καὶ τοῦ ξηροῦ συμπίπτειν ἐν ἀρχῇ μὲν
 δυσκρασίαν, ἐπὶ πλέον δὲ νόσον, ἐπὶ πλεῖστον δὲ κρατήσαντος,
 θάνατον· ὥσπερ οὐχὶ καὶ τῆς ὑγρᾶς καὶ θερμῆς ταῦτα
 συμπίπτοντα. τίς γὰρ ἂν οὐχ ὁμολογήσειεν, ὥς, ἐπειδὴν
 μὲν ἐπ' ὀλίγον ἢ τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ τύχοι πλεονεκτῆ-
 σαν, ἢ τὸ ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ, δυσκρασίαν οὕτως γιγνομένην·
 ἐπειδὴν δ' ἐπὶ πλέον, νόσον· ἐπειδὴν δ' ἐπὶ πλεῖστον,
 θάνατον. ὁ γὰρ αὐτὸς ἐπ' ἀμφοῖν λόγος. ἢ μηδὲ τὰς
 ἀμέτρως ὑγρὰς καὶ θερμὰς καταστάσεις αἰτιώμεθα, μηδ'
 ὅσα μεθ' ὑγρότητος ἀμέτρου νοσήματα συνίσταται θερμὰ,

et non exuperet, et superetur frigidum et non supere-
 tur? Si enim temperatus status est, neutrum alterum
 immodice exuperat; sin intemperatus, necesse est exu-
 peret altera oppositionum pars. At hoc ipsum, inqui-
 unt, temperati status proprium est, ut in eo calidum
 praestet frigidum, et humidum sicco; quippe si frigidum
 modice quidem vincat, non esse commodum tempera-
 mentum; sin amplius exuperet, jam utique morbum
 existere, aequè ut, si vehementer exuperet, mortem.
 Ad eundem modum in sicco contingere: in principio
 quidem existere intemperiem; si amplius augeatur,
 morbum; si plurimum exuperet, mortem: ceu vero
 in calido et humido non idem contingat; quis enim
 non dicat, ubi vel calidum frigidum, vel humidum sic-
 co paulo quidem plus valet, intemperiem ita fieri;
 ubi amplius exuperat, morbum; ubi plurimum, mor-
 tem? siquidem eadem est utrobique ratio. Alioqui nec
 qui calidi humidique immodice status sunt, eos vitio
 demus; nec, qui calidi morbi cum humore immodice

Ed. Chart. III. [36.]

Ed. Bas. I. (61.)

μηδὲ ταῦτ' ὁμολογῶμεν εἶναι νοσήματα. πρὸς δὲ τοὺς τοιούτους λόγους ἀπομαχόμενοι τινες τῶν ἀπ' Ἀθηναίου τοῦ Ἀτταλίου ὁμοσε χωροῦσιν, οὔτε κατάστασιν ὑγρὰν καὶ θερμὴν μέμφεσθαι λέγοντες, οὔθ' εὐρεθῆναι τι νόσημα φάσκοντες ὑγρὸν καὶ θερμὸν, ἀλλὰ πάντως ἢ θερμὸν καὶ ξηρὸν ὑπάρχειν, ὡς τὸν πυρετὸν, ἢ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, ὡς τὸν ὕδρον, ἢ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, ὡς τὴν μελαγχολίαν. ἐπιμένονται δ' ἐνταῦθα καὶ τῶν ὥρων τοῦ ἔτους, ὑγρὸν μὲν καὶ ψυχρὸν εἶναι τὸν χειμῶνα φάσκοντες, ξηρὸν δὲ καὶ θερμὸν τὸ θέρος, καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν τὸ φθινόπωρον, εὐκρατόν δ' ἅμα καὶ θερμὴν καὶ ὑγρὰν ὥραν καλοῦσι τὸ ἔαρ· οὕτω δὲ καὶ τῶν ἡλικιῶν τὴν παιδικὴν εὐκρατόν τε καὶ θερμὴν καὶ ὑγρὰν εἶναι φασί. δηλοῦσθαι δὲ τὴν εὐκράσιαν αὐτῆς νομίζουσι καὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς φύσεως, ἐξῆραμένων τῆν καῦτα μάλιστα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸν θάνατόν φασιν εἰς ξηρότητα καὶ ψύξιν ἄγειν τὰ τῶν ζώων σώματα. καλεῖσθαι γοῦν ἀλίβαντας τοὺς νεκρούς, ὡς ἂν μηκέτι λεβάδα καὶ ὑγρότητα κεκτημένους οὐδεμίαν, ἐξατμισθέντας ἅμα διὰ

consistunt, eos morbos fateamur. Has quidem et ejusmodi objectiones diluentes quidam Attalensis Athenaei sectatores, negant aut calidum humidumque statum vicio dari, aut morbum ullum inveniri, qui calidus sit et humidus, sed omnino qui vel calidus sit et ficcus, ut febris; vel frigidus et humidus, ut aqua intercus; vel frigidus et ficcus, ut melancholia. Faciunt hic et de anni temporibus mentionem, quorum hyemem frigidam esse atque humidam dicunt, aestatem calidam et ficcam, autumnum frigidum et ficcum, ver autem tum temperatum, tum vero calidum humidumque appellant. Ad eundem modum et ex aetatibus puerilem quidem temperatam esse, tum vero calidam humidamque. Porro indicari autumant eorum temperiem ex naturalibus actionibus, quae illa aetate maxime sint firmæ. Sed et mortem ajunt animantium corpora ad frigidum ficcumque perducere; quippe mortuos ἀλίβαντας vocari, quasi nihil humecti in se habentes, utpote tum caloris

Ed. Chart. III. [56. 37.]

Ed. Bas. I. (61.)

τὴν ἀποχώρησιν τοῦ θερμοῦ, καὶ παγέντας ὑπὸ τῆς ψύξεως. ἄλλ' εἴπερ ὁ θάνατος, φασὶ, τοιοῦτος, ἀναγκαῖον ἤδη τὴν ζωὴν, ὥς ἂν ἐναντίαν ὑπάρχουσαν αὐτῷ, θερμὴν τε εἶναι καὶ ὑγρὰν· καὶ μὴν εἴπερ ἡ ζωὴ, φασὶ, θερμόν τι χοῦμα καὶ ὑγρόν ἐστιν, ἀνάγκη πᾶσα, καὶ τὴν ὁμοιοτάτην αὐτῇ κρᾶσιν ἀρίστην ὑπάρχειν, εἰ δὲ τοῦτο παντί που δῆλον, ὥς εὐκρατοτάτην, ὥστ' εἰς ταῦτ' συμβαίνειν ὑγρὰν καὶ θερμὴν φύσιν εὐκράτω, καὶ μηδὲν ἄλλο εἶναι τὴν εὐκρασίαν, ἢ τῆς ὑγρότητός τε καὶ θερμότητος ἐπικρατούσης· οἱ μὲν δὴ τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀθήναιον λόγοι τοιοῦδε δοκεῖ δέ πως ἡ αὐτὴ δόξα καὶ Ἀριστοτέλους εἶναι τοῦ φιλοσόφου, καὶ Θεοφράστου γε μετ' αὐτὸν, καὶ τῶν Στωϊκῶν, ὥστε καὶ τῷ πλήθει τῶν μαρτύρων ἡμᾶς δυσωποῦσιν· ἐγὼ δὲ περὶ μὲν Ἀριστοτέλους, ὅπως ἐγίνωσκεν ὑπὲρ θερμῆς καὶ ὑγρᾶς κρᾶσεως, ὥς ἂν, εἰ δεηθεῖη, ἐπὶ προήκοιτι τῷ λόγῳ δεῖξαιμι· δοκοῦσι γὰρ μοι παρακούμεν αὐτοῦ.

Κεφ. δ'. [37] Τὸ δέ γε νῦν εἶναι, πειράσομαι πρῶτον

abitione eo exhaustos, tum frigore rigentes. Quod si, inquiunt, mors talis est naturae, certe vita, quum sit illi contraria, calida est et humida; at vero si vita calidum quiddam atque humidum est, omnino quod illi simillimum temperamentum est, id optimum necessario est; quod si est, neminem latet, idem quoque temperatissimum esse: sic in idem recidere calidam humidumque statum cum temperato, nec aliud esse probam temperiem, quam caliditatem simul et humiditatem dominari. Atque Athenaei quidem sequacium hae sunt rationes; videturque et Aristotelis philosophi, et post eum Theophrasti et Stoicorum eadem esse quodammodo sententia. Ita testium quoque numero nos territant. Ego vero, quemadmodum Aristoteles de calida humidaque temperie senserit, in progressu, si res postulet, fortasse explicabo; videntur enim eum non recte accipere.

Cap. IV. Nunc id primum agam; ut eos, qui sic

Ed. Chart. III, [37.]

Ed. Bas. I. (61.)

ἐνδείξασθαι τοῖς λέγουσι ταῦτα, πῇ ποτε σοφίζονται σφᾶς αὐτοὺς, εἴτ' ἐφεξῆς ἐπιδείξαι τὸν ἅπαντα λόγον, εἰς ἃν ἀθροίσας κεφάλαιον. ὅτι μὲν δὴ τὸ ἕαρ οἴονται θερμὸν εἶναι καὶ ὑγρὸν ἅμα καὶ εὐκρατον, ἐντεῦθεν σοφίζονται προφανῶς. οὔτε γὰρ ὑγρὸν ὡς χειμῶν, οὔτε θερμὸν ὡς τὸ θέρους, ὥστ' οὐδέτερον ἀμέτρως. ἀμετρίας δ' ἦν ἕκαστον τῶν τοιούτων ὀνομάτων, καὶ κατ' αὐτοὺς ἐκείνους, δηλωτικόν. διχῶς δ' ἐσφάλησαν, πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ βούλεσθαι πάντως ἐν ταῖς ὥραις εὐρεῖν τὴν τετάρτην συζυγίαν τῶν κράσεων, ἔπειτα δ' ἐκ τοῦ καὶ θερμότερον ἢ κατὰ τὸν χειμῶνα, καὶ ὑγρότερον ἢ κατὰ τὸ θέρους ὑπάρχειν αὐτό. ἀλλ' οὐτ' ἀναγκαῖον ἐν ταῖς ὥραις ὑποτίθεσθαι τὴν τετάρτην συζυγίαν τῶν κράσεων, εἰ μὴ καὶ φαίνοιτο, καὶ τὸ παραβάλλειν αὐτὸ ταῖς ἐκατέρωθεν ὥραις οὐδὲν μᾶλλον ὑγρὸν καὶ θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἀποδείξει καὶ ξηρόν. εἰ μὲν γὰρ ἀμετρίας ἐστὶν ὀνόματα τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ θερμὸν, οὐκ ἀληθεύεται κατ' αὐτοὺς· σύμμετρον γὰρ ἐν ἅπασιν τὸ ἕαρ.

sentiunt, in quo se ipsos fallant, doceam: mox rem totam in unum coactam caput demonstrum. Cum enim calidum et humidum, atque etiam eucraton existimant ver esse, hinc se manifeste decipiunt: nam neque humidum est, sicut hyems, neque calidum, sicut aestas; quare neutrum immodice; cum tamen ipsis auctoribus excessum quendam indicet quodvis talium nominum. Bisariam autem sunt decepti: primum quidem, quod in quatuor anni temporibus quartam temperamentorum conjugationem inventam omnino volunt: deinde, quod id ea ratione concludunt, quod sit ver hyeme quidem calidius, aestate vero humidius. Verum nec quartam in temporibus anni statuere temperamenti conjugationem est necesse, nisi etiam talis appareat: et contulisse id cum temporibus utrinque positis, non magis id humidum et calidum, quam frigidum probat et siccum. Si enim calidum humidumque excessus cujusdam nomina sunt, non potest, nec ipsis quidem auctoribus, verum esse; ver enim in omnibus mediocre: si autem eo,

Ed. Chart. III. [37.]

Ed. Bas. I. (61.)

εἰ δ', ὅτι θέρους μὲν ἐστὶν ὑγρότερον, χειμῶνος δὲ θερμότερον, ὑγρόν ἐστι καὶ θερμόν, οὐδὲν ἦτον αὐτὸ ψυχρόν καὶ ξηρόν νομίζεσθαι προσήκει, διότι θέρους μὲν ἐστὶ ψυχρότερον, χειμῶνος δὲ ξηρότερον. ἢ τίς ἀποκλήρωσις, ἐν μὲν τῶν ἐκ τῆς ἀντιθέσεως ἀπὸ τοῦ χειμῶνος, ἐν δὲ ἀπὸ τοῦ θέρους λαμβάνειν; ἐν ἑκατέραις γὰρ ἀμφοτέρων διαφέρον, οὐκ ἐξ ἡμίσεως ὀφείλει τὴν παραβολήν, ἀλλ' ὁλόκληρον ἴσχειν. καὶ μὴν εἴπερ οὕτως γίνοιτο, τὰναντία φήσομεν ὑπάρχειν αὐτῷ. θερμόν μὲν γὰρ ἐστὶ καὶ ξηρόν, εἰ τῷ χειμῶνι, ψυχρόν δ' αὖ καὶ ὑγρόν, εἰ τῷ θέρει παραβάλλοιτο. κατ' οὐδετέραν οὖν τῶν παραβολῶν ὁλοκλήρως γινομένην ὑγρόν καὶ θερμόν ἐστὶ. εἰ δ' ἐξέστιν ἐκείνοις ἐξ ἑκατέρας αὐτῶν ἡμῖν λαβοῦσιν ὑγρόν ἀποφαίνειν αὐτὸ καὶ θερμόν, ἐξέσται δὴπου καὶ ἡμῖν ἐπὶ θάτερον ἡμῖν μετελθοῦσιν ξηρόν καὶ ψυχρόν ἀποφῆναι, ξηρόν μὲν ὡς πρὸς τὸν χειμῶνα, ψυχρόν δὲ ὡς πρὸς τὸ θέρους. ἅπαντα οὖν οὕτως ἐστὶ τὸ ἕα, ὑγρόν, ξηρόν, θερμόν, ψυχρόν. ἀλλ' οὐδὲ

quod aestate humidius est, hyeme vero calidius, idcirco humidum est et calidum, quid causae est, quominus frigidum id siccumque putes propterea, quod aestate frigidius et hyeme siccus? vel quam sibi facit sortitionem, ut unam partem oppositionis ab hyeme, alteram ab aestate accipiat? quippe cum ab utroque in utraque oppositionum parte dissideat, non ex dimidio collationem, sed ex toto habere debebat. Atqui si ita fiat, contraria illi inesse dicemus: nam calidum erit et siccum, si conferatur cum hyeme; frigidum et humidum, si cum aestate. Ex neutra igitur collatione, si modo integra est, calidum et humidum erit. Sed si illis licet, ex utraque oppositione sumpto dimidio, calidum id humidumque asserere; nobis quoque ad alterum dimidium transire atque id frigidum et siccum dicere quidni licebit? scilicet siccum, ut ad hyemem; frigidum, ut ad aestatem. Omnia igitur hac ratione ver erit, humidum, siccum, calidum, frigidum. Atqui

Ed. Chart. III. [37.]

Ed. Bas. I. (61. 62.)

κατ' αὐτοὺς ἐκείνους οἷόν τέ ἐστιν ἐν ἐνὶ καὶ ταύτῳ πράγματι τὰς τέτταρας ἐπικρατῆσαι ποιότητας· οὐκ οὐν οὔτε θέρει παραβαλεῖν· οὔτε χειμῶνι τὸ ἥος, ἀλλ' αὐτὸ καθ' αὐτὸ σκοπεῖσθαι δίκαιον. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸν χειμῶνα διὰ τοῦτο λέγομεν ὑγρὸν εἶναι καὶ ψυχρὸν, ὅτι τῶν ἄλλων ὥρων ἐστὶν ὑγρότατος καὶ ψυχρότατος. ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ ἄλλως αὐτῷ συμβέβηκεν· ὅτι δὲ πλεονεκτεῖ κατ' αὐτὸν ἢ μὲν ὑγρότης τῆς ξηρότητος, ἢ δὲ ψυχρότης τῆς θερμότητος, διὰ τοῦτο ψυχρὸς εἶναι καὶ ὑγρὸς λέγεται. κατὰ ταῦτο δὲ καὶ τὸ θέρους, ὅτι καὶ τούτῳ τὸ μὲν ὑγρὸν ἀπολείπεται τοῦ ξηροῦ, τὸ δὲ ψυχρὸν τοῦ (62) θερμοῦ, διὰ τοῦτο θερμοὺς εἶναι λέγεται καὶ ξηροὺς. καὶ γὰρ δίκαιον, ἐκ τῆς οἰκείας φύσεως ἐκάστην τῶν ὥρων ἐξεταζομένην, οὐ πρὸς ἄλλην τινὰ παραβαλλομένην, ἢ θερμὴν, ἢ ψυχράν, ἢ ξηράν, ἢ ὑγρὰν ὀνομάζεσθαι. καὶ δὴ καὶ σκοποῦμένῳ σοι κατὰ τὰδε φανέεται τὸ ἥος ἀκριβῶς μέσων ἀπασῶν τῶν ὑπερβολῶν. οὔτε γὰρ ὥς ἐν χειμῶνι πλεονεκτεῖ τὸ ψυχρὸν

in illorum ipsorum sententia non possunt quatuor qualitates in una eademque re praepollere. Ergo neque aestati, neque hyemi ver comparare est aequum, sed potius ipsum per se aestimare. Neque enim hyemem ipsam ea de causa humidam esse et frigidam dicimus, quod reliquis temporibus humidior frigidiorque sit: immo id illi alia quoque ratione accidit: sed quod humiditas in ea superet siccitatem, et frigiditas calorem, propterea frigida dicitur atque humida. Ad eundem modum et aestas, quia in ea humidum vincitur a sicco et frigidum a calido, ipsa quoque calida dicitur et sicca: Siquidem aequum censeo quatuor anni temporum quodlibet ex suapte aestimatum natura, non autem ex alterius comparatione, calidum, frigidum, humidum siccumve nominari debere. Quin etiam, si ad hanc formulam aestimes, apparebit tibi, ver esse omnis excessus plane in medio: cum neque, sicut in hyeme,

Ed. Chart. III. [37. 38.]

Ed. Bas. I. (62.)

ἐν αὐτῷ τοῦ θερμοῦ, οὐθ' ὥς ἐν θέρει πλεονεκτεῖται.
κατὰ ταῦτά δὲ καὶ ξηρότητός τε καὶ ὑγρότητος ἰσομοιρία τίς
ἐστὶν ἐν αὐτῷ, μήθ' ὥς ἐν θέρει κρατοῦντος τοῦ ξηροῦ,
μήθ' ὥς ἐν χειμῶνι τοῦ ὑγροῦ. διὰ τοῦτο ὁρθῶς εἴρηται
πρὸς Ἱπποκράτους, [38] ἦρ δὲ ὑγιεινότετον καὶ ἥμιστα
θανατῶδες. ἀλλὰ καὶ τὸ φθινόπωρον ἦτιον μὲν ἢ τὸ θέ-
ρος θερμὸν, ἦτιον δὲ ἢ ὁ χειμὼν ψυχρόν. ὥστε ταύτη
μὲν οὔτε θερμὸν ἀπλῶς, οὔτε ψυχρόν, ἀμφοτέρω γάρ ἐστι,
καὶ οὐδέτερον ἄκρως. ἕτερον δέ τι πρόσσεστιν αὐτῷ κακόν,
ὅπερ ἐπεσημῆναι καὶ Ἱπποκράτης ἐν ἀφορισμοῖς λέγων·
ὁκόταν τῆς αὐτῆς ἡμέρης, ὅτε μὲν θάλλπος, ὅτε δὲ ψύχος
γίγνηται, φθινοπωρινὰ τὰ νοσήματα προσδέχονται γρή-
καὶ τοῦτό ἐστι τὸ μάλιστα νοσῶδες ἐργαζόμενον τὸ φθι-
νόπωρον, ἢ ἀνωμαλία τῆς κράσεως. οὐκ ὁρθῶς οὖν εἴρηται
ψυχρόν καὶ ξηρόν, οὐ γάρ ἐστι ψυχρόν αὐτὸ καθ' αὐτὸ
θεωρούμενον, ὥσπερ ὁ χειμὼν, ἀλλὰ τῷ θέρει παραβαλ-

plus valet in eo frigidum, quam calidum; neque, sic-
ut in aestate, minus. Ad eundem modum siccitatis
humiditatisque aequabilitatem in eo spectes; neque sci-
licet in eo, sicut in aestate, praevalente sicco, neque,
sicut in hyeme, exuperante humido. Proinde recte ab
Hippocrate est dictum, ver esse saluberrimum, ac mi-
nime morbis, qui mortem afferant, obnoxium. Est et
autumnus utique quam aestas minus calidus; sic uti-
que quam hyems minus frigidus: quare hac ratione
nec calidus absoluto sermone est, nec frigidus, quippe
cum ambo sit, ac neutrum ad summum: caeterum al-
terum in eo est incommodum, quod etiam Hippocrates
illa sententia significavit, qua in Aphorismis dixit:
Cum eodem die modo nos calor urget, modo frigus affi-
cit, autumnales expectandi morbi sunt. atque ea res est,
quae maxime autumnum morbiferum facit, inaequalis
ipsa temperies. Itaque non recte frigidus siccusque di-
citur: non enim frigidus est, si ipse per se spectetur,
ut hyems est: sed ubi cum aestate confertur, utique

Ed. Chart. III. [38.]

Ed. Bas. I. (62.)

λόμενον, ἐκείνου ψυχρότερον. οὐ μὴν οὐδ' ὁμαλῶς εὐκρα-
τον, ὡς τὸ ἔαρ, ἀλλ' ὅτι μάλιστα τούτῳ διενήνοχεν ἐκεί-
της τῆς ὥρας, ὅτι τὴν εὐκρασίαν τε καὶ τὴν ὁμαλότητα
διὰ πάντος ἴσην οὐ κέκμηται. πολὺ γὰρ θερμότερόν ἐστι
κατὰ τὴν μεσημβρίαν, ἢ κατὰ τὴν ἑω τε καὶ τὴν ἑσπέραν.
ὕγρότητι δὲ καὶ ξηρότητι μέσον μὲν οὐκ ἔστιν ἀκριβῶς, ὡς
τὸ ἔαρ, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ξηρότερον ῥέπει. λείπεται δὲ καὶ
τούτῳ τοῦ θέρους, οὐ μὴν τοσοῦτόν γε, ὅσον θερμότητι.
θῆλον οὖν, ὡς οὐδὲ τὸ φθινόπωρον ἀπλῶς οὕτως ῥητέον,
ὡς ἐκεῖνοι λέγουσι, ψυχρόν τε εἶναι καὶ ξηρόν. ἀκριβῶς μὲν
γὰρ οὐδέτερόν ἐστιν, επικρατεῖ δ' ἐν αὐτῷ τὸ ξηρόν τοῦ ὑγροῦ.
καὶ δικαίως ἂν λεγθεῖη ταύτῃ μὲν ξηρόν, ἐν δὲ τῇ κατὰ θερ-
μότητα καὶ ψυχρότητα διαφορᾷ μικτόν ἐξ ἀμφοῖν καὶ ἀνεί-
μαλον. ὥστ' εἴπερ τὰς τέσσαρας συζυγίας τῶν κράσεων
εἰς τὰς τέσσαρας ὥρας διανεῖμαι σπεύδουσιν, ἴστωσαν οὐ
μόνον ἦρι κακῶς προσάψαντες ὑγρότητα καὶ θερμότητα
κράσεως, ἀλλὰ καὶ φθινοπώρῃ ψυχρότητα καὶ ξηρότητα.

illa frigidior: sed nec aequabiliter temperatus, sicut ver,
imo in hoc maxime ab illo tempore diffidet, quod me-
diam temperiem et aequalitatem perpetuo parem non
servat, quippe meridie multo est calidior, quam mane,
aut vesperi: nec in humido et sicco medium omnino
statum obtinet, quemadmodum et ver, sed ad siccus
devergit: ab aestate vero etiam in hoc vincitur, non
tamen tanto intervallo, quanto in calore. Ergo patere
arbitror, nec autumnum absoluto sermone et citra ex-
ceptionem frigidum et siccum (sicut illis placet) dicen-
dum esse, cum neutrum ad summum sit, sed vincat in
eo siccitas humiditatem: qua ratione merito siccus ap-
pelletur: in calore vero et frigore mixtum quiddam
ex ambobus et inaequale statuatur. Proinde si qua-
tuor temperamentorum conjugationes in quatuor anni
tempora distribui volunt, sciant, se non solum veri ca-
lidum humidumque statum male assignasse, sed etiam
autumno frigidum et siccum: quanquam, si hoc quo-

Ed. Chart. III. [38.]

Ed. Bas. I. (62.)

καίτοι γε, εἰ καὶ τοῦτο συνεχωρεῖτο ξηρὸν εἶναι καὶ ψυχρὸν, οὐκ ἦν ἀναγκαῖον εὐθιῶς, ὑγρὸν εἶναι καὶ θερμὸν τὸ ἔαρ. οὐ γὰρ, εἰ τέτταρες αἱ πᾶσαι συζυγίαι τῶν ἀμέτρων κρᾶσεων εἰσὶν, ἤδη πάσας ἀναγκαῖον εἰς τὰς τέσσαρας ὥρας νενεμησθαι. ἀλλ' εἴπερ ἄρα τάξεις τίς ἐστὶν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ κατὰ τὸ βέλτιον, οὐ κατὰ τὸ χεῖρον ἅπαντα κεκόσμηται, πιθανώτερον ἦν, εὐκράτους μὲν τὰς πλείους ὥρας γεγενῆσθαι, μίαν δὲ ἐξ αὐτῶν, εἴπερ ἄρα, τὴν δύσκρατον. οἱ δὲ γε τὸνναντίον ἀποδείξαι σπεύδουσιν, ὡς οὐδεμία τῶν ὥρῶν ἐστὶν εὐκρατος, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης ἐν αὐταῖς ἐπικρατεῖ νῦν μὲν τὸ θερμὸν, αὐθις δὲ τὸ ψυχρὸν, καὶ νῦν μὲν, εἰ τίγῃ, τὸ ξηρὸν, αὐθις δὲ τὸ ὑγρὸν. ἐγὼ δὲ τοσοῦτον ἀποδέω τοῦ ὑγρὸν καὶ θερμὸν ἀποφαίνειν τὸ ἔαρ, ἢ, ὃ τί περ ἂν εὐκρατον ἦ, θερμὸν καὶ ὑγρὸν εἶναι συγχωρεῖν, ὥστε πᾶν τὸνναντίον ἀποφαίνομαι, χειρίστην εἶναι κατάστασιν κρᾶσεως τοῦ περιέχοντος ἀέρος τὴν θερμὴν καὶ ὑγρὰν, ἣν ἐν μὲν ταῖς ὥραις οὐκ ἂν εὖροις ὅλως, ἐν δὲ ταῖς νοσώδεσί τε καὶ

que concedamus frigidum et siccum esse, non erit statim necesse ver humidum calidumque esse. Non enim, si quatuor temperierum immoderatarum conjugationes in totum sunt, jam omnes eas in quatuor anni tempora dispensari necesse est: sed si quis hoc in mundo est ordo, ac prout melius est, non prout pejus, omnia sunt disposita, probabilius sit, plura quidem ex anni temporibus temperata esse facta: unum vero, si modo aliquid, intemperatum. Hi vero contra ostendere conantur, nullum eorum esse temperatum, sed necessario in ipsis exuperare alias calidum, alias frigidum; et nunc, si ita fors tulit, siccum, nunc humidum. Ego vero tantum abest, ut aut ver humidum et calidum pronunciem, aut, si quid temperatum est, calidum atque humidum esse concedam, ut, quod plane contrarium est, id affirmem, omnium aëris nos ambientis temperamentorum pessimum id esse, quod humidum est et calidum; quod sane temperamentum in quatuor anni temporibus invenire prorsus nequeas: in morbo et pestilenti

Ed. Chart. III. [58. 59.]

Ed. Bas. I. (62.)

λοιμώδεσι καταστάσεσιν ἐνίοτε συμπίπτει, καθάπερ πού καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἐμνημόνευσε, λέγων· ὕεν ἐν καύμασιν ὕδατι λάβρῳ δι' ὅλου. τοῦτο γάρ ἐστιν ἴδιον ὑγρᾶς καὶ θερμῆς καταστάσεως, ὕειν συνεχῶς ἐν καύμασιν. εἰ δ' ἦτοι μόνον εἴη καῦμα, καθάπερ ἐπὶ τοῦ κατὰ φύσιν ἔχοντος θέρους, ἢ ὕει μὲν, ἀλλ' ἐν κρύει, καθάπερ ἐν χειμῶνι, θερμὴν καὶ ὑγρὰν οὐχ οἷόν τε τὴν τοιαύτην εἶναι κατάστασιν. ἄρ' οὖν ἄριστον ἐκεῖνο τὸ θέρους, ἐν ᾧ, φησὶν, ὕεν ἐν καύμασιν ὕδατι λάβρῳ δι' ὅλου; καὶ μὴν ἀνθρακας ἐν αὐτῷ γενέσθαι διηγέεται, σαπέντων δηλονότι τῶν ἐν τῷ σώματι περικτωμάτων, καὶ τινὰς ἰχθύας θερμούς καὶ ὑγροὺς ἀμέτρως γεννησάντων. [39] εἴση δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς ῥήσεως, εἰ πᾶσαν αὐτὴν σοὶ παραγράψαιμι, τόνδε τὸν τρόπον ἔχουσαν. ἀνθρακες ἐν Κρανῶνι θερνοί· ὕεν ἐν καύμασιν ὕδατι λάβρῳ δι' ὅλου. ἐγίνοντο δὲ μᾶλλον Νότῳ· καὶ ὑπεγίνοντο μὲν ὑπὸ τὸ δέγμα ἰχθύες· ἐγκαταλαμβανόμενοι δὲ ἐθερμαίνοντο, καὶ κνησμόν ἐνεποίεον· εἴτα φλύκταιναι ὥσπερ πυρίκαυστοι

aëris statu interdum incidit, veluti quodam loco Hippocrates commemorat his verbis: Pluebat per aestum imber largus assidue. Id namque est humidi et calidi status proprium, ut in aestu assidue pluat: quod si vel tantum aestus sit, quemadmodum in naturaliter se habente aestate, vel pluat, sed in frigore, veluti hyeme solet: fieri nequit, ut is status calidus sit et humidus. An igitur sine morbis erat aestas illa, in qua pluuisse dicit in caloribus assidue largum imbrem? Atqui carbunculos in ea fuisse narrat, putrescentibus scilicet in corpore excrementis, ac saniem quandam, quae calida humidaque immodice fuerat, gignentibus. Intelliges id ex ipsa dictione, si totam tibi ascripsero. Ea sic habet: Erant in Cranone carbunculi aestivi. Pluebat per aestum largo imbri, idque assidue: accidebat autem hoc magis Austro. Ac suberat quidem sub cute sanies, quae conclusa incalefcebat ac puritum excitabat: mox pustulae veluti ambustis oboriebantur, uri-

Ed. Chart. III. [39.]

Ed. Bas. I. (62.)

ἐπανίσταντο, καὶ ὑπὸ τὸ δέρμα καίεσθαι ἐδόκεον. ἀλλ' ἐν-
ταῦθα μὲν, ὥς ἂν μῖς ὥρας μετακοσμηθείσης, ἦτον τὸ
κακόν· εἰ δὲ δύο ἢ τρεῖς ὑπαλλαχθεῖεν, ἢ καὶ σύμπαν τὸ
ἔτος ὑγρὸν καὶ θερμὸν γένοιτο, μέγιστον ἀνάγκη συμπεσεῖν
οὕτω λοιμὸν, ὅλον ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν διηγείται.
παρουγράψω δὲ πρῶτον μὲν ἃ περὶ τῆς τῶν ὥρῶν ἀκοσμίας
εἶπεν, ἐφεξῆς δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς ἐπιγινομένης φθορᾶς
τῶν ἀνθρώπων. ἐν ἅπασι δ' αὐτοῖς προσέχειν σε τὸν νοῦν
ἀκριβῶς ἀξιῶ καὶ σκοπεῖσθαι, πρῶτον μὲν, ὁποῖόν τι πρᾶγμα
θερμὴ καὶ ὑγρὰ κρᾶσις ἐστίν, ὥς οὐδὲν ἦρι παρόμοιον, εὐ-
κράτωρ χοήματι· δεύτερον δὲ, ὥς ἀναγκαῖον ἐν αὐτῇ σή-
πεσθαι πάντα. ἄρχεται μὲν οὖν ὁ Ἱπποκράτης τῆς διηγῆ-
σεως ὧδε. ἔτος νότιον, ἐπομβρον, ἅπτοια διὰ τέλεος· εἴτα
τούτοις ἐπιφέρει τὰ κατὰ μέρος ἀπάσης τῆς καταστάσεως,
ὄμβρους πολλοὺς ἐν θερμῇ καὶ νοτιά καταστάσει γενέσθαι
γραῦον, εἰτ' αὐτίς τὸν σύμπαντ' ἄλογον εἰς ἐν ἐπὶ τέλει
κεφάλαιον ἀγαγὼν οὕτως. γενομένου δὲ τοῦ ἔτους ὅλου,

que sub cute videbantur. Verum hic minus, utpote
uno tantum e quatuor temporibus mutato, malum fuit.
Quod si duo triave sint mutata, aut etiam totus annus
calidus humidusque fuerit, necesse est magna pestilentia
succedat, cujusmodi in tertio Epidemiōn, i. e. grassantium
publice morborum, narrat. Apponam autem primum
quae de temporum intempestivo statu scripsit: deinde
de hominum, quae subsequuta est, corruptela. Adver-
tas autem animum in omnibus diligenter velim, aesti-
mesque primum, cujusmodi res sit calida humidaque
temperies, quamque veri (quod temperata res est) dissi-
milis: deinde quam necessario in ea omnia putrescant.
Incipit igitur Hippocrates narrationem in hunc modum:
Annus austrinus, pluvius, a ventis in totum silens.
Deinde totius status particularem rationem his subjicit,
crebros imbres in calido et austrino statu fuisse scribens:
mox universum sermonem in unam summam sic confe-
rens in fine, inquit: Cum fuisset totus annus austrinus,

Ed. Chart. III. [39.]

Ed. Bas. I. (62.)

φρησι, νοτίου, και ὑγροῦ, και μαλακοῦ, τάδε και τὰς
 συνέπεσεν, - ἃ ξύμπαντα μὲν ἀναγράφειν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ
 μακρόν· ἐνεστι δὲ τῷ βουλομένῳ, λαβόντι τὸ τρίτον τῶν
 ἐπιδημιῶν, ἀταγινώσκειν τὰ κατὰ μέρος, εἰς ἐν ἅπαντα κε-
 φάλαιον ἀναγόμενα, σηπεδόνα μεγίστην, ἧς και αὐτῆς ὀνο-
 μασι πολλάκις ὁ Ἱπποκράτης ἐπιμέμνηται, ποτε μὲν ὠδί
 πως λέγων· ἦν δὲ και τὸ ρεῦμα τὸ συνιστάμενον οὐ πύρ
 ἱκελον, ἀλλὰ σηπεδῶν τις ἄλλη, και ρεῦμα πολὺ και ποι-
 κίλον· ὅτε δὲ πάλιν ὠδί· και ἐν αἰδοίοισιν ἄνθρωποι οἱ
 κατὰ θέρος, και ἄλλα, ἃ σῆψις καλεῖται, και ὡς ἐκ τῆς
 σήψεως ταύτης πολλοῖσι μὲν βραχίων και πῆχυς ὅλως
 ἀπερρένῃ, πολλοῖσι δὲ μηρὸς ἢ τὰ περὶ τὴν κνήμην ἀπειρι-
 λοῦτο, και ποῖς ὅλος. ἀλλὰ και ὀστέων, και σαρκῶν, και
 νεύρων, και ἄρθρων ἐκπτώσεις ἐγίνοντο μεγάλαι. και ὅλως
 οὐδὲν ἔστιν εὐρεῖν ὧν ἔγραψε παθημάτων, ὃ μὴ σηπεδότος
 ἔγγονον ὑπάρχει, δεόντως. οὔτε γάρ ὑπὸ τοῦ ξηροῦ τι σῆ-
 πεσθαι πέφυκεν, οὔθ' ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ. μάθους δ' ἂν, εἰ
 θεάσαιτο τὰ τε κρεῖα και τὰ ἄλλα σύμπαντα τὰ πρὸς τῶν

humidus et mollis, et haec inciderunt: quae utique
 omnia in hoc libro scripsisse sit longum: licet autem,
 cui libuerit, in tertio Epidemiōn membratim ea legere,
 ac in unum caput omnia redacta videre, nempe putre-
 dinem maximam: cujus etiam ipsius Hippocrates non
 raro nominatim meminit, alias sic scribens: Erat au-
 tem et fluxio ipsa collecta haud similis puri, sed alia
 quaedam putredo, ac fluxio multa variaque. Alias
 sic: Et in pudendis carbunculi aestivi, tum alia, quae
 putredines appellantur: utque ex hac putredine multis
 quidem brachium et cubitus totus decideret: multis fe-
 mur vel sura nudaretur, totusque pes: quin etiam
 magni ossium, carniū, nervorum articulorumque pro-
 lapsus inciderunt. Denique nullum ex affectibus,
 quos scripsit, invenias, qui merito soboles putredinis
 non sit: quippe quod nec a sicco putrescere quicquam sit
 aptum, nec a frigido, intelliges, si carnes et reliqua,

Ed. Chart. III. [39.]

Ed. Bas. I. (62. 63.)

ἀνθρώπων ταριχεύόμενα, τὰ μὲν ἁλοῖ, τὰ δ' ὕλη, τὰ δ' ὄξει, τὰ δ' ἄλλῳ τινὶ τῶν ξηρανόντων σκευαζόμενα καλῶς· μάθοις δὲ καὶ ὡς ἐν τῷ βορέῳ, ξηρῷ καὶ ψυχρῷ τὴν φύσιν ὑπάρχοντι, ἄσηπτα μέχρι πλεῖστον διαμένει πάντα· σήπεται δ' ἐτοίμως ταῖς νοτίαις καταστάσεσιν. ἔστι γὰρ οὖν καὶ οὗτος ὁ ἄνεμος ὑγρὸς καὶ θερμὸς. ὥστε πᾶν τοῦναντίον ἡμεῖς ἀποφαινόμεθα τοῖς ὑγρὸν καὶ θερμὸν ὑπολαμβάνουσιν εἶναι τὸ ξαρ. οὔτε γὰρ τοιοῦτό ἐστιν, οὐδ' ὑγιεινὸν ἂν ᾔην, εἴπερ ᾔην τοιοῦτο. οἱ δὲ καὶ (63) τοιοῦτο εἶναι φασιν αὐτὸ, καὶ διὰ τοῦθ' ὑγιεινὸν ὑπάρχειν, ἐν ἀμφοτέροις ἁμαρτάνοντες, ὅσα τε ταῖς αἰσθήσεσιν ἔνεστι διαγινῶναι, καὶ ὅσα τῷ λόγῳ διασκέπασθαι. ταῖς μὲν γὰρ αἰσθήσεσιν ἔνεστιν ἐναργῶς μαθεῖν εὐκρατον ἀκριβῶς αὐτὸ, τῷ λόγῳ δ' ἐξευρεῖν, ὥς διὰ τοῦτ' ἐστὶν ὑγιεινὸν, διότι μηδὲν ἐν αὐτῷ τῶν τεττάρων ἐπικρατεῖ. εἰ δέ γ' ἦτοι τὸ θερμὸν ἐπικράτει πολλῷ τοῦ ψυχροῦ, ἢ τὸ ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ, σηπεδόνον τε ἂν ᾔην εὐφορον οὕτω καὶ πασῶν τῶν ὥρων

quaecunque affervari ab hominibus solent, observes, haec sale, haec muria, haec aceto, haec alio quopiam ex iis, quae ficcant, commodè praeparari. Deprehendas et Borea (qui siccus natura et frigidus ventus est) omnia quam diutissime imputria durare: contra putrescere facillime austrino statu: est enim is ventus calidus et humidus. Itaque nos in totum contra, quam ii, qui calidum et humidum ver autumant, decernimus: cum neque tale sit, neque, si esset, utique salubre esset. Hi tamen et tale esse volunt; et propterea etiam salutiferum, utrobique peccantes, tum in iis quae sensu percipere, tum quae ratione est intelligere: cum sensu id manifeste liceat plane temperatum advertere; nec minus ratione illud invenire, quod propterea est aptum sanitati, quod e quatuor nulla in eo qualitatū exuperet. Quod si vel caliditas ejus frigiditatem multo excederet, vel humiditas siccitatem, tum variis putredinibus obnoxium, tum hac ratione omnium anni temporum morbis esset maxime opportu-

Ed. Chart. III. [39. 40.]

Ed. Bas. I. (63.)

νοσώδιστατον. [40] ἀλλ' ἡ τῆς τῶν τεττάρων κρᾶσεων ἰσομορία τῆς τε εὐκρασίας αὐτοῦ καὶ τῆς ὑγείας αἰτία. πόθεν οὖν ἐπῆλθέ τιςιν ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις ἕρπον καὶ θερμὸν ἀποφῆναισθαι τὸ ἔαρ; ἐκ τοῦ βουλευθῆναι δηλοῦσι τὰς τέτταρας συζυγίας τῶν κρᾶσεων εἰς τὰς τέτταρας ὥρας διανεῖμαι. τοῦτο δ' αὐτὸ πάλιν ἐκ τοῦ παραλιπεῖν τὴν πρώτην ἁπασῶν, τὴν εὐκρατον, ἐγένετο. καὶ γὰρ οὖν καὶ διαιτημάτων, καὶ φαρμάκων, ἀπάντων τε τῶν ὄντων, εἰς τὰς τέτταρας ταύτας συζυγίας ἀνάγουσι τὰς διαφοράς.

Κεφ. ε'. Ὡς καὶ δῆλον, εἰς ὅσον οἱ περὶ φύσεως ἀνθρώπου λογισμοί, σφαλέντες τῆς ἀληθείας, εἰς τὰς ἰώσεις βλάπτουσι, καὶ βέλτιόν ἐστι δυοῖν θάτερον, ἢ μηδ' ὅλως ἀπίστευθαι τῶν τοιούτων λόγων, ἀλλ' λατρεύειν τῇ πείρᾳ τὸ πᾶν, ἢ πρότερον ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ γυμνάσασθαι. τὸ δὲ μήτε τῇ πείρᾳ προσέχειν τὸν νοῦν, ἐπιχειρεῖν τε θεωρίᾳ φυσικῇ πρὸ τοῦ τὸν λογισμὸν, ᾧ μέλλομεν εὐρίσκειν αὐτὴν, ἀσκῆσαι πρεπότως, ἀναγκαῖον ἀπάγειν εἰς τὰ τοιαῦτα

num. Sed quatuor qualitatum mixtionis aequalitas et mediae temperaturae ejus, et salubritatis est causa. Quid igitur medicis ac philosophis quibusdam persuasit, ut calidum humidumque ver esse judicarent? nempe quod quatuor temperamentorum conjugia quatuor anni temporibus adaptare voluerunt. Porro id inde accidit, quod primum omnium temperamentorum, id est temperatum ipsum, praetermiserunt. Quin etiam victuum, medicamentorum, omnium denique rerum differentias ad has quatuor conjugationes reducunt.

Cap. V. Ex quo manifestum est, quantopere parum rectae fallacesque de hominis natura rationes medicationibus obfunt: satiusque erat duorum alterum, aut prorsus ejusmodi rationes non attigisse, sed totum experientiae concedere, aut prius in logica speculatione exercitatum fuisse. Quippe qui nec experientiae est attentus, et naturalem speculationem aggreditur prius, quam rationem, qua haec inveniat, convenienter exercuit, necesse est in ejusmodi sophis-

Ed. Chart. III. [40.]

Ed. Baſ. I. (63.)

σοφίσματα, καὶ περὶ γὰρ τῶν φαινομένων ὡς ἀναισθήτους ἀναγκάζει διαλέγεσθαι, μάρτυρά τε καλεῖν Ἀριστοτέλην, παρακούοντας ὧν διδάσκει. πολλὰ γὰρ ἐκείνος οἶδε καὶ τὸ θερμὸν λεγόμενον, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν· οἱ δ' οὐκ ἀκούουσιν αὐτοῦ πολλὰ γὰρ, ἀλλ' ὡσαύτως αἰεὶ. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς οὐ ταυτό ἐστιν, ἢ οἰκεῖον τι καὶ συμφύτη θερμῷ θερμὸν ὑπάρχειν, ἢ ἐπικτήτη καὶ ἄλλοτρίῳ, διήλθεν Ἀριστοτέλης· οἱ δὲ γὰρ καὶ τοῦτου παρακούουσιν. ἔτι τε πρὸς τούτοις ὁ μὲν Ἀριστοτέλης, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Θεόφραστος, ἐς ὃ τι χρὴ βλέποντας ἢ εὐκρατον ἢ δύσκρατον ὑπολαμβάνειν εἶναι τὴν φύσιν, ἀκριβῶς εἰρήκασιν. οἱ δ' οὐδὲ τοῦτο γινώσκουσιν, ἀλλ' ὅταν ἀκούσῃσι λεγόντων αὐτῶν, ὑγρὸν εἶναι καὶ θερμὸν τὸ ζῶον, ἢ τὴν τοῦ παιδὸς κρᾶσιν ὑγρὰν καὶ θερμὴν, οὐδ' ὅπως εἰρηται ταῦτα συνίασιν, ἐμπλήκτως τε μεταφέρουσι τὸν λόγον ἐπὶ τὰς ὥρας, ὡς περ ταυτό ὄν, ἀλλ' οὐ μακρῷ διαφέρον, ἢ τὴν οἰκείαν κρᾶσιν ὑγρὰν εἶναι καὶ θερμὴν, ἢ τὴν τοῦ περιέχον-

mata sit perductus: ac de evidentibus, ceu is, qui sensu careat, disputet, tum Aristotelem testem advocet, male scilicet accipiendo ea, quae praecipit. Hic enim calidum, frigidum, humidum et siccum multipliciter dici novit: illi, non quasi multipliciter, sed quasi ad eundem perpetuo modum dici velit, accipiunt. Quin etiam is, quod aliquid suo naturali calore, aut alieno et acquisito calidum sit, non esse idem indicavit: illi hoc quoque perperam accipiunt. Ad haec Aristoteles, itemque Theophrastus, quo respicientes, temperatam intemperatamve naturam esse, conjicere oporteat, diligenter prodiderunt: illi ne id quidem intelligunt, sed cum hos audiunt animal calidum humidumque dicere, aut pueri temperiem humidam calidamque esse, nec, quemadmodum ea dicta sint, intelligunt, stupidi ad quatuor anni tempora sermonem transferunt: ceu vero idem sit, ac non longo intervallo dissidens, propriam alicujus temperiem humidam calidamque esse, aut cir-

Ed. Chart. III. [40.]

Ed. Bal. I. (63.)

τος ἡμᾶς αἶρος. οὔτε γὰρ ταυτὸ ἐστὶν οὔθ' ὁμοίως ὑγρὰ καὶ θερμὴ ζώου κρᾶσις αἶρος ὑγρᾶ καὶ θερμῇ κρᾶσει λέγεται. τί δ' ἦν τὸ τούτων ἀπάντων αἴτιον, ἥδη διηγῆσομαι, καὶ δεῖξω σαφῶς τοῖς προσέχουσιν τὸν νοῦν βουλομένοις, ὥς μικρὰ πταίσματα τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς λογικῆς θεωρίας διδασκομένων αἴτια μεγίστων ἁμαρτημάτων γίνεται, καὶ κινδυνεύει πάντα τὰ κακῶς πραττόμενα κατὰ τε τὰς τέχνας ἀπάσας καὶ μέντοι καὶ κατὰ τὰς ἐν τῷ βίῳ πράξεις ἔπεσθαι σοφίσμασιν. ἔπεται τοιγαροῦν καὶ τὰδε τὰ σοφίσματα τῷ μὴ διελῆσθαι περὶ τῶν σημαινόμενων ὀρθῶς, ἀλλ' οἰηθῆναι τὸ θερμὸν λέγεσθαι διχῶς, τὸ μὲν ὡς ἄκρατον καὶ ἄμικτον καὶ ἀπλοῦν, τὸ δὲ ὡς ἐν τῇ πρὸς τὸ ἐναντίον ἐπιμιξία πλεονεκτοῦν. ὅτι δὲ καὶ παραβάλλοντες ἑτέρας κρᾶσει πολλάκις ἑτέραν ἀποφαινόμεθα τὴν ἑτέραν αὐτῶν εἶναι θερμὴν, ἐπιλανθάνονται καὶ τοῦδε. καὶ μὴν οὔτως τὰ ζῶα θερμὰ καὶ ὑγρὰ λέγεται πρὸς τῶν παλαιῶν, οὐ

cumdati nobis aëris. Neque enim aut idem est, aut similiter dicitur animalis temperies calida et humida, sicut aëris temperamentum calidum dicitur et humidum. Quae igitur sit omnium horum causa; jam dicam, claque ostendam iis praefertim, qui intenti esse volunt, exiguum errorem in iis, quae inter initia logicae speculationis traduntur, maximorum errorum causam fieri: ac fortassis omnia, quae vel in cunctis artibus, vel in vitae actionibus perperam geruntur, sophismatis succedunt. Atque haec quidem sophismata illi vitio succedunt, quod utique non recte definitum est de calidi significationibus, sed duobus tantum modis dici id putatum: quorum altero significetur, quod sincerum, immixtum et simplex est, altero, quod in mixtione cum suo contrario id superat: quod autem et alteram temperiem cum altera conferentes subinde alteram earum calidam, pro eo quod est, calidiorē pronunciamus, id non meminerunt. Atqui ad eum modum animantia veteribus calida et humida sunt dicta, non propriae

Ed. Chart. III. [40. 41.]

Ed. Bas. I. (63.)

κατὰ τὴν ἰδίαν κρῆσιν ἀπλῶς, ἀλλὰ τοῖς γε φυτεῖς καὶ τοῖς
 τεθνεῶσι παραβαλλόμενα. [41] καὶ γὰρ τῶν τεθνεῶτων
 ζῶα καὶ τῶν φυτῶν ἐστὶ θερμότερα καὶ ὑγρότερα. καὶ μὲν
 δὴ καὶ τῶν ζώων αὐτῶν ἀλλήλοις καὶ εἶδη παραβαλλομέ-
 νων, ξηρότερον μὲν ὁ κύων, ὑγρότερον δὲ ὁ ἄνθρωπος. εἰ
 δὲ μύριμμι καὶ μελίττῃ παραβάλλοις τὸν κύνα, ξηρότερα
 μὲν ἐκεῖνα, τὸν κύνα δ' ὑγρότερον εὐρήσεις. ὥστε ταὐτὸ
 ζῶον ξηρὸν μὲν ὡς πρὸς ἄνθρωπον ὑπάρχειν, ὑγρὸν δ' ὡς
 πρὸς μελίτταν· οὕτω δὲ καὶ θερμὸν μὲν, ὡς πρὸς ἄνθρω-
 πον, ψυχρὸν δ', ὡς πρὸς λέοντα. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν,
 εἰ τὸ πρὸς ἑτερόν τι λεγόμενον τὰς ἐναντίας ἅμα κατηγο-
 ρίας ἐπιδέχεται. οὐ γὰρ τοῦτ' ἄτοπον, εἰ ταὐτὸ σῶμα θερ-
 μὸν ἅμα λέγεται καὶ ψυχρὸν, ἀλλ' εἰ καὶ πρὸς ταὐτό. οὐ
 γὰρ, ὅτι δεξιὸς ἅμα καὶ ἀριστερὸς ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος, ἄτο-
 πον· εἰ δέ γε πρὸς ἄλλον μὲν δεξιὸς, πρὸς ἄλλον δὲ
 ἀριστερὸς, οὐδὲν ἄτοπον. οὕτως οὖν καὶ κύων ὑγρὸς ἅμα
 καὶ ξηρὸς, καὶ θερμὸς ἅμα καὶ ψυχρὸς ἀλλ' οὐ πρὸς

temperaturae gratia, et sermone absoluto, immo ad
 stirpes et demortua collata: quippe de mortuis et stir-
 pibus animantia calidiora humidioraque sunt. Quin
 etiam ex animantibus ipsis speciatim inter se collatis
 canis ficior est, homo humidior: at si formicae vel
 api canem conferas, illas ficiores, hunc humidiores
 invenias. Ita idem animans siccum quidem, ut ad ho-
 minem collatum, humidum vero, ut ad apiculam; rur-
 sus, ut ad hominem, calidum, ut ad leonem, frigidum
 erit: nec nimirum, si ad aliud comparatum, contra-
 ria simul dici de se patitur. Nec enim alienum est,
 si idem corpus simul calidum frigidumque dixeris, ni-
 si ad idem conferens sic dixeris: quod enim est in-
 commodum, si eundem hominem dextrum sinistrumque dicas,
 nisi ad eundem conferens ita dicas, cum ad alterum dextrum
 esse, ad alterum sinistrum, nihil sit absoni. Sic igitur et ca-
 nis humidus pariter et siccus, praeterea calidus simul et
 frigidus est, non tamen ad idem collatus: quippe, ad

Ed. Chart. III. [41.]

Ed. Bas. I. (63.)

ταυτό· πρὸς μὲν γὰρ ἄνθρωπον ξηρὸς, ὑγρὸς δ' ὡς πρὸς
 μύρμηκα, καὶ πρὸς μὲν ἄνθρωπον θερμὸς, ψυχρὸς δ' ὡς
 πρὸς λέοιτα. καὶ γὰρ δὴ καὶ θερμὸς μὲν, ὡς ζῶν· εἰ γὰρ
 τι τέθνηκεν, οὐ θερμόν· οὐ θερμὸς δ' ὡς πρὸς ἕτερον, εἰ
 οὕτως ἔτιγε, κύνα. ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα πρὸς ἄλληλα
 ἐκ παραβολῆς λέγεται, τὰ δ' ὡς ἐν ζώων γένει καθ' ἕτε-
 ρον τρόπον, ὥσπερ αὖ καὶ κατ' εἶδος ζώου. κύων γὰρ, ὡς
 πρὸς μὲν μύρμηκα καὶ μέλιτταν, ὑγρὸς, ὡς δ' ἐν ζώων γέ-
 νει, ξηρὸς. αὐτῶν δὲ τῶν κυνῶν κατ' εἶδος, ὅδι μὲν ξηρὸς,
 ὅδι δὲ ὑγρὸς, ἄλλος δέ τις, ὡς κύων, εὐκρατος.

Κεφ. ς'. Λέλεκται μὲν οὖν ἐπὶ πλείστον ἡμῖν ὑπὲρ
 ἀπάσης τῆς τοιαύτης χρήσεως τῶν ὀνομάτων ἐν δευτέρῳ
 περὶ διαγνώσεως σφυγμῶν. ἀνάγκη δὲ, ὡς ἔοικεν, εἰπεῖν τε
 καὶ εἶναι ὑπὲρ αὐτῶν διὰ κεφαλαίων, ὅσον εἰς τὰ παρόντα
 χρήσιμον. τὸ μὲν ἀπλῶς ξηρόν, ὃ πρὸς μηδὲν ἕτερον λέ-
 γεται, μότοις τοῖς στοιχείοις ὑπάρχει, πρὶν τε καὶ γῆ·
 καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ ὑγρὸν ὕδατι καὶ αἵρι. κατὰ ταῦτα δὲ

hominem si conferas, siccus est, ad formicam, humi-
 dus: rursus hominis respectu calidus est, leonis fri-
 gidus: quin etiam calidus est, ut vivens, cum mortuus
 non amplius sit calidus: non calidus, ut ad alterum
 (si ita vis) canem comparatus. Atque haec quidem omnia
 per collationem inter se dicuntur: quae vero, ut in ani-
 mantium genere, conferuntur alia ratione, sicuti etiam
 quaecunque in aliqua animantium specie. Canis nam-
 que, ut ad formicam et apim, est humidus: ut autem in
 animantium genere, est siccus: rursus ipsorum specia-
 tim canum hic siccus, ille humidus, alius, ut canis,
 temperatus.

Cap. VI. At dictum quidem a nobis est in secundo
 de pulsuum agnitione de tali nominum usu in universo
 diffusissime: necesse tamen videtur nunc quoque sum-
 matim aliquid de his, quod ad rem propositam utile sit,
 dicendam. Quod absoluto sermone, nec ad aliud ul-
 lum collatum, siccum vocatur, id in solis elementis
 est, igni terraque: sicut humidum in aqua et aëre.

Ed. Chart. III. [41.]

Ed. Bas. I. (63.)

καὶ περὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ χοῆ νοεῖν. οὐδέν γὰρ τῶν ἄλλων σωμάτων ἀκριβῶς οὔτε θερμὸν οὔτε ψυχρὸν ἐστίν, ἀλλ' ἢ τὰ στοιχεῖα μόνον. ὅτι δ' ἂν τῶν ἄλλων λάβῃς, ἐκ τούτων κέκρται, καὶ διὰ τοῦτο τὸ δεύτερον σημαίνον-
 τον οὐκ ἔθ' ἀπλῶς θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ὥς ἄμικτόν τε καὶ εἰλικρινές, ἀλλ' ὡς ἦτοι πλείονος μὲν τοῦ θερμοῦ, τοῦ ψυ-
 χροῦ δ' ἐλάττονος, ἢ τοῦ μὲν ψυχροῦ πλείονος, ἐλάττονος δὲ τοῦ θερμοῦ μετέχον, ἕκαστον τῶν ἄλλων ἢ θερμὸν ἢ ψυχρὸν λέγεται. δύο μὲν δὴ ταῦτα σημαίνοντα τοῦ θερ-
 μοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ· τὸ μὲν, ἀπλῶς λε-
 γόντων ἡμῶν, ἄμικτόν τε καὶ εἰλικρινές· ἕτερον δὲ, μικτόν μὲν ἐκ τῶν ἐναντίων, ἀλλὰ τῷ τοῦ πλεονεκτοῦντος ὀνόματι προσαγορευόμενον. οὕτως μὲν οὖν ὑγρὸν αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ τιμὴ, καὶ οἶνος, ἔλαιόν τε καὶ μέλι, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἕκαστον λέγεται. ὅσα δὲ καὶ χόνδροι, καὶ ὄνυ-
 χες, καὶ ὀπλαί, καὶ κέρατα, καὶ τρίχες, καὶ λίθοι, καὶ ξύλα, καὶ ψάμμος, καὶ κέραμος, ἐλάττωνα μὲν ὑγροῦ μοῖραν

Ad eundem modum et de calido frigidoque sentiendum: nullum enim caeterorum corporum prorsus calidum frigidumve est, sed sola elementa. Quicquid praeter haec ceperis, ex his mixtis constat: eoque secundo significationum genere calidum frigidumve est, non amplius absoluta ratione, veluti sincerum et a mixtione alienum: imo veluti vel calidum largius, frigidum parcius, vel frigidum largius, calidum parcius sit sortitum, reliquorum quidvis calidum frigidumve dicitur. Ac duo quidem significata calidi, frigidi, humidi et sicci haec sunt: alterum absoluto sermone loquentium mixtura carens et sincerum, alterum ex contrariis quidem mixtis constans, caeterum ex praepollentis in mixtura nomine appellatum. Sic quidem igitur sanguis, pituita, adeps, vinum, oleum, mel, quicquid his simile est, humidum dicitur: os, cartilago, unguis, ungula, cornu, pilus, lapis, lignum, arena, later minorem portionem humidi sunt sortita, majore-

Ed. Chart. III. [41. 42.]

Ed. Bas. I. (63. 64.)

ἔχει, πλείονα δὲ ξηροῦ, καὶ διὰ τοῦτο πάλιν ἅπαντα τὰ
 τοιαῦτα ξηρὰ προσάγορεύεται. μύρμηξ δὲ ξηρόν, καὶ σκώ-
 ληξ ὑγρόν, ὡς ζῶα. καὶ πάλιν ἐν αὐτοῖς τοῖς σκώληξιν ὁδὶ
 μὲν ξηρότερος, ὁδὶ δὲ ὑγρότερος, ἢ ἀπλῶς ὡς σκώληξ, ἢ
 τῷδὲ τι παραβαλλόμενος ἑτέρῳ. [42] αὐτὸ δὲ τοῦτο τί
 δὴ ποτὲ ἔστιν, ὅταν οὕτως λέγωμεν, (64) ὡς σκώληξ ξηρός,
 ὡς ἄνθρωπος θερμός, ὡς κύων ψυχρός, εἰ μὴ τις ἀκριβῶς
 ἀκούσαιέ τε καὶ τοῖσιε πρότερον, ἀνάγκη συγκεχύσθαι τὸν
 λόγον ἅπαιτα. τὸ δ' ἀκριβῶς ἔστιν, ὃ καὶ τῶ δευτέρῳ
 περὶ τῆς τῶν σφυγμῶν διαγνώσεως λέγεται, τὸ κατὰ γένος
 ἢ εἶδος ὀνομάζεσθαι τηρικαῦθ' ἕκαστον, οὐ θερμὸν μόνον,
 ἢ ψυχρόν, ἢ ξηρόν, ἢ ὑγρόν, ἀλλὰ καὶ μέγα, καὶ μικρόν,
 καὶ βραδύ, καὶ ταχὺ, καὶ τῶν τοιούτων ἕκαστον, ὅταν
 ὑπὲρ τὸ σύμμετρόν τε καὶ μέσον ἢ, ἢ ζῶον θερμὸν, ὅταν
 ὑπὲρ τὸ μέσον ἢ τῇ κράσει ζῶον, ἢ ἵππος θερμός, ὅταν
 ὑπὲρ τὸν μέσον ἵππον ἢ. τὰ δ' ἐν ἑκάστῳ γένει τε καὶ εἶδει
 μέσα τὰ σύμμετρά ἔστιν. ἴσον γὰρ ἀπέχει τῶν ἄκρων ἐν

rem sicci: eoque ejusmodi omnia sicca dicuntur. For-
 mica vero sicca est, et vermis humidus, scilicet ut
 sunt animalia. Rursus inter ipsos vermes alius ficcus,
 alius humidus: idque vel absolute loquendo, ut vermis,
 vel alteri cuiquam vermi comparatus. Caeterum hoc
 ipsam, quod dicimus, ut vermis ficcus, ut homo cali-
 dus, ut canis frigidus, nisi quis recte accipiat et prius
 intelligat, quid sibi velit, necesse est omnem sermonem con-
 fundat. Est autem recte accipere id, quod in secundo de
 pulsibus agnoscendis dicitur, unumquodque secundum
 genus vel speciem non modo calidum, frigidum, humi-
 dum siccumve, sed etiam magnum, parvum, celer,
 tardum, aliaque id genus tunc nominari, cum supra
 mediocre mediumque sit: verbi gratia, animal calidum,
 cum supra medium temperie sit animal; equum cali-
 dum, cum supra medium temperie equum sit. Porro
 in quoque genere specieve media sunt ea, quae sym-
 metra dicuntur, quippe quae a summis in eo genere

Ed. Chart. III. [42.]

Ed. Bas. I. (64.)

ἐκείνου τῷ γένει τε καὶ εἶδει. γένος μὲν οὖν τὸ ζῶον, ἵπ-
 πος δὲ καὶ βοῦς καὶ κύων εἶδη. καὶ δὴ καὶ μέσον μὲν
 ἐστὶ τῇ κράσει καθ' ὅλον τὸ γένος τῶν ζῴων ὁ ἀνθρω-
 πος· ἐν γὰρ τοῖς ἐφεξῆς τοῦτο δευχθήσεται. μέσος δ' ὡς
 ἐν ἀνθρώποις κατ' εἶδος ὁ καλούμενος εὐσαρκος. οὗτος
 δ' ἐστίν, ὃν οὔτε λεπτόν, οὔτε παχὺν ἔχομεν εἰπεῖν, οὔτε
 θερμόν, οὔτε ψυχρόν, οὔτ' ἄλλω τινὶ τῶν τὴν ἀμετρίαν
 ἐνδεικνυμένων ὀνομάτων προσαγορεύσαι. ὅστις δ' ἂν ὑπὲρ
 τοῦτον ἦ, πάντως οὗτος ἢ θερμότερός ἐστιν, ἢ ψυχρότε-
 ρος, ἢ ξηρότερος, ἢ ὑγρότερος. ὀνομάζεται δὲ πῇ μὲν
 ἀπλῶς ὁ τοιοῦτος, πῇ δ' οὐχ ἀπλῶς. ἀπλῶς μὲν, ὅτι
 θερμός ἢ ψυχρός, ἢ ξηρός ἢ ὑγρός εἶναι λέγεται, μηκέτι
 παραβαλλόμενος ἀφωρισμένως ἐνὶ τῷδε. καθ' ἕτερον δὲ
 τρόπον οὐχ ἀπλῶς, ὅτι τῷ συμμετρῷ τε καὶ μέσῳ παντὸς
 τοῦ εἶδους παραβάλλεται. οὗτοι δὲ καὶ κύων ζῶον ξηρόν
 ἀπλῶς μὲν, ὡς ἂν τῷ δόξειε, λέγεται, μηκέτι παραβαλλό-
 μενος, εἰ τύχη, μύρμηκί, καθ' ἕτερον δὲ τρόπον οὐχ

et specie finibus aequaliter distant. Ac genus quidem
 est animal, species equus, bos, canis. Medium tem-
 perie in toto animalium genere homo est: id enim in
 sequentibus demonstrabitur. Medium vero ut in homi-
 num specie est, quem eufarcon vocant, i. e. quadratum:
 is porro est, quem nec gracilem dicere nec crassum possis,
 sed nec calidum, nec frigidum, nec alio quovis nomine ex iis,
 quae excessum defectumve indicant, appellare. Quis-
 quis super hunc fuerit, is prorsus calidior, frigidior, humi-
 dior sicciorve est: nominatur autem talis partim absoluto
 sermone, partim non absoluto: absolute quidem lo-
 quenti, quoniam calidus, frigidus, siccus humidusve
 esse dicitur, minime uni alicui privatim collatus: al-
 tero autem modo non absolute, quoniam symmetro, id
 est coaequali et medio omnis speciei, confertur. Ita
 autem et canis absolute quidem (prout videlicet cuiuspiam
 opinio est) animal siccum dicitur, nondum alicui com-
 paratus, verbi gratia formicae: altero autem modo

Ed. Chart. III. [42.]

Ed. Bas. I. (64.)

ἀπλῶς, ὅτι τῷ συμμέτρῳ τε καὶ μέσῳ τῇ κράσει παντὸς τοῦ εἶδους τῶν ζώων ἀπάντων, ὃ τί ποτ' ἂν ᾗ τοῦτο, παραβάλλεται. πρῶδηλον οὖν ἤδη γέγονεν, ὥς ἕκαστον τῶν οὕτω λεγομένων ἢ ἐνὶ παραβάλλοιτες ὅτῳ δήποτε θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν ἢ ὑγρὸν πρὸς ἐκεῖνο λέγομεν, ἢ τῷ μέσῳ, καθ' ὅπερ ἂν εἶδος ἢ γένος ἢ τὸ λεγόμενον οἷον εἶδος μὲν ἵππον, καὶ βοῦν, καὶ κύνα, καὶ πλάτανον, καὶ κυπάριττον, καὶ συκῆν, γένος δὲ ζῶον, ἢ φυτόν. ἐπὶ τούτοις τρίτον ἄλλο σημαίνονμενον ἦν τῶν ἀπλῶς λεγομένων, ἃ δὴ καὶ τὰς ἀμίκτους τε καὶ ἄκρας ἔφαμεν ἔχειν ποιότη-
 τας, ὀνομάζεσθαι τε στοιχεῖα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὰς ποιότη-
 τας αὐτὰς ὀνομάζομεν ἐνίοτε τοῖς ποιοῖς σώμασιν ὁμωνύ-
 μως. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν. εἰς δὲ
 τὰ παρόντα, τῶν ποιωῶν σωμάτων τριχῶς λεγομένων, ἐπισκο-
 πεῖσθαι προσήκει, πῶς ἐν ἑκάστη θήσει κέχρηται τις τῇ
 προσηγορίᾳ, πότερον ὡς ἀπλοῦν τι καὶ ἄμικτον δηλῶν, ἢ
 ὡς πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς ἢ ὁμοειδὲς παραβάλλον,

non absolute, quoniam symmetro et temperie medio
 omnis animalium speciei, quaecunque illa sit, compara-
 tur. Ergo jam palam fit, quod unumquodque eorum,
 quae sic dicuntur, nos id vel unicuique comparantes
 calidum aut frigidum, humidumve aut siccum, ut ad illud
 dicimus: vel in quocunque genere specieve fit dictum,
 ad ejus medium referentes: in specie quidem, ut equo,
 bove, cane, platano, cupressu, ficu: genere vero,
 ut animali, vel planta. His accedit et tertium signifi-
 catum, eorum scilicet, quae absoluto sermone dicuntur,
 quae impermixtas summasque habere qualitates diximus;
 ac elementa vocari. Quin etiam qualitates ipsas est
 quando corporibus iis, quae affecta qualitate sunt, simi-
 liter appellamus: verum de hoc mox agetur. Sed ad
 rem propositam: cum qualitate affecta corpora trifariam
 dicantur, considerandum arbitror, in quaue dictione
 quemadmodum utamur appellationibus: utrumne ut sim-
 plex aliquid et impermixtum indicantes, an veluti ad
 symmetron ejusdem generis vel speciei conferentes, an

Ed. Chart. III. [42. 43.]

Ed. Bas. I. (64.)

ἢ πρὸς ὅτιοῦν τὸ ἐπιτυχόν· οἷον ὅταν ὁστοῦν εἴπῃ τις
 ξηρὸν ἢ ψυχρὸν, ἀπλῶς οὕτωςι μόνον ὀνομάσας, ἄνευ τοῦ
 προσθεῖναι λέοντος, ἢ κυνός, ἢ ἀνθρώπου. δῆλον γὰρ
 ὡς πρὸς τὴν ὕλην φύσιν ἀποβλέπων ἀπάντων τῶν ἐν τῷ
 κόσμῳ σωμάτων ἐπινοεῖ τι μέσον, ὃ παραβάλλον αὐτὸ
 ξηρὸν εἶναι φησι. ἂν δέ γε τὸ τοῦ λέοντος, ἢ τὸ τοῦ κυ-
 νός, ἢ τὸ τοῦ ἀνθρώπου ὁστοῦν εἴπῃ ξηρὸν εἶναι, δῆλον
 ὡς ἐν αὐτοῖς πάλιν τοῖς τῶν ζώων ὁστοῖς τῷ μέσῳ παρα-
 βάλλει. καὶ χορὴ κἄνταῦθά τι νοῆσαι πάντων τῶν ζώων,
 τῶν μὲν μᾶλλον, τῶν δὲ ἥτιον ἐχόντων ὅστις ξηρὰ, μέσον
 εἶναι τὴν κραῖσιν ὁστοῦν ἐν τινι γένει ζώων, οἷον ἀνθρώ-
 που, εἰ τύχοι, καὶ τούτῳ τᾶλλα παραβαλλόμενα, τὰ μὲν
 ὑγρὰ, τὰ δὲ ξηρὰ [43] προσαγορεύεσθαι. καὶ μὲν δὴ κἄν
 τοῖς ἀνθρώποις αὐτοῖς πάλιν ὁ μὲν τις ξηρὸν, ὁ δ' ὑγρὸν
 ὁστοῦν ἔχειν λεχθήσεται, τῷ μέσῳ παραβαλλόμενος ὡς ἐν
 ἀνθρώποις. ὅτι δ' ἐν ἅπασι τοῖς οὖσι τὸ μέσον τῶν
 ἁκρῶν ἐστὶ τὸ σύμμετρον καὶ κατ' ἐκεῖνο τὸ γένος ἢ εἶδος

veluti ad rem quamlibet: sicut cum os siccum dicimus
 aut frigidum, absoluto ita sermone nominantes, non
 adjecto leonis, aut canis, aut hominis: palam namque
 est, quod ad universam naturam omnium quae sunt
 in mundo corporum respicientes aliquid concipimus
 medium, cum quo conferentes ipsam siccum dicimus.
 At si quis leonis vel canis vel hominis os siccum esse
 dicit, liquet, hunc rursus ei, quod in ipsis animalium
 ossibus medium est, id comparare. Estque, quoniam
 univerforum animalium aliis magis, aliis minus sicca
 ossa sunt, hic quoque os aliquod in aliquo animalium
 genere intelligendum, quod media temperie sit, verbi
 causa hominis: atque huic reliqua collata, alia humi-
 da, alia sicca appellanda. Jam in ipsis hominibus
 alius os siccum, alius humidum habere dicetur, uti-
 que ei, qui medius est ut in hominibus, collatus. Quod
 vero in omnibus, quae sunt, quod medium inter extre-
 ma est, id symmetron atque in illo genere vel specie

Ed. Chart. III. [43.]

Ed. Bas. I. (64.)

εὔκρατον, ἀεὶ καὶ προσυπακούειν ἐν ᾧ παντὶ τῷ λόγῳ, καὶ παρελθόντες ποτὲ τῇ λέξει τύχουμεν αὐτῇ. καὶ μὲν δὴ τούτων οὕτως ἐχόντων, ὅταν ὑγρὸν εἶναι τις εἴπῃ τήνδε τὴν κρᾶσιν, ἢ θερμὴν, ἢ ὑγρὰν, ὅπως εἶρηκεν, ἀρά γε τῷδε τιτι παραβάλλον ἀφορισμένως ἐνὶ, καθάπερ, εἰ τύχοι, τῷ Πλάτῳ τὸν Θεόφραστον, ἢ κατὰ γένος ὀτιοῦν, ἢ εἶδος. ἢ γὰρ ὡς ἄνθρωπον, ἢ ὡς ζῶον, ἢ ὡς οὐσίαν ἀπλοῶς. τὸ γὰρ δὴ τρίτον σημαιτόμενον ἐκάστῳ τῶν τοιούτων ὀνομάτων, ὅπερ ἀπλοῦν ἐλέγομεν εἶναι καὶ ἄμικτον, οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς κεκραμένοις, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τοῖς πρώτοις, ἃ δὴ καὶ στοιχεῖα προσαγορεύομεν. ὥστε, τριχῶς ἐκάστου τῶν ποιῶν σωμάτων λεγομένου, τῶν δύο μόνων ἡμᾶς χρῆξαι εἰς τὴν περὶ κρᾶσεων πραγματείαν, ἢ πρὸς τὸ τυχόν ὀτιοῦν παραβάλλοντας, ἢ πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενές. ἐπεὶ δὲ πολλὰ τὰ γένη, καθάπερ οὖν καὶ τὰ ἅτομα, δυνήσεται ταὐτὸ σῶμα καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν εἶναι

temperatum fit, in omni mihi sermone subaudiendum perpetuo est, quanquam fit in dictione nonnunquam omissum. Atque cum haec quidem sic se habeant, ubi aliquis hanc vel illam humidam calidamve temperiem affirmat, rogandus est, quemadmodum dixerit: utrumne hunc quempiam uni definito comparans, Platoni, verbi gratia, Theophrastum, an secundum genus quodlibet speciemve collationem faciens, quippe vel ut hominem, vel ut animal, vel ut substantiam absolute: tertium enim significatum cujusvis talium nominum, quod simplex esse impermixtumque diximus, id in mixtis substantiis non est, sed in ipsis primis, quae etiam vocamus elementa. Ita, cum quodque affectorum qualitate corporum trifariam dicatur, nobis ad propositam de temperamentis tractationem duobus tantum est opus, ut qui vel ad unum quodlibet, vel ad medium ejusdem generis comparemus. Quoniam autem multa genera sunt, quemadmodum utique et individua, poterit multis modis idem corpus et calidum et frigidum, et humidum et sic-

Ed. Chart. III. [43.]

Ed. Bal. I. (64.)

κατὰ πολλοὺς τοὺς τρόπους. ἀλλ' ὅταν μὲν ἐν τῷ τυχόντι παραβάλληται, πάνυ σαφές ἐστίν, ὡς ἐγγωρεῖ τὰναντία λέγεσθαι ταῦτόν, ὅσον Δίωνα Θέωνος μὲν καὶ Μέμνονος ξηρότερον, Ἀρίστονος δὲ καὶ Γλαύκωνος ὑγρότερον. ὅταν δὲ πρὸς τὸ σύμμετρον, ὁμογενὲς ἢ ὁμοειδές, ἐταῦθ' ἡδη συγχέσθαι τε καὶ παρατίεσθαι συμβαίνει τοὺς ἀγυμνάστους· ὁ γὰρ αὐτὸς ἄνθρωπος ὑγρὸς ἅμα καὶ θερμὸς εἶναι δύναται, καὶ ξηρὸς καὶ ψυχρὸς· ξηρὸς μὲν καὶ ψυχρὸς, ὡς πρὸς τὸν σύμμετρον ἄνθρωπον παραβαλλόμενος, ὑγρὸς δὲ καὶ θερμὸς, ὡς πρὸς ἄλλο τι ζῶον, ἢ φυτὸν, ἢ οὐσίαν ἡντιναοῦν· οἷον ὡς πρὸς μὲν ζῶον, εἰ τυχοί, μέλιτταν τε καὶ μέρμηκα, πρὸς δὲ φυτὸν, ἐλλάϊαν, ἢ συκῆν, ἢ δάφνην, πρὸς οὐσίαν δὲ τινα ἐτέραν, ἢ μήτε ζῶόν· ἐστι, μήτε φυτὸν, οἷον λίθον, ἢ σίδηρον, ἢ χαλκόν· ἐν τούτοις δὲ τὸ μὲν πρὸς ἄνθρωπον παραβάλλειν, πρὸς ὁμοειδές ἐστίν ἢ παραβολή, τὸ δὲ πρὸς μέλιτταν ἢ μέρμηκα πρὸς ὁμογενές, ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς φυτὸν ὁπιοῦν. ἐστὶ γὰρ ἄνω-

cum esse: verum cum uni cuilibet comparatur, admodum manifestum est, contraria de eodem dicere licere, veluti Dionem Theone quidem et Memnone ficiorem, Aristone et Glaucone humidiorē. At cum ad medium ejusdem generis vel ejusdem speciei fit collatio, hic jam confundi conturbarique, qui parum exercitati sunt, solent. Idem namque homo humidus simul et calidus esse potest, sed non minus ficcus et frigidus: verum ficcus quidem et frigidus, ad mediocris temperamentī hominem collatus: humidus autem et calidus, ut ad aliud quodvis animal stirpemve aut substantiam comparatus: verbi gratia ad animal, ut apem et formicam: ad stirpem, ut oleam, vel ficum, vel laurum: ad aliam vero quampiam substantiam, quae nec animal sit, nec planta, ut lapidem, ferrum, vel aes. In his vero collationem, quae ad hominem fit, ad rem ejusdem speciei dixeris: quae ad apem vel formicam est, ad aliquid ejusdem generis: simili modo quae ad quam-

Ed. Chart. III. [45.]

Ed. Bas. I. (64.)

τέρω τοῦ ζώου τοῦτο τὸ γένος, ὥσπερ οὖν καὶ αὐτοῦ τοῦ-
του λίθος καὶ σίδηρος καὶ χαλκὸς ἐκ τῶν ἀνωθεν γε-
γῶν. καλεῖσθαι γοῦν ὁμογενὲς ἕνεκα συντόμου διδασκαλίας
ἢ τοιαύτη σύμπασα παραβολή· τοσόνδε μόνον ἐν αὐτῇ
διελομένων ἡμῶν, ὥς, ἐπειδὴ μὲν ἀπλῶς οὐσία τις
εὐκρατος λέλεκται, καὶ ταύτης δέ τις ἑτέρα ξηροτέρα
καὶ θερμότερα, καὶ ψυχροτέρα καὶ ὑγρότερα, τὴν μὲν
εὐκρατον ἐνταῦθα τὴν ἐκ τῶν ἐναντίων ἀκριβῶς ἴσων
συνελθόντων ὀνομάζομεν, ὅσον δ' ἀπολείπεται τῆσδε καὶ
πλεονεκτεῖ κατὰ τι, τῷ τοῦ πλεονεκτοῦντος ὀνόματι προσα-
γορεύομεν· ἐπειδὴ δ' ἦτοι φυτὸν ἢ ζῶον εὐκρατον ὅτιαῦν
εἴπωμεν, οὐκ ἔθ' ἀπλῶς ἐν τῇ τοιαύτῃ τάξει τὰναντία
παραβάλλομεν ἀλλήλοις, ἀλλὰ πρὸς τὴν τοῦ φυτοῦ φύσιν
ἢ τὴν τοῦ ζώου τὴν ἀναφορὰν ποιούμεθα, συκῇ μὲν εὐ-
κρατον, εἰ τύχοι, λέγοντες, ὅταν, οἷαν μάλιστα πρέπει τὴν
φύσιν ὑπάρχειν συκῇ, τοιαύτη τις ἢ· κίνα δ' αὖ, καὶ σῦν,
καὶ ἵππον, καὶ ἄνθρωπον, ἐπειδὴ καὶ τούτων ἕκαστον

libet stirpem sit: est enim supra animal stirpis genus:
quemadmodum sane superioris quam stirpium generis
sunt lapis, ferrum et aes. Vocetur tamen pro docen-
di compendio ad homogenes; i. e. rem ejusdem generis,
omnis ejusmodi comparatie, illud modo in ea determi-
nantibus nobis, quod, ubi simpliciter substantia quae-
piam enervatos, i. e. temperata, dicitur, tum hac alia ficcior,
alia humidior, et alia frigidior, alia calidior, eo lo-
co eam, quae ex contrariis aequa prorsus inter se portione
coeuntibus conflet, eucraton, i. e. temperatam, nominamus:
quaecunque vero ab hac deficiunt superantque aliquo,
eas superantis nomine vocamus: ubi vero stirpem ani-
mansve ullum eucraton dicimus, nequaquam in ea di-
ctione simpliciter contraria inter se comparamus, sed
ad naturam vel animalis vel stirpis referimus: ficum,
verbi gratia, temperatam dicentes, cum talis sit, qua-
lis maxime ficus esse natura debeat: rursus canem,
suem, equum et hominem, cum eorum quisque pro

Ed. Chart. III. [43. 44.]

Ed. Bas. I. (64. 65.)

ἄριστα τῆς οἰκείας ἔχη φύσεως. αὐτὸ δὲ τοῦτο, τὸ τῆς οἰκείας φύσεως ἔχειν ἄριστα, ταῖς ἐνεργείαις κρίνεται, καὶ γὰρ καὶ φυτὸν καὶ ζῶον ὁτιοῦν ἄριστα (65) διακρίσθαι τη-
νικαῦτά φαμεν, ὅταν ἐνεργῇ κάλλιστα. [44] συκῆς μὲν γὰρ ἁρετὴ βέλτιστά τε καὶ πλείστα τελεσφορεῖν οὔνα· κατὰ ταῦτά δὲ καὶ τῆς ἀμπέλου, τὸ πλείστας τε καὶ καλλίστας εὐφορεῖν σταφυλάς, ἵππου δὲ, τὸ θάψιν ἀκύντατα, καὶ κυνὸς, πρὸς μὲν θήρας καὶ φυλακὰς ἄκρας εἶναι θυμοειδῆ, πρὸς δὲ τοὺς οἰκείους πραότατον. ἅπαντα οὖν ταῦτα, τὰ τε ζῶα λέγω καὶ τὰ φυτὰ, τὴν ἁρίστην τε καὶ μέσσην ἐν τῷ σφετέρῳ γένει κράσιν ἔχειν ἐροῦμεν οὐχ ἀπλῶς, ὅταν ἰσότης ἀκριβοῦς ἢ τῶν ἐναντίων, ἀλλ' ὅταν ἡ κατὰ δύναμιν αὐτῆς ὑπάρχη συμμετρία. τριοῦτο δὲ τι καὶ τὴν δικαιοσύνην εἶναι φαμεν, οὐ σταθμῶ καὶ μέτρῳ τὸ ἴσον, ἀλλὰ τῷ προσήκοντί γε καὶ κατὰ τὴν ἀξίαν ἐξετάζοντες. ἰσότης οὖν κράσεως ἐν ἅπασιν τοῖς εὐκράτοις ζῴοις τε καὶ φυτοῖς ἐστίν, οὐχ ἡ κατὰ τῶν κερασθέντων στοιχείων ὀγκον, ἀλλ'

sua natura optime se habeat. Optime vero se habere aliquid pro sua natura ex ipsis functionibus intelligitur: quippe animal ac stirpem quamlibet tum optime se habere dicimus, cum optime suam functionem ob-eunt: ficus enim virtus bonitasque est, optimas pluri-masque ficus ferre: ad eundem modum vitis, pluri-mas optimasque uvas afferre: equi vero, quam velocissi-me currere: canis, ad venationes quidem et tutelam quam animosissimum, ad domesticos quam mitissimum esse. Haec igitur omnia (animalia dico et stirpes) op-timam mediamque habere in suo genere temperiem di-cemus, non utique absoluto sermone, cum paritas exacta contrariorum in iis non sit, sed cum ea medio-critas, quae pro ejus potestate est, iis adfit. Ejus-modi aliquid et justitiam esse dicimus, non quae pon-dere et mensura, sed quae eo, quod pro dignitate con-venit, aequalitatem explorat. Est igitur temperaturae aequalitas in omnibus temperatis animalibus stirpibusque, non ea, quae ex pari elementorum commixtorum specta-

Ed. Chart. III. [44.]

Ed. Bas. I. (65.)

ἢ τῇ φύσει τοῦ τε ζώου καὶ τοῦ φυτοῦ πρόπουσα. πρόπει δ' ἔσθ' ὅτε, τὸ μὲν ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ, τὸ δὲ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ πλέον ὑπάρχεν. οὐ γὰρ ὁμοίαν χρῆν κρᾶσιν ἔχειν ἄνθρωπον, καὶ λέοντα, καὶ μέλιτταν, καὶ κύνα. πρὸς δὲ τὸν ἐρόμενον, ἥσυχιός ἐστι κρᾶσεως ἄνθρωπος, ἢ ἵππος, ἢ βοῦς, ἢ κύων, ἢ ὅτιοῦν ἄλλο τῶν πάντων, οὐχ ἀπλῶς ἀποκριτέον. οὐ γὰρ ἐγγυρεῖ τὰ πολλαχῶς λεγόμενά τε καὶ κριτόμενα, καθ' ἓνα τρόπον ἀποκριτάμενον, ἀνέγκλητον εἶναι. χρῆν τοίνυν δυοῖν θάτερον, ἢ πάσας ἐπεξέρχασθαι τὰς διαφοράς, ἢ, περὶ τίνος ἤρετο, πυθόμενον, ἐκείνην μόνην εἰπεῖν. εἰ μὲν γὰρ ὡς ἐν ζώοις ἐπυνθάνετο, τίνος εἴη κρᾶσεως, ἐπὶ τὸ μέσον ἀπάντων ζώων τῇ κρᾶσει βλέποντα, τὴν ἀπόκρισιν αὐτὴν ποιητέον· εἰ δ' ἀπλῶς τε καὶ ὡς πρὸς ἅπασαν οὐσίαν, οὕτως ἤδη παραβάλλειν τὰ ἐναντία τῶν ἐν αὐτῷ πρὸς ἄλληλα, καὶ σκοπεῖσθαι, μηκέτι πρὸς τὰς ἐνεργείας ἀναφέροντα τὴν κρᾶσιν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ὄγκους τῶν στοιχείων. εἰ δ' ἀφωρισμένως τῷδὲ τινι παραβάλλον

tur mole, sed quæ tum animalis, tum stirpis naturæ convenit: convenit autem alias, ut humidum sicco, et frigidum calido praeponderet. Neque enim similem habere temperaturam debent homo, leo, apis et canis. Ergo ad quaerentem, cujus sit temperamenti homo, equus, bos, canis, aliudve quodlibet, non est absoluto sermone respondendum: non enim fieri potest, ut, qui ad ea, quæ multis modis sunt dicta et inter se diversa, uno modo respondet, non coarguatur. Oportet igitur duorum alterum, aut omnes percensere differentias, aut percontatum prius, de qua rogaverit, illam solam dicere. Nam si, ut in animalibus, cujus esset temperamenti, rogabat, ad id quod medio est inter omnia animalia temperamento respicientes, respondere ei oportet: si absolute atque ut ad omnem substantiam, sic jam contraria quæ sunt in eo comparare inter se oportet, atque aestimare handquaquam ad actiones temperiæ referentes, sed ad elementorum proportionēs: si huic cuiquam membratim comparans rogabat, uti-

Ed. Chart. III. [44.]

Ed. Bas. I. (65.)

ἤρρετο, πρὸς ἐκεῖνο μόνον παραβλητέον. ἔτι δὲ μᾶλλον, εἴ
 τινος τῶν ἀτόμων οὐσιῶν, οἷον, εἰ τύχοι, Δίωνος, ἢ τοῦ-
 δέ τινος τοῦ κυνός, ἐρωτηθείημεν ὅποιά τις ἢ κοῤῥαίς ἔστιν,
 οὐχ ἀπλῶς ἀποκριτέον. ἀφορμὴ γὰρ οὐ σμικρὰ τοῖς σο-
 φισταῖς ἐντεῦθεν εἰς τὸ συκοφαντεῖν. εἰ γὰρ εἴποις, θερ-
 μῆς καὶ ξηρᾶς κοῤῥαίως εἶναι τὸν Δίωνα, ῥᾶστον αὐτῷ,
 προχειρισαμένῳ τῶν ξηροτέρων καὶ θερμοτέρων ἐκείνου τὴν
 κοῤῥαῖν ἀνθρώπον ὀψιναοῦν, ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν ὡς πρὸς
 ἐκεῖνον ἀποφῆναι τὸν Δίωνα· τοῦτο δ' ἄλλο τι ζῷον ἢ
 φυτὸν, οἷον, εἰ τύχοι, λέοντά τε καὶ κύνα, καὶ τούτων
 ὑγρότερόν τινα καὶ ξηρότερον ἀποδείξει τὸν Δίωνα. χρὴ
 τοίνυν, ὅς μὴθ' ἑαυτὸν ἐξαπατῆσαι βούλεται, μὴθ' ὑπ'
 ἄλλου σοφισθῆναι, τοῦτον ἀπὸ τῶν ἀπλῶς λεγομένων θερ-
 μῶν, καὶ ψυχρῶν, καὶ ξηρῶν, καὶ ὑγρῶν οὐσιῶν ἀρξάμενόν,
 οὕτως ἐπὶ τὰς ἄλλας μετέναι, καὶ πρῶτον μὲν αὐτὸ δὴ
 τοῦτο ἐπ' αὐτῶν διορίσασθαι, τὸ μὴδὲ ταύτας, εἰ καὶ ὅτε
 μάλιστα δοκοῦσιν ἀπλῶς λέγεσθαι, πεφνευγῆναι τὴν πρὸς τὸ

que ad illud solum conferendo est respondendum. Jam
 minus etiam, si individuorum cujuslibet, Dionis verbi
 gratia, vel hujus canis, rogemur quatenam sit substan-
 tiae temperatura, est simplex danda responsio: dabitur
 enim hinc sophistis ad calumniam occasio non parva.
 Nam si calidi esse temperamenti et sicci Dionem dicas,
 facillime licebit illis partim hominem quemlibet, qui
 calidioris quam Dion sit et siccioris temperamenti, pro-
 ponentibus, ut ad illum humidum frigidumque Dionem
 dicere: partim aliud quodvis animans stirpemve, verbi
 gratia leonem, aut canem, atque his humidiores ac
 frigidiores asserere Dionem. Quisquis igitur nec ipse
 sese fallere nec ab alio falli volet, huic opus est ab his
 substantiis, quae simpliciter calidae, frigidae, humidae,
 siccae dicuntur, incipere, atque ita transire ad reliquas:
 ac primum quidem illud ipsum in his exploratum habe-
 re, ne has quidem, tametsi maxime videntur absoluto

Ed. Chart. III. [44. 45.]

Ed. Bas. I. (65.)

σύμμετρον ὁμογενὲς παραβολὴν. ὥσπερ γὰρ κύνα μέσον
 πάντων κυνῶν τῇ κράσει λέγομεν, ὅταν ἴσον ἀπέχῃ τῶν
 ἄκρων, οὕτω καὶ οὐσίαν ἐροῦμεν εἶναι μέσην τῇ κράσει
 τὴν ἴσον ἀπέχουσαν τῶν ἄκρων, ἃ δὴ καὶ πρῶτά τε εἰσι
 πάντων καὶ στοιχεῖα. ἴσον δ' ἀφεῖμι δηλονότι τῶν ἄκρων,
 ἐξ ἴσου κερασθέντων πάντων. τὴν οὖν ὑπερβάλλουσαν,
 ἣ ἑλλείπουσαν τῆσδε, θερμὴν, ἣ ψυχράν, ἣ ξηράν, ἣ ὑγρὰν
 εἶναι φήσομεν, ἅμα μὲν τῇ μέσῃ παραβάλλοντες, ἅμα δὲ
 καὶ τῶν ἐναντίων στοιχείων ἐξέτασιν ἐπ' αὐτῆς ποιούμε-
 νοι. [45] καὶ δὴ καὶ κατὰ τοῦτο μὲν ἀπλῶς ἐροῦμεν
 αὐτὴν ἣ θερμὴν, ἣ ξηράν, ἣ ψυχράν, ἣ ὑγρὰν ὑπάρ-
 χειν. ἐπειδὴν δὲ τῇ μέσῃ κράσει παραβάλλομεν, οὐχ
 ἀπλῶς, ἀλλ' ὅτι πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς οὕτως ἔχει
 γένος δ' ἦν αὐτῶν ἡ οὐσία. πάντα γὰρ ὑπ' αὐτὴν πέπτω-
 κεν, ὥς ἀντίτατον τὸ γένος, ἐμψυχὰ τε καὶ ἄψυχα, καὶ
 κοινόν ἐστιν ἡδὲ, καὶ ἀνθρώπου, καὶ κυνὸς, καὶ πλατάνου,

sermone dici, quo minus ad mediocre ejusdem generis
 comparentur, effugere. Veluti enim canem medio tem-
 peramento esse omnium canum dicimus, cum pari spa-
 tio distat ab extremis, ita substantiam medio esse tem-
 peramento dicemus, cum pari modo ab extremis abest,
 quae scilicet et prima omnium sunt et elementa. Porro aberit
 pari modo ab extremis, cum ea continebit aequaliter inter
 se mixta. Quae autem supra citrave hanc temperies
 erit, eam calidam, frigidam, humidam vel siccam
 dicemus, simul ei, quae media est, conferentes, simul-
 que contrariorem elementorum examen in ea facientes:
 qua nimirum ratione simpliciter eam calidam, frigidam,
 humidam siccamve pronuntiabimus: ubi vero cum medio
 temperamento conferimus, non simpliciter, sed quod
 ad mediocre ejusdem generis sic se habet. Porro genus
 earum substantia est: omnia enim sub hanc ut supre-
 mum genus cadunt, tum animata, tum inanimata: est-
 que haec hominis, canis, platani, ficus, aeris, fer-

Ed. Chart. III. [45.]

Ed. Bas. I. (65.)

καὶ συκῆς, καὶ χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων γένος· ὑπ' αὐτῇ δ' ἐστὶν ἕτερα γένη πολλά· τὸ μὲν ζῶον ὀρνιθὸς τε καὶ ἰχθύς, τὸ δὲ φυτὸν δένδρον τε καὶ βοτάνης· αἰτοῦ δὲ καὶ κόρακος ὄρνις, καὶ λάβρακος καὶ φωκίδος ἰχθύς. ὥσαύτως δὲ καὶ τὸ μὲν δένδρον· ἐλαίας τε καὶ συκῆς γένος· ἡ βοτάνη δὲ ἀναγαλλίδος τε καὶ παιονίας. ἔσχατα δ' ἤδη γένη ταῦτα· καὶ διὰ τοῦτο καὶ εἶδη προσαγορεύεται, κόραξ, καὶ φωκίς, καὶ συκῆ, καὶ ἀναγαλλίς· οὕτω δὲ καὶ ἄνθρωπος, καὶ βοῦς, καὶ κύνων. ἄνωθεν μὲν οὖν κατιόντων, ἔσχατα γένη ταῦτα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ εἶδη προσαγορεύεται· κάτωθεν δ' ἀνιόντων ἀπὸ τῶν ἀτόμων οὐσιῶν, πρῶτα καὶ δέδεικται πρὸς ἑτέρου γράμματος, ὥς εὐλόγως οἱ παλαιοὶ ταῦτα ξύμπαντα τὰ μεταξὺ τῶν ἀτόμων τε καὶ τῶν πρώτων γενῶν εἶδη τε ἅμα καὶ γένη προσαγορεύουσιν.

Κε φ. ζ. Ὅπου οὖν διήρηται τὰ σημαινόμενα, καὶ ὥς οὐχ ἀπλῶς ἀποφαίνεσθαι χρή θερμόν τε καὶ ψυχρόν, καὶ ξηρόν καὶ ὑγρὸν σῶμα, σαφῶς ἀποδέδεικται, ζητητέον

ri, aliorum denique omnium commune genus. Sub ea vero sunt alia genera permulta, animal quidem, avis, piscis: stirps, arbores et herbae: avis, aquilae et corvi: piscis, lupi et rhombi: simili modo oleae et ficus genus est arbor: anagallidos et paeoniae herba. Jam haec ultima sunt genera eoque species appellantur, corvus, rhombus, ficus, anagallis: similiter homo, et bos, et canis. Ac superne quidem descendantibus, haec ultima sunt genera, proinde species dictae: inferne vero ascendentibus, ab individuis scilicet substantiis, prima sunt: indicatumque alio opere est, merito omnia, quae media sunt inter prima genera et individua, simul genera et species a veteribus nominari.

Cap. VII. Ergo cum definita significata jam sint, ac clare indicatum, quemadmodum tum absoluto, tum non absoluto sermone calidum, frigidum, humidum

Ed. Chart. III. [45.]

Ed. Bas. I. (65.)

ἐφεξῆς αὐτῶν τὰ γνωρίσματα. καίτοι κἀνταῦθα καὶ πρό-
 τερον ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων διελέσθαι τῶν ἐμπίπτειν ἐξ
 ἀνάγκης μιλλούντων εἰς τὸν ἐφεξῆς λόγον, ἐξαπλάσαι τέ τι
 πρᾶγμα, δυνάμει μὲν ἤδη προαποδεδειγμένον, οὐ μὴν ἐναρ-
 γῶς γὰρ πᾶσι τοῖς ἐντυγχάνουσι τῷδε τῷ γράμματι νοηθῆ-
 ναι δυνάμενον. ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων οὖν πρότερον εἰπὼν,
 οὕτως ἐπ'ἀνείμι ἐπὶ τὸ πρᾶγμα. τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυ-
 ρρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ὅτι μὲν οὐχ ἓν τι ση-
 μαίνει, ἐπειδὴν ἐπὶ σωμάτων λέγεται, δέδεικται πρόσθεν·
 ὅτι δὲ καὶ τὰς ἐν τοῖς σώμασι ποιότητας αὐτὰς μόνας,
 ἄνευ τῶν δεδεδυμένων αὐτὰς οὐσιῶν, οὕτως ὀνομάζουσιν
 ἐνίοτε, τοῦτο μὲν οὕτω εἴρηται πρόσθεν, ἤδη δὲ αὐτὸ
 λέγεσθαι καιρὸς. ὥσπερ οὖν τὸ, λευκὸν, ὄνομα, κατὰ τε
 τοῦ χρώματος ἐπιφέρουσιν, ἐπειδὴν οὕτω λέγωσιν, ἐναντίον
 ἐστὶ τὸ λευκὸν χρῶμα τῷ μέλανι, κατὰ τε τοῦ δεδεδυμένου
 τὸ χρῶμα σώματος, ἐπειδὴν τὸ τοῦ κύκνου σῶμα λευκὸν
 εἶναι φάσκουσιν, οὕτω καὶ τὸ, θερμὸν, ὄνομα, κατὰ τε

siccumve corpus aliquod pronunciandum sit, quaerendae
 deinceps eorum sunt notae: quanquam hic quoque de-
 cernere prius de nominibus oportet, quae in sequentem
 sermonem necessario incident: simul explicare rem
 quandam, quae potestate jam monstrata prius est, non
 tamen ab omnibus, qui hos commentarios evolvent, fa-
 cile saltem intelligi potest. Itaque de nominibus prius
 loquutus, mox ad rem revertar. Quod calidum, frigi-
 dum, humidum siccumve non unum aliquid simpliciter signi-
 ficent, ubi de corporibus dicuntur, prius est indicatum:
 quod autem et solae ipsae in corporibus qualitates circa
 corpora, quae eas suscipiunt, sic interim nominentur, id
 quidem, ut nondum est dictum, ita nunc dici est tem-
 pestivum. Quemadmodum nomen albi tum de colo-
 re enunciant, cum ita loquuntur, contrarius est albus
 color nigro: tum de corpore, quod colorem suscepit,
 cum scilicet oloris corpus album dicunt: ita et calidi
 nomen tum de qualitate affirmant ipsa, tanquam si

Ed. Chart. III. [45. 46.]

Ed. Bas. I. (65. 66.)

τῆς ποιότητος ἐπιφέρουσιν, ὥς εἰ καὶ θερμότητα προσηγόρευον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ σώματος, ὃ τὴν θερμότητα δέδεκται. τὴν γὰρ δὴ ποιότητα παρὰ τὸ δεδεγμένον αὐτὴν σῶμα ἑτέραν χρὴ νομίζειν εἶναι τινα φύσιν ἔχουσαν ἰδίαν, ὥς ἐν τοῖς περὶ τῶν στοιχείων λόγοις δέκνυνται. θερμότης μὲν οὖν ποιότης· ἡ δ' αὐτὴ καὶ θερμὸν ὀνομάζεται, καθάπερ λευκότης καὶ λευκόν. αὐτὸ δὲ σῶμα τὸ θερμὸν ἐν τούτῳ μόνον ὄνομα κέκτηται, τὸ θερμὸν, ὥσπερ τὸ λευκόν· οὐ μὴν οὔτε θερμότης, οὔτε λευκότης αὐτὸ τὸ σῶμά ποτε προσαγορεύεται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ξηρὸν, καὶ ψυχρὸν, καὶ ὑγρὸν ὀνομάζεται αὐτὸ τε τὸ σῶμα καὶ ἡ ποιότης. [46] οὐ μὴν ἡ ψυχρότης, ἡ ξηρότης, ἡ ὑγρότης ἔτι τὸ σῶμα καλεῖται, καθάπερ ἡ ἐν αὐτῷ ποιότης. τούτων δ' οὕτως ἔχόντων, (66) εὐλόγον, ἐπειδὴ μὲν ἦτοι θερμότητά τις ἢ ψυχρότητα διαλεγόμενος εἶπῃ, μηδὲν γινεσθῆαι σόφισμα· μόναι γὰρ ἐκ τῶν τοιούτων ὀνομάτων αἱ ποιότητες δηλοῦνται· θερμὸν δ' εἰπόντος, ἢ ψυχρὸν, ἐπειδὴ καὶ ἡ ποιότης οὕτω καὶ τὸ σῶμα τὸ δεδεγμένον

caliditatem appellarent: tum vero de corpore, quod caliditatem sustinet: quippe qualitatem a corpore, quod eam suscepit, diversam habere naturam quandam propriam existimare oportet, veluti in opere de elementis est indicatum. Caliditas quidem qualitas est, eadem vero et calidum dicitur; veluti et albedo album: ipsum vero corpus calidum unum hoc nomen tantummodo obtinet, calidum, sicuti album: nunquam tamen caliditas vel albedo corpus ipsam dicitur. Ad eundem modum siccum, frigidum et humidum nominantur tum ipsum corpus, tum qualitas: non tamen corpus frigiditas, humiditas vel siccitas appellatur, quemadmodum quae in eo est qualitas. Haec cum sic se habeant, aequum est, cum vel caliditatem, vel frigiditatem disputans quis profert, nullam exoriri captionem, quod solae qualitates his indicentur nominibus: at calidum frigidumve cum dicit, quando et qualitas ita et quod eam suscepit corpus, nominatur; facile fit ei, qui red-

Ed. Chart. III. [46.]

Ed. Bas. I. (66.)

αὐτὴν ὀνομάζεται, πρόχειρον γίνεσθαι τοῦ κακουργεῖν ἐθέλοντι, τὸ μὴ δηλούμενον ὑπὸ τοῦ λέγοντος ἀκούειν, ἢ ἔχῃ σοφίζεσθαι. τοιοῦτο γὰρ τοι δοῶσι καὶ πρὸς τὸν ἀφορισμὸν ἀντιλέγοντες, ἐν ᾧ φησιν Ἱπποκράτης· τὰ ἀυξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἐμφυτον θερμόν. οὐ γὰρ σῶμά τι θερμόν τὸ ἐμφυτον τῷ ζῳῷ λέγεσθαι πρὸς Ἱπποκράτους ἀκούσαντες, οὐδὲ ζητήσαντες, ὅ τί ποτέ ἐστι τοῦτο, κατὰ τῆς ποιότητος μόνης, ἣν δὴ καὶ θερμότητα καλοῦμεν, εἰρησθαι τοῦτομα δεξάμενοι, τὴν ἀντιλογίαν οὕτω ποιοῦνται· καίτοι φαίνεται σμικρὸν ὃν τὸ διαστέλλεσθαι τὰς ὁμωνυμίας, ἐν τῇ χρεῖα τῶν πραγμάτων ἱκανῶς ἀξιόλογον ὑπάρχον.

Κεφ. η'. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ τοῦτο σαφῶς ἤδη διαρίσται, ἐπὶ τὸ ὑπόλοιπον αὐθις ἐπανιτήσιν. οὗσης γάρ τινος ἀκράτου καὶ ἀμίκτου ποιότητος, ὑγρότητός τε καὶ ξηρότητος, καὶ θερμότητος καὶ ψυχρότητός, ὅσα τάντας διεδέξαντο σώματα, θερμὰ δηλονότι καὶ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ καὶ ὑγρὰ τελείως τε καὶ ἀκριβῶς ἔσται· ταυτὶ μὲν οὖν μοι νόει

arguere studet, ut, quod a loquente non significatur, id, quo possit reprehendere, accipiat. Ejusmodi enim rem faciunt et aphorismo illi contradicentes, in quo Hippocrates, Augescencia, inquit, corpora plurimum habent innatum calidum: neque enim esse corpus aliquod ipsum innatum animali calidum ab Hippocrate dici intelligentes, neque id quid sit usquam quaerentes, sed de sola qualitate, quam scilicet caliditatem appellamus, nomen id dici praesumentes, sic dictum ejus refellere parant. Et jam apparet, quod de homonymia distinguere tametsi sit res parva, tamen in rerum usu non levis reperitur momenti.

Cap. VIII. Verum cum hoc quoque abunde sit definitum, rursus id quod superest repetamus. Cum humiditas, et siccitas, et caliditas, et frigiditas sinceræ quaedam et impermixtae qualitates sint, quaecunque has suscepere corpora, ea calida et frigida, sicca et humida prorsus exacteque sunt. Atque haec mihi

Ed. Chart. III. [46.]

Ed. Bas. I. (66.)

τὰ τῶν γινομένων τε καὶ φθειρομένων στοιχεῖα· τὰ δ' ἄλλα σώματα, τὰ τε τῶν ζώων, καὶ τὰ τῶν φθίνων, καὶ τὰ τῶν ἀφύγων ἀπάντων, οἷον χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ λίθων, καὶ ξύλων, ἐν τῇ μεταξὺ τῶν πρώτων ἐκείνων τετάχθαι. οὐδὲν γὰρ αὐτῶν οὔτ' ἄκρως θερμὸν, οὔτ' ἄκρως ψυχρὸν, οὔτ' ἄκρως ὑγρὸν, οὔτ' ἄκρως ξηρὸν ἐστίν. ἀλλ' ἦτοι μέσον ἀκριβῶς ὑπάρχει τῶν ἐναντιῶν, ὥς μηδὲν μᾶλλον εἶναι θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, ἢ θατέρω τῶν ἄκρων προσκεχώρηκεν, ὥς μᾶλλον εἶναι θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ἢ μᾶλλον ὑγρὸν ἢ ξηρὸν. εἰ μὲν δὴ μέσον ἀκριβῶς εἴη καθ' ἑκατέραν τῶν ἐναντιώσεων, ὥς μηδὲν μᾶλλον εἶναι θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, εὐκράτον ἀπλῶς τοῦτο λεχθήσεται. θατέρου δὲ πλεονεκτήσαντος, ἦτοι κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν, ἢ κατ' ἀμφοτέραν, οὐκ ἔτ' εὐκράτον. εἰ μὲν δὴ θερμὸν εἴη μᾶλλον, ἢ ψυχρὸν, ὃ μᾶλλον ἐστὶ, τοῦτο λεχθήσεται· ὡσαύτως δὲ καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν· κατὰ ταῦτά δὲ καὶ ἐν

omnium, quae fiunt et corrumpuntur, elementa intellige: reliqua corpora vel animalium, vel stirpium, vel inanimorum omnium, veluti aeris, ferri, lapidum, lignorum, in medio primorum illorum collocata esse: nullam enim horum vel ad summum calidum, vel ad summum frigidum, vel ad summum humidum, vel ad summum siccum est, sed vel medium prorsus contrariorum, ita ut nihilo magis sit calidum quam frigidum, aut humidum quam siccum, vel ad alterum contrariorum est propensum, ita ut magis sit calidum quam frigidum, vel magis sit humidum quam siccum. Ac si quidem medium plane sit in utroque contrariorum genere, ita ut non magis sit calidum quam frigidum, aut humidum quam siccum, eucraton id, id est temperatum, simpliciter dicetur: sin alterum contrariorum superet, sive in altera oppositione, sive in utraque id sit, non etiam dicetur eucraton. Ac si calidum magis sit quam frigidum, quod magis est, id appellabitur: idem statuendum de sicco et humido: ad eundem modum si

Ed. Chart. III. [46. 47.]

Ed. Bas. I. (66.)

ψυχρόν εἴη μᾶλλον, ὀνομασθήσεται ψυχρόν. εἰ δ' ἐξ ἐκ-
 τέρας τῆς ἀντιθέσεως ἐπικρατοῖη θάτερον, ἥτοι θερμὸν ἅμα
 καὶ ὑγρὸν, ἢ θερμὸν ἅμα καὶ ξηρὸν, ἢ ψυχρὸν ἅμα καὶ
 ὑγρὸν, ἢ ψυχρὸν ἅμα καὶ ξηρὸν, ὀνομασθήσεται τὸ σῶμα
 κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν. ταύτας μὲν οὖν τὰς τέτταρας δυσκρα-
 σίας, ὥς καὶ πρόσθεν εἶπομεν, οἱ πλείστοι γινώσκουσιν
 ἰατροὶ τε καὶ φιλόσοφοι. τὰς δ' ἄλλας τέτταρας ἐξ ἡμί-
 σεως τούτων γυγνομένας οὐκ οἶδ' ὅπως παραλείπουσιν,
 ὥσπερ καὶ τὴν πρώτην ἀπασῶν κοῦσιν, τὴν ἀρίστην. ἀλλ'
 ὅτι γε δυνατόν, ἐπικρατοῦντος τοῦ θερμοῦ, μὴδὲν μᾶλλον
 ὑγρὸν καὶ ξηρὸν εἶναι τὴν κοῦσιν, ὅσον ἐπὶ ταύτῃ τῇ συ-
 ζυγίᾳ, πρόδηλον μὲν οἶμαι καὶ τῶν ἤδη προειρημέων εἶ-
 ναι ῥᾶστον δὲ, καὶ εἰ μὴδὲν προείρητο, συλλογίσασθαι,
 συγχωρησάντων γε ἅπαξ αὐτῶν, [47] ἑτέραν μὲν εἶναι κοῦ-
 σιν ὑγρὸν καὶ θερμὴν, ἑτέραν δὲ ξηρὸν καὶ θερμὴν. εἰ
 γὰρ οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστι πάντως εἶναι ξηρὸν τὴν θερμὴν,
 ἀλλ' ἐγχωρεῖ καὶ ὑγρὸν ὑπάρχειν αὐτῇ, ἐγχωρήσει δηλονότι

frigidum magis sit, nominabitur frigidum; at si in
 utraque oppositione alterum superet, sive calidum
 una cum humido, sive calidum simul cum sicco, sive
 frigidum simul cum humido, sive frigidum una cum
 sicco, utique pro vincente sortietur id corpus appella-
 tionem. Et has quidem quatuor intemperies, ut supra
 diximus, plurimi norunt tum medici, tum philoso-
 phi: reliquas quatuor, quae ex dimidio harum consti-
 tutae sunt, nescio quomodo derelinquunt, sicut etiam
 eam, quae prima omnium optimaque est temperies. Cae-
 terum quod superante calido liceat nihilo magis humi-
 dam esse quam siccam temperiem (quod utique ad hanc
 spectet conjugationem), id vel ex iis, quae jam dicta sunt,
 manifestum arbitror. Facile autem est, etiamsi nihil
 esset praedictum, id colligere, concedentibus semel il-
 lis saltem, alteram esse temperiem humidam et cali-
 dam, alteram siccam et calidam. Si namque necessa-
 rium omnino non est siccam esse, quae calida sit, sed li-
 cet eam et humidam esse, licebit utique et mediam esse:

Ed. Chart. III. [47.]

Ed. Bal. I. (66.)

καὶ μέσην· ἐγγυτέρω γὰρ ἐστὶν ἢ μέση τῆς ξηρᾶς κοῤῥασιως, ἤπερ ἡ ὑγρὰ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐστὶ τις ἐτέρα ψυχρὰ κοῤῥασις, ἐφ' ἧς ἐστὶν ἰσχυρότερον τὸ ψυχρόν· οὐ μὴν οὐθ' ὑγρὰν, οὔτε ξηρὰν ὑπάρχειν αὐτὴν ἀνάγκη, ἀλλ' ἐγχωρεῖ καὶ μέσην γενέσθαι· πάλιν γὰρ κἀνταῦθα τὸν αὐτὸν ἐπάξεις λόγον· ὥστ', εἴπερ οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν ὑγρὰν εἶναι τὴν ψυχρὰν, ἀλλ' ἐγχωρεῖ καὶ ξηρὰν γενέσθαι, πρόδηλον, ὥς καὶ τὴν μέσην ἐγχωρήσει, ἐγγυτέρω γὰρ ἐστὶν αὕτη τῆς ὑγρᾶς, ἤπερ ἡ ξηρὰ. ὥς οὖν αὗται αἱ δύο δυσκρασίαι κατὰ τὴν ἐτέραν ἀντίθεσιν ἐδείχθησαν, ἡ μὲν θερμὴ μόνον, ἡ δὲ ψυχρὰ· κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἕτεραι δύο γενήσονται κατὰ τὴν ἐτέραν ἀντίθεσιν, ἡ μὲν ξηρὰ μόνον, ἡ δ' ὑγρὰ, συμμετρως ἐχόντων πρὸς ἀλλήλαια τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ. πάλιν γὰρ κἀνταῦθα φήσομεν, ὥσπερ οὐκ ἐστὶν ἀναγκαῖον, ἢ τίς ἐστι ξηρὰ κοῤῥασις, εὐθὺς ταύτην εἶναι καὶ θερμὴν, ἀλλ' ἐνδέχεται καὶ ψυχρὰν ὑπάρχειν, οὐκ ἀδύνατον ἐστὶ καὶ τὸ μήτε ψυχρὰν εἶναι τινα, μήτε θερμὴν, ἀλλ' εὐκρατον μὲν κατὰ τοῦτο, ξηρὰν

propior namque siccae temperaturae media est quam humida. Ad eundem modum est et frigida quaedam temperies altera, in qua nimirum frigidum praepollet: hanc tamen nec humidam esse nec siccam est necesse, sed potest inter has et media esse. Rursus enim hic quoque eandem afferes rationem, nempe, si necesse non est frigidam temperiem esse humidam, sed licet et siccam eam fieri, manifestum est, mediam quoque esse posse, quippe quae vicinior humidae est quam sicca. Ergo veluti duae intemperies in altera oppositione sunt monstratae, altera calida tantum, altera frigida: sic in altera oppositione duae aliae statuuntur, altera sicca tantum, altera humida, mediocriter scilicet sese habentibus calido et frigido. Iterum namque dicemus hic quoque, sicuti necesse non est, si qua temperies sicca est, hanc protinus calidam quoque esse, sed fieri potest, ut etiam frigida sit, ita fieri potest, ut quaequam nec calida sit, nec frigida, sed in hac quidem op-

Ed. Chart. III. [47.]

Ed. Bas. I. (66.)

δὲ κατὰ τὴν ἐτέραν ἀντίθεσιν. ὥσαύτως δὲ καὶ τὴν ὑγρὰν κοῤῥαίν. οὐκ ἀναγκαῖον οὔτε θερμὴν, οὔτε ψυχρὰν ὑπάρχειν, ἀλλ' ἐνδέχεται μέσῃν ἀμφοῖν εἶναι κατὰ γε ταύτην τὴν ἀντίθεσιν. εἰ τοίνυν οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτε τῇ κατὰ τὸ ψυχρὸν καὶ θερμὸν δυσκρασίᾳ τὴν ἐκ τῆς ἐτέρας ἀντιθέσεως ἐπεσθαι, οὔτ' ἐκείνῃ τὴν ἐκ ταύτης, ἐνδέχεται ποτε καὶ τὴν εὐκρατον ὅσον ἐπὶ θερμότητι καὶ ψυχρότητι φύσιν ἦτοι ξηρὰν ἢ ὑγρὰν γενέσθαι, καὶ τὴν ἐν τούτοις πάλιν εὐκρατον ἦτοι θερμὴν ἢ ψυχρὰν. ὥστ' εἶναι καὶ ταύτας τέτταρας ἐτέρας ἐκείνων δυσκρασίας, ὥς οἱ πρόσθεν ἰατροὶ τε καὶ φιλόσοφοι παρέδωκαν ἡμῖν, καὶ μέσας γε ταύτας τετάχθαι τῶν εὐκράτων ἕξεων καὶ τῶν κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἀντιθέσεις δυσκράτων. ἡ μὲν γὰρ ἄκρως εὐκρατος οὐδετέραν ἀντίθεσιν ἔχει πλεονεχτοῦσαν, ἡ δ' ἐξ ὑπεραντίου τῆςδε δύσκρατος ἀμφοτέρας μοχθηράς. ἐν μέσῳ δ' ἐστὶν ἡ κατὰ μὲν τὴν ἐτέραν εὐκρατος, κατὰ δὲ τὴν ἐτέραν δύσκρατος ὑπάρχουσα, ἥτις ἐξ ἡμίσεως μὲν εὐκρατος, ἐξ

positione eucratos, id est temperata, in altera sicca. Simili modo nec humidam temperiem necesse est calidam frigidamve esse, sed eam mediam esse inter hujus oppositionis extrema licet. Si igitur necesse non est, ut vel intemperiem, quae in calido est et frigido, sequatur ea, quae est in altera oppositione intemperies, vel hanc, quae in illa: licebit aliquando et naturam, quae in caliditate et frigiditate temperata sit, vel siccam esse vel humidam: invicemque, quae in his temperata sit, vel calidam esse vel frigidam: ita ut sint et hae ab iis, quas priores tum medici tum philosophi nobis tradiderunt, quatuor diversae intemperies medioque loco positae inter temperatos habitus et eos, qui in utraque oppositione sunt intemperati. Qui namque in summo est temperatus, is neutram oppositionem habet superantem: qui vero adversus hunc est intemperatus, utramque habet vitiosam: medium sortitur locum, qui in altera quidem est temperatus, in altera intemperatus: qui utique et ex di-

Ed. Chart. III. [47.]

Ed. Bal. I. (66.)

ἡμίσεως δὲ δύσκρατος οὖσα, μέση θεόντως ἂν εἶναι λέγοιτο
 τῆς ὅλης εὐκράτου τε καὶ δυσκράτου. καὶ εἶπερ ταῦθ'
 οὕτως ἔχει, ὥσπερ οὖν καὶ ἔχει, θαυμάσιοντος ἤδη λέγομεν,
 ἐννέα τὰς πάσας εἶναι τῶν κράσεων διαφορὰς, εὐκρατον μὲν
 μίαν, οὐκ εὐκράτους δὲ τὰς ὀκτώ, τέτταρας μὲν ἀπλᾶς,
 ὑγρὰν, καὶ ξηρὰν, καὶ θερμὴν, καὶ ψυχρὰν, ἄλλας δὲ
 τέτταρας συνθέτους, ὑγρὰν ἅμα καὶ θερμὴν, καὶ ξηρὰν
 ἅμα καὶ θερμὴν, καὶ ψυχρὰν ἅμα καὶ ὑγρὰν, καὶ ψυχρὰν
 ἅμα καὶ ξηρὰν.

Κεφ. θ'. Ἐν ἐκάστη δὲ τῶν εἰρημέτων κράσεων τὸ
 μᾶλλον τε καὶ τὸ ἥττον πάμπολυ, κατὰ τὴν τὰς ἀπλᾶς
 λεγομένας κράσεις, ἐπὶ τὴν τῆς ὅλης οὐσίας, ἤδη δὲ καὶ
 καθ' ἓν ὅτιον γένος. εἰ δὴ τις βούλεται διαγνωστικὸς εἶ-
 ναι κράσεων, ἀρχεσθαι τούτῳ προσήκει τῆς γυμνασίας ἀπὸ
 τῶν καθ' ἕκαστον γένος εὐκράτων τε καὶ μέσων φύσεων.
 ἐκείναις γὰρ τὰς ἄλλας παραβάλλον, ῥαδίως ἐξευρήσει τὸ

midio temperatus, et ex dimidio intemperatus cum sit,
 merito medius dici potest inter eum, qui ex toto est
 temperatus, et eum, qui ex toto est intemperatus. Et
 si quidem haec sic se habent, sicut certe se habent,
 cur novem dicere universas temperatorum differentias
 dubitemus? temperatam quidem unam, non tempera-
 tas octo: quarum quatuor simplices sint, humida, sicca,
 calida et frigida: quatuor compositae, humida simul
 et calida, sicca pariter et calida, frigida simul et hu-
 mida, frigida simul et sicca.

Cap. IX. In quolibet vero jam dictorum tempera-
 mentorum permagnus est excessus defectusque non in
 iis modo, quae simplicia sunt, sed etiam in compo-
 sitis: idque tum in tota substantia, tum vero in uno-
 quoque genere. Si cui igitur agnoscendorum tempera-
 mentorum cura est, incipiat exercitationem oportet ab
 iis in quolibet genere naturis, quae temperatae mediae-
 que sunt: quippe qui, si his alias comparet, facile,

Ed. Chart. III. [47. 48.]

Ed. Basf. I. (66. 67.)

πλεονάζον ἢ τὸ λείπον [48] ἐν ἐκάστη. περὶ πρώτων οὖν
 ζητέον τῶν ἀπλῶς λεγομένων εὐκράτων τε καὶ δυσκράτων,
 ὡς ἐπὶ πάσης οὐσίας γεννητῆς, οὐκ ἐπὶ ζώων μόνον, ἢ φυ-
 τῶν, ἔφαμεν ἐξετάζεσθαι. πάλιν δὲ κἀνταῦθα τό γε το-
 σοῦτο γρὴ διαστείλασθαι περὶ ὀνομάτων, ὥς θεωρῇ καὶ οἱ
 ἄλλοι μὲν ἐστὶν ἐνεργεία, δυνάμει δ' ἄλλη, καὶ ὡς δυνάμει
 ταῦτ' εἶναι λέγομεν, ὅσα μήπω μὲν ἐστὶν ὃ λέγεται,
 ῥᾶστον δ' αὐτοῖς γενέσθαι, φυσικὴν τινα ἐπιτηδειότητα
 (67) κεκτημένοις εἰς τὸ γενέσθαι. περὶ πρώτων οὖν διέλ-
 θωμεν τῶν ἐνεργείᾳ θερμῶν καὶ ψυχρῶν, καὶ ξηρῶν καὶ
 ὑγρῶν, ἀπὸ τῆς συμπάσης οὐσίας ἀρξάμενοι, καμπεῖτα με-
 ταβαῶμεν ἐπὶ τε τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά. τελείως γὰρ ἂν οὕ-
 τως ἡμῖν ἀπειροφασμένον εἴη τὸ προτεθέν. ἐπειδὴ τοίνυν τὸ
 μέσον ἐν ἅπαντι γένει, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς συμπάσας
 οὐσίας, ἐκ τῆς τῶν ἁκροῦν μίξεως γίνεται, γρὴ καὶ τὴν
 τόησιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἰδιάγνωσιν ἐξ ἐκείνων συνίστασθαι.
 τὸ μὲν δὴ τῆς νοήσεως ῥᾶστον. ἀπὸ γὰρ τοῦ θερμοτάτου

quod in quavis superet deficiatve, invenerit. Ergo
 primum de iis, quae simpliciter loquentibus temperata
 intemperataque dicuntur, agendum: quae scilicet in
 omni generata substantia, non in solis animalibus et
 stirpibus, disquirenda diximus. Porro hic quoque tan-
 tillum saltem distinguere de nominibus conveniet, ut
 calida temperies alia jam energia, id est actu, sit,
 alia potestate: tum ut potestate ea esse dicamus, quae,
 quod dicuntur, id nondum sint, sed facile id fieri
 possint, quoniam naturalem, ut id fiant, aptitudinem
 sint adepta. Igitur primum de iis, quae actu calida,
 frigida, humida et sicca sunt, differamus, auspicati
 ab universa substantia, mox ad animalia et stirpes
 descensuri: ita enim consummationem habebit, quod
 institutum nobis est. Quoniam igitur, quod in omni
 genere maximeque in universa substantia medium est,
 id ex mixtione extremorum conflatur, utique conve-
 niet, ut tum intelligentia ejus, tum dignotio ex illis
 sumatur. Ac intelligentia quidem facillima est: quippe

Ed. Chart. III. [48.]

Ed. Bas. I. (67.)

πάντων τῶν εἰς αἴσθησιν ἤκόντων, ὅσον ἦτοι πυρὸς, ἢ τι-
νος ὕδατος ἄκρως ζέοντος, ἐπὶ τὸ ψυχρότατον κατελθόντες
ἀπάντων ὧν ἴσμεν, ὅσον κρύσταλλον, ἢ χιόνα, νοήσαντές τι
διάστημα, μέσον ἀκριβῶς τοῦτο τέμνομεν. οὕτω γὰρ ἐξευ-
ρήσομεν τῇ νοήσει τὸ σύμμετρον, ὅπερ ἑκατέρου τῶν ἄκρων
ἴσον ἀπέχει. ἀλλὰ καὶ κατασκευάσαι πως αὐτὸ δυνάμεθα,
τὸν ἴσον ὄγκον κρυστάλλου μίξαντες ὕδατι ζέοντι. τὸ γὰρ
ἐξ ἀμφοῖν κραθὲν ἴσον ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἀφέξει, τοῦ τε
καίοντος καὶ τοῦ ναρκούντος διὰ ψύξιν. οὐκουν οὐδὲν ἐτι
χαλεπὸν ἐστι, τοῦ κραθέντος οὕτως ἀψαμένους, ἔχειν τὸ
μέσον ἀπάσης οὐσίας ἐν τῇ κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρόν
ἀντιθέσει, καὶ μεμνησθαι τούτου, καὶ κρίνειν ἅπαντα τᾶλλα
καθάπερ τινὲ κανόνι παραβάλλοιτας. καὶ μὲν δὴ καὶ ξη-
ρὰν γῆν, ἢ τέφραν, ἢ τι τοιοῦτο ἕτερον ἀκριβῶς ἀνυμνηρόν
ἀναδεύσας ὕδατι κατὰ τὸν ὄγκον ἴσῳ, τὸ μέσον ἐργάσῃ
σῶμα τῆς κατὰ τὸν ξηρόν τε καὶ ὑγρόν ἀντιθέσεως. οὐκουν
οὐδὲ ἐνταῦθα χαλεπὸν οὐδὲν, ὅψει τε ἅμα καὶ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τὸ

a calidissimo omnium, quae sub sensum veniunt, veluti
igne aut quapiam aqua, quae ad summum sit fervens,
ad id, quod omnium, quae nobis apparent, est frigi-
dissimum, veluti glaciem et nivem venientes, aestima-
to inter ea intervallo, ad unguem id in medio dividi-
mus: sic enim symmetron, quod scilicet ab utroque
extremorum pari abest spatio, intellectu comprehendere
mus. Quin etiam id nobis praeparare licet miscen-
tibus aquae ferventi parem modum glaciei: quod enim
ex ambobus est mixtum, pari intervallo ab utroque ex-
tremorum aberit, et eo quod urit, et eo quod frigore
stupefacit. Non est igitur difficile ei, qui ita mixtum
tetigerit, medium universae substantiae in calidi frigi-
dique oppositione habere, ejusque meminisse, atque
alia omnia illi veluti normae adaptata judicare. Quin
etiam, si terram, quae sicca sit, vel cinerem, vel
tale aliquid, quod plane sit aridum, pari aquae modo
imbueris, medium in ficci humidique oppositione cor-
pus effeceris. Ergo ne hic quidem difficile est, ubi

Ed. Chart. III. [48.]

Ed. Bas. I. (67.)

τοιοῦτο σῶμα διαγιγνώσκας, παραγίεσθαι τῇ μνήμῃ, καὶ τούτου κατόντι τε καὶ κριτηρίῳ χοῆσθαι πρὸς τὴν τῶν ἐλλειπόντων ἢ πλεονάζοντων ὑγρῶν καὶ ξηρῶν διάγνωσιν. ἴστω δὲ δηλονότι τὸ κρινόμενον σῶμα συμμέτρως θερμόν. εἰ γὰρ εἰς ἄκρον ἦτοι θερμότητος ἢ ψύξεως ἄγοιτο, τοῦτ' ἐστὶ τὸ μέσον ὑγροῦ καὶ ξηροῦ σῶμα φαντασίαν ἐνίοτε παρέξει ψευδῆ, καὶ δόξει ποτὲ μὲν ὑγρότερον εἶναι τοῦ συμμέτρου, ποτὲ δὲ ξηρότερον. εἰ μὲν γὰρ θερμανθείη πλέον, ἢ δεῖ, τηχόμενον τε καὶ ῥέον, ὑγροτέρου φαντασίαν ἑαυτοῦ παρέξει. ψυχόμενον δὲ περαιτέρω ταῦ προσήκοντος, ἴσταιται τε καὶ πήγνυται, καὶ ἀκίνητον γίνεται, καὶ σκληρὸν ἀπτομέναις φαίνεται, καὶ τούτου φαντασίαν προβάλλει ψευδῆ ξηρότητος. εἰ δ', ὥσπερ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ μετέσχεν ἴσον, οὕτω καὶ θερμότητός τε καὶ ψύξεως εἴη μέσον, οὔτε σκληρὸν, οὔτε μαλακὸν ἀπτομένῳ φαίνεται τὸ τοιοῦτο σῶμα. τὸ μὲν οὖν ὅλα δι' ὅλων αὐτὰ κερᾶσαι, τὸ θερμὸν λέγω καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν, ἀδύνατον ἀνθρώπῳ. γῇ γὰρ ὑγροῦ

visu pariter tactuque ejusmodi corpus noveris, memoriae id infigere, eoque ad humidorum ac ficcorum, quae deficient superentve, agnitionem pro norma exemplarique uti. Porro corpus, de quo judicandum est, mediocriter calens esto: nam hoc ipsum humidi ficcique medium corpus, si ad summum calorem frigusve sit perductum, falsam interim imaginationem excitabit: videbiturque, quam sit mediocre, aliquando humidius, aliquando ficius: quippe, si liberalius calefiat, liquatum jam ac fluens, humidioris substantiae phantasiā de se praebebit: contra, refrigeratum plus justo, consistit ac cogitur, immobileque redditur, et durum tangenti apparet: unde etiam falsam ficitatis imaginationem exhibet: quod si, veluti humidi ficcique parem modum habet, sic caloris ac frigoris sit in medio, nec durum nec molle tangenti apparebit id corpus. Atque tota quidem ejusmodi corpora per tota se miscendi, calidum, inquam, frigidum, ficcum et humidum, homini facultas non est: terra enim aquae

Ed. Chart. III. [48. 49.]

Ed. Bas. I. (67.)

φυραθείσα μέμικται μὲν, ὥς ἂν τῷ δόξειε, καὶ οὕτω κέ-
 κραται πᾶσα παντὶ, παράθεσις μὴν ἔστι τὸ τοιοῦτο κατὰ
 σμικρὰ, καὶ οὐ δι' ὅλων κρᾶσις, ἀλλὰ τὸ δι' ὅλων ἄμφω
 περιῶσαι θεοῦ καὶ φύσεως ἔργον. ἔτι δὲ μᾶλλον, εἰ τὸ
 θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ὅλα δι' ὅλων ἀλλήλοις κεραννύοιτο.
 τὸ μέντοι παράθεσιν ἐργάσασθαι τοιαύτην, ὥς ἐκφείγειν
 τὴν αἰσθησὶν ἕκαστον τῶν ἀπλῶν σωμάτων, οὐ [49] φύσεως
 τοῦτό γε μόνης ἢ θεοῦ τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ ἡμέτερόν
 ἔστιν. οὐδὲ γὰρ χαλεπὸν ὑγροῦ καὶ ξηροῦ μέσον ἐργά-
 σασθαι πηλὸν ἐκ τῆς τοιαύτης μίξεως, ὡσαύτως δὲ καὶ
 θερμοῦ καὶ ψυχροῦ. καὶ σοι φανέεται τὸ τοιοῦτο σῶμα
 καὶ τῇ θερμοότητι μὲν καὶ τῇ ψυχρότητι εὐκρατον, ἀλλὰ
 καὶ σκληρότητός τε καὶ μαλακότητος ἐν τῷ μέσῳ. τοιοῦτο
 δ' ἔστι καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων δέρμα, μέσον ἀκριβῶς ὑπὸ
 τῶν ἐσχάτων, θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ σκληροῦ καὶ
 μαλακοῦ, καὶ τούτου μάλιστα τὸ κατὰ τὴν χεῖρα. γινώμων
 γὰρ αὕτη πάντων ἐμελλεν ἔσσεσθαι τῶν αἰσθητῶν, ὄργανον

confusa miscetur quidem (quatenus scilicet videri cui-
 piam possit) atque ita tota toti contemperatur: caete-
 rum appositio exiguarum partium ea est, nequaquam
 totorum per tota inmixtio: sed ambo ea per tota misce-
 re Dei vel naturae est opus: magisque etiam, si ca-
 lidum ac frigidum inter se tota per tota miscenda
 sint. Attamen appositionem ejusmodi efficere, ut sen-
 sum effugiant singula simplicium corporum, non solum
 naturae opus Deive est, sed etiam nostrum: neque
 enim difficile est tali mixtione lutum, quod medium
 siccum humidique sit, moliri: simili modo et quod
 calidi et frigidi sit medium: videbiturque tibi ejus-
 modi corpus in calore et frigore temperatum, imo
 etiam in duritiae molliitiaeque medio statu esse. Id au-
 tem genus est hominis cutis, utpote omnium extremo-
 rum, calidi, frigidi, humidi, siccum, vere media,
 maximeque ea, quae est in manu: haec enim omnium
 sensilium veluti norma futura erat, tactus nimirum in-

Ed. Chart. III. [49.]

Ed. Bas. I. (67.)

ἀπικὸν ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπεργασθεῖσα τῷ φρονιμοτάτῳ
 τῶν ζώων οἰκεῖον. ἴσον οὖν ἀπέχει αὐτὴν ἐχρῆν ἀπάντων
 τῶν ἁκρῶν, θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ.
 καὶ δὴ καὶ γέγονεν ἐκ τῆς τούτων ἀπάντων ἰσομο-
 ρίας, οὐ μυχθέντων μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλων ἀλλήλοις
 κρασθέντων, ὅπερ οὐκ ἔτ' οὐδαὶς ἡμῶν ἐργάσασθαι δυνα-
 τὸς ἐστίν, ἀλλὰ φύσεως τὸ ἔργον. ὅσα μὲν οὖν σκληρό-
 τερα τοῦ δέρματός ἐστι μόρια, καθάπερ ὀστά, καὶ χόνδροι,
 καὶ κέρατα, καὶ τρίχες, ὄνυχές τε καὶ σύνδεσμοι, καὶ
 ὅπλα, καὶ πλῆκτρα, πλεον ἐν τούτοις ἐστὶ τὸ ξηρόν· ὅσα
 δὲ μαλακώτερα, καθάπερ αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ πικρὴ,
 καὶ στέαρ, καὶ μυελός, ἐγκέφαλός τε καὶ νωτιαῖος, ὑγροῦ
 πλεον ἐν τούτοις ἐστίν, ἢ ξηροῦ. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσῳ τὸ
 πάντων ξηρότατον ἐν ἀνθρώπῳ μόριον ὑπερβάλλει ξηρό-
 τητι τοῦ δέρματος, τοσούτῳ πάλιν ἀπολείπεται τὸ ὑγρότα-
 τον. εἰκε δὲ πως ὁ λόγος ἤδη τῶν χρησιμωτάτων αὐτῶν
 ἐφάπτεσθαι, καὶ διδάσκειν, ἅμα μὲν αἷς οὐχὶ ζώων μόνον,
 ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων σωμάτων εὐκρατότατός ἐστιν

strumentum prudentissimo animalium proprium ab ipsa
 natura praeparata: quo magis eam ab omnibus extremis,
 calido, inquam, frigido, sicco et humido, pari ab-
 esse intervallo oportuit. Jam utique et constat ex ho-
 rum omnium aequis portionibus, non compositis modo,
 sed etiam per totas se mixtis: quod nostrum plane
 nemo efficere potest, sed est naturae opus. Quaecun-
 que igitur partes cute sunt duriores, veluti ossa, car-
 tilagines, cornua, pili, ungues, ligamenta, ungu-
 lae, calcaria, in his omnibus siccum praevalet: quae-
 cunque vero molliores sunt, sicuti sanguis, pituita,
 sebum, adeps, cerebrum, medulla tum spinalis tum
 altera, in his humidi plus est, quam sicci. Quin-
 etiam, quanto siccissima omnium, quae sunt in homine,
 pars cutem siccitate superat, tanto rursus a cute su-
 peratur, quae est humidissima. Porro videtur nunc
 disceptatio nostra ea, quae utilissima sunt, attingere:
 ac docere simul, quod tum animalium, tum vero alio-
 rum omnium corporum temperatissimus sit homo: simul

Ed. Chart. III. [49.]

Ed. Bas. I. (67.)

ὁ ἄνθρωπος, ἅμα δ' ὥς τῶν ἐν αὐτῷ μορίων τὸ τῆς χειρὸς δέρμα τὸ ἔσωθεν ἀπάσας ἐκπέφυγεν ἀκριβῶς τὰς ὑπερβολάς. ἐπιστήσαντες οὖν πάλιν ἐνταῦθα τὸν λόγον ἐπισκεψώμεθα, τίς ἄριστα πάντων κέκεται ἄνθρωπος, ὃν καὶ τῆς ὅλης μὲν οὐσίας, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ζώων ἐν τῷ μέσῳ χρη̃ τάξαντας, καθάπερ τινὰ κανόνα καὶ γνῶμονα, τοὺς ἄλλους ἅπαντας τούτῳ παραβάλλοντας, θερμοὺς καὶ ψυχροὺς, καὶ ξηροὺς καὶ ὑγροὺς ὀνομάζειν. δεῖ δὲ συνδραμεῖν ἐς ταῦτόν ἐπὶ τοῦδε πολλὰ γνωρίσματα. καὶ γὰρ ὥς πρὸς τὴν ὅλην οὐσίαν ἐξετάζοντι μέσον φαίνεσθαι χρη̃ τὸν τοιοῦτον, ἔτι δὲ μᾶλλον ὥς πρὸς ἀνθρώπους τε καὶ ζῶα. τὰ μὲν οὖν ἀπάσης τῆς οὐσίας γνωρίσματα κοινὰ προσέιρηται· τὰ δ' ὥς ἐν ζώων ἐῖδесιν ἐνεργείας τελειότητι κρίνεται τῆς ἐκάστῳ προεπούσης. πρέπει δ' ἀνθρώπῳ μὲν εἶναι σοφωτάτῳ, κυνὶ δὲ προσιτάτῳ τε ἅμα καὶ ἀλκιμωτάτῳ, λέοντι δὲ ἀλκιμωτάτῳ μόνον, ὥσπερ γε καὶ προβιάτῳ προσιτάτῳ. καὶ μὲν γε καὶ ὥς τὰς τοῦ σώματος ἐνεργείας οἰκείας εἶναι χρη̃ τῷ τῆς ψυχῆς

quod omnium, quae in eo sunt, particularum cutis, quae intra manum habetur, omnis excessus plane fit expers. Rursus igitur hic orationem sistentes aestimemus, quisnam sit optime temperatus homo, quem scilicet totius substantiae, vel potius tum hominum, tum reliquorum animalium medium, veluti regulam et normam, statuentes, reliquos omnes huic collatos calidos, frigidos, humidos siccosve dicere oporteat. Concurrent ergo oportet in hoc homine multae notae: quippe et cum universa substantia collatus medius apparere in ea debet, et magis etiam cum hominibus et bestiis. Ac medii quidem in universa substantia communes notae dictae jam sunt: quae vero in animalium speciebus notantur, actionis perfectione, quae cuique sit conveniens, judicantur. Convenit autem homini, ut sit sapientissimus: cani, ut mitissimus pariter sit et acerrimus: leoni, ut tantum sit fortissimus: sicuti ovi, ut sit tantum mitissima. Jam vero, quod corporis actiones consentientes

Ed. Chart. III. [49. 50.]

Ed. Bas. I. (67. 68.)

ἦθαι, δεδεικται μὲν καὶ πρὸς Ἀριστοτέλους ἐν τοῖς περὶ ζώων μορίων· λέλεκται δὲ καὶ πρὸς ἡμῶν ὑπὲρ αὐτῶν οὐδὲν ἦτιον. ἡ μὲν δὴ μέθοδος ἦδε. τὸ δ' ἀσκήσαι γνωρίζειν ἐτοιμῶς ἐν ἐκάστῳ γένει ζώου καὶ κατὰ τὰ σύμπαντα τὸ μέσον, οὐ τοῦ τυχόντος ἀνδρός, ἀλλ' ἐσχατῶς ἐστὶ φιλοπόρου, καὶ διὰ μακρᾶς ἐμπειρίας καὶ πολλῆς γνώσεως ἀπάντων τῶν κατὰ μέρος ἐξευρίσκιν δυναμένου τὸ μέσον. οὕτω γοῦν καὶ πλάσται, καὶ γραφεῖς, ἀνδριαντοποιοὶ τε καὶ ὅλως ἀγαλματοποιοὶ τὰ κάλλιστα γράφουσὶ τε καὶ πλάττουσι καθ' ἑκαστον εἶδος, οἷον ἄνθρωπον εὐμορφότατον, [50] ἢ ἵππον, ἢ βοῦν, ἢ λέοντα, τὸ μέσον ἐν ἐκείνῳ τῷ γένει σκοποῦντες. καὶ ποῖ τις ἀνδρὶας ἐπαινεῖται, Πολυκλείτου κανὼν ὀνομαζόμενος, ἐκ τοῦ πάντων τῶν μορίων ἀκριβῆ τὴν πρὸς ἀλλήλα συμμετρίαν ἔχειν ὀνόματος τοιούτου τυχόν. ἐστὶ μὲν (68) οὖν ἐπιπλέον, ὃν οὖν ἡμεῖς ἐζητοῦμεν, ἢ ὁ κανὼν οὗτος. οὐ μόνον γὰρ ὑγρότητός τε καὶ ξηρότη-

esse animi moribus oporteat, tum Aristoteli in iis, quae de partibus animalium scripsit; tum vero nobis alibi nihilominus est monstratum. Ac methodus quidem haec est. Exercitari vero, ut non in singulis modo animalium generibus, sed etiam in universis medium prompte quis noscat, id cujuslibet hominis non est, sed diligentis in primis, qui per longam experientiam et multam omnium particularium peritiam invenire medium queat. Quippe ad eum modum plasmatae, pictores, statuarii, alii denique fectores, quae pulcherrima in omni specie sunt, tum pingunt, tum fingunt, veluti hominem speciosissimum, equum, bovem, leonem, ad id, quod medium est in illa specie, collineantes. Laudantque homines quandam Polycleti statuam, canonem appellatam, inde adeo id nomen sortitam, quod partium inter se omnium commodationem ad unguem habeat. Habet autem, quem nunc quaerimus, plus aliud, quam canon ille, cum non solum humoris ac siccitatis, caliditatis et frigiditatis in medio consistat

Ed. Chart. III. [50.]

Ed. Bas. I. (68.)

τος ἐν τῷ μέσῳ καθέστηκεν ὁ οὕτως εὐσαρκος ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ διαπλάσεως ἀρίστης τετύχηκεν, ἴσως μὲν ἐπομένῃς τῇ τῶν τεσσάρων στοιχείων εὐκρασίᾳ, τάχα δέ τινα θειοτέραν ἀρχὴν ἑτέραν ἐχούσης ἀνωθεν. ἀλλὰ τό γε πάντως εὐκρατον εἶναι τὸν τοιοῦτον ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει· τὸ γὰρ ἐν εὐσαρκίᾳ σύμμετρον εὐκρασίας ἐστὶν ἔγγονον. εὐθύς δ' ὑπάρχει τῷ τοιούτῳ σώματι, καὶ ταῖς ἐνεργείαις ἀριστα διακείσθαι, καὶ σκληρότητός τε καὶ μαλακότητος ἔχειν μετρίως, θερμότητός τε καὶ ψυχρότητος· καὶ ταῦθ' ὑπάρχειν ἅπαντα τῷ δέσματι, καὶ τούτῳ μάλιστα τῷ τῆς χειρὸς ἐντός, ὅταν μηδὲνα τίλον ἔχη τοιοῦτον, ὅσον τοῖς λεγόμενοις τε καὶ σκάπτουσι γίνεται. διττῆς γὰρ ἕνεκα χρείας τῶν χειρῶν γεγενημένων, ἀφ᾽ ἧς καὶ ἀντιλήψεως, αἱ μαλακαὶ μὲν εἰς τὴν τῆς ἀφ᾽ ἧς ἀκρίβειαν, αἱ σκληραὶ δὲ εἰς τὴν τῆς ἀντιλήψεως ἰσχύν ἐπιτηδειότεραι. καὶ δὴ καὶ τὸ δέσμα τὸ μέσον οὐ μόνον ἁπάντων ἀνθρωπίνων μορίων, ἀλλὰ καὶ τῆς ὕλης οὐσίας, καὶ πάντων τῶν ἐν γενέσει καὶ

is, qui ita eufarcos, i. e. quadratus, est homo, sed etiam optimam formationem fit adeptus: quae fortasse bonam quatuor elementorum temperiem est comitata: fortasse diviniorem aliquam superne originem habet. Caeterum prorsus eucraton esse huiusmodi hominem, id vero est necessarium: quippe mediocritas in carne ex mediocritate temperamenti provenit. Protinus autem assequitur tale corpus, ut optime ad actiones fit comparatum: tum in mollitie et duritie, praeterea calore ac frigore mediocriter se habeat: atque haec omnia insint cuti, huiusque maxime illi parti, quae est intra manum, scilicet quae callum nullum ejusmodi contraxit, qualis in remigibus et fossoribus cernitur. Cum enim gemini usus causa manus sint factae, tactu discernendi et rem quampiam comprehendendi, utique quae molles sunt, ad exquisitius tangendum, durae ad aliquid majore vi capiendum magis sunt idoneae. Quinetiam cutis, quae non solum omnium hominis partium, sed etiam universae, quae generationi corruptionique subjicitur, substantiae media est, ea nec

Ed. Chart. III. [50.]

Ed. Bas. I. (68.)

φθορᾷ σωμάτων, οὐ τὸ τετυλωμένον ἔστι καὶ σκληρὸν καὶ λιθῶδες, ἀλλὰ τὸ κατὰ φύσιν ἔχον, ὃ δὴ καὶ μάλιστα φαρμακρῖβοῦσθαι τὴν ἀφὴν. ὅτι μὲν οὖν σκληρότητος τε καὶ μαλακότητος ἐν τῷ μέσῳ καθίστηκεν ἀπάντων μορίων, ἱκανῶς ἐναργές· ὅτι δὲ καὶ θερμότητος καὶ ψυχρότητος, ἐκ τῆς οὐσίας ἂν αὐτοῦ μάλιστα καταμάθοις. ἔστι γὰρ οἷον ἑναιμόν τι νεῦρον, ἀκριβῶς μέσον ὑπάρχον νεύρου τε καὶ σαρκὸς, ὡς εἰ καὶ κραδέων ἀμφοῖν ἐγένετο. ἀλλὰ νεῦρον μὲν ἅπαν ἑναιμόν τε καὶ ψυχρόν· σὰρξ δὲ πολυαιμός τε καὶ θερμή· μέσον δ' ἀμφοῖν τὸ δέρμα, μήτ' ἑναιμον τὸ πᾶν, ὡς νεῦρον, ἀλλὰ μηδὲ πολυαιμον, ὡς ἡ σὰρξ, γενόμενον. εἰ δὴ τοῦτο κανόνα τε καὶ οἷον κριτήριον ἀπάντων τῶν τοῦ ζώου μορίων προστησάμενος ἐξετάζεις τε καὶ παραβάλλεις αὐτῷ τᾶλλα, τὰς ὁκτὼ διαφορὰς εὐρήσεις τῆς δυσκρασίας ἐν αὐτοῖς. καὶ δὴ καὶ κατὰ μέρος δίδωμι σοι περὶ πάντων ἐξῆς. φλέγμα μὲν οὖν ὑγρότατον ἔστι καὶ ψυχρότατον, αἷμα δὲ θερμότερον, ἀλλ' οὐχ οὕτως

callosa, nec dura lapideave est, sed secundum naturam se habens, quo scilicet cutis genere maxime perfectum esse tactum censemus. Ac quod in duritie et mollitie medium omnium particularum locum sit sortita, abunde liquet: quod autem et in calore ac frigore similiter se habeat, ex ejus substantia maxime intelligas licet: est enim veluti sanguine praeditus nervus, qui sit inter nervum et carnem quiddam plane medium, ut si ex mixtis utrisque constitueretur. Caeterum nervus omnis exanguis et frigidus: caro multi sanguinis et calida: media inter utrumque est cutis, nec plane exanguis, ut nervus, nec sanguine abundans, ut caro. Si igitur hanc omnium animalis partium veluti normam judicemque proponens reliqua illis conferas, atque ad eam examines, octo diversas intemperies in eis invenies. Jamque membratim tibi de omnibus deinceps differam. Humidissimum frigidissimumque in corpore pituita est: calidissimum sanguis; non ta-

Ed. Chart. III. [50. 51.]

Ed. Bas. I. (68.)

ὕγρον, ὡς τὸ φλέγμα. Θριξ δὲ ξηροτάτη τε καὶ ψυχρο-
 τάτη· ἦτιον δὲ αὐτῆς ὅσοιον ψυχρόν ἐστι καὶ ξηρόν, καὶ
 τοῦδε χόνδρος ἦτιον ξηρός. ἐφεξῆς δὲ χόνδρω σύνδεσμος,
 καὶ ὃν χονδροσύνδεσμον ὀνομάζουσιν, ἔπειτα τέτων, εἰδ'
 ὑμῖν, καὶ ἀρτηρία, καὶ φλεψ, αὐτὰ δηλονότι τὰ σώματα
 τῶν ἀγγείων, εἰδ' ὅσα νεῦρα σκληρά. τὰ δὲ μαλακὰ νεῦρα
 κατὰ τὴν τοῦ δέρματος ὑπάρχει φύσιν ἐν τῇ καθ' ὑγρό-
 τητά τε καὶ ξηρότητα μεσότητι, κατὰ γὰρ τὴν ἑτέραν ἀν-
 τίθεσιν οὐκ ἐτι μέσον θερμοῦ καὶ ψυχροῦ τὸ νεῦρον μαλα-
 κόν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπολείπεται θερμοότητος, ὅσον καὶ αἵ-
 ματος. οὕτω δὲ καὶ τάλλα σύμπαντα τὰ πρόσθεν εἰρημένα
 τοσοῦτω ψυχρότερα δέρματος, ὅσω καὶ ἀραιότερα. καὶ οἷ
 γε χιτῶνες αὐτοὶ τῶν ἐναιμοτάτων ἀγγείων, ἀρτηρίας λέγω
 καὶ φλεβός, ἄναιμοί τέ εἰσι καὶ ψυχροὶ τῇ φύσει· τῇ γει-
 τνιάσει δὲ τοῦ αἵματος θερμαίνονται, καὶ εἰς μέσην ἀφι-
 κνοῦνται κατάστασιν κράσεως. [51] τὸ δὲ αἷμα πάλιν αὐτὸ
 παρὰ τῆς καρδίας ἔχει τὴν θερμασίαν. φύσει γὰρ ἐκεῖνο τὸ

men est is perinde humidus, ut pituita: ficcissimum
 ac frigidissimum est pilus: minus eo et frigidum et
 ficcum est os: hoc vero minus ficcum est cartilago:
 proxime hanc sequitur ligamentum, et quem composito
 nomine chondrosyndesmon, i. e. cartilagineum ligamen-
 tum, vocant: post hunc tendo: deinceps membrana,
 et arteria et vena, ipsa scilicet corpora vasorum: suc-
 cedunt deinde nervi duri. Molles autem nervi in hu-
 miditate et ficcitate mediam naturam, sicuti cutis, obti-
 nent: nam in altera oppositione, quae est calidi et
 frigidi, nervus mollis in medio non est, sed tantum
 ei deficit de calore, quantum de sanguine. Ita vero
 et reliqua omnia prius dicta tanto sunt cute frigidiora,
 quanto minus habent sanguinis. Etiam tunicae ipsae,
 maxime sanguineorum vasorum, arteriarum dico et
 venarum, non solum exangues sunt, sed etiam frigi-
 dae natura: contactu tamen sanguinis calefiunt, atque
 ad medium temperamenti statum veniunt. Sanguis ve-
 ro ipse a corde suum accipit calorem: quippe id viscus

Ed. Chart. III. [51.]

Ed. Bas. I. (68.)

σπλάγγνον ἀπάντων ἐστὶ τῶν τοῦ ζώου μορίων ἐναιμότα-
τόν τε ἅμα καὶ θερμώτατον· ἐφεξῆς δ' αὐτῷ τὸ ἥπαρ.
ἀλλ' ἡ μὲν καρδία βραχὺ δέματος ἀποδεῖ σκληρότητι, τὸ
δ' ἥπαρ. πολὺ. καὶ τοίνυν ὑγρότερα τοσούτου δέματός
ἐστίν, ὅση μαλακώτερα. καὶ μὴν δὴ καὶ σὰρξ ὑγρότερα
δέματος· ἀλλ' αὕτη μὲν καὶ θερμώτερα. τωτιαῖος δὲ ὑγρό-
τερος μὲν, ἀλλὰ καὶ ψυχρότερος· καὶ τοῦδε μᾶλλον ἐγκέφα-
λος υγρότερος, ἐτι δὲ τούτου μᾶλλον πιμελή, καὶ ἡ πῆξις
αὐτῆς, διὰ τὴν τῶν ὑμέτων γειτνίασιν· ἐλαίω γὰρ ἔοικε
παχεῖ, καὶ διὰ τοῦτο πήγνυται, ψυχροῖς καὶ ἀναιμοῖς ὁμι-
λοῦσα μορίοις. οὔτε δ' ἥπατι περιπήγνυσθαι πιμελήν, οὔτ'
δοτηρίαις καὶ φλέβιν, οὔτε καρδίᾳ δυνατόν, ἀλλ' οὐδ'
ἄλλω τινὶ θερμῷ πᾶν μορίον· διότι δὲ πέπηγε πᾶν ψυ-
χρῷ, διὰ τοῦτο χεῖται θερμαινόμενη τοῖς ἄλλοις ὁμοίως
πεπηγόσιν. οὐ μὴν ἐγκέφαλός γε θερμαινόμενος χεῖται,
καὶ διὰ τοῦτο ἥττον ὑγρός ἐστὶ πιμελῆς. ἥττον δ' ὑγρὰ
πιμελῆς ἐστὶ καὶ ἡ τοῦ πνεύμονος σὰρξ, οὐδὲ γὰρ αὕτη

natura tum omnium animalis particularum maxime
sanguineum; tum vero calidissimum est: proximum
illi jecur est, verum cor paulo quam cutis minus est
durum, jecur multo. Itaque etiam humidius quam
cutis, quanto scilicet est mollius. Jam vero caro hu-
midior cute est, eadem tamen calidior: spinalis autem
medulla cute est humidior, atque etiam frigidior: sic-
uti hac rursus humidius est cerebrum: cerebro autem
ipso adeps, cui concretio contingit propterea, quod
membranis adjacet: crasso namque oleo est similis: eo-
que congelatur, ubi cum frigidis et exanguibus par-
ticulis conjungitur. At neque circa jecur coire adeps
potest, neque circa arterias venasve, aut cor, sed
nec circa aliam ullam praecalidam particulam. Quo-
niam autem cogitur per id, quod valde est frigidum,
idcirco calefacta liquatur caeterorum coagulatorum ri-
tu: at cerebrum calfactum minime liquatur, eoque
adipe minus est humidum. Porro minus humida, quam
adeps, est et pulmonum caro, ut quae nec ipsa cal-

Ed. Chart. III. [51.]

Ed. Bas. I. (68.)

χεῖται θερμοαινομένη. πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον ἢ τοῦ σπληνός
 τε καὶ τῶν νεφρῶν ἥτιόν ἐστιν ὑγρὰ πιμελής. ἅπαντα μὲν-
 τοι ταῦτα δερματός ἐστιν ὑγρότερα. τὰς δὲ τούτων ἀπο-
 δείξεις ἐν τῷ μεταξὺ λόγῳ διέξιμι· καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσα
 λείπει τῇ συμπύσῃ περὶ κράσεων· πραγματεία διὰ τῶν
 ἐφεξῆς δυοῖν ὑπομνημάτων εἰρήσεται.

facta lique scat: jam longe etiam adipe minus humida
 est tum lienis tum renum caro. Omnia tamen hæc
 cutē sunt humidiora. Harum rerum demonstrationes
 proximo libro tradam, sicuti omnia, quae ad univer-
 sam de temperamentis disputationem desunt, duobus de-
 inceptis commentariis exponam.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΚΡΑΣΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ed. Chart. III. [52.]

Ed. Bas. I. (68.)

Κεφ. α'. "Οτι μὲν δὴ τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐστὶν ὑγρὸν τε καὶ ξηρὸν σῶμα, καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, ἐν τῷ πρὸ τοῦδε λόγῳ διίρηται. δέδεικται δὲ, ὡς ἐννέα διαφοραὶ τῶν κράσεων εἰσι, μία μὲν ἡ σύμμετρός τε καὶ εὐκράτος, αἱ λοιπαὶ δὲ πᾶσαι δύσκρατοι, τέτταρες μὲν ἀπλαῖ, μίᾳς ἐν ἐκάστη πλεονεκτούσης ποιότητος, ἥτοι θερμότητος, ἡ ψυχρότητος, ἡ ξηρότητος, ἡ ὑγρότητος, ἕτεραι δὲ τέτταρες, ἡπειδὴν ἐξ ἑκατέρας ἀντιθέσεως ἡ ἑτέρα κρατήσῃ δύναμις. λέγω δ' ἀντιθέσεις δύο, μίαν μὲν τὴν κατὰ τὸ θερμὸν τε καὶ ψυχρὸν,

GALENI DE TEMPERAMENTIS LIBER SECUNDVS.

Cap. I. Quod multifariam quidem dicatur humidum, siccum, calidum et frigidum corpus, in proximo definitum est libro. Demonstratum praeterea est, novem esse temperamentorum differentias, unam quidem, quae mediocris sit et eucratos, i. e. temperata, reliquas omnes intemperatas, quatuor simplices, unica scilicet in quaque praepollente qualitate, vel calore, vel frigore, vel siccitate, vel humiditate: quatuor ab his diversas, in quibus utriusque oppositionis altera qualitas exuperat: dico autem duas oppositiones, alteram,

Ed. Chart. III. [52.]

Ed. Pal. I. (68.)

ἑτέραν δὲ τὴν κατὰ τὸ ξηρόν τε καὶ ὑγρόν. ἐφεξῆς δὲ τούτων ἐπὶ τὰ γνωρίσματα μεταβάντες, ὑπὲρ τῆς εὐκρατοῦ φύσεως ἐσκοπούμεθα, διότι πρώτη πασῶν ἦδε καὶ ἀρετῇ, καὶ δυνάμει, καὶ τάξει νοήσεώς ἐστιν. ἐπεὶ δ' εὐκρατον ἄλλο μὲν ἀπλῶς εὐρίσκεται λεγόμενον ἐν πάσῃ τῇ τῶν ὄντων φύσει, καθ' ἕκαστον δὲ γένος ἄλλο· περὶ πρώτου δεῖν ἐδόκει σκοπεῖσθαι τοῦ κοινῇ κατὰ πάσης φύσεως ἐξεταζομένου. κανὼν δ' ἦν αὐτοῦ καὶ κρίσις ἢ τῶν στοιχείων ἰσομοιρία, δι' ἣν καὶ τὸ τῶν ἐσχάτων ἀπάντων ἀκριβῶς μέσον ἀποτελεσθὲν εὐκρατόν τε καὶ σύμμετρον ὀνομάζεται. τὰ δὲ ἄλλα τὰ καθ' ἕκαστον γένος εὐκράτα ταῖς οἰκείαις τῶν σωμάτων ἐνεργείαις τε καὶ χρεῖαις κρίνεται. καὶ διὰ τοῦτο ταῦτο σῶμα ζώου τινὸς ἢ φυτοῦ μέσον μὲν εἶναι δύναται τῶν ὁμογενῶν ἀπάντων, τοῦτ' ἐστὶν εὐκρατόν τε καὶ σύμμετρον ἐν ἐκείνῳ τῷ γένει, δύσκρατον δ' ἑτέρῳ τινὶ παράβαλλόμενον ἢ φυτῶν ἢ ζώων ἢ ἀψύχων γένει.

quae est calidi et frigidi, alteram, quae est humidi et ficci. Ab his ad notas earum digressi, de temperata natura disceptavimus, quoniam haec omnium prima virtute, potentia cognitionisque ordine sit. At cum temperatum aliud absolute dictum inveniat in universa rerum natura, aliud in singulis generibus, principio visum est de eo considerandum esse, quod communiter in universa natura aestimatur. Hujus norma judiciumque erat elementorum portionis aequalitas: ob quam extremorum omnium medium ad unguem redditum eucraton et symmetron (sive temperatum et mediocre mavis) dicitur. Reliqua, quae in singulis generibus temperata dicuntur, propriis corporum functionibus usibusque judicantur: eoque fit, ut idem animalis cuiuspiam stirpisve corpus omnium, quae in eodem sunt genere, medium esse possit, id est in illo genere eucraton et mediocre: alteri vero cuiuspiam comparatum vel stirpium vel animalium vel inanimorum ge-

Ed. Chart. III. [53.]

Ed. Bas. I. (68. 69.)

[53] τὸ μὲν γὰρ τοῦ ζῶντος σῶμα, τῷ τοῦ νεκροῦ παραβαλλόμενον, ὑγρότερόν ἐστι καὶ θερμότερον. οἷον, εἰ τίγρις, λέων ζῶν λέοντος τεθνεῶτος, ἢ αὐτὸς ἑαυτοῦ τις, ἢ ἕτερος ἑτέρου θερμότερός ἐστι καὶ ὑγρότερος. καὶ διὰ τούτ' εἴρηται πρὸς τῶν παλαιῶν, ὑγρὸν τε εἶναι καὶ θερμὸν τὸ ζῶον, οὐχ ὥς ἡ τῆς ὑγρότητος ἐν αὐτῷ πλεονεκτιούσης ἀπλῶς, ἢ τῆς θερμότητος. οὕτως μὲν γὰρ εὐρεθήσεται πάμπολλα ζῶα ψυχρὰ καὶ ξηρὰ, καθάπερ ἐμπίδες τε καὶ κόκκοι, καὶ μυῖαι, καὶ μέλιτται, (69) καὶ μύρμηκες, ἀλλ' ὥς τοῖς τεθνεῶσι παραβαλλόμενα. καὶ γὰρ μέλιττα ζῶσα τεθνεώσης μελίτης ὑγρότερα τέ ἐστι καὶ θερμότερα, καὶ μύρμηξ μύρμηκος. ἀνθρώπων μέντοι παραβαλλόμενα, καὶ ἵππων, καὶ βοῶν, καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις τοῖς ἐναιμίσι, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ψυχρὰ καὶ ξηρὰ τὴν κοῤῥσίαν ἐστίν. καὶ μὲν δὴ καὶ εἰ πρὸς τὴν ὅλην οὐσίαν ἀποβλέπων ἐξετάζοις, οὐδ' οὕτως ἐκπέπτωκε τοῦ ξηροῦ τε εἶναι ταῦτα καὶ ψυχροῦ. ὥσπερ γὰρ καθ' ἕναστος γένος, ὅταν ἐξίστηται τι τῆς μεσότητος,

neri, dyscraton sive intemperatum. Quippe viventis corpus cum demortui corpore collatum humidius calidiusque est: verbi gratia leo vivens leone mortuo, tum ipse se ipso, tum alter altero calidior humidiorque est. Atque inde adeo dictum veteribus est, animal calidum et humidum esse, non absoluto sermone, quod humiditas in eo calorve exuperet (sic enim invenire est animalia sicca frigidaque complura, veluti culices mulionios, culices vinarios, muscas, apes, formicas), sed ut ad mortua collata. Viva enim apis calidior humidiorque quam mortua est, et formica viva, quam mortua; cum homine tamen, equo bove collata, tum aliis sanguine praeditis animalibus, omnia id genus frigida siccaque temperie sunt. Quin, si ad universam naturam spectans ea expendas, ne sic quidem, quo minus frigida siccaque sint, elaborantur. Veluti enim in unoquoque genere, ubi quid a mediocritate recessit, ab eo, quod vincit, nomen acci-

Ed. Chart. III. [53.]

Ed. Baf. I. (69.)

ἀπὸ τοῦ πλεονεκτοῦντος ὀνομάζεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῆς συμπάσης οὐσίας, ὅταν ὑπερβάλλῃ τι τῶ μέσῳ, οὐκέτι εὐκρατον, ἀλλ' ἦτοι ψυχρόν, ἢ ξηρόν, ἢ θερμόν, ἢ ὑγρὸν ὀνομασθήσεται. δέδεικται γὰρ δὴ πρόσθεν, ὡς ἀνθρωπὸς ἐστὶν οὐ τῶν ζώων μόνον ἢ φυτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων εὐκρατότατον. ἐπεὶ δὲ ἐκ πολλῶν καὶ διαφερόντων σύγκειται μορίων, εὐδῆλον, ὡς τὸ μέσον ἀπάντων τῇ κράσει, τοῦτο καὶ ἀπλῶς ἐστὶν εὐκρατότατον. τὸ γὰρ τοῦ μέσου τῇ κράσει ζῶον μέσον μόνον ἀπάντων ἐστὶν ἀπλῶς εὐκρατότατον. ἐδείχθη δὲ τοῦτ' ἐν ἀνθρώπῳ τὸ καλούμενον δέρμα, καὶ μάλιστα τοῦ δέρματος τὸ τῶν χειρῶν ἐντὸς, ἐάν, οἷον ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπεργασθῇ, τοιοῦτο φυλάττηται. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς οὐ παντὸς ἀνθρώπου τὸ δέρμα μέσον ἀπλῶς ἐστὶν ἀπάσης οὐσίας, ἐλέχθη πρόσθεν, ἀλλ' ὅστις ἂν εὐκρατότατος ἦ. πολλὴν γὰρ εἶναι καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις πρὸς ἀλλήλους τὴν διαφορὰν.

pit: itidem in universa substantia, cum aliquid medium transierit, non amplius eucraton, sed vel calidum, vel frigidum, vel humidum, vel siccum nominabitur. Monstratum enim supra est, hominem non solum animalium stirpiumve, sed etiam reliquorum omnium maxime esse temperatum. Quoniam autem ex multis et dissidentibus is conditus est partibus, manifestum est, quae pars medio omnium sit temperamento, eam esse simpliciter temperatissimam: quae namque animalis ejus, quod medii sit temperamenti, media particula est, haec omnium simpliciter est temperatissima. Monstratum vero est, id esse in homine vocatam cutem, atque hujus eam maxime partem, quae in manu est interna: si tamen, qualem eam natura est molita, talis persistit. Jam vero, quod nec cujusque hominis cutis medium absolute sit universae substantiae, sed ejus, qui maxime est temperatus, dictum prius est: plurimam enim esse ipsis quoque hominibus

Ed. Chart. III. [53.]

Ed. Bas. I. (69.)

εὐκρατότατος δ' ἐστίν, ὅς ἂν τῷ μὲν σώματι φαίνεται μέσος ἀκριβῶς τῶν ἄκρων, ἰσχυρότης τε καὶ παχύτης, μαλακότης τε καὶ σκληρότης, ἔτι δὲ θερμότης τε καὶ ψυχρότης. ἔστι γὰρ εὐρεῖν ἀψάμενον ἑκάστου τῶν ἀνθρώπων σωμάτων ἢ χρηστὴν καὶ ἀτμώδη θερμασίαν, ἢ πυρώδη καὶ δριμύειαν, ἢ τούτων μὲν οὐδετέραν, ἐπικρατοῦσαν δὲ τινα ψύξιν. ἀκούειν δὲ χρὴ ψύξιν ἐπικρατοῦσαν, ὡς ἐν ζώου σώματι, καὶ ταῦτα ἐναίμου τε καὶ ὑγροῦ ὄντος: τῷ μὲν οὖν δὴ σώματι τοιοῦτος ὁ εὐκρατος ἄνθρωπος. ὡσαύτως δὲ καὶ τῇ ψυχῇ μέσος ἀκριβῶς ἐστι θρασυτήτης τε καὶ δειλίας, μελλησμοῦ τε καὶ προπετείας, ἐλέους τε καὶ φθόρου. εἴη δ' ἂν ὁ τοιοῦτος εὐθυμος, φιλόστοργος, φιλάνθρωπος, συνετός. ἐκ τούτων μὲν ὁ εὐκρατότατος ἄνθρωπος γνωρίζεται πρῶτως καὶ μάλιστα. προσέρχεται δ' αὐτοῖς οὐκ ὀλίγα τῶν ἐξ ἀνάγκης ἐπομένων. καὶ γὰρ ἐσθίει καὶ πίνει σύμμετρα, καὶ πέττει καλῶς τὰς τροφάς, οὐκ ἐν γαστρὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς φλεψὶ, καὶ καθ' ὅλην τὴν

inter se differentiam. Verum maxime temperatus is est, qui corporis habitu medius horum extremorum apparet, gracilitatis, crassitudinis, mollitiei, duritiei, itemque caloris et frigoris: invenias enim cujuslibet hominis tangendo corpus vel mitem et halituosum calorem, vel igneum et acrem, vel horum neutrum, imo frigiditatem quandam praepollentem: frigiditatem autem praepollere, ut in animalis corpore, intelligere oportet, eoque tum sanguine praedito, tum humido. Ac corpore quidem talis homo est temperatissimus. Idem animo quoque medius omnino est audaciae et timoris, cunctationis et praecipitationis, misericordiae et invidiae: fuerit vero talis alacer, amicorum amans, humanus et prudens. Et temperatissimus quidem homo ex his primum potissimumque agnoscitur: his accedunt non pauca eorum, quae ex necessitate sequuntur. Quippe edit bibitque moderate: et nutrimenta non solum in ventre, sed etiam in venis et in tota corpo-

Ed. Chart. III. [53. 54.]

Ed. Bas. I. (69.)

ἔξιν τοῦ σώματος, ἀπύσας τε, συνελόντι φάναι, τὰς τε καλουμένας φυσικὰς ἐνεργείας καὶ τὰς ψυχικὰς ἀμέμπτους ἔχει. καὶ γὰρ καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν ἄριστα διέκεται, καὶ ταῖς τῶν κώλων κινήσεσιν, εὐχρους τ' ἐστὶ καὶ εὐπνους αἰεὶ, καὶ μέσος ὑπνώδους τε καὶ ἀγρύπνου, καὶ ψιλοῦ τριχῶν καὶ δασέος, καὶ μέλανος τὴν χροάν καὶ λευκοῦ καὶ τριχῆς ἔχει, παῖς μὲν ὢν, πυρρότερας μᾶλλον ἢ μελαντέρας, ἀκμάζων δ' ἑμπάλιν.

Κεφ. β'. [54.] Ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς κατὰ τὰς ἡλικίας αὐτοῦ διαφορᾶς ἐπεμνήσθημεν, οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ἤδη τι καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν. ἐβουλόμην μὲν οὖν πρότερον ἐκάστου τῶν εἰρημέων γνωρισμάτων ἐπελθεῖν τὰς αἰτίας, ἀλλ' ἐπεὶ πρὸς τὰ παρόντα μᾶλλον ἢ περὶ τῶν ἡλικιῶν ἐπείγει σκέψις, εὐποροτάτους τε ἡμᾶς πρὸς τὴν τῶν αἰτιῶν εὗρεσιν ἀπεργάζεται, ταύτην νῦν ἐνοσηρόμεθα. Νοήσωμεν οὖν ἅρτι διαπλάττομενον ἐν ταῖς μήτραις τῶν τικτουσῶν τὸ ζῶον, ἵνα γνῶμεν, ὅπως ὑγρότατόν ἐστι καὶ θερμότατον. ἡ μὲν γὰρ πρῶτη

ris habitudine probe concoquit, omnesque (ut semel dicam) tum naturales, tum animales dictas virtutes inculpatas habet: cum et sensuum facultatibus, et membrorum motibus optimis sit praeditus: tam vivido colore semper sit: tum ad perspiratum excrementorum bene comparatus: idem medius inter somnolentum et pervigilem, inter glabrum et hirtum, inter nigrum colorem et album: pilosque habeat, cum puer est, magis rufos quam nigros, cum in flore est, contra.

Cap. II. At quoniam differentiarum, quae ex aetate ejus spectantur, mentionem feci, non alienum sit aliquid jam de his quoque apponere. Porro volebam uniuscujusque praedictarum notarum causas persequi: verum cum ad ea, quae nunc sunt proposita, magis urgeat aetatum consideratio, quae etiam maximam nobis ad causarum inventionem facultatem suggerit, huic primum nunc insistamus. Intelligamus igitur recens formatum animal in utero matris, quo sciamus, quare ratione humidissimum calidissimumque sit. Prima enim

Ed. Chart. III. [54.]

Ed. Basf. I. (69.)

συστασὶς ἐξ αἵματος αὐτῷ καὶ σπέρματος, ὑγρῶν καὶ θερμῶν χορημάτων. αἱ δὲ καὶ μᾶλλον τούτων ξηρῶν γινομένων, ὑμένες μὲν πρῶτον διαπλάττονται, καὶ χιτῶνες, καὶ σπλάγχνα, καὶ ἀγγεῖα, τελευταῖα δὲ ὀστέα, καὶ ὄνυχες, καὶ χόνδροι πηγνυμένης ἀποτελοῦνται τῆς οὐσίας· πρὶν γὰρ ἦτοι δύνασθαι τείνεσθαι τὴν ὑποβεβλημένην οὐσίαν, ἢ πηγνυσθαι, τῶν εἰρημέτων οὐδὲν ἐγγωρεῖ γερύσθαι. χιτῶνες μὲν οὖν καὶ ὑμένες, ἀρτηρίαι τε, καὶ νεῦρα, καὶ φλέβες, τεινομένης αὐτῆς, ὀστέα δὲ, καὶ χόνδροι, καὶ ὄνυχες, καὶ ὀπλαί, καὶ σπλάγχνα πηγνυμένης ἀποτελοῦνται. τελειωθέντων δ' οὕτω, τίκεται μὲν ἐφεξῆς ἐν τῇ κήσει. ἔτι δ' ὑγρὸν ἐσχάτως ἐστὶν ὥσπερ βρῦον, οὐκ ἀγγείους μόνον, καὶ σπλάγχνοις, καὶ σαρξίν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς ὀστοῖς, ἃ δὴ ξηρότατα τῶν ἐν ἡμῖν ὑπάσχει μῦθρον. ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα καὶ ὅλα σὺν αὐτοῖς τὰ κῶλα διαπλάττουσιν αἱ τροφαὶ τῶν βρεφῶν, ὥσπερ κήρινα. τοσαύτη τις ὑγρότης ἐστὶν ἐν ἡπατι τῷ σώματι τῶν παιδίων. ἀλλὰ καὶ εἰ νέον ἱερεῖον

ejus constitutio ex sanguine et semine est, quae humidae et calidae res sunt. His autem magis semper ficescentibus, primum quidem formantur membranae, tunicae, item viscera et sanguinis vasa: ultima vero perficiuntur ossa, et ungues, et cartilaginee, concreta scilicet eorum substantia: ante enim, quam vel tendi possit subjecta substantia vel concrefcere, nihil fieri memoratorum potest. Et tunicae quidem ac membranae, arteriaeque et nervi, et venae, tensa ea: ossa, cartilaginee, ungues, ungulae et viscera, coagulata ea, perficiuntur. His vero in utero perfectis, ita deinde paritur infans. Est vero adhuc in summo humidus, veluti bryon, i. e. muscus seu maris alga: idque non sanguinis vasis modo et visceribus ac carne, sed etiam ipsis ossibus, quae scilicet siccissima sunt omnium quae in nobis sunt partium. Verum tum haec, tum reliqua tota una cum his membra, quasi cerea sint, infantium nutrices fingunt formantque: tanta est in toto puellorum corpore humiditas. Quia si recens editum porcel-

Ed. Chart. III. [54.]

Ed. Bas. I. (69.)

εἴτ' ἐσθίειν ἐθέλοις, εἴτ' ἀνατεμὼν σκοπεῖσθαι, μὴ οὐδὲ
 μὲν καὶ πλάδαράν. εὐρήσεις τὴν σάρκα, τὸ δὲ ὀστέωδες
 γένος ἅπαν ἄρτι πηγνυμένων τυρῷ ἐμφορῆς, ὥστε μὴδὲ
 φαγεῖν ἡδέα δι' ὑπαρβάλλονσαν ὑγρότητα τῶν νεογνῶν
 ζώων εἶναι τὰ σώματα. καὶ μάλιστα γε τοῦτο πέπονθε
 τὰ ὑεῖα καὶ τὰ πρόβατα, διότι καὶ μάλιστα ἐστὶν ὑγρότερα.
 τὰ δ' αἰγία, διότι ξηρότερα, βελτίω τέ ἐστι καὶ ἡδίω
 φαγεῖν. ἔμπαινον δὲ τοῖς νέοις ἱερείοις τὰ γεγηρακότα
 ξηρὰ μὲν ἱκανῶς, καὶ ἄνκυμα, καὶ ἄχυμα, τὰ τ' ὀστέα
 σύμπαντα, καὶ τοὺς σύμπαντας συνδέσμους αὐτῶν ἔχει,
 νευρώδη δὲ καὶ σκληρὰν τὴν σάρκα, καὶ τὰς ἀρτηρίας,
 καὶ τὰς φλέβας, καὶ τὰ νεῦρα διὰ τὴν ἡλικίαν, δίκην
 ἱμάντων ἀηδῆ καὶ ἄχυμα. τὰ δ' ἐν τῷ μέσῳ τούτων, καὶ
 τῶν ἄρτι γεγεννημένων, ὅσα μὲν ἤδη προβέβηκε ταῖς ἡλικίαις,
 ὅσον ἀπολείπεται τοῦ γήρους, τοσοῦτον καὶ τῆς ἐσχάτης ξηρό-
 τητος. ὅσα δὲ νεώτερα, καὶ εἴτ' αὐξανόμενα, τοσοῦτον καὶ
 ταῦτα τῆς τῶν ἐμβρυῶν ὑγρότητος ἀπεχώρησεν, ὅσον καὶ

lum vel esse, vel dissectum inspicere velis, carnem
 quidem ejus mucosam praeumidamque invenies: os-
 seum vero genus universum caseo, qui modo sit coagu-
 latus, assimile: adeo ut nuper nati animalis corpus pro-
 pter redundantem in eo humorem libens non comedas.
 Quod maxime tum suilli, tum ovilli foetus corporibus
 accidit, propterea quod ea maxime sunt humida: ca-
 prinum, quod siccius sit, et melius esui est et jucun-
 dius. Contra vero quam in novellis porcellis, quae-
 cunque jam senuerunt, haec ossa quidem omnia et li-
 gamenta universa praesicca, sine succo et insipida pos-
 sident: carnem vero nervosam et duram: arterias quo-
 que et venas, et nervos, aetatis culpa lori inflat, in-
 suaves et sine succo. Quae medio statu horum ac nu-
 per natorum sunt, quae utique jam aetate processerunt,
 quantum a senio absunt, tantum et ab extrema siccita-
 te sunt remota: quae minora sunt atque adhuc at-
 gescent, tantum ea quoque a gestati etiamnum foetus

Ed. Chart. III. [54. 55.]

Ed. Bal. I. (69.)

ταῖς ἡλικίαις προσήλυνθεν. ἥ δ' ἀκμή μάλιστα πάντων τῶν ζώων ἐν τῷ μέσῳ καθίστηται τῶν ἀκροτήτων, οὐτ' εἰς ἔσχατον ἤκουσα ξηρότητος, ὡς τὸ γῆρας, οὐτ' ἐν ὑγρότητι καὶ πλάσῳ πολλῷ καθιστώσα, καθάπερ ἡ τῶν βρεφῶν ἡλικία. τί δὴ οὖν ἔνιοι τῶν ἑλλογίμων ἱατρῶν ὑγρὸν ἀπεφῆγαντο τὸ γῆρας; ἢ δηλονότι τῷ πλήθει τῶν περιπτωμάτων ἀπατηθέντες; οἳ τε γὰρ ὀφθαλμοὶ δακρύνουσιν αὐτοῖς, αἱ τε ῥῖνες ἀναπίμπλυνται κορύζης, ἐν τε τῷ στόματι σιέλον πλήθος ἀθροίζεται, ἀλλὰ καὶ βήττουσι, καὶ ἀναπτύουσι φλέγμα, δηλοῦντες ἄρα καὶ τὸν πνεύμονα μεστὸν εἶναι τοιούτου χυμοῦ· καὶ ἡ γαστήρ δὲ αὐτοῖς πεπλήρωται φλέγματος, ἕκαστόν τε τῶν ἄρθρων [55] ὑπόμυξον. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐναντιοῦται τῷ ξηρῷ τὰ τῶν γηρῶντων εἶναι σώματα. τὰ μὲν γὰρ νεῦρα, καὶ τὰς ἀρτηρίας, καὶ τὰς φλέβας, καὶ τοὺς ὑμένας, καὶ τοὺς χιτῶνας ἀπάντων τῶν ὀργάνων ξηρότερα μὲν εὐρήσεις τῶν πρόσθεν πολὺ, περιπεπλευσμένον δ' αὐτοῖς ἐνδοθέν τε καὶ ἐξωθεν ἦτοι φλεγματοειδὴ τινὰ χυμὸν, ἢ

humore absunt, quantum processerunt aetate. Florescens vero aetas omnium animalium maxime in medio extremorum est, neque, sicut senium, ad summam perducta siccitatem; neque, velut infantium aetas, in humore et multo uvidomersa. Cur igitur aliqui celebrium medicorum humidum esse senium prodiderunt? an videlicet quod excrementorum abundantia sunt decepti? quippe tum oculi his lacrymis suffunduntur: tum nares gravedine replentur: tum in ore eorum salivae copia exuperat: ad haec tum tussunt, tum excreant pituitam, scilicet pulmones quoque hac esse refertos indicantes: venter quoque illis pituita est plenus: tum singuli articuli quodammodo mucosi. Caeterum nihil horum obstat, quo minus senum corpora sicca censeantur: ut quorum nervos et arterias et venas et membranas et tunicas instrumentorum omnium multo, quam prius erant, sicciores invenias, circumfundi autem illis extrinsecus intrinsecusque aut pituitosum quendam humorem aut mucosum. Verum tantum abest,

Ed. Chart. III. [55.]

Ed. Bas. I. (69. 70.)

ὕγρότητι μὲν ὡς. ἀλλὰ τοσούτου δεῖ τὰ τοιαῦτα σύμπαντα
 γνωρίσματα τὸ γῆρας ὑγρὸν ἀποφαίνειν, ὥστε καὶ μαρτυ-
 ρεῖν μοι δοκεῖ τῇ ξηρότητι. δι' αὐτὸ γὰρ τοι τοῦθ' ἕκα-
 στον τῶν μορίων ξηρότερον γίνεται, ὅτι μηκέθ' ὁμοίως
 τρέφεται νῦν ὑπ' ἀφύωστιάς τοῦ θερμοῦ. πλῆθος μὲν γὰρ
 ἔξωθεν αὐτοῦ περιτιτωμάτων ὑγρῶν ἐπιπλύνει, τὸ βάθος δ'
 αὐτὸ τοῦ σώματος ἐκάστου ξηρὸν ἐστὶ, μήθ' ἔλκειν εἰσω
 τὴν τροφήν δυναμένου, μήτ' ἀπολαύειν ἱκανῶς. ὑγρὸς οὖν
 ὁ γέρον ἐστίν, οὐ τοῖς οἰκείοις μορίοις, ἀλλὰ τοῖς περιτιτώ-
 μασι, καὶ (70) ξηρὸς, οὐ τοῖς περιτιτώμασιν, ἀλλὰ τοῖς
 μορίοις αὐτοῖς, ὥστ' ἄλλω μὲν ξηρὸς, ἄλλω δ' ὑγρὸς.
 ἀλλ' οὐ περὶ τῶν περιτιτωμάτων αὐτῶν νῦν ὁ λόγος, ἀλλὰ
 τῶν οἰκείων μορίων ἐστίν. ὧν αἱ κατὰ φύσιν ἐνέργειαι συμ-
 πληροῦσι τὴν ζωὴν. τούτοις οὖν ξηρὸς ἐστὶν ὁ γέρον, οἷς
 ὁ παῖς ἦν ὑγρὸς, αὐτοῖς τοῖς στερεοῖς μέρεσι τοῦ σώματος,
 ὁσποῖς καὶ ὑμέσι, καὶ συνδέσμοις, καὶ ἀρτηρίαις, καὶ φλεβί,
 καὶ νεύροις, καὶ χιτῶσι, καὶ σαρκί. καὶ δικαίως Ἀριστοτέλης
 εἰκάζει τὸ γῆρας ἀναινομένῳ φυτῷ. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὰ

ut ejusmodi signa universa senilem aetatem humidam
 confirment, ut etiam siccam esse prope testentur. id-
 circo namque particula quaevis ficcior quam ante evadit,
 quod per caloris imbecillitatem similiter non nutritur,
 foris siquidem illi copia humidi excrementi superfluitat,
 corpus autem cujusque intrinsecus ficcum est, ut quod
 nec trahere intro nutrimentum valeat, nec eo sufficien-
 ter frui. Est ergo humidus senex, non propriis suis
 particulis, sed excrementis: rursus ficcus, non excre-
 mentis, sed particulis ipsis: ita nimirum alio genere
 ficcus, alio humidus. Verum non est ad praesens de
 excrementis ejus, sed de propriis partibus disceptatio,
 quarum secundum naturam actiones vitam ejus complent.
 His igitur ficcus senex est, quibus scilicet puer erat
 humidus, ipsis nimirum solidis corporis particulis, ossi-
 bus, membranis, ligamentis, arteriis, venis, ner-
 vis, tunicis carnibusque. Meritoque Aristoteles se-
 nium marcenti stirpi assimilat. Quippe stirpes, novēl-

Ed. Chart. III. [55.]

Ed. Bas. L. (70.)

φυτὰ, νέα μὲν ὄντα, μαλακά τ' ἐστὶ καὶ ὑγρὰ γηρῶντα δὲ, αἰεὶ καὶ μᾶλλον φαίνεται ξηραίνόμενα· τελευτῶντα δὲ, τελείως ἀποξηραίνεται, καὶ τοῦτ' ἐστὶν αὐτοῖς ὁ θάνατος· ὅτι μὲν οὖν ξηρότατον ὡς ἐν ἡλικίαις τὸ γῆρας, ἐκ τῶν εἰρημένων εὐδηλον· ὅτι δὲ καὶ ψυχρότατόν ἐστιν, ἐξ ἑναορέστερον, ὥστ' οὐδ' ἀμφισβητήσκειν οὐδεὶς ὑπὲρ γε τούτου· καὶ γὰρ ἀπτομένοις οἱ γέροντες ψυχροὶ φαίνονται, καὶ ῥαδίως ἀποψύχονται, καὶ μελαίνονται, καὶ πελιδνοῦνται, καὶ τοῖς ψυχροῖς ἐτοιμῶς ἁλίσκονται νοσήμασιν, ἀποπληξίαις, παραλύσεσι, νάρκαις, τρώμοις, σπασμοῖς, κορυzaῖς, βρόγχοις. ἀπόλωλε δ' αὐτῶν ὀλίγον δεῖν ἅπαν τὸ αἷμα, καὶ διὰ τοῦτο συντεπόλωλε καὶ ἡ τῆς χροῆς ἐρυθρότης· ἀλλὰ καὶ πέψις αὐτοῖς, καὶ ἀνάδοσις, ἐξαιμάτωσις τε, καὶ πρόσθσεις, καὶ θρόψις, ὄρεξις τε, καὶ αἴσθησις, καὶ κίνησις, ἀμυνδρὰ πάντα καὶ κακῶς διακείμενα· καὶ τί γὰρ ἄλλο ἢ ὁδὸς ἐπὶ θάνατόν ἐστι τὸ γῆρας; ὥστ', εἴπερ ὁ θάνατος σβέσις ἐστὶ τῆς ἐμφύτου θερμασίας, εἴη ἂν καὶ τὸ γῆρας οἷον μαρασμός τις αὐτῆς· οὐ μὴν περὶ γε τῆς τῶν

lae dum sunt, molles humidaeque cernuntur: senescentes assidue magis siccescere videntur: ad postremum prorsus exarcescunt, idque ipsis mors est. Ac quod siccissima aetatum senilis sit, ex jam dictis liquet: quod autem et frigidissima sit, id vel magis est evidens, ita ut de eo nemo dubitaverit. Nam et tangenti senes frigidi apparent, et facile in frigidum statum mutantur: et nigri et lividi fiunt: et frigidis morbis facile capiuntur, apoplexia, nervorum resolutione, stupore, tremore, convulsione, disillatione, raucedine. Porro periit eorum omnis propemodum sanguis: eoque una periit et coloris rubor. Jam vero concoctio iis et digestio, et sanguificatio, et appositio, et nutritio, et appetentia, et sensus, et motus, oblaesa omnia sunt vitiolesque affecta. Et quid, quaeso, aliud est senium, quam via ad interitum? Itaque si mors naturalis caloris est extinctio, utique senium veluti tabes quaedam ejus fuerit. Verum non perinde de paucorum et flé-

Ed. Chart. III. [55. 56.]

Ed. Bas. I. (70.)

παιδων ἡλικίας καὶ τῶν ἀκμαζόντων οὐδ' ὁμολογᾶται τοῖς ἰατροῖς, οὔτε κοῖναι τὴν διαφορίαν αὐτῶν εὐπετές. πιθανοὶ γὰρ ἑκατέρων οἱ λόγοι, τῶν τε τοὺς παῖδας ἀποφηνάτων θερμότερους εἶναι τῶν ἀκμαζόντων, καὶ τῶν ἑυπαλιν τούτοις τοὺς ἀκμάζοντας τῶν παιδων. οἱ μὲν γὰρ, ὅτι θερμώτατον ἀπάντων ἐστὶ τῶν ἐν τῷ ζῳῇ κατὰ φύσιν ὑπάρχοντων ὁ τοῦ αἵματος χυμός· εἰδ' ὅτι καὶ τὰ κινούμενα τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγου δεῖν αἷμα μόνον εἶναι, ὕστερον δὲ, διαπλαττομένων ἤδη τῶν μορίων, τὸ μὲν ὁστοῦν γίνεται, τὸ δὲ ἀρτηρία, τὸ δὲ φλέψ, τὸ δ' ἄλλο τι, πάντα μὲν ἐρυθρὰ, καὶ πλεῖστον αἵματος εἰληκρινεστάτου τε καὶ θερμωτάτου μετέχοντα, συλλογίζονται θερμώτατον εἶναι τὸ κινούμενον· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τοὺς παῖδας, ὅσῳ περ ἔγγυτέρω τοῖς κινουμένοις, θερμότερους εἶναι τῶν ἀκμαζόντων. οἱ δ', ὅτι πολὺ μὲν καὶ τοῖς ἀκμάζουσι τὸ αἷμα, καὶ πλεόν ἢ ἐν τοῖς παισὶν, ὥστε συνεχῶς διὰ τοῦθ' αἰμορραγεῖν [56], ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς χυμός,

rentium aetate inter medicos convenit. Sed nec dirimere inter eos litem est promptum: probabiles enim sunt utrorumque rationes, tum eorum, qui pueros calidiores esse quam florentes aetate censent, tum eorum, qui contra florentes calidiores pueris esse contendunt. Alteri namque ex, eo quod sanguinis humor omnium, quae in animalis corpore secundum naturam continentur, calidissimum sit: tum quod foetus in utero propemodum sanguis tantum sit, post autem fingendis utique jam particulis aliud os efficitur, aliud arteria, aliud vena, aliud diversum ab his aliquid, omnia tamen rubra: tum quod plurimum sanguinem sincerissimum calidissimumque obtineant: colligunt, calidissimum esse gestatum in utero foetum: quod si est, etiam pueros, quanto gestatis in utero propiores sunt, tanto esse florentibus aetate calidiores. Alteri vero, quod etiam plurimus sit in florentibus sanguis ac copiosior, quam in pueris, ita ut ejus occasione crebro his sanguis profluat: quin etiam quod flavae bilis succus, qui

Ed. Chart. III. [56.]

Ed. Bas. I. (70.)

αἵματος πολὺ θερμότερος ὑπάρχων, πλείστος αὐτοῖς ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο θερμότερους ἀποφαίνουσι τῶν παιδῶν τοὺς ἀκμάζοντας. αὐθις δ' ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν, οἱ μὲν, ὅτι καὶ αὐξάνονται, καὶ πλείονων ἢ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ σώματος ὀρέγονται τε καὶ κρατοῦσιν ἐδεσμάτων, ἰσχυρὰν ἐν τοῖς παισὶν εἶναι φασὶ τὴν θερμότητα· οἱ δὲ τὸ μὲν αὐξάνεσθαι διὰ τὴν ὑγρότητα μᾶλλον ἢ τὴν τοῦ θερμοῦ ῥοήνην ὑπάρχειν αὐτοῖς φασί, ταῖς μέντοι πέψεσιν οὐχ ὅπως πλεονεκτεῖν, ἀλλὰ καὶ πολὺ τῶν ἀκμαζόντων ἀπολείπεσθαι. ἐμέτους τε γὰρ ἀπέπτων αὐτοῖς γίνεσθαι τῶν σιτίων, καὶ διαχωρήσεις ὑγρῶν, καὶ τραχιῶν, καὶ ἀχυμῶτων αὐτῶν. εἰ δ' ὀρέγονται πλείονων, οὐδὲν εἶναι τοῦτό φασὶ πρὸς τὴν ῥοήνην τοῦ θερμοῦ. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδὲ πλεονεξία θερμότητος ὀρέγεσθαι τὰ ζῷα, τὸναντίον δ' ἅπαν ἀποψυχομένων τῶν ὀρεκτικῶν μορίων· ἔπειτα δὲ, διότι μὴ μόνον εἰς θέρειν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐξησὶν αὐτοῖς ἡ τροφή διακεῖται, διὰ τοῦτο πλείονων ἐδεσμάτων προσδεῖσθαι. καὶ μέντοι ταῖς ἄλλαις ἐνεργείαις

languine multo est calidior, plurimus his fit, propterea calidiores esse florentes quam pueros confirmant. Rursus illi ab ipsis functionibus, quod tum augeantur, tum plura quam pro corporis sui portione alimenta tum appetant, tum conficiant, validum esse in pueris calorem asserunt. Hi contra humiditatis occasione potius quam caloris vi augeri illos contendunt, at concoctione non modo florentes non vincere, sed etiam longe ab iis pueros vinci: nam et vomitiones iis ex incoctis cibis accidere, et dejectiones, cum ipsi cibi adhuc humidi sunt asperique, nec adhuc in succum mutati. Quod si appetunt plura, nihil id facere ad caloris robur: primum enim id non accidere caloris copia, ut animal appetat plura, immo contra, refrigeratis scilicet his partibus, quibus appetentia debetur: deinde quoniam non tantum ad nutritionem, sed etiam incrementum alimenta dispensantur, idcirco etiam pluribus nutrimentis iis esse opus. Jam vero reliquis functionibus universis etiam non

Ed. Chart. III. [56.]

Ed. Bas. I. (70.)

ἀπάσαις καὶ πάντι· σαφῶς ἀπολείπεσθαι τοὺς παῖδας
 τῶν ἀκμαζόντων. οὔτε γὰρ βαδίζειν, οὔτε θεῖν, οὔτε
 βαστάζειν, οὔθ' ὅλως τι τῶν πρακτικῶν ἐνεργειῶν ὁμοί-
 ως ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰσθήσεις καὶ τὰς νοήσεις
 ἐν τοῖς ἀκμάζουσὶ φασὶν εἰς ἄκρον ἤκειν ἀρετῆς· ὅλως δὲ
 τὸ μὲν ἀτελὲς ἔτι, τὸ δ' ἤδη τέλειον εἶναι ζῶον. ἐν δὲ
 τοῖς τελείοις εὐλόγον τὸ πρακτικώτατόν τε καὶ ἀρχικώτατον
 τῶν στοιχείων φασὶν ἐπικρατεῖν. ἀλλὰ καὶ τοὺς ὕπνους
 πλείστους μὲν ἐν τοῖς παισὶν ἰδεῖν ἐστὶ γιγνομένους, ἐλα-
 χίστους δὲ τοῖς ἀκμάζουσιν. καίτοι τούτους γε, φασὶν, οὐδὲ
 μανεῖς ἂν τις ἐτέρως ἡγήσαιο γίνεσθαι, ἢ τοῦ θερμοῦ
 νυκθέντος πῶς καὶ βαρυνθέντος ὑπὸ πλήθους ὑγρότητος,
 ὥς ἐκ τε τῶν οἰνωθέντων ἐστὶν ἰδεῖν, ἔτι τε τῶν πλείω
 λουσαμένων. οὕτω δὲ καὶ μήκων ὑπνοποιός ἐστι, καὶ μαν-
 δραγόρας, καὶ θριδακίνη, καὶ πάνθ' ὅσα τὴν κρᾶσιν ὑγρό-
 τερα καὶ ψυχρότερα. τοιαῦται μὲν τινες αἱ ἐκατέρωθεν ἀμ-
 φισβητήσεις εἰςὶ περὶ τῶν προκειμένων ἡλικιῶν τῆς κρᾶ-

obscure inferiores esse pueros iis, qui florente sunt ae-
 tate, ut qui nec ingredi, nec currere, nec portare,
 nec quicquam in summa functionum activarum similiter
 obire queant: cum florentibus tum sensum omnem,
 tum intellectum ad summam perfectionem bonitatem-
 quae pervenisse dicant. In summa, puerum adhuc im-
 perfectum esse, florentem animal perfectum: in
 perfectis, rationabile esse, maxime activum maxi-
 meque princeps elementum praepollere. Quin som-
 no quoque plurimo deditos pueros videre licet, con-
 tra minimo florentes esse contentos: quanquam hunc
 quoque aliter accidere, ne vel infanum quidem homi-
 niem censere ajunt, quam calido victo quodammodo
 gravatoque humoris copia, veluti tum ex temulentis
 intelligere licet, tum ex iis, qui balneo liberalius sint
 usi: ita vero et papaver somnificum esse, et mandra-
 goram, et lactucam, et omnia, quae humidiorē frigi-
 dioreque temperie sunt. At tales quidem de propofi-
 tarum aetatum temperie rationes utrinque afferuntur:

Ed. Chart. III. [56.]

Ed. Bas. I. (70.)

σεως. ἀπάσας γὰρ αὐτὰς ἐπεξέροχασθαι περιττὸν εἶναι μοι
δοκεῖ, τοῦ τύπου τῶν ἐπιχειρημάτων σαφῶς ἤδη καὶ ὧν
εἰρήκαμεν ἐγνωσμένου. πόσῳ ὅθεν γὰρ ἑκάτεροι καὶ σχεδὸν
ἀπὸ τῶν δευτέρων τὰ πρότερα συλλογίζονται, καὶ ὥσπερ
εἰδότες ἤδη τῶν ἀκροατῶν, ὅπως μὲν αὖξῆσις, ὅπως δὲ
σείψις, ὅπως δὲ θρέψις γίνεται, ποιοῦνται τὸν λόγον.
ὥσαύτως δ' ὑπὲρ αἰσθήσεως, καὶ κινήσεως, καὶ πρακτι-
κῶν, καὶ φυσικῶν ἐνεργειῶν διέρχονται, καὶ γενέσεως ὕπνου
μνημονεύουσι, καὶ σιτίων φύσεως, ὧν οὐδὲν ἀπλῶς ἐστὶ
καὶ ῥαδίως γινώριμον, ἀλλὰ παμπόλλης μὲν ζητήσεως δεό-
μενον, ἴσως δ' οὐδ' εὐρεθῆναι δυνάμενον, εἰ μὴ πρότερόν
τις εἰδείη γνωρίζειν ὑγρὰν καὶ ξηρὰν καὶ θερμὴν καὶ
ψυχρὰν κράσιν. ὅ τι γὰρ ὧν ἐκείνων ὡς γινώσκοντες ἤδη
λέγωσιν, εἰ ἀναγκάσειέ τις αὐτοὺς ἀποδεικνύναι, πάντως
δεήσονται τοῦ περὶ κράσεων λόγου τοῦ νῦν ἡμῖν ἐνεσιῶτος.
ὥστε δι' ἀλλήλων τε καὶ ἐξ ἀλλήλων αὐτοῖς γίνεσθαι τὰς
ἀποδείξεις, ἐκ μὲν τῶν νῦν ζητουμένων, ὡς ἤδη γνωσκο-

omnes enim recensere supervacuum videtur, cum for-
mula ipsa epicheirematum vel ex iis, quae retulimus,
satis clare perspicui possit. Eminus enim utrique ferme-
que a secundis priora colligunt: ac tanquam jam sciat
auditor, quemadmodum auctio, quemadmodum conco-
ctio, et quemadmodum nutritio fiat, verba faciunt.
Simili modo de sensu, de intellectu, de functionibus
tum naturalibus, tum activis disputant. De somni quo-
que generatione et ciborum natura mentionem faciunt:
quorum nullum simplex promptumque cognitu est, sed et
multam disquisitionem requirit, nec potest fortasse ulli
compertum esse, nisi qui prius humidam, siccam, cali-
dam frigidamque temperiem sciat agnoscere. Quicquid
enim eorum veluti scientes dicunt, id si demonstrare
eos cogas, prorsus disputationem de temperamentis,
hanc scilicet, cui nunc insistimus, desiderabunt. Quare
per mutua et ex mutuis fiunt iis demonstrationes: ex
iis quidem, quae nunc quaerimus, cum jam sint cognita,

Ed. Chart. III. [56. 57.]

Ed. Bas. I. (70.)

μένων, ἐπειδὴν ὑπὲρ τῶν ἐνεργειῶν διαλέγονται, καὶ τὴν
 τῶν ἐδεσμάτων τε καὶ φαρμάκων ἐξευρίσκωσι δύναμιν, ὑπνου
 τε καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἐπισκέπτονται. πάλιν δὲ
 αὐτὰ τὰ νῦν ἐνεστώτα δι' ἐκείνων, ὥς ἤδη προσγνωσμένων,
 ἀποδεικνύουσιν. ἐγὼ δὲ οὐκ ἐπαινῶ τὰς τοιαύτας ἀποδεί-
 ξεις, ἀλλ', εἰ γρη' τᾷληθές εἰπεῖν, οὐδ' ἀποδείξεις εἶναι
 νομίζω, [57] καθάπερ ἐπὶ πλέον δι' ἐτέρων ἐδῆλωσα. καὶ
 βέλτιον εἶναι φημι, κατὰ πᾶσαν διδασκαλίαν ὁρίσασθαι τὴν
 τάξιν τῶν νοημάτων. εἴπερ οὖν ἀρχὴ μὲν ἐστὶ ἀπάσης τῆς περὶ
 κράσεως πραγματείας ἡ περὶ τῶν στοιχείων ἐπίσκεψις, εἴτε
 ἀπαθῆ καὶ ἀμετάβλητα τελῶς ἐστὶν, εἴτ' ἀλλοιοῦσθαι τε
 καὶ μεταβάλλεσθαι δυνάμενα, μετὰ δὲ τὴν ἐκείνων ἐπιστή-
 μην ἐφεξῆς ἐστὶ δεύτερος ὁ νῦν ἡμῖν ἐνεστηκὼς λόγος, οὗ
 γρη' λαμβάνειν αὐτῶν τὰς πίστεις ἐκ τῶν μήπω γινωσκομέ-
 νων, ἀλλ' ὥσπερ ὁρθόν τέ ἐστι καὶ δίκαιον, ἢ τι τῶν
 ἐναργῶν εἶναι προσήκει τὸ ληφθῆνόςμενον εἰς τὴν ἀπόδειξιν,
 ᾧ τι τῶν προαποδεδειγμένων. οὐτ' οὖν ὑπνου γενέσεως μνη-

cum de actionibus disputant, et ciborum ac medica-
 mentorum facultates investigant, ac de somno et aliis
 id genus differunt: rursus autem, quae nunc sunt pro-
 posita, per illa, veluti prius jam nota, demonstrant.
 Ego vero ejusmodi demonstrationes non probo: quin, si
 fateri verum oportet, nec demonstrationes eas censeo,
 veluti diffusius in aliis ostendi, satiusque esse in omni
 docendi genere existimo ordinem conceptionum defini-
 re. Si igitur principium omnis quae de temperamentis
 suscipitur disputationis tractatio de elementis est, sint-
 ne ea impatibilia prorsusque mutationis expertia, an
 alterari mutarique potentia: ab illorum vero cognitio-
 ne secunda deinceps est proposita nunc disputatio: non
 utique sumenda est istorum fides ex iis, quae nondum
 sciuntur, sed, sicuti tum rectum est, tum vero justum,
 quod sumendum ad demonstrationem est, vel evidens
 aliquid sit oportet, vel quod prius fuit demonstratum.
 Non est igitur neque de somni generatione mentio fa-

Ed. Chart. III. [57.]

Ed. Bas. I. (70. 71.)

μονευτέον, οὐτε πάψεως, οὐτ' (71) αὐξήσεως, οὐδ' ἄλλου τῶν τοιούτων μηδενός, ἀλλ' ἀπὸ μόνης καὶ φιλῆς τῆς οὐσίας τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων ἢ ζήτησις γιγνέσθω, καθάπερ καὶ διὰ τοῦ πρώτου λόγου πεποιήμεθα. διελόμενοι γάρ, ὡς ἕτερον μὲν ἐστὶ τὸ κατ' ἐνέργειαν, ἕτερον δὲ τὸ κατὰ δύναμιν, ὑπὲρ τοῦ κατ' ἐνέργειαν ὄντος ἤδη θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὕγρου τὸν λόγον ἔφαμεν χοῖναι ποιήσασθαι πρότερον. ἔπειτα οὕτως ἐπὶ τὰ κατὰ δύναμιν ἀφικέσθαι. πρόχειρος δ' ἐστὶ πᾶσι καὶ γνώριμος ἢ τῶν κατ' ἐνέργειαν ἤδη θερμῶν, καὶ ψυχρῶν, ὕγρων τε καὶ ξηρῶν διάγνωσις. ἀφ' ἧς γὰρ τὰ γε τοιαῦτα διακρίνειν πέφυκεν, ἢ καὶ τὸ πῦρ αὐτὸ θερμὸν εἶναι διδάξασα, καὶ τὸν κρυστάλλον ψυχρόν. εἰ δ' ἄλλοθεν ποθεν ἔχουσιν ἐντοίαν τε καὶ διάγνωσιν θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, λεγέτωσαν ἡμῖν ἀμήχανον γάρ τινα σοφίαν ἐπαγγέλλονται, μᾶλλον δ', εἰ χοῖ τὰληθές εἰπείν, ἐμπληξίαν, εἰ πραγμάτων αἰσθητῶν ἕτερόν τι πρᾶσιότερον αἰσθήσεως ἔχουσι κριτήριοι. καὶ μὴν, εἰ μηδὲν ἄλλο τῶν ἐνεργείᾳ θερμῶν ἔγχωρεῖ κριτήριον

cienda, neque de concoctione, neque auctione, neque de alio id genus ullo, sed ab ipsa sola nudaque subjectarum rerum substantia disquisitio ineunda, sicuti in primo libro fecimus. Quippe statuentes, aliud esse, quod energia, i. e. actu, sit, aliud, quod potestate, de eo, quod actu jam calidum, frigidum, humidum siccumve sit, prius differendum esse diximus: subinde ad ea, quae potestate sint, veniendum. Porro eorum, quae actu calida, frigida, humida siccave sunt, obvia promptaque omnibus cognitio est, utpote quae tactu discerni queant, qui scilicet et ignem ipsum calidum esse docuit, et glaciem frigidam. Quod si alia quapiam ratione notionem agnitionemque calidi frigidge habent, dicant hanc nobis: inauditam enim sapientiam promittunt, immo, si verum fateri licet, stuporem potius, si rerum sensillum alium quempiam habere se iudicem meliorem putant, quam ipse sit sensus. Atqui si eorum, quae actu calida sunt, alius esse iudex quam tactus nullus potest,

Ed. Chart. III. [57.]

Ed. Bas. I. (71.)

ὑπάρχον, ἀπίστεύσαν ἤδη πολλῶν ἐφεξῆς ἀνδρῶν, καὶ γερόντων, καὶ μειρακίων, καὶ παίδων, καὶ βρεφῶν· οὕτω γὰρ ἐξευρήσουσι τοὺς μᾶλλον τε καὶ ἥτιον θερμοὺς. εἰ δ' αἰσθητῶν πραγμάτων λογικὰς ἀποδείξεις ζητοῦσιν, ὥρα τι καὶ περὶ τῆς χιόνος αὐτῆς ἤδη σκοπεῖν, εἴτε λευκὴν, ὥς ἅπανιν ἀνθρώποις φαίνεται, νομιστίον αὐτὴν, εἴτε καὶ μὴ λευκὴν, ὥς Ἀναξαγόρας ἀπεφάνητο· καὶ μέντοι καὶ περὶ πίττης ὡσαύτως ἀνασκοπεῖν τε καὶ κόρακος, ἅπαντων τε τῶν ἄλλων. οὐ γὰρ δὴ τὸ μὲν λευκὸν ἀπιστεῖσθαι χρὴ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁρῶντας, ἄνευ δ' ἀποδείξεως ἐπὶ τῶν μελάνων πιστεῦσθαι. ἅπαντα οὖν ἤδη τὰ τῶν αἰσθήσεων ἄπιστα φάμενοι, μήτε τὸν κύκνον λευκὸν εἶναι λεγόντων, εἰ μὴ πρότερον ἐπισκέπωνται λόγῳ, μήτε τὸν τίτανον, ἢ τὴν ἡμέραν, ἢ αὐτὸν τὸν ἥλιον. οὕτω δὲ καὶ περὶ τῶν φωτῶν ἀπιστησάτωσαν ἀκοῇ, καὶ περὶ τῶν ὁσμῶν ταῖς ὁσίσιν, καὶ περὶ πάντων τῶν ἀπῶν ἀφῇ. εἰτα ταῦτα οὐ Πυθῶνιος ἀπορία καὶ λῆρος ἀπέραντος; οὐ μὴν καὶ δίκαιόν γε ἦν τοὺς τὴν ἀρίστην αἵρεσιν ἐλομένους τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ,

tangant jam deinceps multos viros, tum senes, tum adolescentes, tum pueros, tum infantes: ita enim invenient, qui magis minusve calidi sint. Sin de rebus sensilibus rationales demonstrationes quaerunt, jam de nive ipsa inquirendum est, censendane sit, sicut omnibus hominibus apparet, candida, an, sicut Anaxagoras asseveravit, non candida. Jam vero de pice simili modo corvoque ac reliquis omnibus aestimandum: neque enim, si non habenda est oculis fides de albo, quod vident, de nigro sine demonstratione fides est habenda. Omnia igitur, quae sensui apparent, si jam fide carere dicunt, nec cygnum album esse dicant, nisi prius id viderint ratione, immo nec calcem, nec diem, nec ipsam solem: ad eundem modum et de voce auribus fidem abrogent, et de odore naribus, et de omni tactili ipsi tactus sensui. Et nonne haec sunt Pyrrhonis haesitatio et nugae immensae? Sane aequum fuerat, eos, qui optimam sectam in philosophia elegissent,

Ed. Chart. III. [57. 58.]

Ed. Bas. I. (71.)

τὴν τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν.
 δοχὰς καὶ στοιχεῖα τιθεμένην, εἰς τοσοῦτο ἀποπλανηθῆναι
 ἀπὸ τῶν ταῦτα θεμένων ἀνδρῶν, ὥς μὴ γινώσκουσιν, ὅτι τε
 πάσης ἀποδείξεως ἀρχαὶ τὰ πρὸς αἰσθησίην τε καὶ νόησιν
 ἔστιν ἐναργῆ, καὶ ὅστις περὶ τούτων ἀπορεῖ, μάτην ὑπὲρ
 τῶν ἄλλων ζητεῖ, μηδ', ὁπόθεν ἄρξεται, καταλειπομένως
 ἑαυτοῦ. πόθεν οὖν εἰς μακρὰν οὕτως ἄλλην ἐτράποντο, καὶ
 λόγῳ ζητεῖν ἐπεχείρησαν αἰσθητῶν πραγμάτων διάγνωσιν,
 ἐγὼ μὲν οὐδ' ἐπινοῆσαι δύναμαι. καὶ διὰ τοῦτο ἄφῃ μὲν
 ποιεῖν τὸ κατ' ἐνέργειαν θερμὸν· εἰ τι δ' εὐπω μὲν ἔστι
 θερμὸν, ἐπιτήδειον δὲ γενέσθαι τοιοῦτο, ὃ δὴ καὶ δυνάμει
 θερμὸν ὀνομάζεται, τοῦτ' ἐξευρίσκειν [58]· λόγῳ πειρώμαι,
 τοῖς δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἀνατέτραπται πάντα, καὶ ῥητορεία
 μακρὰ περὶ τῶν ἐπιχειρημάτων ἤσκηται. τούτους μὲν οὖν
 ἐάσωμεν, ἀναμνήσαντες ἡμᾶς αὐτοὺς τό γε τοσοῦτο καὶ
 νῦν, ὥς ἀρχὴ δογμάτων μοχθηρῶν ἔστι μία τὸ μηδὲν ὑπὲρ
 ἀποδείξεως ἐσκέφθαι πρότερον, ἀλλ' ἅμα τὰ πράγματα ζη-

quae scilicet calidum, frigidum, humidum et siccum
 principia et elementa statuit, non in tantum descivisse
 a viris, qui haec posuerunt, ut, quod omnis demonstra-
 tionis principia sint, quae sensui quaeque intellectui
 sunt manifesta, non cognoscerent. Et profecto quis-
 quis de his addubitat, frustra de aliis inquit, utpo-
 te ne quidem unde sit incepturus, quicquam sibi re-
 linquens. Unde igitur in tam longum errorem diverte-
 rint, ac sensilium rerum cognitionem ratione consequi
 tentarint, ego sane ne cogitare quidem possum. Et
 ideo, quod actu calidum est, tactu iudico: si quid an-
 tem adhuc calidum non est, sed, ut tale fiat, est ido-
 neum (quod utique potestate calidum appellamus), id ra-
 tione investigare conor. Hi vero omnia nescio quo
 pacto subvertunt, et in argumentis prolixè rhetorican-
 tur. Sed hos mittamus, illius tamen nunc minime
 obliti, quod unum pravorum dogmatum principium sit,
 nihil de demonstratione prius meditatam simul res ipsas

Ed. Chart. III. [58.]

Ed. Bas. I. (71.)

τεῖν, καὶ ὡς εἰδότες, ὃ τί ποτέ ἐστιν ἀπόδειξις, ἐπιχειρεῖν ἀποδεικνύειν. ἐπανελθόντες οὖν αὐθις ἐπὶ τὸ προκείμενον, ἀφ᾽ ἧς κρίνωμεν πρώτως καὶ μάλιστα τὸ κατὰ τὰς ἡλικίας θερμόν. ἔσται δ' ἡμῶν ἡ κρίσις ἀρίστη καθ' ἑν καὶ ταῦτ' ὁμοῖα βρέφους ἑνός. οὐ γὰρ ἀδύνατον, ὅποια τέ τις ἡ θερμασία διετεῖ τὴν ἡλικίαν ὑπάρχοντι προϋπῆρχεν αὐτῷ, μεμνησθαι, καὶ ὅποια νῦν ἐστὶ, δυοῖν ἡ τριῶν ἐτῶν, εἰ τύχοι, μεταξὺ γενομένων. εἰ γὰρ ὅλοις φαίνοντο μεταβολὴ τις ἐπὶ θερμόν ἢ ψυχρόν γεγενῆσθαι τῇ βρέφει, χαλεπὸν οὐδὲν ἔτι συλλογίζεσθαι τὴν ἔως τῆς ἀκριβοῦς ἐσομένην ὑπεροχήν. εἰ δὲ καὶ πλείω παῖδια πολλοῖς ἀκμᾶζουσιν ἐθέλοις παραβάλλειν, ἰσχνὰ μὲν ἰσχνοῖς, εὐσαρκὰ δ' εὐσάρκεις, καὶ παχέα παχέσι παραβάλλε. οὕτω δὲ καὶ χροῖας ὁσαύτως ἔχοντα, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὡς οἶόν τε. τὴν γὰρ ἐν ταῖς ἡλικίαις διαφορὰν ἐξευρεῖν ζητῶν, ἐπὶ τῶν ὁμοίων ὡς ἐν μάλιστα φύσεων ἀσφαλέστερον ἂν ἐπισκῆπτοιο. τὸ δ' ἐπὶ τῶν ἐναντίων, ἐξετάζειν οὐ μικρὸν ἔχει τὸν παραλο-

inquirere: simul veluti scientem, quidnam demonstratio sit, demonstrare tentare. Denuo igitur ad propositum reversi calidum, quod in aetatibus cognoscere cupimus, primum et maxime tactu judicemus. Erit autem optimum iudicium in uno eodemque unius infantis corpore: potest enim et qualis calor illi ante biennium fuerit in memoria reponi, et qualis nunc sit post duos forte vel tres interpositos annos. Si namque mutatio omnino nulla ad calidum frigidumve infanti facta videbitur, nullum praeterea negotium erit, qui usque ad florentem aetatem futurus excessus sit, colligere. Quod si plures pueros pluribus conferre florentibus aetate velis, graciles gracilibus, quadratos quadratis, et crassos crassis conferes: aequae vero et qui colore et reliquis omnibus, quoad fieri potest, similiter se habeant: quippe si differentiam in aetatibus invenire studeas, in similibus quam maxime licet naturis eam inquisitionem tutius facies. Porro in contrariis naturis hanc disqui-

Ed. Chart. III. [58.]

Ed. Bal. I. (71.)

γισμόν, οὐ διὰ τὴν ἡλικίαν ἐνίοτε τῆς τῶν δοκιμαζομένων
 σωμάτων διαφορᾶς, ἀλλὰ διὰ φυσικὴν ὑπαρχούσης κοῤῥαι-
 ὤσαντως δὲ καὶ διαίτη πάσῃ, καὶ τοῖς καιροῖς, ἐν οἷς ἐξε-
 τάζεται, παραπλησίως ἔχοντα προαιρεῖσθαι τὰ σώματα, μὴ
 γεγυμνασμένον ἡρογῆκόν τι παραβάλλοντάς; ἢ λελουμένον ἁλού-
 τω, μὴδ' ἄσιτον ἐδηδοκόντι, καὶ διαψῶντα μεμεθυμένω,
 μὴδὲ τὸν ἐν ἡλίῳ θάλαφθέντα τῷ ῥιγώσαντι διὰ κρύος, ἢ
 τὸν ἀγρονπνήσαντα τῷ κεκοιμημένῳ, μὴθ' ὅλως τοῖς ἐξ
 ἐναντίας φύσεως ἢ διαίτης ἢ περιστάσεως πραγμάτων ἥστι-
 νοσοῦν, ἀλλ' ὥς οἷόν τε πάνθ' ὡσαντως ὑπαρχέτω τὰλλα,
 πλὴν τῆς ἡλικίας αὐτῆς. οὕτω δὲ δηλονότι καὶ αὐτὸν τὸν
 ἕνα παῖδα παραβάλλων ἑαυτῷ, τὰς ἔξωθεν ἀπάσας αὐτοῦ
 περιστάσεις ἀκριβῶς ὁμοίας φυλάξεις, ἵνα μὴ τὸ διὰ τινα
 τούτων ἐν θάλαψει τε καὶ ψύξει διαφέρων εἰς τὴν τῆς ἡλι-
 κίας ἀναφέρηται μεταβολήν. μακρὰν ἴσως σοι δόξω λέγειν
 τὴν ἐξέτασιν, ἀλλ' ἀληθὴ γε παντὸς μᾶλλον, ἐξ αὐτῆς τε
 τοῦ ζητουμένου τῆς οὐσίας λαμβανομένην, ὥς ἐν τοῖς ὑπὲρ

rere non parvi erroris est occasio, cum interim non
 tam exploratorum corporum aetatis quam naturalis tem-
 peramenti gratia differentia existat. Ad eundem mo-
 dum tum victu universo, tum temporum quibus ex-
 ploratur statu, pari modo se habentia corpora eliges,
 non exercitatum requieto comparans: non balneo usum
 ei, qui non sit usus: non jejunum saturo: non sitien-
 tem ebrio: non eum, qui sole incaluit, ei, qui ex fri-
 gore riget: non eum, qui vigilavit, ei, qui dormivit:
 nec denique eos, quibus contraria est vel natura, vel
 victus ratio, vel quaelibet rerum circumstantia: sed
 reliqua omnia sint quam fieri licet paria, una aetate
 excepta. Pari modo, si unum eundemque puellam
 cum se ipso conferas, omnes ejus externas circumstan-
 tias similes ad unguem servabis: quo scilicet, si qua ha-
 rum alicujus causa in calore et frigore differentia con-
 tingat, aetatis mutationi non imputetur. Longam ti-
 bi experiendi rationem fortasse tradere videor, sed pla-
 ne verissimam atque ex ipsa rei quaelitae essentia de-

Ed. Chart. III. [58. 59.]

Ed. Bas. I. (71.)

ἀποδείξεως ἐλέγομεν. σὺ δὲ ἴσως αἰρήσῃ τὴν ἐπίτομον, οὐδὲν φροντίζων, εἰ ψευδὴς εἴη. ἴσθι τοίνυν οὐ μόνον ψευδῇ βαδίσων, ἀλλὰ καὶ μακράν. οὐ γὰρ ἔτεσι τρισὶν ἢ τέτταρσιν ἔξευρήσεις τὸ ζητούμενον, ἀλλ' ἐν παντὶ τῷ βίῳ φυλάξεις τὴν ἄγνοιαν. ὅσον γὰρ ἐπὶ ταῖς ἀντιλογίαις τῶν ἀνδρῶν, οὐδὲν ἀποδειχθῆναι δύναται σαφῶς· οὐδ' εὐλόγον ὅλως ἐκ τῶν ὑστέρων πιστοῦσθαι τὰ πρότερα. κρίνωμεθ οὖν αἰσθήσει τὸ θερμόν καὶ ψυχρόν σώμα, τό γε καὶ ἐνέργειαν ἤδη τοιοῦτο, καὶ μηκέτι δυνάμει, παρόντες τὴν τε κρίσιν πρώτην, τὰ τ' ἄλλα σύμπαντα γνωρίσματα. καὶ δὴ σὲ μὲν ὥς εὖ κρίνουσιν πρὸς τὴν πείραν ἀπολύω, τὴν δ' ἐμὴν αὐτὸς κρίσιν ἐξημερεύσω. πολλῶν γὰρ ἐφεξῆς ἀπτόμενος σωμάτων ἐπιμελῶς, οὐ παίδων μόνων, ἢ βρεφῶν, ἀλλὰ καὶ μειρακίων καὶ ἀκμαζόντων, εὗρισκον οὐδετέρους ἀληθεύοντας, οὔτε τοὺς θερμότερον ἀπλῶς, οὔτε τοὺς ψυχρότερον εἰπόντας εἶναι τὸν ἀκμάζοντα [59] τοῦ παιδός. εἰ

sumptam: sicut in iis, quae de demonstratione scripsimus, a nobis est proditum: tu vero fortasse compendiarium voles, minime curans, si falsa sit. Scito ergo, non solum fallam te, sed etiam longam ingressurum viam, neque tribus quatuorve annis quod requiris inventurum, sed tota vita in ignorantia versaturum: quantum enim accipi ex memoratorum virorum controversia licet, non est quod putemus, clare aliquid demonstrari posse: sed nec rationabile omnino est, ex iis, quae posteriora sunt, ea probari, quae sunt priora. Ergo calidum frigidumque corpus, quod saltem actu nec adhuc potestate tale sit, sensu judicemus, misso nunc tum priorum iudicio, tum reliquis omnibus notis: et te jam ceu recte iudicaturum ad ipsam experientiam remitto: meum autem iudicium ipse interpretabor. Complura enim deinceps corpora non puerorum modo, vel infantium, verum etiam adolescentium et aetate florentium curiose tangens, nuntios vera loquutos inveni, nec eos, qui absolute calidiores, nec eos, qui frigidiores esse florentem aetatem quam puerilem dixerunt. Si enim, reliquis

Ed. Chart. III. [59.]

Ed. Bas. I. (71. 72.)

γὰρ τὰς ἄλλας ἀπάσας τὰς ἔξωθεν ἀφελὼν ἀλλοιώσεις, τὰς ἐκ τῆς ἡλικίας μόντης ἐπισκέπτοιο διαφορὰς, οὐδέτερός σοι φαίνεται θερμότερος ἀπλῶς. ποιότητι γὰρ τοι διαφέρουσιν αὐτῶν αἱ θερμότητες ἐπ' ἀνίσω τῇ διαπνοῇ, δι' ἣν καὶ σοφισζόμενοί τινες, ἢ τοὺς πέλαι, ἢ σφῆς αὐτοὺς, οἱ μὲν τὴν τοῦ παιδὸς, οἱ δὲ τὴν τοῦ νεανίσκου θερμασίαν λοχυροτέραν εἶναι νομίζουσιν. ἔστι γὰρ ἡ μὲν τῶν παίδων ἀτμωδესτέρα τε καὶ πολλή, καὶ ἡδίων (72) τοῖς ἀπιομένοις, ἡ δὲ τῶν ἀκμαζόντων ὑπόδριμύ τε καὶ οὐχ ἡδὺ κέκεται. τοῦτ' οὖν τὸ διάφορον τῆς προσβολῆς ἀναπαίθει τοὺς πλείους ἀποφαίνεσθαι, θερμότερον εἶναι τῶν ἀκμαζόντων τὸ σῶμα. τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει. τῷ γὰρ ἀσκήσαντι τὴν ἀφῆν ἐν διαφόροις ὕλαις διαγνωστικὴν εἶναι θερμότητος λοχυροτέρας τε καὶ ἀσθενεστέρας καὶ ἰσῆς, εὖ οἶδ' ὅτι καὶ ἡ τῶν παίδων αὐτῷ ἦτοι γ' ἰση φανέται τὴν ἰσχὺν τῇ τῶν ἀκμαζόντων, ἢ πλείων. ἡ δ' ἀσκήσις ἡδε· χρὴ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐναργεστάτων ἄρξασθαι. τῶν βαλανείων

omnibus, quae extrinsecus adveniunt, alterationibus circumcis, eas, quae ex sola aetate proveniunt, aestima-
veris, neuter absolute loquenti videbitur tibi calidior:
quippe diffident eorum calores qualitate, quae ex impa-
ritate difflatus creatur: cujus rei occasione nonnulli vel
eos, qui secum versantur, vel se ipsos fallentes, alii
puerorum, alii juvenum valentiorum esse calorem au-
tumant. Est enim puerorum calor magis habituosus et
copiosus et tangenti blandior: florentium calor subacre
quiddam habet ac non suave. Haec igitur tangenti oc-
cursus differentia pluribus persuadet, ut florentium
corpus calidius esse pronuncient: res vero aliter se ha-
bet. Quippe qui in varia materia tactum suum ad ca-
lorem tum valentiorum, tum imbecilliorum, tum pa-
rem discernendum exercuerit, huic non dubito puerorum
calorem florentium calori vel parem, vel ampli-
orem visum iri. Est porro exercendi ratio haec: in-
cipiendum enim ab eo, quod evidens maxime est. Bal-

Ed. Chart. III. [59.]

Ed. Bas. I. (72.)

ἐνίοτε θερμὸς οὕτως ἐστὶν ὁ ἀήρ, ὥς μηδένα φέρειν αὐτόν, ἀλλὰ καίσεθαι δοκεῖν, ἐνίοτε δ' οὕτως ψυχρὸς, ὥς ἰδρῶν μὴ δύνασθαι. καὶ μὴν καὶ ὅτι τρίτη τις ἄλλη παρὰ τὰςδε καταστάσεις ἐστίν, ἧς μάλιστα χρῆζομεν, ἡ εὐκρατος, οὐδὲν δέομαι λέγειν. αἱ δ' αὐταὶ τρεῖς καταστάσεις ἐν τῷ τῆς κολυμβήθρας ὕδατι φαίνονται. καὶ γὰρ θερμὸν οὕτως, ὥς καίσεθαι πρὸς αὐτοῦ, καὶ ψυχρὸν, ὥς μηδὲ θερμαίνεσθαι, καὶ εὐκρατον, ὥς συμμέτρως θερμαίνεσθαι, πολλάκις εὐρίσκεται. εἰ τοίνυν ἐροίμην σε, πότερόν ἐστι θερμότερον; ἄρα γε τὸ ὕδωρ τὸ εὐκρατον, ἢ ὁ ἀήρ ὁ εὐκρατος; οὐκ ἂν ἔχους εἰπεῖν οὐδέτερον. ἄμφοῖν γὰρ ὄντων ὁμοίως ἡδέων τε καὶ συμμέτρων τῷ σώματι, τὸ μὲν θερμότερον λέγειν αὐτῶν, τὸ δὲ ψυχρότερον, οὐδένα νοῦν ἔχειν ἡγοῦμαι. καὶ μὴν εἰ νοήσαις τὸ τῆς δεξαμενῆς ὕδωρ εἰς ἄκρον θερμότητος ἀφικνούμενον, ὥς ζεῖν, ἢ τὸν ἀέρα τελέως ἐκφυλογούμενον, ὅτι πρὸς ἄμφοῖν ὁσαύτως καυθήσῃ, πρόδηλον. εἰ δὲ δὴ καὶ νοήσαις αὐτῆς ἢ τὸ ὕδωρ οὕτως ψυχρὸν, ὥς ἐγγὺς ἡδὴ πήξεως εἶναι, ἢ τὸν ἀέρα τελέως ἐψυχμένον, ὥς ἐν τοῖς

nearum aër ita est aliquando calens, ut nemo eum feriat, sed uri in eo videatur: aliquando ita est frigidus, ut sudare in eo non sit: jam tertium quoque quendam esse, et ab his diversum, quem utique maxime requirimus, temperatum aëris statum, quid refert dicere? Iidem tres caloris status in solii quoque apparent aqua: quippe quae et calida adeo, ut urat, et frigida adeo, ut ne calfaciat quidem, et temperata adeo, ut calefiat modice, saepe offenditur. Ergo si te, uter sit calidior, perconter, aquane temperata, an aër temperatius, neutrum dicere possis; cum enim ambo similiter corpori blandā sint et mediocri temperie, alterum eorum dicere calidius esse, alterum frigidius, nulla dici ratione videtur. Jam si intelligas, aquam labri ea esse caliditate, ut ferveat, aut aërem balnei prorsus inflammatum, ab utroque te pari modo deurendum constat. Rursus, si aquam ita intelliges frigidam, ut procul a glaciando non ablit, aut aerem prorsus refrigeratum, ut sit, cum

Ed. Chart. III. [59.]

Ed. Bas. I. (72.)

υπερτοῖς γίνεται, δῆλον ὡς καὶ πρὸς τούτων ἑκατέρων ὁμοίως ψυχρήσῃ τε καὶ θιγώσῃ. οὐκοῦν καὶ θερμότητα καὶ ψύξιν ἄκρων ὡσαύτως ἀέρι νοήσεις ἐγγινομένην, ὡσαύτως καὶ ὕδατι, καὶ τῶν ἄκρων ἑκατέρων τὸ μέσον ὁμοίως ἀμφοῖν ἐγγινόμενον· ὥστε καὶ τὸ μεταξὺ πάντων τῶν ἄκρων τε καὶ τοῦ μέσου κατὰ τε τὸ ὕδωρ καὶ τὸν ἀέρα τὰς αὐτὰς ὑπεροχὰς τε καὶ διαστάσεις ἔξει. καὶ τοσούτω ποτὲ φήσεις εἶναι τοῦ μετρίου θερμότερον θάτερον, ὅσῳ θάτερον. οὕτω δὲ καὶ ψυχρότερον τοῦ μετρίου τοσούτω φήσεις εἶναι ποτε τὸ ὕδωρ, ὅσῳ καὶ τὸν ἀέρα. καίτοι τό γε τῆς προσβολῆς ἴδιον οὐ ταὐτὸ ἑκατέροις ἦν. οὐ γὰρ ὡσαύτως ὕδωρ εὐκρατον, ὡς αἷρ εὐκρατος, προσπίπτει. καὶ τί δεῖ λέγειν ἐπὶ τῶν οὕτως ἰσομοίων; αὐτοῦ γὰρ τοῦ ἀέρος ὁμοίως ὄντος θερμοῦ διαφέρουσαι γίνονται προσβολαὶ παρὰ τὸ ποτὲ μὲν οἷον ἀγλυώδῃ τε καὶ ἀτμώδῃ, ποτὲ δὲ οἷον λιγνυώδῃ τε καὶ καπνώδῃ, ποτὲ δὲ καθαρὸν ἀκριβῶς ὑπάρχειν. ἐν πολλαῖς οὖν καὶ διαφερούσαις ἰσότης γί-

ningit: patet, quod utriusvis occurfu pari modo refrigeraberis rigebisque. Ergo summum tum calorem, tum frigus similiter in aqua, similiterque in aëre finge: praeterea medium amborum extremorum statum simili modo in utroque constitue: hoc casu, quod in medio intervallo extremorum et medii status tum in aqua est, tum in aëre, easdem excessus distantiaeque rationes habebit: tantoque dices alterum mediocri esse calidius, quanto alterum: ad eundem modum et frigidius, quam mediocre, tanto esse aquam, aliquando dices, quanto et aërem, tametsi suus utriusque occurfus tangenti idem non sit utrique: neque enim simili modo aqua temperata, sicut aër temperatus, tactum afficit. Et quid opus est in tam dissimilibus exemplum proponam? cum ipse aër, qui simili sit calore, varie tangenti occurrat, prout alias veluti caliginosus et halituosus; alias veluti fumosus et fuliginosus, interdum purus omnino est. Igitur in pluribus iisdemque differentibus aequalitas caloris consistit: quae

Ed. Chart. III. [59. 60.]

Ed. Bas. I. (72.)

νεται θερμότητος, ἑξαπατῶσα τοὺς ἀσκέπτους ὡς ἄνισος, ὅτι γε κατὰ πᾶν ὁμοία φαίνεται. λελογισμένου μὲν ἔστιν ἀνδρὸς τοὺς λογισμοὺς, οὓς εἶρηκα, καὶ γεγυμνασμένου τὴν αἴσθησιν ἐν πολλῇ τῇ κατὰ μέρος ἐμπειρίᾳ, τὴν ἰσότητα τῆς θερμότητος ἔξυρῆν ἐν τε τοῖς παισὶ καὶ τοῖς ἀκμάζουσιν, [60] καὶ μὴ τῷ τὴν μὲν ἐφ' ὑγρᾶς οὐσίας φαίνεσθαι, τὴν δ' ἐπὶ ξηρᾶς, ἑξαπατᾶσθαι. καὶ γὰρ λίθος ὕδατι δύναται ποτε τὴν ἴσην δέξασθαι θερμασίαν, οὐδὲν διαφέρον, εἰ ξηρὸς μὲν ὁ λίθος ἔστιν, ὑγρὸν δὲ τὸ ὕδωρ. οὕτως οὖν ἔμοιγε μυριάκις ἐπισκεψαμένον καὶ παῖδας καὶ νεανίσκους πολλοὺς, καὶ μεριάκια, καὶ τὸν αὐτὸν παῖδα καὶ βρέφος καὶ μεριάκιον γενόμενον, οὐδὲν μᾶλλον ἐφάνη θερμότερός οὔτε παιδὸς ἀκμάζων, οὐτ' ἀκμάζοντος παῖς. ἀλλ', ὡς εἶρηται, μόνον ἐν μὲν τοῖς παισὶν ἀτιμωδεστέρα τε καὶ πολλῇ καὶ ἡδέϊα, ἐν δὲ τοῖς ἀκμάζουσιν ὀλίγη καὶ ξηρὰ καὶ οὐχ ὁμοίως ἡδέϊα τῆς θερμασίας ἢ προσβολῇ. πολὺ μὲν γὰρ τῆς τῶν παιδῶν οὐσίας, ὑγρᾶς οὐσης, ἐκτὸς ἀπορῆς, βραχὺ δὲ τῆς τῶν

inconfideratis, quasi inaequalis sit, imponit, propterea scilicet quod non undequaque similis apparet. Caeterum homo, qui rationes, quas proposui, expenderit, et sensum in multa particularium experientia exercuerit, is nimirum aequalitatem caloris in pueris florentibusque inveniet, nec eo falletur, quod alter in humida, alter in sicca substantia repraesentetur: quippe lapis aliquando pari cum aqua calore esse potest, nullum eo faciente discrimen, quod lapis siccus sit, aqua humida. Ita igitur mihi, cum pueros, juvenes, adolescentes milles confiderassem, praeterea eundem infantem, puerum adolescentemque factum, nihilo calidior visus est nec puer, quam aetate florens, nec aetate florens, quam puer: sed tantum (quemadmodum dixi) in pueris magis halituosus et multus et suavis, in florentibus exiguus, siccus nec similiter suavis esse caloris occursum: liquidem puerorum substantiae, utpote humidae, multum foras effluit, florentium substantiae

Ed. Chart. III. [60.]

Ed. Bas. I. (72.)

ἀκμαζόντων, ξηρῶς ὑπαρχούσης. οὐδέτερος οὖν αὐτῶν ἀπλῶς φαίνεται θερμότερος, ἀλλ' ὃ μὲν τῷ πλήθει τῆς διαπνοῆς, ὃ δὲ τῇ δριμύτητι. τὸ γὰρ ἔμφυτον θερμὸν ὁ παῖς ἔχει πλέον, εἰ γ' ἐξ αἵματος καὶ σπέρματος ἡ γένεσις αὐτῷ, καὶ ἥδιον· ἐν δὲ τοῖς ἀκμαζουσιν ὀλίγη καὶ ξηρὰ καὶ οὐχ ὁμοίως ἡδεῖα τῆς θερμοσίας ἡ προσβολή.

Κεφ. γ'. Θερμοῦ μὲν δὴ καὶ ψυχροῦ σώματος ἀφ' ἑκτονὴ γνώμων ἐστίν· ὑγροῦ δὲ καὶ ξηροῦ σὺν τῇ ἀφ' ἧς λογισμός. τὸ μὲν γὰρ ξηρὸν σκληρὸν πάντως· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀφ' ἧς αἰσθητόν· οὐ μὴν, εἰ τι καὶ σκληρὸν, εὐθύς ἤδη καὶ ξηρόν. ἀχώριστον μὲν γὰρ ἐστὶ ξηροῦ σώματος ἡ σκληρότης, οὐ μὴν ἰδίον γε τούτου μόνου. καὶ γὰρ τὸ πεπηγὸς ὑπὸ ψύξεως σκληρὸν, ὥσπερ ὁ κρύσταλλος. ὅθεν οὐδ' εὐθύς ἐπιχειρεῖν δεῖ τῇ τοῦ ξηροῦ τε καὶ ὑγροῦ διαγνώσει, πρὶν ἐπισκέψασθαι, πῶς ἔχει θερμοτήτος ἡ ψυχρότητος. οὔτε γὰρ, εἰ μετὰ ψυχρότητος ἄκρας σκληρὸν, ἤδη τοῦτο ξηρόν,

parum, utpote ficcae. Itaque neuter eorum simpliciter videtur altero calidior, sed alter multitudinem ejus, quod diffatur, alter acrimonia: quippe infiti caloris puer plus habet ejusque blandioris, siquidem ex sanguine et semine ortum habet: in florentibus aetate exiguis et ficcus nec similiter suavis calor tangenti occurrit.

Cap. III. Ergo calidi frigidique corporis solus tactus est iudex: humidum autem et siccum una cum tactu ratio. Quippe quod siccum est, durum prorsus est: at hoc tactu omnino dignoscitur: non tamen, si quid durum est, idem statim et siccum est: etenim inseparabilis a sicco corpore duritia est, non tamen ejus unius propria: nam et quod frigore concretum est, durum cernitur, sicut glacies. Quo utique minus siccum humidique dignotio statim aggredienda est, ante scilicet quam aestimatum sit, quemadmodum se in calore habeant et frigore. Neque enim, si quid cum summo frigore re-

Ed. Chart. III. [60.]

Ed. Bas. I. (72.)

οὗτ', εἰ μετὰ θερμότητος σφοδραῖς μαλακόν, ἐνθ' ἑως ὑγρόν.
 ἀλλ' ὅταν μετρίως ἢ θερμόν, σκοπεῖν ἐφεξῆς, εἰ μαλακόν
 ἐστὶν ἢ σκληρόν. εἰ μὲν γὰρ μαλακόν, ὑγρόν, εἰ δὲ σκλη-
 ρόν, ξηρόν. ἀλλ' εἵπερ ταῦθ' οὕτως ἔχοι, τῶν ἐν ἀνθρώ-
 που σώματι μορίων σκληρῶν οὐδὲν ἂν εἴη ὑγρόν. οὐ γὰρ
 ἐγγωρεῖ τοσαύτην ἐν αὐτῷ γενέσθαι ψύξιν, ὥς σκληρυνθῆ-
 ναι τι διὰ πῆξιν. εἰς μὲν γὰρ σύστασιν τινα τὸ τέως ῥυτὸν
 ἀφίξεται ποτε, καθάπερ ἡ πιμελή. τὸ γὰρ ἐλαῶδες ἐν
 αἵματι, ῥυτὸν ὃν καὶ λεπρόν, ὅταν ἐν ψυχρῷ γένηται χω-
 ρίῳ, πῆγνυται, σκληρὸν μὴν οὐδ' οὕτω γίγνεται. δεόντως
 οὖν εἴρηται τοῖς παλαιοῖς, ὑγροτάτη μὲν ἡ πιμελή, δεύτε-
 ρον δ' ἐκ' αὐτῇ τὸ σαρκώδες γένος, εἶδη δ' αὐτοῦ πλείω.
 πρώτη μὲν ἡ κυρίως ὀνομαζομένη σὰρξ, ἣν οὐκ ἂν εὔροις
 καθ' αὐτὴν οὐδαμόθι τοῦ σώματος, ἀλλ' ἐστὶν ἀεὶ μόριον
 μυῶς. ἐφεξῆς δὲ ἐκάστου τῶν σπλάγγνων ἡ ἴδιος οὐσία.
 καλοῦσι δ' αὐτὴν οἱ περὶ τὸν Ἑρασίστρατον παρέγχυμα,

praesentatur durum, id etiam ficcum est, nec; si quid
 cum vehementi calore est molle, idem statim est humi-
 dum: verum, cum mediocriter est calidum, tum aesti-
 mare, durumne an molle sit, oportet: si enim molle
 sit, humidum est, si durum, ficcum. Verum, si haec
 ita se habent, partium, quae in humano corpore sunt
 durae, nulla est humida: neque enim tanta esse in eo
 frigiditas potest, ut aliquid in ipso concrefcere in du-
 ritiem queat. Potest quidem, quod prius fuit fluxile,
 aliquando concrefcere, veluti adeps: quod enim oleo-
 sum in sanguine fluxileque et pingue est, ubi in frigi-
 dum venit locum, cogitur: durum tamen ne sic qui-
 dem efficitur. Commode igitur dictum veteribus est, hu-
 midissimam esse adipem: secundo post eam loco car-
 nosum genus. Ejus autem plures sunt species, prima
 quidem, quae proprie caro appellatur, quam scilicet
 nusquam in corpore per se invenies, sed est perpetuo
 musculi pars. Ab hac proxima cujusque viscerum propria
 substantia est: eam Erasistratus parenchyma vocat, quasi-

Ed. Chart. III. [60. 61.]

Ed. Bas. I. (72.)

καὶ ὡς περὶ μικροῦ καὶ φαύλου διανοοῦνται πράγματος, οὐκ
 εἰδότες, ὡς ἡ καθ' ἑκαστον σπλάγγχον ἐνέργεια τῆς σαρ-
 κὸς ταύτης ἐστίν. ἀλλὰ τούτων μὲν οὐπω νῦν ὁ καιρὸς.
 ὅτι δ' αὐτὸ τὸ ἴδιον ἐγκεφάλου σῶμα καὶ πνεύμονος
 ἐφεξῆς ἐστὶ τῇ πιμελῇ καθ' ὑγρότητα, τῇ μαλακότητι τε-
 κμαιρῆσθαι πάρεστιν. οὐ γὰρ δὴ ὑπὸ ψυχροῦ γε πέπηγεν,
 [61] ὅτι μηδὲ θερμῷ χεῖται. πλησίον δὲ τούτων καὶ ὁ
 μυελὸς τὴν φύσιν ἐστίν, οὐ μὴν ὁμοιογενὴς ὁ καθ'
 ἑκαστον ὁστοῦν μυελὸς ἐγκεφάλου τε καὶ νωτιαίου. ἀλλ'
 ἐγκέφαλος μὲν καὶ νωτιαῖος ἐκ ταύτου γένους· οἱ δ' ἄλ-
 λοι ζύμπαντες μυελοὶ φύσεως ἐτέρας εἰσίν. ὑγρότερος μὲν
 ἐστὶ καὶ θερμότερος ἐγκέφαλος νωτιαίου, καὶ διὰ τοῦτο
 καὶ μαλακώτερος· καὶ μέντοι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου τὰ
 πρόσθεν ὑγρότερα τοσοῦτον, ὅσον περ καὶ μαλακώτερα.
 πάντα μὴν ταῦτα δέρματος οὐχ ὑγρότερα μόνον, ἀλλὰ καὶ
 ψυχρότερα, καὶ ὅλος ἄναιμον πᾶν ἐναιμου ψυχρότερον.
 ἐγγυτάτω δ' ἐστὶ δέρματος καὶ ἡ τῶν μαλακῶν νεύρων
 φύσις· ἡ δὲ τῶν σκληρῶν, οἷον περ αὐτὸ τὸ δέσμα, καθ'.

que pro re parva levique habet, parum intelligens,
 cujusque visceris actionem huic carni acceptam referri.
 Sed horum non est nunc tempus. Quod autem ipsum
 cerebri pulmonisque proprium corpus proximum adipi
 humiditatis ratione fit, ex mollitie ejus conjectare li-
 cet: non enim a frigore congelatur, cum nec calore
 fundatur. Propinquam his naturam habet medulla: non
 est tamen ejusdem generis cum cerebro et spinali me-
 dulla ea, quae in quolibet habetur osse: sed cerebrum
 et spinae medulla ejusdem sunt generis, reliquae om-
 nes medullae alterius naturae sunt. Est tamen humi-
 dius ac calidius cerebrum, quam spinalis medulla,
 eoque etiam mollius: praeterea ipsius cerebri priores
 partes tanto sunt humidiores, quanto molliores. Om-
 nia tamen haec cute non humidiora modo sunt; sed
 etiam frigidiora: unoque verbo omne exanguie frigi-
 dius sanguine praedito est. Proxima cuti est mollium
 nervorum natura; duriores autem in humido et sicco

Ed. Chart. III. [61.]

Ed. Bas. I. (72. 73.)

ὕγρότητα δηλονότι καὶ ξηρότητα. Θερμότητι γὰρ ἀπολείπεται τοσοῦτον, ὅσον εἶδος ἀπολείπεσθαι τὸ παντελῶς ἄναιμον ἐναίμου σώματος. (73) ἡ δὲ τοῦ σπληνός, καὶ ἡ τῶν νεφρῶν, καὶ ἡ τοῦ ἥπατος σὰρξ ὑγροτέρα μὲν τοσοῦτω δέρματος, ὅσῳ καὶ μαλακοτέρα· θερμότερα δὲ, ὅσῳ καὶ πολυαιμοτέρα. καὶ μὴν καὶ ἡ τῆς καρδίας σὰρξ ἀπάντων μὲν τούτων ξηροτέρα τοσοῦτον, ὅσον καὶ σκληροτέρα· θερμότερα δὲ οὐ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀπλῶς τῶν τοῦ σώματος μορίων. καὶ σοι τοῦτο σαφῶς ἐνεστὶν αἰσθῆσαι μαθεῖν ἐν ταῖς τῶν ζώων ἀνατομαῖς ταῖς κατὰ τὸ στέρον γιγνομέναις, εἰς τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας καθέντι τοὺς δακτύλους· εὐρήσεις γὰρ οὐκ ὀλίγον τι τὸ χωρίον τοῦτο τῶν ἄλλων ἀπάντων θερμότερον. ἀλλ' ἡ μὲν τοῦ ἥπατός τε καὶ σπληνός καὶ νεφρῶν καὶ πνεύμονος σὰρξ ἀπλῇ τὴν φύσιν ἐστὶ, ταῖς καθ' ἑαστον σπλάγχχον ἄρτηρίαις καὶ φλεβὶ καὶ νεύροις περιπεφυκυῖα. τῆς καρδίας δ' οὐχ ἀπλοῦν τὸ τῆς σαρκὸς εἶδος, ἀλλ' οἷαί πέρ εἰσιν αἱ ἐν τοῖς μυσίν ἴνες, αἷς ἡ σὰρξ περιπέπηγε, τοιαῦται

secundum cutis naturam se habent: calore ab ejus natura tantum absunt, quantum consentiens est exanguie corpus a sanguine praedito abesse. Lienis autem, renum et jecinoris caro tanto cute est humidior, quanto est mollior: calidior autem, quanto magis abundat sanguine. Jam cordis caro omnibus his tanto est siccior, quanto est durior: calidior vero non modo his, sed etiam omnibus plane corporis particulis: quod etiam sensu clareprehendas licet in pectoris animalis dissectione, si digitos in sinistrum ejus sinum immiseris: invenies enim locum hunc omnibus, quae in animali sunt, haud paulo calidiorem. At jecinoris, lienis, renum et pulmonis caro simplicis cujusdam naturae est, circa cujusque visceris venas, arterias et nervos crescens. Cordis simplex carnis natura non est, sed sunt in eo fibrae, quales in musculis cernimus, quibus caro cir-

Ed. Chart. III. [61.]

Ed. Bas. I. (73.)

καὶ τῇ καρδίᾳ. πλὴν οὐ ταὐτὸ γένος τῶν ἰνῶν, ἀλλ' αἱ μὲν ἐν τοῖς μυσὶν νεύρων εἰσὶ καὶ συνδέσμων μόρια. τῆς καρδίας δὲ τὸ τῶν ἰνῶν γένος ἴδιον, ὥσπερ καὶ τοῦ τῆς ἀρτηρίας καὶ φλεβὸς χιτῶνος, ἐντέρων τε καὶ γαστροῦ καὶ μήτρας καὶ τῶν κύστεων ἑκατέρων. ἔστι γὰρ οὖν δὴ καὶ τούτοις ἅπασιν τοῖς ὀργάνοις τὴν οἰκείαν σάρκα περιπεπηγυῖαν ἰδεῖν ταῖς ἰδίαις αὐτῶν ἰσίν. αἷται μὲν οὖν αἱ σάρκες θερμότεραι τοῦ δέρματος ὑπάρχουσιν, αἱ δ' ἴνες, αἱ μὲν ὀλίγῳ τι μᾶλλον, αἱ δ' ἥττον, βραχὺ δέρματος ψυχρότεραί τε εἰσὶ καὶ ξηρότεραι, τινὲς δ' ὅμοιαι κατὰ πᾶν εἰσὶ τῇ τοῦ δέρματος οὐσίᾳ. πάντες δ' ὑμένες ἤδη ξηρότεροι δέρματος, ὥσπερ γε καὶ αἱ περὶ τὸν ἐγκέφαλόν τε καὶ τὸν νωτιαῖον μήνιγγες. ὑμένες γὰρ δὴ καὶ αἷδε. καὶ μὲν δὴ καὶ σύνδεσμοι πάντες, εἰς ὅσον σκληρότεροι δέρματος, εἰς τοσοῦτο καὶ ξηρότεροι. καὶ οἱ τένοντες δὲ, καὶ τῶν συνδέσμων εἰσὶ μαλακώτεροι, δέρματος γοῦν ἐναργῶς ἤδη σκληρότεροι. χόνδροι δὲ μετὰ τοὺς συνδέσμους εἰσὶ. καὶ τι μέσον

cumhaeret. Caeterum non est idem fibrarum genus: sed quae in musculis habentur, nervorum et ligamentorum sunt particulae: cordis propria quaedam fibrarum est species, aequae scilicet ut venarum tunicae atque arteriarum, itemque intestinorum, ventriculi, uteri et vesicae utriusque: licet enim in his quoque omnibus instrumentis propriam quandam videre carnem suis ipsorum fibris circumnatam. Atque hae, quidem carnes cute sunt calidiores: fibrae vero, quam cutis, partim paulo magis, partim paulo minus, tum frigidae, tum siccae sunt: partim similes omnino cutis substantiae. Porro omnes membranae cute sunt sicciore, veluti quae circa cerebrum et spinalem medullam sunt, meninges: sunt enim hae quoque membranae. Jam ligamenta omnia, quanto cute sunt duriora, tanto sunt et sicciora. Tendones quoque, tametsi ligamenti sunt molliores, attamen cute luculenter sunt duriores. Cartilagine vero post ligamenta deinceps sunt. Praeterea

Ed. Chart. III. [61. 62.]

Ed. Bas. I. (75.)

ἀμφοῖν σῶμα· καλοῦσι δ' αὐτὸ νευροχονδρώδη σύνδεσμον ἐνίοι
 τῶν ἀνατομικῶν. ἔστι δὲ τοῦτο σύνδεσμος σκληρὸς καὶ
 χονδρώδης. ὁστοῦν δὲ τὸ πάντων ξηρότατον, ὃ καλύπτει
 τὸ δέρμα. καὶ τῶν ἐξεχόντων αὐτοῦ ξηροτάτη μὲν ἡ θρίξ,
 ἐφεξῆς δὲ κέρας, εἴτ' ὄνυχές τε καὶ ὀπλάι, καὶ πλῆκτρα,
 καὶ ῥάμφη, καὶ ὅσα τοιαῦτα καθ' ἕκαστον τῶν ἀλόγων
 ζώων ἔστι μόρια. τῶν δὲ χυμῶν ὁ μὲν χρηστότατός τε καὶ
 οἰκειότατός ἐστι τὸ αἷμα. τούτου δὲ οἶον ὑπόστασις τε καὶ
 ἰλὺς χολή ἢ μέλαινα. ταῦτ' ἄρα καὶ ψυχροτέρα τέ ἐστι καὶ
 παχντέρα τοῦ αἵματος· ἡ δὲ γε ξανθὴ θερμότερα μακροῦ.
 ψυχρότατον δὲ καὶ ὑγρότατον ἀπάντων τῶν ἐν τῷ ζῳῷ τὸ
 φλέγμα. κριτήριον δὲ καὶ τῆς τούτου διαγνώσεως ἡ ἀφή,
 καθάπερ καὶ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου
 πεπιόηται λόγῳ. [62] ἄλλ' ὅτι μὲν ψυχρὸν, ἡ ἀφή μόνη
 γυγνώσκει· τὸ δ', ὅτι καὶ ὑγρὸν, ἀφή τε αἷμα καὶ ὄψις
 καὶ λογισμός. ἀφή μὲν καὶ ὄψις, ὅτι τοιοῦτο ἑκατέρῳ
 φαίνεται· ὁ λογισμὸς δὲ, διορισάμενος, ὥς οὐ πλήθει θεο-

medium quoddam inter ea corpus: appellant id anatomi-
 ci quidam νευροχονδρώδη σύνδεσμον, quasi vero cartilagi-
 neum simul et nervosum ligamentum dicas: est autem
 id durum cartilaginofumque ligamentum. Os, vero
 omnium, quae cutis operit, durissimum est. At eorum,
 quae ex cute extant, siccissimus est pilus: deinde cornu:
 mox ungues et ungulae et calcaria, rostra, quaeque
 his in singulis animalium ratione carentium similes sunt
 partes. Humorū optimus et maxime proprius ac do-
 mesticus sanguis est. Hujus veluti sedimentum ac
 faex atra bilis est: quae idcirco tum frigidior, tum
 crassior sanguine est: sicut flava bilis longe calidior.
 Frigidissimum vero ac humidissimum omnium, quae in
 animali habentur, pituita est. Instrumentum autem,
 quo id cognoscitur, ipse est tactus: veluti Hippocrates
 in libello de hominis natura monstravit. Caeterum
 quod frigida sit, nūus tactus discernit: quod vero hu-
 mida quoque, pariter tactus, visus et ratio judicant: et
 tactus quidem ac visus, quod talis his cernitur: ratio

Ed. Chart. III. [62.]

Ed. Bas. I. (73.)

μότητος, ἀλλ' ὑγρότητι συμφύτω τοιοῦτο ἐγένετο. περὶ μὲν οὖν τῶν κατὰ τὸ σῶμα μορίων τε καὶ χυμῶν ὧδε ἔχει.

Κεφ. δ'. Περὶ δὲ τῶν ἐπομένων ταῖς κράσεσιν ἐφεξῆς χορὴ διελθεῖν. ἔπεται μὲν γὰρ καὶ τὰ προειρημένα, μᾶλλον δ' ἀχώριστα τελέως ἐστὶ, ξηροῦ μὲν σκληρότης, ὑγροῦ δὲ μαλακότης, ὅταν γε μετὰ χλιαρῆς ἢ θερμότητος. ἀλλὰ καὶ παχύτητες ἕξως καὶ λεπτότητες ἔπονται κράσεσιν, οὐ ταῖς συμφύτοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἔθους μακροῦ τις ἐπίκτητος γένηται. πολλοὺς γὰρ καὶ τῶν φύσει λεπτῶν ἐθεασάμην παχυνθέντας, καὶ τῶν παχέων λεπυνθέντας, τοὺς μὲν ἀργίᾳ τε καὶ ἄβρᾳ διαίτη τὴν ὅλην κρᾶσιν ὑπαλλάξαντας ἐπὶ τὸ ὑγρότερον, τοὺς δὲ ἐν ταλαιπωρίαις πλείοσι καὶ φροντίσι καὶ διαίτη λεπτῇ καταξηρανθέντας· εἰρήσεται δὲ καὶ τούτων τὰ γνωρίσματα. κάλλιον γὰρ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐκ τινων σημείων ὁρμωμένους, πρὶν παρ' ἐτέρου πυνθέσθαι, δύνασθαι γνωρίζειν, εἰ φύσει τοιοῦτος ἦν ὁ ἄνθρωπος, ἢ ἐξ ἔθους ἐγένετο. διδάσκαλος δὲ καὶ τούτων τῶν γνωρι-

vero, ubi non caloris copia, sed connato humore talem esse definivit. Ac particulae quidem et succi corporis ad hunc modum se habent.

Cap. IV. De iis, quae temperamenta comitantur, deinceps agendum. Comitantur enim ea et quae dicta jam sunt: immo potius inseparabilia omnino sunt, a sicco quidem corpore durities, ab humido mollities, si tamen cum tepido calore est. Sed et crassitudo habitus et gracilitas temperamenta sequuntur, non ea modo, quae connata sunt, sed etiam si qua ex longa consuetudine sunt contracta. Multos siquidem, qui natura graciles fuerant, crassos redditos vidi: contraque, qui crassi fuerant, graciles: illis quidem ex otiosa et delicata vita toto temperamento ad humidius mutato, his vero multis aerumnis et curis et tenui victu perficcatis. Dicemus vero et horum discernendorum notas: satius enim est, talisne quispiam natura sit, an ex consuetudine redditus, nosmet prius per aliquot signa discernere posse, quam ab alio id quaerere. Sane ejusmodi

Ed. Chart. III. [62.]

Ed. Bas. I. (73.)

σμάτων, ὥσπερ οὖν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὁ θαυμάσιος Ἱπποκράτης. ὅσοι μὲν γὰρ εὐρυτέρας ἔχουσι τὰς φλέβας, θερμότεροι φύσει· ὅσοι δὲ στενότερας, ψυχρότεροι. τοῦ θερμοῦ γὰρ ἔργον ἀνευρῶναι τε καὶ διαφυσῆσαι ταύτας. ὥστ' εὐλόγως εἰς ταῦτό, ὡς τὸ πολὺ, συντρέχει στενότης μὲν φλεβῶν ἔξει πιμελώδει τε καὶ παχυτέρα, λεπτότης δ' ἔξωθεν εὐρύτητι φλεβῶν. εἰ δ' ἅμα τις εἴη πιμελώδης τε καὶ παχὺς, καὶ τὰς φλέβας εὐρείας ἔχοι, δι' ἔθος οὗτος, οὐ φύσει, πιμελώδης ἐγένετο· ὥσπερ εἰ καὶ στενὰς μὲν ἔχοι τὰς φλέβας, εἴη δὲ ἰσχνὸς, οὐδ' οὗτος ἐξ ἀνάγκης φύσει τοιοῦτος. καὶ τοῖσι λιμαγχονικοῖσι, φησὶ, τὰς μετριότητος ἀπὸ τούτων σκεπτέον, τῆς τῶν ἀγγείων εὐρύτητος δηλονότι καὶ στενότητος, οὐ τῆς ἄλλης ἔξωθεν ὅλου τοῦ σώματος. οἱ μὲν γὰρ στενὰς ἔχοντες τὰς φλέβας ὀλίγαί μοι τέ εἰσι καὶ μακρὰς ἀσιτίας οὐ φέρουσιν ὅσοις δ' εὐρεῖαι, καὶ πλῆθος αἵματος, τούτοις ἔνεστι καὶ χωρὶς βλάβης ἀσιτοῦσιν. αἱ δ' αἰτίαι τῶν εἰρημένων ἤδη μὲν

signorum auctor aequè ut reliquorum omnium mirus est Hippocrates. Siquidem, quibuscunque latiores venae sunt, hi calidiores natura sunt: quibus angustiores contra, magis frigidi: caloris namque opus est has dilatare flatuque extendere. Ita rationabiliter in idem magna ex parte recidit venarum angustia cum habitu pingui et crassiore, habitus gracilis cum venarum laxitate. Quod si quis simul pinguis crassusque est ac venas laxas habet, is consuetudinis alienius occasione, non natura, pinguis est redditus: sicut e diverso, si quis angustas habet venas et gracilis est, ne hunc quidem talem esse natura necesse est. Quin iis, qui fame cruciantur, inquit, mediocritatem ex laxitate venarum et angustia, non a caetero totius corporis habitu, spectandam esse ait: quippe qui angustas habent venas, exigui sunt sanguinis, nec longam inedia ferunt: quibus latae, his copia sanguinis est et citra noxam cibo abstinent. Causae horum, quae dicta sunt, evidentes jam

Ed. Chart. III. [62. 63.]

Ed. Bas. I. (75.)

δῆλαι, καὶ ἐγὼ μὴ λέγω, τοῖς γὰρ προσέχουσι τὸν νοῦν. ἐπεὶ δ' οὐ πάντες προσέχουσιν, ἀναγκαῖον ἴσως ἔστι τι καὶ δι' ἐκείνους εἰπεῖν. ὅσον ἐν αἵματι πῖον τέ ἐστι καὶ κοῦφον καὶ λεπτόν, ἐν μὲν τοῖς θερμότεροις σώμασι τροφή γίνεται τοῦτο τῷ θερμῷ, κατὰ δὲ τὰ ψυχρότερα διασώζεται. καὶ τῶν φλεβῶν ἔξω διηθούμενον, ἐπειδὴ μὲν ψυχροῖς περιπέση μορίοις, οἷοί περ οἱ ὑμέτερες εἰσιν, ἐκείνοις περιπήγνυται· κατὰ δὲ τὰ φύσει θερμότερα μόρια, (τοιαῦτα δ' ἐστὶ δηλονότι τὰ σαρκώδη,) δαπανᾷται τε πρὸς τοῦ θερμοῦ, καὶ διαφορεῖται, πλὴν εἴ ποτε πρὸς πῦρ ψυχροτέρῳ τῆς κράσεως ἔτι καὶ τὸ τῆς διαίτης ἀταλαίπωρον ἐπιθρέψει ἔτι καὶ αὐτοῖς τοῖς σαρκώδεσι μορίοις πῖμελῃν. οὕτω τοι καὶ τὰ φωλεύοντα ζῶα πολλάκις εὗρίσκεται πῖμελωδέστερα. καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν, ὅτι καὶ τῇ κρᾷ ψυχρότερον ἄρρερος τὸ θῆλυ, καὶ οἰκουρεῖ τὰ πολλά ὕσαι μὲν οὖν ἔξεις σωμάτων εὐκρατοί τέ εἰσι φύσει [63] καὶ ποιοῦσι τὰ μέτρια, ταύτας ἀναγκαῖον εὐσάρκους γίνε-

sunt iis, qui animum adverterint, tametsi a me non referantur. Sed quoniam non omnes advertunt, necesse fortasse erit aliquid eorum causa dixisse. Quicquid in sanguine pingue, leve et tenue est, id in calidioribus corporibus alimentum quoddam calido fit, in frigidioribus fervatur: cumque id venae extra se transmiserint, ubi in frigidas particulas incidit, quod genus membranae sunt, circum eas concrefcit: in partibus vero natura calidioribus, cujusmodi carnosae sunt, a calore ipso absumitur ac digeritur, nisi sicubi frigiditati temperamentum etiam vita indulgentior accedens ipsis carnosae particulis adipis aliquid allinat. Qua ratione etiam quae hyeme delitescunt animalia, non raro inveniuntur pinguiora. Et foeminae viris sunt pinguiore, quod scilicet foemina mare est frigidior et plurimum domi versatur. Ac quicumque corporum habitus et temperati natura sunt, et mediocri exercitatione utuntur, hos necesse est enfarcos esse, id vero est mediocri omnino

Ed. Chart. III. [63.]

Ed. Bal. I. (73. 74.)

σθαι, τοῦτ' ἔστι πάντα συμμέτρους. ὅσαις δὲ τὸ μὲν ὑγρὸν αὐταρκές, ἀπολείπεται δ' οὐ πολλῶ τῆς ἄκρας συμμετρίας τὸ θερμὸν, αὗται πολύσαρκοι γίνονται. πολύσαρκοι δὲ καὶ ὅσαι φύσει μὲν εὐκράτοι, ῥαθυμῶς δὲ καὶ ἀπόνως βιοῦσιν. εἴρηται γὰρ δὴ καὶ τοῦτο κάλλιστα πρὸς τῶν παλαιῶν, ὥς ἐπίκτητοι φύσεις εἰσὶ τὰ ἔθνη. καὶ οὐδὲν ἴσως διοίσει τοῦθ' ἅπαξ εἰρηκότας νῦν μηκέτι διορίζεσθαι καθ' ἕναστον κεφάλαιον, εἴτε φύσει ψυχρότερος, εἴτ' ἐξ ἔθους ὅδε τις ἐγένετο, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀπολείπειν τοῖς ἀναγινώσκουσιν, αὐτὸν δὲ βραχυλογίας ἔνεκα τὰς οἰκείας ἐκάστη τῶν κράσεων ἕξεις τοῦ σώματος ἐπελθεῖν. εἰσὶ δὴ τινες ἰσχυροὶ τε ἄμα καὶ φλέβας ἔχοντες (74) μικροὺς, ἀλλ' εἰ τέμοις ἕξ αὐτῶν ἥντιναοῦν, προσπίπτει πιμελή, ὅηλον ὥς ὑποπεφυκνῖα τῷ δέρματι κατὰ τὸν ἔνδον ὑμένα. σπάνιον μὲν οὖν ἐπ' ἀνδρῶν τὸ τοιοῦτο, ἐπὶ δὲ γυναικῶν καὶ πάνυ πολλάκις εὐρισκόμενον. ἔστι γὰρ καὶ φύσεως ψυχρότερας καὶ ἀργότερου βίου. τὸ τοιοῦτο γινώρισμα. πιμελή μὲν γὰρ αἰεὶ διὰ ψύξιν ἕξεως γίνεται. πολυσαρκία δὲ πλήθους

corporis habitu. Quibus vero humidum abundat et calor a mediocritate summa non longe abest, hi corpulenti sive carnosi fiunt. Corpulenti rursus fiunt, qui natura sunt temperati, caeterum desidēs et otiosi vivunt: quippe dictum a veteribus commodissime est, consuetudinem acquisitivam esse naturam. Nec fortasse oportebit, cum id jam semel dixerimus, in quovis etiam capite definire, naturane frigidior an ex consuetudine quispiam sit redditus, sed illud legentibus remittere, me autem compendii causa proprios cuique temperamento corporis habitus persequi. Sunt igitur nonnulli, qui et graciles sunt, et venas parvas habent: sed si ex iis quampiam incidas, adeps excidet, quam constat cuti ad internam ejus membranam esse subnatam. Et raro id quidem in viris conspicitur: in foeminis saepissime invenitur; est namque tum frigidioris naturae, tum vitae magis desidiosae ejusmodi nota: siquidem adeps ex habitus frigiditate semper gignitur: cor-

Ed. Chart. III. [63.]

Ed. Bal. I. (74.)

αἵματος ἔγγονος· εὐσαρκία δὲ φύσει εὐκράτου γνώρισμα.
 πάντως μὲν οὖν οἱ πολύσαρκοι καὶ τὴν πικρὰν εὐθείως
 ἔχουσι πλείονα τῶν εὐκράτων· οὐ μὴν ἀνάλογος αἰεὶ ταῖς
 σαρκὶν ἢ πικρὰ συνάϋζεται, ἀλλ' ἔστιν ἰδεῖν τῶν παχέων
 τοὺς μὲν τὴν σάρκα πλείονα, τοὺς δὲ τὴν πικρὰν ἔχοντας,
 ἐνίοις δὲ ὁμοίως ἄμφω συνήϋξεται. τοῦτοις μὲν οὖν, οἷς
 ὁμοίως ἄμφω συνήϋξεται, τοσούτω πλέον ὑγρὸν ἔστιν ὑπὲρ
 τὴν εὐκρατον φύσιν, ὅσον καὶ ψυχρόν. οἷς δ' ἢ πικρὰ
 πλείον, τὸ ψυχρόν ἐπὶ τούτων πλέον ἔστιν, ἢ περὶ τὸ ὑγρὸν·
 ὥσπερ οἷς ἢ σὰρξ πλείον, ὑγρότης μὲν ἐστὶ τοῦ δέοντος
 πλείον, οὐ μὴν καὶ ψύξις. ὅταν γὰρ, ἐν ταῖς οἰκείαις ὁροῖς
 μένοντος τοῦ θερμοῦ, προσγένηται τις αἵματος χρηστοῦ
 πλεονεξία, πολυσαρκίαν ἀναγκαῖον ἀκολουθεῖν. τὸ δὲ,
 ὅσῳ χρεὶν πλέον εἶται τοῦ συμμέτρου τὸ αἷμα, μέτρω μὲν
 οὐχ οἷον τε μετῆσαι καὶ σταθμῶ, λόγῳ δ' ἐγγωρεῖ διελ-
 θεῖν. ὥς ἐπαιδὴν μήπω νοσῶδες μηδὲν γένηται τῷ τοῦ
 ζώου σώματι σύμπωμα παχνομένῳ, τὸ πλῆθος τῆς
 ὑγρότητος τηλικαῦτα τῶν τῆς ὑγείας ὁρῶν ἐντός ἐστιν.

pulentia five carnis abundantia ex sanguinis copia
 nascitur: mediocritas temperatae naturae est nota. Et
 corpulenti quidem omnino plus adipis habent, quam tem-
 perati: nec tamen pro carnis semper portione adeps si-
 mul augetur: sed crassorum alios habere plus carnis,
 alios plus adipis videas, aliis ambo pari modo sunt
 adaucta: Et quibus quidem ambo pari modo sunt au-
 cta, iis tantum supra temperatam naturam humoris est,
 quantum et frigoris: quibus autem plus est adipis, in
 iis frigidi plus est quam humidi, aequae ut, quibus caro
 est plenior, iis humoris plus iusto est, non tamen
 etiam frigoris: cum enim calori intra debitos fines ma-
 nenti boni sanguinis accedit copia, necesse est corpu-
 lentia sequatur. Quantum autem supra mediocritatem
 esse sanguis debeat, id quidem mensura et pondere
 ostendere non est: ratione tradere licet: quippe ubi
 nullum adhuc morbosum symptoma crassato corpori inci-
 dit, humoris abundantia intra sanitatis interim est fines.

Ed. Chart. III. [63.]

Ed. Bas. I. (74.)

ἐπιδέδευται γὰρ ἡμῖν καὶ δι' ἄλλων, ὥς ἀναγκαῖόν ἐστιν, οὐ
 μικρὸν ὑποδέσθαι πλάτος τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως. ἀλλὰ
 καὶ νῦν φαίνεται σχεδὸν ἐν ὅλῳ τῷ λόγῳ, τὴν μὲν εὐκρατόν
 τε καὶ μέσην φύσιν οἷον κανόνα τῶν ἄλλων αἰετιθεμένοις,
 ὅσαι δ' ἐφ' ἑκάτερα τῆςδε, δυσκράτους ἀποφαίνουσιν·
 ὅπερ οὐκ ἂν ἦν, εἰ μὴ τὸ μᾶλλον τε καὶ ἥττον ἢ ὑγιεινὴ
 κατάστασις ἐδέχτο. ἄλλη μὲν γάρ ἐστιν ὑγιεινὴ, ἄλλη δὲ
 νοσώδης δυσκρασία· νοσώδης μὲν, ἢ ἐπὶ πλεῖστον ἀποκε-
 χωρηκῆσα τῆς εὐκράτου, ὑγιεινὴ δὲ, ἢ ἐπὶ ὀλίγον. ὁρίσαι
 δὲ οὐδ' ἐνταῦθα μέτρον καὶ σταθμῶς τὸ ποσὸν ἐγκραεῖ·
 ἀλλ' ἱκανὸν γνώρισμα τῆς ὑγιεινῆς δυσκρασίας τὸ μηδέπω
 μηδεμίαν ἐνέργειαν τοῦ ζώου βεβλάφθαι σαφῶς. ὅσον δ'
 οὐκ μεταξὺ τοῦ τε ἄκρως ἐνεργεῖν καὶ τοῦ βεβλάφθαι
 σαφῶς ἐνέργειαν ὑπάρχει, τοσοῦτο καὶ τῆς ὑγιείας τὸ πλά-
 τος ἐστὶ καὶ τῆς κατ' αὐτὴν δυσκρασίας. τούτῳ δ' ἐφεξῆς
 ἐστὶν ἡ νοσώδης δυσκρασία, ὅταν γε διὰ δυσκρασίαν νοσῇ

Monstratum enim nobis et in aliis est, non parvam
 in eo statu, qui sanitas dicitur, necessario statuen-
 dam esse latitudinem: quin id nunc quoque in omni
 fere sermone nostro apparet, qui temperatam mediam-
 que naturam reliquarum veluti normam semper statua-
 mus, quae vero ex hujus utraque sunt parte, intem-
 peratas censeamus: quod utique non faceremus, nisi
 in sanitatis statu majoris minorisque ratio inveniretur.
 Est enim alia sanitatis, alia morbi intemperies: morbi
 quidem ea, quae a media temperie longissime abest: sa-
 nitatis, quae paulum. Definire autem modum ne hic
 quidem mensura et pondere licet: caeterum intempe-
 ramenti, quod intra sanitatem habetur, sufficiens nota
 est, quod nulla functio animalis manifeste sit adhuc
 laesa. Quantum igitur intervallum est inter id, quod
 perfectissime functionem obit, et id, quod manifeste
 actionem aliquam habet oblaesam, tanta est profecto
 et sanitatis et distemperantiae, quae intra sanitatem con-
 sistit, latitudo. Ab hac proxima est intemperies mor-
 bosa, cum scilicet animal intemperamenti vitio aegro-

Ed. Chart. III. [63. 64.]

Ed. Bas. I. (74.)

τὸ ζῶον. οὐ γὰρ δὴ διὰ ταύτην γε μόνην, ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλας διαθέσεις οὐκ ὀλίγας, ὑπὲρ ὧν ἐν τοῖς περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορῶς λογισμοῖς ἐπὶ πλέον εἰρήσεται· νυνὶ δὲ πάλιν ἀναληπτέον τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον. ὥς γὰρ, τοῦ συμφύτου θερμοῦ τὴν ἀρίστην εὐκρασίαν φυλάττοντος, αὐξηθὲν τὸ ὑγρὸν ἐν ὅροις ὑγιανοῖς οὐ πιμελώδη τὸν ἄνθρωπον, [64] ἀλλὰ πολύσαρκον ἀποδείκνυσιν, συναυξομένης μὲν ἐπ' ὀλίγον καὶ τῆς πιμελῆς, ἀλλὰ πολλῶν πλείονι μέτρῳ τῆς σαρκός· οὕτως αὖ πάλιν, εἰ τὸ ὑγρὸν τε καὶ ξηρὸν ἀκριβῆ τὴν πρὸς ἄλληλα φυλάττοι συμμετρίαν, ἦττον δ' εἴη θερμὸς ὁ ἄνθρωπος, ἀνάγκη πιμελώδες μᾶλλον ἢ πολύσαρκον γενέσθαι τοῦτο τὸ σῶμα. εἰ δ' αὖ πάλιν αὐξηθείη τὸ θερμὸν, ἐν συμμετρίας μενούσης τῆς ἐτέρας ἀντιθέσεως, πλέον ἀπολείπεται τούτου τὸ ζῶον πιμελῆς ἢ σαρκός· ὥσπερ, εἰ καὶ κρατήσῃ ποτὲ τὸ ξηρὸν, ἐν συμμετρίας μενούσης τῆς ἐτέρας ἀντιθέσεως, ἰσχυρότερόν τε ἅμα καὶ σκληρότερον ἔσται τὸ σῶμα. ταῦτ' εἴρηται μοι, καὶ δῆλον ἦδη, ὥς οὐ λόγῳ μόνῳ ἐδείχθησαν αἱ ἀπλατ' δυσκρασίαι τοῖς τῶν ζώων ὑπάρ-

tat: non enim hujus tantum noxa laborat, sed etiam aliis affectibus non paucis: de quibus in iis, quae de morborum differentiis scribemus, diffusius agetur. Nunc autem redeundum ad diverticulum est. Sicuti enim, naturali calore optimam servante temperiem, humidum, quod intra sanitatis terminos est auctum, non adipem modo in homine, sed etiam corpulentiam gignit: et adipem quidem parcius adjicit, carnem vero multo liberalius auget: ita rursus, si humidum et siccum mediocritatem ad unguem inter se servant, calor autem in homine sit minor, necesse est hujus corpus adipe quam carnis copia magis abundet. At vero, si calor augeatur, fervetque mediocritatem altera contrarietas, minus erit ei animali adipis quam carnis: sicut e diverso, si quando pollet siccum, altera contrarietate medium modum servante, et gracilius et durius corpus evadet. Haec a me dicta sunt, patetque, non solum ratione monstratum esse, quod simplices in animalium corporibus intemperies

[Ed. Chart. III. [64.]

Ed. Bas. I. (74.)

χουσαι σώμασιν, ἀλλὰ καὶ τὰ γνωρίσματα σαφῆ πασῶν
 ἔστιν· οὐκ οὖν ἐν θερμότητι καὶ ψυχρότητι, καὶ μαλακότητι
 καὶ σκληρότητι μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀπάσαις τῆς
 ἕξεως τοῦ ὅλου σώματος διαφοραῖς, ὧν ἑπὲρ μὲν τῆς κατὰ
 λεπτιότητα καὶ πάχος εἴρηται νῦν, ὑπὲρ δὲ τῶν ἄλλων ἤδη
 λεγέσθω.

Κεφ. ε'. Δασεία μὲν ἡ θερμὴ καὶ ξηρὰ κοῤῥαίς ἐστιν,
 ἀλλ' αὕτη μὲν ἔσχάτως· μετρίως δ' ἡ θερμὴ μὲν, σύμμε-
 τρος δὲ κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν· ὥσπερ γε καὶ ἡ ξηρὰ
 μὲν, εὐκρατος δὲ κατὰ τὸ θερμὸν τε καὶ ψυχρὸν· ἐστὶ γὰρ
 καὶ ἡδε μετρίως δασεῖα. ψιλὰ δὲ τριχῶν αἱ ψυχραὶ πᾶσαι
 κοῤῥαίς, εἰτ' οὖν ἀμέτρως ἔχουσιν ὑγρότητος, εἴτε μετρίως.
 ἀλλ' ἔσχάτως μὲν ἄτριχος ἡ ψυχρὰ καὶ ὑγρὰ κοῤῥαίς ἐστιν·
 ἑλαττον δὲ ταύτης ἡ ψυχρὰ τε ἅμα καὶ κατὰ τὴν ἑτέραν
 ἀντίθεσιν εὐκρατος· εἰτι δ' ἑλαττον ἡ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ.
 καίτοι δόξει τις, ὥς ἐν γῇ ξηρὰ ταῖς πόαις ἀδύνατόν ἐστι
 καὶ φυῆναι, καὶ τραφῆναι, καὶ αὐξηθῆναι, τὸν αὐτὸν λόγον

habeantur, sed etiam quod singularum manifestae sint
 notae: nec eae modo in calore, frigore, mollitie et
 duritie, sed etiam in reliquis omnibus habituum totius
 corporis differentiis: quarum de ea, quae ex gracili-
 tate et crassitudine spectatur, nunc diximus, de re-
 liquis autem jam dicamus.

Cap. V. Calida igitur et sicca temperies hirsuta
 est, verum ea in summo: mediocriter autem, quae ca-
 lida quidem est, sed in altera contrarietate mediocri-
 tatem habet: similiter et quae sicca quidem est, sed
 in calido et frigido media est temperie, est enim ea quoque
 modice hirta. Nuda pilis sunt frigida omnia temperamen-
 ta, sive ea mediocriter se habeant in humiditate, sive
 immodice: caeteram ad summum glabra est frigida
 temperies et humida: minus hac, quae frigida est, sed
 in altera contrarietate temperata: adhuc minus, quae
 frigida et sicca. Quamquam putet aliquis, sicut fieri non
 potest, ut in terra sicca herbae nascantur, nutriantur et

Ed. Chart. III. [64.]

Ed. Bas. I. (74.)

καὶν τῷ δέσματι ταῖς θριξίν· ἔχει δ' οὐχ οὕτως. γῇ μὲν γὰρ ὥς γῇ ξηρὰ λέγεται, δέσμα δὲ ὥς δέσμα. καὶ τοίνυν τὸ μὲν ἐν γῇ ξηρὸν ἄνικμον ἐσχάτως ἐστί· τὸ δ' ἐν ἀνθρώπου σώματι, καὶ τῶν ὁμοίων ἀνθρώπων ζώων, οὐκ ἄνικμον, ἐπιτήδειόν τε καὶ μάλιστα πάντων εἰς γένεσιν τριχῶν. ἐκ μὲν γὰρ τῶν ὀστρακοδέρμων τε καὶ μαλακοστράκων, ὅλον ὀστρέων, καὶ καράβων, καὶ καρκίνων, ὅσα τε φολιδωτὰ τῶν ζώων ἐστίν, ὥσπερ οἱ ὄφεις, ἢ λεπιδωτὰ, καθάπερ οἱ ἰχθύες, οὐκ ἂν δύναιτο φύεσθαι θρίξ· ὄντως γὰρ ἐστὶ τὰ τούτων δέσματα τελέως ξηρὰ δίκην ὀστράκου τινὸς ἢ πέτρας. ἐκ μέντοι τῶν μαλακοδέρμων, ὅλον καὶ ἀνθρωπὸς ἐστίν, ὅσον περ ἂν ξηρότερόν τε καὶ θερμότερον ἢ τὸ δέσμα, τοσόνδε μᾶλλον ἐγγωρεῖ φύεσθαι τρίχας. ἵνα γὰρ, ὥς ἐκείνοι προκαλοῦνται, τῷ τῆς γῆς ἐπώμεθα παραδείγματι, τὰς πόας οὐτ' ἐν ξηρᾷ καὶ ἀνυμῶδει πάνυ γῇ φύεσθαι δυνατόν, οὐτ' ἐν ὑγρᾷ καὶ τελματοῦδει, ἄλλ' ἐπειδὴν μὲν ἀργηται δαπανᾶσθαι τὸ περιττὸν τῆς ὑγρότητος, ἐκφύονται

incrementum capiant, sic nec pili in sicca cute: est autem secus, quippe terra ut terra sicca dicitur, cutis ut cutis. Itaque siccitas, quae in terra est, maxime sine humore est: quae vero in hominis est corpore et ejus similium animalium, nec humoris est expers, et maxime omnium ad pilorum generationem est idonea: si quidem nec ex iis, quibus testā pro cute est, nec quibus mollis crusta est, veluti ostreis, locustis, cancris, sed nec ex corticosis humi repentibus, quales sunt serpentes, nec quae squamata sunt, cujusmodi sunt pisces, oriri pili possunt: sunt enim horum cutes vere et in totum siccae ritu testae vel petrae. Caeterum ex iis, quae molli sunt cute, ut homo, quanto utique siccior calidiorque cutis fuerit, tanto magis potest pilos gignere. Nam (ut ab exemplo terrae, quod illi proponunt, non recedamus) herbae nec in sicca et squallente admodum terra nasci possunt, nec in humida et lacustri: verum cum absumi coeperit redundantia humoris, tum

Ed. Chart. III. [64. 65.]

Ed. Bas. I. (74.)

τῆς γῆς· αὐξάνονται δ' ἐπὶ πλέον, ὅταν καὶ ἡδὲ ξηραίνη-
ται, μετρίως μὲν ἐν τῷ ἥρι, τάχιστα δὲ καὶ μέχρι πλείστου·
κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ θέρους· ἀποξηραίνονται δὲ, τελείως
αὐτανθείσης τῆς γῆς, ἐν μέσῳ τῷ θέρει. καὶ σοι πάρεστιν,
εἰ βούλει, καὶ νῦν, ὥσπερ πού κεν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ
δέδεικται, τὸ μὲν ἔαρ, ὅτι τῶν ὠρῶν εὐκρατότατόν ἐστιν,
εἰκάζειν εὐκράτου δέρματος φύσει, καὶ μάλιστα γὰρ τὰ μέσα
τῆς ὥρας τῆςδε· τριηκᾶντα γὰρ οὖν. καὶ ἡ γῆ μέση πᾶσι
ὑγρότητός τε καὶ ξηρότητός ἐστιν. ὅσα δὲ τῷ θέρει συνά-
πτει τῆς ἡρινῆς ὥρας, [65] ταῦτ' ἤδη ξηροτέραν ἔχει τοῦ
συμμέτρου τὴν γῆν, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀρχομένου θέρους. ὃ τοί-
νυν λέγω θέρμα θερινὸν καὶ ξηρὸν, εἰκάζεις ἂν μάλιστα τῇ
τῆς γῆς διαθέσει· τῇ γινομένη τελευτῶντος ἥρος ἢ ἀρχο-
μένου θέρους. μισοῦντος γὰρ θέρους ἄκρως ξηρὰ γίνεται
τοῖς τῶν ὀστροκαθέδερμων ζώων ὁμοίως, οὐ μὴν ἀνθρώπων,
ἢ σκυῶν, ἢ ὄνων, ἢ ἱππῶν, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν τετραποδῶν
ζώων. ὥστ', εἴπερ τῇ γῇ βούλονται παραβάλλειν τὸ δέρμα,

enascuntur e terra: argentur autem largius, ubi haec
quoque siccescit, modice quidem in vere, celerrime ve-
ro et plurimum ineunte aestate: siccantur autem, om-
nino arefacta terra, aestate jam media. Licetque tibi,
si placet, nunc quoque (sicuti in priore libro demon-
stratum est) vel ipsum propterea, quod ex temporibus
aani maxime temperatum est, temperati corporis id
assimilare cuti, potissimumque ejus temporis medium:
tum enim terra quoque ipsa medio quodam statu humo-
ris siccitatisque est. Quod autem veris aestati est proxi-
mum, id jam sicciorem justo habet terram: hoc etiam
amplius aestas inchoata. Quam igitur dico calidam et
siccam cutem, hanc maxime terrae statui assimilēs,
qui abeunte fit vere, vel ineunte aestate: nam media,
aestate in summo est sicca, perinde ut testa intectorum,
animalium tegmen, non ut hominum, suum, asino-
rum, equorum, aut alterius cujusquam eorum, quae
pilis vestiuntur. Quare, si cutem terrae comparare vo-

Ed. Chart. III. [65.]

Ed. Bas. I. (74. 75.)

καὶ κατὰ τοῦτο τὸν λόγον ὁμολογοῦντα τοῖς πρὸς ἡμῶν ἰμ-
προσθεῖν εἰρημέτοις εὐρήσουσιν. αὐτοὶ δὲ σφᾶς αὐτοὺς ὑπὸ
τῆς ὁμοκυμίας σοφισθέντες παραλογίζονται. ἐν γὰρ τῷ
ξηροῷ (75) καὶ θερμοῷ δέρματι πολλὰς καὶ μεγάλας ἐλέγο-
μεν φύεσθαι τριχάς, ὥς ὑπὲρ ἀνθρώπου δηλονότι ἢ ζώου.
τριχωτοῦ τὸν λόγον, οὐχ ὑπὲρ ὀστρίων τε καὶ καρκίνων ποι-
οῦμεν. διαπνεῖται μὲν γὰρ αἰεὶ τι καθ' ἕκαστον δέρμα,
ὑπὸ τοῦ θερμοῦ συναπάγοντος ἑαυτῷ τῆς ἐνδοθεν ὑγρότη-
τος οὐκ ὀλίγον. ἀλλ' ἐν οἷς μὲν ὑγρόν ἐστὶ τὸ δέρμα καὶ
ἀκριβοῦς μαλακόν, οἷος ὁ νεωστὶ πηγνύμενος τυρὸς, οὐχ ὑπο-
μένουσιν αἱ τῶν διεκπιδόντων ὁδοί, τῶν τίως διεσπινόμενων
αὐτοῦ μορίων αὐθις ἀλλήλοις ἐννομένων. ἐν οἷς δ' ἤδη
σκληρὸν ὑπάρχει, πῆπυρότι παραπλήσιον τυροῦ, κατατίτρα-
ται μὲν ὑπὸ τῆς ῥύμης τῶν ἐξιόντων, ἐνωθῆναι δ' ὑπὸ
ξηρότητος μὴ δυνατόν, ὑπομένοντας ἴσχει τοὺς πόρους αἰεὶ,
καὶ μᾶλλον συριγγομένους ταῖς συνεχεῖσι πληγαῖς τῶν διαβ-
ρόντων. εἰ μὲν γὰρ τὸ διαβρόν ἢ ἀτμός ἢ ὑγρὸν εἰ-
λικρινές ἢ, τῷ μὲν ἀτμῷ ταχεῖά τε ἐστὶ καὶ ἀκόλυτος ἢ

lunt, hactenus quoque rem consentire cum iis, quae
prius diximus, invenient: ipsi vero sese ex homonymia
non animadversa fallunt: in sicca enim et calida cute
multos magnosque nasci pilos diximus, nimirum ut de
homine vel animali pilis praedito; non de ostreis aut
canceris verba facientes. Quippe per omnem cutem
diffatur semper aliquid a calido, quod secum etiam in-
terni humoris non parum aufert. Verum in quibus
humida cutis est et plane mollis, qualis modo concrefcens
caseus, in iis eorum, quae exciderunt, viae per cu-
tem non manent, partibus scilicet ejus, quae prius
diffidebant, rursus inter se unitis. At in quibus da-
ra est, non ablimilis caseo jam coacto, perforatur qui-
dem eorum, quae exeunt, impetu: cum autem rursus
uniri per siccitatem nequeat, meatus ipsos immutatos
servat, qui etiam perpetuo transluentium ictu assidue
magis fistulantur. Si igitur, quod transfluit, vel hali-
tus, vel humor purus sit, halitui certe celer mini-

Ed. Chart. III. [65.]

Ed. Bas. I. (75.)

φορά· τὸ δ' ὕγρον ἴσχεται πολλάκις ἐν τοῖς μικροτέροις πό-
ροις, καὶ τι παλινδρομεῖν εἶσω εἰς τὸ βάθος ἀναγκάζεται.
εἰ δ' οἷον αἰθαλώδης τε καὶ παχεῖα καὶ γεώδης ἢ ἀναθυ-
μιάσις ἢ, κίνδυνος αὐτῇ πολλάκις ἐν ταῖς στεναῖς τῶν
διεξόδων σφηνωθείση, μήτ' εἶσω ῥαδίως ὑπονοστεῖν ἔτι,
μήτε κενοῦσθαι δύνασθαι. ταύτην οὖν ἑτέρα τοιαύτη πά-
λιν ἐκ τοῦ βάθους ἀναφερομένη πλήττει τε καὶ ὠθεῖ πρό-
σω, καὶ ταύτην ἀνθὶς ἑτέρα, κἀκείνην ἄλλη. καὶ πολλὰς
αἰθαλώδεις οὕτω μοι νόει σφηνουμένας ἐπ' ἀλλήλαις ἀνα-
θυμιάσεις ἐν τῷ χρόνῳ περιπλέκεσθαι τε καὶ συνάπτεσθαι,
καὶ τι ποιεῖν ἐν σῶμα τοιοῦτο, οἷον ἐκτὸς ἢ λιγνύς ἐστι, πλήν,
ὅσῳ πεπύκνεται, τοσούτω καὶ ἐκριβῶς ἐσφυγκται τῇ τῆς διεξό-
δου στενότητι πιληθέν. ἐπειδὴν δὲ τὸν πόρον ἀποφράξῃ
πάντα, τὸ τοιοῦτο σῶμα τὸν τεῦθεν ἤδη βιαίως πληττόμε-
τον ὑπὸ τῶν ὁμοίων ἐαυτῷ περιτωμάτων, οὐκ ἐχόντων
διέξοδον, ὠθεῖται πρόσω σύμπαν ἐν τῷδε, ὥστε καὶ προ-
κύπτειν ἀναγκάζεται τοῦ δέματος, ἱμαντῶδες ἤδη γεγονός.

meque impeditus transitus est: humor in exilioribus
spiramentis nonnunquam haeret: aliquid etiam intro
recurrare ad profundum cogitur. Sin veluti fuliginosus
crassusque et terreus vapor sit, subinde contingit,
ut in angustis spiramentis impactus nec facile rursus
intro redeat, nec vacuari possit: hunc igitur alius rur-
sum e profundo subiens ferit, forasque impellit, tum
hunc rursus alter, atque illum alius: ac multos mihi
ejusmodi vapores fuliginosos alium super alium impa-
ctos tempore complicari conjungique intellige, ac unum
ejusmodi efficere corpus, quale est ea quae foris cernitur
fuligo: nisi quod hoc, quantum spissatum est, tantum
etiam per transitus angustiam stipatum in angustam
prorsus redactum est formam. Ubi autem tale corpus
totum obstruxerit meatum, deinceps jam violenter
ictum! a similibus sui quibus exitus non est excremen-
tis, totum interim propellitur adeo, ut e cute exire

Ed. Chart. III. [65.]

Ed. Bas. I. (75.)

ἔοικε δ' αὐτοῦ τὸ μὲν ἐν τῷ πόρῳ σφηνωθέν οἶον εἶναι
 τινὶ πόας ἢ φυτοῦ, τὸ δ' ἐξέχον ἤδη τοῦ δέρματος, οἶον
 περ αὐτὸ τὸ φυτόν. ἡ θριξ δ' ἐστὶ μέλαινα μὲν, ὅταν
 ὑπὸ ῥάμης τοῦ θερμοῦ συγκαυθεῖσθαι τῆς ἀναθυμιάσεως,
 ἀκριβοῦς λιγυρὸς γένηται τὸ περίτωμα, ξανθὴ δέ, ὅταν
 ἥτιον κατοπιηθῇ. ξανθῆς γὰρ χολῆς τηρικαῦτ' ἐστὶν
 ἰλυώδες περίτωμα τὸ σφηνωθέν, οὐ μελαίνης. ἡ δὲ λευκὴ
 θριξ ἔκτορος φλέγματος. ἡ πυρρὰ δέ, ὥσπερ τῇ χροῇ
 μεταξὺ ξανθῆς ἐστὶ καὶ λευκῆς, οὕτω καὶ γενέσκει με-
 ταξὺ φλεγματώδους τε καὶ χολώδους ἰλῦος. οὐλαὶ δὲ τρι-
 χες ἢ διὰ τὴν ξηρότητα τῆς κράσεως, ἢ διὰ τὸν πόρον,
 ἐν ᾧ κατερρίζωνται, γίνονται. διὰ μὲν τὴν ξηρότητα πα-
 ραπλησίως ἱμάσι τοῖς ἐπὶ πλέον ὑπὸ πυρὸς ξηρανθεῖσι
 καίτοι τί δεῖ τῶν ἱμάτων μνημονεύειν, αὐτὰς τὰς τρίχας
 ὁρῶντας, εἰ πλησιάζουσιν πυρὶ, παρὰ ῥῆμα διαστροφόμενας;
 οὕτως μὲν οὖν Αἰθίοπες ἅπαντες οὐλοὶ. τῇ δὲ τῶν πόρων,
 ἐν οἷς ἐρρίζωνται, φύσει κατὰ τὰδε. πολλὰς μὲν ἢ ἀναθυ-

cogatur jam lori formam adeptum. Assimiles autem,
 quod in meatu est impactum, herbae stirpisve veluti
 radici: quod vero ex cute jam extat, ipsi veluti stir-
 pi. Fit autem niger pilus, cum, deusto vi caloris va-
 pore, excrementum in exactam fuliginem mutatur:
 flavus vero, cum vapor minus torretur, quippe, quod
 fum est impactum, flavae pilis, non nigrae, faeculen-
 tum excrementum est: albus vero pilus ex pituita nasci-
 tur: rufus sicuti caloris flavi albique est medius, sic
 ejus generatio ex pituitosae biliolaeque faecis media
 quadam natura provenit. Crispi pili fiant vel propter
 siccitatem temperamenti, vel propter meatum, in quo
 radices habent. Et propter siccitatem quidem ad eum
 modum, quo corrigiae, quae igni plus justo siccantur: et
 quid corrigiarum meminisse est opus, cum ipsos pilos,
 ubi ignis propius sunt admoti, protinus intorqueri vi-
 deas? atque ita quidem omnes Aethiopes sunt crispi.
 At propter meatum, in quibus radices egerunt, natu-
 ram ad hunc modum. Exhalatio quidem saepe imbe-

Ed. Chart. III. [65. 66.]

Ed. Bas. I. (75.)

μίασις εὐθυπορεῖν ὑπ' ἀρρώστιας ἀδυνατούσα, καθ' ὃν ἂν αὕτη τρόπον ἐλίττηται, καὶ τὸν πόρον οὕτως ἐτύπωσεν. [66] ἐνίοτε δὲ ἡ μὲν ἀναθυμίασις εὐρωστός ἐστιν, ὑπὸ δὲ τῆς τοῦ δέρματος φύσεως, σκληροτέρας τοῦ προσήκοντος οὕσης, εἰσρομένη φέρεσθαι κατ' εὐθὺν, πρὸς τὸ πλάγιον ἐπιστρέφεται, καθάπερ γε κἄν τις ἰδεῖν ἐστιν, οὐ μόνον ἀτμὸν, ἢ καπνὸν, ἀλλὰ καὶ τὰς φλόγας αὐτάς, ὅταν ἀποκλείσθῃσι τῆς ἀνω φορᾶς, λοξὰς ἐφ' ἑκάτερα μέρη σχιζομένας. οὕτως οὖν καὶ ἡ ἐκ τοῦ σώματος ἀναθυμίασις, ὅταν εἰσθῇ κατὰ τι, καὶ κωλυθῇ φέρεσθαι πρὸς τοῦκτός, λοξὴν ὑπὸ τὸ δέγμα διέξοδον ὁδοποιεῖται, μέχρι περ ἂν ἀθροισθεῖσα χρόνῳ πλείονι βιάσῃται τε καὶ ἀναπνεύσῃ πρὸς τοῦκτός. ἐνίοτε δ' αἱ ἀμφοῖν συνδραμόντων, ἀρρώστου τε τῆς πρώτης ἀναθυμιάσεως, ἥτις τὸν πόρον ἐδημιούργησε, καὶ ξηροῦ τοῦ δέρματος, ἡ λοξότης γίνεται ταῖς ῥίζαις τῶν τριχῶν. οἷαι δ' ἂν ἐν τῇ ῥιζώσει διαπλάττονται, τοιαύτας εἰκὸς ὑπάρχειν αὐτάς ἕως παντός. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἄλλο τι τῶν σκληρῶν καὶ ξηρῶν σωμάτων εὐθύναι δυνατόν

cillior existens, quam ut rectam viam sibi moliri possit, pro modo, quo inflectitur, etiam meatum suum figurat; interim vero exhalatio satis valens est, sed durior, quam par est, cutis natura recta ferri regione prohibita, in latus flectitur, quemadmodum et extrinsecus videre licet, non halitum modo aut fumum, sed etiam flammam ipsam, cum sursum agi vetatur, divisam utroque versum in obliquum agi. Sic igitur corporis exhalatio, ubi in aliquo loco remoratur prorsumque agi prohibetur, obliquum sibi transitum sub cute molitur, donec longiore temporis spatio collectam aliquid eam urgeat et foras efflatu agat. Est quando ambobus coeuntibus, et primae exhalationis, quae meatum finxit, imbecillitate et cutis duritie, obliquitas pilorum radicibus contingit: quales autem in radice finguntur, tales rationabiliter est perpetuo fore, neque enim durorum et siccorum corporum quippiam, nisi prius molliatur, fingi in rectum potest.

Ed. Chart. III. [66.]

Ed. Bas. I. (75.)

ἀνευ τοῦ μαλάξαι πρότερον. αὕτη μὲν οὖν ἡ γένεσις τῶν
 τριχῶν. ἐφεξῆς δ' ἂν εἴη λέγειν τὰς αἰτίας ἀπάντων τῶν
 συμβεβηκότων ταῖς κράσεσιν ἐν ταῖς τῶν τριχῶν διαφοραῖς
 καθ' ἡλικίαν καὶ χώραν καὶ φύσιν σώματος. Αἰγύπτιοι
 μὲν οὖν, καὶ Ἀραβες, καὶ Ἴνδοι, καὶ πᾶν τὸ θερμὴν καὶ
 ξηρὰν ἐποικοῦν ἔθνος, μελαίνας τε καὶ δυσανξεῖς καὶ ξη-
 ρὰς καὶ οὐλὰς καὶ κραύρας ἔχουσι τὰς τρίχας. ὅσοι δ'
 ἔμπαλιν τοῦτοις ὑγρὰν καὶ ψυχρὰν χώραν οἰκοῦσιν, Ἰλλύ-
 ριοι τε καὶ Γερμανοὶ, καὶ Δαλματαὶ, καὶ Σαρδομάται, καὶ
 σύμπαν τὸ Σκυθικόν, εὐανξεῖς μετρίως καὶ λεπτὰς καὶ εὐ-
 θείας καὶ πυρρὰς. ὅσοι δ' ἐν τῷ μεταξύ τούτων, εὐκρα-
 τον νεμόμενοι γῆν, εὐανξεστάτας τε καὶ ἰσχυροτάτας, καὶ
 μελαίνας μετρίως, καὶ παχείας συμμετρώς, καὶ οὐτ' ἀκριβῶς
 οὐλὰς, οὐτ' ἀκριβῶς εὐθείας. οὕτω δὲ καὶ ταῖς ἡλικίαις,
 βρέφεσι μὲν, οἳ περ τῶν Γερμανῶν, ἀκμᾶζουσι δὲ, οἳαί
 περ τοῖς Αἰθίοσιν, ἐφήβοις δὲ καὶ παισὶ, οἳαί περ τοῖς
 εὐκρατον ἐποικοῦσι γῆν ἔθνεσιν, ἀνάλογον αἱ τρίχες ἔχου-
 σιν, ἰσχύος τε πέρι, καὶ πάχους, καὶ μεγέθους, καὶ
 χροᾶς. οὕτω δὲ καὶ κατ' αὐτὰς τῶν σωμάτων τὰς φύσεις

Atque haec quidem est pilorum generatio. Sequens est,
 ut causas omnium, quae temperamentis in pilorum pro-
 aetate, regione et corporis natura differentiis contin-
 gunt, dicamus. Ergo Aegyptii, Arabes et Indi, om-
 nes denique, qui calidam et siccam regionem incolunt,
 nigros, et difficilis incrementi, siccos, crispes et fra-
 giles pilos habent. Contra, qui humidam frigidamque
 regionem habitant, Illyrii, Germani, Dalmatae, Sar-
 matae et omnis Scythica plaga, modice auctiles, et gra-
 ciles, et rectos, et rufos obtinent. Qui vero inter
 hos temperatum colunt tractum, hi pilos plurimi in-
 crementi, et robustissimos, et modice nigros, et me-
 diocriter crassos, tum nec prorsus crispes, nec omni-
 no rectos edunt. Et in aetatibus ad eundem modum.
 Infantium quidem pili Germanis: florentium aetate
 Aethiopibus: epheborum et puerorum iis, qui tempera-
 tum locum incolunt, in robore, crassitudine, magni-
 tudine et colore ad portionem se habent. In corporum

Ed. Chart. III. [66.]

Ed. Bal. L. (75.)

ἀνάλογον ἡλικίαις τε καὶ χώραις αἱ τρίχες διάκεινται. παῖδες μὲν γὰρ οἱ πάνυ μικροὶ ψιλοὶ τριχῶν, ὅτι μήπω μήτε πόρος αὐτοῖς ἐστὶ μηδαὶς κατὰ τὸ δέσμα, μήτε λιγνυώδη περιπτώματα· προσάγοντες δὲ τῷ ἡβάζειν ὑποφύουσιν σμηκρὺς καὶ ἀσθενεῖς· ἀκμάζοντες δὲ ἰσχυροτέρας, καὶ πολλὰς, καὶ μεγάλας, καὶ μελαίνας ἴσχουσιν, ὅτι τε πλήθος ἤδη πόρων ἐν αὐτοῖς ἐγένετο, καὶ ὅτι μεστοὶ τῶν αἰδαλωδῶν εἰσι περιπτωμάτων ὑπὸ ξηρότητος καὶ θερμότητος. αἱ δ' ἐν τῇ κεφαλῇ τε καὶ ταῖς ὀφρύσι καὶ κατὰ τὰ βλέφαρα καὶ παισὶν οὖσιν ἡμῖν ὑπάρχουσιν ἤδη· γενεαὶς γὰρ δὴ ταύταις, οὐχ οἷα ταῖς πόαις, ἀλλ' οἷα τοῖς φυτοῖς, κατὰ πρῶτον λόγον ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπειργασμέναις, καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἐπομέναις ταῖς κρᾶσεσιν, ὥς καὶ τοῖς περὶ χρεῖας μορίων δείκνυται· ἀλλὰ τοὶ καὶ ταῖςδε τὸ μὲν εἶναι διὰ τὴν τῆς φύσεως τέχνην, τὸ δ' ἦτοι μελαίνας, ἢ πυρρὰς, ἢ τινα ἄλλην ἐχούσας διαφορὰν, ἐξ ἀνάγκης ἐπεται τῇ κρᾶσει τῆς ἡλικίας· ὑπόπυρρῳ μὲν γὰρ εἰσιν τοῦπίπαν, ὅτι καὶ τὸ σφηνούμενον ἐν τοῖς πόροις οὐδέπω μέλαν·

quoque naturis ad aetatum et regionum portionem pili se habent. Pueri enim admodum parvi nudi sunt pilis, quod utique nec meatus adhuc ullus illis in cute est, nec fuliginosum excrementum: incipientes autem pubescere parvos et imbecillos exigunt: at qui jam florent, valentiores, multos, et magnos, et nigros habent, quod et frequentes jam meatus iis sunt facti, et fuliginosis excrementis prae siccitate et calore abundant. Caeterum pili, qui in capite, superciliis et ciliis habentur, etiam pueris nobis innascuntur: siquidem generatio iis est, non qualis herbis, sed qualis stirpibus, prima ratione a natura conditis, non temperamentum ex necessitate sequentibus, sicuti in libris de usu particularum est monstratum. Verum hi quoque quod quidem sint, id naturae arti acceptum ferunt: quod nigri rufive vel alio quovis sint colore, id aetatis temperamento omnino debent. Subrubi enim fere sunt, quoniam, quod in meatibus est impactum, nondum totum

Ed. Chart. III. [66. 67.]

Ed. Bas. I. (75. 76.)

ἐστὶν ὅλον. ἢ τε γὰρ ὑγρότης πολλή, καὶ ἡ διέξοδος ῥαδία, καὶ ἡ σύγκαισις ἀσθενής. εὐανξίς δὲ καὶ παχέαι συμμέτρως τῇ τῶν τρεφόντων αὐτὰς περιττωμάτων ἀφθονίᾳ. τὸ μὲν γὰρ μόριον αὐτὸ τοῦ σώματος, ἐν ᾧ γίνονται, ξηρόν· ὅλον γὰρ τὸ κρανίον ὁστέϊνόν ἐστι· τὸ δὲ περικείμενον αὐτῷ δέρμα τοσοῦτον ξηρότερον τοῦ κατὰ τὸ λοιπὸν σῶμα δέρματος ἅπαντος, ὅσον περ καὶ σκληρότερον. ἀναφέρεται μέντοι πλῆθος οὐκ ὀλίγον ἐκ τε τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἤδη δὲ καὶ ὅλον τοῦ σώματος αἰθλαλωδῶν περιττωμάτων. [67] ὥσθ', οἷον τοῖς ἀκμάζουσιν ὅλον γίνεται τὸ σῶμα, τοιοῦτο ἤδη τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς ἐστὶ τοῖς βρέφεσι. εὐλόγως οὖν ἔνοι φαλακροῦνται, τοῦ χρόνου προϊόντος, (76) οἷς ἐξ ἀρχῆς ἦν σκληρότερον τὸ δέρμα. δέδεικται γὰρ ἔμπροσθεν, ὡς τῶν γηρασκόντων ἅπαντα ξηραίνεται τὰ μόρια. γίνεται δὴ πολλοῖς ὁσπρακῶδες τὸ δέρμα, ἐπὶ πλεόν, ἢ δεῖ, ξηρανθέν. ἐν τοιοῦτον δ' οὐδὲν φύεσθαι δύναται, καθ' ὃ τι καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ὁμολόγηται. καὶ γὰρ δὴ καὶ τῶν χειρῶν τὰ ἔνδον, ὥσπερ καὶ τὰ κάτω τῶν ποδῶν, αἰ-

est nigrum, quippe cum humiditas multa sit et transitus facilis et densitio imbecilla. Boni vero incrementi et modice crassi sunt propter excrementorum, quibus aluntur, copiam: quippe ipsa pars corporis, in qua fiunt, sicca est, tota namque calva ossæ est, cutis vero, quæ illi est circumdata, tanto reliqua totius corporis cute est siccior, quanto etiam est durior: ascendit tamen tum ab iis, quæ circa cerebrum sunt, tum vero ex toto corpore fuliginosi excrementi non parva vis. Quo fit, ut, quale ætate florentibus totum est corpus, ejusmodi jam infantibus sit capitis cutis: eoque rationabilius nonnulli procedente tempore calvi redduntur, quibus scilicet a primo ortu siccior cutis erat: quippe monstratum prius est, senescentium partes omnes siccescere. Fit autem cutis non paucis veluti testacea, ubi supra justum fuerit siccata: in ea vero, sicut ex prioribus constat, nihil nasci potest: etenim etiam interna manuum et infer-

Ed. Chart. III. [67.]

Ed. Bas. I. (76.)

ἄτριχα καὶ ψιλὰ, ξηροτάτου καὶ πυκνοτάτου τοῦ κατ' αὐτὰ
 τέροντος ὄντος, ὃς ὑποτέτακται τῷ δέρματι. ὅσοις δ' εἰς τέ-
 λος ξηρότητος οὐκ ἀφικνεῖται τὸ δέγμα τῆς κεφαλῆς, ἄρρω-
 στοι τούτοις γίνονται καὶ λευκαὶ πάντως αἱ τρίχες, ὥς
 ὀνομάζουσιν οἱ ἄνθρωποι πολιάς· ἄρρωστοι μὲν ἐνδεία
 τῆς οἰκείας τροφῆς, λευκαὶ δὲ, διότι καὶ τὸ τρέφον αὐτὰς
 τοιοῦτο, οἷον εὐρώς τις φλέγματος ἐν χρόνῳ διασαπέντος.
 ὅταν γὰρ ὁ μὲν πόρος ἔτι μένη, τὸ περίττωμα δ' ὀλίγον ἢ
 καὶ γλίσχρον, ἄρρώστως δ' ὑπὸ τῆς θερμασίας ὠθητῇται
 πρόσω, πάσχει τι παραπλήσιον ἐν τῷδε σηπεδόνι. καὶ δὴ
 φαλακροῦνται μὲν μᾶλλον τὸ βρέγμα γηρῶντες οἱ ἄνθρω-
 ποι, πολιοῦνται δὲ τοὺς κροτάφους μᾶλλον, ὅτι τὸ μὲν
 ξηροτάτον ἐστὶ τῶν μορίων ἀπάντων τῆς κεφαλῆς· ἐπὶ
 γὰρ ὅσῳ τὸ δέγμα ταύτῃ ψιλῷ· οἱ κροτάφοι δ' ὑγρό-
 τεροι· μύες γὰρ ἐνταῦθα εἰσιν ὑπὸ τῷ δέρματι μεγάλοι,
 σαρκώδης δὲ πᾶς μῦς, ἥ δὲ σὰρξ ὅσῳ καὶ δερματὸς
 ὑγροτέρα.

na pedum semper glabra et pilorum expertia sunt,
 quod siccissimus densissimusque sit tendo is, qui sub cute
 habetur. Quibus autem ad summam siccitatem cutis
 capitis non pervenit, imbecilli his albique omnino pili
 fiunt, quos vulgo canos appellant: imbecilli quidem
 convenientis alimentis penuria: albi vero propterea,
 quod alimentum, quo aluntur, veluti situs est pituitae,
 quae temporis spatio computruit. Ubi enim meatus
 etiamnum manet, excrementum vero exiguum est et
 lentum ac languide a calore propellitur, non dissimi-
 liter putredini in eo afficitur. Jam calvi fiunt homines,
 eum senescunt, a fincipite magis, canescunt magis a
 temporibus: quoniam illud omnium capitis partium est
 siccissimum: haeret enim cutis illic ossi nudo: tempo-
 ra vero humidiora sunt, quod in his muscoli magni
 sub cute habeantur, omnis autem musculus carnosus
 fit, caro tum osse tum cute humidior.

Ed. Chart. III. [67.]

Ed. Bas. I. (76.)

Κεφ. ε'. Ακριβῶς δὲ χρὴ προσέχειν τῷ λεγομένῳ τὸν νοῦν, ὅπως μὴ λάθωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς παρακούσαντίς τι καὶ σφαλέντες, οἳ δὴ πολλοὶ τῶν πάνυ δοκούντων ἀρίστων ἰατρῶν εἶναι σφάλλονται, εἰ τίς ἐστι φαλακρὸς, εὐθὺς τοῦτον οἰόμενοι ξηρὰν ἔχειν ἅπαντος τοῦ σώματος τὴν κρᾶσιν. οὐ γὰρ δὴ οὕτως ἀπλῶς εἰκάζειν ἐχρήν, ἀλλὰ διορίζεσθαι πρότερον ἄμεινον ἦν, ὥς τῶν ἀνθρώπων τὸ σῶμα, τῶν μὲν ὁμαλῶς κέκραται σύμπαν, ἐνίων δὲ, καὶ οὐκ ὀλίγων τούτων, ἀνωμαλῶς διάκειται. τὰ μὲν γὰρ τῶν μορίων αὐτοῖς ὑγρότερα τοῦ συμμέτρου τε καὶ προσήκοντός ἐστι, τὰ δὲ ψυχρότερα, τὰ δὲ ξηρότερα, τὰ δὲ θερμότερα, τὰ δὲ καὶ παντελῶς εὐκρατά τε καὶ σύμμετρα. δεῖ δὲ προσέχειν μάλιστα τούτῳ τὸν νοῦν, ἐπειδὴν ἐπισκέπτη σώματος κρᾶσιν. εἰ μὲν γὰρ ὁμαλῶς εὐρυθμον ὅλον ἐστὶ καὶ πάσας τῶν μορίων ἀποσῶζον τὰς πρὸς ἀλλήλα συμμετρίας ἐν μήκει καὶ πλάτει καὶ βάθει, δύναται ἂν ὅλως ὁμοίως κεκραῖσθαι τὸ τοιοῦτο. εἰ δέ τι σῶμα θώρακα μὲν ἔχει καὶ τράχηλον καὶ ὤμους μεγίστους, ἰσχνὰ δὲ καὶ μικρὰ τὰ κατ' ὀσφύν,

Cap. VI. Est autem ei, quod dicimus, diligenter attendendum, ne imprudentes nosmet ipsos fallamus, sicuti se fallunt multi ex iis, qui optimi visi sunt medici: qui si quem calvum viderint, statim huic siccum esse totius corporis temperamentum putant. Neque enim simpliciter ita conjectare oportebat: sed prius illud definire praestiterat, humanum corpus in aliis aequabili per totum temperamento esse, in aliis, nec iis paucis, inaequaliter esse affectum, cum eorum aliae particulae mediocri et justo sint humidiores, aliae frigidiores, aliae ficciores, aliae calidiores, aliae prorsus temperatae ac mediocres. Porro huic maxime esse attentos convenit, ubi corporis temperiem aestimamus. Quippe si totum corpus aequabiliter concinnum sit, omnemque partium inter se commodationem in longitudine, latitudine et altitudine servet, potest utique aequabiliter attemperatum esse id corpus: at, si cui corpori thorax, collum et humeri maximi sunt, lumbi parvi angusti-

Ed. Chart. III. [67. 68.]

Ed. Bas. I. (76.)

καὶ σκέλη λεπτὰ καὶ ξηρὰ, πῶς ἂν ὁμοίως εἴη τοῦτο δια-
 κείμενον ἅπασιν τοῖς μορίοις. οὐ μὴν οὐδ', εἰ τὰ μὲν σκέλη
 παχέα καὶ τὰ κατ' ὀσφύν εὐρέα, τὸν θώρακα δ' ἔχει στε-
 ρόν, οὐδὲ τοῦτ' ἂν εἴη κεκραμένον ὁμαλῶς τοῖς μορίοις.
 ἑτερα δὲ σώματα μεγίστην ἔχει τὴν κεφαλὴν, ἑτερα δὲ σμι-
 κρὰν, ὅταν οἱ στρουθοί. καὶ τοῖς σκέλεσι τὰ μὲν βλαισὰ,
 τὰ δὲ ῥαιβὰ, καὶ ἄκροις τοῖς κώλοις τὰ μὲν ἰσχνὰ, τὰ
 δὲ παχέα. καὶ θώραξ τοῖς μὲν, ὥς εἴρηται πρόσθεν, εὐ-
 θύς, ἐπίοις δὲ στενὸς οὕτως, ὥς σανὺς, οὓς δὴ καὶ σανιδώ-
 δεις ὀνομάζουσιν. ὅταν δὲ καὶ τὰ κατ' ὠμοπλάτας αὐτοῖς
 ἄσπρακα τελείως ἦ, καὶ γυμνὰ, καὶ προπετῇ δίκην περὺγον,
 ὀνομάζονται μὲν αἱ τοιαῦται φύσεις ὑπὸ τῶν ἱατρῶν πε-
 ρυγώδεις· εἰς ὅσον δ' ἤκουσι κακίας, ἀπολωλεκότος τοῦ
 θώρακος ὀλίγον δεῖν ἅπασαν [68] τὴν ἐντὸς εὐρυχωρίαν,
 ἐν ἣ πνεύμων τε καὶ καρδία τέτακται, πρόδηλον παντί.
 μυρία δ' ἄλλαι τῶν τοῦ σώματος μορίων εἰσὶ προδίλως
 διαθέσεις, ὅταν ἐκτραπόμενον τῆς φυσικῆς ἀναλογίας, εἰς
 ἀνώμαλόν τινα δυσκρασίαν εὐθύς ἐν τῇ κύσκεσθαι μετα-

que, et crura gracilia atque sicca, quomodo id dixeris
 omnibus particulis similiter affectum? Quin, si crura ei
 crassa sint et lumbi lati, thorax vero angustus, ne id
 quidem omnibus partibus aequabiliter est temperatum.
 Sunt alia corpora, quibus maximum est caput, alia, qui-
 bus parvum, quale passeribus: jam crura aliis blaesca,
 aliis vara: artuum quoque extrema aliis gracilia sunt,
 aliis crassa: et thorax aliis (ut dictum est antea) latus,
 aliis tabulae ritu angustus, quos *σανιδώδεις* vocant:
 ubi vero opertae scopulæ illis sine carne nudaque
 plane sunt, et alarum more pronae, nominantur a
 medicis ejusmodi naturae *περυγώδεις*. Quantopere hae
 sint vitiatæ, deperdito his paulo minus omni interno
 thoracis spatio, quo pulmo et cor sunt sita, neminem
 latet. Innumerae vero aliae particularum corporis pla-
 ne affectiones sunt, ubi id a naturali analogia protinus
 in utero matris ad inaequalem intemperiem est muta-

Ed. Chart. III. [68.]

Ed. Bas. I. (76.)

πέση. οὐκ οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐξ ἑνὸς καὶ μορίου τεκμαίρεσθαι περὶ τοῦ παντός. οὐδὲ γὰρ αἱ φυσιογνωμονεῖν ἐπιχειροῦντες ἀπλῶς ἀποφαίνονται περὶ πάντων, ἀλλ' ἐκ τῆς πείρας καὶ οἷδε διδάχθεντες. εἰ μὲν γὰρ τις ἱκανῶς εἴη δασὺς τὰ στέρνα, θυμικὸν ἀποφαίνονται· μηροὺς δ' εἴπερ εἴη τοιοῦτος, ἀφροδισιαστικόν· οὐ μὴν τὴν γ' αἰτίαν προστιθέασιν ἔτι. οὐδὲ γὰρ, ὅτι λέοντι μὲν ἐμπερῇ τὰ στέρνα, τράγω δὲ τὰ κατὰ μηροὺς, ἐπειδὴν φῶσι, τὴν πρώτην αἰτίαν ἐξευρήκασιν. διὰ τί γὰρ ὁ μὲν λέων θυμικός, ὁ δὲ τράγος ἀφροδισιαστικός, ὁ λόγος ἐξευρεῖν ἐπιζητεῖ. μέχρι γὰρ τοῦδε τὸ μὲν γινόμενον εἰρήκασιν, τὴν δ' αἰτίαν αὐτοῦ παραλελοίπασιν. ἀλλ' ὁ φυσικός ἀνὴρ, ὅσπερ τῶν ἄλλων ἀπάντων, οὕτω καὶ τὰς τούτων αἰτίας ἐξευρίσκειν ἐπιχειρεῖ. διότι γὰρ ἀτομάλως διάκεινται κατὰ τὰς τῶν μορίων κράσεις, οὐ λέων μόνον καὶ τράγος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ζώων πάμπολλα, διὰ τοῦτ' ἄλλα πρὸς ἄλλας ἐνεργείας ἐτοιμῶς ἔχει. περὶ μὲν δὴ τούτων Ἀριστοτέλει καλῶς ἐπὶ

tum. Minime igitur in corporibus id genus ex unica particula conjectandum de toto est. Neque enim ii, qui mores ex ingenio corporis docere profitentur, simpliciter de omnibus pronunciant: verum ipsi quoque experientia docti, si quis impense hirtio est pectore, hunc animosum judicant: si in cruribus est hirtis, salacem: non tamen causam etiam adjiciunt. Neque enim, cum pectus habere leoni simile dicunt, crura vero hirco, jam primam causam invenerunt: siquidem, cur leo quidem animosus, hircus vero salax sit, ratio etiam investigandum exigit: hactenus enim, quod in re quidem fieri cernitur, dixere, causam tamen ejus omisere. Caeterum is, qui naturali speculatione est exercitatus, sicuti aliorum omnium, ita horum quoque causas invenire tentat. Propterea enim, quod inaequali partium temperamento sunt, non leo modo et hircus, sed etiam caeterorum pleraque animalium, idcirco ad alias actiones aliud est primum. Ac de his quidem Aristoteles

Ed. Chart. III. [68.]

Ed. Bal. I. (76.)

πλεῖστον εἶρηται. τὸ δ' οὖν εἰς τὰ παρόντα χρηστὸν ἤδη φαίνεται, διότι χρηὸν σκοπεῖσθαι τῶν ἀνθρώπων τὰς κράσεις, ἕκαστον τῶν μορίων ἐξετάζοντα καθ' ἑαυτὸ, καὶ μὴ νομίζεν, εἴ τῳ δασὺς ὁ θώραξ, ὅλον ἐξ ἀνάγκης τοῦτο τὸ σῶμα θερμότερόν τε καὶ ξηρότερον ὑπάρχειν, ἀλλ' ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ θερμὸν εἶναι πλεῖστον, διὸ καὶ θυμικόν· δύνασθαι δ' ἐνίοτε δι' αὐτὸ τοῦτο μὴ ὁμοίως ἅπαν ἀντοῖς τὸ σῶμα θερμὸν καὶ ξηρὸν ὑπάρχειν, ὅτι πλεῖστον ἀνέπνευσεν ἐνταῦθα, καὶ πρὸς τὸν περιέχον ἐξεκενώθη τὸ θερμὸν. εἰ μὲν γὰρ ὅλη τοῦ σώματος κράσις ἐστὶν ὁμαλή, εὐθὺς ἂν εἴη τοῦτοις αὐτὸς σύμπτas ὁ θώραξ εὐρύτατος, αἱ τε φλέβες εὐρέσται, καὶ αἱ ἀριτήρια μεγάλαι τε ἅμα καὶ μέγιστον καὶ σφοδρότατον σφύζουσai, καὶ τρίχες πολλαὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα, καὶ αἱ τῆς κεφαλῆς εὐανξέσταται μὲν καὶ μέλαιναι καὶ οὐλαι κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν, ἐπὶ δὲ προήκοντι τῷ χρόνῳ φαλάκροις ἀκολουθήσασαι. καὶ μὲν δὴ καὶ σύντονον, καὶ διηρθρωμένον, καὶ μυῶδες, ἰσχυρὰν ὁμαλῶς τῆς κρά-

commode fulissimeque tractavit. Sed quod ad rem propositam est utile, id jam apparet, hominum scilicet temperamenta considerantibus singulas partium per se examinandas esse. Nec, si cui thorax solum hirsutus est, hinc totum corpus calidius sicciusque ex necessitate putandum, sed plurimum in corde caloris esse, eoque animosum; posse vero aliquando etiam hujus ipsius rei occasione accidere; quominus totum his corpus similiter calidum siccumque sit, quod scilicet plurimum caloris sursum hac spiraverit; atque in ambientem abierit. Nam si tota corporis temperies est aequalis, erit his statim thorax ipse universus latissimus, venae amplae, arteriae magnae; eadem maxime vehementissimeque pulsantes: tum plurimi per totum corpus pili, atque ii quidem in capite plurimi incrementi; nigri et crispi utique in prima aetate, procedente vero tempore calvities excipiet. Quin etiam ejusmodi hominibus, cum aequaliter sunt attemperati, et robustum et suis ar-

Ed. Chart. III. [68.]

Ed. Bas. I. (76.)

σεως ἔχουσιν, ὅλον ἔσται τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις τὸ σῶμα, καὶ τὸ δέσμα σκληρότερόν τε καὶ μελάντερον, ὥσπερ καὶ δασύτερον. οὕτω δὲ καὶ εἰ τὰναντία περὶ τὸν θώρακα συμπέσῃ, τῆς κράσεως ὁμαλῆς ὑπαρχούσης ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, τοῦτ' ἔστιν ὑγροτέρων τε καὶ ψυχροτέρων ἀπάντων τῶν μορίων γενομένων, ὁ μὲν θώραξ αὐτοῖς στενὸς καὶ ἄτριχος ἔσται, καθάπερ οὖν καὶ σύμπαν τὸ σῶμα ψιλὸν τριχῶν, ἀπαλόν τε καὶ λευκὸν τὸ δέσμα, καὶ ὑπόπυρρον ταῖς θριξί, καὶ μάλιστα ἐν νεότητι, καὶ οὐ φαλακροῦνται γηρῶντες, εὐθύς δὲ καὶ δειλοὶ, καὶ ἄτολμοι, καὶ ὀκνηροὶ, καὶ μικρὰς καὶ ἀδήλους ἔχοντες τὰς φλέβας, καὶ πιμελώδεις, καὶ νεύροις τε καὶ μυσὶν ἄρρώστοι, καὶ ἀδιάρθρωτοι τὰ κῶλα, καὶ βλαιοὶ γίνονται. διαφόρου μέντοι τῆς κράσεως τῶν μορίων ἀπεργασθείσης, οὐκ ἔτ' ἐξ ἐκτὸς αὐτῶν οἶόν τε περὶ τοῦ σύμπαντος ἀποφαίνεσθαι σώματος, ἀλλ' ἄμεινον ἐφ' ἕκαστον ἵεναι, καὶ σκοπεῖσθαι, ὅπως μὲν ἡ γαστήρ ἔχει κράσεως, ὅπως δ' ὁ πνεῦμων, ὅπως δὲ ὁ ἐγκέφαλος, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτό. ταυτὶ μὲν

ticulis distinctum et musculosum totum corpus erit: tum cutis davior, nigrior atque hirsutior. Ad eundem modum, si contraria omnia in thorace sint ac aequalis in toto corpore temperies vigeat, id est si humidiores et frigidiores universae corporis partes sint, thorax quidem angustus et glaber erit, sicuti etiam totum corpus pilis nudum: cutis vero mollis et alba: capilli subrubi, potissimum in juventute, et in senectute non calvescunt: timidique statim et ignavi et segnes: adde etiam parvis venis ac minime conspicuis: et adiposi fiunt: iidem nervis musculisque imbecillis et artubus parum articulate distinctis et blafis. At ubi varia partium temperies est, ex una earum pronunciare de toto corpore non licet, sed adeundae singulae sunt: aestimandumque, quo temperamento ventriculus, quo pulmo, quo cerebrum, ac reliquarum per se unaquaeque seorsum sit. Atque haec quidem ex functionibus noscenda,

Ed. Chart. III. [68. 69.]

Ed. Bas. I. (76. 77.)

οὐν ἐκ τῶν ἐνεργειῶν γνωρίζειν· οὐ γὰρ ἐστὶν οὐθ' ἀνρά-
 μενον ἀφ᾽ ἧς, οὐτ' ὑφ' αὐτοῖς θεασόμενον ἐξευρεῖν τὴν κοῤ-
 σιν αὐτῶν. προσεπισκίψασθαι δὲ καὶ τὰς τῶν περιεχόντων
 αὐτὰ μορίων διαθέσεις, ὧν ἀπάντων ἔξωθεν ἐστὶ τὸ δέσμα,
 [69] κατὰ τὴν ἡμετέραν οἰκῇσιν εὐκρατον οὔσαν, ἐνδεικνύ-
 μενον τῶν ὑποκειμένων μορίων τὴν φύσιν, οὐδ' ἐν αὐτῇ
 πάντων ἀπλῶς, ἀλλ' ὅσα ταῖς κράσεσιν ὡσαύτως ἔχει τῷ
 δέσματι. κατὰ δὲ τὰς ὑπὸ ταῖς ἄρκτοις τε καὶ τῇ μεσημ-
 βρία (77) χώρας, ἐπειδὴ τῶν μὲν εἰς τὸ βάθος ἀπελήλυται
 τὸ θερμὸν, ὑπὸ τοῦ περιέχοντος ἔξωθεν κρύους νικώμενον,
 τῶν δὲ εἰς τὸ δέσμα προσελήλυθεν, ὑπὸ τοῦ περιέχοντος
 θάλπους ἐλκόμενον, οὐκ ἐκ τῆς κατὰ τὸ δέσμα διαθέσεως
 οἷον τε γινῶναι σαφῶς ὑπὲρ τῆς ἐνδον τῶν μορίων κράσεως.
 ἀνόμαλος γὰρ ἡ τοῦ σώματος κοῤσιν ἐν ταῖς δυσκράτοις
 χώραις, οὐχ ὡσαύτως ἔχοντων τῶν τ' ἔξωθεν μορίων καὶ
 τῶν ἐντός. Κελτοῖς μὲν γὰρ καὶ Γερμανοῖς καὶ παντὶ τῷ
 Θρακίῳ τε καὶ Σκυθικῷ γένει ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν τὸ δέσμα,

cum nec manuum contrectatione, nec oculorum inspe-
 ctione invenisse temperiem eorum fit. Simul autem
 penitendus et continentium ea partium affectus est,
 quarum omnium extrema est cutis. Haec in nostra re-
 gione, quae utique temperata est, subjectarum partium
 naturam prodit, quanquam nec in ea simpliciter lo-
 quenti omnium, sed duntaxat earum, quae similem
 habent cuti temperiem. At in his quae sub Ursa et
 sub meridie sunt locis, quoniam quidem corporum, quae
 in altero sunt, calor in altum a circumdante extrin-
 secus et vincente frigore est fugatus, eorum autem,
 quae sunt in altero, in cutem is ab externo calore at-
 tractus prodiit, non potest ex eo affectu, qui in cutē
 cernitur, internarum particularum temperies clare discer-
 ni: quippe corporis temperies in regionibus his, quae a
 temperie recesserunt, inaequalis visitur, externis scilicet
 internisque partibus ad eundem se modum non habentibus.
 Celtis enim et Germanis et omni Thracio ac
 Scythico generi frigida humidaque cutis est: ideo

Ed. Chart. III. [69.]

Ed. Bal. I. (77.)

καὶ διὰ τοῦτο μαλακόν τε καὶ λευκόν καὶ ψιλόν τριχῶν.
 ὅσοις δ' ἔμφυτον θερμὸν εἰς τὰ σπλάγγνα καταπέφeyγεν
 ἅμα τῷ αἵματι, κἄνταῦθα κυκωμένου τε καὶ στενοχωρουμέ-
 νου καὶ ζέοντος αὐτοῦ, θυμικοί, καὶ θρασεῖς, καὶ δξύρ-
 ροποι ταῖς γνώμαις ἀποτελοῦνται. Αἰθίοψι δὲ καὶ Ἀραβίαι
 καὶ ὅλοις τοῖς κατὰ μεσημβρίαν ἢ μὲν τοῦ δέσματος φύσει
 ὥς ἂν ὑπὸ τε τοῦ περιέχοντος θάλπους, καὶ τῆς ἐμφύτου
 θερμασίας ἔξω φερομένης, διακεκνωμένη καὶ σκληρὰ καὶ ξηρὰ
 καὶ μέλαινα. τὸ δ' ὅλον σῶμα τῆς μὲν ἐμφύτου θερμότητος
 ἥκιστα μετέχει, θερμὸν δ' ἐστὶν ἄλλοτρίω τε καὶ ἐπικτήτῳ
 θερμῷ. καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο κάλλιστα πρὸς Ἀριστοτέλους
 ἐπὶ πολλῶν διώρισται. καὶ γὰρ προσέχειν αὐτῷ τὸν νοῦν,
 εἴπερ τιγὶ καὶ ἄλλῳ, καὶ σκοπεῖσθαι καθ' ἕκαστον σῶμα,
 πότερον οἰκείῳ θερμῷ θερμὸν ἐστίν, ἢ ἐπικτήτῳ. πάντα
 γοῦν τὰ σηπόμενα θερμὰ μὲν ἐπικτήτῳ θερμῷ, ψυχρὰ δ'
 οἰκείῳ. καὶ τὰ τῶν ἐποικούντων τὴν μεσημβρινὴν χώραν
 θερμὰ μὲν ἐπικτήτῳ θερμῷ, ψυχρὰ δὲ οἰκείῳ. καὶ παρ'
 ἡμῶν δὲ κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα τὸ φύσει θερμὸν πλεῖον,

etiam mollis, alba et pilis nuda. Omnis vero natu-
 ralis his calor in viscera una cum sanguine confugit:
 ubi dum agitur et premitur et fervet, animosi, au-
 daces et praecipitis consilii redduntur. Aethiopibus ve-
 ro et Arabibus, omnibus denique iis, qui ad meridiem
 incolunt, natura cutis ex ambientis aestu, et naturali
 calore foras acta, usta, dura, sicca et nigra reddi-
 tur, toto corpore naturalis quidem caloris exiguam
 obtinente portionem, sed alieno atque adscititio inca-
 lescente. Quippe id quoque optime ab Aristotele in
 multis est traditum, estque illi, si alteri ulli, attenden-
 dum, ac in singulis corporibus aestimandum, suo-
 ne et proprio, an adscititio calore incalcant: quae
 enim putrescunt, omnia adscititio calore sunt ca-
 lida; proprio frigent. Qui meridianam plagam inco-
 lunt, adscititio calore sunt calidi; proprio frigidi.
 Jam apud nos quoque naturalis calor hyeme est uberior,

Ed. Chart. III. [69.]

Ed. Bas. I. (77.)

τὸ δ' ἐπικτητόν ἐστιν ἥτιον. ἐν δὲ τῷ θέρει τὸ μὲν ἐπικτητόν πλέον, ἔλατιον δὲ τὸ σύμφυτον. ἅπαντα γοῦν ταῦτα διορίζεσθαι χρὴ τὸν μέλλοντα καλῶς διαγρῶναι κρά-
σιν. οὐ γὰρ δὴ ἀπλῶς, εἰ τὸ δέρμα μελάντερον ἤδη, θερ-
μότερος ὁ ἄνθρωπος ὅλος, ἀλλ' εἰ τῶν ἄλλων ἀπάντων
ὡσαύτως ἐχόντων. εἰ γὰρ ὁ μὲν ἐν ἡλίῳ θερμῷ διέτριφεν
ἐπιπλέον, ὁ δ' ἐν σκιᾷ, τῷ μὲν ἔσται μελάντερον τὸ δέρ-
μα, τῷ δὲ λευκότερον. ἀλλ' οὐδὲν τοῦτο πρὸς τὴν τῆς ὅλης
κράσεως ὑπάλλαξιν. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ δέρμα ξηρότερον ἡλιού-
μενον, ὑγρότερον δ' ἔσται σκιατρυφούμενον. ἡ φυσικὴ δ' οὐκ
εὐθὺς ὑπαλλαχθήσεται κράσις οὐθ' ἥπατος, οὔτε καρδίας,
οὔτε τῶν ἄλλων σπλάγχνων. ἄριστον οὖν, ὥς εἴρηται καὶ πρό-
σθεν, ἐκάστου τῶν μορίων ἴδια πεπορίσθαι τῆς κράσεως τὰ
γνωρίσματα. οἷον τῆς μὲν γαστρὸς, εἰ πέττει καλῶς, εὐ-
κράτος, εἰ δ' οὐ πέττει καλῶς, δύσκρατος. ἀλλ' εἰ μὲν
κνισσώδεις τινὰς ἢ καπνώδεις ἐργάζονται τὰς ἐργάς, ἄμε-
τρον αὐτῆς καὶ πυρῶδες ὑπάρχει τὸ θερμόν· εἰ δ' ὀξείας,

adscititius minor: aestate contra adscititius major, na-
turalis minor. Omnia igitur haec definiat oportet, qui
recte temperamentum est cogniturus. Neque enim om-
nino, si cutis nigrior apparet, jam totus homo calidior
est, sed si ita est, caeteris omnibus simili modo se ha-
bentibus. Siquidem, si alter in fervido sole versatus
diutius est, alter in umbra, illi nigrior, huic albidior
cutis erit: verum hoc ad totius temperamenti altera-
tionem nihil facit: ipsa namque cutis sub sole diutius
habita ficcior, in umbra humidior evadet: non tamen
naturalis temperies vel jecinoris, vel cordis, vel al-
terius cujusquam visceris statim mutabitur. Optimum
igitur fuerit (sicuti prius est dictum) cujusque seorsum
particulae temperamenti notas comparasse. Verbi gra-
tia ventriculi, si is bene concoquit, quod temperatus
sit: si non bene concoquit, intemperatus: si nidoro-
sos quosdam vel fumosos edit ructus, quod immodera-
tus et igneus in eo calor sit: si acidus, imbecillus et

Ed. Charit. III. [69. 70.]

Ed. Bas.-I. (77.)

ἄρρωστόν τε καὶ ἀσθενές. οὕτω δὲ καὶ βόεια κρία καὶ πάντα τὰ δυσκατέργαστα καλῶς πεπτόντων, ἄμετρον τὸ θειρόν· ἀσθενές δὲ τῶν ταῦτα μὲν οὐ πεπτόντων, ἰχθύας δὲ πετραίους ἢ τι τοιοῦτο πεπτόντων. ἐπισκέπτεσθαι δὲ χρὴ πάλιν ἐνταῦθα, εἰ μὴ διὰ τινα χυμὸν ἐτέρωθεν ἐπιρρέοντα τὸ σύμπτωμα γίνεται τῇ γαστρὶ. φλέγμα μὲν γὰρ ἐνίοις ἐκ τῆς κεφαλῆς, ξανθὴ δ' ἄλλοις ἐξ ἥπατος ἐς τὴν γαστέρα καταρρέει χολή, σπάνιον δὲ τοῦτο, καὶ ὀλιγίστοις συμβαίνει. παμπόλλους δὲ ἐκ τῆς κεφαλῆς κατέρχεται φλέγμα, καὶ μάλιστα ἐν Ῥώμῃ τε καὶ τοῖς ὑγροῖς οὕτω χροίοις. ἀλλὰ τοὶ καὶ τὸ σπάνιον ἐπιβλέπειν χρὴ, [70] καὶ μηδὲν ἐν παρίοργον τίθεσθαι, μηδ' ἀμελεῖν. οἶδα γὰρ ἐγὼ τισιν ἱκανῶς φλεγματούδεσιν ἀνθρώποις ἀθροίζουμένην ἐν τῇ γαστρὶ χολήν παμπόλλην ξανθὴν, ἣν ἰδίοις πρὸ τῶν σιτίων ὕδωρ πίνοντες ἢ οἶνον ἐξισμεῖν. εἰ δ' ἥψαντό ποτε σιτίων, πρὶν ἐμέσαι, διέφθειράν τε ταῦτα καὶ τὴν κεφαλὴν ὠδυνῶντο, καὶ τούτους ὥρτοί τινες χολαῖδες εἶναι φύσει. καίτοι μάλανοί τε ἦσαν ὅλον τὸ σῶμα, καὶ λευκοὶ, καὶ ἄτριχοι, καὶ

infirmus. Simili modo si qui bubulam et omnia, quae coctui difficilia sunt, concoquant, eorum calor immodicus sit: si qui vero haec concoquere non valent, sed laxatiles pisces et talia concoquant, infirmus. Videndum autem hic rursum, num succi alicujus, qui aliunde confluat, culpa ejusmodi symptoma ventriculo accidat. Aliis enim ex capite pituita, aliis flava ex jecinore bilis in ventriculum confluit, rarum tamen hoc et paucissimis contingit: at compluribus a capite defluit pituita, atque id maxime Romae ac locis perinde humidis. Caeterum et quod raro accidit considerandum, nihilque pro superfluo habendum aut negligendum: siquidem ipse vidi, quibusdam perquam pituitosis hominibus multam tamen in ventriculo colligi flavam bilem: quam cum ante cibum aqua vinoque epoto evomere debuissent, si quid ciborum prius, quam vomerent, gustassent, et hos corrumpere, et capite dolerent: et hos quidam natura biliosos esse credebant, quanquam essent toto corpore molles, et candidi, et glabri, et adiposi, et venis

Ed. Chart. III. [70.]

Ed. Bas. I. (77.)

πιμελώδεις, καὶ ἄφλεβοι, καὶ ἄμυνοι, καὶ ἄναιμοι, καὶ ἄπτομένοις οὐ λίαν θερμοί. ἄλλους δὲ τινὰς οἶδα μηδέποτε μὲν ἐμέσαντας χολὴν ξανθὴν, ἰσχυροὺς δὲ καὶ δασεῖς καὶ μυώδεις καὶ μέλανας καὶ φλεβώδεις καὶ θερμοὺς ἱκανῶς, εἴ τις ἄψαιτο, φαινομένους, οἷος καὶ ὁ φιλόσοφος Εὐδήμος. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ἐμπέπτωκε καὶ ἀνατομικὸν τι θεώρημα, ὃ μὴ γνόντες ἐνιοὶ τῶν ἱατρῶν ἀποροῦνται δεινῶς ἐπὶ τῇ διαφωνίᾳ τῶν συμπτωμάτων, ἀγνοοῦντες, ὥς ὁ πόρος, ὃ τὴν χολὴν εἰς τὴν γαστέρα τὸ ἥπαρ ἐξερεύγεται, τοῖς μὲν διπλοῦς ἐστὶ, τοῖς δὲ ἀπλοῦς, ὥς καὶ ταῖς τῶν τετραπόδων ζώων ἀνατομαῖς ἐστὶ θεάσασθαι. τὰ πολλὰ μὲν οὖν ἢ ἀπλοῦς ἐστὶν, εἰς τὰ μεταξὺ πυλωροῦ τε καὶ νήστεως ἐκφυόμενος, ὃ δὴ γαστροῦς ἐκφυσὶν ὀνομάζουσιν, ἢ διπλοῦς γενόμενος εἰς μὲν τὴν ἐκφυσιν ἐμβάλλει θατέρῳ στόματι τῷ μείζονι, θατέρῳ δὲ τῷ μικροτέρῳ κατὰ τὸν πνιγμένον, μικρὸν ἀνωτέρω τοῦ πυλωροῦ. σπανιώτατα δὲ τὸ μὲν ἄνω μέρος αὐτοῦ ποτὲ μείζον εὐρίσκεται, τὸ κάτω δ' ἑλαττον.

ac musculis parum conspicuis, praeterea exangues, nec tangentibus admodum calidi. Vidi alios quosdam, qui flavam bilem nunquam vomuissent, graciles autem et hirsuti, et musculosi, et nigri, et venosi, affatimque calidi, si quis tangeret, viderentur: cujusmodi habitu Eudemus philosophus erat. Sed incidit hoc loco speculatio quaedam anatomica, quam aliqui medicorum ignorantes, ex symptomatum dissonantia magnopere anguntur, dum parum intelligunt, meatum illum, per quem jecur bilem in ventrem evomit, aliis geminum esse, aliis unicum, id quod in quadrupedum dissectionibus videre licet. Ac plurimum quidem unicus is est in id intestinum, quod pylori, id est exitus fundi ventris, et jejuni medium est, insertus: medium id γαστροῦς ἐκφυσιν, quasi quiddam e ventre enatum, vocant. Vel si geminus meatus sit, in ecphyfin illam major inseritur, minor in fundum ventriculi paulo supra pylorum invenitur: sed tamen in paucissimis superior pars major,

Ed. Chart. III. [70.]

Ed. Bas. I. (77.)

ἀλλ' ἐφ' ὧν γε μείζον ἐστιν, ἐπὶ τούτων ἡ γαστήρ ἐφ' ἡμέραν ἐμπίπλεται χολῆς οὐκ ὀλίγης, ἣν ἐμῖν τε θέονταί τε πρὸ τῶν σιτίων, καὶ βλάβιτοται κατασχόντες. οἷς δὲ παντελοῦς ἀπλοῦς ἐστιν ὁ πόρος, εἰς τὴν ἵησιν ἡ χολή τούτοις σύμπασα καταρρέει. πῶς οὖν χοῆ διαγιγνώσκειν αὐτούς; οὐ γὰρ δὴ ἀνατεμεῖν γε ζῶντας τοὺς ἀνθρώπους ἀξιῶ. πρῶτον μὲν ὕλη τοῦ σώματος τῇ κράσει, καθ' ὃ τι καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἐλέγετο, δεύτερον δὲ τοῖς ὑπιοῦσι κάτω. χολῶδῃ μὲν γὰρ ἄκρατα διὰ τῆς γαστρὸς ἐξεκενούτο συνεχῶς Εὐδῆμω, διότι καὶ πολλὴν ἠθροῖζε χολήν, καὶ οὐδὲν αὐτῆς εἰς τὴν ἄνω κοιλίαν ἀφικνεῖτο. τοῖς δὲ ἄλλοις, οἷς ἡ μὲν ἐξίς φλεγματώδης, ἐμοῦσι δὲ χολήν, ἥκιστα διαχωρεῖται χολῶδες· καὶ γὰρ ὀλίγον γεννᾶται τῆς ξανθῆς χολῆς αὐτοῖς, καὶ πλεῖστον εἰς τὴν ἄνω κοιλίαν ἀφικνεῖται. τρίτον ἐπὶ τοῖς εἰρημέτοις εἶδος γνωρισμάτων ἐν αὐτοῖς τοῖς κενουμένοις ἐστίν. οἷς μὲν γὰρ ἐν τῇ γαστρὶ τὸ χολῶδες γεννᾶται περίττωμα, πρασοειδὲς φαίνεται· ξανθὸν δ' ἀκρι-

inferior minor. Caeterum quibus est major, iis in ventrem quotidie non exiguum bilis effunditur: quam et evomant ante cibos oportet, et nisi id faciant, laeduntur; quibus autem unicus est omnino meatus, iis tota bilis confluit in jejunum. Quanam igitur ratione dignoscere hos licebit? neque enim dissecandos esse vivos homines censeo. Primum certe totius corporis temperamento, veluti paulo supra est propositum: deinde iis, quae infra excernuntur. Eadem enim biliosa mera perpetuo per sedem excernebat, utpote qui multam colligebat bilem, cujus nihil in superiorem ventrem perveniebat. Reliquis, qui scilicet et pituitoso sunt corporis habitu, et bilem evomunt, his haudquaquam est alvus biliosa, quippe qui et minimum flavae bilis gignunt, et ejus plurima portio in superiorem ventrem pervenit. Tertium indiciorum genus in iis est, quae evacuantur. Nam quibus in ventre biliosum excrementum gignitur, id porri virorem prae-

Ed. Chart. III. [70.]

Ed. Bas. I. (77.)

βῶς ἐστίν, ἢ ὠχρόν γε πάντως, οἷς ἐξ ἥπατος ὑπέρχεται. καὶ οἷς μὲν ἐν γαστρὶ τὸ πρασοειδὲς τοῦτο γεννᾶται, χρόη πάντως αὐτοῖς τὸ ἐδηδεσμένον σιτίον οὐκ ἄρτον οὐδὲ κρέας εἶναι χοίρειον, ἢ τι τοιοῦτο παραπλήσιον, ἀλλὰ θερμοτέρον γε, τῶν δ' ἐξ ἀνάγκης, καὶ οὐκ εὐχυμον. οἷς δ' ἐξ ἥπατος εἰς αὐτὴν ἀφικνεῖται, ξανθὸν ἢ ὠχρόν ἐμεῖται, καὶ εὐχυμώτατον ἢ τὸ ληφθὲν σιτίον, καὶ ἄκρως πεφθῆ. καὶ μᾶλλον τοῖς ἀκριβῶς πέψασιν ἐμεῖται τὰ ξανθὰ, καὶ πολλῶ μᾶλλον ἔτι τοῖς ἐπὶ πλέον αὐτῶν ἀσιτήσασιν. τὰ δὲ πρασοειδῆ μόνοις τοῖς κακῶς πέψασιν ἐν τῇ κοιλίᾳ γεννᾶται. καὶ μὲν δὴ καὶ φροντίδες, καὶ θυμοί, καὶ λῦπαι, καὶ πόνοι, καὶ γυμνάσια, καὶ ἀγρυπνίαι, καὶ ἀσιτίαι, καὶ ἐνδειαι πλείονα τὸν τῆς ξανθῆς χολῆς τούτοις ἀθροίζουσι χυμὸν, ὅτι καὶ πλείονα γεννῶσιν ἐν ἥπατι. ταῦτά τε οὖν ἀκριβῆ τὰ γνωρίσματα, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι, τῷ μὲν ἀγχυρῶ καὶ πυρῶδει τοῦ κατὰ τὴν γαστέρα θερμοῦ τῆς εἰς τὸ χολῶδες τροπῆς ἐπομένης, ἄρτοι καὶ κρέα χοίρεια

fert: at quibus ex jecinore descendit, iis vel plane flavum est, vel omnino saltem pallidum. Praeterea quibus in ventriculo bilis illa gignitur, quae porri colorem imitatur, debet omnino iis cibis fuisse non panis, non suilla caro, simileve aliquid, sed necessario aliquid, quod his calidius fuit, neque id boni succi: quibus autem ex jecinore in ventrem defluit, iis flava ea pallidave evomitur, etiam si boni in primis succi fuit quod sumpserunt, etiam si ad summum fuit concoctum: immo vero magis ipsis, qui exacte concoxerunt, flava vomuntur, atque etiam magis iis, qui diutius cibo abstinnerunt: quae vero bilis porrum refert, iis solis gignitur in ventre, qui utique concoxerunt male. Quin etiam sollicitudo, ira, dolor, labor, exercitatio, vigilia, abstinentia et inedia succi flavae bilis plus acervant: propterea quod plus ejus succi in jecinore gignunt. Sunt igitur tum haec certa indicia, tum ad haec, quod, ubi siccum et igneum ventriculi calorem conversio ad biliosum sequitur, panis et suilla et bubula caro com-

Ed. Chart. III. [70. 71.]

Ed. Bas. I. (77. 78.)

καὶ βόεια κάλλιον πεφθῆσονται τῶν πετραίων ἰχθύων.
 [71] εἰ δ' ἐξ ἥπατος καταρρέοι, παρὰ τὴν τῶν ἐδεσμάτων
 ὑπάλλαξιν οὐδὲ μία τῆς πέψεως ἔσται διαφορά. ἐν τοῖ-
 τοις μὲν δὴ διώριστα τὸ δι' ἄλλο τε καὶ μὴ διὰ τὴν κρᾶ-
 σιν γεγόμενον. κατὰ τὸν (78) αὐτὸν δὲ τρόπον, εἰ καὶ
 τῆς κεφαλῆς ἐπὶ τὴν γαστέρα φλέγμα καταρρέον ὀξύρε-
 γμίας αἷτιον γίγναιτο, χορὴ κῆνταῦθα κατὰ τὰς ὁμοίας με-
 θόδους ἀποχωρίζειν αὐτὸ τοῦ τῆς γαστρὸς ἰδίου παθήμα-
 τος. οὕτω δὲ καὶ τὰς τῆς κεφαλῆς ὀδύνας, ἥ διὰ τὴν οἰ-
 κίαν αὐτῆς δυσκρασίαν, ἥ διὰ τὰ τῆς γαστρὸς περιπτώ-
 ματα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸν ἐγκέφαλον ἐπισκέπτεσθαι καθ'
 ἑαυτὸν, ὁποίας ἔστι κράσεως, ἄμεινον, οὐκ ἐκ τῆς τοῦ
 παντὸς σώματος διαθέσεως. αὐτοῦ δὲ κατ' αὐτὸν, ὁποίας
 ἔστι κράσεως, ἐπίσκεψις ἥ τε πολίωσις ἐστίν, οἱ τε κᾶ-
 ταρροὶ, καὶ βῆχες, καὶ κόρυζαι, καὶ σιέλου πλῆθος. ἅπαν-
 τα γὰρ ταῦτα ψυχρότερον αὐτὸν ἐμφαίνει καὶ ὑγρότερον
 ὑπάρχειν. ἔτι δὲ μᾶλλον, εἰ ἐπὶ ταῖς τυχοῦσαις προφάσε-
 σιν εἰς τοιαύτας ἔρχεται διαθέσεις. ἥ δέ γε φαλάκρωσις
 ἐπὶ ξηρότητι, καὶ ἡ τῶν μελαινῶν τε καὶ πολλῶν τριχῶν γένεσις

modius quam laxatiles pisces concoquentur: cum, si ex
 jecinore bilis affluat, ex comestorum nulla sequutura sit
 concoctionis diversitas. Atque his quidem discernitur,
 quod non temperamenti, sed alterius cujusquam gratia
 provenit. Ad eundem modum, si defluens a capite in
 ventrem pituita acidi ructus causa est, conveniet si-
 mili ratione hic quoque a ventris proprio affectu hanc
 discernere. Aequè vero et capitis dolores, ex propria-
 ne ejus intemperie, an propter ventris aliqua excre-
 menta incidant, discernendi. Jam cerebrum ipsum cu-
 jus sit temperamenti, per se aestimare est satius, quam
 ex corporis totius affectu: ipsius autem per se confide-
 ratio ex canitie, catarrhis, tussi, destillatione et
 salivæ copia initur, quippe quæ omnia id frigidius hu-
 midiusque esse doceant: atque his amplius, si ex levi
 qualibet occasione in hos devenit affectus. At calvitie
 ex siccitate provenit: nigrorum autem et frequentium

Ed. Chart. III. [71.]

Ed. Bas. I. (78.)

εὐκρασίας ἐγκεφάλου γνῶρισμα. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν τρόπον
 αἰεὶ χρὴ σκοπεῖσθαι περὶ κράσεως, ἕκαστον ἰδίᾳ μόριον ἐξετά-
 ζοντα, καὶ μὴ περὶ πάντων ἀποφαίνεσθαι τολμῶν ἐξ ἑνός,
 ὥσπερ ἐποίησαν ἔνιοι, τοὺς μὲν σιμούς ὑγροὺς εἶναι φάμενοι,
 τοὺς δὲ γρυποὺς ξηροὺς, καὶ οἷς μὲν οἱ ὀφθαλμοὶ μικροὶ, ξη-
 ροὺς, οἷς δὲ μεγάλοι, ὑγροὺς. τοῦτο μὲν οὖν καὶ διαπεφώνηται
 πρὸς αὐτῶν. οἱ μὲν γάρ τινες ὑποθέμενοι, τῶν ὑγρῶν εἶναι μο-
 ρίων τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐν οἷς ἂν μείζους εὐρίσκωσιν, ὑγρότητα
 κράσεως ἐν τούτοις κρατεῖν ὑπολαμβάνουσιν. ἔνιοι δὲ, τῇ
 ῥώμῃ τοῦ θερμοῦ κατὰ τὴν πρώτην διάπλασιν ἀγαπνεύσαν-
 τος ἀθροώτερόν τε καὶ πλείον, οὐκ ὀφθαλμοὺς μόνον,
 ἀλλὰ καὶ τὸ στόμα καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας πόρους γενέ-
 σθαι φασὶ μείζονας, ὅθεν οὐκ ὑγρότητος, ἀλλὰ θερμότητος
 εἶναι γνῶρισμα. ἀμφοτέροι δὲ διαμαρτάνουσι τῆς ἀληθείας,
 ἐνὶ μὲν καὶ κοινῇ λόγῳ, διότι περὶ παντός τοῦ σώματος ἐξ ἑνός
 ἀποφαίνεσθαι τολμῶσι μορίου· κατὰ δὲ δεύτερον τρόπον, ὅτι
 τῆς διαπλαστικῆς ἐν τῇ φύσει δυνάμεως οὐ μέμνηται, τεχνικῆς

pilorum proventus boni in cerebro temperamenti nota
 est. Ergo ad hunc modum de temperamentis ineunda
 semper nobis consideratio est, quamque scilicet parti-
 culam seorsum perpendentibus, nec ausis ex una pro-
 nunciare de omnibus: quod utique nonnulli fecerunt,
 qui resimos humidos, aduncos siccos esse dixerunt:
 et quibus parvi sunt oculi, siccos: quibus magni,
 humidos. Atque de hoc quidem parum inter eos con-
 venit: alii namque eorum, qui scilicet humidis particu-
 lis oculos annumerant, in quibus eos majores vident,
 in iis humiditatem temperamenti pollere existimant: alii
 caloris vehementia, qui in prima formatione sursum con-
 fertim magis copiosiorque ferebatur, non oculos modo,
 verum etiam os ipsum et reliquos omnes meatus ampli-
 ores factos ajunt: ita non humiditatis id, sed caloris
 indicium esse. Verum ambo a veritate aberrant, uno
 modo eoque communi, quod unius particulae occasione
 de toto corpore pronunciare sunt ausi: altero, quod
 formatricis in natura virtutis, quae artifex facultas est

Ed. Chart. III. [71.]

Ed. Bas. I. (78.)

οὔσης καὶ τοῖς τῆς ψυχῆς ἤθεσιν ἀκολούθως διαπλαττούσης τὰ μόρια. περὶ ταύτης γάρ τοι καὶ Ἀριστοτέλης ἠπόρησε, μήποτ' ἄρα θειοτέρας τινὸς ἀρχῆς εἴη, καὶ οὐ κατὰ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν. οὐκ οὖν ὁρθῶς μοι δοκοῦσι ποιεῖν οἱ προπετιῶς οὕτως ὑπὲρ τῶν μεγίστων ἀποφαινόμενοι, καὶ ταῖς ποιότησι μόναις ἀναφέροντες τὴν διάπλασιν. εὐλογον γάρ, ὄργανα μὲν εἶναι ταύτας; τὸ διαπλάττον δ' ἕτερον. ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῶν τηλικούτων ζητημάτων ἐνδέχεται ἐξευρίσκειν, ὥς ἔμπροσθεν ἐδείξαμεν, ὑγρὰν καὶ ξηρὰν, καὶ θερμὴν καὶ ψυχρὰν κράσιν. ἀμαρτάνουσιν οὖν οἱ τῶν οἰκείων μὲν ἀμελοῦντες γνωρισμάτων, ἐπὶ δὲ τὰ πόρρω τε καὶ ζητήσεως ἱκανῆς τετυχηκότα καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο καὶ παρ' αὐτοῖς ταῖς ἀρίστοις φιλοσόφοις ἀποροίμενα μεταβαίοντες. οὐδὲ γάρ οὐδ' ὅτι τὰ μὲν παιδία σιμώτερα, γρυπώτεροι δ' οἱ παραμιάζοντες, εὐλογον, ὑγροὺς μὲν νομίζειν τοὺς σιμούς ἀπαντας, ξηροὺς δὲ τοὺς γρυπούς. ἀλλ' ἐνδέχεται μὲν, καὶ τῆς διαπλαστικῆς δυνάμεως ἔργον εἶναι τὸ τοιοῦτο μᾶλλον, ἢ τῆς κράσεως. εἰ δ' ἄρα καὶ

et particulas secundum animi mores effingit; parum meminerunt. De hac namque Aristoteles dubitavit, numquid diviniore originis sit, atque a calido, frigido, humido et sicco res diversa: quo mihi minus recte facere videntur, qui tam temere de rebus maximis pronunciant et solis qualitatibus formandarum partium causam assignant: rationabile enim est, haec organa esse, formatorem alium. Sed et citra tam arduas quaestiones invenire licet, sicut ostendimus, humidam et siccam calidamque et frigidam temperiem. Errant igitur, qui, propriis indiciis neglectis, ad ea, quae longe posita sunt et magnae quaestioni fuerunt, atque ad hunc usque diem optimis philosophorum dubitata sunt, convertuntur. Neque enim propterea, quod pueri natis magis sunt resimis, florentes aetate magis aduncis, idcirco rationabile est resimos omnes humidos censere, aduncos vero siccos: sed fieri potest, ut formatricis virtutis ejusmodi opus sit potius, quam temperamenti. Quod

Ed. Chart. III. [71. 72.]

Ed. Bas. I. (78.)

τῆς κρᾶσεως εἶη γνώρισμα, τῆς ἐν τῇ ῥινὶ μόνῃς εἶη ἄν, οὐ τῆς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι. μάτην οὖν ὑπ' αὐτῶν κηκεῖνο λέγεται, τὸ ῥινὰ τε ὀξεῖαν γίνεσθαι καὶ ὀφθαλμοὺς κοίλους καὶ κροτάφους συμπεπιτωκότας ἐν ταῖς ξηραῖς φύσει κρᾶσειν, ὅτι κἂν τοῖς πάθεσιν οὕτω συμπίπτει τοῖς συντήκουσί τε καὶ κενοῦσι πέρα τοῦ μετρίου τὰ σώματα. πολλάκις μὲν γὰρ οὕτω συμπίπτει, πολλάκις δ' οὐχ οὕτως ἀλλ' ἔστιν ἰδεῖν καὶ μαλακὴν καὶ πιμέλωδην καὶ λευκὴν καὶ πολύσαρκον ὅλον τοῦ σώματος τὴν ἔξιν ἐπὶ μικροῖς ὀφθαλμοῖς ἢ ὀξεῖα ῥινί, καὶ ξηρὰν καὶ ἄσαρκον [72] καὶ μέλαιναν καὶ δασεῖαν ἐπὶ τε τοῖς μεγάλοις ὀφθαλμοῖς σιμῇ τε τῇ ῥινί. βέλτιον οὖν, εἴπερ ἄρα τῆς ῥινὸς μόνῃς, ὑγρότητα μὲν τῇ σιμότητι, ξηρότητα δὲ τῇ γρουπότητι τεκμαίρεσθαι, καὶ μὴ περὶ τῆς ἅπαντος τοῦ ζώου κρᾶσεως ἐντεῦθεν ἀποφαίνεσθαι. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ παντὸς οὗτινος οὖν ἑτέρου μορίου τὴν ἰδίαν κρᾶσιν ἐκ τῶν οἰκείων ἐπισκοπεῖσθαι γνωρισμάτων ἄμεινον, οὐ περὶ τῆς ὅλης τοῦ σώματος κρᾶσεως ἀφ' ἑνὸς μέρους

si temperamenti est nota, at certe ejus, quod in naso tantum habetur, non ejus, quod in toto corpore, nota fuerit. Quare frustra illud praedicant, in ficcis natura temperamentis nasum acutum, oculos cavos, tempora collapsa: quod scilicet in affectibus iis, qui corpora liquant atque supra, quam par est, inaniunt, haec contingant. Saepe namque sic accidit, saepe non ita: sed videre licet totius corporis habitum et mollem et pinguem et album et carnosum, cum tamen oculi sunt parvi et nasus acutus: rursus ficcum, macilentum et nigrum et hirsutum, ubi magni sunt oculi et nasus reflexus. Praestat igitur, siquidem de solo agitur naso, reflexo humiditatem, adunco ficitatem conjectes, nec de totius animantis temperie ex his particulis pronuncies. Pari modo oculorum et alterius cujuslibet partis proprium temperamentum ex propriis indiciis aestimari est satius, non de totius corporis temperie ab una quapiam particula indicium sumi. Sive:

Ed. Chart. III. [72.]

Ed. Bal. I. (78.)

ἐπιδείξιν λαμβάνειν. εἴτε γὰρ ὑγρότητος, εἴτε θερμότητος ἐπικρατούσης, εἴτε καὶ ἀμφοτέρων, ὀφθαλμοὺς γλαυκοὺς τίθεσθαι χρή, γνώρισμα τῆς οἰκείας ἂν εἶεν οὕτω γε, καὶ οὐ τῆς ἀπάντων τῶν μορίων τοῦ σώματος ἐνδεικτικοὶ κράσεως. οὐδὲ γὰρ, εἰ σκληρὰ καὶ ἄσπερα τὰ σκέλη, ξηρὰ πάντως καὶ ἡ κραῖσις ὅλου τοῦ σώματος. ἐνιοὶ γὰρ ἱκανῶς εὐσαρκοὶ καὶ πιμελώδεις καὶ παχεῖς καὶ προγαστροὶ καὶ μαλακοὶ καὶ λευκοὶ γίνονται μετὰ ταιούτων σκελῶν. ἀλλ' εἰ μὲν ὁμαλῶς ἅπαν ἔχει τὸ σῶμα τῆς κράσεως, οἷς μὲν ἰσχνὰ τὰ σκέλη, ξηροὶ πάντως εἰσιν, ὑγροὶ δ', οἷς παχεῖα. καὶ οἷς μὲν ἡ ῥίς ὀξεῖα ἢ γρυπὴ, οὗτοι ξηροὶ, σιμῆς δ' οὔσης, ὑγροὶ. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τῶν κροτάφων, ἀπάντων τε τῶν ἄλλων μορίων. οἷς δ' ἀνώμαλος ἡ κραῖσις, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ πάντων τῶν μορίων, ἄτοπόν ἐστιν ἐξ ἐνὸς μορίου φύσεως ὑπὲρ ἀπάντων ἀποφαίνεσθαι. τοιοῦτο δὲ τι τοὺς πλείστους αὐτῶν ἠπάτησεν, οὐχ ὑπὲρ ἀνθρώπων μόνων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν

enim humoris vincentis, sive caloris, sive etiam amorum caelios oculos indicium statuere oporteat, utique proprii ipsorum sic, non omnium totius corporis partium temperamenti documentum fuerint. Neque enim, si sicca et macra crura sunt, omnino siccum est totius corporis temperamentum: aliqui namque affatim, carnosissimi et pingues et crassi et prominenti ventre et molles et candidi etiam cum ejusmodi cruribus cernuntur: verum, si totius corporis temperies aequaliter se habeat, sicci omnino sunt, quibus macra sunt crura, humidi, quibus crassa. Praeterea quibus acutus est nasus aut aduncus, hi sicci: quibus resimus, humidi. Ad eundem modum de oculis, temporibus, caeteris denique omnibus particulis judicandum. Quibus vero impar temperamentum est, nec omnium particularum idem, alienum a ratione est ex uniceae particulae natura de omnibus sententiam ferre. Porro tale quippiam plurimis eorum imposuit, cum non de hominum modo, sed etiam aliorum animalium totius

Ed. Chart. III. [72.]

Ed. Bal. I. (78.)

ἄλλων ζώων ἀποφύνασθαι τολμήσαντας ὑπὲρ ὕλης τῆς
 κράσεως ἐκ μόνων τῶν κατὰ τὸ δέσμα γνωρισμάτων. οὐδὲ
 γὰρ, εἰ σκληρὸν τὸ δέσμα, ξηρὸν ἐξ ἀνάγκης τὸ ζῶον, ἀλλ'
 ἐγγωρεῖ τὸ δέσμα μόνον, οὔτ' εἰ μέλαν, οὔτ' εἰ δασύ.
 κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οὔτ' εἰ μαλακὸν ἢ ψιλὸν τρι-
 χῶν, ὑγρὸν ἐξ ἀνάγκης ὅλον τὸ ζῶον. ἀλλ' εἰ μὲν ὁμαλῶς
 κέκρωται σύμπαν, εὐλογόν ἐστιν, οἷον περ τὸ δέσμα, τοι-
 οὔτο εἶναι καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον μορίων· εἰ δ' ἀνωμάλως,
 οὐκ ἐτι. τῶν γοῦν ὀστράων ὑγρότατον μὲν ὅλον τὸ σῶμα,
 ξηρότατον δὲ τὸ δέσμα. τὸ γὰρ δὴ ὀστράκον αὐτοῖς, οἷον
 περ ἡμῖν τὸ δέσμα, καὶ ἡ προσηγορία δ' ἐντεῦθεν, ὀστρα-
 κοδέσμων ἀπάντων τῶν τοιούτων ζώων ὀνομασθέντων, ἐκ
 τοῦ τὸ δέσμα παραπλήσιον αὐτοῖς εἶναι τῷ ὀστράκῳ. καὶ
 τὰ μαλακόστρακα δὲ, καθάπερ ἄστιακοί, καὶ κύραβοι, καὶ
 καρκῖνοι, ξηρὸν μὲν ἔχει τὸ δέσμα, τὴν δ' ἄλλην ἅπασαν
 κρῶσιν ὑγρὰν. καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο πολλάκις αἴτιον ὑπάρχει
 τοῖς ζώοις τῆς ἐν ταῖς σαρκὶν ὑγρότητος, ὅτι πᾶν αὐτοῖς

corporis temperamento ex indiciis, quae in cute tan-
 tum spectantur, iudicium ferre sunt ausi. Neque enim,
 si dura cutis est, necessario siccum est animans, sed fieri
 potest, ut tantum cutis sic sit affecta: sed nec si nigra
 haec hirtave est: simili modo, nec si mollis haec de-
 pilisve est, humidum ex necessitate totum est animal:
 verum, si per totum aequabiliter est attemperatum, ratio
 est, ut, qualis sit cutis, talis sit et reliquarum partium
 unaquaeque: sin inaequaliter, non item: quippe ostre-
 orum totum corpus humidissimum est, cutis ipsa sic-
 cissima. Est enim iis qua teguntur testa, cujusmodi est
 nobis cutis, atque hinc illis est nomen: ὀστρακόδεσμα
 enim nominantur omnia ejusmodi animantia: propterea
 quod cutis eis ostraco, id est testae, assimilis est. Jam
 μαλακόστρακα, id est quae molli testa integuntur, vel-
 uti marinae locustae et gammari et cancri, cutem qui-
 dem habent siccam, reliquam universam temperiem humi-
 dam: immo vero illud ipsi humiditatis in carne non-
 nunquam animalibus causa est, quod siccam terream-

Ed. Chart. 11L [72.]

Ed. Bas. L. (78. 79.)

τὸ ξηρὸν καὶ γεῶδες ἢ φύσις ἀποτίθεται πρὸς τὸ δέρμα, μὴ τοίνυν μήθ', ὅτι ξηρὸν τοῦτο τοῖς ὀστέοις, εὐθὺς καὶ τὴν σάρκα νομιστέον ὑπάρχειν ξηρὰν, μήθ', ὅτι πλαδαρὰ καὶ μυζώδης, ἥδη τοιοῦτο ὑποληπιέον εἶναι καὶ τὸ δέρμα. δίκαιον γάρ, ἕκαστον τῶν μορίων ἐξ ἑαυτοῦ γνωρίζεσθαι. ταῦτά τε οὖν ἁμαρτάνουσιν οἱ τὰ περὶ κράσεων ἡμῖν ὑπομνήματα καταλλοινότες. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι μὴδὲ μέμνηται τοῦ πρὸς Ἱπποκράτους ὀρθότατα παρηγημένου, τοῦ δεῖν ἐπισκέπτεσθαι τὰς μεταβολὰς, ἐξ ὧν εἰς οἷα γίγνεται. πολλάκις γὰρ τὰ παρόντα γνωρίσματα τῆς ἐμπροσθεν κράσεως ἐστίν, οὐ τῆς νῦν ὑπαρχούσης τοῦ σώματος. φέρε γάρ, εἰ τις ἐτὼν γεγονὼς ἐξήκοντα δασὺς ἰκανῶς εἴη, μὴ διότι νῦν ἐστὶ θερμὸς καὶ ξηρὸς, ἀλλ' ὅτι ἐμπροσθεν μὲν τοιοῦτος ἐγένετο, ὑπομένουσι δ' αἱ τότε γεννηθεῖσαι τρίχες, ὥσπερ ἐν τῷ θερμῷ πολλάκις αἱ κατὰ τὸ ἔαρ ἀναφυεῖσαι βοτάναι. τοῖς μὲν γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ καὶ κατὰ βραχὺ συνέβη τῆς ἄγαν ἐκείνης (79) ἀπαλλαγῆναι δασύτητος, ἐκπιπτουσῶν ἐκ τῆς ἄκρας ξηρότητος τῶν τριχῶν. ἐνίοις δὲ

que portionem natura his universam circa cutem reponit. Non est igitur putandum, nec, quod cutis ossibus sicca est, illico carnem quoque esse siccam: nec, quod haec perhumida mucosaque est, jam cutem quoque ejusmodi esse: quippe aequum est quamque particulam ex se ipsa dignosci. Ergo tum in his peccant ii, qui commentarios de temperamentis nobis reliquerunt, tum quod id omittunt, quod Hippocrates rectissime admonuit, spectandum esse, ex quibus in quae mutationes fiant: fit enim non raro, ut praesentes notae prioris temperamenti sint, non ejus, quod in corpore nunc habetur: veluti si quis annos natus sexaginta denso pilo sit, non quod calidus et siccus nunc sit, sed quod antea talis fuerit. Consistunt autem ei prius geniti pili ad eam modum, quo herbae, quae vere sunt enatae, nonnunquam perseverant aestate. Aliis enim spatio et paulatim contingit a plurimo illo hirtio mutari, labentibus scilicet prae nimia siccitate pilis: aliis diutissime pili per-

Ed. Chart. III. [72.73.]

Ed. Bas. I. (79.)

ἄχοι πλείστου παραμένουσιν, οἷς ἂν μὴτ' ἀποξηρανθῶσιν
 ἱκανῶς ἐπὶ προήκοντι τῷ [73] χρόνῳ, καὶ τὴν πρώτην ἔκφυσιν
 αἱ τρίχες αὐτοῖς ἰσχυρὰν ποιήσονται· δίκην φυτῶν ἀκριβῶς
 ἐνεργεζομένων τῇ γῇ· μὴ τοίνυν, εἰ δασύς τις ἱκανῶς ἔστιν,
 εὐθύς τοῦτον ἀλώμεθα μελαγχολικὸν ὑπάρχειν, ἀλλ' εἰ μὲν
 ἀκμάζων, οὕτω τοιοῦτον· εἰ δὲ παρακμάζων, ἤδη μελαγχο-
 λικόν· εἰ δὲ γέρον, οὐκ ἔτι· γίνονται γὰρ αἱ μελαγχολικαὶ
 κρώσεις ἐκ συγκαίσεως αἵματος· οὐ μὲν, ἐπειδὴν ἀρξῆται
 τοῦτο πάσχειν, εὐθύς καὶ κατοπτᾶται τελείως· ἀλλ' ἐν τά-
 χει μὲν ἱκανῶς ἔσται δασύς ὁ θερμός καὶ ξηρός, εἰ γε
 μεμνήμεθα τῶν ἐμπροσθεν λόγων, οὐκ εὐθέως δὲ μελαγχο-
 λικός· ἢ γὰρ τοῦ δέρματος πύκνωσις, εἰργουσα τῶν παχυ-
 τέρων περιττωμάτων τὴν διέξοδον, ἀναγκάζει συγκαίεσθαι
 κατὰ τὰς ἀκροῦς θερμὰς κρώσεις, ὥστε τοιοῦτο αὐτοῖς ὑπάρ-
 χειν ἤδη τὸ περίττωμα τὸ φύον τὰς τρίχας, οἷον ἐν τοῖς
 ἀγγείοις ἔσεσθαι μέλλει, προσελθόντος τοῦ χρόνου· καὶ ταῦτ'
 οὖν ἡμέληται τοῖς ἐμπροσθεν, ἔτι τε πρὸς τούτοις, ἐπειδὴν

manent, utique qui nec in processu temporis admodum
 sicantur, et a principio valentem habuerunt originem
 arborum ritu, quarum radices in terra valenter com-
 prehenderunt. Ne igitur, si quem pilosum admodum
 videas, hunc statim melancholicum putes: sed, si qui-
 dem floret adhuc aetas, nondum esse talem: sin jam
 declinat, melancholicum aestima: at si senex est, non
 item: fiunt namque melancholica temperamenta ex san-
 guinis adustione: caeterum cum id pati incipit, non
 etiam statim est percoctus. Verum hirtus abunde, qui
 calidus et siccus est, celeriter erit (si modo eorum, quae
 proposita sunt, meminimus), non illico melancholicus:
 quippe cutis densitas, crassiorum excrementorum transi-
 tum remorans, in temperamentis, quae calida in summo
 sunt, comburi ea cogit. Ita fit, ut tale iis nunc sit
 excrementum, quod pilos creat, quale olim procedente
 tempore in vasis sanguinis est futurum. Tum haec
 igitur omissa prioribus sunt, tum praeter haec, quod ex

Ed. Chart. III. [73.]

Ed. Bas. I. (79.)

ἐκ τῆς φύσεως τῶν περιττωμάτων ἀδιορίστως περὶ τῶν κράσεων ἀποφαίνονται· τομίζουσι γὰρ ἀνάλογον ἔχειν τὰς κράσεις τῶν μορίων τῇ φύσει τῶν περιττωμάτων. τὸ δὲ οὐχ ὅλον ἀληθές· ἐστίν, ἀλλ' ἐγχαρεῖ ποτε περιττώματα μὲν ἀθροίζεσθαι φλεγματούδη, ὑγρὸν δὲ οὐκ εἶναι τὸ μόριον, ἀλλὰ ψυχρὸν μὲν ἐξ ἀνάγκης, ὑγρὸν δ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης· ἐγχαρεῖ γὰρ καὶ ξηρὸν εἶναι· τὸ δ' ἀπατήσαν· αὐτοὺς εὐφώρατον· οὐ γὰρ ἐνόησαν, ὥς· ἐκ τῶν αἰτίων, καὶ οὐκ ἐξ αὐτοῦ τοῦ σώματος ἡμῶν γίγνεται τὸ φλέγμα· θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν, εἰ μὴ κρατήσάν ποτε τὸ σῶμα τῶν προσενεχθέντων σιτίων, ὑγρῶν, εἰ τύχοι, τὴν φύσιν ὑπαρχόντων, ὅμοιον αὐτοῖς ἀποτελέσει καὶ τὸ περίττωμα· μὴ τοίνυν ὑπολαμβάνεταί· ὥστε τὸ σῶμα ξηρὸν, οὕτω καὶ τὸ περίττωμα δεῖν ξηρὸν εἶναι· εἰ γὰρ τις εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο τῇ κράσει ξηρότερός τε καὶ ψυχρότερος, οὐ μελαγχολικός ἐστιν ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ φλεγματικός τοῖς περιττώμασιν· εἰ δ' ἐκ μεταπτώσεως ἐγένετο ξηρὸς καὶ ψυχρὸς, ἐξ ἀνάγκης ὁ τοιοῦτος εὐθὺς ἦδη

natura excrementorum indefinite de temperamentis pronunciant: putant enim, particularium temperiem similem esse excrementorum naturae. Id vero usquequaque verum non est: sed fieri interim potest, ut pituitosa excrementa colligantur, nec tamen humida sit particula, immo frigida omnino, humida vero non omnino, quippe cum siccam quoque esse liceat. Quod autem eis imposuit, facile animadvertitur. Non enim norunt, quod ex cibis, nequaquam ex ipso corpore nostro pituita sit. Quare nihil miri est, si, ubi ingestos cibos, qui humidi fortasse natura sint, corpus non vincit, simile his ipsum quoque excrementum creet. Non est igitur quod opinentur, tanquam corpus siccum est, itidem excrementum quoque esse siccum. Etenim si quis ab initio siccior frigidiorque temperamento statim fuit, is non melancholicus est, sed utique pituitosus ab excrementis. Quod si ex habitus mutatione frigidus siccusque est redditus, necessario hic talis jam melancho-

Ed. Chart. III. [73.]

Ed. Bas. I. (79.)

καὶ μελαγχολικός ἐστιν· οἷον εἴ τις ἐμπροσθεν θερμὸς καὶ
 ξηρὸς ἐκ συγκαύσεως τοῦ αἵματος ἐγέννηται πλείστην τὴν
 μέλαιναν χολήν. οὗτος γοῦν ἐστὶν ὁ πρὸς τῷ ξηρὸς εἶναι
 καὶ ψυχρὸς εὐθύς καὶ μελαγχολικός ὑπάρχων. εἰ δ' ἀπ' ἁρχῆς
 εἴη ψυχρὸς καὶ ξηρὸς, ἡ μὲν ἔξως τοῦ σώματος τούτου
 λευκὴ καὶ μαλακὴ καὶ ψυχρὴ τρυχῶν, ἄφλεβος δὲ καὶ ἀναρ-
 θρος καὶ ἰσχνή καὶ ἀπτομένοις ψυχρά, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς
 ἡθὸς ἄτολμον καὶ δειλὸν καὶ δύνουμον, οὐ μὴν μελαγχο-
 λικά γε τὰ περιττώματα. ταῦτά γε οὖν ἅπαντα διαμαρτιά-
 τουσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ἐκ τοῦ τῶν οἰκείων μὲν
 ἀποχωρῆσαι γνωρισμάτων, ἐπὶ δὲ τὰ συμβεβηκότα μὴ διὰ
 παντός, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, μεταβῆναι. διὰ ταῦτα γὰρ
 καὶ τὸ θερμαῖνον ἡγοῦνται πάντως ξηραίνειν. ἔγνωκα γὰρ
 ἔτι τοῦτο προσθεῖς οἷον κορωνίδα τε καὶ κεφαλὴν τῷ λόγῳ
 παντὶ, καταπαύειν ἤδη τὸ δεύτερον γράμμα. θερμὸν γοῦν
 ὕδωρ ἐπαντιλοῦντες ἐκάστοτε τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις, εἰδ' ὁ-
 ρῶντες αὐτῶν ἐκκενουμένην τὴν ὑγρότητα, προφανῶς οἶον-
 ται δείκνυσθαι τὸ ξηραίνεσθαι πάντῃ πρὸς θερμοσίας, οὐκ

licus est: verbi gratia, si quis ante calidus et ficcus ex
 sanguine urendo plurimam generavit atram bilem: est
 enim is, praeterquam quod ficcus est et frigidus, pro-
 tinus etiam melancholicus. Sin a principio frigidus et
 ficcus fuit, habitus quidem corporis ejus albus, mollis,
 depilis, venis articulisque parum expressis, gracilis et
 tangenti frigidus, animus vero minime audax, et ti-
 midus, et tristis: non tamen excrementa huic melan-
 cholica sunt. In his igitur omnibus peccant plerique
 medicorum ex eo, quod proprias notas respiciunt, atque
 ad ea, quae non perpetuo, sed frequenter accidunt,
 convertuntur. Eiusdem erroris occasione, et quod
 excalfacit, id etiam ficare omnino putant: hoc enim
 adhuc veluti coronide ac capite universo sermoni addito,
 secundum jam librum finire statui. Quippe phlegmone
 obsessas partes calida frequenter perfundentes aqua,
 atque ita vacuari ab iis humorem cernentes, clare in-
 dicatum arbitrantur, siccitatem omnino calori succedere:

Ed. Chart. III. [73. 74.]

Ed. Bas. I. (79.)

εἰ μετὰ ξηρότητος μόνον, ἀλλ' εἰ καὶ μεθ' ὑγρότητος εἴη. ἔστι δ' οὐ ταὐτὸ, ἢ κενῶσαι τινος ὑγρότητα παρεσπαρμένην ἐν τισι χώραις, ἢ ξηροτέραν ἀπεργάζεσθαι τὴν οἰκείαν κρῆσιν. ἀνώμαλος γάρ τις ἐν τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις γίνεται δυσκρασία, τῶν μὲν ὁμοιομερῶν σωμάτων οὕτω τῆς οἰκείας [74] ἐξεστηκότων φύσεως, ἀλλ' ἔτι μεταβαλλομένων τε καὶ ἀλλοιουμένων, ἐμπεπληγμένων δὲ τοῦ ρεύματος ἀπάντων τῶν μεταξὺ χώρων. ἅπαντα οὖν, ὅσα θερμὰ καὶ ὑγρὰ τὴν κρῆσιν ἔστιν, προσαγόμενα τοῖς οὕτω διακειμένοις, ἐκκεροῦν μὲν τὸ περιττὸν ἐκεῖνο, τὸ τὰς μεταξὺ χώρας τῶν ὁμοιομερῶν κατειληφός. αὐτὰ δὲ τὰ σώματα τοσούτου ἀποδεῖ τοῦ ξηραίνειν, ὥστε καὶ προσδίδωσιν αὐτοῖς ὑγρότητα. τὸ μὲν οὖν ἀληθές ὧδ' ἔχει. δεῖ δὲ τοῖς εἰρημένοις ἀποδείξεως, ἣν μακροτέραν τε εἶναι τομίζων, ἢ ὥστε προσγράφεσθαι κατὰ τόνδε τὸν λόγον, ἔτι δὲ ἀκροατοῦ δεομένην ἐπισταμέσου περὶ φαρμάκων δυνάμεως, ἀναβάλλομαι τό γε νῦν

neque id modo ubi cum ficcitate, verum etiam ubi cum humore est conjunctus. Caeterum non est idem, vel vacuasse ab aliquo humorem, qui locis quibusdam sit dispersus, vel propriam particulae alicujus temperiem ficiorem reddidisse. Siquidem inaequalis quaedam in iis, quae phlegmone laborant, partibus intemperies est, similaribus scilicet corporibus a propria natura nondum amotis, sed assidue adhuc in mutatione atque alteratione versantibus, omnibus nimirum interpositis inter eas spatiolis fluxione refertis: quaecunque igitur calida humidaque temperie sunt, cum sic affectis admoventur, ipsa quidem supervacanea, quae media similarium spatia occuparunt, evocant: corpora tamen ipsa tantum abest ut siccent, ut etiam illis humorem adjiciant. Ac ipsa quidem veritas ita se habet, demonstrationem tamen evidentem dicta desiderant: verum eam cum longiorem existimem, quam ut huic libro inferatur, et auditorem desideret, qui medicamentorum facultatis sit non ignarus, in praesens differo. Caeterum ubi in

Ed. Chart. III. [74.]

Ed. Bas. I. (79.)

διελθεῖν. ἀλλ' ἐπειδὴν τὸν τρίτον τοῦτον λόγον τὸν περὶ
 κρᾶσεων ἅπαντα διέλθω, καὶ δείξω περὶ τῶν κατὰ δύνα-
 μιν ὑγρῶν καὶ ψυχρῶν καὶ θερμῶν καὶ ξηρῶν ἅπασαν τὴν
 μέθοδον, ἐφεξῆς οὕτω βιβλίον ἕτερον ὅλον ὑπὲρ τῆς ἀνω-
 μάλου δυσκρασίας ἐγνώστα γράψασθαι. τελειωθήσεται γὰρ
 ἅπας ἡμῖν ὁ περὶ κρᾶσεων λόγος, εἰς τε τὴν θεραπευτικὴν
 μέθοδον οὐ σμικρὰς ἀφορμὰς παρέξει.

tertio sequenti libro de omni temperamentorum genere
 tractavero, ac de iis, quae potestate calida, frigida,
 humida siccaque sunt, omnem methodum indicavero,
 mox integrum alium libellum scribere de inaequali in-
 temperie decrevi. Quippe sic absolvetur a nobis uni-
 versa de temperamentis disceptatio, tum ad libros de
 medicamentis, tum ad medendi methodum non parum
 allatura commodi.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΚΡΑΣΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ed. Chart. III. [75.]

Ed. Bas. I. (79.)

Κεφ. α'. "Οτι μὲν οὖν ἕκαστον τῶν ἑτερογεία θερμοῶν καὶ ψυχρῶν καὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν ἢ τῷ τὴν ἄκραν δεδέχθαι ποιότητα τοιοῦτο εἶναι φάμεν, ἢ επικρατήσῃ τινὸς ἐξ αὐτῶν, ἢ πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς παραβάλλοντες, ἢ πρὸς ὁτιοῦν τῶν ἐπιτεχνότων, ἔμπροσθεν εἴρηται. δέδωκεται δὲ καὶ ὥς ἂν τις μάλιστα δύναται διαγινώσκειν ἀκριβῶς αὐτά. λοιπὸν δὲ ἂν εἴη περὶ τῶν δυνάμεϊ τοιούτων ἐπελθεῖν, αὐτὸ πρότερον ἐξηγησαμένοις τοῦνομα, τί ποτε σημαίνει, δυνάμει σύντομος δὲ καὶ ῥάστη καὶ σαφὴς ἢ ἐξηγήσεις. ὃ γὰρ ἂν

GALENI DE TEMPERAMENTIS LIBER TERTIVS.

Cap. I. Quod itaque actu calidorum, frigidorum, humidorum et siccorum unumquodque tale esse dicatur, vel quod summam habeat ejusmodi qualitatem, vel quod vincat in eo qualitatum aliqua, vel quod ad cognati generis mediocre aliquid, vel ad unum quodlibet a nobis sit collatum, prius est traditum. Monstratum praeterea est, quemadmodum ea quis agnoscere exacte possit. Reliquum est, ut de iis, quae talia potestate sunt, differamus, si tamen prius explicuerimus, quid ipso potestatis nomine significetur. Est autem brevis ejus et facillima et clara explicatio. Quippe quod, quale

Ed. Chart. III. [75. 76.]

Ed. Basf. I. (79.)

ὑπάρχει μὲν μηδέπω τοιοῦτο, οἷον λέγεται, πέφυκε δὲ γενέ-
σθαι, δυνάμει φαμέν ὑπάρχειν αὐτό· λογικὸν μὲν τὸν ἄρτι
γεγενημένον ἄνθρωπον, πτηνὸν δὲ τὸν ὄρνιθα, καὶ θηρω-
τικὸν τὸν κύνα, ταχύν δὲ τὸν ἵππον· ὅπερ ἔσσεσθαι πᾶν-
τως ἕκαστον αὐτῶν μέλλει, μηδενὸς τῶν ἔξωθεν ἐμποδῶν
αὐτῷ γενομένου, τοῦθ' ὡς ὃν ἤδη λέγοντες· ὅθεν, οἶμαι,
καὶ δυνάμει πάντα ταῦτά φαμεν ὑπάρχειν, οὐκ ἐνεργεία.
τέλειον μὲν γάρ τι καὶ ἤδη παρὸν ἢ ἐνεργεία· τὸ δυνά-
μει δὲ ἀτέλές τι καὶ μέλλον ἐστὶ, καὶ οἷον ἐπιτιγήμενον μὲν
εἰς τὸ γενέσθαι, μηδέπω δὲ ὑπάρχον, ὃ λέγεται· οὔτε γὰρ
τὸ βρέφος λογικὸν ἤδη, ἀλλ' ἔσσεσθαι μέλλει, οὐθ' ὁ γε-
νημένος ἄρτι κύων ἤδη θηρωτικὸς, [76] ὁ γὰρ μὴ βλέπων
μηδέπω, τῷ δύνασθαι δ', εἰ τελειωθείη, θηρᾶν οὕτως ὀνο-
μάζεται· κυριώτατα μὲν οὖν ἐκείνα μόνα δυνάμει λέγομεν,
ἐφ' ὧν ἡ φύσις αὐτὴ πρὸς τὸ τέλειον ἀφικνέται, μηδὲ τι-
νος τῶν ἔξωθεν ἐμποδῶν αὐτῇ γενομένου· ἤδη δὲ καὶ ὅσαι

dicitur, tale nondam est, sed potest tale esse, id hoc
esse potestate dicimus: hominem, verbi gratia, qui
modo natus fuit, rationalem: et avem volatilem: et
canem venaticum: et equum celerem: scilicet quod
eorum unumquodque futurum omnino est, si nihil id
extrinsecus impediat, hoc, ceu jam id sit, appellantes:
unde, arbitror, haec esse potestate, non actu, dicimus.
Perfectum namque aliquid est ac jam praesens ipsa ener-
gia sive quod actu est; quod vero potestate est; im-
perfectum et adhuc futurum, atque ut fiat quidem id,
quod dicitur, veluti aptum, non tamen adhuc est. Si-
quidem nec infans rationalis jam est, sed talis futurus:
nec, qui modo editus est canis, jam venator, qui sci-
licet adhuc non videat, sed quod venari queat, si ad-
justum perveniat incrementum, sic nominatur. Ac
maxime quidem proprie sola ea potestate esse dicimus,
in quibus natura ipsa inopite impetu ad absolutionem
venit, utique si nihil ei extrinsecus impedimento sit:
praeterea quaecunque eorum, quae fiant, continentes ma-

Ed. Chart. III. [76.]

Ed. Bal. I. (79. 80.)

προσεχ-ῆς ὕλαι τῶν γινομένων εἶσιν. οὐδὲν δὲ διοίσει προσεχῆ λέγειν, ἢ οἰκείαν, ἢ ἰδίαν, ἐξ ἀπάντων γὰρ αὐτῶν δηλοῦται τὸ πλησίον, καὶ μὴ διὰ μέσης ἄλλης μεταβολῆς, οἷον εἰ τὸ αἷμα δυνάμει σάρκα· προσαγορεύοις, ἐλαχίστης μεταβολῆς δεόμενον εἰς σαρκὸς γένεσιν. οὐ μὲν τὸ γ' ἐν τῇ γαστρὶ πεπεμμένον σιτίον ὕλη προσεχῆς σαρκὸς, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ αἵματος· ἔτι δὲ μᾶλλον ἢ μάζα, καὶ ὁ ἄρτος ἐπιπλέον ἀποκεχώρηκε. (80.) τριῶν γὰρ δεῖται μεταβολῶν εἰς σαρκὸς γένεσιν. ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα πάντα δυνάμει λέγεται σὰρξ, καὶ πρὸ τούτων πῦρ καὶ ἀήρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἡ τούτων αὐτῶν ὕλη κοινή. ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα καταχρωμένων ἢ μᾶλλον ἢ ἥττον λέγεται. ὁ δὲ πρότερος τρόπος ὁ κυριώτατός ἐστι τῶν δυνάμει τόδε τι λεγομένων ὑπάρχειν. ἐφεξῆς δὲ ὁ κατὰ τὴν οἰκείαν ὕλην, οἷον εἰ τὴν ἀναθυμίαςιν τὴν καπνώδη φλόγα λέγεις ὑπάρχειν, ἢ τὸν αἱμὸν αἶρα δυνάμει, λέγεται δὲ ποτε τὸ δυνάμει καὶ τῷ κατὰ

teriae sunt. Nec refert, continentis an convenientes an proprias dicas, quippe cum ex his omnibus indicetur, quod propinquum est, quodque nec alia intercedente mutatione sic dicitur: verbi gratia, cum sanguinem potestate carnem appellas, quoniam minimam mutationem ad carnis generationem requirat. At non qui in ventriculo habetur concoctus cibus, continens carnis materia est: sed prius sit sanguis oportet. Longius etiam absunt maza et panis, quippe quae, ut caro fiant, tres sui mutationes requirant: caeteram haec quoque omnia potestate caro dicuntur: etiam ante haec ignis, aër, aqua et terra: etiam horum ipsorum communis materia. Atque haec quidem omnia magis minusve abusive loquentibus nobis dicuntur. Primus autem modus eorum, quae potestate esse aliquid dicuntur, maxime est proprius. Proximus huic est eorum, quae sunt propinqua materia, veluti si humidam exhalationem flammam esse aut halitum aërem potestate dixeris. Dicuntur autem aliquando potestate esse et quod ei, quod

Ed. Chart. III. [76.]

Ed. Bas. I. (80.)

συμβεβηκὸς ἀντιδιαρροούμενον, οἷον εἰ τὴν ψυχρολογίαν ἐπὶ
 εὐσάρκον νέον θερμαίνειν τις φαίη τὸ σῶμα, κατὰ συμβε-
 βηκὸς οὖν οἰκεία δυνάμει. κατὰ τοσούτους δὲ τρόπους
 καὶ τὰ δυνάμει ψυχρὰ καὶ ξηρὰ, καὶ ὑγρὰ καὶ θερμὰ λεχθή-
 σεται καὶ ζητήσεται δεόντως, τί δήποτε καστόριον, ἢ εὐ-
 φόρβιον, ἢ πύρεθρον, ἢ στραυθίον, ἢ νίτρον, ἢ μίσον
 θερμὰ λέγομεν, ἢ θριδακίνην, ἢ κόνειον, ἢ μανδραγόραν,
 ἢ σαλαμάνδραν, ἢ μήκωνα ψυχρὰ· πότερον τοῖς εἰρημένοις
 τρόποις ὑποπέπτωκεν, ἢ κατ' ἄλλον τινὰ λέγεται, μηδέπω
 δ' εἰρημένον. ἄσφαλτος μὲν γὰρ καὶ ῥητίνη καὶ στέαρ,
 ἔλαιόν τε καὶ πῖττα, δυνάμει θερμὰ, διότι ῥαδίως ἐνεργεῖα
 γίνεται θερμὰ· καὶ γὰρ ἐκφλογοῦται τάχιστα, καὶ τοῖς
 σώμασιν ἡμῶν προσαγόμενα θερμαίνει σαφέστατα. χαλκίτις
 δὲ καὶ μίσον καὶ νάπυ καὶ νίτρον, ἄκροόν τε καὶ μαῖον, καὶ
 κόστος, καὶ πύρεθρον, ἡμῖν μὲν προσαγόμενα θερμὰ φαί-
 νεται, τὰ μὲν αὐτῶν μᾶλλον, τὰ δ' ἥττον, οὐ μὴν ἐκφλο-
 γοῦσθαι πέφυκεν. ἢ οὖν παραλογίζονται σφᾶς αὐτοῖς οἱ

ex accidenti dicitur, ex adverso positum, ut si carnosus
 quis juvenis in frigida lavationem corpus ejus ex acci-
 denti, non ex propria potestate, calfacere dicat. Er-
 go tot modis etiam potestate calida, frigida, humida et
 sicca dicuntur. Dubitabitur quoque non absurde, cur
 castoreum, vel euphorbium, vel pyrethrum, vel stru-
 thion, vel nitrum, vel misy calida esse dicamus:
 rursus lactucam, vel cicutam, vel mandragoram, vel
 salamandram, vel papaver frigida: utrumne sub prae-
 dictis jam modis comprehendantur, an alia quapiam
 ratione dicantur, quae dicta nondum sit. Bitumen nam-
 que, refina et sebum et oleum et pix calida potestate sunt,
 quod utique energia calida celerrime fiant, etenim celerrime
 inflammantur: praeterea, cum corporibus nostris admoventur,
 ea manifestissime calfaciunt: at chalcitis, misy,
 sinapi, nitrum, acoren, meon, costus et pyrethrum,
 cum nobis sunt admota, calefacere apta sunt, alia
 magis, alia minus: non tamen sunt idonea, quae in-
 flammam vertantur. An igitur se ipsos fallunt, qui id

Ed. Chart. III. [76.]

Ed. Bas. I. (80.)

τοῦτο μόνον ἐπισκοποῦντες, εἰ μὴ ῥαδίως ἐκφλογοῦνται; ἐχρῆν γὰρ οὐχ οὕτως, ἀλλ' εἰ μὴ διαφθρακοῦνται σκοπεῖν, ὥς οὐδὲν ἦτον φλογὸς ὁ ἀνθραξ πῦρ. ἀλλ' ἡ μὲν φλόξ αἰέρος ἐκπυρωθέντος, ἡ τινος αἰρώδους σώματος, ὁ δ' ἀνθραξ γῆς, ἡ τινος γεώδους γίνεται. καὶ δὴ μέχρι μὲν τοῦδε συμφωνεῖν ὁ λόγος ἔοικεν ἑαυτῷ πάντῃ, φαίνεται γὰρ, ὅσα πρὸς ἀπτόμενα φάρμακα ῥαδίως ἐκπυροῦνται, ταῦτα καὶ ἡμῶς θερμαίνοντα, πλὴν εἴ τι, διὰ τὸ παχυμερὲς εἶναι, μὴ παραδέξεται ῥαδίως εἶσω τὸ σῶμα. διορισθήσεται γὰρ ἐπὶ πλεόν ὑπὲρ τούτων ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων δυνάμειως. ὅσα μέντοι σῶμα τὸ ἡμέτερον φαίνεται θερμαίνοντα, ταῦθ' ἐτοίμως ἐκπυροῦνται. πῶς οὖν, φασὶν, ἀπτομέτοις οὐ φαίνεται θερμά; τοῦτο δὲ οὐκ οἶδα τίνας ἔνεκα λέγουσιν. εἰ μιν γὰρ ἐνεργεία τε καὶ ἤδη θερμὸν ἐλέγομεν ἕκαστον τῶν εἰρημέτων ὑπάρχειν, ἣν ἂν δῆπου θανμαστὸν, ὅπως ἀπτομέτων οὐ φαίνεται θερμά. νυνὶ δὲ, τῷ δύνασθαι γεγέσθαι ῥαδίως θερμά, δυνάμει τὰ τοιαῦτα προσαγορεύο-

solum aestimant, an aliqua non facile in flammam transmutentur? quos utique non sic, sed, an non vertantur in prunam, aestimare oportebat, cum sit pruna ignis non minus quam flamma: hoc tamen discrimine, quod, aëre vel aëreo quopiam in ignem mutato, flamma; terra vel terrea re aliqua accensa, fit pruna. At hactenus quidem consentire secum sermo omnino videtur: siquidem videntur medicamenta ea, quae, ubi ignem attigerint, facile accenduntur, nos quoque excalfacere, nisi si quod propter crassitiem intra corpus non facile assumitur: (differetur enim de his latius in libris de medicamentorum viribus:) quaecunque tamen medicamenta nostrum corpus excalfacere videntur, ea prompte vertuntur in ignem. At quomodo igitur, inquirunt, tangentibus non sentiuntur calida? Hoc haud scio cur dicant: nam si energia ac jam nunc calidum esse praedictorum quidquam diceremus, profecto mirari liceret, quomodo tangentibus non appareant calida: nunc, quod possint facile calida esse, idcirco ea potestate talia vo-

Ed. Chart. III. [76. 77.]

Ed. Bas. I. (80.)

μεν. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν πέπονθεν, εἰ μήπω θερμαίνει τοὺς ψάλλοντας αὐτῶν. ὥς γὰρ οὐδὲ τὸ πῦρ αὐξεται, πρὶν ὑπ' αὐτοῦ νικηθέντα τὰ ξύλα μεταβληθῆναι, καὶ τοῦτο πάντως ἐν τινι χρόνῳ γίνεται. [77] κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ τὴν ἐν τοῖς ζώοις θερμασίαν, εἰ μὴ πρότερον ἀπ' αὐτῆς ἐκείνης τὰ φάρμακα μεταβληθῇ. καθ' ἕτερον μὲν γὰρ τρόπον ὁ παρὰ πυρὶ θαλπόμενος ἢ ἐν ἡλίῳ θερμαίνεται, καθ' ἕτερον δὲ ὁ ὑφ' ἐκάστου τῶν εἰρημένων φαρμάκων. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἐνεργεῖα θερμα, τῶν φαρμάκων δὲ οὐδέν. οὐκ οὖν οὐδὲ θερμαίνειν ἡμᾶς δύναται, πρὶν ἐνεργεῖα γενέσθαι τοιαῦτα, τὸ δ' ἐνεργεῖα παρ' ἡμῶν αὐτῶν λαμβάνει, καθάπερ γε οἱ ξηροὶ κάλαμοι παρὰ τοῦ πυρός. οὕτω καὶ ξύλα ψυχρὰ μὲν ἅπαντα. κατὰ γε τὴν αὐτῶν φύσιν, ἀλλὰ τὰ μὲν ξηρότερα τε καὶ μικρὰ ῥαδίως εἰς πῦρ μεταβάλλει, τὰ δ' ὑγρότερα τε καὶ μεγάλα χρόνου δεῖται πλείονος. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν, εἰ καὶ τὰ φάρμακα πρῶτον μὲν εἰς μικρὰ καὶ λεπτὰ καταθρανσθῆναι δεῖται, δεύτερον δὲ χρόνῳ τινὶ, καὶ ἑλαχίστῳ, τοῖς σώμασιν ἡμῶν

camus. Itaque nihil miri, si eos, qui ea tangunt, nondum calfaciant. Veluti enim nec ignis ipse augetur prius, quam ab eo ligna sint mutata, quod aliquo temporis spatio omnino fit, ita nec animantium calor a medicamentis, nisi illa prius ab ipso sint mutata. Quippe alio genere calefit is, qui ab igne vel sole intepefcit, alio is, qui a praedictorum quovis medicamentorum: illa namque actu sunt calida, medicamenta nequaquam: itaque nec calfacere nos valent prius, quam actu talia fiant: ac quod actu talia sint, id a nobis accipiunt, veluti ficci calami ab igne. Ita vero et ligna ex sua quidem natura frigida universa: sed quae ficciora sunt et gracilia, ea facile mutantur in ignem: quae humidiora sunt et crassa, spatio egent majore. Nihil igitur miri est, si medicamenta quoque primum quidem in parva et tenuia frangi possulant: secundo loco, ut tempore aliquo, tametsi etiam minimo, corpori nostro, quo calida

Ed. Chart. III. [77.]

Ed. Bas. I. (80.)

ὁμιλῆσαι, πρὸς τὸ γενέσθαι θερμὰ. σὺ δ', εἰ μήτε κατα-
 θραύσας αὐτὰ, μήτε θερμήνας πρότερον, ἀξιοῖς ἤδη γενέ-
 σθαι θερμὰ, τί ποτε σημαίνει τὸ δυνάμει θερμὸν, ἐπιλε-
 λῆσθαι μοι δοκεῖς. ὥς οὖν ἐνεργείᾳ θερμὰ βασανίζεις αὐτὰ,
 καὶ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο θαυμαστὸν, εἰ θερμοανθῆναι δέεται
 πρότερον, ἢν' ἀντιθερμάνῃ. γίνεται γὰρ δὴ τοῦτο καὶ
 κατὰ τὴν τῶν ξύλων εἰκόνα. τὴν γοῦν ἀποσβεσμένην
 φλόγα διασώζει τε ἅμα καὶ αὖξει, θερμοαινόμενα πρότερον
 ὑπ' ἐκείνης αὐτῆς. οὐκ οὖν οὐδὲν ἀπεικός ἐστιν, οὐδὲ τὴν
 ἐν τοῖς ζώοις θερμοασίαν οἷον τροφῇ τιμὴ χοῆσθαι τοῖς
 τοιοῦτοις φαρμάκοις, ὥς τὸ πῦρ τοῖς ξύλοις. οὕτω γὰρ δὴ
 καὶ φαίνεται γινόμενον. εἰ δὲ κατεψυγμένῳ σώματι περι-
 πάτοις ὀτιοῦν αὐτῶν, ἀκριβῶς λεπτόν ἐργασάμενος, οὐδ'
 ὅλως θερμαίνεται. καὶ διὰ τοῦτο τρίβομεν ἐπὶ πλεῖστον
 τὰ κατεψυγμένα μόρια τοῖς τοιοῦτοις φαρμάκοις, ἅμα μὲν
 ἀνάπτοντες τῇ τρίβει θερμοασίαν, ἅμα δ' ἀραιὸν ἐργασά-
 μενοι τὸ τέως ὑπὸ τῆς ψύξεως πεπυκνωμένον, ἵνα τε εἶσω

fiant, sint adjuncta. Tu vero, si ea nec comminuta
 nec prius calfacta, calida tamen jam fieri censes, quid
 significet, quod potestate calidum dicimus, parum mihi
 meminisse videris: sic enim ea exploras, tanquam ener-
 gia sint calida. Sed nec illud mirum, si, quo recalsa-
 ciant, calefieri ipsa prius postulent, cum idem fieri
 cernatur et in lignorum exemplo: quippe haec va-
 nescientem alias morientemque flammam tum servant,
 tum vero augment, dum ab hac ipsa prius calefiunt.
 Non est igitur alienum, calorem, qui in animantibus ha-
 betur, ejusmodi medicamentis quasi alimento quodam
 uti, quemadmodum ignis utitur lignis, quippe id ita
 quoque fieri cernimus. Si vero perfrigerato corpori
 eorum quodvis quantumvis diligenter comminutum in-
 spergas, prorsus non calefit. Proinde, quae refrigera-
 tae partes sunt, eas ejusmodi medicamentis plurimum
 perfricamus, una calorem perfricando excitantes, una
 rarum, quod prius frigore fuit densum, reddentes, quo

Ed. Chart. III. [77.]

Ed. Bal. I. (80.)

δύη τὸ φάρμακον, καὶ ὁμιλοῦν τῷ συμφύτῳ τοῦ ζώου θερμῷ μεταβάλληται τε καὶ θερμαίνεται. καὶ γὰρ εἰ μόριον αὐτοῦ τι σμικρότατον ἐνεργεῖα κτήσαιο τὴν θερμασίαν, εἰς ἅπαν οὕτω διαδίδωσι κατὰ τὸ συνεχές, ὥς εἰ καὶ τῆς δαδὸς ἄψαις τὸ ἄκρον ἀπὸ σμικροῦ σπινθῆρος· ἅπασαν γὰρ καὶ ταύτην ἐπινέμεται ῥαδίως τὸ πῦρ, οὐδὲν ἔτι τοῦ σπινθῆρος δεόμενον. ἕκαστον μὲν οὖν τῶν δυνάμει θερμῶν οὕτω μὲν ἐν τῇ φύσει πλεονεκτοῦν ἔχει τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ, πλησίον δὲ ἤδη τοῦ πλεονεκτεῖν ἐστίν, ὥστε βραχείας τῆς ἐξωθεν ἐπικουρίας δεῖσθαι πρὸς τὸ κρατῆσαι καὶ ταύτην αὐτῷ ποτὲ μὲν ἢ τρίσις ἱκανὴ παρέχειν ἐστὶ, ποτὲ δ' ἦτοι τὸ πῦρ, ἢ τι τῶν φύσει θερμῶν σωμάτων ἀπτόμετον. οὐκ οὐκ οὐδὲν θαυμαστὸν εἰπεῖν, διὰ τί τὰ μὲν εὐθὺς ἅμα τῷ ψαῦσαι τοῦ σώματος ἡμῶν ἀντιθερμαίνειν αὐτὸ πέφυκε, τὰ δὲ ἐν πλησίον χρόνῳ δρᾶν τοῦτο. καὶ γὰρ καὶ τῶν πλησιαζόντων τῷ πυρὶ τὰ μὲν εὐθὺς ἐξάπτεται, καθάπερ ἡ θρυαλλίς, καὶ ἡ δὰς ἢ λεπτή, καὶ ἡ πάντα,

scilicet tum introrsum pharmacum penetret, tum naturali animantis calori conjunctum mutetur ac calefiat: quippe cujus si particula quaequam vel minima calorem energia concipiat, hunc deinde in totum per continuitatem porrigat, perinde ac si ex parva scintilla taedam summam accendas, siquidem hanc universam ignis depascitur facile, nihilo amplius scintillam requirens. Quicquid igitur potestate calidum est, huic nondum quidem in natura sua calidum frigido praepollet, sed in propinquo est ut praepolleat, adeo ut brevem opem, quo vincat, extrinsecus requirat: hanc illi modo frictio abunde praestare potest, modo vel ignis, vel corporis alicujus natura calidi contactus. Non est igitur tam arduum rationem reddere, quid causae sit, cur alia protinus, ut corpus nostrum contigere, recalfacere id possint, alia post longius id efficere spatium: quippe ex iis, quae igni appropinquant, alia statim accenduntur, veluti ellychnium et tennix taeda et pix et siccus cala-

Ed. Chart. III. [77. 78.]

Ed. Bas. I. (80.)

καὶ ὁ κάλαμος ὁ ξηρός, τὰ δ', εἰ μὴ πολλῷ χρόνῳ πλησιάζειεν, οὐ νικάται, καθάπερ τὸ ξύλον τὸ χλωρόν. ἀλλὰ μᾶλλον ἐκείνο διελέσθαι δικαιότερον, οὗ τὴν μὲν ἀπόδειξιν ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ἐροῦμεν· ἐξ ὑποθέσεως δ' αὖ, ἔνεκα τῶν παρόντων, καὶ νῦν αὐτῷ χρῆσόμεθα, τέσσαρας εἰπόντες εἶναι παντὸς σώματος δυνάμεις οἰκείας, ἑλκτικὴν μὲν τῶν οἰκείων μίαν, ἑτέραν δὲ τὴν τῶν αὐτῶν καθεκτικὴν, καὶ τρίτην ἀλλοιωτικὴν, καὶ τετάρτην ἐπ' αὐταῖς τῶν ἀλλοτρίων ἀποκριτικὴν, εἶναί τε τὰς αὐτὰς δυνάμεις ὅλης τῆς οὐσίας ἐκάστου τῶν σωματίων, ἣν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ κινεῖσθαι φαμέν. [78] ἔπειδ' ἀν' ἑκατὴ μίαν ἡντιναοῦν τῶν ἐν αὐτῇ ποιότητων τὸ σῶμα μεταβάλλῃ τὸ πλησιάζον, οὔτε καθ' ὅλην ἐνεργεῖν αὐτοῦ τηλικαῦτα τὴν οὐσίαν ὑποληπτέον, οὔτ' ἐξομοιωθῆναι δύνασθαι τὸ μεταβαλλόμενον· ὥστ' οὐδὲ θρέψειεν ἂν ποτε τὸ οὕτω μεταβληθὲν οὐδὲν τῶν μεταβαλλόντων. εἰ δ' ἐκεῖνο μεταβάλλοι, τοῦτ' ἔστι καθ' ὅλην ἑαυτοῦ τὴν οὐσίαν ἐνεργῆσαι, ἐξομοιώσειεν ἂν οὕτως ἑαυτῷ, καὶ τραφεῖη πρὸς

mus: alia nisi diutius sunt admota, non vincuntur, sicut viride lignum. Illud potius definiamus, cujus utique demonstratio, cum de naturalibus potentiis agemus, tradetur: ex hypothese nunc quoque propositorum causa eo utemur, quatuor nimirum dicentes omnis corporis proprias facultates esse, unam familiarium tractricem, alteram eorum omnium retentricem, tertiam alteratricem, et quartam post has, quae alieni sit segregatrix: easdemque facultates esse totius in quovis corpore substantiae, quam etiam constare ex calido, frigido, humido et sicco inter se mixtis dicimus. Ubi igitur corpus una qualibet earum, quas in se habet, qualitatum corpus, quod sibi admovetur, demutat, nec ipsum hoc tota substantia sua existimandum est agere: nec, quod ab ipso mutatur, posse ei assimilari: quare nec unquam nutriet, quod ita mutatum est, id, quod se mutavit: et si illud admodum mutet, id est si tota substantia operetur, utique tum sibi assimilabit id, quod mutatur, tum ab eo

Ed. Chart. III. [78.]

Ed. Bas. I. (80. 81.)

τοῦ μεταβληθέντος. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι θρέψις ἐστὶ παρὰ τὴν τελείαν ὁμοίωσιν.

Κεφ. β'. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο διώρισται, πάλιν ἐκείθεν ἀρχέον τοῦ λόγου. τῶν ζώων ἕκαστον οἰκείας τρέφεται τροφᾷς· οἰκεία δ' ἐστὶν ἕκαστῳ τροφῇ, πᾶν ὅ τι ἂν ἐξομοιωθῇται (81) δύνηται τῷ τρεφομένῳ σώματι. χορὴ τοίνυν ὅλην τὴν οὐσίαν τοῦ τρέφοντος ὅλη τῇ τοῦ τρεφομένου φύσει κοινωνίαν τέ τινα καὶ ὁμοιότητι κεκτῆσθαι, πάντως οὐκ ὀλίγης οὐδ' ἐνταῦθα τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον τε καὶ ἥττον ὑπαρχούσης ἐν αὐτοῖς διαφορᾷς. τὰ μὲν γὰρ μᾶλλον οἰκεῖά τε ἐστὶ καὶ ὅμοια, τὰ δ' ἥττον, ὥστε καὶ τῆς καταργασίας τὰ μὲν ισχυροτέρας τε καὶ πολυχρονωτέρας, τὰ δ' ἀσθενεστεράς τε ἅμα καὶ ὀλιγοχρονωτέρας προσδεῖται. τὸ μὲν οὖν ὀρεγίθειον κρέας ἐλάττωτος, τὸ δὲ χοίρειον πλείονος, τὸ δὲ βόειον ἔτι πλείονος. ἐλαχίστης δὲ δεῖται μεταβολῆς εἰς ἐξομοίωσιν οἶκος, ὃθεν καὶ τρέφει, καὶ ῥώννυσσι τάχιστα. πάντως μὲν οὖν καὶ τοῦτον ὁμιλῆσαι χορὴ τοῖς πεπτικαῖς ὀργάνοις, γαστρί τε καὶ ἥπατι καὶ φλεβῖν, ἐν οἷς προκατε-

nutrietur: neque enim aliud nutritio est, quam assimilatio perfecta.

Cap. II. Quoniam autem hoc definitum est; deinde rursus incipiendum. Omne animal conveniente sibi nutritur alimento, conveniens autem cuique alimentum est, quicquid assimilari corpori, quod nutritur, potest. Oportet igitur toti nutrientis substantiae cum tota nutriti natura communio aliqua similitudoque sit, prorsus hic quoque non parvo excessus defectusque subsistente in ipsis discrimine, cum alia magis consentientia similiaque sint, alia minus. Proinde etiam alia conficiendi opere valentiore ac diuturniore, alia minore ac brevior e gent: avium caro minore, suilla majore, bubula etiam hac majore. Vinum vero, ut assimiletur, mutationem desiderat minimam: quo fit, ut tum nutriat, tum roboret celerrime: porro id quoque in concoquendi instrumentis, ventriculo, jecinore et venis, prorsus aliquandiu moram traxerit oportet, in quibus scilicet

Ed. Chart. III. [78.]

Ed. Bas. I. (51.)

γαστήρις τρέφειν ἤδη δύναται τὸ σῶμα· πρὶν δὲ τῆς ἐν
τούτοις μεταβολῆς ἐπιτρέχειν, οὐχ οἶόν τ' αὐτὸν τροφήν
ζώου γενέσθαι, καὶ εἰ δι' ὅλης ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐπικεί-
μενος ἔξωθεν εἴη τῷ σώματι. πολὺ δὲ τι μᾶλλον ἄστος
ἔξωθεν ἐπικείμενος, ἢ τεύτλον, ἢ μάξα, τρέφειν ἀδύνατον.
τὰ μὲν οὖν ὁμοιούμενα πάντα τροφαί· τὰ δ' ἄλλα σύμ-
παντα φάρμακα καλεῖται. διττὴ δὲ καὶ τούτων ἡ φύσις.
ἢ γὰρ οἷα προσελήφθη διαμέροντα, νικᾷ καὶ μεταβάλλει τὸ
σῶμα, καθ' ὃν τρόπον ἐκεῖνο τὰ σιτία, καὶ ταῦτα πάντως
φάρμακα δηλητηρία τε καὶ φθορικά τῆς τοῦ ζώου φύσεώς
ἐστίν· ἢ μεταβολῆς ἀρχὴν παρὰ τοῦ σώματος λαβόντα, σή-
πεται τοῦντεῦθεν ἤδη καὶ διαφθείρεται, καῖπειτα συνδια-
φθείρει τε καὶ σήπει τὸ σῶμα. δηλητήρια δὲ ἐστίν· ἐτι καὶ
ταῦτα. τρίτον δ' ἐστὶν ἐπ' αὐτοῖς εἶδος φαρμάκων, τῶν
ἀντιθερμαινόντων μὲν τὸ σῶμα, κακὸν δ' οὐδὲν ἐργαζομέ-
νων. καὶ τέταρτον, ὅσα καὶ ποιοῦντά τι, καὶ πάσχοντα,

praeparatum nutrire corpus jam queat: ante vero, quam
in his sit demutatum, fieri non potest, ut animalis cor-
pori sit nutrimentum, etiamsi per totum diem ac no-
ctem extrinsecus super corpus sit impositum. Multoque
minus panis vel beta vel maza foris imposita nutriat.
At quae quidem assimilant, omnia nutrimenta vocantur:
reliqua omnia medicamenta. Est porro et horum na-
tura duplex: quippe vel cujusmodi sunt assumpta,
ejusmodi etiam permanentia vincunt mutantque corpus
ad eum modum, quo id cibos: atque haec prorsus tum
venenosa, tum naturae animalis corruptricia pharmaca
sunt: vel mutationis initium ab animalis corpore con-
sequuta, deinceps jam putrescunt ac corrumpuntur:
deinde corpus quoque una corrumpunt ac putrefaciunt:
sunt autem haec quoque venenosa. Est his etiam am-
plius tertia medicamentorum species, eorum nimirum,
quae corpus recalfaciunt quidem, mali tamen nihil affe-
runt. Est et quarta eorum species, quae et agunt et

Ed. Chart. III. [78. 79.]

Ed. Bas. I. (81.)

νικάται τῷ χρόνῳ, καὶ τελέως ἐξομοιοῦται. συμπέπτωκε δὲ καὶ τοῖτοισ, ἅμα τε φαρμάκοις εἶναι καὶ τροφαῖς. θαυμαστὸν δ' οὐδὲν, εἰ βραχείας ἀφορμῆς ἓνα λαβόμενα μεγίστην ἐκτροπὴν ἴσχει τῆς ἀρχαίας φύσεως. ὁρᾶται γοῦν καὶ τῶν ἔξω πολλὰ τοιαῦτα. κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἐπὶ τῆς Ἀσίας Μυσίαν οἰκία ποτὲ κατεκαύθη τρόπῳ τοιῷδε. κόπρος ἀπέκειτο περισσεῶν, ἥδη σεσηπυῖα, καὶ τεθερμισμένη, καὶ ἀτμὸν ἀναπέμπουσα, καὶ ἀπτομένοις ἱκανῶς θερυμῇ. ταύτης δὲ πλησίον ἦν, ὥς καὶ ψαύειν ἥδη, θυρίδες ἔχουσα ξύλα νεώστι καταληγλυμμένα ῥητίνῃ πολλῇ. θέρους οὖν μέσου λάβρος ἥλιος προσβαλὼν, ἔξηψε τὴν ῥητίνην τε καὶ τὰ ξύλα. κἀντεῦθεν ἥδη θύραι τινὲς ἑτέραι πλησίον ὑπάρχουσαι καὶ θυρίδες ἑναγχος ἐξαληγλυμμέναι ῥητίνῃ ῥαδίως διεδέξαντο τὸ πῦρ, καὶ μέχρι τῆς ὀροφῆς ἐξέτειναν. [79] ἐπεὶ δ' ἅπαξ ἡ φλόξ ἐκείνης ἐλάβετο, ταχέως ἐπὶ πᾶσαν ἐνεμήθη τὴν οἰκίαν. οὕτω δὴ πῦρ, οἶμαι, καὶ τὸν Ἀρχιμήδην φασὶ διὰ τῶν πυρίων ἐμπροῆσαι τὰς τῶν πολεμίων τρεῖς.

patiuntur aliquid, sed tandem vincuntur planeque assimilantur: accidunt porro his, ut tam medicamenta sint, quam nutrimenta. Nihil autem miri est, si exiguum consequuta momentum aliqua maximam a priore natura mutationem habent: cernuntur enim ejusmodi multa in iis, quae extra nos sunt: siquidem in ea Mysia, quae est Asiae pars, domus hac aliquando ratione conflavit. Erat projectum columbinum stercus, cui jam putri et excofacto ac vaporem remittenti et tangentibus admodum calido in propinquo fenestra fuerat, ita ut jam contingeret ejus ligna, quae large nuper illita resina fuerant. Media igitur aestate cum sol plurimus incidisset, accendit tum resinam, tum ligna: hinc autem et fores quaedam aliae, quae propè fuerunt, et fenestrae, nuper etiam resina illitae, facile ignem conceperant, atque ad tectum usque submiserant: ubi autem excepta semel a tecto est flamma, celeriter in totam domum est grassata. Hoc (arbitror) modo ajunt et Archimedem hostium triremes urentibus speculis incendisse.

Ed. Chart. III. [79.]

Ed. Bas. I. (81.)

ἀνάπτεται δ' ἐτοίμως ὑπὸ πυρείου καὶ ἔριον, καὶ στυπ-
 πείον, καὶ θουαλλίς, καὶ νάρθηξ, καὶ πᾶν ὃ τι ἂν ὁμοίως
 ἢ ξηρὸν καὶ χαῦνον. ἐξάπτουσι δὲ φλόγα καὶ λίθοι παρα-
 τριβόμενοι, καὶ μᾶλλον ἂν θείον τις αὐτοῖς ἐπιπάσῃ.
 καὶ τὸ τῆς Μηδείας δὲ φάρμακον τοιοῦτο ἦν. πάντα γοῦν
 ἀνάπτεται προσβαλλούσης θερμασίας, οἷς ἂν ἐπαλειφθῇ.
 σκευάζεται δὲ κακῆντο διὰ τε θείου καὶ τῆς ὑγρᾶς ἀσφάλ-
 του. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς θαυμαστόν τις ἐδείκνυ· ἀποσβεν-
 νὺς λύχνον, αὐτὸς ἤπτε, τοίχῳ προσφέρον· ἕτερος δὲ λίθῳ
 προσέφερεν· ἔτεθειώτο δὲ ἄρα καὶ ὁ τοίχος καὶ ὁ λίθος,
 καὶ ὡς ἐγνώσθη τοῦτο, θαυμαστόν οὐκέτ' ἦν τὸ γινόμενον.
 πάντα οὖν ταῦτα τὰ φάρμακα, θερμὰ μὲν οὕτω τελείως
 ἔστιν, ἐπιτηδεύατα μέντοι πρὸς τὸ γενέσθαι θερμὰ· καὶ
 διὰ τοῦτο δυνάμει θερμὰ λέγεται. περὶ μὲν δὴ τούτων
 οὐδὲν ἄπορον. ἀλλ' οὐδὲ διὰ τί πινόμενος μὲν ὁ οἶνος
 ἱκανῶς θερμαίνει τὸ σῶμα, κατὰ δὲ τοῦ δέξιματος ἐπιτιθέ-
 μενος οὐ θερμαίνει. δέδεικται γὰρ ὀλίγῳ πρότερον, οὐχ

Porro succenditur his prompte lana, stuppa, ellych-
 nium, ferula, quicquid denique similiter his ficcum
 rarumque est. Flammam edunt et lapides attriti, at-
 que hoc magis, si quis sulphure illos illeverit. Ejusmo-
 di erat medicamentum Medeae, quippe quod, quibus est
 illitum, omnia, ubi in id incidit calor, accendit: con-
 fiat id ex sulphure et humido bitumine. Jam illud
 cum rem mirandam quidam ostentavit: extinxit lucer-
 nam, ac rursus muro admovens accendit: alter la-
 pidi eam admovit: fuerant autem tum murus, tum la-
 pis, sulphure contacti: quod ubi deprehensum est, de-
 fuit mirum videri, quod ostentabatur. Ergo omnia id
 genus medicamina perfecte calida adhuc non sunt, ap-
 tissima tamen, ut calida fiant, atque idcirco potestate
 calida dicuntur. Ac de his quidem nulla est dubitatio:
 sed nec cur vinum potum quidem valenter corpus
 calfaciat, cuti autem impositum non calfaciat: mon-
 stratum enim superius paulo est, id non simpliciter ut

Ed. Chart. III. [79.]

Ed. Bas. I. (81.)

ἅπλως ὥσπερ θερμὸν φάρμακον, ἀλλ' ὥς οἰκεία τροφή, θερμαῖνον τὸ ζῶον. ὥς γὰρ αἱ τοῦ πυρὸς ἐπιτήδευοι τροφαὶ τὸ πῦρ αὐξοῦσιν, οὕτω καὶ τῶν φύσει θερμῶν σαμμάτων ὃ τί περ ἂν οἰκεία τε καὶ σύμφυτος ὑπάρχῃ τροφή, ῥώσει τε διὰ παντὸς αὐτὰ, καὶ τὴν ἔμφυτον αὐξήσει θερμασίαν. καὶ τοῦτο μὲν ἀπύσεως τροφῆς κοινόν. οἶτω δ' ἴδιον ἐξαίρετον ὑπάρχει τὸ τάχος τῆς μεταβολῆς, ὥς δαδί, καὶ θρυαλλίδι, καὶ στυπταίῳ, καὶ πέττῃ. καὶ δὴ καὶ τῆς εἰκότος ἐχόμενοι τοῦ πυρὸς, ἀναμνήσομεν αὐτοῖς ξύλων ὑγρῶν, ἃ τροφή μὲν ἐστὶ καὶ αὐτὰ τοῦ πυρὸς, ἀλλ' οὐκ εὐθύς, οὐδ' ἐκ τοῦ παραχοῆμα. καὶ διὰ τοῦτο ἐπιβληθέντα πολλὰ τῷ πυρὶ κατακρύπτει τε τὴν φλόγα, καὶ μάλιστα, ἂν ἀσθενῆς ὑπάρχῃ καὶ μικρὰ, κίνδυνον ἐπάγει φθορᾶς. οὕτως οὖν καὶ τοῖς ζώοις, ὅσα τῶν ἐδεσμάτων, ἢ ἐξομοιωθῇ τελείως καὶ θρέψῃ τὸ σῶμα, χρόνον δαίται, πύχος μᾶλλον ἐπάγειν ἢ θάλλος ἐν τῷ παραχοῆμα φαίνεται. θερμαίνει μὴν ἐν τῷ χρόνῳ καὶ ταῦτα, παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ἐδέ-

calidum medicamentum, immo ut conveniens nutrimentum, calfacere animal. Tanquam enim idoneum ignis alimentum ignem ipsum auget, ita quicquid corporum natura calidorum proprium, et naturale est nutrimentum, id ea semper non solum roborabit, sed etiam insitum eorum calorem augebit. Atque id quidem omnis nutrimenti communis effectus est. Vino autem praeter caetera proprium ac suum est mutationis celeritas, ita utique, ut tediae, ellychnio, stuppae, pici. Jam vero ab ignis exemplo non digressi, admoneamus rursus de lignis humidis, quae ipsa quoque ignis nutrimentum sunt, caeterum non statim aut continuo, eoque saepenumero multa igni injecta non solum flammam quasi sopiunt, sed etiam, si imbecilla est et parva, corrumpendae quoque ejus periculum afferunt. Sic profecto et in animalibus cibi, qui, ut prorsus assimilentur et corpus nutrant, spatium egent, si frigus universi potius, quam calorem, afferre in praesenti videntur: caeterum calfaciunt hi quoque tandem non secus,

Ed. Chart. III. [79.]

Ed. Bas. I. (81.)

σμασιν, εἰ μόνον αὐτοῖς προσγένηται τὸ θρέψαι τὸ σῶμα. τροφή γὰρ ἅπαντα κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον αὖξει τὸ τοῦ ζώου θερμόν. εἰ δὲ καταποθείη μὲν ὡς τροφή, μὴ μέντοι δὲ κρατηθείη, τοῦτ' ἐκείνο τὸ πρὸς Ἱπποκράτους εἰρημένον, εἴη ἂν ὄνομα τροφῆς, ἔργον δ' οὐχί. τριχῶς γὰρ τῆς τροφῆς λεγομένης, ὡς γε αὐτὸς ἐδίδαξε τοῦτ' εἰπών. Τροφή δὲ τὸ τρέφον, τροφή τὸ οἶον τροφή, καὶ τὸ μέλλον· ἡ μὲν ἤδη τρέφουσα, καὶ προστιθεμένη, καὶ μηκέτι μέλλουσα, κυρίως ὀνομάζεται τροφή καὶ ἤδη καὶ θερμαίνει πάντως τὸ τρεφόμενον σῶμα· τῶν δ' ἄλλων οὐδετέρα, διότι μηδὲ τροφαὶ κυρίως εἰσιν, ἀλλὰ τὸ μὲν οἶον τροφή, τὸ δ', ὅτι μέλλει τοιοῦτο γενήσεσθαι· ταῦτ' ἄρα καὶ αὐτὸς ὁ οἶτος οὐκ αἰθερμαίνει τὸ ζῶον, ὥσπερ οὐδὲ τοῦλαιον ἀνάπτει τὴν φλόγα, καίτοι γ' οἰκαιοτάτη τροφή πυρὸς ὑπάρχον. ἀλλ' ἐὰν ἀσθερεῖ καὶ μικρῇ φλογὶ καταχέης ἔλαιον ἀθρόον καὶ πολὺ, καταπνίξεις, καὶ τελείως ἀποσβέσεις αὐτὴν μᾶλλον

ac reliqui cibi, si semel, ut corpus nutriant, sint consequuti: omne enim nutrimentum, quatenus nutrimentum est, animalis calorem auget. At, si devoretur quidem ut nutrimentum, nec tamen superetur neque assimiletur, id erit quod Hippocrates dixit, nomine quidem nutrimentum, re autem minime: quippe cum trifariam nutrimentum dicatur, sicut ipse docuit his verbis: Nutrimentum est et quod nutrit, et quod veluti nutrimentum est, et quod futurum nutrimentum est. Quod utique jam nutrit, et corpori adjungitur, nec amplius futurum est, id proprie nutrimentum nominatur, idem vero et corpus, quod nutrit, omnino excalfacit: quod reliquorum neutrum facit, quod scilicet proprie nutrimenta non sint, sed alterum eorum veluti nutrimentum, alterum tale futurum. Proinde nec vinum ipsum semper animal calfacit, aequè ut nec oleum flammam accendit, tametsi aptissimum est ignis nutrimentum: immo, si imbecillae et exiguae flammae confertim multum oleum infundas, suffocabis eam, prorsusque exstingues potius, quam augebis. Sic igitur et vinum,

Ed. Chart. III. [79. 80.]

Ed. Bas. I. (81.)

ἢ αὐξήσεις. οὕτως οὖν καὶ ὁ οἶνος, ζῆναιδ' ἀν πολλὺς, ὥς μὴ κρατεῖσθαι, πίνηται, τοσοῦτον ἀποδεῖ τοῦ θερμαίνειν τὸ ζῶν, ὥστε καὶ πάθη ψυχρότερα γενῆ. ἀποπληξίαι γοῦν καὶ παραπληξίαι καὶ κάραι καὶ κόματα καὶ παραλύσεις ἐπιπληξίαι τε καὶ σπασμοὶ καὶ τέτανοι ταῖς ἀμέτροις οἴνου πόσεσιν ἐπονται, ψυχρὰ σύμπαντα πάθη. [80] καθόλου γὰρ, ὅσα τῶν εἰς τὸ σῶμα λαμβανομένων ὡς τροφή θερμαίνει, ταῦθ' εὖροις ἂν ποτε ψύχοντα, καθ' ὃ τι καὶ τὴν φλόγα πρὸς τῆς αὐτῆς ὕλης οὐκ αὐξανομένην μόνον, ἀλλὰ καὶ σβεννυμένην ἐτίοιτε. ταυτὶ μὲν οὖν ἔοικεν ὁμολογεῖν ἅπαντα τοῖς τε περὶ στοιχείων καὶ τοῖς περὶ κρᾶσεων λογισμοῖς.

Κεφ. γ'. Ἐκεῖνο δ' ἂν ἴσως δόξειε διαφέρεισθαι, τὸ τινα τῶν ἐσθιομένων ἐν τροφῇς χρεῖα, κατὰ τοῦ δέρματος ἐπιτιθέμενα, διαβιβρώσκειν τε καὶ ἐλκοῦν αὐτὸ, καθάρτερον νάπυ καὶ τάριχος, σκόροδά τε καὶ κρόμνυα. καίτοι τοῦτο συμφωνεῖ τοῖς ἐξ ἀρχῆς ὑποκειμένοις· ἅμα μὲν γὰρ, ὅτι

ubi plus bibitur, quam ut vinci possit, tantum abest, ut animal calfaciat, ut etiam frigidiora vitia gignat, quippe apoplexiae, et paraplexiae, et quae caros et comata vocamus, et nervorum resolutio, et comitiales morbi, et convulsionones, et tetani, immodicum vini potum comitantur: quorum unamquodque frigidum est vitium. Generatim enim, quaecunque assumpta in corpus ut nutrimentum calfaciunt, haec interim frigefacere deprehendas, aequae scilicet ut flammam ab eadem materia non augeri modo, verum etiam aliquando extinguī. Atque haec quidem omnia tum iis, quae de elementis, tum iis, quae de temperamentis sunt prodita, consentiunt.

Cap. III. Illud fortasse dissonare videbitur, quod ex iis, quae ut nutrimentum comeduntur, aliqua cuti imposita hanc erodunt atque exulcerant, sicuti sinapi et balsamentum alliaque et caepae. Verum hoc quoque cum positis a principio hypothefibus concordat: etenim fit propter-

Ed. Chart. III. [80.]

Ed. Bas. I. (81. 82.)

μεταβάλλεται καὶ ἀλλοιοῦνται κατὰ τε τὴν γαστέρα πεπτόμενα, καὶ τὰς φλεβὴν αἵματούμενα· πρὸς δὲ τούτοις, καὶ διότι μὴ μένει καθ' ἓνα τόπον, ἀλλ' εἰς πολλά μερίζεται πάντῃ φερόμενα καὶ (82) πρὸς τούτοις, διότι μίγνυται καὶ χυμοῖς πολλοῖς, καὶ τοῖς ἅμα αὐταῖς λαμβανομένοις σικκίοις· ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι διὰ ταχέον ἢ τε πέψις αὐτῶν γίνεται, καὶ ἡ διάκρισις, ὥς τὸ μὲν οἰκτεῖον ἐξομοιωθῆναι, τὸ δὲ περιττὸν ἐν αὐτοῖς καὶ δριμύν διὰ γαστρός τε ἅμα καὶ οὖρον καὶ ἰδρώεαν ἐκκριθῆναι, διὰ ταῦτα πάντα τὸ ἐξωθεν ἔλκουσιν, ἐσθιόμενον οὐχ ἔλκουσιν· καίτοι καὶ τῶν εἰρημένων ἐν ὀκτεῖον ὑπῆρχον αὐτοῖς, ἱκανὸν ἂν ἦν δῆπουθεν ἀβλαβῆ φυλάξαι τὰ ἐκτός, οἷον, εἰ τύχοι, τὸ μεταβάλλειν πρῶτον. εἰ γὰρ οὐ μένει τὸ ἅπνυ τοιοῦτο, οἷον ἐξωθεν ἐλήφθη, δῆλον ὥς οὐδὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ μένειν ἀξιώσεις. εἰ δὲ καὶ διακρίνεται καὶ καθαίρεται, πολὺν δὲ καὶ μᾶλλον. ἔρχεται δὲ καὶ τὸ μὴ χρο- νίζειν ἐν ἐνὶ χωρίῳ. φαίνεται γὰρ οὐδὲ περὶ τὸ δέγμα

ea, quod mutantur alteranturque, dum et in ventre concoquantur, et in venis in sanguinem vertuntur: praeterea quod uno loco non permanent, sed in multas partes divisa, quoquoeverfus feruntur: adde et quod non solum multis succis miscentur, sed etiam cibus, cum quibus sumuntur: ad haec, quod celeriter eorum et concoctio, et partium separatio perficitur, ita ut, quod conveniens in eis est, assimiletur, quod super- vacaneum et acre, per alvum, urinas et sudorem excernatur. Propter haec, inquam, omnia, quod foris impositum exulcerat, id comestum non exulcerat: et, si vel unum quodlibet praedictorum illis accederet, satis esse ad ea, quae foris sunt, integra servanda, verbi causa mutatio ipsa prima. Si namque non maneat sinapi, quale extrinsecus fuit, cum est assumptum, manifestum est nec vim ejus manere censendum, quod, si tum dirimuntur ejus partes, tum purgantur, multo utique magis sic censendum. Jam satis erat, quod nec eodem loco maneret, cum nec circa cutem

Ed. Chart. III. [80.]

Ed. Bal. I. (82.)

δρᾶσαι τι δυνάμενον ἄνευ χρόνου πλείονος. ἀλλὰ καὶ τὸ μίγνυσθαι πολλοῖς ἑτέροις σιτίοις οὐ μικρὸν οὐδ' αὐτό. γνοίης δ' ἂν, εἰ μόνον αὐτὸ προσενέγκοις χωρὶς τῶν ἄλλων σιτίων, ὅσην ἀνίαν τε καὶ δῆξιν ἐπιφέρει τῇ γαστρὶ. καὶ μὲν δὴ, κἄν εἰ πολλοῖς γλυκύσι χυμοῖς ἀναμίξας αὐτὸ κατὰ τοῦ δέρματος ἐπιθείης, οὐδὲν ἐργάσεται φαῦλον. ὅποτε οὖν ἕκαστον τῶν εἰρημέων ἱκανόν ἐστι καθ' αὐτὸ κωλύσαι τὸ νάπυ δρᾶσαι τι τοιοῦτο ἐντός, ὡς ἐκτός ἔδρα περὶ τὸ δέσμα, πολὺ δὴ πον μᾶλλον, οἶμαι, πάντων ἅμα συνελθόντων. καὶ γὰρ ἀλλοιοῦται πεπτόμενον, καὶ διακρίνεται, καὶ καθαίρεται, καὶ πολλοῖς ἑτέροις ἀναμίγνυται, καὶ μερίζεται πολλαχῶς, καὶ πανταχῇ φέρεται, καὶ χρονίζει κατ' οὐδὲν τῶν μορίων. ὅτι δ', εἴπερ ἔμενε δριμύ, πάντως ἂν ἤλκωσε καὶ τὰ ἐντός, ἐκ τῶν αὐτομάτων ἑλκῶν ἐπιγνώση γίνεται γὰρ πολλοῖς πολλάκις, τοῖς μὲν ἐξ ἑδεσμάτων μοχθηρῶν, τοῖς δ' ἐκ τινος ἐν αὐτῷ τῷ σώματι διαφθορᾶς καὶ σηπεδόνης ἢ καλουμένη κακοχυμίας. καὶ τοῖτοις ἐνίοτε μὲν

aliquid efficere posse videatur, nisi diutius immoretur. Sed nec mixtio ipsa cum multis cibis parum momenti habet: si enim id citra alium cibum solum assumas, facile intelliges, quantum molestiae et mordicationis ventriculo afferat, quin etiam, si plurimo dulci succo admixtum cuti id imponas, quam nihil afferat incommodi. Cum igitur praedictorum unumquodlibet per se satis prohibere possit, quo minus sinapi, quod foris facit in cute, idem facere intus possit, multo (arbitror) magis, ubi omnia simul coierint: nam et coquendo alteratur, et dirimitur, et expurgatur, et cum multis aliis miscetur, et varie distribuitur, et in omnem partem fertur, nec in ulla moratur. Quod autem, si acrimoniam suam fervaret, interna quoque omnino exulceraret, ex iis quae sponte accidunt ulceribus intelligas. Gignitur enim non raro aliis ex vitioso cibo, aliis ex quapiam in ipso corpore corruptela et putredine vitiosus succus, quem caeochymiam vocant. His aliquando inte-

Ed. Chart. III. [80. 81.]

Ed. Bas. I. (82.)

ἐλκοῦται τι καὶ τῶν ἐντός· ὥς τὰ πολλὰ δὲ καὶ τῷ τῆν φύσιν ἀποτρίβεσθαι τὰ κατὰ τὴν ἔξω περιττώματα πρὸς τὸ δέρμα, τοῦθ' ἐλκοῦται πολλοῖς καὶ συνεχέσιν ἔλκεσι. καρκινός τε γὰρ, καὶ φαγέδαινα, καὶ ἔρπης ὁ ἀναβιβρωσκόμενος, ἀνθρακίς τε καὶ τὰ χειρόνεια καὶ τηλέφεια καλούμενα, καὶ ἄλλαι μυρίαί γενέσεις ἐλκῶν ἔκγονοι τῆς τοιαύτης εἰσὶ κακοχυμίας. οὗτ' οὖν τῶν τοιούτων οὐδὲν ἄπορον, οὔτε διὰ τί τῶν φαρμάκων ἔνια μὲν ἡμᾶς οὐδὲν ἔξωθεν ἀδικοῦντα, μέγα τι κακὸν ἐργάζεται κατὰποθέντα· [81] τινὰ δὲ πολλάκις ἐβλαψεν εἴσω ληφθέντα, πολλάκις δὲ ὠφέλησεν· ἔνια δὲ οὐ μόνον ἔσωθεν, ἀλλὰ καὶ ἔξωθεν ἀδικεῖ. συλλήβδην γοῦν εἰπεῖν, οὐδὲν ὁμοίως ἔσωθέν τε καὶ ἔξωθεν ἐνεργεῖν πέφυκεν. οὔτε γὰρ ὁ τοῦ λυττώματος κυτὸς ἀφρός, οὔθ' ὁ τῆς ἀσπίδος, οὔθ' ὁ τῆς ἐχίδνης ἰός, οἱ δὲ καὶ χωρὶς ἔλκους ἔξωθεν προσπεσόντες ἀδικεῖν πεπίστευνται, τὴν ἰσὴν ἔχουσι δύναμιν, ἢ τῷ δέρματι μόνῳ προσομιλήσαντες, ἢ εἴσω μεταληφθέντες. οὐ μὲν οὐδ' ἐκείνο θαυμάζειν ἄξιον, εἴ τι-

reriorum quoque aliquid exulceratur: magna tamen ex parte cutis, quoniam in hanc excrementa, quae in habitum corporis colliguntur, natura expellit, multis et assiduis ulceribus afficitur: quippe cancri, phagedaenae, herpes erodentes, carbunculi, et quae Cheironeia et Telepheia vocantur, milleque aliae ulcerum generationes ab ejusmodi cacoehymia nascuntur. Nec igitur talium quicquam est dubitandum: sed nec cur medicamentorum nonnulla, cum nihil nos extrinsecus offendant, intro assumpta magnum afferant malum: aliqua rursus intro assumpta nonnunquam laedant, nonnunquam conferant: aliqua non solum intro assumpta, sed etiam extrinsecus admota offendant: quippe, ut semel dicam, nihil foris intusque parem agendi facultatem habet. Neque enim aut rabidi canis spuma, aut viperæ venenum, aut aspidis virus, (quae tamen; si extrinsecus etiam sine ulcere corpori occurrant, offendere creduntur,) parem vim habent vel soli cuti applicata vel intro assumpta. Sed nec illud est mirandum, si

Ed. Chart. III. [81.]

Ed. Bas. I. (82.)

των φαρμάκων οὐκ ἐξικνεῖται πρὸς τὸ βάθος ἢ δύναμις· οὐ γὰρ ἀναγκαῖον ἅπαντα τὴν αὐτὴν ἔχειν ἰσχύν. εἰ δὲ πολλὰ τῶν εἶσω λαμβανομένων ἐν μὲν τῷδε τῷ καιρῷ, καὶ μετὰ τοσῆσδε ποσότητος, καὶ τῆς πρὸς τάδε μίξεως, ὠφέλησεν, ἀκαιρῶς δὲ, καὶ πολλὰ, καὶ ἄμικτα ληφθέντα, βλάβην ἤνεγκεν, οὐδὲν ἐντεῦθεν ἀπόρημα τῷ λόγῳ. καὶ γὰρ καὶ τοῖς σιτίοις ὑπάσχει τοῦτο γέ, καὶ τῇ πυρὶ, καὶ πῦσιν ὡσαύτως φάναι τοῖς προσπίπτουσι τῷ σώματι. συμμέτρου γοῦν φλογὸς ἔστιν ὅτε δεόμεθα, καὶ χρώμενοι μεγάλα πρὸς αὐτῆς δυνάμεθα, καίτοι τῆς ἁμέτρου καιούσης ἡμῶς. οὕτω δὲ καὶ ψυχροῦ πόσις ἢ μὲν σύμμετρος δύννησιν, ἢ δὲ ἄμετρος ἐσχάτως βλάπτει. τί τοίνυν θαυμαστὸν, εἶναι τι φάρμακον οὕτω δυνάμει θερμὸν, ὥς, εἰ μὲν πολὺ τε λαμβάνοιτο καὶ κενῷ τῷ σώματι προσφέροιτο, διαβιβρώσκειν τε καὶ καίειν αὐτὸ παντελῶς, εἰ δ' ὀλίγον εἴη ἢ καὶ σὺν τοῖς κολάζουσιν τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ, πρὸς τῷ μὴ βλάπτειν μηδὲν, ἔτι καὶ θερμαῖνον ὠφελεῖν; ὁπὸν γοῦν,

certorum medicamentorum vis ad profundum non pervenit: neque enim necesse est ut, omnia parem habeant vim. Quod si ex iis, quae intro sumuntur, non pauca certo tempore et certa quantitate et in mixtura cum caeteris accepta conferunt: intempestive autem et largius nec cum aliis admixta laedunt: ne id quidem dubitationem ullam disputationi pariat, siquidem id tum cibis tum igni tum vero omnibus (ut sic dicam), quae corpori similiter occurrunt, accidere solet. Nam et mediocri nobis flamma nonnunquam opus est, eaque usque, plurimum ex ea juvamus, cum tamen immodica flamma nos urat: ad eundem modum et frigidae potio, quae mediocris est, confert, quae immodica est, maximam affert laesionem. Quid igitur miri est, esse medicamen aliquod adeo calidum potestate, ut, si multum ejus sumatur ac in vacuum corpus inferatur, erodat prorsus uratque: si vero exiguum sit et cum iis, quae vehementiam ejus remittant, conjunctum, non modo nihil incommodi afferat, verum etiam calfaciendo juvet?

Ed. Chart. III. [81.]

Ed. Bas. I. (82.)

ἄνθρωποι τὸν Κυρηναϊκὸν, ἢ τὸν Μηδικὸν, ἢ τὸν Παρθικὸν, αὐτὸν καθ' αὐτὸν οὐκ ἔστιν ἀλύπως λαβεῖν· ἀλλ' εἰ παντελῶς ὀλίγος, ἢ σὺν ἄλλοις ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι ληφθεὶς, μεγάλως ὠφελεῖ. ταύτη μὲν οὖν, ὅσα θερμοαίνει τὸ σῶμα, μεταβολῆς ἀρχὴν ἐν αὐτῷ λαβόντα, καθότι πρόσθιεν ἐξήρέθη, πάλιν ἀντιθερμοαίνειν αὐτὸ πέφυκεν· ὅσα δὲ ψύχει, καθάπερ ὁπὸς μήκωτος, οὐ μεταβάλλεται πρὸς τοῦ σώματος οὐδ' ἐπ' ὀλίγον, ἀλλ' εὐθύς αὐτὸ νικᾷ καὶ μεταβάλλει, καὶ εἰ θερμοῖνας αὐτὰ δοίης. ἔστι γὰρ ἡ σφῶν αὐτῶν φύσις ψυχρὰ, καθότι καὶ τὸ ὕδωρ. ὁρθῶς οὖν καὶ τοῦτο σὺν πολλοῖς ἄλλοις ὑπ' Ἀριστοτελέους εἴρηται, τὸ τῶν θερμοῶν καὶ ψυχρῶν καὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν σωμάτων τὰ μὲν εἶναι καθ' αὐτὰ τοιαῦτα, τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός· οἷον καὶ τὸ ὕδωρ καθ' αὐτὸ μὲν ψυχρόν, κατὰ συμβεβηκός δὲ ποτε θερμόν. ἀλλ' ἡ μὲν ἐπίκτητος αὐτοῦ θερμοσία ταχέως ἀπόλλυται, μένει δ' ἡ σύμφυτος ψυχρότης· ὥς οὖν ὕδωρ θερμόν ἐπιβληθὲν φλογί, κατασβέννυσιν αὐτήν, οὕτω καὶ τὸ μηκύνειον εἰ καὶ ὅτι μάλιστα θερμοῖνας δοίης,

Lacrymam enim vel Cyrenaicam vel Medicam vel Parthicam ipsam quidem per se citra incommodum sumere non est: at si omnino exigua vel cum aliis in tempore congruente sit sumpta, magnopere conducit. Atque ad hunc quidem modum, quaecunque corpus excalfaciunt, ubi mutationis principium in ipso, sicut dictum prius est, accepere, recalfacere illud sunt apta: quae vero refrigerant, veluti papaveris succus, haec a nostro corpore ne vel paulum quidem demutantur, sed ipsum statim vincunt ac mutant, etiamsi calfacta prius dederis: est enim eorum natura frigida, quemadmodum aqua. Quare illud recte Aristoteli, sicut alia multa, dictum est, calidorum et frigidorum, siccorum et humidorum corporum quaedam esse talia per se, quaedam ex accidenti: sicut aqua per se quidem frigida est, ex accidenti vero aliquando calida: verum acquisititius ejus calor brevi perit, naturalis frigiditas manet. Tanquam igitur calida aqua flammae injecta eam extinguit: sic meconium si quantumvis calfactum dederis, et calo-

Ed. Chart. III. [81. 82.]

Ed. Bas. I. (82.)

ἀποψύξεις τε τὴν ἐν τοῖς ζώοις θερμασίαν, καὶ κίνδυνον ἐπάξεις θανάτου. πάντα οὖν τὰ τοιαῦτα φάρμακα, βραχεία τε διδόμενα καὶ σὺν τοῖς κολάζειν αὐτῶν τὸ σφοδρὸν τῆς ψύξεως δυναμένοις, ἔστιν ὅτε χρειάν τινὰ παρέχει τοῖς σώμασιν ἡμῶν, ὥς ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων εἰρήσεται. καὶ γὰρ δὴ καὶ τὸ διὰ τῶν κανθαρίδων φάρμακον ἱκανῶς ὀνίνησι τοὺς ὑδερικοὺς, καίτοι τοῦπίπαν ἔλκοι τὴν κύστιν ἢ κανθαρίς· ἀλλ' ἐπειδὴν ὑπὸ τε τῶν μυχθέντων αὐτῇ κολασθῇ, καὶ σώματι προσάγεται παμπόλλην ὑγρότητα περιέχοντι, κενοὶ διὰ τῶν οὕρων αὐτήν. μάλιστα οὖν χοῆ προσέχειν τὸν νοῦν ἐν ἅπασι τοῖς δυνάμει θερμοῖς ἢ ψυχροῖς εἶναι λεγομένοις, εἴτε τῆς φύσεώς ἐστι τῶν τρέφειν δυναμένων, εἴτε μόνην ἀφορμὴν ἀλλοιούσεως λαμβάνοντα, καί περ κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἀλλοιούμενα, διατίθησιν πῶς τὸ σῶμα, καὶ τρίτον ἐπὶ τοῦτοις, εἰ μὴδ' ὅλως ἀλλοιοῦται πρὸς αὐτοῦ κατὰ μὴδέν. εἰ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ γένους εἴη τῶν τρεφόντων, εἰ μὲν [82] κρατηθεῖη, θερμαίνει, μὴ κρατηθέντα δὲ, ψύχει.

rem animalis perfrigerabis et necis periculum afferes. Omnia igitur id genus medicamenta, si exigue sint data et una cum iis, quae vehementiam frigoris eorum castigare valeant, nonnunquam usum aliquem corporibus nostris praestant: quemadmodum in opere de medicamentis dicetur. Siquidem medicamen id, quod cantharidas recipit, hydericis prodest, tametsi cantharis ipsa vesicam omnino exulcerat: verum ubi per ea, quae admiscuntur, castigata est, ac corpori, quod plurimo humore gravatur, tum offertur, illum per urinas expellit. Maxime igitur attendendum in omnibus, quae potestate calida frigidave dicuntur, sintne ex natura eorum, quae nutrire corpus possunt: an ejusmodi, quae exiguum alterationis momentum nacta, deinde secundum propriam naturam alterata, corpus ipsum aliquo modo afficiunt: tertio loco, an nullo pacto ab eo quicquam alterentur. Si namque ex nutrientium sunt genere, siquidem vincantur, calcaciunt, si non vincantur, re-

Ed. Chart. III. [§2.]

Ed. Bas. I. (82.)

εἰ δὲ τῶν ἐπ' ὀλίγον ποσὸν ἀλλοιούμενων, θερμαίνει πάν-
τως· εἰ δὲ τῶν μηδ' ὅλως, ψύχει μάλιστα.

Κεφ. δ'. Προσέχειν δὲ, ὥς εἴρηται, μάλιστα καὶ διο-
ρίζεσθαι τὰ καθ' ἑαυτὰ τῶν κατὰ συμβεβηκός, οὐκ ἐπὶ
θερμῶν καὶ ψυχρῶν μόνον, ἀλλ' οὐδὲν ἥττον αὐτῶν ἐφ'
ὕγραν τε καὶ ξηρῶν. ἔτια γὰρ τῶν τοιούτων, ξηρὰ ταῖς
οὐσίαις ὑπάρχοντα, πολλῶν θερμῶν τακέντα, φαντασίαν ὑγρό-
τητος ἔλαβεν, ὥς χαλκός καὶ σίδηρος· ἢ καθ' ἑαυτὰ μὲν
ἐστὶν ὑγρὰ, καθάπερ ὁ κρύσταλλος, ἀκράτως δὲ ψύξει πλη-
σιάζοντα, ξηρὰ φαίνεται. χρή τοίνυν τούτων ἀπάντων τὴν
κρίσιν οὐχ ἀπλῶς ποιεῖσθαι, καθότι καὶ τοῖς ἐμπροσθεν
ἐλέγομεν, ἀλλὰ μετὰ τοῦ συνεπισηκίπτεσθαι, πῶς ἔχει θερ-
μότητος ἢ ψυχρότητος. εἰ μὲν γὰρ, ὀλίγης μετέχοντα θερ-
μότητος, ὅμως καὶ ὑγρὰ φαίνονται, διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν
ἐστὶ τοιαῦτα, καὶ εἰ μετὰ θαυματοῦς θερμασίας, ξηρὰ. τὰ
δ' ἥτοι ρέοντα μετὰ θερμότητος ζεύσεως, ἢ πεπηγότα διὰ

frigerant: fin ex iis sunt, quae exiguum quippiam alte-
rantur, omnino calfaciunt: si vero ex iis, quae omnino
non alterantur, maxime refrigerant.

Cap. IV. Attendere autem (ut dictum est) quam
maxime oportet ac discernere, quae per se sunt, ab iis,
quae per accidens, non in calidis et frigidis modo, sed
nihilò etiam secius in siccis et humidis. Quippe aliqua
talium cum siccam substantiam sint sortita, ubi largo
calore sunt liquata, humiditatis speciem habent, vel-
uti aes et ferrum: quaedam per se humida, ubi in sin-
cero frigore sunt morata, apparent sicca, sicut glacies.
Minime igitur de his omnibus faciendum absolute et sine
ulla exceptione iudicium est (sicut in superioribus monui-
mus, sed cum eo, ut, quemadmodum sese in calore
frigoreque habeant, considerentur. Siquidem si, exi-
guo praedita calore, nihilominus humida cernuntur,
talìa esse ex propria natura sunt censenda, tametsi cum
copioso calore sint sicca: quae vero vel sub ferventi ca-
lore fluunt, vel sub puro frigore sunt concreta, ne

Ed. Chart. III. [82.]

Ed. Bas. I. (82. 83.)

ψύξιν ἄκρατον, αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τομίζειν εἶναι τὰ μὲν ὑγρά,
τὰ δὲ ξηρά. ταύτη (83) τε οὖν διακριθῆναι τὰ καθ'
ἑαυτὰ τῶν κατὰ συμβεβηκός, ἀναφέροντά τε πρὸς αὐτὰ
ταῦτα τὴν κρίσιν οὕτω ποιῆσθαι. τῶν δυνάμει θερμῶν, ἢ
ψυχρῶν, ἢ ξηρῶν, ἢ ὑγρῶν. οὐ γὰρ πρὸς τὸ κατὰ συμβε-
βηκός, ἀλλὰ πρὸς τὸ καθ' ἑαυτὸ χρεὶ κρίνεσθαι τὸ δυνάμει.
κοινὴ δ' ἐπὶ πάντων ἡ κρίσις καὶ μία τὸ τάχος τῆς ἀλ-
λοιούσεως. ὁμωνύμως δὲ λεγόμενου τοῦ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ,
καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ. τὰ μὲν γὰρ κατ' ἐπικράτησιν οὕτως
ὀνομάζεται, τὰ δ' ὡς ἄκραν ἔχοντα ἥς παρονομάζεται ποιό-
τητος· εἰς ὁπότερον αὐτῶν ἐτοίμοις μεθίσταται τὸ κρινόμε-
νον, ἔστι δυνάμει τοιοῦτο. ἔλαιον μὲν γὰρ ἐστὶ δυνάμει
θερμὸν, ὅτι ῥαδίως φλοῦξ γίνεται. κατὰ ταῦτά δὲ καὶ ῥη-
τίνη, καὶ ἄσφαλτος, καὶ πίστα. οἶνος δὲ, διότι ῥαδίως
αἷμα γίνεται. κατὰ ταῦτά δὲ καὶ μέλι, καὶ κρέας, καὶ
γάλα. ταυτὶ μὲν οὖν, ὅλαις ἀλλοιούμενα ταῖς οὐσίαις, τρο-

horum quidem altera per se humida, altera per se sic-
ca sunt existimanda. Ergo tum ad hunc modum distin-
guere conveniet, quae per se sunt, ab iis quae per ac-
cidens: tum ad haec ipsa spectantibus eorum, quae
potestate calida, frigida, humida siccave sunt, judi-
cium faciendum. Non enim ad id, quod secundum ac-
cidens est, respicientibus, sed ad id, quod secundum se
est, id quod potestate est judicari debet. Porro com-
munis in omnibus unaque iudicandi ratio est alteratio-
nis celeritas. At cum calidum, frigidum, humidum
et siccum dicantur ὁμωνύμως, quod scilicet alia per
id, quod exuperat, sic nominentur, alia, quod eam qua-
litem, a qua sunt denominata, summam habeant: in
utrumcumque horum prompte id vertitur, de quo judi-
cium agitur, tale potestate fuerit. Oleum namque ca-
lidum potestate est, nimirum quod flamma facile fiat:
eodem modo resina, bitumen et pix: vinum autem,
quod facile fiat sanguis: pari modo mel et caro et lac:
atque haec quidem totis ipsorum alteratis substantiis

Ed. Chart. III. [32.]

Ed. Bas. I. (32.)

φαί τῶν ἀλλοιούντων εἰσί. τὰ δὲ κατὰ μίαν ἤτιναοῦν ποιότη-
 τητα τὴν ἀλλοίωσιν ἰσχυρότα τε καὶ τροπόμενα, φάρμακα
 μόνον; ὥσπερ γε καὶ ὅσα ταῖς ὅλαις ἑαυτῶν οὐσίαις ἄτρο-
 πτα μένοντα διατίθῃσι τὸ σῶμα, φάρμακα μὲν ἔστι καὶ
 ταῦτα· χαλεπὰ δὲ καὶ φθαρτικὰ τῆς τοῦ ζώου φύσεως·
 ὅθεν περ, αἶμαι, καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἅπαν ὀνομάζεται δη-
 λητήριον. οὐ γὰρ δὴ διὰ τοῦτό γε λεκτέον οὐκ εἶναι
 τῷ γένει δηλητήρια· τὰ τοιαῦτα, διότι παντελῶς ἐλάχιστα
 προσαχθέντα βλάβην οὐδὲ μίαν αἰσθητὴν ἐπιφέρει. οὗτοι
 γὰρ ἂν οὐδὲ τὸ πῦρ εἴη θερμόν, οὐδ' ἡ χιών ψυχρά· ὥς
 καὶ τούτων γε παντάπασι τὰ μικρὰ σαφές οὐδὲν ἀποτελεῖ
 περὶ τοῖς σώμασιν ἡμῶν πᾶθος· σπινθῆρος γὰρ ἐνὸς ἑκα-
 τοστὸν μέρος ἔστι μὲν πάντως τῷ γένει πῦρ, ἀλλ' οὐ μό-
 νον οὐκ ἂν ἡμᾶς καύσειεν ἢ θερμήνειεν, ἀλλ' οὐδ' ἂν
 αἰσθησὶν τινα παράσχοι προσπεσόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ τῆς
 ψυχρᾶς ῥανίδος ἑκατοστὸν μέρος οὐ μόνον οὐδὲν ἂν βλά-
 ψειεν ἢ ψύξειεν, ἀλλ' οὐδ' ἂν αἰσθησὶν τινα παράσχοι.

nutrimenta se alterantium sunt. Quae vero una quali-
 bet qualitate alterantur ac mutantur, ea medicamenta
 tantum sunt: medicamenta itidem sunt, et quae nulla
 substantiae suae mutata parte, sed tota servata integra,
 corpus ipsum afficiunt, caeterum gravia et naturam ani-
 malis corrumpentia: unde et totum eorum genus dele-
 terion, id est pestilens, dici reor. Quippe haec non
 propterea genere deleteria non esse dicendum est, quod,
 ubi plane minima exhibentur, nullam inferunt sensi-
 lem noxam: sic namque neque ignis ipse calidus sit,
 neque nix frigida, nam horum quoque liquid prorsus
 exiguum est, nullam evidens in corporibus nostris exci-
 tat affectum: quippe centesima unius scintillae pars est
 quidem omnino genere ignis, caeterum adeo nos non
 urat excalfaciatve, ut corpori incidens ne sensum qui-
 dem ullum sui excitet: ad eundem modum frigidae
 guttae centesima portio non modo nihil offendat aut
 refrigeret, sed nec sensum sui ullam praebeat.

Ed. Chart. III. [82. 83.]

Ed. Bas. I. (85.)

μὴ τοίνυν οὕτως μηδὲ τὰ δηλητήρια κρίνειν, ἀλλὰ τῇ τῆς ὕλης φύσεως ἐναντιώσει, [83] τὴν δ' ἐναντίωσιν ἐκ τῆς ἐμμέσου κρίνειν μεταβολῆς. οἷον εὐθείως ἀπὸ τῶν στοιχείων οὐθ' ὕδωρ εἰς πῦρ, οὔτε πῦρ εἰς ὕδωρ μεταβάλλειν πέφυκεν, ἀλλ' εἰς αἶρα μὲν ἄμφω, ἐκεῖνος δ' εἰς ἐκότερα, εἰς ἄλληλα δὲ ταῦτ' οὐδαμῶς. ἄμεσος μὲν οὖν ἡ εἰς αἶρα μεταβολὴ τοῦ ὕδατος· ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ πυρός. οὐκ ἄμεσον δὲ ἡ πυρός καὶ ὕδατος εἰς ἄλληλα· ταῦτ' οὖν ἀλλήλοις ἐναντία ἐστὶ καὶ πολέμια. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁπὸς μήκανος ἀνθρωπείῳ σώματι τελείως ἐστὶν ἐναντίος, οὐδὲν εἰς αὐτὸ οὔτε κατὰ μίαν ποιότητα δραῖσαι δυνάμενον, οὔτε πολὺ δη. μῆλλον ἔτι καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν. ἐν μὲν δὴ τοῦτο γένος τῶν δηλητηρίων. ἕτερον δὲ τῶν ἀπορρομῆν μὲν τινα μεταβολῆς λαμβανόντων ἐκ τῆς ἐν ἡμῖν θερμοσίας, εἰς πολυειδεῖς δ' ἐντεῦθεν ἐκτροπομένων ἀλλοιωώσεις, ὅψ' οἷν διαφθείρεσθαι τὴν φύσιν ἡμῶν συμβαίνει. πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα τῷ γένει δηλητήρια, καὶ διὰ σμικρότητά

Nequaquam igitur sic judicanda deleteria sunt, immo totius naturae contrarietate. Porro judicabitur contrarietas ex ea quae media intercedit mutatione. In elementis, verbi gratia, neque aqua mutari potest in ignem, neque ignis in aquam, sed ambo in aërem, is vero in utraque, at illa in alterutrum nullo modo. Ergo continens et sine medio est aquae mutatio in aërem, itemque ignis: non continens ignis et aquae in alterutrum: haec igitur inter se contraria pugnantiæque sunt. Non dissimili ratione papaveris succus hominis corpori prorsus est contrarius, ut quod in eum quicquam agere ne una quidem qualitate possit, multo minus etiam tota sua substantia possit. Atque unum quidem deleteriorum genus ejusmodi est. Alterum est eorum, quae ex nostro calore momentum aliquod mutationis accipiunt, ac deinde in multiformes alterationes vertuntur, quibus corrumpi naturam nostram accidit: ejusmodi enim omnia deleteria genere sunt, etiam si propter exiguitatem nonnunquam nihil, quod sentiat,ur,

Ed. Chart. III. [83.]

Ed. Bas. I. (85.)

ποτε μηδὲν αἰσθητὸν ἀπεργάζεται. τὰ μὲν δὲ διαβιβρώ-
σκοντα καὶ σήποντα καὶ τήκοντα τὴν τοῦ σώματος ἡμῶν
φύσιν εἰκότως ὀνομάζεται δυνάμει θερμῇ· τὰ δ' αὖ ψύ-
χοντα καὶ ταρχοῦντα ψυχρά· τὰ μὲν οὖν πρότερα παρά-
λογον οὐδὲν οὔτε αὐτὰ πάσχειν, οὔτε τοῖς σώμασιν ἡμῶν
ἐναπεργάζεσθαι δοκεῖ. θερμῷ γὰρ σώματι πλησιάζοντα,
καὶ τινα ῥοπὴν ἀλλοιώσεως ἐντεῦθεν λαβόντα, τὰ μὲν εἰς
ἐσχάτην ἀφικνεῖται θερμότητα, τὰ δ' εἰς σηπεδόνα. διατί-
θησιν οὖν εἰκότως καὶ τὰ τῶν ζώων σώματα κατὰ τὴν
ἐαυτῶν διάθεσιν. ὅσα δὲ ψύχει τὸ σῶμα, καὶ θερμήνας
αὐτὰ προσενέγκης, ἀπορίαν οὐ μικρὰν ἐπιφέρει, τίνας
ποτὲ φύσεώς ἐστιν. εἰ γὰρ ἅπαξ ἐνεργείᾳ θερμῇ γέγονε,
τί οὐ θερμαίνει τὸ ζῶον; ἢ εἰ μήπω τεθέρμανται, πῶς
φαίνεται θερμῇ; λύσις δὲ τῆς ἀπορίας, εἰ διορισθῇ τὸ
καθ' αὐτὸ ψυχρὸν τοῦ κατὰ συμβεβηκός, ὥς Ἀριστοτέλης
ἐδίδασκεν. ἀπόλλυται γὰρ ἐν τάχει τῶν κατὰ συμβεβηκός
θερμῶν ἢ ἐπὶ κτήτος διάθεσις, ὥστ' εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτὰ

efficient. Ac quae corporis nostri naturam rodunt,
putrefaciunt et liquant, merito potestate calida nomi-
nantur: contra, quae refrigerant et sensum auferunt
torporemque notabilem afferunt, frigida. Et priora
quidem nihil non rationi consonum aut ipsa pati, aut
in corporibus nostris efficere videntur: siquidem calido
corpori applicata et mutationis momentum aliquod hinc
adepta, alia quidem ad summam caliditatem, alia ve-
ro perveniunt ad putredinem. Jure igitur pro suo
affectu etiam corpus animalis afficiunt. At quae cor-
pus, tametsi ipsa calida sunt applicata, tamen refrige-
rant, non parvam dubitationem afferunt, utrius potius
naturae sint. Nam si energia semel calida sunt reddita,
cur animal non calfaciunt? sin nondum sunt calfacta,
quomodo apparent calida? Solvetur dubitatio, si distin-
guatur, quod per se frigidum est, ab eo, quod est ex
accidenti, ita uti Aristoteles docuit: perit namque ce-
leriter eorum, quae ex accidenti sunt calida, acquisi-
titius affectus, ita ut in priorem naturae suae statum

Ed. Chart. III. [83.]

Ed. Bas. I. (83.)

φύσιν ἐπανέρχεσθαι ῥαδίως. ἐν δὲ τῷ πλησιάζειν ἡμῖν τὰ φύσει μὲν ψυχρά, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ θερμὰ, δύο ταῦτ' ἐξ ἀνάγκης γίνεται· τὸ μὲν ἐπικτιητὸν αὐτῶν ἀπόλλυται θερμὸν, ἢ δ' οἰκεία κρᾶσις, οὐδὲν ὑπὸ τῆς ἡμετέρας πάσχουσα, μένει ψυχρά, καὶ τί θαυμαστόν, εἰ μήκωνος ὀπός, ἢ μανδραγόρας, ἢ κώνειον, ἢ τι τῶν τοιούτων, εἰ καὶ θερμανθέντα προσενεχθείης, μικρὸν ὕστερον γίνεται ψυχρά; πτισσάνης, καὶ γάλακτος, καὶ χόνδρου, καὶ ἄρτου, τὸ αὐτὸ τοῦτο πασχόντων, ἐπειδὴν εἰς ἄρρωστον ἐμπεσόντα γαστέρα μὴ κρατηθῇ πρὸς αὐτῆς· ἐμείται γοῦν πολλάκις ἱκανῶς ψυχρά. καὶ τό γε τοῦτων μείζον, ὃ δὴ καὶ Ἱπποκράτης ἐπεσημύνατο· καίτοι χυμὸς ὃν ἤδη τὸ φλέγμα, καὶ τῶν σιτίων τῶν μὴ πεφθέρτων πολλάκις ἐν τῇ γαστρὶ γινώμετος, ὅμως ψυχρὸν ἀπτομέτοις φαίνεται, οὐ μόνον ἐν τῇ γαστρὶ συστάν, ἀλλὰ καὶ τῶν φλεβῶν αὐτῶν ὑπὸ τινος τῶν καθαιρόντων φαρμάκων ἐλχθέν. καὶ τοί γε γλισχροτάτὸν ἐστὶ σφόδρα, καὶ βιαίως ἄγεται, ἀλλ' ὅμως οὐδ' ἡ βία τῆς

facile revertantur. Porro in applicandis iis nobis, quae natura quidem sunt frigida, sed per accidens calida, duo haec contingere est necesse, et ut acquisititius eorum calor pereat, et propria eorum temperies, a nostra nihil immutata, frigida persistet. Et quid miri, si papaveris succus, mandragora, vel cicuta, vel similium aliquid, quamvis exhibeantur calfacta, paulo post evadunt frigida, cum idem patientur ptissana, et lac, et far, et panis, ubi in imbecillum ventrem demissa ab eo non superantur? evomuntur enim non raro abunde frigida. Et quod his majus est quodque Hippocrates notavit, pituita ipsa, quamvis jam humor sit, atque ex cibis in ventre non concoctis frequenter nata, nihilominus frigida tangentibus sentitur: neque id modo, dum in ventre consistit, sed etiam postquam a venis ipsis purgantis cujuscumque medicamenti vi est detracta: tametsi enim quam tenacissima natura est ac per vinum ducitur, attamen ne ipsa quidem tractus violentia cal-

Ed. Chart. III. [83. 84.]

Ed. Bas. I. (83.)

ὁλικῆς ἐκθερμαίνειν αὐτὸ δύναται. τί οὖν θαυμαστόν, εἰ καὶ τὸ μηκύνειον, οὕτως ἐναντίον ἡμῶν τῇ φύσει φάρμακον, ἀποψύχεται μὲν αὐτίκα μάλα, καὶν θερμὸν ποιεῖ, συγκαταψύχει δ' ἑαυτῷ τὸ σῶμα. τὴν γὰρ ἐπίκτιτον οὐ φυλάττει θερμασίαν, ὅτι φύσει ψυχρὸν ἦν· τῷ δὲ μηδ' ἄλλοιούσθαι τὴν οὐσίαν αὐτοῦ πρὸς ἡμῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ἄλλοιούν τε καὶ μεταβάλλειν ἡμᾶς, [84] οὕτε θερμαίνεται τι πρὸς ἡμῶν, αὐτὸ τε διατίθῃσιν ἡμᾶς καθ' αὐτό· ψυχρὸν οὖν ὑπάρχον φύσει, ψύχει δῆπου καὶ ἡμᾶς. οὐκοῦν οὐκέτ' ἄπορον οὐδὲν ὑπόλοιπον ἐν τῷ λόγῳ. καὶ γὰρ δὴ καὶ ὅτι τούτων ὑπάντων τῶν φύσει ψυχρῶν ὃ τι ἂν ἐπὶ πλέον ἐκθερμάνῃς, ἐξίσταται τῆς ἰδίας φύσεως, πρὸς τῷ μηδὲν ἄπορον ἔχειν, ἔτι καὶ μαρτυρεῖ τοῖς εἰρημένοις. ὥς γὰρ καὶ ἡ σαλαμάνδρα μέχρι μὲν τινος ὑπὸ πυρὸς οὐδὲν πύσχει, κατακαίεται δ', εἰ πλείονι χρόνῳ τῷ πυρὶ πλησιάζειεν, οὕτω καὶ ὁ μαιδραγόρας, καὶ κύνειον, καὶ ψύλλιον, ἐπὶ βραχὺ μὲν ὁμιλῆσαντα τῷ πυρὶ, τὴν οἰκείαν ἔτι διαφυλάττει κοῤῥαῖν, ἐπὶ

fieri potest. Quid igitur miri, si etiam papaveris succus, quod naturae nostrae tam contrarium medicamentum est, quam celerrime refrigeretur, etiamsi calfactus sit exhibitus, refrigeret autem una secum et corpus (quippe acquisititium calorem non servat, propterea quod natura frigidus est), at quia ejus substantia a nobis non alteratur, immo potius nos alterat et mutat, idcirco nec a nobis quicquam recipit caloris, et pro sua natura nos afficit: itaque cum frigidus natura sit, et nos utique refrigerat. Nihil igitur in dictione nostra est dubitationis reliquum. Enimvero quam horum omnium, quae frigida per naturam sunt, quicquid plus iusto calfeceris, ex propria id natura recedat, praeterquam quod nullam dubitationem habet, etiam praedictis a nobis affert testimonium. Sicut enim salamandra ad certum usque terminum ab igne nihil patitur, uritur autem, si longiore spatio igni sit admota: sic et mandragora et cicuta et psyllium brevi spatio igni admota, proprium adhuc temperamentum servant, largius autem

Ed. Chart. III. [84.]

Ed. Bas. I. (83.)

πλέον δὲ θερμανθέντα, διαφθείρεται παραχρῆμα, καὶ δοῦν οὐκέτι οὐδὲν ὢν πρότερον ἐπεφύκει δύναται. τῶν μὲν δὴ τοιούτων ἀπάντων ἡ φύσις ἐναντιωτάτη τοῖς ἀνθρώποις ἐστί· φύσιν δ' ὅταν εἴπω, τὴν ὅλην οὐσίαν τε καὶ κρᾶσιν λέγω, τὴν ἐκ τῶν πρώτων στοιχείων, θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ· τῶν δὲ τάχιστα τρεφόντων οἰκειοτάτη. τὰ δ' ἄλλα πάντα μεταξὺ τούτων ἐστί· τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δ' ἥτιον δοῦν καὶ πάσχειν ὑπὸ τοῦ σώματος ἡμῶν δυνάμενα. καστόριον μὲν γὰρ καὶ πέπερι δοῦν μᾶλλον ἢ πάσχειν ὑπὸ τοῦ σώματος ἡμῶν δυνάμενα· οἶνος δὲ καὶ μέλι καὶ πιπυσάνη πάσχειν μᾶλλον ἢ δοῦν. ἅπαντα οὖν ταῦτα καὶ πάσχει τι καὶ δοῦν περὶ τὸ σῶμα. καθ' ὅλου γὰρ ἐπειδὴν εἰς ταῦτ' ἀλλήλοις ἴκοντα διαμάχεται τε καὶ στασιάζη πρὸς ἀλλήλα περὶ τῆς ἀλλοιώσεως ἐν χρόνῳ πλείονι, δοῦν καὶ πάσχειν ἐκάτερον αὐτῶν ἀναγκαῖον ἐστίν. ἴσως δὲ, κἂν μὴ πολλῷ πάνυ χρόνῳ γίγνηται τοῦτο, δοῦν μὲν ἔτι καὶ τότε τὸ νικώμενον εἰς τὸ κρατοῦν, ἀλλ' οὕτω

excalfacta, illico corrumpuntur nec quicquam eorum amplius efficere, quae prius poterant, valent. Ac talium quidem omnium natura hominibus maxime est contraria (sane naturam cum dico, universam substantiam ac temperiem, quae ex primis elementis conflatur, significo, calido, frigido, humido, sicco): eorum vero, quae celerissime nutriunt, convenientissima: reliqua omnia media inter haec sunt, quorum alia magis, alia minus agere ac pati a corpore nostro possunt. Siquidem castoreum et piper agere magis in corpus nostrum quam pati ab eo valent: vinum et mel et ptissana pati magis quam agere. Ergo haec omnia tum agunt circa corpus aliquid, tum vero patiuntur. Omnino enim, ubi duo aliqua corpora inter se commissa multo tempore pugnant certantque invicem de alterando, utrumque eorum tum agere, tum pati est necesse. Fortasse autem, etsi non multo tempore id fiat, attamen agit etiam id, quod vincitur, in id, quod vincit, verum ita

Ed. Chart. III. [84.]

Ed. Bas. I. (84.)

(84) σμικρὸν, ὥς λανθάνειν τὴν αἴσθησιν. οὐδὲ γὰρ ὁ τμητικώτατος σίδηρος εἰ τὸν μαλακώτατον τέμνει κηρὸν δι' ὅλης ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἀδύνατον αὐτῷ μὴ οὐκ ἀμβλὺν γενέσθαι σαφῶς. οὕτω δὴ πού κἀκεῖνο καλῶς εἰρησθαι δοκεῖ,

Πέτρην κοιλαίνει ὕδατος ἐνδελεχείῃ.

καὶ γὰρ καὶ φαίνεται γινόμενον οὕτως. ἀλλ' ἐπὶ μὲν μῶς ἢ καὶ δευτέρας προσβολῆς οὐδὲν οὕτω σαφές ἐν τοῖς τοιούτοις ἰδεῖν ἐστιν. ὅθεν, οἶμαι, καὶ τὸ μηδ' ὅλως πάσχειν ἔναι πρὸς τῶν ὁμαλύντων ἐδοξάσθη τισί· καὶ συγχωρητέον γε τοῖς οὕτω λέγουσι. πολλάκις δὲ καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς ὁμοίως ἐκεῖνοις λεκτέον ἐστὶ τὰ πολλά· πλὴν εἴ ποτε μέγρι τῆς ἐσχάτης ἀκριβείας ἀνάγομεν τὸν λόγον, ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι ποιούμεν. οὗτοις οὖν καὶ τὸ τῆς ἀειπαθείας δόγμα, τῷ λόγῳ μὲν αὐτῷ μόνῳ σκοποῦσιν, ἰσχυρὰν ἔχει τὴν ἀπόδειξιν. οὐ μὴν χρεῖα γέ τίς ἐστιν αὐτοῦ πρὸς τὰς κατὰ μέρος πράξεις. ἂν γὰρ οὕτω μικρὰ τινα περὶ ἡμῶς ἢ

exiguum, ut sensum effugiat: neque enim, si acutissimo ferro mollissimam ceram toto die ac nocte incidas, fieri potest, ut non fiat manifesto obtusius. Ita nimirum illud commodè dici videtur,

Affiduo illisu durum cavat undula saxum:

quippe ita quoque fieri cernitur. Caeterum ex uno aut altero ictu nihil adhuc evidens videre in talibus licet: ex quo factum arbitror, ut nonnulli quaedam ab admotis sibi nihil prorsus pati opinati sint. Et cedendum quidem est ita loquentibus: saepe vero nobis quoque ipsis eodem pacto plerumque loquendum est, nisi sicubi ad ultimum examen disputationem perducimus, quemadmodum in praesentia facimus. Sic igitur ἀειπαθείας, id est nunquam deficientis affectionis, dogma iis utique, qui solum id ratione ipsa aestimant, valente demonstratione non caret: non est tamen ejus ad privatas singulatim obeundas actiones ullus usus. Si namque

Ed. Chast. III. [84, 85.]

Ed. Bal. I. (84.)

πάθη διὰ παντός, ὡς μηδεμίαν αἰσθητὴν καὶ σαφῇ βλάβην ἐνεργείας ἐργάζεσθαι μηδεμιᾶς, εὐκαταφρόνητα δὴπὸν-
 θέν ἐστι, καὶ τῷ μηδὲν εἶναι φάσκοιτι τὰ τοιαῦτα συγχο-
 ρητέον. οὕτως οὖν ἔχει καὶ πῶν τροφόντων, ὀλίγου δεῖν,
 ἀπάντων. ἐργάζεται μὲν γὰρ τι καὶ ταῦτα περὶ τὸ σῶμα
 τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐκ αἰσθητὸν, οὐδὲ σαφές τι καθά-
 παξ. ἡ μέντοι πολυχρόνιος αὐτῶν προσφορά μεγάλης ἁλ-
 λουσι καὶ μεταβάλλει σαφῶς ἤδη τὰ σώματα. ἔνια μὲν γε
 καὶ κατὰ τὴν πρώτην χρῆσιν εὐθὺς ἐναργῶς ἐνδείκνυται
 τὴν ἀλλοίωσιν, οἷον καὶ ἡ θριδακίγη, τοῖς μὲν ἐγκαισιμέ-
 κους τὴν γαστέρα σαφῶς ἐμψύχουσα τε καὶ ἁδίψους ἐργα-
 ζομένη, τοὺς δὲ κατεψυχμένους ἐναργῶς βλάπτουσα. συν-
 τελεῖ δ' οὐ σμικρὰ καὶ τοῖς ὕπνοις, οὐ κατ' ἄλλον τινὰ
 λόγον, ἀλλ' ὅτι ψυχρὰ τέ ἐστι καὶ ὑγρὰ τὴν κραδίην·
 ἀλλ' οὕτως ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ πρὸς ἀνθρωπίνον τε καὶ τῶν
 ὅσα τρέφειν πέφυκεν, [85] ὡς καὶ τὰ ξύλα τὰ χλωρὰ πρὸς τὸ
 πῦρ, ὥστε εὐλόγως ἄμφω τοῖς τοιούτοις ἐδέσμασιν ὑπάρχει,

adeo exigui affectus sint, quibus assidue afficimur, ut
 nulli actioni sensibile et manifestum incommodum asserant,
 facile profecto contemnendi sunt: atque ei, qui affectus
 id genus nullos esse dicit, non repugnandum. Perinde
 igitur habet et in his, quae nutriunt, prope dixerim om-
 nibus: quippe quae ipsa quoque in corpore hominis aliquid
 faciunt, sed nec sensibile aliquid prorsus, nec evidens;
 dinturna tamen eorum exhibitio magnopere alterat mu-
 tatque manifeste jam corpora. Sunt enim et quae pri-
 mo statim usu manifestam alterationem suam indicent,
 veluti lactuca: quae eos, quibus venter quidem aestuat,
 manifeste refrigerat atque a siti vindicat: quibus autem
 refrigeratus est, manifeste laedit. Conducit vero et ad
 somnum non parum, neque id alia ratione alla, quam
 quod frigido temperamento et humido est: verum sic
 est humida et frigida ad hominem et alia, quae ab ipsa
 nutriri sunt apta, sicut viridia ligna ad ignem. Quare
 rationabiliter cibi id genus utrumque praestant, et quod

Ed. Chart. III. [85.]

Ed. Bañ. I. (84.)

τό θ' ὡς φαρμάκοις διατιθέναι τὰ σώμαθ' ἡμῶν, καὶ τὸ
τρέφειν, παρ' ὅλον μὲν τὸν χρόνον τῆς πέψεως, ὡς φαρμά-
κοις· ἥνικα δ' ἤδη τρέφει τε καὶ τελείως ὁμοιοῦνται, τότε
οὐκέτ' οὐδέν ἡμᾶς ἀντιδρῶντα, τὴν ἐμφυτον αὐξεί θερμο-
σίαν, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται. κοινὸν γὰρ ἤδη τῶν τρο-
φόντων ἀπάντων ἐστὶ, καὶ οὐ χρὴ θαυμάζειν, εἴ τι, πρὶν
μὲν ἐξομοιοῦσθαι καὶ τρέφειν, εἴ τι πεπτόμενον ἐψυχεν,
ἐξομοιωθὲν δὲ καὶ θρέψαν, ἐθέρμηνε, μεμνημένους ἀεὶ τοῦ
τῶν γλοιοῶν ξύλων παραδείγματος. ὅστε καὶ ἡ χρεῖα τῶν
τοιούτων ἀπάντων διττὴ τοῖς ἰατροῖς ἐστὶ, καὶ ὡς στείων,
καὶ ὡς φαρμάκων. φέρε γὰρ ὑπερβλάσθαι τινὶ τὴν ἀρίστην
ἐν τῇ γαστρὶ κράσιν ἐπὶ τὸ θερμότερον. οὗτος, ἄχρὶ μὲν
οὐ πέττει τὴν θροιδάκνην, ἐμψυχθήσεται καὶ συμμετρίαν
πτήσεται κράσεως. ἐπειδὴν δ' ἐξ αὐτῆς ἤδη τρέφεται, τὴν
οἰσίαν αὐξήσει τῆς ἐμφύτου θερμοσίας. ἐν τούτῳ δὴ καὶ
μάλιστα δοκοῦσί μοι παραλογίζεσθαι σφᾶς αὐτοὺς οἱ πολλοὶ
τῶν νεωτέρων ἰατρῶν, ἀγνοοῦντες, ὡς ἐνίοτε μὲν ἡ ποιότης

veluti medicamenta corpus nostrum afficiunt, et quod
nutriunt: toto quidem concoquendi sui tempore, ut
medicamenta: ubi vero jam nutriunt ac prorsus sunt
assimilata, tum, ut quae non amplius quicquam in nos
agant, naturalem calorem augment, cen prius est di-
ctum: quippe id omnium, quae nutriunt, commune est.
Nec est quod miremur (si modo exempli viridum li-
gnorum non sumus immemores), esse aliqua, quae prius,
quam assimilentur et nutrant, dum adhuc concoquun-
tur, refrigerent: cum assimilata sunt ac jam nutriunt,
calfaciant. Itaque usus quoque talium omnium duplex
medicis suppetit, tum ut ciborum, tum ut medicamen-
torum. Fac namque mutata sit alicui optima ventri-
culi temperies ad calidiorem: is profecto, quamdiu
lactucam concoquit, refrigerabitur et mediocritatem
temperamenti assequetur: ubi vero ex ea jam nutritus
est, infiti caloris substantiam augebit. In eo igitur
vel maxime sese fallere videtur juniorum medicorum
vulgus, quod ignorat, in nobis aliquando qualitatem ca-

Ed. Chart. III. [85.]

Ed. Bas. I. (84.)

ἐπιτείνεται τῆς ἐν ἡμῖν θερμοσίας, ἐνίοτε δ' ἡ οὐσία παραύξεται, καὶ ὡς ἐκατέρως οἱ παλαιοὶ θερμοτέρον γε-
γονέναι τὸ ζῶον φασι. καὶ γὰρ καὶ γίνεται θερμοτέρον,
ἂντ' ἐπιτείνῃς αὐτοῦ τὴν θερμοσίαν, ἂντ' αὐξήσῃς τὴν οὐ-
σίαν, ἐν ἣ πρώτῃ περιέχεται. φέρε γὰρ εἶναι τὸ αἷμα τὸ ἐν
τῷ σώματι τοῦ ζώου καθ' αὐτὸ θερμόν, ἢ, νῆ Δια, εἰ
βούλει τὴν ξανθὴν χολήν, ἅπαντα δὲ τᾶλλα κατὰ συμβε-
βηκὸς ὑπάσχειν θερμὰ τῷ τούτων μετέχειν. ἂν οὐκ ἀναγ-
καῖον ἔσται, διττῶς γίνεσθαι θερμοτέρον τὸ ζῶον, ἥτοι τῷ
πλείονας ἐπικτήσασθαι χυμοὺς θερμοὺς, ἢ τῷ θερμοτέρους
ἔχειν, ἢ πρότερον; ἔμοι μὲν καὶ πᾶν φαίνεται. κατὰ δὲ
τὸν αὐτὸν, οἷμαι, τρόπον καὶ ψυχρότερον ἔσται διττῶς, ἢ
τῷ πλείους ὑποτραφῆναι τοὺς ψυχροὺς χυμοὺς, οἷον τὸ φλέ-
γμα καὶ τὴν μέλαιναν χολήν, ἢ τῷ, τῆς αὐτῶν ὑπάντων
μενούσης συμμετρίας, ὑπαλλάσθῃν μόνην τὴν ποιότητά.
τί δὴ οὖν θαυμαστόν, ἄχρι μὲν ἂν πέπτηται τὸ ψυχρὸν τῇ
φύσει σικλόν, οἷον ἀνδράχνη τε καὶ θριδακίνη, ψυχρῶς
ποιότητος ἀναπύμπλασθαι τὸ σῶμα, πεφθέντων δ' ἀκριβῶς

lōris intendi, aliquando substantiam ejus augeri: et
utroque genere veteres calidius factum animal dicere:
fit enim calidius, sive calorem ejus intendas, sive sub-
stantiam, in qua prima consistit, inaugeas. Finge nam-
que, ex iis, quae in animalis corpore continentur, sangui-
nem per se calidum, aut, si magis placet, flavam bilem,
reliqua omnia ex accidenti esse calida, utique quod
horum aliquam habeant partem: numquid non necesse
erit animal bifariam calidius esse, vel quod plus cali-
dorum succorum sit sortitum, vel quod calidiores eos
habeat quam ante? mihi plane ita videtur. Ad eun-
dem modum, arbitror, et frigidius erit bifariam, vel
quod plures illi succreverint frigidi succi, ceu pituita
et nigra bilis: vel quod, eorum omnium mediocritate
non mutata, sola qualitas sit intentia. An igitur miri-
quicquam est, si corpus, quoad concoquitur, qui frigidus
natura cibus est, sicut portulaca et lactuca, frigidae
qualitatis non parum percipiat, percocto autem ac jam

Ed. Chart. III. [85.]

Ed. BaL. I. (84.)

καὶ γενομένων αἷμα χρηστὸν, θερμότερον αὐθις ἑαυτοῦ γίνεσθαι τὸ σῶμα τῇ τοῦ θερμοῦ χυμοῦ γενέσει; καὶ μὴν εἰ μηδὲν τούτων μὴτ' ἀδύνατόν ἐστι, μήτε θαυμαστὸν ἔτι, παυσάσθωσαν οἱ μὴ συγχωροῦντες, ἐν καὶ ταῦτ' ἔδεσμα καὶ τὴν ὡς τροφῆς καὶ τὴν ὡς φαρμάκου χρεῖαν τῷ ζῳῳ παρέχειν. ὡς γὰρ, εἰ καὶ μηδ' ὅλως ἐπέφθῃ, διὰ παντὸς ἂν ἐφυλίσχθη φάρμακον, οὕτω πεφθὲν ἄμφοι γίνεται. φέρε γὰρ μηδ' ὅλως πεφθῆναι τὴν θριδακίνην, ἣ, νῆ Δία, τὸν χυλὸν αὐτῆς, ἐπειδὴ καὶ παραπλήσια τῷ τοῦ μήκωτος ὁπῷ δρᾷ εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἰ πάμπολυς ληφθείη, ἅρ' οὖν φάρμακον ἔσται τηρικαῖτα μόνον, ἄλλο δ' οἶδέν; οὐκ οἶμαί τινα περὶ γε τούτου ἀμφισβητήσιν. ὥστ' ἔχει πάντως καὶ τὴν τοῦ φαρμάκου δύναμιν ἡ θριδακίνη. ἀλλὰ μὴν ἔσχε καὶ τὴν τῆς τροφῆς· ἔθρεψε γὰρ πολλάκις. ὥστ' ἀμφοτέρως μὲν ἅμα τὰς δυνάμεις ἐν ἑαυτῇ περιέχει, δείκνυσιν δ' οἷχ ὁμοίως ἀμφοτέρως, ἀλλ' ἐπειδὴ μὲν αὐτὴ πλέον ἐνεργῇ περὶ τὸν ἄνθρωπον ἢ πάσῃ, τὴν ὡς φαρμάκου μᾶλλον

in bonum sanguinem verso, calidi succi accessione calidius quam prius evadat? Atqui si nihil horum aut ejusmodi est, quod fieri nequeat, aut etiam adhuc mirum, definant jam obstrepere, qui unum eundemque cibum tum nutrimenti, tum medicamenti usum corpori praestare negant: tanquam enim, si omnino non percoqueretur, perpetuo maneret medicamentum, sic, cum jam est percoctum, ambo efficitur. Pone enim prorsus non concoquatur lactuca, vel, si mavis, succus ipsius: quando is, si liberalius sumatur, similem in homine cum papaveris succo effectum habet, nonne hoc casu medicamentum tantum erit, nec aliud quicquam? nemo (arbitror) de ea re dubitet. Ergo habet omnino lactuca et medicamenti facultatem: at vero habebat et nutrimenti, quippe quae persaepe nutrit: ambas igitur facultates simul in se continet, non tamen similiter ambas ostendit: verum ubi plus egit in homine, quam sit passa, medicamenti potius indicat facultatem; ubi

Ed. Chart. III. [85. 86.]

Ed. Baſ. I. (84.)

ἐπιδείκνυνται δύναμιν· ἐπειδὴν δὲ πάσῃ πλέον, ἢ ποιῇ, τὴν ὡς σιτίου. καὶ θαυμαστόν οὐδέν, εἰ τῇ θριδακίνῃ καὶ δρᾶν καὶ πάσχειν συμβέβηκεν, ὅπου γε καὶ τῷ ξίφει, καθότι καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, μὴ μόνον δρᾶν εἰς τὸν κηρὸν, [86] ἀλλὰ καὶ πάσχειν ὑπάσχει. τῷ δ' εἶναι πολὺ πλέον ὃ πέφυκε δρᾶν, ἢ πάσχειν, λανθάνει θάτερον. ἀλλ', εἰ σκληρότατον αὐτῷ παραβάλλοις σίδηρον, ἔμπαλιν σοι φανεῖται πάσχειν μᾶλλον; ἢ δρᾶν, καίτοι δρᾶ μὲν τι καὶ τότε, παρορᾶται δ' ἡ δύναμις αὐτοῦ διὰ σμικρότητα. θαρρόυντες οὖν ἐπὶ πάντων μὲν ἀπλῶς ἀποφαινόμεθα τῶν σιτίων, ὡς οὐ μόνον πάσχειν ὑπὸ τοῦ σώματος ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ δρᾶν εἰς αὐτὸ πέφυκεν· ἤδη δὲ καὶ περὶ τινων, οἷς ἐναργῶς καὶ σαφῶς ὑπάρχει τὸ δρᾶν, ὡς οὐ σιτία μόνον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ φάρμακα. θριδακίνῃ μὲν οὖν καὶ τροφῇ καὶ φάρμακον ψυχρόν· εὐζωμον δὲ καὶ τροφῇ καὶ φάρμακον θερμόν. εἰ δὲ καὶ καστόριον ἐν τῷ χροῖνι πέττεται, εἴη ἂν καὶ τοῦτο τροφῇ τε ἅμα καὶ φάρμακον θερμόν. οὕτω δὲ καὶ

passa plus est quam egit, nutrimenti. Nec mirum illud est, si lactucae tum agere tum pati contingit, quando gladio quoque (ceu paulo ante diximus) non solum in ceram agere, sed etiam ab ea pati accidit: caeterum quia multo amplius est, quod ille agit, quam quod patitur, alterum latet: at si durissimum illi ferum admoveas, contra magis pati quam agere tibi videbitur, tametsi agit aliquid tum quoque, sed vis ejus negligitur prae exiguitate. Itaque de omnibus prorsus cibis illud pronunciare non dubitemus, quod non solum a nostris corporibus pati, sed etiam agere aliquid in ea possunt: jam vero et de quibusdam (quae plane scilicet et luculenter videmus agere), quod non tantum cibi sint, sed etiam medicamenta. Et lactuca quidem tam cibus quam medicamentum frigidum est: eruca tam cibus quam medicamentum calidum. Quod si castoreum quoque spatio concoquitur, erit id quoque simul nutrimentum, simul medicamentum calidum: ad

Ed. Chart. III. [86.]

Ed. Bas. I. (84. 85.)

νάπυ, καὶ πέπερι, καὶ τῶν βοτανῶν ἄνηθόν τε καὶ πήγα-
νον, ὀρίγανόν τε καὶ γλήχων, καὶ καλαμίνθη, καὶ θύμβρα,
καὶ θύμος. πάντα γὰρ ταῦτα καὶ τροφαὶ καὶ φάρμακα
θερμὰ. πρὶν γὰρ εἰς αἷμα μεταβαλεῖν, ἔτι γὰρ πετιόμενα,
φάρμακα· μεταβληθέντα δὲ, οὐκ ἔτι μὲν φάρμακα, τροφαὶ
δ' ἤδη, κατὰ τὸ δεύτερον δηλονότι τῆς τροφῆς σημαινόμε-
νον, ὃ οὐπω μὲν ἐστὶ τροφή, οἷον δὲ τροφή. ὥς οὖν ἐμ-
προσθεν ἐπὶ θριδακίνης ἐλέγομεν, μίαν μὲν κοιλίαν ψυχρο-
τέραν τοῦ δέοντος, ἑτέραν δὲ θερμότεραν, οὕτω καὶ νῦν
ἐπὶ πάντων τῶν δυνάμει θερμῶν ὑποκείσθωσαν αἱ δύο
κοιλίαι. τὴν μὲν δὴ ψυχροτέραν τοῦ δέοντος, ἄχρι περ ἂν
ἢ ἐν αὐτῇ περιεχόμενα καὶ πετιόμενα τὰ τοιαῦτα σύμπαντα,
θερμαίνει τε καὶ εἰς ἰσότητα κράσεως ἐπανάξει καὶ ὠφε-
λήσει λόγῳ φαρμάκων· τὴν δ' ἑτέραν τὴν θερμὴν ἐκψυ-
ρῶσει τε καὶ μεγάλως βλάψει. καὶ ταύτας μὲν τὰς ἀλλοιώ-
σεις ἐργάζεται (85) κατὰ ποιότητα. πεφθέντα δ' ἀκριβῶς,
καὶ μεταβληθέντα, καὶ χρηστὸν αἷμα γένόμενα, κατ' οὐσίαν

eundem modum sinapi et piper: ex herbis quoque
anethum et ruta et origanum, pulegium et calaminthe
et thymbra et thymus: quippe haec omnia tum cibi,
tum medicamenta calida sunt: prius enim quam in san-
guinem sunt mutata, dum scilicet adhuc concoquantur,
medicamenta, mutata vero in sanguinem non utique jam me-
dicamenta, sed nutrimenta, secunda nimirum nutrimenti signi-
ficatione, qua id significatur, quod nondum est alimentum,
sed veluti alimentum. Ergo, sicut de lactuca paulo supra fe-
cimus, cum duos ventres, alterum iusto frigidiores, alterum
iusto calidiores, finximus, ita quoque in omnibus iis, quae
potestate calida sunt, proponamus eosdem ventres. Ergo eum,
qui frigidior iusto est, quoad in eo continentur ac conco-
quantur hujuscemodi omnia, calfaciunt atque tempera-
menti aequalitatem revocabunt proderuntque ut medica-
menta: alterum vero, qui calidus est, inflammabunt ac
magnopere laedent. Atque has quidem alterationes qua-
litate sua inducent. Nam omnino percocta et mutata ac
in sanguinem bonum jam versa, naturalis in animali

Ed. Chart. III. [86.]

Ed. Bas. I. (85.)

αὐξήσει τὸ ἔμφυτον τῷ ζῳῷ θερμὸν, οὐ κατὰ ποιότητα. καθόλου γὰρ, ἅντε ψυχρὸν, ἅντε θερμὸν ἢ τῇ δυνάμει τὸ σιτίον, ἐπειδὴν αἵματι-θῇ, τὴν ἔμφυτον ὡσαύτως αὐξή-σει θερμασίαν· ἄχρῃ δ' ἂν ἄγεται μὲν εἰς αἵματος ἰδέαν, οὐπω δὲ τελείως αἵματι-θῇ, ψύχει καὶ θερμαίνει τὸ σῶμα δίκην φαρμάκου. ἅπας δ' οὗτος ὁ λόγος ἐκ μιᾶς ἀρχῆς ἤρτηται. διὸ καὶ φυλάττειν αὐτὴν ἀεὶ χρή, καὶ μεμνησθαι διὰ παντός, ὥς ἕκαστον τῶν σωμάτων ἰδιότητά τινα κέκτηται κράσεως, οἰκείαν μὲν τῇδε τινὶ τῇ φύσει, διαφε-ρομένην δὲ τῇδε τινὶ· καὶ ὥς, εἰ μὲν ἀλλοιωῶσις τὸ οἰκεῖον εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, αὐξήσει τὴν οὐσίαν οὕτω τῆς ἐν αὐτῷ θερμασίας· εἰ δ' ἀλλοιωθείη, δυοῖν θάτερον αὐτῷ συμβήσεται, θερμαίνοντος μὲν τοῦ μεταβάλλοντος, ἐπιζή-σασθαι τινα θερμασίαν, μὴ θερμαίνοντος δὲ, τὴν οἰκείαν ἀπολέσαι. δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὥς ἐν τῷ πρὸς τι σύμ-παντά ἐστι τὰ τοιαῦτα. πρὸς γὰρ τὴν ἰδιότητα τῆς ἀλλοι-ούσης φύσεως ἕκαστον τῶν προσφερομένων ἢ τροφῆς, ἢ

caloris substantiam augebunt, non qualitatem intendent. In totum enim sive frigidus sive calidus potestate cibus fit, posteaquam in sanguinem conversus est, naturalem calorem similiter augebit: quoad autem ad sanguinis formam tendit nec dum plane sanguis est redditus, refrigerat excalfacitve animal medicamenti ritu. Sane omnis haec disceptatio ab uno, ut videtur, principio pendet: quo magis servandum semper id memoriaque tenendum perpetuo est, cujuslibet corporis proprietatem quandam temperamenti esse, quae huic quidem naturae sit consentiens, ab hac vero sit dissentiens: tum si, quod conveniens sibi est, in suam naturam transmutet, eo pacto caloris sui substantiam augere; sin ipsum sit mutatum, duorum alterum illi contingere, vel ut calorem quendam conquirit, utique si id, a quo mutatur, calfacit, vel proprium calorem amittat, si id non calfacit. Liquet igitur ex his, quod hujusmodi omnia ex eorum sunt numero, quae relata ad aliquid dicantur, cum ad proprietatem mutantis naturae, quicquid assumi-

Ed. Chart. III. [86. 87.]

Ed. Bas. I. (85.)

φαρμάκου, ἢ ἀμφοτέρων λόγον ὑφεῖται. οἷον τὸ κώνειον τῷ ψαρὶ μὲν τροφή, φάρμακον δ' ἀνθρώπων· καὶ τοῖς μὲν ὀρυζὶν ἐλλέβορος τροφή, ταῖς δ' ἀνθρώποις φάρμακον. ἢ μὲν γὰρ τῶν ὀρυζίων κρᾶσις ἐξομοιοῦν ἑαυτῇ δύναται τὸν ἐλλέβορον, ἢ δὲ τῶν ἀνθρώπων οὐ δύναται.

Κεφ. ε'. [87] Φανερόν οὖν ἤδη γέγονεν, ὡς ἡ κρίσις τῶν πρὸς ἡμᾶς ὑγρῶν, ἢ ξηρῶν, ἢ ψυχρῶν, ἢ θερμῶν, οὐκ ἔξωθέν ποθεν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἡμεῖς αὐτοὶ πάσχομεν, ἀκριβῶς ἂν γίνοιτο, καὶ ὡς πρώτην μὲν καὶ μάλιστα ταύτην εἴη σκεπτέον, ἐφεξῆς δ', εἴ τι δεήσειε, καὶ τὴν ἔξωθεν. εἰ μὲν γὰρ ἐναογῆς εἴη καὶ σαφὴς αἰσθήσει τοῦ προσαχθέντος ἢ ἐνέοργεια φαρμάκου, ταύτη πιστευτέον, ἀμελοῦντας τῶν ἄλλων ἀπάντων γνωρισμάτων· εἰ δ' ἀμυδρά, καὶ ἀσαφής, ἢ ἐπίμικτος, ἢ τινα ὅλως ἀμφισβήτησιν. ἔχουσα, τηνικαῦτα καὶ πρὸς τὰ ἐκτὸς ἅπαντα κριτέον αὐτήν. οὐκ οὖν οὐδὲ πρὸς ταῦτα πόρρωθεν, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τῆς οὐσίας τοῦ ζητουμένου,

tur, vel nutrimenti, vel medicamenti, vel utriusque rationem fortiaur: verbi gratia, cicuta sturno nutrimentum est, homini medicamentum: rursus coturnici veratrum nutrimentum est, hominibus medicamentum: siquidem coturnicum temperies assimilare sibi veratrum potest, quod hominum temperies non potest.

Cap. V. Ergo manifestum jam arbitror factum, quod iudicium ejus, quod respectu nostri calidum, frigidum, humidum et siccum dicitur, non ex iis, quae extrinsecus sunt posita; sed ex iis, quibus ipsi afficimur, certum exaetumque fieri possit: atque id tanquam primum ac maxime sit spectandum: deinde, si res exigit, etiam quod ab externis petitur. Nam si evidens ad sentiendum et clarus sit adhibiti medicamenti effectus, huic, reliquis notis omnibus posthabitis, credendum: si debilis et obscurus aut etiam mixtus aut ullam omnino dubitationem habeat, tum utique ad externa omnia conferendo, de eo iudicandum, ac neque horum quidem ad ea, quae longius absunt, sed ab ipsa quacumque

Ed. Chart. III. [87.]

Ed. Bas. I. (85.)

οἷον εἰ τὸ ἔλαιον θερμὸν, οὐχ ὅτι γλίσχρον, ἢ ὠχρὸν, ἢ κοῦφον, ἀλλ' εἰ ῥαδίως ἐκφλογοῦνται· τοῦτο γὰρ ἦν αὐτῷ τῇ δυνάμει θερμὸν εἶναι, τὸ ταχέως μεταβάλλειν εἰς τὸ ἐνεργεῖα θερμὸν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν ἡμετέρων σαμιάτων, οὐκ εἰ παχυμερές, ἢ λεπτομερές, ἢ ὑγρὸν, ἢ κοῦφον, ἢ γλίσχρον, ἢ ὠχρὸν, ἀλλ' εἰ θερμαίνει προσαγόμενον. οὕτω δ' οὐδ' εἰ γλυκὺ, καὶ κοιλαν ὑπάργον, ἢ εὖρουν ἐργαζόμενον ἐν ταῖς φλεβοτομίαις, εἰ ἐπισταχθεῖη τὸ αἷμα. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα περιττὰ, παρὸν γε σκοπεῖν, εἰ θερμαίνει προσαγόμενον. εἰ μὲν οὖν ἐπισήμως τε καὶ ἰσχυρῶς ἐποίει τοῦτο, καθάπερ τὸ πέπερι, προόδηλον ἂν ἦν πῶσι καὶ ἀναμφισβήτητον ἐπεὶ δ' οὐκ ἰσχυρῶς, εὐλόγως εἰς ζήτησιν ἀφικνέται. πολὺ δὲ μᾶλλον ἐπὶ ῥοδίνου τε καὶ ὄξους ἠπόρηται, καὶ ἡμφισβήτηται τοῖς ἰατροῖς, εἴτε δυνάμει θερμὰ πέφυκεν, εἴτε ψυχρά. χορὴ τοίνυν ἔξευρεῖν τινὰς ἐφ' ἅπασι τοῖς δυνάμει λεγομένοις ὑπάρχειν ἢ θερμοῖς, ἢ ψυχροῖς, ἢ ξηροῖς, ἢ ὑγροῖς, ἀκριβεῖς καὶ σαφεῖς διορισμούς, ὥς ἔμπροσθεν ἐπὶ τῶν ἐνεργειᾶ

rei substantia defumpta. Verbi gratiā, si oleum calidum est, non id inde spectabitur, quod glutinosum aut pallidum aut leve est, sed quod facile inflammatur: id namque erat illi calidum potestate esse, quod celeriter in actu calidum mutatur. Ad eundem modum et in corporibus nostris non utique id expendendum, an crassarum partium aut tenuium aut humidum aut leve aut glutinosum aut pallidum, sed an calfaciat admotum: aequè vero nec an dulce sit, an alvum dejiciat, an; si sanguis superinsilletur, reddatur in venae sectione fluxile: quippe haec quoque supervacua sunt, cum aestimare liceat, an calfaciat, cum admoveatur. Ergo si notabiliter id valenterque faceret, quemadmodum piper; utique clarum id procul dubio esset: nunc cum minime valenter id praestet, merito in quaestionem venit. Multo vero magis de rosaceo et aceto dubitatur a medicis, atque ambigitur, calidane haec an frigida potestate sint. Agendum igitur id est, ut in omnibus, quae potestate calida, frigida, humida siccave dicuntur, exactas aliquas clarasque distinctiones inveniamus, sicut

Ed. Chart. III. [87.]

Ed. Bas. I. (85.)

λεγομένων ἐποησάμεθα. προσήκει δ', οἶμαι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν ἐναργεστάτων ποιήσασθαι· γυμνασάμενος γὰρ τις ἐν τούτοις, ὅσον ἀκολουθήσει τοῖς ἀσαφεστέροις. εὐθὺς οὖν ἐν τῷ προσφέρειν τῷ σώματι τόδε τι τὸ φάρμακον ἢ σιτίον, ἀπηλλάχθω τὸ προσαγόμενον ἀπάσης σφοδρᾶς ἐπικτήτου θερμότητός τε καὶ ψύξεως. ὃν μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἐποησάμεθα διορισμὸν, ἥνικα τὰ θ' ὑγρὰ καὶ τὰ ξηρὰ σώματα διαγινώσκειν ἐπεχειροῦμεν, οὗτος οὐδὲν ἂν ἥττον εἴη καὶ νῦν χρήσιμος ἐπὶ τῶν δυνάμει θερμῶν καὶ ψυχρῶν. εἴτε γὰρ δυνάμει ψυχρὸν ὃν τὸ προσφερόμενον ἐκθερμύναι σαφῶς, εἴτε θερμὸν καταψύξαις, ἢ πρώτη τοῦ σώματος προσβολὴ τὴν αἴσθησιν ἀπὸ τῆς ἐπικτήτου διαθέσεως, οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας τοῦ προσαχθέντος ἐργάζεται κράσεως. ἔν' οὖν ἀκριβῆς τε καὶ εἰλικρινὴς ἡ φύσις ἐξετάζηται τοῦ προσαγομένου, χλιαρὸν ὡς οἶόν τε μάλιστα ὑπαρχέτω, μηδ' ἐμίαν ἐπίσημον ἔξωθεν ἀλλοιώσιν εἰληφὸς ἦτοι θερμότητος ἢ ψύξεως σφοδρᾶς. ἡ μὲν δὴ πρώτη παρασκευὴ τοῦ προσαγομένου φαρμάκου τοιαύτη γιγνέσθω. προσφερέσθω δὲ μὴ πάσῃ διαθέσει

ante de energia sic dictis fecimus. Porro incipiendum arbitror ab iis, quae evidentissima sunt, quando in his exercitatus facile consequetur ea, quae minus sunt evidentia. Ergo fiatim ut corpori hoc vel illud medicamentum cibusve admovetur, expers esto omnis acquiriti caloris vehementis et frigoris: quam enim in superioribus distinctionem inivimus, quum sicca et humida corpora dignoscenda proposuimus, eadem nobis nunc quoque in iis, quae potestate calida frigidaque sunt, non minus erit utilis: nam si potestate frigidum, cum id applicas, vehementer calfacias, sive calidum refrigeres, corpus primo occurfu qualitatis acquiritae, non ejus, quae propria est rei admotae, sensu afficitur. Ut ergo admotae rei vera sinceraque natura exploretur, tepidum, quoad fieri maxime potest, esto: nec ullam extrinsecus notabilem alterationem valentis caloris frigorisve ceperit. Ac prima quidem admoti medicamenti praeparatio talis esto. Applicetur autem, cum ejus vim exploras, non cuilibet corporis affectui, sed sim-

Ed. Chart. III. [87. 88.]

Ed. Bas. I. (85.)

σώματος, ὅταν ἐξετάζῃς αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἀπλουστά-
ταις ὡς ἐνὶ μάλιστα καὶ ἄκραις. εἰ μὲν οὖν ἐσχάτως θερμῇ
διαθέσει προσαχθὲν αἰσθήσιν ἐργάζοιτο ψύξεως, εἴη ἂν οὐ-
τως γε ψυχρόν. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ τῇ ψυχρᾷ θερμὸν ἐν
τῷ παραντίκῳ φαίνοιτο, καὶ τοῦτ' ἂν εἴη θερμὸν. εἰ δ' ἦτοι
τῇ θερμῇ θερμὸν, [88] ἢ τῇ ψυχρᾷ ψυχρόν φαίνοιτο, μὴ
πάντως ἀποφαίνεσθαι τὸ μὲν θερμὸν, τὸ δὲ ψυχρόν. ἐνίοτε
γὰρ ἄκρως μὲν ἐστὶν ἡ διάθεσις θερμῇ, μετρίως δὲ ψυχρόν
ὑπάρχει τὸ φάρμακον, οὐτ' ἡλλοίωσεν αὐτήν, ἔτι τε πρὸς
τούτῳ ψύξαν καὶ πυκνῶσαν ἅπασαν τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν,
ἀπέκλεισεν εἴσω καὶ διαπνεῖσθαι τὸ θερμὸν ἐκώλυσε, καὶ
τούτου μειζόνως ἐξεπύρωσε τὴν διάθεσιν. οὕτω δὲ, καὶ εἰ
τῇ ψυχρᾷ διαθέσει τὸ προσφερόμενον μηδεμίαν ἐπιφέρει
θερμότητα, σκέπτεσθαι, μὴ τι μετρίως ὑπάρχον θερμὸν οὐ-
δὲν ἔδρασεν εἰς τὴν ἄκρου θερμοῦ δεομένην διάθεσιν. οὐκοῦν
οὐδ' οὕτω χορὴ βασανίζεσθαι τῶν προσφερομένων φαρμάκων
τὰς δυνάμεις, οὐτ' εἰ κατὰ συμβεβηκὸς ἐργάζοιτό τι καὶ μὴ
καθ' αὐτό. κρίσις δὲ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ἢ τε διάθεσις

plicissimo, quoad fieri maxime potest, et summo. Si
igitur summi quidem caloris affectioni admotum frigo-
ris sensum excitet, erit profecto sic frigidum: pari
modo, si frigido affectui applicatum calidum statim ap-
pareat, id quoque erit calidum: sin vel calidae affe-
ctioni; calidum, vel frigidae frigidum sentiatnr, non
est quod hoc calidum, illud frigidum omnino pronun-
cies. Est enim aliquando summi caloris affectus, quem
mediocriter frigidum medicamen adeo non alterat, ut
refrigerando densandoque summum extrinsecus corpus
calorem intro concludat ac diffuari vetet, indeque affe-
ctum magis accendat. Ita vero et si, quod frigido affe-
ctui admovetur, nullum afferat calorem, videndum
est, num id, cum sit aliquid mediocriter calidum, nihil
egerit in affectum, qui summi indiguit caloris. Ergo
nec si admoti medicaminis exploranda vis est: nec si
ex accidenti aliquid efficiat, non per se. Judicabis
autem, quod ex accidenti aliquid facit, tum ex affectu

Ed. Chart. III. [88.]

Ed. Bas. I. (85.)

καὶ ὁ χρόνος· ἡ μὲν διάθεσις, εἰ ἀπλή καὶ μία· τῷ χρόνῳ δ' ἡ κρίσις διορίζεται κατὰ τὰδε. τὸ μὲν ἅμα τῷ προσεγγε-
χθῆναι ψύχειν ἢ θερμαίνειν ἐναργῶς φαινόμενον εἶη ἂν
δήπου καὶ καθ' ἑαυτὸ γε καὶ δι' ἑαυτὸ τοιοῦτο· τὸ δ' ἐν
τῷ χρόνῳ, τὰχ' ἂν ἐκ τινος συμβεβηκότος εἰς τοῦτ' ἄγοιτο,
καθ' ἅπερ ἐπὶ τεταίνου, θέρους μέσου, νέῳ εὐσάρκει, ὕδατος
ψυχροῦ πολλοῦ κατάχνουσι θέρους ἐπανάκλησιν ποιεῖται. ἀλλ'
ὅτι γε μὴ καθ' ἑαυτὸ θερμαίνει τὸ ψυχρὸν ὕδωρ, δῆλον ἐκ
τῆς πρώτης προσβολῆς· αἰσθῆσιν γὰρ ἐργάζεται ψύξεως, καὶ
μὲν δὴ καὶ ψύχει τὸ δέσμα, μέχρις ἂν ἐπιχέηται τούτῳ, καὶ
τὴν θερμασίαν οὕτ' ἐπὶ πάντων σωμάτων, οὕτ' ἐν τῷ κα-
ταχέσθαι παρέχεται, ἀλλ' ἐπὶ μόνων εὐσάρκειν νέων, ἐν
θέρει μέσῳ, μετὰ τὸ παύσασθαι καταχέοντας. ὥσπερ οὖν
οἷς προσπίπτει τὸ ψυχρὸν ὕδωρ, ἐκ τοῦ παραχρῆμα ψύχει
ταῦτα, καὶ ἔμψυχα, καὶ ἄψυχα σώματα ὑπάσχη, καὶ θερ-
μὰ, καὶ ψυχρὰ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἴ τις ἦν χρόνος,
ἢ φύσις σώματος, ἢ διάθεσις, ἐφ' ἧς αἰσθῆσιν ἔφερε τὸ ψυ-
χρὸν ὕδωρ εὐθύς ἅμα τῷ προσπίπτειν θερμότητος, εὐλόγως

ipso, tum tempore: ex affectu, si is simplex est et
unus: at a tempore determinabitur iudicium ad hunc
modum. Quod protinus, ut admotum est, calfacere
vel refrigerare manifeste cernitur, id utique et ex se,
et per se tale fuerit: quod tempore id facit, fortasse
ex aliquo accidenti in id est actum. Veluti juveni qua-
drati corporis tetano aestate media laboranti frigida li-
beraliter affusa caloris percussum facit: caeterum
quod aqua frigida per se non calfaciat, ex primo ejus
occurfu patet, sensum namque invehit frigoris: prae-
terea cutim, quoad ei affunditur, frigescit: tum ca-
lorem nec in omni corpore, nec dum affunditur, inve-
hit: imo tantum in juvene quadrati corporis et aestate
media et postquam a perfundendo est cessatum. Sicut
igitur frigida, quibus incidit, haec illico perfrigerat,
sive animata corpora sunt, sive non animata, sive cali-
da, sive frigida: ita, si quod esset tempus, vel corpo-
ris natura, vel affectus ullus, in quo frigida primo sta-
tim occurfu caloris sensum inveheret, jure quaeri pos-

Ed. Chart. III. [88.]

Ed. Bas. I. (85. 86.)

ἀν ἐξητείτο, πότερον θερμαίνειν ἢ ψύχειν πέφυκε καθ' ἑαυτό.
 νυν δ' ἐπειδὴ τὰ μὲν ἄψυχά τε καὶ ἄψυχα πάντα παρα-
 χρήμα καὶ διὰ παρτὸς ὁράται ψυχόμενα, οἷς δ' ἐστὶν ἔμφυτος
 θερμασία καὶ ὅσον πηγὴ τις ἐν τοῖς σπλάγχνοις πυρὸς, εἰ
 τούτοις προσενηχθείη, ἐπανάκλησιν τινά ποτε ποιεῖται θερμο-
 τητος, εὐλογον οἶμαι, κατὰ τι συμβεβηκὸς, οὐ καθ' ἑαυτό
 θερμαίνειν αὐτὸ τὰ τοιαῦτα. καὶ διὰ καὶ φαίνεται, κατὰ τί
 πυκνώσει γὰρ τῆς ἐκτὸς ἐπιφανείας (86 καὶ κατακλήσει τοῦ
 θερμοῦ τὴν ἐπάνοδον ποιεῖται τῆς ἐκ τοῦ βάθους θερμο-
 σίας, ἅμα μὲν ἀθροισθείσης τῇ μὴ διαπνεῖσθαι, ἅμα δ'
 εἰς τὸ βάθος ἀποχωρούσης διὰ τὴν τοῦ περιέχοντος βίαν
 ψυχροῦ, ἅμα δὲ καὶ τρεφομένης ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα χυμῶν.
 ὅταν γὰρ ἀθροισθείσά τε καὶ τραφεῖσα πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν
 ὁρμήσῃ σφοδρότερον, ἐπανάκλησις μὲν γίνεται τῆς θερμότητος, ἐν-
 δεξις δὲ τοῦ μὴ καθ' ἑαυτό τὴν θερμοσιν αὐξῆσαι τὸ ψυ-
 χρὸν ὕδωρ. καθ' ἑαυτό μὲν γὰρ ἔψυξε τὸ θεῖμα· τῇ ψύξει
 δ' αὐτοῦ πύκνωσις τε ἅμα καὶ εἰς τὸ βάθος ὑπονόστισις
 ἠκολούθησε τοῦ θερμοῦ· τούτων δ' αὐτῶν τῇ μὲν πυκνώσει

set; calfacerene an frigefacere per se nata esset: nunc
 autem, cum omnia tum animata tum inanimata protinus et
 perpetuo frigefieri ab ea cernamus: quibus autem infusus ca-
 lor veluti fons quidam ignis in visceribus est, iis ad-
 hibita percussum aliquando caloris faciat: rationabile
 arbitror, ex aliquo accidente, non per se, talia calfacere.
 Sed nec latet, qua ratione illud accadat: siquidem, sti-
 pata clausaque corporis summa facie, percussus
 refractusque fit calor ejus, qui a profundo ascen-
 dit: qui quidem simul propter distillas inopiam est
 acervatus, simul propter frigidi circumstantis violentiam
 in altum recedit, simul ex succis illic habitis nutritur.
 Quippe ubi collectus nutritusque calor ad summa corpo-
 ris violentius ruit, fit quidem caloris percussus, in-
 diciū vero ac documentum, quod frigida haudquaquam
 per se calorem auxit: nam per se quidem cutim perfrige-
 ravit, ejus vero perfrigerationem densitas et reditus caloris
 ad profundum sunt consequuti; rursus horum densitatem

Ed. Chart. III. [88. 89.]

Ed. Basl I. (86.)

κόλυσις τῆς διαπνοῆς, τῇ δ' εἰς τὸ βάθος ὑποχωρήσει κατεργασία τῶν ταύτῃ χυμῶν. ὣν ἡ μὲν κόλυσις τῆς διαπνοῆς τὴν ἄθροισιν τῆς θερμασίας, ἡ δὲ τῶν χυμῶν κατεργασία τὴν γένεσιν αὐτῆς ἐποιήσατο. τούτων δ' ἑκατέρω πάλιν ἡ αὐξησις ἔπεται τῆς ἐμφύτου θερμασίας. διὰ μέσων οὖν ἑκατέρω τὸ μὲν ψυχρὸν αὐξήσει ποτε τῆς ἐν τῷ ζῳῷ θερμασίας ἐργάζεται, καθ' ἑαυτὸ δ' οὐδέποτε. καὶ μὴν καὶ τὸ θερμὸν ἔστιν ὅτε κατὰ συμβεβηκὸς ψύχει [89] διὰ μέσον τοῦ κενοῦ, ὡς τὸ κατάντλημα τὴν φλεγμονήν. ἐπειδὴ γὰρ ὑπὸ θερμοῦ ῥεύματος γίνεται φλεγμονή, τὸ μὲν ἴδιον αὐτῆς ἴαμα κένωσις ἐστὶ τοῦ περιττοῦ, τὸ δὲ τῇ κενώσει πάντως ἐπόμενον ἢ ψύξις τοῦ διὰ τὴν φλεγμονὴν τεθερμασμένου μορίου. διτιτῆς μὲν οὖν οὔσης ἐν τοῖς φλεγμαίνουσι σώμασι διαθέσεως, ὅσον μὲν ἐπὶ τῇ πλεονεξίᾳ τοῦ περιττοῦ, κατὰ τὸ ποσὸν ἐξισταμένοις τοῦ κατὰ φύσιν, ὅσον δ' ἐπὶ τῇ θερμασίᾳ, κατὰ τὸ ποιὸν, ἢ τῆς ἐτέρας τῶν διαθέσεων ἰασις ἐπομένην ἔχει καὶ τὴν ἐτέραν. καὶ γίνεται κατὰ συμβεβηκὸς τὰ κενονικά τῆς θερμῆς ὕλης φάρμακα καὶ τῆς φλογώσεως τῶν μορίων

quidem difflatus prohibitio, reditum vero ad interiora concoctio confectioque qui istic sunt succorum est consequuta. Horum vero difflatus prohibitio caloris colligendi, succorum concoctio ejusdem generandi fuit causa: porro horum utrumque nativi caloris sequitur auctio. Ergo, intercedentibus mediis utrisque, frigida in animalis corpore caloris aliquando excitat incrementum, per se nunquam. Sed non minus calor est quando ex accidente perfrigerat, utique intercedente vacuatione, sicut perfusio phlegmonen. Cum enim ex calida fluxione phlegmone consistat, propria quidem ejus curatio vacuatio supervacui est: vacuationi autem particulae, quae per phlegmonen excoacta est, omnino succedit refrigeratio. Ergo cum duplex in iis, quae phlegmone laborant, particulis affectus sit, unus quidem in quantitate ex supervacui naturae modum exeuntis abundantia, alter in qualitate, qui ex caloris spectatur ratione, sequitur prioris eorum curationem etiam posterioris curatio: fiuntque ex accidente ea medicamenta, quae calentem materiam vacuant,

Ed. Chart. III. [89.]

Ed. Bal. I. (86.)

ἐμψυκτικά. ταῦτά τε οὖν διορίζεσθαι, καὶ πειραῖσθαι κατὰ τὸ πόσον τῆς ἀπλῆς διαθέσεως ἐξευρίσκειν τὸ πόσον τῆς τοῦ φαρμάκου δυνάμεως· οἷον εἰ ἄκρως ἢ ἡ διάθεσις θερμῇ, καὶ τὸ φάρμακον ἄκρως εἶναι ψυχρόν· εἰ δ' ὀλίγον ἀπολείπει τοῦ ἀκρότητος ἢ διαθέσεως, ὀλίγον χρῆναι καὶ τὸ φάρμακον ἀπολείπεσθαι· καὶ εἰ πλέον ἀπέχουτο τῆς ἄκρας θερμοσίας ἢ διαθέσεως, ἀνάλογον ἀπέχειν τῆς ἄκρας ψυχρότητος τὸ φάρμακον. εἰ γὰρ ἀπὸ τοῦ τοιούτου στοχασμοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐξετάσεως αὐτῶν ποιοῖο, θάττον ἂν ἐξευρίσχοις τὴν οἰκείαν ἐκάστου δύναμιν. ὅπως γὰρ, εἰ καθ' ἐν ὁτιοῦν πάθος ἀπλοῦν θερμὸν ὅ τι δῆποτε τῶν φαρμάκων προσαχθὲν εὐθύς ἅμα τῇ πρώτῃ προσφορᾷ ψύξεως αἰσθῆσιν ἤνεγκε, ψυχρόν ἐστιν ἐκεῖνο τῇ δυνάμει, καὶ πολὺ μᾶλλον, εἰ καὶ μετὰ τὴν πρώτην προσφορὰν ἕως παντός μένει τοιοῦτο· εἰ δὲ καὶ παντελῶς ἴστω τὴν θερμὴν διάθεσιν, ἐξ ἀνάγκης ψυχρόν ἐστι. προσφέρεσθαι δὲ χρὴ πάντως αὐτὸ χλιαρόν, ἐπειδὴν δοκιμάζεται, καθότι καὶ πρόσθεν εἰρηται. γνωρισθὲν δ', ὅτι τοιοῦτό ἐστιν, εἰτα θεραπείας ἐνεκα παραλαμβανόμενον,

inflammationis particularum refrigeratoria. Ergo tum haec discernere oportet, tum id agere, ut pro modo simplicis affectus etiam virium medicamenti inveniatur modus: verbi gratia, si calidus in summo affectus sit, frigidum quoque in summo medicamentum paretur: si affectus a summo paulum recedat, medicamentum quoque a summo paulum declinet: si plus a summo calore absit affectus, ad portionem absit a summo frigore medicamen: quippe si auspicatus a tali conjectura examen eorum sis, facilius propriam ejusque invenias vim. Ad summam enim in omni simplici affectu calido, quodcunque adhibitum medicamen primo statim occurfu frigoris sensum intulit, id frigidum potestate est: ac multo profecto magis, si post primam exhibitionem tale perpetuo manet: quod si calidum affectum prorsus sanet, frigidum id ex necessitate fuerit. Adhibendum vero est, cum exploratur, omnino tepidum, ut prius testati sumus. Ubi jam cognitum est tale esse, deinde curationis causa assumitur, rectius frigidum adhibetur: nisi

Ed. Chart. III. [89.]

Ed. Bas. I. (86.)

ἄμεινον ψυχρόν λαμβάνειν, πλὴν εἰ τὸ μὲν φάρμακον ἄκρως εἷη ψυχρόν, οὐκ ἄκρως δὲ θερμόν εἷη τὸ νόσημα. ταῦτα μιν οὖν ἐπὶ πλεόν ἔν τε τοῖς περὶ φαρμάκων εἰρήσεται καὶ τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γραμμασιν. ἐν δὲ τῷ παροῦτι τό γε τοσοῦτον χρη γινώσκειν, ὥς, εἴ τι τῇ θερμῇ καὶ ἀπλῇ διαθέσει προσαχθὲν φάρμακον ἐκ τοῦ παραχρῆμα καὶ τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ πατὶ τὴν τε τῆς ψύξεως αἰσθησιν ἡγεγε καὶ τῷ κάμνοντι καὶ τὴν τῆς εὐφορίας τε καὶ ὠφελείας, ἐξ ἀνάγκης τοῦτο ψυχρόν ἐστι, καὶ ἐπ' ἄλλων ποτὲ φαίνεται θερμόν εἰρεθήσεται γὰρ ἐπ' ἐκείων ἐξεταζόμενον ἀκριβῶς οὐ καθ' ἑαυτο θερμαῖνον, ἀλλὰ κατὰ τι συμβεβηκός. ὅταν δὲ καθ' ἑαυτο λέγωμεν, ἢ πρώτως, ἢ διὰ μηδεὶος τῶν ἐν μέσῳ, ταῦτόν ἐξ ἀπάντων δηλοῦται δυνάμει τῶν ῥημάτων. καὶ τὴν γυμνασίαν ἀπάντων ἅμα τούτων τοῖς οἰκείοις παραδείγμασιν ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ὑπομνήμασι ποιησόμεθα.

Κεφ. ζ'. Νῦν δὲ πάλιν ἀναμνήσας, ὧν ἤδη καὶ πρόσθεν εἶπον, ἐπιθεῖναι πειράσομαι τῷ παρόντι λόγῳ τὴν προσήκουσαν τελευτήν. ἐπειδὴ γὰρ τὸ θερμόν σῶμα πολλαχῶς ἐλέ-

si medicamen summi sit frigoris, morbus in summo caloris non sit. Atque haec quidem diffusius tum in opere de medicamentis, tum curandi methodo tradentur. Ad praefens illud saltem novisse oportet, quod, si calido et simplici affectui aliquod adhibitum medicamentum tum protinus tum toto deinceps tempore frigoris sensum ac facilioris tolerantiae juvamentique laboranti affert, id frigidum necessario est, tametsi in aliis nonnunquam videatur calidum: deprehendetur enim in illis, si diligenter exploretur, non utique per se, sed ex accidente aliquo excalescere. Cum autem per se dicimus, vel primum vel nullo intercedente medio, omnibus huiusmodi verbis idem potestate significatur. Et horum simul omnium exercitationem in opere de medicamentis propriis exemplis instituemus.

Cap. VI. Nunc recensitis iis, quae ante jam dixi, proposito libro commodum imponere finem tentabo. Cum namque calidum corpus multifariam dicatur: nam et quod

Ed. Chart. III. [89. 90.]

Ed. Bas. I. (86.)

γετο, καὶ γὰρ καὶ τὸ τὴν ἄκραν ἔχον ποιότητα, τὸ στοιχεῖον αὐτο, καὶ τὸ κατ' ἐπικράτησιν αὐτῆς ὀνομαζόμενον, ἔτι τε τὸ πρὸς ἕτερον λεγόμενον, ἦτοι πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενές, ἢ πρὸς ὅτιον τὸ τυχόν, οὕτω χρὴ καὶ τὸ δυνάμει μὲν θερμὸν, ἐνεργείᾳ δ' οὐδέπω, καὶ νοεῖσθαι καὶ δοκιμάζεσθαι πολλὰ-
 χῶς. [90] ὅθεν οὐκ ὀρθῶς, εἴ τι μὴ ταχέως ἐκπυροῦται, τοῦτ' ἔνιοι νομίζουσιν οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς εἶναι δυνάμει θερμὸν. εἴτε γὰρ εὐπεπτόν ἐστι, καὶ τρέφει ταχέως, εἴη ἂν ὡς πρὸς ἡμᾶς θερ-
 μόν, εἴτε θερμαίνει προσφερόμενον ὡς φάρμακον, εἴη ἂν καὶ τοῦτο δυνάμει θερμὸν ὡς πρὸς ἄνθρωπον. οὕτω δὲ καὶ καθ' ἕναστον εἶδος ζώου τὸ δυνάμει θερμὸν, εἴθ' ὡς φάρμακον, εἴθ' ὡς τροφή, πρὸς ἐκεῖνο λέγεται μόνον τὸ ζῶον. ἐν γὰρ τῷ πρὸς τι τὸ δυνάμει πᾶν, ὥστε καὶ ἡ βάσανος ἡ οἰκεία βελ-
 τίον τῆς ἑξωθεν. οἰκεία δὲ μία καθ' ἕναστον, εἰ φαίνοιτο ταχέως γινόμενον τοιοῦτο, ὅποιον ἔφαμεν ὑπάρχειν αὐτὸ δυνά-
 μει. πῦρ μὲν γάρ ἐστι δυνάμει πᾶν, ὃ τι ἂν ταχέως ἐκπυροῦται.

summam ejusmodi habet in se qualitatem, ipsum scilicet elementum: et quod propter ejusmodi qualitatem pollen-tem nomen est sortitum: ad haec, quod collatum ad aliud dicitur, vel ad id, quod mediocre ejusdem sit generis, vel quicquid fors tulerit: sic et quod potestate calidum est, actu vero nondum dici potest, intelligi probarique mul-tis modis oportet. Quo utique minus recte, si quid non statim inflammatur, id aliqui ne ut ad nos quidem esse calidum potestate putant: nam siue facile concoquitur et cito nutrit, erit ad nos calidum: siue admotum, vel-uti medicamentum, calfacit, erit id quoque ut ad ho-minem potestate calidum. Sic nimirum et per singulas animalis species ipsum potestate calidum, siue est ut me-dicamentum, siue ut nutrimentum, ad illud tantum animal collatum dicitur: est enim ex iis, quae ad aliquid refe-rantur, quicquid potestate dicitur: quare et probatio, quae propria est, melior utique est, quam quae ab externo pe-titur: propria vero est una in singulis, utique si cele-riter tale fieri appareat, quale id esse potestate diximus. Est enim potestate ignis, quicquid celeriter in ignem ver-

Ed. Chart. III. [90.]

Ed. Bas. I. (86.)

δυνάμει δὲ ὡς πρὸς ἄνθρωπον θερμὸν, ὅπερ ἦν ἐν εἶδος τῶν κατ' ἐπικράτησιν θερμῶν, ὅταν ἄνθρώπου προσφερόμενον ἢ τὴν ποιότητα τῆς ἐμφύτου θερμοσίας, ἢ τὴν οὐσίαν αὐξάνη. τὰ δ' αὐτὰ καὶ πρὸς τῶν ἄλλων εἰρησθαι χρή νομίζειν, ὅσα δυνάμει λέγεται ψυχρὰ καὶ ξηρὰ, καὶ ὑγρὰ καὶ θερμὰ. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα, τὰ μὲν ὡς πρὸς αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, τὰ δὲ ὡς κατ' ἐπικράτησιν ὀνόμασμένα, καὶ νοεῖσθαι χρή, καὶ δοκιμάζεσθαι, καὶ διδάσκεσθαι. δῆλον δ', ὡς καὶ τὴν κρῖνονσαν ὕφην ἀπάσης ἐπικρήτου θερμοσίας τε καὶ ψύξεως ἀπηλλάχθαι χρή, καθότι καὶ πρὸς τῶν φαρμάκων αὐτῶν εἴρηται πρόσθεν.

tatur: potestate vero calidum est, ut ad hominem (quae est una ex speciebus eorum, quae ex eo quod in ipsis praepollet calida dicuntur,) quicquid homini applicatum, naturalis ejus caloris vel qualitatem auget vel substantiam. Eadem mihi et de aliis censerem dicta velim, quaecunque scilicet potestate frigida vel sicca vel humida vel calida dicuntur: cum haec quoque partim veluti ad ipsa elementa, partim veluti ad ea, quae ex praepollente sunt nominata, tum intelligi, tum explorari, tum doceri conveniat. Patet vero, eum quoque tactum, qui judicat, omnis acquisititii caloris et frigoris expertem esse debere, sicuti de medicamentis ipsis prius est dictum.

L I P S I A E

L I T E R I S . F R I D E R . C H R . D Ü R R I I